
СЛОВНИК
ІНШОМОВНИХ
СЛІВ

10110

БІБЛІОТЕКА
ДЕРЖАВНОЇ
МОВИ

С.П.Бибик, Г.М.Сюта

СЛОВНИК ІНШОМОВНИХ СЛІВ

ТЛУМАЧЕННЯ, СЛОВОТВОРЕННЯ
ТА СЛОВОВЖИВАННЯ

Близько 35 000 слів
і словосполучень

За редакцією С. Я. Єрмоленко

**Харків
«ФОЛІО»
2006**

**ББК
81.2 Б59**

Бібліотека державної мови
заснована у 2000 році

За редакцією
д-ра філол. наук, проф.,
завідувача відділу стилістики та культури мови
Інституту української мови НАНУ
С. Я. Ермоленко

Художник-оформлювач
Б. П. Бублик

Бибик С. П., Сюта Г. М.
Б59 Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / За ред. С. Я. Ермоленко; Худож.-оформлювач Б. П. Бублик. — Харків: Фоліо, 2006. — **623** с. — (Б-ка держ. мови).

ISBN 966-03-3173-8.

Словник містить близько 35 тисяч слів і словосполучень. Ці слова увійшли в українську мову в різні часи з різних мов. У словнику представлено іншомовні слова, що зустрічаються в повсякденному житті, а також терміни із різних галузей знань. Словникова стаття містить граматичну та стилістичну інформацію про запозичення, фіксує його значення, що склалися давно, а також ті, що розвинулися в останні роки.

Новизну пропонованої лексикографічної праці визначає подання словотвірних можливостей кожного із запозичень, прикладів уживання слова.

Словник розрахований на широке коло читачів.

ББК 81.2

© С. П. Бибик, Г. М. Сюта, 2006 ©
Б. П. Бублик, художнє оформлення,
2006 © Видавництво «Фоліо»,
марка серії, 2006

ISBN 966-03-3173-8

ПЕРЕДМОВА

Пропонований *Словник іношомовних слів* призначений для шонайширшого кола читачів різного віку, освіти, з різними потребами, які знайдуть у ньому відомості про значення слова, його граматичні властивості, сферу вживання, написання та наголос.

Нетрадиційність, новизна цього *Словника* полягає в тому, що автори не лише представили іношомовну лексику сучасної української літературної мови, але й показали, як «живе» чужомовне, запозичене слово в іншій мові, як реальне функціонування розширює його морфологічні, синтаксичні та стилістичні можливості. Отже, укладаючи *Словник*, автори відмовилися від традиційної для словників іношомовних слів етимологічної довідки, зосередившись на якомога повнішому представленні «портрета» слововживання та словотворення кожного конкретного запозичення. Завдання продемонструвати функціонування запозиченого слова в мові, для чого вибудовується словотвірне гніздо та добирається ілюстративний матеріал, дозволяє простежити вживання кожного конкретного значення запозичення, виявити його семантичні та граматичні характеристики, а також сфери його вживання.

Особливістю пропонованої лексикографічної праці є система її подання іношомовної лексики із врахуванням запозичень минулих часів, нових слів, що з'явилися в українській мові в останні десятиліття, тих термінологічних словосполучень та нетермінологічних вживань, що склалися в суспільно-політичній, економічно-фінансовій, банківській, спортивній, побутовій та інших сферах.

У роботі над *Словником* було враховано, що за 90-ті роки ХХ ст. сталися процеси переосмислення суті назв суспільно-політичних, релігійних, філософських течій, систем поглядів, відбулася актуалізація старої лексики, вживання якої донедавна обмежувалося ремаркою *заст.* Це, зокрема, слова *бакалавр, губернатор, ліцей* і т. ін. Особливу увагу зосереджено на фіксації масиву нової лексики, що влилася в мову сучасних засобів масової інформації, художньої літератури. Серед таких слів є вузькоспеціальні терміни, які стали загальноживаними, напр.: *дефолт, джобер, інсталяція, клонування, копірайт, пасіонарний, секвестрування, татуаж, файли* тощо. До *Словника* введено й ті тематичні групи слів, що, з одного боку, не знаходили належного місця у лексикографічних працях з ідеологічних причин (*артос, інкарнація, філонь* і т. ін.), а з іншого боку, в останні десятиліття поширилися у зв'язку з розвитком й поглибленням міжнародних та міждержавних зв'язків (*бонсай, гамбургер, джакузі, караоке, кікбоксинг,*

тамагочі, фондю, фен-шуй, чизбургер та ін.).

Поява, швидке засвоєння нових слів пояснюється високими темпами суспільного та наукового життя. Вхідженню в мову нових слів сприяють світові процеси інтеграції та глобалізації, поява всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет, розвиток світового ринку й широкої рекламної мережі, економіки, інформаційних технологій, засобів комунікації, музики, спорту, туризму, участь у міжнародних культурних та спортивних заходах (конкурсах, фестивалях, олімпіадах), показах мод, посилення уваги до правових та релігійних проблем тощо. Відповідно ці процеси відображені у функціонуванні лексем *аквапарк, банкомат, барбекю, блогбастер, бренд, глобалація, діджей, іміджмейкер, кіборг, кілер, кутюр 'с, масмедіа, ноутбук, пазл, памперси, портфоліо, провайдер, роумінг, спічрайтер, теле-текст, ток-шоу, топ-модель, фаст-фуд, хакер, шопінг* тощо.

Реєстр *Словника*, таким чином, відображає розвиток термінологічних груп лексики у сферах економіки: *бартер, дефолт, крос-курс, логістика, макроекономіка, монетаризм, офішорний, тендер, франчайзинг, холдинг', електроніки, інформатики та обчислювальної техніки: джойстик, Інтернет, інтерактивний, модем, пентіум, чат', медицини: ароматерапія, імплантат, ліфтинг, мануальний, шунтування', мистецтва: андеграунд, бард-рок, перформанс, ремейк, реп, тример, фентези', модельного бізнесу, моди: кардиган, легенди, от-кутюр, прет-а-порте, топ', спорту: айкідо, байкер, культуризм, пейнтбол, сноуборд, сумо, фрістайл', парапсихології: екстрасенс, полтергейст, телекінез.*

Актуальність *Словника іношомовних слів* не применшує базового масиву так званих «старих слів», що відомі читачеві й уже не сприймаються як запозичені. Це, наприклад, назви реалій старого побуту чи суспільно-політичного устрою, назви одягу, що трапляються в історичній художній літературі, назви тварин, рослин, мінералів, хімічних елементів та сполук, хвороб та хворобливих станів, котрі відбивають сучасний рівень знань, а отже, потребують тлумачення.

Словник фіксує розвиток, появу нових значень у давно запозичених слів, зокрема таких, як *адреса, архів, вірус, диск, меню, пароль, редактор*, та багатьох інших.

Оновлення «старих» слів репрезентовано як зміну, розширення кола їх сполучуваності, напр.: *банк пам'яті, банк даних, валютний коридор, дисконтна карта, кабельне телебачення, кредит довіри, фінансова піраміда* тощо.

Ми сподіваємося, що користувач, читач *Словника*, який працює у певній галузі, отримує інформацію з преси, радіо, телебачення, літератури, знайде у ньому відповіді на питання, які його цікавлять.

СТРУКТУРА СЛОВНИКОВОЇ СТАТТІ

Слова у *Словнику* розташовані в алфавітному порядку.

Словникова стаття має два типи побудови — складається з одного або двох абзаців.

Словникова стаття, що складається з одного абзацу, будується так: за реєстровим словом розміщується граматична довідка, далі — тлумачення, приклади вживання слова. Вказівки на сферу вживання, стилістичну характеристику подано перед тлумаченням.

Інколи при слові замість розгорнутого тлумачення подається відсилання до іншої словникової статті.

Реєстрове слово подається напівжирним шрифтом великими буквами у вихідній формі з наголосом: БЕРМУДИ; ТАБЕЛЬ. Якщо існують літературні варіанти наголошування, то це також зазначається у реєстровій формі: БУНГАЛО, МАРКЕТИНГ, СИМЕТРИЯ.

Варіанти написання реєстрових слів наводяться в одній словникової статті через кому, мають одне тлумачення; воно розміщується при тому слові, яке приймається як основне, інший варіант подається на своєму алфавітному місці з відсиланням до відповідної статті:

АНДЕГРАУНД, *див.* аидерграунд.

АНДЕРГРАУНД, АНДЕГРАУНД ... Напряму у мистецтві, культурі 2-ї половини ХХ ст...

ТРАЙБАЛІЗМ, ТРИБАЛІЗМ... Культурно-побутове, культурне та суспільно-політичне прагнення до племінного відособлення...

ТРИБАЛІЗМ, *див.* трайбалізм.

Реєстровим словом у словникової статті може бути не лише слово, але й словосполучення, якщо іншомовне слово вживається та відоме переважно у складі сполуки. Тоді перше слово подається напівжирним шрифтом великими літерами, а наступне — розрядкою:

АХШЛЁСОВА п'ята ...

БІКФБРДІВ ш н у р ...

Як реєстрові форми подаються найбільш уживані елементи складних слів:

АВТОКАРДІЯ.

БЮ... ..ТОМІЯ.

Омоніми (слова, однакові за написанням, але різні за значенням) репрезентовано як самостійні реєстрові слова з цифровим індексом:

КОНСТИТУЦІЯ¹... Основний закон...

КОНСТИТУЦІЯ²... Будова організму людини та тварини...

Далі подаються граматичні ремарки.

При іменниках зазначається закінчення родового відмінка однини:

ДИСПАНСЁР у ...

КОСМЕТОЛОГІЯ, і ...

РЕМІКС, а ...

Слова, що вживаються у множині, після закінчення

родового відмінка мають позначку *ли.*: ЛЕГІНСИ, *ів, мн.* ПАМПЕРСИ, *ів, мн.* ...

Іменники, що більш уживані у формі множини, але мають і форму однини, подаються із закінченням множини, а далі наводиться форма однини та закінчення родового відмінка однини з позначкою *одн.*:

ІНКУНАБУЛИ, *бул, мн.* (*одн.* інкунабула, *и, жс.*) ...

ТЕРПЁНИ, *ів, мн.* (*одн.* терпен, *у, ч.*) ...

Після закінчення іменників зазначається граматичний рід (*жс., с., ч.*):

АБАЖУР, *а, ч.* ...

ГРАФІКА, *и, ж.* ...

Якщо слово невідмінюване, то воно має ремарку *невідм.* та зазначення роду (чи належності до двох родів):

АВЕНЮ, *невідм., жс.*

ІМПРЕСАРІО, *невідм., ч.*

КІВІ, *невідм., ч. і с.*

ПРБФІ, *невідм., жс. і ч.*

У прикметників, поданих у формі чоловічого роду, зазначається закінчення жіночого та середнього роду:

РЕЛЯТІВНИЙ, *а, е.* ...

ТАНГЕНЦІАЛЬНИЙ, *а, е.* ...

Для дієслів, які наводяться у формі інфінітива, подаються закінчення 1-ї та 2-ї особи однини теперішнього або простого майбутнього часу:

ПРЕВАЛЮВАТИ, *юю, юєш.* ...

ТРЕТІРУВАТИ, *ую, уєш.* ...

Стилістичні позначки, обмежувальні та уточнювальні ремарки подаються перед тлумаченням слова, вказуючи на сферу його вживання: *ав., бот., муз., спец., розм.* тощо. Іноді вони оформляються у вигляді вступу до тлумачення на зразок: «У Стародавньому Римі», «В інформатиці», «В ісламі», «Хімічний елемент» і т. ін.

Ремарка *див.* після реєстрового слова встановлює місце його тлумачення у словнику:

ТРАНСФЁРТ, *див.* трансфёр.

Тлумачення є основним елементом словникової статті. Воно, як правило, енциклопедичне, оскільки розкриває поняття, що його виражає слово, охоплює необхідні наукові, технічні, історичні та інші відомості про предмет, явище. При цьому воно є стилістичним.

У багатозначних слів кожне значення подається під цифрою з крапкою, варіанти ж значень — через крапку з комою.

У *Словнику* використовується тлумачення у формі відсилання до іншого слова-синоніма або ж до іншої словотвірної форми цієї лексеми.

ТЕСТИНГ, у, ч. Те саме, що тестування.

ДЕКОДЕР, а, ч. 1. Те саме, що дешифратор.

Після тлумачення світлим курсивом наводяться словосполучення, що відображають граматичні та синтаксичні характеристики слова, його зв'язки з іншими словами мови:

БЛОКАДА ... 1. ... *Інформаційна блокада. Фінансова блокада. Енергетична блокада.* 2. ... *Блокада серця. Новокаїнова блокада.*

ТІТУЛ ... 3. ... *Титул власності. Титул купівлі-про-дажу.*

Словникова стаття, що будується з двох абзаців, охоплює реєстрове слово з описаним вище способом подання та гніздо похідних, що відображають його словотвірні можливості. Кожне із похідних слів розміщується в окремому рядку, й до кожного із них подаються граматичні та стилістичні (якщо це необхідно) ремарки, ілюстративні словосполучення, що відображають найбільш типові та характерні вживання слова. До похідних тлумачення, як правило, не подаються, окрім тих випадків, коли слово активно вживається у спеціальній літературі, має морфологічні ознаки іншомовності. Послідовно серед похідних слів тлумачаться лексеми на *-ізм/-изм, -ізація, -ер/-ор*, подається значення утворень на *-ник* — назв робітників, фахівців у тій чи іншій сфері діяльності:

ДИНАМОМЕТРІЯ, і, ж. Вимірювання сили ...

Динамометр, а, ч. Прилад для ...

Динамометричний, а, е. *Динамометричний контроль.*

КОМП'ЮТЕР, а, ч. Електронна обчислювальна машина

...

Комп'ютеризація, і, ж. Широке впровадження...

Комп'ютеризований, а, е. *Комп'ютеризована система пошуку інформації.*

Комп'ютеризувати, ую, уєш. Запроваджувати ...

Комп'ютерний, а, е. *Комп'ютерна програма. Комп'ютерна мережа.*

Комп'ютерний, а, ч. Фахівець, який обслуговує комп'ютери.

ОПОНУВАТИ, ую, уєш. 1. ... 2. ...

Опонування, я, с. *Опонування роботи.*

ТУРБУЛЕНТНИЙ, а, е, спец. Бурхливий, невпорядкований ...

Турбулентність, ності, ж. Форма руху ...

ФУТУРОЛОГІЯ, і, ж. Наука про закони ...

Футуролог, а, ч.

Футурологічний, а, е. *Футурологічні передбачення.*

Якщо похідне слово багатозначне, то наводяться ілюстрації до тлумачень реєстрового слова із зазначенням у дужках номера значення, а за цифрою з крапкою подається ще одне його значення:

Тарановий, а, е. 1. *Таранове вістря. Таранові ланцюги* (у 1, 3—5 знач.). 2. спец. Призначений для таранення. *Таранові торпеди. Таранова група.*

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- ав.* — авіація
анат. — анатомія
антр. — антропологія
архит. — архітектура
астр. — астрономія
бакт. — бактеріологія
бібл. — біблійне
біол. — біологія
біох. — біохімія
бот. — ботаніка
буд. — будівництво
бухг. — бухгалтерський термін
вет. — ветеринарія
військ. — військова справа
геогр. — географія
геод. — геодезія
геол. — геологія
геом. — геометрія
геопол. — геополітичне
гідрол. — гідрологія *гірн.*
— гірнична справа *грам.*
— граматика *див.* —
дивись
дипл. — дипломатичний термін
діал. — діалектизм
друж. — друкарська справа
екол. — екологія
екон. — економіка
ел. — електротехніка
ент. — ентомологія
етн. — етнографія
ж. — жіночий рід
жарт. — жартівливе слово
жив. — живопис
зал. — залізничне
заст. — застаріле
зах. — західне
знач. — значення
зневажл. — зневажливе
зоол. — зоологія
інформ. — інформатика
рон. — іронічне
іст. — історизм
іхт. — іхтіологія
карт. — карти
- кін.* — кінематографія
книжн. — книжне
ком. — комерційний термін
крав. — кравецтво
кул. — кулінарна справа
культ. — культове
лайл. — лайливе слово
літе. — лінгвістика
літ. — літературознавство
лог. — логіка
мат. — математика
мед. — медицина
мет. — металургія
метеор. — метеорологія
мех. — механіка
мист. — мистецтво
мін. — мінералогія
міф. — міфологія
мн. — множина
мор. — морський термін
муз. — музика
напр. — наприклад
наук. — науковий термін
невідм. — невідмінюване
незм. — незмінне
несхв. — несхвальне
одн. — одинна
орн. — орнітологія
опт. — оптика
палеонт. — палеонтологія
перев. у мн. — переважно у множині
перен. — переносне
поет. — поетичний термін
полігр. — поліграфічний термін
політ. — політологія
прийм. — прийменник
присл. — прислівник
психол. — психологія
радіо — радіотехніка
рел. — релігія
ритор. — риторичне
род. — родовий відмінок
розм. — розмовне слово
с. — середній рід
сад. — садівництво

с. г. — сільське господарство
соц. — соціологія *спец.* —
спеціальне *спорт.* —
спортивний термін *театр.* —
театральний термін *текст.* —
текстильний термін *техн.* —
технічний термін *торг.* —
торгівля *фам.* — фамільярне
слово *фарм.* — фармакологія
фіз. — фізика *фізіол.* —
фізіологія

філол. — філологія
філос. — філософія
фін. — фінансовий термін
фот. — фотографія
хім. — хімія
хореогр. — хореографія
церк. — церковне слово
ч. — чоловічий рід
част. — частка
шах. — шахи
юр. — юридичний термін

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

А а [а]	Б б [бе]	В в [ве]
Г г [ге]	Ґ ґ [ге]	Д д [де]
Е е [Є]	Є є [Є]	Ж ж [же]
З з [зе]	И и [И]	І і Ш
Ї ї [ї]	Й й [йот]	К к [ка]
Л л [ел]	М м [ем]	Н н [ен]
О о [0]	П п [не]	Р р [ер]
С с [ес]	Т т [те]	У у [у]
Ф ф [еф]	Х х [ха]	Ц ц [Це]
Ч ч [че]	Ш ш [ша]	Щ щ [ща]
Ь ь [знак м'якшення]	Ю ю [ю]	Я я [я]

А

- ААК, а, ч. Плоскодонне вітрильне рибальське чи транспортне судно типу баржі, поширене в Нідерландах.
- АБАБ, а, ч. Вільний матрос у Туреччині.
- АБАЖУР, а, ч. Дашок різної форми і з різного матеріалу (паперу, тканини, скла, пластмаси і т. ін.) на лампу (свічку і т. ін.) для захисту очей від світла або для зосередження світла в певному напрямі. *Картоновий абажур. Шовковий абажур. Лампа під абажуром. Майстерня для виготовлення абажурів.*
- Абажурний, а, е. *Абажурна облямівка.*
- АБАЗІЯ, ї, ж. мед. Втрата здатності ходити, здебільшого при захворюваннях нервової системи.
- АБАК, а, ч. АБАКА, и, ж. 1. Прилад для рахування, яким користувалися давні греки та римляни; рамка з поперечками, на які нанизані кістяні або кам'яні кульки — одиниці лічби (на зразок рахівниці). 2. *архит.* Плита (звичайно квадратна) — верхня частина капітелі колони.
- АБАКА, й, ж. Багаторічна тропічна рослина родини бананових, волокна якої використовують для виготовлення канатів, мотузок, корабельних снастей тощо.
- АБАНДІН, у, ч. Відмова судовласника чи вантажовласника від своїх прав на застраховане судно або вантаж на користь страхової організації, яка в цьому разі виплачує страховальникові повну страхову суму.
- АБАТ, а, ч. 1. Настоятель монастиря (абатства) в католицьких чернечих орденах, який має священні свячення і повну духовну й світську владу; у православної церкви чину абата відповідає ігумен. 2. У Франції — католицький священник.
- Абатиса, и, ж. Ігуменя католицького жіночого монастиря.
- Абатство, а, с. Католицький монастир із належними йому володіннями. *Вестмінстерське абатство.*
- Абатський, а, е.
- АБАТ6Н, АДІТ6Н, у, ч. Частина грецького храму, куди мали право заходити лише жерці.
- АБДИКАЦІЯ, ї, ж. Зречення престолу; відмова від влади, посади або сану.
- Абдикаційний, а, е. *Абдикаційна процедура.*
- АБДОМЕН, а, ч., зоол. Черевце, задній відділ тіла членистоногих тварин.
- Абдомінальний, а, е. Черевний.
- АБДУКЦІЯ, і, ж., анат. Відведення кінцівки від середньої лінії тіла.
- Абдуктор, а, ч. М'яз, що відводить кінцівку від середньої лінії тіла.
- АБЕЛІТ, у, ч., хім. Вибухова речовина, що складається з амонійної селітри, динітробензолу і кухонної солі.
- АБЕРАЦІЯ, ї, ж. 1. *астр.* Видиме відхилення світил від їх справжнього розташування на небі, зумовлене рухом Землі по орбіті або її обертанням навколо осі. *Річна аберация. Добова аберация. Аберация світла.* 2. *фіз.* Нечіткість або спотворення зображення, що спричиняється деформаціями, властивими всім оптичним системам. *Сферична аберация. Хроматична аберация. Аберация зображення.* 3. *перен., книжн.* Помилка, відхилення від істини. *Літературна аберация. Аберация сприйняття. Аберация смаку.*
- Аберацийний, а, е. *Аберацийний час. Аберацийне сприйняття.*
- АБЗАЦ, у, ч. 1. Відступ управо на початку першого рядка для відділення однієї частини тексту від іншої. *Писати без абзаців. Починати з абзацу. Читати з абзацу.* 2. Частина тексту між двома такими відступами. *Перший абзац. Прочитати три абзаци.*
- Абзацийний, а, е. *Абзацийний відступ. Абзацийний рядок.*
- АБЗЕТЦЕР, а, ч., спец. Багатоковшевий екскаватор для виймання та переміщення порожніх порід на відвалах кар'єрів.
- АБЮГЕНЕЗ, у, ч. 1. Самозародження. 2. Теорія про виникнення живих істот із речовин неживої природи. *Основні положення абіогенезу.*
- Абіогенний, а, е. *Абіогенне утворення органічних речовин. Абіогенне походження нафти.*
- АБЮСФЁРА, и, ж. Частина літосфери, на яку не впливали і не впливають живі організми чи біогенні речовини.
- АБЮТИЧНИЙ, а, е. Неорганічний або позбавлений життя. *Абіотична зона. Абіотичні фактори.*
- АБИСАЛЬ, і, ж. Частина дна Світового океану, розташована в середньому на глибині 3000—6000 м.
- Абісальний, а, е. *Абісальна зона. Абісальні відклади.*
- АБИСОЛІТИ, ів, мн. Глибинні гірські породи.
- АБИСОПЕЛІТИ, ів, мн. Намулисті відклади, які утворюються на глибинних морських та океанічних ділянках дна.
- АБИСОФІЛИ, ів, мн. Тварини, що живуть на значних глибинах океанів.
- Абісофільний, а, е. *Абісофільні організми.*
- АБІТУРІЄНТ, а, ч. 1. Випускник середнього навчального закладу. 2. *розм.* Особа, що вступає до вищого або середнього спеціального навчального закладу. *Список абітурієнтів. Перепустка абітурієнта.*
- Абітурієнтка, и, ж. *Абітурієнтка Національного авіаційного університету.*
- Абітурієнтський, а, е. *Абітурієнтське посвідчення.*
- АБЛАКТУВАННЯ, я, с., сад. Щеплення зрощуванням гілок (дерев, кущів), без відокремлення їх від стовбурів; застосовується у виноградарстві, декоративному садівництві.
- Аблактований, а, е. *Аблактоване дерево.*
- Аблактувати, ую, уеш. *Аблактувати кущі.*
- АБЛІЯЦІЯ, ї, ж. 1. Зменшення маси льодовика чи снігового покриву внаслідок танення, випаровування чи механічного усунення. 2. Знесення речовини з поверхні твердого тіла струменем гарячих газів. 3. Тепловий захисту ракетах.
- АБОЛЩІОНІЗМ, у, ч. 1. Суспільний рух у США кінця XVIII — першої половини XIX ст., спрямований на скасування рабства негрів. 2. Громадський рух за скасування якогось закону.

А

аболіціоністський — абсолютизування

Аболіціоніст, а, ч. *Боротьба аболіціоністів.*

Аболіціоністка, и, ж.

Аболіціоністський, а, е. *Аболіціоністський рух.*

АБОЛІЦІЯ, і, ж. 1. Скасування рішення або закону. 2. Припинення кримінальної справи на стадії, коли винність обвинуваченого юридично ще не доведена. Відновлення честі шляхом офіційного спростування наклепу.

АБОНЕМЕНТ, а, ч. 1. Право користуватися, за плату або безплатно, чим-небудь (телефоном, місцем у театрі, книжками з бібліотеки і т. ін.) протягом певного часу, а також документ, що посвідчує це право. *Абонемент у басейн. Оформити абонемент.* 2. Відділ бібліотеки, де можна взяти літературу додому. *Міжбібліотечний абонемент. Користуватися абонементом. Взяти книги в абонементі.* 3. Реєстрова бібліотечна картка читача-абонента. *Бібліотечний абонемент.*

Абонементний, а, е. *Абонементна картка. Абонементне обслуговування. Абонементний концерт.*

Абонування, я, с. Одержування чого-небудь за абонементом; застереження права користуватися чим-небудь протягом певного часу. *Абонування місця. Абонування по телефону.*

АБОНЕНТ, а, ч. Той, хто користується абонементом. *Постійний абонент. Абонент телефонної станції.*

Абонентка, и, ж.

Абонентний, а, е. *Абонентний відділ бібліотеки.*

Абонентський, а, е. *Абонентський телеграф. Абонентська заборгованість. Абонентська скринька. Абонентський телефонний зв'язок.*

Абонований, а, е. *Абоноване місце.*

Абонувати, ую, уєш. *Абонувати ложу в театрі.*

АБОРАЛЬНИЙ, а, е. Розміщений у протилежному від ротової порожнини боці. *Аборальний орган.*

АБОРДАЖ, у, ч. 1. Старовинний спосіб морського бою — зближення з ворожим кораблем і зчеплення з ним для рукопашного бою. *Абордаж судна.* 2. мор. Швартування суден на мінімальній відстані одне біля одного для передавання пасажирів або вантажів.

Абордажний, а, е. *Абордажний гак.*

АБОРИГЕН, а, ч. 1. Корінний житель країни або місцевості; тубілець, автохтон. *Аборигени Центральної Австралії. Аборигени Північної Америки.* 2. перен. Той, хто працює, вчиться, живе де-небудь із моменту заснування цього місця або дуже віддавна. *Абориген села.*

Аборигенний, а, е, книжн. *Аборигенне*

абсолюція — авантюра

населення. Аборигенна флора.

АБІРТ, у, ч. Передчасне переривання вагітності. *Природний аборт. Операція абарту.*

Абортарій, ю, ч. *Відкрити абортарій.*

Абортивний, а, е. 1. мед. Який припиняє розвиток, хід якого-небудь процесу, хвороби. *Абортивний метод лікування. Абортивні засоби.* 2. біол. Недорозвинений, який спинився на початку свого розвитку; незрілий. *Абортивний орган.*

Абортивність, ності, ж. *Абортивність насіння.*

Абортований, а, е. *Абортований плід.*

Абортувати, ую, уєш. 1. мед. Переривати вагітність оперативним шляхом; робити аборт. *Абортувати вимушено.* 2. біол. Народжувати недоошених плід, перев. мертвий (про тварин). *Тварини іноді абортують.*

АБРА, и, ж. Те саме, що синдесмія.

АБРАЗЙВИ, ів, мн. (одн. абразив, у, ч.). Дрібнозернисті, дуже тверді матеріали (алмаз, корунд, карборунд та ін.), що застосовуються для шліфування, обточування та полірування. *Технічна характеристика абразивів. Оброблення абразивами.*

Абразивний, а, е. *Абразивна шкурка. Абразивний інструмент. Абразивна промисловість.*

АБРАЗІЯ, і, ж. 1. геол. Процес руйнування узбережжя морським прибоєм. 2. мед. Вишкрябування (лунки зуба та ін.).

Абразійний, а, е. *Абразійний вплив. Абразійний процес.*

АБРАКАДАБРА, и, ж. 1. Тасмичне слово, магічна формула, якій приписувався чудодійний вплив. 2. Безглуздий набір слів; нісенітниця. *Цілковита абракадабра. Говорити абракадабрами.*

АБРЕВІАЦІЯ, і, ж., лінгв. Утворення нових слів шляхом поєднання початкових складів кількох слів або перших літер слів словосполучення. *Спосіб абревіації. Процес абревіації. Утворення слів за допомогою абревіації.*

Абревіатура, и, ж. Складноскорочене слово, утворене з перших літер або перших складів чи частин кількох слів. *Буквена абревіатура. Звукова абревіатура.* 2. муз. Знаки скорочення і спрощення в нотному письмі.

Абревіатурний, а, е. *Абревіатурні назви установ. Абревіатурне написання.*

Абревіаційний, а, е. *Абревіаційні утворення.*

АБРЕЖЕ, невід., с. Витяг із тексту; скорочений переказ якогось твору.

АБРИКОТІН, у, ч. Абрикосовий лікер. *Пляшка абрикотину.*

АБРИС, у, ч. 1. Обриси предмета; контур. *Чіткість абрису видимих оком кісток. Абрис профілю людини.* 2. перен. Загальна характеристика явищ, осіб, огляд п'єдй і т. ін. *Абрис міжнародних подій.*

Абрисний, а, е. *Абрисний план. Абрисний малюнок. Абрисний звіт.*

АБРОГАЦІЯ, і, ж., юр. Скасування застарілого закону.

Аброгаційний, а, е. *Аброгаційний процес.*

АБРУПТИВ, а, ч. У деяких мовах (напр., у кавказьких) — проривний приголосний звук, під час вимовляння якого в гортані між голосовими зв'язками утворюється зімкнення.

АБСЕНТ, у, ч. Міцний алкогольний напій зеленого кольору, що містить полинову, анісову та інші ароматичні олії. *Пити абсент.*

АБСЕНТЕІЗМ, у, ч., книжн. Масове ухилення від участі у виборах, а також систематична відсутність на засіданнях членів колегіальних органів.

Абсентеїст, а, ч.

Абсенте Хетський, а, е. *Абсентеїстські погляди.*

АБСІДА, див. апейда.

АБСОЛЮТ, у, ч. 1. У філософії — вічна, незмінна, нескінченна першооснова Всесвіту (дух, ідея); у релігії — Бог. 2. Що-небудь самодостатнє, безвідносне. *Доводити до абсолюту.*

Абсолютний, а, е. 1. Безвідносний, узятий поза зв'язком, без порівняння з чим-небудь; безумовний. *Взаємодія абсолютного і відносного, абсолютний принцип.* 2. Цілковитий, досконалий, повний. *Абсолютна самотність. Абсолютна тиша. Абсолютна більшість. Абсолютний монарх. Абсолютна відстань. Абсолютна перевага.*

Абсолютно. *Абсолютно заборонено. Абсолютно тихий. Абсолютно чорне тіло.*

АБСОЛЮТИЗМ, у, ч. Форма керування державою, за якої верховна влада повністю належить одній особі — монархові; самодержавство. *Боротьба проти абсолютизму.*

Абсолютіст, а, ч.

Абсолютістка, и, ж.

Абсолютістський, а, е. *Абсолютістська монархія. Абсолютістські настрої.*

АБСОЛЮТИЗУВАТИ, ую, уєш. Робити безумовним, самодостатнім; доводити до абсолюту. *Абсолютизувати ідею рівності.*

Абсолютизація, і, ж. *Абсолютизація влади. Абсолютизація твердження.*

Абсолютизований, а, е. *Абсолютизоване твердження.*

Абсолютизування, я, с.

АБСОЛЮЦІЯ, і, ж. 1. юр. Постанова

А

- суду про звільнення підсудного від покарання. 2. *рел.* У католиків — відпущення гріхів.
- АБСИРБЦІЯ, і, *ж.*, *фіз.*, *хім.* 1. Вбирання, всмоктування; поглинання речовини з розчину чи суміші газів усім об'ємом твердого тіла або рідини. *Абсорбція токсинів.* 2. Поглинання світла, радіохвиль чи звуку при проходженні через речовину. *Абсорбція ультразвуку.*
- Абсорбент, у, *ч.* Речовина, що має здатність вбирати, всмоктувати інші речовини.
- Абсорбер, а, *ч.* Пристрій, у якому здійснюють абсорбцію. *Конструкція абсорбера.*
- Абсорбований, а, *є.* *Абсорбовані гази.*
- Абсорбувати, ую, *уєш.* Вбирати, всмоктувати; поглинати. *Абсорбувати токсини.*
- Абсорбційний, а, *є.* *Абсорбційна спектрографія.* *Абсорбційний холодильник.*
- АБСТИНЕНЦІЯ, і, *ж.* 1. Утримання від уживання алкогольних напоїв, від статевих стосунків. *Тривала абстиненція.* 2. *мед.* Особливий фізичний і психічний стан алкоголіків та наркоманів після раптового й різкого припинення вживання алкоголю чи наркотиків. *Алкогольна абстиненція. Ознаки абстиненції.*
- Абстинент, а, *ч.* Той, хто виступає за повну заборону виробництва й продажу алкогольних напоїв.
- Абстинентний, а, *є.* *Абстинентний синдром.*
- АБСТРАКТНИЙ, а, *є.* 1. Який виник у результаті абстрагування; протилежне — конкретний. *Абстрактний образ. Абстрактне мислення.* 2. Відірваний від дійсності, від життя. *Абстрактна тема. Абстрактна програма.*
- Абстрактність, ності, *ж.* *Абстрактність викладу.*
- Абстрактно. *Сприймати абстрактно.*
- АБСТРАКЦІОНІЗМ, у, *ч.* Напрямок в образотворчому мистецтві ХХ ст., представники якого зображують реальний світ шляхом педнання абстрактних форм, ліній і кольорових плям. *Сучасний абстракціонізм у мистецтві. Представники абстракціонізму.*
- Абстракціоніст, а, *ч.* *Виставка живопису абстракціоністів.*
- Абстракціоністка, и, *ж.* *Відома абстракціоністка.*
- Абстракціоністський, а, *є.* *Абстракціоністське мистецтво.*
- АБСТРАКЦІЯ, і, *ж.*, *філос.* 1. *тільки одн.* Абстрагування від тих чи інших сторін, властивостей предмета тощо. *Загальне пізнається шляхом абстракції.* 2. *Абстрактне поняття.*
- аболіціоністський — абсолютизування**
- Витончені абстракції.*
- Абстрагований, а, *є.* *Абстрагований закон.*
- Абстрагованість, ності, *ж.* *Абстрагованість сюжету.*
- Абстрагування, я, *с.* *Абстрагування від думок.*
- Абстрагувати, ую, *уєш.* Уявно (в думках) відривати, відокремлювати одні (окремі) сторони або відношення явищ чи властивостей предметів від інших. *Абстрагувати істотні риси.*
- АБСУРД, у, *ч.* Безглуздя, нісенітниця. *Цілковитий абсурд. Доведення до абсурду. Доходить (дійти) до абсурду.*
- Абсурдний, а, *є.* *Абсурдне твердження. Абсурдна ситуація. Абсурдний вчинок. Абсурдний висновок. Абсурдна реакція.*
- Абсурдність, ності, *ж.* *Абсурдність політики. Абсурдність твердження. Абсурдність того, що відбувається.*
- Абсурдно. *Поводитися абсурдно.*
- АБСЦЕС, у, *ч.* Місцеве скупчення гною в тканинах тіла внаслідок запалення; гнояк, нарив. *Легеневий абсцес. Рання стадія абсцесу. Абсцес печінки.*
- АБСЦІСА, и, *ж.*, *мат.* Одна з трьох координат, що визначають положення точки в просторі.
- АБУ *невідм.*, *ч.* 1. В арабській мові — складник чоловічих імен, який вказує на те, що іменована особа є батьком. 2. Володар.
- АБУЛІЯ, і, *ж.* Ослаблення волі внаслідок нервового захворювання або перевтоми; безвілля. *Стан абулії.*
- АБУТИЛОН, у, *ч.* Рід одно- і багаторічних рослин родини мальвових, які культивують у тропіках та субтропіках із промисловою та декоративною метою.
- АБЦУГ, у, *ч.* Шлак, який утворюється при виділенні з веркблею золота, срібла та олова.
- АБШТРИХ, у, *ч.* шлак, що утворюється внаслідок очищення свинцю від домішок миш'яку та сурми.
- АБ'ЮРАЦІЯ, і, *ж.*, *книжн.* Прилюдне зречення своєї віри, поглядів або переконань.
- АВАЛЬ, ю, *ч.*, *фін.* Доручення за векселем, зроблене третьою особою у вигляді спеціального гарантійного запису.
- Аваліст, а, *ч.* Особа, яка здійснює аваль.
- Авальний, а, *є.* *Авальний кредит.*
- АВАНГАРД, у, *ч.* 1. Частина військ (або флоту), що йде попереду головних сил. *Йти в авангарді. Бути в авангарді.* 2. *перен.* Передова провідна частина певної суспільної групи. *Досвідчений авангард. Авангард науки.* 3. Те саме, що авангардизм. *Театральний авангард. Вивчення авангарду.*
- Авангардний, а, *є.* *Авангардні частини. Авангардна роль. Авангардна музика. Авангардний театр.*
- АВАНГАРДИЗМ, у, *ч.* Загальна назва художніх напрямів ХХ ст., що прагнуть докорінного оновлення мистецтва. *Поетичний авангардизм. Драматичний авангардизм.*
- Авангардист, а, *ч.* *Поет-авангардист.*
- Авангардїстка, и, *ж.*
- Авангардїстський, а, *є.* *Авангардїстське мистецтво.*
- АВАНЗАЛ, у, *ч.* Невеликий зал, кімната перед головним залом у великих громадських будинках, палацах.
- АВАНКАМЕРА, и, *ж.* 1. Пристрій у передній частині поверхневої водозабірної споруди, в якому осідає намул. 2. Водний простір безпосередньо перед машинним залом електростанції.
- АВАНЛЮЖА, і, *ж.* Невелике приміщення перед входом у театральну ложу.
- АВАНПІРТ, у, *ч.*, *мор.* Зовнішня частина водного простору порту або гавані, захищена від хвиль мисом, косою чи штучними спорудами й обладнана для якірної стоянки кораблів.
- АВАШПІСТ, у, *ч.* Передовий сторожовий пост, який виставляють для охорони від несподіваного нападу ворога. *Заступити на аванпост. Змінювати аванпост.*
- Аванпостний, а, *є.* *Аванпостна позиція.*
- АВАНС, у, *ч.* Частина грошей (або продуктів), яку видають наперед у рахунок майбутньої плати за роботу, товар і т. ін. *Невеликий аванс. Платити аванс.*
- Авансований, а, *є.* *Авансована зарплата. Авансований капітал.*
- Авансовий, а, *є.* *Авансові виплати. Авансовий звіт.*
- Авансом. *Сплачувати авансом.*
- Авансування, я, *с.* *Відрядне авансування.*
- Авансувати, ую, *уєш.* Видавати аванс кому-, чому-небудь.
- АВАНСЦЕНА, и, *ж.* 1. Відкрита частина театральної сцени, трохи висунута наперед. *Танцювати на авансцені. 2. перен.* Чільне місце, передній план. *Авансцена подій. Бути на авансцені.*
- АВАНТИТУЛ, у, *ч.* Виконана художником або набрана за ескізом початкова сторінка книги, яка передусє титульному аркушеві.
- АВАНТЮРА, и, *ж.* 1. Ризикований, непевний захід, дія, сумнівна щодо чесності справа, розрахована на випадковий успіх, без урахування

А

реальних сил і можливостей. Політична авантюра. Військова авантюра. Фінансова авантюра. Учасники авантюри. 2. заст. Пригода. Любовні авантюри. Пуститися в авантюри.

3. *перен.* Шахрайство, злочинна дія. Авантюрний, а, е. *Авантюрний роман. Авантюрний захід.*

Авантюрник, а, ч. *Кримінальний авантюрний.*

Авантюристський, а, е. *Авантюристські плани. Авантюристські нахили.*

Авантюристка, і, ж.

Авантюристість, ності, ж. *Елементи авантюристі*

АВАНТЮРИЗМ, у, ч. Поведінка, діяльність, що характеризуються ризикованими, безпринципними вчинками з метою досягнення легкого успіху, вигоди; схильність до авантюри (у 1 знач.). *Політичний авантюризм. Ідеологічний авантюризм. Дух авантюризму. Власти в авантюризм.*

Авантюрист, а, ч. *Політичний авантюрист.*

Авантюристичний, а, е. *Авантюристичний захід.*

Авантюристка, і, ж. *Невиправна авантюристка.*

Авантюристський, а, е. *Авантюристський кола.*

АВАНТЮРИН, ч. 1. *род.* у. Мінерал — дрібнозернистий різновид кварцу, жовтого, бурувато-червоного або зеленого кольору з вкрапленням дрібних блискіток слюди або сEMATИТУ. 2. *род.* а. Окремий камінець цього мінералу як ювелірна прикраса. 3. *род.* у. Коричневе скло із вкрапленням міді, що надає сплаву яскравого золотистого кольору.

АВАРІЯ, і, ж. Несподіваний вихід із ладу машини, судна, літака тощо чи раптове значне пошкодження їх під час дії, руху. *Корабельна аварія. Виробнича аварія.*

Аварійний, а, е. *Аварійне приміщення. Аварійний вихід. Аварійний запас.*

Аварійник, а, ч. Той, хто несе аварійну службу, усуває аварії. *Викликати аварійників. Бригада аварійників.*

Аварійність, ності, ж. *Аварійність ситуації.*

АВАТАРА, и, ж. В індуїзмі — втілення божества в образах інших божеств, людей або тварин.

АВГІЄВІ стайні (конюшні) — про щось дуже занедбане, брудне; про велике безладдя.

АВГІТ, у, ч. Пороdotвірний мінерал із групи піроксенів чорного, темно-зеленого або бурого кольору із скляним блиском.

АВГУР, а, ч. 1. У Стародавньому Римі —

авантюрний — австралопітек

жрець, що, спостерігаючи політ і поведінку птахів, тлумачив волю богів і віщував майбутнє. *Римський авгур.*

2. *перен., ірон.* Людина, яка вдає, що знає особливі таємниці.

Авгурський, а, е. *Авгурський жезл.*

АВГУСТИНИЗМ, у, ч. Одна з провідних парадигм західнохристиянського філософствування, започаткована у релігійно-філософських розвідках Августина Аврелія; її характерними ознаками є віра як передумова будь-якого знання, акцент на почутті й уяві, тлумачення людини як душі, що керує тілом.

АВГУСТИНЦІ, ів, мн. (*одн.* августинець, нця, ч.). Католицький чернечий орден, заснований у XIII ст., статут якого ґрунтувався на творах видатного представника патристики Августина.

АВЕНЮ, *невідм., ж.* У деяких країнах Європи та США — широка вулиця, з обох боків якої посаджені дерева.

АВЕРАЖ, у, ч. Стратегія поведінки на біржі, яка полягає в послідовних купівлі та продажу через певний проміжок часу акцій конкретного випуску в міру зміни їх вартості.

АВЕРС, а, ч. Лицьовий бік монети, медалі тощо.

АВЕСТА, и, ж. Священні книги в деяких давніх народів Ірану, Центральної Азії та ін., які сповідували зороастризм.

АВІА... Перша частина складних слів, що відповідає: 1) слову «авіаційний»; 2) слову «повітряний».

АВІАГОРИЗОНТ, у, ч. Прилад для визначення поздовжньої та поперечної осей літака в просторі відносно горизонту.

АВІАЦІЯ, і, ж. 1. Теорія і практика пересування в повітрі на літальних апаратах, важчих від повітря. *Цивільна авіація. Реактивна авіація. Розвиток авіації.* 2. Сукупність літальних апаратів; повітряний флот. *Авіація України.*

Авіатор, а, ч. Той, хто займається польотами, авіацією (у 1 знач.); той, хто керує літаком; льотчик.

Авіаторський, а, е.

Авіаційний, а, е. 1. Який стос, авіації. *Авіаційний гурток.* 2. Який застосовують в авіації. *Авіаційний бензин.*

3. Призначений для забезпечення потреб авіації. *Авіаційний завод. Авіаційний транспорт.* 4. Який здійснюється за допомогою авіації. *Авіаційна розвідка.*

АВІАШОУ *невідм., с.* Святкова вистава за участю спортивних або нових конструкцій літаків. *Святкове авіашоу. Навчальне авіашоу. Брати участь в авіашоу.*

АВІСТКА, и, ж., *ав.* Легкомоторний літак, звичайно одно- або двомісний.

АВІЗО, *невідм., с., фін.* Повідомлення, яким сповіщають про зміни в стані взаємних розрахунків, про переказ грошей, висилання товарів і т. ін. *Телеграфне авізо. Поштові авізо. Бланк авізо.*

Авізний, а, е. *Авізний лист.*

Авізований, а, е. *Авізований акредитив.*

Авізування, я, с. *Перевіряти правильність авізування.*

Авізувати, ую, усш, *фін.* Надсилати авізо; повідомляти, сповіщати кого-небудь про зміни у взаємних розрахунках, грошовий переказ, висилання товарів і т. ін. *Авізувати клієнта банку.*

АВІСТА, и, ж., *фін.* 1. Напис на векселі чи будь-якому платіжному документі, який посвідчує, що оплату за цим документом належить здійснити відразу після його пред'явлення або через певний час після цього. 2. Вексель на пред'явника, виданий без указання терміну оплати.

АВІТАМІНОЗ, у, ч. Захворювання, зумовлене недостатністю або відсутністю того чи іншого вітаміну в раціоні людини. *Весняний авітаміноз.*

Авітамінозний, а, е. *Авітамінозне захворювання.*

АВОКАДО, *невідм., с.* Вічнозелене дерево родини лаврових із великими істівними грушоподібними плодами, а також плід цього дерева. *Спіле авокадо. Варення з авокадо. Форма авокадо.*

Авокадовий, а, е. *Авокадове дерево.*

АВРАЛ, у, ч. 1. *мор.* Виклик усього особового складу корабля на палубу у разі тривоги або для виконання якоїсь термінової роботи. *Оголосити аврал. Свистіти аврал.* 2. *перен., розм.* Виконувана всім колективом термінова незапланована робота, зумовлена невмінням рівномірно розподілити робочий час або несподіваним перебігом подій, що вимагає термінової мобілізації сил. *Аврالی будівельників.*

Авральний, а, е. *Авральні роботи. Авральна ситуація.*

АВРАН, у, ч. Трав'яниста рослина родини ранникових, окремі види якої застосовують у народній медицині. *Авран лікарський.*

АВРІРА, и, ж. 1. Давньоримська богиня світанку, ранкової зорі. 2. *перен.* Ранкова зоря.

АВСТРАЛОПІТЕК, а, ч. Викопа людиноподібна мавпа.

АВТАРКІЯ, і, ж., *екон.* Створення самодостатнього замкнутого господарства в межах окремої країни або групи

- країн; передбачає максимальне обмеження імпорту, стимулювання експорту товарів і капіталу.
- АВТЕНТИКУМ**, а, ч. Первинний текст, екземпляр, що має юридичну силу.
- АВТЕНТИЧНИЙ**, а, е. Справжній, дійсний; який походить із першоджерела, відповідає оригіналові. *Автентичні документи. Автентичний текст. Автентичний фольклор.*
- Автентичність**, ності, ж. *Автентичність документа.*
- АВТО**, невідм., с., розм. Те саме, що автомобіль. *Крите авто.*
- АВТО...**¹ Перша частина складних слів, що відповідає: 1) слову «автомобільний»; 2) слову «автомобіль».
- АВТО...**² Перша частина складних слів, що відповідає слову «автоматичний».
- АВТО...**³ Перша частина складних слів, що відповідає слову «самохідний».
- АВТО./** Перша частина складних слів іншомовного походження, що відповідає словам: 1) «свій», «власний»; 2) основі «само».
- АВТОБАН**, у, ч. Багатосмугове шосе для швидкісного руху автомобілів.
- АВТОБІОГРАФІЯ**, і, ж. Життєпис людини, здійснений нею самою. *Докладна автобіографія. Автобіографія поета. Писати автобіографію.*
- АВТОБІОГРАФ**, а, ч. Автор автобіографії; той, хто описує своє життя.
- Автобіографічний**, а, е. *Автобіографічний екскурс. Автобіографічний характер твору.*
- Автобіографічність**, ності, ж. *Автобіографічність твору.*
- АВТОБЛОКУВАННЯ**, я, с. 1. Автоматична зміна режиму роботи технічного об'єкта або його зупинка, щоб запобігти аварії. *Автоблокування АЕС.* 2. зал. Система автоматичної сигналізації для регулювання руху поїздів.
- Автоблокувальний**, а, е. *Автоблокувальний пристрій.*
- АВТОВАКЦИНА**, и, ж., мед. Лікувальна бактеріальна вакцина, виготовлена з мікробів, виділених із організму того хворого, для лікування якого цю вакцину застосовують.
- АВТОГАМІЯ**, і, ж., біол. 1. Самозаплення і самозапліднення квіткових рослин (напр., пшениці, ячменю). 2. Самозапліднення одноклітинних організмів.
- АВТОГЕМОТЕРАПІЯ**, і, ж., мед. Метод лікування шляхом внутрішньом'язового введення хворому його власної крові, узятої з вени.
- АВТОГЕН**, у, ч., техн. Автогенне різання й зварювання металів. *Полум'я автогену.*
- Автогенний**, а, е. *Автогенне різання металу. Автогенне зварювання. Автогенний апарат. Автогенний різак.*
- Автогєнник**, а, ч., розм. Фахівець із автогенного різання і зварювання металів.
- АВТОГЕНЕЗ**, у, ч., біол. Теорія, що пояснює еволюцію організмів дією тільки внутрішніх факторів.
- АВТОГРАВЮРА**, и, ж. Гравюра, надрукована з дошки, гравійованої самим автором.
- АВТІГРАФ**, а, ч. 1. Текст, власноручно написаний автором. *Автограф письменника.* 2. Власноручний підпис відомої людини, зроблений нею, напис на книзі, фотографії і т. ін. *Книга з автографом. Колекціонувати автографи.*
- АВТОГРАФІЯ**, і, ж. 1. Точне відтворення почерку, креслення, малюнка тощо. 2. У літографії — один із способів підготовки літографської друкарської форми із застосуванням спеціального автографського паперу.
- Автографський**, а, е. *Автографський папір.*
- АВТОДИДАКТ**, а, ч. Самоук.
- АВТОДРОМ**, у, ч. Спеціально обладнана ділянка для навчання водіння, випробування автомобілів, а також для автомобільних змагань.
- АВТОЕКСІПРЕС**, а, ч. Автобус, який рухається за маршрутом із підвищеною швидкістю й зупинками, скороченими до мінімуму.
- АВТОЖИР**, а, ч. Гвинтокрилий літальний апарат, важчий за повітря; попередник вертольота.
- АВТОІНТОКСИКАЦІЯ**, і, ж. Отруєння організму шкідливими речовинами, що утворилися в ньому; самоотруєння.
- Автоінтоксикаційний**, а, е. *Автоінтоксикаційний синдром.*
- АВТОІНФЕКЦІЯ**, і, ж., мед. Самозараження організму мікробами, які збереглися в ньому після попередньої хвороби і внаслідок певних умов знову активізувалися.
- АВТОІНФОРМАТОР**, а, ч. Автоматичний пристрій для передавання по телефону довідок, які цікавлять багатьох абонентів. *Застосування автоінформаторів. Встановити автоінформатор.*
- АВТОКАР**, а, ч. Самохідний візок із двигуном внутрішнього згорання для перевезення вантажів на невеликі відстані.
- АВТОКАТАЛІЗ**, у, ч. Самочинне прискорення хімічної реакції одним із її продуктів або вихідною речовиною.
- Автокаталічний**, а, е. *Автокаталічний процес.*
- АВТОКЕФАЛІЯ**, і, ж. Адміністративна незалежність помісних православних церков; самоврядування. *Православна автокефалія в Україні.*
- Автокефальний**, а, е. *Українська автокефальна церква.*
- Автокефальність**, ності, ж. Прихильники автокефальності української церкви.
- АВТОКЛАВ**, а, ч., техн. Товстостінна металева герметично закрита посудина для здійснення фізичних і хімічних процесів при підвищеному тиску та високій температурі. *Пропарювання в автоклавах.*
- Автоклавний**, а, е. *Автоклавна стерилізація. Автоклавне просочення. Автоклавна апаратура.*
- АВТОКОД**, у, ч., інформ. Мова програмування, орієнтована на конкретну цифрову обчислювальну машину.
- Автокодний**, а, е.
- АВТОКОЛІМАЦІЯ**, і, ж. Рух світлових променів, при якому вони виходять із коліматора паралельним пучком, відбиваються від плоского дзеркала і проходять через оптичну систему у зворотному напрямі.
- Автоколіматор**, а, ч. Оптико-механічний прилад для точних куткових вимірювань, контролю прямолінійності і площинності.
- АВТОКОМЕНТАР**, я, ч. Пояснення до тексту, подані його автором.
- АВТОКОСМЄТИКА**, и, ж. Набір препаратів, призначених для догляду за автомобілем. *Засоби автокосметики.*
- АВТОКРАТІЯ**, і, ж., політ. Форма правління, при якій одній особі належить необмежена верховна влада; абсолютизм.
- Автократ**, а, ч. Самодержець; правитель із необмеженою владою.
- Автократичний**, а, е. *Автократичний режим.*
- АВТОЛ**, у, ч., техн. Мاستило для автомобільних, тракторних та ін. карбюраторних двигунів (продукт перероблення нафти).
- АВТОЛІЗ**, у, ч., біол., хім. Розпад тканин тварин, рослин та мікроорганізмів під впливом ферментів, що містяться в клітинах цих тканин; саморозчинення. *Автоліз мікроорганізмів.*
- Автолізний**, а, е.
- АВТОЛІТОГРАФІЯ**, і, ж. Літографія з малюнка, виконаного на камені або офсетному цинку самим автором.

А

- Автолітографічний, а, е. *Автолітографічне зображення*.
- АВТОЛІГІЯ, і, ж. Уживання слів у їх прямому, не переносному значенні.
- Автологізм, у, ч. *Стилістична функція автологізмів*.
- Автологічний, а, е. *Автологічний образ*.
- АВТОМАГІСТРАЛЬ, і, ж. Дорога для масового швидкісного автомобільного руху. *Швидкісна автомагістраль*.
- Автомагістральний, а, е. *Автомагістральне сполучення*.
- АВТОМАТ, а, ч. 1. Апарат (машина, прилад), що виконує роботу за допомогою особливого механізму без участі людини. 2. Ручна автоматична скорострільна зброя.
- Автоматний, а, е. *Автоматна черга*.
- Автоматник, а, ч. 1. Той, хто обслуговує автомат (у 1 знач.). 2. Боєць, озброєний автоматом (у 2 знач.). *Командир автоматників*.
- Автоматниця, і, ж.
- АВТОМАТИЗАЦІЯ, ї, ж. Упровадження у виробничий процес автоматів. *Автоматизація виробництва*.
- Автоматизований, а, е. Який виконує виробничі процеси за допомогою автоматичних приладів, машин; здійснюється автоматично. *Автоматизована система управління. Закритий автоматизований цех. Автоматизоване подавання води*.
- Автоматизованість, ності, ж. *Автоматизованість процесів виробництва*.
- Автоматизувати, ую, уєш. 1. Застосовувати в роботі автоматичні прилади, машини. *Автоматизувати виробничий процес*. 2. Робити автоматичним (у 2 знач.), машинальним.
- Автоматизування, я, с.
- АВТОМАТИЗМ, у, ч. Механічність, мимовільність дій, рухів. *Автоматизм мислення*.
- АВТОМАТИКА, и, ж. 1. Галузь науки та техніки, що розробляє методи й технічні засоби автоматизації виробничих процесів. 2. Сукупність механізмів, приладів, що діють автоматично.
- АВТОМАТИЧНИЙ, а, е. 1. Який діє, здійснюється механічно. *Автоматична зброя. Автоматична система регулювання. Автоматичний верстат. Автоматичне зварювання*. 2. *перен.* Який відбувається незалежно від волі, несвідомо; машинальний. *Автоматична хода. Автоматична відповідь*.
- Автоматичність, ності, ж. *Автоматичність рухів*.
- Автоматично. *Автоматично кивати головою*.
- АВТОМІТРИЯ, ї, ж. Наукова дисципліна, що вивчає основи проектування автоматичних вимірювальних і контрольних приладів та вимірювальних інформаційних систем.
- Автометрійний, а, е. *Автометрійні дані*.
- АВТОМІКСИС, у, ч. Поширене серед найпростіших, грибів тощо злиття статевих клітин, що належать тій самій особині; самозапліднення.
- АВТОМОДЕЛІЗМ, у, ч. Технічний вид спорту, який полягає у створенні моделей автомобілів та їх випробуванні на спеціальних трасах. *Змагання з автомоделізмом*.
- Автомоделіст, а, ч. *Юний автомоделіст*.
- Автомоделістка, и, ж.
- Автомоделійний, а, е. *Автомоделійний спорт*.
- АВТОМОРФІЗМ, у, ч., *мат.* Ізоморфність множини самій собі.
- АВТОМОТРИСА, и, ж., *зал., техн.* Самохідний залізничний (пасажи́рський або службовий) вагон із двигуном внутрішнього згорання.
- АВТОМУТАГЕНІ, ів, мн. (*одн.* авто-мутаген, а, ч.). Речовини, які утворюються в клітинах у процесі життєдіяльності організмів і можуть бути причиною спадкових змін.
- АВТОНІМ, а, ч. Справжнє ім'я автора, що публікується під псевдонімом.
- АВТОНОМІЗМ, у, ч. Політичний рух за право самостійного здійснення певним регіоном окремих функцій державної влади. *Прихильники автономізму*.
- Автономіст, а, ч.
- Автономістка, и, ж.
- Автономістський, а, е. *Автономістський прагнення*.
- АВТОНІМІЯ, і, ж. 1. Самоврядування певної частини держави, що здійснюється на основі загальнодержавного закону (конституції). *Кримська автономія. Адміністративно-територіальна автономія. Національно-культурна автономія. Регіональна автономія. Боротьба за автономію*. 2. Право установи, підприємства, організації самостійно розв'язувати певні питання. *Церковна автономія. Організаційна автономія. Правова автономія. Фінансова автономія*.
- Автономізація, ї, ж. Набуття частиною держави права на автономію. *Автономізація Криму*.
- Автономний, а, е. 1. Який має автономію, здійснює самоуправління. *Автономна Республіка Крим. Автономна область*!. Самостійний, який існує або здійснюється незалежно від кого-, чого-небудь. *Автономний бюджет. Автономний митний тариф. Автономний блок живлення. Система автономно іреєстрації даних*.
- Автономність, ності, ж. *Право на автономність. Автономність бортових систем космічного корабля*.
- Автономно. *Працювати автономно*.
- АВТООКСИДАЦІЯ, ї, ж. Самочинне окиснювання речовин при невисокій температурі без впливу каталізаторів.
- АВТООПЕРАТОР, а, ч. 1. У металообробленні — механізм для автоматичного встановлення заготовки на верстаті і зняття обробленого виробу. 2. У гідроенергетиці — система автоматичних пристроїв, що забезпечують пуск і зупинку агрегатів гідроелектростанції для підтримання найекономішного режиму їх роботи.
- АВТОПЛІБТ, а, ч. Пристрій для автоматичного керування літаком.
- АВТОПЛАСТИКА, и, ж. *мед.* Хірургічне пересадження хворому його власної тканини з метою виправлення дефектів, відновлення цілісності, форми або функції органа.
- Автопластичний, а, е. *Автопластична операція*.
- АВТОПОЛІПЛОЇДІЯ, ї, ж. Кратне збільшення одинарного набору хромосом у клітинах.
- АВТОПОРТРЕТ, а, ч. Портрет художника, скульптора, виконаний ним самим. *Автопортрет Т. Г. Шевченка*.
- АВТОПСІЯ, і, ж. Розтин трупа для встановлення точної причини смерті.
- АВТОР, а, ч. Той, хто написав будь-яку працю, твір, лист і т. ін. або розробив якийсь план, проект і т. ін. *Автор твору. Автор проекту*.
- Авторка, и, ж. *Авторка п'єси*.
- Авторство, а, с. *Авторство твору. Встановити авторство. Підтвердити авторство*.
- Авторський, а, е. *Авторська індивідуальність. Авторські зміни. Авторський аркуш*.
- АВТОРАДІОГРАФІЯ, ї, ж. Утворення фотографічних зображень унаслідок дії на фотоплівку випромінювання радіоактивних елементів, які є в досліджуваних об'єктах.
- АВТОРАЛІ, *невідм., с.* Спортивне змагання (перев. багатоденне) на автомобілях за визначеним режимом руху.
- АВТОРЕГУЛЯТОР, а, ч. Сукупність пристроїв для автоматичного (без участі людини) регулювання.
- АВТОРЕФЕРАТ, у, ч. Короткий виклад змісту твору (звичайно наукового), написаний самим автором. *Автореферат кандидатської дисертації. Писати відгук про автореферат. Примірник автореферату*.
- АВТОРЕФРИЖЕРАТОР, а, ч. Автомобіль для перевезення швидкопсувних продуктів, обладнаний холодильними

А

- установами.
- АВТОРИЗАЦІЯ**¹, і, ж. 1. Керування рівнями та засобами доступу до різних об'єктів та ресурсів системи залежно від ідентифікатора та пароля користувача. 2. *інформ.* Надання певних повноважень (особі, програмі) на виконання деяких дій у системі обробки даних. 3. *спец.* Визначення міри приватності даних у базі даних. 4. *фін.* Надання дозволу на обслуговування тримача платіжної картки.
- АВТОРИЗАЦІЯ**², і, ж. Надання автором дозволу чи повноважень на розповсюдження його твору (проекту, винаходу) або якимось іншим його використання (копіювання та ін.). *Авторизація винаходу.*
- Авторизований, а, е. *Авторизована копія. Авторизований переклад.*
- Авторизувати, ую, уеш.
- АВТОРИТАРИЗМ**, у, ч. Антидемократична система політичної влади, що характеризується зосередженням у руках однієї чи кількох осіб необмеженої влади. *Політичний авторитаризм. Авторитаризм у зовнішній політиці. Політика авторитаризму.*
- Авторитарист, а, ч.
- Авторитарний, а, е, *книжн.* 1. Заснований на беззастережному підпорядкуванні особистій владі, спрямований на встановлення диктатури. *Авторитарний режим. Авторитарний устрій. Авторитарна система правління. Авторитарна держава.* 2. Який прагне незаперечно утвердити свій авторитет (у 1 знач.); який вимагає беззаперечного підкорення; владний. *Авторитарна методика виховання. Авторитарне керівництво.*
- Авторитарність, ності, ж. *Авторитарність режиму. Авторитарність мислення.*
- Авторитарно. *Діяти авторитарно.*
- АВТОРИТЕТ**. 1. *тільки одн., род. у.* Загальновизнане значення, вплив, поважність (особи, організації, колективу, теорії і т. ін.). *Міжнародний авторитет України. Заслужений авторитет. Авторитет лікаря. Авторитет організації. Користуватися авторитетом. Мати авторитет. Завоювати авторитет. Втратити авторитет.* 2. *род. а.* Про особу, що має вплив, повагу, заслуговує на повну довіру. *Визнаний авторитет. Бути авторитетом у галузі медицини. Авторитету сім'ї.* 3. *розм.* Керівник злочинного угруповання. *Злочинний авторитет.*
- автохтонний — агломерат**
- Авторитетний, а, е. 1. Який має авторитет, заслуговує на довіру. *Авторитетна людина. Авторитетне джерело. Авторитетна думка. Авторитетний вчений. Авторитетне видання.* 2. Який не допускає жодних сумнівів чи заперечень; владний. *Авторитетний тон.*
- Авторитетність, ності, ж. *Авторитетність судження. Авторитетність висловлювання.*
- Авторитетно. *Звучати авторитетно. Говорити авторитетно.*
- АВТОРОТАЦІЯ**, і, ж., ав. Самообертання літака навколо поздовжньої осі, яке виникає за певних умов і може призвести до штопора.
- АВТОСАЛЬН**, у, ч. Приміщення для виставки нових моделей автомобілів, а також сама виставка автомобілів.
- АВТОСЕРВІС**, у, ч. Технічне обслуговування автомобілів. *Працівник автосервісу. Послуги автосервісу. Заїхати в автосервіс.*
- АВТОСЕРОТЕРАПІЯ**, і, ж., мед. Лікування шляхом уведення хворому на інфекційну хворобу сироватки його власної крові.
- АВТОСБМІ**, ів, мн. (*одн.* авто-сома, и, ж.). Нестатеві хромосоми в клітинах різностатевих рослин і тварин.
- АВТОСТОП**¹, а, ч. Пристрій для автоматичної зупинки поїзда при наближенні його до закритого колійного сигналу.
- АВТОСТОП**², а, ч. 1. Використання туристами попутного автотранспорту для проїзду частини шляху. *їздити автостопом.* 2. Документ, що дає право туристові на зупинку попутних автомашин; туристська подорож із таким документом. *Подорожувати за автостопом.*
- АВТОСТРАДА**, и, ж. Те саме, що автомагістраль.
- АВТОСУГ'ЄСТІЯ**, і, ж., мед. Самонавіювання.
- АВТОТИПІЯ**, і, ж. 1. Поліграфічний спосіб відтворення напівтонових зображень (малюнків, фотознімків і т. ін.), а також кліше, виготовлене таким способом. *Триколіорова автотипія.* 2. Відбиток, зроблений із такого кліше. *Якісна автотипія.*
- Автотипний, а, е. *Автотипне відтворення малюнка.*
- АВТОТОМІЯ**, і, ж., зоол. Самокалічення як захисна реакція тварин під час роздратування (виявляється в мимовільному відокремленні частини тіла, наприклад, хвоста, кінцівки і т. ін., яка згодом відновлюється).
- АВТОТРАНСПЛАНТАЦІЯ**, і, ж., мед. Пересадження тканин або органів на іншу частину того самого організму.
- АВТОТРАНСФУЗИЯ**, і, ж. мед. Переливання хворому його власної крові.
- АВТОТРЕНІНГ**, у, ч. Аутогенне тренування. *Займатися автотренінгом.*
- Автотренінговий, а, е. *Автотренінгові вправи.*
- АВТОТРОПІЗМ**, у, ч., бот. Здатність рослин розпрямляти вигини, коли припиняється вплив факторів, що їх спричинили (напр., злаків, які полягли під час дощу). *Автотропізм жита.*
- Автотрофний, а, е. *Автотрофні організми.*
- АВТОТРБФІЯ**, і, ж. Живлення автотрофів неорганічними речовинами, що здійснюється через фото- або хемосинтез.
- Автотрофи, ів, мн. (*одн.* автотроф, а, ч.). Організми, які створюють необхідні для свого життя органічні речовини з неорганічних у процесі фото- або хемосинтезу.
- Автотрофність, ності, ж.
- АВТОТУРІЗМ**, у, ч. Туристські подорожі на автомобілі. *Міжнародний автотуризм.*
- Автотурист, а, ч. Той, хто займається автотуризмом. *Досвідчений автотурист.*
- Автотуристський, а, е. *Автотуристський контакти. Автотуристський маршрут.*
- АВТОФІЛІЯ**, і, ж. Самозамилування, самозакоханість.
- АВТОФУРГОН**, а, ч. Автомашина, спеціально обладнана для перевезення чого-небудь. *Вантажний автофургон. Водій автофургона.*
- Автофургонний, а, е. *Автофургонні перевезення.*
- АВТОХОРИЯ**, і, ж., біол. Розповсюдження плодів, насіння, спор, вегетативних частин за допомогою пристосувань самої рослини без впливу зовнішніх факторів.
- Автохори, ів, мн. (*одн.* автохор, а, ч). Рослини, що розповсюджуються без впливу зовнішніх агентів завдяки властивим їм пристосуванням.
- АВТОХТОН**, а, ч. 1. *книжн.* Корінний житель країни або місцевості; абориген, тубілець. 2. *біол.* Рослина або тварина, що виникла в процесі еволюції в якій-небудь місцевості й продовжує жити в ній. 3. Гірські породи, корисні копалини, вихідний матеріал яких виник на місці їх утворення. *Автохтони геологічних структур.*
- Автохтонний, а, е. Туземний, місцевий. *Автохтонне населення. Який має місцеве походження, який виник на місці теперішнього розташування. Автохтонні жителі. Автохтонний культ. Автохтонні глини. Автохтонні гірські породи.*

Автохтонність, ності, *жс. Автохтонність українського населення.*

АВТОШБУ *невідм., с. Шоу*, влаштоване для демонстрації різноманітних марок автомашин. *Святкове автошоу. Організатори автошоу, Брати участь в автошоу.*

АВТОШТУРМАН, *а, ч.* Автонавігаційний прилад, який автоматично накреслює на карті курс літального апарата під час його польоту. *Слідкувати за роботою автоштурмана.*

АВУАРИ, *ів, мн., фін.* 1. Будь-які активи (грошові засоби, чеки, векселі, перекази і т. ін.), за рахунок яких можуть здійснюватися платежі та сплачуватися борги їх власників. 2. Кошти банку, що знаходяться на його рахунках у закордонних банках в іноземній валюті. 3. Вклади приватних осіб та організацій у банках. *Мати авуари за кордоном.*

Авуарний, *а, е. Авуарний рахунок.*

АВУНКУЛАТ, *у, ч.* Стародавній звичай (у деяких народів), що полягав у визнанні особливо тісного родинного зв'язку між племінником і дядьком по материнській лінії, який зобов'язував дядька дбати про племінника більше, ніж про рідного сина.

АГА, *и, жс., зоол.* Одна з найбільш відомих безхвостих амфібій Південної та Центральної Америки.

АГА, *й, ч.* 1. Титул поміщика, начальника, старшини у султанській Туреччині. 2. На Закавказзі, в Туреччині, Середній Азії — форма ввічливого звертання до старшого або поважного чоловіка (іноді в поєднанні з іменем).

АГАВА, *и, жс.* Багаторічна тропічна й субтропічна трав'яниста рослина з грубим, м'ясистим великим листям, з якого виробляють волокно; вирощується також як декоративна рослина.

Агавовий, *а, е. Агавові нитки.*

АГАЛПГ, *у, ч.* Силікат магнію того самого складу, що й тальк; м'який сірий мінерал, який у вигляді порошку застосовують у виробництві паперу.

АГАЛЬМАТОЛІТ, *у, ч., мінер.* Щільна і м'яка дрібнозерниста порода тьмяно-зеленого кольору, яку використовують як виробний камінь, а також у техніці.

АГАМА, *и, жс.* Велика ящірка родини агамових, здатна змінювати забарвлення тіла; поширена в Африці, Півд.-Зах. Азії, Півд. Європі, *Степова агама. Гімалайська агама.*

АГАМІ, *невідм., ч.* Птах, поширений у Південній Америці, який швидко бігає, має чорне оперення й короткий хвіст.

АГАМІЯ, *ї, жс.* 1. *етн.* Безшлюбність. 2. *біол.* Відсутність статі.

авторефрижератор — автохтон

АГАМОГОНІЯ, *і, жс., біол.* Безстатеве розмноження, здійснюване шляхом поділу клітин, брунькуванням і т. ін.

АГАР, АГАР-АГАР, *у, ч., спец.* Рослинні драгли з морських водоростей; добре розчиняються у воді, утворюючи гелі; використовуються в лабораторній практиці, в кондитерському виробництві та ін. *Сировина для одержання агар-агару.*

Агарний, Агаровий, *а, е. Агарне середовище. Агаровий завод.*

АГАСФЕР, *а, ч.* 1. Герой середньовічних переказів, засуджений Богом на вічне життя і блукання через те, що не дав Христові відпочити під час хресного ходу на Голгофу. 2. *перен.* Людина, що все життя блукає, не знаходячи притулку.

АГАТ, *у, ч.* Твердий мінерал, напівдорогоцінний кварцовий камінь, що використовується для прикрас, а також для виготовлення хімічного посуду і т. ін. *Смугасти агат. Чорний агат. Перстень з агатом.*

Агатовий, *а, е. Агатовий полиск. Агатове намисто.*

АГЕВЗІЯ, *ї, жс. мед.* Втрата смакових відчуттів. *Набути агевзії.*

АГЕНТ¹, *а, ч.* 1. Представник, довірена особа організації, установи і т. ін., що виконує різні доручення, завдання. *Рекламний агент. Страховий агент.* 2. Особа, що є чийсь ставлеником, слугур чийсь інтересам. 3. Таємний співробітник органів розвідки якої-небудь держави, організації; шпигун. *Агент поліції.*

Агентський, *а, е. Агентська винагорода. Агентська операція.*

Агентура, *и, жс.* 1. Розвідувальна служба, організована для збирання секретних відомостей і проведення підривної роботи. 2. Сукупність агентів якої-небудь організації. *Агентура страхової компанії «Оранта».*

Агентурний, *а, е. Агентурні повідомлення. Агентурні відомості. Агентурна розвідка.*

АГЕНТ², *а, ч., книжн.* Причина, що викликає ті або інші явища в природі, в організмі людини і т. ін.; чинник. *Фізичний агент.*

АГЕНТСТВО, *а, с.* 1. Організація, яка виконує певні доручення установ або приватних осіб. *Страхове агентство.* 2. Представництво, відділення якоїсь особи або підприємства. *Агентство «Майкрософт» в Україні.* 3. Установа, що збирає, опрацьовує інформацію і забезпечує нею радіо, пресу, телебачення. *Інформаційне агентство.*

АГЕНЦІЯ, *і, жс., рідко.* Те саме, що агентство.

АГІАСМА, *и, жс.* Церковна назва води,

що освячується напередодні та в день Богоявлення.

АГІОГРАФІЯ, *ї, жс.* Різновид церковної літератури — життєписи осіб, яких церква оголосила святими. *Твори агіографії.*

Агіографічний, *а, е. Агіографічна література.*

АГІТАЦІЯ, *і, жс.* 1. Поширення ідей та гасел з метою впливу на суспільну свідомість і настрої мас, спонукання їх до цілеспрямованої активності, політичних дій. *Політична агітація. Проводити агітацію.* 2. *перен.* Дія, що має на меті переконати, схилити до чогось.

Агітатор, *а, ч.* Той, хто займається агітацією, виступає перед населенням із бесідами, доповідями і т. ін. *Постійний агітатор. Колектив агітаторів.*

Агітаторка, *и, жс. Досвідчена агітаторка.*

Агітаторський, *а, е. Агітаторські обов'язки.*

Агітаційний, *а, е. Агітаційна діяльність. Агітаційна література. Агітаційний листок. Агітаційний пункт.*

Агітаційність, ності, *жс. Агітаційність стилю.*

Агітувати, *ую, уеш.* 1. Роз'яснювати якусь політику, закликати до боротьби за або проти неї. 2. Переконувати в чому-небудь, спонукати до чогось. *Агітувати за кандидата у президенти. Агітувати проти будівництва атомної станції.*

АГЛЮМЕРАЦІЯ, *ї, жс.* 1. *техн.* Процес утворення агломерату (у 2 знач.) спіканням у грудки дрібнозернистої або пилюватої руди. *Агломерація дрібних руд.* 2. Зарості рослин різних видів, однорідних із погляду екології. 3. Злиття багатьох міст і населених пунктів у єдине міське населення. *Міська агломерація.*

Агломерат, *у, ч.* 1. *геол.* Незцементоване скупчення уламків гірських порід і мінералів. 2. *техн.* Спечена в грудки дрібнозерниста або пилювата руда. *Агломерат руди.*

агломератний — агробіологія

Агломератний, а, е. *Агломератні туфи.*
Агломераційний, а, е. *Агломераційний процес. Агломераційна фабрика. Агломераційна економія. Агломераційний економічний ефект.*

АГЛОПОРИТ, у, ч. Штучний будівельний матеріал пористої структури; використовують як заповнювач легкого бетону.

АГЛЮТИНАЦІЯ, і, ж. 1. *біол.* Злипання, склеювання в грудочки й осідання завислих у рідині мікроорганізмів або окремих клітин. *Аглютинація еритроцитів.* 2. *лінгв.* Спосіб творення граматичних форм і похідних слів у деяких мовах (тюркських, фінських та ін.) додаванням до незмінюваних основ однозначних афіксів.

Аглютинативний, а, е. *Аглютинативний процес. Аглютинативні мови.*

Аглютинативність, ності, ж.

Аглютинін, у, ч., *біол.* Специфічна речовина, яка накопичується в крові при інфекційних захворюваннях та щепленнях і спричинює аглютинацію. *Малий титр аглютинінів.*

Аглютинований, а, е. *Аглютиновані речовини.*

Аглютинувати, ус. Зазнавати аглютинації. *Сироватка аглютинує еритроцити.*

АГЛЮТИНОГІЙНИ, ів, мн. (*одн.* аглютиноген, а, ч.). Речовини, які зумовлюють утворення аглютинінів.

АГНАТІЯ, і, ж. Аномалія розвитку — відсутність верхньої або нижньої щелепи.

АГНІ-ЙІБГА, и, ж. В індуїзмі — один із різновидів релігійно-філософського вчення — йоги.

АГНОЗІЯ, і, ж., *мед.* Порушення процесів упізнання предметів або явищ при деяких захворюваннях головного мозку.

АГНОСТИКА, и, ж., АГНОСТИЦІЗМ, у, ч. Вчення про непізнаність об'єктивного світу і його законів. *Послідовний агностицизм.*

Агностик, а, ч. *Перші агностики.*

Агностичний, а, е. *Агностична філософія.*

АГОГІКА, и, ж *муз.* У музичному виконанні — уповільнення або прискорення темпу для посилення художньої виразності.

АГОН, у, ч. 1. Словесне змагання між дійовими особами у давньогрецьких комедіях, під час якого виявляється ідейна проблематика твору. 2. Нестримне прагнення до будь-яких практичних змагань у всіх сферах громадського життя.

АГОНІЯ, і, ж. 1. Останні прояви життєвих функцій організму перед

смертю; передсмертні муки; конання. *Жахлива агонія. Стан агонії. Ознаки агонії. Перебувати в агонії.* 2. *перен.* *Останні хвилини існування того, що гине, зникає. Агонія імперії.*

Агонізувати, ую, уеш. 1. Бути в стані агонії; конати. 2. *перен.* Перебувати у стані, що свідчить про наближення кінця існування чого-небудь. *Фірма агонізує.*

Агонійний, а, е. *Агонійний стан.*

АГОРА, и, ж. 1. У стародавніх греків — народні, військові або судові збори вільних громадян. 2. Площа для проведення таких зборів.

АГОРАФОБІЯ, і, ж. Хворобливий стан, який виявляється в боязні відкритого (особливо безлюдного) простору; нав'язливий страх, який виникає при потребі перетнути широку площу, вулицю і т. ін. *Страждати від агорафобії. Лікуватися від агорафобії.*

Агорафобний, а, е. *Агорафобний синдром.*

АГРАВАЦІЯ, і, ж., *мед.* Перебільшення хворим симптомів свого захворювання.

Аграваційний, а, е. *Аграваційні явища.*

АГРАМАНТ, у, ч. Оздаба для одягу, штор, м'яких меблів тощо, сплетена із шнура. *Позолочений аграмант.*

Аграмантовий, а, е.

АГРАМАТИЗМ, у, ч. Порушення мовної діяльності людини внаслідок ушкодження кори головного мозку. *Ознаки аграматизму.*

АГРАНУЛОЦИТИ, ів, мн. (*одн.* агранулоцит, а, ч.), *фізіол.* Лейкоцити, що не мають в цитоплазмі гранул (зерен), на відміну від гранулоцитів.

АГРАНУЛОЦИТОЗ, у, ч., *мед.* Різке зменшення кількості зернистих лейкоцитів або їх відсутність у крові.

АГРАРНИЙ, а, е. Земельний; той, що стосується землеволодіння, землекористування. *Аграрний комплекс. Аграрні заходи.*

Аграрник, а, ч., *розм.* 1. Фахівець із аграрних питань. 2. Член аграрної партії.

АГРАФ, а, ч. 1. Ошатна пряжка або застібка на одязі. *Пояс із золотим аграфом.* 2. *архіт.* Декоративний елемент, що з'єднує вершину арки з горизонтальним виступом карниза, антаблементу і т. ін., перев. прикрашуваний різьбленням.

АГРАФІЯ, і, ж., *мед.* Розлад або повна втрата здатності писати внаслідок ураження головного мозку при збереженні рухової активності руки.

АГРЕГАТ, у, ч. 1. *техн.* Кілька різнотипних машин, конструктивно з'єднаних

в одне ціле для спільної роботи. *Посівний агрегат.* 2. *геол.* Сукупність

- окремих мінералів, які складають гірську породу. *Агрегат гіпсу.*
- Агрегатний, а, е. *Агрегатний верстат. Агрегатний стан речовини.*
- Агрегатник, а, ч. Робітник, що обслуговує агрегат (у 1 знач.).
- Агрегатований, а, е.
- Агрегатувати, ую, уеш. Сполучати машини чи їх деталі в одне ціле для спільної роботи.
- АГРЕГАЦІЯ, і, ж. 1. *спец.* Сполучення частин речовини в більшій об'єднання. *Агрегація тромбоцитів.* 2. *екол.* Зарості рослин одного виду, а також колонії деяких тварин.
- Агрегаційний, а, е,
- АГРЕМАН, у, ч., *дил.* У міжнародному праві — згода уряду однієї держави прийняти певну особу, запропоновану іншою державою як дипломатичного представника останньої.
- АГРЕСІЯ, і, ж. Неспровокований збройний напад однієї держави на іншу з метою загарбання її території, ліквідації або обмеження її незалежності. *Несподівана агресія. Здійснювати агресію. Зазнати агресії. Акт агресії. Жертва агресії.* 2. *перен.* Активно ворожа поведінка однієї людини (або людей) стосовно іншої (або інших), що виявляється у злісних нападах, образливих акціях і т. ін. *Виявляти агресію.*
- Агресивний, а, е. 1. Завойовницький. *Агресивна політика. Агресивні сили. Агресивна держава. Агресивні дії.* 2. Ворожий, активно недоброчинний. *Агресивна людина. Агресивний тон. Агресивна поведінка.* 3. *техн., мед., хім.* Який шкідливо впливає на щонебудь. *Агресивна речовина.*
- Агресивність, ності, ж. *Підвищена агресивність. Агресивність підземних вод.*
- Агресивно. *Поводитися агресивно.*
- Агресор, а, ч. *Країна-агресор. Виступити як агресор.*
- АГРІОФІТИ, ів, *мн.* Рослини — антропофори, що розселилися в природних місцезростаннях і пристосувалися до нових умов.
- АГРО... Перша частина складних слів, що відповідає: 1) слову «агрономічний»; 2) слову «аграрний».
- АГРОБАНК, у, ч. Банк, який займається операціями з власністю на землю. *Акції агробанку. Взяти кредит в агробанку.*
- АГРОБІЗНЕС, у, ч. підприємницька діяльність у всіх сферах агропромислового комплексу; сільськогосподарський бізнес.
- АГРОБІОЛОГІЯ, і, ж. Наука про біологічні закономірності життя рослин і тварин, а також про використання

- А**тих закономірностей у сільському господарстві. *Проблеми агробіології.*
- Агробіолог, а, ч. *Робота агробіологів.*
- Агробіологічний, а, е. *Агробіологічний захід.*
- АГРОКЛІМАТОЛОГІЯ, і, ж. Галузь сільського господарства, що вивчає вплив кліматичних умов на сільськогосподарське виробництво. *Завдання агрокліматології.*
- Агрокліматологічний, а, е. *Агрокліматологічне районування.*
- АГРОКУЛЬТУРА, и, ж. Сукупність технологічних засобів для вдосконалення культури землеробства. *Агрокультура болотистих місцевостей.*
- АГРОМЕЛІОРАЦІЯ, і, ж. Система заходів, що застосовуються на зрошуваних і осушуваних землях, гірських схилах, пісках, ярах та ін. угіддях для їх сільськогосподарського використання. *Здійснювати агро-меліорацію.*
- Агромеліоративний, а, е. *Агромеліоративні заходи.*
- Агромеліоратор, а, ч. Той, хто здійснює агро-меліорацію.
- АГРИМЕТР, а, ч., геод. Лінійка з масштабом для обчислення площ за планом.
- АГРОНЕОФІТИ, ів, мн. (одн. агро-неофіт, а, н.). Рослини, що порівняно недавно пристосувалися до життя в культурних місцезростаннях.
- АГРОНОМІЯ, і, ж. Наука про хліборобство; наукові основи сільськогосподарського виробництва. *Основи агрономії. Вивчати агрономію.*
- Агроном, а, ч. *Працювати агрономом.*
- Агрономічний, а, е. *Агрономічні знання.*
- АГРОФІРМА, и, ж. Підприємство або об'єднання, що виробляє та реалізує сільськогосподарську продукцію. *Приватна агрофірма. Агрофірма вирощує овочі. Товар агрофірми.*
- АГРОФІТИ, ів, мн. (одн. агрофіт, а, ч.). Рослини, вирощувані людиною.
- АГРОФІТОЦЕНОЗ, див. агроценоз.
- АГРОФІН, у, ч. Стан ґрунту, що зумовлює той чи інший урожай. *Високий агрофон посівів.*
- Агрофонний, а, е. *Агрофонний показник.*
- АГРОХІМІЯ, і, ж. Наука про живлення рослин, застосування добрив та хімічних засобів захисту рослин з метою одержання високих і сталих урожаїв.
- Агрохімік, а, ч. *Вчені-агрохіміки.*
- Агрохімічний, а, е. *Агрохімічне районування.*
- АГРОЦЕНОЗ, у, ч. Угрупування рослин, штучно створюване людиною з метою одержання сільськогосподарської продукції; при відсутності контролю з боку людини поступово втрачає свої властивості.
- АГУТІ, агробіолог — адвокатура**
- АГУТІ, невідм., ч. Рід тризубів із вигнутою спиною і дуже коротким хвостом, поширений у тропіках Південної та Центральної Америки; забарвлення хутра від золотистого до темно-сірого; шкідники цукрової тростини.
- АДАЖІО, приел., муз. 1. Повільно, протяжно (про темп виконання музичних творів). 2. у знач. ім., невідм., с. Назва музичного твору або його частини, що виконується повільно. 3. Повільний сольний чи дуєтний танець у класичному балеті. 4. Частина уроку класичного танцю, що включає вправи для вироблення стійкості.
- АДАМАНТОБЛАСТИ, ів, мн. (одн. адамантобласт, а, ч.). Клітини епітелію, які виробляють емаль у коронці зуба.
- АДАМСИТ, у, ч. Органічна кристалічна сполука миш'яку; стійка отруйна задушлива речовина подразнювальної (чхальної) дії.
- АДАМСІЯ, і, ж. Кораловий поліп, що живе в симбіозі з раком-самітником.
- АДАПТАЦІЯ, і, ж., біол. 1. Пристосування організмів до умов існування, навколишнього середовища. *Фізіологічна адаптація. Адаптація ока. Адаптація до кліматичних умов.* 2. Процес активного пристосування особистості чи соціальної групи до змін у соціальному середовищі. *Соціальна адаптація.* 3. Спрощення тексту з урахуванням віку, професії і рівня мовної підготовки читача. *Адаптація твору.*
- Адаптаційний, а, е. *Адаптаційні можливості людського організму. Адаптаційний період.*
- Адаптивний, а, е.
- Адаптивність, ності, ж. *Біологічна адаптивність.*
- Адаптований, а, е. *Адаптований текст.*
- Адаптування, я, с.
- Адаптувати, ую, уеш. *Адаптувати зір. Адаптувати художні твори.*
- АДАПТАЦІОГЕНЕЗ, у, ч. Виникнення, розвиток і перетворення пристосувань організмів у процесі еволюції органічного світу.
- АДАПТЕР, а, ч. Електромагнітний прилад для відтворення звукозапису з платівок за допомогою підсилювача і гучномовця; звукознімач.
- АДАПТОГЕН, у, ч. Речовина рослинного походження, що підвищує опірність організму негативному впливові різних шкідливих факторів.
- АДАПТОМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання адаптації ока до зміни освітлення.
- АДАТ, у, ч. Звичай, неписаний закон у мусульман, який фактично є доповненням до шариату. *Моральні норми адату.*
- Адаатовий, а, е. *Адаатові настанови.*
- АДВЄКЦІЯ, і, ж. Перенесення повітряної маси або переміщення тепла, холоду і т. ін. паралельно до земної поверхні. *Адвекція холодних мас повітря.*
- Адвентивний, а, е. *Адвентивні грози. Адвентивні тумани. Адвентивні заморозки.*
- АДВЕНТИВНИЙ, а, е, бот. I. Про орган рослини, який походить не з ембріональних тканин точки росту, а із старіших частин рослини і розвивається не на звичному місці (напр., бруньки на коренях або листі). *Адвентивний орган.* 2. Про рослину, занесену людиною в місцевість, де вона раніше не росла. *Адвентивні види рослин.*
- АДВЕНТИЗМ, у, ч. Один із напрямів протестантизму, що проповідує вчення про другий прихід Христа і встановлення тисячолітнього царства Божого на Землі. *Прихильники адвентизму.*
- Адвентисти, ів, мн. (одн. адвентист, а, ч., адвентистка, и, ж.). *Адвентисти-реформісти. Адвентисти сьомого дня.*
- Адвентистський, а, е. *Адвентистська церква. Адвентистська організація допомоги та розвитку.*
- АДВЕНТИЦІЯ, і, ж. Зовнішня оболонка судинної стінки, утворена сполучною та м'язовою тканинами.
- АДВЕРБІАЛЬНИЙ, а, е, лінгв. Прислівниковий.
- Адвербіалізація, і, ж., лінгв. Перехід слів якої-небудь граматичної категорії в прислівники. *Адвербіалізація іменника.*
- Адвербіалізований, а, е. *Адвербіалізовані іменники.*
- АДВОКАТ, а, ч. 1. Юрист, що захищає обвинуваченого або веде якусь справу в суді, а також дає поради з правових питань. *Приватний адвокат. Послуги адвоката.* 2. збірн. Колегія адвокатів.
- Адвокатський, а, е. *Адвокатська контора.*
- Адвокатування, я, с. *Кваліфіковане адвокатування.*
- Адвокатура, и, ж. 1. *Тільки одн.* Діяльність адвоката. *Присвятити себе адвокатури.* 2. збірн. Колегія адвокатів. *Київська адвокатура.*
- АДГЕЗІЯ, і, ж., фіз. Злипання поверхонь двох різнорідних твердих або рідких тіл. *Адгезія твердих тіл. Адгезія полімерів. Адгезія рідини і твердого тіла.*
- Адгезивний, Адгезійний, а, е. *Адгезій-*

- А** Гормон адреналін. Викид адреналіну. Адреналіновий, а, е.
- АДРЕНЕРГІЧНИЙ**, а, е. Чутливий до адреналіну, який збуджується під дією адреналіну.
- АДРЕС**, а, ч. Письмове вітання когонебудь із нагоди відзначення видатної події в його житті. *Вітальний адрес. Підписати адрес.*
- АДРЕСА**, и, ж. 1. Позначення місця проживання чи перебування когонебудь або місцезнаходження чогонебудь. *Домашня адреса. Написати адресу.* 2. *інформ.* Код розміщення інформації в пам'яті комп'ютера. *Базова адреса. Адреса повернення.* 3. Символи, що визначають місцезнаходження комп'ютера в комп'ютерній мережі. *Електронна адреса.*
- Адресант**, а, ч. Відправник; той, хто відсилає лист, повідомлення, посилку тощо. *Квитанція на ім'я адресанта.*
- Адресат**, а, ч. 1. Той, кому адресують, посилають лист, телеграму і т. ін.; одержувач. *Віддати лист у руки адресатові.* 2. Той, до кого звертаються. *Адресат запитання.*
- Адресатка**, и, ж., *розм.*
- Адресний**, а, е. 1. Прикм. до адреса (у 1 знач.). *Адресне бюро. Адресний стіл.* 2. *перен.* Призначений для певної категорії когонебудь, чогонебудь. *Адресна допомога пенсіонерам.*
- Адресований**, а, е. *Адресований сучасникам твір.*
- Адресування**, я, с.
- Адресувати**, ую, усш. 1. Посилати (лист, телеграму і т. ін.) на певну адресу. *Адресувати лист. Адресувати особисто матері.* 2. Звертати, скеровувати до когонебудь (мову, погляд та ін.). *Адресувати питання вчителю.*
- АДРЕСАЦІЯ**, і, ж., *інформ.* Установлення відповідності між множиною об'єктів та множиною їх адрес у пам'яті комп'ютера. *Порушити адресацію даних.*
- АДРЕСОГРАФ**, а, ч. Машина для друкування прізвищ та адрес передплатників газет та журналів.
- АДРОНИ**, ів, *мн. (рідн. адрон, а, ч.), астр., фіз.* Загальна назва елементарних частинок, що беруть участь у так званій сильній взаємодії (протони, нейтрони, мезони і т. ін.).
- АДСОРБЦІЯ**, і, ж., *фіз., хім.* Поглинання, вбирання поверхню тіла частинок газу або окремих складових частин розчину. *Адсорбція диму.*
- Адсорбент**, у, ч. Тіло, йа поверхні якого відбувається адсорбція.
- Адсорбер**, а, ч. Основний апарат установки, в якій здійснюють адсорбцію.
- Адсорбований**, а, е. *Адсорбований кисень.*
- Адсорбувати**, ус. *Адсорбувати сіль.*
- аератор** — **аерогелогія**
- Адсорбційний**, а, е. *Адсорбційна властивості.*
- Адсорбційність**, ності, ж.
- АДСТРАТ**, а, ч. Мова прийшлого населення, яка вплинула на мову корінних жителів і збереглася поряд із нею.
- АДУЛГІР**, у, ч., *геол.* Прозорий або напівпрозорий мінерал, безбарвний різновид польового шпату (ортотлазу).
- АДЮЛЬТЁР**, у, ч. Подружня зрада.
- Адюльтёрний**, а, е. *Адюльтерна повість. Адюльтерний зв'язок.*
- АД'ЙШКТ**, а, ч. 1. Аспірант вищого військово-навчального закладу. 2. У Західній Європі — молодша посада в деяких наукових установах, а також особа, що обіймає цю посаду. *Звання ад'юнкта.*
- Ад'юнктський**, а, е.
- Ад'юнктура**, и, ж. 1. Аспірантура у вищих військових Навчальних закладах і науково-дослідних установах. *Перебування в ад'юнктурі. Правила прийняття до ад'юнктури.* 2. Посада ад'юнкта (у 2 знач.).
- АД'ЮСТАЖ**, у, ч. Ділянка прокатного цеху з машинами та механізмами, за допомогою яких обробляють і готують до відвантаження прокатаний матеріал.
- АД'ЮТАНТ**, а, ч. Військовослужбовець (звичайно офіцер), що перебуває при командирі для виконання службових доручень. *Обов'язки ад'ютанта.*
- Ад'ютантство**, а, с.
- Ад'ютантський**, а, е. *Ад'ютантські аксельбанти.*
- АЁД**, а, ч. Давньогрецький поет і співець, що виконував епічні твори, акомпануючи собі на струнному щипковому інструменті.
- АЕРАРІЙ**, ю, ч. Майданчик (веранда та ін.) у Лікувальних закладах, пристосований для приймання повітряних ванн.
- АЕРАЦІЯ**, і, ж., *спец. і.* Природне або штучне надходження повітря у будь-яке середовище. *Аерація ґрунту.* 2. Провітрювання; природна вентиляція приміщень. *Аерація приміщень.*
- Аератор**, а, ч. Машина для розрихлювання сипких речовин. *Потужний аератор.*
- Аераційний**, а, е.
- АЕРЕНХІМА**, и, *бот.* Дірчаста повітряносна тканина рослин, що плавають на поверхні води або занурені в неї.
- АЕРО...** Перша частина складних слів, що відповідає за значенням: 1) слову «авіаційний»; 2) слову «повітряний».
- АЕРОБИ**, ів, *мн. (одн. аероб, а, ч), біол.* Організми, які не можуть жити в середовищі, позбавленому вільного молекулярного кисню; протилежне — анаероби.
- Аеробний**, а, е. *Аеробний організм.*
- АЕРОБІКА**, и, ж. Система виконуваних під ритмічну музику гімнастичних вправ, при якій організм поглинає значну кількість кисню і розвиває систему кровообігу, дихання та обміну речовин у тканинах. *Оздоровча аеробіка. Секція аеробіки. Займатися аеробікою.*
- Аеробний**, а, е. *Аеробна ходьба. Аеробні вправи.*
- АЕРОБІОЗ**, у, ч., *біол.* Життя і розвиток організмів за наявності кисню.
- АЕРОБІОНТИ**, ів, *мн. (одн. аеробіонт, а, ч.), біол.* Організми, що населяють суходіл.
- АЕРОБІОС**, у, ч., *збірн., біол.* Сукупність організмів, що населяють сушу.
- АЕГОБУС**, а, ч. Багатомісний пасажирський літак із вантажним салоном, де пасажирів самі розміщують і звідки після польоту забирають свій багаж. *Машина тити аеробуса.*
- АЕРОВІЗУАЛЬНИЙ**, а, е. Який здійснюється неозброєним оком або за допомогою оптичного приладу з літального апарата. *Аеровізуальне знімання.*
- АЕРОВГГ**, у, ч., *фарм.* Полівітамінний препарат, призначений для підвищення працездатності пілотів і космонавтів.
- АЕРОВОКЗАЛ**, у, ч. Вокзал аеропорту. *Зустрітися на аеровокзалі.*
- Аеровокзальний**, а, е. *Аеровокзальні приміщення.*
- АЕРОГЕЛІОТЕРАПІЯ**, і, ж. Лікування повітрям і сонячним промінням.
- Аерогеліотерапевтичний**, а, е. *Аерогеліотерапевтичний ефект.*
- АЕРОГЕННИЙ**, а, е, *біол.* Який передається повітрям. *Аерогенна інфекція. Аерогенна імунізація сільськогосподарських тварин.*
- АЕРОГЕОЛОГІЯ**, і, ж. Наука, що займається вивченням надр Землі з літальних апаратів. *Методи аерогелогії.*

- Аерогеологічний, а, е. *Аерогеологічне обладнання.*
- АЕРОГЕОФІЗИКА, и, ж. Наука, що займається вивченням з літальних апаратів фізичних властивостей Землі шляхом дослідження її радіоактивних, магнітних, гравітаційних, електричних і сейсмічних полів.
- Аерогеофізичний, а, е. *Аерогеофізичні дані.*
- АЕРОГРАФІЯ, і, ж. Спосіб нанесення фарб на зображення на папері, тканині і т. ін. розбризкуванням за допомогою аерографа або пульверизатора.
- Аерограф, а, ч. Пневматичний прилад, яким, розпилюючи фарбу, наносять її на папір, тканину та інші предмети.
- Аерографічний, а, е. *Аерографічне зображення.*
- АЕРОДИНАМІКА, и, ж. Розділ аеромеханіки, що вивчає рух повітря та різних газів і взаємодію між ними й твердими тілами, що рухаються в них. *Основи аеродинаміки.*
- Аеродинамічний, а, е. *Аеродинамічна теорія.*
- АЕРОДРОМ, у, ч. Місце стоянки, зльоту й посадки літальних апаратів, а також весь комплекс інженерних споруд та обладнання, що забезпечує технічне обслуговування літальних машин. *Бориспільський аеродром. Вогні аеродрому. Будівництво нового аеродрому.*
- Аеродромний, а, е. *Аеродромна обслуга.*
- АЕРОЗІЛЬ, ю, ч. 1. Безліч найдрібніших частинок якої-небудь речовини, розпиленої у газі або газоподібному середовищі. 2. Лікарський, хімічний, косметичний і т. ін. препарат, що міститься під тиском у спеціальному балоні із розпилювачем.
- Аерозольний, а, е. 1. Прикм. до аерозоль. *Аерозольний спосіб знезаражування.* 2. Призначений для одержання, зберігання аерозолу (у 2 знач.). *Аерозольний балон. Аерозольний розпилювач.*
- АЕРОЗОЛЬТЕРАПІЯ, і, ж., мед. Вдихання аерозолів лікарських препаратів для профілактики та лікування захворювань органів дихання.
- АЕРОІОНІЗАТОР, а, ч. Прилад для іонізації повітря. *Принцип дії аероіонізатора.*
- АЕРОІОНОТЕРАПІЯ, і, ж., мед. Лікування іонізованим повітрям гострих і хронічних запальних захворювань дихальних шляхів, виразок або ран. *Методи аероіонотерапії.*
- Аероіонотерапевтичний, а, е.
- АЕРОКЛІМАТОЛОГІЯ, і, ж. Розділ кліматології, що вивчає кліматичні умови в тропосфері та нижній атмосфері. *Праці з аерокліматології.*
- Аерокліматологія ний, а, е. *Аерокліматологічні спостереження.*
- Аерологічний, а, е. *Аерологічний апарат.*
- Аерологія, і, ж. Наука, що вивчає фізичні, хімічні та інші властивості високих шарів атмосфери.
- Аеролог, а, ч.
- Аерологічний, а, е. *Аерологічні спостереження. Аерологічна обсерваторія.*
- АЕРОЛОЦІЯ, і, ж., ав. Опис повітряних ліній, аеродромів, розташованих навколо них споруд і будівель, призначений для орієнтування в польоті та правильної посадки літального апарата на аеродромі.
- Аеролоційний, а, е. *Аеролоційні дані.*
- АЕРОМАГНІТОМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання магнітного поля Землі з літальних апаратів. *Шкала аеромагнітометра.*
- АЕРОМЕТРОД, у, ч. Метод дослідження поверхні Землі та її атмосфери з літальних апаратів. *Використання аерометоду.*
- АЕРОМЕТРІЯ, і, ж. Наука про вимірювання та властивості повітря.
- Аерометр, а, ч. Прилад для вимірювання ваги і густини газоподібних тіл.
- Аерометричний, а, е. *Аерометрична база даних.*
- АЕРОМЕХАНІКА, и, ж. Наука про закони руху та рівноваги газів (головним чином повітря), а також взаємодію газів та твердих тіл, які перебувають у них. *Закони аеромеханіки.*
- Аеромеханічний, а, е.
- АЕРОН¹, у, ч. Легкий сплав алюмінію з міддю, кремнієм (іноді з домішками літійу), що застосовується у літакобудуванні та інших галузях техніки. *Технічні характеристики аерону.*
- АЕРБН², у, ч. Протиблювотний лікарський засіб, що застосовується під час польоту на літаках та хитавиці на пароплавах і т. ін. *Доза аерону.*
- АЕРОНАВІГАЦІЯ, і, ж. Наукова дисципліна, що вивчає водіння літальних апаратів за визначеним курсом. *Курс аеронавігації.*
- Аеронавігаційний, а, е. *Аеронавігаційна карта. Аеронавігаційні прилади.*
- АЕРОНАВТИКА, и, ж. Теорія та мистецтво повітроплавання. *Книги з аеронавтики. Фахівець із аеронавтики.*
- Аеронавт, а, ч. Повітроплавець.
- АЕРОНОМІЯ, і, ж. Розділ геофізики, що вивчає газіву оболонку Землі.
- Аероном, а, ч.
- Аерономічний, а, е.
- АЕРОПОНІКА, и, ж. Вирощування рослин, що висять у повітрі, без ґрунту чи його замітника, шляхом забезпечення поживними речовинами при обприскуванні коренів спеціальними розчинами. *Література з аеропоніки.*
- Аеропонний, а, е. *Аеропонна теплиця.*
- Вирощування рослин аеропонним методом.
- АЕРОПОРТ, у, ч. Аеродром, обладнаний усім необхідним для забезпечення регулярних польотів транспортної авіації та обслуговування пасажирів. *Міжнародний аеропорт. Начальник аеропорту. Приїхати в аеропорт.*
- АЕРОСАЛОН, у, ч. Виставка, на якій експонуються літаки та інші літальні апарати. *Відкриття аеросалону. Працівник аеросалону.*
- АЕРОСТАТИКА, и, ж. Розділ аеромеханіки, вчення про закони рівноваги повітря й газів, що застосовуються в теорії повітроплавання.
- Аеростат, а, ч. Літальний апарат, наповнений газом, легшим від повітря; повітряна куля. *Легкий аеростат. Керування аеростатом.*
- Аеростатний, а, е. *Аеростатні стропи. Аеростатний апарат.*
- АЕРОТАКСИС, у, ч., біол. Різновид таксисів — рух одноклітинних і багатоклітинних нижчих організмів до джерела кисню або від нього.
- АЕРОТАНК, АЕРОТЁНК, а, ч. Споруда (бетонний або залізобетонний резервуар) для біологічного очищення стічних вод.
- АЕРОТОРІЯ, і, ж., ав. Повітряний простір над аеродромом і прилеглою до нього територією, у межах якого здійснюються зліт і посадка літаків.
- АЕРОТРОПІЗМ, у, ч. Ріст коренів і стебел рослин у напрямі до джерела кисню.
- АЕРОФІЛІ, ів, мн. (одн. аерофіл, а, ч.). Організми, що потребують добре аерованого середовища.
- АЕРОФІЛЬТР, а, ч. Біологічний фільтр для очищення стічних вод при аерації. *Будова аерофільтра.*
- АЕРОФІТ, а, ч., бот. 1. Рослина, що потребує добре аерованих ґрунтів. 2. Рослина, яка отримує всі необхідні поживні речовини з навколишнього середовища (мохи, лишайники, водорості).
- АЕРОФІТОТЕРАПІЯ, і, ж., мед. Лікування, здійснюване поєднанням аеротерапії та фітотерапії. *Методи аерофітотерапії.*
- Аерофітотерапевтичний, а, е. *Аерофітотерапевтичний комплекс.*
- АЕРОФОТОАПАРАТ, а, н. Оптико-механічний прилад з елементами автоматики та електроніки, призначений для знімання з літака земної поверхні.

А

аерофотограмметрля — air

АЕРОФОТОГРАММЕТРІЯ, і, ж. Розділ фотограмметрії, що вивчає способи вимірювань різних об'єктів за аерофотограмками.

АЕРОФОТОГРАФІЯ, і, ж. Фотознімок, отриманий зніманням із літака спеціальними фотокамерами.

Аерофотографічний, а, е. *Аерофотографічне зображення.*

АЖГБН, у, ч. Однорічна рослина родини зонтичних, що її вирощують у країнах Африки і Сходу як ефіроолійну культуру.

АЖИТАТО, невідм., муз. Збуджено, схвилювано.

АЖИТАЦІЯ, і, ж. Збуджений стан; надзвичайне хвилювання. *Бути в ажитації.*

АЖЮ, невідм., с., фін. 1. Підвищення ринкових курсів грошових знаків, векселів, цінних паперів порівняно з їхньою номінальною вартістю. 2. Приплата, що стягується при обміні паперових грошових знаків на монети внаслідок зниження курсу цінних паперів або цін на товари.

АЖЮТАЖ, у, ч. 1. Гарячкове збудження на біржі, що виникає через коливання курсу цінних паперів або цін на товари. *Біржовий ажютаж. Ажютаж на ринку цінних паперів.* 2. Велике збудження, хвилювання, боротьба інтересів навколо якої-небудь справи, питання. *Неймовірний ажютаж. Ажютаж у пресі. Ажютаж у суспільстві. Викликати ажютаж.*

Ажіотажний, а, е. *Ажіотажний попит.*

АЖУР¹, у, ч. 1. бухг. Стан рахівництва, коли записи в бухгалтерських книгах робляться безпосередньо після проведення операцій. *Привести книги в ажур. 2. перен., розм. Порядок. Повний ажур. Ажур у справах.*

АЖУР², у, ч. 1. Просвітчасте в'язання, плетіння, вишивання. *Мережанний ажуром.* 2. Майстерне, з тонких металевих ниток плетиво в ювелірній справі, художньому мистецтві. 3. перен. Майстерна, витончена робота.

Ажурний, а, е. 1. Прозорий, мереживний, гратчастий (про в'язані, плетені, різьблені та інші вироби). *Ажурна хустина. Ажурний балкон.* 2. перен. Майстерно й тонко зроблений. *Ажурна робота.*

Ажурність, ності, ж. *Ажурність виробу.*

Ажурно. *Ажурно плетена хустка.*

АЗАЛІЯ, і, ж. Південна гірська кущова рослина з великими квітами різного забарвлення; вирощується як декоративна. *Кущ азалії.*

Азальєвий, а, е. *Азальєвий цвіт.*

АЗАН, у, ч. Заклик до обов'язкової молитви у мусульман, який оголошує муедзин із мінарета,

АЗАРІН, у, ч. Жовта фарба, яку добувають із рослини кінський ладан.

АЗАРТ, у, ч. Сильне захоплення чим-небудь; запал, завзяття. *Спортивний азарт. Азарт молодості. Входить (впадати) в азарт. Виявляти азарт. Братися за роботу з азартом.*

Азартний, а, е. *Азартна дискусія. Азартний гравець. Азартні ігри. Азартна людина. Азартна суперечка.*

Азартність, ності, ж. *Виявляти азартність.*

Азартно. *Азартно змагатися. Грати азартно.*

АЗБЕСТ, у, ч. Вогнестійкий і кислототривкий мінерал волокнистої будови; не проводить тепла та електричного струму; використовується у техніці.

Азбестовий, а, е. 1. У якому є азбест. *Азбестові поклади. Азбестовий картон.* 2. Який виробляє з азбесту будівельні матеріали, деталі різних конструкцій тощо. *Азбестовий завод.*

АЗБЕСТО... (АЗБО...) Перша частина складних слів, що відповідає слову «азбестовий».

АЗБОЦЕМЕНТ, у, ч. Будівельний матеріал, який виготовляють із водної суміші цементу й азбесту.

Азбоцементний, а, е. 1. Вигот. з азбоцементу. *Азбоцементні вироби. Азбоцементні труби.* 2. Який виготовляє азбоцемент або вироби з азбоцементу. *Азбоцементний комбінат.*

АЗИД, у, ч., хім. Похідні азотистоводневої кислоти. *Азид натрію. Азид срібла. Азиди лужних металів.*

Азидний, а, е. *Азидна кислота.*

АЗИМУТ, а, ч. 1. астр., геод. Кут між площиною меридіана точки спостереження й вертикальною площиною, що проходить через цю точку й спостережуване світило (або предмет). 2. військ. Кут між заданим напрямом руху й напрямом на північ. *Вести за азимутом. Рухатися за азимутом. Визначати азимут.*

Азимутальний, а, е. Признач. для визначення азимуту (про геодезичні, астрономічні інструменти та їх частини). *Азимутальний телескоп. Азимутальні спостереження.*

Азимутний, а, е. *Азимутний кут. Азимутний компас.*

АЗИНИ, ів, мн. Клас азотовмісних органічних сполук.

АЗОЙСЬКА ера — найдавніша ера в історії Землі; те саме, що архейська ера.

АЗОНАЛЬНИЙ, а, е. Який не виявляє

зв'язку із зональними особливостями певної території. *Азональний район. Азональна рослинність.*

Азональність, ності, ж.

АЗООСПЕРМІЯ, і, ж., мед. Відсутність сперматозоїдів у спермі.

АЗ ОТ, у, ч. Газ без кольору, запаху й смаку, який не підтримує горіння; кількісно становить головну складову частину повітря. *Вільний азот. Сполуки азоту.*

Азотний, а, е. 1. Прикм. до азот. *Азотний баланс ґрунту.* 2. Який виробляє або переробляє азот. *Азотний завод.* 3. Який містить у собі азот. *Азотні добрива. Азотна кислота.*

Азотування, я, с. *Азотування ґрунту.*

Азотувати, ую, ушш. Насичувати азотом, сполуками азоту. *Азотувати ґрунт.*

АЗОТЕМІЯ, і, ж., мед. Надлишок вмісту в крові продуктів білкового обміну (сечовини, сечової кислоти та деяких інших).

АЗОТО... Перша частина складних слів зі знач. «який містить азот».

АЗОТОБАКТЕР, а, ч. Ґрунтова бактерія, здатна засвоювати атмосферний азот.

Азотобактерій, у, ч. Бактеріальний препарат, що містить культуру азотобактера.

АЗОТОГЕН, у, ч. Те саме, що азотобактерій.

АЗОТУРІЯ, і, ж., мед. Підвищене виділення із сечею азотистих продуктів.

АЗУ невідм., с. Страва з дрібно порізаних шматочків м'яса в гострому соусі. *Азу по-татарськи. Азу з картопляним пюре.*

АЗУР, у, ч., хім. Синя анілінова фарба, яку одержують з азуриту й застосовують у лабораторній практиці для забарвлення препаратів.

АЗУРИТ, у, ч., геол. Мінерал синього кольору, який використовують для виготовлення синьої фарби, отримання мідного купоросу, виплавляння міді.

АЙЛ, у, ч. 1. У Центральній та Середній Азії — селище кочового або напівкочового типу, що складається з однієї чи декількох юрт або чумів, де живуть члени однієї родини, одного роду; окрема юрта з прилеглою до неї ділянкою. 2. У монгольських народів — кочова сімейна група. 3. У Киргизстані — сільська адміністративно-територіальна одиниця.

Айльний, а, е. *Айльна рада.*

АЙР, у, ч. Трав'яниста багаторічна рослина з довгими мечоподібними листками й гострим запахом; татарське зілля, лепеха.

Ліловий, а, е. *Ліловий запах.*

АЙВА, й, ж. Південне плодове дерево родини яблуневих, а також твердий, ароматний кисло-солодкий плід цього дерева. *Сіролиста айва. Компот із*

- айви.*
 Айвовий, а, е. *Айвовe дерево. Айвовe варення.*
- АЙВАН, у, ч., *архит.* 1. У центрально-азіатських оселях, мечетях і т. ін. — тераса з плескатим покриттям на колонах або стовпах. 2. У мечетях і палацах середньовічної Середньої Азії, Ірану, Афганістану та ін. — просторий склепінчастий зал, відкритий з боку внутрішнього двору.
- АЙКІДБ, *невідм., с.* Новітній (виник у ХХ ст.) різновид східного єдиноборства, що базується на захисній тактиці. *Група айкідо. Тренер із айкідо.*
- Айкідоїст, а, ч. *Виступ айкідоїста.*
- АЙ-К'Ю, *невідм., ч.* Коефіцієнт розумового розвитку, інтелекту. *Високий ай-к'ю. Низький ай-к'ю. Визначати ай-к'ю. Тести на ай-к'ю.*
- АЙЛАНТ, а, ч. Швидкоросле дерево із непарно-пірчастим листям і дрібними квітками, зібраними у волоть; поширене у степовій та лісоостеповій зоні України.
- АЙМАК, а, ч. 1. У тюркських і монгольських народів — рід і родовий поділ. 2. Основна адміністративно-територіальна одиниця у Монголії.
- Аймаковий, Лиманний, а, е. *Аймачний центр. Аймакова рада.*
- АЙРАН, у, ч. Молочний продукт, що нагадує кефір; уживають як прохолодний напій у Казахстані, Середній Азії, на Кавказі, в Сибіру тощо.
- АЙСБЕРГ, а, ч. Пливуча льодова гора, що відкололася від материкового льодовика або льодового бар'єра і сповзла у море. *Верхівка айсберга. Підводна частина айсберга. Зіткнулася з айсбергом.*
- АЙСИНГ, у, ч. У хокеї на льоду — прокидання шайби через усі зони при однаковій кількості гравців.
- АЙС-РЕВЮ, *невідм., с.* Естрадна або театральна вистава на льоду. *Американське айс-ревю.*
- АКАДЕМІЗМ, у, ч. 1. Суто теоретичне спрямування наукової роботи й навчання, відірваність їх від практики, від вимог життя. 2. Напрямок у образотворчому мистецтві XVI—XIX ст., який склався в художніх академіях і ґрунтувався на суворому дотриманні канонів античного мистецтва і Відродження.
- Академіст, а, ч.
- АКАДЕМІЧНИЙ, а, е. І. Здійснюваний академією. *Академічне видання айровий — акванавт*
- зібрання творів Т. Г. Шевченка. 2. Навчальний. Академічна година. Академічна заборгованість. Академічний рік. Академічна відпустка. 3. перен. Суто теоретичний, який не має практичного значення; абстрактний.*
- Суто академічний. Академічна суперечка.*
4. Який дотримується певних класичних візрів, установлених традицій, певних правил (про мистецтво, освітні заклади, освіту, спорт і т. ін.). *Академічний живопис. Академічна освіта. Академічна гімназія. Академічне веслування.*
- Академічність, ності, ж. *Академічність стилю.*
- АКАДЕМІЯ, ї, ж. 1. Назва найвищих державних наукових установ, завданням яких є розвиток наук або мистецтв. *Національна академія наук України. 2. Назва деяких вищих навчальних закладів. Художня академія. Військова академія. Києво-Могилянська академія. Академія муніципального управління.*
- Академік, а, ч. *Академік НАН України.*
- АКАЖУ *невідм., с.* Загальна назва кількох тропічних дерев, які дають цінну деревину, а також олію (з насіння).
- АКАЛЬКУЛІЯ, ї, ж. Часткове порушення або втрата здатності лічити, сприймати кількісні показники, розуміти числа, що спостерігається при деяких захворюваннях головного мозку. *Симптоми акалькулії.*
- АКАНТ, а, ч. 1. Південна трав'яниста, рідше кущова рослина з великими зубчастими листками; вирощується як декоративна. 2. Скульптурна прикраса на капітелях, карнизах, вазах і т. ін., що має форму листків цієї рослини. *Гітсовий акант.*
- Акантовий, а, е. *Орнамент акантових листочків.*
- А-КАП'ЄЛА, *прикм., невідм.* Виконання без інструментального супроводу (про хоровий, сольний спів). *Твір для хору а-капела.*
- Акапельний, а, е. *Акапельний спів.*
- А-КАПТЕ, *невідм., с.* 1. Перший рядок нового розділу. 2. Частина тексту, яка починається з абзацу.
- АКАРАП'ДІЗ, у, ч. Кліщова хвороба бджіл. *Профілактика акарап'дозу.*
- АКАРИДИ, їв, мн. (одн. акарид, а, ч.). Кліщі, членистоногі тварини класу павукоподібних.
- АКАРИЦИД, у, ч., *хім.* Хімічна отруйна речовина, яку використовують для боротьби з кліщами.
- АКАРІЗ, у, ч. Хвороба рослин, тварин і людини, спричинювана кліщами; супроводжується свербінням і запаленням шкіри. *Лікування акарозу.*
- АКАРОЛОГІЯ, ї, ж. Розділ зоології, що вивчає кліщів. *Предмет вивчення акарології.*
- Акаролог, а, ч.
- Акарологічний, а, е.
- АКАФІСТ, а, ч. У християнській богослужбовій літературі — особливий вид молитовно-величальних пісень на честь Христа, Богородиці й святих, які віруючі виконують стоячи. *Акафіст святому Миколаєві. Акафіст до Божої Матері.*
- Акафістовий, а, е. *Акафістовий спів.*
- Акафісник, а, ч. Зібрання акафістів.
- АКВА... Частина складних слів, що має значення «вода», «водний».
- АКВАДАГ, у, ч., *хім.* Водна суспензія графіту, якою покривають внутрішню поверхню електронно-променевої трубки для утворення електропровідного шару.
- АКВАДРОМ, у, ч. Акваторія, як правило, незначної глибини, де розмічені й позначені буйками дистанції для змагань із судномоделизму.
- АКВАКІМПЛЕС, у, ч. Ділянка океанічного середовища, якій властиві специфічні особливості води, рельєфу дна та біоти.
- АКВАКУЛЬТУРА, и, ж. Промислове вирощування водних організмів у контрольних умовах. *Проблеми аквакультури.*
- АКВАЛАНГ, а, ч. Апарат для дихання під водою (на глибині до 40 м). *Плавати з аквалангом.*
- Аквалангіст, а, ч. Той, хто користується під час підводного плавання аквалангом. *Досвідчений аквалангіст.*
- Акваланпстка, и, ж.
- Акваланговий, а, е. *Аквалангове спорядження.*
- АКВАМАРИН, ч., мін. 1. род. у. Коштовний камінь блакитнувато-зеленого або блакитного забарвлення, різновид берилу. 2. род. а. Окремий кристал.
- Аквамариновий, а, е. 1. Прикм. до аквамаріна. *Аквамаринова брошка. 2. Кольору аквамарину, блакитнувато-зелений. Аквамаринова хвиля.*
- АКВАМЕТРІЯ, ї, ж., *хім.* Наука про методи кількісного визначення води в різних речовинах. *Практична акваметрія.*
- АКВАМОБІЛЬ, я, ч. Пристрій, призначений для пересування легкового лазів під водою. *Експериментальний аквамобіль.*
- АКВАНАВТИКА, и, ж. Теорія і практика тривалого перебування людини під водою. *Спортивна акванавтика. Основи акванавтики.*
- Акванавт, а, ч. Те саме, що гідронавт.
- А**
- АКВАПЛАН, а, ч. Спортивний плотик із фанери або склопластику для пересування спортсмена по воді на буксирі за самохідними суднами. *Плавання на аквапланах.*
- АКВАПІЛІС, а, ч. Місто на воді.

- АКВАРЕЛЬ, і, ж. 1. тільки одн. Розчинні у воді клейові фарби. *Портрет аквареллю*. 2. Живопис такими фарбами. *Техніка акварелі*. 3. Картина, малюнок, виконані такими фарбами. *Авторська акварель. Французькі акварелі XVIII ст. Виставка акварелей. Зібрання акварелей*.
- Аквареліст, а, ч. Художник, який малює аквареллю. *Художник-аквареліст*.
- Акварелістка, и, ж.
- Акварельний, а, е. *Акварельні фарби. Акварельні тони. Акварельний живопис. Акварельний портрет*.
- АКВАРІУМ, а, ч. 1. Скляна посудина або штуцна водойма для утримання й розведення риб, водяних тварин і рослин. *Домашній акваріум*. 2. Спеціальний заклад, у якому вивчають і демонструють водяних тварин і водяні рослини. *Експерсія в акваріум*.
- Акваріуміст, а, ч. Той, хто розводить акваріумних риб. *Акваріуміст-любитель*.
- Акваріумний, а, е. *Акваріумні риби*.
- АКВАТИНТА, и, ж. 1. полігр. Вид гравюри, що виконується травленням кислотою вкритою тонким шаром асфальту або каніфолі металеві дошки, на яку голкою нанесено зображення. *Техніка акватинти*. 2. Ручний спосіб виготовлення друкованої форми у вигляді заглибленої гравюри на металі.
- АКВАТИПІЯ, і, ж. Друкування малюнків водяними фарбами, які не містять олії.
- АКВАТБІРІЯ, і, ж. Ділянка водної поверхні (моря, озера, затоки). *Акваторія Чорного моря*.
- Акваторіальний, а, е. *Акваторіальна лінія*.
- АКВЕДУК, а, ч. Надземна кам'яна або залізобетонна споруда, міст для переведення водопровідних труб, зрошувальних і гідроенергетичних каналів через глибокі яри, ущелини, долини рік, залізниця та шосейні шляхи. *Старовинний акведук*.
- АКВІЗИЦІЯ, і, ж., спец. 1. Придбання підприємства шляхом скуповування на біржі його акцій. 2. Залучення транспортним або страховим підприємством, установою нових вантажів або страхувань.
- Аквізитор, а, ч. Співробітник або агент транспортних чи страхових
акваплан — акордеон
- підприємств та установ, зайнятих аквізицією.
- Аквізиторський, а, е. *Аквізиторські видатки*.
- АКВІЛОН, у, ч., заст., поет. Північний вітер.
- АКИН, а, ч. Поет-імпровізатор і співець у казахів, киргизів та деяких інших середньоазійських народів. *Пісні акина*.
- АКІНЕЗІЯ, і, ж., мед. Нерухомість, нездатність вільно рухатися унаслідок паралічу, нерухомості, болю та ін. *Причини акінезії*.
- АКІНЕТИ, ів, мн. Нерухомі клітини водоростей, що утворюються нестатевим шляхом і мають товсту оболонку, завдяки якій здатні виживати в несприятливих умовах.
- АКЛАМАЦІЯ, і, ж. Прийняття або відхилення зборами якої-небудь пропозиції без підрахунку голосів залежно від реакції учасників зборів, висловленої вигуками, репліками і т. ін. думки. *Вибори через акламацію*.
- АКЛІМАТИЗАЦІЯ, і, ж. 1. Приспособлення організмів до нових кліматичних та інших життєвих умов. *Успішна акліматизація. Період акліматизації. Процес акліматизації. Досліди з акліматизації рослин. Принципи акліматизації*. 2. перен. Приспособлення, звичаєння до умов та особливостей нового середовища проживання, праці і т. ін. (про людей). *Поступова акліматизація. Соціальна акліматизація. Психологічна акліматизація. Акліматизація в колективі*.
- Акліматизатор¹, а, ч. Фахівець із акліматизації. *Дипломований акліматизатор. Поради акліматизатора*.
- Акліматизатор², а, ч. Пташник для вирощування молодняку в умовах, близьких до умов утримання дорослої птиці. *Перевести молодняк в акліматизатор*.
- Акліматизаційний, а, е. *Акліматизаційний сад. Акліматизаційний період. Акліматизаційні умови*.
- Акліматизований, а, е. *Акліматизовані хутрові звірі*.
- Акліматизування, я, с. *Період акліматизування. Процес акліматизування*.
- Акліматизувати, ую, уеш. 1. Приспособувати рослини або тварин до нового клімату, до нових умов життя. *Акліматизувати теплолюбні рослини. Акліматизувати нові сорти злаків. Акліматизувати екзотичні види тварин*. 2. перен. Привчати до особливостей нового середовища, примусити освоїти нові умови життя. *Акліматизувати дитину до шкільного середовища*.
- АКМЕЇЗМ, у, ч. Напрямок у російській поезії початку ХХ ст., прихильники якого проголосили звільнення від символізму і вимагали повернути слову первісний, а не символічний зміст. *Суперечки щодо акмеїзму*.
- Акмеїст, а, ч. *Поет-акмеїст*.
- Акмеїстка, и, ж.
- Акмеїстський, а, е. *Акмеїстська поезія*.
- АКОЛАДА, и, ж. 1. муз. Фігурна дужка, що з'єднує кілька нотних станів в органічних і фортепіанних п'єсах, партитурах. 2. полігр. Фігурна дужка.
- АКОМОДАЦІЯ, і, ж. 1. спец. АКОМОДАЦІЯ ока — здатність ока пристосовуватися до розглядання предметів на різних відстанях. 2. лінгв. Часткове пристосування артикуляції суміжних звуків. *Прогресивна акомодация. Акомодация приголосних*.
- Акомодацийний, а, е. *Акомодацийний м'яз. Акомодацийні явища*.
- Акомодувати, ую, уеш. *Око здатне акомодувати*.
- АКОМПАНеМЕНТ, у, ч. 1. Музичний супровід до сольної партії голосу або інструмента, а також до основної теми, мелодії музичного твору. *Акорди акомпанемента. Співати під акомпанемента*. 2. перен. Дії, події, явища, що супроводять що-небудь, утворюють тло чого-небудь. *Під акомпанемента пострілів*.
- Акомпаніатор, а, ч. Той, хто акомпанує співцеві, декламаторові і т. ін. *Майстерний акомпаніатор. Талант акомпаніатора*.
- Акомпаніаторка, и, ж., розм.
- Акомпанувати, ую, уеш. Виконувати акомпанемента (у 1 знач.). *Акомпанувати співакові*.
- Акомпанування, я, с.
- АКОНГГ, у, ч. Трав'яниста отруйна рослина родини жовтецевих із жовтими, синіми або фіолетовими квітками. *Отруйні види аконіту. Властивості аконіту*.
- Аконітовий, а, е. *Аконітовий цвіт*.
- А-КІНТО, фін. 1. присл. У рахунок платежу. 2. невідм., с. Платіж, здійснюваний імпортером за рахунок експортера як попередній розрахунок за імпортовані товари, роботи чи послуги.
- АКБРД¹, у, ч. Гармонійне поєднання кількох музичних звуків або голосів, що сприймаються як єдність. *Увідний акорд. Заклучний акорд*.
- Акордовий, а, е. *Акордовий супровід*.
- АКОРД², у, ч. Угода, договір між ким-небудь.
- Акордний, а, е. *Акордна оплата праці*.
- АКОРДЕОН, а, ч. Хроматична гармонія з клавіатурою для правої руки. *Грати на акордеоні*.
- Акордеоніст, а, ч. *Тріо акордеоністів*.
- Акордеоністка, и, ж.
- АКОСМІЗМ, у, ч. Релігійно-філософське вчення про мізерність доволишнього світу або про його неістинність, псевдореальність, містичність. *Ідеї акосмізму*.
- АКР, а, ч. Одиниця виміру земельної площі в Англії і Північній Америці; дорівнює 4047 м².
- АКРАТОФІР, а, ч. Герметизований резервуар місткістю 350—10 000 літрів,

який використовують при виробництві шампанських вин.

АКРЕДИТАЦІЯ, і, ж. 1. *дипл.* У міжнародному праві — сукупність дій, пов'язаних із призначенням і вступом на посаду голови дипломатичного представництва або постійного представника держави при міжнародних організаціях. 2. *фін.* Практика визнання відповідним органом або організацією права журналіста на одержання певної інформації і сприяння в її одержанні.

АКРЕДИТИВ, а, ч., *фін.* Грошовий документ, що є наказом однієї кредитної установи (банку, ощадкаси) іншій про виплату певної суми власникові документа. *Товарний акредитив. Документарний акредитив. Грошовий акредитив. Авізований акредитив. Відкличний (безвідкличний) акредитив. Підтверджений (непідтверджений) акредитив. Подільний (неподільний) акредитив. Покритий (непокритий) акредитив. Взяти акредитив.*

Акредитивний, а, е. *Акредитивна форма розрахунків. Акредитивний комерційний лист. Акредитивне доручення. Акредитивна грамота.*

АКРЕДИТУВАТИ, ую, уеш. 1. *фін.* Давати кому-небудь повноваження на одержання грошей або здійснення торговельних операцій. *Акредитувати на суму сто тисяч гривень.* 2. *дипл.* Призначати когонебудь дипломатичним представником в іноземній державі, у посольстві, міжнародній організації. *Акредитувати як посла.* 3. Надати право представникові преси на отримання певної інформації під час роботи вищих органів, з'їздів, конференцій і т. ін. *Акредитувати журналіста. Акредитувати спортивних коментаторів.*

Акредитований, а, е. *Акредитований кореспондент. Акредитовані інвестори.*

Акредитування, я, с. *Акредитування журналіста.*

АКРІВІЯ, ї, ж., *церк.* Суворе дотримання й застосування церковних канонічних вимог і правил при вирі **акордеоніст** — аксесуар

шенні питань догматичного характеру, які, з погляду церкви, не можуть зазнавати принципових змін.

АКРІДИ, гід, мн. (*одн.* акріда, и, ж.), *біол.* Підряд саранових комах ряду прямокрилих.

АКРИЛ, у, ч. Назва групи синтетичних полімерів та матеріалів із них: волокно, пряжа з такого волокна.

Акриловий, а, е. *Акрилове скло. Акриловий дах. Акрилова кислота.*

АКРИХІН, у, ч. Лікувальний проти-малярійний препарат, який замінює хінін. *Вживати акрихін.*

АКРОБАТИКА, и, ж. Вид гімнастики й циркового мистецтва, що об'єднує вправи та демонстрацію майстерного володіння тілом, координацію рухів тощо. *Займатися акробатикою.*

Акробат, а, ч. Спортсмен-гімнаст — виконавець складних гімнастичних номерів у цирку. *Мандрівний акробат. Змагання акробатів.*

Акробатка, и, ж. *Юна акробатка. Виступ акробатки.*

Акробатгізм, у, ч. Спритність, майстерність у виконанні гімнастичних вправ.

Акробатичний, а, е. *Акробатичний каскад. Акробатичний трюк.*

Акробатичність, ності, ж.

АКРОВІРШ, а, ч. Вірш, в якому перші літери рядків утворюють слово або речення.

АКРОЛЕЇН, у, ч., *хім.* Органічна сполука, синтетична легка безбарвна рідина з різким запахом і сльозогінними властивостями. *Властивості акролеїну.*

АКРОЛІТ, а, ч. Статуя, видимі фрагменти якої виконані з мармуру, а прикриті одягом — із пофарбованого чи позолоченого дерева.

АКРОМЕГАЛІЯ, ї, ж., *мед.* Ендокринне захворювання, зумовлене надлишковим продукуванням гормону росту, яке виявляється в надмірному збільшенні кінцівок та лицьової частини черепа.

АКРОМЕЛАНІЗМ, у, ч., *біол.* Різновид альбінізму, коли тварина лише частково позбавлена пігментації.

АКРБНІМ, а, ч., *лінгв.* Абревіатура, утворена із початкових літер слів і словосполучень.

Акронімний, а, е. *Акронімні утворення.*

АКРОПЕТАЛЬНИЙ, а, е, *бот.* Який характеризується розвитком бічних гілок або частин якого-небудь органа рослини від основи до верхівки.

АКРБПОЛЬ, я, ч. У Давній Греції — укріплена центральна частина міста, розташована звичайно на горі, так зване верхнє місто *Старовинний акрополь.*

А

АКРОТЕРІЙ, ю, ч., *архит.* Скульптурна прикраса над кутами або на верхівках фронтона архітектурної споруди.

АКРОЦЕФАЛІЯ, ї, ж., *мед.* Аномальна вежоподібна форма черепа.

Акроцефал, а, ч. Людина з такою формою черепа.

Акроцефальний, а, е.

АКСАКАЛ, а, ч. У народів Середньої Азії — мудрий, шанований, літній

чоловік; старійшина. *Рада аксакалів.*

АКСЕЛЕРАТОР¹, а, ч., 1. *техн.* Регулятор кількості робочої суміші, яка надходить із карбюратора (в дизелях — палива з насоса) в циліндри двигуна внутрішнього згоряння. *Педаль акселератора. Натиснути на акселератор. Повернути ручку акселератора.* 2. *інформ.* Спеціальний пристрій ЕОМ для пришвидшеного виконання певних операцій без унесення змін у її структуру.

Акселераторний, а, е

АКСЕЛЕРАТОР², а, ч., *екон.* Показник, що характеризує зв'язок між приростом національного доходу та обсягом кап італовкладень.

АКСЕЛЕРАЦІЯ, ї, ж. 1. *біол.* Прискорене, надто швидке формування якогось органа в період ембріонального розвитку порівняно з іншими органами або зародком у цілому. 2. Прискорений фізичний розвиток дітей та підлітків. *Процес акселерації. Явище акселерації. Причини акселерації. Проблеми акселерації дітей.*

Акселерат, а, ч. Дитина, підліток із прискореним фізичним і фізіологічним розвитком.

Акселератка, и, ж.

Акселераційний, а, е. *Акселераційні особливості.*

Акселерований, а, е. *Акселеровані підлітки. Акселероване покоління.*

АКСЕЛЕРОГРАФ, а, ч. Акселерометр із пристроєм для записування; застосовують в авіації, сейсмології тощо.

АКСЕЛЕРОМЕТР а, ч. Прилад, яким вимірюють прискорення (перевантаження), що виникають при випробуванні різних машин та їх систем. *Покази акселерометра.*

АКСЕЛЬБАНТ, а, ч. 1. У деяких арміях — наплічний шнур із срібних або золотих ниток, оздоблений металевими наконечниками, що є аксесуаром парадної форми одягу. 2. Наплічна нашивка на вбранні лакеїв, швейцарів. *Уніформа з аксельбантами.*

АКСЕСУАР, а, ч. 1. *тільки мн.* Другорядні, побічні явища, деталі, які доповнюють що-небудь, створюють фон для головного (в живопису, скульп-

А

птурі, літературі). 2. Дрібні речі, предмети театрального інтер'єру; буафорія. 3. Супутні деталі, дрібні доповнення чого-небудь. *Аксесуари жіночого туалету. Колекція моделей одягу та аксесуарів. Комп'ютерна техніка та аксесуари.*

Аксесуарний, а, е.

АКСІАЛЬНИЙ, а, е. *спец.* Осьовий.

АКСІОЛОГІЯ, і, *жс.*, *філос.* Філософське вчення про духовні, моральні, естетичні та ін. цінності. *Етнополітична аксіологія.*

Аксіологічний, а, е. *Аксіологічні питання.* АКСІОМА, и, *жс.* 1. Вихідне положення в науці, яке приймається без доведення і лежить в основі доведення правдивості інших положень. *Геометрична аксіома.* 2. *перен.* Незаперечна істина, цілком очевидне твердження, те що не потребує доведення. *Життєва аксіома.*

Аксіоматика, и, *жс.* Систематизована сукупність аксіом, що становить основу якого-небудь учення, теорії і т. ін.

Аксіоматичний, а, е. *Аксіоматична база геометрії. Аксіоматичне твердження.*

АКСІОМЕТР, а, ч., *геод.* Інструмент, яким оснащуються деякі геодезичні прилади для вимірювання відхилень осі приладу від початкової площини.

АКСОЛІТЛЬ, я, ч., *біол.* Здатна до розмноження личинка амбіостоми; використовують в експериментальних дослідженнях із біології.

АКСІН, а, ч., *анат.* Відросток нервової клітини, що проводить імпульс від однієї клітини до іннервованих органів та інших нервових клітин; неврит.

АКСОНОМЕТРІЯ, і, *жс.*, *мат.* Спосіб зображення предметів на кресленні, при якому на площину зображень проєктуються і предмет, і осі прямокутної системи координат, до яких віднесено зображуваний предмет.

Аксонометричний, а, е. *Аксонометрична проєкція.*

АКТ, ч. 1. *род. у.* Окремий прояв якої-небудь діяльності; дія, подія, вчинок. *Громадський акт непокори. Терористичний акт. Акт втручання. Акт доброї волі. Вольовий акт. Здійснити акт помсти.* 2. *род. у.* Закінчена частина театральної вистави, драматичного твору; дія. *Заключний акт драми. П'єса в чотирьох актах.* 3. *род. а.* Указ, грамота, постанова державного, суспільного значення. *Законодавчий акт. Парламентський акт.* 4. *род. а.* Офіційний документ, протокол, запис про який-небудь факт. *Страховий акт. Нотаріальний акт. Судовий акт. Скласти акт. Акт приймання. Запис актів громадянського стану.*

аксесуарний — актино...

АКТОВИЙ, а, е. *Актівий документ. Актівий опис. Пам'ятки актової мови Галичини. Актівий зал.*

АКТИВ', у, ч. Найбільш діяльна, ініціативна частина якої-небудь організації, колективу. *Жіночий актив. Профспілковий актив. Члени молодіжного активу. Збори активу.*

Активіст, а, ч. Діяльний член якого-небудь колективу; громадський діяч. *Активіст руху «Грін Піс».*

Активістка, и, *жс.* Активістки жіночої ради.

Активістський, а, е. *Активістський склад.*

АКТИВ², у, ч. 1. *фін.* Частина господарського балансу, що відображає на певну дату всі матеріальні цінності, кошти й боргові вимоги, належні цьому підприємству або установі; протилежне — пасив. *Ліквідні активи. Нематеріальні активи. Поточні активи. Актив підприємства. Вписати (внести) в актив. Мати в активі.* 2. *перен.* Досягнення, набуття, успіхи, переваги у роботі або суспільній діяльності когонебудь. *Творчий актив письменника. Записувати собі в актив.*

Активний, а, е. *Активний торговий баланс. Активні операції банку.*

АКТИВАЦІЯ, і, *жс.*, *спец.* 1. Перехід із недіяльного стану в діяльний; посилення діяльного стану. *Активізація процесу.* 2. Спеціальне оброблення пористих тіл для збільшення їх здатності до поглинання рідин, газів. *Активізація деревного вугілля.* 3. *спец.* Опромінювання якоїсь речовини ядреними частинками для отримання її штучно радіоактивних ізотопів.

Активатор, а, ч. Речовина, що надає молекулам іншої речовини здатності вступати в хімічну реакцію, прискорює перебіг хімічної реакції; те, що посилює діяльний стан чого-небудь. *Хімічний активатор. Активатор збудливості центральної нервової системи.*

Активізаційний, а, е. *Активізаційний аналіз.*

Активований, а, е. *Активовані амінокислоти. Активоване вугілля.*

Активування, я, с. *Активування поверхні.* Активувати, ую, уеш. і. Здійснювати активізацію чого-небудь. *Активувати ріст організмів.* 2. Піддавати вугілля спеціальному обробленню для збільшення його здатності вбирати. *Активувати вугілля.*

АКТИВІЗАЦІЯ, і, *жс.* Посилення діяльності; спонування до рішучих дій. *Активізація наукової діяльності.*

Активізаційний, а, е. *Активізаційні процеси.*

Активізований, а, е.

Активізування, я, с.

Активізувати, ую, уеш. *Активізувати боротьбу з тероризмом. Активізувати захисну діяльність організму.*

АКТИВНИЙ, а, е. 1. Енергійний, діяльний (про людину); протилежне — пасивний. *Активна людина. Активний спосіб життя. Активне співробітництво. Активний відпочинок. Брати активну участь у житті колективу. Активне виборче право. Активний протест громадськості проти війни.*

2. Який перебуває в стані дії, розвитку (про процеси, явища природи і т. ін.). *Активний вулкан. Активне руйнування водою. Активна форма захворювання. Активна хімічна реакція.*

3. *спец.* Здатний вступати в реакцію, взаємодіяти з чим-небудь. *Активна молекула. Біологічно активна речовина (про вітаміни, мікроелементи).*

4. *грам.* Який показує дію, що переходить на об'єкт (про зворот, стан). *Дієслово активного стану.*

Активність, ності, *жс.* *Громадська активність. Творча активність. Хімічна активність. Сонячна активність. Активність ферментів. Виявляти активність.*

Активно. *Активно брати участь у суспільному житті.*

АКТИН, у, ч. Білок м'язової тканини, що бере участь у м'язовому скороченні разом із міозином. *Актин легко засвоюється організмом.*

АКТИНІДІЯ, і, *жс.* Багаторічна витка кущова рослина з кисло-солодкими ягодами, які використовують у кондитерській промисловості та народній медицині. *Харчова цінність актиніди.*

АКТИНІЙ, ю, ч. Радіоактивний хімічний елемент; трапляється в уранових, торієвих рудах. *Сполуки актинію.*

Актинієвий, а, е. *Актинієвий ряд елементів.*

АКТИНІЧНІ промені, *фіз.* — фіолетові та ультрафіолетові промені, здатні викликати хімічні й електричні зміни в тілах.

АКТИНІЯ, і, *жс.*, *зоол.* Морська кишквопорожнинна тварина класу коралових поліпів; морський анемон.

АКТИНО... Перша частина складних слів, що відповідає: 1) слову «променистий»; 2) словосполученню «промениста енергія».

АКТИНОБАЦИЛЬОЗ, у, ч., *вет.* Інфекційне грибкове захворювання тварин (зрідка людини), яке характеризується гнійними ураженнями м'яких тканин (голови, губів, язика, шік, шиї, лімфатичних вузлів).

АКТИНОГРАФ, а, ч. Самописний прилад для реєстрації інтенсивності сонячної

- радіації.
- АКТИНОЇДИ, АКТИНІДИ**, ів, *ми*. {одн. актиноїд, актинід, а, ч.}, *хім.* Чотирнадцять радіоактивних хімічних елементів, наступних за актинієм у періодичній системі Менделєєва і близьких один до одного за будовою атомів та хімічними властивостями.
- АКТИНОЛІТ**, у, ч. Різновид нефриту; використовують як кисло- та тепло- тривкий матеріал.
- АКТИНОМЕТРІЯ**, і, *жс.*, *метеор.* Розділ метеорології, що вивчає сонячну, земну атмосферну радіацію.
- Актинометр**, а, ч. Прилад для вимірювання сонячної радіації. *Будова актинометра.*
- Актинометричний**, а, е. *Актинометричні дані.*
- АКТИНОМІКОЗ**, у, ч., *вет., мед.* Хронічне інфекційне захворювання людини та свійських тварин, спричинюване променистими грибами — актиноміцетами.
- АКТИНОМІЦЕТИ**, ів, *мн.* Група мікроорганізмів, що поєднують риси бактерій і грибів; живуть у ґрунті, воді та на поверхні рослин; із деяких видів отримують антибіотики.
- АКТИНОМІЦИНИ**, ів, *мн.* {одн. актиноміцин, у, ч.}, *біол.* Група антибіотиків, утворених різними променистими грибами — актиноміцетами. *Актиноміцин D.*
- АКТИНОФАГИ**, ів, *мн.* {одн. актинофаг, а, ч.}. Віруси, що вражають актиноміцети.
- ...АКТИНИЙ, рідко ...АКТОВИЙ**, а, е. Друга частина складних слів, першою частиною яких є числівник, що вказує на кількість актів (у 2 знач.).
- АКТИГРАФ**, а, ч. Прилад для автоматичної реєстрації рухової активності людини або тварин. *Покази актографа.*
- АКТОМІОЗІН**, у, ч. Основний комплексний скорочуваний білок м'язових волокон.
- АКТОР**, а, ч. 1. Виконавець ролей у фільмах, театральних виставах. *Відомий актор. Професійний актор. Актор-аматор.* 2. *перен., розм.* Про людину, яка показує себе не такою, якою вона є насправді.
- Акторка, Актриса**, и, *жс.* *Талановита акторка. Актриса драматичного театру.*
- Акторство**, а, с. 1. Заняття, професія актора; гра актора. 2. *Збірн. до актор.* 3. *перен.* Штучність, манірність, нещирість у поведінці; удавання. *Неприховане акторство.*
- Акторський**, а, е. *Акторське життя. Акторська майстерність. Акторська молодь.*
- актинобацильоз — акустичний**
- АКТУАЛІЗМ**, у, ч. Порівняльно-історичний метод дослідження геологічної історії Землі, згідно з яким до розуміння процесів далекого минулого ідуть від вивчення сучасних процесів. *Послідовники актуалізму.*
- АКТУАЛІЗУВАТИ**, ую, усш. Робити щонебудь актуальним, актуальнішим. *Актуалізувати твори минулого.* 2. Оживляти, відновлювати в пам'яті щонебудь. *Актуалізувати забуті події дитинства.*
- Актуалізація**, і, *жс.* *Актуалізація питань охорони здоров'я.*
- Актуалізований**, а, е.
- АКТУАЛІБНИЙ**, а, е. 1. Важливий для даного часу; який відповідає найважливішим потребам сучасності. *Актуальні події суспільно-політичного життя. Актуальне питання. Актуальне завдання. Актуальний репортаж. Актуальна тема дисертації. Актуальна проблема.* 2. Той, що існує, виявляє себе.
- Актуальність**, ності, *жс.* *Громадська актуальність. Актуальність твору. Актуальність проблеми.*
- Актуально**. *Заклик звучить актуально.*
- АКТУАРІЙ**, я, ч., *фін.* Фахівець, що займається розрахунком страховальних внесків, премій і т. ін.
- АКУЗАТИВ**, а, ч., *лінгв.* Знахідний відмінок. *Слово вживається в акузативі.*
- АКУМУЛЯЦІЯ**, і, *жс.* 1. *спец.* Збирання, нагромадження, зосередження чогонебудь. *Вулканічна акумуляція. Осадова акумуляція. Акумуляція інвестицій. Акумуляція капіталу. Акумуляція електричної енергії. Процес акумуляції.* 2. *геол.* Процес нагромадження на суші чи на дні водних басейнів мінеральних речовин, органічних решток у результаті діяльності вітру, води, льодовиків, вулканів тощо.
- Акумульований**, а, е. *Акумульована енергія вітру.*
- Акумулювання**, я, с. *Установки водневого акумулювання.*
- Акумулювати**, юю, юєш. Збирати, нагромаджувати, зосереджувати. *Хлорофіл акумулює сонячну енергію. Акумулювати наводкові води. Акумулювати капітал.* 2. *перен.* Накопичувати, зосереджувати щонебудь для наступного використання, впровадження. *Акумулювати знання. Акумулювати досвід.*
- Акумулятивний**, а, е, *спец.* *Акумулятивна дія вітру.*
- Акумуляційний**, а, е. *Акумуляційний нагрівач. Акумуляційні процеси.*
- АКУМУЛЯТОР**, а, ч. Прилад для нагромадження електричної енергії з метою подальшого її використання. *Свинцевий акумулятор. Кислотний акумулятор. Лужний акумулятор. Тепловий акумулятор. Робота акумулятора. Модель акумулятора. Використовувати акумулятор. Зарядити акумулятор.*
- Акумуляторний**, а, е. 1. *Прикм. до акумулятор. Акумуляторна батарея.* 2. *Який живиться струмом з акумулятора. Акумуляторна лампа.* 3. *Який виробляє акумулятори. Акумуляторна промисловість.*
- АКУПЕДІЯ**, і, *жс.* Розділ педагогіки, що досліджує проблеми виховання і навчання дітей з вадами слуху.
- АКУПРЕСУРА**, и, *жс.* Метод рефлексотерапії, що полягає у натисканні пальців на біологічно активні точки тіла. *Сеанс акупресури. Володіти технікою акупресури.*
- Акупресурний**, а, е. *Акупресурні точки.*
- АКУПУНКТУРА**, и, *жс.* Метод рефлексотерапії багатьох нервових, алергічних захворювань уколами (спеціальними голками) у певні біологічно активні точки тіла; голко- вколювання. *Лікувальна акупунктура. Процедура акупунктури. Точки акупунктури. Фахівець із акупунктури. Застосовувати методи акупунктури.*
- Акупунктурний**, а, е. *Акупунктурні зони. Акупунктурна методика лікування.*
- АКУРАТНИЙ**, а, е. 1. Який дотримується порядку, точності (про людину). *Акуратна людина. Акуратний пацієнт.* 2. Який підтримується в порядку; старанно зроблений; точно виконуваний або виконаний (про предмет і дію). *Акуратна зовнішність. Акуратний костюм. Акуратна робота.*
- Акуратист**, а, ч., *розм.* Про людину, що дотримується порядку, точності.
- Акуратистка**, и, *жс.*
- Акуратність**, ності, *жс.* *Акуратність письма. Виховувати акуратність.*
- Акуратно**. *Писати акуратно.*
- АКУСТИКА**, и, *жс.* 1. Розділ фізики, що вивчає звукові явища. 2. Чутність звуків у якому-небудь приміщенні. *Гарна акустика. Погана акустика. Акустика в оперному театрі.*
- Акустичний**, а, е. *Акустичний апарат. Акустичний ефект. Акустична дефектоскопія.*

А

акустик — аланін

- Акустик, а, ч. 1. Фахівець із акустики. *Робота акустиків.* 2. Той, хто обслуговує звукововловлювальні апарати.
- АКУСТОЕЛЕКТРИЧНИЙ, а, е. Пов'язаний із використанням ефекту виникнення постійного струму в металах під дією інтенсивної пружної хвилі високої частоти у напрямку її поширення. *Акустоелектричний пристрій.*
- АКУСТОЕЛЕКТРИЧНИКА, и, ж., фіз. 1. Взаємодія звукових хвиль у твердому тілі (напівпровіднику) із носіями зарядів, що приводить до посилення (генерації) звуку. 2. Галузь фізики, що вивчає таку взаємодію.
- АКУСТОБІПТИКА, и, ж. Розділ фізики, що вивчає взаємодію акустичних і електромагнітних хвиль у твердих тілах і рідинах, а також застосування цих явищ в оптиці, електроніці, лазерній техніці.
- АКУТ, а, ч., лінгв. Один із видів музикального наголосу (висхідний) у давньогрецькій, сербській та інших мовах, а також знак цього наголосу на письмі.
- Акутований, а, е. *Акутований склад.*
- Акутовий, а, е. *Акутова довжина.*
- АКУШЕР, а, ч. Фахівець, який надає допомогу жінкам у період вагітності та при пологах. *Досвідчений акушер.*
- Акушерка, и, ж. *Літня акушерка.*
- Акушерство, а, с. 1. Галузь медицини, що розробляє заходи лікарської допомоги жінкам під час вагітності, пологів і в післяпологовий період. *Проблеми акушерства. Інститут акушерства та гінекології.* 2. Діяльність акушера, акушерки. *Професійне акушерство. Займатися акушерством.*
- Акуше'рський, а, е. *Акушерська практика. Акушерський пункт.*
- Акушерувати, ую, уеш, розм. Займатися акушерством.
- АКЦЕНТ, у, ч. 1. Своєрідний характер вимови звуків, властивий носіям іншої мови (діалекту) тощо. *Помітний акцент. Іноземний акцент.* 2. лінгв. Наголос у слові, а також знак, яким цей наголос позначається на письмі. 3. муз. Ритмічний наголос. 4. перен. Особлива увага до чого-небудь; підкреслення. *Робити акцент на сучасності.*
- Акцєнтний, а, е, лінгв. *Акцєнтні явища. Акцєнтні особливості.*
- Акцентований, а, е.
- Акцентування, я, с. *Засоби акцентувати слів.*
- Акцентувати, ую, уеш. 1. лінгв. Ставити наголос; наголошувати. *Акцентувати слова.* 2. муз. Виділяти окремий звук або акорд, посилюючи його звучання. 3. перен. Висувати на перший план, підкреслювати яку-небудь думку у висловлюванні, повідомленні. *Акцентувати на оригінальній формі твору. Акцентувати увагу співрозмовника.*
- АКЦЕНТУАЦІЯ, і, ж., лінгв. 1. Виділення наголосу в слові. 2. Система наголосів у будь-якій мові або в групі споріднених мов. *Особливості української акцентуації.*
- Акцентуаційний, а, е. *Акцентуаційні особливості.*
- АКЦЕНТОЛОГІЯ, ї, ж. Розділ мовознавства, що вивчає систему словесних наголосів та історичні зміни їх в окремій мові або в групі споріднених мов. *Слов'янська акцентологія. Проблеми акцентології.*
- Акцентблог, а, ч. *Відомий акцентолог. Праці акцентології.*
- Акцентологічний, а, е. *Акцентологічні дослідження української мови. Акцентологічна конференція.*
- АКЦЕПТ, у, ч. І. фін. Форма розрахунків, при якій платіжна вимога, виписана постачальником, оплачується банком тільки після згоди боржника 2. Напис на векселі, що підтверджує згоду того, хто має оплатити вексель. 3. юр. Згода вступити в договір на за • пропонованих умовах.
- Акцептант, а, ч. Особа, яка зобов'язується здійснити оплату за поданим рахунком або векселем.
- Акцептний, а, е. *Акцептна форма розрахунків. Акцептна контора. Акцептний кредит.*
- Акцептований, а, е. *Акцептований чек.*
- Акцептування, я, с. *Банківське акцептування.*
- Акцептувати, ую, уеш. Затверджувати до сплати грошові документи (платіжні вимоги, рахунки, векселі і т. ін.). *Акцептувати вексель.*
- АКЦЕПТОР, а, ч. 1. хім. У хімії комплексних сполук — компонента, яка за певних умов приєднує два електрони. 2. хім. У радіаційній хімії — частинка, що реагує з вільними радикалами. 3. фіз. Структурний дефект кристалічних грат напівпровідника.
- Акцєпторний, а, е. *Акцєпторний зв'язок.*
- АКЦЕСІЙНИЙ договір — договір, за яким держава приєднується до договору, укладеного раніше між іншими державами.
- АКЦИДЕНЦІЯ, і, ж. 1. філос. Випадковий, перехідний стан, неістотна властивість предмета. 2. полігр. Дрібні друкарські роботи — друкування бланків, афіш, ярликів і т. ін., при наборі яких використовують різноманітні друкарські засоби. 3. перен. мн., заст. Випадковий, додатковий прибуток; хабар. *Брати акциденції продуктами.*
- Акцидентний, а, е. Побічний, випадковий, неістотний.
- АКЦИЗ, у, ч. Вид непрямого податку на продукти масового споживання (цукор, горілку, тютюнові вироби і т. ін.) та послуги, який підприємці включають у продажну ціну і сплачують за рахунок покупців. *Універсальний акциз. Сплачувати акциз. Підвищувати акциз. Акциз на тютюнові вироби. Закон про запровадження акцизу.*
- Акцизний, а, е. *Акцизний збір. Акцизний податок. Акцизна марка.*
- АКЦІЯ¹, і, ж. 1. Цінний папір, який свідчить про те, що його власник вніс певний пай у підприємство та має право на участь у справах і на прибутки цього підприємства. *Іменна акція. Засновницька акція. Преміальна акція. Пліуральна акція. Скуповувати акції. Акція на пред'явника. Контрольний пакет акцій. 2. перен. Можливості когось-небудь, вплив, шанси на успіх і т. ін. Втратити політичні акції.*
- Акціонер, а, ч. Власник акцій; член акціонерного товариства. *Збори акціонерів. Стати акціонером. Акціонери підприємства.*
- Акціонер'рка, и, ж., розм.
- Акціонерний, а, е. *Акціонерна форма власності. Акціонерне товариство. Акціонерний банк. Акціонерний капітал.*
- Акціонерський, а, с. *Акціонерські внески.*
- Акціонування, я, с. *Акціонування кооперативних підприємств.*
- Акціонувати, ую, уеш. Перетворювати державне підприємство на акціонерне товариство шляхом випуску і продажу акцій. *Акціонувати підприємство. Акціонувати державне майно.*
- АКЦІЯ², і, ж. Дія, діяльність, спрямовані на досягнення якої-небудь (напр., рекламної) мети. *Виборча акція. Культурна акція. Торговельна акція. Дипломатична акція. Політична акція. Військова акція. Акція протесту. Організувати акцію.*
- Акційний, а, е. *Акційна ціна.*
- АЛАЛІЯ, ї, ж., мед. Відсутність або обмеження мови в дітей із нормальним слухом унаслідок недорозвинення мовних ділянок кори великих півкуль головного мозку або їх пошкодження у внутрішньоутробному чи ранньому післяпологовому періоді.
- АЛАНІН, у, ч., хім. Кислота, що входить до складу багатьох білків і ряду біологічно активних сполук.
- Аланшовий, а, е. *Аланінові сполуки.*
- АЛАНКАРА, и, ж. У давній (частково — сучасній) індійській літературі —

аланшовий — алергён

А

- система стилістичних правил, розрахованих на посилення художньої виразності, особливо в поезії.
- АЛАНТІЙС, а, ч., *анат.* Одна із зародкових оболонок, що забезпечує у вищих хребетних функції дихання, виділення та живлення зародка, а у ссавців бере участь в утворенні плаценти і пупкового шнурка.
- АЛА-ПРИМА, и, *ж.* Техніка олійного живопису швидкими сміливими мазками, що дає змогу завершити картину за один сеанс, до висихання фарб.
- АЛАРМ, у, ч., *рідко.* Тривога, розгубленість, збентеженість.
- АЛАРМІЗМ, у, ч. Наукова течія, що акцентує увагу на катастрофізмі наслідків впливу людини на природу і необхідності вживання негайних рішучих заходів для оптимізації системи «природа — суспільство».
- Аларміст, а, ч. 1. Послідовник, прихильник алармізму. 2. *рідко.* Особа, схильна до паніки, перебільшення, безпідставної тривоги. *Невиправний аларміст.*
- Алармістка, и, *ж.*
- Алармістський, а, е. *Алармістські настрої.*
- АЛАСИ, ів, *мн.* Зниження рельєфу земної поверхні в зонах поширення багаторічної мерзлоти; часто зайняті озерами, болотами чи луками.
- АЛГЕБРА, и, *ж.* Розділ математики, що вивчає загальні закони дій над величинами, вираженими літерами, незалежно від їх числового значення. *Підручник з алгебри.*
- Алгебраїчний, Алгебричний, а, е. *Алгебраїчне числа. Алгебраїчне рівняння. Алгебраїчна функція. Алгебричний дріб.*
- Алгебраїст, Алгебрист, а, ч. Математик, фахівець з алгебри. *Математик-алгебраїст. Учитель-алгебрист.*
- АЛГОЛ, у, ч., *інформ.* Одна з мов програмування, не орієнтована на певний тип ЕОМ.
- АЛГОРИТМ, у, ч. 1. Система правил виконання обчислювального процесу, що уможливило розв'язання певного класу задач після скінченного числа операцій. *Теорія алгоритмів. Алгоритм обчислення.* 2. *інформ.* Настановна послідовність операцій, оформлена у вигляді програми для комп'ютера. *Алгоритм програми.* 3. *пгрн.* Узагальнена схема якої-небудь діяльності, сукупність послідовних кроків, що ведуть до бажаного результату. *Алгоритм пошуку. Алгоритм мислення. Алгоритм поведінки. Алгоритм дій.*
- Алгоритмізація, і, *ж.* Вироблення системи правил чи послідовності операцій при виконанні, здійсненні, досягненні чого-небудь. *Алгоритмізація завдань для автоматизованої системи управління.*
- Алгоритмізувати, ую, усю.
- Алгоритмічний, а, е. *Алгоритмічний спосіб. Алгоритмічна мова. Алгоритмічна програма.*
- АЛЕАТІРИКА, и, *ж., муз.* Метод оперування матеріалом, заснований на використанні випадкових поєднань звуків. *Регульована алеаторика.*
- Алеаторичний, а, е. *Алеаторична техніка.*
- АЛЕБАРДА, и, *ж.* Старовинна зброя — сокирка у вигляді півмісяця, насаджена на довгий держак зі списом на кінці.
- Алебардист, а, ч. Той, хто озброєний алебардою.
- Алебардний, Алебардовий, а, е. *Алебардна атака.*
- АЛЕБАСТР, у, ч. Дрібнозернистий гіпс білого кольору, що використовується в будівництві як в'язуча речовина, а також для скульптурних виробів.
- Алебастровий, а, е. 1. Прикм. до алебастр. *Алебастрова скеля.* 2. Зробл. з алебастру. *Алебастрова статуетка.* 3. Який виробляє алебастр. *Алебастровий завод.*
- АЛЕВРИТ, у, ч. Дрібнозерниста осадова гірська порода, проміжна між піщаними та глинистими породами.
- Алевритовий, а, е. *Алевритове родовище.*
- АЛЕВРОЛІТ, у, ч. Цементований алеврит.
- Алевролітовий, а, е. *Алевролітові конгломерати.*
- АЛЕГСЗРІЯ, і, *ж.* Втілення абстрактного поняття в конкретному художньому образі, а також вислів, що виражає абстрактне поняття через конкретний художній образ. *Поетична алегорія.*
- Алегоризм, у, ч. Алегоричний спосіб висловлювання або зображення. *Алегоризм оповіді.*
- Алегоричний, а, е. *Алегоричний образ. Алегоричні засоби.*
- Алегоричність, ності, *ж.* *Алегоричність поезії.*
- Алегорично. *Тлумачити алегорично. Висловлюватися алегорично.*
- АЛЕГРЕТО, *муз.* 1. *присл.* Помірно швидко (про темп виконання музичного твору). 2. *невідм., с.* Назва музичного твору або його частини, що виконується в такому темпі. *Виразне алегрето.*
- АЛЕГРО, *муз.* 1. *присл.* Швидко, жваво (про темп виконання музичного твору) 2. *невідм., с.* Назва музичного твору або його частини, що виконується в
- такому темпі. *Сонатне алегрето.* 3. У хореографії — завершальна частина вправ уроку класичного танцю, що виконується танцівником у швидкому темпі.
- АЛЕЙКЕМІЯ, і, *ж.* Те саме, що лейкемія.
- АЛЕЙКІЯ, і, *ж., мед.* Захворювання, що характеризується різким зменшенням кількості або цілковою відсутністю лейкоцитів у крові.
- АЛЕЙРБМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання ступеня розбухання борошна.
- АЛЕЙРБНОВІ зёрна — запасні відклади (у вигляді округлих безбарвних зерен) білкових речовин у клітинах насіння злаків та інших рослин, що живлять зародок під час проростання насіння.
- АЛЕКСАНДРІТ, у, ч. Мінерал зеленого кольору, різновид хризоберилу; коштовний камінь.
- АЛЕКСІЯ, і, *ж., мед.* Втрата здатності читати, розуміти написане чи окремі букви, спричинена осередковим ураженням кори головного мозку.
- АЛЕЛІЗМ, у, ч. Явище парності (або множинності) генів певної ознаки, які привносяться кожним із батьків; алеломорфізм.
- Алель, я, ч., *біол.* Один із пари (або групи) генів, що визначають розв'язок певної ознаки, яка привноситься одним із батьків. *Неактивний алель. Нестабільний алель.*
- АЛЕЛОМОРФІЗМ, у, ч. Те саме, що алелізм.
- Алеломорф, а, ч. Те саме, що алель.
- АЛЕЛОПАТІЯ, і, *ж., бот.* Взаємний хімічний вплив рослин, що входять до складу фітоценозу, внаслідок виділення в навколишнє середовище продуктів життєдіяльності.
- АЛЕРГІЯ, і, *ж., мед.* 1. Підвищена чутливість організму до впливів речовин, запахів і т. ін., які викликають різні хвороби, хворобливі стани (напр., нежить, набряки, ядуху і т. ін.) *Алергія на шоколад. Алергія на квітковий пилок. Алергія до ліків. Зумовлювати алергію.* 2. *перен.* Неприязне, негативне ставлення, огида до когось, чого-небудь. *Алергія на співробітника. Алергія на серіали.*
- Алерген, у, ч., *мед.* 1. Речовина, яка викликає алергію. *Виявити алерген. Вплив алергенів.* 2. Подразник; те, що викликає draжливість. *Психічний алерген.*
- Алергенний, Алергеновий, а, е. *Алергенна реакція. Алергенні властивості ліків. Алергенний одяг.*
- Алергізація, і, *ж.* *Проблема алергізації.*
- Алергізований, а, е.

А

Алергізувати, ую, уеш. Піддавати, зазнавати дії алергії.
Алергійний, а, е. *Алергійний шок. Алергійна реакція. Алергійні захворювання.*
Алергік, а, ч., розм. Той, хто страждає від алергії. *Стійкий алергік.*
АЛЕРГОЛОГІЯ, і, ж. Розділ медицини, який вивчає причини виникнення, механізм розвитку, профілактику та лікування алергійних захворювань. *Кафедра алергології. Курс алергології.*
Алерголог, а, ч. *Консультація алерголога.*
Алергологічний, а, е. *Алергологічний центр.*
АЛІЯ, і, ж. Дорога (в садку, парку), обсажена з обох боків деревами, кущами. *Липова алея. Центральна алея.*
Алейний, а, е. *Алейні насадження.*
АЛИЧА, і, ж. Південне плодове дерево; різновид сливи, а також плід цього дерева. *Сортова алича. Компот із аличі.*
Аличевий, а, е. 1. Прикм. до алича. *Аличевий цвіт.* 2. Пригот. з аличі. *Аличеве варення.*
АЛІБІ, невід., с., юр. Перебування обвинуваченого в момент злочину в іншому місці як доказ його непричетності до злочину. *Переконливе алібі. Хибне алібі. Створити собі алібі. Мати надійне алібі. Перевірити алібі підозрюваного.*
АЛІГАТОР, а, ч. Тупорилий крокодил, поширений в Америці і Південно-Східній Азії. *Китайський алігатор. Самка алігатора.*
АЛІГНІН, у, ч. Спеціальний гатунок тонкого паперу із зморшкуватою поверхнею, що його виготовляють із хвойної деревної целюлози; має поглинальні властивості, завдяки чому використовується як пакувальний матеріал замість вати.
АЛІГОТЕ, невід., с. Сорт винограду, який використовують для виготовлення білих столових вин і коньяків, а також вино з цього сорту винограду.
АЛІДАДА, и, ж. 1. *астр., геод.* Частина кутомірних геодезичних та астрономічних інструментів, якими користуються для відліку кутів.
2. Лінійка, що використовується як візирний прилад при топографічному зніманні.
АЛІЕНАЦІЯ, і, ж., юр. 1. Відчуження майна. 2. Операція щодо зміни власника акції, капіталу, цінності тощо, тобто передавання майна, що належало одній особі, у власність іншій особі.
АЛІЗАРИН, у, ч. Барвник, який раніше добували з коріння марени, а тепер виготовляють штучно; застосовується для фарбування в червоний, фіолетовий і рожевий кольори.

алергенний — алкоголізм

Алізариновий, а, е. *Алізаринові барвники.*
АЛІКВОТИ, вот, мн. 1. Верхні гармоніки, складові тони звука (призвуки), частоти яких у ціле число разів кратні частоті основного тону. 2. Частини величини, на які ціле ділиться без остачі.
АЛІЛУЯ, виг., бібл. Формула поклоніння і подяки із богослужбової практики ізраїльтян і християн, яка означає «Хвалить Господа».
АЛІМЕНТАРНИЙ, а, е, мед. Пов'язаний із живленням, харчуванням. *Аліментарний фактор.*
АЛІМЕНТИ, ів, мн. Кошти на утримання, що виплачуються за законом непрацездатним членам сім'ї (дітям, батькам та ін.) особами, зв'язаними з ними відносинами спорідненості або своєцтва. *Стягнення аліментів. Сплата аліментів. Позов про аліменти. Отримувати аліменти.*
Аліментація, і, ж., юр. 1. У Стародавній Греції та Римі — система державного забезпечення непрацездатних громадян, дітей незаможних батьків та сиріт. 2. Обов'язок надавати аліменти.
Аліментний, а, е. *Аліментна справа. Аліментне утримання. Аліментний позов.*
Аліментник, а, ч., розм. Той, хто сплачує аліменти.
Аліментниця, і, ж.
АЛІТЕРАЦІЯ, і, ж. Стилістичний засіб, який полягає в доборі слів із повторюваними однаковими приголосними звуками. *Алітерація шиплячих.*
Алітераційний, а, е. *Алітераційний віри.*
Алітерований, а, е.
АЛІТУВАТИ, ую, уеш. Покривати алюмінієм сталеві або чавунні вироби, щоб запобігти їх окисненню при високих температурах.
Алітування, я, с. *Технологія алітування.*
АЛІФАТИЧНИЙ, а, е, хім. Що стосується органічних сполук, у яких атоми вуглецю з'єднані між собою у прямі або розгалужені ланцюги. *Аліфатичний алкоголь. Аліфатичні сполуки.*
АЛІЦИКЛІЧНИЙ, а, е, хім. Що стос. органічних сполук, у яких атоми вуглецю з'єднані в циклічні ланцюги.
АЛКАЛІЗАЦІЯ, і, ж., хім. Додавання лугів до речовин. *Процес алкалізації.*
Алкалізований, а, е.
АЛКАЛІМЕТРІЯ, і, ж., хім. Спосіб об'ємно-хімічного аналізу, застосовуваний для кількісного визначення вмісту кислоти ц досліджуваному розчині додаванням до нього розчину лугу.
Алкаліметричний, а, е. *Алкаліметричні дані.*

АЛКАЛОЗ, у, ч., мед. Підвищення вмісту лугів у крові та тканинах організму.
АЛКАЛІЇД, у, ч. Азотовмісна органічна речовина, яка має властивості лугу й характеризується сильною фізіологічною дією; окремі види використовуються в медицині.
Алкалоїдний, а, е. 1. Який містить у собі алкалоїд. *Алкалоїдний лютин. Алкалоїдні сполуки.* 2. Який виробляє алкалоїди. *Алкалоїдний завод.*
АЛКІЛ, у, ч., хім. Загальна назва одновалентних залишків насичених вуглеводів аліфатичного ряду.
Алкілування, я, с. Хімічна реакція, що полягає у введенні в молекули органічних сполук алкільної групи.
Алкільний, а, е. *Алкільна група.*
АЛКОГОЛІЗ, у, ч., хім. Обмінний розклад речовин при їх взаємодії із спиртами.
АЛКОГОЛІЗАЦІЯ, і, ж. 1. хім. Збагачування спиртом рідин, які містять незначну кількість алкоголю, перегоню або додаванням міцного спирту. *Алкохолізація вина.* 2. мед. Уведення з лікувальною метою спирту в тканини організму для припинення больових та рухових імпульсів.
Алкохолізувати, ую, уеш, хім. Збагачувати спиртом. *Алкохолізувати вино.*
Алкохолізований, а, е. *Алкохолізований розчин.*
АЛКОГОЛІШЕТРІЯ, і, ж., техн. Визначення вмісту алкоголю в алкогольних рідинах.
АЛКОГОЛЬ, ю, ч. 1. Винний спирт. *Негативний вплив алкоголю.* 2. Алкоголі, ів, мн., хім. Ряд органічних сполук, до складу яких входять вуглець, водень та кисень у вигляді спиртової групи, до якої належить алкоголь метиловий (деревний), етиловий (винний), аміловий і т. ін. 3. розм. Про горілку і взагалі спиртні напої. *Зловживати алкоголем.*
Алкохолізація, і, ж. Поширення, зростання алкоголізму в суспільстві. *Проблеми алкохолізації. Боротьба з алкохолізацією.*
Алкохолізм, у, ч. Захворювання, що спричиняється тривалим і систематичним уживанням алкогольних на

алкоголізувати — альбом

- поїв і виявляється у патологічному потязі до них. *Ознаки алкоголізму. Кодування від алкоголізму.*
- Алкоголізувати, ую, уеш. *Алкоголізувати молодь.*
- Алкоголік, а, ч. *Анонімний алкоголь. Хронічний алкоголь. Лікування алкоголіків.*
- Алкоголічка, и, ж., *розм.*
- Алкоголічний, а, е. *Алкоголічний синдром.*
- Алкогольний, а, е. 1. Який містить алкоголь. *Алкогольні напої.* 2. Викликаний, спричинений алкоголем. *Алкогольне отруєння організму.*
- АЛКОГОЛЯТИ, ів, мн. (*одн.* алкоголят, у, ч.), *хім.* Продукти заміщення атома водню в гідроксильній групі спиртів атомом металу; застосовують в органічному синтезі.
- АЛЛА, *невідм., ч., АЛЛАХ, а, ч.* Назва бога в мусульманській релігії. *Всеmogутній Аллах. В ім'я Аллаха.*
- АЛЮ... Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок одного предмета або явища з іншим, варіювання, зміну одного явища іншим і т. ін.
- АЛОГАМІЯ, ї, ж., *бот.* Запилення однієї квіткої пилюком іншої, зокрема квіткою іншої рослини (перехресне запилення).
- Алогамний, а, е. *Алогамне запилення.*
- АЛОГІЗМ, у, ч. 1. Що-небудь безглузде; те, що суперечить логіці. 2. Літературний прийом, який полягає в навмисному порушенні (розриві) логічного зв'язку для створення комізму, іронії і т. ін.
- Алогічний, а, е. *Алогічний висновок.*
- Алогічність, ності, ж. *Алогічність судження.*
- АЛІЕ, *невідм., с.* Багаторічна тропічна й субтропічна трав'яниста рослина з довгастим м'ясистим листям, укритим по краю колючками; використовується як декоративна кімнатна рослина, а також у медицині (сік). *Ліки з алое. Сік алое.*
- АЛОМЕТРІЯ, ї, ж., *мед.* 1. Нерівномірний ріст частин тіла. *Позитивна алометрія.* 2. Зміна темпу розвитку різних органів.
- АЛОМІРФ, а, ч., *лінгв.* Варіант морфеми, що залежить від сусідніх морфем і від позиції морфеми у слові.
- АЛОМОРФІЗ, у, ч. Перетворення організмів, пов'язане зі зміною середовища, при якому одні відношення із середовищем замінюються іншими, біологічно рівнозначними.
- АЛБНЖ, а, ч. 1. *хім.* Приставна конічна трубка, по якій рідина, що переганяється, стікає із холодильника у приймач. 2. *фін.* Додатковий аркуш, який додають до векселя і на якому роблять передавальний напис. 3. У боксі — гранична відстань, з якої боксер може завдати удару.
- АЛОПАТІЯ, і, ж. Назва, вживана гомеопатами щодо негомепатичної системи лікування. *Методи алопатії.*
- Алопат, а, ч. *Лікуватися в алопата.*
- Алопатичний, а, е. *Алопатичний прийом.*
- Алопатичні засоби.
- АЛОПАТРІЯ, ї, ж. 1. Тип видоутворення з просторово віддалених популяцій, що мають ареали, які не перекриваються. 2. Просторова взаємозамінюваність, зміна близьких видів рослин або інших організмів, що займають схожі екологічні ніші.
- АЛОПЕШЦЯ, ї, ж., *мед.* Несподіване облісіння, викликане нервовими стресами, токсичними отруєннями, грибковими захворюваннями і т. ін. *Хімічна алопеція.*
- Алопешійний, а, е. *Алопешійні явища.*
- АЛОПЛАСТИКА, и, ж., *мед.* Метод відновної хірургії, що полягає в усуненні дефектів органів або тканин матеріалами нетваринного походження.
- Алопластичний, а, е. *Алопластичне втручання.*
- АЛОТРАНСПЛАНТАЦІЯ, і, ж., *мед.* Трансплантація, при якій пересадження органів і тканин здійснюється в межах одного виду. *Алотрансплантація шкіри.*
- Алотрансплантат, а, ч. Орган чи тканина, яку пересаджують від одного представника певного виду іншому представникові того самого виду.
- АЛОТРОПІЯ, ї, ж. Здатність деяких хімічних елементів існувати у вигляді двох або кількох простих речовин (напр., вуглець існує у вигляді вугілля, графіту й алмазу).
- Алотропний, а, е. *Алотропні видозміни.*
- АЛОФОН, а, ч., *лінгв.* Варіант фонем, що залежить від сусідніх звуків.
- АЛОХІРІЯ, і, ж. Поширення плодів і насіння рослин за допомогою зовнішніх чинників (вітру, води, людей, тварин і т. ін.).
- Алохори, ів, мн. Рослини, що поширюються за допомогою зовнішніх чинників.
- АЛОХТОН, а, ч. 1. *біол.* Організм, що живе у певній місцевості, але виник у процесі історичного розвитку де-небудь в іншому місці. 2. *геол.* Частина складчастості структури, нашарована на незміщені автохтонні структури.
- Алохтонний, а, е. *Алохтонні утворення.*
- АЛТЕЙ, ю, ч., АЛТЕЯ, ї, ж. Багаторічна трав'яниста рослина родини мальвових; застосовують у медицині та ветеринарії. *Екстракт алтею.*
- Алтєйський, а, е. *Алтєйський корінь.*
- АЛЮНІТ, у, ч., *геол.* Мінерал на основі сульфату калію та алюмінію, інша назва — галуновий камінь; використовується для одержання галунів, глинозему, калійних солей і т. ін.
- АЛФАВІТ, у, ч. Сукупність літер, прийнятих у писемності якої-небудь мови і розміщених у певному усталеному порядку; азбука, абетка. *Український алфавіт. Розміщувати (укладати) за алфавітом.*
- Алфавітний, а, е. *Алфавітний покажчик авторів. Алфавітний порядок.*
- АЛХІМІЯ, ї, ж. Середньовічний донауковий напрямок у хімії, що зосереджувався на відшуванні чудодійної речовини — «філософського каменя», за допомогою якого можна було б перетворювати прості метали на золото, срібло, лікувати різні хвороби та ін. *Середньовічна алхімія. Займатися алхімією.*
- Алхімік, а, ч. *Лабораторія алхіміка.*
- Алхімічний, а, е. *Алхімічні досліді.*
- АЛЬБЕДО, *невідм., с., фіз.* Число, що показує, яку частину променевої енергії, що падає на тіло, відбиває його поверхня.
- Альбедометр, а, ч. Прилад для вимірювання альбедо різних фізичних тіл.
- АЛЬБІГОЙЦІ, ів, мн. (*одн.* альбігосць, йця, ч.), *іст.* Учасники еретичного руху на півдні Франції XII—XIII ст.
- Альбігойський, а, е. *Альбігойський рух.*
- АЛЬБІДУМ, у, ч., *бот.* Різновид м'якої пшениці з білим безостим колосом і білим зерном.
- АЛЬБІНІЗМ, у, ч. Відсутність нормальної для певного виду організмів пігментації (забарвлення): шкіри, волосся, райдужної оболонки ока у людини, зеленого забарвлення у рослині і т. ін.
- Альбінос, а, ч. Людина, тварина або рослина з ознаками альбінізму.
- Альбіноська, и, ж., *розм.*
- АЛЬБІТ, у, ч., *геол.* Пороdotвірний мінерал — алюмосилікат натрію із групи польових шпатів.
- АЛЬБІТОФІР, а, ч. Ефузивна магматична гірська порода, що складається головним чином із альбіту.
- АЛЬБІЦІЯ, ї, ж., *бот.* Дерево або кущ родини мімозових; культивують як декоративні. *Насадження альбіції.*
- АЛЬБОМ, а, ч. 1. Книга або зошит із чистими аркушами для малювання, вписування віршів, зберігання фотографій, листівок, марок та ін. *Сімейний альбом. Альбом для малювання. Альбом для фотографій.* 2. Об'єднане за темою видання або збірка репродукцій картин, малюнків, фотографій та ін., узятих в одну палтурку або вміщених в одну папку, як правило, з короткими поясненнями, коментарями до них. *Мистецький альбом. Альбом*

А

«Українська ікона». Альбом останніх моделей машин. 3. Грамплатівка або набір таких платівок, що належать одному виконавцеві, колективові або об'єднаних тематично. *Новий альбом співака. Записати альбом. Пісня з останнього альбому.*

Альбомний, а, е. *Альбомний формат. Альбомний аркуш. Альбомний портрет. Альбомна пісня.*

АЛЬБОРАДА, и, ж., муз. 1. Іспанські вокальні та інструментальні твори, які описують картину ранку, схід сонця. 2. Ранкова серенада. Ранковий концерт на свіжому повітрі.

АЛЬБУМІН, у, ч., біол. Найпростіший білок, розчинний у воді; міститься у тваринних і рослинних тканинах, в яєчному білку, крові, молоці. *Зменшення кількості альбумінів.*

Альбуміний, Альбуміновий, а, е. *Альбумінна плодюча паста. Альбуміновий клей.*

АЛЬБУМІНУРІЯ, і, ж., мед. Виділення із сечею альбумінів.

АЛЬБУЦИД, у, ч., фарм. Лікарський препарат, який застосовують при лікуванні очних захворювань. *Краплі альбуциду. Закапати очі альбуцидом.*

АЛЬВЕЙЛИ, сіл, мн. (одн. альвеола, и, ж.), анат. 1. Міхурці в легенях на кінцях найтонших розгалужень бронхів, куди проходить повітря під час дихання. *Дрібні альвеоли.* 2. Ямки в щелепах, де містяться корені зубів.

Альвеолярний, а, е. *Альвеолярні звуки.*

АЛЬТІЦИДИ, ів, мн. (одн. альтіцид, у, ч.), хім. Різновид гербіцидів, який використовують як хімічний засіб у боротьбі з водоростями (на рисових полях, рибальських водоймах і т. ін.). *Застосування альтіцидів.*

АЛЬГОЛБІЯ, і, ж., бот. Розділ ботаніки, що вивчає водорості. *Основи альгології.*

Альголог, а, ч.

Альгологічний, а, е. *Альгологічна наука.*

АЛЬГОТЕРАПІЯ, і, ж., мед. Лікування за допомогою фармацевтичних засобів, що їх виготовляють із водоростей. *Методи альтотерапії.*

Альготерапевтичний, а, е. *Альготерапевтичні засоби.*

АЛЬГРАФІЯ, і, ж. Спосіб плоского друку на офсетній машині з друкарської форми, виготовленої на алюмінієвій пластині. *Техніка альграфії.*

АЛЬДЕГІД, у, ч., хім. Органічна сполука, яка утворюється при окисненні спиртів (напр., винного, деревного). *Мурашиний альдегід.*

Альдегідний, а, е. *Альдегідна група.*

АЛЬДОСТЕРОН, у, ч., біол. Гормон тварини і людини, вироблюваний у

альбомний — альтернатива

корі наднирників; регулює мінеральний обмін в організмі. *Рівень альдостерону.*

АЛЬКАЛЬД, а, ч. В Іспанії та країнах Латинської Америки — старшина міської громади; міський суддя. *Сивий алькальд.*

АЛЬКАСАР, а, ч. Назва укріплених, збудованих у мавританському стилі, замків чи палаців в Іспанії.

АЛЬКЛЕД, у, ч., мет. Напівфабрикат із алюмінієвого сплаву, який має антиерозійні властивості.

АЛЬКУПРІНТ, у, ч., друк. Електролітичний спосіб виготовлення офсетних друкарських форм із латунними друкувальними й алюмінієвими пробільними елементами.

АЛЬМА-МАТЕР, невідм., ж. 1. Старовинна студентська назва університету (який дає «духовну поживу»), 2. перен. Узагалі місце, де хтось навчався, виховувався. *Пам'ятати свою альма-матер. Відвідати альма-матер.*

АЛЬМАНАХ, у, ч. 1. Збірка літературних творів різних авторів, об'єднаних за якою-небудь ознакою (тематичною, жанровою, ідейно-художньою і т. ін.). *Літературний альманах. Новий номер альманаху.* 2. Збірник відомостей довідкового або розважального характеру із різних галузей знань. *Дитячий географічний альманах.*

Альманаховий, а, е. *Альманахова форма періодичних видань.*

АЛЬМАНДИН, у, ч. Мінерал із групи гранатів криваво-червоного кольору з фіолетовим відтінком; прозорі різновиди використовуються як коштовне каміння в ювелірній промисловості, а також як абразивний матеріал.

АЛЬПАКА, й, ж. І. зоол., ч. і ж. Південноамериканська свійська тварина родини лам із високоякісною вовною. 2. *текст.* Легка тканина, яку виробляють із вовни цієї тварини. *Піджак із альпаки.*

Альпаковий, а, е. 1. Прикм. до альпаки. *Альпакова вовна.* 2. Зробл. з альпаки (у 2 знач.). *Альпаковий костюм.*

АЛЬПАРІ, присл., фін. Відповідність біржового або ринкового курсу цінних паперів і валюти їх номіналові.

АЛЬПЕНШТИК, а, ч. Довга палиця із загостреним металевим наконечником, якою користуються при сходженні на високі гори, льодовики *Великий альпеншток.*

АЛЬПНАРІЙ, ю, ч. Ділянка саду або парку, здебільшого у вигляді кам'янистої гірки, на якій вирощують високогірні рослини. *Влаштувати альпнарії. Доглядати за альпнарієм.*

АЛЬПНІЗМ, у, ч. Вид спорту; сходження на важкодоступні гірські вершини, льодовики. *Розвиток альпнізму. Займатися альпнізмом.*

Альпінада, и, ж. Масовий похід у високогірні райони; навчально-спортивні змагання з альпнізму. *Юнацька альпінада.*

Альпініст, а, ч. *Тренування альпіністів.*

Альпіністка, и, ж. *Досвідчена альпіністка.*

Альпіністський, а, е. *Альпіністська експедиція. Альпіністське спорядження.*

АЛЬСЄКО, невідм., мист. 1. с. Настінний живопис по сухій штукатурці. 2. *прикм.* Що стос, такого живопису. *Розпис альсеко.*

АЛЬТ, а, ч. 1. Низький жіночий або дитячий голос, а також співак із таким голосом. *Підтягувати альтом.* 2. Струнний або духовий інструмент низького регістру.

Альтист, а, ч. Музикант, що грає на альті (у 2 знач.).

Альтистка, и, ж. *Альтистка оркестру.*

Альтовий, а, е. *Альтовий регістр.*

АЛЬТАЗИМУТ, а, ч., астр. Універсальний інструмент, який у минулому застосовувався для визначення висот і азимутів небесних світил.

АЛЬТЕРАЦІЯ, і, ж., 1. муз. Підвищення або пониження звука на півтону або на цілий тон. 2. біол. Зміна функції і будови клітин, тканин, органів унаслідок пошкоджень. 3. геол. Руйнування гірських порід під дією сукупності фізичних, хімічних і біологічних факторів, що поступово приводить до їх видозміни, утворення ґрунтів.

Альтерований, а, е. *Альтерований акорд.*

АЛЬТЕРНАТ, у, ч. У міжнародному праві — сукупність правил, що регулюють порядок підписання договору; черговість згадування сторін у тексті договору, розташування підписів, печаток і т. ін.

АЛЬТЕРНАТИВА, и, ж. Необхідність вибору між двома або кількома можливостями, що виключають одна одну, а також кожна з цих можливостей. *Серйозна альтернатива. Стояти перед альтернативою. Передбачити альтернативу. Запропонувати альтернативу.*

Альтернативний, а, е. *Альтернативні судження. Альтернативна служба. Альтернативна вартість. Альтернативні рішення.*

Альтернативних, а, ч., розм. Той, хто проходить альтернативну службу.

Альтернативність, ності, ж. Наявність альтернативи; можливість вибору з двох або кількох варіантів.

А

- альтернативний — амальгамувальний**
- АЛЬТЕРНАТОР, а, ч., *техн.* Електрична машина, що виробляє змінний струм.
- АЛЬТЕРНУВАЛЬНИЙ, а, е, *мат., фіз.* Змінний. *Альтернувальна величина. Альтернувальний процес.*
- АЛЬТИГРАФ, а, ч. Самописний висотомір. *Будова альтиграфа.*
- АЛЬТИМЕТР, а, ч. Прилад, який застосовується для визначення висоти місцевості або висоти польоту; висотомір. *Показання альтиметра.*
- АЛЬТИНГ, у, ч. Однопалатний парламент в Ісландії, який складається з 60 осіб та обирається населенням на чотири роки.
- АЛЬТИПЛАНАЦІЯ, ї, *жс.* Вирівнювання рельєфу високогірних і полярних зон, що відбувається головним чином унаслідок морозного вивітрювання та нівації в умовах холодного і помірного клімату.
- АЛЬТИТУДА, и, *жс.* Висота точки місцевості над рівнем моря. *Визначити альтитуду.*
- АЛЬТРУЇЗМ, у, ч. Безкорисливе піклування про благо інших і готовність жертвувати для інших особистими інтересами; протилежне — егоїзм. *Справжній альтруїзм. Виявляти альтруїзм. Приклад альтруїзму.*
- Альтруїст, а, ч. *Вчинок альтруїста.*
- Альтруїстичний, а, е. *Альтруїстичний характер. Альтруїстична натура. Альтруїстичний вчинок.*
- Альтруїстка, и, *жс.* *Справжня альтруїстка.*
- АЛЬФА, и, *ж.* Перша літера грецького алфавіту.
- АЛЬФА... Перша частина складних слів, що вказує на: 1) один із станів речовини; 2) зв'язок з одним із типів елементарних частинок (так званих альфа-частинок).
- АЛЬФАМЕТР, а, ч., *техн.* Прилад для вимірювання коефіцієнта надлишку повітря в пальній суміші, що подається в циліндри двигуна внутрішнього згорання.
- АЛЬФА-РАДІОАКТИВНІСТЬ, ності, *жс., фіз.* Радіоактивність із випусканням альфа-променів. *Рівень альфа-радіоактивності.*
- Альфа-радіоактивний, а, е.
- АЛЬФА-РИТМ, у, ч., *біол.* Біопотенціал мозку з частотою від 8 до 16 коливань на секунду.
- АЛЬФА-СПЕКТРОСКОПІЯ, і, *жс., фіз.* Розділ ядерної спектроскопії.
- Альфа-спектрометр, а, ч. Прилад для вимірювання енергії альфа-частинок.
- АЛЬФА-ТЕРАПІЯ, ї, *жс., мед.* Вплив із лікувальною метою потоком альфа-частинок на організм людини. *Курс альфа-терапії.*
- АЛЬФА-ТИП, у, ч. Електронна фотонабірна машина, що забезпечує отримання й відтворення фотонабору на плівці або папері.
- АЛЬФАТРОН, а, ч., *техн.* Прилад для визначення тиску розрідженого газу за його електропровідністю; застосовують у системах автоматичного контролю тиску газу.
- АЛЬФОЛЬ, і, *жс.* Тонкий листовий або рулонний алюміній; вид фольги.
- АЛЬФОНС, а, ч., *зневажл.* Чоловік, що перебуває на утриманні своєї коханки.
- АЛЬФРЕЙНИЙ живопис — розпис водяними фарбами по вологій штукатурці.
- АЛЬФРЕСКО, *невідм., с.* Настінний живопис водяними фарбами по сирій штукатурці.
- АЛЬЯНС, у, ч. 1. Спілка, об'єднання партій або держав на основі договірних зобов'язань. *Міжнародний кооперативний альянс. Політичний альянс. Партнери по альянсу.* 2. *розм.* Спілка, зв'язок окремих осіб із певного метою (перев. несхвально). *Шлюбний альянс.*
- АЛЮВІЙ, ю, ч., *геол.* Відклади (валуни, піски і т. ін.), нагромаджені в долинах річками або струмками. *Глинисто-піщаний алювій.*
- Алювіальний, а, е. *Алювіальні осади. Алювіальні ґрунти.*
- АЛЮЗІЯ, ї, *жс., літ.* Стилістичний засіб, який полягає у використанні натяку на реальний загальновідомий політичний, історичний або літературний факт. *Поетичні алюзії. Яскраві алюзії. Приклади алюзії.*
- Алюзійний, а, е. *Алюзійні відсилення.*
- АЛЮМІНАТИ, ів, *мн.* (одн. алюмінат, у, ч.), *хім.* Солі алюмінієвих кислот; трапляються в природі.
- АЛЮМІНІСВО..., АЛЮМІНО..., АЛЮМО... Перша частина складних слів, що вказує на речовини, які мають у своєму складі алюміній, на хімічні процеси з участю алюмінію.
- АЛЮМІНІЙ, ю, ч. Хімічний елемент; легкий сріблясто-білий метал, пластичний і ковкий, стійкий до корозії; використовується в авіації, будівництві, електротехніці, металургії тощо. *Властивості алюмінію.*
- Алюмінієвий, а, е. 1. Який містить алюміній, зробл. з алюмінію. *Алюмінієві поклади. Алюмінієвий посуд.* 2. Признач. для добування алюмінію з руди. *Алюмінієва промисловість.* 3. Який має колір алюмінію; сріблясто-білий. *Алюмінієвий відблиск.*
- АЛЮМІНБЗ, у, ч., *мед.* Професійне захворювання, викликане дією пилу алюмінію і його сполуками. *Профілактика алюмінозу.*
- АЛЮМІНОТЕРМІЯ, ї, *жс., хім., мет.*
- Спосіб одержання металів і сплавів відновленням їх оксидів алюмінієм. *Методи алюмінотермії.*
- АЛЮМОГЕЛЬ, ю, ч., *хім.* Мікропориста речовина, яку одержують висушуванням гідроксиду алюмінію (використовують у техніці як адсорбент, носій каталізаторів).
- АЛЮМОСИЛКАТ, у, ч., *геол.* Пороdotвірний мінерал, у кристалічній структурі якого кремній та алюміній взаємно заміщуються.
- Алюмосилікатний, а, е.
- АЛЮР, у, ч. Спосіб, характер ходи, бігу коня: крок, галоп, кар'єр та ін. *Швидкий алюр. Їхати алюром.*
- А-ЛЯ, *прійм.* На зразок кого-, чого-небудь. *Стиль а-ля кантрі. Вечірка а-ля фуриет.*
- АМАЗОНКА, и, *жс.* 1. Представниця воєвничого племені жінок, яке жило у Малій Азії та на узбережжі Азовського й Чорного морів. 2. *перен.* Жінка-вершниця; воєвничка жінка. 3. Жіноча довга сукня спеціального крою для їзди верхи. *Чорна амазонка. Одягти амазонку.*
- АМАЛЬГАМА, и, *жс.* 1. Сплав якогонебудь металу із ртуттю або розчин деяких металів (напр., золота, срібла та ін.) у ртуті. *Покривати амальгамою.* 2. Тонкий шар сплаву ртуті й олова, яким покривають зворотний бік дзеркала. *Дзеркальна амальгама.* 3. *перен.* Про будь-яку суміш різнорідних речей, ідей та ін.
- Амальгамаційний, а, е. *Амальгамаційний процес.*
- Амальгамація, ї, *жс.* 1. У металургії — добування благородних металів із подрібненої руди за допомогою змочування у ртуті. 2. Покриття металеві чи скляної поверхні амальгамою. 3. *перен., екон.* Злиття двох або кількох фірм у єдину акціонерну компанію.
- Амальгамний, Амальгамовий, а, е.
- Амальгамований, а, е. *Амальгамована поверхня.*
- Амальгамувальний, а, е. *Амальгамувальний розчин.*

А

Амальгамування, я, с. *Амагальмування дзеркал.*

Амальгамувати, ую, усш. *Амальгамувати дзеркало.*

АМАРАНТ, у, ч. Трав'яниста рослина родини щирцевих; деякі види вирощуються як декоративні. *Насадження амаранту.*

Амарантовий, а, е.

АМАРИЛІС, у, ч. Багаторічна трав'яниста рослина родини амарилісових; деякі види з великими гарними квітками вирощують як декоративні.

Амарилісовий, а, е. *Амарилісовий цвіт.*

АМАТОР, а, ч. Той, хто кохається в чомусь; займається чим-небудь не як професіонал. *Талановитий аматор. Театральний аматор. Аматор фотографії.*

Аматорка, и, ж.

Аматорство, а, с.

Аматорський, а, е. *Аматорська трупа. Аматорський спектакль.*

АМБАЛАЖ, у, ч., спец. 1. Пакувальний матеріал. 2. Витрати на пакування вантажу.

АМБАСАДА, и, ж. Посольство. *Німецька амбасада. Приміщення амбасади. Працівник амбасади.*

Амбасадний, а, е. *Амбасадний службовець.*

АМБІ..., АМБО... Перша частина складних слів, що означає подвійність, подвійну функцію.

АМБІВАЛЕНТНИЙ, а, е, спец. 1. Двоїстий, суперечливий, який одночасно виявляє протилежні риси, якості (про почуття, враження). *Амбівалентне рішення. Амбівалентні почуття. Амбівалентна відповідь. Амбівалентний зв'язок. 2. лінгв. Який поєднує в собі протилежні значення. Амбівалентне слово.*

Амбівалентність, ності, ж. *Амбівалентність поняття. Політична амбівалентність.*

АМБЮФОНІЧНА систе'ма — сукупність електроакустичних приладів, які застосовують у театральноконцертних та інших залах для забезпечення належної акустики та об'ємного звучання в будь-якій частині залу.

АМБІСТІМІ, бм, мн. (одн., амбістома, и, ж.), зоол. Рід хвостатих земноводних тварин, схожих на саламандр (поширені в Північній та Центральній Америці).

АМБІЦІЯ, і, ж. Загострене самолюбство; гордість; честолюбство. *Особисті амбіції. Вдаритися в амбіції. Керуватися амбіціями. Зачепити чийсь амбіції.*

Амбітний, а, е. *Амбітна людина.*

амальгамування — амілази

Амбітність, ності, ж. *Погамувати свою амбітність.*

Амбіційний, а, е. *Амбіційний керівник.*

Амбіційність, ності, ж.

Амбіційно. *Поводитися амбіційно.*

АМБЛЮШЯ, і, ж. Послаблення зору, зумовлене функціональними розладами зорового аналізатора. *Причини амбліопії. Високий ступінь амбліопії.*

АМБРА, и, ж. 1. Воскоподібна запашна речовина сірого кольору, яку виділяють кашалоти; застосовується в парфумерії для надання стійкості запахів парфумів. 2. *заст.* Пахощі, парфуми.

АМБРАЗУРА, и, ж. 1. Отвір у стіні укріплення, оборонної споруди, через який стріляють і ведуть спостереження. 2. *архит.* Отвір у стіні будинку для дверей або вікна, розширений усередину. *Орнамент амбразури.*

Амбразурний, а, е.

АМБРґЗІЯ¹, і, ж. 1. У давньогрецькій міфології — ароматна їжа богів, що нібито забезпечувала їм вічну юність, красу й безсмертя. 2. *перен.* Надзвичайно смачна їжа.

Амброзійний, а, е.

АМБРІЗІЯ², і, ж. 1. Злісний бур'ян родини складноцвітих. 2. *бот.* Нальоти міцелію (грибниці) найпростіших сумчастих грибів, що вистилаються в деревині, у якій живуть личинки жуків-кородів.

Амброзіальний, а, е.

АМБУШУР, а, ч. 1. Спосіб складання губ і язика під час гри на інструменті. 2. Мундштук, частина духового музичного інструмента, до якої музикант торкається губами. 3. Кришка із закритим отвором, яка нагвинчується на мікрофон телефонної трубки для захисту від механічних пошкоджень. *Пластмасовий мундштук.*

АМВБН, а, ч. Підвищення в церкві перед царськими вратами, з якого священик виголошує проповіді. *Промовляти з амвона. Вийти на амвон.*

Амвонний, а, е. *Амвонні східці.*

АМЕБА, и, ж. 1. Найпростіша одноклітинна тварина, яка не має сталої форми. 2. *перен., розм.* Про безхарактерну, надто покірливу, безвольну людину.

Амебний, а, е.

АМЕБІАЗ, у, ч., мед. Захворювання людини, спричинене ураженням товстого кишечника та інших внутрішніх органів дизентерійною паличкою.

АМЕБОЦИТИ, ів, мн. (одн. амебоцит, а, ч.), біол. Безбарвні клітини крові без хребетних тварин, здатні захоплювати

й перетравлювати сторонні тіла.

АМНОРЕЯ, і, ж., мед. Відсутність менструації у період статевої зрілості жінки. *Причини аменореї.*

АМЕНСАЛІЗМ, у, ч. Форма взаємовідношень між організмами, корисна для одного виду, проте шкідлива для іншого.

АМЕНЦІЯ, і, ж., мед. Розлад свідомості, для якого характерні розгубленість, безладність мислення, порушення Орієнтації в навколишньому середовищі, рухове збудження, галюцинації.

АМЕРИЦІЙ, ю, ч., хім. Радіоактивний хімічний елемент, одержаний штучно у вигляді сріблястого металу.

АМЕТІСТ, у, ч. Коштовний камінь — різновид кварцу фіолетового або блакитнувато-фіолетового кольору.

Аметистовий, а, е. *Аметистове намисто. Аметистовий перстень.*

АМЕТРОПІЯ, і, ж., мед. Ненормальна заломлювальна здатність ока, що виявляється в короткозорості або далекозорості. *Види аметропії.*

АМІАК, у, ч. Безбарвний газ із різким запахом, що складається з азоту і водню; у сполуці з водою утворює нашатирний спирт. *Запах аміаку.*

Аміаковий, Аміачний, а, е. 1. Прикм. до аміак. *Аміачний запах. Аміачні витари. 2. Який містить аміак. Аміачна вода.*

АМІАКАТ, у, ч. Розчин твердих мінеральних солей у рідкому аміаку.

АМІАНТ, у, ч. Різновид азбесту.

Аміантовий, а, е.

АМІДАЗИ, ів, мн. Ферменти класу гідролаз, які містяться в тканинах рослин і тварин та каталізують розщеплення зв'язку між азотом і вуглецем в амідах кислот.

АМІДИ, ів, мн. (одн. амід, у, ч.), хім. 1. Клас органічних сполук, похідних карбонових кислот, що їх застосовують як розчинники для синтезу органічних сполук і т. ін. 2. Хімічні сполуки, одержувані заміною одного атома водню аміаку на атом металу.

Амідний, а, е. *Амідні мінеральні добрива.*

АМІДІЛ, у, ч. Безбарвні або світло-сірі голчасті кристали, що їх використовують у фотографії як проявну речовину.

АМІДОПІРИН, у, ч., фарм. Те саме, що пірамідон.

АМІЛАЗИ, аз, мн. (одн. амілаза, и, ж.), хім. Ферменти, які гідролітично розщеплюють полісахариди, крохмаль, глікоген і т. ін.; містяться в слині, соку підшлункової залози тварин, солоді рослин та ін.

АМЛАЦЕТАТИ, ів, *мн.* (одн. амілацетат, у, ч.), *хім.* Складні ефіри оцтової кислоти й амілових спиртів; безбарвна рідина з присмним запахом; застосовують у виробництві кіноплівки, у харчовій промисловості.

АМЛЮБЕНЗОЛ, у, ч. Те саме, що анілін.

АМЛЮДЕКСТРИН, у, ч. Продукт розщеплення крохмалю.

АМЛІЙЗА, и, *ж.*, *хім.* Легкорозчинна у воді складна частина крохмалю.

АМЛЮЇД, у, ч. 1. *мед.* Склоподібна речовина білкового характеру, яка відкладається у печінці, селезінці та ін. органах при тривалих порушеннях білкового обміну. 2. *бот.* Запасний полісахарид, що міститься в клітинних оболонках насіння.

АМЛЮЇДИЗ, у, ч. Порушення білкового обміну.

АМЛЮПЕКТИН, у, ч. Складові частини крохмалю (застосовується в харчовій промисловості).

АМЛЮПЛАСТИ, ів, *мн.* (одн. амілопласт, у, ч.), *біол.* Внутрішньоклітинні частинки рослин, у яких синтезується та нагромаджується крохмаль.

АМІМІЯ, і, *ж.*, *мед.* Відсутність або ослаблення міміки внаслідок ураження нервової системи.

Амімічний, а, е. *Амімічні явища.*

АМІНАЗИН, у, ч., *фарм.* Нейролітичний засіб, застосовуваний для лікування психічних захворювань.

АМІНИ, ів, *мн.* Азотисті органічні сполуки, похідні сполуки аміаку, в якому атоми водню заміщені вуглеводневими радикалами.

Амінний, а, е. *Амінні стабілізатори. Амінна сіль.*

АМІНО... Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок із амінами.

АМІНОПЛАСТИ, ів, *мн.* (одн. амінопласт, у, ч.), *хім.* Пластмаси на основі терморезистивних синтетичних смол, з яких виготовляють електроізоляційні матеріали, клеї.

АМІНЬ, *ствердж. чаєт., незм., бібл.* Слово, що вживається наприкінці християнських молитов, святих текстів (напр., Євангелій, апостольських послань) як вияв повної згоди з істинністю їх змісту, підтвердження вірності Богові.

АМІТ63, у, ч., *біол.* Прямий поділ ядра клітини, при якому не відбувається попередніх змін його будови.

АМІЯ, і, *ж.* Єдиний сучасний представник ряду аміноподібних надряду кісткових ганоїдів, які були панівною групою риб у мезозой.

АМНЕЗІЯ, і, *ж.* Ослаблення або втрата пам'яті внаслідок різних уражень амілацетати — амортифікація

головного мозку, важкої хвороби,

шокового стану і т. ін. *Часткова амнезія. Повна амнезія. Причини амнезії. Лікувати амнезію.*

Амнезійний, а, е. *Амнезійні явища.*

АМНІЙН, у, ч., *біол.* Одна з оболонок зародків вищих хребетних тварин і людини, що запобігає механічному пошкодженню зародка.

АМНІЙТИ, ів, *мн.* Тварини, у яких у процесі зародкового розвитку, на відміну від ананній, утворюються зародкові оболонки.

АМНЮЦЕНТЄЗ, у, ч., *мед.* Метод діагностування спадкових хвороб людини на ранніх стадіях вагітності.

АМНІСТІЯ, і, *ж.* 1. Здійснюване актом верховної влади часткове або повне звільнення засуджених від кари, а також пом'якшення покарання щодо тих чи інших груп засуджених. *Повна амністія. Часткова амністія. Оголошити амністію. Амністія для політичних в'язнів. Потрапити під амністію. Звільнити за амністією. Акт про амністію.* 2. *перен.* Помилування, прощення.

Амністований, а, е. *Амністований в'язень.*

Амністування, я, с. *Масове амністування.*

Амністувати, ую, уеш. *Амністувати політичних в'язнів. Амністувати військовополонених.*

АМІЙН, а, ч. Вище єгипетське божество, яке зображували з двома пір'їнами на голові або з баранячою головою.

АМОНАЛ, у, ч. Вибухова речовина з групи аміачно-селітрових, яка застосовується в гірничій та військовій справі. *Питома частка амоналу.*

Амоналовий, а, е.

АМОНІАК, у, ч. 1. Аміачна смола, що застосовується у ветеринарії та медицині. *Виробництво амоніаку.* 2. *заст.* Аміак.

Амоніаковий, а, е. *Амоніаковий запах.*

АМОНІЗАЦІЯ, і, *ж.* Введення у воду аміаку за декілька секунд до хлоризації для забезпечення тривалішого знезаражувального ефекту та запобігання утворенню хлорорганічних сполук, які надають воді неприємного запаху і присмаку.

Амонізований, а, е. *Амонізований суперфосфат.*

Амонізувати, ую, уеш. Насичувати амонієм, просочувати амонієм. *Амонізувати ґрунт.*

АМІЙНІЙ, ю, н. Сполука атомів азоту й водню, яка входить до складу багатьох солей, що широко застосовуються в техніці й сільському

селітра.

АМОНІТ, у, ч. Аміачно-селітрово суміш, до складу якої входять вибухові нітросполуки; використовують при підіривних роботах, у виробництві боєприпасів тощо.

АМОНІТИ, ів, *мн.* Група викопних головоногих моллюсків із спіралью закрученою багатокамерною мушлею; жили в палеозойську і мезозойську ери. *Мушлі амонітів.*

АМОНІФІКАЦІЯ, і, *ж.* Процес розкладу органічних азотистих речовин, під час якого виділяється азот.

АМОНІЛІЗ, у, ч. Обмінний розклад органічних сполук при взаємодії з аміаком.

АМОРАЛІЗМ, у, ч. Заперечення моралі, відмова від принципів совісті, честі, справедливості. *Боротьба з аморалізмом.*

Аморальний, а, е. Позбавлений моралі; який суперечить нормам моралі. *Аморальна людина. Аморальний вчинок. Аморальне ставлення до жінки.*

Аморальність, ності, *ж.* Викорінення аморальності.

Аморально. *Поводитися аморально.*

АМОРТИЗАЦІЯ, і, *ж.* 1. *екон.* Поступове зниження вартості основних фондів (устаткування, будинків і т. ін.) унаслідок їх зношування. *Амортизація тваринницьких приміщень.* 2. *фін.* Перенесення вартості машин, будинків та ін. на вироблювану продукцію. *Пришвидшена амортизація. Амортизація боргу. Амортизація основних фондів.* 3. *техн.* Пом'якшення дії поштовхів, ударів у машинах, літаках і т. ін. за допомогою спеціальних пристроїв.

Амортизатор, а, ч. Пристрій, який пом'якшує дію поштовхів, ударів під час руху автомобіля, при посадці літака і т. ін. *Дія амортизатора. Полагодити амортизатор.*

Амортизаторний, а, е.

Амортизаційний, а, е. 1. *екон.* Який стос. амортизації (у 1 знач.). *Амортизаційний фонд. Амортизаційний період. Амортизаційні відрахування.* 2. *техн.* Який використовується для амортизації (у 3 знач.). *Амортизаційні пружини.*

Амортизований, а, е.

Амортизувати, ую, уеш. *Амортизувати удар.*

АМОРТИФІКАЦІЯ, і, *ж.* Офіційне оголошення, повідомлення гтро позбавлення чинності (анулювання) втрачених документів.

А А

господарстві. *Сірчанокислий амоній. Хлористий амоній.*

Амонієвий, Амонійний, а, е. *Амонійна*

АМОРФІЗМ, у, ч. 1. Аморфний стан

- речовини; безформність. 2. *геол.* Відсутність правильної кристалічної будови тіла.
- АМОРФНИЙ, а, е. 1. Безформний, неформлений, непорядкований. *Аморфне судження. Аморфний характер. Аморфна композиція. Аморфна система.* 2. Який не має кристалічної будови. *Аморфні тіла. Аморфна структура речовини.*
- Аморфність, пості, ж.
- АМОФБС, у, ч. Складне азотно-фосфорне концентроване мінеральне добриво, яке застосовують на різних ґрунтах як основне добриво. *Виробництво амофосу.*
- Амофосний, а, е. *Амофосне підживлення рослин.*
- АМПЕЛОГРАФІЯ, і, ж., с. г. Наука, яка вивчає, описує і класифікує види і сорти винограду, розробляє шляхи поліпшення старих і створення нових сортів. *Теорія ампелографії.*
- АМПЕЛІПІСИС, а, ч. Рід деревних ліан родини виноградових; дикий виноград. *Листя ампелопсиса.*
- АМПЕЛОТЕРАПІЯ, і, ж., мед. Лікування виноградом або виноградним соком анемії, хронічних захворювань печінки, жовчних шляхів, нирок і т. ін. *Ефективність ампелотерапії.*
- АМПЕР, а, ч. 1. Одиниця виміру сили електричного струму в Міжнародній системі одиниць. 2. Одиниця магніторухійної сили у системі Сі.
- Амперний, а, е.
- Ампераж, у, ч. Сила електричного струму, виражена в амперах.
- АМПЕРВОЛЬТМЕТР, а, ч., ел. Комбінований електричний прилад для вимірювання сили струму та напруги.
- АМПЕРВОЛЬТОММЕТР, а, ч., ел. Комбінований електричний прилад для вимірювання сили струму, напруги та електричного опору.
- АМПЕРМЕТР, а, ч. Прилад, яким вимірюють силу електричного струму. *Покази амперметра.*
- АМПІР, у, ч. Стиль пізннього класицизму в західноєвропейській архітектурі і вжитковому мистецтві. *Меблі в стилі ампір.*
- Ампірний, а, е.
- АМПІАЦІЯ, і, ж., фін. 1. Копія розписки про прийняття грошей. 2. Копія певного акта.
- АМПЛІДІН, а, ч. Електрична машина для посилення слабого струму і потужності.
- АМПЛІТРИН, а, ч. Електровакуумний прилад магнетронного типу для широкого аморфізму — амфімакр космугового підсилення електромагнітних коливань надвисоких частот.
- АМПЛІТУДА, и, ж. 1. фіз. Найбільше відхилення тіла, що коливається, від положення рівноваги; розмах коливань. *Амплітуда коливань. Амплітуда розхитування тіла. Розрахувати амплітуду руху.* 2. *метеор.* Різниця між найвищою і найнижчою температурою повітря або найбільшим і найменшим атмосферним тиском у певний період. *Амплітуда коливання температури.* 3. *перен.* Розмах, ширина. *Амплітуда почуттів.*
- Амплітудний, а, е. *Амплітудна модуляція.*
- АМПЛІФІКАЦІЯ, і, ж., літ. Стилістичний засіб для підсилення характеристики явища, що полягає у нагромадженні кількох синонімів, однотипних висловів тощо. *Ампліфікація дієслів.*
- Ампліфікований, а, е. *Ампліфіковані звертання.*
- Ампліфікування, я, с. *Ампліфікування прислівників.*
- АМПЛУА, невід., с. 1. Своєрідна спеціалізація актора на певному типі ролей, які найбільше відповідають його сценічним даним. *Комедійне амплуа. Багатоманітне амплуа. Улюблене амплуа. Амплуа злочинця.* 2. *перен.* Роль, становище, імідж кого-небудь. *Амплуа дипломата. Амплуа благодійника. Бути у своєму амплуа.*
- АМПУЛА, и, ж. Герметично запаяна скляна посудина з вузькою шийкою для зберігання в стерильному стані лікарських та інших речовин. *Ампула димедролу. Розкрити ампулу.*
- АМПУТАЦІЯ, і, ж. Хірургічна операція, під час якої частково вирізують або повністю відрізують той чи інший орган (напр., відгинають кінцівку). *Ампутація руки.*
- Ампутаційний, а, е.
- Ампутований, а, е. *Ампутовані кінцівки.*
- Ампутувати. *Ампутувати ногу.*
- АМУЗІЯ, і, ж., спец. Порушення можливості сприймати або відтворювати музичні звуки. *Ознаки музиці.*
- АМУЛЕТ, а, ч. Невеликий предмет, що його носять на тілі як оберіг, талісман. *Амулет із коштовного каменя. Носити амулет.*
- Амулетний, а, е.
- АМУНІЦІЯ, і, ж., збірн. 1. *військ.* Сукупність речей (крім одягу та зброї), що становлять спорядження військовослужбовця, а також військово спорядження коня. *Військова амуніція.* 2. *перен., розм.* Про одяг і речі, які свідчать про заняття, хобі людини. *Рибальська амуніція.*
- Амуніційний, а, е. *Амуніційний магазин.*
- АМУР, а, ч. 1. У давньоримській міфології — бог кохання, якого зображали крилатим хлопчиком із луком та стрілами. 2. *тільки мн., розм.* Любовні справи, пригоди. 3. *астр.* Одна з малих планет.
- Амурний, а, е, *розм.* Любовний. *Амурні ілюзії. Амурні справи.*
- АМФІ..., АМФО... Перша частина складних слів зі знач.: 1) «з обох боків, навколо»; 2) «подвійний, двоякий».
- АМФІБІОНТИ, ів, мн. (одн. амфібіонт, а, ч.). Організми, пристосовані до проживання у двох середовищах — у воді і на суші.
- АМФІБІЯ, і, ж. 1. Земноводна тварина (жаба, саламандра та ін.), личинка якої дихає зябрами, а дозріла особина — легенями. *Безхвоста амфібія.* 2. Земноводна рослина, яка може жити й у воді, і на суші. 3. Літак, пристосований для зльоту і посадки на суші й на воді. 4. Танк або автомобіль, що може рухатися по суші й по воді. *Машина-амфібія. Танк-амфібія.*
- АМФІБОЛИ, ів, мн. (одн. амфібол, у, ч.), мін. Група мінералів — складних силікатів магнію, кальцію, заліза, алюмінію, натрію, які є породоутвірними мінералами вивержених і метаморфічних гірських порід.
- АМФІБОЛІТ, у, ч. Метаморфічна середньозерниста гірська порода, деякі різновиди якої використовують як виробне та облицювальне каміння, для виготовлення могильних пам'ятників тощо. *Родовища амфіболітів.*
- АМФІБОЛІЯ, і, ж. Вислів, який можна тлумачити по-різному, двозначно.
- Амфіболійний, а, е. *Амфіболійне висловлювання.*
- АМФІБРАХІЙ, я, ч. У силабо-тонічному віршуванні — стопа, що має три склади, з яких середній — наголошений.
- Амфібрахійний, а, е. *Амфібрахійна тенденція.*
- АМФІГАСТРІЇ, ів, мн. Лусочки на нижньому боці вегетативного тіла деяких мохоподібних; черевні луски.
- АМФІДИПЛІБІД, а, ч., біол. Міжвидовий гібрид із подвоєним числом хромосом.
- АМФІКАРПІЯ, і, ж., біол. Утворення на одній рослині наземних і підземних плодів.
- АМФІМАКР, а, ч., літ. В античному віршуванні — трискладовий віршовий розмір, стопа якого складається з двох довгих складів і одного короткого між ними.
- АМФІМІКСИС, у, ч., біол. Звичайний тип статевого процесу, під час якого відбувається злиття ядер чоловічої і жіночої клітин (властивий більшості рослин і тварин).
- АМФІПІД, а, ч., зоол. Представник ряду ракоподібних, що поширений головним чином у морях, але трапляється і в прісноводних середовищах.
- АМФІСБЕНА, и, ж., зоол. Ящірка, яка не

має кінцівок, здатна пересуватися по підземних ходах уперед і назад.

АМФІТЕАТР, у, ч. 1. У Давній Греції і Римі — відкрита кругла або напівкругла споруда для видовищ з ареною посередині, навколо якої уступами розташовані місця для глядачів. *Арена амфітеатру*. 2. У сучасному театрі — ряди крісел, розташовані напівкруглими уступами безпосередньо за партером, а також частина залу, де розміщені ці крісла. *Місця в амфітеатрі*.

Амфітеатром. Півколом, що підвищується, розширюючись догори. *Аудиторія амфітеатром*.

АМФІТРИХИ, ів, мн. Бактерії з двома джгутиками (або їх пучками), розташованими полярно на кінцях клітини.

АМФОРА, и, ж. Антична посудина (для вина, олії та ін.) з вузьким горлом з двома вертикальними ручками, яка звужується донизу; виготовляли, як правило, з глини, а також із металу, дерева чи скла. *Череп'яна амфора*. *Амфора з вином*.

АМФОТЕРНИЙ, а, е, хім. Здатний залежно від умов виявляти кислотні або лужні властивості *Амфотерна речовина*.

Амфотерність, ності, ж. *Властивість амфотерності*.

АНА... Префікс, що означає рух угору, підсилення, повторну або зворотну дію.

АНАБАЗИН, у, ч. Органічна отруйна речовина, яку застосовують у сільському господарстві для знищення шкідливих комах. *Хронічні отруєння анабазином*. *Властивості анабазину*.

АНАБАЗИС, у, ч. Напівкущова або трав'яниста багаторічна рослина родини лободових, поширена перев. у Середній Азії; використовується для виготовлення препаратів проти шкідливих комах. *Токсичність анабазису*.

АНАБАПТИЗМ, у, ч. У XVI ст. - релігійний рух у Німеччині, Англії та Нідерландах, який заперечував церковну ієрархію, ряд догматів церкви, амфімі'ксис — аналізатор

був формою соціального протесту проти феодального гноблення.

Анабаптист, а, ч.

Анабаптистка, и, ж.

Анабаптистський, а, е.

АНАБІОЗ, у, ч., біол. 1. Стан організму, при якому життєві процеси тимчасово припиняються або різко сповільнюються, що сприяє його виживанню у несприятливих умовах. *Природний анабіоз*. *Штучний анабіоз*. *Впасти в анабіоз*. 2. *перен.* Сповільнення, припинення діяльності в якій-небудь

галузі, сфері і т. ін. *Літературний анабіоз*. *Економічний анабіоз*. *Політичний анабіоз*.

Анабіозний, **Анабіотичний**, а, е. *Анабіозний період*. *Анабіотичний стан*.

АНАБОЛІЯ, і, ж., біол. Явище еволюційних перетворень органів у тварин шляхом додавання нових стадій наприкінці періоду формування.

АНАБОЛІЗМ, у, ч. Сукупність реакцій обміну речовин в організмі, спрямованих на засвоєння поживних речовин і утворення складових елементів клітини і тканин.

АНАБІЛІКИ, ів, мн. (одн. анаболія, у, ч.), фарм. Лікарські препарати, що прискорюють синтез білка в крові.

АНАГАЛАКТИЧНИЙ, а, е, астр. Позагалактичний. *Анагалактичні туманності*.

АНАГЕНЕЗ, у, ч. 1. Тип еволюційного процесу органічного світу, близький до прогресу (ускладнення організмів, удосконалення їх діяльності тощо). 2. *біол.* Процес регенерації тканини. *Явище анагенезу*.

АНАГРАМА, и, ч. 1. *лінгв.* Слово або словосполучення, утворене переставлянням літер, які утворюють інше слово (напр., *автор — тавро*). 2. *літ.* Спосіб написання віршів, при якому окремі фонемні ключового слова вірша повторюються в інших його словах, а також вірш, написаний таким способом. 3. Скорочений підпис художника.

Анаграматичний, **Анаграмний**, а, е. *Анаграматичний підпис*. *Анаграмний вірш*.

АНАДИПЛОСИС, а, ч. Стилістична фігура, коли відрізок поетичної мови (вірш, фраза) починається тими самими словами, якими закінчується попередній.

АНАЕРОБІОЗ, у, ч., біол. Здатність організмів жити й розвиватися без вільного кисню.

Анаероби, ів, мн. (одн. анаероб, а, ч.), біол. Організми, здатні жити й розвиватися без вільного кисню за рахунок розщеплення хімічних сполук; протилежне — аероби.

А

Анаеробний, а, е. *Анаеробні мікроорганізми*.

АНАКОЛУФ, а, ч., лінгв., літ. Синтаксична неузгодженість частин речення як несвідоме порушення мовної норми або як свідомий стилістичний засіб для надання фразі особливої виразності.

АНАКБНДА, и, ж. Найбільша змія родини удавових, що живе на берегах річок, озер, боліт у Центральній та Південній Америці.

АНАКРЕОНТИЧНИЙ, а, е, літ. Який

оспіває безтурботне життя, вино, кохання (про поезію, поетичний твір). *Анакреонтична поезія*.

АНАКРУЗА, и, ж., літ. Склади віршового рядка, які передують першому метричному наголосові.

АНАЛГЕЗІЯ, **АНАЛГІЯ**, ї, ж. 1. Нечутливість до болю, утрата больових відчуттів. 2. Знеболювання.

Аналгезувальний, а, е. *Аналгезувальний засіб*.

Аналізувати, ую, уш. Пригнічувати больові відчуття; робити нечутливим до болю; знеболювати, знечулювати. *Аналгезувати хворий зуб*.

Аналгетики, ів, мн. (одн. аналгетик, у, ч.), фарм. Група знеболювальних лікарських засобів. *Наркотичні аналгетики*. *Ненаркотичні аналгетики*. *Ін'єкція аналгетику*.

Аналгетичний, а, е. *Аналгетичні засоби*.

АНАЛЕКТИ, ів, мн. (одн. аналект, у, ч.), літ. Збірка уривків із творів одного або декількох авторів.

АНАЛЕПТИКИ, ів, мн. (одн. аналептик, у, ч.), фарм. Група лікарських речовин, що стимулюють дихальні і судинорухові центри довгастого мозку. *Аналептик мозкових центрів*.

Аналептичний, а, е. *Аналептичні засоби*.

АНАЛІЗ, у, ч. 1. Метод наукового дослідження предметів, явищ та ін. шляхом уявного чи фактичного розкладу, розчленування їх на складові частини; розгляд чого-небудь. *Психологічний аналіз*. *Хімічний аналіз*. *Спектральний аналіз*. *Статистичний аналіз*. *Морфологічний аналіз слова*. *Синтактичний аналіз речення*. *Аналіз операції*. 2. Визначення складу і властивостей якої-небудь речовини, дослідження їх. *Аналіз крові*. *Хімічний аналіз гірських порід*.

Аналізатор, а, ч. і. *фіз.* Прилад, за допомогою якого роблять аналіз речовини, явища і т. ін. *Частотний аналізатор*. 2. *фізіол.* У людини і ви-

A

сокоорганізованих тварин — орган чуття разом із відповідною йому ділянкою мозку і сполучними нервами, що здійснюють аналіз подразнень із зовнішнього та внутрішнього середовища.

Аналізований, а, е. *Аналізований текст.*
Аналізування, я, с. *Перейти до аналізування.*

Аналізувати, ую, усш. Робити аналіз; досліджувати, розкладаючи на складові частини. *Аналізувати за уваження.*

АНАЛІТИЗМ, у, члнгов. Типологічна риса мовної будови, яка полягає в нарізному вираженні лексичного та граматичного значень слова і є характерною властивістю аналітичних мов.

АНАЛІТИКА, и, ж. лог. Вчення про побудову логічних роздумів і висновків.

Аналітик, а, ч. *Талант аналітика.*

Аналітичний, а, е. *Аналітичний розум.*

Аналітичність, ності, ж. *Аналітичність мислення.*

Аналітично. *Мислити аналітично.*

АНАЛОГ, а, ч. 1. Те, в чому виявляється схожість, подібність до іншого предмета або явища. *Синтетичний аналог гормону.* 2. Обчислювальний пристрій, у якому цифровий спосіб подання інформації поєднується з аналоговим способом її обробки. *Цифровий аналог.*

Аналоговий, а, е. *Аналогова система передавання зображень. Аналогові аудіозаписи.*

АНАЛОГІЯ, ї, ж. 1. Подібність, схожість у чому-небудь між предметами, явищами, поняттями. *Підкреслити аналогію. Виникнути як аналогія.* 2. лог. Висновок, зроблений на підставі схожості, подібності у чому-небудь предметів, явищ, понять.

3. лнгов. Вплив одних елементів мови на інші однорідні або споріднені з ними, унаслідок чого менш впливові елементи змінюються за зразком більш впливових. 4. віол. Схожість органів, різних за походженням, але однакових за функціями в організмі.

Аналогізувати, ую, усш, лог. Проводити аналогію, аналогії (у 2 знач.).

Аналогічний, а, е. Який ґрунтується на аналогії. *Аналогічний принцип аналізу.*

Аналогічний, а, е. Який становить аналогію до чого-небудь; подібний, схожий. *Аналогічні функції. Аналогічний вплив. Аналогічний випадок. Аналогічна тенденція.*

Аналогічність, ності, ж. *Аналогічність розташування. Спостерігати аналогічність суджень.*

аналізований — анатёксис

Аналогічно. *Мислити аналогічно.*

АНАЛІЙ, я, ч. У церкві — високий, із похилим верхом стовпик, на який кладуть ікони, хрест, богослужбові книги тощо. *Стояти перед аналоєм. Обвести наречених навколо аналоя.*

Аналойний, а, е. *Аналойна скатертину. Аналойна ікона.*

АНАЛЬГІН, у, ч. Біла кристалічна речовина, що вживається як ліки для зниження температури і вгамування головного болю. *Таблетка анальгіну.*

АНАЛЬНИЙ, а, е, анат. Відхідниковий; розташований у ділянці заднього проходу. *Анальний отвір. Анальна температура. Анальні залози. Анальний плавник (у риби).*

АНАЛЬФАБЕТ, а, ч. Неписьменна, неосвічена людина; неук.

АНАМНЕЗ, у, ч., мед. Відомості, що їх дає хворий або його близькі про умови життя, які передували захворюванню, і про історію розвитку хвороби. *Хірургічний анамнез. Алергічний анамнез. Психіатричний анамнез. Збирати анамнез. Записувати анамнез.*

Анамнестичний, а, е. *Анамнестичні дані.*
АНАМНІ, їй, мн. (одн. анамнія, ї, ж.), зоол. Нижчі хребетні тварини, в яких у процесі ембріонального розвитку не утворюються зародкові оболонки.

АНАМОРФІЗМ, у, ч. Процеси перетворення гірських порід, що відбуваються в глибоких зонах земної кори під впливом високого тиску і температури.

АНАМОРФОЗ, у, ч. 1. біол. Тип розвитку деяких членистоногих, при якому тварина вилуплюється з яйця з неповною кількістю тулубних сегментів, що поступово доповнюються з наступним линняням. 2. спец. Спотворене зображення об'єкта, що одержується за допомогою оптичних систем і застосовується в кіно-техніці.

Анаморфічний, а, е. Спотворений, неправильний, який зазнає змін.

Анаморфозний, а, е.

Анаморфування, я, с.

АНАПЕСТ, а, ч. У силабо-тонічному віршуванні — трискладова стопа, в якій наголошеним є останній склад.

Анапестовий, Анапестичний, а, е. *Анапестова поезія.*

АНАПЛАЗІЯ, ї, ж., біол. Втрата пухлинними клітинами здатності утворювати специфічні тканинні структури і синтезувати специфічні тканинні продукти (напр., гормони).

АНАПЛАЗМИ, їв, мн. вет. Кровопаразити тварин, що спричиняють захворювання.

Анаплазмози, їв, мн. (одн. анаплазмоз, у,

ч.). Інвазійні захворювання свійських і диких тварин, спричинені анаплазмами, що вражають еритроцити.

АНАРТРІЯ, ї, ж. Один із видів розладу мови, що виявляється в порушенні артикуляції.

АНАРХІЗМ, у, ч. 1. Політична течія, яка заперечує будь-яку державну владу, організовану політичну боротьбу і виступає за необмежену свободу особи. *Ідея анархізму.* 2. перен. Невизнання авторитету, порядку, дисципліни; свавілля.

Анархіст, а, ч. *Переконаний анархіст.*

Анархістка, и, ж.

Анархістський, а, е. *Анархістська організація. Анархістські настрої.*

АНАРХІЯ, ї, ж. 1. Стан суспільства, при якому відсутні організована влада, закони, немає певних обов'язкових норм поведінки; безвладдя. *Суспільна анархія.* 2. Відсутність планової організації в чому-небудь; безладність, хаотичність. *Анархія виробництва.* 3. перен. Безладдя, хаос. *Повна анархія.*

Анархічний, а, е. *Анархічні настрої.*

Анархічність, ності, ж.

Анархічно. *Анархічно спрямований.*

АНАСПІДИ, їв, мн. Група безпанцерних рибоподібних викопних хребетних.

АНАСТИГМАТ, а, ч. Найбільш досконалий фотооб'єктив, у якому способом підбору лінз різної кривизни максимально усунуто недоліки зображення. *Подвійний анастигмат.*

Анастигматичний, а, е. *Анастигматичні лінзи.*

АНАСТОМОЗ, у, біол. 1. анат. У людини і тварини — з'єднання між волокнистими утвореннями (нервами, м'язами) та кровоносними або лімфатичними судинами; штучне або патологічне з'єднання між порожнистими органами. 2. У вищих рослин — з'єднання трубчастих структур. 3. У грибів — з'єднання або зростання двох гіфів грибниці.

Анастомозний, а, е. *Анастомозні утворення.*

АНАСТРОФА, и, ж. Зміна прямого порядку слів у словосполученні чи реченні, яка не призводить до порушення його первинного змісту.

АНАТЁКСИС, у, ч. Процес часткового розплавлення гірських порід на місцях їх природного залягання; відбувається внаслідок глибинних процесів у надрах Землі.

АНАТОКСИН, у, Нл. фарм. Біологічно активний препарат із антигенними та імуногенними властивостями; застосовують для щеплень як вакцину.

- Анатоксичний, а, е. *Лнатоксична дія.*
- АНАТІМІЯ, і, ж. 1. Наука про будову, функції і розвиток живого організму. *Анатомія людини. Предмет вивчення анатомії.* 2. *перен.* Про будову, устрій чого-небудь. *Анатомія суспільства.*
- Анатом, а, ч.
- Анатомічний, а, е. *Анатомічні дослідження. Анатомічний атлас.*
- Анатомка, и, ж., *розм.* Спеціальне приміщення у лікарні, де зберігають і анатомують тіла.
- Анатомований, а, е.
- Анатомування, я, с.
- Анатомувати, ую, уеш. Розтинати, препарувати труп для наукового дослідження.
- АНАТОЦІЗМ, у, ч., *фін.* Нарахування відсотків не лише з початкової суми, а й із процентів, які наростили за час, що минув.
- АНАФАЗА, и, ж., *біол.* Третя фаза непрямого поділу клітини, під час якої спостерігається розходження хроматид, утворених із хромосом, до протилежних полюсів клітини.
- Анафазний, а, е. *Анафазні особливості.*
- АНАФЕМА, и, ж. Відлучення від церкви, прокляття. *Проголошувати анафему.*
- АНАФІЛАКСІЯ, і, ж., *мед.* Гостра алергічна реакція, підвищена чутливість організму до повторного введення (не через травний тракт) чужорідних речовин, найчастіше білкових — сироваток, вакцин тощо; є одним із проявів алергії.
- Анафілактичний, а, е. *Анафілактичний шок.*
- АНАФОРА, и, ж., *літ.* Стилістичний засіб, що полягає в повторенні тих самих звуків, слів, речень на початку двох або кількох суміжних рядків, строф, фраз.
- Анафоричний, а, е. *Анафоричний прийом.*
- АНАФОРЁЗ, у, ч., *фіз.* Переміщення до анода завислих у розчині частинок, коли через розчин проходить електричний струм.
- АНАФРІНТ, у, ч. Атмосферний фронт із висхідним рухом теплого повітря над фронтальною поверхнею.
- АНАХОРЕТ, а, ч. 1. Людина, що живе у відлюдному місці (в пустелі, печері тощо), присвятивши своє життя молитві та постові. 2. *перен., книжн.* Про людину, яка живе самотньо, уникає спілкування з людьми; відлюдник, самотник. *Жити анахоретом.*
- Анахорётка, и, ж.
- Анахорётний, Анахоретський, а, е. *Анахоретне життя.*
- АНАХРОМАТ, а, ч. Оптична система, у якій не усунено оптичну аберацию; протилежне — хромат.
- АНАХРОНІЗМ, у, ч. 1. Помилка в літочисленні, хронології подій, явищ; помилкове чи свідоме віднесення подій до іншої епохи. *Історичний анахронізм.* 2. Явище, поняття, погляд, звичай та ін., які застаріли і не відповідають сучасності; пережиток. *Звучати анахронізмом.*
- Анахронічний, а, е. *Анахронічні вияви.*
- Анахронічність, ності, ж.
- АНАІША, і, ж. Наркотик з індійських конопель; марихуана. *Контрабанда анаіші.*
- АНГАЖЕМЕНТ, у, ч. Запрошення артистів на певний строк або на визначену кількість виступів для участі в спектаклях або концертах на основі договору. *Ангажемент театру. Отримати новий ангажемент.*
- Ангажемёнтий, а, е.
- Ангажований, а, е. *Ангажовані журналісти.*
- Ангажування, я, с.
- Ангажувати, ую, уеш. 1. Запрошувати артистів для участі в спектаклях або концертах на основі договору. *Ангажувати акторів.* 2. Запрошувати, наймати для того, щоб наймана особа або установа відстоювала інтереси наймача. *Ангажувати пресу. Ангажувати у свою команду.*
- АНГАР, а, ч. Накриття або закрите приміщення для тривалої стоянки, поточного ремонту літаків, вертольотів, дирижаблів та ін. літальних апаратів. *Надводний ангар. Стояти в ангарі.*
- Ангарний, а, е. *Ангарне майно. Ангарні теплиці. Ангарна форма павільйону.*
- АНГАРМОНІЧНІ коливання -періодичні коливання, при яких сила, що повертає коливне тіло або систему в стан рівноваги, не пропорційна зміщенню цього тіла (системи) від стану рівноваги.
- АНГІДРИД, у, ч. Безводний (кислотний) оксид, який при сполученні з водою утворює кислоту; застосовують у процесах органічного синтезу і як осушник. *Фосфорний ангідрид.*
- Ангідридний, а, е. *Ангідридні властивості.*
- АНГІДРИТ, у, ч. Безводний сульфат кальцію, який, сполучаючись із водою, переходить у гіпс; використовується як виробний камінь, природна в'язуча речовина. *Властивості ангідриту.*
- Ангідритовий, а, е.
- АНГІДРБН, у, ч. Безбарвна кристалічна пориста речовина, яку застосовують для осушування газів та рідин.
- АНГІНА, и, ж. Гостре інфекційне захворювання, що характеризується запаленням слизової оболонки горла або піднебінних мигдаликів. *Гостра ангіна. Лакунарна ангіна. Лікування ангіни.*
- Ангінний, а, е.
- Ангінозний, а, е. У якого є ознаки ангіни; який хворіє на ангіну. *Ангінозне горло. Ангінозний хворий.*
- АНГІО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «судинний».
- АНГІОГРАФІЯ, ї, ж. Метод рентгенологічного дослідження артерій і вен при введенні в них контрастної речовини. *Ангіографія кінцівок.*
- Ангіографічний, а, е. *Ангіографічне дослідження.*
- АНГІОЛІБІГІЯ, і, ж., *мед.* Розділ анатомії, що вивчає судинну (кровоносну і лімфатичну) систему.
- Ангіолог, а, ч.
- Ангіологічний, а, е. *Ангіологічний семінар.*
- АНГІОМА, и, ж., *мед.* Доброякісна пухлина, що розвивається у кровоносних або лімфатичних судинах.
- АНГІОНЕВРОЗ, у, ч., *мед.* Захворювання нервової системи, що виявляється в неприємних відчуттях у ділянці серця, несподіваним зблідненням або почервонінням шкіри, її набряком тощо.
- АНГІОСПАЗМ, у, ч., *мед.* Патологічне звуження просвіту дрібних артерій та капілярів, унаслідок чого різко зменшується або зовсім припиняється кровопостачання тканин чи органа.
- АНГІОСТЕНОЗ, у, ч. *мед.* Звуження судин.
- АНГІОСТОМІДИ, ів, *мн.* Круглі черви, що паразитують у кишечнику тварин і людей.
- АНГІОСТОМІЯ, і, ж., *вет.* Спосіб накладання на кровоносні судини тварини фістул для того, щоб періодично брати кров для дослідження. *Процедура ангіостомії.*
- АНГІОТЕНЗІН, у, ч., *біол.* Біологічно активна речовина, що утворюється в крові людини і тварини, регулює артеріальний тиск та водно-сольовий обмін в організмі, стимулює гормональну секрецію тощо.

А

англезит — анексіоніст

АНГЛЕЗИТ, у, ч. Мінерал класу сульфатів свинцю білого, жовтого чи світло-сірого кольору.

АНГЛІЗУВАТИ, ую, уєш. Надавати чому-небудь англійського вигляду; робити що-небудь на англійський зразок. *Англівувати школу.*

Англівований, а, е. *Англівовані раси.*

АНГЛІКАНСТВО, а, с. Одна з трьох основних протестантських течій, яка поєднує католицьке вчення про спасенну місію церкви із протестантським догматом про спасіння особистою вірою.

Англіканець, ня, ч.

Англіканка, и, ж.

Англіканський, а, е. *Англіканська церква.*

АНГЛІЗМ, **АНГЛІЦИЗМ**, у, ч., лінгв. Слово або вислів, запозичені з англійської мови.

АНГЛОМАНІЯ, ї, ж. Захоплення всім англійським. *Поширення англоманії.*

Англоман, а, ч.

Англоманка, и, ж.

Англоманський, а, е.

АНГЛОФІЛЬСТВО, а, с. Схиляння перед англійською нацією, її культурою; протилежне — англофобство.

Англофіл, а, ч.

Англофілка, и, ж.

Англофільський, а, е. *Англофільські погляди.*

АНГЛОФББСТВО, а, с. Ненависть до англійської нації, її культури; протилежне — англофільство.

Англофоб, а, ч.

Англофобка, и, ж.

Англофобський, а, е. *Англофобські настрої.*

АНГІБ, у, ч. Тонке глиняне покриття, яке наносять на поверхню керамічного виробу перед випалюванням, щоб закрити колір або грубу структуру матеріалу.

Ангобний, а, е. *Ангобний ріжковий розпис.*

АНГБРИ, ів, мн. (одн. ангора, и, ж.). Порода кролів, кіз, котів із довгою м'якою шерстю.

Ангорський, а, е. *Ангорська коза. Ангорські кролі.*

АНГСТРЕМ, а, ч., фіз. Одиниця довжини, яка дорівнює одній стомільйонній частині (10⁻⁷) сантиметра. *Довжина хвилі близько 3 тисяч ангстрем.*

АНДАЛУЗИТ, у, ч. Мінерал підкласу острівних силікатів, який використовують у виробництві високоглиноземистих вогнетривів і тонкокерамічних виробів.

Андалузитовий, а, е.

АНДАНТЕ, муз. 1. присл. Повільно (але швидше, ніж адажіо), плавно. 2. у знач. ім., невідм., с. Назва музики

ного твору або його частини (напр., сонати, квартету та ін.), що виконується в такому темпі.

АНДАНТИНО, муз. 1. присл. Дещо швидше, ніж анданте. 2. у знач. ім., невідм., с. Музичний твір або його частина, виконуваний в такому темпі.

АНДЕГРАУНД, **АНДЕРГРАУНД**, у, ч. мист. Те, що за своїм змістом, напрямом відрізняється від загальноприйнятого, а тому перебуває під неформальною забороною, не має офіційного визнання. *Літературний андеграунд. Виставка андеграунду. Представники андеграунду.*

АНДЕЗИН, у, ч. Мінерал класу силікатів білого або сіруватого кольорів, який використовують для виготовлення кислототривких керамічних виробів.

Андезиновий, а, е.

АНДЕЗИТ, у, ч. Гірська порода вулканічного походження; використовують як будівельний камінь, кислотривкий матеріал.

Андезитовий, а, е. *Андезитова лава.*

АНДЕРАЙТИНГ, у, ч. 1. Придбання цінних паперів нових випусків із метою подальшого розміщення на первинному ринку. 2. Договір щодо розміщення цінних паперів на первинному ринку.

Андерайтер, а, ч. 1. Маклер в операціях із цінними паперами. 2. Фізична або юридична особа, яка гарантує емітентові цінних паперів їх розміщення на ринку на узгоджених умовах за відповідну винагороду. 3. У страхуванні — юридична особа, відповідальна за укладання страховальних угод та формування пакета страхових зобов'язань.

АНДЕРЛАІНГ, у, ч. Цінні папери, на які існує право купівлі чи продажу відповідно до умов опційного контракту.

АНДРАПІГКА, и, ж. Один із розділів педагогіки, присвячений вивченню проблем стимулювання та спрямування процесів виховання на дорослих людей. *Практична андрагогіка.*

...**АНДРІЯ**. У складних словах вказує на стосунок до чоловіків, до чоловічої статі.

АНДРО... Перша частина складних слів, що вказує на їх зв'язок із чоловічою статтю.

АНДРОГЕН, у, ч., біол. Чоловічий статевий гормон, який виробляється статевими залозами: регулює розвиток статевих вторинних ознак. *Продуктування андрогенів.*

АНДРОГЕНЕЗ, у, ч., біол. Розмноження, під час якого у розвитку яйцеклітини бере участь тільки чоловіче ядро, що вноситься в неї спермієм або сперматозоїдом.

АНДРОГІН, а, ч. Міфологічна двостатева

істота, яку боги розділили на дві особини — чоловіка і жінку.

Андрогінія, ї, ж. Поєднання в одному індивіді одночасно чоловічих і жіночих рис характеру і сексуальних бажань.

Андрогінний, а, е. *Андрогінний стан.*

АНДРОКЕФАЛІЗМ, у, ч. У міфології — зображення деяких істот із головою людини і тілом звіра (напр., Сфінкс, Сирена).

АНДРОЛІГІЯ, ї, ж. Розділ медицини, що вивчає особливості чоловічого організму і захворювання, пов'язані з порушенням діяльності чоловічих статевих органів, а також методи лікування і попередження цих захворювань.

Андролог, а, ч. *Консультація андролога.*

Андрологія ний, а, е. *Андрологічна клініка.*

АНДРОФОБИЯ, ї, ж. Чоловіконенавистництво. *Вияв андрофобії.*

Андрофоб, а, ч.

Андрофобка, и, ж.

Андрофобний, а, е.

АНДРОЦЕЇЯ, ю, ч., біол. Сукупність тичинок у квітці.

АНЕВРІЗМ, у, ч., **АНЕВРІЗМА**, и,

ж., мед. Місцеве розширення артерії внаслідок змін або пошкоджень її стінок. *Аневризма аорти.*

АНЕВРІН, у, ч. Вітамін В₆, необхідний для нормальної діяльності нервової системи.

АНЕКДОТ, у, ч. 1. Коротке жартівливе (здебільшого вигадане) оповідання про яку-небудь смішну подію. *Дотепний анекдот. Народний анекдот.* 2. Кумедний випадок, подія або пригода.

Анекдотичний, а, е. 1. Прикм. до анекдот (у 1 знач.). *Анекдотичне забарвлення.* 2. Схожий на анекдот; смішний, кумедний. *Анекдотичний епізод. Анекдотичний випадок.*

Анекдотичність, ності, ж. *Анекдотичність ситуації.*

Анекдотично. *Розповідь звучить анекдотично.*

АНЕКСІЯ, ї, ж. 1. Примусове приєднання, загарбання якоюсь державою іншої країни або частини її території. *Укласти мир без анексії.* 2. Насильницьке утримування народу в кордонах чужої держави.

Анексієний, а, е.

Анексіонізм, у, ч. Політика загарбництва (анексії).

Анексіоніст, а, ч.

Анексіоністський, а, е. *Анексіоністська політика.*

Анексований, а, е. *Анексовані території.*
Анексування, я, с.

Анексувати, ую, усш. 1. Примусово приєднувати, загарбувати чужу територію, іншу державу або її частину. *Анексувати провінцію.* 2. Примусово вилучати що-небудь, приєднуючи до чогось іншого.

АНЕМІЯ, і, ж. Хворобливий стан, що характеризується зменшенням кількості еритроцитів, зниженим вмістом гемоглобіну; недокрив'я. *Стійка анемія. Тимчасова анемія. Профілактика анемії. Лікування анемії.*

Анемічний, а, е. 1. Властивий анемії; малокровний. *Анемічне обличчя.* 2. Слабкий, блідий. *Анемічний хворий.*

Анемічність, ності, ж.

АНЕМО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «вітер».

АНЕМОГРАФ, а, ч. Самописний прилад для вимірювання і записування швидкості, а в деяких конструкціях — і напряду вітру або швидкості руху газів у трубах і каналах.

АНЕМОКЛІНОГРАФ, а, ч. Самописний прилад для запису нахилу вітру до горизонтальної площини.

АНЕМОМЕТРІЯ, і, ж. Наука про швидкість, напрями та ін. характеристики вітру. *Лазерна анемометрія.*

Анемометр, а, ч. Самописний прилад для вимірювання швидкості (а в деяких конструкціях — і напряду) вітру та газових потоків біля земної поверхні або швидкості руху газів у трубах, каналах тощо.

Анемометричний, а, е. *Анемометричні дані.*

АНЕМОНА, и, ж. Багаторічна отруйна трав'яниста рослина родини жовтецевих; квітки різного кольору; вирощується як декоративна.

Анемоновий, а, е. *Анемоновий цвіт.*

АНЕМОСКБП, у, ч. Прилад для фіксації вітру певного напряду. *Будова анемоскопа.*

АНЕМОФІЛІЯ, і, ж., бот. Пристосованість квітів рослин до запилення за допомогою вітру.

Анемофіли, ів, мн. (одн. анемофіл, а, ч., біол.). Рослини, що запилюються вітром.

АНЕМОХІРІЯ, і, ж., бот. Поширення насіння, спор, плодів рослин вітром.

Анемохри, ів, мн. (одн. анемохбр, а, ч., біол.). Рослини, плоди, насіння, спори яких поширюються повітряними течіями.

АНЕРГІЯ, ї, ж. 1. Відсутність реакції організму на будь-які подразники. 2. Нездатність організму опиратися хвороботворним впливам середовища.

анексіоністський — анімація

3. Послаблення психічної, мовної, моторної активності людини.

АНЕРЙІД, а, ч. Прилад для вимірювання атмосферного тиску; тонкостінна металева коробка із розрідженим повітрям усередині; деформації коробки є показником зміни атмосферного тиску.

Анербідний, а, е.

АНЕСТЕЗІОЛОГІЯ, ї, ж., мед. Розділ медицини, який займається питаннями анестезії (знеболювання). *Служба анестезіології.*

Анестезіблог, а, ч. *Поради анестезіолога.*

Анестезіологічний, а, е. *Анестезіологічна апаратура.*

АНЕСТЕЗІЯ, ї, ж., мед. 1. Втрата чутливості до зовнішніх подразнень, особливо до болю. 2. Штучне знеболювання, знечулення, що застосовується при хірургічних операціях. *Місцева анестезія. Загальна анестезія. Дія анестезії.*

Анестезин, у, ч.

Анестезійний, а, е. *Анестезійна маска.*

Анестезований, а, е. *Анестезований орган.*

Анестезувальний, а, е. *Анестезувальні властивості препарату. Анестезувальні засоби.*

Анестезування, я, с. *Повторне анестезування.*

Анестезувати, ую, усш. Штучно викликати анестезію; знеболювати, знечулювати. *Анестезувати хворого перед операцією. Анестезувати орган.*

Анестетик, у, ч. Медичний препарат для позбавлення чутливості. *Місцевий анестетик.*

Анестетичний, а, е. *Анестетичний препарат.*

АНЖАМБЕМАН, у, ч. Один із стилістичних способів утворення ритмічної паузи, що полягає в закінченні фрази в наступному рядку.

АНГІЛІЯЦІЯ, ї, ж. Взаємодія елементарних частинок та античастинок, унаслідок якої вони перетворюються на інші частинки. *Ангіліяція частинок речовини.*

Ангіліяційний, а, е.

АНІД, у, ч. Синтетичне волокно, цінний матеріал для виробництва трикотажних тканин, штучного хутра, пластмас і т. ін. *Нитка аніду.*

АНІЗОГАМІЯ, ї, ж. Тип статевого процесу, при якому зливаються статеві клітини, що зливаються, різні за формою, розміром і поведінкою.

Анізогамний, а, е.

АНІЗОКОРІЯ, ї, ж., мед. Неоднаковість за розміром зіниць у хворих, що страждають від органічних захворювань головного та спинного

мозку, а також деяких захворювань очей.

Анізокорний, а, е.

АНІЗШІ, у, ч. Хімічна сполука, рідина; один із продуктів переробки кам'яновугільної смоли.

АНІЗОМЕРІЯ, і, ж., біол. Неоднаковість властивостей (або кількості) повторюваних частин організму, клітини.

Анізомерний, а, е. *Анізомерні явища.*

АНІЗОМЕТРІЯ, і, ж. Неоднаковий зір обох очей. *Діагностувати анізометрію.*

АНІЗОТРОПІЯ, ї, ж. 1. фіз. Неоднаковість деяких (механічних, оптичних, електричних) властивостей речовини або тіла в різних напрямках. 2. бот. Неоднакова реакція різних органів тієї самої рослини на однобічне подразнення факторами зовнішнього середовища.

Анізотропний, а, е. *Анізотропні речовини.*

Анізотропність, ності, ж.

АНІЗОФІЛІЯ, і, ж. Явище утворення різних за величиною листків на верхній і нижній частинах горизонтальних пагонів.

АНІЛІН, у, ч. Безбарвна або жовтувата оліїста отруйна речовина — рідка органічна сполука; використовується для виготовлення барвників, ліків, вибухових речовин та ін.

Аніліновий, а, е. *Анілінові барвники.*

АНІМАЛІЗМ, у, ч. Сукупність магічних обрядів і вірувань, пов'язаних із уявленням про існування родового покровителя, який постає у вигляді тварини або рослини.

Анімаліст, а, ч. *Художник-анімаліст.*

Анімалістичний, а, е. *Анімалістичні мотиви.*

АНІМАЛЬНИЙ, а, е. Тваринний; який стос. тварин, пов'язаний із ними. *Анімальні функції.*

АНІМАТИЗМ, у, ч. Перенесення психічних властивостей людини на природу, ставлення до неї як до живої істоти.

Аніматичний, а, е. *Аніматичні погляди.*

АНІМАТО, присл., муз. Із натхненням, збуджено, жваво.

АНІМАЦІЯ, і, ж. Один із способів створення серії знімків, відбитків, малюнків тощо в певний момент руху чи дії, за допомогою якого під час показу на екрані в глядача складається враження поступової динаміки, зміни зображення. *Художні закони анімації. Займатися анімацією.*

Аніматор, а, ч. *Відомий аніматор.*

Аніматорка, и, ж.

Аніматорський, а, е.

АНІМІЗМ, у, ч. Форма найдавніших

А

вірувань, пов'язаних з уявленнями про існування в тілі людини душі, від якої залежить саме життя особи, її фізіологічний і психологічний стани.

Анімист, а, ч.

Анімистичний, а, е. *Анімистичні уявлення*.

АНІОН, ів, мн. (одн. аніон, а, ч.), *фіз., хім.* Негативно заряджені іони, що рухаються під час електролізу до анода.

Аніонний, а, е. *Аніонні речовини*.

АНИОНИ, ів, мн. (одн. аніоніт, у, ч.), *хім.* Тверді, нерозчинні у воді й органічних розчинниках природні та штучні матеріали, які можуть обмінюватися негативними іонами.

Аніонітний, а, е.

АНІС¹, у, ч. 1. Однорічна трав'яниста ефіроносна рослина; ганус. 2. Насіння (плоди) цієї рослини, що використовуються в медицині, а також як прянощі.

Анісовий, а, е. *Анісові краплі*.

АНІС², а, ч. Сорт яблуні, а також запашні кисло-солодкі плоди цієї яблуні. *Аніс бархатний*.

Анісовий, а, е. *Кальвіль анісовий*.

АНКЕР, а, ч. 1. Деталь годинникового механізму, що регулює хід годинника. 2. Металева (сталева) зв'язка, якою скріплюють складові частини машини, кам'яної споруди і т. ін.

Анкерний, а, е. 1. Прикм. до анкер (у 1 знач.). *Анкерний хід*. 2. Той, що служить для міцного прикріплення до стіни, фундаменту. *Анкерний болт*. *Анкерна плита*.

АНКЕРИТ, у, ч. Мінерал класу карбонатів білого або сірого кольору зі скляним блиском.

Анкеритний, а, е.

АНКЕТА, и, ж. Бланк установленної форми для запису в ньому певних біографічних та інших відомостей. *Анкета відвідувача*. *Анкета для соціологічного опитування*.

Анкете'р, а, ч. Той, хто здійснює анкетування.

Анкетний, а, е. *Анкетні дані*. *Анкетний лист*.

Анкетбваний, а, е.

Анкетування, я, с. *Соціальне анкетування*. *Дослідження методом анкетування*. *Брати участь в анкетуванні*. *Провести анкетування*.

Анкетувати, ую, уєш. Збирати інформацію за допомогою анкети, анкет. *Анкетувати покупців*.

АНКІЛОЗ, у, ч., *мед.* Нерухомість суглоба внаслідок зрощення суглобових поверхонь. *Кістковий анкілоз*.

Анкілозний, а, е. *Анкілозний суглоб*.

АНКІЛОСТОМИ, ом, мн. (одн. анкілостома, и, ж.). Рід круглих червів, що паразитують у тонких кишках людини

аніматор — анонсувати

та м'ясоїдних тварин і спричиняють анкілостомоз.

Анкілостбмний, а, е. *Анкілостомне ураження*.

Анкілостомоз, у, ч. Гельмінтоз м'ясоїдних, що спричиняється анкілостомами і проявляється блувотою, проносами з домішкою крові. *Профілактика анкілостомозу*.

АНКЛАВ, у, ч. 1. *юр.* У міжнародному праві та політичній географії — територія або частина території держави, що повністю оточена територією іншої держави або держав і не має морського берега. 2. Корінна національна меншина, що живе на території якої-небудь держави. *Український анклав у Югославії*.

Анклавний, а, е. *Анклавна територія*.

АННАЛІ, ів, мн. Записи історичних подій за роками у давніх народів (єгиптян, асирійців, персів, китайців); літопис. *Залишитися в анналах*. 2. *перен.* Зібрання найбільш значущих подій, явищ у певній галузі науки чи культури, які заслуговують на те, щоб залишитися в пам'яті нащадків. *Аннали історії*. *Аннали світового кінематографу*.

Анналіст, а, ч. *Історик-анналіст*.

АННБАЛОВА клятва — вислів, що означає непохитну рішучість битися, стояти до останнього.

АНОД, а, ч. Позитивно заряджений електрод; протилежне — катод.

Анодний, а, е. *Анодний струм*. *Анодна напруга*.

Анодування, я, с.

Анодувати, ую, уєш. Покривати захисною оксидною плівкою поверхню металевих виробів для захисту від корозії, що підвищує їх твердість, стійкість проти зношування, жаростійкість, надає їм електроізоляційних властивостей.

АНОКСЕМІЯ, і, ж., *мед.* Відсутність кисню в крові.

Аноксемійний, а, е. *Аноксемійні явища*.

АНОКСИБІОЗ, у, ч., *біол.* Життя в умовах відсутності вільного кисню.

Аноксибіонти, ів, мн. (одн. аноксибіонт, а, ч.). Організми (бактерії, деякі черви, молюски і т. ін.), здатні існувати в умовах відсутності вільного кисню.

АНОКСІЯ, і, ж., *мед.* Відсутність кисню в окремих органах, тканинах і в організмі взагалі.

АНОМАЛІЯ, і, ж. Відхилення від норми, від загальної закономірності; неправильність, ненормальність. *Магнітна аномалія*. *Аномалія структури*. *Аномалія розвитку*.

Аномальний, а, е. *Аномальна зона*. *Аномальне явище*. *Аномальний стан атмосфери*.

Аномальність, ності, ж. *Аномальність розвитку*. *Аномальність клімату*. *Аномальність реакції*.

Аномально. *Аномально забарвлені звірі та птахи*.

АНОМІЯ, і, ж. Соціологічне і соціально-психологічне поняття, що позначає морально-психологічний стан індивідуальної і суспільної свідомості, який характеризується розкладанням системи цінностей, суперечністю між проголошеними цілями і неможливістю їх реалізації для більшості. *Суспільна аномія*.

АНОНА, и, ж. 1. У Стародавньому Римі — річний урожай і запас хліба, потрібного для забезпечення міста. 2. У пізній імперії — податок із населення продуктами.

АНОНИМ, а, ч. 1. Автор листа або твору, який не назвав свого прізвища. 2. Лист або твір, на якому не зазначено прізвище автора; лист або твір невідомого автора.

Анонімка, и, ж., *розм.* Лист без підпису. *Отримати анонімку*.

Анонімний, а, е. 1. Який не зазначив у листах або в творах свого прізвища (про автора). *Анонімний писака*. 2. Невідомо ким написаний, не підписаний; безіменний (про лист або твір). *Анонімний лист*.

Анонімник, а, ч., *розм.* Той, хто пише анонімки.

Анонімниця, і, ж.

Анонімність, ності, ж. *Ознаки анонімності*. *Дотримуватися анонімності*.

Анонімно. *Діяти анонімно*.

АНОНС, а, ч. Попереднє оголошення про наступний спектакль, фільм, лекцію та ін. *Анонс телепередачі*. *Афіша з анонсом*. *Давати анонс*. *Опублікувати анонс*.

Анонсний, а, е.

Анонсований, а, е. *Анонсований фільм*.

Анонсування, я, с.

Анонсувати, ую, уєш. Попередньо повідомляти про майбутній спектакль, концерт, лекцію, видання книги і т. ін. *Анонсувати прем'єру фільму*. *Анонсувати новий спектакль*. *Анонсувати гастролі театру*.

АНОРЕКСИГЕННІ засоби — лікарські речовини, що приглушують апетит; разом із дієтою застосовують при ожирінні.

АНОРМАЛЬНИЙ, а, е. Який відхиляється від загальної норми; ненормальний. *Анормальні умови*.

Анормальність, ності, ж.

Анормально.

АНОРЕКСІЯ, і, ж., *мед.* Втрата апетиту.

АНОРТИТ, у, ч. Мінерал класу силікатів, кальцієвий польовий шпат сіруватого або рожево-сірого кольору.

анорексигенні засоби — антидепресанти

А

- АНОРТОЗИТ, у, ч., *мін.* Загальна назва глибинних порід, що складаються переважно з плагіклазу.
- АНОСМІЯ, ї, *жс., мед.* Відсутність нюху; нездатність сприймати або розрізняти запахи. *Тимчасова аносмія. Набута аносмія.*
- АНОТАЦІЯ, ї, *ж.* Коротка бібліографічна довідка, характеристика змісту книги, статті і т. ін. *Докладна анотація. Англomовна анотація. Рекламна анотація. Анотація монографії. Бібліографічний покажчик з анотаціями. Написати анотацію.*
- Анотаційний, а, е. *Анотаційний виклад.*
- Анотований, а, е. *Анотований каталог. Анотований бібліографічний покажчик.*
- Анотування, я, с.
- Анотувати, ую, уеш. Публікувати, друкувати коротке повідомлення про зміст видання. *Анотувати книгу. Анотувати брошуру. Анотувати статтю.*
- АНБФЕЛЕС, а, ч. Малярійний комар.
- АНОФТАЛЪМ, у, ч., *мед.* Відсутність одного ока чи обох очей унаслідок ушкодження чи оперативного видалення.
- АНТ, а, ч. Виступ бокової стіни у вигляді опори; має основу і закінчується капітеллю.
- АНТАБЛЕМЁНТ, а, ч. Верхня частина будівлі, що лежить на колонах і складається з художньо оздоблених частин — карниза, фриза й архітрава.
- АНТАБУС, у, ч., *фарм.* Лікарський препарат, застосовуваний для лікування алкоголізму.
- АНТАГОНІЗМ, у, ч. 1. Непримиренна суперечність між протилежними або ворожими силами чи сторонами, що протистоять одна одній. *Політичний антагонізм. Суспільний антагонізм. Психологічний антагонізм. Привести до антагонізму.* 2. *біол.* Боротьба між деякими тваринами, рослинами, мікроорганізмами, що призводить до знищення чи пригнічення одних організмів іншими. *Явище антагонізму.*
- Антагоніст, а, ч. 1. Непримиренний противник. 2. *перев. мн., біол.* Органи або речовини, що своїми функціями та дією цілковито протилежні одні одним. *Мікроби-антагоністи. М'язи-антагоністи.*
- Антагоністичний, а, е. 1. Пройнятий антагонізмом; непримиренно ворожий. *Антагоністичні взаємини.* 2. Пов'язаний із боротьбою між тваринами, рослинами, мікроорганізмами.
- Антагоністка, и, *ж.*
- Антагоністично.
- АНТАЦИДНІ засоби, *фарм.* — лікарські засоби, що нейтралізують соляну кислоту шлункового соку.
- АНТЕГМІТ, у, ч. Пластмаса, що має тепло- і струмопровідні, антикорозійні властивості; використовується для виготовлення хімічного посуду, електродів і т. ін.
- АНТЕКЛІЗА, и, *жс., геол.* Широке полого підняття шарів земної кори овальних або округлих форм, утворене тектонічними рухами, здебільшого спрямованими догори.
- АНТЕМ, а, ч. Жанр англійської церковної музики.
- АНТЕНАТАЛЬНИЙ, а, е. Який стос, внутрішньоутробного розвитку. *Антенатальний захист плоду. Антенатальний період розвитку дитини.*
- АНТЕРИДІЙ, я, ч., *біол.* Чоловічий статевої орган спорових рослин, у якому утворюються сперматозоїди.
- АНТЕФІКС, а, ч. Кам'яна або керамічна прикраса на карнизі античних споруд.
- АНТИ... Префікс, що вживається для творення слів із значенням «проти-лежний, ворожий чому-небудь»; «проти».
- АНТИАЛКОГОЛЬНИЙ, а, е. Спрямований проти алкоголізму; проти-алкогольний. *Антиалкогольна акція.*
- АНТИАПЕКС, у, ч. Точка небесної сфери, протилежна до апекса.
- АНТИБАКТЕРІАЛЬНИЙ, а, е. Який має здатність протидіяти розвиткові бактерій; протибактеріальний. *Антибактеріальні властивості. Антибактеріальний препарат.*
- АНТИБІОТИКИ, ів, *мн.* (одн. антибіотик, а, ч.). Хімічні речовини, що виділяються деякими мікроорганізмами і мають здатність пригнічувати ріст і розвиток тих чи інших мікробів (або навіть вбивати їх); застосовують у медицині, рослинництві, тваринництві, наукових дослідженнях. *Курс лікування антибіотиками.*
- Антибіотичний, а, е. *Антибіотичні речовини. Антибіотичний засіб.*
- АНТИВІБРАЦІЙНИЙ, а, е. Який зменшує вібрацію, захищає від вібрації. *Антивібраційні мастила.*
- АНТИВІРУС, у, ч. 1. *фарм.* Лікарський препарат, який складається з фільтрату культур мікробів і має властивість затримувати розмноження саме того виду мікробів, із якого його одержали. 2. *інформ.* Програма, що виявляє вірус у пам'яті комп'ютера і нейтралізує його дію. *Програма антивірусу. Запустити антивірус.*
- Антивірусний, а, е. 1. Який стос, антивірусу (у 1 знач.). *Антивірусне щеплення.* 2. *інформ.* Спрямований протидії комп'ютерних вірусів. *Антивірусна перевірка. Антивірусна програма.*
- АНТИВІТАМІНИ, ів, *мн.* (одн. антивітамін, у, ч.), *хім.* Речовини, які перешкоджають засвоєнню вітамінів живою клітиною.
- Антивітамінний, а, е. *Антивітамінна дія.*
- АНТИГЁН, у, ч., *біол.* Речовина, яка викликає в крові й тканинах утворення антитіл.
- Антигенний, а, е. *Антигенна несумісність.*
- Антигенність, ності, *жс.*
- АНТИГІЄНІЧНИЙ, а, е. Який суперечить (не відповідає) нормам гігієни. *Антигігієнічні умови життя.*
- АНТИГЛЯЦІАЛІЗМ, у, ч. Учення, що заперечує існування в історії Землі періодів і епох, протягом яких земна поверхня була вкрита кригою більше, ніж тепер.
- АНТИГОРМОН, а, ч., *біол.* Захисна речовина, що її виробляє організм при тривалому введенні в нього великої кількості білкових гормональних препаратів.
- Антигормональний, а, е. *Антигормональний ефект.*
- АНТИГУМАНІЗМ, у, ч. Світогляд, заснований на нехтуванні людиною як найвищою цінністю, її правами, потребами тощо.
- Антигуманний, а, е.
- АНТИДАТУВАТИ, ую, уеш. Позначати попередньою датою; видавати документи заднім числом. *Антидатовувати наказ.*
- Антидатований, а, е.
- Антидатовання, я, с. *Антидатовання платіжного документа. Антидатовання векселя.*
- АНТИДЕМПІНГОВИЙ, а, е. Спрямований проти демпінгу. *Антидемпінгове законодавство. Антидемпінгове мито. Антидемпінгове регулювання.*
- АНТИДЕПРЕСАНТИ, ів, *мн.* (одн. антидепресант, у, ч.), *мед.* Лікарські препарати, що застосовуються для лікування хворобливих розладів психіки, усунення почуття депресії,

А

призначеності. Дія антидепресантів. Вводити антидепресанти.

АНТИДЕТОНАТОР, а, ч., *хім.* Речовина, яку додають у невеликій кількості до моторного палива, щоб знизити надмірно швидке згоряння паливної суміші в циліндрі двигуна. *Принцип дії антидетонатора.*

АНТИДБТИ, ів, *мн.* (одн. антидот, у, ч.), *мед.* Речовина, що нейтралізує дію отруч чи інших лікарських препаратів; засоби для лікування отруєнь.

АНТИЕЛЕКТРОН, а, ч., *фіз.* Позитивно заряджена частинка, яка є античастинкою стосовно електрона.

АНТИІНТЕЛЕКТУАЛІЗМ, у, ч., *філос.* Заперечення можливості пізнання істини за допомогою розуму.

АНТИІНФЛЯЦІЙНИЙ, а, е. Спрямований проти інфляції. *Антиінфляційні заходи уряду. Антиінфляційна політика.*

АНТИК, а, ч. 1. Пам'ятка античного мистецтва, переважно скульптурна, що збереглась до наших днів; старовинний рідкісний предмет художньої роботи. 2. у *знач.* *прикм., невідм., розм.* Дуже гарний, надзвичайний.

АНТИКАТБД, а, ч. Позитивний електрод рентгенівської трубки, розміщений проти катода.

АНТИКВА, и, *жс.* Друкарський машинописний шрифт із заокругленими контурами.

АНТИКВАРІАТ, у, ч., *збірн.* 1. Старовинні й коштовні картини, книги і т. ін. *Предмети антикваріату. Виставка антикваріату. Колекція антикваріату.* 2. Торгівля антикварними предметами. *Займатися антикваріатом.*

Антиквар, а, ч. 1. Шанувальник, знавець, колекціонер старовинних і цінних предметів (книг, картин та ін.).

2. Продавець таких предметів. *Відомий антиквар. Крамниця антиквара.* **Антикварний**, а, е. *Антикварні картини. Антикварна річ. Антикварна крамниця.*

АНТИКЛЕРИКАЛІЗМ, у, ч. Погляди, а також суспільний рух, спрямовані проти світських привілеїв церкви та її впливу на різні сфери позацерковного життя (політику, економіку, культуру, освіту тощо).

АНТИКЛІНАЛЬ, і, *жгеол.* Складка шарів гірських порід, повернена опуклістю догори, унаслідок чого в ядрі залягають давніші за геологічним віком породи, ніж на крилах; протилежне — синкліналь.

Антиклінальний, а, е. *Антиклінальні складки.*

АНТИКЛІНІЙНИЙ, ю, ч., *геол.* Велика і складна складчаста структура гірських

антидетонатор — антипротон

порід антиклінальної будови, яка утворюється на місці геосинклінальних прогинів.

АНТИКОАГУЛЯНТ, у, ч., *фарм.* Речовина, що зменшує здатність крові до зсідання і протидіє утворенню тромбів.

АНТИКОСМОС, у, ч. Про глибинні шари води або Землі.

АНТИМЕРИ, ів, *мн.* Частина тіла, що є симетричними відносно сагітальної площини (напр., очі, вуха та ін.).

АНТИМЕТАБОЛА, и, *жс.* Двочленна стилістична фігура, у якій симетрично повторюються ті самі слова, але зі зміною їх синтаксичних функцій і змісту.

АНТИМІКРОБНИЙ, а, е. Який застосовується для знищення мікробів або пригнічення їх життєдіяльності. *Антимікробні засоби.*

АНТИМІЛІТАРИЗМ, у, ч. Масовий міжнародний рух проти гонки озброєнь та розв'язування імперіалістичних воєн. *Політика антимілітаризму.*

Антимілітарист, а, ч.

Антимілітаристка, и, *жс.*

Антимілітаристський, а, е. *Антимілітаристське спрямування.*

АНТИМШС, а, ч. Чотирикутна лляна чи шовкова хустка, на якій зображено покладеного в труні Христа, по кутах — чотирьох євангелістів, а у верхню частину вшито часточку мошей.

АНТИМОНАРХІЧНИЙ, а, е. Спрямований проти монархії. *Антимонархічна змова.*

АНТИМОНІД (СТИБІД), у, ч., *хім.* Сполука сурми з металом; використовується як напівпровідник.

АНТИМОНІЙ, ю, н. Те саме, що сурма.

АНТИМОНІТ, у, н. Мінерал свинцево-сірого кольору; основна руда для виплавляння сурми.

АПТИМБНЯ, і, *жс., розм.* Беззмістовна, пуста балаканина. *Розводити антимонії (антимонію).*

АНТИМУТАГЕНИ, ів, *мн.* Хімічні й фізичні агенти, здатні знижувати частоту мутації й.

АНТИНЕЙТРИН, а, ч., *фіз.* Елементарна частинка, яка є античастинкою стосовно до нейтрона і відрізняється від нього знаком баріонного заряду та магнітного моменту.

АНТИНБМІЯ, і, *жс., філос.* Суперечність між двома твердженнями, що взаємно виключають одне одного, але однаково переконливо доводяться логічним шляхом.

Антиномічний, а, е.

АНТИОКСИДАНТИ, ів, *жс.* (одн. антиоксидант, у, ч.) *хім.* Речовини, що запобігають вільно-радикальному або окиснювальному руйнуванню

органічних речовин або уповільнюють його.

Антиоксидантний, а, е. *Антиоксидантна дія.*

АНТИПАСАТИ, ів, *мнеогеогр.* У тропіках — повітряні течії у верхніх шарах атмосфери (на висоті 5—10 км), що переміщуються у протилежному до пасатів напрямі.

АНТИПАТАРІЙ, ів, *мн.* Морські кишковопорожнинні організм класу коралових поліпів; поширені головним чином у тропічних морях; утворюють прикріплені деревоподібні колонії. *Колонія антипатаріїв.*

АНТИПАТІЯ, і, *жс.* Почуття неприязні, огиди, відрази до кого-, чого-небудь; протилежне — симпатія. *Особиста антипатія. Глибока антипатія. Взаємна антипатія. Викликати антипатію. Відчувати антипатію.*

Антипатичний, а, е. *Антипатична людина. Антипатична особистість.*

АНТИПЕРИСТАЛЬТИКА, и, *жс.* Хвилеподібне скорочення порожнистих органів (напр., кишечника сечоводу та ін.) у зворотному до звичайного напрямі.

АНТИПЕРСПІРАНТИ, ів, *мн.* Речовини, які сповільнюють або припиняють потовиділення; використовуються із гігієнічно-косметичною метою. *Дезодорант-антиперспірант.*

АНТИПІРЕН, у, ч., *хім.* Речовина або суміш, що надає деревині, тканинам та іншим матеріалам вогнетривкості.

АНТИПРЕТИКИ, ів, *мн.* (одн. антипиретик, у, ч.), *фарм.* Лікарські жарознижувальні засоби.

Антипирин, у, ч. Протигарячковий і безпечний засіб. *Лікування антипирином.*

АНТИПРОГЕН, у, ч., *хім.* Речовина, що запобігає самозаймистості вугілля, руд і т. ін. та відвертає пожежі на шахтах і рудниках.

АНТИПІД, а, ч. 1. *тільки мн.* Жителі двох діаметрально протилежних пунктів поверхні земної кулі. 2. *перен.* Про людину, що своїми поглядами, рисами характеру або соціальним становищем цілком протилежна іншій людині; взагалі про що-небудь своїм характером, особливостями протилежне іншому. *Антипод персонажа. Реалізм і романтизм є антиподами.*

АНТИПРОТОН, а, ч., *фіз.* Негативно заряджена елементарна частинка, яка є античастинкою до протона.

АНТИРАБІЧНІ шеплення, *мед., вет.* — щеплення, що запобігають захворюванню людини або тварини на сказ.

АНТИРАДИ, ів, *мн.* Речовини, які

аїтирабі'чні щеплення — антициклонний

А

- підвищують стійкість полімерів та інших матеріалів до дії іонізуючого випромінювання.
- АНТИРЕКЛАМА**, и, ж. Привертання уваги споживача до продукції низької якості, щоб змусити виробника покращити, удосконалити її. *Засоби антиреклами.*
- АНТИРИНУМ**, а, ч. Одно- або багаторічна декоративна рослина родини ранникових.
- АНТИРОМАН**, у, ч., літ. Різновид прози, що протиставляється жанрові класичного роману і культивує безсторонній опис загальнозначущих життєвих явищ.
- АНТИСАНІТАРІЯ**, і, ж. Те, що не відповідає вимогам санітарії.
- Антисанітарний**, а, е. *Антисанітарні умови. Антисанітарний стан.*
- АНТИСЕСУАЛЬНИЙ**, а, е. Спрямований проти сексу; протилежний сексуальному.
- АНТИСЕМІТИЗМ**, у, ч. Одна з форм національної та релігійної нетерпимості, що виявляється у ворожому ставленні до євреїв. *Насаджувати антисемітизм. Політика антисемітизму. Боротьба з антисемітизмом.*
- Антисеміт**, а, ч.
- Антисемітка**, и, ж.
- Антисемітський**, а, е. *Антисемітські погляди.*
- АНТИСЕПТИКА**, и, ж., мед. Сукупність заходів, спрямованих на знищення хвороботворних бактерій, мікробів у ранах, запалених тканинах чи в усьому організмі. *Хімічна антисептика. Біологічна антисептика. Застосовувати антисептику. Антисептика порожнини рота.*
- Антисептики**, ів, мн. (одн. антисептик, а, ч.). 1. мед. Хімічні речовини, за допомогою яких знезаражують рани або запобігають їх зараженню. *Зовнішні антисептики. Внутрішні антисептики. Застосування антисептиків.* 2. техн. Речовини, якими просочують дерев'яні частини будівель, Шпали і т. ін., щоб зберегти їх від гниття. *Обробляти деревину антисептиками.*
- Антисептичний**, а, е. *Антисептична дія. Антисептичні засоби.*
- Антисептичність**, ності, ж. *Препарат має високу антисептичність.*
- Антисептований**, а, е. *Антисептована рана. Антисептовані дошки.*
- Антисептування**, я, с. *Дифузійне антисептування. Антисептування деревини.*
- Антисептувати**, ую, уеш. Обробляти щонебудь антисептиком. *Антисептувати рану.*
- АНТИСКЛЕРОТИЧНИЙ**, а, е, мед. Який запобігає розвитку атеросклерозу кровоносних судин, признач. для його лікування. *Антисклеротичні препарати.*
- АНТИСОЦІАЛЬНИЙ**, а, е. Спрямований проти суспільства, його законів; який суперечить загальноприйнятим нормам моралі. *Антисоціальний учинок.*
- АНТИСТАТИК**, у, ч., хім. Речовина, що знижує статичну електризацію пластмаси, синтетичного волокна, тканин. *Просочити матеріал антистатиком.*
- Антистатичний**, а, е. *Антистатичне оброблення матеріалу*
- АНТИСТРЕСОВИЙ**, а, е, мед. Який запобігає стресам. *Антистресові засоби.*
- АНТИСТРОФА**, й, ж., літ. В античній поезії — парна строфа віршованого твору, що повторює метричну структуру попередньої (непарної), причому кожна пара строф мала свій ритм.
- АНТИТЕЗА**, и, ж. \літ. Стилістичний прийом, що полягає у протиставленні протилежних явищ, почуттів, понять, думок або образів для посилення враження. *Антитеза «добро — зло» Вірш побудований на антитезі. 2. філос., лог. Судження, яке заперечує тезу.*
- Антитетичний**, а, е. *Антитетичний образ.*
- АНТИТЕРОРИСТИЧНИЙ**, а, е. Спрямований на запобігання тероризму, признач. для боротьби з тероризмом. *Антитерористичні заходи. Антитеро-ристичний указ.*
- АНТИТОКСИНИ**, ів, мн. (одн. анти-токсин, у, ч.), біох. Речовини, що утворюються в організмі людини і тварин унаслідок дії токсинів мікробів, рослинних і тваринних отрут та нейтралізують їх отруйні властивості.
- Антитоксичний**, а, е. *Антитоксична сироватка.*
- АНТИТРАНСПРАНТИ**, ів, мн. Речовини, які застосовують для обприскування рослин, щоб зменшити випаровування листками води.
- АНТИУТОШЯ**, ї, ж., літ. Жанр фантастики, побудований на песимістичних уявленнях про майбутнє людства, а також художній твір цього жанру.
- Антиутопійний**, а, е. *Антиутопійний твір.*
- АНТИФАШІСТ**, а, ч. Той, Хто веде боротьбу з фашизмом.
- Антифашистка**, и, ж.
- Антифашистський**, а, е. *Антифашистський конгрес у Львові.*
- АНТИФЕРМЕНТИ**, ів, мн. Специфічні біологічно активні речовини, які виробляються організмом і здатні затримувати, пригнічувати або блокувати дію тих чи інших ферментів шляхом утворення з ними реактивних комплексів.
- АНТИФЕРОМАГНЕТІЗМ**, у, ч. Магнітний стан речовини, при якому елементарні магнітики її сусідніх частинок орієнтовані назустріч (антипаралельно) один одному; зумовлює дуже малу намагніченість усього тіла.
- Антиферомагнетик**, а, ч. Речовина, якій властивий антиферомагнетизм.
- АНТИФЕРОМАГНІТНИЙ резонанс** — різке зростання поглинання електромагнітного випромінювання під час проходження крізь антиферомагнетики при певних (резонансних) значеннях частоти випромінювання та напруженості зовнішнього магнітного поля.
- АНТИФІДІНГИ**, ів, мн. Хімічні речовини групи пестицидів, здатні відлякувати шкідливих комах від рослин, якими вони живляться.
- АНТИФІН¹**, у, ч., муз. Спів, який виконують по черзі два хори або соліст і хор. *Недільний антифон. Співати антифон.*
- Антифонарій**, я, ч. Зібрання антифонів.
- АНТИФОН²**, а, ч., спец. Вкладка для вух із вати та марлі або особливий навушник для захисту організму від дії сильного шуму. *Користуватися антифоном.*
- АНТИФРАЗ**, **АНТИФРАЗИС**, а, ч. Уживання слів і висловів у протилежному значенні; найчастіше має іронічне забарвлення.
- АНТИФРІЗ**, у, ч., техн. Рідина з низькою температурою замерзання, застосовувана для охолодження двигунів внутрішнього згоряння, пристроях та установках, які працюють при температурі, нижчій за 0°C.
- Антифрїзійий**, а, с.
- АНТИФРИКЦІЙНИЙ**, а, е. Який відзначається низьким коефіцієнтом тертя. *Антифрикційні матеріали.*
- АНТИЦИКЛОН**, у, ч., метеор. Ділянка високого атмосферного тиску, від центру якої розходяться спадні потоки повітря; зумовлює малохмарну тиху погоду, слабкі вітри; протилежне — циклон.
- Антициклонний**, а, е.
- АНТИЦИПАЦІЯ**, ї, ж. 1. психол. Передбачування, гадування подій, явищ майбутньої ситуації, заздалегідь складене уявлення про що-небудь, на основі якого можливе здійснення своєчасних дій. 2. спец. Передчасне настання якої-небудь події, дії, стану

А

- (напр., стягування податку, виплата грошей за борговими зобов'язаннями і т. ін.) раніше, ніж встановлено законом, передбачено у договорі тощо. 3. *лінгв.* Визначення подальшого звука; підготовка його артикуляції у попередньому.
- АНТИЧНИЙ**, а, е. 1. Який стос, давньогрецької або давньоримської культури, мистецтва, суспільного ладу і т. ін. *Антична ваза. Античний автор. Антична література.* 2. Класично правильний; який своєю красою, пропорціями нагадує давньогрецькі або давньоримські статуї (про постать, риси обличчя і т. ін.). *Античне чоло.*
- Античність, ності, ж. Давньогрецький, давньоримський світ, його культура, історія.
- АНТОЛБГІЯ**, і, ж., *літ.* Збірка вибраних творів одного жанру (перев. віршів) різних авторів певного періоду або на певну тему. *Антологія української поезії ХХ ст. Пісенна антологія України.*
- Антологічний, а, е. *Антологічні збірники поезії. Антологічні вірші.*
- АНТОНІМІЯ**, і, ж. Протилежність слів, морфем, фразеологічних одиниць і т. ін. за значенням. *Явище антонімії.*
- Антоніми, ів, *мн.* (одн. антонім, а, ч.). Слова одного лексико-граматичного класу, що мають протилежні значення. *Контекстуальні антоніми.*
- Антонімічний, а, е. *Антонімічні слова.*
- Антонімічність, ності, ж.
- АНТОНОМАЗІЯ**, і, ж. Поетичний троп, різновид метонімії, що полягає в непрямому називанні літературного персонажа (інколи предмета, явища).
- АНТОФЕЇЦ**, у, ч., *бот., хім.* Темно-бурий пігмент, що міститься в клітинному соку деяких рослин (напр., у пелюстках бобів).
- АНТОХЛІР**, у, ч., *бот., хім.* Жовтий пігмент, що міститься в клітинному соку деяких рослин, головним чином у пелюстках квітів, рідше — у плодах та в листі (восени).
- АНТОЦІАНИ**, ів, *мн.* (одн. антоціан, у, ч.). Барвні речовини рослин; зумовлюють забарвлення квіток, плодів, стебел, листків у різні відтінки червоного, синього, фіолетового кольорів.
- Антоціановий, а, е. *Антоціанова пігментація.*
- АНТРАКНІЗ**, у, ч., *біол.* Грибкова хвороба сільськогосподарських культур, що викликає появу на рослинах жовтих чи бурих плям, тріщин, виразок і спричиняє загибель рослин. *Антракноз льону.*
- АЙТРАКБЗ**, у, ч., *мед.* Професійне захворювання, спричинене відкладанням частинок вугільного пилу в легенях.
- антиципація — антропометрія**
- АНТРАКС**, у, ч., *мед.* Інфекційне захворювання сільськогосподарських тварин і людини; сибірка.
- АНТРАКТ**, у, ч. 1. Перерва між двома діями вистави, між відділами концерту і т. ін. *Перший антракт. Побачитися в антракті.* 2. Музичний твір, що виконується між двома діями вистави, опери. *Антракт до 2-ї дії.*
- Антрактний, Антрактовий, а, е. *Антрактна музика.*
- АНТРАЦЕН**, у, ч. Ароматичний вуглеводень, що добувається з кам'яновугільної смоли у вигляді безбарвних блискучих кристалів; використовується для виробництва барвників.
- Антраценовий, а, е. 1. Який містить у собі антрацен. *Антраценова олія.* 2. Який виробляють з антрацену. *Антраценові барвники.*
- АНТРАША**, *невідм., с.* У балеті — легкий стрибок зі швидким схрещуванням ніг у повітрі.
- АНТРЕ**, *невідм., с.* 1. *заст.* Парадний вхід; передпокій. 2. На урочистих обідах — холодна закуска, яку подають перед першою стравою. 3. У балеті — вступна частина деяких танцювальних форм; танцювальний вихід на сцену одного або декількох виконавців. 4. У цирку — сюжетна розмовна або пантомімічна сцена, виконувана клоунами.
- АНТРЕКІТ**, а, ч. Яловичина, вирізана з міжреберної частини туші, а також смажена страва з такого м'яса. *Антрекот із гарніром. Вирізати антрекот.*
- Підсмажити антрекот.*
- Антрекотний, а, е. *Антрекотне м'ясо.*
- АНТРЕПРЕНЕР**, а, ч. Приватний театральний підприємець, власник театру, цирку чи іншого видовищно-розважального закладу. *Угода між автором та антрепренером. Антрепренер театру.*
- Антрепренерський, а, е. *Антрепренерська діяльність. Антрепренерські інтереси.*
- АНТРЕПРИЗА**, и, ж. Приватний видовищний заклад (театр, цирк і т. ін.). *Приватна антреприза. Театральна антреприза. Працювати в антрепризі.*
- Антрепризний, а, е. *Антрепризний спектакль.*
- АНТРЕСОЛІ**, ей, *мн.* (одн. антресоль, і, ж.). 1. Верхній низький півповерх будинку, вбудований в об'єм основного поверху. *Підійматися на антресолі. Стеля антресолей.* 2. Різновид балкона у високому приміщенні. *Сходи на антресолі. Будинок з антресолями.* 3. Дошканий настил під стелею для зберігання речей. *Глибокі антресолі.*
- Зробити антресолі.* 4. Верхня частина шафи, що має окремі дверцята. *Шафа з антресолями. Покласти речі на антресолі.*
- Антресольний, а, е. *Антресольний поверх. Антресольна секція. Антресольні дверцята.*
- ...АНТРОП. Друга частина складних слів, що означає: «викопна людина».
- АНТРОПО...** Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок поняття з людиною, людством.
- АНТРОПОГЕН**, у, ч., *зоол.* Останній період кайнозою, який триває і досі; головною його особливістю є виникнення людини і формування людського суспільства.
- АНТРОПОГЕНЕЗ**, у, ч. 1. Розділ антропології про походження людини. 2. Процес формування фізичного типу людини, розвитку людського суспільства.
- Антропогенетика, и, ж. Генетика людини.
- Антропогенний, Антропогеновий, а, е. *Антропогенні навантаження. Антропогенний ландшафт. Антропогенові фактори.*
- АНТРОПОГРАФІЯ**, і, ж. 1. Графічне зображення форми тіла та кісток людини. 2. Опис окремих рас та народностей людства.
- Антропограф, а, ч.
- Антропографічний, а, е. *Антропографічні альбоми.*
- АНТРОПОЇДИ**, ів, *мн.* (одн. антропоїд, а, ч.). Викопні й сучасні людиноподібні мавпи.
- Антропоїдний, а, е. *Антропоїдний тип.*
- АНТРОПОЛОГІЗМ**, у, ч., *філос.* Філософська концепція, яка пояснює явища суспільного життя властивостями та потребами людей як біологічних істот.
- АНТРОПОЛОГІЯ**, і, ж. Наука, що вивчає природу походження, еволюцію людини та її рас. *Християнська антропологія. Політична антропологія. Матеріали антропології.*
- Антрополог, а, ч. *Видатний антрополог.*
- Антропологічний, а, е. *Антропологічні дослідження.*
- АНТРОПОМЕТРІЯ**, і, ж. Сукупність методів і засобів антропологічного

А

дослідження, що полягає у вимірюванні зросту, ваги, розмірів черепа та ін. частин людського тіла та оцінюванні функціональних показників. *Методи антропометрії*.

Антропометр, а, ч. Прилад для вимірювання росту та пропорцій людини.

Антропометричний, а, е. *Антропометричні дані*.

АНТРОПОМОРФІЗМ, у, ч. 1. *філос.* Уподібнення будь-чого до людини або перенесення властивих людині фізичних і психічних ознак на тварин, явища природи, предмети; уособлення. 2. У багатьох релігіях — уявлення Бога в образі людини.

Антропоморфічний, а, е. *Антропоморфічний погляд на природу*.

Антропоморфний, а, е. Людиноподібний, уподібнений до людини.

АНТРОПОНІМІЯ, і, *жс.* Сукупність власних назв людей.

Антропонім, а, ч. Власна назва (ім'я, по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім) людини.

Антропонімічний, а, е.

Антропоніміка, и, *жс.* 1. *лінгв.* Мовознавча дисципліна, що вивчає власні назви людей. *Українська антропоніміка*. 2. Сукупність власних імен людей (антропонімів) у даній мові. *Антропоніміка української мови*.

АИТРОПОНБЗИ, ів, *мн.* Група інфекційних захворювань, збудники яких здатні вражати тільки людину (скарлатина, тиф, малярія та ін.).

АНТРОПОСОФІЯ, і, *жс., філос.* Учення про надчуттєве пізнання світу через самопізнання людини як космічної істоти; різновид теософії.

Антропософ, а, ч.

Антропософський, а, е. *Антропософські погляди*.

АНТРОПОСОЦІОЛОГІЯ, і, *жс.* Одна з течій у соціології, прихильники якої підпорядковують розвиток людського суспільства загальним біологічним законам.

Антропосоціолог, а, ч.

Антропосоціологія, ий, а, е.

АНТРОПОСФЕРА, и, *жс.* Частина біосфери, що використовується людиною.

АНТРОПОФАГІЯ, і, *жс.* Людоїдство.

Антропофаг, а, ч.

АНТРОПОФОБИЯ, і, *жс., мед.* Хворобливий психічний стан, що характеризується страхом перед людьми.

Антропофобний, а, е. *Антропофобний синдром*.

АНТРОПОХОРИЯ, і, *жс., бот.* Ненавмисне поширення рослин людиною (під час перевезень і т. ін.).

Антропохори, ів, *мн.* Рослини, поширювані людиною.

антропометр — апаратник

АНТРОПОЦЕНОЛІГІЯ, і, *жс.* Науковий напрям, що акцентує увагу на відносинах людського суспільства з навколишнім природним середовищем, як правило, у вузько-регіональних рамках.

Антропоценолог, а, ч.

Антропоценологічний, а, е.

АНТРОПОЦЕНТРИЗМ, у, ч., *філос.*

Філософський принцип, згідно з яким людина є центром всесвіту і найвищою метою світобудови. *Антропоцентризм мови*.

Антропоцентричний, а, е.

АНТУРАЖ, у, ч. Навколишні умови, середовище. *Побутовий антураж. Антураж фойє театру. Створити антураж*.

Антуражний, а, е. *Антуражні деталі*.

АНУЇТЕТ, у, ч., *фін.* 1. Періодичні виплати однакового обсягу, які здійснюються через однакові проміжки часу в рахунок погашення кредиту. 2. Пенсія, що сплачується ануїтантам.

Ануїтанта, а, ч. Той, хто отримує довічну ренту (пенсію).

АНУЛЮВАТИ, юю, юєш. Скасовувати, визнавати що-небудь недійсним. *Анулювати договір. Анулювати постанову. Анулювати замовлення*.

Анульований, а, е. *Анульована постанова*.

Анулювання, я, с. *Анулювання угоди. Анулювання рішення*.

АНУРІЯ, і, *жс., мед.* Припинення надходження сечі в сечовий міхур, що виникає при ураженнях нирок, механічному закупорюванні сечових шляхів тощо.

АНФАС, *присл.* Обличчям до того, хто дивиться; вигляд обличчя, предмета спереду. *Зображення анфас. Фотографуватися анфас*.

АНФІЛАДА, и, *жс.* Ряд прямолінійно розташованих суміжних кімнат, з'єднаних дверима або відкритими арками, що розміщені по одній осі. *Довга анфілада. Анфілада кімнат. Йти крізь анфілади*.

Анфіладний, а, е. *Анфіладне розташування кімнат*.

АНФЛІРАЖ, у, ч. Спосіб добування з квітів запашних речовин, який ґрунтується на поглинальних властивостях тваринних жирів.

АНЧАР, а, ч. Дерево або чагарник родини шовковицевих, що містить у собі отруйні алкалоїди. *Яванське дерево анчар*.

АНЧИУС, а, ч. Дрібна морська риба з родини оселедцевих; поширена у помірних водах; хамса. *Ловити анчоусів*.

Анчоусний, а, е.

АНШ, а, ч. 1. Металева пластинка в

язичкових органних трубах, що вібрує під натиском струменя повітря.

2. *мн.* Збірна назва всіх язичкових регістрів у французьких органах.

АНШЛАГ, у, ч. Стан, коли всі квитки на виставу, концерт і т. ін. продані; оголошення про це в касі театру, цирку і т. ін. *Повний аншлаг. Спектакль іде з аншлагом*.

Аншлаговий, а, е. *Аншлаговий концерт*.

АНШЛІФ, а, ч. Препарат мінералу чи гірської породи з однією відшліфованою поверхнею, виготовлений для дослідження під мікроскопом у відбитому світлі.

АНШЛЮС, у, ч., *іст.* Політика примусового приєднання Австрії до Німеччини, здійснена Гітлером у 1938 році.

АБРИСТ, а, ч., *лінгв.* У деяких мовах — одна з форм минулого часу дієслова, що виражає єдину, нерозчленовану дію, яка відбувалася цілком у минулому. *Форми аориста*.

Аористовий, а, е. *Аористові форми*.

АОРТА, и, *жс.* Головна артерія, що через свої відгалуження постачає артеріальну кров у всі органи та тканини тіла.

Аортальний, а, е. *Аортальний клапан серця*.

Аортний, аортний, а, е.

АОРТИТ, у, ч., *мед.* Запалення стінок аорти.

АПАРАТ, ч. 1. *род.* а. Прилад, пристрій для виконання якої-небудь роботи. *Літальний апарат*. 2. *род.* у. Установа або сукупність установ, що обслуговують певну ділянку управління або господарства, а також сукупність працівників такої установи; штат. *Державний апарат. Адміністративний апарат. Працювати в апараті міськради*. 3. *род.* у, *фізіол.* Сукупність органів, які виконують певні функції в організмі. *Травний апарат. Голосовий апарат*. 4. *род.* у. Сукупність довідкового та коментувального матеріалу до якої-небудь наукової праці, зібрання творів і т. ін. *Бібліографічний апарат*.

Апаратний, а, е. 1. *Апаратні хиби*. 2. у *знач. ім.* апаратна, ної, *жс.* Приміщення, де знаходяться апарати (в 1 знач.). 2. *інформ.* Який стос, пристроїв, апаратів, комп'ютера. *Апаратний пароль. Апаратна реалізація комп'ютера. Апаратне забезпечення. Апаратна сумісність*.

Апаратник, а, ч. 1. Робітник, що стежить за роботою апаратів (у 1 знач.). *Досвідчений апаратник*. 2. *розм.* Працівник апарату (у 2 знач.).

Апаратниця, і, *жс.*

А

Апаратура, *и, ж., збірн.* Обладнання заводу, цеху, лабораторії і т. ін. *Медицина апаратура. Радіолокаційна апаратура. Апаратура космічного корабля.*

Апаратурний, *а, е.* Апаратурний комплекс. *Апаратурне устаткування лабораторії.*

АПАРЕЛЬ, *ю, ч.* 1. Похила платформа (насіп) для завантаження автомобілів та іншої техніки в залізничні вагони. 2. *військ.* Похилий спуск з круглих місцях окопу чи укриття для в'їзду або виїзду військової техніки.

3. Похила, складна платформа, призначена для в'їзду різних машин самостійно чи за допомогою спеціальних тягачів з берега (або засобу переправи) на одну з палуб судна і виїзду з неї. 4. Плита з невеликим ухилом для проходу або проїзду до підвищених частин споруди.

АПАРТ, *а, ч.* Сценічні монологи або репліки, що вимовляються «вбік», для публіки, і, згідно з авторським задумом, «нечутні» для акторів на сцені.

АПАРТАМЕНТИ, *ів, мн.* 1. Велике за розмірами, вишукано, зі смаком, розкішно обставлене приміщення. 2. *розм.* Розкішна квартира; розкішний номер готелю. *Президентські апартаменти.*

АПАРТЕЇД, *у, ч.* Політика насильницького поділу населення в країні, що ґрунтується на расовій дискримінації. *Політика апартеїду. Жерзви апартеїду.*

АПАСІОНАТА, *и, ж.* Музичний твір або його частина, які виконуються в характері апасіонато.

АПАСІОНАТО, *присл., муз.* Пристрасно, натхненно (про характер виконання музичного твору або його частини).

АПАТИТ, *у, ч.* Мінерал класу фосфатів; сировина для виробництва фосфатних добрив використовується у металургії, керамічній та скляній промисловості. *Кристал апатиту.*

Апатитовий, *а, е.* Апатитове родовище. *Апатитові концентрати.*

АПАТІЯ, *ї, ж.* Стан повної байдужості, відсутність зовнішніх проявів емоційної реакції, інтересу до всього, що відбувається навколо. *Повна апатія. Схильність до апатії. Подолати апатію.*

Апатичний, *а, е.* Апатична людина. *Апатичний хворий. Апатичний рух. Апатичний вигляд. Апатичне ставлення. Апатичний погляд. Апатичний стан.*

Апатичність, *ності, ж.*

АПАТРИД, *а, ч., юр.* Особа без громадянства.

АПАШ, *а, ч.* 1. У Франції — людина, що

апаратниця — аплікація

належить до декласованих елементів суспільства; хуліган, злодій. *Апаши паризького бульвару. 2. невідм.* Фасон чоловічої сорочки з відкритим широким коміром. *Сорочка апаши.*

АПЕКС, *а, ч.* 1. Виготовлена з маслини верхівка білої конічної шапки римських жерців. 2. Сама шапка, пошита зі шкіри жертвовного ягняти. 3. *астр.* Точка небесної сфери, у напрямі до якої рухається будь-який космічний об'єкт. 4. *бот.* Верхівка паростка і кореня рослини, що складається з клітин меристеми.

АП[^]ЛЕНТИ, *ів, мн.* Засоби приваблювання тварин.

АПЕЛЬ, *невідм.* 1. *військ., заст.* Кавалерійський сигнал-заклик до збору. 2. У фехтуванні — удар правою витягнутою ногою об землю на знак початку удаваної атаки.

АПЕЛЯЦІЯ, *ї, ж.* 1. *юр.* Прохання про перегляд рішення суду, про зміну вироку, скероване у вищу судову інстанцію. *Написати апеляцію. Подати апеляцію. Використати право на апеляцію. 2. перен.* Звернення до кого-, чого-небудь за підтримкою, порадою. *Апеляція до громадської думки.*

Апелювати, *юю, юєш.* 1. *юр.* Оскаржувати яку-небудь ухвалу, постанову нижчої інстанції перед вищою, подавати апеляцію. 2. *перен.* Звертатися до кого-, чого-небудь за підтримкою, порадою; покликатися на чий-небудь авторитет. *Апелювати до розуму співрозмовника. Апелювати до громадської думки.*

Апелянт, *а, ч.* Особа, що подає апеляцію (у 1 знач.).

Апеляційний, *а, е.* Апеляційний суд. *Апеляційна скарга.*

АПЕЛЯТИВ, *а, ч., лінгв.* Звернення (власне ім'я або загальний іменник у функції звертання до співрозмовника).

Апелятивний, *а, е.* Слово в апелятивній функції.

АПЕНДИКС, *а, ч., анат.* Червоподібний відросток сліпої кишки людини та деяких хребетних тварин. *Гнійний апендикс.*

АПЕНДИЦИТ, *у, ч.* Запалення апендикса. *Приступ гострого апендициту.*

АПЕРИТИВ, *у, ч.* 1. Слабкий алкогольний напій, який вживають для збудження апетиту. *Випити аперитив. Налити аперитив у келихи. 2. розм.* Будь-який алкогольний напій, що вживається перед їжею. *Запропонувати гостям аперитив.*

Аперитивний, *а, е.*

АПЕРКБТ, *у, ч., спорт.* У боксі — удар знизу вгору, в підборіддя або в корпус суперника.

АПЕРТУРА, *и, ж.* 1. *фіз.* Отвір оптичної

системи, що визначається розмірами лінз або діафрагм. 2. *радіо.* Частина поверхні складних антен, які випромінюють і приймають електромагнітні коливання в певних конкретних умовах.

Апертурний, *а, е.* Апертурна діафрагма. *Апертурна перфокарта.*

АПЕТИТ, *у, ч.* 1. *тільки одн.* Бажання їсти, охота до їди. *Здоровий апетит. Вовчий апетит. Непомірний апетит. Втрата апетиту. Апетиту нема. Апетит приходить, коли їси. їсти з апетитом (без апетиту). 2. перен. мн., перен.* Прагнення до чого-небудь. *Імперський апетити.*

Апетитний, *а, е.* 1. Який збуджує апетит; смачний. *Апетитний чай. Апетитний запах. 2. розм.* Привабливий, принадний. *Апетитний вигляд.*

Апетитно, *Апетитно їсти. Страва апетитно парув.* *Пахнути апетитно.*

АПКАЛЬНИЙ, *а, е.* 1. *анат.* Верхівковий, розташований на верхівці, спрямований угору. 2. *лінгв.* Про приголосні звуки — утворювані кінчиком язика, напр., «д», «т».

АПЛАК, *у, ч.* Біогенний лікарський препарат, що виготовляється з маточкового молочка бджіл.

АПТЕРАПІЯ, *ї, ж., мед.* Лікування бджолою отрутою. *Методи апітерапії.*

АПЛАЗІЯ, *ї, ж., мед.* Вроджена відсутність якої-небудь частини тіла або органа. *Аплазія нирки.*

АПЛАНАТИЗМ, *у, ч.* Відсутність сферичної та хроматичної аберацій в оптичних системах.

Апланат, *а, ч., астр., техн., фіз.*

Об'єktiv, у якого усунена сферична аберация, але не усунений астигматизм.

АПЛАЦЕНТАРНИ, *их, мн., біол.* Ссавці, у яких при розвитку зародків не утворюється плацента.

АПЛКАТА, *и, ж., мат.* Назва одного з трьох чисел, що визначають положення точки у просторі відносно прямокутної системи координат; координата певної точки на осі Z у системі декартових координат у просторі.

Аплікативний, *а, е.*

АПЛКАТУРА, *и, ж., муз.* Спосіб розташування пальців і порядок їх чергування під час гри на музичних інструментах, а також цифрове позначення цього способу в нотах.

Аплікатурний, *а, е.*

АПЛКАЦІЯ, *ї, ж.* 1. Створення орнаментів чи яких-небудь художніх зображень шляхом нашивання або наклеювання на тканину, папір чи ін. матеріали різнокольорових клаптиків тканини, паперу, а також виріб, створений таким способом. *Мистецтво*

аплікатор — апофёґма

- аплікації. Уроки аплікації *Килимок-аплікація. Паперова аплікація. Аплікація сукном*. 3. мед. Накладання на хворий орган або місце певних речовин із лікувальною метою. *Аплікації із сорбентів. Аплікації з глини у ділянці серця*. 4. лінгв. Включення в текст художнього твору цитати (прислів'я, відомого вислову тощо).
- Аплікатор, а, ч. Пристосування, яке накладають з лікувальною метою на поверхню тіла як джерело якого-небудь виду енергії або як носія речовини, що діє на організм.
- Аплікаційний, а, е.
- Апліке, невідм., с. 1. Накладне срібло. 2. Металевий виріб, укритий тонким шаром срібла.
- АПЛІТ, у, ч. Магматична жильна гірська порода, що складається із світлозбарвлених матеріалів; використовується в керамічній промисловості.
- АПЛІМБ, у, ч. 1. Надмірна, показна самовпевненість у поведінці) розмові. *Неймовірний апліомб. Говорити з апліомбом*. 2. хореогр. Уміння танцівника зберігати вертикальну лінію від голови до ніг.
- АПНБЕ невідм., с. Тимчасове припинення дихання, зумовлене гальмуванням дихального центру, що міститься в довгастому мозку.
- АПО... Префікс на позначення втрати, відсутності, відокремлення, віддалення або для вказування на склад, походження.
- АПОАСТН у, ч., астр. Найвіддаленіша від головної зірки точка орбіти зірки супутника, що обертається навколо неї.
- АПОБЮСФЕРА, и, ж. Високі шари атмосфери (60—80 км над Землею), куди ніколи, навіть випадково, не піднімаються живі організми, а біогенні речовини потрапляють у дуже незначній кількості.
- АПОГАМІЯ, і, ж. Розвиток зародка з клітин зародка або зародкового мішка в деяких квіткових рослин і папоротей.
- АПОГЕЙ, ю, ч. 1. астр. Найвіддаленіша від центра Землі точка орбіти Місяця або штучного супутника Землі. *Апогей супутника. Висота апогею ракетноносія*. 2. перен. Найвищий ступінь чого-небудь; вершина, розквіт. *Апогей боротьби. Апогей слави. Апогей творчості. Бути в апогеї. Досягти апогею*.
- АПОДЖІАТУРА, и, ж., муз. Одна з музичних прикрас, що найширше використовувалася в період класицизму.
- АПОЗИЦІЯ¹, і, ж., біол. Ріст тканин і клітин унаслідок відкладення нових шарів на раніше утвореному шарі.
- АПОЗИЦІЯ², і, ж., лінгв. Прикладка, означення у формі іменника.
- Апозитивний, а, е. *Апозитивне означення*.
- Апозитивність, ості, ж.
- АПОКАЛІПСИС, а, ч. 1. Остання книга Нового Завіту, що містить містичні пророцтва про кінець світу. *Коментарі до Апокаліпсиса*. 2. перен. Про що-небудь катастрофічне для світу, цивілізації. *Екологічний апокаліпсис. Ядерний апокаліпсис*.
- Апокаліптичний, а, е. *Апокаліптична картина*.
- АПОКОПА, и, ж. Усічення наприкінці слова одного або кількох звуків без порушення його значення; у поезії здебільшого зумовлюється віршовим розміром або римою.
- АПОКРИНОВІ залози, фізіол. — залози, у яких виділення секрету супроводжується відторгненням верхніх частин їх клітин.
- АПОКРИФ, а, ч., літ. 1. Релігійно-легендарний твір, зміст якого не цілком відповідає офіційному віровченню і який церква не визнає священним. 2. Твори сумнівної вірогідності або невідомого походження.
- Апокрифічний, а, е. *Апокрифічна література. Стаття апокрифічного змісту*.
- АПОЛОГ, а, ч., літ. Невелике алегоричне оповідання із життя тварин, як правило, повчального характеру, з виразно висловленою мораллю.
- АПОЛОГЕТИКА, и, ж. 1. Галузь богослов'я, що захищає догми християнської релігії. *Богословська апологетика*. 2. перен. Упереджений, тенденційний захист, виправдання якого-небудь учення, теорії, ідеї суспільного ладу або певного авторитету. *Апологетика модернізму*.
- Апологет, а, ч.
- Апологетичний, а, е. *Апологетичні твердження. Апологетичний виступ*.
- АПОМІКСИС, у, ч. 1. біол. Розмноження багатьох рослин і деяких тварин нестатевим способом. 2. спец. Утворення зародка без запліднення.
- Апоміктичний, а, е.
- АПОМОРФІН, у, ч. Лікарський препарат, відхаркувальний засіб. *Вживати апоморфін*.
- АПОНЕВРОЗ, у, ч. анат. Широка блискача сполучнотканинна пластинка, за допомогою якої м'язи прикріплюються до кісток чи інших тканин.
- Апоневрогтичний, а, е.
- АПОПЛЕКСІЯ, і, ж. 1. Тяжкий хворобливий стан, викликаний кроволивом у мозок або закупоренням мозкових судин. *Удар апоплексії*. 2.
- Раптове засихання рослин. *Апоплексія рослин*.
- Апоплексійний, а, е. *Апоплексійний удар*.
- АПОРТ¹, у, ч. Один із кращих осінньо-зимових сортів яблунь, а також великий кисло-солодкий плід цього дерева. *Алма-атинський апорт*.
- АПОРТ², виг. Команда, якою спонукують собаку щось принести.
- АПОРТИ, ів, мн. Майно, що надходить до акціонерного товариства як плата за акції.
- АПОСЮПЕЗА, и, ж. Незакінченість речення, що підкреслює неможливість передати глибину думки.
- АПОСТЕРІОРИ, присл., філос., лог. Термін теорії пізнання, що означає знання на основі досвіду; протилежне — апіорі. *Визнавати що-небудь апостеріорі. Робити висновки апостеріорі*.
- Апостеріорний, а, е. *Апостеріорне твердження. Апостеріорне судження*.
- Апостеріорність, ості, ж.
- АПІСТОЛІ, а, ч. 1. бібл. Кожен із 12 учнів Ісуса Христа, які поширювали, проповідували його вчення. *Святі апостоли. Духовні апостоли Петро і Павло. Дванадцять апостолів Христових. Вчення апостолів*. 2. Християнська богослужбова книга, що містить «Діяння апостолів» та «Послання апостолів». *Читати Апостола*. 3. перен., книжн. Ревний послідовник, проповідник якого-небудь учення, ідеї і т. ін. *Апостол правди і науки. Апостол справедливості. Апостол добра*.
- Апостольство, а, с.
- Апостольський, а, е. *Апостольська наука. Апостольські проповідання. Апостольська церква. Апостольська столиця. Апостольські брати*.
- АПІСТРОФ, а, ч. Надрядковий знак у вигляді коми, що вживається в деяких умовах із різною метою (для позначення роздільної вимови, замість пропущеного голосного тощо).
- АПОСТРОФА, и, ж., літ. Риторичний засіб — звернення (перев. несподіване) до одного із слухачів або читачів, до уявної особи або предмета.
- АПОТЄЦІЙ, ю, ч. Відкрите плодове тіло деяких сумчастих грибів і лишайників.
- АПОФЕГМА, и, ж., літ. Коротке оповідання про репліку чи витівку мудреця, митця чи просто розумної людини, що стосується питань моралі.

А

Апофегмати, ів, мн. Старовинні збірники дотепних висловів, повчальних розповідей.

АПОФЕМА, и, ж., мат. Перпендикуляр, опущений із центра правильного багатокутника на будь-яку з його сторін.

АПОФЕБЗ, у, ч. 1. книжн. Звеличування якої-небудь особи, події, явища. *Апофеоз кохання. Апофеоз слави. 2. театр.* Урочиста сцена в кінці спектаклю або концерту, в якій прославляється народ, герой, подія і т. ін. *Апофеоз твору. 3. перен.* Урочисте, величне завершення події. *Апофеоз свята.*

Апофеозний, а, е. *Апофеозний момент.*

АПОФЕРМЕНТ, у, ч., біол., хім. Білкова частина молекули ферменту, що зумовлює його специфічність.

АПОФІЗ, а, ч., анат. 1. Відросток, виступ кістки; кінцева частина трубчастих кісток. 2. геол. Відгалуження магматичного тіла в сусідні гірські породи.

Апофізний, а, е.

АПОХРОМАТ, а, ч., фіз. Різновид фотографічного об'єктива, в якому усунена сферична аберация (у 1 знач.).

АПОЦЕНТР, а, ч. Точка орбіти небесного тіла, найвіддаленіша від центра тіла, навколо якого здійснюється обертання.

АППЕРЦЕПЦІЯ, ї, ж., психол. Залежність сприйняття від минулого досвіду, від запасу знань і загального змісту духовного життя людини, а також від психічного стану людини у момент сприйняття.

Апперцептивний, а, е.

Апперцептивний, а, е.

Апперципувати, ую, уеш. Освоювати на основі наявного досвіду.

АПРАКСІЯ, ї, ж., мед. Розлад у людини здатності виконувати звичні цілеспрямовані дії, що зумовлений ураженням певних ділянок кори головного мозку.

АПРЕТУРА, и, ж., техн. Остаточне оброблення тканини, шкіри тощо спеціальними речовинами для надання їм жорсткості, м'якості, пружності тощо.

Апрёт, у, ч. Речовина (крохмаль, мило та ін.), що використовується для надання волокнам, тканинам і т. ін. певних властивостей.

Апретурний, а, е.

Апретурник, а, ч. Той, хто здійснює апретуру.

Апретурниця, і, ж.

Апретувати, ую, уеш. Здійснювати остаточне оброблення тканини, шкіри тощо спеціальними речовинами.

АПРІОРІ, присл., філос., лог. Знання, яке одвічно, до досвіду і незалежно від

апофегмати — аралія

нього притаманне свідомості; протилежне — апостеріорі. *Стверджувати апріорі. Приймати рішення апріорі. Робити висновки апріорі.*

Апріорний, а, е. *Апріорний висновок. Апріорна заява.*

Апріорність, ості, ж. *Апріорність твердження.*

АПРОБАЦІЯ, ї, ж. 1. Офіційне схвалення, затвердження чого-небудь після випробування, перевірки. *Попередня пробація. Пробація ліків. Дати пробацію. Пройти пробацію. 2. с. г.* Визначення сортових якостей посівів з метою виділення кращого для насіння. *Метод польової пробації.*

Апробатор, а, ч. Той, хто здійснює пробацію (у 2 знач.).

Апробаційний, а, е. *Апробаційні ознаки.*

Апробований, а, е. *Апробований метод дослідження.*

Апробувати, ую, уеш. 1. Давати оцінку, відгук, офіційно схвалювати, затверджувати що-небудь. *Апробувати окремі положення дослідження. Апробувати дисертацію. Апробувати підручник. Апробувати новий метод лікування. 2. с. г.* Здійснювати пробацію. *Апробувати посіви.*

АПРОКСИМАЦІЯ, ї, ж., мат. Приблизне вираження яких-небудь величин через інші, простіші величини.

Апроксимувати, ую, уеш.

АПРОПРІАЦІЯ, ї, ж., стец. Привласнення, заволодіння чим-небудь; пристосування чого-небудь.

Апропрійований, а, е. *Апропрійоване майно.*

Апропріювати, юю, юеш.

АПРБШ, у, ч. 1. полігр. Проміжок між літерами чи словами в друкарському наборі. 2. тільки мн., заст. Глибокий зигзагоподібний рів, хід, сполучення для підступів до обложеного укріплення, фортеці.

АПСІДА, рідше АБСИДА, и, ж., архіт. Півкруглий (іноді багатокутний) виступ у стіні античної або церковної будівлі. *Півциркулярна апсида. Вітарна апсида. Розташування апсида.*

АПТЁКА, и, ж. Медично-санітарний заклад, в якому виготовляють ліки за рецептами, а також продають готові препарати та інші медичні товари. *Спеціалізована аптека. Фі-тоаптека. Працювати в аптеці.*

Аптекарь, я, ч. Працівник аптеки, який приймає рецепти, виготовляє і відпускає ліки.

Аптекарька, и, ж.

Аптекарьський, а, е.

Аптєчка, и, ж., розм. Набір ліків для надання першої допомоги хворому або для домашнього лікування. *Аптєчка*

водія.

Аптєчний, а, е. *Аптєчні ліки. Аптєчний склад.*

АПТЕРИГОТИ, ів, мн. (одн. аптеригот, а, ч.). Первиннобезкрилі нижчі комахи, довжиною до 5 см, що живуть у ґрунті, лісовій підстилці, гнилій деревині тощо і більшість із яких є ґрунтоутворювачами.

АПТЕРІБЗ, у, ч. Затримання або повне припинення росту п'р'я у молодняка водоплавної птиці.

АР, а, ч. У метричній системі — міра земельної площі, що дорівнює 100 м².

АРА, невідм., ч. Довгохвостий папуга з яскравим оперенням, поширений у Південній Африці; добре приручається.

АРАБЕСК, у, ч. Одна з основних поз класичного танцю, при якій рівновага зберігається на одній нозі, а друга випрямлена, піднята і відведена назад.

АРАБЕСКА, и, ж. 1. Різновид орнаменту з геометричних фігур, стилізованого листа, квітів і т. ін., який поширився в Європі під впливом арабського мистецтва. *Халат з арабесками. Малюнки для арабесок. 2. муз.* Жанр інструментальної п'єси (здебільшого для фортепіано) з багато орнаментованим мелодійним малюнком. 3. тільки мн. Збірник невеликих літературних або музичних творів.

Арабесковий, а, е. *Арабесковий орнамент.*

АРАБІЗМ, у, ч., лінгв. Слово або вислів, запозичені з арабської мови.

АРАБІКА, и, ж. Сорт кави. *Арабіка в зернах.*

АРАБІН, у, ч. Різновид рослинного клею, складник аравійської камеді.

АРАБІСТИКА, и, ж. Сукупність дисциплін, що вивчають історію, мову, культуру, економіку і т. ін. арабських Народів. *Галузь арабістики.*

Арабіст, а, ч.

Арабістка, и, ж.

АРАГОНІТ, у, ч., мін. Поліморфний різновид вуглекислого кальцію; входить до складу перламутру черепашок.

АРАК, у, ч. Поширений на сході міцний алкогольний напій, що виготовляється із соку пальми, рису, ячменю, пшениці та ін. *Штучний арак.*

Араковий, а, е. *Араковий напій.*

АРАЛІЯ, ї, ж. Високий колючий кущ або деревце з великим листям і дрібними квіточками, зібраними у волоті, яке вирощують перев. як декоративну рослину.

Аралієвий, а, е.

АРАНЕОЛОГІЯ, і, ж. Розділ арахнології, присвячений вивченню павуків. *Праці з аранеології.*

Аранеолог, а, ч.

Аранеологічний, а, е. *Аранеологічні дослід.*

АРАНЖУВАННЯ, я, с. 1. Переклад музичного твору, написаного для одного інструмента або групи інструментів (голосів) для виконання на іншому інструменті або іншим складом інструментів (голосів). *Симфонія в аранжуванні для фортепіано.* 2. Полегшений виклад музичного твору для виконання на тому самому інструменті. 3. У джазі — видозміни мелодії, здійснювані безпосередньо під час виконання.

Аранжований, а, е. *Аранжована мелодія.*

Аранжувальник, а, ч. Той, хто здійснює аранжування. *Аранжувальник народної музики. Аранжувальник квіткових композицій.*

Аранжувати, ую, уєш. *Аранжувати пісню. Аранжувати симфонію для фортепіано. Аранжувати народну мелодію для гітари.*

АРАУКАРИЯ, і, ж. Ряд вічнозелених хвойних дерев, поширених у Південній Америці й Австралії; дають цінну деревину; насіння більшості видів їстівне. *Насадження араукарії.*

Араукарити, ів, мн. Рештки стовбурів хвойних дерев.

АРАХНІДИ, ів, мн. Павукоподібні тварини, зокрема скорпіони, сольпуги, павуки, кліщі та ін.

АРАХНІЗИ, ів, мн. Хвороби жуйних тварин, спричинювані паразитичними й отруйними павукоподібними.

АРАХНОЇДИТ, у, ч., мед. Запалення павутинної оболонки головного і спинного мозку; спричинюється грипом, туберкульозом, тифом та ін. *Лікування арахноїдиту.*

АРАХНОЛОГІЯ, і, ж. Розділ зоології, що вивчає павукоподібних. *Дані арахнології.*

Арахнолог, а, ч.

Арахнологічний, а, е.

АРБАЛЕТ, а, ч. Старовинна метална ручна зброя, що має форму лука з механізмом для натягування тятиви, самостріл. 2. *мисл.* Рушниця для полювання під водою.

Арбалетний, а, е.

Арбалетник, а, ч. Той, хто стріляє з арбалета.

АРБГТР, а, ч. 1. Посередник, суддя, до якого звертаються для розв'язання аралієвий — арден

спорів, що не підлягають судовому розглядові; третейський суддя. *Бути арбітром. Звернутися до арбітра.* 2. Суддя у деяких видах спортивних змагань. *Футбольний арбітр.*

Строгий арбітр.

Арбітраж, у, ч. 1. Розв'язання арбітрами спорів, які не підлягають судовому розглядові; третейський суд. *Державний арбітраж України. Відомчий арбітраж. Міжнародний арбітраж. Передати справу в арбітраж. Рішення арбітражу.* 2. *екон.* Отримання прибутку від різниці цін та курсів при скуповуванні іноземної валюти на одному валютному ринку та одночасного продажу її на іншому валютному ринку. *Валютний арбітраж. Фондовий арбітраж.*

Арбітражер, а, ч. Дилер, який здійснює торгівлю цінними паперами або іншими товарами з метою перепродажу та одержання прибутку.

Арбітражний, а, е. *Арбітражний суд. Арбітражна операція. Арбітражна комісія.*

АРБОВІРУСИ, ів, мн. (одн. арбовірус, у, ч.), *біол.* Група вірусів, які переносяться кліщами, комарами.

Арбовірусний, а, е. *Арбовірусні хвороби.*

АРБОЛІГ, у, ч. Будівельний матеріал, різновид легкого бетону, виготовлений із деревних відходів і цементу; використовується для виготовлення плит, панелей, блоків для малоповерхових будинків. *Панелі з арболіту.*

Арболітовий, а, е. *Арболітові блоки.*

АРБОРИЦІДИ, ів, мн. Хімічні речовини, які застосовують для боротьби з небажаною, зайвою деревночагарниковою рослинністю на луках, пасовищах, сільськогосподарських угіддях.

АРГАМАК, а, ч. Старовинна назва породистого верхового коня у східних народів. *Турецький аргамак.*

АРГЕНТИТ, у, ч. Сріблястий мінерал, що містить руду срібла.

АРГЕНТОМЕТРІЯ, і, ж. Метод кількісного аналізу, який ґрунтується на утворенні малорозчинних у воді сполук срібла.

Аргентометричний, а, е.

Аргентометричні показники.

АРГІЛП, у, ч. Осадова гірська порода, що утворилася в результаті ущільнення, зневоднювання та цементації глини; має високу твердість і не розмокає у воді.

Аргілітовий, а, е.

АРГІЛЮФІЛИ, ів, мн. Водяні організми, що живуть переважно на глинистих ґрунтах.

АРГБН, у, ч. Хімічний елемент, безбарвний, без запаху, газ, що входить до складу повітря і не вступає в хімічні реакції; використовується для наповнення електричних ламп, у зварювальній техніці тощо.

Аргоновий, а, е. *Аргоновий лазер. Аргонові трубки.*

АРГОНАВТИ, ів, мн. (одн. аргонавт, а, ч.). 1. У грецькій міфології — герої, які здійснили далекий морський похід на кораблі «Арго» в Колхиду по золоте руно. *Міф про аргонавтів.*

2. *перен.* Про відважних мореплавців, які подорожують у невідомі країни, шукаючи багатства, пригод і т. ін. *Новітні аргонавти. Аргонавти Всесвіту.*

АРГУМЕНТ, у, ч. 1. Підстава, доказ, які наводяться для обґрунтування, підтвердження чого-небудь. *Серйозний аргумент. Переконливі аргументи. Наукові аргументи. Наводити аргументи. Погоджуватися з аргументами опонента.* 2. *мат.* Незалежна величина, від зміни якої залежить зміна функції.

Аргументація, і, ж. Сукупність доказів, необхідних для доведення чого-небудь. *Полемічна аргументація. Незаперечна аргументація. Переконлива аргументація. Розумна аргументація.*

Аргументований, а, е. *Аргументована критика.*

Аргументованість, ності, ж. *Аргументованість пояснень.*

Аргументовано. *Говорити аргументовано.*

Аргументування, я, с.

Аргументувати, ую, уєш. Наводити аргументи (в 1 знач.); доводити, обґрунтовувати.

Переконливо аргументувати. Аргументувати відповідь. Аргументувати теоретичне положення.

АРГУС, а, ч. 1. У давньогрецькій міфології — стокий сторож, який бачив навіть під час сну. 2. *перен., книжн., заст.* Пильний, невисипущий сторож.

3. Птах родини фазанових з яскравим оперенням і великими плямами-очками на пір'ї. 4. Невелика морська риба родини оселедцеподібних з плямистим забарвленням у молодих особин.

АРДЕН, а, ч. Бельгійська порода робочих коней-важковозів. *Гладкий орден.*

А

АРГЬ, *невідм., с., лінгв.* Умовна говірка вузької соціальної групи, у якій є специфічні слова й вислови, незрозумілі для сторонніх; жаргон.

Арготизм, у, ч. Слово або вислів, запозичені літературною мовою з якогонебудь арго.

Арготічний, а, е. *Арготичні елементи.*

А

- АРДІМЕТР**, а, ч. Електричний прилад для вимірювання високих температур (у промислових печах).
- АРЕАЛ**, у, ч. Територія поширення чого-небудь, напр., виду тварин, рослин, а також мов та ін. *Природний ареал. Ареал поширення.*
- Ареальний**, а, е. *Ареальні дослідження. Ареальна лінгвістика*
- АРЕАЛЬГІЯ**, і, ж. 1. Наука про регіони поширення окремих видів, родин та інших систематичних груп рослин і тварин. 2. Напрямок діалектології, у рамках якого досліджують характер, лінгвістичну сутність одиниць діалектного членування, зумовленість просторових характеристик мовних явищ їх історією, зв'язками з традиційною культурою носіїв діалектів.
- Ареалогічний**, а, е. *Ареалогічне вивчення явища.*
- АРЕНА**, и, ж. 1. Первісно — овальний або круглий посиланий піском майданчик для поєдинків чи ігор у центрі амфітеатру, цирку чи стадіону. 2. Круглий майданчик із бар'єром посередині цирку, де виступають артисти. *Циркова арена. Майстри арени.* 3. *перен.* Місце, де відбувається яка-небудь дія, подія. *Арена битви.* 4. *перен.* Галузь, поле діяльності. *Політична арена. Арена громадської (мистецької) діяльності.*
- АРЕЙМЕТР**, а, ч., фіз. Прилад для визначення густини (питомої ваги) рідини. *Молочний ареометр.*
- АРЕОПАГ**, у, ч. 1. У стародавніх Афінах — найвищий орган релігійної, судової й політичної влади. 2. *перен.* Зібрання авторитетних осіб для вирішення певних питань.
- АРЕТІР**, а, ч. Пристосування для встановлення і закріплення чутливого елемента вимірювального приладу у неробочому положенні для захисту його від пошкоджень у той час, коли ним не користуються.
- АРЕФЛЄКСІЯ**, і, ж., мед. Відсутність рефлексів.
- Арефлексійний**, а, е.
- АРЕШТ**, у, ч. 1. Позбавлення волі, взяття під варту кого-небудь. 2. *юр.* Судова заборона вільно розпоряджатися власним майном. *Накладати арешт на рахунки організації. Арешт майна.*
- Арештант**, а, ч. Той, кого взяли під варту, заарештували.
- Арештантка**, и, ж.
- Арештований**, а, е. у знач. ім. *Перші арештовані. Допит арештованих.*
- Арештовувати**, ую, уещ, Арештувати, ую, уещ. 1. Брати кого-небудь під варту, позбавляти волі. *Арештувати за підозрою у скоєнні злочину.* 2.
- ардометр — аркада**
- Накладати арешт. Арештовувати рахунок у банку.*
- АР'ЄРГАРД**, у, ч. Частина війська або флоту, яка під час походу йде позаду головних сил, щоб оборонити їх від нападу; протилежне — авангард. *Сильний ар'єргард. Ар'єргард флоту. Йти в ар'єргарді.*
- Ар'єргардний**, а, е. *Ар'єргардні бої. Ар'єргардні частини.*
- АР'ЄРСЦЕНА**, и, ж., спец. Задня частина сцени, що править за резервне приміщення для встановлення декораций.
- АРИДНИЙ** кл і мат — сухий, жаркий клімат, властивий пустелям та напівпустелям, що характеризується значним переважанням випаровування над опадами.
- Аридність**, ності, ж. Сухість клімату, що зумовлює нестачу вологи для життя організму.
- АРИК**, а, ч. У Середній Азії — назва зрошувального каналу. *Побудувати арик.*
- Ариковий**, а, е. *Арикове зрошування.*
- АРИЛБІДИ**, ів, мн. Дрібні вирости на зернах, що містять олійні речовини і сприяють поширенню насіння за допомогою мурах, які поїдають ариллоїдів.
- АРИЛУС**, а, ч. М'ясистий виріст на насіннях деяких рослин; різновид принасітника; сприяє поширенню насіння тваринами, комахами, птахами, вітром, водою тощо.
- АРИСТОГЕНЕЗ**, у, ч. Автогенетична концепція, згідно з якою еволюція здійснюється без участі природного добору, під дією внутрішніх творчих стимулів і незалежно від змін зовнішнього середовища.
- АРИСТОКРАТІЯ**, і, ж. 1. *тільки одн.* Форма державного правління, при якій вся влада належить представникам родової знаті. 2. *збірн.* Привілейований прошарок панівного класу; родова знать. *Українська аристократія.* 3. *перен.* Соціальна група, що перебуває у привілейованому становищі. *Наукова аристократія.*
- Аристократ**, а, ч. 1. Той, хто належить до аристократії. *Українські аристократи.* 2. Особа, що належить до духовної або інтелектуальної еліти суспільства. *Аристократ духу.*
- Аристократизм**, у, ч. 1. Характерна для аристократів манера вишуканої, витонченої, гордовитої поведінки. 2. *перен.* Вишуканість, вищість. *Аристократизм духу.*
- Аристократичний**, а, е. *Аристократичне товариство. Аристократична натура. Аристократичні манери. Інтереси родової аристократичної верхівки.*
- Аристократичність**, ності, ж.
- Аристократічно**. *Манера говорити аристократично.*
- Аристократка**, и, ж.
- АРИТМІЯ**, і, ж., мед., фізіол. 1. Порушення нормального ритму діяльності серця. *Сильна аритмія. Ліки від аритмії. Лікувати аритмію. Аритмія серцевих скорочень.* 2. *літ.* Порушення віршового ритму, не помічене автором або застосоване навмисно як версифікаційний прийом.
- Аритмічний**, а, е. *Аритмічний пульс. Аритмічна робота серця.*
- Аритмічність**, ності, ж. *Аритмічність пульсу.*
- Аритмічно**.
- АРИФМІГРАФ**, а, ч. Лічильна машина для механічного виконання арифметичних дій, результати яких автоматично записуються на особливій стрічці.
- АРИФМОМОРФОЗ**, у, ч. Еволюційне перетворення організму, при якому спостерігається зміна кількості однорідних органів.
- АРИАНСТВО**, а, с., рел. Течія у християнстві IV—VI ст., прихильники якої заперечували офіційне вчення церкви про єдину суть Трійці і стверджували, що Син Божий (Христос) нижчий за Бога Отця.
- Аріанець**, нця, ч.
- Аріанка**, и, ж.
- Аріанський**, а, е.
- АРІБАЛ**, а, ч. Невелика кулеподібна чи грушоподібна посудина з обпаленої глини, часто з художнім розписом.
- АРІСТА**, и, ж. Невелика арія, що відзначається простотою і пісенним характером мелодії; як правило, має двочастинну будову.
- АРІЗО**, *невідм., с., муз.* Невелика арія, що має наспівно-речитативний характер. *Вільно побудоване арізо.*
- АРІЯ**, і, ж. 1. Вокальний твір для одного голосу, що входить як складова частина до опери, ораторії та ін. *Арія Кармен.* 2. Невеликий вокальний або інструментальний твір наспівного характеру.
- АРКА**, и, ж. 1. Склепіння у формі дуги, яким перекривають проріз у стіні або сполучають опори моста, два суміжні будинки і т. ін. *Мостова арка. Тріумфальна арка.* 2. Декоративна споруда у вигляді брами, що завершується склепінням.
- Аркада**, и, ж. Ряд арок, що спираються на стовпи або колони; галерея з арок; застосовують здебільшого при спорудженні відкритих

галерей. Відкриті аркади. Галерея під аркадами.

Арковий, а, е. 1. Прикм. до арка. *Аркове кріплення*. 2. Те, що за формою схоже на арку, елементом чого є арка. *Аркова гребля*.

АРКАН, а, ч. Довгий мотузок із зашморгом на кінці, за допомогою якого ловлять коней та інших тварин. *Накинути аркан*.

Арканити, ню, ниш. Ловити за допомогою аркана. *Арканити коня*.

Арканний, а, е. *Арканний вузол*.

АРКАТУРА, и, ж., архіт. Ряд однакових глухих невеликих арок на фасаді будівлі чи на внутрішніх стінах приміщення, які слугують прикрасою для стіни.

АРКБУТАН, а, ч, архіт. Зовнішня кам'яна арка, елемент опори склепіння.

АРКБЗИ, ів, мн. Грубозернисті пісковики, що утворилися внаслідок руйнування гранітів, гнейсів та інших кислих магматичних гірських порід зернистої структури.

АРКОЛБГІЯ, і, ж. Розроблення методів створення різних споруд, будівництва господарських об'єктів і населених пунктів із максимальним збереженням природного середовища.

АРЛЕКІН, а, ч. 1. Традиційний персонаж італійської «комедії масок», який у костюмі з різнокольорових клаптів і в чорній напівмасці виконував роль дотепного слуги-блязня. 2. Смуга тканини, яка обрамляє порталну арку сцени.

Арлекінада, и, ж. 1. Невелика театральна п'єса (пантоміма), в якій головну роль виконує арлекін. 2. Популярний жанр у XVIII ст. у Франції. 3. Блязнювання.

АРМ АГЕДДІН, у, ч. 1. Місцевість біля підніжжя гори Кармель, яка в біблійні часи була місцем вирішальних битв з єгиптянами, асирійцями та іншими завойовниками Ханаансько-го краю; згідно з Одрокненням Іоанна Богослова, місце, де під час настання кінця світу відбудеться остання битва з участю всіх царів Землі. 2. *перен.* Щось страшне, невідворотне, глобальний катаклізм. *Атомний армагеддон. Очікування армагеддону*.

АРМАДА, и, ж. Велике з'єднання військових кораблів, літаків або танків, які узгоджено діють на одному напрямі. *Армада літаків. Армада крейсерів*.

АРМАДИЛИ, ів, мн. Південноамериканські ссавці, тіло яких захищене панциром із рогових щитків; живляться дрібними хребетними тваринами, моллюсками, комахами і т. ін.

АРМАТУРА, и, ж. 1. *збірн., техн.* Су-

арковий — артеріосклероз

купність допоміжних приладів, деталей, необхідних для роботи якогось апарата, машини, конструкції. *Освітлювальна арматура*. 2. *буд.* У залізобетонних спорудах — сталевий каркас; також сукупність металевих частин, розміщених у якій-небудь матеріал або споруду для їх зміцнення. 3. *мист.* Скульптурне або живописне зображення зброї та обладунку, що використовується з декоративною метою.

Арматурний, а, е, *техн., буд.* 1. Прикм. до арматура (у 2 знач.). *Жорсткі арматурні каркаси*. 2. Який виготовляє арматуру (в 1, 2 знач.). *Арматурний цех*. 3. Признач. для арматури (у 1, 2 знач.). *Арматурний дрін*.

Арматурник, а, ч. Той, хто виготовляє, встановлює чи обслуговує арматуру (у 1, 2 знач.).

Арматурниця, і, ж.

АРМУВАТИ, ую, уєш. Зміцнювати матеріал (споруду), вводячи в нього арматуру (у 2 знач.). *Бетон армують металом*.

Армований, а, е. *Армований брус. Армовані деталі. Армоване скло*.

Армування, я, с. *Армування бетонних конструкцій*.

Армрестлінг, у, ч. Змагання на силу рук. *Змагання з армрестлінгу*.

АРМЮР, а, ч. Вид переплетення з дрібноволокнистими тканинами малюнками, який застосовують у тканинах для одягу, рушниках, серветках та ін.

АРНІКА, и, ж. 1. Висока багаторічна трав'яниста рослина з жовтими квітками; широко використовується в медицині. *Арніка гірська. Препарати арніки*. 2. *фарм.* Ліки, виготовлені з квітів цієї трави.

Арніковий, а, е. *Арнікова примочка*.

АРОГЕНЕЗ, у, ч. Найзагальніші пристосувальні зміни організації та функцій організмів у ході еволюції, що підвищують інтенсивність їх життєдіяльності.

АРИЗІЯ, і, ж., *мед.* Руйнування тканин і судин під час запальних процесів і при виразках.

Арозійний, а, е. *Арозійні явища*.

АРОМАТ, у, ч. 1. Приємний і ніжний запах; пахощі. *Аромат лілій. Аромат парфумів*. 2. *перен.* Властива чому-небудь ознака. *Аромат юності*.

Ароматизація, і, ж. 1. *кул.* Додавання у страву, напій ароматичних речовин. *Ароматизація штучних фруктових вод*. 2. *техн.* Збагачення нафти, бензину і т. ін. ароматичними вуглеводнями. *Ароматизація нафти*.

Ароматизатор, а, ч. Речовина, що має приємний запах і використовується

А для надання аромату продуктам харчування, парфумерним виробам і т. ін. *Синтетичні ароматизатори. Харчові ароматизатори. Ароматизатор, ідентичний натуральному*.

Ароматизований, а, е. *Ароматизовані напої. Ароматизований бензин*.

Ароматизувати, ую, уєш. *Ароматизувати тісто корицею. Ароматизувати бензин*.

Ароматичний, а, е. *Ароматичні приправи. Ароматичні речовини*.

Ароматичність, ності, ж. *Ароматичність речовини*.

Ароматний, а, е. *Ароматний чай. Ароматна хвля*.

АРОМОРФБЗ, у, ч. Ускладнення організації та функцій організмів у процесі еволюції, що дає їм можливість розширювати середовище проживання виду.

АРОРУТ, у, ч., *спец.* Крохмальне борошно, яке виробляють із коріння бульб та плодів деяких тропічних рослин.

АРПЕДЖЮ, *невідм., с., муз.* Акорди із швидкою послідовністю звуків.

АРСЕН, у, ч. Хімічний елемент у вигляді твердої речовини сірого кольору з металічним блиском; миш'як.

Арсеновий, а, е. *Арсенова кислота*.

АРСЕНАЛ, у, ч. 1. Склад зброї і військового спорядження. *Арсенал із зброєю*. 2. Завод, на якому виготовляють зброю і військове спорядження. 3. *перен.* Великий запас чого-небудь (засобів, можливостей та ін.). *Арсенал художніх засобів*.

Арсенальний, а, е.

АРТ¹... Перша частина складних слів, що відповідає слову «артилерійський».

АРТ²... Перша частина складних слів, що відповідає значенню слів «мистецтво», «мистецький».

АРТАЛПІЯ, і, ж., *мед.* Біль у суглобах при різних захворюваннях.

АРТЕЗІАНСЬКИЙ, а, е. Який міститься в глибоких водоносних шарах землі; глибинний. *Артезіанська вода*.

АРТЕРІЙТ, у, ч., *мед.* Запалення стінок артерій. *Гострий артеріт. Хронічний артеріт*.

АРТЕРІОЛИ, ол, мн. (*одн.* артеріола, и, ж.). Дрібні кінцеві розгалуження артерій, що переходять у капіляри.

АРТЕРІОСКЛЕРОЗ, у, ч. Хронічне захворювання артерій, що виражається в ущільненні їхніх стінок; супроводжується втратою еластичності, звуженням просвіту артерій. *Розвиток артеріосклерозу*.

А

артерія — архетип

- АРТЕРІЯ**, і, ж. 1. Кровоносна судина, що розносить збагачену киснем кров від серця до всіх органів і тканин тіла. 2. *перен.* Важливий комунікаційний шлях, напр.: залізнична лінія, судноплавна ріка, канал, головна вулиця і т. ін. *Транспортна артерія.* Артеріальний, а, е. *Артеріальний тиск. Артеріальна кров.*
- АРТЕСОНаДО**, *невідм.* Дерев'яна набірна стеля з кесонами, часто прикрашена різьбою чи розписом.
- АРТЕФАКТ**, у, ч. 1. *біол.* Утвір або процес, який не властивий біологічному об'єктові за нормальних умов і виникає внаслідок дослідів над ним. 2. *спец.* Річ, предмет, який є продуктом цілеспрямованої діяльності людини. 3. У культурології — інтерпретативне втілення певної культурної форми в конкретному матеріальному продукті, акті поведінки, соціальній структурі тощо.
- АРТИКЛЬ**, я, ч., *лінгв.* Частка, що вживається в деяких мовах при іменниках для розрізнення роду, надання їм означеності або неозначеності. *Означений артикль. Неозначений артикль.*
- АРТИКУЛ**, а, ч. 1. *заст.* Стаття, розділ або параграф якого-небудь закону, договору, розпорядження та ін. *Артикул нової конституції.* 2. *спец.* Тип виробу, товару, а також його цифрове або літерне позначення. *Новий артикул виробів.*
- АРТИКУЛЯЦІЯ**, і, ж. 1. *лінгв.* Робота мовних органів, спрямована на вимовляння того чи іншого звука мови; також положення мовних органів при вимові такого звука. *Вироблення правильної артикуляції.* 2. *муз.* Спосіб виконання на інструменті чи голосом певної послідовності звуків.
- Артикулювати, юю, юєш. Вимовляти звуки мови за допомогою органів мовлення.
- Артикуляційний, а, е. *Артикуляційна база мови.*
- АРТИШОК**, у, ч. Багаторічна городня рослина з їстівними м'ясистими квітковими головками й великим пірчастим листям, а також м'ясиста частина квітки цієї рослини, яку використовують як їжу. *Розмноження артишоків. Насіння артишоків. Суп із артишоками.*
- АРТОС**, **АРТУС**, а, ч. Освячений на Великдень спеціальний хліб, який найближчої неділі роздають парафіянам.
- АРТРИТ**, у, ч. Запалення суглобів. *Лікування артрити.*
- Артритний, а, е.
- АРТР(О)...** Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «суглоб».
- АРТРАЛГІЯ**, і, ж., *мед.* Болі в суглобах при різних захворюваннях. *Засоби проти артралгії.*
- АРТРОДЕЗ**, у, ч. Хірургічна операція при створенні повної нерухомості суглоба з метою відновлення втраченої опороздатності кінцівки.
- АРТРОЗ**, у, ч. Хронічне захворювання суглобів, пов'язане з порушенням обміну речовин і супроводжуване змінами зчленованих поверхонь кісток та деформацією суглобів; рухи в суглобі обмежуються аж до повної втрати його функцій.
- АРТРОЛОГІЯ**, і, ч., *мед.* Розділ анатомії, що вивчає будову суглобів та їх захворювання.
- Артолог, а, ч. *Консультація артролога.*
- Артологічний, а, е.
- АРТРОПЛАСТИКА**, и, ж., *мед.* Пластична операція для відновлення рухомості суглобів.
- Артопластичний, а, е. *Артопластичні заходи.*
- АРТРОТОМІЯ**, і, ж., *мед.* Хірургічна операція розтину суглоба для видалення гною, сторонніх предметів та ін.
- Артротомічний, а, е.
- АРФА**, и, ж. Щипковий багатострунний (44 струни) музичний інструмент, що має форму трикутної рами з натягнутими на ній струнами.
- Арфіст, а, ч.
- Арфістка, и, ж.
- АРХАІЗАЦІЯ**, і, ж. Навмисне наслідування давніх форм мистецтва. *Архаїзація побуту.*
- Архаїзм**, у, ч. 1. Застаріле явище, пережиток старовини. 2. *лінгв.* Застаріле слово, мовний зворот або граматична форма, що вийшли з ужитку.
- Архаїзований, а, е. *Архаїзований твір.*
- Архаїзувати, ую, уєш. *Архаїзувати мову.*
- АРХАЙКА**, и, ж. Старовина, старовинні речі, а також усе те, що характеризується рисами старовини.
- Архаїчний, а, е. 1. Прикм. до архаїка. *Архаїчний період.* 2. Який вийшов із загальнонародного вжитку; застарілий. *Архаїчна лексика.*
- Архаїчність, ності, ж. *Риси архаїчності.*
- АРХАНГЕЛ**, а, ч. Згідно з християнським віровченням — старші за чином ангели, безтілесні істоти, духи, створені Богом, через яких він повідомляє людям свою волю. *Архангел Михайл. Архангел Гавриїл.*
- Архангельський, а, е. *Архангельський собор.*
- АРХАНТРОП**, а, ч. Загальна назва найдавнішої викопної людини.
- АРХАР**, а, ч. Дикий гірський баран, поширений у Центральній Азії.
- АРХАТ**, а, ч. Згідно з буддійським ученням: 1) епітет Будди; 2) у традиції хінаїни — людина, яка шляхом перевтілень досягла найвищого рівня духовного розвитку — нірвани; 3) праведник, святий.
- АРХЕ...** Частина складних слів, що означає «первісність», «початок».
- АРХЕЙ**, ю, ч., *геол.* Найдавніша ера в геологічній історії Землі.
- Архейський, а, е. *Архейська ера.*
- АРХЕО...** Перша частина складних слів, що відповідають за значенням слову «стародавній».
- АРХЕОГРАФІЯ**, і, ж. Галузь історичної науки, яка досліджує писемні пам'ятки старовини та виробляє наукові принципи їх видання. *Інститут археології.*
- Археограф, а, ч. *Відомий археограф.*
- Археографічний, а, е. *Археографічна праця.*
- АРХЕОЛОГІЯ**, і, ж. Наука, що на підставі речових пам'яток минулого, добутих розкопками, вивчає давні побут і культуру людського суспільства. *Українська археологія. Інститут археології.*
- Археолог, а, ч. *Учений-археолог. Майбутній археолог.*
- Археологічний, а, е. *Археологічні пам'ятки.*
- АРХЕОПТЕРИКС**, а, ч. *палеонт.* Найдавніший викопний птах юрського періоду.
- АРХЕОПТЕРИС**, а, ч., *бот.* Найдавніша папоротеподібна рослина.
- АРХЕОРНІС**, а, ч., *палеонт.* Один із екземплярів археоптерикса.
- АРХЕОФІГИ**, ів, *мн.* Рослини, що є супутниками людини з доісторичного або раннього історичного часу.
- АРХЕОЦЯТИ**, ів, *мн.* Тип викопних безхребетних тварин; поодинокі та колоніальні донні організми, що мали вапняковий скелет у формі рога або келиха.
- АРХЕОСПОРІЙ**, я, ж., *бот.* Група клітин, із яких розвиваються спори, мегаспори та мікроспори (у мохів, папоротеподібних, голонасінних і т. ін. рослин).
- АРХЕТИП**, у, ч. 1. *філос.* Прообраз, первинна форма, взрець. *Психологічний архетип. Культурний архетип. Архетипи мислення.* 2. *лінгв.* Вихідна первинна мовна форма, реконструйована на основі зіставлення реальних фактів, що належать до різних мов.
- Архетиповий, а, е. *Архетипові образи.*
- АРХІ...** Префікс, що означає: «головний, старший»; «найвищий ступінь чогось».

АРХІВ, у, ч. 1. Установа, яка займається збиранням, упорядкуванням і зберіганням старих документів, писемних пам'яток та ін. *Обласний архів. Історичний архів. Літературний архів.* 2. Відділ установи, в якому зберігаються старі документи, листи, закінчені справи тощо. *Здати справу в архів.* 3. Листи, рукописи, знімки і т. ін., які стосуються діяльності якої-небудь установи або особи. *Архів І. Нечуя-Левицького.* 4. *інформ.* Дані, що зберігаються на диску в стислому вигляді. *Обновити текстовий архів. Створити архів програм.*

Архіваріус, а, ч. Фахівець із архівної справи.

Архіватор, а, ч., *інформ.* Програма, призначена для мінімізації обсягів інформації у файлі з метою збереження її на твердому диску, дискеті 1 т. ін. або її пересилання. *Архіватор даних.*

Архівачія, і, ж., *інформ.* Мінімізація обсягу електронної інформації шляхом створення архіву (у 4 знач.).

Архівіст, а, ч. Працівник архіву (у 1, 2 знач.).

Архівний, а, е. 1. Прикм. до архів. *Архівні матеріали.* 2. Який вивчає, досліджує архіви (в 2 знач.). *Архівна комісія.* 3. *інформ.* Який містить архів (у 4 знач.). *Архівний файл. Архівна дискета.*

Архівований, а, е. *Архівований файл.*

Архівування, я, с. *Архівування текстових документів.*

Архівувати, ую, уеш. Створювати архіви файлів. *Архівувати рідко використовувані програми.*

АРХІВІЛЬТ, а, ч. З'єднувальна профільована архітектурна деталь, що створює зовнішнє обрамлення арки, як правило, багата на пластичні прикраси.

АРХІДІЯКОН, а, ч. Старший диякон, який служить при митрополіті. *Чин архідіякона.*

Архідияконський, а, е. *Архідияконське служіння.*

АРХІЄПІСКОП, а, ч. Духовне звання, середнє між єпископом і митрополитом, а також служитель релігійного культу, який має це звання.

Архієпископський, а, е.

АРХІЄРЕЙ, *розм.* АРХІРЄЙ, я, ч. Загальна назва вищих чинів духовенства (єпископа, архієпископа та ін.) у православних християн, а також особа, що має це звання. *Спархїальний архієрей. Сан архієрея. Візит архієрея.*

Архієрейський, а, е. *Архієрейський хор. Архієрейська літургія.*

АРХІМАНДРИТ, а, ч. Вищий чернечий чин у православній та греко-католицькій церкві, почесний титул

архетиповий — асимілювання

настоятеля великого чоловічого монастиря, а також ректора духовної семінарії і глав духовних місій.

Архімандритський, а, е. *Архімандритський наперсний хрест.*

АРХІМІЦЕТИ, ів, мн. (*одн.* архіміцет, а, ч.), *бот.* Клас нижчих мікроскопічних грибів, паразитів рослин, зокрема картоплі, капусти і т. ін.; викликають захворювання рослин.

АРХІПЕЛАГ, у, ч. Сукупність значної кількості окремих островів чи їх груп, що лежать на невеликій відстані один від одного і які зазвичай розглядають як одне ціле. *Архіпелаг островів. Архіпелаг Землі Франца-Йосифа.*

Архіпелаговий, а, е. *Архіпелаговий острів.*

АРХІПЕКТОНІКА, и, ж. 1. *архит.* Гармонійне поєднання частин цілого. 2. *мист., літ.* Розмірність художнього твору; побудова, композиція. *Архітектоніка твору.* 3. *геол.* Загальна картина геологічної будови земної кори або її частини, особливостей залягання гірських порід тієї чи іншої місцевості.

Архітектонічний, а, е. *Архітектонічні особливості.*

АРХІПРАВ, а, ч., *архит.* Головна балка, перекриття між колонами, нижня частина антаблемента. *Масивний архіплав.*

АРХІЯ, і, ж. Організоване і кероване політичною владою суспільство, яке утворює державу; протилежне — анархія.

...**АРХІЯ.** Друга частина складних слів, що вказує на форму влади, правління.

АРХОНТИ, ів, мн. (*одн.* архонт, а, ч.) У Стародавній Греції — вищі службові особи, які обиралися на певний термін.

АС, а, ч., *розм.* 1. Льотчик-винищувач найвищого класу, майстер повітряного бою. *Льотчик-ас.* 2. *перен.* Про людину, що досягла високої майстерності у певній галузі. *Бути асом у своїй справі.*

АСАМБЛЄЯ, і, ж. 1. Керівний орган у міжнародних організаціях. *Генеральна Асамблея ООН.* 2. Назва вищого органу законодавчої влади у деяких країнах. 3. Загальні збори членів якої-небудь державної чи міжнародної організації, прихильників певного громадського руху. *Асамблея прихильників миру. Асамблея європейських регіонів.*

Асамблєйний, а, е.

АСАНА, и, ж. Положення тіла в певній позі (в індійському вченні хатха-йога).

АСДИК, а, ч. Гідролокаційний пристрій, призначений для визначення місцезнаходження підводних об'єктів.

АСЕЙСМІЧНИЙ, а, е. Який не піддається

руйнівній дії землетрусів. *Асейсмічна область. Асейсмічне будівництво.*

АСЕКСУАЛЬНІСТЬ, ності, ж. 1. Відсутність ознак статі. 2. Відсутність статевого потягу.

АСЕМБЛЕР, а, ч. Допоміжна програма у складі операційної системи для автоматичного перекладу вихідної програми на машинну мову.

АСЕНІЗАЦІЯ, і, ж. 1. Видалення і знешкодження нечистот. 2. Поліпшення гігієнічних умов, очищення місцевості.

Асенізатор, а, ч. Той, хто здійснює асенізацію. *Міські асенізатори.*

Асенізаційний, а, е. *Асенізаційний пристрій.*

АСЕПТИКА, и, ж., *мед.* Запобігання зараженню рани шляхом стерилізації, знезараження предметів, які дотикаються до неї під час операції, лікування та ін. *Застосовувати асептику. Засоби асептики.*

Асептичний, а, е. *Асептична пов'язка.*

АСИГНУВАТИ, ую, уеш. Виділяти певну грошову суму на які-небудь потреби. *Асигнувати кошти на видання книги.*

Асигнований, а, е.

Асигнування, я, с. *Державні асигнування на охорону здоров'я.*

АСИМЕТРІЯ, і, ж. Брак або порушення симетрії; несиметричність, нерозмірність.

Асиметричний, а, е. *Асиметричні форми.*

Асиметричність, ності, ж.

Асиметрично.

АСИМІЛЯЦІЯ, і, ж. 1. Уподібнення, злиття, засвоєння. 2. Злиття одного народу з іншим унаслідок засвоєння його мови, культури, національних ознак. *Природна асиміляція. Примусова асиміляція. Політика асиміляції.* 3. *біол.* Процес засвоєння рослинним чи тваринним організмом зовнішніх щодо нього речовин. 4. *лінгв.* Уподібнення одних звуків іншим. *Асиміляція приголосних.*

Асимільований, а, е. *Асимільована етнічна група.*

Асимілювання, я, с.

Асимілювальний, а, е. *Асимілювальна дія.*

Асимілювати, юю, юеш. 1. Робити когось, що-небудь подібним до себе, перетворювати, переробляти на свій лад. *Асимілювати емігрантів із іншим населенням.* 2. *біол.* Засвоювати. *Рослини асимілюють вуглекислоту.*

Асимілятивний, а, е. *Асимілятивні процеси.*

Асимілятор, а, ч. Той, хто примусово здійснює асиміляцію (у 1 знач.).

Асиміляторський, а, е. *Асиміляторська політика.*

Асиміляційний, а, е. *Асиміляційний вплив наступних голосних.*

А

- АСИМПТІТА**, и, ж., мат. Пряма, яка не має жодної спільної точки з певного кривою, що необмежено наближається до цієї прямої.
- Асимптотика**, и, ж. Поведінка функції в особливих точках, найчастіше при наближенні аргумента чи функції до нескінченності.
- Асимптотичний**, а, е. Який необмежено наближується.
- АСИНДЕТОН**, у, ч., лінгв. Стилістична фігура, яка характеризується пропуском сполучників з метою посилення експресії висловлювання; безсполучниковість.
- АСИНЕРГІЯ**, ї, ж., мед. Утрата здатності об'єднувати окремі прості рухи в складний руховий акт; спостерігається при захворюваннях мозочка.
- АСИНХРОНІЯ**, книжн. Неодноразовість; протилежне — синхронія.
- Асинхронний**, а, е. *Асинхронне обертання тіл. Асинхронний електродвигун. Асинхронна культура.*
- Асинхронність**, ності, ж. *Асинхронність дій.*
- Асинхронно**. *Рухатися асинхронно.*
- АСИСТЕНТ**, а, ч. 1. Помічник фахівця, який допомагає йому виконувати роботу. *Асистент професора. Асистент хірурга. Асистент режисера.* 2. Нижча посада викладача у вищих навчальних закладах, а також особа, що займає цю посаду. *Асистент кафедри української мови.* 3. Особа, яка входить до складу почесної варті прапора (при прапороносці).
- Асистентка**, и, ж.
- Асистентський**, а, е. *Асистентський кабінет. Асистентські обов'язки.*
- Асистувати**, ую, уеш. Бути помічником у спеціаліста; виконувати роботу асистента (в 1 знач.). *Асистувати хірургові під час операції.*
- АСИСТОЛІЯ**, ї, ж., мед. Різке ослаблення скорочень серцевого м'яза, що призводить до розладу серцевої діяльності.
- АСКАРИДИ**, гід, мн. (одн. аскаріда, и, ж.). Круглі білі черви, що паразитують у кишечнику ссавців і людини. *Аскаріда людська.*
- Аскарідоз**, у, ч. Хвороба, що розвивається внаслідок наявності в організмі аскарід. *Дитячий аскарідоз.*
- АСКЕР**, а, ч., заст. Турецький вояк.
- АСКЕТИЗМ**, у, ч. 1. Релігійно-етичне вчення, що полягає в проповіді зречення радощів життя, відлюдництва і «умертвіння плоті» для досягнення моральної досконалості. *Релігійний аскетизм.* 2. перен. Надзвичайно суворий спосіб життя з відмовою від життєвих благ. *Риси аскетизму.*
- асимілювальний — аспектний**
- Аскеза**, и, ж., рел. Спосіб життя, принцип поведінки, що характеризується відмовою від життєвих благ, задоволень і т. ін. *Монастирська аскеза. Сповнене аскези життя.*
- Аскет**, а, ч. 1. Віруючий, який суворо дотримується приписів аскетизму. 2. перен. Про людину, яка вкрай обмежує свої життєві потреби, веде суворий спосіб життя. *Зробитися аскетом.*
- Аскетичний**, а, е. *Аскетичне обличчя.*
- АСКОМІЦЕТИ**, ів, мн. (одн. аскоміцет, а, ч.), бот. Клас вищих (сумчастих) грибів, статеве розмноження яких відбувається за допомогою спор, що розвиваються в сумках.
- АСКОРБІНОВА кислота** — органічна речовина, потрібна організмові для нормального обміну речовин; нестача її в організмі спричиняє цингу; вітамін С.
- АСКОХІТБЗ**, у, ч., с. г. Грибкова хвороба рослин. *Аскохітоз гороху.*
- АС6**, невідм., с. У фехтуванні та боксі — зустріч двох спортсменів з метою вивчення техніки бою чи підготовки до змагань.
- АСОНАНС**, а, ч., літ. Неповна рима, в якій співзвучні тільки наголошені голосні звуки; повторення однакових голосних звуків у рядку чи строфі.
- Асонансовий**, а, е, літ. *Асонансова рима.*
- АСОРТИМЕНТ**, у, ч. Набір товарів або виробів різних видів і сортів. *Широкий асортимент. Багатий асортимент. Збільшувати (розширювати, збагачувати) асортимент. Асортимент продуктів. Асортимент товарів. Асортимент послуг.*
- Асортиментний**, а, е. *Асортиментний мінімум товарів.*
- АСОРТІ**, невідм., с. 1. Спеціально підібраний набір однорідних продуктів, предметів різних сортів. *Рибне асорті. Шоколадне асорті. М'ясне асорті.* 2. невідм. *Те, що є такою сумішшю, набором. Цукерки асорті.*
- АСОЦІАЛЬНИЙ**, а, е. Який не відповідає нормам, правилам поведінки людей у суспільному житті. *Асоціальний вчинок. Асоціальні явища.*
- Асоціальність**, ності, ж.
- АСОЦІАЦІЯ**, ї, ж. 1. Добровільне об'єднання осіб або організацій для досягнення спільної господарської, політичної, культурної чи якої-небудь іншої мети; товариство, спілка. *Асоціація молодих письменників. Міжнародна асоціація українців. Асоціація театральних діячів. Українська наукова асоціація. Банківська асоціація. Асоціація міст України. Асоціація регіональної науки. Президент асоціації.* 2. Сполучення, з'єднання чого-небудь в єдине ціле.
- Зоряні асоціації**. *Рослинна асоціація. Асоціація молекул.* 3. Зв'язок між окремими нервово-психічними актами — уявленнями, думками, почуттями, внаслідок якого одне уявлення, почуття і т. ін. викликає інше. *Підсвідомі асоціації. Виклики асоціації. Проводити асоціації. Асоціації ідей.* 4. біол. Угрупування мікробів різних видів, які існують у природних або лабораторних умовах.
- Асоціативний**, а, е. *Асоціативний зв'язок. Асоціативний експеримент. Асоціативна пам'ять.*
- Асоціативність**, ності, ж. *Розвивати асоціативність. Асоціативність художнього мислення. Методи асоціативності.*
- Асоціативно**. *Мислити асоціативно.*
- Асоціаційний**, а, е, психол. *Асоціаційний процес.*
- Асоційований**, а, е. *Асоційований член товариства. Асоційовані уявлення.*
- Асоційовання**, я, с.
- Асоціювати**, юю, юеш. 1. Установлювати зв'язок між уявленнями, явищами і т. ін. *Здатність асоціювати. Асоціювати одне явище з іншим.* 2. Об'єднувати. *Асоціювати як повноправного члена.*
- АСПАРАГУС**, а, ч. Різновид спаржі з пишною зеленню, що вирощується як кімнатна рослина. *Густий аспарагус. Посадити аспарагус.*
- АСПЕКТ**, у, ч. 1. Точка зору, з якої розглядаються предмети, явища, поняття. *Історичний аспект. Важливий аспект. Науковий аспект. Моральний аспект. Розглядати питання в різних аспектах.* 2. бот. Зовнішній вигляд рослинних угруповань, що змінюється за фазою розвитку рослин протягом року.
- Аспектний**, а, е.

- АСПЕКТОЛОГІЯ**, і, ж., лінгв. Розділ лінгвістики, що вивчає видові форми дієслова та їхнє значення. *Засади аспектології*.
- Аспектблог**, а, ч. *Конференція аспектологів*.
- Аспектолопчний**, а, е. *Аспектологічні дослідження*.
- АСПЕРГИЛ**, у, ч. Рід грибів, що у вигляді плісняви побутують на продуктах харчування, у ґрунті, на сирих стінах тощо; деякі види спричинюють хвороби, інші використовуються у виробництві лимонної кислоти, антибіотиків, ферментів.
- АСПЕРГИЛЬОЗ**, у, ч., мед., вет. Інфекційне захворювання людини, птахів, рідше інших тварин, що спричинюється одним із різновидів сумчастих грибів.
- АСПЕРМАТІЗМ**, у, ч. Відсутність сім'явилиття під час статевого акту при збереженні нормальної функції сім'яутворення, статевого потягу та ерекції.
- АСПЕРМІЯ**, і, ж., мед. Відсутність сперматозоїдів у сім'яній рідині.
- АСПІРАНТУРА**, и, ж. Система підготовки професорсько-викладацьких і наукових кадрів при вищих навчальних закладах або науково-дослідних інститутах. *Вступити до аспірантури. Навчатися в аспірантурі. Закінчити аспірантуру*.
- Аспірант**, а, ч. Той, хто навчається в аспірантурі. *Робота аспіранта. Атестація аспірантів*.
- Аспірантка**, и, ж. *Аспірантка першого року навчання*.
- Аспірантський**, а, е. *Аспірантський мінімум. Аспірантські екзамен*.
- АСПІРАТИ**, ів, мн., лінгв. Придихові приголосні звуки. *Вимова аспіратів*.
- АСПІРАЦІЯ**, і, ж. 1. *техн.* Система відсмоктування порошку з приміщення. 2. *мед.* Відсмоктування різних рідин або повітря з порожнин і дихальних шляхів за допомогою спеціального приладу. 3. *мед.* Потрапляння сторонніх тіл у дихальні шляхи при вдихуванні.
- Аспіратор**, а, ч. 1. *техн.* Прилад для відбирання проб газів, повітря та ін. з метою визначення їх хімічного складу, вмісту вологи і т. ін. 2. *техн.* Апарат для відсмоктування забрудненого повітря з виробничих приміщень. 3. *мед.* Прилад для проведення аспірації (у 2 знач.).
- АСПІРИН**, у, ч. Біла кристалічна речовина, що вживається як ліки для зниження температури і вгамування головного болю. *Вживати аспірин. Таблетка аспірину*.
- АССИРЮЛОГІЯ**, і, ж. Комплексна наукова дисципліна, що вивчає мови, писемність, культуру та історію народів Ассирії та Вавилонії.
- Ассиріолог**, а, ч.
- Ассиріологічний**, а, е. *Ассиріологічні дослідження*.
- АСТАЗІЯ**, і, ж., мед. Утрата людиною здатності стояти без підтримування внаслідок захворювань нервової системи.
- АСТАЗУВАННЯ**, я, с. Зменшення, ослаблення впливу магнетизму Землі на магнітну стрілку чутливого вимірювального приладу.
- АСТАТ**, у, ч., хім. Радіоактивний хімічний елемент, за властивостями подібний до йоду і полонію.
- АСТАТИЗМ**, у, ч., техн. Властивість систем автоматичного управління зводити помилку регулювання до нуля при постійному зовнішньому впливі на цю систему.
- Астатичний**, а, е. *Астатичний електровимірювальний прилад*.
- АСТЕІЗМ**, у, ч. Стилистичний прийом, один із видів іронії, коли захоплення чимось висловлюється словами, які звичайно мають негативний зміст або ж навпаки, засудження набирає форми похвали.
- АСТЕНІЯ**, і, ж., мед. Загальна кволість організму; безсилля; втрата здатності до тривалого фізичного і розумового напруження.
- Астенік**, а, ч. Той, хто перебуває у стані астенії.
- Астенічка**, и, ж.
- Астенічний**, а, е. *Астенічний тип. Астенічний синдром*.
- АСТЕНОПІЯ**, і, ж., мед. Слабкість або швидка втомлюваність зору, супроводжувана болем в очах, головним болем і послабленням гостроти зору.
- АСТЕНОСФЕРА**, и, ж., геол. Передбачуваний шар зниження твердості, міцності та в'язкості у верхній мантії Землі.
- АСТЕРІЗМ**, у, ч., астр. Група зірок, яка входить до сузір'я, але назву має іншу, ніж назва сузір'я.
- АСТЕРИСК**, а, ч., друк. Набірний знак у вигляді зірочки, який застосовують для позначення виноска.
- АСТЕРОЇДИ**, ів, мн. (одн. астероїд, а, ч.). 1. Малі планети сонячної системи, що обертаються навколо Сонця переважно між орбітами Марса і Юпітера. 2. *зоол.* Морські зірки, клас безхребетних тварин типу голкошкірих.
- Астероїдний**, а, е. *Астероїдний пояс*.
- АСТИГМАТИЗМ**, у, ч. 1. *мед.* Вада ока, що призводить до нечіткості зображення. 2. Спотворення зображення оптичною системою внаслідок її асиметрії або потрапляння світлового пучка під великим кутом до осі системи.
- Астигмат**, а, ч. Фотографічний об'єктив з *астигматизмом*.
- Астигматичний**, а, е. *Астигматичне око*.
- АСТМА**, и, ж. Задишка, спричинювана деякими захворюваннями серця або бронхів; ядуха. *Бронхіальна астма. Напади астми*.
- Астматик**, а, ч. Той, хто хворіє на астму. *Перша допомога астматикам*.
- Астматичка**, и, ж.
- Астматичний**, а, е. 1. Характерний для астми. *Астматичне дихання*. 2. Який хворіє на астму. *Астматичний хворий*. 3. Признач. для лікування астми. *Астматичні препарати*.
- АСТРАГАЛ¹**, у, ч. Однорічна і багаторічна трав'яниста або кущова рослина родини бобових; використовується як сировина у техніці та медицині. *Препарат астрагалу*.
- АСТРАГАЛ²**, у, ч., архіт. Деталь у класичній архітектурі у формі валика (іноді оздобленого ниткою стилізованого намиста) з поличкою (з'єднує стовп колони з капітеллю або базою).
- АСТРАЛЬНИЙ**, а, е. 1. Зоряний. *Астральне світло*. 2. *перен.* В астрології, окультизмі, парапсихології — абстрактний, неземний, нематеріальний, містичний. *Астральний світ. Астральне тіло*. 3. В астрології — пов'язаний із проблемами Всесвіту, життя, смерті, долі, взаємодії Космосу і Землі. *Астральна триада. Астральний культ. Астральний зв'язок*.
- АСТРО...** Перша частина складних слів, що відповідає значенню «зоряний», вказує на зв'язок із небесними тілами чи космосом.
- АСТРОАНАТОМІЯ**, і, ж. Розділ астрології, що вивчає анатомічну будову людини відповідно до розташування небесних світил.
- АСТРОБІОЛОГІЯ**, і, ж. Наука, що займається виявленням і вивченням ознак життя на інших, крім Землі, планетах.
- Астробіолог**, а, ч.
- Астробіологічний**, а, е.
- АСТРОБЛЁМА**, и, ж. Геологічна структура центричної форми, що утворилася внаслідок падіння великого космічного тіла (*метеорита, астероїда*) на земну поверхню.
- АСТРОБОТАНІКА**, и, ж. Наука, що вивчає рослинний покрив планет (зокрема Марса).
- Астроботанік**, а, ч.
- Астроботанічний**, а, е.
- АСТРОГНОЗІЯ**, і, ж. Знання зоряного

А

- неба, вміння орієнтуватися на місцевості і в часі за зоряним небом.
- АСТРОГРАФ**, а, ч. Апарат для фотографування небесних світил. *Шестикамерний астрограф. Об'єктив астрографа.*
- АСТРОІДА**, и, ж., мат. Плоска крива у вигляді чотирикутної зірки.
- АСТРОЛОГІЯ**, ї, ж. Учення про зв'язок між розташуванням та рухом небесних тіл і явищами суспільного життя, долею людини та ін., а також про методи передбачення майбутнього, що ґрунтується на цьому зв'язку.
- Астролог**, а, ч.
- Астрологічний**, а, е. *Астрологічний гороскоп. Астрологічний прогноз.*
- АСТРОЛЯБІЯ**, ї, ж., геод., астр. Прилад для вимірювання кутів, з допомогою якого до XVIII ст. визначали положення небесних світил, а пізніше робили геодезичні вимірювання.
- АСТРОМЕДИЦИНА**, и, ж. Сукупність методів лікування і профілактики захворювань на підставі даних астрології.
- АСТРОМЕТРІЯ**, ї, ж. Розділ астрономії, що вивчає взаємне розташування небесних тіл. *Класична астрометрія.*
- Астрометричний**, а, е. *Астрометричні знання.*
- АСТРОНАВІГАЦІЯ**, ї, ж. Розділ астрономії, що займається визначенням положення і курсу корабля або літака за небесними світилами.
- Астронавігаційний**, а, е.
- АСТРОНАВТИКА**, и, ж. Сукупність галузей науки і техніки, які забезпечують теорію і практику освоєння космічного простору. *Фахівець із астронавтики.*
- Астронавт**, а, ч. *Американські астронавти.*
- АСТРБНІМ**, а, ч. 1. Різновид псевдоніма — позначення імені автора зірочками. 2. *лінгв.* Власна назва небесного об'єкта (планети, комети і т. ін.).
- АСТРОНОМІЯ**, ї, ж. Наука про будову й розвиток небесних тіл і їх систем; вивчає розміщення, рух небесних тіл, а також їх фізичний стан, хімічний склад. *Захоплюватися астрономією. Вивчати астрономію.*
- Астроном**, а, ч.
- Астрономічний**, а, е. І. Який стос, астрономії. *Астрономічні знання. Астрономічна обсерваторія. Астрономічний рік.* 2. *перен.* Дуже великий (про числа, кількість чого-небудь). *Астрономічна цифра.*
- АСТРООРІЄНТАЦІЯ**, ї, ж. Орієнтація в космічному просторі за нерухомими зірками. *Система астроорієнтації.*
- АСТРОСПЕКТРИГРАФ**, а, ч. Прилад для реєстрації спектрів небесних тіл.
- астроботанік** — атака
- АСТРОСПЕКТРОСКОПІЯ**, і, ж. Розділ астрофізики, у якому за допомогою спектрального аналізу вивчається випромінювання небесних тіл.
- АСТРОСФЕРА**, и, ж., біол. Частина *центросфери*, що утворюється під час непрямого поділу клітини.
- АСТРОФІЗИКА**, и, ж. Розділ астрономії, що вивчає фізичну будову та хімічний склад небесних тіл і міжзоряного середовища. *Практична астрофізика. Теоретична астрофізика.*
- Астрофізик**, а, ч.
- Астрофізичний**, а, е. *Астрофізична обсерваторія.*
- АСТРОФІЗМ**, у, ч. Відсутність поділу на строфи у віршовому творі. *Астрофізм поезії.*
- АСТРОФБІЯ**, і, ж. Страх перед зірками.
- АСТРОФОТОГРАФІЯ**, ї, ж. В астрономії — галузь досліджень, що займається розробленням апаратури і методів фотографування небесних світил.
- Астрофотографічний**, а, е.
- АСТРОФОТОМЕТРІЯ**, ї, ж. Розділ практичної астрофізики, що займається опрацюванням і застосуванням фотометричних методів виміру блиску зірок і яскравості протяжних небесних об'єктів.
- Астрофотометр**, а, ч. Прилад для вимірювання блиску астрономічних об'єктів чи світлових потоків, що приходять від них.
- Астрофотометричний**, а, е.
- АСТРОЦИТИ**, ів, мн. Схожі на зірку клітини допоміжної тканини нервової системи.
- АСТРОЦИТОМА**, и, ж., мед. Доброякісна пухлина головного мозку.
- АСУРИ**, ів, мн. В індійській міфології — суперники і вороги богів, скинені з неба та перетворені на демонів.
- АСФАЛЬТ**, у, ч. 1. Чорна смолиста маса природного походження або штучно виготовлена з бітуму і тонкоподрібнених мінеральних матеріалів; застосовується у дорожньому гідротехнічному будівництві. *Природний асфальт. Штучний асфальт.* 2. Шлях, тротуар, покриті цією масою. *Мчати по асфальту.*
- Асфальтени**, ів, мн. Тверді складові частини бітумів (асфальтів, нафт та ін.), від яких залежить їх твердість, температурна стійкість і в'язучі властивості.
- Асфальтівка**, и, ж., розм. Дорога з асфальтовим покриттям. *Ходити (їздити) асфальтівкою.*
- Асфальтний**, а, е. *Асфальтне покриття.*
- Асфальтник**, а, -ч. Робітник, який асфальтує шлях, вулицю. *Бригадир асфальтників.*
- Асфальтниця**, і, ж.
- Асфальтований**, а, е. *Асфальтована дорога.*
- Асфальтовий**, а, е. 1. Прикм. до асфальт. *Асфальтове покриття.* 2. Який виробляє асфальт (у 1 знач.). *Асфальтовий завод.* 3. Покритий асфальтом (у 1 знач.). *Асфальтові тротуари.*
- Асфальтування**, я, с. *Здійснювати асфальтування.*
- Асфальтувати**, ую, уєш. Покривати асфальтом (у 1 знач.). *Асфальтувати майданчик. Асфальтувати дорогу.*
- АСФАЛЬТОБЕТОН**, у, ч. Будівельний матеріал із суміші щебеню, піску й асфальту.
- Асфальтобетонний**, а, е.
- АСФІКЦІЯ**, і, ж., мед. Хворобливий стан, зумовлений гострою нестачею в крові кисню і надміром вуглекислоти; характеризується тяжким розладом дихання і кровообігу. *Асфіція новонародженого.*
- АСОФОДІЛ**, **АСФОДЁЛЬ**, я, ч. Рід рослин родини лілійних із великими квітками; поширені в середземноморських країнах і Азії.
- АСЦІДИ**, ій, мн. (одн. асциді, ї, ж.). 1. зоо/і. Клас морських хордових тварин, тіло яких покрите особливою оболонкою. 2. бот. Листя деяких рослин, яке має форму мішечка або посудини.
- АСЦИТ**, у, ч., мед. Нагромадження рідини в черевній порожнині; черевна водянка.
- АСЬЇНДА**, и, ж. Великий масток у більшості країн Латинської Америки.
- АСЮРЁ**, невідм., с. Друкарська лінійка, яка утворює відбиток у вигляді кількох хвилястих чи паралельних ліній; застосовують при друкуванні чеків, квитанцій тощо.
- АТАВІЗМ**, у, ч. 1. Поява в нащадків (людей, тварин, рослин) ознак, що були властиві їх далеким предкам. 2. *перен.* Пережиток, повернення до застарілого, ознака несучасності. *Політичний атавізм.*
- Атавістичний**, а, е. *Атавістичні ознаки.*
- АТАКА**, и, ж. 1. Навальний напад війська на ворога; вирішальний етап наступу. *Йти в атаку.* 2. *перен.* Рішуча дія, спрямована проти когонебудь або на досягнення якої-небудь мети (у спорті, грі тощо). 3. муз. Перехід голосового апарату людини від дихального стану до співу (під час співу) або до мовлення. 4. муз. Безпосередній перехід до наступної частини музичного твору. 5. мед. Напад гострого суглобового болю.

- Ревматична атака.*
- Атакувати, ую, усш. 1. Навально наступати на ворога. *Атакувати ворога.* 2. *перен.* Спрямовувати свої дії проти кого-небудь або на досягнення якої-небудь мети. *Атакувати опонента запитаннями.*
- АТАКСИТ, а, ч. Залізний метеорит, до складу якого входить понад 13% нікелю і дрібнозерниста суміш камаситу та теніту.
- АТАКСІЯ, ї, ж., мед. Порухення координації рухів, коли вони стають неточними, неузгодженими, що спостерігається при деяких захворюваннях нервової системи.
- АТАЛЕЯ, ї, ж. Рід палм із великими перистими листками; ростуть у тропіках Америки; деякі види культивують в оранжереях.
- АТАРАКСІЯ, ї, ж. Поняття давньогрецької етики про душевний спокій, рівновагу духу, відсутність хвилювання, незворушність як мету і форму поведінки, до якої повинна прагнути людина (за вченням стоїків).
- АТАРАКТИКИ, ів, мн. Група заспокійливих лікарських препаратів.
- АТАШЕ, невідм., ч. 1. Фахівець-консультант із певного кола питань, напр. у військовій справі, торгівлі, при дипломатичному представництві. *Аташе при дипломатичній місії у Європі. Військовий аташе. Аташе з культури.* 2. Молодий дипломатичний ранг у міністерстві закордонних справ. *Аташе посольства. Виконувати обов'язки аташе. Присвоїти ранг аташе.*
- АТЕЇЗМ, у, ч. Заперечення існування Бога; відмова від релігійних вірувань; безбожність, безвір'я. *Марксистський атеїзм.*
- Атеїст, а, ч.
- Атеїстичний, а, е. *Атеїстичне виховання.*
- Атеїстка, и, ж.
- АТЕЛЕКТАЗ, у, ч., мед. Спадання легеневої тканини при повній або майже повній відсутності повітря в альвеолах. *Вроджений ателектаз.*
- АТЕЛЬЄ, невідм., с. Майстерня, студія маляра, скульптора, фотографа. *Ательє скульптора.* 2. Майстерня для пошиття одягу, взуття, головних уборів та для надання деяких інших видів побутових послуг. *Ательє мод. Телевізійне ательє.*
- АТЄМПО, невідм., муз. У попередньому темпі; означає повернення до попереднього темпу після відхилення від нього.
- АТЕНЮАТОР, а, ч. Спеціальний пристрій, що зменшує напругу, струм або потужність електричних чи електромагнітних коливань; застосовують
- головним чином в електро- і радіовимірвальній апаратурі.
- АТЕРОМА, и, ж., мед. Доброякісне пухлиноподібне утворення, що виникає внаслідок закупорення вивідної протоки сальної залози.
- АТЕРОМАТОЗ, у, ч. Захворювання, що характеризується відкладенням в артеріях жирової маси з кристалами холестерину і солями вапняку; спостерігають, напр., при атеросклерозі.
- АТЕРОСКЛЕРОЗ, у, ч., мед. Хронічне захворювання артерій, що призводить до ущільнення стінок, звуження їх просвіту і порушення функцій; часто супроводжується утворенням тромбів.
- Атеросклеротичний, а, е. *Атеросклеротичне ураження кровоносних судин. Атеросклеротичний процес.*
- АТЕСТАТ, а, ч. 1. Свідчення про закінчення навчального закладу; присвоєння вченого або спеціального звання; посвідчення про проходження служби. *Кваліфікаційний атестат. Атестат зрілості. Атестат про середню освіту. Атестат із відзнакою. Атестат доцента.* 2. Документ на право одержання грошового чи речового забезпечення військовослужбовцем або членами його сім'ї. *Грошовий атестат. Речовий атестат. Отримати гроші за атестатом.*
- Атестатний, а, е. *Атестатний лист.*
- АТЕСТАЦІЯ, ї, ж. 1. *тільки одн.* Визначення ділової кваліфікації спеціаліста, обсягу його знань, досвіду, здібностей, необхідних для виконання конкретних обов'язків; здійснюють для перевірки відповідності займаний посаді. *Службова атестація. Порядок атестації. Пройти атестацію. Атестація наукових працівників.* 2. Характеристика фахових знань та ділових якостей службовця; відгук, висновок про кого-, що-небудь. *Мати гарну атестацію.* 3. Визначення рівня якості продукції.
- Атестаційний, а, е. *Атестаційна комісія. Атестаційна справа.*
- Атестований, а, е. *Атестований аспірант.*
- Атестувати, ую, усш. 1. Надавати ко-небудь якимсь званням. *Атестувати працівників.* 2. Давати кому-, чому-небудь атестацію (в 2 знач.), характеристику.
- АТЕТІЗ, у, ч., мед. Минувільне червоподібне скорочення м'язів пальців (рук, ніг) унаслідок захворювання головного мозку.
- АТИПІЯ, і, ж. Явище відсутності характерних, типових рис, ознак, особливостей чи властивостей у певної речі, явища тощо.
- Атипівий, а, е. Не характерний для даного явища; нетиповий.
- Атипівість, ості, ж. *Атипівість захворювання.*
- АТИРЕОЗ, у, ч., мед. Природжене або набуває внаслідок різних патологічних процесів порушення функції щитовидної залози.
- АТИТЮД, а, ч. Одна з основних поз у класичному танці, при якій рівновага зберігається на одній нозі, а друга нога піднята і відведена назад у зігнутому положенні. *Виконати атитюд.*
- АТЛАНТИ, ів, мн. (*одн.* атлант, а, ч.), 1. *архит.* Колони, вертикальні опори у вигляді чоловічих постатей, які підтримують балкове перекриття. *Лінії атланти. Фігури атлантів.* 2. *перен.* Велетень. 3. *анат.* Перший шийний хребець, що з'єднується із потиличною кісткою черепа і другим шийним хребцем.
- АТЛАНТОЗАВР, а, ч. Дуже великий (до 30 м завдовжки) вимерлий плазун із групи динозаврів із довгими шиєю та хвостом та малим черепом.
- АТЛАНТРОП, а, ч. Викопа людина, яку класифікують як вид роду пітекантропів.
- АТЛАС, у, ч. Укладений за певною системою і виданий у формі альбома або книжки збірник географічних, історичних та ін. карт. *Географічний атлас. Діалектологічний атлас української мови.* 2. Збірник таблиць, малюнків, креслень і т. ін.
- Атласний, а, е.
- АТЛАС, у, ч. Шовкова або напівшовкова тканина, блискуча і гладенька з лицьового боку. *Блискучий атлас. Червоний атлас.*
- Атласний, а, е. *Атласна тканина. Атласна сукня. Атласна завіса. Атласне переплетення ниток.*
- АТЛЕТИКА, и, ж. 1. Система фізичних вправ, спрямованих на виховання в людини спритності, сили, витривалості. *Важка атлетика. Легка атлетика.* 2. Вид циркового мистецтва, що включає силові вправи, трюки.

А

атлёт — аудіт

- Атлёт**, а, ч. 1. Спортсмен, який займається силовими вправами. *Змагання атлетів*. 2. Про людину великої фізичної сили і міцної будови тіла.
- Атлетизм**, у, ч. 1. Добре розвинуті фізичні якості, властиві атлету. *Атлетизм спортсменів*. 2. Те саме, що культуризм. Атлетична гімнастика. *Займатися атлетизмом*.
- Атлетичний**, а, е. 1. Прикм. до атлети- ка. *Атлетична гра. Атлетичні вправи*. 2. Прикм. до атлёт. Властивий атлетові. *Чоловік атлетичної будови*.
- Атлётка**, и, ж.
- АТМОГЕОХІМІЯ**, і, ж. Розділ геохімії, що вивчає склад атмосфери Землі і його еволюцію впродовж геологічної історії.
- АТМОМЕТР**, а, ч. Прилад для визначення швидкості випаровування води.
- АТМОСФЕРА**, и, ж. 1. Газоподібна оболонка Землі та деяких інших небесних тіл. *Верхні шари атмосфери. Атмосфера землі*. 2. *перен.* Умови, обстановка, породжувані соціальним середовищем, колективом, родиною і т. ін. *Звична атмосфера. Атмосфера урочистості*. 3. *фіз., техн.* Одиниця вимірювання тиску, яка дорівнює тисковій ртутного стовпа заввишки 760 мм, або 1,033 кг/см². *Тиск дорівнює одній атмосфері*.
- Атмосферний**, а, е. 1. Який належить до атмосфери, пов'язаний із нею. *Атмосферний азот*. 2. Який виникає, відбувається в атмосфері. *Атмосферний вихор. Атмосферні опади. Атмосферний тиск*.
- АТМОСФЕРИКИ**, ів, мн. Радіосигнали, що випромінюються при електричних розрядах в атмосфері.
- АТБЛ**, а, ч. Кораловий острів кільцеподібної форми; поширений у тропічних і субтропічних широтах Тихого та Індійського океанів.
- Атоловий**, а, е.
- АТОМ**, а, ч. 1. Найдрібніша частинка хімічного елемента, що складається з ядра й електронів і є носієм його властивостей. *Мічені атоми*. 2. *перен.* Найменша частинка чого-небудь.
- Атомарний**, а, е. *Атомарний водень*.
- Атомний**, а, е. 1. Який стос, атома (у 1 знач.). *Атомна енергія. Атомна структура. Атомна вага. Атомна фізика*. 2. Пов'язаний із розпадом ядра атома; ядерний (у 2 знач.). *Атомна енергія*. 2. Пов'язаний із використанням енергії атома. *Атомна електростанція. Атомна бомба*.
- Атомник**, а, ч., *розм.* Фахівець у галузі атомної енергії.
- АТОМІЗАТОР**, а, ч. Прилад для дрібного розпилювання рідини; використову-
- ють для дезінфекції, покриття поверхонь лаками, фарбами і т. ін.
- АТОМІЗМ**, у, ч. Матеріалістичне вчення про природу, згідно з яким матерія складається з атомів. *Розвиток атомізму*.
- Атоміст**, а, ч. *Давньогрецькі атомісти*.
- Атомістка**, и, ж.
- Атомістичний**, а, е. *Атомістична теорія. Атомістичне вчення*.
- АТОНАЛЬНИЙ**, а, е, *муз.* Не пов'язаний із тональністю. *Атональна музика*.
- Атональність**, ості, ж. *Атональність музики*.
- АТОНІЯ**, і, ж., *мед.* Ослаблення або втрата пружності та еластичності тканин і м'язів організму; розвивається внаслідок розладів нервової системи, загального виснаження, порушення діяльності залоз внутрішньої секреції.
- Атонічний**, а, е.
- АТОНУВАННЯ**, я, с., *літ.* У метричному стопному вірші — послаблення або втрата наголосу в слові, яке посідає другорядне місце у фразі, унаслідок чого посилюється акцентність сусіднього слова.
- АТИРНЕЙ**, я, ч. В англомовних країнах — повірний, що за дорученням іншої особи виступає від її імені при укладанні угоди.
- АТРАГЕНА**, и, ж. Рід рослин родини жовтецевих; поширені у помірному поясі Північної півкулі.
- АТРАКТАНТИ**, ів, мн. Природні чи штучні речовини, що приваблюють тварин (особливо комах). *Статеві атрактанти. Поживні атрактанти. Штучні атрактанти*.
- АТРАКЦІОН**, у, ч. 1. Номер у цирковій або естрадній програмі, що привертає увагу глядачів своєю ефектністю, незвичайністю. *Цирковий атракціон. Ризикований атракціон. Веселий атракціон*. 2. *перев. мн.* Розваги в місцях відпочинку: карусель, гойдалка, тир і т. ін. *Літні атракціони. Дитячі атракціони*.
- Атракціонний**, а, е.
- АТРАКЦІЯ**¹, і, ж., *геод.* Відхилення виска внаслідок діяння сили тяжіння яких-небудь значних мас (напр., гір чи прихованих у земній корі важких речовин).
- АТРАКЦІЯ**², і, ж., *лінгв.* Уподібнення, зближення мовних елементів на основі яких-небудь спільних ознак. *Паронімічна атракція*.
- Атрактанти**, ів, мн., *лінгв.* Мовні одиниці, що зближуються на основі певної спільної ознаки. *Вокалічні атрактанти. Консонантні атрактанти*.
- АТРЕЗІЯ**, і, ж. Відсутність просвіту чи природного отвору в трубчастому органі кров'яної судини, кишечника. *Природжена атрезія. Набута атрезія*.
- АТРЕПСІЯ**, і, ж., *мед.* Тяжка форма розладу процесів харчування, що буває в немовлят при штучному вигодовуванні.
- АТРИБУТ**, а, ч. 1. Постійна, суттєва, невід'ємна властивість предмета або явища на відміну від випадкових властивостей. *Рух — атрибут матерії*. 2. Ознака або предмет, які становлять характерну прикмету когось, чого-небудь. *Весільні атрибути. Атрибути держави*. 3. *лінгв.* Означення.
- Атрибутивний**, а, е, *лінгв.* *Атрибутивний член речення. Атрибутивні смислові відношення. Атрибутивна конструкція*.
- Атрибутика**, и, ж. *с.* *Козацька атрибутика. Державна атрибутика. Католицька атрибутика*.
- АТРИБУЦІЯ**, і, ж. Визначення достовірності, автентичності художнього твору, його автора, місця й часу створення; достовірність, автентичність.
- АТРОПІН**, у, ч. Отруйна речовина, яку добувають із блекоти, дурману та ін.; використовується як безпозаспокійливий засіб. *Препарати атропіну*.
- АТРОФІЯ**, і, ж. 1. *біол., мед.* Зменшення розмірів окремих органів або тканин організму, яке супроводиться ослабленням або втратою їх функцій. *Патологічна атрофія. Атрофія м'язів. Атрофія слизової оболонки*. 2. *перен.* Втрата, притуплення якого-небудь чуття, властивості. *Атрофія совісті. Атрофія волі*.
- Атрофічний**, а, е. *Атрофічний м'яз*.
- Атрофований**, а, е. *Атрофовані органи. Атрофовані нервові волокна*.
- Атрофоватися**, утється. 1. Відмирати, втрачати життєздатність. *М'язи атрофуються*. 2. *перен.* Зникати, втрачатися, послаблюватися, притуплюватися (про почуття, волю і т. ін.). *Атрофовалося відчуття часу*.
- АТТИК**, а, ч., *архіт.* Стінка над карнизом (признач. для барельєфа чи напису) або поверх, що завершує споруду, найчастіше триумфальну арку. *Оригінальний аттик*.
- Аттиковий**, а, е. *Аттиковий поверх*.
- АТТИКІЗМ**, у, ч. Літературно-стилістичний напрям, що виник у Стародавній Греції в II ст. до н.е. як реакція на азіанізм.
- АТТИЦІЗМ**, у, ч., *книжн.* Витонченість, інтелектуальна образність мови.
- АУДИТ**, у, ч. Перевірка, ревізія фінансових та інших документів, як правило, незалежними фахівцями або організаціями. *Банківський аудит*.

аудітор — аутизм

- Приватний аудит. Здійснювати аудит. Ліцензія на аудит. Фахівець із аудиту.*
- Аудитор, а, ч. Працівник аудиторської служби, який здійснює незалежну експертизу чи контроль за дотриманням порядку проведення фінансово-господарських операцій, бухгалтерського обліку та звітності, надає з цих питань консультативні послуги. *Незалежний аудитор. Зовнішній аудитор. Внутрішній аудитор. Державний реєстр аудиторів.*
- Аудиторський, а, е. *Аудиторська перевірка. Аудиторські послуги. Аудиторська фірма.*
- АУДИТОБРИЯ, ї, ж. 1. Зал для читання лекцій, доповідей. *Університетська аудиторія. 2. збірн.* Слухачі лекції, доповіді, промови і т. ін. *Численна аудиторія. Контакт із аудиторією. Уважна аудиторія. Активна аудиторія. Звернутися з питанням до аудиторії.*
- Аудитбрний, а, е. *Аудиторний блок. Аудиторій форма занять.*
- АУДИФІН, а, ч. 1. Один із слухових апаратів для осіб, які частково втратили слух. 2. *військ.* Апарат для вловлювання звуків двигунів літаків, що наближаються, для своєчасного їх виявлення.
- АУДІЄНЦІЯ, ї, ж. 1. Офіційний прийом у глави держави або в особи, що займає високий державний пост. *Аудієнція у Президента України. 2. Про приватне прийняття, особисту розмову. Попросити аудієнції в лікаря. Час аудієнції. Отримати аудієнцію. Домогтися аудієнції. Черга на аудієнцію.*
- АУДІО... Перша частина складних слів, яка вказує на зв'язок із звуком, слухом, способом запису і відтворення звукової інформації.
- АУДІОАЛЬБОМ, у, ч. Декілька музичних творів (пісень, музичних композицій), об'єднаних музикантом або музичним колективом в одне ціле на хронологічній або концептуальній основі і записаних на платівці, аудіокасеті, компакт-диску і т. ін.
- АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ, а, е. Який ґрунтується на одночасному сприйнятті зором і слухом. *Аудіовізуальні навчальні посібники.*
- АУДІОКАСЕТА, и, ж. Касета, що містить магнітну стрічку для запису і відтворення звука.
- АУДІОЛОГІЯ, ї, ж., мед. Розділ медицини, що вивчає слух і його порушення, а також методи діагностики, профілактики та усунення цих порушень.
- Аудіолог, а, ч.
- Аудіологічний, а, е.
- АУДИОМЕТРИЯ, ї, ж. Вимірювання гостроти слуху шляхом визначення найменшої сили звука, сприйманого людиною.
- Аудіометр, а, ч. Прилад для визначення гостроти слуху.
- АУДИОПЛЕЄР, а, ч. Компактний переносний апарат для відтворення звука з магнітного запису.
- АУДЮТЄКСТ, у, ч. Текст, записаний на магнітних, оптичних та ін. носіях.
- Аудіотекстовий, а, е.
- АУДИОТЕХНІКА, и, ж., збірн. Сукупність технічних приладів для запису і відтворення звука.
- Аудіотехнічний, а, е. *Аудіотехнічні засоби.*
- АУДІОВАННЯ, я, с. 1. Процес слухання, впізнавання, інтерпретації усної мови. 2. Сприймання тексту, інформації і т. ін. на слух. *Вправи для аудіювання.*
- АУКСАНОМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання росту рослин у довжину.
- АУКСИНИ, ів, мн. (*одн.* ауксін, у, ч.), *бот.* Фітогормони, що утворюються в рослинах і стимулюють процес їх росту.
- АУКСОТРОФИ, ів, мн. Мікроорганізми, які втратили здатність синтезувати одну з речовин, необхідних для їх росту.
- Ауксотрофний, а, е.
- АУКУБА, и, ж. Рід рослин родини дегренових; поширені в Східній Азії та Гімалаях; окремі види культивуються як декоративні.
- АУКЦІОН, у, ч. Продаж товарів, майна з публічних торгів, коли власником стає той, хто запропонує найвищу ціну. *Валютний аукціон. Груповий аукціон. Золотий аукціон. Подвійний аукціон. Виставити на аукціон. Продавати з аукціону. Купити на аукціоні.*
- Аукційний, а, е. *Аукційна реалізація.*
- Аукціонер, а, ч. Учасник аукціону. *Постійний аукціонер.*
- Аукціоніст, а, ч. Офіційна особа, що проводить продаж майна з публічних торгів,
- Аукціонний, а, е. *Аукціонна комісія.*
- АУЛ, у, ч. Назва села в деяких народів Середньої Азії та Кавказу. *Черкеський аул.*
- Аульний, а, е.
- АУРА, и, ж. 1. У парапсихології — сукупність енергетичних випромінювань живого організму; біополе. *Негативна аура. Бачити ауру. 2. У містичних вченнях — сяйво, випромінюване божественними істотами і святими, зображуване у вигляді німба, а також узагалі слабке сяйво навколо предметів. Кольорова аура навколо предметів.*
3. В астрології — про невидиму повітряну оболонку Землі, що сприймає вплив космічних сил на життя і долю людей. 4. *перен.* Навколишні умови; психологічний клімат якої-небудь групи людей. *Доброзичлива аура. Аура сім'ї.*
- АУРЕОМЦІН, у, ч. Антибіотик, який застосовують для лікування деяких інфекційних хвороб.
- АУРИКУЛЯРНИЙ, а, е. *мед.* Вушний.
- АУРИПІГМЕНТ, у, ч. Золотистий чи лимонно-жовтий із алмазним блиском мінерал; сульфід арсену; застосовують у медицині, військово-хімічній галузі, піротехніці, скляному виробництві, сільському господарстві та ін.
- АУСКУЛЬТАЦІЯ, ї, ж., *спец.* Метод обстеження внутрішніх органів людини й тварин, що полягає у вислухованні звукових явищ, які виникають під час діяльності цих органів.
- АУСЛАУТ, а, ч. Позиція звука чи звукосполучення в кінці слова.
- АУСПІЦІ, ій, мн. 1. У Стародавньому Римі — ворожіння авгурів, віщування майбутнього на основі спостережень за поведінкою птахів, за небесними явищами. 2. *перен.* Плани на майбутнє.
- АУСТЕНІТ, у, ч., *мет.* Одна із складових частин залізобуглецевих сплавів.
- Аустенітний, Аустенітовий, а, е. *Аустенітова сталь. Аустенітні нержавіючі сталі.*
- АУТ, а, ч. 1. Ситуація, у якій м'яч або шайба виявляються за межами встановленого правилами майданчика. *М'яч вибитий в аут. 2. виг.* Команда рефері на рингу, яка означає, що боксер, який упав, оголошується поза боєм, тобто переможений.
- АУТБРІДІНГ, а, ч. Хрещування неспоріднених між собою тварин або рослин.
- Аутбрідний, а, е. *Аутбрідні особини.*
- АУТЕКОЛОГІЯ, ї, ж. Розділ екології, що вивчає пристосованість окремих видів рослин і тварин до умов середовища.
- Аутекологічний, а, е.
- АУТИЗМ, у, ч. Хворобливий стан психіки людини, що характеризується заглибленням у внутрішні переживання з активним відстороненням від зовнішнього світу, відривом від реальної дійсності. *Лікувати аутизм. Гостра форма аутизму.*
- АУТО, *невідм., ж.* Одноактна, драматична вистава релігійно-алегоричного змісту в Іспанії та Португалії (XIII—XVIII ст.).
- АУТОГЕННИЙ, а, е, *мед.* Який виникає в самому організмі. *Аутогенне тренування. Комплекс аутогенних вправ.*

А

АУТОГПНІЗ, у, ч. Гіпноз, зумовлений самонавіюванням. *Методика аутогіпнозу.*

АУТОДАФЕ, *невідм.*, с. У Середні віки — прилюдне спалення на вогнищі людей, оголошених інквізицією еретиками, або так званих еретичних творів.

АУТРАЙТ, а, ч. Перша строкова валютна угода, що передбачає виплату у точно визначені сторонами терміни за курсом, зафіксованим на момент угоди.

АУТСАЙД, а, ч. У футбольній та хокейній команді — крайній гравець лінії нападу.

Аутсайдер, а, ч. 1. Біржові спекулянти — не професіонали, особи, що спекулюють на біржі, але не постійно. 2. Команда або спортсмен, що займає одне з останніх місць у турнірній таблиці. *Бути аутсайдером.* 3. Про кого-, що-небудь, що не витримує конкуренції, залишається останнім, поза увагою суспільства. *Аутсайдер суспільства. Аутсайдер виборчої кампанії.*

Аутсайдерський, а, е. *Аутсайдерське підприємство.*

АУТТРЕЙД, у, ч. Торговельна операція, що не вдалася через непорозуміння сторін або технічні помилки при оформленні документів.

АФАЗІЯ, і, ж., мед. Повний або частковий розлад мови внаслідок ураження мовних центрів кори головного мозку. *Сенсорна афазія. Моторна афазія.*

АФАКІЯ, і, ж., мед. Відсутність кришталіка в оці внаслідок видалення катаракти чи травми.

АФАЛІНА, и, ж., зоол. Різновид дельфіна, поширений у багатьох морях, крім полярних.

АФЕКТ, у, ч. Стан дуже великого, але короткочасного нервового збудження, що характеризується сильними переживаннями. *Бути в стані афекту.*

Афектація, і, ж. Незвичайне, штучне збудження, неприродність, зайвий пафос у мові. *Стан афектації. Говорити без афектації.*

Афективний, а, е. *Афективна лексика. Афективна промова.*

Афектований, а, е. *Афектовані жести. Афектований тон.*

Афектувати, ую, уеш. Виражати свої почуття, настрої надто підкреслено і перебільшено (перев. неприродними жестами, штучною піднесеністю мови). *Афектувати свій виступ.*

АФЕЛІЙ, ю, ч. Найвіддаленіша планета Сонця точка орбіти якої-небудь вівиди або комети, що обертаються навколо нього.

АФЕЛІНУС, а, ч. Північноамериканська

ауто — африканістика

комаха ряду перетинчастокрилих; паразит кров'яної попелиці — шкідника яблуні.

АФЕРА, и, ж. Ризикована справа, здійснювана з метою наживи; шахрайство. *Ризикована афера. Валютна афера. Біржова афера. Кримінальна афера. Гучна афера. Учасники афери. Втягнути когось в аферу.*

Аферист, а, ч. Шахрай; той хто здійснює афери. *Фінансовий аферист.*

Аферистка, и, ж.

Аферистичний, а, е. *Аферистична натура.*

АФЁРЁЗА, и, ж. Утрата на початку слова звука; жвивається для уникнення збігу голосних або для збереження віршового розміру.

АФЕРЕНТАЦІЯ, і, ж. Передавання імпульсів від рецепторів до центральної нервової системи.

Аферентний, а, е. *Аферентні нервові волокна.*

АФІДЁВІТ, а, ч. Власні письмові свідчення, засвідчені нотаріусом або іншою посадовою особою.

АФІКС, а, ч. 1. *лінгв.* Частина слова, що має певне граматичне значення і вносить зміну в зміст кореня. 2. *мат.* Точка на площині, що визначається комплексним числом.

Афіксальний, а, е. *Афіксальний словник. Афіксальний спосіб творення слів.*

Афіксація, і, ж., *лінгв.* Спосіб творення слів за допомогою афіксів.

Афікоїд, а, ч., *лінгв.* Компонент складного чи складноскороченого слова, який із тим самим значенням повторюється в цілій низці слів і за своїми словотвірними функціями наближається до префіксів чи суфіксів.

АФІЛІАЦІЯ, і, ж., *психол.* Потреба у спілкуванні та емоційних контактах; виявляється у намаганні бути членом групи, брати участь у спільній діяльності, допомагати іншим та приймати допомогу від них.

АФІЛІЯ, і, ж. Безлистість рослин, розвинена у зв'язку з посушливими умовами клімату; функцію фотосинтезу при цьому виконують стебла.

АФІНАЖ, у, ч., *мет.* Спосіб очищення благородних металів (золота, платини, срібла) з метою отримання кінцевого продукту високої проби. *Афінаж золота.*

АФІНАЦІЯ, і, ж., *техн.* Попереднє очищення цукрового піску для перетворення його на рафінад.

АФІННИЙ, а, е. Суміжний, сусідній. *Афінна геометрія. Афінні перетворення.*

АФІРОВА структура — дрібнокристалічна структура ефузивних гірських порід, які не містять

урашень.

АФІРМАЦІЯ, і, ж. Запевнення, ствердження, установлення.

АФІША, і, ж. Надруковане або написане за певною формою оголошення про концерт, виставу, лекцію і т. ін.. *Театральна афіша. Глюстрована афіша. Читати афіші. Розклеювати афіші.*

Афішний, а, е. *Афішна тумба. Афішний ирифт. Афішний стенд.*

Афішований, а, е. *Афішовані товари.*

Афішування, я, с. *Афішування приятельських стосунків.*

Афішувати, ую, уеш. Виставляти щонебудь напоказ; привертати загальну увагу до чого-небудь. *Афішувати почуття. Афішувати досягнення. Афішувати успіх. Афішувати знайомство.*

АФОНІЯ, і, ж., мед. Утрата голосу при збереженні шепоту внаслідок захворювання гортані, ураження нервової системи або інших захворювань.

АФОРИЗМ, у, ч. Коротке, лаконічне судження, яке в стислій, зручній для запам'ятовування формі містить глибоку думку. *Відомий афоризм.*

Афористичний, а, е. *Афористичні вислови.*

Афористичність, ності, ж. *Афористичність мови.*

Афористично. *Висловлюватися афористично.*

АФІРТЕ, *невідм.* Фінансування міжнародної торгівлі шляхом обліку першокласних векселів без права регресу.

АФОТИЧНА зона — глибинна зона океану, основною ознакою якої є недостатність підводного освітлення для розвитку фітопланктону.

АФРИКАНІСТИКА, и, ж. Комплекс наук, що вивчають історію, літературу, мову, культуру і побут народів Африки.

- Африканіст, а, ч. *Праці африканістів.*
- Африканістичний, а, е. *Африканістичні дослідження.*
- Африканістка, и, ж.
- АФРИКАНТРОП, а, ч. Викопа людина неандертальського типу.
- АФРИКАТА, и, ж., *лінгв.* Складний приголосний звук, який утворюється в результаті злиття двох приголосних, напр.: «ц», «ч», «дз», «дж».
- Африкативний, а, е. *Африкативний приголосний.*
- АФРОДИЗИАКИ, ів, *мн.* (одн. афродизіак, а, ч.). Речовини, що посилюють статевий потяг.
- АФРИНТ, у, ч., *заст.* Публічна образа, зневага; несподівана неприємність.
- АХІЛІЯ, і, ж., *мед.* Відсутність Соляної кислоти і ферментів, зокрема пепсину, в шлунковому соку.
- АХІМСА, и, ж. В індуйзмі — філософський принцип незавдання шкоди живому; відмова від насильства, вбивства.
- АХОЛІЯ, ї, ж., *мед.* Припинення надходження жовчі у 12-палу кишку.
- АХОНДРИТ, а, ч. Кам'яний метеорит, що не містить круглих утворень — хондр.
- Ахондритний, а, е.
- АХОНДРОПЛАЗІЯ, і, ж. Уроджене відставання росту кісток кінцівок при нормальному рості тулуба, шиї, голови.
- АХРОМАТИЗМ, у, ч. 1. Безбарвність. 2. Властивість оптичного скла заломлювати промені світла, не розкладаючи їх на складові кольори; безколірність, безбарвність.
- Ахромат, а, ч. Об'єкт, у якому виправлена сферична і частково — хроматична аберация; застосовують у біноклях, фотоапаратах тощо.
- Ахроматин, у, ч., *біол.* Структури тваринних та рослинних клітин, які слабо забарвлюються ядерними барвниками.
- Ахроматичний, а, е. Безколірний, безбарвний. *Ахроматична лінза.*
- АХРОМАТОПСІЯ, ї, ж., *мед.* Вада зору, що полягає в нездатності розрізняти кольори.
- Ахроматопсійний, а, е.
- АХРОМІЯ, ї, ж., *мед.* Природжене або набуто внаслідок деяких захворювань знебарвлення шкіри.
- АХТЕРЛЮК, а, ч., *мор.* Один із головних люків у палубі судна для різних вантажів; приміщення в трюмі, де зберігають провіант у цистернах або бочках.
- АХТЕРПІК, а, ч., *мор.* Крайній кормовий відсік на судні, де розміщено рульовий привод, баластні цистерни.
- АХТЕРШТЕВЕНЬ, вня, ч., *мор.* Нижня кормова частина судна у вигляді жорсткої балки чи рами; продовження кіля.
- АЦЕТ... Складає частину хімічних термінів, яка вказує на зв'язок цих термінів з оцтовою кислотою.
- АЦЕТАЛЬДЕГІД, а, ч. Оцтовий альдегід, органічна сполука; безбарвна рідина з різким запахом; змішується з водою і органічними розчинниками.
- АЦЕТАМІД, у, ч. Органічна сполука, амід оцтової кислоти; твердий, безбарвний, кристалічний продукт синтетичного походження.
- АЦЕТАНІЛІД, у, ч. Органічна сполука; безбарвні кристали; застосовують у синтезі барвників і як лікарський засіб.
- АЦЕТАТИ, ів, *мн.* Солі і ефіри оцтової кислоти; солі застосовують у фарбуванні тканин, у медицині, для виготовлення каталізаторів, ефіри — як розчинники, у виробництві кіноплівки, в парфумерії, харчовій промисловості тощо.
- Ацетатний, а, е. *Ацетатне волокно. Ацетатний шовк.*
- АЦЕТИЛ, у, ч., *хім.* Різновид ацилу; залишок молекули оцтової кислоти без гідроксилу.
- Ацетилловий, а, е.
- АЦЕТИЛЕН, у, ч. Безбарвний отруйний газ із неприємним запахом, що складається з вуглецю і водню; горить яскравим полум'ям.
- Ацетиленовий, а, е. 1. Прикм. до ацетилену. *Ацетиленові вуглеводні.* 2. Пов'язаний із використанням ацетилену. *Ацетиленове полум'я. Ацетиленовий генератор. Ацетиленовий пальник.*
- АЦЕТИЛХЛОРИД, у, ч. Безбарвна рідина з різким запахом, що використовується у виробництві барвників і лікарських препаратів.
- АЦЕТИЛХОЛІН, у, ч. Складний ефір холіну і оцтової кислоти; хімічний передавач нервового збудження, один із медіаторів периферійної і центральної нервових систем.
- АЦЕТИЛЦЕЛЮЛОЗА, и, ж. Біла аморфна маса, яку використовують у виробництві штучного волокна, вогнетривкої кіноплівки, лаків, пластичних мас.
- АЦЕТБН, у, ч. Безбарвна рідина з характерним різким запахом; використовується як розчинник у виробництві лаків, вибухових речовин, ацетатного шовку тощо.
- Ацетоновий, а, е. *Ацетоновий запах. Ацетоновий розчин. Ацетоновий екстракт. Ацетонові тіла.*
- АЦЕФАЛІЯ, ї, ж., *біол.* Природжена відсутність голови у плоду внаслідок аномалії розвитку.
- АЦИДИМЕТРІЯ, ї, ж., *хім.* Метод кількісного визначення луку розчином кислоти.
- Ацидиметричний, а, е.
- АЦИДОЗ, у, ч., *мед.* Підвищена кислотність крові, шлункового соку та тканин організму внаслідок зміни кислотно-лужної рівноваги.
- АЦИДОФІЛІЯ, і, ж. Здатність окремих структурних елементів клітин і тканин забарвлюватися кислотними барвниками.
- АЦИДОФІЛЬНІ організми — організми, які нормально розвиваються тільки в кислому середовищі.
- Ацидофілія, у, ж. Дієтичний продукт — кисле молоко, заквашене ацидофільними бактеріями.
- Ацидофільність, ості, ж.
- АЦИДОФІТИ, ів, *мн.* Рослини, що віддають перевагу кислим ґрунтам.
- АЦИДОФОБНІ організми, *біол.* — організми, які не витримують значної кислотності середовища і розвиваються лише в нейтральному або лужному середовищі.
- Ацидофобність, ості, ж.
- АЦИКЛІЧНІ сполуки, *хім.* — органічні сполуки з відкритими ланцюгами атомів вуглецю; використовують у різноманітних органічних синтезах.
- Ациклічність, ості, ж.
- АЦИЛУВАННЯ, я, с., *хім.* Заміщення атомів водню в органічних сполуках залишками карбонової кислоти; використовують для одержання ацетатного волокна, барвників.
- АЦИНУС, а, ч. 1. Кінцевий секреторний відділ альвеолярної залози (напр., слинної, молочної). 2. Первинна структурна одиниця легенів; складається з термінальної бронхіоли, альвеолярних ходів і належних до них альвеол.
- АЦТЕКИ, ів, *мн.* (одн. ацтек, а, ч.). Народ, що жив у Мексиці до завоювання її іспанцями у першій половині XVI ст. *Плем'я ацтеків. Країна ацтеків.*
- Ацтекський, а, е. *Ацтекська мова.*
- АШУГ, а, ч. У кавказьких народів — народний поет-співець.
- АШУР, а, ч. В асирійській міфології — спочатку бог — покровитель м. Ашшура, пізніше — верховний бог.
- АЯТ, а, ч. Найменший відокремлюваний уривок коранічного тексту, вірш Корану.
- АЯТОЛА, й, ч. Вищий духовний титул у шіїтів, а також особа, що має цей титул.

Б

- БАБА, *незмін.* Шанобливе звертання до старших за віком, поважних, авторитетних чоловіків у тюркських народів; уживається перед ім'ям.
- БАБЕЗІОЗИ, *ів, мн.* Важкі заразні захворювання тварин, що спричиняються бабезіями. *Профілактика бабезіозів.*
- Бабезія, *і, ж.* Найпростіша тварина-паразит крові великої рогатої худоби, коней, свиней, овець і собак, що спричиняє бабезіози.
- БАБІРУСА, *и, ж.* Невелика дика свиня, поширена в болотистих лісах на деяких островах Індонезії; об'єкт полювання.
- БАБГГИ, *ів, мн. (одн. бабіт, у, ч.).* Металеві антифракційні сплави на свинцевій чи олов'яній основі, які мають низький коефіцієнт тертя і використовуються для виготовлення підшипників та інших деталей, що зазнають тертя. *Температура плавлення бабіту.*
- Бабітовий, *а, е.* *Бабітові деталі.*
- БАБУВІЗМ, *у, ч., філос.* Утопічне вчення, що ґрунтується на ідеї повної соціальної рівності людей.
- Бабувіст, *а, ч.*
- Бабувістка, *и, ж.*
- Бабувістський, *а, е.*
- БАБУЇН, *а, ч.* Мавпа роду павіанів родини собакоголових; поширена в Центральній та Східній Африці. *Тривалість життя бабуїнів.*
- БАГАЖ, *у, ч.* 1. Речі пасажирів, спакзовані для перевезення різними видами транспорту. *Ручний багаж. Перевезення багажу. Відсилати багажем.* 2. *перен.* Обсяг відомостей із певної галузі знань. *Науковий багаж. Багаж знань.*
- Багажний, *а, е.* *Багажний склад. Багажна квитанція. Багажний касир. Багажний вагон.*
- Багажник, *а, ч.* Спеціальне пристосування у транспортному засобі (автомобілі, мотоциклі, велосипеді) для перевезення багажу (у 1 знач.). *Місткий багажник. Відчинити багажник. Повний багажник речей.*
- БАГЛЛА, *и, ж.* Арабське торгове вітрильне судно з косим спорядженням.
- БАГАТЕЛЬ, *і, ж.* Невелика інструментальна п'еса, здебільшого для фортепіано, відносно не складна для виконання.
- БАГЕР, *а, ч.* 1. Екскаватор, яким видобувають торф із покладу. *Працювати на багері.*
- Багерний, *аз е.* *Багерний агрегат.*
- БАГЕРМЄЙСТЕР, *а, ч.* Той, хто керує роботою на земснаряді.
- БАГЕТ, *а, ч.* 1. Пофарбована, позолочена чи різьблена планка, з якої виготовляють рами, карнизи або яку використовують для скріплення та оздоблення стелі, стін і т. ін. *Художній багет. Різьблений багет. Рамка з багета. Картина із золотими багетами.* 2. Довгий вузький батон білого хліба. *Свіжий багет. Нарізати багет.* 3. Страва із січеного м'яса у формі ковбаси з плавленим сиром та кетчупом. *Подавати багети. Багети з шампінйонами.*
- Багетний, Багетовий, *а, е.* *Багетна рамка. Багетова фабрика.*
- БАГІ, *невідм., А.* 1. Одно- або двомісний легковий автомобіль із знімним відкритим кузовом та жорсткою рамою, призначений для змагань на пересіченій місцевості. 2. Різновид автоспорту, що використовує такий автомобіль.
- Багіст, *а, ч.* 1. Спортсмен, який займається багі. *Тренування багістів.* 2. Той, хто конструює автомобілі багі. *Конструктор-багіст.*
- БАГНЕТ, *а, ч.* Колоча зброя, яку звичайно насаджують на кінець дула рушниці; штик. *Пригвинтити багнет. Багнет рушниці. Іти на багнети.*
- Багнетний, *а, е.* 1. Прикм. до багнет. *Багнетне вістря.* 2. Здійснюваний за допомогою багнетів. *Відкритий багнетний бій. Багнетна атака.*
- БАДАН, *у, ч.* Рід рослин родини ломикаменевих — багаторічні трави з м'ясистим кореневищем, розеткою великих листків та суцвіттям червоних або білих квітів.
- БАДМІНТЙН, *у, ч.* 1. Спортивна гра з воланом (у 1 знач.) і ракетками. *Любителі бадмінтону. Майданчик*

для бадмінтону. *Захоплюватись бадмінтоном. Грати у бадмінтон. 2. Набір приладдя для такої гри. Дитячий бадмінтон. Купити бадмінтон.*

Бадмінтоніст, а, ч. *Перемога українського бадмінтоніста.*

Бадмінтоністка, и, ж.

Бадмінтонний, а, е. *Бадмінтонна ракетка. Бадмінтонне спорядження.*

БАЗА, и, ж. 1. *архт.* Нижня розширена частина, цокольна основа колон, пілястрів, що бере на себе силу тиску і рівномірно розподіляє її по площині. 2. Основа, ґрунт, на яких виникає або розвивається те чи інше явище. *Учення розвинулося на базі античної теорії.* 3. Сукупність умов, необхідних для існування чого-небудь; сукупність матеріальних ресурсів, необхідних для розвитку чого-небудь. *Експериментальна база дослідження.* 4. Місце скупчення, зберігання товарів, матеріалів, сировини, використовуваних для забезпечення якого-небудь району, підприємства і т. ін. *Вугільна база.* 5. Склад, місце зберігання різних продуктів, товарів. *Овочева база. Промислова база.* 6. *військ.* Територія із зосередженою на ній військовою технікою, спорудами, складами для обслуговування військових частин. *Морська база Чорноморського флоту.* 7. Установа для тимчасового обслуговування кого-небудь (екскурсантів, туристів, спортсменів тощо). *Спортивна база.* 8. *техн.* Відстань між осями коліс автомобіля, залізничного вагона та інших колісних транспортних засобів.

Базований, а, е.

Базовий, а, е. *Базові лабораторії. Базова школа.*

Базування, я, с.

Базувати, ую, уеш. Робити що-небудь на якійсь базі (у 2 знач.), основі, ставити що-небудь на якусь основу, базу; ґрунтувати. *Базувати соціальну програму на увазі до людини. Базувати сюжет на народній легенді.*

Б

- БАЗАЛЬНИЙ**, а, е. Основний; який є частиною основи; розташований в основі або звернений до неї. *Базальна мембрана. Базальне тільце.*
- БАЗАЛЬТ**, у, ч. Вулканічна гірська порода щільної або дрібнозернистої структури, переважно темного (чорного або темно-сірого) кольору.
- Базальтовий**, а, е. 1. Прикм. до базальт. *Базальтові породи.* 2. Зробл. із базальту. *Базальтове волокно.*
- БАЗАНІТ**, у, ч. Гірська порода магматичного походження, важлива сировина для кам'яного литва.
- БАЗИДИОМЦЕТИ**, ів, мн. Клас вищих грибів, у яких органом спороношення є базидія.
- БАЗИДІЯ**, і, ж. Спороносний орган розмноження у базидіомицетів.
- БАЗИЛІАНИ**, *див.* василіани.
- БАЗИЛІК**, у, ч. Кушова або напівкушова трав'яниста рослина родини губоцвітих; деякі види її ефіроносні і мають промислове значення — їх використовують як прянощі, ароматизатори, а також застосовують у медицині. *Збирати базилік. М'ясо з базиліком.*
- Базиліковий**, а, е. *Базилікова приправа.*
- БАЗИЛІКА**, и, ж. Антична і середньовічна будівля, що має форму витягнутого прямокутника, поділеного всередині двома поздовжніми рядами колон. *Велика базиліка.*
- БАЗИПЕТАЛЬНИЙ**, а, е. Спрямований від верхівки до основи.
- БАЗИС**, у, ч. 1. *філос.* Сукупність виробничих відносин, що становлять економічну структуру суспільства. *Матеріальний базис суспільства.* 2. *архит.* Те саме, що база (у I знач.). 3. *спец.* Точно виміряна пряма лінія на площині, що служить основою для тригонометричних обчислень під час топографічних знімань. *Дотримуватися базису. Орієнтуватися на базис.*
- Базисний**, а, е. *Базисні вимірювання.*
- БАЗИФКАЦІЯ**, і, ж. Процес збагачення гірських порід залізом, магнієм, кальцієм з одночасним виносом натрію, силіцію.
- БАЗИФЛІИ**, ів, мн. Тваринні організми, що віддають перевагу умовам лужного середовища.
- БАЗИФІТИ**, ів, мн. Рослинні організми, що віддають перевагу ґрунтам і водам із лужною реакцією.
- БАЗОФІЛІЯ**, і, ж. Здатність клітин і тканин рослинних та тваринних організмів забарвлюватися основними (лужними) барвниками, що зумовлюється кислими властивостями забарвлених структур.
- базофілий** — баланс¹
- Базофіли**, ів, мн. Одна з форм зернистих лейкоцитів (гранулоцитів), цитоплазма яких містить зерна, що забарвлюються основними (лужними) барвниками.
- Базофільний**, а, е. *Базофільні властивості.*
- БАЗУКА**, и, ж. Протитанковий реактивний гранатомет.
- БАЙ**, я, ч. Назва великого землевласника або скотаря в Центральній Азії, Казахстані, на Алтаї, частково на Кавказі.
- Байський**, а, е. *Байський кінь.*
- БАЙ-БЕК**, у, ч. Довготермінова товарообмінна операція, за якої постачання машин та обладнання в кредит оплачується згодом продукцією, виробленою з їх використанням.
- БАЙК**, у, ч., *жарг.* Мотоцикл (частіше дорогий) іноземного виробництва. *Новий байк. їздити на байку.*
- Байкери**, ів, мн. (*одн.* байкер, а, ч.). Неформальний молодіжний рух, який об'єднує прихильників швидкої їзди на мотоциклах вулицями міста; учасники цього руху. *Колона байкерів. Змагання байкерів.*
- Байкерство**, а, с. *Поширення байкерства.*
- Байкерський**, а, е. *Байкерський рух.*
- Байк-шоу**, *невідм., с.* Шоу за участю байкерів. *Видовище байк-шоу. Брати участь у байк-шоу.*
- БАЙКА**, и, ж. 1. М'яка бавовняна тканина з густим двостороннім ворсом. *Піжама з байки.* 2. Щільна, груба, важка суконна тканина з ворсом із лицьового боку, яку використовують для пошиття демісезонних пальт, виготовлення ковдр тощо.
- Байковий**, а, е. *Байковий халат.*
- БАЙОНЕТ**, а, ч. Розбірне з'єднання деталей, при якому деталь із фігурним прорізом насаджують на іншу — з виступом відповідної форми — і повертають так, щоб цей виступ перешкодив взаємному зміщенню деталей; застосовують для кріплення деталей у патронах металорізальних верстатів, об'єктивах фотоапаратів, багнетів у гвинтівках та ін.
- БАЙРХМ**, у, ч. Назва двох триденних мусульманських свят. *Свято байрам. Перший день байраму.*
- БАЙРОНІЗМ**, у, ч. Літературна течія початку ХІХ ст., що виникла під впливом творчості англійського поета Байрона; характеризується романтичним індивідуалізмом, зображенням розладу між поетом і суспільством, розчарованістю.
- Байронічний**, а, е. *Байронічна поезія. Байронічна традиція.*
- БАЙТ**, а, ч. В обчислювальній техніці — частина машинного слова, яка, як правило, складається з восьми бітів і використовується як одне ціле при передаванні, зберіганні й перероблянні інформації в електронно-обчислювальних машинах. *Обсяг інформації в байтах. Об'єм пам'яті у байтах.*
- Байтовий**, а, е. *Байтова команда.*
- БАЙХОВИЙ** чай — сорт розсипного, неспресованого чаю. *Чорний байховий чай.*
- БАК¹**, а, ч. Велика закрита металева посудина для зберігання, перевезення рідин. *Високий бак. Бак із водою.*
- БАК²**, а, ч. Надбудова у передній (носовій) частині судна, що служить для захисту верхньої палуби від заливання на зустрічній хвилі, а також для підвищення плавучості та розміщення службових приміщень.
- БАКАЛАВР**, а, ч. 1. *іст.* Звання викладача (доцента) в духовних академіях України та Росії до 1869 р. 2. Найнижчий учений ступінь у старовинних і деяких сучасних західноєвропейських університетах. *Ступінь бакалавра.* 3. Той, хто здобув чотири-п'ятирічну вищу освіту, склавши іспити чи захистивши дипломну роботу. *Скласти іспити на бакалавра. Державне замовлення на бакалаврів.*
- Бакалаврат**, у, ч. 1. Форма чотири-п'ятирічного навчання студентів, яка забезпечує вищу базову освіту та ступінь бакалавра за результатами дипломної роботи або державних екзаменів. *Закінчити бакалаврат.* 2. *розм.* Відділення, факультет у вищому навчальному закладі з такою формою навчання.
- Бакалаврський**, а, е. *Бакалаврський ступінь.*
- БАКАЛІЯ**, і, ж. Група харчових продуктів і предметів споживання (цукор, крупи, чай, мило та ін.). *Торувати бакалією.*
- Бакалійний**, а, е. *Бакалійна крамниця. Бакалійний крам.*
- Бакалійник**, а, ч. Продавець бакалії. *Звернутися до бакалійника.*
- БАКАРА¹**, *невідм., с.* Азартна гра в карти.
- БАКАРА²**, *невідм., с.* Особливо цінний сорт кришталю; вироби з такого кришталю, які виготовляють у м. Бакара у Франції.
- БАКЕЛІТ**, у, ч. Синтетична смола, яку використовують як електроізоляційний матеріал, для просочування деревини, паперу, тканин і т. ін. *Застосовувати бакеліт.*
- Бакелітовий**, а, е. *Бакелітова смола. Бакелітова плівка.*

базальний — бакеліт

Б

- БАКЕН, а, ч. Плавучий навігаційний знак на якорі (вночі зі світлом), що встановлюється на річках, озерах і т. ін. для позначення фарватеру або суднового ходу. *Засвітити бакен. Орієнтуватися на бакен.*
- Бакенний, а, е. *Бакенні ліхтарі.*
- Бакенник, а, ч. Робітник, який обслуговує бакени.
- БАКЕНБАРДИ, ард, мн. (одн. бакенбарда, и, ж. і заст. бакенбард, а, ч.). Борода від скронь уздовж щік до виголеного підборіддя. *Довгі бакенбарди. Відростити бакенбарди.*
- БАКЛАГА, БОКЛАГА, и, ж. 1. Невелика дерев'яна, керамічна або металева плоска дорожня посудина, барило для зберігання води або іншої рідини. *Баклага з водою.* 2. Невелика металева, сплюснута з боків пляшка, яку носять при поїзці у походах. *Туристська баклага.*
- БАКС, а, ч., жарг. Долар США. *Працювати за бакси. Купити за бакси. Отримати бакси.*
- Баксер, а, ч. Спекулянт, який торгує доларами. *Базарний баксер.*
- Баксовий, а, е. *Баксова оплата.*
- БАКТЕРИЦИД, у, ч. Речовина, здатна вбивати і розчиняти бактерії та інші мікроорганізми.
- Бактерицидний, а, е. *Бактерицидні речовини. Бактерицидні властивості. Бактерицидна дія.*
- Бактерицидність, ності, ж.
- Бактерицидний, а, е. 1. Прикм. до бактерії. *Бактериальна клітина.* 2. Який містить у собі бактерії. *Бактериальні добрива.* 3. Який викликається бактеріями. *Бактериальна дизентерія.*
- Бактерійний, а, е. *Бактерійні добрива.*
- БАКТЕРІОЇДИ, ів, мн. 1. Специфічні форми бактерій, що утворюються при їх проникненні в корені бобових рослин; характеризується високим умістом глікогену і жиру, активною фіксацією молекул азоту. 2. Рід анаеробних бактерій, які не утворюють спор; деякі види — хвороботворні.
- БАКТРИАН, а, ч. Двогорбий верблюд, який у дикому стані зберігся в Азії; пристосований до існування в умовах пустель і сухих степів.
- БАКХІЙ, я, ч. В античному віршуванні — стопа з одного короткого складу і двох довгих.
- БАКШИШ, у, ч., розм., жарг. Дарунок; хабар. *Великий бакшиш. Дати бакшиш.*
- БАКШТАГ, а, ч. 1. Снасті на судні, які підтримують збоку і ззаду щогли, димові труби тощо. 2. Курс вітрильного судна під час вітру, що дме ззаду і збоку.
- БАКШТЕЙН, у, ч. Сорт твердого сиру.
- БАКШТОВ, а, ч. Кінець троса, який розмноження бактерій, зумовлене несприятливими факторами.
- Бактеріостатичний, а, е. *Бактеріостатична дія.*
- БАКТЕРІОТРОПНИ, ів, мн. Антитіла, які утворюються у сироватці крові людей, тварин при інфекційних захворюваннях.
- БАКТЕРІОТРОФІЗМ, у, ч. Форма живлення вищих рослин при симбіозі за допомогою симбіонтів — бактерій.
- БАКТЕРІОФАГИ, ів, мн. (одн. бактеріофаг, а, ч.), мед. Природна речовина, що має здатність убивати бактерії, розчиняючи їх. *Структура бактеріофагів.*
- БАКТЕРІОХЛОРОФЛІИ, ів, мн. Пігменти пурпурових і зелених бактерій, що зумовлюють їх здатність до фотосинтезу.
- БАКТЕРІУРІЯ, і, ж. Виділення бактерій із сечею, зумовлене деякими інфекційними захворюваннями.
- БАКТЕРІЯ, і, ж. Мікроскопічний одноклітинний організм; мікроб. *Види бактерій.*
- Бактеризація, і, ж., спец. Піддання дії бактерій (насіння, молоко, ґрунт та ін.). *Бактеризація молока.*
- Бактеризований, а, е. *Бактеризований ґрунт.*
- Бактеризувати, ую, уеш. *Бактеризувати насіння.*
- Бактеріальний, а, е. 1. Прикм. до бактерій. *Бактериальна клітина.* 2. Який містить у собі бактерії. *Бактериальні добрива.* 3. Який викликається бактеріями. *Бактериальна дизентерія.*
- Бактерійний, а, е. *Бактерійні добрива.*
- БАКТЕРІОЇДИ, ів, мн. 1. Специфічні форми бактерій, що утворюються при їх проникненні в корені бобових рослин; характеризується високим умістом глікогену і жиру, активною фіксацією молекул азоту. 2. Рід анаеробних бактерій, які не утворюють спор; деякі види — хвороботворні.
- БАКТРИАН, а, ч. Двогорбий верблюд, який у дикому стані зберігся в Азії; пристосований до існування в умовах пустель і сухих степів.
- БАКХІЙ, я, ч. В античному віршуванні — стопа з одного короткого складу і двох довгих.
- БАКШИШ, у, ч., розм., жарг. Дарунок; хабар. *Великий бакшиш. Дати бакшиш.*
- БАКШТАГ, а, ч. 1. Снасті на судні, які підтримують збоку і ззаду щогли, димові труби тощо. 2. Курс вітрильного судна під час вітру, що дме ззаду і збоку.
- БАКШТЕЙН, у, ч. Сорт твердого сиру.
- БАКШТОВ, а, ч. Кінець троса, який випускають із корми судна, що стоїть на якорі, для кріплення суднових катерів та шлюпок на воді.
- БАЛ¹, у, ч. Велике гуляння з урочистостями, забавами, танцями. *Маскарадний бал. Випускний бал. Приїхати на бал. Гуляти на балу.*
- Бальний, а, е. *Бальна сукня. Бальне вбрання.*
- БАЛ², а, ч. 1. Одиниця виміру сили, інтенсивності якого-небудь природного явища (вітру, землетрусу і т. ін.). *Сила вітру п'ять-шість балів. Землетрус у сім балів.* 2. Виражена цифрою оцінка знань або поведінки учня, студента тощо. *Річний бал. Високий бал. Прогідний бал. Рейтинговий бал. Виставляти бали. Оцінити роботу низьким балом.* 3. Цифрова оцінка результатів у спортивних змаганнях. 4. Куля для балотування. *Кинути бал.*
- Бальний, а, е. *Бальна система оцінювання.*
- Бальність, ності, ж.
- БАЛАБАН, а, ч. Узбецький і таджицький духовий язичковий музичний інструмент.
- БАЛАГАН, а, ч. 1. Легка будівля для тимчасового користування (торгівлі і т. ін.); ятка. *Легкий балаган.* 2. Тимчасове дерев'яне приміщення для театральних або циркових вистав на площі, вулиці. *Поставити балаган.* 3. перен. Щось несерйозне, блазнівське, невпорядковане. *Перетворити засідання на балаган.*
- Балаганити, ню, ниш. Поводитися несерйозно, створюючи багато галасу.
- Балаганний, а, е.
- БАЛАДА, и, ж. 1. Віршовий твір на героїчну, легендарну або казкову тему. *Літературні балади. Народні балади.* 2. Музичний твір епічного характеру для голосу або інструмента.
- Баладний, а, е. *Пісні баладного змісту. Баладний характер* твору.
- БАЛАНІТ, у, ч. Запалення шкіри головки статевого члена. *Профілактика баланіту.*
- БАЛАНОГЛІЙСИ, ів, мн. Рід морських тварин типу кишководихальних із червоподібним тілом завдовжки від кількох сантиметрів до 2,5 метра.
- БАЛАНС¹, у, ч. 1. бухг. Порівняльний підсумок прибутків і видатків при завершенні розрахунків, а також відомість, у якій зафіксовано цей підсумок. *Активний баланс. Пасивний баланс. Платіжний баланс. Зведений баланс. Емісійний баланс. Консолідований баланс. Баланс банку. Баланс обі*

балансовий — балканістика

гових коштів. *Баланс основних фондів. Підбивати баланс.* 2. Співвідношення між взаємозв'язаними частинами, сторонами чого-небудь, між тим, що надходить і що витрачається. *Водний баланс. Паливний баланс. Розрахунковий баланс. Порушувати баланс.* 3. Усталена рівновага будь-яких політичних сил, суспільних груп, поглядів тощо. *Електоральний баланс.*
Балансовий, а, е. *Балансова вартість. Балансовий звіт. Балансова модель. Балансовий план. Балансовий трансфер.*
БАЛАНС², а, ч. Деталь годинникового механізму, призначена для регулювання ходу.
БАЛАНСЄЛА, и, ж. Вітрильно-весловий риболовецький човен типу тартани, але менших розмірів; поширений на півдні Італії, Франції та Іспанії.
БАЛАНСЕРИ, ів, мн. Опорні нитки; специфічні органи у личинок більшості хвостатих земноводних, призначені для прикріплення до чого-небудь, а також для опори.
БАЛАНСИР, а, ч. 1. Довга жердина, за допомогою якої акробат-танцівник на канаті зберігає рівновагу. 2. Важіль у машині, призначений для передачі руху поршня або для рівномірного розподілу ваги. 3. Головний регулятор, який замінює маятник у механізмі годинника.
Балансирний, а, е. *Балансирний механізм.*
БАЛАНСУВАТИ, ую, уеш. 1. Зберігати рівновагу, роблячи відповідні рухи тілом. *Балансувати руками. Балансувати на канаті.* 2. Доводити до правильного співвідношення взаємно пов'язані частини, сторони чого-небудь, надходження і витрати чогось. *Балансувати бюджет. Балансувати співвідношення політичних сил.* 3. *техн.* Зрівноважувати обертальні деталі машини, механізму.
Балансёр, а, ч. Акробат, який балансує на канаті, кулі і т. ін.
Балансувальний, а, е. *Балансувальна машина.*
Балансування, я, с. *Балансування основних складників.*
БАЛАНТИДІАЗ, у, ч. Інфекційне захворювання людей та деяких тварин (свиней), що характеризується виразковим ураженням товстого кишечника із порушенням функцій. *Профілактика балантидіазу.*
Балантїдїй, ю, ч. Найпростіший організм класу інфузорій; паразитує в товстому кишечнику людини, тварин, утворюючи в ньому виразки.
БАЛАСТ, у, ч. 1. Додатковий вантаж (пісок, камінь і т. ін.) на судні або

аеростаті для надання їм потрібної стійкості при недостатньому корисному вантажі, а також для регулювання висоти польоту повітроплавальних апаратів. 2. с. г. Домішка до дуже дрібного насіння для забезпечення його рівномірного висіву. *Додавати як баласт.* 3. *перен.* Що-небудь непотрібне, зайве. 4. *зал.* Верхній шар залізного полотна з піску, гравію, шлаку і т. ін., на який кладуть шпали.
Баластер, а, ч. Залізнична машина безперервної дії для укладання і знімання баласту залізного полотна, ремонтні і пересування колій тощо.
Баластний, Баластовий, а, е. *Баластні речовини. Баластні предмети. Баластова вага.*
Баластувальний, а, е. *Баластувальний матеріал.*
Баластування, я, с. 1. Завантаження морського, річкового та ін. судна баластом (у І знач.) для надання йому стійкості. *Баластування танкера.* 2. Покривання залізного полотна баластом (у 4 знач.). *Баластування колій.*
Баластувати, ую, уеш, *зал.* Покривати залізне полотно баластом (у 4 знач.).
БАЛАТА, и, ж. Південноамериканське тропічне дерево родини сапотових, а також загуслий молочний сік цього дерева, за властивостями і складом близький до гутаперчі.
БАЛАФб, *невідм.*, **БАЛАФбН**, а, ч. Музичний ударний інструмент, набір дерев'яних пластинок. *Звук балафо. Грати на балафоні.*
БАЛДАХІН, а, ч. Накриття (переважно із дорогої тканини з оздобами) над тронем, ліжком, ношами, катафалком і т. ін. *Оксамитовий балдахін.*
БАЛЕТ, у, ч. 1. Вид театрального мистецтва, що поєднує танець, музику і драматургійний задум. *Балет на льоду.* 2. Театральна вистава, зміст сюжету якої розкривається засобами танцю, міміки й музики. *Балет «Лебедине озеро».*
Балерїна, и, ж. Артистка балету; танцівниця. *Відома балерина.*
Балерун, а, ч. Артист балету; танцівник.
Балетний, а, е. *Балетна вистава. Балетний критик.*
БАЛЕТКИ, ток, мн. (одн. балетка, и, ж). Легкі туфлі без підборів. *Шкіряні балетки. Обутися в балетки.*
БАЛЕТМЄЙСТЕР, а, ч. Фахівець-хореограф, що здійснює постановку танців у балеті. *Талановитий балетмейстер.*

Балетмейстерський, а, е. *Балетмейстерський талант.*
БАЛЕТОМАНІЯ, ї, ж. Надмірне захоплення балетом як видовищем.
Балетоман, а, ч. *Справжній балетоман. Віртуальне спілкування балетоманів.*
Балетоманка, и, ж.
Балетоманський, а, е. *Балетоманські пристрасті.*
БАЛИК, у, ч. Просолена і пров'ялена (інколи ще й прикопчена) спинка великої червоної риби. *Свіжий балик. Осетровий балик. Бутерброди з баликом.*
Баликовий, а, е. *Баликові товари.*
БАЛІСТА, и, ж. Машина для метання колод, каміння тощо, яку використовували в давнину при облогах фортець. *Модель балісти.*
БАЛІСТИКА, и, ж. 1. Розділ теоретичної механіки, що вивчає рух важкого тіла, кинутого під кутом до горизонту. *Закони балістики.* 2. Наука, що вивчає закони руху артилерійських снарядів, мін, куль при стрільбі, ракет. *Спеціальні праці з балістики.*
Балістичний, а, е. *Балістична ракета. Балістична траєкторія.*
БАЛІСТИТ, у, ч. Особливий вид бездимного пороху, який використовується як тверде ракетне паливо, а також у вогнепальній зброї.
БАЛІСТОКАРДІОГРАФІЯ, ї, ж. Метод вивчення скорочувальної функції серцевого м'яза шляхом графічної ресстрації зміщень тіла людини, зумовлених скороченням серця, виштовхуванням крові в аорту і легеневі артерії та рухом крові по великих судинах.
БАЛІСТОФББІЯ, ї, ж. Страх перед предметами, які можна метнути, завдавши шкоди кому-, чому-небудь.
БАЛКА, и, ж. Конструктивний несучий прямолінійний елемент у вигляді бруса; використовують у конструкціях будинків, мостів, естакад тощо. *Залізобетонна балка. Дерев'яна балка.*
Балковий, а, е. *Балкове перекриття.*
БАЛКАНІЗАЦІЯ, ї, ж. Спричинений розпадом багатонаціональних імперій багатосторонній (найчастіше збройний) конфлікт, учасниками якого є колишня метрополія та колишні колонії, а сам конфлікт точиться як між метрополією і колоніями, так і між самими колоніями.
БАЛКАНІСТИКА, и, ж. Сукупність гуманітарних наук, які вивчають мови, літературу, історію та культуру народів, що населяють Балканський півострів. *Інститут балканістики. Праці з балканістики.*
Балканїст, а, ч.

бандітка — баннер

Б

Балканістка, и, ж.

Балканістичний, а, е. *Балканістичні дослідження.*

БАЛКЕР, а, ч. Спеціалізоване судно для перевезення вантажів (руди, вугілля, зерна тощо) насипом. *Великотоннажний балкер. Днищові секції балкера.*

БАЛКІН, а, ч. 1. Прибудований до зовнішньої стіни будинку виступ із перилами чи невисокими стінками; заглибина в зовнішній стіні будинку, огорожена низькими стінками. *Засклені балкон. Утеплений балкон. Двері на балкон.* 2. У театрі — місця для глядачів у середніх і верхніх ярусах. *Білету на балкон.*

Балконний, а, е. *Балконні двері. Балконна огорожа.*

БАЛБН, а, ч. 1. Скляна, металева або гумова посудина круглої чи циліндричної форми, призначена для зберігання та перевезення газів або рідин. *Газовий балон. Балон із киснем.* 2. Гумова автомобільна та ін. шина, яка наповнюється повітрям. 3. Газонепроникна оболонка аеростата, наповнена повітрям або газом, легшим за повітря. 4. Колба для розміщення електродів електровакуумного або електронного приладів.

Балонет, а, ч., ав. Спеціальний балон із повітрям, який уміщають всередині оболонки аеростата для підтримання в ній необхідного тиску газу і збереження її зовнішньої форми.

Балонний, а, е. 1. Який здійснюється за допомогою балонів. *Балонна газифікація.* 2. Признач. для виготовлення балонів. *Балонний цех.*

Балончик, а, ч. *Газовий балончик.*

БАЛОТУВАННЯ, я, с. Вирішення питання про обрання кого-небудь шляхом голосування. *Невдале балотування. Погодитися на балотування.*

Балотувальний, а, е.

Балотуватися, уося, уешся. Висувати свою кандидатуру для балотування, бути претендентом на якусь виборну посаду. *Балотуватися на посаду мера. Балотуватися у члени-кореспонденти НАН України.*

БАЛЬДУР, а, ч. Бог добра і краси в давньоскандинавській міфології.

БАЛЬЗАКІВСЬКИЙ в і к — вік жінки від 30 до 40 років (за іменем французького письменника XIX ст. Бальзака, у творах якого більшість героїнь такого віку). *Жінка бальза-ківського віку.*

БАЛЬЗАМ, у, ч. 1. Напіврідка запашна, з домішкою ефірних олій смола деяких рослин, що має застосування в техніці, медицині, парфумерії.

2. Розчин рослинних смол в ефірній олії; мазь, виготовлена з лікарських

рослин. *Цілющий бальзам. Трав'яний бальзам. Бальзам для волосся. Вживати бальзам. Купити бальзам.* 3. Настоянка на травах. *Бальзам Бітнера. Пити чай із бальзамом.* 4. перен. Цілющий засіб, що приносить полегшення, втіху, заспокоєння. *Бальзам на рану. Бальзам для душі.*

Бальзамарій, ю, ч. Посудина для бальзаму. *Старовинний бальзамарій. Срібний бальзамарій.*

Бальзамний, Бальзамовий, а, е. 1. Прикм. до бальзам (у 1 знач.), *Бальзамове дерево. Бальзамна смола. Бальзамні властивості.* 2. перен. Який діє як бальзам; цілющий. *Бальзамне повітря. Бальзамна дія.*

БАЛЬЗАМІН, у, ч. Декоративна садова і кімнатна рослина з м'ясистим стеблом і яскравими квітами. *Горщик із бальзаміном. Насіння бальзаміну. Посадити бальзамін.*

Бальзамінний, Бальзаміновий, а, е. *Бальзаміновий цвіт.*

БАЛЬЗАМУВАТИ, ую, уеш. Прочувати труп бальзамічними та іншими речовинами, щоб зберегти його від гниття. *Бальзамувати тіло померлого.*

Бальзамований, а, е. *Бальзамоване тіло.*

Бальзамувальник, а, ч. Той, хто здійснює бальзамування.

Бальзамування, я, с. *Здійснити бальзамування.*

БАЛЬНЕО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «бальнеологічний».

БАЛЬНЕОЛОГІЯ, ї, ж. Розділ курортології, що вивчає фізико-хімічний склад, дію на організм людини мінеральних вод та грязей, їх лікувально-профілактичне застосування.

Бальнеолог, а, ч. *Консультація бальнеолога.*

Бальнеологічний, а, е. *Бальнеологічний курорт. Бальнеологічна клініка.*

БАЛЬНЕОТЕРАПІЯ, ї, ж. Застосування природних і штучно приготованих мінеральних вод та спеціальних грязей із лікувальною і профілактичною метою.

Бальнеотерапевтичний, а, е. *Бальнеотерапевтичний ефект.*

БАЛЮСТРАДА, и, ж. Поручні балконів, галерей і т. ін., утворені з ряду фігурних стовпчиків або колонок, з'єднаних зверху перекладиною. *Масивна балюстрада. Галерея з балюстрадаю.*

Балюстрадний, а, е. *Балюстрадні стовпчики.*

БАМБІНО, • невід., ч. Дитина.

БАМБУК, а, ч. Висока гнучка тропічна і субтропічна деревоподібна злакова

рослина з порожнистим колінчастим стеблом і видовженим листям. *Сахалінський бамбук. Пагони бамбука. Бамбуковий, а, е. 1. Прикм. до бамбук.*

Бамбукові зарості. 2. Зробл. із бамбука. Бамбукове вудлице. Бамбукове крісло.

БАМІЯ, ї, ж. Трав'яниста рослина родини мальвових заввишки 2 м; культивується як овоч і для промислових потреб.

БАМПЕР, а, ч. Елемент конструкції автомобіля, який виконує одночасно роль протигударного захисту та автомобільного дизайну. *Передній бампер. Задній бампер. Бампер автомобіля. Пошкодження бампера. Відрихтувати бампер. Вдаритися бампером.*

Бамперний, а, е. *Бамперний виступ.*

БАНАЛІТЕТ, у, ч., іст. У країнах Західної Європи — право, за яким феодал вимагав у залежних селян виконання певної роботи за плату, визначену самим феодалом.

БАНАЛЬНИЙ, а, е. Який утратив виразність через часте повторення; позбавлений оригінальності, пересічний. *Банальні фрази. Банальна пісенька. Банальний образ. Банальний випадок. Банальна історія. Банальна відповідь.*

Банальність, ності, ж. *Остерігатися банальності. Банальність недоречна.*

Банально. *Висловлюватися банально. Фраза звучить банально.*

БАНАН, а, ч. Пальмоподібна тропічна рослина з величезним листям і великим суцвіттям, а також довгастий солодкуватий плід цієї рослини. *Стигли банани.*

Банановий, а, е. 1. Прикм. до банан. *Бананова шкірка. Бананове листя. 2. Вигот. із банана. Бананове торе. Банановий нектар.*

БАНДА, и, ж. 1. озброєна група злочинців, що чинять пограбування, розбої, вбивства. *Злочинна банда. 2. зневажл. Про озброєний загін, диверсантів або ворожі війська. Фашистська банда.*

Бандит, а, ч.

Бандитизм, у, ч. Злочинна діяльність озброєних банд, що чинять пограбування, розбої, вбивства. *Викоренити бандитизм. Боротьба з бандитизмом.*

Бандітка, и, ж.

Бандитський, а, е. *Бандитська ватага.*

БАНДАЖ, а, ч. 1. Хірургічний пояс чи еластична пов'язка для підтримання в нормальному положенні яких-небудь органів або частин тіла. *Гінсовий бандаж. Накласти бандаж. Бандаж*

Б

на рану. 2. техн. Сталевий обруч, обід, який насаджують на частини машин для зменшення їх зношування, зокрема обід (шина) на вагонному або паровозному колесі. *Насадка бандажів. Бандажі важких лафетів.*
Бандажний, а, е. *Бандажний верстат. Бандажна сталь.*
БАНДАНА, и, ж. Невелика кольорова хустка або смужка тканини, яку щільно пов'язують навколо голови. *Яскрава бандана. Зав'язати бандану.*
БАНДЕРИЛЬЯ, і, ж. Прикрашений стрічками маленький спис, який використовують під час кориди.
Бандерильєро, невідм., ч. *Озброєний бандерильєро піший боєць у кориді. Досвідчений бандерильєро.*
БАНДЕРОЛЬ, і, ж. Вид поштової кореспонденції — пересилання друкованої продукції (книг, журналів, газет), а також дрібних предметів у паперовій обгортці. *Невеличка бандероль. Отримати бандероль. Послати бандеролью.*
Бандерольний, а, е. *Бандерольний пакет.*
БАНДЖО, невідм., с. Струнний щипковий музичний інструмент північноамериканського походження з круглою пласкою декою; набув великого поширення в джаз-оркестрі. *Американське банджо. Партія банджо. Грати на банджо. Під акомпанемент банджо.*
БАНДО, невідм., с. Смужка еластичної тканини, яка щільно облягає груди. *Яскраве бандо. Купити бандо. Носити бандо.*
БАНДІЛА, и, ж. Струнний щипковий інструмент, поширений у країнах Латинської Америки й особливо популярний у Мексиці.
БАНІЦІЯ, ї, ж., заст. Покарання, що полягає в оголошенні людини поза законом, засудженні її на вигнання. *Накласти баніцію.*
БАНК¹, у, ч. 1. Установа, що концентрує грошові кошти і нагромадження, надає кредити, здійснює грошові розрахунки, облік векселів, емісію грошей та цінних паперів, операції із золотом, іноземною валютою та ін. *Інвестиційний банк. Акціонерний банк. Депозитний банк. Державний банк. Інноваційний банк. Іпотечний банк. Комерційний банк. Ощадний банк. Центральний банк. Банк-гарант. Банк-акцептант. Банк-дилер. Банк-емітент. Банк-кореспондент.* 2. Зібрання, фонд яких-небудь даних, що використовуються з інформаційною метою; комплекс універсальних програм для зберігання і пошуку певної інформації за допомогою електронно-

балкані'ст — бандитизм

обчислювальних машин. *Банк даних. Інформаційний банк.* 3. Сховище законсервованих органів і тканин людини або тварин (а також клітин яких-небудь організмів чи рослин), що використовуються при трансплантації та для досліджень. *Генний банк. Банк внутрішніх органів.*
Банківський, а, е. *Банківські кредити. Банківський капітал. Банківська асоціація. Банківська система. Банківська гарантія. Банківська ліквідність. Банківський контроль. Банківський концерн. Банківський лізинг. Банківський процент. Банківський резерв. Банківські ресурси. Банківські санкції. Таємниця банківських вкладів.*
Банковий, а, е. *Банкова вітрина. Банковий переказ.*
Банкір, а, ч. Власник банку або акціонер, що володіє великою кількістю банківських акцій. *Збанкрутілий банкір. Сучасний банкір. Успішний банкір. Зібрання банкірів.*
БАНК², у, ч. 1. Назва азартної гри в карти. *Грати в банк. Метати в банк.* 2. В азартних картярських іграх — поставлена на кін сума грошей. *Тримати банк. Закласти банк. Зірвати банк.*
Банкувати, ую, уєш. *Здавати карти партнерам, маючи в своєму розпорядженні банк (у 2 знач.). Ваша черга банкувати. Чоловік банкує.*
БАНКЕТ, БЕНКЕТ, а, ч. Урочистий прийом (обід або вечеря) на честь якоїсь особи або з нагоди визначної події. *Весільний банкет. Новорічний банкет. Банкет із нагоди дня народження. Дати банкет. Влаштувати банкет. Запросити на банкет.*
Банкетар, а, Бенкетар, я', ч. Той, хто банкетує, бере участь у банкеті.
Банкетний, Бенкетний, а, е. *Банкетний зал. Банкетне оформлення. Банкетна метушня.*
Банкетник, Бенкетник, а, ч. Те саме, що банкетар, бенкетар.
Банкетування, Бенкетування, я, с. *Триденне бенкетування.*
Банкетувати, Бенкетувати, ую, уєш. *Брати участь у банкеті; урочисто, бучно святкувати. Бенкетувати з друзями.*
БАНКЕТИ, ів, мн. (одн. банкет, а, ч.). Закриті скрині в жилловому приміщенні корабля, де зберігається одяг матросів.
БАНКЕТКА, и, ж. М'яка лавочка, невеликий диванчик без спинки (як правило, в дитячих установах, у фойе театрів, концертних залів). *Обита оксамитом банкетка. Сидіти на банкетці.*

Банкірський, а, е. *Банкірський дім. Банкірський офіс.*
БАНКНОТИ, отів і от, мн. (одн. банкнот, а, ч. банкнота, и, ж.). Різновиди грошових знаків, які випускають в обіг центральні банки відповідно до потреб народного господарства. *Фальшива банкнота. Банкноти по сто гривень. Банкноти нового зразка.*
Банкнотний, а, е. *Банкнотний обіг. Банкнотний папір.*
БАНКО¹, невідм., с. Ціна або курс, за яким банк здійснює продаж і купівлю цінних паперів.
БАНКО², невідм., с. Будівельний матеріал із суміші глини з соломомою, що його використовують у країнах тропічної Африки для спорудження хатин і мечетей.
БАНКОМАТ, а, ч. Автомат, що здійснює через комп'ютер видавання грошей громадянам за кредитними картками. *Зняти готівку у банкоматі. Встановити банкомат. Отримувати зарплату через банкомат.*
Банкоматний, а, е. *Банкоматний розрахунок. Банкоматні операції.*
БАНКРУТ, а, ч. 1. Людина чи організація, не спроможна сплатити борги за своїми зобов'язаннями. *Оголосити банкрутом. Доля банкрута. Стати банкрутом.* 2. *перен.* Той, хто зазнав краху в своїй діяльності, виявився в чому-небудь ідейно або морально неспроможним. *Політичний банкрут. Банкрут у науці.*
Банкрутство, а, с. 1. Установлена судом неспроможність боржника (громадянина, підприємства, фірми, банку тощо) виконати свої боргові зобов'язання; фінансовий крах. *Загроза банкрутства. Банкрутство банку.* 2. *перен.* Провал у чому-небудь; крах планів і надій. *Банкрутство ідей. Банкрутство літератури.*
Банкрутувати, ую, уєш. *Видання банкрутують.*
БАНЛОН, а, ч. М'який трикотаж із тонких синтетичних ниток, а також виріб із такого трикотажу.
Банлоновий, а, е. *Банлонові вироби.*
БАННЕР, а, ч. 1. Прапорець із рекламою чи символікою певної фірми або торговельної марки; рекламний щит

Б

бансури — бард

2. Фрагмент інтернет-сторінки, як правило, прямокутної форми, який рекламує іншу інтернет-сторінку або пропонує на ній товари і дозволяє перейти на неї. *Проглянути баннери. Виставити баннер.*
- БАНСУРИ, БАНСРІ, *невідм.* Індійський духовий інструмент, поздовжня флейта.
- БАНТЕНГ, *а, ч.* Парнокопитий ссавець родини бичачих, який жив у лісах Індокитаю та островів Малайського архіпелагу.
- БАНТУ, *незм.* Найпоширеніша група мов корінного населення центральної та південної частини Африки; загальна назва народів, які живуть у різних країнах Африки (Ангола, Заїр, Танзанія, Мозамбик, Замбія) і говорять такими мовами.
- БАНТУСТАНИ, *ів, мн. (одн. бантустан, у, ч.), іст.* До 1994 р. — території, виділені для негритянського населення в ПАР (в рамках політики апартеїду).
- БАНЬГУ ДАНЬТИГУ *невідм., ч.* Китайський ударний інструмент, невеликий однобічний барабан.
- БАНЬЙН, *а, ч.* Назва двох видів величезних фікусів із повітряними коренями, які служать підпорами для могутньої крони.
- БАОБАБ, *а, ч.* Тропічне розложисте дерево, стовбур якого досягає надзвичайної товщини. *Гілки баобаба.*
- БАПТИЗМ, *у, ч.* Протестантський напрям, що виник унаслідок розвитку пуританізму; його прихильники обстоюють хрещення віруючих у зрілому, свідомому віці, відкидають деякі обряди і таїнства християнської церкви. *Визнавати баптизм. Прихильник баптизму.*
- Баптисти, *ів, мн. (одн. баптист, а, ч., баптистка, и, жс.).* Послідовники баптизму. *Послідовний баптист. Баптисти хрестять дорослих. Баптист-проповідник. Сім'я баптистів.*
- Баптистський, *а, е. Баптистський культ.*
- БАПТИСТЕРІЙ, *ю, ч.* Приміщення для здійснення обряду хрещення у християнських храмах. *Баптистерій церкви. Ікони баптистерію. Увійти в баптистерій.*
- БАР¹, *у, ч. 1.* Невеликий заклад на зразок ресторану, в якому напої та закуски споживають біля стійки буфета або за столиками. *Півний бар. Невеликий бар. Кафе-бар. Власник бару. Перекусити в барі. Посидіти в барі. Запросити в бар. Зайти в бар. 2.* Невеличка шафа або відділення меблів для зберігання алкогольних напоїв. *Дзеркальний бар. Місткий бар.*
- Пересувний бар.*
- БАР², *а, ч., метеор.* Позасистемна одиниця виміру атмосферного тиску.
- БАР³, *а, ч., мор.* Піщаний наносний підводний вал у прибережній зоні моря або в гирлі річки, який час від часу змінює своє розташування. *Бари небезпечні для моряків.*
- БАР⁴, *а, ч.* Деталь врубової машини і гірничого комбайна, яка робить зарубну щілину в пласті. *Зубки бара.*
- БАРАБАН, *а, ч. 1.* Ударний музичний інструмент, що має форму широкого порожнього циліндра, обидва отвори якого затягнені шкірою. *Великий барабан. Грати на барабанах. Хлопчик із барабаном. 2. техн.* Деталь у різних машинах і механізмах, яка має форму порожнистого циліндра. *Подавати снопи у барабан. 3.* Обертвий циліндр у револьвері із заглибинами для патронів. *Барабан нагана. 4.* Велика котушка, циліндр, на який намотують канати, дріт і т. ін. *Розмотати канат із барабана. 5. архіт.* Циліндрична або багатогранна частина будівлі, на яку спирається купол, баня.
- Барабанити, *ню, ниш. 1.* Бити в барабан. *Діти барабанять. 2. перен.* Голосно і без будь-якої майстерності грати на клавішних інструментах. *Барабанити на роялі. 3.* Часто й дрібно стукати по чому-небудь. *Барабанить дощ. Барабанити пальцями по столу.*
- Барабанний, *а, е. Барабанний дріб.*
- Барабанник, Барабанщик, *а, ч. 1.* Той, хто грає на барабані (у 1 знач.). *Колона юних барабанників. Веселий барабанщик. 2.* Робітник, що працює біля барабана молотарки.
- Барабаниця, Барабанщиця, *і, жс.*
- БАРАЖ, *у, ч. 1. ав.* Загородження у повітрі, які перешкоджають польоту літаків противника. *2. мор.* Сукупність засобів загородження проти надводних і підводних кораблів. *3.* Споруда у вигляді ступінчастої підпорої стінки, яку використовують на гірських ділянках для захисту залізничних шляхів від потоків води під час дощів. *4. гірн.* Спосіб захисту шахт і кар'єрів від підземних вод за допомогою водонепроникних споруд.
- Баражування, *я, с. Баражування території.*
- Баражувати, *ую, уеш, ав.* Патрулювати над певним районом, об'єктом, щоб не допустити повітряного нападу (про літаки). *Баражують винищувачі. Вертольоти баражують над зоною.*
- БАРАЛГІН, *у, ч.* Комплексний препарат протизапальної, спазмолітичної, болезаспокійливої та жарознижувальної дії.
- БАРАНКБСИ, *ів, мн.* Вузькі зверху і поступово розширені донизу глибокі борозни, які прорізають схили конусів вулканів.
- БАРАТРИЯ, *ї, жс.* Зловмисні дії капітана або екіпажу з метою завдати шкоди судно- чи вантажовласникові.
- БАРБАМУЛ, *у, ч.* Снодійний, заспокійливий і протисудомний засіб.
- БАРБАРИС, *у, ч.* Колочий чагарник з істівними кислуватими ягодами червоного кольору, а також ягоди цієї рослини. *Гілка барбарису. Ягідки барбарису.*
- Барбарисовий, *а, е. 1.* Прикм. до барбарис. *Барбарисовий цвіт. 2.* Вигот. із барбарису. *Барбарисове варення.*
- БАРБЕКЮ, *невідм., с.* Спосіб приготування м'яса під дією відкритого джерела тепла на вогнищі, при якому м'ясо печеться над слабким жаром від дров'яного чи брикетного вугілля, а також м'ясо, приготоване таким способом. *Смачне барбекю. М'ясо для барбекю. Приготувати барбекю. Запросити на барбекю. Влаштувати барбекю.*
- БАРБЕТ, *а, ч. 1.* Насипний майданчик за бруствером, укріплення для встановлення артилерійських гармат та кулеметів. *2.* Виступ із майданчиком на борту корабля для зручності обслуговування артилерійських гармат. *3.* Нерухома опора, на якій обертається гарматна башта на кораблі. *4.* Нерухома конструкція фортифікаційної споруди з бронебаштою.
- БАРБІТАЛІ, *у, ч.* Заспокійливий і снодійний засіб. *Таблетка барбіталу.*
- БАРБІТУРАТИ, *ів, мн. (одн. барбітурат, у, ч.).* Група органічних сполук, похідних барбітурової кислоти; ефективні снодійні та наркотичні медичні засоби. *Властивості барбітуратів.*
- БАРБОТИН, *у, ч. 1.* Тип накладного рельєфу у керамічному мистецтві. *2.* Кольоровий матеріал для ліплення таких рельєфних прикрас. *Орнамент у техніці барботин.*
- БАРБОТУВАННЯ, *я, с.* Пропускання газу чи пари крізь шар рідини з метою прогрівання її паром або перемішування агресивних речовин. *Барботер, а. ч.* Посудина з рідиною, устаткована пристроєм, через який надходить газ або пара; признач. для нагрівання або охолодження рідин, їх перемішування (повітрям), насичування (газом) тощо.
- БАРД, *а, ч. 1. іст.* Мандрівний народний співець-поет у стародавніх

- кельтів. *Поетія бардів. Вірші бардів. Вивчати бардів.* 2. Поет і музикант, виконавець власних пісень (перев. під гітару). *Сучасні барди. Виступ барда. Клуб бардів. Конкурс бардів.*
- Бардівський, а, е. *Бардівська пісня. Бардівський вечір.*
- БАРДАК, а, ч., розм. 1. Те саме, що бордель. 2. *перен.* Безлад, непорядкованість, розвал. *Влаштувати бардак.*
- БАРЕЖ, у, ч. Прозора, схожа на сітку тканина, що виробляється з вовняної, шовкової і бавовняної пряжі.
- Барежевий, а, е. *Барежева сукня.*
- БАРЕКС, а, ч. Синтетичний замітник шкіри.
- БАРЕЛЬ, і, ж. Одиниця об'єму сипких речовин і рідин у США, Великій Британії та ін. країнах, величина якої коливається. *Суха барель. Нафтова барель.*
- БАРЕЛЬЄФ, а, ч. Скульптурна прикраса на плоских поверхнях, що виступає над площиною фону менше, ніж наполовину своєї товщини. *Барельєф на стіні.*
- Барельєфний, а, е. *Барельєфне зображення. Барельєфна сцена.*
- БАРЕТЕР, а, ч. Прилад для автоматичного підтримування постійної сили струму в електричному ланцюгу при зміні в певних межах застосованої напруги.
- БАР'ЄР, а, ч. 1. Невисокі поручні, паркан, ґрати, огорожа. *Кам'яний бар'єр.* 2. Перепона, перешкода, що встановлюється на біговій доріжці, арені цирку та ін. *Біг із бар'єрами.* 3. *перен.* Про те, що перешкоджає здійсненню, розвитку чого-небудь. *Митний бар'єр. Мовний бар'єр.*
- Бар'єрний, а, е. *Бар'єрний біг. Бар'єрна функція мигдаликів.*
- БАРЖА, і, ж. 1. Велике вантажне судно, що плаває своїм ходом або на буксирі. *Нова баржа. 2. заст.* Веслове судно, схоже на катер.
- Баржевий, а, е.
- БАРИБАЛ, а, ч. Ссавець сімейства ведмедів (інша назва — чорний ведмідь); живе в лісах Північної Америки.
- БАРИКАДА, и, ж. Укріплення, загороження, що служить захистом під час вуличних боїв. *Вулична барикада. Будувати барикади. Битися на барикадах.*
- Барикадний, а, е. *Барикадні бої.*
- Барикадувати, ую, уєш. Перегороджувати барикадами. *Барикадувати вулиці. Барикадувати прохід.*
- Барикадуватися, уоя, уєся. Защищати себе від можливого нападу, спору-
- бардівський — бароклінність
джуючи барикаду. Барикадуватися на ніч.
- БАРИЛЬ, я, ч. 1. Одиниця об'єму рідин у деяких країнах Латинської Америки. 2. Одиниця маси в Іспанії; 1 Б. дорівнює 23 кг.
- БАРИСТЕР, а, ч. У Великій Британії — адвокат вищого рангу, який має право виступати у всіх судах.
- БАРИСФЕРА, и, ж., геол. Важка центральна частина, ядро Землі.
- БАРИТ, у, ч. Мінерал кристалічної будови, білого або сіруватого кольору, що використовується для виготовлення білил, емалей, в рентгенотехніці та ін. *Родовище бариту.*
- Баритовий, а, е. *Баритова руда.*
- БАРИТОБЕТИН, у, ч. Особливо важкий бетон, у якому заповнювачем є барит або баритова руда чи їх суміш із металевим скрапом (відходами виробництва, брухтом та ін.).
- БАРИТИН, а, ч. 1. Чоловічий голос, за висотою середній між басом і тенором, а також співак із таким голосом. *Співати баритомом. Баритон виконав пісню. Славенний баритон.* 2. Мідний духовий музичний інструмент. *Труба-баритон.*
- Баритональний, а, е. Близький до баритона тембром і діапазоном. *Баритональний бас.*
- Баритонний, Баритоновий, а, е. *Баритоновий голос.*
- БАРИЦЕНТР, а, ч. 1. Центр ваги геометричної фігури. 2. *астр.* Центр маси системи Земля — Місяць, навколо якого Місяць і Земля описують свої орбіти протягом місяця. *Закон руху баріцентра.*
- Баріцентричний, а, е. *Баріцентричні закони.*
- БАРИЧНИЙ, а, е. Пов'язаний із атмосферним тиском. *Барична температура. Баричне поле Землі. Баричний градієнт.*
- БАРИЙ, ю, ч. М'який метал сріблясто-білого або жовтуватого кольору. *Оксид барію.*
- Барієвий, а, е. *Барієва сіль.*
- БАРИЮЛАЖ, у, ч. У грі на смичкових інструментах — швидке чергування двох суміжних струн — відкритої і вкорочуваної.
- БАРИЙНИ, ів, *перев. мн. (одн.* баріон, а, ч.). «Важкі» елементарні частинки (нуклони, гіперони) з масою, не меншою за масу протона. *Маса баріонів.*
- Баріонний, а, е. *Баріонний заряд.*
- БАРК, а, ч. Морське вітрильне транспортне вантажне судно з прямими вітрилами на всіх щоглах, крім кормової (бізань-щогли).
- БАРКА, и, ж. Плоскодонне річкове судно без палуби для перевезення вантажу. *Плавати на барці.*
- Барковий, а, е. *Баркові перевезення.*
- БАРКАРИЛЛА, и, ж. 1. Пісня венеціанських гондольєрів, часом імпровізована. 2. Інструментальний або вокальний музичний твір ліричного характеру. *Баркарולי Баха.*
- БАРКАС, а, ч. 1. Великий багатovesловий човен. *Рибальський баркас.* 2. Невеличке портове судно.
- Баркасний, а, е. *Судно баркасного типу.*
- БАРКЕНТИНА, и, ж. Морське вітрильне судно з прямими вітрилами на носовій щоглі і косими на всіх інших.
- БАРМАК, а, ч. Тюркський силабінний різновид віршування, що ґрунтується на рівній кількості складів у кожному віршовому рядку, незалежно від ритмічного акценту.
- БАРМЕН, а, ч. Власник або службовець бару, який продає перев. алкогольні напої. *Молодий бармен. Працювати барменом. Заплатити барменові. Замовити у бармена.*
- Бармєнський, а, е. *Барменські обов'язки. Барменська спритність.*
- БАРН, а, ч. Одиниця площі, яку використовують для вираження ефективного перерізу ядерних процесів.
- БАРО... Перша частина складних слів, яка за значенням відповідає слову «тиск».
- БАРОАПАРАТ, а, ч. Апарат для лікування за допомогою зміни тиску повітря порівняно з атмосферним тиском.
- БАРОГОСПІТАЛЬ, я, ч. Госпіталь зі спеціальним устаткуванням для лікування в умовах підвищеного або зниженого, порівняно з атмосферним, тиску повітря.
- БАРОГРАМА, и, ж. Крива запису коливань атмосферного тиску.
- БАРБГРАФ, а, ч. Прилад для автоматичного запису змін атмосферного тиску. *Встановити барографи.*
- Барографний, а, е. *Барографний запис.*
- БАРОКАМЕРА, и, ж. Камера низького тиску, що застосовується для вивчення впливу висотних умов на організм людини й для випробування авіаційних приладів. *Висотна барокамера. Перебувати в барокамері.*
- Барокамерний, а, е. *Барокамерні умови.*
- БАРОКЛІННИЙ, а, е, фіз. Який характеризується залежністю розподілу густини в рідині від двох параметрів — температури і тиску (в океані — від температури і солоності). Бароклінність, ності, ж.

Б

бароко — бастард

БАРИКО, *невід.*, с. Мистецький напрям у європейському мистецтві кінця XVI—середини XVIII ст., що характеризується примхливістю форм та декоративною пишністю. *Стиль бароко.*

Бароковий, а, е. *Барокова традиція. Барокова культура. Бароковий орнамент.*

БАРОКБМПЛЕКС, у, ч. Сукупність медичних установ зі спеціальним обладнанням для лікування в умовах підвищеного або зниженого, порівняно з атмосферним, тиску повітря.

БАРИМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання атмосферного тиску. *Покази барометра.*

Барометричний, а, е. *Барометрична шкала.*

БАРИН, а, ч. Дворянський титул, нижчий за графський; особа, що має цей титул.

Баронеса, и, ж.

Баронський, а, е. *Баронський замок.*

БАРОНЕТ, а, ч. Спадковий дворянський титул у Великій Британії, середній між титулами вищої знаті й нижчого дворянства.

БАРООПЕРАЩИНА, ої, ж., у знач. ім. Операційна камера зі спеціальним устаткуванням для підвищення або зниження тиску повітря. *Працювати в бароопераційній.*

БАРОРЕЦЕПТОРИ, ів, *перев. мн.* (одн. барорецептор, а, ч.). Нервові закінчення в кровоносних судинах, чутливі до коливань кров'яного тиску і при його зміні здатні рефлекторно регулювати його рівень.

БАРОСТАТ, а, ч. Прилад для підтримання в невеликих холодильних камерах заданого тиску. *Використання баростата.*

БАРОТЕРАПІЯ, і, ж. Застосування з лікувальною метою підвищеного чи пониженого тиску. *Методи баротерапії.*

Баротерапевтичний, а, е. *Баротерапевтичний ефект.*

БАРОТЕРМОГРАФ, а, ч. Автоматичний прилад для безперервної реєстрації атмосферного тиску і температури повітря. *Покази баротермографа.*

БАРОТРАВМА, и, ж. Травма внаслідок різких змін чи впливу атмосферного тиску.

БАРОТРОПНІСТЬ, ності, ж. Залежність розподілу щільності лише від одного параметра: в атмосфері — від тиску, у водоймі — від температури.

Баротрпний, а, е.

БАРОФОБІЯ, ї, ж. Страх перед тя- гарами.

БАРОХОРИЯ, ї, ж. Один із видів автохорії — поширення плодів і насіння під впливом сили тяжіння, без участі інших факторів.

БАРОЦЕНТР, у, ч. Те саме, що барокбмплекс.

БАРС, а, ч. Великий хижий звір родини котячих, схожий на леопарда і пантеру. *Сніговий барс. Поединок із барсом.*

БАРСЕТКА, и, ж. Невелика чоловіча сумочка для грошей, документів. *Шкіряна барсетка. Барсетка з документами.*

БАРТЕР, у, ч. 1. Прямий безгрошовий обмін товарами чи послугами, спричинений товарно-грошовим дефіцитом усередині країни та валютним дефіцитом у міжнародних угодах. *Займатися бартером. Отримувати за бартером.* 2. Безвалютна, але оцінена та збалансована щодо вартості товарообмінна операція. *Розраховується бартером.* 3. *розм., жарг.* Угода; обмін послугами, предметами за взаємною згодою.

Бартеризація, ї, ж. Упровадження, поширення бартеру як способу розрахунку. *Тотальна бартеризація. Бартеризація торгівлі. Політика бартеризації.*

Бартеризований, а, е.

Бартеризування, я, с.

Бартеризувати, ую, усш. *Бартеризувати розрахунки.*

Бартерний, а, е. *Бартерна операція. Бартерна угода.*

БАРОЛІНГГ, у, ч. Запалення великих залоз біля входу у вагіну, що спричиняється проникненням у вивідні протоки залоз хвороботворних мікробів (стрептококів, стафілококів тощо).

БАРХАН, а, ч. Нанесений вітром піщаний горб у пустелі або в степу, на якому немає рослинного покриву; материкова дюна. *Піщані бархани.*

Барханний, а, е. *Барханні піски.*

БАРХБУТ, а, ч. Потовщений пояс зовнішньої обшивки дерев'яного судна.

БАС, а, ч. 1. Найнижчий чоловічий голос, а також співак із таким голосом. *Народний бас. Співати басом.* 2. Струнний або духовий музичний інструмент із низьким ладом. 3. Басй, їв, мн. Найнижчі лади музичного інструмента. *Грати на басах.*

Басовий, **басова**, **басо'в'є**. *Низькі басові ноти. Глуха басова струна.*

Басйти, башу, басйш., *розм.* Говорити або співати басом.

БАСЕЙН, у, ч. 1. Штучна водойма зі стінами, укріпленими цеглою, цементом і т. ін. *Купальний басейн. Басейн із водою.* 2. Територія, яку

охоплює річка з притоками. *Басейн Дніпра.* 3. Територія, прилегла до моря, озера. *Басейн озера Світязь.*

4. *геол.* Велика ділянка залягання гірських порід, що містить поклади корисних, копалин. *Криворізький залізорудний басейн.*

Басейний, **Басейновий**, а, е. *Басейнова система зрошення.*

БАСЕТ, а, ч. Порода сильних, низькорослих мисливських собак.

БАСЕТГІРН, а, ч. 1. Альвовий різновид кларнета, 2. Органний реєстр сімейства язичкових.

БАСКАК, а, ч., *іст.* Татарський урядовець, намісник монгольського хана й збирач податків на Русі в часи монгольсько-татарської неволі.

БАСКЕРВІЛЬ, лю, ч. Друкарський шрифт для книжкового набору.

БАСКЕТБІЛ, у, ч. Спортивна гра в м'яч між двома командами, учасники якої повинні руками закидати м'яч у «кошик» (сітку), що висить на стовпі. *Грати у баскетбол.*

Баскетболіст, а, ч. *Українські баскетболісти.*

Баскетболістка, и, ж. *Команда дівчат-баскетболісток.*

Баскетбольний, а, е. *Баскетбольний майданчик. Баскетбольна команда. Баскетбольні змагання.*

БАСКИ, ів, мн. (одн. баск, а, ч.). Народність, що живе у північно-західних областях Іспанії і в прилеглих південно-західних районах Франції.

Баскський, а, е. *Баскська мова. Баскська спільнота.*

БАСМА¹, и, ж. Рослинна фарба для волосся. *Фарбуватися басмою.*

БАСМА², и, ж. 1. Тонка металева пластинка із зображенням хана, яка в XIII—XV ст. видавалася татаро-монгольськими ханами як вірча грамота. 2. Невеликі металеві штампи, які використовували для тиснення орнаментальних узорів на палітурках. *Техніка басми.*

БАСЙН, у, ч. Плетені вироби (торочки, тасьма, шнур) для оздоблення одягу, меблів і т. ін. *Шовковий басон.*

Басонний, а, е. *Басонна фабрика.*

БАСОРАМА, и, ж. Рекламна підсвічена двостороння панель, яку встановлюють на даху транспортного засобу. *Кольорова басорама.*

БАСТА, *виг.* Уживається на означення припинення якої-небудь дії; досить, годі, кінець.

БАСТАРД, а, ч. 1. *біол.* Гібрид від міжвидових та міжродових схрещень тварин. 2. У середньовічній Західній Європі — позашлюбний син впливової або визначної особи (короля, герцога тощо).

БАСТІЛІЯ, ї, ж. У XIV—XVIII ст. фортеця, а з XV ст. — в'язниця для

- політичних в'язнів у Парижі; один із символів абсолютизму.
- БАСТІОН**, у, ч. 1. Старовинне укріплення — п'ятикутна бойова споруда на розі фортечного муру; невеликий форт. 2. Взагалі укріплення різного типу.
- Бастіонний**, а, е. *Бастіонний мур.*
- БАСТОНАДА**, и, ж. Покарання людей ударами палиць по п'ятах та по спині, що застосовується у деяких східних країнах.
- БАСТР**, у, ч. Цукор-пісок жовтого кольору, невисокої якості, який отримують як проміжний продукт при виготовленні цукру-рафінаду.
- БАСТУРМА**, гі, ж. Східна страва з грубо нарізаних (часто продовговуватих) в'ялених або смажених шматків м'яса зі спеціями. *Продимлена бастурма.*
- БАТАЛЁР**, а, ч. У морському флоті — особа старшинського командного складу, обов'язком якої є харчове й речове постачання. *Служити баталером.*
- БАТАЛІЯ**, і, ж. 1. Бій, битва, бойовище. *Запекла баталія.* 2. розм., ірон. Сварка, бійка. *Словесна баталія. Політичні баталії. Вести баталію з сусідами.*
- Баталіст**, а, ч. Художник, який малює батальні картини. *Першорядний баталіст.*
- Батальний**, а, е. Який відображає воєнні події, баталії. *Батальна сцена. Батальний живопис. Батальний вогонь.*
- БАТАЛЬЙОН**, у, ч. 1. Військовий підрозділ, що складається з кількох рот. 2. *перев. мн., перен.* Лави, загони.
- Батальйонний**, а, е. *Похідний батальйонний лазарет.*
- БАТАН**, у, ч. Один із основних механізмів ткацького верстата.
- БАТАРЁЯ**, і, ж. 1. Артилерійський підрозділ, що має у своєму складі кілька гармат. *Командир батареї.* 2. *ел.* Кілька гальванічних елементів або акумуляторів, з'єднаних між собою. *Електрична батарея.* 3. Обладнання з кількох з'єднаних між собою однакових частин. *Батареї опалення.* 4. *перен., жарт.* Ряд будь-яких однорідних предметів. *Батарея пляшок.*
- Батарёць**, йця, ч., розм. Солдат, який належить до батареї (у 1 знач.).
- Батарейка**, и, ж., техн. Зменш. до батареї (у 2 знач.). *Гальванічна батарейка. Радіо на батарейках.*
- Бастилія** — батут
- БАТАТ**, у, ч. Багаторічна тропічна трав'яниста рослина родини безрезкових, бульби якої вживають як їжу, переробляють на консерви, крохмаль, спирт; солодка картопля. *Вирощувати батат.*
- Бататний**, Бататовий, а, е. *Бататова сировина.*
- БАТЕНСИ**, ів, мн. Дошки завширшки 10—20 см і завтовшки 5—10 см. *Дубові батенси.*
- БАТЕРФІШ**, невідм. ж. Морська промыслова риба.
- БАТЕРФЛЯЙ**, ю, ч., спорт. Спосіб плавання, при якому плавець піднімається над водою, одночасно загрибаючи воду обома руками. *Стиль батерфляй. Плавати батерфляєм. Батерфляй на 200 метрів.*
- БАТИ...** Частина складних слів, що за значенням відповідає поняттям «глибина», «глибинний».
- БАТИБЮНТИ**, ів, мн., біол. Організми, які живуть на значних (понад 500 м) глибинах.
- БАТИК**, а, ч. 1. Техніка розпису, коли малюнок наносять тонким шаром воску на тканину, опускають її у фарбу, яка замальовує непокриту воском частину, *Індонезійський батик. Мистецтво батика.* 2. Тканина, прикрашена такою технікою розпису. *Малювати батик. Рамка для батика.*
- Батиковий**, а, е. *Батиковий відбиток. Батиковий текст.*
- БАТИМЕТРИЯ**, ї, ж. Вимірювання глибин океанів, морів та інших водних об'єктів спеціальними приладами.
- Батиметричний**, а, е. *Батиметричні дослідження.*
- БАТИПЛАН**, а, ч. Одномісний апарат для глибоководних спостережень, який буксирується судном-носієм за допомогою кабель-троса.
- БАТІР**, я, ч. У деяких східних наро^дів — герой, хоробра людина.
- БАТИСКАФ**, а, ч. Металева глибоководна камера, устаткована апаратурою для дослідження морів і океанів та механізмами для переміщення під водою. *Плаваючий батискаф. Швидкісний батискаф. Дослідження на батискафі. Батискаф нової конструкції. Спустити батискаф. Спостерігати за батискафом.*
- БАТІСТ**, у, ч. Тонка бавовняна тканина. *Плаття з батисту.*
- Батистовий**, а, е. *Батистова блузка. Батистова хустинка.*
- камерою. Опустити батисферу. Знаходиться на батисфері.*
- БАТИТЕРМОГРАФ**, а, ч. Прилад для реєстрації температури води на різних глибинах у морях і океанах. *Дані батитермографа.*
- БАТИФОТОМЕТР**, а, ч. Прилад для вимірювання інтенсивності освітлення у воді на великих глибинах.
- БАТІАЛЬ**, і, ж. Частина дна Світового океану як середовище проживання морських організмів. *Дослідження батіалі.*
- Батіальний**, а, е. *Батіальна зона.*
- БАТМАН**, у, ч. 1. У балеті — група рухів класичного танцю. 2. У фехтуванні — удар зброєю по зброї противника.
- БАТО...** Частина складних слів, що відповідає поняттю «глибина».
- БАТОЛІТИ**, ів, мн. Великі масиви інтрузивних гірських порід гранітоїдного складу, які утворилися в земній корі на великих глибинах.
- БАТОМЕТР**, а, ч. Прилад, яким беруть пробу води з глибини для лабораторного дослідження. *Будова батометра.*
- БАТОН**, а, ч. Білий хліб довгастої форми. *Пшеничний батон. Нарізати батон. Скибка батона.*
- БАТОПОРТ**, у, ч. Плавучий затвор сухого доку у формі водонепроникної камери.
- БАТОХРОМНИЙ ефект** - зміна забарвлення органічних сполук при зміні їхньої хімічної будови, поглиблення кольору — від жовтого через оранжевий, червоний, фіолетовий, синій до зеленого.
- БАТРАХОЗАВРИ**, ів, мн. (одн. батрахо-завр, а, ч.). Підклас палеозойських хребетних, які поєднували ознаки амфібій та рептилій.
- БАТРАХОЛОГІЯ**, і, ж. Застаріла назва розділу зоології, присвяченого вивченню земноводних.
- БАТРОЦЕФАЛІЯ**, і, ж. Аномальна форма черепа, коли потилиця випинається уступом.
- БАТУТ**, а, ч. Горизонтально натягнута капронова або металева плетена пружна сітка, яку використовують у циркових виступах, для змагань зі стрибків тощо. *Великий батут. Дитячий батут. Стрибки на батуті. Вправи на батуті.*

Б

- Батарейний**, а, е. 1. Прикм. до батареї (у 1 знач.). *Батарейний командир.* 2. *техн.* Який працює на батареях, здійснюється за допомогою батарей (у 2 знач.). *Батарейний приймач.*
- БАТИСТАТ**, а, ч. Найпростіший пристрій для опускання спостерігача на глибину з борту судна.
- БАТИСФЕРА**, и, ж. Сферична сталева камера для дослідження морських глибин. *Батисфера з передавальною*

Б

Батувист, а, ч. Артист, спортсмен і т. ін. який виконує вправи на багуді.
Батувістка, и, ж. *Тренування батувісток.*
Батувний, а, е. *Батувні вправи.*
БАТУТА, и, ж. 1. Такт, удар, наголос на початковій частині такту. 2. Паличка диригента. *Помах батуту.*
БАЙІ, а, ч. Велика дорожня сумка, валіза; об'ємний клунок.
БАУНС, а, ч. Характер виконання у джазі.
БАФТИНГ, у, ч. Вібрація літального апарата чи якоїсь його частини, зумовлена повітряними вихорами, які виникають від розташованих попереду конструктивних елементів апарата.
БАХТАРМА, й, ж. У чинбарстві — виворітний бік видубленої шкіри.
БАХШІ, БАХСІ, мн. 1. Народні співці, музиканти, поети й оповідачі епосу в народів Центральної Азії. 2. У деяких тюркських народів — знахарі-чаклуни.
БАЦИЛА, и, ж. Бактерія, що має форму палички. *Виявити бацилу.*
Бацилярний, а, е. *Бацилярна дизентерія.*
БАШТАН, ана і ану, ч. Ділянка поля, на якій вирощують кавуни, дині і т. ін.
Баштанний, Баштановий, а, е. *Баштанні культури. Баштанний сторож.*
Баштанник, а, ч. 1. Сторож на баштані. 2. Власник баштана.
Баштанництво, а, с.
Баштанницький, а, е. *Баштанницьке господарство.*
Баштанниця, і, ж.
БАЯДЕРКА, и, ж. Індійська храмова, а також мандрівна танцівниця. *Танець баядерки.*
БАНТІ, невід., мн. Жанр азербайджанських народних пісень, як правило, ліричного характеру.
БЕАТИФІКАЦІЯ, і, ж. У католицькій церкві — акт прилучення особи до сонму блаженних. *Процедура беатифікації.*
Беатифікаційний, а, е. *Беатифікаційний процес.*
БЕБІСИТЕР, невід., ж. Нянька за наймом, яка приходить на день. *Дорога бєбіситер. Найняти бєбіситер. Шукати бєбіситер.*
БЕГЕМБТ, а, ч. Велика наземно-водяна трав'яниста тварина, що живе в тропічній Африці біля річок і озер; гіпопотам. *Годування бегемтів.*
БЕГБНІЯ, і, ж. Трав'яниста тропічна рослина з гарно забарвленими листям і рясними яскравими квітами; вирощується як декоративна. *Квіти бегонії. Пересадити бегонію.*
БВДЕКЕР, а, ч. Назва путівника по різних

батугіст — белетристика

країнах для мандрівників, туристів.
БЕДЖ, а, ч. Ідентифікатор трейдера з фотокарткою, який засвідчує реєстраційний номер, ім'я трейдера та назву члена секції, яку він представляє.
БЕДЛАМ, у, ч., розм. Хаос, безладдя. *Економічний бедлам. Моральний бедлам. Жакхливий бедлам. Жити в бедламі.*
БЕДЛЕНД, у, ч. Різко розчленований, низькогірний рельєф, непридатний для рільництва. *Рельєф тити бедленд.*
БЕДУЇНИ, ів, мн. (одн. бедуїн, а, ч., бедуїнка, и, ж.). Араби-кочовики.
Бедуїнський, а, е. *Бедуїнські їзди.*
БЕЖ, невід., БЕЖЕВИЙ, а, е. Світлокоричневий із кремовим відтінком. *Тканина кольору беж. Бежева куртка.*
БЕЗЕ, невід., с. Легке тістечко із збитих та запечених яєчних білків із цукром. *Замовити безе. Безе з кокосом.*
БЕЗОАРИ, ів, мн. Тверді утворення із щільно збитої шерсті тварин або волокон рослини, які нагромаджуються в шлунково-кишковому тракті жуйних, коней, собак і свиней.
БЕЙ, я, ч. У країнах Близького і Середнього Сходу — титул родоплемінної, а згодом феодальної знаті; у султанській Туреччині — титул вищих офіцерів і чиновників.
Бейський, а, е. *Бейська земля.*
БЕЙДЕВІНД, у, ч. Курс судна при зустрічно-боковому вітрі.
БЕЙДЖ, а, ч. Картка із зазначеним ім'ям, прізвищем, посадою особи, яку прикріплюють до лапцана одягу працівникам установ, учасникам конференцій тощо. *Пластиковий бейдж. Заламінувати бейдж. Забезпечити працівників бейджами.*
БЕЙЗА, и, ж. Антилопа роду сарнобик.
БЕЙЛІФ, а, ч. В англомовних країнах — помічник шерифа, представник поліції при судових органах.
БЕЙНІГ, у, ч. Структурний складник сталі — тонкоподрібнена суміш персиченого вуглецем фериту і карбиду заліза. *Утворення бейніту.*
БЕЙСБІЛ, у, ч. Командна спортивна гра з м'ячем і кийком, схожа на гилку. *Змагання з бейсболу. Грати в бейсбол. Тренер із бейсболу.*
Бейсболіст, а, ч. *Змагання бейсболістів.*
Бейсболістка, и, ж. *Команда бейсболісток.*
Бейсбольний, а, е. *Бейсбольна команда.*
БЕЙСИК, у, ч. Мова програмування для вирішення відносно нескладних обчислювальних завдань. *Різні версії мови бейсик. Бейсик для початківців. Швидко засвоєння бейсику.*
БЕЙТ, а, ч. Двовірш у тюркомовній,

перській та арабській поезіях, у якому обов'язково має бути висловлена закінчена думка.

БЕК¹, а, ч., заст. 1. У Закавказзі та в Середній Азії — титул людей знатного походження, князів або керівників невеликих племен, урядових осіб і військових; пан. 2. Складова частина східних імен.

БЕК², а, ч. Захисник у спортивних іграх із м'ячем або шайбою.

БЕКАР, а, ч. Нотний знак, що скасовує дію бемоля або діеза, відновлюючи основне звучання ноти.

БЕК-ВОКАЛ, у, ч. Фоновий спів, що використовується у концертному виконанні сучасної поп-музики.

Бек-вокаліст, а, ч.

Бек-вокалістка, и, ж.

БЕКЕРЕЛЬ, я, ч. Одиниця активності нукліда (ізотопа) в радіоактивному джерелі.

БЕКМАНІЯ, і, ж. Рід багаторічних рослин родини злакових.

БЕКМЕС, у, ч. Згущений сік солодких фруктів; штучний мед. *Виноградний бекмес.*

БЕКОН, у, ч. Малосольна свинина з туш особливим способом відгодованих молодих свиней.

Беконний, а, е. 1. Прикм. до бекон. *Беконний смак.* 2. Признач. для виробництва бекону. *Беконна фабрика.*

БЕКРБС, у, ч. Зворотне схрещення; схрещення гібрида першого покоління з однією із батьківських форм.

БЕКХЕНД, у, ч. Удар зліва у грі в теніс. *Сильний бекхенд.*

БЕЛ, а, ж. Логарифмічна одиниця відношення двох величин.

БЕЛАДІНА, и, ж., бот. Багаторічна отруйна трав'яниста рослина (красавка), а також ліки з цієї рослини. *Лікувальні властивості беладони. Таблетка беладони.*

БЕЛАЛІН, у, ч. Протиспазматичний знеболювальний та протикислотний засіб для лікування захворювань шлунково-кишкового тракту.

БЕЛЕМНІТИ, ів, мн. (одн. белемніт, у, ч.). 1. *Тільки мн.* Група вимерлих морських моллюсків класу головоногих. *Рештки белемнітів.* 2. Пальцеподібна частина скам'янілого скелета такого моллюска.

БЕЛЕТРИСТИКА, и, ж. Художня література, переважно романи, повісті та

Боповідання. Сучасна белетристика. **Твори белетристики.**

Белетризація, і, ж. Викладення чого-небудь засобами художньої літератури (белетристики). *Засоби белетризації.*

Белетризований, а, е. *Белетризована лекція.*

Белетризувати, ую, уш. *Белетризувати історичні факти.*

Белетрист, а, ч. *Видатний белетрист. Популярний белетрист. Визнаний белетрист.*

Белетристичний, а, е. *Белетристичний діалог. Белетристична література. Белетристичний твір. Белетристичний відділ бібліотеки.*

БЕЛЬВЕДЕР, а, ч., *archit.* Башта на якомусь будинку або альтанка на високому місці, звідки можна оглядати краєвид.

БЕЛЬЕТАЖ, а, ч. 1. Кращій, звичайно другий поверх житлового будинку. *Жити на бельетажі.* 2. У театрі — нижній ярус лож над партером. *Сидіти в бельетажі.*

БЕЛЬКАНТО, *невідм.*, ч. Стиль виконання, що є основою італійської вокальної школи. *Класичний стиль бельканто.*

БЕЛЬТИНГ, у, ч. Міцна бавовняна, іноді із синтетичними додатками, технічна тканина, яку використовують для виготовлення конвеєрних стрічок, пасів тощо.

БЕМИТ, у, ч. Легкий покрівельний матеріал, що виготовляється з паперу. *Дах із беміту.*

Бемітовий, а, е. *Бемітова покрівля.*

БЕМБЛЬ, я, ч. Знак пониження певного ступеня звукоряду на півтону.

БЕМСЬКЕ скло — високоякісне віконне скло, більше від звичайного розміром листів і товщиною.

БЕНД, у, ч. Різновид джазового ансамблю.

БЕНДІ, *невідм.*, ч. В офіційній міжнародній спортивній термінології — хокей із м'ячем на льоду.

БЕНДЛІДЕР, а, ч. Керівник музичного колективу, бенду.

БЕНЕДИКТИН, у, ч. Сорт французького лікеру, що виготовляється зі спирту та різних рослин і ефірної олії. *Французький бенедиктин. Пити бенедиктин.*

БЕНЕДИКТИНЦІ, ів, мн. (*одн.* бенедиктинець, нця, ч.) Католицький чернечий орден, заснований в Італії на початку VI ст. Бенедиктом Нурським. *Монастир бенедиктинців. Костел бенедиктинців.*

БЕНЕТІТИ, ів, мн. (*одн.* бенетгіт, а, ч.). Викопні деревоподібні голонасінні рослини із стовбурами
белетризація — берил

овальної або кулястої форми, покритими панцирами із черешків
76истків.

БЕНЕФІС, у, ч. Урочиста вистава, що є тв. *Беніфеїсним акробатуванням* його ювілею. *Організатори беніфеїсу. Беніфеїс композитора.*

Беніфеїсний, а, е. *Беніфеїсний спектакль.*

Беніфеїціант, а, ч. *Виступ беніфеїціанта.*

Беніфеїціантка, и, ж.

БЕНЕФІЦІАР, а, ч., *фін.* 1. Одержувач грошей, зокрема за векселем. 2. Юридична особа, на користь якої виставлено акредитив.

БЕНЕФІЦІЙ, ю, ч., БЕНЕФІЦІЯ, і, ж. 1. Земля, подарована або надана королем чи монархом у довічне користування за сумлінне виконання певних обов'язків (найчастіше військових чи адміністративних). *Князівські беніфеїції.* 2. У римському цивільному праві — податкові пільги, привілеї, встановлені для окремих осіб або груп. 3. У католицькій церкві — церковна посада та пов'язані з нею прибутки. *Православні церковні беніфеїції.*

БЕНЗЕЛЬ, я, ч., *мор.* Перев'язування двох тросів тонким тросом, який укладається кількома шлагами в один або два ряди.

БЕНЗИДИН, у, ч. Органічна сполука; безбарвні кристали, які темніють на світлі й повітрі; важливий напівпродукт для одержання азобарвників; дуже отруйний. *Властивості бензидину.*

БЕНЗИН, у, ч. Безбарвна горюча рідина з характерним запахом, яку добувають із нафти. *Запах бензину.*

Бензиновий, а, е. 1. Прикм. до бензин. *Бензиновий дим. Бензиновий запах.* 2. Який працює на бензині. *Бензиновий двигун.* 3. Признач. для зберігання бензину. *Бензиновий бак.*

БЕНЗОБАК, а, ч. Бак для бензину. *Порожній бензобак. Наповнити бензобак. Горловина бензобака.*

БЕНЗОЙНА смола — ароматична смола, яку добувають із стираксового дерева і використовують у фармакології, парфумерії і т. ін.; ладан.

БЕНЗОЛ, у, ч. Безбарвна горюча рідина із своєрідним запахом, яку добувають із продуктів сухої перегонки кам'яного вугілля або з нафти. *Добування бензолу.*

Бензольний, а, е. *Бензольне ядро. Бензольне кільце. Бензольний екстракт. Бензольний цикл.*

БЕНЗОПІРЕН, а, ч. Канцерогенна речовина, ароматичний вуглеводень.

Б

БЕНТАЛЬ, і, ж. Дно і шар води над ним як середовище проживання організмів. *Дослідження бенталі.*

БЕНТОНІТ, у, ч. Різновид вибілювальних глин, що утворюється в процесі вивітрювання вулканічних туфів і

попелу.

Бентонітовий, а, е. *Бентонітова глина.*

БЕНТОС, у, ч. Сукупність тварин і рослин, які населяють дно водойм. *Бентос Дніпра.*

БЕНУАР, а, ч. Нижній ярус лож за партером у театрі. *Ложа бенуар. Місця в бенуарі.*

БЕНЧ, а, ч. Прибережна частина поверхні морського дна, утворена абразією.

БЕРБЕРИН, у, ч. Алкалоїд, який міститься в багатьох рослинах, особливо в корені барбарису.

БЕРГАМАСКА, и, ж. У XVI—XVII ст. - італійська пісня, що отримала назву від провінції і м. Бергамо, де вона зародилася.

БЕРГАМІТ¹, а, ч. 1. Сорт гібридного дерева — груші. 2. Назва групи столових сортів груші. *Груша бергамот.*

Бергамотовий, а, е. *Бергамотовий смак.*

БЕРГАМІТ², а, ч. Невелике цитрусове ефіроносне дерево, з листя, квіток, пагінців і плодової шкірки якого добувають цінну для парфумерної і кондитерської промисловості ефірну ароматичну олію, а також кисло-солодкий плід цього дерева. *Чай із бергамотом.*

Бергамотний, Бергамотовий, а, е. *Бергамотовий запах.*

БЕРДАНКА, и, ж. Однозарядна рушниця зразка 1870 р. *Стріляти з берданки.*

БЕРЕ, *невідм.*, ж. 1. Багаторічне садове дерево — груша. *Груша бере.* 2. Назва групи столових сортів груші із соковитим м'якушем. *Урожай бере.*

БЕРЕЙТОЕ а, ч., *спец.* 1. Людина, яка виїжджує верхових коней і навчає верхової їзди. *Досвідчений берейтор.* 2. Помічник дресирувальника коней у цирку. *Обов'язки берейтора.*

Берейторський, а, е. *Берейторський костюм.*

БЕРЕТ, а, ч. Жіночий або чоловічий головний убір із м'якої тканини (або плетений) без окола і козирка. *Флотський берет. Оксамитовий берет. Жіночий берет.*

Беретовий, а, е. *Беретовий крій.*

БЕРІЛ, у, ч. Мінерал, прозорі різновиди якого (аквамарин, ізмурод), забарвлені домішками в різні кольори; коштовне каміння. *Мінерал берил. Різновид берилу.*

- Берилловий, а, е.
БЕРИЛІЙ, ю, ч. Хімічний елемент — дуже легкий, твердий метал сріблястого кольору.
Берилієвий, а, е. *Берилієва бронза*.
Берилізація, і, ж. Насичення берилієм поверхневого шару металевих виробів з метою підвищення їх твердості, жаростійкості.
БЕРИЛІОЗ, у, ч. Професійне захворювання, спричинене роботою з берилієм чи його сполуками.
БЕРІ-БЕРІ, невідм., ж., мед. Захворювання, спричинене неправильним обміном речовин в організмі або нестачею деяких вітамінів. *Хвороба бері-бері*.
БЕРКЛІАНСТВО, а, с. Філософська течія, яка заперечувала об'єктивне існування матеріального світу, стверджувала, що речі є тільки сукупністю відчуттів.
Беркліанець, нця, ч. *Переконаний беркліанець*.
Беркліанка, и, ж.
Беркліанський, а, е.
БЕРКЛІЙ, ю, ч. Штучно отриманий радіоактивний хімічний елемент.
БЕРКУТ, а, ч. Великий орел родини яструбових із темно-бурим оперенням. *Гніздо беркута*.
БЕРКШІР, а, ч. Англійська порода скороспілих свиней. *Будова тіла беркширів*.
Беркширський, а, е. *Свині беркширської породи*.
БЕРМА, и, ж., спец. Горизонтальна ділянка для укріплення схилів. *Берми різної ширини*.
БЕРМУДИ, ів, мн., розм. Шорти до колін, які розширюються донизу. *Чоловічі (жіночі, дитячі) бермуди. Жіночі бермуди. Джинсові бермуди. Носити бермуди*.
БЕРНАРДІН, а, ч., заст. Член католицького чернечого ордену. *Монастир бернардинів*.
Бернардинський, а, е. *Бернардинські справи. Бернардинський монастир*.
БЕРСЄЗ, а, ч. Колискова пісня.
БЕРТОЛЄТОВА сіль — застаріла назва хлорату калію; кристалічний білий порошок, який широко застосовується в хімічній промисловості та медицині.
БЕРТРАНДИТ, у, ч. Мінерал класу силікатів; білі або безбарвні кристали, агрегати; руда берилію.
БЕРЧІЙЗМ, у, ч. Крайньо права ідейно-політична течія у США, названа за ім'ям американського місіонера Д. Берча.
Берчійст, а, ч.
Берчійстський, а, е.
БЕСАЛБЛ, у, ч. Препарат для лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, циститу тощо. *Таблетка бесалолу*.
БЕСЕМЕРУВАГИ, ую, уеш, мет. Добувати сталь із розплавленого чавуну, продуваючи крізь нього повітря (кисень), що випалює наявні в чавуні домішки.
Бесемёр, а, ч. Апарат (конвертор), у якому виплавляють сталь. *Заводський бесемер*.
Бесемерівець, вця, ч. Робітник, який обслуговує бесемер.
Бесемерівський, а, е. *Бесемерівський конвертор. Бесемерівська сталь*.
Бесемерування, я, с. *Бесемерування чавуну*.
БЕСТ, а, ч. Право недоторканості деяких місць як сховів, притулків у Ірані (напр., мечетей, гробниць, будинків духовних осіб тощо), звідки переслідувана владою людина не може бути забрана силоміць.
БЕСТ-БОТ, а, ч. Довга вузька і легка (не більше 8 кг) перегонова шлюпка, розрахована на одного весляра.
БЄСТІЯ, і, ж. 1. *заст.* Дикий звір. 2. *лайл.* Про лиху, хитру людину, бешкетника, крутія і т. ін. *Хитра бестія*.
Бестіарій, я, ч. і. У Стародавньому Римі — борець із дикими звірами на арені цирку. 2. Середньовічний повчальний трактат-перелік алегоричних уживань назв тварин.
БЕСТСЄЛЕР, а, ч. Книга на офіційні й сенсаційні теми, яка видана великим тиражем і добре продається. *Справжній бестселер. Написати бестселер. Видати бестселер. Бестселер книжкового ринку*.
БЕТА... Частина складних слів, що означає стан речовини.
БЕТА-ДЕФЕКТОСКОПІЯ, і, ж. Метод виявлення чужорідних включень у дуже тонких металевих виробках шляхом просвічування їх бета-променями.
БЕТАІН, у, ч. Органічна азотиста речовина, що міститься в цукрових буряках та інших рослинах.
БЕТА-РАДІОАКТИВНІСТЬ, ності, ж. Радіоактивність із випромінюванням бета-променів.
БЄТА-СПЕКТРОМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання енергії (енергетичного спектра) бета-частинок.
БЕТАТРБН, а, ч. Циклічний прискорювач електронів, у якому прискорення здійснюється електричним полем, наведеним змінним магнітним полем. *Методика застосування бетатронів*.
БЕТЄЛБ, лю, ч. 1. Азіатська тропічна рослина родини перцевих, з пекучими на смак листками. 2. Суміш для жування із листя цієї рослини, насіння ареки і незначної кількості негашеного вапна.
БЕТИН, у, ч. Будівельний матеріал, виготовлений із суміші твердих матеріалів (гравію, піску, щебеню, глини і т. ін.) і цементу або іншої в'язучої речовини. *Силікатний бетон. Перевозити бетон*.
Бетоніт, у, ч. Штучний камінь, зроблений із бетону. *Сірий бетоніт*.
Бетонний, а, е. 1. Прикм. до бетон. *Бетонний розчин*. 2. Зробл. із бетону або покритий бетоном. *Бетонний мур*. 3. Признач. для виготовлення бетону. *Бетонний завод. Бетонний цех*.
Бетонник, а, Бетоняр, а, Бетонувальник, а, ч. *Бригада бетонярів. Тесляр-бетонник*.
Бетонниця, і, Бетонярка, и, Бетонувальниця, і, ж.
Бетонований, а, е. *Бетонований басейн. Бетонована траса*.
Бетонування, я, с. *Бетонування підпірних стін. Бетонування русла річки*.
Бетонувати, ую, уеш. Залити, покривати бетоном. *Бетонувати фундамент*.
БЕФСТРБГАНОВ, невідм., ч. Страва із дрібно посічених шматочків м'яса (яловичини), тушкованих у сметанному соусі. *Порційний бефстроганов. Замовити бефстроганов*.
БЕШАМЄЛЬ, і, ж. Приправа, соус із молока або вершків з яйцями та борошном, яким поливають м'ясні, рибні чи інші страви. *М'ясо під соусом бешамель*.
БЕШБАРМАК, у, ч. У тюркських народів — національна страва із дрібно нарізаної баранини, вимішаної зі шматочками прісного тіста та звареної у бульйоні. *Скуштувати бешбармак*.
БЕШМЄТ, а, ч. Верхній чоловічий одяг у татар і кавказьких народностей; півкаптан, схожий на чумарку. *Чоловік у бешметі*.
Б'ЄФ, а, ч., гідрол. Ділянка річки, каналу, водойми, розташована вище або нижче водопідпірної споруди (греблі, шлюзу і т. ін.). *Верхній б'єф. Б'єф водопідпільної греблі*.
БИНТ, а, ч. Стрічка з марлі або з іншої тканини для перев'язування ран і т. ін.
Бинтований, а, е. *Бинтовані рани*.
Бинтовий, а, е'. *Бинтова пов'язка*.
Бинтування, я, с. *Техніка бинтування*.

Бинтувати, ую, уеш. Перев'язувати, обмотуючи бинтом, марлею і т. ін. *Бинтувати руку.*

БІ... Префікс на позначення подвоєння.

БІАКС, а, ч. Феритове осердя з двома отворами, осі яких взаємно перпендикулярні.

БІАНДРІЯ, і, ж. Шлюб жінки з двома чоловіками.

БІАТЛБН, у, ч. Зимове двоєборство — лижні перегони, поєднані зі стрільбою з гвинтівки. *Змагання з біатлону. Займатися біатлоном.*

Біатлоніст, а, ч. *Змагання біатлоністів.*

Біатлоністка, и, ж. *Тренування біатлоністок.*

БІБЛІІСТИКА, и, ж. Науковий аналіз і дослідження Біблії. *Раціоналістична бібліїстика. Історична бібліїстика. Література з бібліїстики.*

Бібліїст, а, ч.

Бібліїстичний, а, е.

БіблНстка, и, ж.

БІБЛЮ... Частина складних слів, що за значенням відповідає поняттю «книжка».

БІБЛЮГНОЗІЯ, і, ж., *заст.* Термін, упроваджений у 1789 р. Ж.-Ж. Рівом для визначення комплексної науки про книжку.

БІБЛЮГРАФІЯ, і, ж. 1. Науковий, систематизований опис книг та інших видань. 2. Список літератури (книжок і статей) на яку-небудь тему або з якої-небудь галузі знань. *Докладна бібліографія. Бібліографія досліджень творчості Т. Шевченка.* 3. Наука про способи систематизованого опису та обліку складання (списків) книг та інших видань. 4. Відділ журналу або газети, в якому публікують списки нових видань, анотації до них та рецензії на книжки.

Бібліограф, а, ч. Фахівець із бібліографії. *Досвідчений бібліограф.*

Бібліографічний, а, е. *Бібліографічний відділ.*

БІБЛЮЛАТРІЯ, і, ж. 1. Поклоніння перед книжкою, ушанування священних книг (напр., Біблії, Корану тощо). 2. *перен.* Надмірна пристрасть до книжок.

БІБЛЮЛІГІЯ, і, ж., *рідко.* 1. Термін на позначення комплексної науки про книжку. 2. Сукупність знань про Біблію, що мають церковно-дидактичний характер.

БІБЛЮМАНІЯ, і, ж. Надмірне захоплення збиранням книг; узагалі пристрасть до книг.

Бібліоман, а, ч* *Запеклий бібліоман.*

Бібліоманка, и, ж.

Бібліоманський, а, е.

бинтувати — біде

БІБЛЮПОЛІСТИКА, и, ж. Термін для позначення поняття «теорія, історія та

організація книжкової торгівлі».

БІБЛЮРАФІЯ, и, ж. *Бібліографія* якого інстинкт власника набув абсурдної, гіпертрофованої форми; той, хто не дозволяє іншим користуватися книжками своєї бібліотеки.

БІБЛЮТЕКА, и, ж. 1. Установа, культ-освітній заклад, де зберігаються і видаються читачам книжки, журнали і т. ін., а також здійснюється популяризація і пропаганда літературних творів. *Народна бібліотека. Міська бібліотека. Університетська бібліотека.* 2. Більш або менш значна кількість книжок, спеціально підібраних для читання, наукової роботи, з метою колекціонування і т. ін. *Домашня бібліотека. Збирати свою бібліотеку.* 3. Приміщення, кімната для зберігання книжок; книгосховище. *Центральна наукова бібліотека.* 4. Назва споріднених за темою серійних видань або книжок чи журналів, призначених для певної категорії читачів. *Бібліотека юного філолога. Бібліотека фантастики.*

Бібліотекар, я, ч. Працівник бібліотеки. *Професія бібліотекаря.*

Бібліотекарка, и, ж. *Познайомитися з бібліотекаркою.*

Бібліотекарський, а, е. *Бібліотекарська справа.*

Бібліотечний, а, е. 1. Прикм. до бібліотека (у 1 знач.). *Бібліотечна книжка.* 2. Признач. для організації роботи в бібліотеках або підготовки кадрів для бібліотек. *Бібліотечний комітет. Бібліотечні курси.*

БІБЛЮТЕРАПІЯ, і, ж. Книголі-кування; розділ психотерапії, що за допомогою спеціально дібраної (здебільшого художньої) літератури надає профілактичну і лікувально-реабілітаційну допомогу людям із соматичними та психічними захворюваннями.

Бібліотерапевтичний, а, е. *Бібліотерапевтичний ефект.*

БІБЛЮФІЛІЯ, і, ж., **БІБЛЮФІЛЬСТВО**, а, с. Потяг до книжок і колекціонування рідкісних та цінних видань.

Бібліофіл, а, ч. Пристрасний любитель книжок, знавець і колекціонер рідкісних і цінних видань; книголюб. *Пристрасний бібліофіл.*

Бібліофілка, и, ж., *розм.*

Бібліофільський, а, е.

БІБЛЮФБІЯ, і, ж. Ненависть до книжок.

Бібліофоб, а, ч. Той, хто не любить книжок.

Знати Біблію. Вивчати Біблію. Переклад Біблії українською мовою.

Біблійний, а, е. 1. Прикм. до Біблія. *Біблійна притча. Ікона біблійного Ноя.*

2. Який стос. Біблії. *Біблійна археологія. Біблійне товариство.*

БІБЛЬДРУК, у, ч. Спеціальний сорт тонкого непрозорого друкарського паперу, на якому колись друкували Біблію.

БІБІП, у, ч. Джазовий стиль, один з основних напрямів модерн-джазу.

БІВАЛЕНТ, а, ч. Комплекс із пари сполучень гомологічних хромосом, який утворюється при поділі ядра.

БІВУАК, **БІВАК**, у, ч. Зупинка військ (туристів та інших груп людей) для відпочинку або ночівлі в польових умовах, а також місце такого відпочинку. *Короткий бівак. Гірський бівак. Солдатський бівак. Стати на бівак.*

Бівуачний, **Бівачний**, а, е. *Бівуачне, життя.*

БІГ, а, ч. Рубчик на картоні чи обгортковому папері, завдяки якому папірна кришка легше відкривається, а папір згинається.

БІГАМІЯ, і, ж., *книжн.* Шлюб одночасно з двома особами іншої статі; двошлюбність.

БІГАРАДІЯ, і, ж. Вічнозелене дерево родини рутових, із квітів та листя якого отримують ефірні олії для потреб парфумерії.

БІГБЕНД, а, ч. Тип джазового інструментального ансамблю.

БІГБІТ, а, ч. Форма популярної музики з акцентованим ритмом і яскраво вираженим звучанням басової партії.

БІГБІРД, а, ч. Великий рекламний щит, розміщений уздовж автомобільних трас на певній висоті від землі для якомога ширшого огляду.

БІГЛЬ, я, ч. Старовинна англійська порода гончих.

БІГОС, у, ч., *кул.* Тушкована капуста з шматочками ковбаси або м'яса.

БІГУДІ, *невідм., мн.* Металеві, пластмасові та ін. трубочки, на які накручують пасма волосся для завивки.

БІГМАК, а, ч. Багатошаровий закритий фірмовий бутерброд у закладах швидкого харчування (головним чином — мережі «Макдоналдз»); розрізана навпіл булка з гарячою котлетою, овочами, зеленню. *Гарячий бігмак. Замовити бігмак.*

БІДЁ, *невідм., с.* Посудина, раковина для здійснення індивідуального туалету. *Ванна з біде. Встановити біде. Користуватися біде.*

Б

БІБЛІЯ, і, ж. Священна книга християнства та іудаїзму. *Читати Біблію.*

Б

- БІДЕРМАЄР**, у, ч. Назва стилю у меблярстві, який спрощував форми ампіру, характеризувався простотою, зручністю. *Меблі у стилі бідермаєр.*
- БІДБН**, а, ч. Бляшана або алюмінієва посудина циліндричної форми зі звуженим отвором, який щільно закривається. *Залізний бідон. Пластиковий бідон. Повний бідон. Бідон із молоком.*
- БІЄНАЛЕ**, невідм., ч. і ж. Мистецький захід (виставка, фестиваль і т. ін.), що проводиться регулярно раз на два роки. *Конкурсант бієнале. Лауреат бієнале. Проводити бієнале. Брати участь у бієнале.*
- БІЖУТЕРІЯ**, і, ж. Жіночі прикраси з коштовних каміння й металу, а також зі скла та пластмаси. *Дешева біжутерія. Вишукана біжутерія. Ексклюзивна біжутерія. Чеська біжутерія. Відділ біжутерії. Виставка біжутерії. Носити біжутерію. Мода на біжутерію.*
- БІЗАНЬ**, і, ж. Косе вітрило на задній шоглі вітрильних суден. *Бізань-цогла.*
- БІЗНЕС**, у, ч., розм. Економічна, комерційна, біржова або підприємницька діяльність, спрямована на отримання прибутку. *Успішний бізнес. Ризикований бізнес. Великий бізнес. Малий бізнес. Венчурний бізнес. Інтерес до бізнесу. Займатися бізнесом. Піти в бізнес. Вийти з бізнесу.*
- Бізнесовець**, вця, ч. Той, хто займається бізнесом; підприємець.
- Бізнесовий**, а, е. *Бізнесовий магнат.*
- БІЗНЕС-ВУМЕН**, невідм. ж. Те саме, що бізнес-леді.
- БІЗНЕС-КЛАС¹**, у, ч. Спеціальний клас фінансово-економічного спрямування, складниками навчальної програми якого є маркетинг, бухгалтерський облік і т. ін. *Навчатися у бізнес-класі.*
- БІЗНЕС-КЛАС²**, у, ч. Місця підвищеного комфорту в літаку, поїзді і т. ін., призначені для бізнесменів. *Летіти в бізнес-класі.*
- БІЗНЕС-ЛІДІ**, невідм., ж. Ділова жінка; жінка-бізнесмен.
- БІЗНЕСМЄН**, а, ч. Людина, яка займається комерційною діяльністю, бізнесом; підприємець. *Українські бізнесмени. Успішний бізнесмен. Збанкрутілий бізнесмен. Стати бізнесменом.*
- БІЗНЕС-ПЛАН**, у, ч. Спеціальний план комерційної або підприємницької діяльності, скерованої на отримання прибутку. *Скласти бізнес-план. Переглянути бізнес-план. Дотримуватися бізнес-плану.*
- БІЗБН**, а, ч. Великий північноамериканський бик, подібний до вь бідермаєр — більярд
- ропейського зубра. *Могутній бізон. Американські бізони.*
- БІКАМЕРАЛІЗМ**, у, ч. Двопалатна структура парламенту в деяких країнах.
- БІКАРБОНАТ**, у, ч. Кисла сіль вугільної кислоти. *Очищений бікарбонат. Бікарбонат натрію.*
- БІКВАДРАТ**, а, ч. Четвертий ступінь якого-небудь числа.
- Бікватратний**, а, е. *Бікватратне рівняння.*
- БІКІНІ**, невідм., с. Жіночий купальний костюм, що складається з вузького бюстгальтера і плавок. *Нове бікіні. Сучасне бікіні. Яскраве бікіні. Модне бікіні. Купатися в бікіні.*
- БІКС**, а, ч. Металева коробка для стерилізації та зберігання хірургічного інструментарію, білизни, матеріалу для перев'язок тощо.
- БІКФБРДІВ** ш н у р — вогнепровідний шнур для запалювання вибухової речовини.
- БІЛАБІАЛЬНИЙ** приголосний, лінгв. — губно-губний приголосний (напр., [б], [п], [м]).
- БІЛАТЕРАЛІЗМ**, у, ч. Система міжнародних розрахунків, при яких відшкодування заборгованості та зобов'язань однієї країни перед іншою здійснюється двостороннім шляхом на умовах, визначених двосторонніми угодами.
- Білатеральний**, а, е. *Білатеральна угода.*
- БІЛАТЕРАЛЬНІСТЬ**, ності, ж., анат. Двобічна симетрія в організмі, коли одна половина симетрично поділяє організм чи орган на праву і ліву половини.
- Білатеральний**, а, е. *Білатеральна симетрія.*
- БІЛ-БРІКЕР**, а, ч. Комерсант, який займається купівлею-продажем цінних паперів.
- БІЛЕТ**, а, ч., розм. 1. Квиток. *Лотерейний білет.* 2. Документ, який свідчить про стосунок людини до тих чи інших обов'язків, про належність до певного громадянського стану, організації і т. ін. *Солдатський білет. Студентський білет.* 3. Картка з питаннями для тих, хто складає іспити або заліки. *Екзаменаційний білет.*
- Білетер**, а, ч. Особа, яка контролює вхідні білети в кіно, театрі, музеї та інших закладах.
- Білетерка**, и, ж.
- Білетерський**, а, е. *Білетерський пост.*
- Білетний**, а, е. *Білетна каса.*
- БІЛІВЕРДІН**, у, ч. Один з основних пігментів жовчі людини і м'ясоїдних тварин.
- БІЛІГНОСТ**, у, ч. Контрастна речовина, яку застосовують при рентгеноскопії жовчного міхура та жовчних шляхів.
- БІЛІНГВІЗМ**, у, ч. Двомовність; уживання двох мов у межах однієї держави певної соціальної спільноти, а також практика використання двох мов індивідуумом. *Російсько-український білінгвізм. Явище білінгвізму. Риси білінгвізму. Особливості білінгвізму. Специфіка білінгвізму.*
- Білінгв**, а, ч. Той, хто володіє двома мовами. *Навички білінгва. Сім'я білінгвів.*
- Білінгвістичний**, а, е. *Білінгвістичне навчання.*
- БІЛІРУБІН**, у, ч. Один з основних пігментів жовчі людини і м'ясоїдних тварин. *Рівень білірубіну.*
- Білірубіновий**, а, е. *Білірубіновий показник.*
- БІЛІРУБІНЕМІЯ**, і, ж. Наявність білірубіну в крові; термін здебільшого застосовують для позначення підвищеного вмісту білірубіну.
- БІЛІРУБІНУРІЯ**, і, ж. Виділення білірубіну із сечею.
- БІЛІТРАСТ**, а, ч. Контрастна речовина, що містить йод; використовують для рентгеноскопії жовчного міхура та жовчних шляхів.
- БІЛЛЬ**, я, ч. 1. Законопроект, що вноситься на розгляд законодавчого органу у Великій Британії, США Канаді та деяких інших країнах. 2. Назва деяких конституційних актів, які набули чинності закону. *Білья про права.*
- БІЛІН**, а, ч. 1. Неповноцінна розмінна металева монета, національна вартість якої перевищує вартість закладеного в ній металу і витрати на карбування. 2. у, ч. Срібло дуже низької проби, з якого карбують такі монети і деякі види ювелірних виробів.
- БІЛЬБОКЄ**, невідм., с. 1. Гра прив'язаною до палички кулькою, яку підкидають і намагаються зловити загостреним кінцем палички або в чашечку, прикріплену на її кінці. 2. Інструмент для золотіння.
- БІЛЬЙОН**, а, ч. Назва числа 1 000 000 000 і його цифрового позначення; тисяча мільйонів.
- Більйонний**, а, е. *Більйонний екземпляр.*
- БІЛЬЯРД**, а, ч. 1. Гра кулями на спеціально обладнаному столі. *Американський більярд. Дитячий більярд. Грати у більярд.* 2. Стіл із бортами, лузами, кулями та киями для цієї гри. *Новий більярд.*

Б

Більярдний, а, е. 1. Прикм. до більярд. *Більярдний кий. Більярдні кулі.* 2. у знач. ім. більярдна, ної, ж. Приміщення, призначене для гри в більярд.

Більярдовий, а, е, рідко. *Більярдовий зал.*

БІМЕТАЛИ, ів, мн. Матеріал, що складається з двох шарів різнорідних металів або сплавів; використовують в електро- та радіотехніці, приладобудуванні тощо.

БІМЕТАЛІЗМ, у, ч. Грошова система, коли роль загального еквівалента офіційно виконують два благородні метали і в обігу одночасно функціонують монети із цих двох металів.

БІМС, а, ч. 1. Підпалубна поперечна балка, що з'єднує бортові гілки шпангоута на рівні палуб корабля і надає їм необхідної міцності. 2. Тонкостінна балка для обкантикування великих люків фіюзеляжу літального апарата.

БІНАРНИЙ, а, е. Який складається з двох частин, елементів; подвійний. *Бінарна опозиція. Бінарні номенклатури. Бінарні металеві сплави. Бінарна сполука. Бінарна зброя.*

Бінарність, ості, ж.

БІНГО, невідм., с. Популярна в Англії азартна гра, схожа на лото, що полягає у знаходженні номерів на своєму білеті й оголошенні виграних номерів. *Англійське бінго. Правила гри в бінго. Грати в бінго.*

БІНБКЛЬ, я, ч. Оптичний прилад із двох паралельних, з'єднаних між собою зорових трубок для розглядання віддалених предметів. *Потужний бінокль. Дивитися у бінокль. Побачити у бінокль.*

БІНОКУЛЯР, а, ч. Оптичний прилад (луна, мікроскоп і т. ін.), що має окуляри для обох очей, або частина такого приладу.

Біокулярний, а, е. Двоокий; який стоується обох очей. *Біокулярний зір.*

БІНБМ, а, ч. Сума або різниця двох алгебричних величин (виразів), що називаються його членами; двочлен. *Біном Ньютона.*

Біномний, а, е.

БЮ... Перша частина складних слів — наукових термінів, що відповідає слову «біологічний» або вказує на стосунок до життя, життєвих процесів.

БЮАКТИВНИЙ, а, е. Такий, що стимулює біологічні процеси.

БЮАКУСТИКА, и, ж. Розділ зоології, який вивчає голоси, звукову сигналізацію і спілкування тварин у природі, їх орієнтацію у просторі за допомогою природних ехолокаторів, а

біоінженер — біонічний

також будову слухової та голосової систем.

БЮББЛЮГРАФІЯ, ї, ж. Бібліографія, у якій інформація про друковані твори супроводжується необхідними біографічними відомостями про авторів, а також містить вказівки на присвячену їм літературу.

Біобібліографічний, а, е. *Біобібліографічний покажчик.*

БЮГАЗ, у, ч. Газ, що утворюється під час розкладу органічних речовин (соломи, гною тощо).

БЮГЕНЕЗ, у, ч. Теорія виникнення життя на Землі, згідно з якою зародки живих організмів у стані анабіозу були занесені на Землю з інших небесних тіл.

Біогенетичний, а, е. *Біогенетичний закон.*

БЮГЕНИ, ів, мн. 1. Речовини (серед них і хімічні елементи), необхідні для існування живих організмів. 2. Речовини, які виникли внаслідок розкладу решток організмів, але ще не повністю мінералізовані.

Біогенний, а, е. Біологічного походження; який містить залишки живих організмів; який підтримує, стимулює розвиток організму, життя. *Біогенні чинники. Біогенний стимулятор. Біогенні елементи. Біогенні речовини. Біогенне середовище. Біогенні гірські породи.*

БЮГЕОГРАФІЯ, ї, ж. Наука про закономірності поширення живих організмів та різноманітних біоценозів на земній кулі.

Біогеографічний, а, е. *Біогеографічні чинники.*

БЮГЕОХІМІЯ, ї, ж. Наука, що вивчає геохімічні процеси, які відбуваються в біосфері за участю організмів. *Галузь біогеохімії.*

Біогеохімічний, а, е. *Біогеохімічний бар'єр.*

БЮГЕОЦЕНІЗ, у, ч. Взаємозумовлений комплекс живих і неживих компонентів певної ділянки земної поверхні, пов'язаних між собою обміном речовин і енергії. *Вивчення біогеоценозів.*

БЮГЕОЦЕНОЛБГІЯ, ї, ж. Наука, що вивчає біогеоценози та їх планетарну сукупність — біосферу.

Біогеоценологічний, а, е. *Біогеоценологічні дослідження.*

БЮГЕРМ, а, ч. Виступ морського дна, утворений залишками організмів, які жили на цьому самому місці.

БЮГРАФІЯ, ї, ж. Опис життя і діяльності; життєпис. *Біографія письменника.*

Біограф, а, ч. Автор біографії. *Біограф письменника.*

Біографічний, а, е. *Біографічний нарис.*

БЮДИНАМІКА, и, ж. Розділ фізіології, присвячений вивченню функцій організмів.

БЮЕКОНБМІКА, и, ж. Наука про раціональне використання природних ресурсів з господарською метою.

БЮЄКОС, у, ч. Найбільш сприятлива, оптимальна відповідність природного середовища й організмів та рослин, які живуть у ньому.

БЮЕЛЄКТРИКА, и, ж. Сукупність електромагнітних явищ, пов'язаних з існуванням, рухом та взаємодією біоелектричних зарядів (біострумів).

Біоелектричний, а, е. *Біоелектричні явища.*

БЮЕЛЕКТРБНІКА, и, ж. Наука, що вивчає принципи і методи обробки інформації живими організмами з метою створення високопродуктивних та інтелектуалізованих обчислювальних машин.

БЮЕНЕРГЄТИКА, и, ж. 1. Сукупність процесів перетворення енергії, які відбуваються в організмі і забезпечують його життєдіяльність. 2. Наука про механізми і закономірності формування, перетворення, накопичення та розподілу біологічної енергії по функціональних системах організму в процесі його життєдіяльності. *Зацікавлення біоенергетикою.* 3. Комплекс уявлень про тонкі тіла істот тваринного та рослинного світу, які нібито існують поруч із фізичними тілами.

Біоенергетичний, а, е. *Біоенергетичні закони.*

БЮЕНЄРГІЯ, ї, ж. Енергія, якою наділені живі організми.

БЮЄТИКА, и, ж. Наука, яка вивчає морально-етичні, соціально-психологічні та гуманітарні аспекти біологічних дисциплін.

...БЮЗ. Друга частина складних слів, яка вказує на зв'язок із життям, життєвими процесами.

БЮЗОНА, и, ж. Сукупність шарів земної кори, що відповідають всьому періодові існування якоїсь групи викопних організмів.

БЮІНДИКАТОРИ, ів, мн. (одн. біоіндикатор, а, ч.) (біол. Організми, наявність, кількість та інтенсивність розвитку яких є показником певних природних процесів або умов зовнішнього середовища.

БЮІНЖЕНЄРІЯ, ї, ж. 1. Галузь, що розробляє та конструє технічні пристрої, прилади, машини, здатні виконувати біологічні функції у відповідних, передбачених для цього умовах. 2. Цілеспрямоване внесення

- змін в організми і керування їх функціями.
- Біоінженер, а, ч. Фахівець із біоінженерії.
- Біоінженерний, а, е. *Біоінженерні експерименти.*
- БІОІНФОРМАЦІЯ, і, ж. Інформація, якою гіпотетично обмінюються за допомогою біострумів.
- Біоінформаційний, а, е. *Біоінформаційні канали.*
- БІОКАТАЛІЗ, у, ч. Процес регулювання (пришвидшення або сповільнення) хімічних реакцій в організмі за допомогою ферментів.
- Біокатализатор, ів, мн. (одн. біокатализатор, а, ч.). Те саме, що фермент.
- БІОКІБЕРНЕТІКА, и, ж. Науковий напрям, пов'язаний із використанням досягнень кібернетики у біології, який вивчає закономірності зберігання, переробки та передавання інформації у біологічних системах.
- Біокібернетик, а, ч. Фахівець із біокібернетики.
- Біокібернетичний, а, е. *Біокібернетичні експерименти.*
- БІОКЛІМАТ, у, ч. Кліматичні умови, які разом з іншими факторами середовища впливають на розмноження, розвиток та розміщення живих організмів.
- Біокліматичний, а, е. *Біокліматичний потенціал лісостепової зони України.*
- БІОКЛІМАТОЛБГІЯ, і, ж. Наука про вплив клімату на живі організми. *Праці з біокліматології.*
- Біокліматолог, а, ч.
- Біокліматологічний, а, е. *Біокліматологічні дослідження.*
- БІОКОМБІНАТ, у, ч. Підприємство, що спеціалізується на виготовленні біопрепаратів.
- БІОКМБІПЛІКС, у, ч. Сукупність рослин, тварин, мікроорганізмів тощо, які спеціально, цілеспрямовано добирають для забезпечення оптимальних умов життя на борту космічного корабля. *Природний біокомплекс.*
- БІОКОРБЗІЯ, і, ж. Корозія металів, зумовлена впливом мікроорганізмів. *Уникнення біокорозії.*
- Біокорозійний, а, е. *Біокорозійний процес.*
- БІОКРЕМ, у, ч. Крем для шкіри, до складу якого входять біологічно активні речовини, що стимулюють поверхневий кровообіг. *Користуватися біокремом.*
- БІОКРИМІНОЛБГІЯ, і, ж. Один із напрямів кримінології, що пояснює злочинність біологічними факторами (напр., уродженою схильністю до скоєння злочинів).
- Біокримінологічний, а, е. *Біокримінологічне пояснення.*
- БІОЛАБОРАТІРІЯ, і, ж. Лабораторія, яка займається розведенням комах для боротьби зі шкідниками сільськогосподарських культур. *Приміщення біолабораторії. Працювати у біолабораторії.*
- БІОЛАКТ, у, ч. Продукт дитячого харчування, який виготовлений із незбираного молока і містить біологічно активні речовини.
- БІОЛІНИ, ів, мн. Активні продукти життєдіяльності рослин, тварин і мікроорганізмів, що істотно змінюють середовище.
- БІОЛІТИ, ів, мн. Гірські породи та мінерали, що утворилися внаслідок життєдіяльності тварин і рослин (напр., крейда, вапняк).
- БІОЛОГІЗАЦІЯ, і, ж. Застосування законів біології до вивчення соціальних явищ.
- Біологізатор, а, ч. Прихильник, послідовник біологізації.
- Біологізаторка, и, ж.
- Біологізаторський, а, е. *Біологізаторський напрям у науці.*
- БІОЛОГІЗМ, у, ч. Біологічний напрям у соціології другої половини ХІХ ст., який закони біології переносив на суспільство, що призводило до спрощеного бачення розвитку і функціонування суспільства. *Прихильник біологізму.*
- БІОЛБГІЯ, і, ж. Наука про закономірності життя і розвитку організмів. *Космічна біологія. Розвиток біології.*
- Біолог, а, ч. 1. Фахівець із біології. *Відомий біолог.* 2. Учитель, викладач біології.
- Біологічний, а, е. 1. Прикм. до біологія. *Біологічні відкриття. Біологічна кібернетика. Біологічний метод боротьби зі шкідниками.* 2. Який стосується життя, життєвих процесів організму. *Біологічна особливість. Біологічний вік організму. Біологічна програма. Біологічний годинник.*
- Біологічно. *Біологічно активні точки. Біологічно активні речовини.*
- БІОЛОКАЦІЯ, і, ж. Здатність тварин визначати місце розташування якогось об'єкта чи своє місцезнаходження в просторі. *Здатність до біолокації.*
- Біолокаційний, а, е. *Біолокаційні імпульси.*
- БІОЛЮМІНЕСЦЕНЦІЯ, і, ж. Видиме світіння організмів, пов'язане з процесами їх життєдіяльності. *Біолоюмінесценція світлячків.*
- БібМ, у, ч. Сукупність видів рослин і тварин певного ареалу.
- БІОМАСА, и, ж.- Маса живих організмів, що припадає на одиницю поверхні суші або об'єму води. *Біомаса коней. Накопичення біомаси.*
- БІОМЕДИЦИНА, и, ж. Розділ медицини, який вивчає процеси, що відбуваються в організмі на біологічному рівні.
- Біомедичний, а, е. *Біомедичні експерименти.*
- БІОМЕТЕОРОЛБГІЯ, і, ж. Розділ метеорології, що вивчає вплив погодних умов, їх зміни тощо на живі організми і організм людини зокрема.
- Біометеоролог, а, ч.
- Біометеорологічний, а, е. *Біометеорологічні відомості.*
- БІОМЕТОД, у, ч. Метод знищення шкідників сільськогосподарських культур за допомогою спеціально вирощених із цією метою комах. *Ефективність застосування біометоду.*
- БІОМЕТРІЯ, і, ж. Розділ біології, присвячений плануванню та обробленню результатів кількісних експериментів та спостережень методами математичної статистики.
- Біометричний, а, е. *Біометричні дослідження.*
- БІОМЕХАНІКА, и, ж. Наука, що вивчає механічні властивості живих тканин, органів та організмів людини і тварин, а також досліджує механічні явища, які відбуваються в них. *Біомеханіка руху в плечовому суглобі.*
- Біомеханічний, а, е.
- БІОМІЦІН, у, ч. Лікувальний препарат; антибіотик. *Застосовувати біоміцин.*
- Біоміційновий, а, е. *Біоміційнові ін'єкції.*
- БІОМОРФІЗ, у, ч. Зміни організму, зумовлені його пристосуванням до навколишнього середовища.
- БІОНАВІГАЦІЯ, і, ж. Здатність тварин визначати правильний напрям руху при регулярних сезонних міграціях. *Біонавігація птахів.*
- Біонавігаційний, а, е.
- БІБНІКА, и, ж. Одна з галузей технічної кібернетики, що застосовує математичне моделювання біологічних процесів для розв'язання складних інженерних завдань. *Галузь біоніки.*
- Біонік, а, ч.
- Біонічний, а, е. *Біонічні дослідження.*

БІОНТ, а, ч. Окремо взятий організм (індивід), що в ході еволюції пристосувався до проживання в певному середовищі.

...БІОНТИ. Друга частина складних слів, що означає «живі організми».

БІОІПТИКА, и, жс. Розділ біології, який вивчає явище використання живими організмами світла для орієнтації у навколишньому середовищі.

БІООРІЄНТАЦІЯ, і, жс. Здатність тварин орієнтуватися у навколишньому середовищі, визначати місце свого перебування тощо. *Біоорієнтація мазунів.*

БІОПЛАСТ, у, ч. Одержаний із білка крові штучний матеріал, який використовується для заміщення ушкоджених тканин, склеювання зламаних кісток і т. ін.

БІОПОЛІМЕРИ, ів, мн. (одн. біополімер, у, ч.). Природні високомолекулярні сполуки, що є структурною основою всіх живих організмів і відіграють визначальну роль у процесах їх життєдіяльності.

Біополімерний, а, е.

БІОПОЛІГІКА, и, жс. Теоретична концепція зарубіжної політології, яка розглядає політичні і соціальні відносини в суспільстві, міжнародні відносини і причини різноманітних конфліктів через призму біологічних факторів та вроджених психологічних якостей окремих людей, етнічних груп тощо.

БІОПРЕПАРАТ, у, ч. Біологічний препарат для профілактики, лікування та діагностичних досліджень. *Курс лікування біопрепаратами.*

БІОПРОТЄЗ, а, ч. Протез, керований біострумами людини або такий, для виготовлення якого використовуються біологічні матеріали. *Біопротез кінцівки.*

БІОПСИХІЧНИЙ, а, е. Який пов'язаний із психічною природою біологічних процесів. *Біопсихічні фактори.*

БІОПСИХОЛОПЧНИЙ, а, е. Пов'язаний із психологією кого-небудь, зумовлений біологічними чинниками. *Біопсихологічні явища.*

БІОПСІЯ, і, жс., мед. Відтинання шматочка ураженої тканини для мікроскопічного дослідження і встановлення діагнозу.

БІОРЕСУРСИ, ів, мн. Запаси необхідних для людини рослин і тварин. *Мінімальні біоресурси. Використання біоресурсів.*

БІОРИТМ, у, ч. Циклічні коливання інтенсивності й характеру біологічних процесів і явищ, які спостеріга-

біонт — біофізика

ються майже в усіх тварин, рослин, мікроорганізмів. *Порушення біоритмів. Відновлення біоритмів.*

Біоритміка, и, жс. Сукупність проявів біоритмів; характер біоритму. *Нормальна біоритміка.*

Біоритмічний, а, е. *Біоритмічні показники.*

БІОРИТМОЛБГІЯ, і, жс. Розділ біології, що вивчає біоритми живої матерії.

Біоритмологічний, а, е. *Біоритмологічні дослідження.*

БІОСИГНАЛ, у, ч. Сигнал, що передає перетворені струми біологічного походження. *Фіксувати біосигнал.*

БІОСИНТЕЗ, у, ч. Біохімічний процес утворення речовин в організмі. *Біосинтез білка. Процес біосинтезу.*

БІОСИСТЕМА, и, жс. Біологічна структура — закономірний зв'язок і функціонування частин єдиного цілого. *Природна біосистема. Функціонування біосистеми.*

БІОСОЦІОЛГІЯ, і, жс. Система поглядів на громадське життя, заснована на законах еволюції органічної природи.

Біосоціологічний, а, е. *Біосоціологічний напрям у науці.*

БІОСТАЗИС, у, ч. Здатність живих організмів протистояти змінам навколишнього середовища і залишатися незмінними (напр., зберігати імунітет, здатність до акліматизації тощо).

БІОСТАНЦІЯ, і, жс. Науково-дослідна установа для всебічного стаціонарного вивчення рослинного і тваринного світу в природних умовах. *Працівники біостанції. Біостанція заповідника.*

БІОСТИМУЛЯЦІЯ, і, жс. Стимуляція роботи певного органа, процесу чи життєдіяльності організму в цілому за допомогою біоактивних речовин і спеціальних приладів. *Слабка біостимуляція. Фактори біостимуляції. Механізм біостимуляції.*

Біостимулятори, ів, мн. (одн. біостимулятор, а, ч.). Біологічно активні речовини, які стимулюють біологічну активність організму. *Використовувати біостимулятори. Дія біо-стимуляторів.*

БІОСТРІМ, у, ч. Утворення у вигляді лінзи або шару із залишків організмів, що залягають на дні моря.

БІОСФЄРА, и, жс. Оболонка Землі, яку населяють живі організми. *Структура біосфери.*

Біосферний, а, е. *Біосферні процеси.*

БІОТА, и, жс. Історично сформована сукупність рослин і тварин на певній території. *Автохтонна біота.*

БІОТЕРМ, а, н. Біологічний термостат; прилад для досліджень з ембріології та генетики, у якому підтримується стала температура.

БІОТЕРМІЯ, і, жс. Розвиток теплових процесів унаслідок життєдіяльності теплолюбних бактерій.

Біотермічний, а, е.

БІОТАХНІКА, и, жс. Технічні прилади для здійснення біологічних досліджень.

Біотехнічний, а, е. *Біотехнічні засоби.*

БІОТЄХНІЯ, і, жс. Напрямок мислительствознавства, що розробляє комплекс засобів охорони і розведення корисних тварин у природних умовах, вивчає можливості їх раціонального використання, шляхи поліпшення їхніх продуктивних властивостей тощо. *Методи біотехнії.*

Біотехнічний, а, е.

БІОТЕХНОЛІГІЯ, і, жс. Інтегроване застосування біохімії, мікробіології з метою використання потенціалу мікроорганізмів, культур, клітин та тканин. *Розроблення нових продуктів на основі біотехнології.*

Біотехнологічний, а, е. *Біотехнологічні досягнення.*

БІОТЕХНОСФЄРА, и, жс. Єдність середовищ природного і видозміненого людиною за допомогою техніки.

БІОТИП, у, ч. Група організмів у межах виду, що мають характерні особливості способу життя або поведінки. *Варіювання біотипу.*

БІОТІНУС, у, ч. Природний стан постійного довольного напруження, властивий усьому живому. *Ослаблення біотонусу.*

БІОТОП, у, ч. Ділянка земної поверхні з однотипними умовами середовища, яку займає певне угруповання організмів.

БІОТРИН, а, ч. Герметична камера, в якій створюють штучні кліматичні умови для живих організмів. *Використовувати біотрин.*

БІОТРИФІЯ, і, жс. Живлення організмів біомасою інших організмів.

Біотроби, ів, мн. (одн. біотроф, а, ч.). Організми (напр., паразити, хижакі), які живляться біомасою інших організмів.

БІОТУАЛЄТ, у, ч. Убиральня, в якій здійснюється біологічна утилізація екскрементів. *Користуватися біотуалетом. Встановити біотуалети.*

БІОФАРМАЦІЯ, і, жс. Галузь фармацевтики, яка вивчає біологічну дію лікарських речовин на організм людини.

БІОФІЗИКА, и, жс. Наука, що вивчає фізичні й фізико-хімічні закономір

Б

ності життєдіяльності рослинних і тваринних організмів, а також вплив на організми фізичних факторів.

Біофізик, а, ч.

Біофізичний, а, е. *Біофізичний погляд.*

БІОФІЛЬТР, а, ч. Пристрій для біологічного очищення стічних вод. *Використання біофільтрів. Принцип дії біофільтра.*

БІОФЛАВОНІДИ, ів, мн. Первинно відомі як вітамін Р натуральні пігменти, виявлені разом із вітаміном С в овочах, фруктах, зернах і квітках.

БІОХІМІЯ, і, ж. 1. Наука, що вивчає хімічний склад живих організмів та хімічні процеси, що відбуваються в них. *Завдання біохімії. 2. Сукупність хімічних процесів, що відбуваються в організмі або в якійсь його частині. Біохімія нервової системи. Біохімія рослин.*

Біохімік, а, ч.

Біохімічний, а, е. *Біохімічна лабораторія. Біохімічні перетворення. Біохімічні реакції. Біохімічна наука.*

БІОХБР, а, ч. Підрозділ біосфери, який включає групу схожих біотопів.

БІОХРБІ, а, ч. Відрізок геологічного часу, що відповідає відкладенням біозони.

БІОЦЕНОЗ, у, ч. Історично сформована сукупність рослин і тварин, що населяють територію з більш-менш однотипними умовами існування. *Новий біоценоз.*

Біоценологічний, а, е. *Біоценологічні особливості.*

БІОЦЕНОЛІГІЯ, і, ж. Розділ екології, який вивчає рослинні й тваринні угруповання в їх сукупності. *Предмет вивчення біоценології.*

Біоценолог, а, ч.

Біоценологічний, а, е. *Біоценологічні дослідження.*

БІОЦЕНОТІП, у, ч. Фізичне середовище, в умовах якого перебуває угруповання.

БІОЦІД, у, н. Знищення певних форм життя.

БІОЦИКЛ, у, ч. 1. Вища одиниця розчленування земної поверхні. 2. Закономірна зміна фаз або стадій розвитку організму.

Біоциклічний, а, е. *Біоциклічні явища.*

БІПАРТИЗМ, у, ч. Партійна система, за якої головну роль відіграють дві основні політичні партії; дво-партійність.

БІПАТРИД, а, ч. Особа, яка за міжнародним правом має статус громадянства у двох державах.

БІПЕДАЛІЗМ, у, ч. Пересування на двох ногах.

БІПНАРІЯ, і, ж. Двобічносиметрична

біофізик — бітлі

личинка морської зріки.

БІПЛАН, а, ч. Літак, крила якого мають дві площини, розташовані одна над другою. *Великий біплан.*

БІПОЛІРНИЙ, а, е. Двополюсний. *Біполярні клітини. Біполярний регіон.*

БІПРИЗМА, и, ж. Подвійна призма з кутом, близьким до 180°, виготовлена з оптичного скла.

БІРЖА, і, ж. 1. Організаційно оформлений і постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами і оптова торгівля товарами. *Фондова біржа. Валютна біржа. Товарна біржа. Ф'ючерсна біржа. Біржа праці. 2. Організація, що обслуговує процес укладання угод між господарськими суб'єктами про купівлю-продаж. 3. Приміщення, де здійснюються біржові операції.*

Біржовий, а, е. *Біржова спекуляція. Біржове мито. Біржовий курс. Біржовий прибуток. Біржова реєстрація. Біржова угода. Біржова ціна. Біржовий оборот. Біржовий податок. Біржовий товар. Біржові операції. Біржові посередники. Біржовий маклер. Біржовий брокер.*

БІРОФІЛ, а, ч. Той, хто любить пиво, добре знається на ньому, колекціонує все, що пов'язане з пивом. *Клуб бірофілів.*

Бірофілка, и, ж., розм.

Бірофільський, а, е. *Бірофільські пристрасті.*

БІРЮЗА, й, ж. Непрозорий коштовний камінь голубого або голубувато-зеленого кольору; використовується для прикрас. *Інкрустувати виріб бірюзою.*

Бірюзовий, а, е. 1. Зробл. із бірюзи. *Бірюзове намисто. 2. Який має колір бірюзи. Бірюзовий шовк.*

БІС, виг. Уживається як прохання глядачів повторити виступ. *Вигукувати «біс!». Викликати на біс.*

БІСЕГМЕНТАЦІЯ, і, ж. ПОДІЛ, двобічна сегментація тіла.

БІСЕСУАЛ, а, ч. Особа, що відчуває статевий потяг до представників обох статей. *Прихований бісексуал.*

Бісексуалка, и, ж.

Бісексуальний, а, е. *Бісексуальна орієнтація.*

Бісексуальність, ності, ж. *Ознаки бісексуальності.*

БІСЕКТОР, а, ч. 1. Площина, у якій лежить ребро двогранного кута і яка поділяє цей кут на дві однакові частини. 2. Інструмент, яким ділять кут на дві рівні частини.

БІСЕКТРИСА, и, ж. Пряма лінія, що проходить через вершину кута і поділяє його навпіл. *Провести бісектрису.*

БІСЕР, у, ч. Дрібні намистинки з прозорого або кольорового скла з наскрізними отворами для нанизування, що їх використовують для вишивання, декорації. *Інкрустація бісером.*

БІСИНБЗ, у, ч. Захворювання легень, спричинене тривалим вдиханням бавовняного пилу. *Легка форма бісинозу.*

БІСКВІТ, а, ч. Солодке пухке бездріжджове печиво. *Шоколадний бісквіт. Рецепт бісквіта. Пекти бісквіт. Форма для бісквіта.*

Бісквітний, а, е. 1. Прикм. до бісквіт. *Бісквітні тістечка. Бісквітне тісто. 2. Признач. для виробництва бісквіта. Бісквітний цех.*

БІСКУП, а, ч. Католицький єпископ.

БІСМАЛІТ, у, ч. Геологічне тіло магматичного походження, конічної або циліндричної форми, що досягає поверхні Землі або скупчується в гірських породах, утворюючи куполоподібне підняття.

БІСТР, у, ч. Світлочуглива, нестійка прозора коричнева фарба з деревної сажі, змішаної з розчинним у воді рослинним клеєм; признач. для малювання пензлем і пером.

БІСТРО, невідм. с. Невеличкий ресторан швидкого обслуговування, як правило, зі столами-стілками. *Власник бістро. Пообідати в бістро. Зайти в бістро.*

БІСУЛЬФАТ, у, ч., хім. Застаріла назва кислих солей сірчаної кислоти.

БІСУЛЬФІТ, у, ч. Застаріла назва кислих солей сірчистої кислоти.

БІСУС, а, ч. Пучок шовковистих ниток, за допомогою яких двостулкові молоски кріпляться до мушлі.

БІТ¹, а, ч. Мінімальна одиниця кількості інформації та об'єму пам'яті комп'ютера. *Стартовий біт. Біт модифікації.*

БІТ², а, ч. 1. муз. Спосіб акцентування, що виражається в чергуванні однаково підкреслених ударів у джазовій музиці. 2. Ритмічна інтенсивність виконання, вказівка на велику чи малу інтенсивність свінгу у виконаному творі.

Бітовий, а, е. *Бітові ритми.*

БІТЕНГ, а, ч. Чавунна або сталева порожниста тумба на судні, призначена для кріплення буксирних тросів.

БІТЕР, а, ч. Пристрій на комбайні. *Допоміжний бітер. Відбійний бітер.*

БІТЛІ, ів, мн., жарг. 1. Учасники популярного англійського квартету «Бітлз». *Фонотека бітлів. 2. перен. Учасники вокально-інструментальних ансамблів, які наслідують виконавську манеру «Бітлз». Пісні бітлів.*

бітломанія — бластула

Захоплення бітлами. Слухати бітлів.
БІТЛОМАНІЯ, і, ж. Масове захоплення музикою «Бітлз», прагнення наслідувати їх творчу манеру. *Студентська бітломанія. Джерела бітломанії. Феномен бітломанії.*
Бітломан, а, ч. *Стати бітломаном. Спілкування бітломанів.*
Бітломанка, и, ж. *Давня бітломанка.*
Бітломанський, а, е. *Бітломанський рух.*
БІТНИК, а, ч. Представник «розбитого покоління» — руху серед американської молоді 50—60-х рр., що була незадоволена стандартизацією особистості в суспільстві і виявляла свій протест демонстративним порушенням ustalених норм поведінки. *Типовий бітник. Рух бітників. Представник бітників.*
БІТОНАЛЬНІСТЬ, ності, ж. Одночасне використання двох різних тональностей у різних голосах того самого музичного твору. *Модулююча бітональність.*
БІТУМИ, ів, мн. (одн. бітум, у, ч.). Назва різноманітних вуглеводневих смолих в'язучих речовин. *Рідкий стан бітумів.*
Бітумізація, і, ж. Заповнення тріщин у ґрунтах і гірських породах розплавленим природним бітумом.
Бітумізований, а, е.
Бітумізувати, ую, уєш.
Бітумінозний, а, е. *Бітумінозні породи.*
Бітумний, а, е. *Бітумні матеріали. Бітумна паста.*
БІФІЛІР, у, ч. Електричний провідник, складений удвоє або намотаний після цього на котушку.
Біфілярний, а, е. *Біфілярна нитка.*
БІФОКАЛЬНИЙ, а, е. Двофокусний; із подвійним шліфуванням; призначений для дальнього і ближнього зору. *Біфокальні окуляри. Біфокальне скло. Біфокальні лінзи.*
БІФУРКАЦІЯ, і, ж. 1. Роздвоєння, розгалуження. *Політична біфуркація.* 2. Розгалуження течії на два русла, які не зливаються і впадають у різні басейни. 3. мед. Розгалуження трубчастого органа надвоє (напр., трахеї на два бронхи). 4. У середній загальноосвітній школі деяких країн — поділ старших класів на два потоки відповідно до здібностей, нахилів, інтересів учнів (напр., математичний та гуманітарний потоки).
БІФШТЁКС, а, ч. Кулінарний виріб із м'яса — шматок відбитої смаженої яловичої вирізки. *Фірмовий біфштекс. Смажити біфштекс.*
БІХЕВІОРИЗМ, у, ч. Напряму у психології ХХ ст., що вивчає поведінку людей, механічну реакцію на зовнішні

підразники.
Біхевіорист, а, ч.
Біхевіористка, и, ж.
Біхевіористський, а, е. *Біхевіористське тлумачення.*
БІЦЕПС, а, ч. Двоголовий плечовий м'яз, який бере участь у згинанні передпліччя в ліктьовому суглобі; двоголовий м'яз стегна, який бере участь у згинанні гомілки в колінному суглобі. *Нарощувати біцепси.*
БІЦІКЛ, а, ч. Старовинний тип велосипеда без поперечини з великим переднім і малим заднім колесами.
БІЦИЛІН, у, ч. Медичний препарат із групи антибіотиків.
БЛАДХАУНД, а, ч. Порода великих мисливських короткошерстих собак рудої масті. *Дорослий бладхаунд. Цуценя бладхаунда.*
БЛАМАНЖЕ, БЛАНМАНЖЕ, невідм., с. Желе з вершків або мигдалевого молока. *Приготувати бламанже. Бланманже на десерт.*
БЛАНК, а, ч. Друкована стандартна форма документа, що заповнюється конкретними даними. *Телеграфний бланк. Бланк посвідчення. Заповнити бланк.*
Бланковий, а, е. *Бланкова форма. Бланковий акцент.*
БЛАНКЁТНА н о р м а — правова норма, що надає державним органам та посадовим особам право самостійно встановлювати правила поведінки.
БЛАНКІЗМ, у, ч., політ. Теорія і тактика повалення влади капіталізму шляхом революційної змови без участі народних мас.
Бланкіст, а, ч.
Бланкістка, и, ж.
Бланкістський, а, е. *Бланкістська теорія.*
БЛАНКО-ВЁКСЕЛЬ, я, ч. Вексель, у якому відсутній один або кілька звичайних реквізитів (підпис векселедавця, сума, дата тощо) і який випускається в обіг унаслідок так званого бланкового акценту.
БЛАНФІКС, у, ч. Стійка фарба мінерального походження, яку використовують як наповнювач при виробництві паперу.
БЛАНШУВАННЯ, я, с. і. кул. Обварювання, проварювання або оброблення паром овочів або фруктів перед консервуванням, щоб запобігти їх потемнінню. *Бланшування овочів. Бланшування яблук.* 2. У чинбарстві — видалення з нижнього боку шкіри залишків підшкірної клітковини.
Бланшований, а, е. *Бланшовані плоди. Бланшована овочева суміш. Бланшована шкіра.*
Бланшувальний, а, е.

Б

Бланшувати, ую, уєш. *Бланшувати фрукти. Бланшувати овочі.*
БЛАСТЕМА, и, ж. 1. Тканина, з якої розвивається нова особина при нестатевому розмноженні безхребетних. 2. Накопичення однорідних клітин на рановій поверхні ампутованого органа або його частини.
БЛАСТЕЯ, і, ж. Гіпотетична одношарова форма першої стадії розвитку багатоклітинних тварин.
БЛАСТО... Перша частина складних слів — біологічних і медичних термінів, яка означає «пов'язаний із зародком».
БЛАСТОДЕРМА, и, ж. Сукупність усіх клітин, які утворюють стінку бластули.
БЛАСТОДИСК, а, ч. Група клітин, розмішених у вигляді диска на анімальному полюсі яйцеклітини при неповному її дробленні.
БЛАСТОЦЕЇ, ей, мн. Клас вимерлих безхребетних морських тварин типу голкошкірих, які жили у морях палеозою від силурійського до пермського періоду включно.
БЛАСТОКІНЕЗ, у, ч. У деяких членистоногих — згинання зародка в процесі його ембріонального розвитку.
БЛАСТЬМА, и, ж., мед. Пухлина.
БЛАСТОМЕРИ, ів, мн. Клітини, які утворюються при дробленні яйцеклітин тваринного організму.
БЛАСТОМІКОЗ, у, ч. Загальна назва інфекційних захворювань шкіри та внутрішніх органів тварин і людини, спричинених бластоміцетами.
Бластоміцети, ів, мн. Загальна назва дріжджових та дріжджеподібних грибів — збудників бластомікозів.
БЛАСТОПОР, а, ч. Отвір, що сполучає внутрішню порожнину зародка тваринного організму на стадії гастрული із зовнішнім середовищем.
БЛАСТОЦЕЛЬ, і, ж., біол. Порожнина, яка утворюється між бластомерами в зародка тварин на стадії бластули.
БЛАСТОЦІСТА, и, ж., біол. Стадія ембріонального розвитку ссавців, що виникає внаслідок дроблення заплідненої яйцеклітини; порожнистий пухирець, заповнений рідиною.
БЛАСТУЛЯЦІЯ, і, ж. Завершальний етап дроблення заплідненої яйцеклітини багатоклітинних тварин, під час якого утворюється бластула.
Бластула, и, ж. Стадія розвитку зародка багатоклітинних тварин, якою завершується процес дроблення заплідненого яйця.
БЛЁЙВАС, БЛЁЙВЁЙС, у, ч., заст. Свинцеве біло.
БЛЁЙЗЕР, а, ч. Приталений піджак

Б

спортивного крою, як правило, з блискучими гудзиками. *Чоловічий блейзер. Формений блейзер. Носити блейзер.*

БЛЕК-МІТАЛІ, у, ч. Напряма сучасної рок-музики.

БЛЁК-РОТ, у, ч. Хвороба виноградної лози, яку спричиняє грибок, уражаючи головним чином листя і ягоди.

БЛЕНДА, и, ж. 1. У кіно- та фотоапаратах — деталь у вигляді зрізаного конуса із затемненою внутрішньою поверхнею; призначена для захисту об'єктива від бокових розсіяних променів світла. 2. Різновид ліхтарів, які використовуються для освітлення рудників. 3. У фотографії, рентгеноскопії тощо — заслінка з довільно змінюваним отвором.

БЛЕНДЕР, а, ч. Пристрій для подрібнення або змішування харчових продуктів. *Побутовий блендер. Купити блендер.*

БЛЕНКЕР, БЛІНКЕР, а, ч. 1. Сигнальний пристрій на телефонному комутаторі, який візуально сигналізує телефоністці про виклик. 2. Залізничний автоматичний сигнальний прилад, який встановлюють на комутаторах блокувальних систем.

БЛЕНОРЕЯ, ї, ж., мед. Інфекційне захворювання; гостре гнійне запалення слизової оболонки ока, спричинюване гонококами. *Лікування бленореї.*

БЛЕРОПЛАСТИКА, и, ж., косм. Омолоджувальна процедура, що полягає в усуненні мішків під очима, нависання повік; загальна підтяжка обличчя.

БЛЕФ, у, ч. Вигадка, перебільшення своїх сил, можливостей, значущості тощо для обману, залякування кого-небудь. *Суцільний блеф. Займатися блефом.*

Блефувати, ую, уеш. *Звичка блефувати. Постійно блефувати.*

БЛЕФАРІТ, у, ч., мед. Запалення краю повік. *Лікування блефариту.*

БЛЕФАРОСПАЗМ, а, ч. Спазм колового м'яза повіки.

БЛІНДАЖ, а', ч. Укриття, влаштоване на бойових позиціях для захисту групи воїнів від артилерійського та іншого вогню.

Бліндажний, а, е.

БЛІНТ, у, ч., полігр. Плоскі безбарвні тиснені написи або зображення на палітурці книжки. *Тонований блінт.*

БЛІСТЕЕ, а, ч. 1. Сферичний виступ із прозорої пластмаси в корпусі літака, що служить для спостереження, розміщення озброєння та прицілних пристосувань. 2. Упаковка для таблеток. *Блістер анальгіну.*

БЛІСТР, у, ч. Чорнова мідь із 1,5—2%

блэйвас — блокувати

домішок.

БЛЩ, а, ч. 1. Коротка (зазвичай десятихвилинна) шахова партія. *Виграти бліц. 2. Фотоспалах. Фотографувати з бліцом.*

БЛЩ-ВІКТОРІНА, и, ж. Вікторина, здійснювана за максимально короткий час і з невеликою кількістю питань. *Літературна бліц-вікторина.*

БЛЩ-ІНТЕРВ'Ю, невідм., с. Інтерв'ю, здійснюване в максимально короткий час і з невеликою кількістю питань. *Провести бліц-інтерв'ю.*

БЛЩКРИГ, у, ч. Блискавична війна, розрахована на капітуляцію противника у найкоротший термін унаслідок раптового нападу і швидкого просування в глиб країни. *Невдалий бліцкриг. Плани бліцкригу. Розраховувати на бліцкриг.*

БЛЩТУРНИР, у, ч. Вид спортивного змагання (перев. у шахи, шашки) за максимально короткий час. *Шаховий бліцтурнір. Переможець бліцтурніру. Проводити бліцтурнір. Організувати бліцтурнір. Брати участь у бліцтурнірі.*

БЛОК¹, а, ч., техн. Простий механізм для піднімання важких предметів, що має форму колеса (на осі) з жолобом, через яке перекинута ланцюг, канат і т. ін. *Блок крана.*

Блоковий, а, е. *Блокові деталі.*

БЛОК², а, ч. 1. техн. Окрема, незалежна частина споруди, машини і т. ін., що складається також з окремих елементів або деталей. *Дверні блоки. Віконні блоки. Блок-кімната. 2. буд. Природний або штучний будівельний камінь, порізаний на плити. Керамічні блоки для стін.*

Блоковий, а, е. *Блоковий спосіб скиртування.*

БЛОК³, у, ч., політ. Об'єднання держав, організацій, партій і т. ін. *Воєнно-політичний блок. Виборчий блок.*

БЛОКАДА, и, ж. 1. Оточення, облога міста, країни, армії з метою паралізувати їх діяльність. *Блокада міста. 2. Система заходів, спрямованих на політичну або економічну ізоляцію держави, порушення її зовнішніх зв'язків, припинення торговельних, фінансових та ін. відносин. Економічна блокада. Воєнна блокада. Валютна блокада. Кредитна блокада. 3. мед. Тимчасове припинення, виключення функцій однієї з систем організму або якогось його органа. Новокаїнова блокада.*

Блокадний, а, е. *Блокадне становище.*

Блокадник, а, ч. Соціальний статус петербуржця — колишнього жителя

блокадного Льнінграда, а також людина, яка має такий статус.

Блокадниця, і, ж.

БЛОКАЖ, у, ч. Один із способів захисту в боксі. *Застосувати блокаж.*

БЛОК-АПАРАТ, а, ч. Апарат перегонного або станційного блокування.

БЛОКАТОР, рідко, БЛОКІРАТОР, а, ч. Релейний пристрій для вмикання двох телефонних апаратів із різними номерами в одну абонентську лінію; забезпечує кожному з них індивідуальний виклик та виключення іншого під час розмови. *Квартирний блокатор. Під'єднатися до блокатора.*

БЛОКБАСТЕР, а, ч. Високобюджетний художній фільм. *Прокат блокбастера.*

БЛОКГАУЗ, а, ч., військ. Бойова споруда, призначена для самостійної кругової оборони невеликих військових частин.

БЛОК-ДІАГРАМА, и, ж. Перспективний малюнок, який зображує рельєф ділянки земної поверхні разом із його геологічною будовою.

БЛІКІНГ-ГЕНЕРАТОР, а, ч. Релаксаційний генератор із потужним трансформаторним зворотним зв'язком; застосовують в імпульсній техніці.

БЛОК-КБРПУС, а, ч. Будівля, у якій кілька кімнат призначені для спільного використання. *Жити у блок-корпусі.*

БЛОКНОТ, а, ч. Нотатник, книжка або зошит для записів, нотаток і т. ін. з відірваними аркушами. *Шкільний блокнот. Записувати в блокнот. Сторінка блокнота.*

Блокнотний, а, е. *Блокнотний формат.*

БЛОКПОСТ, у, ч. Пост управління блокувальними пристроями на певній ділянці залізниці.

БЛОК-СХЕМА, и, ж. Схема апарата (машини, пристрою тощо), на якій основні його вузли (блоки) зображено прямокутниками або іншими геометричними фігурами, а функціональні зв'язки між вузлами — лініями зі стрілками. *Накреслити блок-схему. 2. Умовне зображення алгоритму розв'язування задачі у вигляді графічних позначок із примітками.*

БЛОКУВАТИ, ую, уеш. 1. Припиняти дію, вплив, чинність чого-небудь. *Блокувати розгляд питання. Блоку-*

вати прийняття закону. *Блокувати розвиток хвороби. Блокувати роботу двигуна.* 2. зал. Автоматично закривати залізничний проїзд за допомогою спеціального обладнання. 3. Піддавати блокаді, брати в блокаду; оточувати, ізолювати. *Блокувати ворога.*
Блокований, а, е. *Блокований вхід.*
Блокувальний, а, е. *Блокувальний пристрій.*
Блокування, я, с. *Автоматичне блокування. Блокування рахунків.*
БЛОКФЛЕЙТА, и, ж. Поздовжня флейта. *Концерт для блокфлейти. Грати на блокфлейті.*
БЛБКШИВ, БЛБКШИП, а, ч. Корпус розкомплектованого старого судна, яке використовують у порту біля постійного причалу або на рейді як плавучий склад чи для житла.
БЛБНДИ, блонд, мн. (одн. блонда, и, ж). Найкращий сорт шовкових мережив кремового кольору.
БЛОНДИН, а, ч. Чоловік із білявим волоссям; білявий. *Високий блондин.*
Блокдінка, и, ж. *Вродлива блондинка.*
БЛУЗА, и, ж. 1. Верхній легкий одяг. *Робоча блуза.* 2. Легкий короткий (до пояса) жіночий одяг. *Батистова блуза.*
Блузка, и, ж. *Шовкова блузка.*
БЛУЗОН, а, ч. Коротка куртка з пришитим поясом на стегнах або протягнутим у неї шнуром. *Чоловічий (жіночий, дитячий) блузон. Носити блузон.*
БЛШЕР, а, ч. Допоміжне вітрило, яке ставлять на крейсерсько-перегоновій яхті разом із спінакером на попутних відносно вітру курсах.
БЛЮВАЛ, а, ч. Синій кит. *Розміри блювала.*
БЛЮЗ, у, ч. 1. Сольна лірична пісня американських негрів, відома з ХІХ ст. *Негритянський блюз. Співати блюз.* 2. Форма сучасної джазової музики; інтонаційна будова, ритм і манера вокального виконання якої близькі до такої пісні. *Виконавець блюзів. Вечір блюзу.* 3. Парний бальний танець вільної композиції на зразок повільного фокстроту. *Танцювати блюз. Запросити на блюз.*
Блюзовий, а, е. *Блюзові ритми.*
БЛЮМІНГ, рідко БЛУМІНГ, а, ч. Потужний прокатний обтискний стан. *Потужний блюмінг.*
Блум, рідко Блум, а, ч. Сталева заготовка квадратного перерізу зі стороною понад 140 мм, отримана прокатуванням на блюмінгу.
БОА, невідм., ч. 1. Велика змія родини удавів, поширена в тропічних країнах. 2. с. Жіночий шарф із хугра або пір'я. *Тепле боа. Хутряне боа.*

блокований — бойскаут

БОБИНА, и, ж., спец. Котушка, валік і т. ін. для намотування дроту, кіноплівки,

пряжі тощо. *Перемотувати бобіну. Бобіна з нитками.*

Бобінний, а, е. *Бобінна плівка.*

БОБСЛґЙ, ч. 1 .род. ю. Вид спорту — швидкісний спуск спеціальною обладнаною трасою на керованих дво- або чотиримісних санях. *Чемпіонат із бобслею. Захоплюватися бобслем.* 2. род. я. Сани для заняття таким видом спорту.

Боб, а, ч., спорт. Дво- або чотиримісні сани для бобслею.

Бобслеїст, а, ч. *Екіпаж бобслеїстів.*

Бобслеїстка, и, ж.

Бобслейний, а, е. *Бобслеїна траса.*

БОБТґЙЛ, а, ч. Порода службових собак. *Тримати бобтґйла.*

БОГАРА, й, ж., збірн. 1. У Середній Азії — неполивні землі, придатні для використання ґрунту під посів без зрошування. *Вирощування культур на богарі.* 2. Посіви на цих землях.

Богарний, а, е. *Богарні землі.*

БОГґМА, и, ж. 1. збірн. Про творчу інтелігенцію, яка не має постійного джерела матеріального забезпечення і веде неупорядкований спосіб життя. *Театральна богґма.* 2. перен. Безладність, неорганізованість у побуті представників такої інтелігенції.

Богемний, а, е. *Богемна публіка.*

Богемність, ності, ж.

БОГґМСБКІЙ к р и ш т а л ь — кришталевий особливого гатунку, а також посуд, художні вироби з такого кришталю.

БОГХґД, у, ч. Вкопне вугілля, утворене із залишків водоростей.

БОД, а, ч. 1. Одиниця швидкості телеграфування. 2. В обчислювальній техніці — одиниця швидкості передавання інформації.

БДД, невідм., с. Суцільнокросний трикотажний облягаючий жіночий або дитячий одяг, що поєднує майку з трусами. *Модне боді. Трикотаже боді. Носити боді.*

БОДІ-АРТ, у, ч. Одна з течій модернізму, що оголошує тіло людини об'єктом художньої творчості й експериментів. *Напря́м боді-арту. Поширення боді-арту. Захоплюватися боді-артом. Мо́да на боді-арт.*

БОДІ БЛД ИНГ, у, ч. Система атлетичних вправ на тренажерах для розвивання мускулатури; культуризм. *Федерація бодіблінгу України. Зал для бодіблінгу. Тренер із бодіблінгу. Секція бодіблінгу. Займатися бодіблінгом.*

Бодіблдер, а, ч. Той, хто займається бодіблінгом.

Б

Бодіблінговий, а, е. *Бодіблінгові тренажери.*

БОДМЕРЕЯ, і, ж. Грошова позика під

заставу судна чи вантажу, здійснювана капітаном у разі крайньої необхідності для успішного завершення рейсу.

БОДІ-АПАРАТ, а, ч. Телеграфний апарат, що дає змогу передавати одним дротом кілька телеграм в обох напрямках одночасно.

БОД ОН І, невідм., ч. Один із видів друкарського шрифту.

БОДРЮШ, у, ч. Газонепроникна плівка (з кишок тварин), яку використовують для виготовлення газових балонів дирижаблів.

БОДХИСАТВА, и, ч. і ж. У буддизмі — люди на, яка досягла досконалості.

БОЗґН, а, ч. Одна з елементарних частинок, що описуються квантовою статистикою. *Нейтральний бозон. Проміжний бозон.*

БОЙ, я, ч. Хлопчик-посильний, виконавець доручень.

БґЙКЕН, у, ч. Зимовий сорт яблуні, а також плоди цієї яблуні — великі світло-жовті кисло-солодкі яблука. *Багатий урожа́й бойкєну.*

БОЙКґТ, у, ч. І. Спосіб політичної та економічної боротьби, що полягає в повному припиненні стосунків з якою-небудь державою, організацією, установою або окремою особою. *Організувати бойкот. Оголосити бойкот. Брати участь у бойкоті. Вдатися до бойкоту.* 2. розм. Припинення стосунків із ким-небудь як засіб покарання, знак протесту та ін.

Бойкотник, а, ч., розм. Той, хто бере участь у бойкоті.

Бойкотниця, і, ж., розм.

Бойкотований, а, е. *Бойкотований захід.*

Бойкотування, я, с. *Бойкотування концерту.*

Бойкотувати, ую, уєш. Застосовувати бойкот проти кого-, чого-небудь. *Бойкотувати постанову. Бойкотувати начальника. Бойкотувати вибори.*
БґЙЛЕР, а, ч. Пристрій для нагрівання води (перев. парою) в системах теплопостачання й гарячого водопостачання. *Нагрівати воду в бойлерах. Встановити бойлер.*

Бойлерний, а, е. 1. Прикм. до бойлер. *Бойлерна установка.* 2. у знач. ім. бойлерна, ної, ж. Приміщення для бойлерів. *Працювати у бойлерні.*

Бґйлерник, а, ч. Робітник, який обслуговує бойлери. *Викликати бойлерника.*

БОЙСКАУТ, а, ч. Член дитячої позашкільної організації, яка першочергово увагу приділяє походам і

Б

- військово-спортивним іграм. *Група бойскаутів. Похід бойскаутів. Табір бойскаутів.*
- Бойскаутизм, у, ч. Рух, діяльність бойскаутів. *Лідери бойскаутизму.*
- Бойскаутський, а, е. *Бойскаутська організація.*
- БОЙ-ФРЕНД, а, ч., жарг. Коханець, приятель жінки. *Давній бой-френд. Мати бой-френда. Познайомити батьків із бой-френдом.*
- БОКАЛ, а, ч. Скляна або кришталева посудина для вина, схожа на чарку, але більша; келих. *Кришталевий бокал. Розбити бокал.*
- БОКС¹, у, ч., спорт. Кулачний бій між двома спортсменами у спеціальних рукавицях, який проводиться на рингу за певними правилами. *Професійний бокс. Чемпіонат із боксу.*
- Боксер, а, ч. Спортсмен, який займається боксом. *Професійний боксер.*
- Боксерський, а, е. *Боксерські рукавички. Боксерська груша.*
- Боксування, я, с.
- Боксувати, ую, уеш. 1. Займатися боксом. *Професійно боксувати.* 2. Завдавати ударів, битися за правилами боксу. *Боксувати суперкало.*
- БОКС², у, ч. Вид чоловічої стрижки. *Стригтися під бокс.*
- БОКС³, у, ч. 1. Відокремлена (відгороджена) частина лікарняної палати або спеціальне приміщення для ізоляції хворого. *Інфекційний бокс. Лежати у боксі.* 2. Герметична камера для проведення робіт, які потребують ізоляції, особливої стерильності і т. ін. *Хірургічний бокс.*
- БОКСЕР, а, ч. Порода сильних короткошерстих собак із тупою мордою, широкою грудною кліткою.
- БОКСИТ, у, ч. Гірська порода осадового або елювіального походження, що містить глинозем; найкраща алюмінієва руда. *Поклади бокситу.*
- Бокситовий, а, е. *Бокситові поклади.*
- БОЛЕРІЙ, невідм., с. 1. Іспанський народний ритмічний танець із характерними позами, з використанням кастаньєт, тамбурина, поклацування пальцями тощо. *Захопливий болеро. Танцювати болеро.* 2. Вокальний чи інструментальний музичний твір у ритмі цього танцю. 3. Частина іспанського народного костюма у вигляді короткої безрукавки. *Екзотичне болеро.*
- БОЛІВАР, а, ч. Чоловічий капелюх із широкими крисами, що був популярний у 20-х роках XIX ст.
- БОЛІД, а, ч. 1. Великий яскравий метеор. 2. Назва (тип) спортивного автомобіля.
- бойскаутизм — боніфікація**
- БОЛІМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання енергії електромагнітного випромінювання в діапазоні довжини хвиль від кількох метрів до кількох сантиметрів. *Напівпровідниковий боліметр.*
- БОЛБНКА, и, ж. Маленький кімнатний песик із довгою шерстю. *Біла болонка.*
- БОЛІННЯ, і, ж. 1. Капронова тканина з одностороннім водонепроникним покриттям. *Плац із болоньї.* 2. Плац із такої тканини. *Мода на болоньї.*
- БОЛШТІХЕЛЬ, я, ч. Граверний інструмент із заокругленим жалом.
- БЛБЛВЕРК, а, ч. Тонка підпорна стінка, що запобігає сповзанню ґрунту в місці його стикання з водою. *Спорудити блблверк.*
- БОЛЮС, у, ч. Сорт глини, забарвленої оксидом заліза (здебільшого у червоно-коричневій). *Болос вірменський.*
- БОМБАРДУВАТИ, ую, уеш. Обстрілювати з гармат; атакувати з повітря, скидати бомби на кого-, що-небудь. *Бомбардувати місто.*
- Бомбардир, а, ч. 1. іст. У XVII—XIX ст. — боєць, який обслуговував гаубиці, мортири тощо. 2. У командних спортивних іграх — найрезультативніший гравець, який забив найбільше голів у ворота суперника. *Кращий бомбардир сезону.*
- Бомбардирський, а, е. *Бомбардирський талант.*
- Бомбардувальний, а, е. *Бомбардувальна авіація.*
- Бомбардувальник, а, ч. 1. Бойовий літак, призначений для ураження наземних і морських об'єктів ворога бомбами та ракетами. *Атака бомбардувальників.* 2. розм. Пілот такого літака. *Досвідчений бомбардувальник.*
- Бомбардування, я, с.
- БОМОЛІХ, а, ч. У давньогрецькій комедії — блазень, образ простодушного хитруна.
- БОМБНД, у, ч., 1. Вишукане аристократичне товариство. *Театральний бомонд. Зібрати бомонд. Належати до бомонду.* 2. розм., ірон. Вибране товариство. *Політичний бомонд.*
- БОН, а, ч. 1. Плавуча споруда, що служить перешкодою для проникнення в гавань чи на рейд кораблів противника. *Підривники бонів.* 2. Плавуча огорожа, яку використовують під час лісопсування для уникнення рознесення лісу. *Спорудити бони.* 3. Плавучий причал для швартування малих суден. 4. Устаткований котельною установкою понтон, призначений для опалювання невеликих суден, які стоять біля нього. *Бон-нагрівник.*
- Боновий, а, е, мор. *Бонове загородження бухти.*
- БОНАПАРТИЗМ, у, ч. Одна з форм диктатури, яка спирається на воляччину, намагається видати себе за надпартійну владу.
- Бонапартист, а, ч.
- Бонапартістка, и, ж.
- Бонапартістський, а, е. *Бонапартістські ідеї.*
- БОНБОНЬЕРКА, и, ж. Вишукана коробочка, вазочка для цукерок. *Кришталева бонбоньєрка. Наповнити бонбоньєрку.*
- БОНВІВАН, а, ч. Той, хто любить задовольняти свої забаганки, живе собі на втіху. *Літературний бонвіван.*
- БОНД, а, ч., фін. 1. Облігація з фіксованим прибутком. *Дефолт за бондами.* 2. Гарантія, застава.
- БІНЗА, и, ч. 1. Буддійський священик або чернець в Японії і Китаї. *Непорушний бонза. Проповідь бонзи. Портрет бонзи. Зустрітися з бонзою. Спілкуватися з бонзою.* 2. ірон. Бундючна посадова особа. *Партійний бонза.*
- ББНИ, ів, мн. 1. Короткотермінові боргові зобов'язання, які випускаються державною скарбницею, муніципальними органами, окремими установами і підприємствами. *Бони державної скарбниці. Комунальні бони.* 2. Паперові грошові знаки невеликої вартості, що тимчасово випускаються в обіг як розмінна монета. *Запровадити бони. Скасувати бони. Платити бонами.* 3. Паперові гроші, які вийшли з ужитку і стали предметом колекціонування. *Раритетні бони.*
- БОНІСТИКА, и, ж. Допоміжна історична дисципліна, що вивчає паперові грошові знаки і бони як історичні документи.
- БОНІТЄТ, у, ч. Показник продуктивності лісу, який залежить від ґрунтово-кліматичних умов. *Бонітет лісу.*
- Бонітетний, а, е.
- БОНІТУВАННЯ, я, с. Оцінювання племінних якостей сільськогосподарських тварин для встановлення їх породності і визначення господарського використання. *Бонітування птиці. Бонітування сільськогосподарських тварин. Бонітування ґрунтів.*
- Бонітувати, ую, уеш. *Бонітувати велику рогату худобу.*
- БОНІФІКАЦІЯ, і, ж. 1. Доплата до ціни товару, фактична якість якого перевищує передбачену угодою чи стандартом. 2. Повернення податків, стягнених з експортованих товарів із метою підвищення їхньої

бонна — ботфорти

Б

- конкурентноспроможності на світовому ринку. 3. Державна субсидія, що дозволяє зменшити розмір відсотка за кредит і надається певній категорії осіб, які отримують позики. 4. Одноразовий грошовий внесок власників облігацій державної позики під час її конверсії.
- БОННА**, и, ж., *заст.* Вихователька, переважно з іноземців, яку наймали до дітей у дворянських сім'ях. *Французька бота. Найняти бонну.*
- БОНСАЙ**, ю, ч. Карликовий пейзажний садочок, що влаштовується у великій низькій вазі і складається або з водоплавних рослин, або з невибагливих рослин, вирощених у заповнених землею отворах каменю. *Японські бонсай. Мистецтво бонсай. Вирощувати бонсай. Захоплюватися бонсаєм.*
- БОЙБН**, у, ч. 1. Світська ввічливість, вишуканість манер. *Столичний бонтон. Провінційний бонтон. 2. розм., Іран.* Наслідкування ввічливої поведінки, створення ілюзії гарних манер, виховання. *Сучасний бонтон.*
- БЙНУС**, у, ч. Розмір винагороди при боніфікації, встановлюваний у розмірі відсотка до загальної суми обороту або іншого прийнятого показника. *Великий бонус. Отримати бонус. Виплатити бонус.*
- Бонусний**, а, е. *Бонусне зниження ціни.*
- БОР¹**, у, ч. Хімічний елемент, що входить до складу деяких мінералів.
- Борний**, а, е. *Борні добрива. Борна кислота. Борний спирт.*
- Борування**, я, с. Насичення поверхневого шару металевих виробів бором для підвищення їх твердості, стійкості проти зношування.
- БОР²**, а, ч. Сталево свердло, що застосовується у зуболікарській справі. *Дзижчанья бора.*
- БРА**, бори, ж. Дуже сильний, поривчастий холодний вітер, що дме в приморських місцевостях із гір.
- БОРАЗОН**, у, ч. Модифікація Нітриду бору, яка за структурою, твердістю та іншими ознаками і властивостями нагадує алмаз.
- БОРАТИ**, ів, мн. 1. *хім.* Солі борної кислоти. 2. *геол.* Група мінералів, головним чином осадового та контактово-метаморфічного походження.
- БОРАЦИТ**, у, ч. Мінерал (подвійна сіль хлориду і борату магнію), який використовують для виробництва борних препаратів.
- БЙРГЕС**, а, ч. Друкарський шрифт для набору газетних та ін. текстів.
- Боргесний**, а, е. *Боргесний набір.*
- БОРДЁЛЬ**, я, ч., *розм.* Будинок розпусти.
- БЙРДЕР**, а, ч. Той, хто катається на дошці з гірки, займається скейтбордом.
- БОРДЁРО**, *невідм., с.* 1. Виписка з бухгалтерських документів, рахунків і т. ін. *Підготувати бордєро.* 2. Опис реалізованих цінних паперів (акцій, облігацій і т. ін.), складений банком, банкірською конторою чи маклером. *Повне бордєро.*
- БОРДО** 1. *невідм., с.* Сорт червоного вина. *Келих бордо.* 2. *прикм.* Те саме, що бордовий.
- БОРДОВИЙ**, а, е. Темно-червоний. *Бордовий оксамит.*
- БОРДЬСЬКА р і д и н а** — рідкий отруйний хімікат, що застосовується проти грибкових хвороб рослин.
- БОРДЮР**, у, ч. 1. Облямівка по краях тканини, шпалер і т. ін. *Однотонний бордюр. Пінопластовий бордюр. Наклеїти бордюр.* 2. Вузька смуга низькорослих густо насаджених кущів, квітів, якими прикрашають з обох боків доріжки, облямовують газони, клумби тощо. *Бордюр квітів. Оформлення бордюрів.* 3. Бар'єр із каменю, що відокремлює проїжджу частину дороги від узбіччя, тротуару тощо. *Високий бордюр.* 4. *полігр.* Набірний елемент у вигляді смужки орнаменту. *Кольоровий бордюр.*
- Бордюрний**, а, е. *Бордюрне оздоблення.*
- БОРЕЙ**, я, ч., *поет.* 1. У давньогрецькій міфології — бог північного вітру. 2. *перен.* Північний вітер.
- БОРЖОМ**, у, ч., **БОРЖОМІ**, *невідм., ч.* Лікувально-столова мінеральна вода. *Пляшка боржому. Мінеральні води типу боржомі. Лікувальні властивості боржомі.*
- Боржомний**, **Боржомовий**, а, е. *Боржомний смак.*
- БОРЙДИ**, ів, мн. Спокуси бору з металами. *Хімічні характеристики боридів.*
- БОРНЕОЛ**, у, ч. Органічна сполука, безбарвна тверда кристалічна речовина, яку використовують у виробництві камфори; застосовують у медицині та парфумерії.
- БОРНІГ**, у, ч. Строката мідна руда — мінерал класу сульфідів.
- БОРТ¹**, ч. 1. *род. у.* Бокова стінка судна; бічна частина палуби. *Високий борт. Борт корабля. Викинути за борт.* 2. *род. у.* Невисока стінка кузова автомашини і т. ін. *Перестрибнути через борт вантажівки.* 3. *род. а.* Край одягу, капелюха. *Борт кітеля. Костюм із широкими бортами.*
- Бортовий**, а, е'. 1. Який є на борту. *Бортові ліхтарі. Бортовий комп'ютер.* 2. Признач. для бортів. *Бортова парусина.*
- БОРТ²**, а, ч. Неправильної форми зросток алмазів, непридатний для огранювання.
- БОРШТАНГА**, и, ж. Металорізальний інструмент у вигляді валика із закріпленими в ньому різцями для розточування отворів на токарних верстатах.
- БОС**, а, ч., *розм.* 1. Власник, керівник підприємства, установи. *Кабінет боса. Стати босом. Нарада у боса.* 2. *ірон.* Узагалі керівник. *Партійний бос.*
- БОСАНОВА**, и, ж. 1. **Популярний латиноамериканський ритм**, що став основою для створення численних музичних п'єс. 2. Парний бальний танець, за характером близький до самби. *Вчитися танцювати босанову.*
- БОСКЁТ**, а, ч., *спец.* Невеликий штучний гай; садок із рівно підстриженими деревами.
- Боскетний**, а, е. *Боскетні насадження.*
- БОСТОН**, у, ч. 1. Дорогий сорт тонкого сукна. *Добротний бостон.* 2. Гра в карти. 3. Різновид парного танцю, повільного вальсу. *Вальс-бостон.*
- Бостоновий**, а, е. *Бостонове пальто.*
- БОТ**, а, ч. Невелике весло, вітрильне (звичайно з однією щоглою) або моторне судно.
- БОТАНІЗІРКА**, и, ж. Металева коробка для складання рослин, зібраних під час ботанічних екскурсій.
- БОТАНІКА**, и, ж. Наука про рослини. *Вивчати ботаніку. Захоплюватися ботанікою.*
- Ботанік**, а, ч. *Наукова мова ботаніків.*
- Ботанічний**, а, е. *Ботанічний сад. Ботанічні дослідження. Ботанічна колекція.*
- БОТДЕК**, а, ч. Палуба на пасажирських суднах, де розташовані рятувальні шлюпки і пристрої для їх спускання та піднімання.
- БОТЕЛЬ**, ю, ч. Готель для мандрівників на човнах, яхтах і т. ін. із спеціально обладнаними причалами. *Зупинитися в ботелі.*
- БОТРІОМІКОЗ**, у, ч. Хронічне інфекційне захворювання тварин (найчастіше коней), яке супроводжується запальним пухлиноподібним розростанням сполучної тканини.
- БОТУЛІЗМ**, у, ч. Гостре харчове отруєння внаслідок уживання продуктів, заражених бактеріями ботулінус. *Симптоми ботулізму. Профілактика ботулізму. Хворіти на ботулізм.*
- БОТФОРТИ**, ів, мн. (*одн.* ботфорт, а, ч.). Чоботи з твердими халявами,

Б

ббулінг — брахіколон

спереду вище колін. Шкіряні ботфорти. Носок ботфорта. Взувати ботфорти.

Б(У)ЛІНГ, у, ч. Спортивний різновид кеглів. Грати у боулінг. Доріжка для боулінгу.

Боулінговий, а, е. Боулінгові кеглі.

БОЦМАН, а, ч. Помічник командира корабля, що керує загальнокорабельними роботами і стежить за належним утриманням корабля. Служити боцманом.

Боцманський, а, е. Боцманські обов'язки.

БРА¹, невідм., с. Настінний світильник або держак для лампи. Електричне бра.

БРАБАНСНИ, ів, мн. (одн. брабансон, а, ч). Белгійська порода великих ваговозних коней. Розводити брабансонів.

БРАВАДА, и, ж., рідко БРАВУРА, и, ж. Удавана сміливість, хоробрість, удаване молодечтво. Неприхована бравада. Юнацька бравада.

Бравадний, а, е. Бравадний тон.

Бравування, я, с.

Бравувати, ую, уеш. 1. Удавати з себе хороброго, сміливого, навмисно легковажити небезпекою, демонструючи свою сміливість. 2. Підкреслено демонстративно робити щось. Бравувати скромним способом життя.

Бравурний, а, е. Бравурний марш. Бравурна музика.

БРАВО, виг. Уживається як вияв похвали, схвалення чого-небудь. Вигукувати « bravo ».

Бравісимо, виг. Вигук якнайвищої міри схвалення, захоплення.

БРАДЗІТ, у, ч. Гостре інфекційне захворювання овець, що здебільшого призводить до їх несподіваної загибелі; характеризується загальним отруєнням організму, ураженням шлунка, печінки та інших внутрішніх органів.

БРАДИКАРДІЯ, ї, ж. Сповільнений ритм биття серця, що часто є ознакою серцевих захворювань.

БРАДИКІНЕЗІЯ, і, ж. Сповільнення активних і узгоджених рухів людини або хребетних тварин, що спостерігаються при захворюваннях головного мозку.

Брадикінетичний, а, е. Брадикінетичні симптоми.

БРАДИТЕЛІЯ, ї, ж. Повільний темп еволюції, властивий деяким видам організмів.

Брадителійний, а, е.

БРАК, у, ч. 1. Те, що не відповідає нормам, стандартам; неякісний товар, продукт виробництва. Робити брак.

Брак у роботі. 2. Сам недолік, пошкодження в предметі чи виробі. Незначний брак. Виявити брак. 3. Недостатня кількість, нестача чого-небудь. Брак коштів.

Бракований, а, е. Бракована продукція. Бракований екземпляр.

Бракувальник, а, ч. Фахівець, який стежить за якістю, вилучає брак.

Бракувальниця, і, ж.

Бракування, я, с. Бракування товару. Бракування матеріалу.

Бракувати, ую, уеш. Визнавати незадовільним, низькоякісним. Бракувати продукцію.

БРАКЕРАЖ, у, ч., спец. Огляд товарів спеціалістами, які визначають їх якість, сортність, відповідність стандартам або технічним умовам і вилучають брак. Бракераж продукції.

Бракёр, а, ч. Фахівець-товарознавець, офіційно уповноважений на проведення бракеражу. Висновок бракера.

Бракеражний, а, е. Бракеражна комісія.

БРАКЕТА, и, ж. Прямокутна чи складнішої форми пластина для з'єднання або підкріплення балок набору судна.

БРАКОШДОВІ, вих, мн. Родина перитичастокрилих комах.

БРАКОНЬІР, а, ч. Особа, яка полює, рибалить у недозволених місцях або в заборонений час. Спіймати браконьєра. Оштрафувати браконьєра.

Браконьєрство, а, с. Займатися браконьєрством. Боротися з браконьєрством.

Браконьєрський, а, е. Браконьєрський постріл.

БРАМСЕЛЬ, я, ч., мор. Вітрило третього ярусу вітрильного судна з прямим спорядженням.

Брамсельний, а, е. Брамсельні матроси. Брамсельний вітер.

БРАМ-СТЕНЬГА, и, ж. Третє коліно складної щогли.

БРАНДВАХТА, и, ж. 1. Корабель, що несе сторожову службу на вході чи виході на рейді для дотримання встановленого режиму плавання. 2. Пост на березі чи на судні для спостереження за пожежною безпекою в районі порту. 3. Несамохідне судно-житло для екіпажу, земснарядів, водолазних станцій тощо.

Брандвахтовий, а, е.

БРАНДЕР, а, ч. 1. В епоху вітрильного флоту — судно, навантажене горючими і вибуховими речовинами, призначене для підпалювання ворожих кораблів. 2. Навантажені баластом старі судна, які затоплювали у вузькому фарватері, щоб заблокувати його (напр., щоб закрити

вихід у порт чи вихід з нього кораблям ворога).

Брандерний, а, е.

БРАНДМАУЕР, а, ч. Глуха стіна з вогнетривкого матеріалу, яка розділяє два будинки або суміжні приміщення одного великого будинку з протипожежною метою.

Брандмауерний, а, е. Брандмауерна цегла.

БРАНДСПБЙТ, а, ч. 1. Переносний пожежний насос. Поливати водою з брандспойтів. 2. Наконечник пожежного шланга.

БРАНЕРИТ, у, ч. Мінерал, складний оксид титану та урану, який може використовуватись як уранова руда.

БРАНЛЬ, я, ч. Старовинний французький танець, спочатку народний, згодом бальний.

БРАНЧ, а, ч. Популярний у США вид неформальної зустрічі між сніданком і ланчем. Запросити колегу на бранч.

БРАС¹, у, ч., спорт. Спосіб плавання на грудях або спині, при якому обидві руки одночасно рухаються під водою. Плавати брасом. Стиль брас.

Брасист, а, ч.

Брасйстка, и, ж.

Брасовий, а, е.

БРАС², а, ч. Спорядження, яке закріплюється на кінцях реї і служить для її обертання в горизонтальній площині.

БРАСЛЕТ, а, ч. Прикраса з дерева, кістки, пластмаси, дорогоцінних металів, яку носять на зап'ясті. Золотий браслет. Носити браслет.

Браслетний, а, е. Браслетна застібка.

БРАУЗЕР, а, ч. Програма для перегляду інтернет-сторінок і переміщення між ними. Використовувати браузер. Продуктивність браузера. Несумісність браузерів.

БРАУЛЬІЗ, у, ч. Захворювання бджіл, що спричинюється і поширюється бджоляними вошами.

БРАУНІНГ, а, ч. Автоматична вогнепальна зброя особливої системи. Стріляти з браунінга. Носити браунінг біля пояса.

БРАХІАНТИКЛІНАЛЬ, і, ж. Коротка складка шарів гірських порід, усередині якої залягають давніші за геологічним віком породи. Структура брахісинкліналі.

Брахіантиклінальний, а, е.

БРАХІКАРДІЯ, і, ж. Те саме, що брадикардія.

БРАХІКОЛІЙН, а, ч. Вірш, кожен рядок якого має один склад.

БРАХІОЗАВР, а, ч. Гігантський жирафоподібний динозавр юрського періоду з подовженими передніми кінцівками та довгою шиєю.

БРАХІОПОДИ, ів, мн. Морські тварини, що мають двостулкову мушлю; плечоногі.

БРАХІСИНКЛІНАЛЬ, і, ж. Коротка складка шарів гірських порід, усередині якої залягають молодші за геологічним віком породи.

Брахісинклінальний, а, е.

БРАХІЦЕФАЛІЯ, і, ж., антр. Форма черепа, в якому поздовжній вимір не набагато більший від поперечного; короткоголовість.

Брахіцефал, а, ч. Людина, у якій відношення ширини голови до її довжини перевищує 80%.

БРАХМА, и, ч. В індуїстському пантеоні — Бог — творець світу, який відкриває триаду верховних богів індуїзму.

Брахман, Брамін, а, ч. В Індії — особа, що належить до вищої касті (первісно — до касті жерців). *Брахмані Індії*.

Брахманізм, Браманізм, у, ч. Релігійна система Стародавньої Індії, що виникла на ґрунті ведизму.

Брахманський, Брамінський, а, е. *Брахманські книги*. *Стародавнє брамінське вчення*.

БРАХМІ, невідм., с. Тип давньоіндійського складового письма зліва направо.

БРАШПІЛЬ, я, ч., спец. Палубний механізм лебідкового типу, встановленого на носі корабля для піднімання якоря і натягування тросів при швартуванні судна. *Брашпиль потребує ремонту*.

Брашпилевий, а, е. *Брашпилеві деталі*.

БРЄВЕ, невідм., с. Грамота Папи Римського з лаконічним викладом розпоряджень стосовно другорядних церковних питань.

БРЄВІАРІЙ, я, ч. Коротка збірка молитов, пісень, гімнів, біблійних та апокрифічних текстів, які використовують під час богослужіння у римсько-католицькій церкві.

БРЄГЕТ, а, ч. Кишеньковий годинник, що виготовлявся в майстерні Бреге; був відомий своєю точністю, відбивав години, частки годин, показував числа місяця. *Антикварний брегет*.

БРЄЗЕНТ, у, ч. Груба лляна водонепроникна тканина. *Щільний брезент*. *Дошовик із брезенту*. *Нап'ясти брезент*.

Брезентовий, а, е. *Брезентовий плащ*. *Брезентові чоботи*. *Брезентовий намет*.

брахіозавр — брикет

БРЄЙД-ВЙМПЕЛ, а, ч. Невеликий прапор, який піднімають на щоглі, коли на кораблі присутні службові особи.

БРЄЙК, а, ч. 1. У джазі — коротка імпровізована каденція. 2. Сучасний танець з елементами пантоміми та акробатики. *Динамічний брейк*. *Танцювати брейк*. *Захоплюватися брейком*.

Брейковий, а, е. *Брейковий ритм*.

Брейкувати, ую, уеш, розм. Танцювати брейк. *Захоплено брейкувати*.

БРЄЙН-РІНГ, у, ч. Інтелектуальне змагання, що потребує від учасників блискавичного орієнтування для вирішення поставлених завдань, відповіді на питання і т. ін.

БРЄЙН-ШТЄРМ, у, ч. Висунення творчих, плідних ідей при розв'язанні важливої наукової чи технічної проблеми.

БРЄКВАТЕР, а, ч. Кам'яна перешкода, що споруджується для обладнання штучної гавані або для захисту природної гавані від морських хвиль.

БРЄКЕТ, а, ч., мед. Зубне замкове кріплення, яке використовують в ортодонта для усунення зубно-щелепових дефектів та деформацій (вирівнювання зубного ряду, прикусу тощо).

БРЄКЧІЯ, ї, ж. Гірська порода, що складається з уламків, цементованих якою-небудь мінеральною речовиною.

БРЄЛІЙК, а, ч. Прикраса, привішена до ланцюжка кишенькового годинника, ключів або на браслеті. *Пластмасовий брелок*. *Брелок для ключів*.

Брелковий, а, е. *Брелковий ланцюжок*.

БРЄМСБЕРГ, а, ч., техн., гірн. 1. Пристрій для спускання вантажів у вагонетках по похилих рейкових шляхах за допомогою канатної передачі. 2. Спуск — похила підземна гірнична виробка, яка не має безпосереднього виходу на поверхню землі і призначена для спускання вантажів за допомогою механічних пристроїв.

Брємсберговий, а, е.

БРЕНД, а, ч. Розрекламована торгова марка. *Новий бренд*. *Розкручений бренд*. *Відомий бренд*. *Молодіжний бренд*. *Бренд вітчизняного політикуму*.

БРЄНДІ, невідм., ч. і с. Міцний алкогольний напій коньячного типу. *Чарка бренді*. *Порція бренді*. *Випити бренді*.

БРЄТЄР, а, ч., заст. Людина, яка шукає найменшого приводу, щоб викликати на дуель; скандаліст, забіяка. *Запеклий бретер*.

Бретерський, а, е. *Бретерська вдача*.

БРЄТНХЛЬ, я, ч. 1. Даховий цвях. 2. техн. Костиль.

БРИГ, а, ч., іст. Вітрильне двоцоглове військове судно XVIII—XIX ст.

БРИГАДА, и, ж. 1. Частина сухопутної армії, що складається з кількох полків, батальйонів або батарей та інших військових частин і підрозділів. *Командир бригади*. *Артилерійська бригада*. 2. Колектив, група людей одного фаху, які разом виконують певне виробниче завдання. *Бригада будівельників*. 3. зал. Кондукторський персонал, що обслуговує поїзд.

Бригадир, а, ч. Керівник виробничої бригади. *Бригадир будівельників*.

Бригадїрка, и, ж., розм. Узгодити план із бригадиркою.

Бригадирство, а, с., розм. *Мріяти про бригадирство*.

Бригадирський, а, е. *Бригадирські обов'язки*.

Бригадний, а, е. *Бригадне завдання*. *Бригадний генерал*. *Метод бригадного під'яду*. *Бригадні ділянки*.

БРИГАНТИНА, и, ж. Легке двоцоглове вітрильне військове або корсарське судно. *Невеличка бригантина*.

БРІДЕЛЬ, я, ч. Пристосування для стоянки суден у гавані чи на рейді — ланцюг, один кінець якого прикріплений до якоря, а другий до великої металеві бочки, що тримається на поверхні води.

БРІДЖ, у, ч. Картярська гра. *Партія бриджу*.

БРІДЖДЄК, а, ч., мор. Найвища палуба на містку цивільних суден, де розташовані рульова і штурманська рубки з приладами для управління судном.

БРІДЖІ, ів, мн. Особливого крою нижчі за коліна штани. *Ляні бриджі*. *Носити бриджі*. *Костюм із бриджами*.

БРИЗ, у, ч. Легкий береговий вітер, який дме вдень з моря, а вночі з суші; виникає внаслідок неоднакового нагрівання суші та води. *Нічний бриз*. *Свіжість бризу*.

БРИЗАНТНИЙ, а, е, Який розривається і роздроблює навколишні предмети (про вибухові речовини, артилерійські снаряди, гранати і т. ін.); розривний. *Бризантний снаряд*. *Бризантні вибухи*.

Бризантність, ності, ж.

БРИКЄТ, у, ч. Речовина, спресована у форму цеглинки, плитки. *Кормові брикети*. *Пресування брикетів*. *Вугілля у брикетах*.

Б

БРЄШТУК, а, ч. Горизонтальна трикутна чи трапецієподібна бракета, яка з'єднує бокові стінки форштевня і надає йому необхідної міцності та жорсткості.

Б

Брикетний, а, е. *Брикетна фабрика.*
Брикетований, а, е. *Брикетовані суміші.*
Брикетоване вугілля.
Брикетувальний, а, е. *Брикетувальне виробництво.*
Брикетувальник, а, ч. Той, хто пресує речовину в брикети.
Брикетувальниця, і, ж.
Брикетування, я, с. *Брикетування вугілля.*
Брикетування тирси.
Брикетувати, ую, уеш. Спресовуючи дрібні або пилюваті матеріали, виготовляти з них брикети. *Брикетувати вугілля.*
БРИЛЬІНТ, а, ч. 1. Відшліфований і огранований коштовний камінь; діамант. *Брильянт на персні. Рідкісний брильянт.* 2. У поліграфії — найдрібніший із поліграфіських шрифтів.
Брильянтовий, а, е. *Брильянтова каблучка.*
БРИЛЬЯНТІН, у, ч. Пахуча рідина, яка надає волоссю особливого блиску.
БРИНЗА, и, ж. Сир з овечого (або суміші овечого і козячого) молока. *Свіжа бринза. Скибочка бринзи. Салат із бринзою.*
БРИСТБЛЬ, ю, ч. Картон, виготовлюваний шляхом склеювання аркушів високоякісного паперу.
БРИФІНГ, у, ч. Коротка зустріч офіційних осіб із представниками засобів масової інформації, на якій здійснюється виклад позиції уряду стосовно певного питання. *Вечірній брифінг. Ранковий брифінг. Брати участь у брифінгу. Провести брифінг. Бути присутнім на брифінгу. Відбувся брифінг.*
BRİAR, а, ч. Порода службових собак.
БРИОЛІН, у, ч. Засіб для догляду за волоссям та надання йому блиску.
БРИОЛБГІЯ, і, ж. Розділ ботаніки, що вивчає мохоподібні.
Бріолог, а, ч.
Бріологічний, а, е. *Бріологічні питання.*
БРІБНІЯ, і, ж. Вид в'юнких рослин родини гарбузових, що їх культивують як декоративні.
БРІБШ, і, ж. Здобна кругла булочка. *Свіжа бріош.*
БРІЙЛЕР, а, ч. Відгодоване на м'ясо курча віком 60—70 днів, живою вагою 1,6—1,8 кг. *Вирощування бройлерів. М'ясо бройлера.*
Брйлерний, а, е. *Бройлерна фабрика.*
Брйлерник, а, ч. 1. Птахівник, який вирощує та доглядає бройлерів. *Досвідчений бройлерник.* 2. Спеціально обладнане приміщення для вирощування бройлерів. *Температурний режим бройлерника.*
БРОКАТ, у, ч. Дорога шовкова тканина,

брикетний — бронхологія

заткана або вишита золотом чи сріблом.
Брокатний, а, е. *Брокатні вироби.*
БРБКЕР, а, ч. Особа чи фірма, які виступають посередниками у біржових операціях за дорученням і за рахунок клієнта. *Біржовий брокер. Вексельний брокер. Досвідчений брокер. Найняти брокера. Заплатити брокеру.*
Брбкер-аутсайдер, а, ч. Посередник між клієнтами та брокерами — членами фондової біржі.
Брбкеридж, у, ч. Винагорода, яку отримують брокери, встановлена у відсотках від вартості угоди чи у фіксованій сумі.
Брокерський, а, е. *Брокерська фірма. Брокерська комісія. Брокерське місце. Брокерський кредит. Брокерська контора.*
БРОКІЗМ, у, ч. Біологічне вчення про заздалегідь визначену тривалість існування родів та видів організмів.
БРОКОЛІ, *невідм., ж.* Однорічна овочева рослина; різновид цвітної капусти з м'ясистими паростками, суцвіття яких зрізають у міру їх розвитку. *Свіжа броколі. Заморожена броколі. Тушена броколі. Суп із броколі. Зварити броколі.*
БРОМ, у, ч. 1. Хімічний елемент, червоно-бура рідина з різким запахом, що використовується в медицині, фотографії і техніці. *Сполуки бром.* 2. Ліки, які містять у своєму складі сполуки бром; застосовуються для заспокоєння нервової системи. *Вживати бром. Прописати хворому бром.*
Бромистий, а, е. *Бромиста сіль.*
Бромний, Бромовий, а, е. 1. Прикм. до бром. *Бромна вода.* 2. Який виробляє бром. *Бромний завод.*
Бромування, я, с.
Бромувати, ую, уеш. Вводити бром у молекули неорганічних та органічних сполук.
БРОМІДИ, ів, *мн. (одн. бромід, а, ч.).* Сполуки бром у з іншими елементами.
БРОМКАМФОРА, и, ж. Заспокійливий препарат, який застосовують при лікуванні нервових захворювань. *Препарат бромкамфори.*
БРОНЗА, и, ж. 1. Сплав міді з оловом, алюмінієм та іншими металами. *Статуя з бронзи. Берилієва бронза.* 2. Художній виріб із такого сплаву. 3. розм. Бронзова медаль за завойоване третє місце у спортивних змаганнях, на конкурсі тощо. *Взяти бронзу.*
Бронзований, а, е.
Бронзовий, а, е. 1. Зробл. з бронзи. *Бронзові свічники. Бронзові статуї.* 2. Який має колір бронзи; золотисто-коричневий. *Бронзова засмага.*
Бронзовіти, по, іеш. Набувати кольору бронзи; виділятися бронзовим кольором.
Бронзувальник, а, ч. Фахівець, який покриває металеві вироби бронзою.
Бронзувальниця, і, ж.
Бронзування, я, с.
Бронзувати, ую, уеш, *спец.* Покривати металеві вироби тонким шаром бронзи або фарбувати що-небудь бронзовими лаками чи фарбами.
БРОНЗОГРАФІГ, у, ч. Пористий металокерамічний порошковий матеріал, що складається з бронзи і частинок графіту.
БРОНТИДИ, ів, *мн. (одн. бронтід, а, ч.).* Низькі, схожі на грім звуки, які часто чути в районах активної сейсмічної дії.
БРОНТОЗАВР, а, ч. Викопний плазун із групи великих динозаврів. *Велетенський бронтозавр.*
БРОНТОТЕРІ, ів, *мн.* Великі ссавці палеогенового періоду, які мали характерні кісткові утворення на черепі.
БРБНХИ, ів, *мн. (одн. бронх, а, ч.).* Трубки, які з'єднують дихальне горло (трахею) з легенями і проводять в них повітря. *Запалення бронхів.*
Бронхіальний, а, е. *Бронхіальна астма. Бронхіальні трубочки.*
БРОНХІБЛІ, ів, *мн.* Найтонші кінцеві відгалуження бронхів у легенях.
БРОНХІГ, у, ч., *мед.* Запалення слизової оболонки бронхів. *Захворіти на бронхіт. Фактор ризику для бронхіту.*
БРОНХО... Перша частина складних слив, що вказує на зв'язок із бронхами.
БРОНХОАДЕНІТ, у, ч. Запалення бронхіальних вузлів, що прилягають до бронхів. *Лікування бронхоаденіту.*
БРОНХОГРАФІЯ, і, ж. Метод рентгенологічного дослідження бронхів, що полягає у введенні в бронхи непроникної для рентгенівських променів речовини.
БРОНХОЕКТАЗІЯ, і, ж. Захворювання органів дихання, що характеризується розширенням і деформацією бронхів, у яких, як правило, розвивається хронічний гнійний процес. *Причини бронхоектазії.*
БРОНХОЛОГІЯ, і, ж. Розділ клінічної медицини, присвячений вивченню профілактики, діагностики та лікування патології бронхів.

Бронхологічний, а, е. *Бронхологічна конференція.*

БРОНХОПНЕВМОНІЯ, і, ж. Форма запалення легень, яка характеризується первинним ураженням дрібних бронхів і поширенням запального процесу на легеневу тканину. *Важка форма бронхопневмонії. Ускладнення після бронхопневмонії.*

Бронхопневмонійний, а, е. *Бронхопневмонійні явища.*

БРОНХОСКОПІЯ, і, ж. Метод візуального дослідження глибоких дихальних шляхів за допомогою бронхоскопа.

Бронхоскоп, а, ч. Металева трубка з оптичною і освітлювальною системами для дослідження дихальних шляхів.

БРБЧИНГ, а, ч., мор. Явище повної втрати управління при русі судна на попутних хвилях, коли підхоплене хвилею судно починає рухатися зі швидкістю хвилі і намагається розвернутися до неї лагом (у 1 знач.).

БРИШКА, и, ж. Прикраса із застібною, яку приколюють на жіночий одяг біля шиї або на грудях. *Золота брошка. Коштовна брошка. Приколоти брошку.*

БРОШУРА, и, ж. Невелика (не більш як 4—5 друкованих аркушів) книжка, зазвичай у м'якій оправі. *Цікава брошура. Видавати брошури. Написати брошуру.*

Брошурний, а, е. *Брошурний формат.*

Брошурувальний, а, е. *Брошурувальна машина.*

Брошурувальник, а, ч. Той, хто зшиває аркуші в книгу або брошуру.

Брошурувальниця, і, ж.

Брошурувальня, і, ж. Майстерня, у якій брошурують книги. *Працювати у брошурувальні.*

Брошурування, я, с. *Брошурування книг.*

Брошурувати, ую, уеш. Зшивати надруковані аркуші в книгу або брошуру. *Брошурувати книжку.*

БРУДЕРАЦІЯ, і, ж. Вирощування інкубаторного молодняка в брудергаузі.

Брудер, а, ч. Апарат для обігрівання вилуплених в інкубаторі пташенят свійської птиці.

БРУДЕРГАУЗ, а, ч., с. 2. Приміщення для вирощування інкубаторних пташенят.

П и т и [на] БРУДЕРШАФТ - особливий застільний обряд, коли його учасники одночасно випивають чарку, цілються на знак дружби і відтоді звертаються один до одного на «ти».

бронхологічний — буйок

БРУКІТ, у, ч. Мінерал класу оксидів та гідроксидів; сировина для одержання феротитану та титанових білил.

БРУЛЬБІН, у, ч., заст., рідко. Чорновий

список; чернетка.

БРУСІТ, у, ч. Мінерал класу оксидів; здебільшого білі або зеленуваті прозорі листовидні агрегати; сировина для одержання магнію.

БРУСТВЕР, а, ч., військ. Земляний насип або кам'яне підвищення на зовнішній стороні окопу чи траншеї для прикриття бійців від ворожого вогню. *Кам'яний бруствер. Бруствер окопу.*

Брустверний, а, е. *Брустверне укріплення.*

БРУТАЛІЗМ, у, ч. Один із напрямів сучасної архітектури, що виник у 50—60 рр. ХХ ст. у Великій Британії і поширився в інших країнах; пропонує грубі, підкреслено важкі архітектурні форми, оголені конструкції і т. ін.

Бруталіст, а, ч. *Архітектор-бруталіст.*

Бруталістка, и, ж.

Бруталістський, а, е. *Бруталістські конструкції.*

БРУТАЛЬНИЙ, а, е. Грубий; жорстокий (про вдачу, поведінку і т. ін.). *Брутальна людина. Брутальний керівник. Брутальний вислів. Брутальна лайка.*

Брутальність, ності, ж. *Брутальність поведінки.*

Брутально. *Брутально лягтися.*

Брутто, незм., у знач. прикм. Вага товару разом з упаковкою.

БРУХТ, у, ч. Ламані або придатні тільки для перероблення металеві предмети. *Залізний брухт.*

БРУЦЕЛІШ, у, ч. Біологічний препарат для діагностики бруцельозу в овець, кіз, свиней.

БРУЦЕЛЬБЗ, у, ч. Інфекційна хвороба свійських тварин, якою можуть заражатися і люди. *Захворіти на бруцельоз.*

Бруцельозний, а, е. *Бруцельозний ендотоксин.*

БРЮНЕТ, а, ч. Темноволосий, чорнявий чоловік. *Жагучий брюнет.*

Брюнетка, и, ж. *Познайомитися з брюнеткою.*

БРЮТ, незм., у знач. прикм. Ш а м - панське БРЮТ— шампанське з мінімальним вмістом цукру.

БУВАРДІЯ, і, ж. Рід тропічних куштів і багаторічних трав родини маренових, поширених у Центральній Америці; деякі види вирощують як декоративні.

БУГАЛЕТ, а, ч. Англійське невелике вітрильне двощоглове каботажне судно.

Б

БУГЕЛЬ, я, ч., техн. 1. Сталеve кільце, яке насаджують на верхній кінець палі, щоб запобігти її пошкодженню під час забивання. 2. Металеve кільце на щоглі і реях кораблів для кріплення снастей. 3. Дугоподібна вставка струмоприймача електровоза,

трамвая, тролейбуса, яка ковзає по контактному дроту і знімає струм.

Бугельний, а, е. *Бугельна дуга.*

БУГШПРИТ, а, ч. Передня похила щогла корабля.

БУГИ-ВУГИ, невідм., с. 1. Стиль фортепіанного виконавства у джазі. 2. Американський парний танець вільної композиції, помірно швидкого темпу, що виник і поширився у 30-ті—40-ві роки ХХ ст. *Танцювати буги-вуги.*

БУДДА, и, ч. Ім'я, якого був удостоєний засновник буддизму Сіддхартха Гаутама (VI ст. до н. е.).

БУДДІЗМ, у, ч. Релігія, що виникла в Індії в VI ст. до н. е. і була названа за іменем її легендарного засновника Будди.

Буддист, а, ч.

Буддистка, и, ж.

Буддистський, Буддійський, а, е. *Буддистське повір'я. Буддистська філософія.*

БУДІРУВАТИ, ую, уеш. Ображатися, виявляти роздратування, невдоволення.

БУДУАР, а, ч. Невелика розкішно прибранна кімната заможної жінки для відпочинку і приймання найближчих друзів. *Затишний будуар.*

Будуарний, а, е. *Будуарний стіль.*

БУСР, а, ч. Легкий човен або поміст (платформа) з вітрилом, поставлений на особливий ковзани для катання на льоду.

Буеріст, а, ч.

Буерістка, и, ж.

Буєрний, а, е. *Буєрний спорт.*

БУЖ, а, ч. Медичний інструмент, що має форму вузького стрижня або трубочки; використовується для розширення трубчастих органів людського організму (сечового каналу, стравоходу та ін.) при дослідженні або лікуванні. *Еластичний буж. Циліндричний буж.*

Бужування, я, с. *Бужування стравоходу.*

Бужувати, ую, уеш. Уводити буж в органи трубчастої форми з діагностичною або лікувальною метою.

БУЙ, я, ч. Плавучий знак на річці, озері для позначення мілини, підводних каменів, рибальських сіток та ін. *Металевий буй.*

Буйок, йка, ч. *Пластмасовий буйок.*

Б

буканьєр — бумеранг

БУКАНЬЙР, а, ч. Те саме, що флібустьєр (у 1 знач.).

БУКЕТ, а, ч. 1. Жмут зірваних або зрізаних і майстерно складених до купи квітів. *Свіжий букет. Весільний букет. Букет від «Роксолани». Подарувати букет.* 2. Сукупність ароматичних і смакових властивостей, характерних для певних сортів продуктів. *Смаковий букет. Ароматичний букет.*

Букетний, а, е. *Букетне оформлення.*

БУКІНГ-НОТА, и, ж. Один із видів договору морського перевезення вантажів, згідно з яким той, хто перевозить, зобов'язується забронювати місце для перевезень певного вантажу на суднах регулярних ліній на умовах коносаменту, а вантажовідправник — надати вантаж і оплатити перевезення.

БУКІНІСТИЧНИЙ, а, е. Який стос, торгівлі старими і рідкісними, старовинними книжками. *Букіністична книгарня.*

Букініст, а, ч. Спеціаліст із книжкової торгівлі, який скуповує та продає рідкісні, старовинні та вживані книжки.

БУКЛІЄ, невідм., с. Пряжа з вузликами, петельками, потовщеньми та ін. нерівностями; тканина з такої пряжі. *Вовняне букле.*

БУКЛІЄТ, а, ч. Рекламне чи дитяче видання або півник на одному аркуші, який складається паралельними згинами й не потребує розрізування під час читання. *Рекламні буклети. Яскравий буклет. Випустити буклет. Прочитати в буклеті.*

БУКМЕКЕР, а, ч. Той, хто приймає грошові ставки на іграх у тоталізатор, головним чином на перегонах.

Букмекерський, а, е. *Букмекерська контора.*

БУКІЛІКА, и, ж. Жанр поезії, що ідеалізовано описує пастуше і сільське життя на лоні природи.

Буколічний, а, е. *Буколічні твори.*

БУКРАНИЙ, я, **БУКРАНІБН**, а, ч. Поширений у греко-римському мистецтві орнамент у вигляді голів рогатих биків, з'єднаних рівномірно розвішаними гірляндами квітів та плодів.

БУКС, а, ч. Вічнозелений декоративний чагарник або невисоке гіллясте південне дерево; самшит.

БУКСА, и, ж., зал. Чавунна або сталева лита коробка, в якій обертається вісь колеса вагона. *Перевіряти буксу.*

Буксовий, а, е. *Буксові підшипники.*

БУКСИР, а, ч. 1. Судно або машина, що тягне за собою або штовхає інше

судно чи машину. *Потужний буксир.* 2. Канат або трос для буксирування. *Тягти на буксирі. Брати на буксир.*

Буксирний, а, е. *Буксирний пароплав. Буксирний трос.*

Буксирувальний, а, е.

Буксирувальник, а, ч. Той, хто буксирує.

Буксирування, я, с. *Буксирування причіпних систем.*

Буксирувати, ую, уеш. Тягти за собою або штовхати (судно, машину і т. ін.). *Буксирувати автомобіль.*

БУКСУВАТИ, ус. Обертатися, ковзати на місці (про колеса); стояти на місці, не рухатися внаслідок того, що колеса, обертаючись, ковзаються на місці (про машину). *Машина буксує.*

Буксування, я, с. *Буксування на льоду.*

БУКСУС, а, ч. Декоративний самшит.

БУКЦІНА, и, ж. Давньоримський духовий інструмент із дуже вигнутим металевим рогом та невеликим розтрубом.

БУКЦІНУМ, а, ч. Рід червоногих молосків, поширених у морях холодних зон.

БУЛАНЖЕРИТ, у, ч. Мінерал класу сульфосолей; колір від сірого до чорного; голчасті кристали, волокнисті агрегати; гідротермальний.

БУЛАНЖИЗМ, у, ч. Рух у Франції, метою якого було встановлення військової диктатури.

БУЛЕВТЄРІЙ, я, ч. У Стародавній Греції — місце засідань державної ради, яка відповідала за найважливіші політичні справи.

БУЛЕТ, а, ч. Цінний папір, погашення якого відбувається одномоментно у чітко визначений термін.

БУЛІМІЯ, ї, ж. Приступоподібне відчуття жахливого голоду, що супроводжується різкою слабкістю, утратою свідомості, болями під грудьми. *Ознаки булімії.*

БУЛІНЬ, я, ч. Тонкий рослинний чи синтетичний трос, ушитий усередину шкаторини вітрила, який служить для регулювання її довжини і профілю вітрила.

БУЛІТ, у, ч. У грі в хокей — штрафний удар, який відбиває лише воротар без захисників.

БУИЛА, и, ж. Найважливіший папський документ, який містить його звернення, постанову або розпорядження; пишеться латинською мовою і скріплюється круглою металевою печаткою. *Папська булла.*

БУЛЬ, я, ч. Стиль французьких меблів XVII—XVIII ст. з мідними та бронзовими інкрустаціями.

БУЛЬБКІЛЬ, я, ч. Конструкція плавникового кіля, яку використовують на

вітрильних яхтах та їх моделях.

БУЛЬВАР, у, ч. Обсаджена деревами широка алея посередині вулиці в місті; вулиця з такою алеєю. *Бульвар Тараса Шевченка.*

Бульварний, а, е. 1. Прикм. до бульвар. *Бульварні насадження.* 2. перен. Розрахований на міщанські смаки і впадобання. *Бульварний роман. Бульварна преса.*

Бульварщина, и, ж., збірн., розм., зневажл. 1. Бульварна література. 2. Про те, що позбавлене смаку.

БУЛЬДЕНЄЖ, у, ч. Куцова декоративна рослина з великими кулястими суцвіттями білих квіток, а також квіти цієї рослини. *Кетяг бульденежу.*

БУЛЬДОГ, а, ч. 1. Собака особливої породи з великою тупою мордою, широкими грудьми та короткими товстими лапами. *Породистий бульдог. Цуценя бульдога.* 2. Невеликий короткоствольний револьвер із набоями великого калібру. *Барaban бульдога.*

БУЛЬДІЗЕР, а, ч. Будівельна землерийно-транспортна машина, що складається з трактора, механізму керування і робочого знаряддя для різання та розрівнювання ґрунту.

Бульдозерист, а, ч. Робітник, який працює на бульдозері.

Бульдозерістка, и, ж.

Бульдозерний, а, е. *Бульдозерний ніж. Бульдозерне обладнання.*

БУЛЬЙОН, у, ч. Чистий відвар із м'яса без овочів та приправ. *М'ясний бульйон. Смачний бульйон.*

Бульйонний, а, е. *Бульйонні кубики.*

БУЛЬМАСТИФ, а, ч. Порода службових собак. *Дресування бульмастифів.*

БУЛЬТЕР'ЄР, а, ч. Порода собак, отримана шляхом схрещування бульдога і білого англійського тер'єра; собака цієї породи.

БУМ¹, у, ч. Пришвидшений ріст економічних показників, що не відповідає очікуваному, можливому. *Початок буму. Ознаки буму.* 2. Пожвавлення навколо чого-небудь; сенсація; різке, стрімке зростання інтересу до чого-небудь. *Будівельний бум. Книжковий бум. Газетний бум. Біржовий бум. Підняти бум.*

БУМ², а, ч. Брус для гімнастичних вправ, горизонтально закріплений на двох стійках. *Гімнастичний бум. Вправи на бумі. Тренуватися на бумі.*

БУМЕРАНГ, а, ч. Метальна зброя у формі зігнутої палиці, яка сама повертається до того, хто її кинув. *Музейний*

бумерангом — бутилкаучук

- бумеранг. Кинути бумеранг. Метати бумеранг. Принцип бумеранга.*
Бумерангом, присл. *Повернутися бумерангом.*
- БУНА**, и, ж. Напівзагата — дамба, розміщена перпендикулярно або під деяким кутом до берега річки, моря, призначена для регулювання режиму водяного потоку; запобігає розмиванню берега.
- БУНГАЛО**, **БЕНГАЛО**, невідм., с. У тропічних країнах (зокрема в Індії) — легка, із верандою будівля за містом. *Скромне бунгало. Жити в бунгало. Побудувати бунгало. Переїхати в бунгало.*
- БУНКЕР**, а, н. 1. Місткість для нетривалого зберігання і перевезення сипких матеріалів; може бути частиною якоїсь машини (напр. комбайна і т. ін.). *Великий бункер. Подавати зерно в бункер.* 2. Сховище, спеціально обладнане підземне укриття. *Надійний бункер. Урядовий бункер. Побудувати бункер. Сховатися в бункер.*
- Бункерний**, а, е, **Бункерна естакада**. *Бункерне укриття.*
- Бункерувальний**, а, е. *Бункерувальний причал.*
- Бункерувальник**, а, ч. Судно, призначене для постачання інших суден паливом.
- Бункерування**, я, с. *Бункерування зерна.*
- Бункерувати**, ую, уєш. *Засипати в бункер. Бункерувати зерно.*
- БУНЧУК**, а, ч. Старовинна військова регалія — булава з металевою кулькою на кінці і прикрасою з волоса кінського хвоста.
- БУРА**, й, ж. Натрієва сіль тетраборної кислоти.
- БУРАТ**, а, ч. Машина для просіювання зерна та ін. сипких матеріалів крізь сито, натягнене на барабан, що обертається.
- БУРББН**, а, ч., розм. Брутальний, зарозумілий, неосвічений правитель; узагалі брутальна, некультурна людина. *Вважати співрозмовника бурбоном.*
- БУРГЕР**, а, ч. Котлета з фаршу із дрібно нарізаною зеленню. *М'ясний бургер. Рибний бургер. З'їсти бургер.*
- БУРДБН**, а, ч. 1. Неперервний і незмінний за висотою звук відкритих струн щипкового і смичкового інструментів, басових трубок волинки та ін. 2. Не скорочувані пальцями під час гри струни щипкових і смичкових музичних інструментів. 3. Басовий регістр органа.
- Бурдонний**, а, е. *Бурдонний тон.*
- БУРДЮК**, а, ч. Мішок із цілої шкіри тварини для зберігання або перевезення вина, води і т. ін. *Бурдюк вина.*
- БУРЕ**, невідм., с. Старовинний французький народний танець XVII ст. дво- або тричасткового розміру з чітким, часто синкопованим ритмом.
- БУРЁТ**, у, ч. Сировинні залишки шовку, які використовують при виготовленні низькосортних шовкових ниток.
- БУРЖУАЗІЯ**, ї, ж. Суспільний клас, що отримує прибутки з власних торговельних або промислових підприємств. *Світова буржуазія.*
- Буржуа**, невідм., ч. Представник класу буржуазії. *Сучасний буржуа.*
- Буржуазний**, а, е.
- Буржуазність**, ності, ж.
- БУРИМЁ**, невідм., с. 1. Вірші на задану тему. 2. Літературна гра, яка полягає у складанні віршів на задані рими (перев. гумористичних). *Імпровізоване буриме.*
- БУРЛЁСК**, у, ч., літ. Жартівливе змаювання в зниженому, пародійному тоні тем і образів, про які прийнято говорити поважно.
- Бурлеска**, и, ж. Музична п'єса жартівливого, іноді грубувато-комічного змісту.
- Бурлескний**, а, е. *Бурлескна література.*
- БУРНОНІТ**, у, ч. Мінерал класу сульфосолей; темно-сірі, непрозорі зернисті агрегати.
- БУРНОС**, а, ч. 1. В арабів — грубий плащ, здебільшого білого кольору і з капшоном. *Вовняний бурнос.* 2. Просторе жіноче пальто з широкими рукавами. *Модний бурнос.*
- БУРСИТ**, у, ч. Запалення слизової сумки суглоба. *Лікування бурситу.*
- БУС**, а, ч., розм. Мікроавтобус, автобус. *їхати бусом. Замовити бус.*
- БУСИДИ**, невідм., с. Середньовічний кодекс поведінки японських самураїв.
- БУСБЛЬ**, і, ж. Геодезичний прилад для вимірювання азимутів. *Дивитися у бусоль. Шкала бусолі.*
- Бусольний**, а, е. *Бусольні вимірювання.*
- БУСТЕР**, а, ч. Прилад для збільшення робочої потужності машини чи механізму в момент найбільших або найважливіших навантажень. *Конструкція бустера.*
- БУСТРОФЕДБН**, а, ч. Спосіб письма, при якому перший рядок пишеться справа наліво, другий — зліва направо, третій — знову справа наліво і т. д.
- БУТАДА**, и, ж. 1. *заст.* Фраза, слово, сказане в гніві. 2. У XVI—XVII ст. — веселий танець, невеликий імпровізований балет; згодом — інструментальна фантазія.
- БУТАДІЄН**, у, ч. Органічна сполука — ненасичений вуглеводень аліфатичного ряду; безбарвний газ,
- здатний до полімеризації; застосовують у виробництві синтетичного каучуку. *Характеристики бутадієну.*
- Бутадієновий**, а, е. *Бутадієновий каучук.*
- БУТАН**, у, ч., хім. Вуглеводень парафінового ряду, який міститься в нафті і природних газах; застосовується як паливо. *Використовувати бутан.*
- БУТАНІЛ**, у, ч. Бутиловий спирт.
- БУТАРА**, и, ж. Пристрій для промивання пісків розсипних покладів золота, платини, алмазів та ін.
- БУТАФОРІЯ**, ї, ж. 1. Зроблені з легких і дешевих матеріалів копії справжніх речей (меблів, посуду і т. ін.), що використовуються в театрі як предмети сценічного інгер'єру. *Театральна бутафорія. Бутафорія минулої епохи.* 2. *перен.* Оманлива видимість, фальш, розраховані на зовнішній ефект. *Бутафорія національного мистецтва.* 3. Копії наявних у продажу товарів, спеціально виготовлені для обладнання вітрин, реклами тощо.
- Бутафор**, а, ч. 1. Людина, яка відповідає за бутафорію. *Театральний бутафор.* 2. Майстер, що виготовляє бутафорію. *Вчитися на бутафора.*
- Бутафорний**, а, е, *Бутафорний посуд.*
- БУТЁНИ**, ів, мн. Те саме, що бутілені.
- БУТЕРБРЁД**, а, ч. Скибка хліба з маслом, ковбасою, сиром або шинкою чи ікрою. *Пропонувати бутерброди. Бутерброд з ікрою. З'їсти бутерброд.*
- Бутербродний**, а, е. *Бутербродне масло.*
- БУТІК**, а, ч. Невелика крамниця з модними дорогими товарами: одягом, взуттям, галантереєю. *Новий бутік. Відкрити бутік. Вітрина бутіка. Продавець бутіка. Купувати взуття в бутіку.*
- БУТІЛ**, у, ч., хім. Одновалентний залишок — радикал бутану.
- Бутиловий**, а, е. *Бутиловий спирт.*
- БУТИЛАЦЕТАТИ**, ів, мн., хім. Складні ефіри оцтової кислоти і нормального бутилового та ізобутилових спиртів; безбарвні рідини; застосовують як розчинники у виробництві лакофарбових матеріалів.
- БУТИЛЁНИ**, ів, мн. Органічні сполуки, ненасичені вуглеводні аліфатичного ряду; гази.
- БУТИЛКАУЧУК**, у, ч. Синтетичний каучук, який широко використовують для виготовлення гумових виробів.
- БУТИРАТИ**, ів, мн. Група органічних сполук, солі та ефіри олійної кислоти, які використовують як духмяні речовини з фруктовим та квітковим запахом.
- БУТИРБМЕТР**, а, ч. Прилад для визначення жирності молока.

Б

БУТЛЕГЕР, а, н. У деяких країнах — назва людини, яка всупереч закону ввозить алкогольні напої і торгує ними.

БУТОНЬЄРКА, и, ж. Квітка або букетик квітів, який приколюють до вбрання або всилоють у петельку. *Елегантна бутоньєрка. Бутоньєрка в петельці.*

БУТСИ, ів, мн. (одн. бутс, а, ч.). Черевки для гри у футбол. *Фірмові бутси.*

БУФ, незм., театр. Блазенський, комічний. *Опера буф.*

БУФЕР, а, ч. 1. Пристрій у вагона, паровоза, автомобіля та ін. для послаблення сили удару, поштовху. *Новий буфер. Замінити буфер. Туркіт буферів.* 2. перен. Проміжна ланка, що послаблює зіткнення протилежних сил. *Надійний буфер. Політичний буфер. Виконувати роль буфера. Служити буфером.*

Буферний, а, е. 1. Прикм. до буфер (у 1 знач.). *Буферні тарелі.* 2. Який виконує роль буфера. *Буферний запас. Буферний кредит. Буферний пристрій.*

БУФЕТ, ч. 1. род. а. Шафа для зберігання посуду, столових предметів, закусок, напоїв. *Шухлядка буфета. Старовинний буфет.* 2. род. у. Стіл або стійка для продажу закусок і напоїв. 3. Невеликий ресторан. *Піти в буфет.*

Буфетний, а, е. *Буфетна вітрина.*

Буфетник, а, ч. Той, хто обслуговує покупців у буфеті (у 3 знач.).

Буфетниця, і, ж. *Робота буфетниці.*

БУФИ, буф, мн. Великі пишни складки на вбранні. *Рукави з буфами.*

БУФБН, а, ч. 1. Актор, який виконує комічні ролі в оперетках і водевілях. 2. перен., книжн. Про людину, що поводитьсь в товаристві як блазень.

Буфонний, а, е.

БУФОНАДА, и, ж. 1. Манера гри актора, який користується засобами надмірного комізму, а також вистава, побудована на таких засобах. 2. перен., книжн. Недоречне, брутальне блазнювання.

Буфонадний, а, е.

БУФТАЛЬМ, а, ч. Патологічне збільшення розмірів очного яблука.

БУХГАЛТЕРІЯ, і, ж. 1. Теорія і практика обліку грошових та інших господарських операцій; рахівництво. *Вивчати бухгалтерію. Подвійна бухгалтерія. Вести бухгалтерію.* 2. Рахівничий відділ установи, підприємства. *Бухгалтерія заводу. Працювати у бухгалтерії. Зайти в бухгалтерію.*

Бухгалтер, а, ч. Фахівець із бухгалтерії.

бутирати — бюрократизм

Досвідчений бухгалтер. Головний бухгалтер. Місце бухгалтера. Фах бухгалтера. Працювати бухгалтером. Вчитися на бухгалтера.

Бухгалтерка, и, ж., розм.

Бухгалтерський, а, е. *Бухгалтерські розрахунки. Бухгалтерський облік. Бухгалтерська звітність. Бухгалтерський баланс. Бухгалтерський прибуток. Бухгалтерські курси.*

БУХМАНІЗМ, у, ч. Релігійно-етичне вчення, яке суперечності суспільного буття особи пояснює її моральною недосконалістю.

Бухманіст, а, ч.

Бухманістка, и, ж.

Бухманістський, а, е.

БУХТА¹, и, ж. Невелика глибока затока. *Бакинська бухта. Штучна бухта.*

Бухтовий, а, е.

БУХТА², и, ж., мор. Складений кружком канат, трос і т. ін.

БУЦЕФАЛ, а, ч., жарг., ірон. 1. Дикий кінь, який, за легендою, був приручений Александром Македонським і довго йому служив. 2. перен. Кінь.

БУЧАРДА, и, ж. Металевий молоток із пірамідальними зубцями, який використовують каменярі і скульптори при обробці кам'яної породи для надання каменю мальовничої шерхатості.

Бучардний, а, е.

БУШЕЛЬ, я, ч. Міра об'єму сипких тіл і рідини в Англії і тільки сипких тіл — у США.

БУШПРИТ, а, ч. Горизонтальний або похилий брус, що служить для підймання носових вітрил.

БЮВАР, а, ч. Папка або рід портфеля з аркушами промокального паперу для зберігання поштового паперу, конвертів, кореспонденції. *Невеликий бювар.*

Бюварний, а, е. *Бюварний папір.*

БЮВЕТ, у, ч. Будівля над мінеральним джерелом, обладнана для пиття лікувальних мінеральних вод. *Трускавецький бювет мінеральних вод. Розклад роботи бювета. Зайти в бювет.*

Бювєтний, а, е. *Бюветна вода.*

БЮГЕЛЬГОРНИ, ів, мн. (одн. бюгельгорн, а, ч.). Духові мундштучні інструменти різних розмірів і діапазонів.

БЮДЖЕТ, у, ч. 1. Кошторис прибутків і видатків держави, підприємства на певний період. *Державний бюджет. Автономний бюджет. Військовий бюджет. Місцевий бюджет. Збалансований бюджет. Рекламний бюджет. Бюджет-нетто. Бюджет-*

брутто. Закон про бюджет. Бюджет фірми. Прийняти бюджет. 2. Сума прибутків окремої особи або родини на певний час. *Сімейний бюджет.*

Бюджетний, а, е. *Бюджетний рік. Бюджетне фінансування. Бюджетний дефіцит. Бюджетні ресурси. Бюджетна система. Бюджетна дотація. Бюджетне планування. Бюджетна установа. Бюджетне регулювання. Бюджетний резерв.*

Бюджетіст, а, ч., розм. Працівник бюджетної сфери або організації.

БЮКСА, и, ж., БЮКС, а, ч. Тонкостінна склянка із щільною кришкою, яку використовують в аналітичній практиці для зважування і висушування проб матеріалів.

БЮЛЕТЕНЬ, я, ч. 1. Коротке офіційне повідомлення про події, які мають суспільне значення. *Інформаційний бюлетень. Новий бюлетень. Вивісити бюлетень. Читати бюлетень.* 2. Назва деяких періодичних видань. *Лексикографічний бюлетень. Біржовий бюлетень. Метеорологічний бюлетень. Бюлетень ВАК.* 3. Вибірчий листок. *Вибірчий бюлетень. Бюлетень для голосування. Підрахунок бюлетенів після голосування. Опустити бюлетень в урну.* 4. розм. Листок непрацездатності. *Бути на бюлетені. Закрити бюлетень.*

БЮРЕТКА, и, ж., хім., техн. Скляна трубочка з позначеними на ній поділками. *Скляна бюретка.*

БЮРБ, невідм., с. 1. Назва керівного органу організації, установи. *Політичне бюро. Бюро Президії НАН України. Склад бюро.* 2. Назва деяких установ або їх відділів, контор. *Довідкове бюро. Конструкторське бюро. Бюро перепусток. Бюро погоди.* 3. Рід письмового стола з висувною кришкою і шухлядами для паперів. *Дерев'яне бюро. Антикварне бюро. Музейне бюро. Покласти папери в бюро.*

БЮРОКРАТІЗМ, у, ч. 1. Формалізм, висунення на перший план формальної сторони справи на шкоду сутності. *Прояви бюрократизму. Боротися з бюрократизмом. Засуджувати бюрократизм.* 2. Система управління,

що характеризується відірваністю від народу і спирається на касту урядовців. *Державний бюрократизм. Риси бюрократизму.*

Бюрократ, а, ч. 1. Службова особа, яка на шкоду справі й інтересам громадян неухильно дотримується формальностей у справах. *Справжній бюрократ. Типовий бюрократ. Стати бюрократом. Мати справу з бюрократом.* 2. Представник бюрократичної системи управління; урядовець. *Високопоставлений бюрократ. Впливовий бюрократ.*

Бюрократизація, і, ж. Формалізація, запровадження бюрократизму. *Бюрократизація науки. Бюрократизація державного апарату.*

Бюрократизований, а, е. *Бюрократизоване суспільство.*

Бюрократизувати, ую, уеш.

Бюрократичний, а, е. *Бюрократичний лад. Бюрократичний механізм. Бюрократичний контроль. Бюрократична система. Бюрократичне ставлення до справи.*

Бюрократка, и, ж.

БЮРОКРАТІЯ, і, ж. 1. Специфічна форма соціальних організацій у суспільстві, у яких центри виконавчої влади практично незалежні від більшості її членів. *Сучасна бюрократія. Критичне ставлення до бюрократії. Риси бюрократії.* 2. збірн. Вузкий привілейований чиновницько-адміністративний прошарок; чиновництво. *Українська бюрократія. Негативні риси бюрократії. Належати до бюрократії.*

БЮСТ, а, ч. 1. Верхня частина людського тіла до пояса. 2. Скульптурне зображення людини до пояса. *Бюст Шевченка.* 3. розм. Жіночі груди. *Високий бюст.*

Бюстовий, а, е.

БЮСТГАЛЬТЕР, а, ч. Ліфчик. *Мереживний бюстгальтер. Застібка бюстгальтера. Носити бюстгальтер.*

Бюстгальтерний, а, е. *Бюстгальтерний крій.*

БЯЗЬ, і, ж. Щільна бавовняна тканина. *Постільний комплект із бязі.*

Бязевий, а, е. *Бязевий рушник. Бязева сорочка.*

В

- ВААЛ, у, ч. 1. У семітських племен Стародавньої Сирії — бог неба, сонця, родючості, виконував також державно-культові функції. 2. *перен.* Служити Ваалу — надавати перевагу матеріальному.
- ВА-БАНК, *присл.* 1. У деяких картярських іграх — ставка, яка дорівнює всій сумі, що є в банку. *Грати ва-банк.* Ставити ва-банк. 2. *перен.* Іти на крайній ризик; діяти, ризикуючи всім. *Йти ва-банк.*
- ВАВИЛОНСЬКА в е ж а - 1) справа, яка ніколи не буде завершена; 2) велике безсистемне нагромадження, мішанина чого-небудь.
- ВАВИЛОНСЬКЕ с т о в п о т в о р і н - н я — безладдя, шум, сум'яття, від яких потерпає багато людей.
- ВАГАНТИ, ів, *мн.* (*одн.* вагант, а, ч.). У Середні віки в країнах Західної Європи — мандрівні актори (втікачі-ченці, злиденні студенти) та співаки-оповідачі, що латинською мовою складали й виконували любовні, застільні, пародійні пісні, вистави гостросатиричного спрямування. *Пісні вагантів.*
- Вагантівський, а, е. *Вагантівська строфа.*
- ВАГІНА, и, *жс.*, *мед.* Піхва.
- Вагінальний, а, е. 1. Прикм. до вапна. *Вагінальні захворювання.* 2. Признач. для лікування жіночих статевих органів. *Вагінальні свічки.*
- Вагінізм, у, ч. Судомне скорочення м'язів піхви і тазового дна, що перешкоджає статево актові.
- ВАГІНІТ, у, ч., *мед.* Запалення слизової оболонки піхви, спричинене мікроорганізмами або паразитами, хімічними або механічними подразниками, недотриманням правил особистої гігієни. *Лікування вагініту.* *Профілактика вагініту.*
- ВАД, у, ч. Група чорних або коричнево-чорних чи бурих порошкоподібних мінералів — оксидів та гідроксидів марганцю; основна руда для добування марганцю.
- ВАДББТ, а, ч. Великий промисловий човен, яким користувалися мешканці узбережних районів Балтійського моря на початку ХХ ст.
- ВАДЕМЕКУМ, а, ч. Пугівник; кишеньковий довідник. *Купити вадемекум.* *Користуватися вадемекумом.*
- ВАДІ, *невідм.*, *геогр.* Сухі долини, здебільшого в пустелях Північної Африки та Аравії, які періодично, але дуже ненадовго наповнюються водою після сильних дощів.
- Вадозний, а, е. Поверхневий, незначної глибини. *Вадозні води.*
- ВАСР, а, ч. Сталевий трос, канат для буксування траля.
- ВАЗЕЛІН, у, ч. Мазеподібна речовина білого або жовтого кольору, що добувається з нафтових продуктів і застосовується в медицині (як основа мазей) та техніці (як мастило). *Борний вазелін.* *Коробочка з-під вазеліну.* *Тонкий шар вазеліну.* *Намастити вазеліном.*
- Вазеліновий, а, е. *Вазелінова олія.* *Вазелінове мило.*
- ВАЗЕЛЛІОДЕРМА, и, *жс.*, *мед.* Бородавчасті нарости на шкірі, спричинені дією вазеліну.
- ВАЗОДИЛАТАЦІЯ, ВАЗОДИЛЯТАЦІЯ, і, *жс.*, *мед.* Розширення судин. *Короткочасна вазодилатація.* *Початкова вазодилатація.*
- Вазодилатори, Вазодилатори, ів, *мн.* Нервові волокна, які проводять імпульси, що здійснюють розширення кровоносних судин; судинорозширювачі.
- Вазодилаторний, Вазодилаторний, а, е. *Вазодилаторні центри.*
- Вазодилатин, Вазодилатин, у, ч. Органічний розширювач кровоносних судин.
- ВАЗОКАРДІОГРАФІЯ, і, *жс.*, *мед.* Рентгенологічне дослідження порожнини серця і магістральних судин при введенні контрастної речовини у кровоносне русло.
- Вазокардіограма, и, *жс.* Графічне зображення роботи серця і магістральних судин.
- ВАЗОКОНСТРІКЦІЯ, і, *жс.*, *мед.* Звуження просвіту судин. *Вазоконстрикція мозкових судин.*
- Вазоконстриктин, у, ч. Органічний

звужувач кровоносних судин після введення контрастної речовини в кровоносне русло.

Вазоконстриктори, ів, *мн.* Нервові волокна, які проводять імпульси, що звужують кровоносні судини; судинозвужувачі.

Вазоконстрикторний, а, е. *Вазоконстрикторні центри.*

ВАЗОМОТОРИ, ів, *мн., спец.* Нервові волокна, які проводять імпульси від центральної нервової системи до кровоносних судин; загальна назва вазоконстрикторів і вазодилаторів.

Вазомоторний, а, е. *Вазомоторна гіперемія. Вазомоторний нерв. Вазомоторні центри.*

ВАЗОПРЕСИН, у, ч., *біол., мед.* Продукт нейросекреції головного мозку, який зумовлює звуження кровоносних судин, підвищення кров'яного тиску і зменшує виділення сечі нирками, а також синтетичний препарат цього гормону. *Властивості вазопресину.*

ВАЙГЕЛЯ, и, *ж., бот.* Парковий кущ із декоративними рожевими дзвіночкоподібними квітками. *Цвіт вайгели.*

ВАЙДА, и, *ж., бот.* Трав'яниста рослина родини хрестоцвітих, що раніше культивувалася в Західній Європі як рослина-барвник, із листя якої добували синю фарбу (індіго). *Саксонська вайда.*

ВАЙЯ, йї, *ж.* Великий розчленований, схожий на гілку листок папороті.

ВАКАНСІЯ, і, *ж.* 1. Вільна, незаміщена посада в штаті установи, науковому чи навчальному закладі; вільне місце. *Вакансія штатного працівника. Наявність вакансій. Відкрити вакансію. Конкурс на заміщення вакансії доцента.* 2. *фіз.* Вузол у кристалічній решітці твердого тіла, не зайнятий атомом чи іоном.

Вакантний, а, е. *Вакантне місце. Вакантна посада. Вакантна ставка.*

ВАКАТ, у, ч. Вільна від тексту і кліше сторінка книжки, журналу і т. ін. (напр. зворот титульної сторінки).

ВАКАЦІЇ, йї, *мн., рідко.* Канікули, перерва в роботі навчальних закладів, установ; відпочинок. *Приїхати на вакації.*

Вакаційний, а, е. *Вакаційний час.*

ВАКУЙЛІ, ль, *мн. (одн. вакуоля, і, ж), біол.* Невеликі, заповнені рідиною

В

- порожнини в цитоплазмі клітин рослинних і тваринних організмів, які виконують травну, видільну та ін. фізіологічні функції. *Пульсуючі вакуолі. Травні вакуолі.*
- Вакуолізація, і, ж., *біол., фізіол.* 1. Процес утворення клітинних включень (вакуоль). 2. Наявність надміру вакуоль у клітині.
- Вакуольний, а, е.
- ВАКУУМ, у, ч., *фіз., хім.* 1. Розріджений стан газу або повітря всередині закритого резервуара. *Створення вакууму. Стан вакууму. Умови надвисокого вакууму.* 2. Простір, у якому немає речовини. 3. *перен.* Відсутність чого-небудь; незаповненість. *Ідеологічний вакуум. Духовний вакуум. Інформаційний вакуум. Вакуум довіри. Жити у вакуумі.*
- Вакуумний, а, е. *Вакуумний насос. Вакуумне плавлення. Вакуумна установка. Вакуумний прилад. Вакуумний стан. Вакуумний процес.*
- Вакуумування, я, с. *Вакуумування плавок. Вакуумування бетону.*
- Вакуумувати, ую, уеш. Створювати, зберігати вакуум; видаляти повітря, газ, воду і т. ін. із чого-небудь за допомогою вакуумних установок. *Вакуумувати сталь.*
- ВАКУУМ... Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок із вакуумом.
- ВАКУУМ-ЕКСТРАКЦІЯ, і, ж., *мед.* В акушерстві — операція виймання плоду спеціальним апаратом, що здійснюється за рахунок розрідження повітря.
- ВАКУУММЕТРІЯ, і, ж., *фіз.* Сукупність методів вимірювання тиску розріджених газів.
- Вакуумметр, а, ч. Прилад для вимірювання тиску розріджених газів або повітря в замкненому просторі.
- Вакууметричний, а, е. *Вакууметричні дослідження.*
- ВАКУУМРЕГУЛІЦІЯ, і, ж., *мед.* Штучне переривання вагітності шляхом вакуумної аспірації, яке здійснюють на ранніх стадіях вагітності.
- Вакуумрегуляційний, а, е. *Вакуумрегуляційний метод.*
- ВАКУУМ-ФІЛЬТР, у, ч., *спец.* Фільтр, у якому для створення перепаду тиску на фільтрувальній перегородці за нею створюється розрідження.
- ВАКУФ, ВАКФ, а, ч. У мусульманських країнах — нерухоме майно (як правило, земля), що не обкладається податком і не відчується; те, що подароване, надане в користування державою або належить згідно із заповітом релігійним і добродійним організаціям.
- ВАКХ, а, ч. У давньогрецькій і давньоримській міфологіях — бог рослинності; опікун виноградарства і виноробства, бенкетів і веселощів.
- Вакханалія, і, ж. 1. *мн.* Давньогрецьке і давньоримське свято на честь бога Вакха, яке супроводжувалось оргіями. 2. *перен.* Розгульне бенкетування, безтямне, нестримне пияцтво; оргія. *Нічна вакханалія. Вакханалія життя.*
- Вакханальний, Вакхічний, а, е. *Вакханальні танці.*
- Вакханка, и, ж. 1. В античному світі — жриця бога Вакха, учасниця вакханалій (у 1 знач.). *Хор вакханок.* 2. *перен.* Жінка, нестримна у проявах своєї пристрасті.
- ВАКЦИНА, и, ж. 1. *мед.* Виготовлений із шгучно ослаблених або вбитих хвороботворних мікробів чи продуктів їх життєдіяльності препарат, що вводиться в організм людини та тварини для імунізації, а також із профілактичною та лікувальною метою. *Щеплення вакциною. Вакцина проти поліомієліту.* 2. *інформ.* Антивірус, який заздалегідь уводять у комп'ютерну програму, що охороняється.
- Вакцинальний, а, е. *Вакцинальна екзема. Вакцинальний мієліт.*
- Вакцинація, і, ж. Застосування вакцини для запобігання інфекційним захворюванням шляхом створення імунітету. *Масова вакцинація. Напкірна вакцинація. Вакцинація проти туберкульозу. Вакцинація новонароджених.*
- Вакцинний, а, е. *Вакцинна токсидермія. Вакцинний кон'юнктивіт.*
- Вакцинований, а, е. *Вакцинована тварина.*
- Вакцинувати, ую, уеш. *Вакцинувати школярів. Вакцинувати з метою профілактики.*
- ВАКЦИНОПРОФІЛАКТИКА, и, ж. Запобігання інфекційним захворюванням шляхом вакцинації.
- ВАКЦИНОТЕРАПІЯ, і, ж. Застосування вакцини для лікування інфекційних захворювань.
- ВАЛААМОВА ослиця — про покірливу, мовчазну людину, що несподівано висловлює протест, захищаючи себе або інших.
- ВАЛАНСЬЄН, а, ч. Тонке мереживо особливого плетіння. *Мереживо валансьєн.*
- Валансьєнський, а, е. *Валансьєнський мережива.*
- ВАЛЕНТНІСТЬ, ності, ж. 1. Здатність атомів хімічного елемента приєднувати до себе або заміщати певну кількість атомів іншого елемента. *Змінна валентність. Валентність елемента. Одиниця валентності.* 2. *лінгв.* Здатність слова поєднуватися з іншими словами у словосполученні і реченні. *Лексична валентність. Граматична валентність.* 3. *екол.* Здатність живого виду існувати в різноманітних умовах середовища.
- Валентний, а, е., *хім.* Який сполучається з атомами іншого елемента. *Валентні електрони.*
- ВАЛЕОЛІГІЯ, і, ж. Наука, що вивчає проблеми фізичного і ментального здоров'я людини. *Завдання валеології. Уроки валеології.*
- Валеолог, а, ч. *Вітчизняні валеологи.*
- Валеологічний, а, е. *Валеологічна тема.*
- ВАЛЁр у, ч. У живописі і графіці — відтінок тону, що у взаємозв'язку з іншими відтінками виражає певне співвідношення світла і тіні; інтенсивність колірного тону.
- ВАЛЕРІАНА, и, ж. Багаторічна трав'яниста рослина родини валеріанових, кореневище та корені якої використовують як сировину для виготовлення заспокійливих і тонізуючих препаратів. *Валеріана лікарська. Екстракт валеріани.*
- Валеріановий, а, е. *Валеріанові краплі. Валеріанова настоянка.*
- Валер'янка, и, ж., *розм.* *Таблетка валер'янки. Пути валер'янку.*
- ВАЛЁТ, а, ч. У гральних картах — молодша фігура, що зображує зброєносця. *Червовий валет. Валет пік. Ходити валетом.*
- ВАЛЁДНИЙ, а, е, *книжн.* Який відповідає певним вимогам, чинний, надійний, належний, переконливий.
- Валідність, ності, ж. *Валідність експериментальних даних. Валідність інформації.*
- ВАЛЁДОЛ, у, ч. Медичний препарат, що використовується як заспокійливий, судинорозширювальний і протиблоковотний засіб.
- ВАЛЁЗА, и, ж. Тверда сумка, ручна скринька з прикріпленою кришкою для дорожніх речей.
- ВАЛЁН, у, *хім.* Життєво необхідна амінокислота, що входить до складу білків і нестача якої може спричинити гальмування росту, порушення діяльності нервової системи та ін. негативні зміни в організмі.
- ВАЛЁСНЕРІЯ, і, ж. Водяна рослина родини жабурникових, яку вирощують в акваріумах. *Валіснерія спіральна.*
- ВАЛЁНЕЯ, і, ж. Чашечка жолудя деяких видів дуба; містить дубильні

вакуолізація — валонезя

В

- речовини. *Технічне використання валонеї.*
- ВАЛОРИЗАЦІЯ**, і, ж., екон. 1. Штучне підвищення ціни будь-якого товару головним чином через скорочення його виробництва. 2. Підвищення курсу паперових грошей, цінних паперів тощо.
- Валоризований**, а, е.
- Валоризувати**, ую, уеш.
- ВАЛТАСАРИВ** б е н к е т — свято, бенкет напередодні трагедії, нещастя, смерті; ситуація приреченості, неминучої біди.
- ВАЛТОРНА**, и, ж. Мідний мундштуковий духовий музичний інструмент у формі кільцеподібно зігнутого мисливського рога; має м'який наспівний звук і входить до складу духових оркестрів.
- Валторніст**, а, ч. *Кращі валторністи України.*
- Валторністка**, и, ж.
- Валторновий**, а, е. *Валторновий реєстр.*
- ВАЛЬВАЦІЯ**, і, ж., фін. Визначення вартості іноземної валюти в національних грошових одиницях за вагою вміщеного в ній валютного металу (срібла, золота).
- ВАЛЬВУЛЯРНИЙ**, а, е. Який стос, клапанів серця.
- ВАЛЬГАЛЛА**, **ВАЛГАЛЛА**, и, ж. У давньоскандинавській міфології — палац бога Одіна, прихисток душ воїнів, які загинули в бою.
- ВАЛЬДШНЕП**, а, ч. Лісовий птах родини куликів із темно-рудуватим оперенням, довгим дзьобом і довгими ногами. *Полювання на вальдинепів.*
- ВАЛЬКІРІЙ**, ій, мн. (одн. валькірія, і, ж.) І. У давньоскандинавській міфології — войовничі вершники, діви-богині, що витали над полем бою, розподіляючи перемогу і смерть та опікуючись душами вбитих воїнів. 2. *перен.* Дівчина з незалежною, непокірною вдачею.
- ВАЛЬМОВИЙ** д а х, *архіт.* — дах над прямокутним будинком, що має два схили (над довгими стінами) трапецієподібні, а два схили (над короткими стінами) — трикутні.
- Вальма**, и, ж. Схил вальмового даху.
- ВАЛЬШТІЄВА** н і ч — 1. Язичницьке свято давніх германців, ніч перед святом святої Вальпургії, коли, за середньовічними переказами і повір'ями, у Німеччині на горі Броккен відбуваються відьомські та чаклунські оргії. 2. *перен.* Розгульна вечірка, оргія; нестримне святкування.
- ВАЛЬС**, у, ч. 1. Парний бальний танець із плавним кружлянням у поєднанні з поступальними рухами, що виконується під музику розміром в 3/4 такту; темп від помірного до швидкого. *Повільний вальс. Вальс-бостон. Танцювати вальс. Запросити на вальс.* 2. Музичний твір із розміром в 3/4 такту для супроводу танцю або самостійного виконання. *Заграти вальс. Вальс Шопена.*
- Вальсовий**, а, е. *Вальсовий ритм.*
- Вальсувати**, ую, уеш. *Вальсувати з дівчиною. Вальсують пари.*
- ВАЛЬТРАП**, а, ч. Попона для коня з товстого сукна.
- ВАЛЬЦІ**, ів і їв, мн. (одн. валець, льяця і льяця, ч). 1. Різноманітні робочі машини, механізми, які подрібнюють, штампують та іншим способом обробляють матеріал, пропускаючи його між валами, що обертаються. *Кувальні вальці. Дробильні вальці.* 2. Робочі органи (валки, циліндри, конуси) вальцювальних машин. *Млинарські вальці. Кувальні вальці.*
- Вальцівник**, а, ч., Вальцювальник, а, ч. *Вальцювальний жерсті.*
- Вальцівниця**, Вальцювальниця, і, ж. *Вальцівниця льону.*
- Вальцьований**, а, е.
- Вальцьовий**, а, е. Який має у своєму механізмі вальці. *Вальцьова льономолотарка. Вальцьовий млин.*
- Вальцювальний**, а, е. *Вальцювальний цех.*
- Вальцювання**, я, с. *Вальцювання виробів.*
- Вальцювати**, юю, юеш. Пропускати між вальцями (для розплющення, роздрібнення і т. ін.). *Вальцювати сталь. Вальцювати метал.*
- ВАЛЬЦМАСА**, и, ж. Желатиново-гліцеринова суміш, з якої способом лиття у спеціальні форми виготовляють валики друкарських машин високого друку.
- ВАЛЮТА**, и, ж. І. Грошова одиниця, прийнята за основу грошової системи країни (гривня, марка, долар, фунт стерлінгів і т. ін.); тип грошової системи держави. *Золота валюта. Срібна валюта. Паперова валюта. Національна валюта. Базисна валюта. Паралельна валюта. Резервна валюта. Тверда валюта. Конвертована валюта.* 2. Гроші та грошові знаки (векселі, чеки і т. ін.) іноземних держав, що використовуються в міжнародних розрахунках (стосовно грошей та грошових знаків цієї країни), мають твердий курс і вільний обіг. *Іноземна валюта. Єдина євроЛейська валюта. Обмін валюти. Виплачувати гонорар валютою. Отримувати стипендію у валюті.*
- Валютний**, а, е. *Валютні операції. Валютний обмін. Валютні надходження.*
- Валютний курс. Валютна інтервенція. Валютна політика. Валютний арбітраж. Валютні резерви. Валютні ринки. Валютний демпінг. Валютна угода. Валютна ціна. Валютна декларація. Валютна заборгованість. Валютна ліцензія. Валютна система. Валютна спекуляція. Валютний контроль. Валютний коридор. Валютний рахунок. Валютні відрахування. Валютні ціності. Валютна монополія.*
- Валютник**, а, ч., розм. Той, хто займається незаконною купівлею або продажем валюти. *Боротьба з валютниками.*
- Валютниця**, і, ж.
- Валютування**, я, с. Зазначення, визначення конкретного терміну чи дати, відколи починається нарахування відсотків на дебетові або кредитові суми.
- ВАМП**, невідм., ж., розм. Жінка демонічної вроди, спокусниця, що відіграє фатальну роль у житті чоловіків (перев. жартівливо або іронічно), примушує їх страждати тощо. *Жінка-вамп. Справжня вамп. Образ вамп. Імідж вамп.*
- ВАМПІР**, а, ч. 1. За народним повір'ям — перевертень, мрець, що нібито виходить ночами з домовини і ссе кров сплячих людей; упир. 2. Рід великих кажанів, що живуть у тропічних лісах Америки та Антильських островів, харчуються кров'ю теплокровних тварин, іноді нападають на людей. 3. *перен.* Жорстока, нещадна до інших людина; кровопивця. *Енергетичний вампір.*
- Вампіризм**, у, ч. *Явище вампіризму. Випадки вампіризму.*
- Вампірський**, а, е.
- ВАМПУМ**, у, ч. Намисто із мушель, що використовувалося у північноамериканських індіанців як елемент релігійного обряду, обмінна одиниця та ін.; комбінація кольорових мушель слугувала також різновидом предметного письма.
- ВАНАДІНІТ**, у, ч. Рідкісний мінерал класу фосфатів, що використовується як руда для добування ванадію.
- ВАНАДІЙ**, ю, ч. Хімічний елемент, твердий метал сіро-сталевого кольору, що використовується при виготовленні високосортної сталі.
- Ванадати**, ів, мн. Група мінералів, солей ванадієвої кислоти (здебільшого руди ванадію, рідше — урану); основна сировина для добування ванадію.

ванадієвий — варіація

В

- Ванадієвий, а, е. *Ванадієвий ангідрид. Ванадієва сталь.*
- ВАНДАЛИ, ів, мн. (одн. вандал, а, ч).
1. Група східногерманських племен, які, завоювавши частину Римської імперії та Рим, знищили багато цінних пам'яток мистецтва й архітектури. *Битва з вандалами. Похід вандалів. 2. перен.* Руйнівники культурних цінностей; невігласи; варвари. *Фашистські вандали. Репутація вандала. Поведінка вандалів.*
- Вандалізм, у, ч. Безпощадне та невинувдане, варварське нищення пам'яток культури та історії. *Прояви вандалізму. Акт вандалізму. Бути свідком вандалізму.*
- Вандальський, а, е. *Вандальська поведінка.*
- ВАНДЕЯ, ї, ж., перен. 1. Осередок опору старого ладу новому режимові (походить від однойменної назви провінції у Франції, де під час революції XVIII ст. відбувалися виступи селян проти республіканської влади). 2. Кривава помста, розправа над заколотниками. *Кривава вандея.*
- ВАНДРУТ, а, ч. Допоміжний елемент кріплення у шахті — довгий брус уздовж виробки шахти, який надає стійкості всій системі кріплення.
- ВАНІЛІН, у, ч. Білий кристалічний порошок із запахом ванілі, який одержують штучно, хімічним шляхом і використовують у харчовій та парфумерній промисловості. *Ароматизувати тісто ваніліном.*
- Ваніліновий, а, е.
- ВАНІЛЬ, і, ж. 1. Тропічна повзуча рослина, плоди якої містять ароматичні речовини. 2. Спеціально оброблені ароматичні стручки цієї рослини, які використовують у кондитерському й парфумерному виробництві.
- Ванільний, а, е. *Ванільний крем. Ванільні тістечка.*
- ВАНТИ, вант, мн. (одн. ванта, и, ж.), мор. Сталеві або прядив'яні канати для кріплення щогл і піднімання по них. *Триматися за ванти.*
- Байтовий, а, е. *Байтовий міст.*
- ВАНТУЗ, а, ч. Пристрій для автоматичного випускання з водопровідних труб повітря, яке перешкоджає протіканню води, і запускання повітря при випорожненні труб. 2. Пристосування для очищення каналізаційних стоків — порожниста гума напівсфера з ручкою. *Новий вантуз. Користуватися вантузом. Чистити раковину вантузом.*
- ВАПОРИЗАЦІЯ, і, ж., спец. Випарювання, перетворення рідини в пару.
- Вапор, а, ч. Нафтове мастило для змащування циліндрів парових машин, які працюють на перегрітій парі.
- Вапоризатор, а, ч. Прилад для перетворення рідини на пару. *Потужний вапоризатор.*
- Вапоризований, а, е. *Вапоризований розчин.*
- ВАПОРИМЕТР, а, ч. Прилад для визначення пружності пари різних рідин при певних температурах.
- ВАРА, и, ж. Одиничі довжини в багатьох країнах Латинської Америки; величина 1 В. коливається від 80 до 100 см.
- ВАРАН, а, ч. Велика хижа південна ящірка з довжиною тіла від 0,8 до 3 м.
- ВАРАНТ, а, ч., фін. 1. Вид цінних паперів, що дає право власникові облигацій або привілейованих акцій купувати звичайні акції за наперед визначену ціну. 2. Свідчення про прийняття товару на зберігання, яке дає право його власникові одержувати позику під заставу цього товару.
- ВАРВАРИ, ів, мн. (одн. варвар, а, ч.).
1. іст. Назва, яку давали стародавні греки і римляни народам та племенам, що не належали до греко-римської цивілізації і стояли на нижчому рівні культурного розвитку.
2. перен. Некультурні, малосвідомі, грубі люди; руйнівники культурних цінностей. *Фашистські варвари.*
- Варварство, а, с.
- Варварський, а, е. *Варварські окупанти.*
- ВАРВАРІЗМ, у, ч., лінгв. Запозичене чи створене за зразком іншої мови слово або вислів, що порушує норми цієї мови і сприймається як чужорідне.
- ВАРГАН, а, ч. Самозвучний язичковий музичний інструмент (українська дримба).
- ВАРЁК, у, ч. Викинуті на берег моря водорості, які використовують у сільському господарстві (як добриво і корм для худоби), а також при виробництві соди, йоду.
- ВАР'ЄТЕ, невідм., с. Естрадний театр легкого жанру з елементами музичного та циркового мистецтва. *Артистка вар'єте. Танцювати у вар'єте.*
- ВАРИКАП, а, ч., техн. Напівпровідниковий прилад, конденсатор, який використовують у радіоелектронних пристроях як ємність, що змінюється при зміні прикладеної електричної напруги.
- ВАРИКБЗНИЙ, а, е, мед. 1. Вузлуватий, із багатьма розширеннями і потовщеннями. 2. Пов'язаний із захворюванням судин. *Варикозна виразка. Варикозні вузли. Варикозне розширення вен.*
- ВАРИКБНД, а, ч. Сегнетокерамічний конденсатор із різко вираженою нелінійною залежністю його електроємності від величини напруги, прикладеної до його пластин.
- ВАРИКБЦЕЛЕ, невідм., с. Розширення і подовження вен сім'яного канатика, яке виявляється у припухлості основи мошонки та спричинюється порушенням тону судин сім'яного канатика, посиленням припливу крові до статевих органів та утрудненням її відтікання.
- ВАРИСТОП, а, ч. Напівпровідниковий резистор, опір якого непропорційно залежний від прикладеної до нього напруги і який використовується для стабілізації напруги, захисту від перенапружень тощо.
- ВАРІАБЕЛЬНИЙ, а, е. Здатний утворювати варіанти, видозміни; що може змінюватися в яких-небудь межах; нестійкий, непостійний, мінливий. *Варіабельна величина.*
- Варіабельність, ності, ж. *Варіабельність результатів. Варіабельність комбінацій.*
- ВАРІАНТ, а, ч. 1. Видозміна, різновид чого-небудь. *Варіант завдання. Можливі варіанти розвитку подій.* 2. Інша редакція того самого твору (літературного, музичного, фольклорного і т. ін.). *Варіанти мелодії. Перший варіант повісті. Чорновий варіант п'єси. Остаточний варіант твору.* 3. У шахах і шашках — одна з імовірних комбінацій ходів, можливих при цьому розташуванні фігур. *Дебютний варіант.*
- Варіантний, а, е. *Варіантний розв'язок.*
- Варіантність, ності, ж. *Явище варіантності.*
- ВАРІАНТА, и, ж. 1. Організм тварини або рослини, який відхиляється за певною ознакою від основного типу. 2. У статистиці — кожний член ряду чисел.
- ВАРІАТОР, а, ч. Пристрій, що забезпечує плавне регулювання швидкості обертання чого-небудь. *Диск варіатора.*
- ВАРІАЦІЯ, і, ж. 1. Видозміна другорядних елементів чого-небудь при збереженні основних. *Варіації розповіді. Варіації поведінки.* 2. Видозміна основної музичної теми, мелодії або її супроводу, а також вид музичного твору — ряд п'єс, які об'єднуються спільною темою, але різняться мелодією, ритмом, гармонією, темпом і т. ін. *Варіації на тему народної*

В

- пісні. Варіації на тему опери. Тема з варіаціями. 3. біол. Деякі відхилення від основного типу у тварин і рослин під впливом природних або штучних умов. Варіації бруньок і пагонів. 4. мат. Зміна виду функцій величин у варіаційному численні.*
- Варіативний, а, е. Який має або може утворювати варіації. *Варіативні елементи. Варіативний складник навчальної програми.*
- Варіативність, ності, ж. *Варіативність навчального матеріалу. Варіативність способів вираження у мові.*
- Варіаційний, а, е. *Варіаційна природа народної музики. Варіаційна статистика. Варіаційний ряд. Варіаційна форма.*
- Варіювати, юю, юєш. 1. Робити або говорити те саме по-різному; урізноманітнювати. *Варіювати ритмічну структуру вірша. Варіювати кольорову гаму. 2. муз. Видозмінювати музичний твір або його частину в мелодійному, гармонічному, метричному чи іншому плані, зберігаючи основну тему. Варіювати запропоновану тему.*
- Варіювання, я, с. *Варіювання основного наспіву.*
- ВАРІОЕКРАН, у, ч. Екран, на якому демонструються варіоскопічні фільми.
- Варіоскопний, а, е.
- ВАРІОКІНБ, невідм., с. Те саме, що варіофільм.
- ВАРІОЛБІД, а, ч. Легка форма натуральної віспи.
- ВАРІОМЕТР, а, ч. 1. Контрольно-вимірний прилад, який указує на зміну величини чого-небудь (сили, швидкості і т. ін.). *Авіаційний варіометр. Гравітаційний варіометр. Шкала варіометра. 2. У радіотехніці — пристрій для плавної зміни індуктивності коливального контуру.*
- ВАРІОСКОПІЯ, і, ж. Метод знімання і демонстрування варіофільмів, що залежно від важливості і змістового навантаження певного кадру дає змогу корегувати його розміри і конфігурацію на екрані.
- Варіоскопічний, а, е. *Широкоформатний варіоскопічний фільм.*
- ВАРІОФІКАЦІЯ, і, ж. Випуск різних варіантів однієї продукції,
- ВАРІОФІЛЬМ, у, ч. Фільм, у якому розміри та конфігурацію кадрів на екрані можна змінювати залежно від їх важливості та змістового навантаження.
- ВАРНА, и, ж. Кожна з чотирьох станових груп у Стародавній Індії (брахмани, кшатрії, вайші, шудри), з яких згодом утворилися касты.
- варіативний — ват-секунда
- ВАРНАШРАМА, и, ж. Ведична система, яка розчленовує суспільство на чотири класи (варни) відповідно до якостей і роду занять людини і на чотири ступені духовного життя (ашрами).
- ВАРФОЛОМІВСЬКА н і ч - 1. Масове вбивство гугенотів, яке за наказом Катерини Медичі і Гізів учинили католики в Парижі в ніч на 24 серпня 1572 р., напередодні свята св. Варфоломія; було знищено близько 30 тисяч людей. 2. *пер. єн.* Жорстока розправа, масове знищення людей.
- ВАРИГИ, ів, мн. (одн. варяг, а, ч.), іст. Давньоруська і візантійська назва скандинавів (норманів), які в IX ст. чинили напади на Східну і Західну Європу; займалися також торгівлею, а пізніше служили воїнами-наймцями у давньоруських князів.
- Варязький, а, е. *Варязькі купці.*
- ВАСАЛІТЕТ, у, ч. У Західній Європі в Середні віки — система відносин особистої залежності одних феодалів від інших, заможніших і могутніших.
- Васал, а, ч. 1. У Середні віки в Західній Європі — феодал, який одержував від заможнішого феодала-сюзерена земельні ділянки й заступництво, за що виконував для нього ряд повинностей. 2. *перен.* Людина, країна, організація і т. ін., що у всьому підпорядковується тому, від кого або від чого залежить.
- Васальний, а, е. *Васальна залежність. Васальна держава.*
- Васальство, а, с.
- Васальський, а, е.
- ВАСИЛІАНИ, ан, мн. 1. Ченці католицького ордену, створеного у Візантії на основі статуту богослова Василя Великого (IV ст.). 2. Ченці греко-католицького ордену, заснованого на західноукраїнських і західнобілоруських землях після Берестейської унії 1596 р. *Отці ордену василіан.*
- Василіанський, а, е. *Василіанський монастир.*
- ВАСИЛІСК, а, ч. 1. Казкова тварина з головою півня, тілом жаби, хвостом змії та короною на голові, здатна вбивати своїм поглядом. 2. Рід південноамериканських ящірок родини ігуанових із гребенем на голові та хвості.
- ВАСКУЛІТ, у, ч. Запалення стінок дрібних кровоносних судин. *Ревматичний васкуліт. Інфекційний васкуліт. Ревматоїдний васкуліт.*
- ВАТ, а, ч. Одиниця вимірювання електричної потужності, яка дорівнює силі струму в 1 ампер при напрузі в 1 вольт.
- Ватний, а, е. *Ватний опір. Ватні втрати.*
- БАТА, и, ж. Волокнистий розпушений матеріал із бавовни, вовни або синтетичних матеріалів, який використовують у медицині, техніці, побуті.
- Ватний, Ватяний, а, е. 1. Зробл. із вати, на ваті. *Ватна пов'язка. Ватний компрес. Ватяна ковдра. 2. Подібний до вати. Ватяна борода.*
- ВАТЕРВЕЙС, а, ч. Товстий дерев'яний брус або дошка вздовж бортів судна на дерев'яному палубному настилі.
- ВАТЕРЖАКЕТ, а, ч., ВАТЕРЖАКЕТ-НА ПІЧ — шахтна піч для виплавлення міді, нікелю, свинцю, олова з руд; верхня частина будується з вогнетривкої цегли, стінки нижньої частини — з порожнистих металевих коробок, які охолоджуються водою.
- ВАТЕРКЛЮЗЕТ, а, ч. Туалет, убіральня з пристроєм для механічного промивання водою.
- ВАТЕРЛІНІЯ, і, ж мор. Лінія вздовж борту судна, яка вказує на межу занурення судна у воду при нормальному його навантаженні. *Нижче ватерлінії.*
- ВАТЕРПАС, а, ч. Найпростіший прилад для перевірки горизонтального положення лінії, площини. *Теслярський ватерпас.*
- Ватерпасний, а, е.
- ВАТЕРПЮЛО, невідм., с. Спортивна гра з м'ячем на воді між двома командами, що намагаються закинути м'яч у ворота одна одній; водне поло. *Займатися ватерполо. Грати у ватерполо.*
- Ватерполіст, а, ч. *Змагання ватерполістів.*
- Ватерполістка, и, ж. *Команда ватерполісток.*
- Ватерпольний, а, е. *Ватерпольна команда.*
- ВАТИ, ват, мн. Припливно-відпливні смуги на узбережжях морів, які щоденно затоплюються під час припливів та осушуються під час відпливів.
- ВАТМАН, у, ч. Високоякісний цупкий папір для креслення й малювання. *Аркуш ватману.*
- ВАТМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання активної потужності електричного струму у ватах. *Шкала ватметра.*
- Ватметрвий, а, е. *Ватметрові покази.*
- ВАТ-СЕКУНДА, й, ж. Позасистемна одиниця енергії, яка дорівнює роботі, виконаній за 1 секунду при незмінній потужності в 1 ват.

ваучер — вектор

- ВАУЧЕР, а, ч. 1. Цінний папір; приватизаційний чек, який їа початку 90-х років мав забезпечити кожному громадянину право на відповідну долю колишньої державної власності. *Отримати ваучер. Купити ваучер. Продати ваучер. Здати ваучер. Обміняти ваучер.* 2. Документ, додаток до зарубіжної туристичної путівки, який дає право на в'їзд у певну країну і на отримання упродовж туру певних послуг. *Вручити туристові ваучер. Поїхати в Польщу за ваучером.*
- Ваучеризація, ї, жс. Безкоштовне видавання ваучерів населенню з метою залучення до приватизації (акціонування) державної власності. *Ваучеризація населення.*
- Ваучерний, а, е. *Ваучерний аукціон.*
- ВАФЛІ, фель, мн. (одн. вафля, ї, жс.). Сухе печиво з клітчастим або фігурним відбитком на поверхні. *Лимонні вафлі. Ласувати вафлями. Випікання вафель.*
- Вафельний, а, е. 1. Зроблений із вафель. *Вафельний торт.* 2. Подібний до вафель. *Вафельний рушник.* 3. Признач. для випікання вафель. *Вафельна форма.*
- Вафельник, а, ч. Той, хто випікає вафлі.
- Вафельниця, ї, жс. 1. Жін. до вафельник. 2. Форма для випікання вафель. *Електрична вафельниця.*
- ВАХТА, и, жс. 1. мор. Чергування, перебування на якому-небудь посту на судні. *Стояти на вахті. Нессти вахту біля штурвала.* 2. мор. Проміжок часу (4—6 годин), протягом якого на судні чергує одна зміна. 3. мор. Частина екіпажу, яка відбуває позмінне чергування на судні. 4. перен., розм. Чергування. *Нічна вахта.*
- Вахтер, вахтєра, ч. Черговий сторож в установі. *Сумлінний вахтер.*
- Вахтерка, и, жс. *Літня вахтерка.*
- Вахтерський, а, е.
- Бюстовий, а, е, мор. *Вахтовий журнал. Вахтовий матрос.*
- ВАХХАБІТИ, їв, мн. Послідовники однієї з течій в ісламі, які вимагали повернутися до первісного ісламу, відмовитися від розкоші, пісень, танців, споживання вин, тютюну тощо. *Радикальні ваххабіти. Ідеологія ваххабітів.*
- ВАШГЕРД, а, ч., техн. Найпростіший пристрій (лоток) для промивання і збагачення зрністих і намулистих руд, особливо золотоносного піску.
- ВЕБЕР, а, ч. Одиниця магнітного потоку в Міжнародній системі одиниць.
- ВЕБЕРМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання магнітних потоків.
- ВЕБ-МАЙСТЕР, тра, ч., інформ. Офіційна посадова особа, відповідальна за належне функціонування конкретного сервера всесвітньої інформаційної мережі Інтернет та всіх або частини його веб-сторінок.
- ВЕБ-САЙТ, а, ч., інформ. Вузол всесвітньої інформаційної мережі Інтернет.
- ВЕБ-СЕРВЕР, а, ч., інформ. Сервер всесвітньої інформаційної мережі Інтернет.
- ВЕГЕТАРІАНСТВО, а, с. Система харчування людини тільки рослинною й молочною їжею, без уживання м'яса. *Прихильник вегетаріанства.*
- Вегетарианець, нця, ч. Людина, яка не вживає м'яса і харчується тільки рослинною й молочною їжею; послідовник, прихильник вегетаріанства. *Переконаний вегетарианець. Стати вегетарианцем. Раціон вегетаріанця.*
- Вегетаріанка, и, жс. *Послідовна вегетаріанка.*
- Вегетаріанський, а, е. *Вегетаріанська їжа. Вегетаріанська їдальня. Вегетаріанська дієта.*
- ВЕГЕТАЦІЯ, ї, жс., бот. Період активної життєдіяльності рослин, який виявляється в їх живленні, рості й розвитку. *Вегетація фруктових дерев. Період вегетації. Проблеми вегетації.*
- Вегетативний, а, е, біол. 1. Пов'язаний із ростом та живленням рослинних і тваринних організмів. *Вегетативний ріст. Вегетативний гібрид. Вегетативний спосіб розмноження. Вегетативні органи рослин. Розростання вегетативної маси.* 2. перен. Позбавлений суспільних інтересів; обивательський. *Вегетативне життя.*
- Вегетативно. *Розмножуються вегетативно.*
- Вегетаційний, а, е. *Вегетаційні поливи. Вегетаційний період. Вегетаційний метод.*
- ВЕГЕТОНЕВРОЗ, у, ч мед. Функціональне захворювання вегетативної нервової системи людини. *Ознаки вегетоневрозу.*
- Вегетоневрозний, а, е. *Вегетоневрознї явища.*
- ВЕДАНТА, и, жс. 1. Релігійно-філософське вчення в Індії, яке проголошує єднання людської душі з божеством, світовим духом шляхом повного відходу від реальності і заглиблення в чисте мислення. 2. Частина Вед.
- ВЕДЖВУД, а, ч. Різновид англійської кераміки з білими рельєфними фігурами на кольоровому (часто блакитному) тлі.
- ВЕДЖЕР-БОТ, а, ч. Перегонова двомісна шлюпка.
- ВЕДІЗМ, ВЕДАЇЗМ, у, ч. В Індії - найдавніша релігія, для якої характерні обожнювання сил природи, згодом — суспільних сил, культ предків.
- Вєди, вед, мн. Найдавніші пам'ятки давньоіндійської літератури, написані ведичним санскритом у XV—V ст. до н. е.
- Ведичний, а, е. *Ведичні книги. Ведична релігія.*
- Ведійський, а, е. *Ведійська література.*
- ВЕЗІКУЛИ, везикул, мн. (одн. везікула, и, жс.), мед. 1. Пухирці на шкірі, висипка. 2. Утворення в організмі людини і тварин пухирців, заповнених рідиною. 3. Пупкові пухирці.
- Везикулярний, а, е. *Везикулярна ангіна. Везикулярний прояв хвороби. Везикулярний стоматит.*
- ВЕЗІКУЛІТ, у, ч., мед. Запалення сім'яних міхурців (везикул), спричинене гонококом, туберкульозною паличкою та ін. *Катаральний везикуліт. Трихомонадний везикуліт.*
- ВЕЗУВІАН, у, ч. Мінерал, складний силікат кальцію та алюмінію, жовтого, зеленого та бурого кольорів із скляним блиском; інколи використовується як виробний камінь.
- ВЕЙСМАНІЗМ, у, ч. Течія в біології, яка заперечує успадковування ознак, набутих організмом у процесі його розвитку під впливом змінних умов середовища.
- Вейсманіст, а, ч.
- Вейсманістка, и, жс.
- ВЕКСЕЛЬ, я, ч. Письмове боргове зобов'язання встановленого зразка, яке дає його власникові право вимагати від боржника сплати зазначеної у векселі суми грошей у вказаний термін. *Зустрічний вексель. Довгостроковий вексель. Гарантійний вексель. Комісійний вексель. Опротестований вексель. Вексель державної скарбниці. Облік векселя. Переоблік векселя. Акцепт векселя. Видати вексель. Пред'явити вексель. Опротестувати вексель.*
- Вєксельний, а, е. *Вексельне законодавство. Вексельна дисципліна. Вексельний реквізит. Вексельний курс. Вексельне право. Вексельний брокер. Вексельний кредит.*
- ВЄКТОР, а, ч. 1. мат. Відрізок прямої з певним числовим значенням і напрямом у просторі. *Змінний вектор. Сталий вектор. Числове значення вектора. Напрямок вектора.* 2. перен. Напрям, спрямування чого-небудь. *Вектор економічного розвитку.*

В

- Векторний, а, е. *Векторна величина*.
- ВЕКТОРКАРДІОГРАФІЯ, і, ж. Один із видів електрокардіографії, що передбачає об'ємне (просторове) дослідження електричного поля серця.
- ВЕКТОРМЕТР, а, ч., фіз. Прилад для вимірювання значень величини і фази змінного струму або електричної напруги.
- ВЕЛЕНЬ, я, ч. 1. Найкращий гатунок пергаменту з телячої шкіри. 2. Сорт якісного цупкого глянцевого паперу.
- ВЕЛІГЕР, а, н. Плаваюча личинка багатьох морських моллюсків, яка після осідання на дно перетворюється на дорослого моллюска.
- ВЕЛІНГТОНІЯ, і, ж. Північноамериканське хвойне дерево; секвоя.
- ВЕЛО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «велосипед», «велосипедний».
- ВЕЛОББІ, у, ч. Спортивна командна гра з м'ячем, учасники якої пересуваються на велосипедах. *Змагання з велоболу*.
- Велоболіст, а, ч.
- Велоболістка, и, ж.
- Велобольний, а, е. *Велобольна команда*.
- ВЕЛОДРИМ, у, ч. Спортивна споруда у вигляді майданчика зі спеціально обладнаними доріжками для велосипедних тренувань і змагань; велотрек. *Сучасний велодрум. Тренуватися на велодрум*.
- ВЕЛОЕРГОМЕТР, а, ч. Нерухомо закріплений велосипед або пристрій з педалями, що дозволяє дозувати м'язову роботу і реєструвати відповідну реакцію організму.
- ВЕЛОКРБС, у, ч. Спортивні змагання на велосипедах на велику дистанцію.
- ВЕЛОМОБІЛЬ, я, ч. Колісний транспортний засіб із сидінням з опорою для спини, що приводиться в рух ногами людини.
- ВЕЛОРИКША, і, ч. Рикша, який перевозить пасажирів та вантаж на велосипеді з легким двоколісним візком, а також такий велосипед із візком.
- ВЕЛОСИМЕТР, а, ч. Електромеханічний прилад для вимірювання швидкості коливань твердих поверхонь у діапазоні ультразвукових частот, що застосовується для дослідження вібрацій машин і споруд.
- ВЕЛОСИПЕД, а, ч. Навіаавтоматична дво- або триколісна машина, що рухається завдяки силі їздця, який натискає ногами на педалі. *Новий велосипед. Дитячий велосипед. Спортивний велосипед. Купити велосипед, їхати на велосипеді*.
- векторний — венеціанське вікно
- Велосипедист, а, ч. *Клуб велосипедистів*.
- Велосипедистка, и, ж. *Спортсменка-велосипедистка*.
- Велосипедний, а, е. *Велосипедний руль. Велосипедні перегони. Велосипедні змагання*.
- ВЕЛОСИТ, у, ч. Високоякісне мастило для веретен прядильних машин.
- ВЕЛОСПОРТ, у, ч. Змагання, перегони на треку, шосе, пересіченій місцевості на велосипедах, а також гра з м'ячем на велосипедах, фігурне катання на велосипедах тощо.
- ВЕЛОТРЕК, у, ч. Частина велодрому — спеціально обладнана доріжка для змагань із велоспорту, *Новий велотрек. Тренуватися на велотреку*.
- ВЕЛОТУР, у, ч. Вид велосипедних змагань — багатоденні шосейні перегони, що складаються з декількох етапів.
- ВЕЛУМ, а, ч. Орган руху і добування їжі багатьох морських моллюсків.
- ВЕЛФЕР, а, ч. Фінансова допомога американського уряду або приватних організацій бідним; благодійність. *Отримати допомогу за велфером*.
- ВЕЛЬБОТ, а, ч., мор. Легка швидкохідна веслова шлюпка з гострим носом і кормом; використовується здебільшого як рятувальна. *Плавати на вельботі*.
- ВЕЛЬВЕТ, у, ч. Щільна, схожа на оксамит, ворсова бавовняна або синтетична тканина у рубчик на правому боці. *Якісний вельвет. Костюм із вельвету*.
- Вельветовий, а, е. *Вельветові штани*.
- ВЕЛЬВЕТОН, у, ч. Щільна гладкофарбована тканина з начісним густим коротким ворсом на правому боці.
- Вельветоновий, а, е. *Вельветоновий піджак*.
- ВЕЛЬВІЧІЯ, і, ж. Рослина родини вельвічієвих із довгим корінням і великим листям, довжина якого сягає 3 м; росте в прибережних районах Південно-Західної Африки.
- ВЕЛЬСИ, ів, мн. 1. Надводні дошки зовнішньої обшивки дерев'яних суден. 2. Надводний борт.
- ВЕЛЬЦЮВАННЯ, я, с. Добування цинку та деяких інших металів способом відгону при нагріванні (в обертових печах) поліметалевих відходів металургійного виробництва. *Вельцювання брухту*.
- Вельцювати, юю, юєш.
- ВЕЛЮР, у, ч. 1. Назва деяких сортів тканин (драп, фетр та ін.) із низьким, дуже густим і м'яким ворсом на лицьовій поверхні. 2. М'яка шкіра хромового дублення, схожа на замшу. *Натуральний велюр*.
- Велюровий, а, е. *Велюровий капелюх*.
- ВЕЛЯРИЗАЦІЯ, і, ж., лінгв. Особливе забарвлення (ствердіння) приголосного внаслідок піднесення задньої частини спинки язика до м'якого піднебіння.
- ВЕЛЯРНІЙ, а, е, лінгв. Який вимовляється при піднесенні задньої частини спинки язика до м'якого піднебіння (про звук); задньоязиковий, задньопіднебінний. *Велярні приголосні*.
- ВЕНА, и, ж., анат. Кровоносна судина, що несе кров від органів і тканин до серця. *Набряклі вени. Сині вени. Розширення вен. Кров із вени*.
- Венозний, а, е. *Венозна жилка. Венозна кров. Кривава вендета*.
- ВЕНДЕТА, и, ж. 1. Звичай кровної помсти за вбитого родича (на островах Корсика і Сардинія). 2. *перен.* Жорстока помста; розправа.
- ВЕНДОРЛІЗ, у, ч. Вид міжнародного лізингового контракту, за яким зарубіжна філія збуту лізингової компанії купує обладнання у власної фірми і надає його в оренду чи продає на виплат зарубіжному споживачеві.
- ВЕНЦЦИ, ів, мн. Найдавніша назва слов'ян, під якою їх згадували античні автори I—II ст. н. е.
- ВЕНЕПУНКЦІЯ, і, ж., мед. Прокол вени порожнистою голкою для переливання крові, кровопускання, внутрішньовенних ін'єкцій тощо. *Зробити венепункцію*.
- ВЕНЕРА, и, ж. 1. Первісно — римська богиня садів, згодом — богиня вроди й кохання; те саме, що й давньогрецька Афродіта. 2. *астр.* Друга за відстанню від Сонця планета Сонячної системи; за масою і розмірами майже дорівнює Землі.
- ВЕНЕРИЧНА хвороба — інфекційна хвороба, що передається переважно статевим шляхом.
- Венерик, а, ч., розм. Венеричний хворий.
- ВЕНЕРОЛОГІЯ, і, ж. Галузь медичної науки, що вивчає венеричні хвороби і розробляє методи їх профілактики та лікування.
- Венеролог, а, ч. *Кабінет венеролога*.
- Венерологічний, а, е. *Венерологічний диспансер*.
- ВЕНЕСЕКЦІЯ, і, ж., мед. Розтин вени для переливання крові, кровопускання, введення лікарських препаратів, коли неможливо здійснити венепункцію. *Необхідність венесекції*.
- ВЕНЕТИ, ів, мн. Давні, можливо, романські, європейські племена.
- ВЕНЕЦІАНСЬКЕ вікно, архит. — широке вікно з трьома шибками.
- ВЕНЗЕЛЬ, я, ч. Пов'язані між собою або переплетені в художній візерунок початкові літери власних імен. *Старовинний вензель. Фамільний вензель. Намалювати вензель*.
- Вензелевий, а, е. *Вензелевий підпис*.

ВЕНТИЛЬ, я, ч. 1. *техн.* Запірний клапан для вмикання й вимикання трубопроводу або для регулювання руху та інтенсивності потоку рідини, газу, пари і т. ін. у трубопроводі. *Боковий вентиль. Повертати вентиль.* 2. *муз.* Вид клапана в духових музичних інструментах для зміни висоти звука.

3. *інформ.* Елемент цифрової обчислювальної машини, який має кілька входів і тільки один вихід, сигнал на якому утворюється лише за наявності сигналів на всіх входах. 4. Пристрій у камері пневматичної шини, який сприяє нагнітання повітря в камеру і перешкоджає його виходу з неї. *Закрити вентиль.*

Вентильний, а, е. *Вентильні розрядники.*

ВЕНТИЛЯЦІЯ, і, ж. 1. Регульований обмін повітря у закритому приміщенні, що здійснюється за допомогою спеціальних систем і пристосувань та забезпечує необхідну чистоту, температуру, вологість, рухомість повітря. *Недостатня вентиляція. Здійснювати вентиляцію.* 2. Технічна система для здійснення такого обміну; провітрювання. *Штучна вентиляція. Полагодити вентиляцію.*

Вентилюваний, а, е. *Вентилюване приміщення.*

Вентилювання, я, с. *Активне вентилявання. Систематичне вентилявання сховищ.*

Вентилювати, юю, юєш. Провітрювати приміщення, здійснювати вентиляцію (в 1 знач.). *Вентилювати лабораторію. Вентилювати теплицю.*

Вентилятор, а, ч. Компресорний пристрій, який за допомогою спеціальних лопатей переміщує повітря, сприяючи провітрюванню приміщення; також використовується у багатьох виробничих процесах. *Потужний вентилятор. Кімнатний вентилятор. Вентилятор не працює.*

Вентиляторний, а, е. *Вентиляторні труби.*

Вентиляційний, а, е. *Вентиляційний потік. Вентиляційні машини.*

ВЕНТРАЛЬНИЙ, а, е, *анат.* Анатомічний термін, що вказує на розташування органа, його частини чи поверхні на черевному боці або ближче до нього; черевний.

ВЕНЧУРНИЙ, а, е, *спец.* Який займається дослідженням, інженерною вензель — вермицильоз

розробкою, створенням і впровадженням нововведень. *Венчурне підприємство. Венчурна фірма. Венчурний інвестиційний фонд. Венчурна операція. Венчурний бізнес. Венчурне фінансування. Венчурний капітал.*

ВЕРАНДА, и, ж. Відкрите або закрите переднє приміщення (прибудова,

балкон або тераса) з накриттям на легких опорах. *Відкрита веранда. Засклити веранду.*

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ,!, ж., *лінгв.* 1. Перехід інших частин мови у дієслова. *Процес вербалізації.* 2. Вираження словами, ословлення. *Вербалізація поняття.*

ВЕРБАЛІЗМ, у, ч., *несхв.* Марнослів'я; намагання за великою кількістю термінів приховати відсутність знань і серйозної думки.

ВЕРБАЛЬНИЙ, а, е, *книжн.* 1. Словесний. *Вербальні засоби.* 2. *диал.* Письмове повідомлення, що прирівнюється до усної заяви. *Вербальна нота. Вербальна заява.*

ВЕРБЕНА, и, ж. Багаторічна трав'яниста або чагарникова рослина з рясними квітками різних кольорів, зібраними в суцвіття. *Цвіт вербени.*

Вербеновий, а, е. *Вербенова гілка.*

ВЕРБУВАТИ, ую, уєш. 1. Наймати, набирати людей на роботу (у давнину — і до війська). *Вербувати солдатів. Вербувати робочу силу. Вербувати добровольців.* 2. Залучати до якоїсь діяльності, до участі в якій-небудь організації. *Вербувати агентів. Вербувати шпигунів.*

Вербований, а, е.

Вербувальний, а, е. *Вербувальний пункт.*

Вербувальник, а, ч. Той, хто наймає людей на роботу, залучає їх до якоїсь діяльності і т. ін. *Досвідчений вербувальник.*

Вербувальниця, і, ж.

Вербування, я, с. *Займатися вербуванням.*

ВЕРГЕЛЬД, а, ч. У звичасвому праві раннього Середньовіччя — грошовий викуп за вбивство вільної людини, передбачений як заміна кровної помсти.

ВЕРДЖИНЕЛ, а, ч. Струнний клавішний інструмент, різновид невеликого клавесина, найчастіше без ніжок і з однією клавіатурою.

ВЕРДІКТ, у, ч. 1. Рішення присяжних засідателів у суді щодо винності чи невинності підсудного, на підставі якого виносять вирок про засудження або виправдання. *Вердикт Верховного суду. Очікування вердикту. Оголошення вердикту. Винести вердикт. Прийняти вердикт. Відповідно до вердикту.* 2. *п.-рен.* Вирок, ухвала. *Вердикт лікарів.*

ліній.

ВЕРЙІЗМ, у, ч., *мист.* Близький до натуралізму напрям в італійській літературі, образотворчому мистецтві, музиці останньої третини ХІХ ст., суть якого полягає в прагненні правдиво зобразити повсякденний побут, життя сільської бідноти.

Верйст, а, ч.

Верйстка, и, ж.

Верйстський, а, е.

ВЕРИФІКАЦІЯ, і, ж. 1. *наук.* У неопозитивізмі — методологічне поняття на позначення процесу встановлення істинності наукових тверджень у результаті їх емпіричної перевірки, порівняння з чуттєвими даними. 2. *спец.* Перевірка істинності теоретичних положень дослідним шляхом. *Результати верифікації. Підсумки верифікації. Вдатися до верифікації. Теза потребує верифікації.* 3. Процес перевірки точності перезапису інформації в ЕОМ. *Верифікація даних.*

Верифікаторство, а, с.

Верифікаторський, а, е. *Верифікаторський спосіб.*

ВЕРКБЛЕЙ, ю, ч. Проміжний продукт при виплавленні свинцевих руд; складається головним чином із свинцю з незначними домішками золота, срібла та інших металів.

ВЕРЛІБР, у, ч. Неримований нерівнонаголошений віршорядок (і вірш як жанр). *Зразки верлібру.*

Верлібровий, а, е. *Верліброва форма. Верліброва поезія.*

ВЕРМИКУЛІТ, у, ч., *хім.* Мінерал, алюмосилікат магнію та заліза з групи гідролідів, переважно бурого або жовтого кольору, здатний при нагріванні значно збільшуватися в об'ємі; застосовують як тепло- та звукоізоляційний матеріал, вогнетривкий матеріал, для поліпшення структури ґрунтів тощо.

ВЕРМИКУЛІТОБЕТОН, у, ч., *мет.* Різновид особливо легкого бетону, наповнювачем у якому є вермикуліт; використовують для тепло- та звукоізоляційних шарів у панелях стін, перекриттях будівель.

ВЕРМИПСИЛЬБЗ, у, ч., *вет.* Хвороби тварин (овець, кіз, верблюдів), що спричиняються блохами і ха-

В

ВЕРЕЯ, і, ж. 1. Вузкий одномісний перегоновий або дво- чи тримісний судновий човен. 2. Невелике англійське вантажне вітрильне судно для прибережного плавання.

ВЕРЖЕ, *невідм., с.* Сорт паперу з візерунком (водяними знаками) у вигляді сітки з двох систем паралельних

В

- рактируються дерматитом, про-
гресуючим виснаженням.
- ВЕРМИФІБІЯ, і, ж. Страх перед за-
разними комахами.
- ВЕРМУТ, у, ч. Біле, рожеве або червоне
виноградне вино, настояне на арома-
тичних травах. *Пити вермут.*
- ВЕРНІСАЖ, у, ч. Виставка-продаж
художніх виробів, а також урочисте
відкриття такої виставки у присут-
ності спеціально запрошених осіб.
*Організувати вернісаж. Готувати
вернісаж. Купити (продати) картину
на вернісажі. Асортимент вернісажу.
Повідомлення про вернісаж.*
- Вернісажний, а, е.
- ВЕРНЬІР, а, ч., *спец.* 1. Прилад для
відліку довжин або кутів. 2. Прилад
для настроювання радіоапаратури.
- Верньєрний, а, е.
- ВЕРОНАЛ, у, ч. Білий кристалічний
порошок, що використовується як
снодійний засіб. *Уживати веронал.
Курс лікування вероналом.*
- ВЕРБНІКА, и, ж. Одно- або багаторічна
трав'яниста рослина родини
ранникових із дрібними квітками,
окремі види якої культивуються як
декоративні. *Насадження вероники.*
- ВЕРП, а, ч., *мор.* Допоміжний якір на
судні, який використовують у разі
втрати станового якоря або в ава-
рійних ситуаціях.
- ВЕРСЕТ, а, ч. Графічно відокремлений
невеликий фрагмент тексту, який має
самостійну смислову та ритмічно-
інтонаційну цілісність; поділ на
версети прийнято в Біблії.
- ВЕРСИФІКАЦІЯ, і, ж. Система
організації поетичної віршованої
мови; віршування. *Закони версифі-
кації. Вчитися версифікації.*
- Версифікатор, а, ч. 1. Поет. 2. *ірон.* Автор
бездарних віршів, позбавлених
глибокого змісту і поетичності.
- Версифікаторський, а, е.
- Версифікаторство, а, с.
- Версифікаційний, а, е. *Версифікаційна
форма.*
- ВЕРСІЯ, і, ж. 1. Один із кількох різних
переказів, викладів або одне з тлумач-
чень, пояснень якогось факту, події,
явища, твору мистецтва. *Нова версія.
Взаємозаперечливі версії. Версія події.*
2. У слідчій і судовій практиці —
одне з можливих припущень у процесі
розгляду справи. *Робоча версія. Пе-
ревірити версію.* 3. *лінгв.* У деяких
мовах — граматична категорія, що
означає відношення дії до її суб'єкта
чи опосередкованого об'єкта.
- ВЕРСО, *невідм., с.* 1. Зовнішня не-
заповнена частина рукописного су-
вою. 2. Зворотний бік аркуша.
- вермифобія — вимпел**
- ВЕРТЕКС, а, ч. Точка небесної сфери, до
якої здебільшого спрямовані неза-
лежні від загального руху Сонячної
системи власні переміщення зірок.
- ВЕРТИКАЛ, у, ч., *астр.* 1. Будь-яке
велике коло небесної сфери, яке
проходить через zenit і довільну точку
небесної сфери. 2. Прилад для
вимірювання висоти світлil.
- ВЕРТИКАЛЬ, і, ж. Пряма, напрям якої
збігається з напрямом нитки із під-
вішенням до неї тягарцем.
- Вертикальний, а, е. *Вертикальна лінія.
Вертикальна площина.*
- Вертикальність, ності, ж. *Вертикаль-
ність розташування.*
- Вертикально.
- ВЕРФ, і, ж. Сукупність споруд на березі
річки, моря і т. ін., де будують і
ремонтують судна. *Верф
суднобудівного заводу.* 2. Приміщення
для будівництва і стоянки
дирижаблів.
- Верфний, а, е, Верф'яний, а, е.
- ВЕРШЛЯГ, а', ч. Великий важкий молот
для кування металу, подрібнення
каменю і т. ін. *Гупати вершлягом.*
- ВЕСТ, у, ч., *мор.* 1. Прийнята у між-
народній практиці назва заходу,
західного напрямку. *Курс — вест.* 2.
Західний вітер.
- ВЕСТА, и, ж., *астр.* 1. У давньоримській
міфології — богиня домашнього
вогнища й родинного життя, у храмі
якої завжди горіло культове вогнище.
2. Найяскравіша з чотирьох
найбільших малих планет.
- Весталка, и, ж. Жриця давньоримської
богині домашнього вогнища Вести,
яка давала обітницю довічної без-
шлюбності й цноти і зобов'язана була
підтримувати вічний вогонь у храмі
богині. *Похід весталок.*
- ВЕСТВЕРК, а, ч. У каролінських та
романських церквах (особливо в Ні-
меччині) — поперечне приміщення в
західній частині будівлі, призначене
для придворних церемоніалів.
- ВЕСТЕРН, у, ч. Пригодницький кіно-
фільм про життя північноамери-
канських західних штатів у ХІХ ст.,
головними героями якого є ковбої.
*Цікавий вестерн. Старий вестерн.
Відомий вестерн. Дивитися вестерн.
Шанувальник вестерну.*
- ВЕСТЕРНІЗАЦІЯ, і, ж. Процес зростання
впливу культури і політики країн
Заходу, особливо США, на життя
сучасного людства. *Вестерні-
зація культури.*
- ВЕСТИБУЛОМЕТРИЯ, і, ж. Методи
кількісної та якісної оцінки діяльності
вестибулярного апарату, які
грунтуються на оцінці реакцій у
- відповідь на подразнення рецепторів
вестибулярного аналізатора.
- ВЕСТИБУЛЯРНИЙ, а, е. Який сприймає
зміни положення голови і тіла в
просторі, забезпечує збереження
рівноваги. *Вестибулярна система.
Вестибулярний апарат.
Вестибулярний аналізатор,
вестибулярні розлади.*
- ВЕСТИБЮЛЬ, я, ч. Велике переднє або
вхідне приміщення у громадській бу-
дівлі чи житловому будинку.
*Вестибуль вокзалу. Вестибуль
театру. Зустрітися у вестибюлі.
Зайти у вестибуль.*
- Вестибульний, а, е. *Вестибульний ін-
тер'єр. Вестибульні вері.*
- ВЕСТИНГ, у, ч. Право робітників на
отримання допомоги з фондів, утво-
рених за рахунок внесків працевластів
(напр. пенсійних внесків).
- ВЕСТФАЛ, у, ч. Вік середньої епохи
кам'яновугільного періоду.
- ВЕСТФАЛЬСЬКА ф л о' р а — вимерла
теплолюбна флора кам'яновугільного
періоду.
- ВЕТЕРАН, а, ч. 1. Досвідчений, старий
воїн, що брав участь у багатьох боях;
учасник війни. *Ветеран Великої
Вітчизняної війни.* 2. *перен.* Людина,
що багато років успішно працювала в
якій-небудь галузі. *Ветеран праці.
Ветеран педагогіки.*
- Ветеранство, а, с.
- Ветеранський, а, е. *Ветеранська органі-
зація. Ветеранський рух.*
- ВЕТЕРИНАРІЯ, і, ж. Комплекс наук, які
вивчають хвороби тварин, методи їх
профілактики та способи лікування,
питання підвищення продуктивності
тварин тощо.
- Ветеринар, а, ч.
- Ветеринарний, а, е. *Ветеринарний лікар.
Ветеринарна клініка. Ветеринарна
аптека.*
- ВЕТО, *невідм., с.* 1. У державному і
міжнародному праві — остаточна чи
умовна заборона, яку накладає
уповноважений орган чи особа.
Суспензивне вето. Мати право вето.
2. У міжнародному праві — право
члена будь-якого органу, що склада-
ється з представників різних держав,
заборонити прийняття рішення, з
яким він не згоден. 3. Будь-яка за-
борона. *Абсолютне вето. Накласти
вето. Звільнити від вето.*
- ВІМПЕЛ, а, ч. І. Вузкий, довгий,
роздвосний на кінці прапор, який
піднімають на щоглі військового
корабля під час плавання як ознаку
його державної належності. *Шовковий
вимпел.* 2. Вузкий, довгий, зде-
більшого трикутний прапорець, який

- видають на відзнаку яких-небудь досягнень. 3. Металева трубка, футляр, коробка і т. ін. із прапорцем або довгою яскравою стрічкою, який скидають із літака чи іншого літального апарата для передавання відомостей, якого-небудь сигналу і т. ін.
- Вимпельний, а, е.
- ВИНЬЯК, у, ч. Вистояна горілка (бл. 40% міцності), яку виробляють із сирих винних дистилатів і витримують упродовж кількох років у дубових бочках.
- ВІАДУК, а, ч. Мостові споруди, шляхопроводи у вигляді аркових мостів на високих опорах у місцях перетину доріг із іншими великими дорогами, ярами, залізничними коліями тощо. *Тінь віадука.*
- ВІАНДБТИ, ів, мн. (одн. віандот, а, ч.). М'ясо-яєчна порода курей із троякоподібним гребенем і переважно білим оперенням. *Розводити віандотів.*
- ВІБРАНТИ, ів, мн. (одн. вібрант, а, ч.), *лінгв.* Дрижачі приголосні звуки (в українській мові — р).
- ВІРАТО, *невідм., с., муз.* Короткочасне й незначне коливання висоти тону якого-небудь звука (голосу, музичного інструмента і т. ін.), яке надає йому особливого забарвлення й виразності. *Гра вірато.*
- ВІБРАЦІЯ,!, ж. 1. Механічні коливання пружного тіла, що відбуваються з великою частотою і незначною амплітудою; дрижання. *Сильна вібрація. Вібрація мотора. Вібрація верстата. Відчувати вібрацію. Поглинати вібрацію. Зменшити вібрацію.* 2. Незначне короткочасне коливання висоти тону якого-небудь звука (голосу, струни і т. ін.). *Тонка вібрація струни. Вібрація голосу.*
- Вібратор, а, ч. Прилад, пристрій, який утворює й передає коливання (електричні, звукові і т. ін.) у простір або предметам чи матеріалам, з якими він стикається. *Напівхвильовий вібратор. Звуковий вібратор. Працювати з вібратором.* 2. Тіло або система тіл, які здійснюють або в яких можуть відбуватися коливання (струни, камертон і т. ін.).
- Вібраторний, а, е. *Вібраторний механізм.*
- Вібраційний, а, е. 1. Прикм. до вібрація. *Вібраційна техніка. Вібраційний метод обробки деревини. Вібраційний молот.* 2. Який здійснюється за допомогою вібрації. *Вібраційне штампування.* 3. Зумовлений вібрацією. *Вібраційні відчуття. Вібраційна хвороба.*
- Вібрування, я, с. *Вібрування верстата.*
- Вібрування струни.*
- Вібрувати, ус. 1. Перебувати в стані вібрації. *Машина вібрує.* 2. Дрижати, переливатися (про голос, звук). *Голос вібрує.*
- ВІБРИСИ, ів, мн., *біол.* У багатьох ссавців — довгі чутливі волосини, які виконують функцію додаткових допоміжних органів дотику.
- ВІБРІБЗ, у, ч., *вет.* Специфічне інфекційне захворювання сільськогосподарських тварин (головним чином великої рогатої худоби та овець), яке спричиняється бактеріями — різновидами вібріонів.
- ВІБРИСИ, а, ч. Бактерія, що має форму коротенької, схожої на кому, палички з одним або двома джгутиками, розташованими полярно. *Холерний вібріон. Патогенні вібріони. Вібріони ґрунту. Дослідження вібріонів. Забезпечити віброізоляцію.*
- Вібрійонний, а, е. *Вібрійонний аборт.*
- ВІБРО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «вібраційний».
- ВІБРОГРАФ, а, ч., *техн.* Самописний прилад для запису вібрації, вимірювання зміщень тіл, що вібрують.
- ВІБРОІЗОЛІЦІЯ, ї, ж. Захист механізмів, приладів, будівель тощо від можливих ушкоджень унаслідок дії вібрації; здійснюється за допомогою прокладок із пружних матеріалів, амортизаторів тощо. *Віброізоляція будинку.*
- Віброізолятор, а, ч. Пристрій для захисту від шкідливої дії вібрації. *Віброізолятор трактора.*
- Віброізоляційний, а, е. *Віброізоляційний матеріал.*
- ВІБРОМАСАЖЕР, а, ч. Пристрій, що створює вібрацію тієї чи іншої ділянки тіла для стимуляції кровообігу, обміну речовин і т. ін. *Електричний вібромасажер.*
- ВІБРОМЕТРИВ, ї, ж. Сукупність засобів і методів для вимірювання вібрації.
- Віброметр, а, ч. Прилад, яким вимірюють вібрації машин, споруд і т. ін.
- ВІБРОСКБП, а, ч. Прилад для спостереження за механічними коливаннями тіла.
- ВІБРОСТЕНД, у, ч. Дослідний пристрій для випробування механізмів і приладів щодо їх стійкості проти шкідливого впливу вібрації. *Випробування продукції на вібростендах.*
- ВІБРОТЕРАШЯ, ї, ж. Метод лікування деяких захворювань за допомогою вібрації, яка створюється спеціальними апаратами.
- Вібротерапевтичний, а, е. *Вібротерапевтичні засоби.*
- ВІБРОТРИН, а, ч. Електронна лампа, в якій керування електричним струмом здійснюється механічно (переміщенням одного або кількох її електродів).
- ВІБРОФОН, а, ч. Ударний музичний інструмент із фіксованою висотою звука, в якому звук виникає через коливання всього інструмента (напр., гонг).
- Віброфонний, а, е.
- ВІВАРІЙ, ю, ч., *спец.* Приміщення для утримування і розведення піддослідних тварин в умовах, близьких до природних, із навчальною та експериментальною метою. *Університетський віварій. Працювати у віварії. Поповнення віварію.*
- ВІВАТ, виг. 1. Уживається для вираження побажання: «хай живе». 2. у *знач. ім., муз.* Поширена у XVIII ст. форма урочистого співу. *Грати віват.*
- Віватний, а, е. *Віватний кант.*
- ВІВ'ЕРА, и, ж. Невеликий хижий ссавець родини тхорячих, який живе в Африці, Південній Азії і на Малайських островах; виробляє особливий секрет цибетин, який застосовують у парфумерії та медицині.
- ВІВІАШТ, а, ч. Мінерал синього або білого кольору зі скляним блиском, що використовується для виробництва синьої фарби, а також у сільському господарстві як фосфорне добриво.
- ВІВІПАРІЯ, ї, ж. Спосіб продовження роду, коли зародок розвивається всередині материнського організму.
- ВІВІСЕКЦІЯ, ї, ж., *анат.* Здійснення розтину або іншої операції на живій тварині з метою наукового дослідження. *Відділення вівісекції. Здійснювати вівісекцію.*
- Вівісектор, а, ч. Фахівець, який здійснює вівісекцію.
- Вівісекційний, а, е. *Вівісекційний метод.*
- ВІВІФІКАЦІЯ, ї, ж., *мед.* Відсвіження країв рани вирізуванням. *Повторна вівіфікація.*
- ВІВО, *присл., муз.* Жвавий, швидкий темп; жвавий, веселий, натхненний характер музичного виконання.
- Віваче, *муз.* 1. *присл.* Швидко, жваво (про темп виконання музичного твору, швидший від алегро, але повільніший від престо), 2. *невідм., с.* Назва музичного твору або його частини, що виконується в такому темпі.
- ВІВТАР, вівтаря', ч. І. У давніх народів — місце для жертвоприношень; жертвовник. 2. Відокремлене іконостасом підвищення у християнському храмі, де розташований престол і священнодіє духівництво. *Священик виходить із вівтаря.*

вймпельний — віттарний

В

Віттарний, а, е. *Віттарний престол.*

В

вігвам — вієла

- ВІГВАМ**, а, ч. Куполоподібне житло з гілок, кори дерев або шкур в індіанців Північної Америки. *Індіанський вігвам. Житло на зразок вігвама.*
- ВІГІ**, ів, мн. (одн. віг, а, ч). Англійська політична партія XVII—XIX ст., попередниця лейбористської партії, що відстоювала інтереси великої торговельної та фінансової буржуазії і дворянства. *Партія вігів.*
- ВІГІЛЯ**, і, жс. 1. Одиниця виміру нічного часу в Римській імперії. 2. День перед великим святом у католиків римського обряду.
- ВІГІЛЬНІСТЬ**, ності, жс., психол. Здатність зосередити увагу на нових враженнях; спостережливість, пильність.
- ВІГІНЬ**, і, жс. 1. Невелика південноамериканська тварина з роду лам, що має тонку, м'яку шерсть. 2. Високоякісна тонка довга шерсть цієї тварини. 3. Тонка, м'яка тканина із шерсті вігоні або її імітація.
- Вігонеувий**, а, е. *Вігонева тканина. Вігонеувий костюм.*
- ВІДЕО**, невідм., С. 1. Галузь масової культури, пов'язана із записом та відтворенням відеоінформації; технічні засоби, що забезпечують цю галузь. 2. розм. Те саме, що відеофільм. *Дивитися відео.*
- ВІДЕО...** Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок слова із зображенням на екрані електричних сигналів.
- ВІДЕОАДАПТЕР**, а, ч., спец. Пристрій комп'ютера, що забезпечує передавання інформації на дисплей.
- ВІДООБІЗНЕС**, у, ч. Приватна підприємницька діяльність, пов'язана зі створенням і прокатом відеофільмів. *Легальний відеобізнес. Займатися відеобізнесом.*
- ВІДЕОДИСК**, а, ч. Диск, на поверхні якого є спіральні або концентричні доріжки із записом відеофільмів, різноманітних програм і т. ін. *Технології відеодисків.*
- ВІДЕОДИСПЛЕЙ**, я, ч. Монітор, дисплей.
- ВІДЕОІМПУЛЬС**, у, ч. Те саме, що відеосигнал.
- ВІДЕОІНФОРМАЦІЯ**, і, жс. Зображення, зафіксоване на магнітній стрічці, кіноплівці, фотознімку чи оптичному диску, з яких воно може бути відтворене. *Збереження відеоінформації.*
- ВІДЕОКАМЕРА**, и, жс. Портативна камера із вмонтованим пристроєм для відеозапису. *Професійна відеокамера. Цифрова відеокамера. Придбати відеокамеру.*
- ВІДЕОКАРТА**, и, жс., інформ. Технічний пристрій передавання зображення на монітор. *Заміна відеокарти.*
- ВІДЕОКАСЄТА**, и, жс. Касета із записом зображення для наступного відтворення на екрані телевізора. *Випуск відеокасет. Прокат відеокасет.*
- Відеокасетний**, а, е. *Відеокасетний магнітофон.*
- ВІДЕОКАФЕ**, невідм., с. Кафе, де демонструються відеофільми. *Дитяче відеокафе. Відвідувачі відеокафе.*
- ВІДЕОКЛІП**, у, ч. 1. Відеозаставка, що використовується як вставний номер у телепередачі — музичний сюжет зі спеціально знятим зображенням. *Анонс відеокліпу. Знімати відеокліп. Презентувати відеокліп.* 2. Невеликий відеофільм, створений для демонстрації якої-небудь пісні. *Концертний відеокліп. Сюжетний відеокліп. Режисер відеокліпу. Прем'єра відеокліпу. Зніматися у відеокліпі.*
- ВІДЕОМАГНІТОФІН**, а, ч. Апарат для запису і відтворення на магнітній стрічці візуального зображення та звукового супроводу. *Касетний відеомагнітофон. Підключати відеомагнітофон.*
- Відеомагнітофонний**, а, е. *Відеомагнітофонний запис. Відеомагнітофонна стрічка.*
- ВІДЕОМАТЕРІАЛ**, у, ч. 1. Відеозапис, що є демонстраційним матеріалом, який використовується з навчальною метою. *Навчальні відеоматеріали.* 2. Відеозапис реальних подій, фактів, випадків, пригод; відеодокумент. *Відеоматеріал із гарячої точки.* 3. Будь-який неопрацьований, незмонтований запис. *Монтаж відеоматеріалу.*
- ВІДЕОМОНТАЖ**, у, ч. Опрацювання, монтування відеоматеріалу.
- ВІДЕОПРАТСТВО**, а, с. Незаконне тиражування і розповсюдження відеопродукції з метою її продажу або платного прокату.
- Відеопірат**, а, ч. Той, хто займається незаконним тиражуванням, продажем або прокатом відеофільмів.
- Відеопіратський**, а, е. *Відеопіратська продукція.*
- ВІДЕОПІЙСР**, а, ч. Різновид відеомагнітофона, який забезпечує лише відтворення готового відеозапису з відеоплівки; відеопроравач. *Фірмовий відеоплеєр.*
- ВІДЕОПРОКАТ**, у, ч. Прокат відеофільмів. *Пункт відеопрокату. Взяти фільм у відеопрокаті.*
- Відеопрокатний**, а, е. *Відеопрокатний бізнес.*
- ВІДЕОСАЛІН**, у, ч. Салон, де відбувається комерційна демонстрація відеофільмів. *Відвідувати відеосалон.*
- ВІДЕОСИГНАЛ**, у, ч. Змінний електричний сигнал, завдяки якому створюється зображення. *Чіткий відеосигнал. Відсутність відеосигналу.*
- ВІДЕОСИСТЕМА**, и, жс. Комплект апаратури для перегляду і дублювання відеозаписів — відеомагнітофон чи відеоприставка з телевізором. *Відеосистема фірми «Соні».*
- ВІДЕОСЮЖЕТ**, у, ч. Сюжет, знятий на відеоплівку. *Інформаційний відеосюжет. Рекламний відеосюжет.*
- ВІДЕОТЁКА**, и, жс. Зібрання відеокасет, відеострічок, відеоплівок, а також місце для їх зберігання.
- ВІДЕОТЕЛЕФОН**, у, ч. Вид зв'язку, при якому абоненти чують і одночасно бачать одне одного, а також апарат для такого зв'язку. *Розмова по відеотелефону.*
- Відеотелефонний**, а, е. *Відеотелефонний зв'язок. Відеотелефонна апаратура. Відеотелефонна мережа.*
- ВІДЕОТЕРМІНАЛ**, у, ч. Пристрій для дистанційного вводу чи виводу інформації в обчислювальних системах, устаткований екраном візуального контролю.
- ВІДЕОТЁХНІКА**, и, жс., збірн. Апаратура, обладнання, технічне приладдя і т. ін. для запису, оброблення, зберігання і відтворення візуальної інформації зі звуковим супроводом (відеокамери, відеомагнітофони тощо). *Фірмова відеотехніка. Світове виробництво відеотехніки.*
- Відеотехнічний**, а, е. *Відеотехнічні пристрої.*
- ВІДЕОФІЛЬМ**, у, ч. Фільм, знятий відеокамерою і призначений для демонстрування на відеомагнітофоні, відеоплеєрі. *Художній відеофільм. Перегляд відеофільму.*
- ВІДЕОФОНОГРАМА**, и, жс. Носій запису, на якому зафіксовано електричні сигнали зображення (відеограму) та сигнали звукового супроводу (фонограму). *Запис відеофонограм.*
- ВІДИКБН**, а, ч. Передавальна телевізійна трубка з нагромадженням електричних зарядів, які, розряджаючись електричним променем, утворюють відеосигнал. *Чутливість відикона.*
- ВієЛА**, и, жс. Одна із загальних назв середньовічних струнних смичкових інструментів.

віза — віктимологія

- ВІЗА**, и, ж. 1. Напис на документі, який засвідчує, що його перевірила офіційна особа. *Клопотатися про візу директора. Накласти візу. Поставити візу.* 2. Дозвіл на в'їзд кого-небудь у країну, на в'їзд чи проїзд через неї, а також позначка в закордонному паспорті, яка посвідчує такий дозвіл. *Шенгенська віза. Багаторазова віза. Проїзні візи. Отримати візу. Відділ віз. Простемпльована віза.*
- Візований**, а, е. *Візований документ.*
- Візовий**, а, е. *Візовий режим. Візовий контроль.*
- Візувальник**, а, ч.
- Візувальниця**, і, ж.
- Візувати**, ую, уеш. Ставити візу на документі. *Візувати заяву.*
- ВІЗАВІ**. 1. *присл.* Один проти одного; навпроти. *Сидіти візаві. Сусід візаві. Танцювати візаві.* 2. *невідм., ч. і ж.* Особа навпроти. *Мій (моя) візаві. Звернутися до візаві.*
- ВІЗАЖ**, у, ч. Накладання різноманітних косметичних засобів (тонального крему, туші, помади, рум'ян і т. ін.) на обличчя та шию для надання їм краси та свіжості; декоративна косметика. *Мистецтво візажу.*
- Візажист**, а, ч. Спеціаліст із догляду за обличчям, який також підбирає зачіску та аксесуари, що гармонують з певним типом обличчя. *Фах візажиста. Стиліст-візажист. Послуги візажиста. Консультації візажиста. Курси візажистів.*
- ВІЗАНТИН**, а, ч. Візантійська золота монета; в середньовічній Європі — будь-яка східна золота монета.
- ВІЗАНТИНІСТИКА**, и, ж. **ВІЗАНТОЛБГІЯ**, і, ж. Наука про історію та культуру Візантії.
- Візантиніст**, Візантолог, а, ч.
- Візантиністка**, и, ж.
- ВІЗІР¹**, а, ч. 1. Пристрій у фото- або кіноапараті для наведення об'єктива на предмет, який фотографують; видошукач. *Дивитися через візір.* 2. *військ.* Деталь прицілу з вузькою щілиною. 3. *спец.* Щілина для візування. 4. *спец.* Прилад для вимірювання відхиленя літака від заданого курсу під впливом вітру.
- Візірний**, а, е. *Візірний прилад. Візірна труба.*
- Візувальник**, а, ч. Той, хто здійснює вимірювання за допомогою оптичного або кутомірного приладу.
- Візування**, я, с. *Візування на дальшу опору.*
- Візувати**, ую, уеш, *спец.* Наводити оптичний або кутомірний прилад на точку.
- ВІЗІР²**, а, ч. 1. У деяких країнах Близького Сходу — вельможа. 2. *іст.* За Середньовіччя — вищий урядовий чиновник у деяких країнах Близького й Середнього Сходу.
- ВІЗИРУВАННЯ**, я, с., *спец.* Визначення якості зерна. *Візирування пшениці.*
- Візирувальний**, а, е.
- Візирувальник**, а, ч. Робітник, який визначає якість зерна.
- ВІЗИТ**, у, ч. 1. Відвідини кого-небудь, переважно офіційні. *Дружній візит. Офіційний візит. Візит ввічливості. Прибути з візитом.* 2. Відвідання лікарем хворого вдома. *Оплачувати візит лікаря.*
- Візитер**, а, ч. Той, хто робить візит, відвідує когось-небудь. *Постійний візитер. Чекати на візитера.*
- Візитерка**, и, ж.
- Візитерський**, а, е. *Візитерські звички.*
- Візитірка**, и, ж., *зах.* Віконце в дверях для спостереження.
- Візитка**, и, ж. Візитна картка. *Надрукувати візитки. Обмінятися візитками.*
- Візитувати**, ую, уеш, *рідко.* Відвідувати кого-небудь, робити візит. *Візитувати знайомих.*
- ВІЗИТАЦІЯ**, і, ж. У міжнародному морському праві — право військових суден вимагати у відкритому морі перевірки суднових документів і вантажу підозрілого чужого судна.
- ВІЗІОНЕРСТВО**, а, с. Схильність до фантастичних видінь, побудови повітряних замків, прожектерство.
- Візіонер**, а, ч. Той, хто має схильність до мрій, фантазій, побудови повітряних замків; прожектер. *Невиправний візіонер. Колекція візіонера.*
- Візіонерка**, и, ж.
- Візіонерський**, а, е.
- ВІЗІЮПЄЗІЯ**, і, ж. Синтетичний вид мистецтва, який надає текстовому символу візуального трактування через специфічне його розміщення у зображенні або об'єкті (зорова поезія, поезомаларство, візуальна поезія).
- ВІЗОМЕТРИЯ**, і, ж. Дослідження гостроти зору.
- Візіометр**, а, ч.
- ВІЗІРІЙ**, я, ч., *друж.* Рухома дерев'яна вилка, яка притискає оригінал до те-накля і вказує на той рядок тексту, який набирають.
- ВІЗУАЛІЗАЦІЯ**, і, ж., *спец.* Подання фізичного явища або процесу у формі, зручній для зорового сприйняття. *Візуалізація діаграм.*
- Візуалізований**, а, е. *Візуалізований образ.*
- Візуалізувати**, ую, уеш. *Візуалізувати результати досліджень.*
- ВІЗУАЛІЗМ**, у, ч., *мист.* Прийом у мистецтві, метою якого є створення зорових вражень (руху поверхні, мигтіння, світіння).
- Візуаліст**, а, ч.
- Візуалістка**, и, ж.
- ВІЗУАЛЬНИЙ**, а, е. 1. *спец.* Який здійснюється безпосередньо очима або за допомогою оптичних приладів. *Візуальні методи спостереження. Режим візуального повідомлення. Візуальні види мистецтва. Візуальне знімання.* 2. *перен.* Поверхневий. *Візуальне знайомство.*
- Візуально**. *Візуально спостерігати. Бути візуально знайомим.*
- ВІЗУПРИНТ**, у, ч., *спец.* Метод обробки відбитків пальців.
- ВІКАРІЗМ**, у, ч., *біол.* Явище заміщення одного виду іншим, близьким до нього в просторі або в часі. *Просторовий вікарізм. Часовий вікарізм.*
- Вікаріат**, у, ч., *біол.* Вікарвальні види. *Географічний вікаріат. Екологічний вікаріат.*
- Вікарувальний**, а, е, *біол.* Який позначає види рослин або тварин, дуже схожих між собою, але поширених у різних ареалах або в різних екологічних умовах у межах одного ареалу. *Вікарувальні види рослин.*
- ВІКАРІЙ**, я, ч. У православної церкві — єпископ, який є помічником або заступником архієрея; у римо-католицькій церкві — заступник єпископа або парафіяльного священика. *Вікарій митрополита.*
- Вікарний**, а, е. *Вікарний архієрей.*
- ВІКЕНТШКИ**, йок, *мн.* (одн. вікентійка, и, ж.). Міжнародне жіноче чернече об'єднання, сестри якого займаються апостольською діяльністю, молитовне життя поєднують із працею на користь хворих, осиротілих, знедолених та самотніх і щороку відновлюють чернечі обітниця.
- ВІКІНГИ**, ів, *мн.* (одн. вікінг, а, ч). Племена скандинавських мореплавців VIII—XI ст., які здійснювали торгово-грабіжницькі та завойовницькі морські походи.
- ВІКОНТ**, а, ч. Дворянський титул, середній між бароном і графом у давній Франції, Англії та деяких інших країнах, а також особа, якій надавався цей титул.
- Віконтеса**, и, ж.
- ВІКТИМОЛБГІЯ**, і, ж. Розділ кримінології, що вивчає психологічні та моральні властивості конкретної особи (жертви злочину), її поведінку та умови, що сприяють скоєнню злочину.
- ВІКТОРІАНСЬКИЙ**, а, е. І. Пов'язаний із культурою доби правління англійської королеви Вікторії (1837—1901). *Вікторіанська доба. Вікторіанський*

В

- стиль*. 2. Вишуканий, претензійний. *Вікторіанський мовний стиль*.
- ВІКТОРІЯ, і, ж. 1. Водяна тропічна рослина родини лататтевих із великим круглим листям до 2 м у діаметрі та великими квітами рожевого або червоного кольору; деякі види вирощують в оранжереях, ботанічних садах як декоративні. *Квітка вікторії*. 2. Перемога.
- ВІКТОРЛАЙН, а, ч., спец. Набірна рядковидлива машина.
- ВІКТРБН, у, ч. Торгова назва полістиролу.
- ВІКУНЬЯ, і, ж. Те саме, що вігонь.
- ВІКУПА, и, ж. Житло північноамериканських індіанців (апачів).
- ВІЛАСТ, у, ч. Велика адміністративно-територіальна одиниця в Туреччині, Тунісь
- ВІЛАНЕЛА, и, ж. Жанр італійської побутової лірики XV—XVI ст., в основі якого лежить переважно неаполітанська народна пісня, що виконувалася під час польових робіт.
- ВІЛАНЕЛЬ, і, ж. Старовинна віршова форма в італійській поезії.
- ВІЛАРЄЗІЯ, і, ж. Декоративна кімнатна рослина, вічнозелений куц родини ікацинових. *Пишна віларезія*.
- ВІЛЕЛІТ, у, ч. Мінерал класу силікатів, руда цинку, безбарвний, іноді зеленувато-жовтий або червонуватий; використовується для виготовлення флуоресціюючих екранів.
- Вілелітовий, а, е.
- ВІЛЕМІТ, у, ч. Колекційний мінерал, прозорого, рідше зеленувато-жовтого або оранжево-бурого кольору; іноді використовують як ювелірний камінь.
- Вілемітовий, а, е.
- ВІЛЕПІЛЬ, і, ж. Естонський духовий музичний інструмент. *Грати на вілепілі*.
- ВІЛІАМСІТ, ВІЛЬЯМСІТ, у, ч., геол. Оливково-зелений різновид серпентину.
- Віліамсітовий, Вільямсітовий, а, е.
- ВІЛЛА, и, ж. 1-У Стародавньому Римі — замський масток для відпочинку, розваг. 2. Замський будинок, комфортабельна дача із садом чи парком. *Розкішна вілла. Двоповерхова вілла. Замська вілла. Власник вілли. Побудувати віллу*.
- ВІЛЮЗЕН, у, ч., фарм. Препарат інтерферону, що має протівірусну, імуномодельючу дію.
- ВІЛТ, у, ч. Усихання, в'янення сільськогосподарських рослин, спричинене різними факторами (головним чином паразитичними грибами). *Причини вілт%*.
- ВІЛУІТ, ВІЛЮІТ, у, ч. Колекційний мінерал (оливково-зелений або жовтувато-коричневий), складний силікат кальцію та алюмінію, різновид ідокразу, знайдений на Віллі.
- ВІЛЬКІМ, а, ч. Спеціальний вітальний кубок для пива.
- ВІЛЬСОНІТ, у, ч., геол. Пурпурно-червоний мінерал, різновид скаполіту.
- ВІМАНА, и, ж. 1. В індійській архітектурі — святиня: храм чи його головна, найсвятіша культова частина. 2. перен. Фантастичний (міфічний) літальний апарат, який своєю формою нагадує індійський храм.
- ВІМЕНТИН, у, ч., біол. Різновид білка в клітинах з'єднувальної тканини живих організмів.
- ВІМПЕРГ, а, ч., архит. Готичний декоративний фронтон над порталом або вікном, звичайно прикрашений різьбленням.
- ВІША, и, ж. Індійський струнний щипковий інструмент із видовбаного дерева або сушеного гарбуза.
- ВІНАЯ, і, ж. 1. У буддизмі загальна назва морально-етичних учень, правил, заповідей усіх шкіл, спрямованих на духовне вдосконалення члена спільноти. 2. ми. Правила поведінки буддійських монахів.
- ВІНБЛАСТІН, у, ч., фарм. Отриманий із барвінку рожевого алкалоїд, який використовується для лікування онкологічних захворювань.
- ВІШДЗЕЙЛЬ, я, ч., мор. Переносний нагнітальний вентилятор у вигляді довгого шланга, рукава із вставленими у нього обручами, призначений для додаткової вентиляції внутрішніх приміщень корабля. *Потужний віндзейль*.
- ВІНДИКАЦІЯ, і, ж., юр. У цивільному праві — вилучення власником (позивачем) свого майна у судовому порядку з чужого незаконного володіння. *Віндикація нерухомості*.
- Віїдикаційний, а, е. *Віндикаційний позов*.
- ВІНДОУЗ, ВІНДОВЗ, у, ч., інф. Операційна система для персональних комп'ютерів. *Інстальувати віндуоз*.
- ВІНДРБЗА, и, ж., техн. Невелике вітроколесо для автоматичної орієнтації та корегування основного колеса вітродвигуна відносно повітряного потоку.
- ВІНДРОТОР, а, ч., техн. Вітряний двигун із колесом, що складається з двох порожнистих напівциліндрів. трохи зміщених по діаметру один щодо одного і закріплених на вертикальному валі.
- Віндротний, а, е.
- ВІНДРОУЕР, а, ч. Рядкова жнивирка для роздільного збирання злакових культур.
- ВІНДСЕРФІНГ, у, ч. Вид вітрильного спорту — плавання, перегони на спеціальній дошці із щоглою та вітрилом. *Займатися віндсерфінгом. Тренер із віндсерфінгу. Секція віндсерфінгу*.
- Віндсерф, а, ч. Спортивний снаряд у вигляді дошки із щоглою та вітрилом для занять віндсерфінгом. *Прокат віндсерфів. Плавати на віндсерфі*.
- Віндсерфінпст, а, ч. Команда віндсерфістів.
- Віндсерфінгістка, и, ж. *Вправна віндсерфінгістка*.
- Віндсерфінговий, а, е. *Віндсерфінгове зняття*.
- ВІНЕГРЕТ, у, ч. 1. Холодна страва з дрібно нарізаних овочів, приправлена олією, оцтом і т. ін. *Свіжий вінегрет. Приготування вінегрету. Рецепт вінегрету*. 2. перен., розм. Про суміш різних предметів, понять, стилів і т. ін.; усяка всячина. *Музичний вінегрет*.
- Вінегретовий, а, е.
- ВІНІЗБЛЬ, ю, ч., фарм. Лікарський препарат на основі вініліну у вигляді аерозолу в балонах, який застосовують для лікування опіків, ран, трофічних виразок.
- ВІНІЛ, у, ч., хім. Одновалентний органічний радикал етилену. *Йодистий вініл. Хлористий вініл*.
- Вініловий, а, е. *Вінілове покриття. Вінілової шпирт*.
- Вінільний, а, е. *Вінільна група. Вінільний радикал*.
- Вінілювальний, а, е. *Вінілювальні агенти*.
- ВІНІЛБЕНЗБЛ, у, ч., хім. Те саме, що стирол.
- ВІНІЛІН, у, ч., фарм. Лікарський препарат, який застосовують для лікування фурункульозів, трофічних виразок, опіків тощо.
- ВІНІЛФОСФАТ, у, ч., хім. Органічна сполука на основі вінілу, яку використовують для боротьби з паразитами як інсектицид.
- ВІНІЛХЛОРИД, у, ч., хім. Органічна сполука, безбарвний газ із слабким запахом хлороформу; застосовують у виробництві синтетичних смол. *Виробництво вінілхлориду*.
- ВІНІПЛАСТ, у, ч., хім. Жорсткий термопластичний матеріал, основою якого є полівінілхлорид; застосовують у хімічній промисловості, будівництві та для виготовлення побутових товарів. *Висока твердість вініпласту*.
- ВІНКАМІН, у, ч., хім., фарм. Метилловий ефір вінкамінової кислоти; застосовують для покращення мозкового кровообігу.
- Вінкаміновий, а, е. *Вінкамінова кислота*.
- ВІНКАПАН, ВІНКАТБІ, у, ч., фарм. Лікарський препарат, який містить алкалоїди барвінку; застосовуються для лікування гіпертонічної хвороби.

- ВІНКЕЛЬ**, я, ч., *спец.* Столярний косинець із кутом 90°.
- ВІНКЛЕРИТ**, у, ч., *геол.* Сажоподібний мінерал оксамитово-чорного кольору; різновид асболану, який не містить марганцю.
- ВІНКБР**, а, ч. Рефлексний спосіб копіювання за допомогою целулоїдної плівки з нанесеним на неї світлочутливим колоїдним шаром.
- ВІНКРИСШН**, у, ч., *фарм.* Алкалоїд, отриманий із барвінку рожевого, який застосовують для лікування лейкозів і злоякісних пухлин.
- ВІНБЛ**, у, ч., *хім.* Органічна сполука на основі етилену.
- ВІНПОЦЕТІН**, у, ч. Етиловий ефір аповінкамінної кислоти, який застосовують при порушенні мозкового кровообігу.
- ВІНЧЕСТЕР**¹, а, ч. 1. Назва магазинних, а потім і автоматичних рушниць, які з середини ХІХ ст. продукувала американська фірма. *Старовинний вінчестер. Англійський вінчестер.* 2. Вид мисливської рушниці. *Половати з вінчестером.*
- Вінчестерний**, а, е. *Вінчестерний приклад.*
- ВІНЧЕСТЕР**², а, ч., *інформ.* Герметизований носій магнітного запису інформації — жорсткий магнітний диск комп'ютера. *Поставити додатковий вінчестер.*
- Вінчестерський**, а, е. *Вінчестерський диск.*
- ВІНЧИТ**, у, ч., *геол.* Мінерал, силікат групи амфіболів синього кольору із скляним блиском; різновид тремоліту із вмістом магнію та марганцю.
- ВІНЬЕТКА**, и, ж. 1. Невеличке композиційно завершене графічне зображення предметного чи сюжетно-тематичного характеру (часто із символічним або алегоричним значенням). *Папір із віньєтками.* 2. Орнаментальна композиція на зовнішніх елементах книжки чи окремих її сторінках (напр., на титульній). *Кольорова віньєтка.*
- Віньєтковий**, а, е. *Віньєткова прикраса.*
- ШНЬЄТУВАННЯ**, я, с., *фіз.* 1. Безперервне послаблення освітленості на краю поля зору. 2. Часткове звуження (затіннення) пучка світлових променів, що проходить через оптичну систему, внаслідок «зрізування» крайніх променів діафрагмами системи.
- Віньєтований**, а, е.
- ВІБЛА**, и, ж. 1. Смичковий чотириструнний музичний інструмент, що має лад, октавою вищий від віолончелі та квінтою нижчий від скрипки; альт. 2. Старовинний смичковий інструмент, що мав звичайно шість струн, натягнених над грифом, і стільки ж струн того самого ладу під грифом.
- Віоліст**, а, ч.
- Віолістка**, и, ж.
- Віолевий**, а, е. *Віоловий звук.*
- ВІОЛАНТРЕН**, у, ч., *хім.* Органічний синтетичний барвник фіолетового кольору з групи бензатронових барвників.
- ВІОЛАНТРБН**, у, ч., *хім.* Поліциклічний хінон; темно-сині непрозорі кристали, які використовуються для виготовлення барвників.
- ВІОЛАРИТ**, у, ч., *геол.* Мінерал фіолетово-сірого кольору з металевим блиском.
- ВІОЛЕНТИ**, ів, мн. (*одн.* віолент, у, ч.), *біол.* Види, які мають найбільшу здатність утворювати спільноти або проникати в них.
- ВІОЛЕНТШІСТЬ**, ності, ж., *біол.* Здатність рослин найповніше використовувати ресурси довкілля, чинити сильний конкурентний вплив на інші види.
- ВІОЛЁТА**, и, ж. Віола невеликого розміру з трьома-чотирма струнами.
- ВІОЛІНА**, и, ж. Скрипка.
- ВІОЛІТ**, у, ч. Торгова назва синтетичного корунду.
- ВІОЛОКСАНТІШ**, у, ч. Речовина рослинного походження, що має жовте забарвлення; каротиноїд.
- ВІОЛОНЧЁЛЬ**, і, ж. Струнний смичковий музичний інструмент басово-тенорового регістру, що має форму великої скрипки з чотирма струнами. *Струна віолончелі. Грати на віолончелі.*
- Віолончеліст**, а, ч. *Відомий віолончеліст.*
- Віолончелістка**, и, ж. *Віолончелістка філармонії.*
- Віолончельний**, а, е. *Віолончельний звук.*
- ВІП...** Перша частина складних слів, яка вказує на зв'язок з особливо важливими персонами.
- ВІПАШ'ЯНА**, и, ж. У буддизмі — практичний комплекс занять зосередженого споглядання і засадничих ідей про невічність, відсутність вічної душі.
- ВІПЁТ (УШЁТ)**, а, ч. Порода мисливських англійських хортів.
- ВІШІНГ**, у, ч., *мор.* Пружні коливання корпусу судна, спричинені ударами днища та бортів об воду і накопчуванням води на відкриті ділянки палуб під час руху по хвилях.
- ВІПРАКСИН**, у, ч., *фарм.* Водний із додаванням гліцерину розчин отрути гадюки звичайної, який застосовують з лікувальною метою при невралгії, артритях тощо. *Фармакологічні властивості віпраксину.*
- ВІПРАТБКС**, у, ч., *фарм.* Лікувальна мазь із зміїної отрути, яку застосовують при артриті, ревматизмі, ішіасі тощо. *Тюбик віпрактоксу.*
- ВІПРОСАЛІ**, у, ч., *фарм.* Мазь на основі отрути гюрзи, яку застосовують для лікування ревматизму, невралгії тощо.
- ВІРА**, виг. У мові моряків, будівельників і т. ін. — команда під час навантажувально-розвантажувальних робіт, що означає: «піднімай!», «вгору!»; протилежне — майна.
- ВІРАГІНІЗМ**, у, ч., *мед., біол.* Те саме, що вірилізація.
- ВІРАЖ**¹, у, ч. 1. Фігура пілотажу із розвертанням літака на 360°, *Пілот виконав віраж.* 2. Рух по кривій літака, автомобіля і т. ін.; поворот. *Крутий віраж. Робити віражі.* 3. Ділянка дороги, велосипедного треку тощо на повороті, що має однобічний нахил усередину кривої напрямку руху. 4. *перен.* Зміна, поворот чого-небудь. *Сюжетні віражі. Віражі долі.*
- Віражний**, а, е.
- Віражування**, я, с. *Демонструвати віражування.*
- Віражувати**, ую, уеш, віражити, жу, жиш. Здійснювати віражі. *Літак віражує. Птах віражує у повітрі.*
- ВІРАЖ**², у, ч., *фот.* Хімічний розчин, у якому промивають відбитий фотознімок для надання йому бажаного забарвлення та закріплення отриманого зображення. *Віраж-фіксаж.*
- Віражний**, а, е. *Віражний розчин.*
- Віражування**, я, с. *Віражування знімків.*
- Віражувати**, ую, уеш. За допомогою віражу надавати знімкам, діапозитивам і кіноплівкам бажаного кольору та стійкості. *Фотопапір віражують у віраж-фіксажі.*
- ВІРАЖ-ФІКСАЖ**, у, ч., *фот.* Хімічний розчин солей, який надає бажаного забарвлення, зміни відтінку відбитого знімка, а також закріплює отри

В

мане після проявлення фотографічне зображення. *Зразки віраж-фіксажів.*

ВІРАПІН, у, ч., *фарм.* Мазь на основі бджолоїної отрути, яку застосовують для лікування ревматизму, поліартритів, радикулітів тощо.

ВІРГАЦІЯ, ї, *жс., геол.* Віялоподібне або жмутоподібне розгалуження складок гірських порід або гірських хребтів чи підвищень узагалі.

ВІРГБ, *невідм., жс., мед.* Незаймана дівчина.

ВІРЕЛЁ, *невідм., с.* Старовинна музично-поетична форма, відома у Франції з XII ст.; балада.

ВІРЕМЁНТ, у, ч., *бухг., екон.* І. Банківська операція, що полягає у перенесенні суми з поточного рахунку однієї особи на рахунок іншої. 2. Обмін торговими зобов'язаннями.

ВІРІДІН¹, у, ч., *геол.* Збагачений марганцем різновид андалузиту; напівпрозорий темно-зелений із коричневим відтінком; рідкісний оздоблювальний мінерал.

ВІРІДІН², у, ч., *біол., фарм.* Препарат із групи антибіотиків.

ВІРІЛІЗАЦІЯ, ї, *жс., біол.* Набуття жінками вторинних чоловічих статевих ознак внаслідок гормонального розладу.

Вірилізм, у, ч., *біол.* Наявність у жінок вторинних чоловічих статевих ознак (вусів, бороди і под.). *Гіпофізарний вірилізм. Ознаки вірилізму.*

ВІРИН, у, ч., *хім.* Препарат для боротьби з паразитами та шкідливими комахами.

ВІРІАЛ, у, ч., *фіз.* Співвідношення кінетичної енергії системи частинок, які рухаються у просторі, з діяльними силами, які взаємодіють згідно з певними законами. *Теорема віріалу. Віріал Клаузіуса.*

Віріальний, а, е. *Віріальний коефіцієнт.*

ВІРІЙН, у, ч., *біол., мед.* Зріла вірусна частинка або елементарне тільце вірусу, що переносить генетичний матеріал вірусу від однієї клітини до іншої.

ВІРЛАНД, а, ч. Порода великих гасконських мисливських собак; сентонжуа. *Полювати з вірландом.*

ВІРОГЕНІЯ, ї, *жс., біол.* Форма співіснування вірусу з клітиною, коли геном вірусу входить до хромосоми клітини.

ВІРІЗ, у, ч., *біол.* Вірусна хвороба рослин. *Поширення вірозів.*

ВІРОЗІН, у, ч., *біол.* Отруйна речовина, яку отримують з гриба *Amanita verna Pers.*

ВІРІЇД, а, ч., *біол.* Інфекційні вірусоподібні агенти, що складаються з низькомолекулярної РНК, яка не

вірапі'н — вісколоїд

кодує власні білки; викликає захворювання рослин.

ВІРОПЁКСИС, у, ч., *мед.* Процес проникнення вірусу в клітину, який здійснює вона сама.

ВІРТУАЛЬНИЙ, а, е. 1. *спец., фіз.* Можливий; який може або повинен виявлятися за певних умов. *Віртуальна температура. Віртуальне переміщення. Віртуальний стан.* 2. Уявний, здатний заступати собою що-небудь. *Віртуальний простір.* 3. *інформ.* Який не має фізичного втілення або відрізняється від реального, наявного, такого, що існує. *Віртуальна істота. Віртуальний світ.* 4. Створений засобами комп'ютерної графіки. *Віртуальна книгарня. Віртуальні ігри. Віртуальне знайомство. Віртуальна реальність.*

Віртуальність, ності, *жс.*

Віртуально. *Існувати віртуально. Спілкуватися віртуально.*

ВІРТУЙІЗ, а, ч. 1. Митець (артист, художник, музикант), який досконало володіє технікою своєї професії. *Визнаний віртуоз. Концерт віртуоза. Слава віртуоза. Віртуоз-скрипаль.* 2. Людина, що досягла найвищого ступеня майстерності в якійсь справі. *Віртуоз своєї справи. Віртуоз пера.*

Віртуозний, а, е. *Віртуозне виконання. Віртуозна гра.*

Віртуозність, ності, *жс.* *Виконавська віртуозність. Віртуозність техніки.*

Віртуозно. *Віртуозно володіти справою.*

ВІРУЛЁНТИЙ, а, е, *біол.* Здатний викликати інфекційні захворювання; хвороботворний (про мікроби). *Вірулентний вірус поліомієліту. Вірулентний мікроб.*

Вірулентність, ності, *жс.* *Вірулентність збудника. Фактори вірулентності.*

ВІРУЛІЦІД, у, ч., *біол.* Речовина, здатна вбивати віруси.

ВІРУС, у, ч., *біол.* 1. Один із найдрібніших хвороботворних мікроорганізмів; збудник інфекційного захворювання. *Вірус грипу. Ураження вірусами. Антитіла проти вірусів. Різновиди вірусів.* 2. *інформ.* Програма, здатна створювати свої копії та впроваджувати їх у різні об'єкти комп'ютерних систем, мереж і т. ін. без відома користувача, зберігаючи здатність подальшого поширення та спричинюючи непередбачені зміни в роботі комп'ютера. *Комп'ютерний вірус. Виявити вірус. Знешкодити вірус.* 3. *перен.* Те, що викликає, породжує якісь негативні явища. *Вірус слави. Вірус індивідуалізму.*

Вірусний, а, е. *Вірусна теорія. Вірусний грип. Вірусна програма.*

ВІРУСОГЕНЕТИЧНИЙ, а, е. Заснований на припущенні про перетворення здорової клітини в ракову внаслідок впливу пухлинородного вірусу на її спадковий апарат. *Вірусогенетична гіпотеза виникнення пухлин.*

ВІРУСОЛОГІЯ, ї, *жс.* 1. Наука про віруси і спричинювані ними в організмі процеси. 2. *інформ.* Вивчення комп'ютерних вірусів і способів захисту від них.

Вірусолог, а, ч. *Консультація вірусолога.*

Вірусологічний, а, е. *Вірусологічна лабораторія.*

ВІСАМІН, у, ч., *фарм.* Лікарський препарат, який має спазмолітичну дію і застосовується для лікування стенокардії, бронхіальної астми та ін.

ВІСКАРІЯ, ї, *жс.* Багаторічна рослина родини гвоздикових. *Цвіт віскарії.*

ВІСКАІНА, і, *жс., зоол.* Ссавець родини шиншилових, південноамериканський гризун, що населяє пампи. *Популяція віскаї.*

ВІСКЕН, у, ч., *фарм.* Лікарський препарат, який має антиаритмічну дію; застосовують для лікування стенокардії, аритмії серця, гіпертонії.

ВІСКІ, *невідм., с.* Міцний алкогольний напій із жита або кукурудзи та ячмінного солоду. *Ірландське віскі. Пийти віскі. Порція віскі.*

ВІСКІЗА, и, *жс.* 1. В'язка речовина, яку отримують при перероблянні целюлози і використовують для виготовлення штучного шовку, шкіри, целофану, пластичних виробів і т. ін. *Якісна віскоза. Виробництво віскози.* 2. Штучний шовк, а також вироби з нього. *Блузка з віскози. Носити віскозу.*

Віскозний, а, е. *Віскозне виробництво. Віскозний комбінат. Віскозна тканина. Віскозне волокно.*

ВІСКОЗИМЁТРІЯ, ї, *жс., хім., фіз.* 1. Сукупність методів вимірювання в'язкості речовин. 2. Розділ фізики, який вивчає методи і способи вимірювання в'язкості рідин і газів.

Віскозиметр, а, ч., *хім., фіз.* Прилад для визначення в'язкості рідин і газів. *Ультразвуковий віскозиметр. Віскозиметр високого тиску.*

Віскозиметричний, а, е. *Віскозиметричний дослідження.*

ВІСКОЗІН, у, ч. Дуже в'язка мінеральна речовина, яку використовують як технічне мастило.

ВІСКОЛІЇД, у, ч., *геол.* Торгова назва виготовленої з целулоїду імітації коштовного каміння.

вісміт — вітлуф

В

- ВІСМІТ**, у, ч., *геол.* Вторинний мінерал, сіро-зелений з алмазним блиском, який утворюється при окисненні вісмутівих мінералів.
- ВІСМУТ**, у, ч. 1. Хімічний елемент, крихкий метал сріблясто-червонуватого кольору, що використовується для виготовлення легкоплавких сплавів. *Сплави вісмуту*. 2. Лікувальна речовина, виготовлена з препаратів цього елемента.
- Вісмутійстий**, а, е. *Вісмутисте срібло*. *Вісмутисте золото*.
- Вісмутувий**, а, е. *Вісмутова руда*. *Вісмутова кислота*. *Вісмутові соли*.
- ВІСМУТАТ**, у, ч., *хім.* Сіль вісмутівих кислоти.
- Вісмутатний**, а, е.
- ВІСМУТІДИ**, ів, *мн.*, *хім.* Органічні вісмутівмісні сполуки, необхідні для нормальної життєдіяльності і розвитку організмів.
- ВІСМУТИН**, у, ч., *геол.* Непрозорий сріблясто-білий із металевим блиском мінерал, сульфід вісмуту; руда вісмуту (у 1 знач.); вісмутувий блиск. *Діагностувати вісмутин*.
- ВІСМУТИТ**, у, ч., *геол.* Мінерал білого, сірого, жовтого, зеленого кольору; продукт вивітрювання вісмуту і вісмутину.
- Вісмутівий**, а, е.
- ВІСТ**, у, ч. 1. Гра в 52 карти. *Грати у віст*. 2. Певна комбінація карт у грі в преферанс, бостон.
- Вістувати**, ую, уеш. Грати проти партнера, який оголосив гру.
- ВІСТЕРІЯ**, і, *жс.* Декоративна витка ліана родини бобових з красивими квітками; гліцинія.
- ВІСЦЕРАЛЬНИЙ**, а, е, *анат.* і внутрішній, належний до внутрішніх органів людини або тварин. *Вісцеральні системи організму*. *Вісцеральна мускулатура*. 2. Прилеглий або повернутий до нутроців. *Вісцеральні м'язи*.
- ВІСЦЕРО...** Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок із внутрішніми органами людини або тварин.
- ВІСЦЕРОПТОЗ**, у, ч., *мед.* Опущення внутрішніх органів — шлунка, кишечника, печінки та ін. органів черевної порожнини. *Констатувати вісцероптоз*. *Вісцероптоз шлунка*.
- ВІСЦІН**, у, ч., *біол.* Клейка речовина на ягодах і корі омели.
- ВІТАВАКС**, у, ч., *хім.* Препарат для боротьби із шкідниками та хворобами рослин.
- ВІТАІЗМ**, у, ч. Напрямок в українській літературі та мистецтві першої половини ХХ ст., що ґрунтується на засадах гуманізму, загальнолюдських духовних цінностей, мистецьких критеріїв; активний романтизм. *Ідеї вітаїзму*.
- Вітаїст**, а, ч.
- Вітаїстичний**, а, е.
- Вітаїстка**, и, *жс.*
- ВІТАЛІЗМ**, у, ч. Сукупність поглядів на природу живого, згідно з якими існує особлива, надприродна й непізнана сила, що організує і визначає якісні особливості живого. *Прихильник віталізму*. *Елементи віталізму*.
- Віталіст**, а, ч. *Переконаний віталіст*. *Твердження віталістів*.
- Віталістичний**, а, е. *Віталістичне вчення*.
- Віталістка**, и, *жс.*
- ВІТАЛІУМ**, у, ч., *мет.* Жаротривкий сплав.
- ВІТАЛЬНИЙ**, а, е, *біол.*, *мед.* Життєздатний, життєдайний, життєвий, прижиттєвий, дотичний до життєвих явищ. *Вітальна сила*. *Вітальний пагінець*. *Вітальне тіло*. *Вітальний організм*.
- Вітальність**, ності, *жс.*
- ВІТАМІНИ**, ів, *мн.* (одн. вітамін, у, ч.). 1. Органічні речовини, які належать до незамінних факторів харчування людини та тварин і брак яких зумовлює розлади організму. *Брак вітамінів*. *Комплекс вітамінів*. *Продукт, багатий на вітамін С*. 2. Препарат, який містить такі сполуки. *Препарати вітаміну А*. *Вживати вітаміни*. *Призначити курс вітамінів*.
- Вітамінізація**, і, *жс.* Насичення, збагачення чогось вітамінами; введення вітамінів у їжу, в організм. *Вітамінізація їжі*.
- Вітамінізований**, а, е. *Вітамінізована їжа*.
- Вітамінізування**, я, с.
- Вітамінізувати**, ую, уеш. Насичувати, збагачувати вітамінами. *Вітамінізувати рацію*.
- Вітамінна**, и, *жс.* *розм.* Одне драже якогось-небудь вітаміну (у 2 знач.).
- Вітамінний**, а, е. І. Який має в собі вітаміни. *Вітамінний корм*. *Вітамінні препарати*. 2. Який виробляє вітаміни. *Вітамінний завод*.
- Вітамінність**, ності, *жс.* *Показник вітамінності*.
- Вітамінозний**, а, е. Багатий на вітаміни. *Вітамінозні продукти*.
- ВІТАМІНО...** Перша частина складних слів, що відповідає словам «вітамін», «вітамінний».
- ВІТАМІНОЛОГІЯ**, і, *жс.* Наука про вітаміни, їх склад, вплив на організм людини, тварин. *Галузь вітамінології*.
- Вітамінолог**, а, ч. *Українські вітамінологи*.
- Вітамінологічний**, а, е. *Вітамінологічне дослідження*.
- ВІТАМІНОТЕРАПІЯ**, і, *жс.*, *мед.* Застосування вітамінів із лікувальною метою при захворюваннях, зумовлених вітамінною недостатністю. *Методи вітаміноterapiї*.
- Вітамінотерапевтичний**, а, е. *Вітамінотерапевтичні заходи*.
- ВІТАНОЛІДИ**, ів, *мн.* Біоактивні речовини рослин, за біохімічним складом близькі до стероїдів.
- ВІТАСФЕРА**, и, *жс.* 1. Сукупність місць земної кулі з придатними для існування організмів умовами; арена життя. 2. Оболонка активного життя та біогенезу на Землі.
- ВІТАТУРАМ**, у, ч., *хім.* Препарат для боротьби із шкідниками та хворобами рослин.
- ВІТАУКТА**, и, *жс.*, *біол.* Процес продовження тривалості життя організму.
- ВІТАФІЛІЯ**, і, *жс.* Колекціонування сигарет, цигарок, пакування цигарок, стрічок від сигар тощо.
- ВІТАФЛАВІН**, у, ч., *фарм.* Рибофлавін, вітамін В₂.
- ВІТАФТІР**, у, ч., *фарм.* Лікарський препарат для нормалізації обмінних процесів у кісткових тканинах, який застосовують у стоматології.
- ВІТАЦИТРИН**, у, ч., *фарм.* Полівітамінний препарат із метанолом у вигляді сиропу; дитячі ліки від застуди.
- ВІТЕКС**, у, ч., *бот.* Рід тропічних рослин родини вербенових; деякі види вирощують як декоративні. *Вітекс священний*, або *авраамове дерево*.
- ВІТЕЛІН**, у, ч., *біол.* Складний білок групи фосфопротеїнів; наявний у яєчному жовтку.
- ВІТЕЛОГЕНЕЗ**, у, ч., *біол.* Синтез і накопичення жовтка у фазі швидкого росту клітин живого організму; жовткоутворення.
- ВІТЕЛОГЕНІН**, у, ч., *біол.* Білок, наявний у крові, що бере участь у формуванні жовтка.
- ВІТЕЛОФАГИ**, ів, *мн.*, *біол.* Клітини, які залишаються у жовтку і не беруть участі у формуванні зародка.
- ВІТЕРИТ**, у, ч., *геол.* Мінерал класу карбонатів із кристалами білого, сірватого, жовтуватого кольору; руда для отримання барію.
- ВІТИЛІГО**, *невідм.*, *с.*, *мед.* Хронічне захворювання людини, що виявляється в утворенні на шкірі знебарвлених плям, які можуть поширюватися і зливатися; білий лишай. *Причини розвитку вітиліго*. *Симптоми вітиліго*.
- ВІТЛУФ**, у, ч. Однорічна трав'яниста рослина, різновид салатного цикорію. *Лікувальні властивості вітлуфу*.

ВІТНЕЇТ, у, ч., *геол.* Мінерал; самородна мідь із вмістом арсену.

ВІТРАЖ, а, ч. Орнаментальна чи сюжетна декоративна композиція (у вікнах, дверях і т. ін.) із кольорового скла чи іншого матеріалу, що пропускає світло. *Яскравий вітраж. Художні вітражі. Старовинні вітражі. Автор вітража. Зробити вітраж.*

Вітражист, а, ч. Той, хто виготовляє вітражі. *Художник-вітражист.*

Вітражійстка, и, ж. *Відома вітражійстка.*

Вітражний, а, е. *Вітражне скло.*

ВІТРЁН, у, ч., *геол.* Блискучий чорний крихкий складник викопного вугілля, що утворюється при розкладанні речовин у водному середовищі без доступу кисню.

ВІТРИНА, и, ж. 1. Спеціально обладнане вікно в крамниці з виставленими в ньому для демонстрації товарами; вікно (полиця, стенд) в ательє, перукарні тощо з виставленими зразками продукції, зачісок і т. ін. *Підсвітна вітрина. Вітрина фототельє. Вітрина крамниці. Вітрина з посудом.* 2. Спеціально обладнане місце (дошка, скринька, стенд тощо) з виставленими експонатами, газетами, оголошеннями та ін. *Вітрина для оголошень.*

Вітринний, а, е. *Вітринне дзеркало.*

ВІТРИФІКАЦІЯ, і, ж., *хім., фіз.* Перехід рідини в склоподібний стан під час зниження її температури. *Вітрифікація ембріонів і яйцеклітин.*

Вітрифікаційний, а, е. *Вітрифікаційний процес.*

ВІТРОЗІН, у, ч., *біол.* Білок типу колагену, виявлений у склоподібному тілі ока.

ВІПРОКЕРАМ, у, ч. Склокристалічний матеріал, одержуваний при регульованні кристалізації скла.

ВІПРОФІР, у, ч. Гірська порода, суміш вулканічного скла з незначними вкрапленнями інших мінералів.

ВІЇРУМ, у, ч. Полівітамін, вітамін-мінеральний комплекс.

ВІГТА, и, ж. Стрічка на голові римлянок, яка підтримувала зачіску й була ознакою стану.

ВІФЕРБН, у, ч., *фарм.* Препарат інтерферону, який має протівірусну, імуномодельюючу дію.

ВІХАРА, и, ж. Індійський монастир, у якому постійно живуть буддійські ченці.

ВІЦЕ-... Перша частина складних слів, що відповідає слову «заступник».

ВІЦЕ-АДМІРАЛ, а, ч. Військове адміральське звання, середнє між контр-

адміралом та адміралом, а також особа, що має це звання.

Віце-адміральський, а, е.

ВІЦЕ-ГУБЕРНАТОР, а, ч. Заступник, помічник губернатора. *Аудієнція у віце-губернатора.*

Віце-губернаторський, а, е.

ВІЦЕ-КАНЦЛЕР, а, ч. Заступник, помічник канцлера.

Віце-канцлерський, а, е.

ВІЦЕ-КІНСУЛ, а, ч. 1. Заступник консула. *Призначити віце-консулом.* 2. Керівник віце-консульства.

Віце-консульський, а, е.

ВІЦЕ-МІР, а, ч. Заступник мера. *Кандидатура на посаду віце-мера.*

ВІЦЕ-МІС, *невідм., ж.* Красуня, яка зайняла друге або третє місце на конкурсі краси. *Перша віце-міс. Віце-міс світу.*

ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ, а, ч. 1. Заступник президента. *Доповідь віце-президента.* 2. Почесна виборна посада в деяких наукових чи колегіальних установах. *Віце-президент Національної академії наук України. Вибори віце-президента. Посада віце-президента.*

Віце-президентський, а, е. *Віце-президентський пост.*

ВІЦЕ-ПРЕМ'ЄР, а, ч. Заступник прем'єр-міністра. *Статус віце-прем'єра. Віце-прем'єр із питань гуманітарної політики.*

Віце-прем'єрський, а, е.

ВІЦЕ-СПІКЕР, а, ч. Заступник, помічник спікера. *Обрати віце-спікера.*

Віце-спікерський, а, е.

ВІЦІНА, **ВІТІНА**, и, ж. Річкове транспортне вітрильне судно з подовженим корпусом.

ВІЦІНАЛЬ, і, ж. Побічна грань кристала, дещо відхилена від його основних граней.

Віцінальний, а, е. *Віцінальні горбки. Віцінальний ефект.*

ВІ-ЧИП, а, ч. Спеціальний пристрій у телевізорі, що дозволяє автоматично блокувати деякі програми, які не варто (не бажано) дивитися дітям.

ВІШНУЇЗМ, у, ч. Один із двох головних релігійних напрямів в індуїзмі, в основі якого лежить культ Вішну. *Поширення вішнуїзму.*

Вішнаїт, **Вішнуїт**, а, ч. Послідовник вішнуїзму.

Вішнаїтка, **Вішнуїтка**, и, ж.

Вішнаїтський, **Вішнуїтський**, а, е. *Вішнаїтські осередки.*

ВОДЕВІЛЬ, я, ч. П'єса легкого комедійного змісту, в якій діалоги чергуються з жартівливими куплетами й танцями. *Дивитися водевіль. Зіграти водевіль.*

Водевіліст, а, ч. Автор водевілів.

Водевільний, а, е. *Водевільні сцени.*

ВОКАБУЛА, и, ж. 1. Окреме слово як

предмет лексикології чи лексикографії. 2. У лексикографії — заголовок словникової статті. 3. Іншомовне слово з перекладом рідною мовою.

ВОКАБУЛЯРІЙ, я, ч. Короткий словник до хрестоматії або окремих частин підручника. *Укласти вокабулярій.*

ВОКАЛ, у, ч. Мистецтво співу. *Викладати вокал. Тонке розуміння вокалу.*

Вокаліст, а, ч. Співак, який досконало володіє своїм голосом; фахівець із вокального мистецтва. *Кар'єра вокаліста.*

Вокалістка, и, ж. *Відома вокалістка.*

Вокальний, а, е. *Вокальне мистецтво. Вокальний стиль.*

Вокальність, ності, ж.

ВОКАЛІЗАЦІЯ, і, ж. 1. муз. Спів на голосних звуках. 2. *лінгв.* Перетворення напівголосних або приголосних звуків у голосні. 3. У стенографії — графічний метод вираження голосних у слові через зміну написання приголосних.

Вокаліз, у, ч., муз. Твір для голосу без слів, побудований тільки на голосних звуках. *Автор вокалізу.*

ВОКАЛІЗМ, у, ч., *лінгв.* Система голосних звуків у мові. *Система українського вокалізму. Діалектний вокалізм.*

ВОКАЛІСКОПЯ, і, ж. Розпізнавання голосу; виділення ознак, що визначають голосовий тракт того, хто говорить. *Методи вокаліскопії.*

ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ, а, е. 1. Написаний для виконання вокалістом (вокалістами) у супроводі музичних інструментів. *Вокально-інструментальні твори.* 2. У складі якого є вокалісти і музиканти. *Вокально-інструментальний ансамбль.*

ВОКАТІВ, а, ч. 1. Кличний відмінок. 2. Звертання.

Вокативний, а, е. *Вокативна форма іменника. Вокативна конструкція.*

ВОКЛЮЗИ, ів, мн. Потужні джерела, водні потоки в легкорозчинних або з багатьма тріщинами гірських породах, характерні для карстових територій.

ВОКОДЕР, а, ч. Вид телефонного зв'язку, коли мова передається в закодованому вигляді.

ВОЛАН, а, ч. 1. Спеціальний м'ячик із пластмасовим або пір'яним стабілізатором кінцевої форми, що використовується для гри в бадмінтон. *Новий волан. Подача волана. Втратити волан.* 2. Вид рюші на жіночому

волапюк — вуаль

- одязі. *Мереживний волан. Пришити волани. Оздоблення воланами. Сукня з воланами.*
- ВОЛАПЮК**, а, ч. 1. Одна із штучних міжнародних мов, що не набула поширення. 2. *перен.* Зіпсована і незрозуміла мова, набір слів із різних мов. [^]
- ВОЛЕЙБ&Л**, у, ч. Спортивна гра, що полягає в перекиданні руками м'яча через сітку від однієї команди до другої. *Граги у волейбол. Команда з волейболу.*
- Волейболіст**, а, ч. *Українські волейболісти. Змагання волейболістів.*
- Волейболістка**, и, ж. *Команда волейболісток.*
- Волейбольний**, а, е. *Волейбольна сітка. Волейбольний м'яч.*
- ВОЛОНТЁР**, а, ч. 1. Доброволець військової служби. *Загони волонтерів. Записатися у волонтери. Стати волонтером.* 2. Той, хто добровільно бере участь в якійсь справі (новій, важкій, небезпечній для життя). *Волонтери благодійного закладу. Волонтери Червоного Хреста.*
- Волонтёрка**, и, ж. *Юна волонтерка.*
- Волонтёрство**, а, с.
- Волонтерський**, а, е. *Волонтерський рух. Волонтерський загін.*
- ВОЛЬВСЖС**, у, ч. Рухомі кулясті зелені водорості, що існують колоніями переважно в стоячих прісних водах і є показниками забрудненості водойм, стічних вод тощо.
- ВОЛЬЙИ**[^], а, ч. **ВОЛЬЙРА**, и, ж. Обгороджений майданчик для утримання тварин і птахів на волі. *Великий вольєр.*
- ВОЛЬТ**¹, а, ч. Одиниця виміру напруги електричного струму.
- ВОЛЬТ**², а, ч. 1. *спорт.* Об'їзд манежу по колу під час вправ із верхової їзди. 2. Доріжка на манежі, що має форму кола. 3. Крутий поворот коня при манежній їзді. 4. Будь-який крутий поворот. *Блискавичні вольти. Робити вольт.* 5. *спорт.* Ухиляння від удару супротивника у фехтуванні. 6. *карт.* Підтасовування, пересмикування карт під час гри, щоб обдурити партнерів. *Вольти з картами.*
- ВЙЛЬТА**, и, ж., *муз.* У нотному письмі — позначка над кінцевими тактами якоїсь частини музичного твору (перша вольта — для повторення, друга вольта — для закінчення).
- ВОЛЬТАЖ**, у, ч. Ступінь напруги електричного струму. *Давати більший вольтаж.*
- ВОЛЬТАМЕТР**, а, ч. Прилад для вимірювання сили електричного струму за його хімічною дією.
- ВОЛЬТАМПЕРМЕТР**, а, ч. Прилад для вимірювання сили і напруги електричного струму.
- ВОЛЬТЕР'ЯНСТВО**, а, с. 1. Світогляд, який базується на філософських поглядах Вольтера; ідейно-політичні течії та релігійне вільнодумство кінця XVIII — поч. XIX ст., пов'язані з ученням Вольтера. 2. *перен.* Вільнодумство.
- Вольтер'янець**, нця, ч. 1. Послідовник, прихильник вольтер'янства. 2. *перен.* Вільнодумець.
- Вольтер'янка**, и, ж.
- Вольтер'янський**, а, е. *Вольтер'янський погляд.*
- ВОЛЬТИЖУВАТИ**, ую, уеш. Майстерно виконувати гімнастичні вправи на коні під час його бігу по колу.
- Вольтижёр**, а, ч. Вершник, що майстерно виконує гімнастичні вправи на коні, який швидко біжить по колу. *Виступ вольтижера.*
- Вольтижёрка**, и, ж.
- Вольтижувальний**, а, е.
- Вольтижування**, я, с. *Майстер вольтижування.*
- ВОЛЬТИНІЗМ**, у, ч. Здатність комах давати кілька поколінь протягом одного року.
- ВОЛЬТМЕТР**, а, ч. Прилад для вимірювання напруги електричного струму між двома точками електричного ланцюга.
- ВОЛЬТФАС**, *незм.* Несподіване, раптове повернення обличчям до переслідувача.
- ВОЛЬТФАРТІБЗ**, у, ч. Інвазійне захворювання тварин (рідше людини), що спричиняється паразитуванням у ранах і отворах тіла (вухах, ніздрях) личинок вольфартової мухи.
- ВОЛЬФРАМ**, у, ч. **Хімічний елемент, тугоплавкий метал сріблясто-білого або світло-сірого кольору.**
- Вольфрамований**, а, е. *Вольфрамова руда. Вольфрамова кислота. Вольфрамова нитка.*
- Вольфрамований**, а, е.
- Вольфрамкування**, я, с. 1. Насичення поверхневого шару металевих виробів вольфрамом, що здебільшого є проміжною операцією хіміко-термічного оброблення. 2. Нанесення покриття з чистого вольфраму на поверхню металевих та неметалевих виробів.
- ВОЛЬФРАМАТИ**, *ів, мн. (одн. вольфрамат, у, ч.).* Солі вольфрамової кислоти, що використовуються у текстильній, лакофарбовій промисловості та в рентгенографії. *Вольфрамат кадмію.*
- ВОЛЬФРАМІТ**, у, ч. Мінерал бурого-червоного, червонуватого кольору;
- руда для виготовлення високоякісних сортів твердої сталі. *Мінерал вольфраміт.*
- ВОЛЮНТАРИЗМ**, у, ч. 1. Напрямок у філософії, представники якого вважають людську волю першоосновою буття. *Основи волюнтаризму. Ідеї волюнтаризму. Елементи волюнтаризму.*
2. *психол.* Визнання волі, а не розуму вирішальним фактором у психічному житті людини. *Звинування у волюнтаризмі. Риси волюнтаризму.*
3. Соціально-політична практика, що, нехтуючи об'єктивними законами історичного процесу, керується суб'єктивними бажаннями і довільними рішеннями осіб, які здійснюють її.
- Волюнтарист**, а, ч. *Погляди волюнтариста.*
- Волюнтарістка**, и, ж.
- Волюнтаристичний**, **Волюнтарістський**, а, е. *Волюнтаристична теорія. Волюнтаристичний світогляд. Волюнтаристське управління. В'юлнтаристське рішення.*
- ВОЛЮТА**, и, ж., *архит.* Скульптурна прикраса у вигляді спіралеподібно закручених листків, вусиків чи інших елементів рослин або орнаментально стилізованих частин людського тіла, одягу тощо на капітелі іонічної колони або на консолях.
- Волютини**, а, е.
- ВОТУВАТИ**, ую, уеш, *книжн.* Вирішувати, схвалювати що-небудь шляхом голосування. *Вотувати закон. Вотувати кредит. Вотувати недовіру.*
- Вотування**, я, с. *Вотування закону.*
- ВБТУМ**, у, ч. Ухвала, прийнята голосуванням. *Вотум довіри. Оголосити вотум недовіри. Вотум з 'їзду.*
- ВБХРА**, и, ж. Природна мінеральна фарба червоно-брунатного або жовтого кольору. *Червона вохра.*
- ВОЙЖ**, у, ч. Подорож, мандрівка, поїздка. *Вояж по Європі. Вирушити у вояж. Здійснити вояж.*
- Вояжёр**, а, ч. 1. Мандрівник. *Група вояжерів.* 2. Те саме, що комівояжер. *Вояжер фірми. Запросити вояжера.*
- Вояжёрський**, а, е.
- Вояжування**, я, с.
- Вояжувати**, ую, уеш, *ірон.* Подорожувати. *Вояжувати в Сполучених Штатах.*
- ВУАЙЄРІЗМ**, у, ч., *мед.* Отримання сексуального задоволення при розгляданні сексуальних сцен та оголеного тіла.
- Вуайєрист**, а, ч.
- Вуайєристка**, и, ж.
- ВУАЛЬ**, і, ж., *рідко* я, ч. 1. Прозора

тканина або сітка, закріплена на жі

В

ночому капелюшку, щоб закрити обличчя. *Густа вуаль. Жінка у вуалі. Капелюшок із вуаллю.* 2. Легка прозора тканина. 3. *спец.* Нашарування на негативі, що зменшує контрастність фотографічного зображення. *Фотографічна вуаль.*

Вуалювання, я, с.

Вуалювати, юю, юєш. 1. Покривати вуаллю (у 1 знач.). 2. *спец.* Затемнювати тло, зменшувати контрастність зображення на знімку, рентгенограмі тощо. *Вуалювати рентгенограму.*

3. *перен.* Приховувати. *Вуалювати правду.*

ВЭДУ *невідм., ч.* Нематеріальне начало, яке лежить в основі релігії вудуїзму.

ВУДУІЗМ, у, ч. Африканська культובה релігія, побудована на переконаннях, що світ населений добрими і злими духами, від яких залежить здоров'я і добробут людей. *Культ вудуїзму.*

Вудуїст, а, ч.

Вудуїстка, и, ж.

Вудуїстський, а, е.

ВУЛКАН, а, ч. Конусоподібна гора з кратером на вершині, через який час від часу викидається розплавлена лава, гарячі гази, уламки гірських порід, попіл тощо. *Грязьовий вулкан. Діючі вулкани. Виверження вулкана. Кратер вулкана.*

Вулканізм, у, ч., *геол.* Сукупність явищ, пов'язаних із виверженням вулканів, рухом і застиганням вулканічної магми.

Вулканічний, а, е. 1. Що стос. вулкана. *Вулканічний конус. Вулканічний вибух. Вулканічна магма.* 2. На якому є вулкани. *Вулканічний пояс. Вулканічний район.* 3. *перен.* Дуже сильний, бурхливий. *Вулканічна пристрасть.*

Вулкановий, а, е.

ВУЛКАНІЗАЦІЯ, і, ж., *техн.* Гаряче оброблення каучуку, гутаперчі тощо спеціальними речовинами для надання їм міцності, пружності, еластичності. *Вулканізація каучуку.*

Вулканізатор, а, ч., *техн.* 1. Робітник, який займається вулканізацією. *Робота вулканізатора.* 2. Речовина, яка в поєднанні з каучуком дає гуму. *Дія вулканізатора.* 3. Казан, у якому вулканізують дрібні каучукові вироби.

4. Апарат для ремонту гумових камер і покришок.

Вулканізаційний, а, е. *Вулканізаційні брикети. Вулканізаційна камера.*

Вулканізований, а, е. *Вулканізований кабель.*

Вулканізувати, ую, уєш. Перетворювати сирий каучук на гуму. *Вулканізувати каучук.*

вуалювання — вундеркінд

ВУЛКАНІТ, у, ч. 1. Гірська порода вулканічного походження. *Французькі вулканіти.* 2. Шкіроподібна гума. *Виробництво вулканіту.*

ВУЛКАНОГЕННИЙ, а, е, *геол.* Який утворився внаслідок виверження вулкана, є наслідком вулканізму. *Вулканогенні продукти.*

ВУЛКАНОКЛАСТИ, ів, мн. Вулканічні гірські породи — суміш брил та уламків лавового і шлакового матеріалу.

ВУЛКАНОЛОГІЯ, ї, ж. Наука, що вивчає виникнення, будову, розвиток, діяльність вулканів, розробляє методи передбачення вулканічних вивержень тощо. *Сучасна вулканологія. Проблеми вулканології. Інститут вулканології.*

Вулканолог, а, ч.

Вулканологічний, а, е. *Вулканологічна станція. Вулканологічні дослідження.*

ВУЛЬВА, и, ж. Зовнішні статеві органи жінки.

ВУЛЬВІГ, у, ч. Запалення зовнішніх жіночих статевих органів. *Лікування вульвіту.*

ВУЛЬГАРИЗАЦІЯ, ї, ж. Надміру спрощений виклад якогось учення, який спотворює його суть. *Вульгаризація історії.*

Вульгаризатор, а, ч. Той, хто що-небудь вульгаризує. *Вульгаризатор науки.*

Вульгаризаторство, а, с.

Вульгаризаторський, а, е.

Вульгаризований, а, е. *Вульгаризований варіант твору. Вульгаризоване поняття.*

Вульгаризувати, ую, уєш. 1. Уявляти, тлумачити щось спрощено, примітивно, спотворюючи його справжній зміст. *Вульгаризувати наукову теорію.* 2. Огрублювати. *Вульгаризувати мову. Вульгаризувати історію.*

ВУЛЬГАРИЗМ, у, ч. Грубе слово або вислів, що перебуває поза нормами літературної мови. *Лексичні вульгаризми. Вживати у мові вульгаризми. Очистити мову від вульгаризмів. Боротися з вульгаризмами.*

ВУЛЬГАРНИЙ, а, е. 1. Позбавлений смаку, такту; грубий, непристойний. *Вульгарні манери. Вульгарна поведінка. Вульгарний анекдот. Вульгарний вислів.* 2. Спрощений, переключений щодо змісту. *Вульгарніуявлення.* 3. Який вульгаризує що-небудь. *Вульгарна соціологія. Вульгарне трактування вчення.*

Вульгарність, ності, ж. *Вульгарність смаку.*

Вульгарно. *Виглядати вульгарно. Жартувати вульгарно.*

Вульгарщина, и, ж., *розм., зневажл.* Не сприймати вульгарщину.

ВУЛЬГАТА, и, ж. Латинський переклад Старого Заповіту, здійснений у 384—405 рр. Єронімом Блаженним із єврейських та грецьких манускриптів.

ВУЛЬФЕНІТ, у, ч. Руда жовтого кольору кристалічної будови, яка містить у собі свинець, молібден.

ВУНДЕРКІНД, а, ч. Не за віком дуже здібна, винятково обдарована дитина. *Справжній вундеркінд.*

ГАБАРА, и, ж. Вітрильне вантажне судно, яке використовували в основному французи на Середземному морі до початку XIX ст.

ГАБАРДИН, у, ч. Високоякісна легка вовняна, напіввовняна, шовкова чи бавовняна тканина з навскісним дрібним рубчиком, з якої шиють легкі пальта, плащі, костюми. *Костюм із габардину.*

Габардиновий, а, е. *Габардиновий капелюх.*

ГАБАРИТ, у, ч., спец. Зовнішній обрис якого-небудь предмета (машини, споруди і т. ін.); розмір чого-небудь. *Позначення габариту автомобіля. Світлові габарити. Габарити причіпних машин. Позначати габарити.*

Габаритний, а, е. *Габаритні вогні. Габаритна машина. Габаритні ворота. Габаритний вантаж.*

Габаритність, ності, ж. *Визначати габаритність.*

ГАБЛІТАЦІЯ, і, ж., зах. Складання іспиту, що дає право викладати в університеті.

Габлітаційний, а, е. *Габлітаційна робота. Габлітаційний іспит.*

Габлітований, а, е. *Габлітований доктор мовознавства.*

Габлітуватися, уося, уешся. *Габлітуватися на викладання української літератури.*

ГАБІБН, а, ч. 1. Дротяний ящик, заповнений камінням чи галькою, який використовують для укріплення берегів, для захисту опор мостів тощо. 2. Бетонний блок, який використовують для складання невисокої греблі та інших гідротехнічних споруд.

ГАБІТУС, а, ч., біол., мед. Зовнішній вигляд тварин, рослин, гірської породи, а також людини. *Атлетичний габітус. Астенічний габітус. Дані габітуса. Описувати габітус. Габітус фауни.*

ГАБРО, невідм., с. Кристалічна магматична гірська порода чорного, темно-сірого або темно-зеленого кольору; добре полірується; використовується як будівельний та облицювальний матеріал.

Габровий, а, е. *Габрова магма.*

Г

ГАБРОНЕМАТБЗ, ГАБРОНЕМБЗ, у, ч. Гельмінтозна хвороба коней, ослів і мулів.

ГАВАНА, и, ж., розм. 1. Сорт тютюну. 2. Сигара з цього тютюну. *Сигара гавана.*

ГАВАНЬ, і, ж. 1. Природно захищена від вітру, хвиль, течій і льодоходу частина океану, моря, річки, зручна для стоянки суден. 2. Місто з природною або штучно влаштованою стоянкою для суден. *Одеса — чорноморська гавань.*

Гаванський, а, е.

ГАВІАЛ, а, ч. Великий крокодил із дуже видовженими щелепами — священна тварина індусів.

ГАВОТ, у, ч. Старовинний французький танець, первісно — народний танковий, згодом став популярним бальним танцем.

ГАГАТ, у, ч. В'язкий різновид викопного вугілля чорного кольору із смолистим блиском; використовують у ювелірній справі.

Гагатовий, а, е.

ГАДЖІ, ХАДЖІ, невідм., ч. Мусульманин, який здійснив паломництво до Мекки.

ГАДОЛІНІЙ, ю, ч. Хімічний елемент — рідкісноземельний метал сріблясто-білого кольору; входить до складу багатьох мінералів; застосовують у ядерній техніці для захисту від нейтронного випромінювання.

Гадолінівий, а, е.

ГАДРОЗАВРИ, ів, мн. Найбільші (до 10—12 м заввишки) і найчисленніші з двоногих рослиноїдних динозаврів — орнітопод; жили у крейдяний період, переважно у водоймах.

ГАДМІКА, ГУДУЛКА, и, ж. Болгарський струнний смичковий музичний інструмент.

ГАЗ¹, у, ч. 1. Речовина в такому стані, що її частинки вільно рухаються, поширюючись по всьому доступному просторі, рівномірно заповнюючи його. 2. Отруйна речовина в такому стані. *Газ нервово-паралітичної дії.* 3. Загальна назва газоподібних або пароподібних речовин, які використовуються

для опалення, освітлення та як рушійна сила. *Опалення газом.*

Газация, і, ж. 1. Протруювання газом. *Газация насіння хлорсумішшю.* 2. Насичення газом. *Газация води.*

Газівник, а, ч. Робітник газової промисловості, а також той, хто обслуговує газові установки. *Газівник у доменному цеху. Викликати газівника.*

Газований, а, е. *Газована вода.*

Газовий, а, е. 1. Прикм. до газ. *Газові родовища. Газова хмара.* 2. Признач. для зберігання, перевезення газу. *Газовий балон.* 3. Який функціонує за допомогою горючого газу. *Газова лампа. Газова плитка. Газова турбіна. Газовий двигун.* 4.

Пов'язаний із застосуванням, із дією отруйних газів. *Газова атака.*

Газування, я, с. *Газування напоїв.*

Газувати, ую, уеш. *Газувати мінеральну воду.*

ГАЗ², у, ч. Дуже тонка прозора шовкова тканина. *Тканина газ. Хустка з газу.*

Газовий, а, е. *Газова хустинка. Газовий шарф.*

ГАЗАВАТ, у, ч. Те саме, що джихад. *Прихильник газавату. Ідеологія газавату. Оголошити газават.*

ГАЗГБЛЬДЕР, ч. І. род. а. Резервуар для нагродження, зберігання і видачі газу. 2. род. у. Прогумована тканина. *Спецодяг із газгольдеру.*

ГАЗЕЛЬ¹, і, ж. Парнокопита тварина родини антилоп, швидка, з тонкими і довгими ногами; об'єкт полювання. *Полохлива газель.*

Газелячий, а, е.

ГАЗЕЛЬ², і, ж. Віршова форма поезії народів Сходу, що складається з 10—12 двовіршів, об'єднаних наскрізною римою, яка повторюється в кожному парному рядку. *Газелі Навої.*

ГАЗЕТА, и, ж. Періодичне, перев. щоденне, друковане на великих аркушах паперу видання, яке містить різноманітні матеріали про поточні події, оперативну інформацію і статті з актуальних суспільно-політичних, культурних та економічних тем, а також інформації, фотознімки, рекламу, оголошення тощо. *Щоденна*

Г

- газета. Миська газета. Читати газету. Передплатити газету.*
- Газетйзм, у, ч., лінгв. Слово або словосполучення, характерне для газетного жанру публіцистики.
- Газетний, а, е. 1. Прикм. до газета. *Газетний папір. Газетні новини. Газетний заголовок.* 2. Зробл. з газети. *Газетний абажур.* 3. Пов'язаний із випуском газети; журналістський. *Газетна справа.*
- Газетник, а, ч., рідко Газетяр, а, ч. 1. Видавець газети, а також журналіст, співробітник газети. *Фах газетяра.* 2. Той, хто займається продажем газет на вулиці, у транспорті тощо.
- Газетниця, і, ж. 1. Жін. до газетник. 2. Підставка для газет, сумка для їх зберігання. *Плетена з лози газетниця.*
- Газетярський, а, е. *Газетярський хист. Газетярська робота.*
- ГАЗИФКАЦІЯ, і, ж. 1. Перетворення твердого та рідкого палива в горючий газ. *Газифікація нафти. Газифікація твердого палива.* 2. Застосування горючого газу¹ як палива в різних галузях народного господарства і в побуті. 3. Охоплення мережею газопостачання. *Газифікація житла. Газифікація села.*
- Газифікатор, а, ч. 1. техн. Апарат для зберігання рідкого кисню, азоту, водню тощо і перетворення його на газ. 2. техн. Апарат для перетворення на газ твердого або рідкого палива. *Газифікатор бензину.* 3. Фахівець, який здійснює газифікацію (у 2 знач.).
- Газифікований, а, е. *Газифікований будинок.*
- Газифікувати, ую, усш. 1. Перетворювати що-небудь на газоподібний стан. *Газифікувати вугілля.* 2. Здійснювати газифікацію. *Газифікувати приватний сектор.*
- ГАЗІ, невідм., ч. 1. У деяких мусульманських країнах — почесний титул, яким ушановували восначальників і воїнів-переможців. 2. У часи Середньовіччя — учасник газавату. 3. У деяких країнах Сходу — спеціальні загони, призначені для захисту кордонів.
- ГАЗЛІФТ, ч., техн. 1. род. а. Пристрій для піднімання рідини (води, нафти і т. ін.) змішаним із нею стисненим газом, що застосовується в бурових свердловинах, у хімічній промисловості та гідрометалургії. 2. род. у. Компресорний спосіб добування нафти, при якому застосовують газ¹ (у 1 знач.).
- Газліфтний, а, е. *Газліфтний видобуток нафти. Газліфтна компресорна станція.*
- газетйзм — гайморова порожнина**
- ГАЗО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «газ» або «газовий».
- ГАЗОАНАЛІТИЧНИЙ, а, е. Признач. для аналізу наявності, складу, концентрації газів (див. газ¹ у 1 знач.). *Газоаналітична техніка.*
- Газоаналізатор, а, ч. Прилад або препарат, за допомогою якого визначається наявність, склад, концентрація газів (див. газ¹ у 1 знач.).
- ГАЗОБАЛОН, а, ч. Балон, у якому зберігається горючий газ. *Користуватися газобалоном. Заправити газобалон.*
- Газобалонний, а, е. *Газобалонні установки. Газобалонні автомобілі.*
- ГАЗОБЕТСШ, у, ч. Ніздрюватий бетон, який одержують унаслідок вдування в цементне тісто повітря або введення газоутворювальних сумішей (перев. алюмінієвої пудри); застосовують як будівельний і теплоізоляційний матеріал. *Будівельні деталі з газобетону.*
- Газобетонний, а, е.
- ГАЗОГЕНЕРУВАННЯ, я, с. Виробництво горючого газу способом неповного спалювання твердого палива.
- Газогенератор, а, ч. Апарат для газифікації палива, а також для одержання високотемпературного газу з рідкого ракетного палива або його компонентів. *Виробництво газогенераторів.*
- Газогенераторний, а, е. *Газогенераторна установка.*
- Газогенерувальний, а, е. *Газогенерувальна система.*
- ГАЗОДИЗЕЛЬ, я, ч. Газовий двигун типу дизеля, у якому газоповітряна суміш запалюється від незначної кількості рідкого палива, що надходить у циліндр; Застосовується на газоперекачувальних установках. *Автомобільний газодизель.*
- ГАЗОДИНАМІКА, и, ж. Роздл аеродинаміки, що вивчає рух стиснутих газів, їх теплову і силову взаємодію з поверхнею тіл. *Закони газодинаміки.*
- Газодинамічний, а, е. *Газодинамічна лабораторія.*
- ГАЗБІЛЬ, ю, ч. Фракція нафти, яку використовують як рідке мінеральне паливо для дизелів і як сировину для крекінгу.
- ГАЗОКОМПРЕСОРНА с т а н ц і я — станція для підвищення тиску природного газу при його добуванні, транспортуванні і зберіганні.
- ГАЗОКОНДЕНСАТ, у, ч. Продукт, виділений із природного горючого газу, суміш рідких вуглеводнів; застосовують для виробництва бензину, етилену, дизельного палива та ін.
- Газоконденсатний, а, е. *Газоконденсатне родовище. Газоконденсатний промисел. Газоконденсатна установка.*
- ГАЗОЛІН, у, ч. Горюча рідина, що є продуктом переробки нафти; газовий бензин; застосовують як паливо для двигунів внутрішнього згорання, а також у хімічному виробництві.
- Газоліновий, а, е. *Газоліновий завод.*
- ГАЗОМЕТРИЯ, і, ж. Визначення складу, концентрації газів (див. газ¹ у 1 знач.). *Методи газометрії.*
- Газометричний, а, е. *Газометричні дані.*
- Газометр, а, ч. Лабораторний прилад для збирання і зберігання різних газів (див. газ¹ у 1 знач.), а також для вимірювання їх об'єму.
- ГАЗІН, у, ч. Ділянка з рівно підстриженою травою в парку, саду, на бульварі і т. ін. *Розбити газон. По газонах ходити заборонено.*
- Газонний, а, е. *Газонна трава. Газонні насадження.*
- ГАЗОСИЛІКАТ, у, ч. Ніздрюватий бетон, який одержують із суміші вапна, меленого або дрібного піску і води з газоутворювальними додатками у вигляді алюмінієвого порошку.
- Газосилікатний, а, е.
- ГАЗОТРБН, а, ч., техн. Двоелектродний газорозрядний прилад, заповнений розрідженим інертним газом або паром ртуті; використовують як електричний вентиль.
- ГАЗОТУРБІНА, и, ж. Турбіна, яка працює за допомогою газу (див. газ¹ у 1 знач.); газова турбіна.
- Газотурбінний, а, е. *Газотурбінна електростанція. Газотурбінний двигун. Газотурбінна установка.*
- ГАЙДРОПІ, у, ч. 1. Сталевий трос, який утримує придонну частину трала на заданій глибині. 2. Довгий мотузковий канат, призначений для полегшення посадки аеростата чи дирижабля.
- ГАЙДУК, а, ч. 1. У XV—XIX ст. у південних слов'ян — учасник збройної боротьби проти турецького панування. 2. Солдат придворної охорони, що перебував на службі в польських і угорських поміщиків. *Княжі гайдуки.* 3. У XVIII—XIX ст. — виїзний лакей, слуга у поміщицькому домі. *Гайдук у лівері.* 4. Український народний танець. *Ударити гайдука.*
- Гайдуцький, а, е.
- ГАЙМОРІТ, у, ч. Запалення слизової оболонки гайморової порожнини. *Хворий на гайморит. Лікування гаймориту.*
- ГАЙМОРОВА п о р о ж н и н а — придаткова порожнина носа, розміщена

- всередині парної верхньощелепної кістки. *Обстеження гайморової порожнини.*
- ГАЙСИТ, а, ч., *геогр.* Згаслий підводний вулкан із змитою хвилями вершиною.
- ГАКАББРТ, у, ч., *мор.* Верхня заокруглена частина корми або кормового краю судна.
- Гакабортний, а, е. *Гакабортний вогонь.*
- ГАКЛАНГТ, у, ч. Твердий мінерал зі змінним забарвленням.
- ГАЛА, *невідм.* 1. У XVII-XVIII ст. — урочисте придворне свято. 2. Термін, який у сполученні з іменником означає святкове, урочисте, яскраве видовище. *Гала-концерт. Гала-вистава.*
- ГАЛАГО, *невідм.*, ч. і *ж.* Ссавець підряду напівмавп із рудувато-бурою густою шерстю та пухнастим хвостом, поширений у тропічних лісах Африки. *Самка галаго.*
- ГАЛА-КОНЦЕРТ, у, ч. Великий, яскравий, урочистий концерт. *Святковий гала-концерт. Новорічний гала-концерт. Брати участь у гала-концерті. Готуватися до гала-концерту.*
- ГАЛАКТАНИ, ів, *мн.* (*одн.* галактан, а, ч.). Складні полісахариди, що містяться в рослинних, а також тваринних тканинах.
- ГАЛАКТИКА, и, *ж.* Космічна система, що складається із зірок, зоряних скупчень, пилових і газових туманностей, розсіяного газу і пилу. *Далека галактика.*
- Галактичний, а, е. *Галактичні туманності. Галактична орбіта. Галактична система. Галактичні координати. Галактична площина.*
- ГАЛАКТИКИ, тик, *мн.* Гігантські (до сотень млрд зірок) зоряні системи різних структур (спіральні, еліптичні, неправильні), які, як і Галактика, складаються із зірок, газових і пилових туманностей і міжзоряної розсіяної речовини.
- ГХЛАКТОДЕНДРИН, а, ч. Дерево, сік якого за виглядом і смаком нагадує молоко; молочне дерево.
- ГАЛАКТОЗА, и, *ж.*, *біол.* Моносахарид, що міститься в організмі людини, тварин і рослин. *Призначити галактозу.*
- Галактозний, а, е.
- ГАЛАКТОЗЕМІЯ, і, *ж.* Спадкова хвороба, при якій організм утрачає здатність засвоювати лактозу, що міститься в молоці. *Ознаки галактоземії.*
- ГАЛАКТИМЕТР, а, ч. Прилад для визначення питомої ваги молока.
- ГАЛАКТОТЕРАПІЯ, і, *ж.* Лікування молоком, молокопродуктами та прегайот — галіфе
- ГАЛАЛІТ, у, ч. Рогоподібна пластмаса, яку використовують у виробництві гудзиків, гребенів, пряжок тощо.
- Галалітовий, а, е. *Галалітова біжутерія.*
- ГАЛАНТЕРЕЯ, і, *ж.* Загальна торгова назва різних дрібних предметів туалету та особистого користування (галстуки, стрічки, Гудзика і т. ін.). *Відділ галантереї.*
- Галантерейний, а, е. *Галантерейні товари.*
- Галантерейник, а, ч. *Дрібні галантерейники.*
- Галантерейниця, і, *ж.*
- ГАЛАНТНИЙ, а, е. Вишукано ввічливий, чемний, люб'язний. *Галантний чоловік. Галантний кавалер.*
- Галантність, ності, *ж.* *Природжена галантність. Урок галантності.*
- Галанто. *Галантно вклонитися.*
- ГАЛАНТУС, а, ч. Рід трав родини первоцвітах; пролісок.
- ГАЛЕ, *невідм.*, с. Вироби з непрозорого багатшарового скла з рельєфними рослинними і пейзажними мотивами; декор виконується різьбою з віддаленням кількох шарів скла навколо силуетного візерунка.
- ГАЛЕАС, а, ч. 1. Бойовий вітрильно-весловий корабель, який у XVI—XVII ст. був на озброєнні багатьох країн Європи. 2. Невелике транспортне і рибальське двошоглове веслове судно, яке використовували у XVIII—XIX ст. у Північній Європі.
- ГАЛЕГА, и, *ж.* Багаторічна трав'яниста кормова рослина родини бобових; деякі види — цінні кормові культури.
- ГАЛЁН, у, ч. Штучний кристал свинцевого блиску, що відзначається високою чутливістю; використовується в детекторах.
- ГАЛЁНОВІ п р е п а р а т и — лікарські препарати (настоюнки, екстракти, стропи), які отримують із рослинної або тваринної сировини.
- ГАЛЕНІТ, у, ч. Мінерал сірого кольору з металевим блиском; основна руда свинцю.
- Галенітовий, а, е.
- ГАЛЁРА, и, *ж.* Старовинне вітрильне багатovesлове військове судно. *Турецька галера. Плавати на галері.*
- Галерний, а, е. *Галерний флот.*
- Галерник, а, ч., *заст.* Невільник, що веслував на галері. *Галерник-весляр.*
- ГАЛЕРЁЯ, і, *ж.* 1. Критий чи відкритий коридор, що з'єднує два або кілька приміщень; також довгий балкон уздовж будинку. *Галерея над Ганком.* 2. Видовжений зал із
- і т. ін. *Сидіти в галереї.* 4. Довгий вузький підземний хід у військових спорудах, при гірничих роботах і т. ін. *Підземна галерея. Затоплена галерея.* 5. Образотворчий музей, спеціальне приміщення, в якому виставлені для огляду твори мистецтва. *Національна галерея. Картинна галерея. Експерсія в галерею.* 6. *перен.* Довгий ряд подібних предметів, осіб, явищ; низка. *Галерея образів. Галерея прихильників.*
- Галерейний, а, е. *Галерейне приміщення.*
- Галерейник, а, ч., *розм.* Власник або співробітник художньої галереї.
- ГАЛЁТА, и, *ж.* Тонкий сухий коржик із прісного тіста, який може довго зберігатися, а тому часто використовується як продукт харчування в дорожніх умовах. *Споживати галети.*
- Галетний, а, е. *Галетне печиво. Галетна батарея.*
- ГАЛИ, ів, *мн.* (*одн.* гал, а, ч.). Нарости на різних частинах рослин, спричинені вірусами, рослинними або тваринними паразитами; часто містять дубильні речовини. *Гали бобів люцерни.*
- ГАЛІЙ, ю, ч. Рідкісний сріблясто-білий легкоплавкий м'який метал із низькою точкою плавлення; застосовується у манометрах і високотемпературних термометрах.
- Галієвий, а, е. *Кварцово-галієвий термометр.*
- ГАЛІМЁТР, а, ч. Прилад, яким вимірюють концентрацію розчинів кухонної солі.
- ГАЛІБН, а, ч. 1. Вітрильний військовий корабель XVI—XVII ст., який використовували у Великій Британії, Іспанії та Франції. *Галіони іспанської Армади.* 2. Іспанське вітрильне судно для прибережного лову сардин.
- ГАЛІПОТ, у, ч. Смола хвойних дерев, яка застигає на повітрі; містить скипидар, канфоль і воду; використовується для виготовлення лаків і просмолювання.
- ГАЛІТ, у, ч. Безбарвний або білий, жовтий чи синій мінерал, який добре розчиняється у воді; використовується в промисловості та медицині; кам'яна сіль. *Мінерал галіт.*
- Галітовий, а, е. *Галітові породи.*
- ГАЛІФЁ, *невідм.*, с. Військові штани особливого крою, що обтягують литки та коліна і дуже розширюються на стегнах. *Широке галіфе. Короткі штани галіфе.*

Г

суцільним рядом великих вікон в одній із поздовжніх стін. *Вийти в галерею.* 3. Верхні яруси театру, цирку

паратями на їхній основі. *Методи галактотерапії.*

галли — гальванопластика

ГАЛЛИ, ів, *мн.* 1. Римська назва кельтів у Галлії (сучасній Франції, Бельгії та Північній Італії). 2. *перен.* Французи.

Галльський, а, е.

ГАЛЛІЦІЗМ, у, ч. Окреме слово або мовний зворот, запозичені з французької мови або утворені за її зразками.

ГАЛМЕЙ, ю, ч. Щільний дрібнозернистий мінерал, з якого добувають цинк; каламін.

Галмейний, а, е. *Галмейні рослини.*

ГАЛБ, *невідм.*, с. Оптичні явища в атмосфері — білі або райдужні кола, стовпи, дуги, плями навколо Сонця і Місяця, які виникають унаслідок заломлення світла в кристаликах льоду, хмар, туману. *Виникнення гало.*

ГАЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням «сіль».

ГАЛОБІОНТИ, ів, *мн.* Організми, які населяють солоні озера (напр., рачок артемія).

ГАЛОГЕНЕЗ, у, ч. Сукупність процесів формування відкладів легкорозчинних солей шляхом випаровування розсолу в поверхневих басейнах посушливої зони.

ГАЛОГЕНИ, ів, *мн.* (одн. галоген, у, ч.). Хімічні елементи (фтор, хлор, бром, йод, астатин), що утворюють основну підгрупу VII групи періодичної системи елементів; галоїди. *Сполуки галогенів.*

Галогенний, Галогеновий, а, е. *Галогенна лампа. Галогенні породи. Галогенні сполуки.*

Галогенований, а, е. *Галогенований вуглеводень.*

Галогенування, я, с.

Галогенувати, ую, уеш, *хім.* Уводити галогени в молекули органічних сполук.

ГАЛОГЕНІДИ, ів, *мн.* (одн. галогенід, у, ч.). Хімічні сполуки галогенів з іншими елементами; у природі поширені у вигляді мінералів. *Виявлення галогенідів.*

Галогенідний, а, е.

ГАЛОЇДИ, ів, *мн.* (одн. галоїд, у, ч.). Те саме, що галогени.

Галоїдний, а, е. *Галоїдні добрива.*

ГАЛОМАНІЯ, і, *жс.*, *зневажл.* Захоплення всім французьким.

Галоман, а, ч.

Галоманка, и, *жс.*

ГАЛОН, а, ч. Міра об'єму рідин та сипких речовин у Великій Британії, США та деяких інших країнах. *Галон нафти.*

ГАЛОП, у, ч. 1. Стрибокподібний рух коня, один із видів алюру. 2. Бальний танець із стрибкокподібними рухами.

Галопада, и, *жс.* Цирковий номер, у якому дресировані коні демонструють злагоджений галоп.

Галопування, я, с.

Галопувати, ую, уеш, *розм.* Бігти галопом (про коня) або їхати на конях галопом.

ГЛОСИ, ів, *мн.* Те саме, що гало.

ГАЛОФЛІИ, ів, *мн.* (одн. галофіл, а, ч.). Солелюбні тваринні організми, пристосовані до життя в умовах високої концентрації солей; живуть в океанах, морях, солоних озерах.

Галофільний, а, е. 1. Прикм. до галофілі. *Галофільний організм. Галофільна рослинність.* 2. На якому ростуть галофілі. *Галофільне болото. Галофільні луки.*

Галофільність, ності, *жс.* Пристосованість організмів до існування на ґрунтах, у ґрунтах і водах, багатих на легкорозчинні солі.

ГАЛОФІТИ, ів, *мн.* (одн. галофіт, а, ч.). Солестійкі рослини, що ростуть на дуже засолених ґрунтах — солонцях і солончаках, у засолених водоймах.

Галофітний, а, е. *Галофітна рослинність.*

ГАЛОФЛАВІН, у, ч. Протравний барвник, який фарбує вовняні тканини в жовтий колір.

ГАЛОФОВИ, ів, *мн.* (одн. галофоб, а, ч.). Організми, які уникають умов засоленості середовища.

ГАЛОФОВІЯ, і, *жс.* Вороже ставлення до всього французького.

Галофоб, а, ч.

Галофобка, и, *жс.*

ГАЛС, а, ч., *мор.* 1. Курс вітрильного судна стосовно вітру. *Змінити галс. Іти лівим галсом.* 2. Відтинок шляху корабля від повороту до повороту при плаванні зигзагоподібними курсами. 3. Снасть або талі, що утримують нижній навітряний кут вітрила.

Галсовий, а, е. *Галсовий кут.*

ГАЛТЕЛЬ, і, *жс.*, *спец.* 1. Профільна рейка, планка, якою прикривають щілини в стиках, виступні краї тощо; плінтус. 2. Заокруглення внутрішніх і зовнішніх кутів у металевих і дерев'яних виробках, на деталях машин тощо. 3. Столярний інструмент для вистругування на брусах жолобів, фігурних профілів.

Галтєльний, а, е. *Галтєльний шов. Галтєльний різець.*

ГАЛУАЗИТ, у, ч. Глинний мінерал білого кольору з різними відтінками; використовують як сировину в керамічному виробництві.

ГАЛУН, а, ч. Щільна вовняна або бавовняна тасьма, вишита золотими або срібними нитками, яку пов'язують на що-небудь, нашивають на одяг і т. ін., а також нашивки з цієї тасьми (перев. на форменому одязі).

Золотий галу. Мундир із галунами.

Галуновий, а, е. *Галунове оздоблення.*

ГАЛУРГІЯ, і, *жс.*, *техн.* Галузь хімічної технології, яка розробляє методи отримання солей із природних або штучних водних розчинів.

Галургійний, а, е. *Галургійна промисловість.*

ГАЛФВІНД, у, ч., *мор.* Курс вітрильного судна, при якому його поздовжня вісь перпендикулярна до напрямку вітру.

ГАЛЬВАНІЗАЦІЯ, і, *жс.* 1. Застосування постійного електричного струму низької напруги в техніці або медицині. *Гальванізація змертвілих м'язів.* 2. Покривання якого-небудь предмета металом за допомогою електролізу. *Гальванізація деталей.*

Гальванізований, а, е.

Гальванізування, я, с.

Гальванізувати, ую, уеш.

ГАЛЬВАНІЧНИЙ, а, е. Який викликає виникнення постійного електричного струму або стосується його. *Гальванічний елемент. Гальванічна батарея. Гальванічний струм. Гальванічне покриття.*

ГАЛЬВАНО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «гальванічний».

ГАЛЬВАНОГЛІФІЯ, і, *жс.* Спосіб одержання рельєфних зображень методом гальванопластики.

ГАЛЬВАНОДІАТЕРМІЯ, і, *жс.* Спільне застосування з лікувальною метою діатермії та гальванізації.

ГАЛЬВАНОКАУСТИКА, и, *жс.* 1. Травлення малюнка на металі за допомогою постійного електричного струму. 2. *мед.* Видалення поліпів, припікання тканин тіла розпеченими електричним струмом гальванокаутерами.

Гальванокаустичний, а, е.

Гальванокаутер, а, ч., *мед.* Металевий наконечник для видалення поліпів, припікання тканин із застосуванням електричного струму.

ГАЛЬВАНОМАГНІТНИЙ, а, е. Пов'язаний із дією магнітного поля у провідниках, по яких проходить струм. *Гальваномагнітні явища.*

ГАЛЬВАНОМЕТР, а, ч. Високо чутливий прилад для вимірювання малих величин електричного струму, напруги або кількості електрики.

ГАЛЬВАНОПЛАСТИКА, и, *жс.* Одержання металевих копій виробів електролітичним способом; застосовують

- у поліграфії, радіотехнічній промисловості. *Проблеми гальванопластики.*
- Гальванопластичний, а, е. *Гальванопластичний метод.*
- ГАЛЬВАНОСКОП, а, ч. Найпростіший прилад для виявлення постійного електричного струму в ланцюгу і визначення його напрямку.
- ГАЛЬВАНОСТЕГІЯ, і, ж., *спец.* Нанесення захисного або декоративного металевого покриття на виробі електролітичним осадженням (позолочення, посріблення, нікелювання, хромування та ін.); застосовують для поліпшення деяких якостей і властивостей виробів (напр., їх твердості, стійкості проти зношування і т. ін.).
- ГАЛЬВАНОСТЕРЕОТИПІЯ, і, ж., *полігр.* Виготовлення стереотипних друкарських форм методом гальванопластики; забезпечує високу якість і зносостійкість форм.
- Гальваностереотип, у, ч. Друкована форма, виготовлена методом гальванопластики.
- ГАЛЬВАНОТАКСИС, а, ч., *біол.* Активний рух нижчих рослинних і тваринних організмів, зумовлений пропусканням електричного струму через рідину, у якій вони містяться.
- ГАЛЬВАНОТЕРАПІЯ, і, ж. Лікування постійним електричним струмом низької напруги.
- ГАЛЬВАНОТЕХНІКА, и, ж. Техніка електролітичного осадження металів на металевих і неметалевих поверхнях.
- Гальванотехнічний, а, е.
- ГАЛЬВАНОТИПІЯ, і, ж. *полігр.* Те саме, що гальваностереотипія.
- ГАЛЬВАНОТРОПІЗМ, у, ч., *біол.* Вигинання органів рослин під впливом постійного електричного струму.
- ГАЛЬМІР&ЛІЗ, у, ч. Процес підводного вивітрювання морських відкладів під впливом процесів розчинення, окислення тощо.
- ГАЛЬЮН, а, ч. 1. Туалет на кораблі. 2. На старовинних вітрильних суднах — передня надводна частина корабля, де влаштували туалети.
- ГАЛЬЯРДА, и, ж. Старовинний танець романського походження.
- ГАЛЮЦИНАЦІЯ, і, ж. Обман почуттів; неправдиве слухове, зорове, дотикове, нюхове, смакове сприймання, зумовлене порушенням діяльності мозку або хворобливим станом організму. *Слухові галюцинації. Зорові галюцинації. Смакові галюцинації. Спостерігаються галюцинації. Зумовлювати галюцинацію. Причини галюцинацій.*
- Галюцинаторний, а, е. Який спричиняє галюцинації, призводить до галюцинацій. *Галюцинаторні фактори.*
- Галюцинаційний, а, е. *Галюцинаційний стан.*
- ГАЛЮЦИНОГЕЇНИ, ів, *мн.* (одн. галюциноген, у, ч.). Природні та синтетичні речовини, які викликають у здорових людей галюцинації, ейфорію і т. ін.; мають обмежене лікувальне застосування.
- Галюциногенний, а, е. *Галюциногенна дія.*
- Галюцинувати, ую, уєш. Перебувати в стані галюцинації; страждати від оманливого сприйняття неіснуючого. *Галюцинувати від переветоми.*
- ГАМА, и, ж. 1. Послідовно зростаючий або спадаючий щодо висоти ряд звуків від основного тону до його повторення в межах октави. 2. Музичні вправи в межах октави. *Мажорна гама. Грати гама.* 3. *перен.* Послідовний ряд яких-небудь однорідних, але чимось відмінних одне від одного предметів, явищ; послідовна зміна яких-небудь явищ. *Кольорова гама. Гама настроїв.*
- ГАМАДА, и, ж. У Сахарі та інших пустелях — кам'янисті безводні простори з гладкою поверхнею чи вкриті зверху гострим щербеном.
- ГАМАДРИЛ, а, ч. Вузьконоса мавпа роду павіанів із попелясто-сірим хутром і мантієподібною гривою в самців; поширена в Африці та на Аравійському півострові.
- ГАМАЗИДИ, ів, *мн.* Паразитоморфні кліщі, поширені на всіх материках, крім Антарктиди, переносники збудників деяких інфекційних хвороб.
- ГАМАК, а, ч. Підвісне ложе із сітки або парусини для відпочинку, сну на повітрі. *Садовий гамак. Гойдатися в гамаку. Нап'ясти гамак.*
- ГАМАМЕЛІДОВІ, их, *мн.* Рід дерев і кущів, поширених у теплих областях Північної і Центральної Америки, Східної Азії; вирощують як декоративні, деякі види використовують у медицині.
- ГАМБА, и, ж. Поширена назва тенорової віоли (віоли да гамба).
- ГАМБАНГ, у, ч. Індонезійський ударний музичний інструмент, що є основою оркестру гамелан.
- ГАМБІР, у, ч. Духмяний рослинний екстракт, який застосовують для вичищення шкіри, а також у медицині.
- ГАМБІТ, у, ч. Початок шахової партії (дебют), у якій жертвують пішаком або легкою фігурою, щоб створити вигідну позицію для нападу. *Ферзевий гамбіт.*
- Гамбітний, а, е. *Гамбітний прийом.*
- ГАМБУЗІЯ, і, ж. Дрібна (завдовжки до 7 см, вагою до 3,5 г) живородна риба, яка живиться личинками і яйцями малярійних комарів. *Дрібненькі гамбузії.*
- ГАМБУРГЕР, а, ч. Запечена булочка, у розріз якої вкладається біфштекс з овочами. *Свіжий гамбургер. Фірмовий гамбургер. Готувати гамбургер. Замовити гамбургер. З'їсти гамбургер.*
- ГАМЕТА, и, ж., *біол.* Рухлива статеві клітина рослинних і тваринних організмів. *Злиття гамет.*
- Гаметний, а, е.
- ГАМЕТАНГІЙ, я, ч. 1. Одноклітинний або багатоклітинний орган у рослин, у якому розвиваються статеві клітини (гаметі). 2. Багатоцелюні клітини, уміст яких, не поділений на гамети, зливається при статевому процесі (у деяких грибів та водоростей).
- ГАМЕТОГАМІЯ, і, ж. Злиття двох різних за статтю гамет, ядра яких утворюють ядро зиготи.
- ГАМЕТОГЕНЕЗ, у, ч., *біол.* Процес формування і розвитку статевих клітин у тваринних і рослинних організмів.
- ГАМЕТОГЕЇНІЯ, і, ж., *біол.* Те саме, що гаметогенез.
- ГАМЕТОФІТ, а, ч., *біол.* Статеве Покоління, етап життєвого циклу рослин від спори до розвитку зиготи.
- ...ГАМІЯ. Друга частина складних слів, що відповідає поняттю «шлюбність».
- ГАМЛЕТІЗМ, у, ч. Посадження інтелекту з нерішучістю та безвіллям, нездатністю зважитись на рішучі дії, характерне для Гамлета — персонажа однойменної трагедії В. Шекспіра. *Юнацький гамлетизм.*
- Гамлетичний, а, е. *Тип гамлетичного героя.*
- ГАММА, и, ж. Назва *третьої* літери грецького алфавіту.
- ГАММА-... Перша частина складних слів, що вказує на: 1) один із станів речовини. 2) зв'язок з одним із типів гамма-частинок.
- ГАММА-АКТИВНИЙ, а, е. Здатний до радіоактивного випромінювання. *Гамма-активна речовина.*
- Гамма-активність, ності, ж.
- ГАММА-АПАРАТ, а, ч. Апарат із радіоактивними ізотопами, який застосовують для опромінювання злоякісних пухлин, виявлення дефектів матеріалів та виробів.
- ГАММА-АСТРОНОМІЯ, і, ж. Розділ астрономії, що досліджує небесні тіла та середовища, які випускають гамма-проміння.

гамма-глобул ши — гаптичні реакції

- Г**
- ГАММА-ГЛОБУЛІНИ**, ів, *мн.* (одн. гамма-глобулін, у, ч). Група білків крові, що містять антитіла; застосовують із лікувальною та профілактичною метою.
- ГАММА-ДЕФЕКТОСКОПІЯ**, і, *ж.*
Метод дефектоскопії, що ґрунтується на просвічуванні виробів гамма-промінням; наявність дефектів установлюють за інтенсивністю гамма-випромінювання радіоактивних ізотопів.
- Гамма-дефектоскоп**, а, ч. Прилад для визначення дефектів у виробках за допомогою гамма-проміння.
- ГАММА-ЕКВІВАЛЕНТ**, а, ч. Кількість радіо, яка створює таку саму потужність експозиційної дози гамма-випромінювання, як і певний радіоактивний препарат.
- ГАММА-КАРОТАЖ**, у, ч. Метод дослідження геологічного розрізу свердловин за радіоактивним випромінюванням гірських порід.
- ГАММА-МЕТОД**, у, ч. Метод розвідування корисних копалин, що ґрунтується на інтенсивності випромінювання радіоактивних елементів, які є в гірських породах.
- ГАММА-СИГНАЛ**, у, ч. Гамма-випромінювання, що сприймається як сигнал. *Випромінювання гамма-сигналів.*
- ГАММА-СПЕКТРОСКОПІЯ**, і, *ж.*
Галузь ядерної фізики, у якій досліджують властивості ядер у різних станах за вимірюванням енергетичного спектра інтенсивності, кутового розподілу і поляризації частинок, що утворюються при радіоактивному розпаді або в ядерних реакціях.
- Гамма-спектрометр**, а, ч. Прилад для вимірювання довжин хвиль або енергії та інтенсивності гамма-проміння.
- Гамма-спектроскопічний**, а, е.
- ГАММА-ТЕРАПІЯ**, і, *ж.*, *мед.* Променева терапія, що ґрунтується на використанні гамма-проміння; застосовується при лікуванні пухлин.
- ГАМБНИ**, ів, *мн.* (одн. гамон, у, ч.). Речовини, що їх виділяють статеві клітини (гамети) деяких рослинних та багатьох тваринних організмів; мають специфічний вплив на гамети протилежної статі й сприяють заплідненню.
- ГАНГЛІЙ**, я, ч. 1. Скупчення нервових клітин, волокон та їх супровідної тканини у людини і тварин; нервовий вузол. *Нервові ганглії.* 2. Невелика пухлина (кіста) на суглобі.
- Ганглієвий**, а, е. *Ганглієві утворення.*
- ГАНГЛІОЗИДИ**, ів, *мн.* Природні органічні сполуки з групи складних ліпідів, які містяться у всіх живих клітинах; входять до складу біологічних мембран.
- ГАНГРЕНА**, и, *ж.* Змертвіння будь-якої ділянки тіла або органа. *Газова гангрена. Гангрена кінцівки.*
- Гангренозний**, а, е. *Гангренозна ділянка. Гангренозна стопа.*
- ГАНГСТЕРІЗМ**, у, ч. Організована злочинна діяльність, яка використовує пограбування, вбивства, підкупи та шантаж державних урядовців тощо.
- Гангстер**, а, ч. Член організованого бандитського угруповання; бандит. *Напад гангстерів. Банда гангстерів.*
- Гангстерський**, а, е. *Гангстерські методи боротьби.*
- ГАНДБЛ**, а, ч. Командна гра з м'ячем на прямокутному майданчику, в якій м'яч перекидають і закидають у ворота противника руками; ручний м'яч. *Американський гандбол. Майданчик для гандболу. Змагання з гандболу. Грати у гандбол. Захоплюватися гандболом.*
- Гандболіст**, а, ч. *Команда гандболістів.*
- Гандболістка**, и, *ж.*
- Гандбольний**, а, е. *Гандбольна команда. Гандбольний майданчик.*
- ГАНДИЗМ**, у, ч., *філос.* Соціально-політичне і релігійно-філософське вчення, спрямоване на досягнення незалежності мирним шляхом, яке виникло в період боротьби Індії за незалежність (від прізвища його засновника М. К. Ганді).
- ГАНДИКАП**, у, ч., *спорт.* 1. Перевага в умовах спортивних змагань, яка надається слабшому учасникові для урівноваження шансів на успіх. *Організувати гандикап. Брати участь у гандикапі. Проводити гандикап.* 2. Змагання, перегони, в яких беруть участь коні, різні за віком та якістьми. *Влаштувати гандикап. Виставити коня на гандикап. Зробити ставку на гандикап.*
- ГАНДЖУР**, **ГАНЖУР**, а, ч. Зібрання канонічних буддистських текстів у 108 томах тибетською мовою.
- ГАНДШПУГ**, а, ч. Важіль на кораблі, що служить для піднімання або пересування вантажів.
- ГАНІМІД**, у, ч. 1. У давньогрецькій міфології — троянський юнак, якого через надзвичайну вроду викрав Зевс і забрав на Олімп, зробивши своїм улюбленцем і виночерпцем богів. 2. Мала планета, відкрита В. Бааде (Німеччина) у 1924 р. Відкритий Г. Галілеєм 1610 р. супутник Юпітера. 4. *перен.* Слуга, який подає гостям вино.
- ГАНБІДИ**, ів, *мн.* (одн. ганойд, а, ч.). Риби з лускою у вигляді блискучих ромбиків, яка містить у своєму складі кісткову речовину-ганойн.
- Ганоїдний**, а, е.
- ГАНТЕЛІ**, ей, *мн.* (одн. гантель, і, *ж.*). Гімнастичне знаряддя у вигляді двох чавунних куль або набору металевих дисків, з'єднаних короткою круглою ручкою; використовують для розвитку м'язів рук. *Вправи з гантелями.*
- Гантєльний**, а, е. *Гантєльна гімнастика. Гантєльний набір.*
- ГАНУС**, у, ч. Те саме, що аніс¹.
- Ганусовий**, а, е. *Ганусова настоянка.*
- ГАОЛЯН**, у, ч. Однорічна посухостійка зернова рослина родини злакових із високим стеблом і широким листям; китайське просо; використовують як зернову (крупа, борошно). *Культивувати гаолян.*
- Гаоляновий**, а, е. Прикм. до гаолян. *Гаолянове насіння. 2. Зробл. з гаоляну. Гаолянові крупи. 3. На якому росте гаолян. Гаолянове поле.*
- ГАП**, у, ч. Різне зниження або підвищення ціни біржового товару у межах біржового дня.
- ГАПЛО...** Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «простий».
- ГАПЛОЇДІЯ**, ї, *ж.*, *біол.* Наявність у клітинах чи цілому організмі одинарного чи цілого набору хромосом.
- Гаплоїд**, а, ч. Клітина чи особина, яка має в клітинах одинарний набір хромосом.
- Гаплоїдний**, а, е. *Гаплоїдна клітина. Гаплоїдна фаза.*
- ГАПЛОЛОБІГІЯ**, і, *ж.*, *лінгв.* Спрощення звукового складу слова внаслідок опущення, випадіння одного з двох сусідніх однакових чи подібних складів.
- ГАПЛОСПОРИДІЯ**, їй, *мн.* Організми, що належать до типу найпростіших; паразитують у тканинах деяких тварин і людей.
- ГАПЛОСТЕЛА**, и, *ж.* **ГАПЛОСГЕЛЬ**, і, *ж.* Найпростіший тип будови осевого (центрального) циліндра стовбура в рослин; характерний для викопних рослин і деяких найпростіших па-пероподібних.
- ГАПЛОСТЕМОНИЯ**, ї, *ж.* Наявність одного кола тичинок у квітці.
- ГАПТИКА**, и, *ж.* 1. Сенсорна система, що включає всі види чутливості шкіри. 2. Розділ психофізіології, що вивчає дотикову чутливість.
- ГАПТИЧНІ РЕАКЦІЇ** — хапальні реакції, що особливо проявляються в ранньому дитячому віці.

гаптотропізм — гарнір

Г

- ГАПТОТРОПІЗМ, у, ч., бот. Реакція деяких рослин на дотик до твердого тіла, яка полягає у вигинанні органів (напр., вусиків, стебла тощо).
- ГАРАЖ, а', ч. Приміщення для стоянки та технічного обслуговування машин. *Будувати гараж.*
- Гаражний, а, е. 1. Прикм. до гараж. *Гаражний кооператив.* 2. Який працює в гаражі. *Гаражний робітник.*
- ГАРАНТІЯ, ї, ж. Порука в чомусь, забезпечення чого-небудь; умови, що забезпечують успіх чого-небудь. *Продаж із гарантією. Гарантія на вилучення. Надійна гарантія. Банківська гарантія. Кредитна гарантія. Гарантія миру. Дати гарантію. Ремонт із гарантією. Гарантія якості. Гарантія високого врожаю.*
- Гарант, а, ч. 1. Фізична або юридична особа, що відповідає перед кредиторами в разі невиконання боржником своїх зобов'язань. *Надійний гарант. Солідарний гарант. Гарант виконання угоди. Виступати гарантом. Банк-гарант.* 2. Держава, організація, особа, що дає і здійснює певні гарантії, є запорукою здійснення чого-небудь. *Гарант недоторканності. Гарант державного суверенітету. Гарант Конституції. Гарант миру. Гарант майбутнього дітей.*
- Гарантійний, а, е. *Гарантійна майстерня. Гарантійний лист. Гарантійний вексель. Гарантійний внесок. Гарантійне зобов'язання. Гарантійний договір.*
- Гарантований, а, е. *Гарантований зобов'язання. Гарантована облігація. Гарантований кредит.*
- Гарантування, я, с. *Гарантування дисципліни.*
- Гарантувати, ую, уєш. Давати гарантію у чому-небудь. *Гарантувати безпеку. Гарантувати якість товару. Гарантувати надійність механізму. Гарантувати успіх. Гарантувати від неприємностей. Гарантувати свободу вибору.*
- ГАРДА, и, ж. Металева випукла пластина на руків'ї шпаги, рапіри, дужка на руків'ї шаблі для захисту руки від поранення.
- ГАРДЕМАРИН, а, ч., іст. Звання вихованця старшого класу морського корпусу, а також чин (нижчий за чин мічмана) в російському флоті.
- ГАРДЕНІЯ, ї, ж. Чагарниковий вічнозелений кущ або невелике дерево із запашиними квітами. *Букет гарденій.*
- ГАРДЕРОБ, а, ч. 1. Шафа для одягу. *Дубовий гардероб.* 2. Приміщення в громадському будинку, де зберігається верхній одяг; роздягальня. *Здати верхній одяг у гардероб. Працівник гардероба.* 3. перен. *Одяг, належний одній людині. Приміряти гардероб. Оновити гардероб.*
- Гардеробний, а, е. *Гардеробні двері.*
- Гардеробник, а, ч. Службовець, що обслуговує гардероб (у 2 знач.). *Улєсливий гардеробник.*
- Гардеробниця, ї, ж. *Старенька гардеробниця.*
- ГАРДИНА, и, ж. Занавіска на все вікно. *Білі гардини.*
- Гардинний, Гардиновий, а, е. 1. Прикм. до гардина. *Гардинна тканина.* 2. Який виготовляє гардини. *Гардинно-тюлева фабрика.*
- ГАРЕМ, у, ч. 1. Приміщення для жінок у будинку багатого мусульманина. 2. перен. Жінки багатого мусульманина — мешканки цього приміщення.
- Гаремний, а, е. *Гаремна дівчина.*
- Гарёмник, а, ч., розм. 1. Багатоженець. 2. Той, хто залицяється до багатьох жінок.
- ГАРІЙГА, и, ж. Зарості низькорослих вічнозелених чагарників карликової пальми та багаторічних посухостійких трав Середземномор'я.
- ГАРМАЛА, и, ж. Рід багаторічних трав'янистих рослин родини паролістових, з насіння яких одержують фарбу для вовняних та шовкових тканин.
- ГАРМАТАН, а, ч. Сухий жаркий північно-східний вітер, який дме взимку на гвінейському узбережжі Африки і приносить червоний пил із Сахари.
- ГАРМАТА, и, ж. 1. Артилерійська довгоствольна вогнепальна зброя з положою траєкторією, признач. для ураження живої сили і бойової техніки противника, руйнування оборонних споруд тощо. 2. мед. Апарат для лікування радіоактивним випромінюванням.
- Гарматний, а, е. *Гарматний постріл. Гарматна канонада.*
- Гарматник, а, ч. Військовослужбовець, який обслуговує гармату; артилерист. *Вправний гарматник.*
- ГАРМОНІЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Створення акордового або хорového супроводу до якої-небудь мелодії. *Гармонізація народних мелодій. Вдала гармонізація. Займатися гармонізацією.* 2. Музичний твір, написаний на основі народних пісень, інших запозичених мелодій.
- Гармонізатор, а, ч., муз. Композитор, який здійснює гармонізацію мелодій. *Гармонізатор народних пісень.*
- Гармонізований, а, е.
- Гармонізування, я, с. *Гармонізування мелодій.*
- Гармонізувати, ую, уєш. *Гармонізувати пісню для голосу і фортепіано. Гармонізувати мелодію.*
- ГАРМБНІКІ, нік, мн. (одн. гармоніка, и, ж), фіз., мат. Коливання, частоти яких кратні основній частоті складного коливання.
- ГАРМБНІУМ, а, ч. Музичний інструмент, який за формою нагадує низьке фортепіано, за звучанням — орган.
- ГАРМБНІЯ, ї, ж. 1. муз. Закономірне поєднання тонів в одночасному звучанні; співзвуччя. *Зменшена гармонія.* 2. Частина теорії музики — вчення про правильну побудову співзвуччя в композиції. *Наука гармонії. Екзамен із гармонії. Вивчати гармонію.* 2. Приємне для слуху, злагожене звучання; милозвучність. *Гармонія пташиного співу. Гармонія звуків.* 3. Посадження, злагоженість, взаємна відповідність якостей (предметів, явищ, частин цілого). *Гармонія барв. Гармонія в природі. Гармонія контрастів. Домагатися гармонії.*
- Гармонійний, а, е. 1. Приємний для слуху; милозвучний. *Гармонійне звучання.* 2. Який перебуває в чіткій відповідності з чим-небудь. *Гармонійне поєднання.* 3. Який ґрунтується на принципах гармонії. *Гармонійний хор.*
- Гармонійність, ності, ж. *Внутрішня гармонійність.*
- Гармонійно. *Звучати гармонійно.*
- Гармонічний, а, е. *Гармонічна пропорція. Гармонічні коливання.*
- Гармоніювати, юю, юєш, Гармонувати, ую, уєш. Бути у відповідності з ким-, чим-небудь. *Одяг гармоніює із взуттям.*
- ГАРМСІЙЛЬ, я, ч. Південний або східний сухий жаркий вітер, що віє здебільшого влітку в передгір'ях Копетдагу і Західного Тянь-Шаню.
- ГАРНА, и, ж. Парнокопита тварина родини порожнисторогих; поширена на рівнинах Індії; об'єкт полювання.
- ГАРНІСРИТ, у, ч. Мінерал зеленого, яскраво-зеленого або зеленувато-жовтого кольору; нікелева руда.
- ГАРНІЗБН, у, ч. 1. Військові частини, військово-навчальні заклади та установи, постійно або тимчасово розташовані в якому-небудь населеному пункті, в укріпленому районі. 2. Війська, підрозділи, які перебувають в оборонній споруді.
- Гарнізонний, а, е. *Гарнізонна служба.*
- ГАРНІР, у, ч. Овочі, каша, макарони та інші додатки до м'ясних і рибних страв. *Приготування гарніру. Подати гарнір. Картопля на гарнір.*
- Гарнірний, а, е. *Гарнірні овочі.*
- Гарнірований, а, е. *Гарніроване м'ясо.*
- Гарнірування, я, с. *Гарнірування рибних страв.*

Г

- Гарнірувати, ую, уеш. Додавати гарнір (до м'ясної або рибної страви). *Гарнірувати м'ясо картоплею.*
- ГАРНІСХж, у, ч., *техн.* 1. Твердий захисний шар матеріалів, що утворюється на робочій поверхні стінок металургійних агрегатів при інтенсивному охолодженні. 2. Захисний шар на поверхні виливка, одержаний способом електрошлакового лиття.
- Гарнісажний, а, е. *Гарнісажне плавлення.*
- ГАРНІТУР, а, ч. Комплект, набір функціонально однорідних предметів. *Кабінетний гарнітур.*
- Гарнітурний, а, е.
- ГАРНІТУРА, и, ж. 1, *полігр.* Сукупність друкарських шрифтів різних накреслень і кеглів, але однакового за характером малюнка. *Літературна гарнітура.* 2. *техн.* Металеві частини, що входять в обладнання печі, котлоагрегату тощо. *Пічна гарнітура.* *Ниткопровідна гарнітура.*
- Гарнітурний, а, е.
- ГАРОТА, и, ж., *іст.* Знаряддя тортур і смертної кари через задушення в середньовічній Іспанії і Португалії — обруч, стягуваний гвинтом.
- ГАРПАГБН, а, ч., *книжн.* Скнара.
- ГАРПІЯ, і. 1. ж. У грецькій міфології — крилата потвора з обличчям жінки, пазурами на руках і ногах (символ ненажерливості); демон бурі і смерті. 2. ж. і ч., *перен.* Про людину з важким, нестерпним характером. 3. ж. Великий хижий птах. *Хижа гарпія.*
- ГАРПУС, а, ч. Темні сорти каніфолі.
- ГАРПУН, а, ч. Знаряддя у вигляді списа на довгому тросі, що використовується для полювання на великих морських тварин. *Ручний гарпун.*
- Гарпунёр, Гарпунник, а, ч. Той, хто полює з гарпуном. *Гарпунник-китобосць.*
- Гарпунний, а, е. *Гарпунна гармата.*
- Гарпунити, ню, ниш. Добувати морських тварин за допомогою гарпуна.
- ГАРСБН, а, ч. 1. У Франції — офіціант у ресторані або кафе. 2. У Франції — хлопчик-посильний у готелі.
- ГАРТ, у, ч. 1. Сплав свинцю із стибієм і оловом, який використовують для виготовлення друкарських форм високого друку. 2. Спрацьований шрифт, призначений для переплавлення.
- ГАРТБЛЕЙ, я, ч. Сплав свинцю і стибію, який одержують як побічний продукт при плавленні свинцевих руд; застосовують для виготовлення підшипникових сплавів, гарту, для відливання куль і дроби.
- ГАРУА, *невідм.* Густий туман із мрякою на тихоокеанському узбережжі Південної Америки.
- тарифний — гастрономічний**
- ГАРУС, у, ч. 1. Кручена (сукана) кольорова вовняна пряжа для вишивання, плетіння і виготовлення грубих тканин. *Плетіння з гарусу.* *Вишивання гарусом.* 2. Груба бавовняна тканина, схожа на вовняну; використовують для пошиття суконь.
- Гарусний, Гарусовий, а, е. *Гарусні нитки.* *Гарусовий черевичок.*
- ГАРУСПІК, а, ч. У Стародавньому Римі — жрець, який міг пророкувати майбутнє за внутрішніми органами жертвних тварин і тлумачити явища природи (трім, блискавку та ін.).
- ГАРШНЕП, а, ч. Кулик родини сивкових, із довгим дзьобом та короткими ногами.
- ГАСКОНАДА, и, ж., *книжн.* Хвастоці, похвалляння.
- ГАСТАРБАЙТЕР, а, ч. Заробітчанин з іншої країни. *Українські гастарбайтери.* *Побачити гастарбайтера.*
- ГАСТЕР..., ГАСТР..., ГАСТРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «шлунок» і «черевна частина тіла».
- ГАСТРАЛГІЯ, ї, ж., *мед.* Переймоподібні болі в ділянці шлунка при захворюваннях шлунка, неврозтах та деяких інших хворобах.
- ГАСТРИН, у, ч., *фізіол.* Гормон, який виробляють спеціальні клітини слизової оболонки шлунка; стримує секрецію шлункового соку та соку підшлункової залози.
- ГАСТРІТ, у, ч. Запалення слизової оболонки шлунка; катар шлунка. *Хронічний гастрит.* *Лікування гастриту.*
- Гастритник, а, ч., *розм.* Людина, хвора на гастрит.
- Гастритний, а, е. *Гастритні явища.*
- ГАСТРО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «шлунок», «шлунковий».
- ГАСТРОВАСКУЛЯРНА система, *фізіол.* — кишково-судинна система, що є травною системою деяких кишковопорожнинних тварин, зокрема медуз.
- ГАСТРОГРАФІЯ, ї, ж. Метод рентгенографічного дослідження шлунка, при якому використовують розчин барію.
- ГАСТРОЕНТЕРІТ, у, ч., *мед.* Запалення слизової оболонки шлунка і тонких кишок. *Симптоми гастроентериту.*
- ГАСТРОЕНТЕРОКОЛІТ, у, ч., *мед.* Запалення слизових оболонок шлунково-кишкового тракту. *Лікування гастроентероколіту.*
- ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЯ, і, ж., *мед.* Розділ медицини, що вивчає будову та функції травної системи людини, причини та механізми розвитку захворювань органів травлення, а також розробляє методи їх діагностування, профілактики і лікування. *Інститут гастроентерології.*
- Гастроентеролог, а, ч. *Рекомендації гастроентеролога.*
- Гастроентерологічний, а, е. *Гастроентерологічне відділення лікарні.* *Гастроентерологічне обстеження.*
- ГАСТРОЗОЇДИ, ів, мн. (*одн.* гастрозоїд, а, ч.), *біол.* Особини в колоніях кишковопорожнинних тварин, що виконують функцію травлення.
- ГАСТРОІНТЕСТИНАЛЬНИЙ, а, е. Шлунково-кишковий; який пов'язаний одночасно і з шлунком, і з кишечником.
- ГАСТРОЛІ, лей, мн. (*одн.* гастроль, і, ж.). Виступи, вистави приїжджого мистецького колективу або одного артиста. *їхати на гастролі.* *Перебувати на гастролях.*
- Гастролер, а, ч. 1. Артист, що перебуває на гастролях, виступає поза своїм театром. 2. *перен., жарг.* Той, хто чинить злочини за межами місця свого звичайного проживання.
- Гастролерка, и, ж.
- Гастрольний, а, е. *Гастрольне турне.*
- Гастроловання, я, с. *Успішне гастроловання.* *Сезонне гастроловання.*
- Гастроловати, люю, люеш. Брати участь у гастролях. *Гастроловати по містах України.*
- ГАСТРОЛБГІЯ, ї, ж. Розділ медицини, що вивчає хвороби шлунка.
- ГАСТРОМІЦЄТИ, ів, мн. (*одн.* гастроміцет, а, ч.). Гриби, що живуть у ґрунті або на мертвій деревині.
- ГАСТРОНОМІЯ, ї, ж. 1. Знання і розуміння кулінарії; вишуканість і тонкий смак у їжі. *Галузь гастрономії.* 2. Продукти харчування, перев. закусоці. *Відділ гастрономії.*
- Гастроном, ч. 1. *род. а.* Знавець і любитель смачної їжі, витончених страв. 2. *род. у.* Назва магазину, в якому продаються продукти харчування. *Центральний гастроном.* *Зайти в гастроном.*
- Гастрономічний, а, е. *Гастрономічні уподобання.* *Гастрономічний відділ.*

гастроподи — гебраїзм

Г

- ГАСТРОПІДИ**, ів, *мн.* (одн. гастропод, а, ч.). Клас молюсків, до якого належать слимаки, перлівниці та ін.; поширені в усіх частинах світу у найрізноманітніших умовах; червоногі молюски.
- Гастроподовий**, а, е, *геол.* У якому збереглися скам'янілі гастроподи. *Гастроподовий вапняк.*
- ГАСТРОПТБЗ**, у, ч., *мед.* Природне чи набуте (напр., при різкому схудненні) опущення шлунка.
- ГАСТРОСКОПІЯ**, і, *жс.* Метод обстеження, огляду порожнини шлунка за допомогою гастроскопа, який уводять через рот і стравохід.
- Гастроскоп**, а, ч. Лікарський прилад у вигляді спеціальної трубки, оснащеної освітлювальною та оптичною системами; застосовують для обстеження порожнини шлунка.
- ГАСТРОСТОМІЯ**, і, *жс., мед.* Операція накладання штучної шлункової фістули при непрохідності стравоходу.
- ГАСТРОТРИХИ**, ів, *мн.* (одн. гастротрих, а, ч). Клас круглих черв'яків, представники яких живуть на дні морів і прісних водойм; червоноїчасті.
- ГАСТРОФІЛЬОЗ**; а, ч. Інвазійне захворювання непарнокопитих, що спричинюється личинками гедзів роду гастрофіл; виявляється розладами травлення, виснаженням.
- ГАСТРОЦЕЛЬ**, я, ч. Порожнина, що утворюється в зародку багатьох тварин на стадії гастрული; згодом стає порожниною кишечника.
- ГАСТРУЛЯЦІЯ**, і, *жс., біол.* Процес розвитку двошарового зародка — гастрული — з одношарового — бластули. *Початок гастрულიції.*
- Гастрולה**, и, *жс., біол.* 1. Стадія зародкового розвитку багатоклітинних тваринних організмів, що настає після бластули. 2. Двошаровий зародок багатоклітинного організму.
- ГАТЕРІЯ**, і, *жс.* Єдиний сучасний представник мезозойської групи плазунів — ящерогадів або дзьобоголових; збереглися на піщаних островах Нової Зеландії.
- ГАТЕСКАФ**, а, ч. Скафандр для аварійних робіт у шахтах, а також на гарячому виробництві.
- ГАУБИЦЯ**, і, *жс.* Артилерійська гармата зі стволом середньої довжини, що стріляє нависним вогнем. *Ствол гаубиці.*
- Гаубичний**, а, е. *Гаубичний дивізіон.*
- ГАУДЕАМУС**, а, ч. Назва (за першим словом) студентської середньовічної пісні латинською мовою.
- ГАУПТВАХТА**, и, *жс.* 1. Спеціальне приміщення для утримання зарештованих військовослужбовців.
- Сидіти на гауптвахті.* 2. *заст.* Сторожове приміщення із спеціальним майданчиком, на який виводять варту.
- ГАУР**, а, ч. Велика парнокопита тварина родини бичачих; живе в гірських лісах Індії, Непалу, Індокитаю і є об'єктом полювання.
- ГАУС**, а, ч. Одиниця магнітної індукції.
- ГАУСМАНІТ**, у, ч. Мінерал підкласу складних оксидів; руда для виплавляння феромарганцю і легованих чавунів.
- ГАУСТІРІЙ**, ій, *мн.* (одн. гаусторія, і, *жс.*), *біол.* 1. Присоски, якими рослина-паразит прикріплюється до рослини-хазяїна і висмоктує із неї поживні речовини. 2. Відгалуження грибниці, що заглиблюються в клітини рослини-хазяїна. 3. У деяких покритонасінних рослин — ніткоподібні виростки зародкового мішка, за допомогою яких поживні речовини надходять у зародок.
- ГАУЧО**, *невідм.* 1. Етнічна група, що склалася в XVI—XVIII ст. від шлюбів іспанців з індіанськими жінками Аргентини та Уругваю. Вели мандрівний спосіб життя, працювали пастухами на скотарських фермах. 2. Пісня аргентинських селян-скота-рів. 3. У деяких країнах Латинської Америки у XVIII ст. — найманий пастух на скотарській фермі.
- ГАУЧ-ПРЕС**, а, ч., *техн.* Пристрій, що складається з преса та двох валків і служить для відтискання води з паперового полотна при його формуванні.
- ГАФЕЛЬ**, я, ч., *спец.* 1. Підвішена під кутом до щогли рея, до якої кріпиться верхній край вітрила. 2. Деревина ясеня або клена, з якої виробляють фанеру з гарним малюнком.
- Гафельний**, а, е. *Гафельний такалаж.*
- ГАФИ**, ів, *мн.* Напівпрісноводні лимани в гирлах річок Балтійського моря на узбережжі Німеччини, відокремлені від моря островами або піщаними косами.
- ГАФНІЙ**, ю, ч. Сріблясто-білий метал, який використовується в рентгено- та радіотехніці; ядерній енергетиці, електронній техніці, виробництві жаростійких і тугоплавких сплавів для авіації і ракетної техніки.
- Гафнієвий**, а, е. *Гафнієві сплави.*
- ГАШЕТКА**, и, *жс.* Гачок для спуску зведеного курка вогнепальної зброї. *Гашетка кулемета.*
- Гашетковий**, а, е.
- ГАШІШ**, у, ч. 1. Наркотичний збудник, який виробляють з індійських конопель. 2. *перен.* Те, що одурманює, притупляє розум; дурман.
- Гашишизм**, у, ч. Один із видів наркоманії — хворобливий потяг до вживання гашишу, що призводить до тяжких психічних розладів і фізичної деградації.
- Гашишний**, а, е. *Гашишна наркоманія.*
- ГАШПІЛЬ**, я, ч. Дерев'яний чи бетонний бак із мішалкою для промивання, пом'якшення і дублення шкіри.
- ГАЯЛ**, а, ч. Одомашнена форма гаура; в Індії розводять як м'ясну і домашню худобу.
- ГАЯРДІЯ**, і, *жс.* Однорічна чи багаторічна рослина родини складноцвітих; поширена головним чином у Північній Америці. Вирощують також з декоративною метою.
- ГВАЮЛА**, и, *жс.* Вічнозелена каучуконосна кущова рослина, що культивується в США.
- ГВАЙКОВЕ** д е р е в о — рід вічнозелених дерев родини паролістових, з ядра деревини яких добувають гваякол; поширені у тропічній Америці; використовують у машинобудуванні.
- Гваякол**, у, ч. Монометилловий ефір пірокатехіну; безбарвні кристали, сировина в синтезі запашних речовин (ваніліну, санталідолу); застосовують при лікуванні хвороб легень і дихальних шляхів.
- ГВЕРІЛЬЯ**, **ГЕРІЛЬЯ**, і, *жс.* Партизанська війна в Іспанії і країнах Латинської Америки.
- Гверильяси**, **Герильяси**, ів, *мн.* Учасники гверильї.
- ГВІЗДЦІЯ**, і, *жс.* Рід одно- або багаторічних рослин родини складноцвітих; поширені у тропічній Африці; використовують у харчовій, миловарній і лакофарбовій промисловості.
- ГЕБЕФРЕНІЯ**, і, *жс.* Психічні порушення, для яких характерні пустотливість, кривляння, розірваність мислення; юнацька форма шизофренії тощо.
- Гебефренічний**, а, е. *Гебефренічні прояви.*
- ГЕБРАЇСТИКА**, и, *жс.* Сукупність наук, що вивчають давню єврейську мову, пам'ятники писемності, історію та культуру давніх євреїв. *Сучасна гебраїстика. Фахівець із гебраїстики. Розділ гебраїстики. Симпозіум з гебраїстики. Цікавиться гебраїстикою.*
- Гебраїзм**, у, ч., *лінгв.* Слово або зворот, запозичені з гебраїської (давньоєврейської) мови, а також з івриту.
- Гебраїзований**, а, е. Побудований за зразками давньоєврейської мови, писемності, культури.
- Гебраїст**, а, ч. *Доповідь гебраїста. Наукова конференція гебраїстів.*
- Гебраїстка**, и, *жс.*
- Гебраїстичний**, а, е. *Гебраїстичний*

Г

симтозіум.

ГЕВЕЯ, і, *жс.* Каучуконосне вічнозелене дерево родини молочасвих; поширене в тропічних лісах Південної Америки; одне із основних джерел натурального каучуку. *Бразильська гевея.*

ГЕГЕЛЬЯНСТВО, а, с. Вчення німецького філософа Г. Гегеля, який розробив теорію діалектики, а також загальна назва філософських течій, що розвинулись на основі цього вчення. *Праве гегельянство. Ліве гегельянство.*

Гегельянець, нця, ч. *Послідовний гегельянець.*

Гегельянський, а, е. *Гегельянські погляди.*

ГЕДЖРА, ГІДЖРА, ХІДЖРА, и, *жс.*

Утеча Мухаммеда з Мекки в Медину, де була заснована перша мусульманська громада (622 р. н. е.); вважається початком мусульманського літочислення.

ГЕДОНІЗМ, у, ч., *філос.* Напрямок в етиці, за яким насолода, присмність є найвищим благом, метою життя. *Прихильники гедонізму.*

Гедоніст, а, ч.

Гедоністичний, а, е. *Гедоністичні погляди.*

Гедонічний, а, е. *Гедонічна насолода.*

Гедонія, і, *жс., книжн.* Відчуття піднесення, приємне самопочуття; крайнє задоволення, насолода.

ГЕЙНА, и, *жс.* Пекло. *Гейна вогненна.*

Гейський, а, е. *Гейський вогонь.*

ГЕЙСТИ, ГЕСТИ, ів, *мн.* Плоскі низовини поблизу берегів Північного моря в Німеччині та Нідерландах; висота до 50—60 м; пустища, торфовища.

ГЕЗІНК, а, ч. Підземна гірничавертикальна виробка, яка не має безпосереднього виходу на поверхню і служить для спускання корисних копалин під дією власної ваги чи за допомогою механічних пристроїв, для вентиляції тощо. *Вузкий гезенк.*

ГЕЗОТАЙП, а, ч., *техн.* Електронний прилад для навчання друкарської справи.

...ГЕЙ. Друга частина складних слів, що за значенням відповідає поняттю «земля».

ГЕЙ, я, ч., *розм.* Те саме, що педераст.

ГЕЙЗЕР, а, ч. Гаряче джерело вулканічного походження, що періодично фонтанує на висоту понад 20—40 м. *Гейзери Камчатки. Долина гейзерів.*

Гейзерний, а, е. *Гейзерні води.*

ГЕЙЗЕРИТ, у, ч. Осадова гірська порода світлого забарвлення, що складається переважно з опалу з домішкою глинозему; утворюється внаслідок випадання кремнезему з гейзерів та інших гарячих джерел.

гебраїзований — гексод

ГЕЙМ, а, ч., *спорт.* Частина ігрової партії, певне число очок у деяких іграх (напр., у тенісі). *Перший гейм. Виграти гейм.*

ГЕЙСЛЕРОВІ трубки — скляні трубки із упаяними електродами, наповнені дуже розрідженим газом. Використовують для дослідження спектрів газів.

ГЕЙТОНОГАМІЯ, і, *жс., бот.* Запилення квітки пилком іншої квітки тієї самої рослини; сусіднє запилення.

ГЕЙХЕРА, и, *жс.* Рід багаторічних трав'янистих рослин родини ломиканевих; деякі види культивуються як декоративні.

ГЕЙША, і, *жс.* Професійна танцівниця, співачка, музикантка, що розважає відвідувачів у японських чайних будинках чи гостей на прийомах і прислужує їм.

ГЕКАТІМБА, и, *жс.* 1. *іст.* У давніх греків — жертва богам; пожертвування. 2. *перен.* Жорстоке знищення великої кількості людей.

ГЕКЕЛЬФІН, а, ч. Дерев'яний духовий язичковий інструмент; баритоновий гобой.

ГЕКЗАМЕТР, а, ч., *поет.* Віршовий розмір античної поезії; шестистопний дактилічний вірш із постійною цезурою.

Гекзаметричний, Гекзаметровий, а, е. *Гекзаметровий розмір. Гекзаметрична поема.*

ГЕКІСТОТЕРМІЗМ, у, ч. Холодостійкість, здатність жити в умовах мінімального надходження енергії.

Гекістотерми, терм, *мн.* Рослини холодного клімату із середньою місячною температурою нижче 0 °С і середньою температурою вегетаційного періоду 0—5 °С (напр., оріада, альпійські рослини та ін.).

ГЕКІН, а, ч. Тропічна ящірка, що веде нічний спосіб життя. *Кримський гекон. Цяткований гекон.*

Гейконовий, а, е.

ГЕКАСА... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «шість».

ГЕКАСІН, а, ч., *мат.* Шестикутник.

Гексагональний, а, е. *Гексагональний кристал.*

ГЕКАДЕКАН, у, ч. Насичений аліфатичний вуглеводень, безбарвна рідина; еталон при визначенні цетанового числа дизельних палив.

ГЕКАЕДР, а, ч., *мат.* Шестигранник, здебільшого правильний (напр., куб, п'ятикутна піраміда).

ГЕКАЕДРИТ, а, ч., *астр.* Залізний метеорит, у складі якого переважають кристали шестигранної форми.

ГЕКСАН, у, ч., *хім.* Насичений аліфатичний вуглеводень, безбарвна рідина; міститься в нафті, бензинах і через низьке октанове число є небажаною домішкою до бензинів.

Гексановий, а, е. *Гексановий розчин.*

ГЕКСАНІТ, у, ч. Надміцний матеріал — полікристал однієї з фаз нітриду бору.

Гексанітовий, а, е. *Гексанітовий різець.*

ГЕКСАПЛІБІД, а, ч. Клітина або особина з шістьма повними наборами хромосом.

ГЕКСАФЕРИТИ, ів, *мн.* Ферити з гексагональною кристалічною структурою.

ГЕКСАХЛОРАН, у, ч. Органічна речовина, отрутохімікат для винищування комах-шкідників. *Затруювати ґрунт гексахлораном.*

ГЕКСАХЛОРБЕНЗОЛ, у, ч. Отрутохімікат, який застосовують для боротьби з хворобами зернових культур.

ГЕКСАХЛОРБУТАДІЕН, у, ч. Отрутохімікат, який застосовують для боротьби з філоксерою в ґрунті.

ГЕКСАХЛОРЕТАН, у, ч., *хім.* Безбарвні кристали, що використовуються як замітник камфори у виробництві нітрату целюлози, інтенсифікатор світіння піротехнічних сполук тощо.

ГЕКСАХОРД, а, ч., *муз.* Діатонічний шестиступеневий музичний звукоряд. *Іонійський гексахорд.*

Гексахордний, а, е. *Гексахордна система.*

ГЕКСЕНАЛ, у, ч. Натрієва сіль барбітурової кислоти; застосовують для внутрішньовенного наркозу, а також як протисудомний засіб.

ГЕКСИТИ, ів, *мн.* (одн. гексит, у, ч.), *хім.* Шестиатомні спирти — солодкі безбарвні кристалічні речовини, що містяться в рослинах і застосовуються в харчовій, фармацевтичній та парфумерній промисловості.

ГЕКСОГЕН, у, ч., *хім.* Білий кристалічний порошок, який використовують для виготовлення детонаторів.

ГЕКСБД, а, ч. Електронна лампа з шістьма електродами, яку застосовують у радіотехніці для перетворення частоти.

ГЕКСІЗИ, со'з, *мн.* (одн. гексоза, и, *жс.*), *хім.* Прості вуглеводи з шістьма атомами вуглецю в молекулі, до яких належать глюкоза, фруктоза тощо.

ГЕКСОЗОФОСФАТИ, ів, *мн.* Складні ефіри, утворені з гексоз і залишків фосфорної кислоти; найважливіші проміжні продукти вуглеводного обміну у тварин, рослин і мікроорганізмів.

ГЕКТАР, а, ч. Одиниця земельної площі у метричній системі мір, що дорівнює 100 арам, тобто 10000 м².

Гектарний, а, е. *Гектарна ділянка.*

- ГЕКТАРОПБРЦІЯ, і, ж. Доза мінеральних добрив, розрахована на 1 гектар площі.
- ГЕКТО... Перша частина складних слів, що означає «сто», «у сто разів».
- ГЕКТОВАТ, а, ч., фіз. Одиниця потужності, що дорівнює 100 Ватам.
- ГЕКТОГРАМ, а, ч. Одиниця маси, що дорівнює 100 грамам.
- ГЕКТОГРАФІЯ, і, ж. Сукупність способів друкування копій текстів та ілюстрацій за допомогою гектографа.
- Гектограф, а, ч. Найпростіший копіювальний прилад для розмноження машинописного або рукописного тексту; ґрунтується на здатності застиглої желатинової шару сприймати спеціальне чорнило або фарбу оригіналу, ілюстрацій, машинописного тексту. *Друкувати на гектографі.*
- Гектографічний, а, е. *Гектографічний друк.*
- Гектографований, а, е. *Гектографований текст.*
- Гектографування, я, с. *Гектографування рукопису.*
- Гектографувати, ую, уеш. Друкувати, розмножувати на гектографі. *Гектографувати статтю.*
- ГЕКТОЛІТР, а, ч. Одиниця об'єму рідин і сипких речовин, що дорівнює 100 л.
- ГЕКТОМЕТР, а, ч. Одиниця довжини, що дорівнює 100 метрам.
- ГЕКТОП'ЄЗА, и, ж. Одиниця тиску і механічної напруги, що дорівнює навантаженню 100 стев на 1 м².
- ГЕЛ'ЕРТЕР, а, ч., книжн. Людина, що має ґрунтовні і глибокі знання, але не застосовує їх на практиці, відірвана від життя.
- Гелертерство, а, с.
- Гелертерський, а, е.
- ГЕЛІЙ, ю, ч. Одноатомний інертний газ, без кольору і запаху; застосовується у криогенній техніці, для створення інертних середовищ, в авіонавтиці, металургії, електротехніці та ін. *Хімічні характеристики гелію.*
- Гелієвий, а, е. *Гелієва лампа.*
- ГЕЛІКБІД, а, ч. Поверхня, описана прямою, що обертається навколо нерухомої осі й одночасно переміщується вздовж осі обертання зі сталою швидкістю.
- Гелікоідальний, а, е. *Гелікоідальна передача.*
- ГЕЛІКБН, а, ч. 1. Музичний духовий інструмент у вигляді широкої мідної (часто нікельованої) труби, укладеної колом. *Звук гелікона.* 2. Гора на півдні Беотії (у Середній Греції), де, за грецькими міфами, жили музи та Аполлон. 3. *перен.* Місце поетичного натхнення. 4. Низькочастотна електромагнітна хвиля, що виникає і поширюється в металах і напівпровідниках, розміщених у постійному магнітному полі.
- ГЕЛІКОПРЮЙ, а, ч. Викопна хрящова риба (химера) палеозойської ери, верхня щелепа якої разом із зубами закручувалася догори, нагадуючи спіральну пилку.
- ГЕЛІКОПТЁР, а, ч. Важчий за повітря літальний апарат, що може підніматися в повітря без розбігу і вертикально приземлюватися, а також висіти в повітрі. *Модель гелікоптера.*
- ГЕЛЮ... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «сонце», «сонячний».
- ГЕЛЮАРХІТЕКТУРА, и, ж. Будівництво споруд із підвищеною термостійкістю стін, приміщень, оснащених акумуляторами сонячної енергії (з метою використання її взимку).
- Геліоархітектурний, а, е. *Геліоархітектурні проекти.*
- ГЕЛЮБІОЛОГІЯ, і, ж. Розділ біофізики, що вивчає вплив змін активності Сонця на життєдіяльність організмів на Землі.
- Геліобіологічний, а, е. *Геліобіологічні дослідження.*
- ГЕЛЮБІБНТИ, ів, мн. (одн. геліобібнт, а, ч.). Організми, пристосовані до життя в умовах яскравого сонячного освітлення.
- ГЕЛЮГРАВІЮРА, и, ж., полігр. Фотографія; один із способів фото-механічного виготовлення форм глибокого друку, при якому друкарська форма виготовляється шляхом копіювання діапозитиву на спеціальний світлочутливий папір, перенесення копії на попередньо припудрену асфальтовим порошком мідну пластину і травлення заглибленого зображення, а також відбиток, виготовлений таким способом.
- ГЕЛЮГРАМА, и, ж. Зображення Сонця, отримане за допомогою геліографа.
- ГЕЛІБГРАФ, а, ч. 1. Світлосигнальний прилад для зв'язку, який працює за допомогою дзеркал, що відбивають сонячні промені на великі відстані. 2. Телескоп для фотографування Сонця. 3. Прилад для автоматичного запису тривалості сонячного сьйва протягом дня.
- Геліографічний, а, е. *Геліографічні координати.*
- ГЕЛЮДБР, у, ч. Мінерал, прозорий жовтий різновид берилу; коштовний камінь.
- ГЕЛЮЕНЕРГЕТИКА, и, ж. Галузь енергетики, пов'язана з використанням енергії сонячного проміння для побутових та промислових потреб.
- Проблеми геліоенергетики.*
- Геліоенергетичний, а, е. *Геліоенергетичні установи.*
- ГЕЛЮКОНЦЕНТРАТОР, а, ч. Пристрій для підвищення концентрації енергії сонячної радіації; використовують у геліоустановках.
- ГЕЛІБМЕТР, а, ч. Оптичний прилад для вимірювання малих кутів між світилами, а також видимих діаметрів небесних світил.
- ГЕЛЮМОБІЛЬ, я, ч. Транспортний засіб, який рухається за рахунок енергії сонячних батарей.
- ГЕЛЮСИСТЕМА, и, ж. Сонячна система.
- ГЕЛЮСКІП, а, ч. Телескоп для візуального спостереження за поверхнею Сонця.
- ГЕЛЮСКОПІЧНИЙ окуляр - спеціальний окуляр для візуального спостереження за деталями сонячної поверхні.
- ГЕЛЮСТАТ, а, ч. Допоміжний оптичний прилад, у якому плоске дзеркало переміщується так, що відбите ним сонячне проміння зберігає первісний напрям для відбиття сонячних променів.
- ГЕЛЮТАКСИС, у, ч. Рух мікроорганізмів найпростіших тварин і деяких нижчих рослин (напр., водоростей) до сонячного світла чи від нього; один із видів фототаксису.
- ГЕЛЮТЕРАПІЯ, і, ж. Лікувальне і профілактичне застосування сонячного проміння. *Методи геліотерапії.*
- Геліотерапевт, а, ч. *Поради геліотерапевта.*
- Геліотерапевтичний, а, е. *Геліотерапевтичний курс.*

Г

ГЕЛЮТЁРМИ, терм, *мн.* Природні або штучні відкриті басейни хлоридних натрієвих вод із підвищеними в нижньому шарі концентрацією солі та температурою; застосовуються для лікування опорно-рухового апарату.

ГЕЛЮТЁХНІКА, *и, ж.* Галузь техніки, що охоплює теоретичні основи, практичні методи і технічні засоби перетворення енергії сонячної радіації на енергію інших видів, зручнішу для практичного використання.

Геліотехнічний, *а, е.* Геліотехнічні пристрої.

ГЕЛЮТЕХНОЛОГІЯ, *і, ж.* Технологія використання сонячної енергії для практичних цілей.

Геліотехнологічний, *а, е.* Геліотехнологічні досягнення.

ГЕЛЮТРБЦ, *а, ч.* 1. Трав'яниста декоративна рослина із запашними квітками, а також квіти цієї рослини. *Вирощувати геліотропи.* 2. Мінерал, різновид халцедону, що використовується для виготовлення прикрас, предметів лабораторного обладнання тощо. 3. Прилад для передавання сигналів відбиттям сонячного проміння.

Геліотропний, *а, е.* Геліотропна хвороба.

ГЕЛЮТРОПІЗМ, *у, ч.* Властивість рослин повертатися до променів сонця або відвертатися від них (напр., соняшник).

ГЕЛЮФІЗИКА, *и, ж.* Розділ астрофізики, що вивчає явища, які відбуваються на поверхні Сонця.

Геліофізик, *а, ч.*

Геліофізичний, *а, е.*

ГЕЛЮФІЛЬНИЙ, *а, е.* Який любить сонце. *Геліофільні рослини.*

ГЕЛЮФІТИ, *ів, мн. (одн. геліофіт, а, ч).* Рослини, що потребують для свого розвитку багато світла і пристосовані до життя при повному сонячному освітленні.

ГЕЛЮФББИ, *ів, мн.* Організми, які бояться сонця.

Геліофобний, *а, е.* Який боїться світла. *Геліофобні рослини.*

ГЕЛЮЦЕНТР, *у, ч.* Науковий центр, у якому здійснюють комплексні дослідження процесів, що відбуваються на Сонці, їх впливу на Землю та її атмосферу. *Будувати геліоцентр.*

ГЕЛЮЦЕНТРИЧНИЙ, *а, е.* Центром якого є Сонце; навколосонячний. *Геліоцентрична система світу. Геліоцентричні координати.*

ГЕЛІЦЕЛА, *и, ж.* Рід наземних червононогих моллюсків; поширені в середземноморських і причорноморських країнах, на Близькому

геліотерми — гематомієлія

Сході та в Центральній Азії; деякі види — шкідники зернових, городніх і садових культур.

ГЕЛЮФІТИ, *ів, мн. (одн. геліофіт, а, ч.).*

Рослини, що ростуть на насичених водою ґрунтах (напр., очерет, осока).

ГЕЛЬ, *ю, ч.* 1. Різновид колоїдного розчину — драглиста маса з деякими властивостями твердих тіл (здатність зберігати форму, пружність). 2. Косметичний засіб у формі такої речовини. *Освіжувальний гель. Склад гелю. Гель для догляду за взуттям. Гель для укладання волосся.*

Г'єлевий, *а, е.* Гелева маса.

ГЕЛЬВІН, *у, ч.* Мінерал із групи силікатів жовтого або червоно-бурого кольору; руда берилію.

ГЕЛЬМІНТ, *а, ч.* Паразитичний черв'як, що живе в організмі людини, тварини або рослини; глист. *Ураження гельмінтами.*

Гельмінтовий, *а, е.* Гельмінтові захворювання.

ГЕЛЬМІНТОГЕОГРАФІЯ, *і, ж.* Розділ гельмінтології, що вивчає поширення на земній кулі паразитичних червів — гельмінтів. *Праці з гелімінтогеографії.*

Гельмінтограф, *а, ч.*

Гельмінтографічний, *а, е.*

ГЕЛЬМІНТОЗ, *у, ч.* Інвазійні захворювання людей, тварин та рослин, спричинені гельмінтами; викликають виснаження, недокрив'я і т. ін. *Боротьба з гелімінтозами.*

ГЕЛЬМІНТОЗООНІЗИ, *ів, мн.* Гельмінтози, збудники яких можуть паразитувати і в людини, і в тварин.

ГЕЛЬМІНТОЛОГІЯ, *ї, ж.* Наука, що вивчає паразитичних червів та викликані ними хвороби.

Гельмінтолог, *а, ч.*

Гельмінтологічний, *а, е.* Гельмінтологічна лабораторія.

ГЕЛЬМІНТОСПОРІБЗИ, *ів, мн.* Хвороби рослин, спричинювані паразитичними грибами; уражають злаки та деякі технічні культури.

Г'ЕЛЬМПОРТ, *у, ч.* Отвір у нижній частині корми судна, через який проходить вісь руля.

ГЕМ, *а, ч.* Нєбілкова залізовмісна сполука з групи порфіринів; складник багатьох білків.

ГЕМ., ГЕМАТО., ГЕМО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «кров».

ГЕМА, *и, ж.* Невеликий різьблений камінь з опуклим або врізаним углуб зображенням, який у давнину використовувався як печатка або прикраса.

ГЕМАГЛЮТИНАЦІЯ, *і, ж., біол.* Склеювання та осаджування завислих

у рідині еритроцитів крові під впливом різних чинників.

Гемаглютинаційний, *а, е.* Гемаглютинаційні процеси.

Гемаглютиніни, *ів, мн.* Антитіла, які здатні викликати аглютинацію еритроцитів.

ГЕМАДЁЗ, *у, ч.* Лікувальна процедура — внутрішньовенне введення в організм хворого лікарських препаратів. *Застосовувати гемадєз.*

ГЕМАНГІОМА, *и, ж.* Доброякісна пухлина, що розвивається з кровоносних судин.

ГЕМАРТРОЗ, *у, ч.* Крововилив у порожнину суглоба, спричинений травмою.

ГЕМАТІН, *у, ч., біол.* Залізовмісний пігмент крові; продукт розпаду гемоглобіну.

ГЕМАТІТ, *у, ч.* Безводна сполука заліза — основний мінерал залізних руд; червоний залізняк, залізний блиск, залізна слюдка. *Родовища гематиту.*

Гематитовий, *а, е.*

ГЕМАТОГ'ЕН, *у, ч.* Лікувальний препарат із крові тварин, що містить залізо. *Дитячий гематоген. Рекомендувати гематоген.*

Гематогенний, *а, е.* Який впливає на кров.

ГЕМАТОКРИТ, *а, ч.* Прилад у вигляді V-подібної трубки з дуже тонким просвітом; застосовують для визначення співвідношення кров'яних тілець і плазми в крові.

ГЕМАТОКСИЛІН, *у, ч.* Синій або синьочорний барвник рослинного походження, який застосовують у мікроскопічній техніці для забарвлення рослинних та тваринних клітин.

ГЕМАТОЛОГІЯ, *ї, ж.* Наука про кров.

Гематолог, *а, ч.* Лікар-гематолог. *Консультація гематолога.*

Гематологічний, *а, е.* 1. Що стос, гематології. *Гематологічні дослідження.* *2. Який ґрунтується на властивості крові. *Гематологічна подібність.*

ГЕМАТОМА, *и, ж., мед.* Скупчення крові, обмежене навколишніми тканинами або стінками природної порожнини тіла; спостерігається при закритих ушкодженнях, що супроводжуються розривом судин та крововиливом у навколишні тканини. *Внутрішньомозкова гематома.*

ГЕМАТОМІЄЛІЯ, *ї, ж.* Крововиливи у тканину спинного мозку, причинами яких є закриті травми хребта і спинного мозку, тяжкі інфекції, надмірне м'язове напруження.

ГЕМАТОПОРФІРІН, *у, ч.* Пігмент пурпурового кольору. У незначних кількостях міститься в сечі здорової людини; у великих кількостях виділяється при отруєнні свинцем, анеміях та хворобах печінки.

- ГЕМАТОПСІЯ, і, ж. Крововилив у око; найчастіше є наслідком травми.
- ГЕМАТОЦЕЛЕ, *невідм., с.* Скупчення крові в людини або тварин у обмеженому просторі. Проявляється крововиливами в шкіру мошонки, припухлістю яєчка та ін.
- ГЕМАТУРІЯ, і, ж. Хворобливе виділення крові з сечею; спостерігається при захворюваннях нирок, сечових шляхів і т. ін. *Хронічна гематурія.*
- ГЕМЕЛОЛОГІЯ, і, ж. Наука про близьюків, яка вивчає їх із погляду генетики, морфології, фізіології і психології. *Праці з гемелології.*
- Гемелолог, а, ч.
- Гемелологічний, а, е. *Гемелологічна конференція.*
- ГЕМЕРАЛОПІЯ, і, ж. Втрата здатності бачити при слабкому (сутінковому чи нічному) освітленні; спричинюється нестачею в організмі вітаміну А або має природжений характер; куряча сліпота.
- ГЕМЕРИТРИН, а, ч. Залізовмісний білок; дихальний пігмент ряду морських безхребетних тварин; має червоний колір.
- ГЕМІ... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає словам «напів», «наполовину».
- ГЕМІАНЕСТЕЗІЯ, і, ж. Повна або часткова втрата чутливості на одній половині тіла; спричинюється порушеннями провідності чутливих нервів від периферії до головного мозку.
- ГЕМІАНОПСІЯ, і, ж. Випадіння половини поля зору в кожному оці, що спостерігається при органічних захворюваннях нервової системи.
- ГЕМІАТРОФІЯ, і, ж. Атрофія правої або лівої половини тіла чи половини органа внаслідок якого-небудь захворювання. *Геміатрофія обличчя.*
- ГЕМІКРАНІЯ, і, ж., мед. Те саме, що мігрень.
- ГЕМІКРИПТОФІТИ, ів, мн. Багато-річні рослини, бруньки відновлення яких розміщені на поверхні ґрунту; одна з основних груп життєвих форм рослин.
- ГЕМІКСЕРОФГГИ, ів, мн. Рослини, що ростуть у перехідних від сухих до середніх за зволоженням умовах, характеризуються глибокою або дуже гематопорфірін — гемосорбція розгалуженою кореневою системою, інтенсивною транспірацією й низькою стійкістю проти зневоднення, напр. верблюжа колючка.
- ГЕМІН, у, ч. Солянокислий гематин; речовина, яка утворюється при дії соляної кислоти на гемоглобін крові; дослідження на гемін застосовують у судовій практиці для встановлення наявності крові в плямах.
- ГЕМІНАТИ, ів, мн. Подвійні приголосні.
- ГЕМІОПІЯ, і, ж. Збереження половини поля зору в оці хворого на геміанопсію.
- ГЕМІПАРЄЗ, у, ч. Неповний параліч м'язів однієї половини тіла; спричинюється крововиливом у мозок, емболією чи тромбозом мозкових судин, травмами тощо.
- ГЕМІПЛЕГІЯ, і, ж. Параліч правої або лівої половини тіла.
- ГЕМІСФЕРА, и, ж. 1. Земна або небесна куля. 2. мед. Півкуля головного мозку або мозочка.
- ГЕМІЦЕЛЮЛОЗИ, ів, мн. Вуглеводи групи полісахаридів, близькі до клітковини (целюлози); входять до складу клітинних оболонок рослин.
- ГЕМЛОК, а, ч. Назва кількох видів хвойних дерев, що ростуть у Північній Америці, Японії та Гімалаях.
- ГЕМОГЛОБІН, у, ч. Речовина, що міститься в червоних кров'яних тільцях (еритроцитах); забарвлює кров та бере участь у постачанні тканин організму киснем. *Кількість гемоглобіну. Підняти гемоглобін.*
- Гемоглобіновий, а, е. *Гемоглобінові показники.*
- ГЕМОГЛОБІНЕМІЯ, і, ж. Підвищений уміст вільного гемоглобіну в плазмі крові; має діагностичне значення.
- ГЕМОГЛОБІНОПАТІЯ, і, ж. Група спадкових захворювань, зумовлених присутністю в еритроцитах патологічних гемоглобінів.
- ГЕМОГЛОБІНУРІЯ, і, ж. Поява гемоглобіну в сечі; синдром внутрішньосудинного гемолізу при деяких отруєннях, гемолітичних анеміях, інфекційних захворюваннях; ускладнення після переливання крові та ін.
- ГЕМОГРАМА, и, ж., мед. Запис складу крові, який містить якісну і кількісну характеристику клітин.
- ГЕМОДИНАМІКА, и, ж. Рух крові по судинах, що зумовлюється різницею гідростатичного тиску на різних ділянках кровоносної системи; має значення для підтримання постійного обміну речовин між кров'ю і тканинами. *Мозкова гемодинаміка.*
- ГЕМОДИНАМОМЕТР, а, ч. Апарат для визначення кров'яного тиску.
- ГЕМОДІАЛІЗ, у, ч., мед. Метод лікування гострої та хронічної недостатності нирок за допомогою апарата «штучна нирка». *Використовувати гемодіаліз.*
- ГЕМОЛІЗ, у, ч. Процес внутрішньосудинного руйнування еритроцитів крові з виділенням у плазму крові гемоглобіну.
- Гемолізний, ів, мн. (одн. гемолізін, у, ч.). Речовини, що спричиняють гемоліз.
- Гемолітичний, а, е. *Гемолітична хвороба.*
- ГЕМОЛІМФА, и, ж. Рідина, що циркулює в судинах і міжклітинних порожнинах багатьох безхребетних тварин з незамкненою системою кровообігу (членистоногі, моллюски).
- Гемолімфатичний, а, е.
- ГЕМОМЕТР, а, ч. Прилад для визначення вмісту гемоглобіну в крові.
- ГЕМОНХОЗ, у, ч. Гельмінтоз жуйних тварин, іноді людини, при якому паразити локалізуються в сичузі, тонкому кишечнику, живляться кров'ю і травмують слизову оболонку.
- ГЕМОПАРАЗИТИ, ів, мн. (одн. гемопаразит, а, ч). Одноклітинні організми, що паразитують у крові хребетних тварин та людини і спричиняють ряд захворювань.
- ГЕМОПОЕЗ, у, ч., фізіол. Процес кровотворення в організмі людей і тварин; здійснюється в органах кровотворення: кістковому мозку, лімфатичних вузлах, селезінці тощо.
- ГЕМОПРОТЕЇДИ, ів, мн. Складні забарвлені білки крові, що як небілковий компонент містять гем (гемоглобін, міоглобін тощо).
- ГЕМОПРОТЄУС, у, ч. Рід паразитичних найпростіших підряду кров'яних споривиків (гемоспоридій); спричинюють тяжкі захворювання, особливо у пташенят.
- ГЕМОРАГІЯ, і, ж., мед. Кровотеча із судин; крововилив.
- Геморагічний, а, е. *Геморагічні ускладнення під час операції. Геморагічна пропасниця. Геморагічний діатез.*
- ГЕМОРОЙ, ю, ч. Вузлоподібне розширення вен прямої кишки, яке час від часу кровоточить; виникає внаслідок інтоксикацій, алергій, механічних подразнень, сидячої праці тощо. *Діагностувати геморою. Лікування геморою.*
- Гемороїдальний, а, е.
- Геморойний, а, е. *Геморойні вузли.*
- ГЕМОСОРБЦІЯ, і, ж., мед. Очищення крові від токсинів, алергенів та

Г

- інших шкідливих речовин методом сорбції.
- Гемосорбент, у, ч., *біол., хім.* Препарат, який використовують для очищення крові. *Вуглецевий гемосорбент.*
- ГЕМОСПОРИДИЙЗ, у, ч., *мед.* Захворювання свійських тварин, спричинене гемоспоридіями.
- Гемоспоридії, *ій, мн. (одн. гемоспоридія, і, ж.).* Ряд безхребетних тварин класу споровиків, що паразитують в еритроцитах чи клітинах ендотелію хребетних тварин і людини.
- ГЕМОСТАЗ, у, ч., *мед.* 1. Припинення руху крові по кровоносній судині. 2. Зупинка кровотечі при операції, травми тощо.
- ГЕМОТЕРАПІЯ, і, *жс., мед.* Метод лікування введенням крові — власної або донорської, а також препаратів, виготовлених із крові; застосовують як засіб підвищення опірності організму, при крововтратах тощо.
- Гемотерапевтичний, а, е. *Гемотерапевтичні заходи.*
- ГЕМОТОКСИНИ, ів, *мн. (одн. гемотоксин, у, ч.).* Речовини, які ушкоджують оболонки еритроцитів крові, спричинюючи гемоліз. *Гемотоксини мікробного походження.*
- ГЕМОТБРАКС, у, ч., *мед.* Скупчення крові в плевральній порожнині; утворюється внаслідок ушкодження кровоносних судин при травмах легень або деяких захворюваннях.
- ГЕМОТРАНСФУЗІОЛОГІЯ, і, *жс.* Розділ медицини, що вивчає проблеми переливання крові та її складників.
- Гемотрансфузіологічний, а, е.
- ГЕМОТРАНСФУЗІЯ, і, *жс.* Переливання крові.
- ГЕМОФЛІЯ, і, *жс., мед.* Спадкове захворювання людини і тварин, яке характеризується значними й тривалими кровотечами внаслідок порушення здатності крові зсідатися; хворіють головним чином чоловіки. *Вроджена гемофілія.*
- Гемофілічний, а, е. *Гемофіліїні явища.*
- ГЕМОЦИРКУЛЯЦІЯ, і, *жс., фізіол.* Циркуляція крові в організмі або окремих органах. *Розлади гемоциркуляції.*
- ГЕМОЦИТОБЛАСТИ, ів, *мн.* Клітини в кровотворних органах людини і хребетних тварин, з яких утворюються червоні та білі кров'яні тільця — еритроцити і всі види лейкоцитів.
- ГЕМОЦЯНІН, у, ч. Дихальний пігмент гемолімфи деяких безхребетних тварин, що забезпечує транспортування кисню в організмі.
- ГЕМПШІРИ, ів, *мн.* Напівтонкорунна м'ясна порода овець, виведена в XIX ст. у Великій Британії; вівці безрогі, темнолової, скороспілі, вовна біла.
- ГЕМУЛИ, ул, *мн. (одн. гемула, и, жс), біол.* 1. У вченні Ч. Дарвіна — гіпотетичні найдрібніші частинки, через які успадковуються ознаки і властивості організму. 2. Внутрішні бруньки більшості прісноводних, а також деяких морських губок, які служать для розмноження.
- ГЕН, а, ч., *біол.* Одиниця спадкової інформації, що визначає появу і розвиток якоїсь ознаки або ж бере участь у формуванні кількох ознак організму. *Материнські гени. Батьківські гени. Дефектні гени. Мутація гена.*
- Генний, а, е. *Генна пам'ять. Генна інженерія.*
- ...ГЕН, ...ГЕННИЙ. Друга частина складних слів, що означає «який походить від чогось», «який утворює щось».
- ГЕНДЕР, у, ч. Сукупність ознак, властивостей, рис, притаманних організмам жінки і чоловіка, їх психології, суспільній поведінці; у соціології — поняття, яким позначають вимогу рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків.
- Гендерний, а, е. *Гендерна політика. Гендерні студії. Гендерний проект.*
- ГЕНЕАЛОГІЯ, і, *жс.* 1. Історія роду, родовід, а також галузь науки, що вивчає родовід. *Досліджувати генеалогію. Генеалогія роду. Генеалогія сім'ї.* 2. *біол.* Походження рослинних і тваринних родів. *Генеалогія рослин.*
- Генеалогічний, а, е. *Генеалогічне дерево. Генеалогічна лінія. Генеалогічна класифікація мов.*
- ...ГЕНЕЗ. Друга частина складних слів, що за значенням відповідає словам «від», «походження» і означає «пов'язаний із процесом утворення, виникнення і наступного розвитку».
- ГЕНЕЗА, и, *жс., ГЕНЕЗИС, у, ч.* Походження, виникнення, становлення, процес утворення. *Генезис мови. Генезис суспільства. Вивчати явище в генезі.*
- ГЕНЕОНІМІЯ, і, *жс.* Розділ соціології, що вивчає походження та розвиток форм шлюбу й сім'ї.
- ГЕНЕРАЛ, а, ч. 1. Військове звання або чин вищого командного складу армії, а також особа з цим званням. *Генерал української армії.* 2. Звання керівних осіб деяких цивільних відомств.
- Генеральський, а, е. *Генеральські відзнаки.*
- ГЕНЕРАЛ-АДМІРАЛ, а, ч., *військ.* Вищий військово-морський чин у деяких арміях світу, що відповідає чинові генерал-фельдмаршала у сухопутних військах, а також особа з цим чином.
- ГЕНЕРАЛ-БАС, а, ч., *муз.* Давній спосіб цифрового позначення акордів у нотному письмі, при якому цифри ставилися під найнижчим (басовим) голосом.
- ГЕНЕРАЛІЗАЦІЯ, і, *жс.* 1. *філос.* Узагальнення, логічний перехід від часткового до загального; підпорядкування явищ загальному принципові. 2. *мед.* Поширення хворобливого процесу на весь орган або організм у цілому. 3. *спец.* Процес відбору і узагальнення змісту при складанні карти з урахуванням її тематики та призначення. *Генералізація діалектних ознак.*
- Генералізований, а, е.
- Генералізувати, ую, уеш.
- ГЕНЕРАЛІСИМУС, а, ч. Найвище військове звання у збройних силах деяких країн.
- ГЕНЕРАЛІТЕТ, у, ч. Вищий командний склад армії; сукупність осіб, що мають генеральське звання. *Зустріч із генералітетом.*
- ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ, а, ч., *військ.* Друге за ступенем генеральське звання, а також особа з цим званням.
- ГЕНЕРАЛ-МАЙОР, а, ч., *військ.* Перше за ступенем генеральське звання, а також особа з цим званням.
- ГЕНЕРАЛ-ПОЛКІВНИК, а, ч., *військ.* Третє за ступенем генеральське звання, а також особа з цим званням.
- ГЕНЕРАЛ-ФЕЛЬДМАРШАЛ, а, ч., *військ.* Найвище військове звання в сухопутних військах у деяких арміях світу, а також звання з цим званням.
- ГЕНЕРАЛЬНИЙ, а, е. 1. Найважливіший, основний, провідний. *Генеральний план. Генеральна лінія. Генеральний напрямок розвитку.* 2. Який очолює що-небудь у найвищих колах; головний. *Генеральний секретаріат.* 3. Такий, що приводить до викінчення, завершення; остаточний, вирішальний. *Генеральна проба. Генеральна репетиція.* 4. Загальний, ґрунтовний, докорінний. *Генеральна реорганізація штату. Генеральне прибирання.*
- ГЕНЕРАТИВНИЙ, а, е, *біол.* 1. Який служить для розмноження. *Генеративні органи.* 2. *лінгв.* Що стос, лінгвістичного напрямку, який описує правила творення, породження висловлювань, граматичних структур і т. ін. *Генеративна граматики.*
- ГЕНЕРАЦІЯ, і, *жс., спец.* 1. Сукупність людей одного роду, рослин і тварин одного виду і роду або мінералів од

генерувати — геодезист

Г

- ного походження; покоління. *Нова генерація*. 2. *перен.* Сукупність людей одного піку, яких об'єднують спільні інтереси і спільна діяльність. *Поети молодшої генерації*. 3. Виникнення, відтворення. *Генерація коливань*.
- ГЕНЕРУВАТИ, ую, уш. Викликати появу, утворення чого-небудь. *Генерувати частоту*. *Генерувати електричні коливання*. *Генерувати ідеї*.
- Генератор, а, ч. 1. Машина для перетворення механічної енергії в електричну. *Генератор постійного струму*. 2. Апарат для вироблення, утворення чого-небудь. *Генератор звуку*. 3. *перен.* Ініціатор творення чого-небудь (про людину). *Генератор ідеї*.
- Генераторний, а, с. *Генераторна установка*. *Генераторна лампа*.
- Генерований, а, с.
- Генерування, я, с. *Генерування надвисоких частот*.
- ГЕНЕТИКА, и, ж. Наука про спадковість і мінливість організмів; вивчає принципи зберігання і реалізації генетичної інформації, розкриває закони індивідуального розвитку організмів, виникнення в них нових ознак. *Сучасна генетика*. *Закони генетики*. *Лекції з генетики*. *Вивчати генетику*.
- Генетик, а, ч. *Вчений-генетик*.
- Генетичний, а, е. 1. Який вказує на походження, розвиток. *Генетичний розвиток*. *Генетична спадковість*. *Генетичний зв'язок*. 2. Який стосується генетики і генів. *Генетичне дослідження*. *Генетичні методи*. *Генетична станція*. *Генетичні проблеми*. *Генетичне репродукування*. *Генетичний дисбаланс*. *Генетичні порушення*.
- Генетично. *Генетично однорідні плоди*.
- ГЕНІАЛЬНИЙ, а, е. 1. Який є генієм; винятково талановитий, творчо обдарований. *Геніальний майстер*. *Геніальний учений*. 2. Властивий генію; творчо найдосконаліший. *Геніальний твір*. *Геніальна думка*. *Геніальне висловлювання*.
- Геніальність, пості, ж. *Риси геніальності*.
- Геніально. *Геніально просто*.
- ГЕНІЙ, я, ч. 1. Особа, наділена геніальністю. *Геній українського народу*. 2. *розм.* Особа, яка досконало знає щонебудь, уміє щось якнайкраще робити.
- ГЕНІТАЛІЇ, ііі, мн. (одн. геніталії, і, ж.). Статеві органи. *Геніталії людини*.
- Генітальний, а, е. *Генітальні ознаки*.
- ГЕНІТИВ, а, ч., лінгв. Родовий відмінок.
- Генітйвний, а, е. *Генітйвна метафора*.
- ГЕНОГЕОГРАФІЯ, ї, жс. Установлення географічного поширення і частоти різних форм генів, що визначають основні ознаки і властивості досліджуваного виду організмів певної території.
- Геногеографічний, а, е.
- ГЕНОКОПІЯ, і, жс. Виникнення схожих фенотипових ознак під впливом генів, розташованих у різних ділянках хромосоми або в різних хромосомах.
- ГЕНОМ, у, ч., біол. Сукупність генів, що містяться в одному наборі хромосом. *Геном тваринної клітини*. *Геном рослинної клітини*. *Вивчення генома*.
- ГЕНОТЕЇЗМ, у, ч. Форма політеїзму, що визнає багатьох богів, але визначає серед них головного, навколо якого зосереджується релігійний культ.
- ГЕНОТИП, у, ч., біол. Сукупність усіх матеріальних структур клітин, що виконують функцію спадковості; носій генетичної інформації, що передається від покоління до покоління і контролює розвиток, будову, життєдіяльність та біологічні властивості організму. *Визначати генотип*.
- Генотипний, а, е. *Генотипна тривалість життя*.
- ГЕНОФОНД, у, ч., біол. Склад і чисельність різних форм генів і популяцій організмів того чи іншого виду. *Генофонд людини*. *Генофонд українського народу*.
- ГЕНОЦИД, у, ч. Винищення окремих груп населення з расових, національних, релігійних і т. ін. мотивів. *Організувати геноцид*. *Політика геноциду*. *Жертви геноциду*.
- Геноцидний, а, е. *Геноцидні настрої*.
- ГЕНРІ, невідм., ч., фіз. Одиниця індуктивності і взаємної індуктивності в Міжнародній системі одиниць.
- ГЕНТЕКС, у, ч. Міжнародна телеграфна мережа загального користування з автоматичними комутаційними телеграфними станціями прямих зв'язань між найбільшими містами різних країн.
- ГЕНТИЛЬНИЙ, а, е. Родовий.
- ГЕНУЇННИЙ, а, е, мед. Природний, істинний; первинний; природжений; термін застосовують у медицині для позначення хворобливих процесів, що первинно виникають в організмі. *Генуїнна епілепсія*.
- ГЕНЦІАНА, и, жс. Трав'яниста рослина родини тирличевих, яку використовують як із декоративною, так і з медичною метою.
- ГЕО... Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок із Землею, землею корою.
- ГЕОАКУСТИКА, и, жс. Наука, що вивчає звукові, інфразвукові та ультразвукові явища в земній корі з метою дослідження її будови і властивостей.
- Геоакустичний, а, е. *Геоакустичне зондування dna*.
- ГЕОАНТИКЛІНАЛЬ, і, жс. Підняття земної кори в межах геосинклінальної області.
- Геоантиклінальний, а, е. *Геоантиклінальні ділянки*.
- ГЕОБІОЛОГІЯ, ї, жс. Розділ біології, який вивчає сукупність усіх живих організмів і зв'язки між ними.
- Геобіоблог, а, ч.
- Геобіологічний, а, е. *Геобіологічні дослідження*.
- ГЕОБОТАНІКА, и, жс. Розділ ботаніки, що вивчає поширення та розподіл рослин на Землі залежно від географічних умов. *Предмет вивчення геоботаніки*.
- Геоботанік, а, ч.
- Геоботанічний, а, е. *Геоботанічне районування території України*.
- ГЕОГЕЛЬМІНТИ, ів, мн. (одн. геогельмінт, а, ч.), зоол. Паразитичні черви, які розвиваються з яєць, що потрапляють у ґрунт без проміжного живителя.
- ГЕОГІЄНА, и, ж. Наука, що вивчає зміни в живій і неживій природі як наслідок діяльності людини на Землі.
- Геогієніст, а, ч.
- Геогієнічний, а, е.
- ГЕОГРАФІЯ, ї, ж. 1. Ряд пов'язаних між собою наук, що вивчають поверхню Землі, її природні умови, населення, економічні ресурси. *Фізична географія*. *Економічна географія*. *Лінгвістична географія*. *Вивчати географію*. 2. Розміщення, поширення чого-небудь па поверхні Землі. *Географія поширення вовків*.
- Географ, а, ч. 1. Фахівець із географії. *Вчений-географ*. 2. *розм.* Учитель географії. *Шкільний географ*.
- Географічний, а, с. 1. Що стос. географії. *Географічні матеріали*. 2. Що стос. природних умов або положення па земній поверхні. *Географічний центр Європи*. *Географічне розташування*. *Географічне середовище*.
- ГЕОДЕЗІЯ, ї, ж. Наука про методи визначення форми і розмірів Землі або окремих її частин, зображення земної поверхні па планах і картах та точних вимірювань па місцевості.
- Геодезист, а, ч. *Досвідчений геодезист*.
- Геодезистка, и, жс.
- Геодезичний, а, е. *Геодезичні роботи*. *Геодезичне приладдя*. *Геодезичний пункт*. *Геодезичні інструменти*.
- ГЕОДИНАМІКА, и, жс. Галузь геології,

Г

- яка досліджує сили і процеси в корі, мантії і ядрі Землі, що зумовлюють рух мас.
- Геодинамічний, а, е. *Геодинамічні процеси*.
- ГЕОЕКОНОМІКА, и, ж. Теорія про цілі і методи економічної експансії держави.
- Геоетноомічний, а, е.
- ГЕОЕНЕРГЕТИКА, и, ж. Галузь енергетики, що розробляє методи та шляхи використання природного тепла надр Землі.
- Геоенергетичний, а, е. *Геоенергетичні установки*.
- ГЕБІД, а, ч., *геогр.* Фігура Землі, обмежена поверхнею океанів, умовно подовженою на материках.
- ГЕОКАРПІЯ, і, ж *бот.* Спосіб поширення плодів шляхом заглиблення зав'язі в ґрунт.
- ГЕОКРІОЛОГІЯ, і, ж., *геол.* Наука про мерзлі гірські породи, ґрунти, їх походження та процеси і явища, пов'язані з їх промерзанням і таненням.
- Геокріологічний, а, е.
- ГЕОЛОГІЯ, і, ж. Наука про Землю, її речовинний склад, будову та розвиток.
- Геолог, а, ч. *Вчені-геологи*.
- Геологічний, а, е. 1. Що стос, геології. *Геологічна експедиція*. 2. Що стос, історії Землі, земної кори. *Геологічні явища*. *Геологічна карта*. *Геологічний розріз*.
- ГЕОМАГНЕТИЗМ, у, ч. Наявність навколо земної кулі магнітного поля; земний магнетизм.
- Геомагнетичний, а, е.
- Геомагнітний, а, е. *Геомагнітні явища*.
- ГЕОМЕРИДА, и, ж. Те саме, що біосфера.
- ГЕОМЕТРІЯ, і, ж. 1. Математична наука, яка вивчає просторові (і схожі за структурою з просторовими) відношення та форми реального світу. 2. Форма чого-небудь. *Геометрія центрових отворів*. *Геометрія різального інструмента*.
- Геометр, а, ч. 1. Фахівець із геометрії. *Видатний геометр*. 2. *розм.* Викладач геометрії.
- Геометральний, а, е. У якому використовуються геометричні фігури. *Геометральний принцип*.
- Геометричний, а, е. 1. Що стос, геометрії. *Геометрична фігура*. *Геометрична задача*. 2. Який складається з ліній, точок і схематичних фігур (квадратів, конусів, трикутників і т. ін.). *Геометричний орнамент*.
- Геометрично. *Геометрично точні квадрати*.
- ГЕОМЕХАНІКА, и, ж. Наука, що вивчає
- геодезистка — геофлексура**
- фізико-механічні властивості земної кори і процеси, що відбуваються в ній під впливом природних і технологічних факторів.
- Геомеханічний, а, е.
- ГЕОМОРФОЛОГІЯ, і, ж. 1. Наука про рельєф земної поверхні (суходолу, дна океанів і морів), його походження, розвиток та господарське використання. 2. Рельєф поверхні певної території, її структура та процес розвитку. *Геоморфологія України*.
- Геоморфолог, а, ч.
- Геоморфологічний, а, е. *Геоморфологічні фактори*. *Геоморфологічна зона моря*.
- ГЕОНІМ, а, ч. Псевдонім, в основу якого покладено назву місцевості чи країни, звідки походить письменник.
- ГЕОПОЛІТИКА, и, ж. 1. Політична концепція, за якою політика держави зумовлюється географічними факторами (положенням країни, корисними копалинами тощо). 2. Зовнішня політика держави, яку визначають географічні фактори. *Парадигма геополітики*.
- Геополітичний, а, е. 1. Що стос, геополітики. *Геополітичний простір*. *Геополітичне розташування держави*. *Геополітичний устрій країни*. 2. Пов'язаний із сукупністю політичних і географічних факторів. *Геополітична ситуація в Україні*.
- ГЕОПОТЕНЦІАЛ, у, ч., *фіз.* Потенціал сили земного тяжіння.
- ГЕЙРГІКИ, ів, *мн.* В античній поезії — жанр лірики, епічні твори повчального характеру, які оспівували сільське життя, побут, природу, працю хліборобів.
- ГЕОРИФТОГЕНАЛЬ, і, ж. Велика розривна зона Землі, яка характеризується тектонічною активністю, сейсмічністю, магнетизмом.
- Георифтогенальний, а, е.
- ГЕОСИНКЛІНАЛЬ, і, ж., *геол.* Витягнута в довжину велика ділянка земної кори, що характеризується інтенсивністю тектонічних процесів, високим ступенем деформації гірських порід. *Розвиток геосинклиналей*.
- Геосинклинальний, а, е. *Геосинклинальні процеси*.
- ГЕОСИСТЕМА, и, ж. Цілісне утворення, множина взаємопов'язаних елементів, функціонування яких залежить від їх розташування на певній території та властивостей довкілля.
- ГЕОСТРАТЕГІЯ, і, ж. Сукупність методів цілеспрямованого впливу на світ.
- Геостратегічний, а, е. *Геостратегічна політика*.
- ГЕОСТРОФІЧНИЙ, а, е, *метеор.* Який характеризується рівномірним прямолінійним горизонтальним рухом повітря при відсутності сили тертя (про вітер).
- ГЕОСФЕРА, и, ж.у *геол.* Кожна з оболонок Землі з притаманними їм фізичними властивостями і хімічним складом.
- ГЕОТЕКТОНІКА, и, ж. Наука, що вивчає процеси, які зумовлюють розвиток структури Землі. *Сучасний розвиток геотектоніки*.
- Геотектонічний, а, е. *Геотектонічний цикл*. *Геотектонічні явища*.
- ГЕОТЕРМІЯ, і, ж. Наука, вчення про внутрішню температуру Землі. *Галузь геотермії*. *Розвиток геотермії*.
- Геотермальний, а, е, *спец.* Що стос, теплових процесів, які відбуваються в надрах Землі. *Геотермальне джерело*. *Геотермальна станція*. *Геотермальні ресурси*.
- Геотерміст, а, ч.
- Геотермічний, а, е. *Геотермічні дослідження*.
- ГЕОТЕХНОЛОГІЯ, і, ж. Технологія безшахтного видобування корисних копалин через бурові свердловини без участі людей; застосовують на родовищах із невеликим вмістом корисних копалин.
- Геотехнологічний, а, е. *Геотехнологічна свердловина*.
- ГЕОТРОПІЗМ, у, ч., *біол.* Властивість рослин під впливом земного тяжіння набувати певного положення відносно центру Землі; зумовлює вертикальне розташування осових органів рослин.
- ГЕОФІЗИКА, и, ж. Комплекс наук про фізичні властивості Землі та фізичні процеси, які в ній відбуваються. *Праці з геофізики*.
- Геофізик, а, ч.
- Геофізичний, а, е. *Геофізична обсерваторія*. *Геофізичні методи*.
- ГЕОФІТИ, ів, *мн.* Багаторічні трав'янисті рослини, у яких бруньки відновлення та органи із запасними поживними речовинами знаходяться в ґрунті (напр., цибуля, шафран, тюльпан тощо).
- ГЕОФЛЕКСУРА, и, ж. Крутий видовжений вигин у рельєфі гірських шарів.
- ГЕОФІН, а, ч. Прилад для реєстрації звукових хвиль, що поширюються у верхніх шарах земної кори; використовують при сейсмічних розвідках, у військовій справі тощо. *Використовувати геофон*.
- ГЕОХІМІЯ, і, ж. Наука про хімічний склад, закони поширення, поєднання та руху атомів хімічних елементів у земній корі. *Геохімія ландшафту*.

Геохімік, а, ч.
 Геохімічний, а, е. *Геохімічна лабораторія. Геохімічна аномалія. Геохімічна провінція. Геохімічні бар'єри.*
 ГЕОХБРА, и, ж., *геогр.* Географічний ландшафт.
 ГЕОХРОНОЛОГІЯ, і, ж. Учення про хронологічну послідовність формування і вік гірських порід земної кори.
 Геохронологічний, а, е. *Геохронологічні дослідження.*
 ГЕПАРД, а, ч. Хижа тварина родини котячих із шерстю жовтого кольору з невеликими чорними плямами. *Шкура гепарда.*
 Гепардовий, а, е. *Гепардове манто.*
 ГЕПАРИН, у, ч., *хім., фарм.* 1. Речовина, що запобігає зсіданню крові; міститься у тканинах внутрішніх органів та м'язів. 2. Лікарський препарат, що використовується як запобіжний засіб проти утворення тромбів. *Застосовувати гепарин. Курс лікування гепарином.*
 ГЕПАТИТ, у, ч., *мед.* Загальна назва запальних захворювань печінки. *Інфекційний гепатит. Профілактика гепатиту.*
 ГЕПАТОГЕННИЙ, а, е, *мед.* Пов'язаний із функціонуванням печінки. *Гепатогенні фактори. Гепатогенний препарат.*
 ГЕПАТОПТБЗ, у, ч., *мед.* Опущення печінки.
 ГЕПАТОХОЛЕЦИСТИТ, у, ч., *мед.* Запалення печінки і жовчного міхура.
 ГЕПТА... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «сім».
 ГЕПТАГОН, а, ч., *мат.* Семикутник.
 ГЕПТАЕДР, а, ч. Тіло, обмежене сімома многокутниками.
 ГЕПТАМЕТР, а, ч., *літ.* Семистопний вірш.
 ГЕПТАН, у, ч., *хім.* Органічна сполука, безбарвний газ із специфічним запахом; із повітрям утворює вибухову суміш; еталон для визначення детонаційної стійкості моторних палив.
 ГЕПТАХОРД, а, ч. 1. Семиструнний звукоряд. 2. Семиструнна кифара.
 ГЕПТОД, а, ч., *ел.* Електронна лампа з сімома електродами.
 ГЕРАЛЬДИКА, и, ж. Спеціальна історична дисципліна, що вивчає герби та їх історію; гербознавство. *Українська геральдика. Знавець геральдики. Література з геральдики. Займатися геральдикою.*
 Геральдичний, а, е. *Геральдична наука. Геральдичне дослідження. Геральдичний атлас. Геральдичний орел.*
 ГЕРАНІБЛ, у, ч. Безбарвна рідина, що міститься в ефірних оліях і нагадує

геофон — гермафродитний

пахоці троянд; запашна речовина в парфумерії.
 ГЕРАНЬ, і, ж. Трав'яниста рослина родини геранієвих із яскравими квітками та специфічним запахом; деякі види вирощують як декоративні. *Герань рожева. Вирощувати герань.*
 Геранієвий, а, е. *Геранієва ефірна олія.*
 ГЕРБ, а', ч. Символічний знак держави, міста, шляхетного роду або окремої особи тощо, зображуваний на прапорах, монетах, печатках, документах і т. ін. *Державний герб України. Дворянський герб. Герб Запорізького війська.*
 Гербовий, а, е. *Гербова печатка. Гербовий бланк.*
 ГЕРБАЛАЙФ, а, ч. Лікувально-профілактичні препарати на основі натуральної сировини, призначені як для корекції ваги тіла, так і для захисту організму від шкідливого впливу довкілля. *Набір гербалайфа. Рекламувати гербалайф. Вживати гербалайф.*
 ГЕРБАРІЙ, ю, ч. 1. Колекція засушених рослин. *Шкільний гербарій. Збирати гербарій.* 2. Установа, в якій зберігають такі колекції та здійснюють їх наукове опрацювання.
 Гербаризація, і, ж. Збирання й укладання рослин у гербарій.
 Гербаризований, а, е. *Гербаризовані трави.*
 Гербаризувати, ую, усш. *Гербаризувати лікарські рослини.*
 Гербарний, а, е. *Гербарна колекція. Гербарний зразок.*
 ГЕРБЕРА, и, ж. Багаторічна трав'яниста рослина родини складноцвітих; деякі сорти з квітами, схожими на ромашку, вирощують як декоративні; квітка цієї рослини. *Рожеві гербери. Вирощувати гербери. Букет гербер.*
 ГЕРБІЦИДИ, ів, мн. (одн. гербіцид, а, ч.). Хімічні речовини з групи пестицидів, признач. для боротьби з бур'янами. *Ефективні гербіциди. Застосовувати гербіцидами. Обприскування гербіцидами. Вносити в ґрунт гербіциди.*
 ГЕРІАТРІЯ, і, ж. Галузь клінічної медицини, завданням якої є з'ясування можливостей нормалізації обмінних і фізіологічних процесів в організмах, що старіють, лікування і профілактика різних захворювань у людей похилого віку. *Питання геріатрії. Інститут геріатрії.*
 Геріатр, а, ч. *З'їзд геріатрів. Консультуватися у геріатра.*
 Геріатричний, а, е. *Геріатрична поліклініка. Геріатричні препарати.*
 ГЕРКУЛЕС, а, ч. 1. Людина величезної

Г

фізичної сили і атлетичної будови тіла; силач. 2. Сорт вівсяної крупи, а також каша з цієї крупи. *Геркулес на сніданок. Тарілка геркулесу.*
 Геркулесовий, а, е. *Геркулесова каша.*
 ГЕРМА, и, ж., *мист., іст.* Декоративний чотиригранний стовп, який завершується скульптурною головою або бюстом; із XVI ст. — декоративна паркова скульптура.
 ГЕРМАНІЗМ, у, ч. Слово або зворот, запозичені з німецької мови або утворені за її зразком.
 ГЕРМАНІЙ, ю, ч., *хім.* Ламкий сріблясто-сірий метал; добувають із руд кольорових металів; використовується як напівпровідниковий матеріал.
 Германієвий, а, е. *Германієвий випрямляч.*
 ГЕРМАНІСТИКА, и, ж., *лінгв.* Сукупність наук, які вивчають мови, літературу, культуру германських народів. *Професор германістики.*
 Германіст, а, ч. *Філолог-германіст.*
 Германістичний, а, е. *Германістичні дослідження.*
 ГЕРМАНОФІЛ, а, ч. Прихильник Німеччини, німців, усього німецького; протилежне — германофоб.
 Германофільство, а, с.
 Германофільський, а, е. *Германофільський погляд.*
 ГЕРМАНОФОБ, а, ч. Противник, ненависник Німеччини, німців, усього німецького; протилежне — германофіль.
 Германофобство, а, с. Напрямок, склад думок і дій германофоба.
 Германофобський, а, е. *Германофобський настрої.*
 ГЕРМАФРОДИТИЗМ, у, ч. Наявність в одному організмі чоловічих і жіночих статевих органів; двостатевість. *Природний гермафродитизм. Патологічний гермафродитизм.*
 Гермафродит, а, ч. Організм (рослина, тварина або людина), що має ознаки обох (чоловічої та жіночої) статей.
 Гермафродитний, а, е. *Гермафродитні квіти.*

Г

герменевтика — гетера

- ГЕРМЕНЕВТИКА**, и, ж. Традиція і способи тлумачення рукописних і друкованих текстів, передусім давніх. *Біблійна герменевтика. Релігійна герменевтика. Фахівець із герменевтики. Принципи герменевтики.*
- Герменевтичний**, а, е. *Герменевтичний аналіз.*
- ГЕРМЕТИЗАЦІЯ**, і, ж., техн. Заходи, спрямовані на забезпечення непроникності стінок і з'єднань, що обмежують потрапляння рідин і газів у внутрішні об'єми апаратів, машин, приміщень, споруд. *Герметизація процесів виробництва. Герметизація дверей. Процес герметизації.*
- Герметизований**, а, е. *Герметизований простір.*
- Герметизувати**, ую, уш. *Герметизувати вікна.*
- Герметик**, ів, мн. (одн. герметик, у, ч.). Матеріали на основі полімерів, які наносять па болтові, клепані чи інші з'єднання для герметизації. *Використання герметиків.*
- Герметичний**, а, е. Такий, що не пропускає рідини або газу; щільно закритий, непроникний. *Герметичний одяг. Герметична посудина. Герметичне приміщення. Герметична ніч.*
- Герметичність**, пості, ж. *Висока герметичність. Порушення герметичності. Забезпечувати герметичність.*
- Герметично**. *Герметично закупорені банки.*
- ГЕРМЕТИЗМ**, у, ч. Модерністський напрям в італійській поезії 20—30-х років ХХ ст., основним мотивом якого був трагізм людського буття, самотність самоніної особистості, пошуки духовних цінностей у глибинах незалежної душі.
- Герметист**, а, ч.
- Герметистка**, и, ж.
- Герметистський**, а, е. *Герметистська поезія.*
- ГЕРМІНАТИВНИЙ**, а, е, віол. Зародковий.
- ГЕРОЇДИ**, ів, мн. В античній літературі — поетичні твори, які мають форму листів-послань, написаних начебто міфологічними героїнями (а згодом — і історичними особами) своїм коханим або чоловікам (напр., листи Пенелопи до Одиссея).
- ГЕРОЇЗАЦІЯ**, і, ж. 1. Вбачання в кому-, чому-небудь героїки; наділення когонебудь рисами героя. *Героїзація воєнних подій.* 2. Художнє зображення, поетизація певної видатної події, мужнього вчинку, вияву самопожертви, патріотизму, гуманізму тощо. *Засоби зовнішньої героїзації.*
- Героїзований**, а, с.
- Героїзувати**, ую, уш. *Героїзувати минуле.*
- ГЕРОЇН**, у, ч. Сильний наркотик, який виробляють з опійного маку; болезаспокійливий засіб, пригнічує центральну нервову систему.
- Героїнізм**, у, ч. Хвороблива пристрасть до героїну; один із видів наркоманії.
- Герої новий**, а, е. *Героїнова залежність.*
- ГЕРОЙ**, я, ч. 1. Видатна своїми здібностями і діяльністю людина, що виявляє відвагу, самовідданість і хоробрість. *Народний герой. Герой України.* 2. Людина, яка втілює основні, типові риси певного оточення, часу, певної епохи тощо. *Герой перебудови.* 3. Головна дійова особа літературного твору. *Герой роману.* 4. Особа, яка чим-небудь відзначилась, привернула до себе увагу. *Герой дня.*
- Героїзм**, у, ч. Найвище виявлення самовідданості й мужності у виконанні громадського обов'язку; здійснення видатних, неординарних за суспільним значенням учинків. *Виявляти героїзм.*
- Героїка**, и, ж. Героїчний зміст, героїчний біяких-небудь подій або чисісь діяльності. *Героїка трудових буднів.*
- Героїчний**, а, е. 1. Власт. героєві (у 1 знач.); відважний, доблесний. *Героїчний учинок.* 2. Який чинить подвиги, здатний до подвигів, героїзму. *Героїчні люди.* 3. В якому розповідається про подвиги героїв. *Героїчна поема. Героїчний літопис народної боротьби. Героїчний епос.* 4. *перен.* Який потребує дуже великого напруження. *Героїчні зусилля.*
- Героїчно**. *Героїчно боротися.*
- Героїський**, а, е. 1. Те саме, що героїчний. 1. *Героїська смерть.* 2. *розм.* Відважний, хоробрий, здатний на подвиги. *Героїський хлопець.*
- ГЕРОЛАКТ**, у, ч. Кисломолочний продукт, споживання якого особливо рекомендовано людям старшого віку. *Рекомендувати геролакт. Властивості геролакту.*
- ГЕРОЛЬД**, а, ч., іст. Оповісник при дворах феодальних правителів, а також європейських монархів; розпорядник на урочистостях і лицарських турнірах.
- ГЕРОНТОКРАТІЯ**, і, ж. Форма суспільного устрою, при якій влада належить найстарішим людям.
- ГЕРОНТОЛОГІЯ**, і, ж., мед. Галузь медицини, що вивчає біологічні механізми і закономірності процесу старіння людини з метою запобігання передчасній старості. *Сучасна геронтологія. Інститут геронтології. Фахівець із геронтології. Курс геронтології. Досягнення із геронтології.*
- Геронтолог**, а, ч. *Кабінет геронтолога. Консультуватися з геронтологом.*
- Геронтологічний**, а, е. *Геронтологічні дослідження.*
- ГЕРОНТОМОРФОЗ**, у, ч. Еволюційні зміни, що виникають на пізніх стадіях розвитку організму.
- ГЕРОНТОПСИХОЛОГІЯ**, і, ж. Галузь психології, яка вивчає особливості психіки і поведінки людей літнього віку.
- Геронтопсихологічний**, а, с.
- ГЕРОНТОФІЛІЯ**, і, ж. Різновид статевого збочення — хворобливий потяг до людей літнього віку.
- ГЕРПЕС**, у, ч. Вірусне захворювання людей і тварин із характерним висипанням згрупованих пухирців на шкірі та слизових оболонках глотки, очей, сечостатевого органів.
- Гірпесний**, а, е. *Герпесна інфекція. Герпесне висипання.*
- ГЕРПЕТОЛОГІЯ**, і, ж. Розділ зоології, що вивчає плазунів і земноводних.
- Герпетолог**, а, ч.
- Герпетологічний**, а, е.
- ГЕРУНДІВ**, а, ч., лінгв. Дісприкетник майбутнього часу пасивного стану в латинській мові.
- ГЕРУНДІЙ**, я, ч., лінгв. Іменна форма дієслова — віддієслівний іменник у латинській, англійській та деяких інших мовах. *Творення герундія.*
- ГЕРУСІЯ**, і, ж. Рада старійшин у містах-державах Стародавньої Греції.
- ГЕРЦ**, а, ч. Одиниця виміру частоти періодичних коливань; дорівнює одному коливанню за секунду.
- ГЕРЦОГ**, а, ч. У Західній Європі — титул вишого дворянства, а також особа, що має цей титул.
- Герцогиня**, і, ж.
- Герцогство**, а, с. 1. Феодальне володіння на чолі з герцогом. 2. Титул герцога.
- Герцогський**, а, е. *Герцогська корона.*
- ГЕСТАПО**, невідм., с. Державна тасмна поліція у нацистській Німеччині 1933—1945 рр., яка здійснювала масовий терор і погромно-каральні операції в Німеччині й окупованих нею країнах. *Катівні гестапо.*
- Гестапівець**, вця, ч. *Загони гестапівців.*
- Гестапівський**, а, е. *Гестапівські злочини.*
- ГЕТЕРА**, и, ж. 1. У Стародавній Греції і пізніше в Римі — овічена незаміжня жінка, що вела вільний спосіб життя, приваблюючи чоловіків своїм артистизмом. 2. *перен.* Жінка легкої поведінки; легковажна жінка.
- ГЕТЕРИЗМ**, у, ч. 1. Невпорядковані

гетеризм — гетероциклічні сполуки

- статеві зносини на ранніх стадіях розвитку суспільства. 2. Пережитки групового шлюбу, що існували в деяких народів, — право гостя на дружину чи дочку господаря та іп.
- ГЕТЕРІЇ, ій, ми. (оди. гетерія, і, жс.). 1. Політичні союзи громадян у Стародавній Греції. 2. У Греції XVIII—XIX ст. — таємні товариства, які ставили за мету звільнення від турецького поневолення.
- ГЕТЕРО... Перша частина складних слів, що означає «інший».
- ГЕТЕРОАТОМИ, ів, ми. Всі атоми (крім атома вуглецю), що входять до складу органічних сполук.
- ГЕТЕРОАУКСИН, у, ч., біох. Речовина високої фізіологічної активності, яка сприяє росту рослин; одержують синтетично.
- ГЕТЕРОГАЛІНИ, ів, ми. Водні організми, здатні існувати в середовищі різної солоності.
- ГЕТЕРОГАМЕТНИЦЬ, пості, жс. Генетична нерівноцінність гамет однієї із статей.
- ГЕТЕРОГАМІЯ, ї, жс., біол. 1. Статевий процес, при якому гамети, що зливаються, відрізняються за зовнішнім виглядом. 2. Передавання чоловічими особинами нащадкам генів або їхніх комбінацій, відмінних від жіночих.
- Гетерогамний, а, е.
- ГЕТЕРОГЕНЕЗ, у, ч., біол. Теорія раптового виникнення нових видів під впливом внутрішніх чинників.
- ГЕТЕРОГЕННИЙ, а, е, книжн. Складений із різних за походженням і складом частин; неоднорідний. *Гетерогенні новотвори. Гетерогенні системи.*
- Гетерогенність, ності, жс. *Етнічна гетерогенність населення.*
- ГЕТЕРОГОНІЯ, ї, жс. Одна з форм чергування поколінь у деяких безхребетних тварин (напр., у комах), при якій статеві покоління змінюють одне одного.
- ГЕТЕРОДИН, а, ч., радіо. Малопотужний високочастотний генератор електричних коливань із самозбудженням; застосовують головним чином у радіоелектронних пристроях, вимірювальних приладах тощо.
- Гетеродинний, а, е. *Гетеродинний індикатор резонансу. Гетеродинний частотомір.*
- ГЕТЕРОЗИГОТА, и, жс., біол. Клітина або організм, у спадковому наборі яких є різні форми того чи іншого гена.
- Гетерозиготний, а, е. *Гетерозиготні рослини.*
- Гетерозиготність, ності, жс. *Явище гетерозиготності.*
- ГЕТЕРОЗИС, у, ч., біол. Пришвидшення росту і збільшення розмірів, підвищення життєздатності і плодovitості гібридів першого покоління порівняно з вихідними батьківськими формами; використовують у практиці рослинництва і тваринництва.
- Гетерозисний, а, е. *Гетерозисна селекція.*
- ГЕТЕРОКАРПІЯ, і, жс. Утворення в тієї самої рослини неоднакових плодів, що забезпечує різні способи поширення цих плодів (напр., у календули — тваринами і вітром).
- ГЕТЕРОКЛІЗІЯ, ї, жс., лінгв. Явище мови, коли відмінюване слово належить до змішаного типу відмінювання або ж утворює форму відмінків від різних основ.
- ГЕТЕРОЛЁКСІЯ, ї, жс. Співвіднесеність однакових за значенням, але різних за формою та походженням слів у двох чи більше близькоспоріднених мовах.
- ГЕТЕРОМОРФІЗМ, у, ч., геол. Процес утворення гірських порід різного мінералогічного, але однакового хімічного складу із тієї самої магми за різних умов.
- Гетероморфний, а, е.
- ГЕТЕРОМОРФОЗ, у, ч., біол. Утворення у тварин при регенерації замість утраченого органа зовсім іншого органа, що виконає інші функції.
- ГЕТЕРОНІМНИЙ, а, е. Різномовний.
- ГЕТЕРОНОМІЯ, і, жс. 1. філос. У філософії Канта — положення, згідно з яким мораль виводиться з незалежних від волі суб'єкта причин. 2. біол. Форма метамерії тіла тварин, при якій різні метамери різняться за своїми структурними і функціональними особливостями.
- Гетерономний, а, е. *Гетерономні структури. Гетерономна етика.*
- ГЕТЕРОПЛАСТИКА, и, жс. Пересаджування тканин або органів особинам, що належать до іншого біологічного виду (напр., від тварин людині).
- ГЕТЕРОПОЛЯРНІ молекули — молекули, побудовані з іонів протилежних зарядів.
- Гетерополярність, пості, жс.
- ГЕТЕРОСЕКСУАЛІЗМ, у, ч. 1. Статевий потяг до представників протилежної статі. 2. Поява ознак, властивих іншій статі.
- Гетеросексуальний, а, е.
- ГЕТЕРОСПОРІЯ, і, жс. Утворення спор різного розміру в деяких вищих рослин; різпоспоровість.
- Г
- ГЕТЕРОСТИЛІЯ, ї, жс. Неоднакова довжина стовпчиків і тичинок ниток у квіток різних рослин, що належать до того самого виду.
- ГЕТЕРОСТРУКТУРА, и, жс. Комбінація кількох гетеропереходів; застосовують у напівпровідникових лазерах та іп.
- ГЕТЕРОСФЕРА, и, жс. Шарп атмосфери, вище за 100 км, у яких склад повітря змінюється зі зміною висоти внаслідок гравітаційного розділення (за густиною) газів повітря і дисоціації молекул газів.
- ГЕТЕРОТАЛІЗМ, у, ч., біол. Роздільностатевість; протилежне — гомоталізм.
- ГЕТЕРОТЕРМІЯ, і, жс., біол. Здатність тварин у різних умовах підтримувати різну температуру тіла.
- Гетеротермний, а, е. *Гетеротермні тварини.*
- ГЕТЕРОТОПІЯ, ї, жс. Утворення тканин або частин органа тварини на незвичному для них місці (напр., зубів на піднебінні).
- ГЕТЕРОТРАНСПЛАНТАЦІЯ, і, жс. Трансплантація тканин чи органів від особини одного виду особині іншого виду.
- ГЕТЕРОТРОФНИЙ, а, е, біол. Який живиться органічними речовинами. *Гетеротрофні організми.*
- Гетеротрофність, пості, жс.
- ГЕТЕРОФАЗІЯ, ї, жс. ГЕТЕРОФРАЗІЯ, ї, жс. Розлад мови, при якому одні слова або звуки вживаються замість інших.
- ГЕТЕРОФІЛІЯ, ї, жс., бот. Наявність листків різної форми на тій самій рослині; різнолистість.
- ГЕТЕРОФОНІЯ, ї, жс. Вид багатоголосся, що виникає при спільному (вокальному, інструментальному чи змішаному) виконанні мелодії, коли в одному чи кількох голосах відбуваються відступи від основного наспіву.
- ГЕТЕРОХРОМОСОМА, и, жс. Хромосома, що морфологічно відрізняється від свого гомолога (напр., статева хромосома).
- ГЕТЕРОХРОНІЯ, ї, жс. Несвчасність, відхилення в часі.
- Гетерохроїшний, а, е.
- ГЕТЕРОЦИКЛІЧНІ сполуки - органічні сполуки з циклічною будовою.

Г

- ГЕТИНАКС, у, ч. Шаруватий пластичний матеріал на основі паперу, просоченого терморективною синтетичною смолою; застосовують у виробництві трансформаторів, телефонів, деталей радіоапаратури. *Властивості гетинаксу.*
- Гетинаксовий, а, е. *Гетинаксова плата.*
- ГЕТИТ, у, ч. Мінерал класу оксидів і гідроксидів жовто-бурого, темно-бурого і чорного кольору; бурий залізняк.
- ГЕТРИ, гетр, мн. (одн. гетра, и, жс.). Теплі панчохи, що закривають ноги від ступні до колін. *Вовняні гетри. Носити гетри.*
- ГЕТТО, невідм., с. Ділянки, райони або квартали міста, відведені для примусового поселення груп людей певної раси, нації, релігії і т. ін. *Індіанське гетто. Жити в гетто. Побут гетто.*
- ГЕШТАЛЬТПСИХОЛОГІЯ, ї, жс. Напрям у психології першої половини ХХ ст., послідовники якого первинним і основним елементом психіки вважали психічні структури, цілісні утворення (гештальти).
- Гештальт, у, ч. Цілісна структура, яка формується у свідомості людини при сприйнятті об'єктів або їх образів, проте не зводиться до простої суми сприйняття окремих складників об'єкта.
- ГІАЛІН, у, ч., біол. Напівпрозора щільна однорідна білкова речовина, що з'являється в тканинах організму при деяких патологічних процесах.
- Гіаліновий, а, е. *Гіаліновий хрящ.*
- Гіаліноз, у, н м е д. Хвороблива зміна тканин організму, що характеризується появою гіаліну.
- ГІАЛІТ, у, н. Безбарвний мінерал, різновид опалу.
- ГІАЛОПЛАЗМА, и, жс. Частина цитоплазми тваринних і рослинних клітин, яка оточує ядро, органоїди та містить продукти внутрішньоклітинного метаболізму.
- ГІАЛУРБНОВА к и с л о т а — складник позаклітинної основної речовини сполучної тканини хребетних тварин.
- ГІАТУС, у, ч. Збіг двох або кількох голосних в одному слові або на межі слів.
- ГІАЦІНТ, ч. 1. род. а. Багаторічна цибулинна рослина із запашними квітками, а також квітка цієї рослини. *Вирощувати гіацинти. Голубі гіацинти.* 2. род. у. Назва деяких коштовних каменів (гранату, аметисту та ін.) червоного, жовтогаря гетинакс — гідрофілі
- гіацинтом.
- Гіацинтовий, а, е. *Гіацинтове листя. Гіацинтове намисто.*
- ГІБЕРЕЛІНИ, ів, мн. Органічні речовини, що стимулюють ріст і цвітіння рослин; добувають мікробіологічним способом.
- ГІБЕРНАЦІЯ, ї, жс., біол. Схожий на зимову сплячку тварин стан уповільненої життєдіяльності організму, штучно викликаний для проведення хірургічних операцій.
- ГІБІСКУС, а, ч. Загальна назва рослин родини мальвових — вічнозелені або листопадні дерева і чагарники, багаторічні та однорічні трави; багато видів вирощують як декоративні.
- ГІББН, а, ч. Людиноподібна мавпа із дуже довгими (розмах до 2 м) передніми кінцівками; деякі види нечисельні й охороняються. *Самець гібона.*
- ГІБРИДИЗАЦІЯ, ї, жс. Схрещування різних за генотипом рослин та тварин з метою одержання якісно нових сортів рослин і порід тварин із окремими полішеними ознаками, властивостями тощо. *Міжвидова гібридизація.*
- Гібрид, а, ч. 1. Тваринний або рослинний організм, отриманий унаслідок схрещування генетично різних батьківських форм. *Експериментальний гібрид. Гібрид другого покоління. Виведення гібридів.* 2. перен., розм. Суміш чого-небудь. *Гібрид культур.*
- Гібридизаційний, а, е. *Гібридизаційна робота.*
- Гібридизований, а, е. *Гібридизоване насіння. Гібридизований плід.*
- Гібридизувати, ую, уеш. *Гібридизувати овочі.*
- Гібридний, а, е. *Гібридні сорти яблук.*
- Гібридність, пості, жс. *Рівень гібридності культури.*
- ГІГ, а, ч. Безпалубна гребна шести- або восьмивеслова корабельна шлюпка з низькими бортами.
- ГІГА... Перша частина складних назв одиниць фізичних величин, що дорівнюють мільярдів вихідних величин.
- ГІГАНТ, а, ч. 1. Велика на зріст людина; велетень. 2. перен. Щось дуже велике за розмірами, значне. *Завод-гігант. Гігант думки.*
- Гігантизм, у, ч. Надмірний патологічний ріст людини, тварини або окремих частин їх організму, викликаний розладом діяльності залоз внутрішньої секреції.
- Гігантський, а, е. 1. Прикм. до гігант. *Гігантські розміри.* 2. Винятковий за силою або значенням. *Гігантський успіх.*
- ГІГАНТОГРАФІЯ, ї, жс. Спосіб збільшеного виготовлення репродукцій, який часто використовують для друкування плакатів.
- ГІГАНТОЗАВРИ, ів, мн. (одн. гігантозавр, а, ч.). Велетенські вимерлі плазуни з групи динозаврів.
- ГІГАНТОМАНІЯ, ї, жс. Хворобливе прагнення, потяг до чогось величезного, грандіозного.
- ГІГАНТОПТЕК, а, ч., антроп. Рід вимерлих великих (за розмірами тіла більших за людину) людиноподібних мавп, які існували в середині антропогенного періоду.
- ГІГІНА, и, жс. 1. Галузь медицини, що розробляє і впроваджує методи запобігання захворювань. *Курс гігієни й санітарії. Соціальна гігієна.* 2. Сукупність практичних заходів, що забезпечують збереження здоров'я; санітарія. *Дотримуватися вимог гігієни.*
- Гігієніст, а, ч. Лікар-фахівець з гігієни.
- Гігієнічний, а, е. *Гігієнічні рекомендації. Гігієнічна білизна.*
- Гігієнічність, пості, жс. *Гігієнічність одягу.*
- ГІПРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «волога».
- ГІПРОГРАФ, а, ч., спец. Прилад, що реєструє зміни відносної вологості повітря. *Показники гідрографа.*
- ГІПРІМА, и, жс., мед. Пухлина, утворена скупченням рідини в тканинах організму.
- ГІПРОМЕТРІЯ, ї, жс. Учення про методи вимірювання вологості газів, у тому числі повітря.
- Гігрометр, а, ч., спец. Прилад для вимірювання вологості повітря. *Хімічний гігрометр.*
- Гігрометричний, а, е. *Гігрометричні дані.*
- ГІПРОСКОП, а, ч. Прилад, що приблизно показує зміни вологості повітря.
- ГІПРОСКОПІЧНИЙ, а, е, спец. Здатний легко вбирати в себе вологу. *Гігроскопічна тканина.*
- Гігроскопічність, пості, жс. *Гігроскопічність волокна.*
- ГІПРОСТАТ, а, ч. Прилад для витримання різних предметів при постійній вологості, який застосовується у лабораторній практиці.
- ГІПРОТЕРМОГРАФ, а, ч. Метеорологічний прилад, що поєднує гідрограф і термограф. <
- ГІПРОФІЛІ, ів, мн. (одн. гідрофіл, а, ч.). Наземні вологолюбні тварини і рослини.

чого та жовтого кольорів. *Перстень із*

- Гідрофільний, а, е. Який любить воду, вологу (про тварин і рослини). *Гідрофільні організми.*
- Гідрофільність, ності, жс.
- ГІПРОФІТИ, ів, мн. (одн. гідрофіт, а, ч). Рослини, що ростуть в умовах надмірного зволоження повітря і ґрунту.
- ГІПРОФОБИ, ів, мн. (одн. гідрофоб, а, ч.). Наземні організми, які уникають занадто зволених місць.
- Гідрофобний, а, е. *Гідрофобні організми.*
- Гідрофобність, ності, жс.
- ГІД, а, ч. 1. Провідник-професіонал, який супроводить туристів і знайомить їх із визначними пам'ятками місцевості, краєвидами тощо. *Пояснення гйда. Слухати гйда. Наймати гйда.* 2. Довідник, путівник у музеях, на виставках. 3. *астр.* Візуальний телескоп (як правило, невеликих розмірів), який закріплюється на великому телескопі.
- ГІДАЛЬГО, невідм., ч. 1. *іст.* Іспанський дворянин, здебільшого зuboжілий. *Класичний гідальго.* 2. Мала планета з унікально великими піввіссю орбіти та її нахилом до площини земної орбіти.
- ГІДАТОДИ, ів, мн. Залозки в епідермісі рослин, які виділяють крапельно-рідку вологу.
- ГІДАТОФІТИ, ів, мн. (одн. гідатофіт, а, ч.). Водяні рослини, цілком або більшою своєю частиною занурені у воду.
- ГІДРА, и, жс. 1. У давньогрецькій міфології — потвора з тілом змії і головами дракона. 2. Безхребетна прісноводна тварина (поліп).
- ГІДРАВЛІКА, и, жс. Наука, що вивчає закони рівноваги і руху рідин та способи застосування цих законів для розв'язання інженерних завдань; прикладна механіка рідини.
- Гідравлічний, а, е. *Гідравлічний транспорт. Гідравлічні драги. Гідравлічна турбіна. Гідравлічний удар.*
- ГІДРАВЛЮС, а, ч. Старовинний музичний інструмент — орган, у якому напір повітря забезпечувався тиском стовпа води; водяний орган.
- ГІДРАДЕНІТ, у, ч. Гнійне запалення потових залоз, здебільшого під пахвами. *Розвиток гідраденіту.*
- ГІДРАЗИН, у, ч. Вибухонебезпечна отруйна сполука азоту з воднем; використовується для виробництва пластмас, каучуків, інсектицидів, а також є компонентом ракетного палива. *Працювати на гідразині.*
- Гідразиновий, а, е. *Гідразинова інтоксикація.*
- ГІДРАНГІЯ, і, жс. Чагарник, рідше дерево або ліана родини гортензієвих, що росте в Америці та Азії; деякі види використовують у квітникарстві.
- ГІДРАНТ, а, ч. Стационарний водорозбірний пристрій на водопровідній мережі для подачі води, переважно під час гасіння пожеж. *Пожежний гідрант.*
- ГІДРАНТИ, ів, мн., зоол. Окремі особини колонії гідроїдних.
- ГІДРАНТІЯ, і, жс. Рід чагарників, рідше дерев і ліан, до яких, зокрема, належить гортензія.
- ГІДАРГІЛІТ, у, ч. Мінерал класу оксидів і гідроксидів, який утворюється при вивітрюванні багатих на глинозем порід; використовується для одержання алюмінію.
- ГІДАРТРОЗ, у, ч., мед. Захворювання суглобів, спричинене скупченням рідини в їхній порожнині; водянка суглоба.
- ГІДРАСТИС, у, ч. Рід багаторічних трав'янистих рослин родини жовтецевих, поширених у Північній Америці та Східній Азії; лікарська рослина.
- ГІДРАТ, у, ч. Хімічна сполука, що містить молекули води. *Гідроксид кальцію.*
- Гідратний, а, е. *Гідратне ванно.*
- ГІДРАТАЦІЯ, і, жс., спец. Приєднання води до різних речовин, що перебувають у розчиненому або вільному стані. *Гідратация ацетилену.*
- Гідратаційний, а, е. *Гідратаційний процес.*
- Гідратований, а, е. *Гідратовані катіони.*
- ГІДРЕМІЯ, і, жс, мед. Розрідження крові, спричинене значною кровотечею, порушенням видільної функції нирок, при деяких формах анемії тощо.
- ГІДРИ, гідр, мн. Ряд безхребетних тварин класу гідроїдних, завдовжки до 1 см; розмножуються статевим шляхом і брунькуванням; поширені у прісних водоймах; здатні до регенерації.
- ГІДРИД, у, ч. Хімічна сполука водню з іншими елементами (головним чином металами). *Гідрид літію.*
- Гідридний, а, е.
- ГІДРІЯ, і, жс. У Стародавній Греції — округла глиняна або металева посуда для води з однією вертикальною і двома горизонтальними ручками, переважно оздоблена розписом, яку використовували також як урну для голосування або для праху покійного.
- ГІДРО... Перша частина складних слів, що вказує на їх зв'язок із водою.
- ГІДРОАВІАЦІЯ, і, жс. Авіація, літаки якої можуть підніматися з води і сідати на воду; водна авіація. *Спеціалізуватися на гідроавіації.*
- Гідроавіаційний, а, е. *Гідроавіаційний заїгн.*
- ГІДРОАГРЕГАТ, а, ч. Апарат, що складається з гідравлічної турбіни і електричного генератора, з'єднаних спільним валом. *Управління гідроагрегатом.*
- ГІДРОАЕРОДИНАМІКА, и, жс. Розділ аеромеханіки, що вивчає рух нестиснутих рідин і газів та їх взаємодію з твердими тілами. *Закони гідроаеродинаміки.*
- ГІДРОАЕРОПРОМ, у, ч. Захищена від хвиль акваторія і прилегла до неї територія з комплексом споруд, призначені для зльоту, сідання, стоянки і обслуговування гідролітаків; обладнана причальними спорудами, ангарами, складами, кранами тощо.
- ГІДРОАЕРОМЕХАНІКА, и, жс. Розділ механіки, що вивчає рівновагу і рух рідин та газів, а також їх взаємодію між собою та з тілами, які вони обтікають.
- ГІДРОАЕРОСТАТИКА, и, жс. Розділ гідроаеродинаміки, що вивчає умови і закономірності рівноваги рідин і газів під дією прикладених до них сил, а також умови рівноваги твердих тіл у рідинному та газовому середовищах.
- ГІДРОАКУСТИКА, и, жс. Розділ акустики, що вивчає випромінювання, поширення і приймання звукових хвиль у воді. *Найновіші досягнення гідроакустики.*
- Гідроакустичний, а, е. *Гідроакустичні прилади.*
- ГІДРОБІОЛОГІЯ, і, жс. Розділ біології, що вивчає життя організмів у водному середовищі, їхню взаємодію один з одним та з довкіллям. *Інститут гідробиології.*
- Гідробиолог, а, ч. *Вивчитися на гідробиолога.*
- Гідробиологічний, а, е. *Гідробиологічні умови.*
- ГІДРОБІБНІКА, и, жс. Розділ біоніки, що вивчає можливість створення машин, приладів, механізмів тощо шляхом моделювання будови і функціонування живих організмів, які населяють водне середовище. *Вивчення проблем гідробионіки.*
- Гідробионік, а, ч.
- ГІДРОБІБНТИ, ів, мн. (одн. гідробионт, а, ч.). Організми, пристосовані до життя у водному середовищі. *Морські гідробионти.*
- ГІДРОБІЮС, у, ч. Сукупність організмів, що населяють водойми всієї земної кулі.
- ГІДРОБУР, а, ч. Пристосування для утворення струменем води (що його подають під високим тиском) лунок

Г

- для висаджування саджанців та чубуків винограду.
- ГІДРОВЕЛОСИПЕД, а, ч. Машина для катання по воді за допомогою ножних педалей.
- ГІДРОГЕН, ГІДРОГЕНІУМ, а, ч. Латинська назва хімічного елемента водню, символ Н; застосовують у назвах сполук із воднем та процесів за його участю (напр., гідриди, гідрогенізація).
- ГІДРОГЕНЕЗ, у, ч. Утворення нових мінералів унаслідок просочування води тріщинами в земній корі.
- ГІДРОГЕНЕРАТОР, а, ч. Електричний Генератор змінного струму, що перетворює енергію руху води в електричну енергію.
- ГІДРОГЕНІЗАЦІЯ, і, ж., хім. Процес приєднання водно до простих і складних хімічних сполук; використовують для отримання високоякісних моторних палив, твердих парафінів, спиртів та інших органічних сполук. *Метод деструктивної гідрогенізації.*
- ГІДРОГЕОЛІГІЯ, і, ж. Наука про підземні води, їх походження, хімічний склад, умови залягання, динаміку, властивості та закономірності поширення. *Галузь гідрогелогії. Інженерна гідрогелогія.*
- Гідрогелолог, а, ч. *Українські гідрогелологи.*
- Гідрогелологічний, а, е. *Гідрогелологічний прилад. Гідрогелологічні умови.*
- ГІДРОГЕОХІМІЯ, і, ж. Розділ гідрогелогії, що вивчає хімічний склад гідросфери і геохімічні процеси, що відбуваються в ній.
- ГІДРОГРАФІЯ, і, ж. 1. Розділ гідрології, що описує та вивчає закономірності географічного поширення вод на земній поверхні, особливості їх режиму використання та народногосподарське значення в різних природних зонах. *Проблеми гідрографії.* 2. Сукупність заходів щодо безпеки судноплавства на річках, озерах, водосховищах, морях і океанах. 3. Знімання і нанесення на карту водних об'єктів, а також складання їх описів (типу *лоції*).
- Гідрограф, а, ч. Графік зміни в часі витрат води в річці (в каналі).
- Гідрографічний, а, е. *Гідрографічна експедиція. Гідрографічна мережа.*
- ГІДРОДИНАМІКА, и, ж. Розділ гідромеханіки, що вивчає рух рідини або газу, механічну взаємодію між рідиною та твердим тілом при їх відносному русі. *Галузь гідродинаміки. Магнітна гідродинаміка.*
- Гідродинамічний, а, е. *Гідродинамічні якості. Гідродинамічний опір. Гідродинамічний тиск.*
- гідробіос — гідролази**
- ГІДРОДОМКРАТ, а, ч. Домкрат із гідравлічним приводом. *Уніфіковані гідродомкрати.*
- ГІДРОЕКСТРУЗІЯ, і, ж. Виготовлення металевих заготовок дією рідини під високим тиском. *Застосування гідроекструзії.*
- ГІДРОЕЛЕВАТОР, а, ч. Струминний насос для підняття і переміщення трубопроводом рідин і гідросумішей (напр., розрідженого ґрунту — пульпи) на відстань до кількох сотень метрів; застосовують при гідромеханізації земляних і гірничих робіт, на електростанціях тощо. *Очищати колодязь гідроелеватором.*
- Гідроелеваторний, а, е. *Гідроелеваторний пристрій.*
- ГІДРОЕЛЕКТРИЧНИЙ, а, е. Пов'язаний з електрикою, отриманою шляхом перетворення енергії води, яка рухається. *Гідроелектрична енергія. Гідроелектрична станція.*
- ГІДРОЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ, і, ж. Електростанція, що перетворює механічну енергію потоку води на електричну за допомогою гідравлічних турбін, що приводять у рух електричні генератори.
- ГІДРОЕНЕРГЕТИКА, и, ж. Галузь енергетики, пов'язана з використанням енергії води для вироблення електроенергії на гідроелектричних станціях. *Розвиток гідроенергетики.*
- Гідроенергетичний, а, е. *Гідроенергетичні ресурси. Гідроенергетичне будівництво.*
- ГІДРОЕНЕРГІЯ, і, ж. Енергія водних потоків. *Використання гідроенергії.*
- ГІДРОЗІЛІ, ів, мн. (одн. гідрозоль, ю, ч). Золі, у яких частинки твердої речовини рівномірно розподілені у воді.
- Гідрозольний, а, е.
- ГІДРОЗОЛ, у, ч. Рулонний гідроізоляційний матеріал — азбестовий папір, просочений окисненими нафтовими бітумами.
- ГІДРОІЗОЛЯЦІЯ, і, ж. 1. Захист різних споруд і окремих конструкцій від шкідливого впливу води, хімічно агресивних рідин тощо. *Забезпечити гідроізоляцію.* 2. Засоби, які використовують з цією метою.
- Гідроізоляційний, а, е. *Гідроізоляційні матеріали.*
- ГІДРОІНКУБАТОР, а, ч. Інкубатор, який обігривається гарячою водою.
- ГІДРОІДНІ, и-х, мн. Клас водних безхребетних типу кишковопорожнинних; більшість гідродічних — колоніальні морські організми, для яких характерне чергування поколінь; поширені головним чином у морях. *Найпоширеніші види гідродічних.*
- ГІДРОКАПАЛ, у, ч. Канал для випробування моделей човнів, гідролітаків, а також моделей суден у суднобудівництві.
- ГІДРОКАРБОНАТИ, ів, мн. (одн. гідрокarbonат, у, */.). Кислі солі вугільної кислоти; бікарбонати. *Гідрокarbonат кальцію. Гідрокarbonат натрію.*
- ГІДРОКАРБІОР, у, ч., техн. Мастило, яке отримують із кам'яновугільної смоли.
- ГІДРОКОМБІНЕЗОН, а, ч. Водолазний костюм із шоломом; захищає во долаза від переохолодження і травм. *Одягати гідрокombінезон.*
- ГІДРОКОРТИЗОН, у, ч. Гормон, який виробляє кора надниркових залоз; регулює вуглеводний, білковий і жировий обмін в організмі, застосовується в медицині як протизапальний і протиалергічний засіб.
- ГІДРОКС, у, ч. Спосіб безполуменевого вибуху, який ґрунтується на миттєвій реакції суміші хімічних речовин всередині патрона.
- ГІДРОКСИЛ, у, ч. Те саме, що гідроксильна група.
- ГІДРОКСИЛАМІН, у, ч. Отруйна безбарвна кристалічна речовина, що використовується в аналітичній хімії та у виробництві лікарських препаратів необмежено розчиняється у воді; взаємодіючи з кислотами, утворює солі гідроксиламонію.
- ГІДРОКСИЛЬНА ГРУПА — одновалентна група — ОН, яка входить до складу молекул або кристалів багатьох хімічних сполук (води, лугів, спиртів та їй).
- ГІДРОКСБНІЙ, я, ч. Гідратований іон водно.
- ГІДРІЛ, у, ч. Сироподібна темпо-коричнева рідина, відходи крохмалепатокового виробництва; застосовується для приготування живильних середовищ, етилового спирту комбікормів і при дубленні шкір.
- ГІДРОЛАЗИ, ів, мн. (одн. гідролаза, и, ж.). Клас ферментів, що каталізують реакції гідролізу, тобто розщеплення складних органічних сполук із приєднанням води; до них належать ферменти травних соків та деякі ферменти тканин.
- ГІДРЛІЗ, у, ч. Реакція обмінного розкладу між різними сполуками і водою; окремий випадок сольволізу. *Гідроліз складних ефірів.*
- Гідролізер, а, ч. Апарат для гідролізу.
- Гідролізний, а, е. *Гідролізне виробництво спирту з деревини. Гідролізний спирт.*
- Гідролізований, а, е. *Гідролізована клітковина.*
- Гідролізувати, ус, хім. Розкласти речо-

гідроліз — гідростат

- вину, сполучаючи її з водою. *Гідролізувати целюлозу.*
- ГІДРОЛІМФА, и, жс. Рідина, що циркулює в каналах кишковосудинної системи деяких кишковопорожнинних тварин; постачає тканинам і клітинам поживні речовини і видаляє продукти їх обміну.
- ГІДРОЛІТИЧНИЙ, а, е. Те саме, що гідролізний. *Гідролітична активність ферменту.*
- ГІДРОЛБГІЯ, і, жс. Наука про водну оболонку земної кулі; вивчає кругообіг води у природі, властивості водних басейнів Землі. *Розвиток гідрології.*
- Гідролог, а, ч.
- Гідрологічний, а, е. *Гідрологічна теорія. Гідрологічні спостереження. Гідрологічна станція. Гідрологічні прогнози. Гідрологічний рік.*
- ГІДРОЛОКАЦІЯ, і, жс., спец. Визначення за допомогою звукових хвиль місцезнаходження предметів у воді. *Гідролокація морського дна.*
- Гідролокатор, а, ч. *Потужний гідролокатор.*
- Гідролокаційний, а, е. *Гідролокаційний апарат.*
- ГІДРОМАСАЖ, у, ч. Масаж струменем води під тиском; здійснюють у лікувальних та профілактичних цілях.
- ГІДРОМЕДУЗА, и, жс. 1. Рід плазунів родини зміношій черепах; поширені в прісних водоймах Південної Америки. 2. Медузоподібні особини деяких кишковопорожнинних тварин класу гідроїдних.
- ГІДРОМЕЛІОРАЦІЯ, і, жс. Поліпшення водного балансу земельних угідь шляхом штучного зрошення, осушення боліт і т. ін.
- Гідромеліоративний, а, е. *Гідромеліоративний інститут.*
- Гідромеліоратор, а, ч.
- ГІДРОМЕТАЛУРГІЯ, і, жс. Галузь металургії, до якої належать так звані мокрі способи добування металів з руд, рудних концентратів або відходів інших виробництв.
- Гідрометалургійний, а, е. *Гідрометалургійні технології.*
- ГІДРОМЕТЕБРИ, ів, мн. Продукти конденсації водяної пари в атмосфері і на земній поверхні (туман, хмари, роса, ожеледиця і т. ін.).
- ГІДРОМЕТЕОРОЛБГІЯ, і, жс. Комплекс наук про рухомі оболонки Землі — гідросферу та атмосферу.
- Гідрометеоролог, а, ч. *Прогнози гідрометеорологів.*
- Гідрометеорологічний, а, е. *Державний гідрометеорологічний пост.*
- ГІДРБМЕТР, а, ч. Прилад для визначення кількості та швидкості руху води у водному басейні.
- Гідрометричний, а, е. *Гідрометрична станція.*
- Гідрометрія, і, жс. Розділ гідрології, що розробляє методику вивчення режиму водних басейнів, вимірювання та обліку усіх вод земної поверхні.
- ГІДРОМЕХАНІЗАЦІЯ, і, жс. Спосіб виконання земляних, гірничих та ін. робіт за допомогою енергії струменя води. *Гідромеханізація вуглевидобування.*
- Гідромеханізатор, а, ч.
- Гідромеханізаційний, а, е.
- ГІДРОМЕХАНІКА, и, жс. Розділ механіки, в якому вивчаються закони руху та рівноваги рідин і газів, а також закони взаємодії рідин та газів із твердими тілами при відносному русі або спокої, що межують з ними. *Галузі гідромеханіки.*
- Гідромеханічний, а, е. *Гідромеханічний привод. Гідромеханічне явище.*
- ГІДРОМБДУЛЬ, я, ч., спец. 1. Середня витрата зрошувальної води на гектар посівів за певний проміжок часу. 2. Щит із вирізом спеціальної форми для зливу води, який служить для вимірювання середніх витрат води річки.
- Гідромодульний, а, е.
- ГІДРОМОНІТОР, а, ч. Знаряддя для створення і спрямування компактного і потужного струменя води, що використовується на земляних та гірничих роботах; один з основних способів гідромеханізації. *Робота гідромонітора.*
- Гідромоніторний, а, е. *Гідромоніторна установка. Гідромоніторний інструмент.*
- Гідромоніторних, а, ч.
- ГІДРОМУФТА, и, жс., техн. Гідравлічний механізм, який передає обертовий рух; застосовують у приводах бурових установок і т. ін.
- ГІДРОНАВТ, а, ч. Те саме, що акванавт.
- ГІДРОНЕФРОЗ, у, ч. Кістозне ураження нирки — розширення ниркових чашечок і миски з наступним відмиранням тканин унаслідок порушення відтоку сечі.
- ГІДРОНІМІКА, и, жс., лінгв. Розділ топоніміки, який вивчає назви водних об'єктів.
- Гідронім, а, ч. Власна назва будь-якої водойми (океану, моря, річки і т. ін.).
- Гідронімічний, а, е.
- Гідронімія, і, жс. Сукупність гідронімів якої-небудь місцевості країни. *Українська гідронімія.*
- Гідронімічний, а, е. *Гідронімія система.*
- ГІДРООКСИД, у, ч. Сполука оксиду хімічних елементів із водою.
- Гідрооксидний, а, е.
- ГІДРОПАРК, у, ч. Парк із штучними або природними водоймами, що використовуються переважно для водного спорту та купання. *Київський гідропарк. Гуляти в гідропарку.*
- ГІДРОПАТІЯ, і, жс., мед. Лікування водою; гідротерапія. *Методи гідропатії.*
- Гідропат, а, ч.
- Гідропатичний, а, е. *Гідропатичний заклад. Гідропатичні засоби лікування.*
- ГІДРОПЛАН, а, ч. Літак, пристосований підніматися з водної поверхні та опускатися на неї.
- ГІДРОПОНІКА, и, жс. Вирощування рослин без ґрунту безпосередньо на водному розчині поживних солей або на штучних заміниках ґрунту, зволожуваних цим розчином.
- Гідропонний, а, е. *Гідропонний метод вирощування рослин.*
- ГІДРОПУЛЬТ, а, ч. Розпилувач рідини, який складається з бака, поршневого насоса та шланга; використовують для гасіння пожеж, поливання вулиць, садів, дезінфекції приміщень тощо. *Будова гідропульта.*
- ГІДРОРЕСУРСИ, ів, мн. Природні запаси води як джерело електроенергії, база судноплавства і т. ін. *Використовувати гідроресурси.*
- ГІДРОСАЛЬПІЦКС, а, ч. Запальне захворювання маткової труби з накопиченням у її просвіті серозної рідини.
- ГІДРОСЕПАРАТОР, а, ч., гірн. Апарат для збагачення корисних копалин (кам'яного вугілля, руди) за допомогою висхідного струменя води.
- ГІДРОСИСТЕМА, и, жс., мех. Система гідравлічних механізмів якої-небудь машини, устаткування тощо. *Ремонт гідросистеми.*
- ГІДРОСТАТ, а, ч. Те саме, що батисфера. *Спускати гідростат.*

Г

гідростатика — гік

- ГІДРОСТАТИКА**, и, ж. Розділ гідромеханіки, в якому вивчаються рівновага рідин і газів під впливом прикладених до них сил, а також діяння рідин і газів на стінки посудин та на занурені в рідини і гази тверді тіла. *Закони гідростатики.*
- Гідростатичний, а, е. *Гідростатичний тиск.*
- ГІДРОСУЛЬФАТИ**, ів, мн. (одн. гідросульфат, у, ч.). Кислі солі сірчаної кислоти.
- ГІДРОСУЛЬФІДИ**, ів, мн. (одн. гідросульфід, у, ч.). Кислі солі сірководневої кислоти.
- ГІДРОСУЛЬФІТИ**, ів, мн. (одн. гідросульфит, у, ч.). Кислі солі сірчистої кислоти; бісульфіти.
- ГІДРОСФЕРА**, и, ж. Сукупність усіх вод (океани, моря, підземні води, льодовики і т. ін.) земної кулі; часто під гідросферою розуміють лише океани і моря. *Об'єм гідросфери Землі.*
- ГІДРОТАКСИС**, у, ч., біол. Пересування вільнорухомих організмів до місць із більшою чи меншою вологістю; визначається потребами організму.
- ГІДРОТЕРАПІЯ**, і, ж., мед. Застосування води у вигляді ванн, душів, обтирань тощо з лікувальною метою. *Народна гідротерапія.*
- Гідротерапевтичний, а, е. *Гідротерапевтичний ефект.*
- ГІДРОТЁРМИ**, терм, мн., геол. Гарячі водні розчини, що утворюються в надрах Землі в результаті геологічних процесів (застигання магми, перекристалізація мінералів і т. ін.). *Залегання гідротермів.*
- Гідротермальний, а, е. *Гідротермальні розчини. Гідротермальні родовища.*
- Гідротермічний, а, е. У якому використовують гарячу воду. *Гідротермічна обробка сировини.*
- ГІДРОТЕХНІКА**, и, ж. Наука про використання водних ресурсів для потреб народного господарства і про боротьбу з шкідливою дією води, а також галузь техніки, яка здійснює ці завдання за допомогою спеціальних споруд. *Галузь гідротехніки.*
- Гідротехнік, а, ч.
- Гідротехнічний, а, е. *Гідротехнічне будівництво. Гідротехнічна споруда.*
- ГІДРОТИПІЯ**, і, ж., фот. Спосіб отримання кольорових позитивів із застосуванням водорозчинних барвників.
- ГІДРОТБРАКС**, у, ч., мед. Скупчення рідини в плевральній порожнині внаслідок серцевих і ниркових захворювань.
- ГІДРОТОРФ**, у, ч. Спосіб розробки покладів торфу за допомогою гідромеханізації.
- ГІДРОТРАНСПОРТУВАННЯ**, я, с. Переміщення потоком води завислих твердих матеріалів.
- ГІДРОТРАНСФОРМАТОР**, а, ч., техн. Механізм, що передає або перетворює обертальний рух за допомогою води чи іншої рідини.
- ГІДРОТРОПІЗМ**, у, ч. Здатність рослин згинатися під впливом нерівномірного розподілу вологи в навколишньому середовищі.
- ГІДРОТУРБИНА**, и, ж. Двигун з обертовим рухом, у якому використовується енергія струменя води. *Робота гідротурбіни.*
- Гідротурбінний, а, е.
- ГІДРОФІЗИКА**, и, ж. Розділ геофізики, в якому вивчаються фізичні властивості різних станів води на Землі та умови переходу їх у природі з одного стану в інший.
- Гідрофізичний, а, е. *Гідрофізичні роботи.*
- ГІДРОФІКАЦІЯ**, і, ж. Широке впровадження гідромеханізації. *Гідрофікація гірничого устаткування.*
- ГІДРОФІЛІЯ**, і, ж. 1. бот. Пристосованість квітів деяких рослин до запилення на поверхні води та під водою. 2. біол. Здатність тканин організму зв'язувати воду, утримувати її, перешкоджаючи її виділенню.
- Гідрофільний, а, е. 1. бот. Здатний запилюватися під водою. *Гідрофільні рослини.* 2. біол. Здатний зв'язувати воду, утримувати її, перешкоджаючи її виділенню (про тканини організму). 3. Який має властивість змочуватися водою (про деякі речовини). *Гідрофільні властивості глини.*
- Гідрофільність, ності, ж.
- ГІДРОФІТИ**, ів, мн. (одн. гідрофіт, а, ч.). Водяні рослини, частково або цілком занурені у воду (напр., рогоз, очерет тощо). *Рослини-гідрофіти.*
- Гідрофітний, а, е. *Гідрофітні рослини.*
- ГІДРОФОБІЗАЦІЯ**, і, ж., спец. Покриття матеріалів гідрофобними речовинами для захисту їх від корозії. *Гідрофобізація деталей.*
- Гідрофобізований, а, е. *Гідрофобізовані метали.*
- ГІДРОФОБИЯ**, і, ж., мед. Застаріла назва сказу; водобоязнь.
- Гідрофобний, а, е. *Гідрофобний склад.*
- Гідрофобність, ності, ж. Нездатність речовини (матеріалу) змочуватися водою; окремий випадок ліофобності. *Надання ґрунтові гідрофобності. Ознаки гідрофобності.*
- ГІДРОФСШ**, а, ч. Прилад для приймання звукових хвиль, що виникають або поширюються у воді; служить для виявлення підводних і надводних суден, зв'язку між суднами, приймання звукових сигналів під час туманів тощо.
- ГІДРОФТАЛЬМ**, а, ч. Збільшення очного яблука внаслідок підвищення внутрішньочного тиску при вродженій глаукомі. *Діагностувати гідрофтальм.*
- ГІДРОХІМІЯ**, і, ж. Наука про хімічний склад природних вод, методи його аналізу, закономірності формування різних типів вод та її еволюцію і класифікацію. *Питання гідрохімії.*
- Гідрохімік, а, ч.
- Гідрохімічний, а, е. *Гідрохімічний режим.*
- ГІДРОХІНОН**, у, ч. Органічна сполука — безбарвні або світло-сірі сріблясті кристали, які при окисненні буріють; проміжний продукт у виробництві барвників; сильний відновник; застосовують у фотографії, синтезі барвників тощо.
- ГІДРОХОРИЯ**, і, ж., бот. Поширення плодів, насіння та інших зачатків рослин водними течіями.
- ГІДРОЦЕФАЛІЯ**, і, ж. Природжене або набуте внаслідок інфекційних захворювань, травм тощо зростання кількості спинномозкової речовини в порожнині черепа, що призводить до збільшення розміру і зміни форми голови.
- ГІДРОЦИКЛОН**, у, ч. Апарат, який за рахунок діяння відцентрової сили у водному середовищі розділяє за масою зерна мінералів (або інші частинки); застосовують як класифікатор, сепаратор, згущувач.
- ГІДРОЦИЛІНДР**, а, ч. Гідравлічний двигун, у якому поршень унаслідок гідростатичного напору рідини здійснює зворотно-поступальні рухи. *Виносний гідроциліндр.*
- ГІДРОШАХТА**, и, ж. Шахта, в якій запроваджена гідромеханізація.
- ГІДРУВАТИ**, ус. Приєднувати водень у присутності каталізаторів.
- Гідрування, я, с.
- ГІЄНА**, и, ж. Хижа тварина, що живе в південних країнах і живиться здебільшого падаллю (поширена перев. в Африці); за зовнішнім виглядом нагадує собаку. *Печерна гієна.*
- Гієновий, а, е. *Гієновий собака.*
- ГІК**, а, ч. Обертовий брус рангоуту, який розтягує нижній край вітрила та кріпиться одним кінцем до нижньої частини щогли.
- ГІЛІЯ**, і, ж. 1. Вічнозелені вологі тропічні ліси, поширені в Центральній і Південній Америці, Центральній Африці, Південно-Західній Азії. 2. Часто вживана у творах давньогрецьких

письменників назва плавневих лісів у пониззі Дніпра та Інгульця.

ГЛІОЗОІЗМ, у, ч. Філософське вчення про одухотвореність усієї матерії, яке приписує усім формам матерії здатність відчувати і мислити.

Гліозоїст, а, ч.

Гліозоїстський, а, е.

ГЛІББЕРТ, а, ч., *фіз.* Одиниця магнітотрушійної сили й різниці магнітних потенціалів.

ГЛІБДІЯ, і, *жс.* 1. *іст.* Об'єднання купців і ремісників для захисту своїх інтересів або цехових привілеїв. *Купецька гільдія.* 2. Об'єднання людей за професійними інтересами. *Гільдія адвокатів. Гільдія кіноакторів.*

Гільдійський, а, е.

ГЛІБЗА, и, *жс.* 1. Металева трубка для кулі, снаряда, у дно якої вставляється капсуль. *Снарядна гільза.* 2. Паперова трубка, що заповнюється тютюном. *Набити гільзу тютюном.* 3. *техн.* Назва деталей, що мають форму трубки. 4. Подвійна паперова смужка, яку наклеюють на кінець книжкового блока, щоб надати йому міцності, естетичного вигляду.

Гільзовий, а, е.

ГЛІБЬЮТИНА, и, *жс.* Пристрій для виконання смертних вироків через відтинання голови. *Йти на гільютину. Ніж гільютини.*

Гільютинний, а, е.

Гільютинбваний, а, е.

Гільютинування, я, с.

Гільютинувати, ую, уеш. Страчувати на гільютині.

ГЛІЙОШИРУВАННЯ, я, с. Машинний спосіб гравіювання візерунків на камені, металі, дереві або склі із комбінацій кривих переплетених ліній; застосовують при виготовленні форм для друкування грошей, цінних паперів та ін. *Гільюширування дерева.*

Гільюширувальний, а, е. *Гільюширувальний інструмент.*

Гільюширувальна машина.

Гільюширувати, ую, уеш.

ГІМЕНЕЙ, я, ч. 1. У давньогрецькій міфології — покровитель шлюбу та подружжя. 2. *перен.* Пута Гіменей — шлюб. 3. У давньогрецькій ліриці — весільна пісня.

ГІМЕНІЙ, я, ч. Особливий шар спороносних клітин на поверхні або всередині плодкових тіл у багатьох грибів і лишайників.

Гіменофор, у, ч. Поверхня плодкових тіл грибів, що несе шар спороутворювальних клітин — гіменій.

ГІМЕНОМЦЕТИ, ів, *мн.* Гриби з відкритим спороносним шаром на плодкових тілах.

ГІМЕНОПТЕРИ, ів, *мн.* Клас комах, до

гілея — гіперболічність

яких належать оси, бджоли, мурашки та ін.; перетинчастокрилі.

ГІМН, у, ч. 1. Урочиста пісня, символ державної або громадянської єдності. *Гімн України.* 2. Урочиста пісня або музичний твір на честь кого-, чого-небудь. *Співати гімн.* 3. *перен.* Захоплена хвала кому-, чому-небудь. *Поетичний гімн коханню.*

ГІМНАЗІЯ, і, *жс.* Середній загальноосвітній навчальний заклад із поглибленим вивченням циклу предметів, звичайно гуманітарного циклу. *Класична гімназія. Сучасна гімназія. Гімназія скандинавських мов.* *Вступити у гімназію. Навчатися у гімназії.*

Гімназист, а, ч. Учень гімназії. *Старший гімназист.*

Гімназистка, и, *жс.* *Гімназистка-випускниця.*

Гімназійальний, а, е. *Гімназійальний курс.*

Гімназійний, а, е. *Гімназійний атестат.*

ГІМНАСІЙ, ю, ч., *іст.* Державний навчально-виховний заклад для юнаків у Стародавній Греції та Загальноосвітня школа в Стародавньому Римі.

ГІМНАСТИКА, и, *жс.* 1. Система фізичних вправ, яка сприяє загальному розвитку організму та зміцненню здоров'я. *Ранкова гімнастика. Займатися гімнастикою.* 2. Вид спорту, що охоплює складні фізичні та деякі інші вправи. *Спортивна гімнастика. Художня гімнастика.* 3. Вид циркового мистецтва — демонстрація складних вправ на спеціальних приладах, закріплених на манежі чи високо над манежем. *Партнерна гімнастика. Повітряна гімнастика.*

Гімнаст, а, ч. *Виступ гімнастів.*

Гімнастичний, а, е. *Гімнастичні вправи. Гімнастичний зал.*

Гімнастка, и, *жс.* *Юна гімнастка.*

ГІНГІВІТ, у, ч. Запалення слизової оболонки ясен при недотриманні гігієни рота, деяких захворюваннях крові, отруєннях солями важких металів тощо. *Лікування гінгівіту.*

ГІНДІ, *невідм., жс.* Одна з індійських мов індоевропейської сім'ї.

ГІНЕКЕЙ, ю, ч. У Стародавній Греції — жіноча частина дому.

ГІНЕКОКРАТІЯ, і, *жс.* Стадія розвитку суспільства, що характеризується домінуванням жінок у господарському, соціальному і політичному житті; матриархат.

ГІНЕКОЛОГІЯ, і, *жс.* Галузь медицини, що вивчає діяльність жіночих статевих органів у нормальних та патологічних умовах в усі періоди життя жінки. *Спеціалізуватися на гінекології. Відділення гінекології.*

Гінеколог, а, ч. *Консультація гінеколога.*

Гінекологічний, а, е. *Гінекологічні захворювання. Гінекологічне відділення.*

ГІНЕКОМАСТІЯ, і, *жс.* Розвиток у чоловіків молочних залоз за жіночим типом; спостерігається при деяких ендокринних захворюваннях.

ГІНЕЦЕЙ, ю, ч., *бот.* Сукупність маточок, що утворюються з плодонісних квіток.

...ГІНІЯ. Друга частина складних слів, що вказує на зв'язок поняття із жіночою статтю.

ГІНІКГО, *невідм., с.* Листопадне реліктове дерево з істівними кісточковими плодами і віялоподібним листям; культивується як декоративне.

ГІНОГЕНЕЗ, у, ч. Спосіб розвитку яйцеклітини і утворення зародка, при якому після проникнення в неї сперматозоїда їхні ядра не зливаються і в розвитку бере участь тільки ядро яйцеклітини. *Стадії гінтогенезу.*

ГІНТЕРЛАНД, у, ч. Район, що прилягає до промислового чи торговельного центру.

ГІНЬЙІЛЬ, ч. I *род.* я. Персонаж французького лялькового театру. 2. *род.* ю. П'єси, театральні вистави, увага в яких зосереджена на зображенні злочинів, сцен насильства і жорстокості.

ГІПАРІБН, а, ч. Вимерла трипала тварина родини конячих.

ГІПЕР... Перша частина складних слів, що вказує на перевищення норми.

ГІПЕРБАРИЧНИЙ, а, е. Пов'язаний із високим тиском. *Гіпербарична оксигенація.*

ГІПЕРБОЛА¹, и, *жс.* Стилістичний засіб перебільшення певної ознаки чи якості для посилення художньої виразності. *Художня гіпербола.*

Гіперболізація, і, *жс.* Перебільшення певної ознаки чи якості з метою емоційного підсилення.

Гіперболізований, а, е. *Гіперболізований символ. Гіперболізована ситуація.*

Гіперболізувати, ую, уеш. Перебільшувати. *Гіперболізувати власні успіхи.*

Гіперболічний, а, е. *Гіперболічне порівняння. Гіперболічні образи. Гіперболічний прийом.*

Гіперболічність, ності, *жс.* *Гіперболічність характеру.*

Гіперболічно. *Зображати гіперболічно.*

ГІПЕРБОЛА², и, *жс., мат.* Незамкнена крива з двох гілок, що утворюється при перетині площиною обох порожнин конуса. *Креслити гіперболу.*

Гіперболічний, а, е. *Гіперболічна спіраль. Гіперболічний циліндр. Гіперболічні функції. Гіперболічний параболоїд.*

ГІПЕРБОЛОЇД, а, ч., *мат.* Поверхня, що утворюється обертанням гіперболи

Г

навколо уявної або дійсної осі. *Однопорожнинний гіперболоїд.*

Гіперболоїдний, а, е.

ГІПЕРВІТАМІНОЗ, у, ч. Інтоксикація, спричинена надлишком вітамінів, здебільшого А або В, в організмі. *Спричинити гіпервітаміноз. Симптоми гіпервітамінозу.*

ГІПЕРГЕНЕЗ, у, ч. Сукупність процесів фізичного і хімічного перетворення мінеральних речовин у верхніх частинах земної кори та на її поверхні під впливом атмосфери, гідросфери та живих організмів. *Зона гіпергенезу.*

Гіпергенний, а, е. *Гіпергенні процеси.*

ГІПЕРГІДРОЗ, у, ч. Загальне або місцеве посилення потовиділення, що може бути виявом різноманітних захворювань.

ГІПЕРПІЯ, і, ж. Слабка опірність організму хвороботворним чинникам зовнішнього середовища.

ГІПЕРГЛІКЕМІЯ, і, ж. Збільшення вмісту глюкози в крові, що перевищує допустимі норми. *Тимчасова гіперглікемія. Стійка гіперглікемія. Причини гіперглікемії.*

ГІПЕРДАКТИЛІЯ, і, ж. Збільшена порівняно з нормою кількість пальців на кінцівках. *Випадки гіпердактилії.*

ГІПЕРДИНАМІЯ, і, ж. Стан найвищого напруження організму.

ГІПЕРЕМІЯ, і, ж. Розширення судин та приплив крові до якої-небудь частини тіла або органа; супроводжує всі запальні процеси. *Гіперемія слизової носа.*

ГІПЕРЕСТЕЗІЯ, і, ж. Підвищення чутливості шкіри до зовнішніх подразників. *Гіперестезія тканин.*

ГІПЕРІНФЛЯЦІЯ, і, ж. Швидке зростання товарних цін і грошової маси в обігу, що спричиняє різке знецінення грошової одиниці, розлад платіжного обороту, порушення нормальних господарських зв'язків та зниження рівня життя. *Ознаки гіперінфляції. Загроза гіперінфляції. Запобігти гіперінфляції.*

Гіперінфляційний, а, е. *Гіперінфляційні явища.*

ГІПЕРКАПНІЯ, і, ж., мед. Підвищення вмісту і парціального тиску двоокису вуглецю в артеріальній крові.

ГІПЕРКЕРАТОЗ, у, ч., мед. Надмірний розвиток або недостатнє відлущування рогового шару шкіри, зумовлений тривалим тертям, тиском на певну ділянку, ендокринними розладами тощо.

ГІПЕРКІНЕЗ, у, ч., мед. Мимовільні рухи при деяких захворюваннях центральної нервової системи.

ГІПЕРМАРКЕТ, у, ч. Великий магазин-склад оптово-роздрібною торгівлі з

гіперболічно — гіпертрихбз

широким асортиментом товарів. *Мережа гіпермаркетів.*

ГІПЕРМЕТРИЯ, і, ж. Перевищення кількості складів у стопі метричного вірша, наявність у ній зайвого складу.

ГІПЕРМЕТРОПІЯ, і, ж., мед. Далекорозість.

ГІПЕРМОРФОЗ, у, ч. Тип філогенетичного розвитку, що призводить до порушення взаємовідносин організму із середовищем унаслідок гіпертрофії окремих органів (напр., рогів у велетенського оленя тощо).

ГІПЕРНЕФРОМА, и, ж. Пухлина, утворена з клітин кори надниркової залози.

ГІПЕРОКСІЯ, і, ж., мед. Підвищений вміст кисню в тканинах унаслідок тривалого вдихання чистого кисню. *Нормобарична гіпероксія.*

ГІПЕРОН, а, ч. Нестабільна елементарна частинка, маса якої більша за масу нуклона. *Резервувати гіперони.*

ГІПЕРОНІМ, а, ч., лінгв. Слово — родово поняття стосовно слова — видового поняття (напр., «собака» стосовно «пудель», «дог», «вівчарка»); протилежне — гіпбнім.

ГІПЕРОСМІЯ, і, ж. Хворобливе загострення нюху, яке спостерігається при вагітності, деяких психічних та істеричних станах.

ГІПЕРПАРАТИРЕОЗ, у, ч. Ендокринне захворювання, зумовлене надлишковим утворенням гормону щитоподібної залози; спричинює розм'якшення кісток, патологічні переломи, утворення ниркових каменів тощо.

ГІПЕРПІГУІТАРИЗМ, у, ч. Посилене утворення гормонів (усіх або деяких) гіпофіза (напр., при його пухлинах); супроводжується розладами росту і розвитку організму (гігантизм, актомегалія тощо).

ГІПЕРПЛАЗІЯ, і, ж. Надмірне зростання тканин тваринного або рослинного організму внаслідок надлишкового новоутворення клітин. *Хронічний стан гіперплазії.*

ГІПЕРРЕАЛІЗМ, у, ч. Напрямок в американському і західноєвропейському живописі та графіці 60—80-х років ХХ ст., представники якого вдавалися до технічних прийомів (розпилення рідких фарб, використання фотографій, кінокадрів тощо), намагаючись повернути творам утрачену в абстракціонізмі об'єктивність. *Естетичні засади гіперреалізму.*

Гіперреаліст, а, ч. *Художник-гіперреаліст.*

Гіперреалістичний, а, е. *Гіперреалістичні мотиви.*

ГІПЕРСЕКРЕЦІЯ, і, ж. Посилене виділення секретів якою-небудь залозою.

ГІПЕРСЕКСУАЛЬНИЙ, а, е. Якому притаманна підвищена сексуальна активність.

Гіперсексуальність, ності, ж.

ГІПЕРСОМНІЯ, і, ж. Підвищена сонливість (нападами або постійна), що є наслідком порушення регуляції сну і неспання при органічних ураженнях нервової системи.

ГІПЕРСОНІК, а, ч. Надзвуковий літак.

ГІПЕРСТІН, у, ч. Породотвірний мінерал класу силікатів темно-зеленого або бурувато-чорного кольору.

ГІПЕРТЕНЗІОЛОГІЯ, і, ж. Розділ кардіології, що вивчає хворобливі стани, пов'язані з підвищенням артеріального тиску.

Гіпертензіологічний, а, е. *Гіпертензіологічні дослідження.*

ГІПЕРТЕНЗІЯ, і, ж., мед. Підвищений гідростатичний тиск у порожнинах організму, порожнистих органах і судинах. *Внутрішньочерепна гіпертензія.*

ГІПЕРТЕРМІЯ, і, ж., мед. Перегрівання організму, зумовлене зовнішніми факторами. *Уникати гіпертермії.*

Гіпертермічний, а, е. *Гіпертермічні реакції.*

ГІПЕРТИРЕОЗ, у, ч., мед. Хворобливе посилення функції щитоподібної залози, проявами якого є підвищена збудливість, пітливість, схуднення і т.ін. *Причини гіпертиреозу.*

ГІПЕРТОНІЯ, і, ж. 1. Підвищення кров'яного тиску, здебільшого в артеріях. *Причини виникнення гіпертонії.* 2. Підвищений тонус тканин.

Гіпертонік, а, ч., розм.

Гіпертонічна, и, ж., розм.

Гіпертонічний, а, е. *Гіпертонічна хвороба. Гіпертонічний криз. Гіпертонічні розчини.*

ГІПЕРТРИХОЗ, у, ч., мед. Надмірний розвиток волосяного покриву, а також утворення волосся, не властиве

гіпертрофія — гіпомнезія

Г

- певній частині тіла, статі або вікові людини.
- ГІПЕРТРОФІЯ**, і, ж. 1. Збільшення об'єму тканини тіла, органа або його частини. *Гіпертрофія м'язів. Розвиток гіпертрофії.* 2. Всякий надмірний розвиток, надлишок чого-небудь, яких-небудь властивостей, якостей. *Гіпертрофія фрази.*
- Гіпертрофічний**, а, е. *Гіпертрофічний цироз надниркових залоз.*
- Гіпертрофований**, а, е. Який зазнав гіпертрофії. *Гіпертрофовані м'язи.*
- ГІПЕРФАЛАНГІЯ**, і, ж. Більша, порівняно з нормальним станом, кількість фаланг пальців; властива деяким морським хребетним із ластоподібними кінцівками.
- ГІПЕРФУНКЦІЯ**, і, ж. 1. мед. Посилена діяльність якого-небудь органа, тканини, системи. *Гіперфункція щитоподібної залози.* 2. перен. Посилення проявів чого-небудь. *Гіперфункція героїзму.*
- ГІПЕСТЕЗІЯ**, і, ж. Хворобливе зниження чутливості шкіри.
- ГІПН**, **ГІПНУМ**, а, ч. Рід рослин порядку зелених мохів; поширені переважно в помірній зоні Північної півкулі; ростуть у вогких місцевостях.
- ГІПНБЗ**, у, ч. 1. Стан часткового сну, який викликається здебільшого навіюванням. *Застосовувати гіпноз. Сеанс гіпнозу.* 2. Присипляння шляхом навіювання та вплив на волю людини у такому стані (зокрема з лікувальною метою); гіпнотизування. *Лікувати гіпнозом. Перебувати під гіпнозом.*
- Гіпноїдний**, а, е. 1. Схожий на гіпноітичний. *Гіпноїдний стан.* 2. Пригаманний людини, що перебуває під впливом гіпнозу. *Гіпноїдні переживання.*
- Гіпноїдність**, ності, ж. *Стан гіпноїдності.*
- Гіпноітичний**, а, е. 1. Прикм. до гіпнозу. *Гіпноітичний сон. Гіпноітичний стан.* 2. перен. Який має велику силу впливу. *Гіпноітична сила. Гіпноітичний вплив. Гіпноітична дія.*
- Гіпноітично**. *Діяти гіпноітично.*
- ГІПНОЛОГІЯ**, і, ж. Комплексна наука, яка вивчає фізіологічні та психічні основи сноподібних станів та різні форми навіювання в стані сну.
- Гіпнолог**, а, ч. *Дипломований гіпнолог.*
- Гіпнологічний**, а, е. *Гіпнологічна конференція.*
- ГІПНОПЕДІЯ**, і, ж. Галузь знання про введення в пам'ять людини і закріплення в ній інформації під час сну. *Методи гіпнопедії. Дослідження з гіпнопедії.*
- Гіпнопед**, а, ч. *Методика гіпнопедії.*
- Гіпнопедичний**, а, е. *Гіпнопедичні дослідди.*
- ГІПНОТЕРАПІЯ**, і, ж. Застосування гіпнозу з лікувально-профілактичною метою. *Застосовувати гіпнотерапію.*
- Гіпнотерапевтичний**, а, е. *Гіпнотерапевтичні методи.*
- ГІПНОТИЗМ**, у, ч. Сукупність явищ, характерних для гіпнозу; вміння викликати стан гіпнозу; здатність впливати на кого-небудь. *Дар гіпнотизму. Риси гіпнотизму. Закони гіпнотизму. Вивчати гіпнотизм.*
- ГІПНОТИЗАЦІЯ**, і, ж. 1. Введення у стан гіпнозу; присипляння. *Класична форма гіпнотизації. Процес гіпнотизації. Займатися гіпнотизацією.* 2. Непомітне підпорядкування своїй волі, впливові; зачаровування.
- Гіпнотизер**, а, ч. Той, хто гіпнотизує; лікар, який лікує гіпнозом. *Погляд гіпнотизера. Визнаний гіпнотизер. Відомий гіпнотизер. Вплив гіпнотизера.*
- Гіпнотизерка**, і, ж.
- Гіпнотизований**, а, е.
- Гіпнотизування**, я, с. *Гіпнотизування аудиторії.*
- Гіпнотизувати**, ую, уеш. 1. Заглиблювати, вводити у стан гіпнозу; присипляти. *Уміння гіпнотизувати. Гіпнотизувати хворого.* 2. перен. Непомітно підкоряти своїй волі, впливові; зачаровувати. *Гіпнотизувати поглядом.*
- Гіпнотик**, а, ч. Людина, яка підвладна гіпнозові; загіпнотизована людина. *Тип гіпнотика.*
- ГІПНОФІБІЯ**, і, ж. Хворобливий стан, пов'язаний із побоюванням заснути.
- ГІПО...** Перша частина складних слів, що вказує на зменшення чого-небудь проти норми.
- ГІПОБІБЗ**, у, ч. Стан, що характеризується зниженням життєдіяльності організму. *Ознаки гіпобіозу.*
- ГІПОБІОСФЕРА**, и, ж. Один із шарів літосфери, куди живі організми потрапляють випадково і тимчасово існують там, не розмножуючись.
- ГІПОВІТАМІНОЗ**, у, ч. Захворювання, що виникає внаслідок недостатнього забезпечення організму вітамінами і характеризується порушенням обміну речовин, процесів біосинтезу білків тощо. *Причини гіповітамінозу.*
- ГІПОГАЛАКТІЯ**, і, ж. Зменшення виділення молока молочними залозами; спричинюється неправильним харчуванням, інфекціями, інтоксикаціями, захворюваннями центральної нервової системи тощо. *Причини гіпогалактії.*
- ГІПОГЕЇ**, ю, ч. Підземна споруда епохи неоліту, переважно видовбана в скелі, для колективних поховань.
- ГІПОГЕННИЙ**, а, е. Що стос, утворення гірських порід і руд у надрах Землі. *Гіпогенні процеси. Гіпогенні мінерали.*
- ГІПОГЛІКЕМІЯ**, і, ж., мед. Значне зниження концентрації цукру в крові; спостерігається у здорових людей при посиленій м'язовій роботі, а також при захворюваннях залоз внутрішньої секреції і печінки.
- ГІПОДЕРМА**, и, ж. 1. Тонкий шар епітелію, що лежить безпосередньо під кутикулою у членистоногих тварин. 2. Один або кілька шарів клітин, розташованих під покривними тканинами органів багатьох вищих рослин.
- Гіподермальний**, а, е.
- ГІПОДЕРМАТОЗ**, у, ч. Паразитарна хвороба великої рогатої худоби, спричинена личинками підшкірних гедзів.
- ГІПОДИНАМІЯ**, і, ж. Зниження м'язової діяльності людини. *Профілактика гіподинамії.*
- ГІПОЇДНА** передача, техн. — зубчасто-гвинтова передача, у якій вісь меншого колеса зміщена відносно осі більшого.
- ГІПОКАПНІЯ**, і, ж., мед. Зниження вмісту двоокису вуглецю в артеріальній крові.
- ГІПОКІНЕЗ**, у, ч., мед. Обмеження об'єму і швидкості довільних рухів унаслідок захворювання м'язів або нервової системи.
- ГІПОКІНЕЗІЯ**, і, ж. Те саме, що гіподинамія.
- Гіпокінетичний**, а, е.
- ГІПОКБТИЛЬ**, я, ч. Частина стебла від кореневої шийки до місця прикріплення сім'ядолей.
- ГІПОКСЕМІЯ**, і, ж., мед. Зниження вмісту кисню в крові. *Теплова гіпоксемія.*
- ГІПОКСІЯ**, і, ж., мед. Знижений вміст кисню в тканинах; кисневе голодування. *Профілактика гіпоксії.*
- ГІПОЛАКТІЯ**, і, ж. Те саме, що гіпогалактія.
- ГІПОЛБГІЯ**, і, ж., заст. Наука про коней.
- Гіпологічний**, а, е.
- ГІПОМЕТРІЯ**, і, ж. Не зумовлене вимогами строфіки чи композиції утінання одного з віршових рядків.
- ГІПОМНЕЗІЯ**, і, ж. Хворобливе послаблення пам'яті.

Г

ГПОТЕЗА, и, ж. 1. Наукове положення, висновок, що пояснює певні явища дійсності на основі припущення. *Наукова гіпотеза. Смілива гіпотеза.*

- ГПОМОРФОЗ, у, ч. Напрямок історичного розвитку організмів, що призводить до спрощення їхньої організації унаслідок зміни умов існування.
- ГПНІЙНІМ, а, ч., лінгв. Слово — видове поняття стосовно слова — родового поняття (напр., «яблука», «груші», «сливи» стосовно «фрукти»); протилежне — гіперонім.
- ГПОПАРАТИРЕОЗ, у, ч., мед. Розлад кальцієвого обміну в організмі, спричинений недостатньою діяльністю прищитоподібних залоз.
- ГПОПІТУЇТАРІЗМ, у, ч. Недостатність функцій гіпофіза при його захворюваннях; виявляється ожирінням або кахексією, карликовістю, атрофією статевих органів.
- ГПОПЛАЗІЯ, ї, ж. Недорозвинення тканини, органа, частини тіла або організму в цілому при порушенні внутрішньоутробного розвитку плода.
- ГПОПОТАМ, а, ч. Те саме, що бегемот.
- ГПОСЕКРЕЦІЯ, ї, ж. Знижене виділення секретів якою-небудь залозою. *Гіпосекреція слини.*
- ГПОСМІЯ, і, ж. Послаблення нюху при порушенні дихання, захворюваннях слизової оболонки носа тощо.
- ГПОСПАДІЯ, і, ж., мед. Уроджена вада сечовипускного каналу в чоловіків, коли зовнішній отвір міститься на промежині, мошонці або нижній поверхні статевого органа.
- ГПОСТАЗ, у, ч. Застій крові в нижній частині тіла через серцеву недостатність.
- Гіпостатичний, а, е.
- ГПОСТАЗУВАТИ, ую, уєш, філос. Приписувати загальному поняттю, властивості, ідеї самостійне існування.
- Гіпостазування, я, с.
- ГПОСУЛЬФІТ, у, ч. Сполука натрію, яка використовується для фіксації фотографій, а також у текстильній та шкіряній промисловості. *Розчин гіпосульфиту.*
- ГПОТАКСИС, у, ч., лінгв. Підрядний зв'язок між реченнями. *Структури гіпотаксису.*
- Гіпотактичний, а, е. *Гіпотактичний зв'язок.*
- ГПОТАЛАМУС, а, ч., анат. Відділ проміжного мозку, який бере участь у регуляції діяльності серцево-судинної, дихальної, травної, ендокринної систем та ін. функцій організму.

гіпоморфбз — гіпсохромний ефект

Обґрунтування гіпотези. Вибудовувати гіпотезу. 2. Будь-яке припущення, здогад. Висувати гіпотезу.

Гіпотетичний, а, е. *Гіпотетичний погляд. Гіпотетична ідея. Гіпотетичні судження. Гіпотетична форма слова.*

Гіпотетичність, пості, ж. *Гіпотетичність теорії Коперника.*

Гіпотетично. *Висловлюватися гіпотетично.*

ГПОТЕНЗІЯ, і, ж. Те саме, що гіпотонія (у 1 знач.).

Гіпотензівний, а, е. *Гіпотензивні засоби. Гіпотензивний вплив.*

ГПОТЕНУЗА, и, ж. Сторона прямокутного трикутника, яка лежить проти прямого кута. *Провести гіпотенузу. Квадрат гіпотенузи.*

ГПОТЕРМАЛЬНІ родовища — поклади корисних копалин, відкладених із гарячих мінеральних розчинів у надрах Землі на глибині до 10 км.

ГПОТЕРМІЯ, ї, ж. Зниження температури тіла теплокровного організму нижче за властиві йому величини.

Гіпотермічний, а, е.

ГПОТИРЕОЗ, у, ч. Стійке зниження функції щитоподібної залози, що призводить до порушення процесів обміну речовин.

ГПОТОНІЯ, ї, ж. 1. Зниження кров'яного тиску. *Причини гіпотонії. 2. Зниження в людини напруження (тонусу) будь-якої тканини, органа. Керована гіпотонія.*

Гіпотонік, а, ч., розм. *Поради гіпотонікам.*

Гіпотонічний, а, е. *Гіпотонічна хвороба.*

ГПОТРОФІЯ, ї, ж. 1. Зменшення об'єму органа або його частини. *Гіпотрофія м'язів. 2. Хронічний розлад харчування у дітей, що виражається у схудненні або недостатньому наростанні ваги і супроводжується низкою хворобливих порушень. Діти, хворі на гіпотрофію.*

Гіпотрофік, а, ч., розм.

Гіпотрофічний, а, е.

ГПОФІЗ, а, ч., анат. Залоза внутрішньої секреції у хребетних, розташована біля основи головного мозку, яка впливає на ріст і розвиток організму; мозковий придаток. *Функції гіпофіза.*

Гіпфізний, а, е.

ГПОФУНКЦІЯ, і, ж., мед.

Недостатня діяльність якогось органу, тканини, системи, що призводить до порушення життєдіяльності організму.

Гіпофункція щитоподібної залози.

ГПОХЛОРИТИ, і в, мн. (одн. гіпохлорит, у, ч.). Солі хлорнуватистої кислоти,

що застосовуються як відбілювачі, а також для дегазації та дезінфекції.

Гісохлорит кальцію.

ГПОЦЕНТР, а, ч. Ділянка в надрах Землі, де виникає землетрус. *Гіпоцентр землетрусу.*

ГПОЦИКЛОЇДА, и, ж., мат. Плоска крива, що описується довільною точкою кола, яке котиться без ковзання всередині іншого (нерухомого) кола.

ГПС, у, ч. 1. Вапняковий мінерал білого або жовтуватого кольору, що використовується в подрібненому та обпаленому вигляді в будівництві, скульптурі, для хірургічних пов'язок, а також у сільському господарстві як добриво. *Застосовувати гіпс.* 2. мед. Тверда хірургічна пов'язка з цього мінералу, що використовується при переломах, вивихах тощо. *Накласти гіпс. Зняти гіпс.*

Гіпсований, а, е. *Гіпсовані солонці.*

Гіпсовий, а, е. *Гіпсовий камінь. Гіпсова маса. Гіпсовий бюст. Гіпсова скульптура.*

Гіпсування, я, с. *Гіпсування ґрунтів.*

Гіпсувати, ую, уєш. 1. Вносити в ґрунт гіпс для поліпшення його фізико-хімічних та біологічних властивостей. *Гіпсувати солонці.* 2. Робити гіпсову пов'язку. *Гіпсувати ногу.* 3. Додати гіпс у виноградне вино для поліпшення його смакових якостей і кольору, а також для кращого зберігання.

ГПСОБЕТОН, у, ч. Один із видів бетону, в якому в'язучим матеріалом є гіпс, а заповнювачами — шлак, цегляний щебінь, керамзит, пісок, тирса і т. ін. *Технологія виготовлення гіпсобетону.*

Гіпсобетонний, а, е. *Гіпсобетонне перекриття.*

ГПСОЛІТ, у, ч. Будівельний матеріал — суміш гіпсу з мінералами або органічними речовинами, що використовується при зведенні легких перегородок і для укріплення стін.

Гіпсолітовий, а, е. *Гіпсолітові перегородки.*

ГПСОМЕТРІЯ, і, ж., геод. Метод вимірювання і відображення на карті рельєфу земної поверхні.

Гіпсометр, а, ч., геод. Те саме, що гіпсотермометр.

Гіпсометричний, а, е. *Гіпсометричні дані.*

ГПСОТЕРМОМЕТР, а, ч., геод. Прилад для вимірювання висоти місцевості над рівнем моря за різницею в температурі кипіння води.

ГПСОХРОМНИЙ ефект, хім. — зміна забарвлення органічних сполук

від зеленого до жовтого із зміною хімічного складу.

ГПЮР, у, ч. Сорт мережива з випуклим візерунком. *Блука з гіпюру.*

Гіпюрний, Гіпюровий, а, е. *Гіпюрні виробы. Гіпюрові рукавички.*

ГРАТОР, а, ч. Однонаправлений феритовий пристрій, який забезпечує фазовий зсув електромагнітних хвиль на 180°.

ГРЛЯНДА, и, ж. І. Прикраса з квітів, гілок і т. ін., сплетених у довгу низку, а також декоративний мотив, орнамент такої форми. *Новорічні гірлянди. Гірлянди квіток. 2. перен.* Розташовані в ряд предмети, що нагадують таку прикрасу. *Гірлянди ліхтарів.*

ПРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «обертвовий рух».

ПРОАЗИМУТ, а, ч. Пристрій для визначення кутів ризику (зміни курсу) і кутів повороту об'єкта навколо вертикальної осі.

ПРОБУС, а, ч. Транспортна машина з двигуном, який живиться електроенергією від інерційного акумулятора. *Керування гіробусами.*

ПРОВЕРТИКАЛЬ, і, ж. Пристрій для визначення напрямку істинної вертикалі або площини горизонту, а також кутів нахилу об'єкта стосовно цієї площини; гірогоризонт.

ПРОВОЗ, а, ч. Локомотив із механічним акумулятором енергії — маховиком. *Транспортування гіровозом.*

ПРОВОЗ, а, ч. Локомотив із механічним акумулятором енергії — маховиком. *Транспортування гіровозом.*

ПРОВОЗ, а, ч. Локомотив із механічним акумулятором енергії — маховиком. *Транспортування гіровозом.*

ПРОВОЗ, а, ч. Локомотив із механічним акумулятором енергії — маховиком. *Транспортування гіровозом.*

ПРОВОЗ, а, ч. Локомотив із механічним акумулятором енергії — маховиком. *Транспортування гіровозом.*

ПРОВОЗ, а, ч. Локомотив із механічним акумулятором енергії — маховиком. *Транспортування гіровозом.*

ПРОВОЗ, а, ч. Локомотив із механічним акумулятором енергії — маховиком. *Транспортування гіровозом.*

Гіроскопічний, а, е. *Гіроскопічний прилад.*

ПРОСТАБІЛІЗАТОР, а, ч. Пристрій, за допомогою якого зменшують бортову хитавищу морських суден, торпед тощо, а також визначають їх кутові відхилення.

ПРОТАХОМЕТР, а, ч. Пристрій для визначення кутової швидкості рухомого об'єкта.

ПРСУТИЗМ, у, ч., мед. Чоловічий тип волосяного покриву у жінок, зумовлений ендокринними порушеннями; виявляється в посиленому рості волосся на обличчі, грудях, животі, кінцівках.

ПРУДИН, у, ч. Речовина, яка виділяється шийними залозами медичної п'явки; запобігає зсіданню крові. *Секрет гірудин. Виділення гірудину.*

ПРУДОТЕРАПІЯ, і, ж. Застосування медичних п'явок для лікування.

Гірудотерапевтичний, а, е. *Гірудотерапевтичні методи лікування.*

ПРБП, у, ч. Багаторічна рослина родини губоцвітих, з листя якої виробляють запашну олію. *Гісон крейдяний.*

ПСТАМІН, у, ч. Тканинний гормон, який бере участь у регуляції діяльності дрібних кровоносних судин, збільшує проникність капілярів, а також, за певних умов, спричиняє шок і алергічні реакції. *Отруєння організму гістаміном.*

ПСТЕРЕЗИС, у, ч. Неоднозначна залежність змін фізичних характеристик тіла під впливом зовнішніх сил, внаслідок чого воно набуває певних властивостей (намагнічення, електризації, деформації і т. ін.). *Магнітний гістерезис. Температурний гістерезис.*

Гістерезисний, а, е. *Гістерезисні явища.*

Гістерезисні властивості сплавів.

ПСТЕРОЛОГІЯ, і, ж., літ. Те саме, що гістерон-протерон.

ПСТЕРОН-ПРОТЕРОН, у-у, ч, у літ. Стилістичний засіб, який полягає в порушенні логічної послідовності описуваних явищ.

ПСТЕРОСКОПІЯ, і, ж, мед. Огляд внутрішніх порожнин матки за допомогою гістероскопа.

Гістероскоп, а, ч. Прилад для обстеження внутрішньої порожнини матки.

ПСТИДИН, у, ч. Амінокислота — складова частина більшості білків, при розпаді якої утворюється гістамін; використовується для лікування органів травлення. *Декарбоксілювання гістидину.*

ПСТО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «тканина тіла».

Г

ГІСТОГЕНЕЗ, у, ч. Сукупність процесів, що закономірно відбуваються у тваринних організмах і забезпечують виникнення, існування та відновлення тканин із їх специфічними в різних органах властивостями.

Гістогенний, а, е. *Гістогенні особливості.*

ГІСТОГРАМА, и, ж. Графічне зображення статистичного розподілу якоїсь величини за кількісною ознакою; використовується у статистичних дослідженнях. *Експериментальна гістограма.*

ГІСТОЛІЗ, у, ч. Руйнування тканин організму тканинними чи бактеріальними ферментами.

Гістолізний, а, е. *Гістолізний процес.*

ГІСТОЛОГІЯ, і, ж. Наука про тканини організму людини і тварин.

Гістолог, а, ч.

Гістологічний, а, е. *Гістологічне обстеження.*

ГІСТОМОНОЗ, а, ч. Інвазійне захворювання (здебільшого індишат) викликане найпростішими — гістомонадами, які паразитують у сліпій кишці та печінці..

ГІСТОНИ, ів, ми. Білки, які мають лужні властивості; у ядрах клітин входять до складу комплексів із ДНК — нуклеогістонів; стабілізують структуру хроматину.

ГІСТОПАТОЛОГІЯ, і, ж. Розділ патологічної анатомії, який вивчає зміни у тканинах при різних захворюваннях; патологічна гістологія.

Гістопатологічний, а, е. *Гістопатологічне дослідження.*

ГІСТОФІЗІОЛОГІЯ, і, ж. Розділ гістології, який вивчає механізми функцій тканин та їх комплексів у тваринних організмах.

Гістофізіологічний, а, е. *Гістофізіологічні питання.*

ГІСТОХІМІЯ, і, ж. Розділ гістології, який вивчає властивості рослинних і тваринних тканин.

Гістохімічний, а, е. *Гістохімічні методи. Гістохімічна діагностика.*

ГП, а, ч. 1. У випробуваннях коней — один із заїздів у розіграві цінного призу, що проводиться, як правило, на дистанцію 1600 м. 2. У вело- і мотоспорті — одиночний заїзд на певну дистанцію.

ГПАРА, и, ж. Струнний щипковий музичний інструмент із корпусом-резонатором у вигляді вісімки з довгим грифом. *Грати на гітарі.*

Гітарист, а, ч. Музикант, який грає на гітарі. *Гітарист-віртуоз.*

Гітаристка, и, ж.

Г

Гітарний, а, е. *Гітарний акомпанемент. Гітарні струни.*
 ГПОВ, а, ч. Снасть, якою підтягують вітрила до щогли, реї або гафеля перед їх остаточним закріпленням.
 ГПФИ, ів, мн. (одн. гіф, а, ч.), бот. Мікроскопічно тонкі, ниткоподібні утворення, з яких складається грибниця і плодове тіла грибів. *Гіфи грибів.*
 ГФОМЦЕТИ, ів, мн. (одн. гіфоміцет, а, ч.). Група незавершених грибів, переважно збудників грибкових захворювань; з деяких із них одержують антибіотики.
 ГЛАДІАТОР, а, ч. У Стародавньому Римі — спеціально підготовлений боєць із рабів або військовополонених, який на арені цирку бився з іншими бійцями або дикими звірами.
 Гладіаторський, а, е. *Гладіаторські бої.*
 ГЛАДІЛІУС, а, ч. Трав'яниста декоративна рослина родини півникових із лінійно-мечоподібним листям і квітками своєрідної форми різних кольорів; косарики. *Букет гладіолусів.*
 Гладіолусний, а, е. *Гладіолусні насадження.*
 ГЛАЗЕТ, у, ч. Гатунок парчі з витканими золотими або срібними узорами, а також одяг із такої парчі.
 Глазетовий, а, е. *Глазетова оббивка.*
 ГЛАЗУР, і, ж. 1. *Покривати виріб глазури'ю. Тонкий шар глазури.* 2. Спеціально приготований густий солодкий сироп, яким покривають кондитерські вироби, а також застиглий шар такого сиропу. *Шоколадна глазури.* 3. Зовнішній глянсуватий шар копит тварин.
 Глазурований, а, е. *Глазуроване печиво.*
 Глазурування, я, с. *Глазурування посуду.*
 Глазурувати, ую, уеш. Покривати глазури'ю (у 1, 2 знач.).
 ГЛАНДИ, ів, мн. Поширена в побуті назва піднебінних мигдаликів.
 ГЛАСЕ, невідм., с. Тонка шовкова блискуча тканина.
 ГЛАСИС, у, ч., архіт. Пологий земляний насип перед зовнішнім ровом фортеці, споруди чи польового укріплення, нахилений у бік противника; споруджують для поліпшення обстрілу місцевості, маскуванню і захисту укріплення.
 ГЛАУКИМА, и, ж. Хвороба ока, що характеризується підвищенням внутрішньочного тиску. *Лікування глаукоми.*
 ГЛАУКОНІТ, у, ч. Мінерал класу силікатів темно-зеленого або жовтуватозеленого кольору; використовується для виготовлення фарб, як добриво, для пом'якшення води.
 Глауконітовий, а, е. *Глауконітовий пісок.*
 ГЛЕДИЧІЯ, і, ж. Дерево родини бобових,

гітарний — гліційнія

яке висаджують у полезахисних смугах, використовують для озеленення міст і т. ін.
 ГЛЕЗЕР, а, ч., тех. Прес для виробництва паперу; служить для надання паперу глясுவатості, більшої щільності.
 ГЛЕЙКОМЕТР, а, ч. Прилад, за допомогою якого визначають кількість цукру у винах.
 ГЛЕТ, у, ч. Свинцева вохра; окис свинцю.
 ГЛЕТЧЕР, а, ч., геол. Скупчення на земній поверхні (в горах та приполярних районах) великих мас льоду, які рухаються під впливом власної ваги; льодовик. *Утворення глетчера.*
 Глетчерний, Глетчеровий, а, е. *Глетчерна криза. Глетчерове дзеркало.*
 ГЛІКЕМІЯ, і, ж., мед. Наявність надмірної кількості цукру в крові.
 ГЛІКОГЕН, у, ч., біол. Основний запасний вуглевод організму людини і тварини; тваринний крохмаль. *Синтез глікогену.*
 ГЛІКОЗИДИ, ів, мн. (одн. глікозид, у, ч.), біол. Органічні сполуки рослинного походження, похідні цукрів; застосовуються в медицині. *Флавонової глікозиди.*
 Глікозидний, а, е. *Глікозидна природа.*
 ГЛІКОЗУРІЯ, і, ж., мед. Виділення цукру з сечею, яке спостерігається при діабеті, отруєннях, нервових хворобах і вагітності.
 ГЛІКОКБЛ, у, ч., хім., фізіол. Найпростіша амінокислота, яка входить до складу багатьох білків, бере участь у знешкодженні токсичних сполук в організмі; гліцин.
 ГЛІКІЛІ, ів, мн. Двоатомні аліфатичні спирти; безбарвні, в'язкі, добрі розчинники; застосовують у виробництві поліефірних смол, поліуретанів, пластифікаторів, вибухових речовин, мийних засобів.
 ГЛІКОЛІЗ, у, ч., фізіол. Складний ферментативний процес розщеплення вуглеводів в організмі людини і тварини, у результаті якого вивільняється необхідна для життєдіяльності енергія. *Інтенсивність гліколізу.*
 ГЛІКОЛІПІДИ, ів, мн. Складні ліпіди, що містять залишки цукрів; структурні компоненти клітинних мембран.
 ГЛІКОПРОТЕЇДИ, ів, мн. Складні білки, що містять вуглеводні компоненти.
 ГЛІКОФІТИ, ів, мн. (одн. глікофіт, а, ч.). Рослини незасолених ґрунтів і водойм.
 ГЛІНТВЕЙН, у, ч. Напій із виноградного вина, цукру і спецій, який п'ють гарячим. *Приготувати глінтвейн. Рецепт глінтвейну.*
 ГЛІЙМА, и, ж., мед. Пухлина головного, рідше спинного мозку.
 ГЛІПТИКА, и, ж. Мистецтво художньої

чи промислової обробки (різьблення) коштовних і напівкоштовних каменів. *Римська гліптика.*
 ГЛІПТОТЁКА, и, ж. 1. Зібрання різьблених каменів. 2. Зібрання скульптурних творів, здебільшого античних.
 ГЛІСАДА, и, ж. Прямолінійна траєкторія зниження літака.
 ГЛІСАНДО, невідм., с., муз. Прийом гри, коли пальці легко ковзають по клавіатурі або струнах музичного інструмента.
 ГЛІСЕР, а, ч. Плоскодонне швидкохідне судно з днищем спеціальної форми, яке при швидкому русі ковзає по поверхні води; служить для перевезення пасажирів і для спортивних змагань. *Похід на глісерах.*
 Глісувати, ую, уеш. Ковзати по воді. *Човен глісує.*
 Глісування, я, с.
 ГЛІФТАЛЬ, ю, ч., хім. Синтетична смола на основі гліцерину і фталевої кислоти; використовується для виробництва лаків.
 Гліфталевий, а, е. *Гліфталеві смоли.*
 ГЛІЦЕРИДИ, ів, мн. (одн. гліцерид, у, ч.), хім. Складні ефіри гліцерину й органічних або мінеральних кислот; використовуються для одержання мила і гліцерину.
 ГЛІЦЕРИН, у, ч. Густа солодка безбарвна рідина, яку одержують із жирів і використовують у медицині, техніці, шкіряній, текстильній, паперовій промисловості (як пом'якшувач), компонент харчових косметичних і фармацевтичних продуктів.
 Гліцериновий, а, е. *Гліцериновий екстракт. Гліцеринова мазь.*
 ГЛІЦЕРОФОСФАТИ, ів, мн. (одн. гліцерофосфат, у, ч.), хім., мед. Солі гліцеринофосфорної кислоти; застосовуються в медицині як загальнозміцнювальний засіб.
 ГЛІЩИН, у, ч. 1. хім., фізіол. Те саме, що глікокол. *Застосування гліцину.* 2. хім., фото. Органічна сполука ароматичного ряду, яка використовується у фотографії як проявник.
 ГЛІЩІНІЯ, і, ж. Південна декоративна витка рослина з фіалковими, блакитними або білими квітками; у Криму і на Кавказі її вирощують як декора- тивну. *Вирощувати гліщіїні.*
 ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, і, ж. Надання або приписування чому-небудь глобальних масштабів, глобального характеру. *Глобалізація економіки. Глобалізація інформаційного простору.*
 Глобалізований, а, е. *Глобалізований політичний простір.*
 Глобалізування, я, с.
 Глобалізувати, ую, уеш.

глобалізація — глюкозиди

Г

- ГЛОБАЛІЗМ, у, ч. 1. Взаємопроникнення економік різних країн, внаслідок якого має створитися цивілізація нового типу у світовому масштабі. 2. Зовнішня політика певної держави, що виходить з можливості втручання у внутрішні справи інших країн і нав'язування їм своєї волі. *Доктрина глобалізму.*
- Глобалістичний, а, е. *Глобалістичний погляд.*
- ГЛОБАЛІСТИКА, и, ж. Галузь суспільствознавства, що вивчає загальнолюдські, загальносвітові проблеми в їхньому взаємозв'язку.
- Глобаліст, а, ч.
- Глобалістка, и, ж.
- Глобалістський, а, е.
- ГЛОБАЛЬНИЙ, а, е. Взятий у цілому; загальний, всебільний, універсальний; всесвітній. *Глобальний огляд. Глобальні процеси. Глобальне завдання. Глобальний план. Глобальні проблеми. Глобальний підхід.*
- Глобальність, ності, ж. *Глобальність інформації.*
- Глобально. *Мислити глобально.*
- ГЛОБГЕРІН, ів, мн. Рід найпростіших ряду форамініфер.
- ГЛОБГЕРІНОВИЙ м у л - сучасний глибоководний морський мул, що вкриває дно океану (близько 30% усієї площі) на глибині 3—5 км і містить багато вапнякових мушель глобгерінів.
- ГЛОБІН, у, ч., біол. Білкова частина гемоглобіну, у молекулі якого глобін зв'язаний із гемом.
- ГЛОБУЛА, и, ж., астр. Округла пилова хмара, що сприймається як темна пляма на тлі світлої туманності.
- ГЛОБУЛІНИ, ів, мн. (одн. глобулін, у, ■/), хім., біол. Поширена в природі група тваринних і рослинних білків, що входять до складу цитоплазми, плазми крові й лімфи вищих тварин і людини.
- ГЛОБУЛЯРННИЙ, а, е, спец. Кулястий. *Глобулярний білок.*
- ГЛОБУС, а, ч. Рухома (на підставці) модель земної кулі, Місяця тощо з умовним зображенням поверхні небесного тіла. *Географічний глобус. Місячний глобус. Показати на глобусі.*
- Глобусний, а, е.
- ГЛОКЕНШПІЛЬ, я, ч. Оркестровий ударний музичний інструмент, звуки якого імітують дзеленчання дзвіночків. *Звучання глокеншпіля. Грати на глокеншпілі.*
- ГЛОКСИЇНІЯ, ї, ж. Багаторічна декоративна трав'яниста рослина або напівчагарник із великими яскраво забарвленими квітками у формі дзвоників; інколи вирощують в оранжереях як декоративну рослину.
- ГЛІРІЯ, ї, ж., метеор. Оптичне явище — кольорове кільце навколо тіні предмета, яка падає на хмару або шар туману.
- ГЛІСА, и, ж. 1. лінгв. Незрозуміле або малозрозуміле слово чи вислів (перев. у давніх текстах), а також коментар до них, зокрема на полях або в самому тексті стародавніх і середньовічних рукописів. 2. юр. Коментар законів або судових рішень. 3. Вірш оригінальної строфічної будови, поширений в іспанській поезії Середньовіччя та Відродження. 4. Стилістичний засіб, який полягає в навмисній заміні загальноживаного слова менш уживаним (застарілим або таким, що вийшло з ужитку).
- ГЛОСАЛГІЯ, ї, ж., мед. Відчуття болю, поколювання, заніміння в язиці, іноді в усій ротовій порожнині; спричинюється захворюваннями травного тракту, нервової системи тощо; виникає здебільшого в похилому віці.
- ГЛОСАРІЙ, я, ч., лінгв. Словник до тексту (перев. стародавнього), що пояснює маловідомі або застарілі слова.
- ГЛОСАТОР, а, ч. 1. лінгв., юр. Словник із тлумаченням застарілих і рідкоживаних слів і висловів, ужитих у якому-небудь старовинному, перев. юридичному тексті. 2. юр. Особа, яка тлумачить закони або судові рішення.
- ГЛОСЕМАТИКА, и, ж., лінгв. Один із напрямів структуралізму в мовознавстві, який досліджує мову як систему абстрактних співвідношень, що не залежить від реалізації мовних одиниць у вигляді конкретних звуків і конкретних значень.
- ГЛОСИТ, у, ч., мед. Запалення язика; виникає внаслідок травм, при стоматитах, деяких інфекційних захворюваннях, авітамінозах. *Гострий глосит. Поверхневий глосит. Глибокий глосит. Лікування глоситу.*
- ГЛОСОГРАФІЯ, ї, ж., лінгв. 1. Сукупність лінгвістичних засобів і технічних прийомів, застосовуваних у давнину при перекладі або поясненні слова без відриву від тексту, в якому воно вжите. 2. Сукупність глос (у 1 знач.) певної доби, певного твору.
- ГЛОСОЛАЛІЯ, ї, ж. 1. За уявленнями деяких сект — «говоріння іншими словами», як витлумачуються незрозумілі сполучення звуків, що їх вигукують віруючий у стані екстазу. 2. літ. Магічні заклиналильні звукосполучення. 3. мед. Особливий вид розладу мови, що полягає у вимовлянні безглузких наборів звуків, слів, при яких, однак, зберігаються деякі ознаки складної мови (темп, ритм тощо).
- ГЛОСОПТЕРІС, у, ч. Рід викопних рослин класу насінних папоротей із характерним пучком язикоподібних утворень на кінчиках листків; були поширені в Індії, Південній Америці, Південній Африці з кам'яновугільного до пермського періоду палеозойської ери.
- ГЛОТАЛІЗАЦІЯ, ї, ж., лінгв. Спосіб вимовлення звуків, при якому гортань створює перепону для видихуваного повітря.
- Глоталізований, а, е. *Глоталізований звук.*
- ГЛОТОГЕНЕЗ, у, ч. Процес становлення мови. *Хронологізація глотогенезу.*
- ГЛОТОГОНІЯ, ї, ж., лінгв. Виникнення і розвиток мови.
- Глотогонічний, а, е. *Глотогонічний процес.*
- ГЛОТОХРОНОЛОГІЯ, ї, ж., лінгв. Визначення часу поділу споріднених мов на основі підрахунку відсотка збережених слів найуживанішої лексики, а також історичної лексикології, що застосовує цю методику.
- ГЛЮКАГБН, у, ч. Гормон людини і тварин, який виробляє підшлункова залоза; стимулює розщеплення в печінці запасного вуглеводу — глікогену і цим підвищує вміст глюкози в крові.
- ГЛЮКОГЕНЕЗ, у, ч. Процес утворення в організмі глюкози не з глікогену, а з інших речовин. *Етапи глюкогенезу.*
- ГЛЮКБЗА, и, ж. Кінцевий продукт обміну вуглеводнів і основне джерело енергії; її утилізація контролюється інсуліном; солодка речовина, вуглевод, що міститься в рослинах (напр., у винограді), організмі людини й тварин; виноградний цукор. *Рідка глюкоза. Вливати глюкозу.*
- Глюкозний, а, е.
- ГЛЮКОЗИДИ, ів, мн. (одн. глюкозид, у, ч.). Органічні речовини, молекули яких складаються із залишків глюкози і якої-небудь іншої органічної сполуки; застосовуються в медицині.
- ГЛЮКОЗУРІЯ, ї, ж, м е д. Те саме, що глікозурія.
- ГЛЮКОНОВА кислота — цукрова кислота, що утворюється при окисленні альдегідної групи глюкози; використовують у медицині.
- ГЛЮБН, а, ч., фіз. Гіпотетична електрично нейтральна частка з нульовою масою, яка бере участь у взаємодії між кварками.
- Глюонний, а, е.
- ГЛЮТАМІНОВА кислота, хім. — амінокислота, що входить до складу білків, а також міститься у вільному

Г

глюкозу́рія — годє

- стані в організмі, відіграючи важливу роль у процесі обміну речовин; використовується в харчовій промисловості, а також для лікування психічних і нервових захворювань.
- ГЛЮТАТІОН**, а, ч. Азотиста органічна сполука небілкової природи. Міститься в клітинах усіх живих організмів і має важливе значення для окиснювально-відновних реакцій.
- ГЛЮТЕЛІНИ**, ів, мн. Прості білки рослинного походження, які містяться здебільшого в насінні злаків; засвоюються організмом людини.
- ГЛЮТИН**, у, ч. Клей, який одержують виварюванням сухожил, хрящів та ін.
- ГЛІНЕЦЬ**, нцю, **ГЛЯНС**, **ГЛЯНЦ**, у, ч. 1. Блиск вилощеної, начищеної, відполірованої або покритої лаком поверхні. *Натерти до глянцю*. 2. перен. Про блискучий зовнішній вигляд і манери людини.
- ГЛЯНСУВАЛЬНИЙ**, а, е.
- ГЛЯНСУВАЛЬНИК**, а, ч. Робітник, який займається глянсунанням.
- ГЛЯНСУВАННЯ**, я, с.
- ГЛЯНСУВАТИСТЬ**, тості, ж.
- ГЛЯНЦГОЛЬД**, а, ч. «Рідке золото»; в'язка рідина бурого кольору, що містить золото; застосовують для живопису на фарфорі.
- ГЛЯНЦЗИЛЬБЕР**, у, ч. Рідина для розпису на фарфорі, яка містить платину або паладій.
- ГЛЯНЦЮВАТИ**, юю, уеш, **ГЛЯНЦУВАТИ**, ую, уеш. Наводити глянець, глянец. *Глянцювати до блиску*.
- ГЛЯНЦЮВАТИЙ**, **ГЛЯНЦУВАТИЙ**, а, е. Який має легкий глянець; блискучий. *Глянцювата поверхня*.
- ГЛЯСЕ**, невідм., с. Охолоджена чорна кава з морозивом.
- ГЛЯЦІАЛІЗМ**, у, ч. Учення, згідно з яким клімат на Землі змінювався від теплого до холодного, внаслідок чого в помірних і тропічних широтах утворювалися льодовики.
- Гляціальний, а, е. *Гляціальна теорія*.
- ГЛЯЦІОДИСЛОКАЦІЯ**, і, ж., геол. Деформація гірських порід, що становлять ложе льодовика, під дією його маси і руху.
- ГЛЯЦІОЗОСТАЗІЯ**, і, ж. Прогинання земної кори в місцях сучасних і плейстоценових зледенень, зумовлених навантаженням льодовикових мас.
- ГЛЯЦІОЛІГІЯ**, і, ж. Наука про льодовики, їх походження, розвиток, фізичні властивості, географічне поширення та можливість господарського використання. *Сектор гляціології*.
- Гляціолог, а, ч.
- Гляціологічний, а, е. *Гляціологічні дослідження*.
- ГЛЯЦІОСФЕРА**, и, ж. Сезонна снігова і льодовикова оболонка в полярних і помірних широтах.
- ГЛЯЦІОТЕКТОНІКА**, и, ж. Те саме, що гляціодислокація.
- ГМІНА**, и, ж. Назва нижчої адміністративно-територіальної одиниці в Польщі; входить до складу воєводства.
- ГНАФАЛІУМ**, у, ч. Рід одно- або багаторічних рослин родини складноцвітих, деякі види яких використовують у медицині; сухоцвіт.
- ГНЕЙС**, у, ч. Метаморфічна гірська порода, до складу якої входять кварц, польові шпати, слюда; використовують як будівельний матеріал, сировину для виробництва щебеню.
- Гнейсовий, а, е. *Гранітно-гнейсові плити*.
- ...**ГНОЗІЯ**. Друга частина складних слів, що за значенням відповідає слову «знання».
- ГНОМ**, а, ч. У давньому фольклорі германських і романських народів — дух у вигляді потворного бородатого карлика, що живе в надрах землі і охороняє підземні скарби. *Казковий гном*. *Печери гномів*.
- ГНБМА**, и, ж. 1. Повчальний вислів, яким закінчувався монолог в античній трагедії. 2. Короткий, перевірковий вислів-повчання; афоризм.
- Гномічний, а, е. *Гномічний зміст*.
- ГНЙМОН**, а, ч. 1. Старовинний астрономічний інструмент — вертикальний стрижень, що відкидає на горизонтальну поверхню тінь, за допомогою і напрямом якої визначають висоту Сонця і азимут. 2. Сонячний годинник, що діє за допомогою цього інструмента. *Циферблат гнома*.
- ГНОСЕОЛОГІЯ**, і, ж., філос. Вчення про процес пізнання, про джерела, можливості та засоби пізнання; теорія пізнання. *Проблеми гносеології*. *Лекції з гносеології*. *Фахівець із гносеології*.
- Гносеологічний, а, е. *Гносеологічне підґрунтя релігії*. *Гносеологічні корені*. *Гносеологічні проблеми*. *Гносеологічний семінар*.
- ГНОСТИЦИЗМ**, у, ч. Релігійно-філософська течія пізньої античності, яка на основі християнських релігійних догматів, ідеалістичної античної філософії, іудаїзму та ідей релігій Стародавнього Сходу намагалася створити вчення про Бога, походження і розвиток світу. *Послідовник гностицизму*. *Ідеї гностицизму*. *Вивчати гностицизм*.
- Гностик, а, ч. *Перекопаний гностик*. *Позиція гностиків*.
- Гностичний, а, е. *Гностичні ідеї*. *Гностичні погляди*.
- ГНОТОБІОЛІГІЯ**, і, ж. Галузь експериментальної біології, яка займається одержанням і вирощуванням лабораторних тварин, в організмі яких немає паразитів, — мікроорганізмів, гельмінтів, членистоногих тощо.
- ГНОТОБІЙТИ**, ів, мн. (одн. гнотобійт, а, ч.). Тварини, вирощені в умовах повної стерильності і призначені для лабораторних досліджень.
- ГНУ** невідм., ч. і ж. Свавець із роду антилоп; поширені в Африці; перебувають під охороною. *Антилопа гну*.
- ГО**, невідм., с. Гра двох партнерів чорними і білими фішками на дошці з перехрещеними горизонтальними і вертикальними лініями.
- ГОАЦІН**, а, ч. Птах ряду куроподібних із неістивним м'ясом неприсмного запаху; поширені в Південній Америці.
- ГОБЕЛЁН**, а, ч. 1. Килим із художньо витканою або вишитою картиною, зображенням. *Тканий гобелен*. *Вишивати гобелен*. 2. Цупка декоративна тканина з тканим візерунком. *Оббитий гобеленом диван*.
- Гобелений, а, е. *Гобеленне ткацтво*. *Гобеленна майстерня*.
- Гобеленик, а, ч.
- Гобелениця, і, ж. *Ткаля-гобелениця*.
- Гобеленовий, а, е. *Гобеленове панно*. *Гобеленова тканина*.
- ГББЕЛЬ**, я, ч. Інструмент для обрізування вручну книжкових блоків.
- ГОБІЙ**, я, ч. Дерев'яний духовий музичний інструмент, за висотою звуку середній між флейтою і кларнетом.
- Гобоїст, а, ч.
- Гобоїстка, и, ж.
- ГОДЕ**. 1. невідм., с. Клин, який розширює низ жіночого одягу. 2. невідм.

годеція — гомогенізація

Г

- Який має такі клини, у якому використовуються такі клини. *Свідниця годе. Крій годе.*
- ГОДЕЦІЯ, і, ж. Трав'яниста рослина родини онагрових, поширена в Америці; деякі види вирощують як декоративні.
- ГОДБГРАФ, у, ч. Крива, що є геометричним місцем кінців змінного за часом вектора, значення якого в різні моменти часу відкладені від спільного початку.
- ГОДБМЕТР, а, ч. Прилад, за допомогою якого вимірюють пройдений шлях.
- ГОЛ, а, ч. Очко, яке зараховують команді за кожен забитий у ворота суперника м'яч. *Вирішальний гол. Забити гол.*
- Голевий, а, е. *Голева ситуація.*
- ГОЛГБФА, и, ж. 1. Місце страти (від назви гори Голгофа в Єрусалимі, де було розп'ято Ісуса Христа). 2. *перен. Йти на голгофу.*
- ГОЛЕНДЕРКА, и, ж. Корова голландської породи. *Чистокровна голендерка.*
- Голендёрський, а, е. *Голендёрська коро́ва.*
- ГОЛІАРД, а, ч. У середньовічній Європі — мандрівний актор — виконавець пісень, учасник сатиричних вистав, переважно антиклерикальних.
- ГОЛІАФ, а, ч. 1. Велетень (назва пов'язана з ім'ям біблійського велетня, переможеного у двобої пастухом Давидом). 2. Безхвоста земноводна тварина родини жаб, що зустрічається в Центральній Африці. 3. Великий жук родини пластинчастовусих, поширений у Центральній Африці.
- ГОЛКІПЕР, а, ч. У командних спортивних іграх (футболі, хокеї та ін.) — воротар.
- ГОЛО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «весь», «повний».
- ГОЛОГАМІЯ, і, ж. Найпростіший тип статевого процесу в одноклітинних, при якому зливаються не статеві клітини, а цілі особини.
- ГОЛОГРАФІЯ, і, ж. Метод отримання об'ємного зображення предметів, який ґрунтується на інтерференції двох променів світла — від джерела і від предмета. *Зображувальна голографія.*
- Голограма, и, ж. Об'ємне зображення, одержане методами голографії. *Однокольні голограми. Різнокольорові голограми.*
- Голограмний, а, е. *Голограмне зображення.*
- Голографічний, а, е. *Голографічний метод. Голографічний знімок.*
- ГОЛОТУРІЙ, й, мн. Морські безхребетні тварини з циліндричним дуже скоротливим тілом і ротом, оточеним щупальцями; деякі види їстівні; морські огірки. *Види їстівних голотурій.*
- ГОЛОФАН, а, ч. Ковпак із прозорого скла, який застосовується в освітлюваних приладах для відбиття, заломлювання та розсіювання світла.
- ГОЛОЦЕН, у, ч. Сучасна епоха антропогенного періоду розвитку Землі, яка охоплює післяльодовиковий період.
- Голоценовий, а, е. *Голоценова епоха.*
- ГОЛЬМІЙ, ю, ч. Хімічний елемент — рідкісноземельний метал із родини лантанодів; хімічно активний.
- ГОЛЬФ, а, ч. Гра, за правилами якої м'яч заганяють ключкою в лунки через різні штучні перешкоди. *Партія в гольф. Грати в гольф. Набір ключок для гольфа. Поле для гольфа.*
- Гольфіст, а, ч.
- Гольфовий, а, е.
- ГОЛЬФІ, ів, мн. Шкарпетки до колін.
- ГОЛЬЯН, а, ч. Прісноводна риба родини коропів із веретеноподібним тілом і дрібною лускою.
- ГОМЕО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає словам «подібний», «однаковий», «той самий».
- ГОМЕЙЗИС, у, ч., біол. Зміна органа (або частини тіла), внаслідок чого досягається уподібнення з відповідним органом в організмі споріднених груп; поширений у комах.
- ГОМЕОМОРФІЗМ, у, ч., мат. Взаємно однозначне відображення двох фігур.
- Гомеоморфний, а, е.
- ГОМЕОМОРФІЯ, і, ж., біол. Подібність представників різних груп органічного світу, не пов'язаних безпосередньою спорідненістю.
- ГОМЕОПАТІЯ, і, ж. Система лікування хвороб, в основі якої лежить застосування мінімальних доз тих ліків, що у великих дозах викликають у здорової людини явища, подібні до симптомів цього захворювання. *Українська гомеопатія. Методи гомеопатії. Курс гомеопатії. Прихильник гомеопатії.*
- Гомеопат, а, ч. *Консультація гомеопата. Лікуватися у гомеопата.*
- Гомеопатичний, а, е. *Гомеопатична фармакологія. Гомеопатична доза. Гомеопатична поліклініка. Гомеопатичні методи лікування. Гомеопатична аптека. Гомеопатичні ліки.*
- ГОМЕОСТАЗ, у, ч. Сукупність складних пристосованих реакцій тварини і людини, спрямованих на усунення або максимальне обмеження впливів зовнішнього чи внутрішнього середовища, що порушують відносну динамічну сталість внутрішнього середовища організму. *Відхилення від гомеостазу.*
- ГОМЕОСТАТ, а, ч. Аналоговий електро-механічний пристрій, який моделює здатність організмів підтримувати температуру тіла або інші величини у фізіологічно допустимих межах.
- Гомеостатичний, а, е. *Гомеостатичний клас.*
- ГОМЕРИЧНИЙ, а, е. Незвичайний силою, розмірами і т. ін.; грандіозний. *Гомеричний сміх.*
- Гомерично. *Гомерично сміятися.*
- ГОМІЛЕТІКА, и, ж. Частина риторики, що викладає правила побудови і практики виголошення церковної проповіді. *Курс гомілетики. Лекції з гомілетики. Викладати гомілетично. Вивчати гомілетично.*
- ГОМІНІДИ, ів, мн. (одн. гомінід, а, ч.). Родина ряду приматів, що охоплює викопних (пітекантроп, неандерталець та ін.) і сучасних людей та характеризується великим мозком складної будови, вертикальною ходюю, розвинутою кистю руки.
- ГОМІНІЗАЦІЯ, і, ж., книжн. Набуття рис, характерних для сучасної людини. *Високий рівень гомінізації.*
- ГОМО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає словам «ривність», «подібність», «однорідність», «єдність».
- ГОМОАЛЕЛІЗМ, у, ч. Існування гена у двох чи більше формах, що є видозмінами його однакових ділянок.
- ГОМОГАМЕТІШТЬ, ності, ж. Генетична рівноцінність гамет жіночої або чоловічої статі за типом статевої хромосоми, яку має кожна гамета цієї статі.
- Гомогаметний, а, е. *Гомогаметна стаття.*
- ГОМОГАМІЯ, і, ж., біол. 1. Одночасне дозрівання на одній рослині чоловічих і жіночих органів, яке уможлиблює самозапилення. 2. Передавання особинами чоловічої й жіночої статі потомству однакових комбінацій генів.
- ГОМОГЕНАТ, у, ч., спец. Суспензія подрібнених тканин рослини чи тварини у розчині. *Дихальна активність гомогенатів.*
- ГОМОГЕНІЗАЦІЯ, і, ж. Надання однорідної структури металам, сплавам, сполукам, розчинам або емульсіям способом механічного, хімічного чи теплового впливу на них. *Підаватися гомогенізації.*
- Гомогенізатор, а, ч. Апарат для одержання однорідних дрібнозернистих сумішей, а також емульсій високої дисперсності; застосовують у хімічній, харчовій промисловості.
- Гомогенізований, а, е. *Гомогенізоване молоко. Гомогенізоване середовище.*

Г

- Гомогенізувати, ую, уеш. Робити однорідним.
- Гомогенний, а, е, книжн. Однорідний за складом, походженням, властивостями. *Гомогенне парування. Гомогенна система. Гомогенний регіон.*
- Гомогенність, ності, ж.
- ГОМОДИНАМІЯ, і, ж. Схожість органів або їхніх частин, розміщених послідовно по поздовжній осі тіла тварин.
- ГОМБЗ, Г'УМБЗ, у, ч. 1. Хвороба кісточкових плодівих дерев (рідше цитрусових), що супроводиться виділенням рідкої маси (камеді) з їх тканини; виникає внаслідок несприятливих умов вирощування, ураження рослин комахами та мікроорганізмами; камедетеча. *Захворювання на гомоз.* 2. Бактеріальна хвороба бавовнику, при якій гниє коріння або з'являються маслянисто-прозорі плями на листках, сім'ядолях і стеблах.
- Гомозний, Гумозний, а, е. *Гомозний сирець бавовни.*
- ГОМОЗИГОТА, и, ж., біол. Клітина або організм, у генотипі якого гомологічні хромосоми несуть ту саму форму певного гена. *Рецесивні гомозиготи.*
- Гомозиготний, а, е, біол. Який має однорідну спадкову основу внаслідок походження від батьків з відносно однаковими спадковими властивостями чи ознаками. *Гомозиготна рослина.*
- Гомозиготність, ності, ж. Спадкова однорідність організму, зумовлена його походженням від батьків і відносно однаковими спадковими властивостями чи ознаками.
- ГОМОЙОЛОГІЯ, і, ж. Морфологічна чи фізіологічна схожість органів або ознак у тварин віддалених видів, що виникає під впливом подібних умов життя.
- Гомойологічний, а, е. *Гомойологічні ознаки.*
- ГОМОЙОСМОТИЧНИЙ, а, е. Який має сталий тиск. *Гомойосмотичні тварини.*
- ГОМОЙОТЕРМІЯ, і, ж. Здатність організмів підтримувати постійну температуру тіла незалежно від змін температури навколишнього середовища.
- Гомойотермний, а, е. *Гомойотермні тварини.*
- ГОМОЛОГІЯ, і, ж. Подібність органів, що мають спільний план будови та походження, у різних тварин і рослин.
- Гомолог, а, ч., хім., біол. Член гомологічного ряду. *Найближчі гомологи метану.*
- Гомологічний, а, е. *Гомологічні органи. Гомологічний ряд.*
- гомогенізатор — гондольєр**
- ГОМОЛОГРАФІЧНІ проєкції - проєкції, які правильно передають відношення площ.
- ГОМОМОРФІЗМ, у, ч., мат. Подібність об'єктів, яка зумовлюється тотожністю їх внутрішньої будови.
- Гомоморфний, а, е.
- ГОМОНОМІЯ, і, ж. Розміщення подібних частин організму навколо його поперечної осі або по осі окремого органа.
- Гомономний, а, е.
- ГОМОПЛАСТИКА, и, ж. Операція пересадження органа, тканини тощо представникові того самого біологічного виду.
- ГОМОСЕКСУАЛІЗМ, у, ч. Статевий потяг до осіб своєї статі. *Причини гомосексуалізму. Проблеми гомосексуалізму.*
- Гомосексуаліст, а, ч. *Прихований гомосексуаліст.*
- Гомосексуальний, а, е. *Гомосексуальний синдром. Гомосексуальні прояви. Гомосексуальні нахили.*
- Гомосексуальність, ності, ж.
- ГОМОСТИЛІЯ, і, ж. Однакова довжина тичинок і стовпчиків маточки у квітках рослин певного виду, що сприяє самозапиленню; різностовпчастість.
- ГОМОСФЕРА, и, ж. Нижні шари атмосфери (до 100 км) із складом повітря, що мало змінюється з висотою (окрім водяної пари, вуглекислого газу та озону).
- ГОМОТАЛІЗМ, у, ч. Двостатевість у деяких водоростей, грибів.
- ГОМОТЕТІЯ, і, ж. 1. Розташування подібних між собою фігур, при якому прямі, що з'єднують відповідні точки фігур, перетинаються в одній точці. 2. Перетворення площини чи простору, що полягає в розтягненні їх відносно певної точки.
- ГОМОТИПІЯ, і, ж. Схожість симетрично розташованих органів (крил, рук тощо).
- ГОМОТРАНСПЛАНТАЦІЯ, і, ж. Пересадження тканин або органа від однієї особини іншій у межах одного виду.
- Гомотрансплантаційний, а, е.
- ГОМОФБІЯ, і, ж. Негативне ставлення до людей нетрадиційної сексуальної орієнтації (гомосексуалістів та лесбіянок). •
- Гомофоб, а, ч.
- Гомофобний, а, е. *Гомофобні прояви.*
- ГОМОФОНІЯ, і, ж. Тип багатоголосся, при якому один голос виконує мелодію, а решта — акомпанемент (на відміну від поліфонії). *Унісонна гомофонія.*
- Гомофонічний, Гомофонний, а, е. *Гомофонічне звучання.*
- ГОМОЦЕНТРИЧНИЙ пучок - пучок світлового проміння, у якому самі промені (або їх продовження) проходять через одну точку.
- ПЖСТЕД, у, ч. Ділянка землі розміром до 65 га, яка надавалася у ХІХ ст. на пільгових умовах поселенцям у США.
- ГОМУНКУЛ, ГОМУНКУЛУС, а, ч. За уявленнями середньовічних алхіміків — людська істота, яку можна створити хімічним способом (у колбі). *Спроби створення гомункула.*
- ГОН, а, ч. Позасистемна метрична одиниця плоского кута, що дорівнює $i/100$ прямого кута; град.
- ...ГОН. Друга частина складних слів, що за значенням відповідає поняттю «кут».
- ГОНАДИ, ад, мн. (одн. гонада, и, ж.). Статеві залози, органи, в яких утворюються статеві продукти — яйця та сперматозоїди.
- ГОНАДОТРОШНИ, ів, мн. Біологічно активні речовини білкової природи, що стимулюють функцію статевих залоз людини і хребетних тварин; гонадотропні гормони.
- ГОНГ, а, ч. Ударний музичний інструмент у вигляді металевого диска; застосовується для подавання різноманітних сигналів; звуки, утворювані цим предметом. *Звук гонга. Чавунний гонг. Почути гонг.*
- ГОНДБЛА, и, ж. 1. Довгий одновесловий плоскодонний венеціанський човен із піднятим носом і кормом. *Плоскодонна гондола.* 2. Залізничний вагон-самоскид із поворотними люками у днищі. 3. Кошик, який кріпиться до аеростата і служить кабіною для пасажирів та обладнання. *Гондола дирижабля.* 4. Герметична кабіна, яку підвішують до стропів стратостата.
- Гондольєр, а, ч. Весляр на гондолі (у 1 знач.), який стоїть на кормі, обличчям у напрямі руху човна.
- Гондольєра, и, ж. 1. Пісня венеціанських гондольєрів. 2. Інструментальна п'єса в характері баркаролі.
- ГОНІДІЇ, ій, мн. 1. Зелені чи синьо-зелені водорості, які в симбіозі з грибами утворюють лишайники. 2. *заст.* Спори, клітини розмноження деяких нитчастих бактерій. 3. Нерухливі клітини в деяких синьо-зелених водоростей, що служать для розмноження.
- ГОНІОМЕТРІЯ, і, ж. Розділ тригонометрії, в якому розглядаються способи вимірювання кутів, властивості тригонометричних функцій і співвідношення між ними.
- Гоніометр, а, ч. Прилад для вимірювання

гондольєра — гбстїї

Г

- кутів між гранями кристалів. *Покази гоніометра.*
- ГОНІОМЕТРИЧНИЙ, а, е. *Гоніометричний вимір кристалів.*
- ГОНІОНЕМА, и, ж. Медуза, що живе в Японському морі і виділяє отруту, що викликає сильні опіки.
- ГОНІГ, у, ч. Запалення колінного суглоба. *Лікування гонігу.*
- ...ГБНІЯ. Друга частина складних слів, що означає «який стос, народження, походження».
- ГОНОКБК, а, ч. Парні патогенні бобоподібні бактерії, які спричинюють гнійні захворювання слизових оболонок сечостатевого шляхів та очей.
- Гонококовий, а, е. *Гонококовий кон'юнктивіт. Гонококовий сепсис.*
- ГОНОРАНТ, а, ч. Особа, яка виступає гарантом платежу за векселем, що підтверджується.
- ГОНОРАР, у, ч. Грошова винагорода авторам наукових праць, літературних, мистецьких творів тощо, яка видається згідно з договором. *Літературний гонорар. Авторський гонорар. Отримати гонорар. Жити на гонорар.*
- Гонорарний, а, е. *Гонорарна відомість. Гонорарний проект.*
- ГОНОРЕЯ, і, ж. Венерична інфекційна хвороба — запалення слизової оболонки сечостатевого органу людини; трипер.
- Гонорейний, а, е. *Гонорейний проктит. Гонорейний кератоз.*
- ГОРГОНА, и, ас. 1. У давньогрецькій міфології — крилата жінка-потвора із зміями замість волосся, погляд якої обертає людину на камінь. 2. *перен., лайл.* Сварлива, мстива, зла жінка; відьма.
- ГОРЕЛЬЄФ, а, ч. Скульптурний твір, в якому зображення виступає над площиною фону більше, ніж на половину свого об'єму. *Меморіальна дошка з горельєфом.*
- Горельєфний, а, е. *Горельєфна різьба.*
- ГОРЖЕТКА, и, ж. Смуга хутра або шкурка звіра (песця, куниці і т. ін.), яку носять жінки як комір.
- ГОРИЗОНТ, у, ч. 1. Частина земної поверхні, яку можна бачити на відкритій місцевості; видноколо. *Лінія горизонту.* 2. Частина неба, яка на відкритій місцевості ніби торкається землі; небосхил. *За горизонтом. Зникнути з горизонту. З'явитися на горизонті.* 3. *тільки мн., перен.* Коло знань, ідей, інтересів; сфера дій, можливостей; перспективи. *Наукові горизонти. Політичні горизонти. Літературні горизонти.* 4. Висота води у річці або водоймі. 5. Верства або товща гірських порід, для якої характерні певні ознаки: однорідність складу порід, наявність певних решток викопних організмів і т. ін. *Глибокий гумусовий горизонт. Водоносний горизонт.* 6. *гірн.* Сукупність гірничих виробок, розміщених на одному рівні.
- ГОРИЗОНТАЛЬ, і, ж. 1. Пряма, паралельна площині горизонту (у 1 знач.) і перпендикулярна до вертикалі. *Під кутом до горизонталі. Швидкість 100 км по горизонталі.* 2. Крива лінія на карті або плані, яка сполучає точки місцевості, що лежать на однаковій висоті над рівнем моря. *Сітка горизонталей.* 3. *розм.* Організація з рівноправними підрозділами; протилежне — вертикаль.
- Горизонтальний, а, е. 1. Спрямований паралельно до лінії горизонту; розташований під прямим кутом до вертикалі. *Горизонтальні заземлювачі. Горизонтальний політ.* 2. Який ґрунтується на засадах рівноправності. *Горизонтальні зв'язки. Горизонтальна структура управління.*
- Горизонтальність, ності, ж. *Горизонтальність площини.*
- Горизонтально. *Горизонтально орієнтовані рослини органі.*
- ГОРИЛІА, и, ж. Найбільша людоподібна мавпа, поширена у Західній Африці; перебуває під охороною.
- ГОРМОН, а, ч. Біологічно активна речовина, що утворюється і виділяється в кров залозами внутрішньої секреції і бере участь у регуляції функцій організму. *Гормон щитоподібної залози. Дослідження гормонів. Гормони росту.* 2. *розм.* Лікувальні гормональні препарати. *Лікуватися гормонами. Призначити гормони. Вживати гормони.*
- Гормональний, а, е. 1. Що стос, гормонів. *Гормональна рівновага. Гормональні порушення. Гормональна регуляція. Орган гормонального типу.* 2. Який містить у собі гормон. *Гормональний препарат.*
- Гормонний, а, е.
- ГОРМОНОТЕРАПІЯ, і, ж. Лікування із застосуванням гормонів та гормональних препаратів. *Застосовувати гормонотерапію.*
- Гормонотерапевтичний, а, е.
- ГОРН, а, ч. 1. Загальна назва сигнальних духових інструментів із конічним каналом, на яких можна виконувати лише мелодії, побудовані на тонах натурального звукоряду. *Звук горна.* 2. *мор.* Апарат, яким судна подають звукові сигнали під час туману.
- ГОРНБЛЕНДИТ, у, ч. Кристалічна магматична порода, що майже повністю складається з рогової обманки.
- ГОРОСКСШ, а, ч. Таблиця розміщення небесних світил, яку складають астрологи для пророкування долі людини і майбутніх подій. *Астрологічний гороскоп. Знати гороскоп. Скласти гороскоп. Зважати на гороскоп. Рахуватися з гороскопом.*
- ГОРОТЕЛІЯ, і, ж. Звичайний середній темп еволюції, властивий певним групам організмів (напр., червоногим моллюскам).
- ГОРСТ, у, ч. Відносно піднята ділянка земної кори, обмежена скидами і трохи піднята над сусідніми ділянками, що осіли.
- ГОРТЕНЗІЯ, ї, ж. Декоративна рослина родини ломикаменевих. *Куц гортензії.*
- Гортензівий, а, е. *Гортензівий цвіт.*
- ГОСПІТАЛІЗАЦІЯ, ї, ж. Поміщення (хворих) у лікарню, в госпіталь для лікування. *Госпіталізація хворих.*
- Госпіталізований, а, е. *Госпіталізований солдат.*
- Госпіталізувати, ую, уеш.
- ГЙСПТАЛЬ, ю, ч. Лікувальний заклад, призначений для стаціонарного обслуговування військовослужбовців; забезпечує надання всіх видів спеціальної медичної допомоги, має відповідні стаціонарні та амбулаторні відділення, є базою удосконалення військово-медичних кадрів. *Польовий госпіталь.*
- Госпітальний, а, е. *Госпітальна палата. Госпітальна хірургія.*
- ГОСПІТАЛЬЄРИ, ів, мн. (*одн.* госпітальєр, а, ч.) Католицький духовнолицарський орден, заснований у XII ст. в Палестині, а також члени цього ордену.
- Госпітальєрський, а, е.
- ГЙСТІІ, ії, мн. Великі круглі коржики із зображенням агнца або

Г

готель — градус

- Христа, які печуть із пшеничного борошна і використовують для причастя в католицькій і лютеранській церквах.
- ГОТЕЛЬ, ю, ч. Будинок із мебльованими кімнатами та комунально-побутовими послугами для короткочасного проживання приїжджих. *Зупинятися в готелі. Номер у готелі.*
- Готельний, а, е. *Готельний номер. Готельна покоївка. Готельний бізнес. Квартира готельного типу.*
- Готельна, и, ж., розм. Квартира готельного типу, а також будинок із такими квартирами. *Жити в готельні. Дев'ятиповерхова готелька. Відомча готелька.*
- ГОТИКА¹, и, ж. Художній стиль європейського пізнього Середньовіччя, який найяскравіше виявився в архітектурі і характеризувався легкими гострокінцевими будівлями, стрімко спрямованими вгору, та численним оздобленням скульптурами, склом із витонченим різьбленням з каменю, а також оздоблення, виконане в цьому стилі. *Епоха готики. Похмура готика веж.*
- Готичний, а, е. *Готичний стиль. Готична архітектура. Готичні колони. Готичні вікна.*
- ГОТИКА², и, ж. Форма виродження картоплі.
- Готичний, а, е. *Готичні рослини.*
- ГОФМАКЛЕР, а, ч. Головний маклер на фондовій або товарній біржі.
- ГОФР, у, ч., збірн., спец. Тонкі металеві, азбоцементні, фанерні або інші листи із складчастою, хвилеподібною поверхнею; використовують у будівництві, машинобудуванні.
- ГОФРЕ. 1. *невідм., с.* Те саме, що гофри. 2. *невідм.* Який має гофри. *Спідниця гофре.*
- ГБФРИ, ів, мн. Ряди паралельних хвилястих складок на чому-небудь.
- Гофрований, а, е. *Гофрована спідниця. Гофрований папір. Гофроване залізо.*
- Гофрувальний, а, е. *Гофрувальна машина.*
- Гофрування, я, с. 1. Утворення на тканині, металевих листах, стрічках тощо хвилеподібних складок. *Гофрування пластинок. Спідниця з пишним гофруванням.* 2. Видушування (тиснення) на тканині опуклого малюнка.
- Гофрувати, ую, уеш. Робити на чому-небудь ряди паралельних хвилястих складок, вигинів.
- ГОХУА, *невідм., ч.* Китайський живопис водяними фарбами на шовкових або паперових сувоях.
- ГРАБЕН, а, ч. Тектонічна форма порушення залягання гірських порід, яка здебільшого має вигляд видовженої ділянки земної кори, що спустилася по лініях скидів нижче від навколишніх ділянок.
- ГРАБШТИХЕЛЬ, я, ч. Різець для гравіювання найтонших ліній.
- ГРАВЕ, *присл., муз.* Урочисто, в повільному темпі (про характер виконання мелодії).
- ГРАВЕЛІТ, у, ч. Цементований гравій.
- Гравелітовий, а, е. *Гравелітові утворення.*
- ГРАВІЙ, ю, ч. Обкатані водою уламки гірських порід, що використовуються як будівельний матеріал, заповнювач для бетону. *Камінці гравію. Посипати доріжки гравієм.*
- Гравійний, а, е. *Гравійний фільтр.*
- ГРАВІЛАТ, у, ч. Багаторічна трав'яниста рослина родини розових із багатоголовим кореневищем червонуватого кольору; деякі види вирощують як декоративні. *Відвар кореня гравілату.*
- ГРАВІМЕТРИЯ, і, ж. Розділ геофізики, що вивчає розподіл прискорення сили тяжіння в різних точках поверхні планет і їх супутників та використання цих вимірювань у зв'язку з вивченням будови Землі та інших тіл Сонячної системи.
- Гравіметр, а, ч. Прилад для приблизного вимірювання прискорення сили вільного падіння тіл.
- Гравіметрій, а, ч.
- Гравіметричний, а, е. *Гравіметричні методи розвідки корисних копалин.*
- ГРАВІЮВАТИ, юю, юєш, ГРАВІРУВАТИ, ую, уеш. Наносити рельєфний або заглиблений малюнок на поверхню твердих матеріалів або робити на ній напис за допомогою спеціальних інструментів або хімічних речовин.
- Гравер, а, ч. Художник, який створює гравюри (у 2 знач.); фахівець з гравіювання. *Майстер-гравер. Школа граверів.*
- Граверний, а, е. *Граверне мистецтво.*
- Граверство, а, с. *Здібність до граверства.*
- Гравійований, Гравірований, а, е. *Гравірований орнамент.*
- Гравіювальний, Гравірувальний, а, е. *Гравіювальне мистецтво. Гравіювальний верстат.*
- Гравіювальник, Гравірувальник, а, ч. Те саме, що гравер. *Українські гравірувальники.*
- Гравіювальниця, Гравірувальниця, і, ж. *Талановита гравірувальниця.*
- Гравіювання, Гравірування, я, с.
- ГРАВІТАЦІЯ, і, ж. 1. Властивість усіх тіл взаємно притягатися; всесвітнє тяжіння. *Сила гравітації.* 2. *гірн.* Метод збагачення корисних копалин.
- Гравітаційний, а, е. *Гравітаційна сила.*
- Гравітаційне піле. Гравітаційне випромінювання.*
- ГРАВІТОН, а, ч. Гіпотетична частинка (квант) слабого гравітаційного поля, що рухається зі швидкістю світла.
- ГРАВІЮРА, и, ж. 1. Вид графіки, в якому зображення є друкованим відбитком з малюнка, вирізьбленого або витравленого на спеціально підготовленій дошці або пластинці. 2. Вирізьблений або витравлений на спеціально підготовленій дошці або пластинці малюнок, а також відбиток такого малюнка на папері. *Гравюра на дереві. Гравюра на міді.*
- Гравюрний, а, е. *Гравюрна майстерня.*
- ГРАД, а, ч. Те саме, що гон.
- ГРАДАЦІЯ, і, ж. 1. Поступовість переходу від одного до іншого; послідовний перехід від нижчого ступеня до вищого і навпаки. *Градація потужності.* 2. *лінгв.* Нанизання висловів із наростанням підсилюючого значення як стилістичний прийом. *Функція градації.* 3. *біол.* Поступове ускладнення організації живих істот у ході їх історичного розвитку.
- Градаційний, а, е. *Градаційні ряди.*
- ГРАДИРУВАТИ, ую, уеш. Випаровувати в градирнях із соляного розчину воду для згущення його та одержання з нього солі.
- Градирний, а, е.
- Градирня, і, ж. 1. Споруда у вигляді башти для повітряного охолодження води на промислових підприємствах. 2. Споруда для згущення соляного розчину та одержання солі випаровуванням з нього води.
- Градирування, я, с.
- ГРАДІЄНТ, а, ч. 1. *фіз.* Міра зростання або спадання якої-небудь фізичної величини на одиницю довжини. *Геотермічний градієнт.* 2. *мат.* Вектор, який показує напрямок найшвидшого зростання певної функції.
- Градієнтний, а, е. *Градієнтний аналіз.*
- ГРАДІЙНТНІСТЬ, ності, ж. Закономірна зміна росту, продуктивності та інших функціональних особливостей організмів, ценопопуляцій або угруповань у зв'язку із зміною впливу того чи іншого фактора середовища.
- ГРАДУС, а, ч. 1. Одиниця виміру плоского кута, що дорівнює 1/90 частини прямого кута. *Кутівий градус. Кут 90 градусів.* 2. Одиниця виміру дуги кола, що дорівнює 1/360 довжини кола. *Дуговий градус.* 3. Одиниця виміру температури (повітря, води, людського тіла і т. ін.). *Температура 36,6 градуса.* 4. Умовна одиниця відсоткового вмісту алкоголю в деяких напоях. *Міцність напою 16 градусів.*
- Градусний, а, е. *Градусна сітка.*

градусний — гран-прі

Г

- ГРАДУЮВАТИ, юю, юєш. Наносити рівновіддалені поділки на вимірвальний прилад, інструмент, спеціальну посудину. *Градувати пробірку.*
- Градування, я, с. *Градування шкали.*
- ГРАМ, а, ч. Одиниця ваги в метричній системі мір, що дорівнює вазі 1 кубічного сантиметра води при температурі її найбільшої густини (близько 4°C).
- Грам-атом — кількість грамів хімічного елемента, що чисельно дорівнює його атомній вазі.
- Грам-молекула — кількість грамів речовини, що чисельно дорівнює її молекулярній вазі.
- ...ГРАМА. Друга частина складних слів, що означає «запис», «графічне зображення».
- ГРАМАТИКА, и, ж. 1. Лінгвістична наука, що вивчає будову та форми слова, речення і словосполучення. *Грамматика української літературної мови.* 2. Будова і форми слова, речення і словосполучення певної мови або групи мов. 3. *іст., розм.* Третій із семи класів духовного та єпархіального училища і семінарії.
- Граматики, а, ч. 1. Знавець граматики, автор досліджень із граматики. 2. *іст.* Учень третього із семи класів духовного та єпархіального училища та семінарії.
- Граматикист, а, ч.
- Грамматичний, а, е. *Грамматична форма.* *Грамматична будова мови.* *Грамматична помилка.*
- Грамматичність, ності, ж.
- Грамматично. *Грамматично не зв'язані члени речення.* *Грамматично правильний.*
- ГРАМАТИКАЛІЗАЦІЯ, і, ж., лінгв. Втрата словом або коренем лексичного значення внаслідок уживання в грамматичній функції та формування на його основі грамматичного значення. *Грамматикалізація предиката.*
- ГРАМАТОЛОГІЯ, і, ж. Наука про писемність.
- ГРАМЕМА, и, ж. Елементарне грамматичне значення, що виражається через афікс або службове слово.
- ГРАМОМЕТР, а, ч. Динамометр для вимірювання малих зусиль у механічних системах, приладах тощо.
- ГРАМОТА', и, ж., тільки одн. Уміння читати і писати; освіта. *Вчитися грамоти.* 2. *перен.* Елементарні початкові відомості з якої-небудь галузі знання.
- Грамотка, и, ж. 1. *заст.* Буквар. *Вчити грамотку.* 2. *церк.* Поминальна книга або поминальний список. *Записати у грамотку.*
- Грамотний, а, е. 1. Який вмiє читати і писати; письменний. *Грамотна людина.* 2. Який вмiє грамматично правильно писати; у якому немає грамматичних і стилістичних помилок. *Грамотний учень.* *Грамотний твір.* 3. *перен.* Який задовольняє суворі вимоги, відповідає правилам. *Грамотна гра.* 4. *перен.* Який володіє необхідними відомостями з певної галузі, знаннями в певній галузі, справі. *Грамотний працівник.* *Політично грамотна особа.*
- Грамотність, ності, ж. *Рівень грамотності.*
- Грамотно. *Писати грамотно.*
- ГРАМОТА², и, ж. 1. Офіційний письмовий акт правового значення, документ, що посвідчує або встановлює що-небудь. *Царська грамота.* 2. Документ, яким нагороджують за успіхи в якій-небудь справі. *Почесна грамота.* *Похвальна грамота.* *Відклична грамота.* *Вірча грамота.* *Охоронна грамота.* 3. *іст.* Лист, послання або який-небудь запис. *Берестянi грамоти.*
- ГРАН, а, ч. 1. Одиниця аптекарської ваги або ваги коштовних металів і каменів. 2. *перен.* Мізерна величина.
- ГРАНАТ¹, а, ч., ГРАНАТА', и, ж. 1. Плодове дерево або кущ, що росте в місцях із теплим кліматом. *Кущі диких гранатів.* *Квітка граната.* 2. Круглий плід цієї рослини з товстою шкірою, наповнений насінням, яке оточене соковитим кисло-солодким їстівним м'якушем червоного кольору різних відтінків. *Стиглий гранат.*
- Гранатовий, а, е. *Гранатове дерево.* *Гранатовий сік.*
- ГРАНАТ², ч. 1. *род. у.* Мінерал, коштовне каміння найчастіше червоного або бурого кольору. *Вироби з гранату.* 2. *род. а.* Окремий камінець цього мінералу, самоцвіт, що використовується як ювелірна прикраса.
- Гранатовий, а, е. *Гранатовий перстень.*
- ГРАНАТА², и, ж. 1. Розривний артилерійський снаряд, наповнений вибуховою речовиною. *Осколково-фугасні гранати.* *Кидати гранату.* 2. *Снаряд для метання в легкій атлетичі.*
- Гранатний, а, е. *Гранатні бої.* *Гранатні набoї.*
- ГРАНД, а, ч. 1. Спадковий титул аристократа в Іспанії, а також особа, що має цей титул. *Іспанський гранд.* 2. *перен.* Про досвідчену людину, авторитетну установу, організацію тощо. *Гранд українського бізнесу.* *Гранд європейського футболу.*
- ГРАНД-ДАМА, и, ж. Жінка з багатих, аристократичних кіл.
- ГРАНДІОЗНИЙ, а, е. Надзвичайно великий; могутній, величний.
- Грандіозна будова.* *Грандіозна овація.* *Грандіозні плани.*
- Грандіозність, ності, ж. *Грандіозність задуму.*
- Грандіозно.
- ГРАНІТ, у, ч. Кристалічна магматична гірська порода зернистої будови, що складається з кварцу, польових шпатів і слюди; цінний будівельний матеріал. *Поклади граніту.*
- Гранітний, а, е. Прикм. до граніт. *Гранітні брили.* 2. Зрбл. з граніту. *Гранітна каплиця.* *Гранітні сходи.*
- Гранітник, а, ч. Робітник, що видобуває або обробляє граніт. *Досвідчений гранітник.*
- Гранітниця, і, ж.
- Гранітовий, а, е. *Гранітові стіни.* *Гранітова фігурка.*
- ГРАНІТИЗАЦІЯ, і, ж., геол. Процес перетворення різних твердих гірських порід на породи, тотожні граніту або близькі до нього за складом і структурою.
- ГРАНІТОГНЕЙС, у, ч. Сланцювата (з лусочками слюди) гірська порода, близька до граніту.
- Гранітогнейсовий, а, е. *Гранітогнейсові товщі.*
- ГРАНІТОЇДИ, ів, мн. (одн. гранітоїд, у, </>), геол. Назва гранітів та їхніх різновидів, перехідних до кварцових діоритів. *Гранітоїди Криворізького району.*
- ГРАНІТБЛЬ, ю, ч. Вид клейонки, що використовується як замітник шкіри; штучна шкіра.
- Гранітолевий, а, е. *Гранітолевий портфель.*
- ГРАНОЗАН, у, ч. Ртутно-органічний препарат для протруювання насіння різних сільськогосподарських культур з метою боротьби із хворобами зернових, льону, цукрового буряку тощо. *Протруювати насіння гранозаном.*
- ГРАН-ПРІ, невідм., с. Найвища нагорода на фестивалі, конкурсі тощо. *Володар гран-прі.* *Претендувати на гран-прі.* *Отримати гран-прі.*
- ГРАНТ, у, ч. Грошова допомога, яка надається вченому або науковій установі для виконання досліджень із певної проблеми. *Великий грант.* *Американський грант.* *Науковий грант.* *Отримати грант.*
- ГРАНТ-ЕЛЕМЕНТ, а, ч. Показник, який використовується для порівняння умов надання позик і кредитів.
- ГРАНУЛА, и, ж. 1. *спец.* Дрібний твердий кусочок якої-небудь речовини у вигляді зернини. *Гранули суперфосфату.* *Кава в гранулах.* *Чай у гранулах.* 2. *біол.*

Г

- Зернисті частинки в клітинах організму. *Гранули цитоплазми*. 3. *астр.* Світле утворення зернистої форми на поверхні Сонця.
- Гранульований, а, е. *Гранульоване добриво*. *Гранульована пластмаса*.
- Гранулювання, я, с. *Гранулювання лікарських трав*.
- Гранулювати, юю, юєш, спец. Надавати речовині форми гранул. *Гранулювати добрива*. *Гранулювати шлак*. *Гранулювати метали*. *Гранулювати чай*. *Гранулювати каву*.
- Гранулярний, а, е, біол., хім. Структура яких має вигляд гранул. *Гранулярне срібло*. *Гранулярні лімфоцити*.
- Гранулят, у, ч. Речовина у формі гранул.
- Гранулятор, а, ч. Пристрій для виготовлення і внесення в ґрунт гранул.
- Грануляційний, а, е. *Грануляційна башта*. *Грануляційний опух*.
- Грануляція, ї, ж. 1. спец. Надання речовині форми гранул; гранулювання. *Спосіб грануляції*. *Грануляція порошкоподібного суперфосфату*. *Грануляція добрив*. *Грануляція шлаку*. *Грануляція цинку*. 2. мед. Утворення сполучної тканини із зернистою поверхнею внаслідок гоєння ран та виразок. *Стимулювати грануляцію*. *Швидка грануляція*. *Утворення грануляції*. *Процес грануляції*. 3. *астр.* Видима зернистість сонячної поверхні. *Сонячна грануляція*. *Вивчати грануляцію фотосфери Сонця*.
- ГРАНУЛЕМА, ГРАПУЛЬБМА, и, ж., мед. Запальне розростання тканини у вигляді вузлика або горбика; спостерігається при інфекційних захворюваннях, а також, коли в тканини організму потрапляють сторонні тіла (осколки снаряда, кулі тощо). *Невелика гранульома*. *Виявити гранулему*. *Видалити гранулему*.
- ГРАНУЛОМЕТРИЯ, ї, ж. Визначення процентного вмісту різних за величиною зерен або їхньої кількості в гірських породах, ґрунтах, а також штучних матеріалах.
- Гранулометричний, а, е. *Гранулометричний склад*.
- ГРАНУЛОЦИТИ, ів, мн. Зернисті лейкоцити (які виконують переважно захисну функцію).
- ГРАСИРУВАТИ, ую, уєш. Гаркавити, вимовляти звук «р» на французький лад.
- ГРАТ, у, ч. Зайвий метал, який залишається на краях виробів після оброблення. *Зовнішній грат*. *Внутрішній грат*.
- ГРАТАЖ, у, ч. Спосіб виготовлення малюнка прокреслюванням за допомогою гострого інструмента на залитому тушшю папері чи картоні.
- ГРАТИФІКАЦІЯ, і, ж. Грошова винагорода, заохочення, що виплачується з метою стимулювання й ефективнішого виконання обов'язків.
- ГРАТУАР, а, ч. Сталевий скребок серцеподібної форми, який застосовують для вирівнювання поверхні (на металі, гіпсі), зняття нерівностей фарбового шару.
- ГРАТУЛІЦІЯ, ї, ж. Вітання, поздоровлення.
- Гратулювати, юю, юєш, зах. *Гратулювати співробітників*.
- Гратуляційний, а, е. *Гратуляційна телеграма*.
- ГРАУВАКА, и, ж. Гірська порода сірого, чорного або зеленого кольору, яка складається з дрібних уламків осадових, метаморфічних і магматичних порід. *Ваннисті пісковики-грауваки*.
- ГРАФ¹, а, ч. Дворянський титул (середній між князем і бароном), а також особа, що має цей титул.
- Графня, і, ж.
- Графство, а, с. 1. Графський титул. 2. Володіння, маєток графа. 3. Велика адміністративно-територіальна одиниця в Англії, Ірландії, США і деяких інших країнах. *Йоркширське графство*.
- Графський, а, е. *Графський замок*.
- ГРАФ², а, ч. Сукупність точок та відрізків, що їх з'єднують; одна з найпростіших математичних моделей взаємодіючих систем. Застосовують у електротехніці, економіці, кібернетичні.
- ...ГРАФ. Друга частина складних слів, що відповідає за значенням «пищу», «фіксує».
- ГРАФА, й, ж. 1. Смуга, стовпчик між двома вертикальними лініями в таблицях, у конторських і подібних до них книгах. *Графа таблиці*. *Розкреслити на графі*. *Написати в графі*. 2. Розділ тексту, рубрика. *Графа «Прізвище, ім'я, по батькові»*.
- ГРАФЕКОН, а, ч. Кінескоп із двома керованими пучками електронів, один з яких записує на пластинку телевізійне або радіолокаційне зображення, а другий зчитує.
- ГРАФЕМА, и, ж., лінгв. Одиниця письмової мови, що виступає в різних варіантах залежно від стилю письма, місця у певному слові чи реченні і відповідає фонемі в усній мові (напр., Б, б, б — письмове). *Шрифтова варіантність графем*.
- Графемний, а, е. *Графемне оформлення*.
- ГРАФИТИ, флю, фйш; мн. графлять. Розкреслювати на графі. *Графити аркуш*.
- Графільний, а, е. *Графільна лінійка*.
- ГРАФІК, а, ч. 1. Зображення з допомогою ліній різних моментів якогось процесу в їх залежності. *Графік напруги*. *Графік лінійного рівняння*. 2. План заходів, роботи тощо із зазначенням часу їх виконання. *Графік сівби*. *Графік відпусток*. 3. Розклад руху транспорту *Рухатися за графіком*.
- Графічний, а, е. *Графічне зображення процесу*.
- Графічно. *Зображати графічно*.
- ГРАФІКА, и, ж. 1. Вид образотворчого мистецтва, основним зображальним засобом якого є малюнок, виконаний на папері, тканині і т. ін. олівцем, пером, пензлем, вуглиною або відтиснутий на папері спеціально підготовленої форми; а також твори цього мистецтва. *Книжкова графіка*. *Виставка графіки*. *Зібрання графіки*. 2. лінгв. Письмові чи друковані знаки, що відбивають звуки мови, інтонацію і т. ін., зображення живої мови письмовими знаками. *Графіка шевченківських віршів*. *Слов'янська графіка*. *Фонемний принцип графіки*. 3. Знаки, які використовуються для запису музики. *Нотна графіка*. 4. Розділ вчення про різні системи письмових або друкованих знаків, літер.
- Графік, а, ч. Художник, який працює в галузі графіки (у I знач.). *Графік-аматор*.
- Графічний, а, е. *Графічна система письма*. *Графічний спосіб зображення*. *Графічне мистецтво*. *Графічні роботи*.
- Графічність, ності, ж. *Графічність ліній*.
- ГРАФІТ, у, ч. I. Мінерал чорного або темно-сірого кольору із свинцевим блиском; кристалічний різновид чистого вуглецю. *Поклади графіту*. 2. Тонка паличка цього мінералу або сухої фарби, що становить стрижень олівця.

графітний — гримувати

Г

- Графітний, а, е.
- Графітовий, а, е. *Графітові гнейси.*
- ГРАФІТИЗАЦІЯ, і, ж., спец. Утворення графіту в структурі металевих сплавів при підвищених температурах, що збільшує їх стійкість проти зношування, полегшує оброблюваність тощо, але іноді погіршує деякі експлуатаційні якості металу.
- ГРАФІТИ, невідм., мн. 1. Стародавні написи, малюнки, прокреслені гострими предметами на посуді, стінах тощо. *Київські графіти.* 2. Сучасний настінний живопис. *Вуличне графіти.*
- ГРАФІТО, невідм., с. Техніка декоративного оздоблення стін.
- ГРАФІТІВАЦІЯ, і, е. Укритий графітом. *Графітовані електроди.*
- Графіто-вана посудина.
- ГРАФІТОПЛАСТИ, ів, мн. Пластмаси, у яких наповнювачем є графіт; використовують як конструкційні та антифрикційні матеріали, що працюють без змащування.
- ...ГРАФІЯ. Друга частина складних слів, яка вказує на зв'язок із поняттям «записування», «відображення».
- ГРАФО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням поняттям «письмо», «почерк», «креслення», «малювання».
- ГРАФОЛБГІЯ, і, ж. Вчення про почерк, дослідження його з метою визначення характеру, здібностей і нахилів людини. *Сучасна графологія. Займатися графологією. Захоплюватися графологією.*
- Графолог, а, е. *Досвідчений графолог. Дослідження графолога. Висновок графолога.*
- Графологічний, а, е. *Графологічна експертиза. Графологічне дослідження. Графологічний підхід.*
- ГРАФОМАНІЯ, і, ж. Хворобливий потяг до писання, письменництва в осіб, позбавлених літературного хисту. *Ознаки графоманії.*
- Графоман, а, ч. *Молоді графомани. Справжній графоман. Рукопис графомана.*
- Графоманка, и, ж.
- Графоманство, а, с.
- Графоманський, а, е. *Графоманський твір.*
- ГРАФОМЕТРИЯ, і, ж. Розділ кримінології, який вивчає почерк, розробляє методику ідентифікації особи за її рукописом.
- ГРАФОНІМ, а, ч. Псевдонім, виражений умовними позначками, цифрами, зірочками, крапками, рисками тощо.
- ГРАФОСПАЗМ, у, ч. Судома, яка виникає при спробі писати, внаслідок захворювання нервової системи.
- ГРАФОСТАТИКА, и, ж. Розділ статистики, що вивчає і розробляє способи розв'язування задач, пов'язаних із рівновагою сил, за допомогою графічного методу.
- ГРАФОФІБІЯ, і, ж. Страх перед процесом писання.
- ГРАЦІЙНІ дні — пільгові дні, призначені для виконання грошового зобов'язання після настання його строку.
- ГРАЦІЯ, і, ж. 1. Витонченість, краса в позах, рухах. 2. Жіночий корсет у вигляді широкого еластичного пояса для надання струнності фігурі.
- Граціозний, Граційний, а, е. Повний грації, витончений у позах, рухах. *Граційна жінка. Граціозна поза. 2. Витончено красивий, досконалий (про художній твір і т. ін.). Граціозна мелодія. Граційний танець.*
- Граціозність, ності, ж., Граційність, ності, ж. *Граціозність композиції. Граційність поетичного слова.*
- ГРЕЖА, і, ж. Шовк-сирець, нитка якого складається з кількох (4—6) ниток, які розмотуються з коконів.
- ГРЕЙДЕР, а, ч. 1. Землерийна машина для вирівнювання ґрунтових доріг, спорудження зрошувальних каналів і т. ін. *Вітчизняний грейдер. Працювати на грейдері. Ремонтувати грейдер. 2. розм. Грейдерна дорога. Накатаний грейдер. Проїхати по грейдеру. Йти по грейдеру.*
- Грейдерист, а, ч., Грейдерних, а, ч. Робітник, який працює на грейдері.
- Грейдерний, а, е. *Грейдерний коток.*
- ГРЕЙЗЕН, у, ч. Гірська порода, що складається переважно з кварцу та слюди з вкрапленнями цінних рудних мінералів.
- ГРЕЙПФРУТ, а, ч. 1. Південне вічнозелене плодове цитрусове дерево, а також запашний соковитий плід цього дерева, кисло-солодкий на смак, жовтого або жовтогарячого кольору, має тонізуючі властивості. *Великий грейпфрут. Соковитий грейпфрут. Сік грейпфрута. Властивості грейпфрута.*
- Грейпфрутовий, а, е. *Грейпфрутове дерево. Грейпфрутовий сік.*
- ГРЕЙФЕР, а, ч. Пристрій вантажопідіймальних машин та екскаваторів, призначений переважно для захоплення (зачерпування) та вантаження грудкових і сипких матеріалів.
- Грейферний, а, е. *Грейферний кран.*
- ГРЕНА, и, ж., збірн. Яйця метслика-шовкопряди, з яких виводять гусінь, що виділяє шовкову нитку й утворює кокони для одержання натурального шовку. *Відкладання грени.*
- Гренаж, у, ч. Виготовлення здорової, життєздатної і високопродуктивної грени від шовковичного шовкопряди на спеціальних підприємствах шовкової промисловості.
- Гренажний, а, е. *Гренажна станція.*
- ГРЕЦИЗМ, у, ч. Слово або зворот, запозичений із грецької мови.
- ГРИВУАЗНИЙ, а, е, книжн. Легковажний, грайливий, кокетливий, дещо непристойний.
- ГРИГОРІАНСЬКИЙ, а, е. Пов'язаний із системою літочислення, яку запровадив у 1582 р. Папа Григорій XIII замість юліанської. *Григоріанський календар.*
- ГРИДЛИК, а, ч. Великий опір та невеликий постійний конденсатор — частина кола сітки електронної лампи.
- ГРИЗАЙЛЬ, ю, ч. Декоративний живопис, виконаний відтінками одного кольору, звичайно сірого або коричневого, що імітує скульптурний рельєф. *Техніка гризайль.*
- Гризайлевий, а, е. *Гризайлеві твори.*
- ГРИЗЕТКА, и, ж., заст. 1. Молода жінка легковажної поведінки; у французьких романах, комедіях — коханка студента, художника і т. ін. 2. Дівчина легкої поведінки.
- ГРИЗЛІ, невідм., ч. Бурий ведмідь, який живе на Алясці і в західних районах Канади.
- ГРИЛЬ, я, ч. Піч із генератором інфрачервоного проміння для смаження м'яса, зокрема курячих тушок, на решітках або обертовому рожні, а також м'ясо, засмажене у такій печі. *Шашик із гриля. Смажити курку в грилі. Курчата-гриль.*
- Гриль-бар, у, ч. Бар, у якому подають м'ясні страви, засмажені на грилі. *Зайти в гриль-бар. Затишний гриль-бар.*
- ГРИЛЬЯЖ, у, ч. Сорт хрумких цукерок із підсмаженими горіхами або мигдалем. *Грильяж у шоколаді.*
- Грильяжний, а, е.
- ГРИМ, у, ч. 1. Спеціальні фарби та наклейки, що використовуються для надання обличчю актора відповідного для ролі вигляду. *Накласти грим. 2. Оформлення обличчя актора для гри на сцені. Мистецтво гриму.*
- Гримувати, ую, уеш. За допомогою гриму надавати обличчю певного вигляду. *Гримувати актора.*
- Гримёр, а, ч. Працівник театру, фахівець із накладання гриму.
- Гримёрка, и, ж. 1. Жін. до гримёр. *Досвідчена гримёрка. 2. розм. Те саме, що гримувальня. Зайти у гримёрку.*
- Гримёрний, Гримувальний, а, е. *Гримёрна кімната. Гримёрне мистецтво. Гримувальний олівець. Гримувальний стил.*
- Гримований, а, е. *Гримоване обличчя.*

Г

гримёр — гуанако

- Гримувальня, і, ж. Спеціально обладнана кімната в театрі, цирку і т. ін., в якій гримуються артисти; гримерна. *Гримувальня акторки.*
- Гримування, я, с. *Майстерне гримування. Мистецтво гримування.*
- ГРИМАСА, и, ж. Навмисне або мимовільне перекошення, скривлення і т. ін. обличчя; кривляння. *Скорчити гримасу. Гримаса жалю.*
- Гримасник, а, ч.
- Гримасниця, і, ж.
- Гримасування, я, с.
- Гримасувати, ую, уеш. Робити гримаси.
- ГРИНГО, невідм., ч., розм. У Латинській Америці — зневажливе прізвисько американця чи англіця.
- ГРИП, у, ч. Гостроінфекційна хвороба, що вражає переважно органи дихання і супроводиться загальним отруєнням організму, температурною реакцією та можливими ускладненнями. *Хворіти на грип. Профілактика грипу.*
- Грипозний, а, е. *Грипозний стан. Грипозна інфекція. Грипозний міокардит.*
- Грипувати, ую, уеш, розм. Хворіти на грип. *Довго грипувати.*
- ГРИФ¹, а, ч. 1. У міфології Стародавнього світу — фантастична істота з головою орла й тулубом лева; грифон. 2. Великий хижий птах ряду соколоподібних, що живе в деяких горах і живиться падаллю; перебуває під охороною. *Чорний гриф.*
- ГРИФ², а, ч. 1. Довга вузька частина струнних інструментів, вздовж якої натягнуті струни. *Гриф скрипки.* 2. Сталевий стрижень спортивної штанги. 3. Руків'я шаблі чи іншої холодної зброї.
- ГРИФ³, а, ч. Печатка, штемпель із зображенням чийого-небудь підпису або якогось іншого рукописного тексту, а також відбиток такого підпису чи тексту на документі і т. ін. *Гриф графині.*
- ГРИФЕЛЬ, я, ч. Паличка з глинистого сланцю для писання на аспідній дошці. *Писати грифелем.*
- Грифельний, а, е. *Грифельна дошка.*
- ГРИФОН, а, ч. Те саме, що гриф¹. *Летить грифон.*
- ГРИФОНАЖ, у, ч. Побіжні ескізи імпровізаційного характеру.
- ГРИН-КАРД, а, ж. Документ на право проживання та роботу в США і деяких інших країнах; зелена карта.
- ГРОГ, у, ч. Напій із рому або коньяку й окропу з цукром, іноді додають лимонний сік. *Склянка грогу. Гарячий грог. Готувати грог.*
- ГРБГІ, невідм., ч. Стан боксера після удару противника, коли він втрачає координацію рухів і орієнтацію, але утримується на ногах.
- ГРОСБУХ, а, ч. 1. *заст.* Основна бухгалтерська книга, в якій подаються зведення всіх рахунків і прибутково-видаткових операцій. 2. *перен.* Велика, товста книга.
- ГРОСМЕЙСТЕР, а, ч. 1. Найвище шахово-спортивне звання; особа, що має це звання. *Найсильніший гросмейстер світу.* 2. Глава духовнолицарського ордену.
- Гросмейстерський, а, е. *Гросмейстерські нормативи.*
- ГРОС-ТЕРМС, у, ч. Договір про морські перевезення, згідно з яким усі вантажні операції виконуються за рахунок перевізника.
- ГРОСУЛЯР у, ч. Мінерал групи гранатів, вапняно-глиноземного складу, жовто-зеленого кольору; прозорі різновиди якого є коштовним камінням. Поширений у вапняних скалах.
- ГРОТ¹, а, ч. Печероподібна заглибина чи порожнина у земній корі природного або штучного характеру. *Глибокий грот.*
- ГРОТ², а, ч. Нижнє велике вітрило на другій від носа щоглі.
- Гротовий, а, е.
- ГРОТ... Перша частина складних морських термінів, що вказують на стосунок до грот-щоглі.
- ГРОТЕСК, у, ч. 1. Художній прийом у літературі та мистецтві, заснований на надмірному перебільшенні або применшенні зображуваного, на поєднанні різких контрастів, сполученні реального з фантастичним, трагічного з комічним, а також твір літератури чи мистецтва, що використовує цей прийом. 2. Ліпні настінні орнаменти із химерним поєднанням рослинних і тваринних форм, знайдені у XV—XVI ст. при розкопках у давньоримських підземних приміщеннях. 3. Назва друкарського шрифту. 4. Вид книжкового орнаменту у вигляді переплетених чудернацьких зображень людей, тварин чи рослин.
- Гротескний, Гротесковий, а, е. *Гротескний образ. Гротескова маска. Гротескне зображення.*
- Гротескшсть, пості, ж. *Гротескність ситуації.*
- Гротескно. *Гротескно перебільшувати.*
- ГРОТ-ЩОГЛА, и, ж. Друга від носа, найвища щогла морського вітрильного судна. *Вилізти на грот-щоглу.*
- ГРУБЕР, а, ч. Культиватор для глибокого розпушування ґрунту без його вивертання.
- ГРУМ, а, ч. Слуга, що верхи супроводить кого-небудь, або просто хлопчик-лакєй.
- ГРУНДШТРИХИ, ів, ми. Вертикальні штрихи літер, що є основою більшості знаків.
- ГРУНТБВИ, ів, мн., мор. Парусинова стрічка або трос, що охоплює підвищену шлюпку і запобігає її розхитуванню.
- ГРУПА, и, ж. 1. Кілька осіб, тварин або предметів, що перебувають разом, близько один біля одного. *Група людей. Група молоді.* 2. Сукупність предметів, речовин, явищ і т. ін., об'єднаних на основі спільності, подібності ознак і т. ін. *Група крові. Група говорів. Група клітин.* 3. Сукупність осіб, об'єднаних спільною метою, ідеєю, працею і т. ін. або спеціально відібраних із певною метою. *Родові групи. Етнографічні групи. Фінансова група. Промислова група. Експериментальна група. Академічна група. Група вивчення англійської мови.*
- Груповий, а, є. 1. Прикм. до група. *Групова фотографія. Групові вправи. Груповий політ.* 2. Який здійснюється групою, відбувається в групі. *Групова молитва.*
- Групування, я, с. *Групування прибутків і видатків бюджету.*
- Групувати, ую, уеш. 1. Об'єднувати в групу (в групи), розміщувати групами. *Групувати слова за лексичним значенням. Групувати молодь.* 2. Утворювати щільну групу; збирати, накопичувати.
- ГРУПЕТО, невідм., с., муз. Вид мелодійної орнаментики, мелодична прикраса, що складається з 4 чи 5 звуків.
- ГРЮНДЕРСТВО, а, с. Характерне для позвавлення економіки неконтрольовано швидке заснування підприємств, акціонерних товариств, перев. із спекулятивною метою.
- Грюндер, а, ч.
- Грюндерський, а, е.
- ГРЮНКОЛЬ, і, ж. Особливий сорт капусти із зеленим листям. *Салат із грюнколи.*
- ГУАНАКО, невідм., ч. Свaveць родини верблюдових, який має довгу шию, великі вуха та стрункі ноги; живе стадами переважно в горах Південної Америки.
- ГУАНІДИН, а, ч. Безбарвна кристалічна речовина; добре поглинає вологу; застосовують у виробництві вибухових речовин, іонообмінних смол, у фармакології.
- ГУАНІН, у, ч. Поширена у живій природі основа, вперше відкрита у складі гуано.
- ГУАНО, невідм., с. 1. Природний продукт розкладу пташиного посліду в умовах сухого клімату, що використовується як цінне азотне та фосфорне добриво. 2. Добрива, виготовлені штучно з

гуанідин — гумігут

Г

- відходів рибного та звіробійного промислів.
- ГУАШ, і, ж. 1. Фарба, розтерта на воді з клеєм і домішкою білила, що дає непрозорий шар, а також твір, виконаний такими фарбами. *Майстерна гуаш. Писати гуашню.*
- Гуашевий, а, е. *Гуашеві фарби.*
- ГУАВА, ГУАЙЯВА, ГУАЯВА, и, ж. Вічнозелене тропічне дерево родини миртових із соковитими ароматними плодами, а також плід цього дерева. *Покуштувати гуаву (гуаяву, гуайяву).*
- ГУБЕРНАТОР, а, ч. Найвища посадова особа в межах територіальної одиниці в деяких країнах. *Губернатор штату Нью-Йорк.*
- Губернаторство, а, с. Адміністративно-територіальна одиниця, на чолі якої стоїть губернатор.
- Губернаторський, а, е.
- ГУВЕРНЕР, а, ч. Вихователь і домашній учитель дітей у заможних і знатних родинах, спочатку перев. іноземець. *Школа гувернерів. Найняти гувернера.*
- Гувернантка, и, ж. *Хороша гувернантка. Курси гувернанток. Найняти гувернантку.*
- ГУГЕНБТИ, ів, мн. (одн. гугенот, а, ч.; гугенотка, и, ж.). Французькі протестанти-кальвіністи XVI—XVII ст., які переслідувались католицькою церквою й урядом.
- Гугенотський, а, е. *Гугенотські війни.*
- ГУДВІЛ, а, ч. 1. Умовна вартість ділових зв'язків фірми, «ціна» накопичених нематеріальних активів фірми (престиж торгових марок, досвід, ділові зв'язки тощо); 2. Грошова оцінка різниці між ціною підприємства та реальною вартістю його основного капіталу.
- ГУДРІН, у, ч. І. Чорна, густа, смолиста речовина, яку одержують після перегонки нафти; використовується як мастило в будівництві шляхів і т. ін. *Рідкий гудрон. 2. розм. Шлях, покритий такою речовиною. Мчати по гудрону.*
- Гудронний, Гудроновий, а, е. *Гудронна суміш. Гудроновий шлях.*
- Гудронаж, у, ч.
- Гудронатор, а, ч. Ручна, автомобільна чи причіпна машина для транспортування бітумних матеріалів та їх рівномірного розподілу по дорожньому покриттю під час будівництва та ремонту автомобільних шляхів.
- Гудронований, а, е. *Гудроноване шосе.*
- Гудронування, я, с.
- Гудронувати, ую, уеш. Покривати гудроном. *Гудронувати вулиці.*
- ГУЛЯШ, у, ч. Страва із шматочків тушкованої яловичини з картоплею під соусом із червоного перцю.
- ГУМА¹, и, ж. Еластична речовина, що не пропускає води, повітря і виготовляється шляхом вулканізації каучуку. Застосовують у виробництві шин, пасів, рукавів, предметів побутового призначення. *Виготовлення гуми.*
- Гумка, и, ж. 1. Шматочок гуми, признач. для стирання написаного, накресленого тощо. *Стирати гумкою.* 2. Присмачений чим-небудь шматочок гуми, що використовується для жування; жуйка. *Жувальна гумка.*
- Гумований, а, е. *Гумований одяг. Гумований дощовик.*
- Гумовий, а, е. 1. Прикм. до гума. *Гумове виробництво.* 2. Зрбл. з гуми (у 1 знач.). *Гумові чоботи. Гумовий балон.* 3. Признач. для виробництва предметів з гуми (у 1 знач.). *Гумова промисловість.*
- Гумування, я, с.
- Гумувати, ую, уеш, спец. Просочувати гумою, покривати тонким шаром гуми.
- ГУМА², и, ж. Вузлоподібне розрощення (інфекційна гранульома) сполучної тканини, яке виникає в пізні періоди розвитку сифілісу; утворюється в кістках, печінці, головному мозку тощо.
- ГУМАНІЗМ, у, ч. 1. Система ідей і поглядів на людину як найвищу цінність. *Християнський гуманізм. Гуманізм поведінки.* 2. Течія західно-європейської культури епохи Відродження, спрямована на утвердження поваги до людини, її права на земне щастя, чуттєві радощі та вільний вияв своїх прагнень і бажань. *Ідеї гуманізму.*
- Гуманізація, ї, ж. Упровадження в різні сфери життя гуманістичних принципів, привернення уваги до людини, її потреб і проблем. *Гуманізація освіти. Гуманізація суспільства.*
- Гуманізований, а, е. *Гуманізоване покоління.*
- Гуманізувати, ую, уеш. Надавати гуманних рис. *Гуманізувати міжнародні відносини.*
- Гуманіст, а, ч. *Великий гуманіст. Бути гуманістом.*
- Гуманістичний, а, е. *Гуманістичне століття. Гуманістична традиція. Гуманістичні ідеї.*
- Гуманістка, и, ж.
- Гуманний, а, е. 1. Людяний у своїх діях і ставленні до інших людей; проинятий турботою про благо людини. *Гуманне суспільство. Гуманна людина. Гуманне рішення. Гуманне виховання підлітків.* 2. Сповнений добра, співчуття. *Гуманний підхід. Гуманне ставлення.*
- Гуманність, пості, ж. *Справжня гуманність. Виявляти гуманність. Прищеплювати дітям гуманність. Гуманність характеру.*
- Гуманно. *Гуманно ставитися до людей.*
- ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ, і, ж. Збільшення уваги до наук, що вивчають людину та її культуру.
- Гуманітаризований, а, е.
- ГУМАНІТАРІЙ, я, ч., розм. Фахівець з гуманітарних наук; студент гуманітарного факультету.
- ГУМАНІТАРНИЙ, а, е. 1. Який належить до суспільних наук, що вивчають людину та її культуру. *Гуманітарні науки. Гуманітарна освіта. Гуманітарні факультети.* 2. Що стос. людини, її прав, інтересів, добробуту; спрямований на захист людини, її прав і свобод. *Гуманітарна політика. Гуманітарне право. Гуманітарна культура.* 3. Скерований до бідних людей, потерпілих від стихійного лиха тощо. *Гуманітарна допомога.*
- Гуманітарник, а, ч., розм. *Учитель-гуманітарник.*
- ГУМАНОЇД, а, ч. Людиноподібна істота (звичайно щодо гіпотетичного представника інших космічних світів). *Описувати гуманоїда. Читати про гуманоїдів. Вірити в гуманоїдів.*
- Гуманоїдний, а, е. *Гуманоїдний тип.*
- ГУМІ, невідм., с. Прозора маса, що витікає з поранень на стеблах у деяких дерев'янистих рослин; глей, камедь.
- ГУМІАРАБІК, у, ч. Прозора аморфна швидко тужавіюча смола, яку виділяють деякі види акації; використовується в текстильній промисловості, медицині, друкарській справі і т. ін. *Користуватися гуміарабіком.*
- Гуміарабіковий, а, е.
- ГУМІГУТ, у, ч. Молочний сік деяких рослин; містить камедь, смолу, жовтий пігмент; використовується в техніці і медицині.

Г

- ГУМЛАК, у, ч. Природна смола темно-бурого або світло-бурого кольору, що утворюється на молодих гілках деяких тропічних рослин після укусів комах.
- ГУМІТ, у, ч. Мінеральне утворення, що виникає внаслідок руйнування мінералів, які містять уран.
- ГУМОР, у, ч. 1. Доброзичливо-глузливе ставлення до чого-небудь, спрямоване на викриття недоліків; уміння подати, зобразити щось у комічному вигляді. *Народний гумор*. 2. Художній прийом у творах літератури або мистецтва, заснований на зображенні чого-небудь у комічному вигляді, а також твір літератури або мистецтва, що використовує цей прийом. *Засоби гумору*. 3. Психічний стан; настрої. *Бути в доброму гуморі*.
- Гумористичний, а, е. *Гумористичний характер творів. Гумористичні коментарі. Гумористичний журнал*.
- Гумористично.
- ГУМОРАЛЬНИЙ, а, е, біол. Пов'язаний із рідинами живого організму — кров'ю, лімфою, тканинною рідиною. *Гуморальна регуляція*.
- ГУМОРИСТИКА, и, ж. 1. Сукупність гумористичних художніх творів. *Українська гумористика*. 2. *перен.* Смішне, комічне.
- Гумореска, и, ж. 1. Невеликий художній твір жартівливого змісту, що змальовує смішну пригоду чи рису в характері людини. *Писати гуморески*. 2. Невелика музична п'єса жартівливого, гумористичного характеру.
- гумілак — гяур
- Гуморист, а, ч. 1. Автор або виконавець гумористичних творів. *Поет-гуморист*. 2. Людина з почуттям гумору.
- Гумористичний, а, е. *Гумористичний твір*.
- Гуморістка, и, ж.
- ГУМУС, у, ч. Складова частина ґрунту, утворена з перегнених внаслідок життєдіяльності ґрунтових мікроорганізмів рослинних і тваринних решток; перегній.
- Гуміфікація, і, ж. Процес біохімічного розкладу рослинних тканин, що відбувається у вологому середовищі при недостатності кисню. *Процес гуміфікації. Гуміфікація ґрунту*.
- Гумусний, а, е. *Гумусні суглинки*.
- Гумусовий, а, е. *Гумусовий шар ґрунту*.
- ГУНТЕР, а, ч. Порода великих витривалих верхових коней.
- ГУРМАН, а, ч. Той, хто любить, цінує вишукані страви. *їжа гурманів*.
- Гурманка, и, ж.
- Гурманський, а, е.
- Гурманство, а, с. Пристрасть до вишуканих страв.
- ГУРТ, а, ч. 1. Арка з тесаних клинчастих каменів, що укріплює ребра хрестового склепіння. 2. Зріз, ребро карбованої монети.
- ГУРУ *невідм.*, ч. 1. Глава релігійної громади сикхів у Пенджабі (Індія). 2. *перен.* Духовний наставник, учитель. *Духовний гуру. Проповідь гуру. Шанувати гуру. Звернутися до гуру*.
- ГУСАН, а, ч. Народний співець у Вірменії, що виконував свої пісні в супроводі музичних інструментів під час народних гулянь та обрядових свят.
- ГУСАР, а, ч. В арміях деяких іноземних країн — військовий із частин легкої кінноти, що носив форму на угорський зразок.
- Гусарський, а, е. ■ *Гусарський полковник. Гусарський полк*.
- Гусгінський, а, е. *Гусгінський рух. Гусгінські війська*.
- ГУТАПЕРЧА, і, ж. Пластична органічна технічна речовина, яка утворюється при висиханні молочного соку деяких рослин (бруслини, евкомії); використовують як ізоляційний матеріал в електро- і радіопромисловості, для ізоляції підводного кабелю, для виготовлення клейких матеріалів.
- Гутаперчевий, а, е. *Гутаперчева лялька*.
- ГУТАЦІЯ, і, ж., бот. Виділення листками рослин зайвої води через спеціальні отвори. Особливо активне під час туманів і дощів, залежить від сонячної радіації; плач рослин.
- ГЮЙС, а, ч., мор. 1. Спеціальний військово-морський прапор, який піднімають щодня одночасно із кормовим прапором під час стоянки кораблів на якорі, а також прапор приморських фортець. *Рівнятися на гюйс*.
- Гюйсовий, а, е.
- ГЮРЗА, й, ж. Отруйна змія родини гадюк, укусу якої може бути смертельним для людини; отруту використовують у медицині.
- ГЯУР, а, ч., *зневажл.* У магометан — назва іновірця.

ГАНДЖ, у, ч., розм. Вада, недолік. *Не-величкий гандж. Людина без ганджу. Виявити гандж.*

Ганджувати, ую, уеш. *Ганджувати товар.*

ГАТУНОК, нку, ч. 1. Сорт, розряд виробу за якістю. *Вищий гатунок. 2. перен. Взагалі різновид чого-небудь. Дотеп найвищого гатунку.*

ГЕРДАН, а, ч. Шерстяна стьожка або ажурний комірець із бісеру, якими в Галичині, на Буковині та Закарпатті жінки прикрашають шию або голову, а чоловіки — капелюхи.

Гердановий, а, е.

ГЕРЛФРЕНД, невідм., ж. Інтимна подруга. *Квіти для герлфренд. Відпочивати з герлфренд.*

ГЕШЕФТ, у, ч. Приватна торгова (часто спекулятивна) операція,

Г

а також прибуток від такої операції. *Вигідні Гешефти. Добрий гешефт.*

Гешефтний, а, е. *Гешефтна справа.*

Гешефтяр, а, ч. Той, хто займається гешефтом.

Гешефтярство, а, с. *Займатися гешефтярством.*

ГОГОЛЬ-МОГОЛЬ, я, ч. Сирий ячний жовток, перетертий із цукром. *Смачний гоголь-моголь.*

Приготувати

гоголь-моголь.

ГОНТ, у, ч. Вузькі й тонкі дощечки клиноподібного перерізу, якими покривають дах. *Сосновий Гонт.*

Гонтар, я', ч. Фахівець, який покриває дах гонтами.

Гонтарство, а, с.

Гонтовий, а, е. *Гонтовий дах.*

ГРАСУВАТИ, ую, уеш, діал. 1. Розчищати (стежки і т. ін.). *Грасувати стежки.* 2. Прополовати. *Грасувати картоплю.*

Грасований, а, е. *Грасована грядка.*

Грасувальний, а, е. *Грасувальне знаряддя.*

Грасування, я, с. *Грасування поля.*

ГРАТІС, невідм. Безкоштовно, безплатно. *Видати книги гратіс. Рекламний буклет гратіс. Пакети до товарів Гратіс.*

ГРЕС-БОРД, а, ч. Дощка з великими колесами, як у самоката. *Кататися на грес-борді.*

Грес-бордгіст, а, ч. Той, хто їздить на грес-борді.

Грес-бордистка, и, ж.

Грес-бордовий, а, е.

ДАБА, и, ж. Китайська бавовняна тканина, яку використовують замість полотна.

ДАБАН, ДАВАН, у, ч. Термін, який у Центральній Азії використовують для позначення гірських хребтів і перевалів.

ДАВЛУРІ, невідм. Грузинський груповий народний танець.

ДАГА, и, ж. Вид середньовічної зброї — коротка шабля, кинджал із одним лезом, що використовувався для рукопашного бою.

ДАГЕРОТИПІЯ, і, ж. Один із перших способів отримання позитивних зображень на світлочутливих поверхнях — фотографування на металевій пластинці, покритій йодистим сріблом; проявляли за допомогою пари ртуті.

Дагеротип, ч. 1. род. а. Знімок, виконаний способом дагеротипії. 2. род. у. Спосіб фотографування.

Дагеротипний, а, е. Дагеротипний відбиток. Дагеротипне зображення.

ДАГУСА, и, ж. Посухостійка злакова рослина типу проса, вивезена з Індії.

ДАДАЇЗМ, у, ч. Модерністська течія в західноєвропейському, переважно французькому й німецькому, мистецтві, що існувала в 1916—1922 рр. і відзначалась ірраціоналізмом, антиестетизмом.

Дадаїст, а, ч.

Дадаїстський, а, е.

ДАЗИМЕТРИЧНИЙ, а, е. Який вимірює густоту, щільність, є її показником. Дазиметричні карти.

ДАЙВІНГ, у, ч. Вид підводного плавання з аквалангами. Тренер із дайвінгу.

Дайвер, а, ч. Спортсмен, який займається дайвінгом. Досвідчений дайвер.

Дайверка, и, ж.

Дайвінговий, а, е. Дайвінгове спорядження.

ДАЙДЖЕСТ, у, ч. 1. Періодичне видання, яке передруковує, переважно в скороченому вигляді, матеріали з інших видань. Дайджест поточних подій. Дайджест періодики за останній рік. 2. Масове видання,

&

яке містить короткий адаптований виклад творів художньої літератури. Укладач дайджесту. Підготувати дайджест. Дайджест книжкових новинок.

ДАЙКА, и, ж., спец. Пластоподібне магматичне тіло, обмежене більш або менш паралельними площинами, яке утворюється при заповненні магмою вертикальних або похилих тріщин земної кори (є у Карпатах та на Кримському півострові).

Дайковий, а, е. Дайковий магматизм.

ДАЙНА, и, ж. Назва різних видів литовських народних пісень.

ДАЙРА, и, ж. Ударний музичний інструмент типу бубна, поширений у Грузії, Таджикистані, Узбекистані та ін. країнах Близького і Середнього Сходу.

ДА-КАПО, невідм. У нотному письмі — знак, який вказує, що п'єсу слід повторити спочатку.

ДАКРІЛ, у, ч., спец. Прозора пластмаса класу полімерів акрилової кислоти.

Дакріловий, а, е. Дакрілова пластина.

ДАКРЮАДЕНІТ, у, мед. Запалення слізної залози, що характеризується болем і набряккістю в зовнішній половині верхньої повіки. Гострий дакріоаденіт. Хронічний дакріоаденіт.

ДАКРЮЦИСТЕКТАЗІЯ, і, ж. Запальне розширення слізного мішка ока. Лікування дакріоцистектазії.

ДАКРЮЦИСТИТ, у, ■/., мед. Запалення слізного мішка; виявляється сльозотечами, гнійними виділеннями з ураженого ока, припуханням слізного мішка тощо. Профілактика дакріоциститу.

ДАКРБН, у, ч., спец. Різновид подібного до лавсану синтетичного волокна з полімерів. Вітрила з дакрону.

Дакроновий, а, е. Дакронова тканина. Дакроновий протез.

ДАКТИЛОГЛІФІКА, и, ж. Різьбярство на самоцвітах.

ДАКТИЛОГРАФІЯ, і, ж. Опис стародавніх різьблених самоцвітів і пернів. Праці з дактилографії.

ДАКТИЛІТ, у, ч. Запалення пальця, викликане специфічною інфекцією, наприклад при сифілісі.

ДАКТИЛО... Перша частина складних слів, що означає «пов'язаний з пальцями», «той, що стосується пальців».

ДАКТИЛОГРАМА, и, ж. Знятий відбиток пальців; утворюється внаслідок притискання пальців до поверхні, укритої спеціальною речовиною; важливий метод ідентифікації особи.

ДАКТИЛОГРАФІЯ, і, ж. 1. Письмо пальцем на будь-якій зручній для цього площині. 2. Техніка роботи на друкарській машинці.

Дактилографічний, а, е.

ДАКТИЛОЗОЇДИ, ів, мн. Видозмінені особини в колоніях деяких гідроїдних поліпів; мають вигляд розгалуженого або нерозгалуженого щупальця, позбавлені рота; виконують функцію захисту колонії від ворогів або захоплення їжі.

ДАКТИЛОЛОГІЯ, і, ж., спец. Ручна азбука, якою користуються глухонімі; ґрунтується на використанні пальців рук; кожна літера алфавіту передається умовним знаком — певним положенням і рухом пальців та п'ясті руки.

Дактилологічний, а, е.

ДАКТИЛОМАНТІЯ, і, ж. Ворожіння на пальцях.

ДАКТИЛОСКОПІЯ, і, ж., юр. Наука, що вивчає папілярні узорі кінцевих фаланг пальців рук з метою встановлення особи людини.

Дактилоскопичний, а, е. Дактилоскопична експертиза.

ДАКТИЛЬ, я, ч., поет. Трискладова стопа з наголосом на першому складі у силабо-тонічному віршуванні.

Дактилічний, а, е. Дактилічна рима. Дактилічні рядки.

ДАЛАЙ-ЛАМА, и, ч. Верховна урядова і духовна особа (глава церкви) в Тибеті.

ДАЛМАТИН, а, ч. Порода службових собак.

ДАЛЬТОНІДИ, ів, мн. Хімічні сполуки постійного складу; більшість звичайних хімічних сполук — дальтоніди.

ДАЛЬТОНІЗМ, у, ч. Один із видів часткової колірної сліпоты, розлад

- нормального колірною зору, що виявляється в нездатності розрізняти кольори, здебільшого червоний і зелений. *Природжений дальтонізм. Набутий дальтонізм. Страждати від дальтонізму.*
- Дальтонік, а, ч., розм. Людина, яка хворіє на дальтонізм.
- Дальтонічка, и, ж.
- Дальтонічний, а, е.
- ДАЛЬТОН-ПЛАН, у, ч. Форма організації навчально-виховного процесу, що заперечує урок як основну форму організації навчання і зводить заняття до самостійного опрацювання учнями завдань, розроблених учителем.
- ДАМАД, а, ч. Чоловік принцеси із султанської родини.
- ДАМАРА, и, ж. Поширене в Австралії і на Малайському архіпелазі дерево роду агатис з довгастими листками, а також смоли, що одержують із цих дерев.
- ДАМАСКЇНИ, ів, мн. Рукописні пам'ятки болгарської писемності XVII—XVIII ст. — житійні оповідання, апокрифи, проповіді, перекладні повісті тощо.
- ДАМАСЬКА сталь — пружна й тверда візерунчаста сталь, яку одержували за допомогою ковальського зварювання сплєтених сталевих штаб або дроту; використовували для виготовлення кинджалів і щабель. *Меч із дамаської сталі.*
- ДАМБА, и, ж. Гідротехнічна або дорожня споруда у вигляді валу для зберігання води у водоймищах, захисту низин від затоплення і т. ін. *Напірна дамба. Безнапірна дамба.*
- ДАМНО, невідм. 1. Втрата на курсі цінних паперів при їх продажу нижче номінальної вартості. 2. Додаткова плата, яку стягує банк із клієнта (крім комісійних відсотків та поштових витрат) за прийняття на інкасо векселів із інших міст. 3. Різниця між номінальною вартістю грошей та їхньою вартістю, обчисленою за поточним курсом (курсовою вартістю).
- Дамніфікація, і, ж. Втрата майна, зазнання збитків. *Компенсація за дамніфікацію.*
- Дамніфікований, а, е.
- ДАНСИНГ, у, ч. Зал, окреме приміщення або майданчик для танців, переважно в ресторанах, кафе, барах, дискотеках тощо. *Молодіжний дансинг. Піти у дансинг.*
- ДАНСБН, у, ч. Народний кубинський танець із характерним синкопованим ритмом.
- ДАНТИСТ, а, ч. Спеціаліст-практик із лікування та протезування зубів, який не має вищої спеціальної освіти. *Візит до дантиста.*
- Дантистка, и, ж.
- ДАОСИЗМ, у, ч. Учення про дао, або «шляхи» (речей), що виникло в Китаї у VI—V ст. до н. е.
- Дао, невідм., с. Одне з найважливіших понять у китайській класичній філософії, що спочатку означало шлях, згодом шлях природи, життєвий шлях людини.
- Даосіст, а, ч.
- ДАР АЛЬ-ІСЛАМ, у, ч., збірн. Узагальнювальне визначення всієї сукупності мусульманських країн, що перебувають під владою мусульманських правителів і життя в яких повністю регулюється шаріатом.
- ДАРВІНІЗМ, у, ч. Учення про історичний розвиток живої природи Землі, яке основними факторами еволюції визнає мінливість, спадковість і природний добір.
- Дарвініст, а, ч.
- Дарвіністка, и, ж.
- Дарвіністський, а, е. *Дарвіністські погляди.*
- ДАРЛІНГТСШІЯ, і, ж. Багаторічна трав'яниста комахоїдна рослина родини сараценієвих; росте на торфових болотах Каліфорнії.
- ДАРСОНВАЛІЗАЦІЯ, і, ж. Метод електролізування змінним імпульсним струмом або електромагнітним полем високої частоти. *Місцева дарсонвалізація. Загальна дарсонвалізація.*
- ДАСТАН, у, ч. Віршований, прозовий або мішаний епічний твір із казковим чи легендарним сюжетом у літературах та фольклорі Близького і Середнього Сходу, Центральної та Південно-Східної Азії, що розповідає про важливі політичні та громадські події, життя й подвиги героїв та історичних діячів, найчастіше пов'язаних з ісламом.
- ДАТА, и, ж. 1. Календарний час якої-небудь події. *Історична дата. Шевченківська дата.* 2. Позначка на листі, документі і т. ін. про час (рік, місяць і число) його написання. *Поставити дату.*
- Датований, а, е. *Документ датований XVIII ст.*
- Датування, я, с. *Способи датування.*
- Датувати, ую, уеш. 1. Ставити дату на чому-небудь. *Датувати кореспонденцію.* 2. Установлювати дату якої-небудь події, документа.
- ДАТАСКОП, а, ч. Електронна фотоскладальна машина з програмним керуванням.
- ДАТИВ, у, ч. Давальний відмінок.
- ДАТО-ВЕКСЕЛЬ, я, ч., фін. Вексель, який має бути оплачений у певний проміжок часу від дня його видачі.
- ДАТОЛІТ, у, ч. Мінерал, різновид силікатів; використовують для добування бору.
- Датолітовий, а, е.
- ДАУН, а, ч. Той, хто хворіє на хворобу Дауна (затримка розумового і фізичного розвитку). *Навчання даунів. Працевлаштування даунів.*
- ДАУНІНГ-СТРИТ, невідм. 1. ж. Вулиця в центрі Лондона, на якій розташовані резиденція прем'єр-міністра, міністерство закордонних справ і у справах Співдружності. 2. *перен.* Британський уряд.
- ДАФНІЯ, і, ж. Рід прісноводних тварин підряду гіллястовусих ракоподібних, що є поживою дрібних риб і мальків.
- Дафнієвий, а, е.
- ДАЦАН, у, ч. 1. Назва факультету (відділення) монастирського університету в тибетському, монгольському і калмицькому буддизмі (ламаїзмі). 2. Назва монастиря в бурятському ламаїзмі.
- ДАЦЗИБАО, невідм., с. Настінний рукописний плакат або листівка, що поширювалися в Китаї у 50—70-ті рр. XX ст.
- ДАЦИТ, у, ч. Кисла магматична, переважно вилівна гірська порода, до складу якої входять польові шпати, кварц, біотит, рогова обманка тощо; колір сірий, зеленувато-сірий.
- ДЕ... Префікс, що означає: 1) відокремлення, видалення, усунення, відміну, скасування. 2) рух униз, падіння, зниження.
- ДЕАЕРАЦІЯ, і, ж. Видалення з води розчинених у ній кисню повітря та інших газів; дегазація.
- Деаератор, а, ч. Апарат, призначений для видалення з води парового котла розчинених у ній кисню та вуглекислого газу; використовують у теплоенергетиці та хімічній промисловості. *Промисловий деаератор. Використання деаераторів.*
- Деаераційний, а, е. *Деаераційні заходи.*
- ДЕБАЛАНС, у, ч., див. Дисбаланс.
- ДЕБАРКАДЕР, а, ч. 1. Плавуча споруда, яку ставлять коло берега для причалювання та відправлення річкових суден та обслуговування пасажирів; пристань. 2. *заст.* Платформа на залізничній станції.
- ДЕБАТИ, тів, мн. Обговорення якогось-небудь питання, обмін думками; суперечки, дискусії. *Бурхливі дебати.*

- Д** **Дебати з питань виховання.** Брати участь у дебатах.
- Дебетований, а, е, Дебетоване питання.** Дебатування, я, с.
- Дебатувати, ую, уеш.** Обговорювати яке-небудь питання, вести дискусію. *Дебатувати майбутні вибори. Дебатувати політичне питання.*
- ДЕБЕНТУРА, и, ж.** Митне свідоцтво на повернення мита в разі вивезення за кордон товарів, увезених раніше зі сплатою мита.
- ДЕБЕТ, у, ч.** Ліва сторона бухгалтерського рахунку, куди заносять усі одержувані цінності, а також усі борги і видатки, які числяться за даним рахунком; протилежне — кредит. *Дебет активних рахунків. Дебет пасивних рахунків. Дебет-процент.*
- Дебетовий, а, е.** Дебетове сальдо. *Дебетові обороти.*
- Дебетувати, ую, уеш.** Записувати бухгалтерську операцію у прибутково-видатковій книзі в дебет.
- ДЕБІЛ, а, ч.** 1. Психічно неповноцінна людина. 2. *розм.* Тупа, нетямуща людина.
- Дебільний, а, е.**
- Дебільність, пості, ж.** *Констатувати дебільність. Ознаки дебільності.*
- ДЕБІТ, у, ч.** Кількість газу або рідини (в кубічних метрах), яка виходить із свого джерела (землі, озера і т. ін.) за одиницю часу.
- ДЕБІТОР, а, ч., бухг.** Юридична або фізична особа, що має документально зафіксовану у бухгалтерських відомостях фінансову заборгованість певному підприємству, організації чи установі. *Неплатоспроможний дебітор.*
- Дебіторський, а, е.** *Дебіторська заборгованість.*
- ДЕБЛОКУВАТИ, ую, уеш.** Зняти, прорвати блокаду.
- Деблокований, а, е.**
- Деблокування, я, с.**
- ДЕБОРДУВАТИ, ую, уеш.** Розтягнути бойову лінію так, щоб війська змогли охопити розміщення противника з флангів.
- ДЕБОШ, у, ч., розм.** Бешкет, бійка; скандал із криком та бійкою. *Справжній дебош. Постійні дебоші. Влаштувати дебош.*
- Дебошйр, а, ч., розм.** Той, хто влаштовує дебоші, учасник дебошу. *Справжній дебошир. Запеклий дебошир. Репутація дебошира.*
- Дебошйрський, а, е.**
- Дебетувати, ую, уеш.** Влаштовувати бійку, сутичку; учиняти дебош; бешкетувати.
- ДЕБУРБАЖ, а, ч.** Рідкоживана назва операції відстоювання виноградного суслу перед бродінням при виготовленні білих виноградних вин.
- Дебурбаж, а, ч.** *Дебетований, а, е.* Оснований сітчастий барабан для вилучення з виноградного суслу завислих у ньому великих частинок — шкірок винограду та зерен.
- ДЕБУРС, а, ч.** Неповоротні витрати, які додатково несе клієнт при отриманні основної послуги (напр., сплачує реєстраційне мито). *Розмір дебурса.*
- ДЕБЮТ, у, ч.** 1. Перший виступ артиста на сцені; починання в якій-небудь галузі узагалі. *Акторський дебют. Успішний дебют. Літературні дебюти. Готуватися до дебюту.* 2. Початок шахової або шашкової партії. *Шаховий дебют. Розіграли дебют. Отримати перевагу у дебюті.*
- Дебютант, а, ч.** Той, хто дебютує. *Виступ дебютанта. Успіх дебютанта. Концерт дебютанта. Квіти для дебютанта.*
- Дебютантка, и, ж.**
- Дебютантський, а, е.** *Дебютантський виступ.*
- Дебютний, а, е.** *Дебютний спектакль. Дебютна партія. Дебютний виступ.*
- Дебютувати, ую, уеш.** Виступати вперше на сцені; виступати публічно вперше; починати діяльність у якій-небудь галузі. *Дебютувати з великим успіхом. Дебютувати з концертом. Дебютувати з науковою статтею. Дебютувати у спектаклі. Успішно дебютувати. Вдало дебютувати.*
- ДЕВАДАСІ, ів, мн.** Виховувані при індійських храмах дівчата, які виконують релігійні танці.
- ДЕВАЛЬВАЦІЯ, і, ж.** 1. *екон.* Здійснюване в законодавчому порядку зменшення золотого (срібного) вмісту грошової одиниці, а також зниження курсу паперових грошей щодо золота (срібла) або іноземних валют. *Прихована девальвація. Відкрита девальвація. Девальвація гривні. 2. перен.* Знецінювання з морального погляду. *Девальвація людських стосунків. Девальвація дружніх почуттів. Девальвація батьківського обов'язку. Девальвація духовних цінностей.*
- Девальвований, а, е.** *Девальвований курс гривні.*
- Девальвувати, ую, уеш.** 1. Офіційно зменшувати золотий вміст грошової одиниці або знижувати курс національної валюти. *Девальвувати гривню. Долар девальвує. 2. перен.* Знецінювати з морального погляду. *Девальвувати ставлення до праці. Девальвувати моральні цінності.*
- ДЕВАНАГАРІ, невідм., с.** Різновид індійського складового письма, який широко використовують у сучасних публікаціях текстів мовами гінді та санскрит.
- ДЕВАСТАЦІЯ, і, ж., спец.** Знищення збудників інвазійних та інфекційних захворювань людини, тварин і рослин на всіх стадіях розвитку них збудників.
- Девастаційний, а, е.** *Девастаційні заходи.*
- ДЕВЕЛОПЕР, а, ч.** Юридична особа, яка бере на себе функції щодо повної реалізації інвестованого капіталу.
- ДЕВІАЦІЯ, і, ж.** 1. *фіз.* Відхилення магнітної стрілки компаса від лінії магнітного меридіана. *Кут девіації 2.* Відхилення від заданого напрямку руху літака, судна і т. ін. 3. *біол.* Ри-новид філембріогенезу, при якому зміни в розвитку органа відбуваються на середніх стадіях і призводять до відхилення в його будові в дорослому організмі. 4. *радіо.* Відхилення частоти електричних коливань від середнього значення. 5. *фін.* Раптове, непередбачуване відхилення курсу цінних паперів, цін біржових товарів під впливом форс-мажорних обставин. 6. *гірн.* Кут девіації — кут відхилення частини піднімального каната від вертикальної площини: що проходить через центр скеровуючого шківя перпендикулярно до його осі.
- ДЕВІЗ, у, ч.** 1. Стиле формулювання провідної ідеї, програми дій; правило, заповідь. *Девіз життя. Девіз сім 7 Девіз письменника. Проголосити девіз. Жити під девізом. Працювати під девізом.* 2. Короткий вислів або слово, що є псевдонімом автора якоїсь роботи, проєкту або твору, що розглядається на закритому конкурсі. *Працювати під девізом.* 3. Короткий символічний напис на гербі, щиті і т. ін. *Старовинний девіз. Реконструювати девіз. Прочитати девіз.*
- Девізний, а, е.** *Девізний вислів.*
- ДЕВІЗА, и, ж., фін.** Вексель, чек і т. ім., виписаний в іноземній валюті для оплати його за кордоном. *Облік девіз. Займатися девізами.*
- Девізний, а, е.** *Девізна політика.*
- ДЕВІОМЕТР, а, ч.** Прилад для вимірювання девіації частоти; застосовують для контролю якості радіо- і телевізійних сигналів.
- ДЕВОН, у, ч., геол.** Третій по порядку період палеозойської ери в історії Землі.
- Девонський, а, е.** *Девонський період.*
- ДЕГАЖЕ, невідм.** Вид атаки у фехтуванні, коли нападаючий відводить зброю від зброї суперника, щоб завдати удару по найкоротшій лінії.
- ДЕГАЗАЦІЯ, і, ж.** 1. Знезараження місцевості, повітря, предметів і т. ін., від отруйних речовин; відведення, видалення звідкись газу (газів). 2. Видалення з рідкої сталі розчинних газів, що погіршують її якість. 3. Видалення з підземних гірничих виробок рудникового газу або

- газоповітряної суміші. 4. Те саме, що й деаерація води.
- Дегазатор, а, ч. 1. Апарат для дегазації. 2. Той, хто здійснює дегазацію. 3. Речовина, за допомогою якої здійснюють дегазацію (активоване вугілля, хлорне вапно тощо).
- Дегазаційний, а, е. *Дегазаційні заходи.*
- Дегазований, а, е. *Дегазований метал.*
- Дегазувати, ую, уєш. Здійснювати дегазацію.
- ДЕГЕЛЬМІНТИЗАЦІЯ, і, ж. Комплекс лікувально-профілактичних заходів, за допомогою яких звільняють організм людини або тварини від паразитичних червів — гельмінтів, а також знешкоджують їх у зовнішньому середовищі.
- Дегельмінтизаційний, а, е. *Дегельмінтизаційні заходи.*
- Дегельмінтизований, а, е. *Дегельмінтизоване середовище.*
- ДЕГЕНЕРАЦІЯ, і, ж. 1. біол. Спрощення, послаблення або повне зникнення органів, що не мають еволюційного значення. *Дегенерація сітківки ока.* 2. Зниження життєвості в кожного наступного покоління організмів порівняно з попереднім; виродження.
- Дегенерат, а, ч. 1. Людина з ознаками дегенерації (у 2 знач.); виродженець. 2. *перен., зневажл.* Людина аморальної, негідної поведінки; виродок.
- Дегенеративний, а, е. *Дегенеративні процеси в організмі.*
- Дегенеративність, ності, ж. *Ознаки дегенеративності.*
- Дегенератка, и, ж.
- Дегенерований, а, е. *Дегенерований орган. Дегенеровані організми.*
- Дегенерувати, ус. Припиняти свій розвиток, вироджуватися; втрачати кращі риси, ставати гіршим.
- ДЕГЕРОЇЗАЦІЯ, і, ж. Відмова в художній творчості від героїчної основи, зображення героїчних образів; свідоме уникнення, відхід від героїчного. *Дегероїзація сюжету.*
- Дегероїзбваний, а, е.
- ДЕГІДРАТАЦІЯ, і, ж., хім. Відщеплення водню від молекул та кристалів органічних або неорганічних сполук; застосовують у виробництві ефірів, олефінів, ангідридів, кислот тощо.
- Дегідрази, ів, мн. Група ферментів, які відщеплюють водень від органічної речовини, що окислюється, у проміжних реакціях гліколізу, бродіння, дихання, а також при інших окислювально-відновних процесах в організмі.
- ДЕГІДРОГЕНІЗАЦІЯ, і, ж., ДЕГІДРУВАННЯ, я, с., хім. Відщеплення атомів водню від молекул хімічних сполук, яке відбувається здебільшого при нагріванні і наявності каталізаторів; використовують для ароматизації продуктів дегустації мономерів тощо.
- Дегідрогенази, і в, мн. Ферменти класу оксидоредуктаз, що каталізують перенесення водню з окислюваного органічного субстрату на будь-який інший субстрат, крім молекул кисню.
- Дегідрований, а, е.
- ДЕГРА, и, ж. Окислена олія, яку застосовують у шкіряному виробництві.
- ДЕГРАДАЦІЯ, і, ж. 1. біол. Спрощення будови й функцій організмів унаслідок зміни умов існування. 2. Поступове погіршення, втрата якихось якостей, властивостей; занепад, виродження. *Духовна деградація. Екологічна деградація. Економічна деградація. Моральна деградація. Деградація природного середовища. Деградація особистості. Деградація біосфери. Деградація ґрунту. Спостерігати деградацію. Констатувати деградацію. Ознаки деградації.*
- Деградаційний, а, е. *Деградаційні явища. Деградаційний процес.*
- Деградований, а, е. *Деградований чорнозем. Деградована людина.*
- Деградування, я, с. *Поступове деградування.*
- Деградувати, ую, уєш. Поступово погіршуватися, прийти у занепад; рухатися назад у своєму розвитку; поступово втрачати раніше набуті властивості, якості, риси. *Цілковито деградувати. Сильно деградувати. Поступово деградувати. Деградувати на очах. Деградувати як фахівець.*
- ДЕГРЕСІЯ, і, ж. 1. Падіння, спуск, рух по низхідній; 2. Пропорційне оподаткування із зниженням відсотка оподаткування для менш значних прибутків.
- ДЕГУМАНІЗАЦІЯ, і, ж. Позбавлення або відсутність гуманістичної основи, гуманістичної суті. *Дегуманізація мистецтва. Дегуманізація суспільства.*
- Дегуманізований, а, е. *Дегуманізована політика.*
- ДЕГУМУВАННЯ, я, с., спец. Процес вилучення клею з натурального шовку шляхом кип'ятіння сирцю в розчині мила.
- ДЕГУСТАЦІЯ, і, ж. Визначення якості продуктів фахівцем на основі смакових, нюхових, зорових відчуттів; особливе значення має у виноробстві. *Рекламна дегустація. Дегустація вина. Дегустація тютюну. Дегустація парфумів. Фахівець із дегустації. Здійснювати дегустацію. Бути присутнім на дегустації.*
- Дегустатор, а, ч. Фахівець, який здійснює дегустацію. *Консультація дегустатора.*
- Дегустаторка, и, ж., розм.
- Дегустаційний, а, е. *Дегустаційна публіка. Дегустаційний зал.*
- Дегустування, я, с. *Дегустування молочної продукції.*
- Дегустувати, ую, уєш. Робити дегустацію; професійно визначати на смак якості якого-небудь продукту. *Дегустувати чай. Дегустувати каву. Дегустувати вино.*
- ДЕДАКТЕБЛ, а, ч. Частина відшкодування, яку страхова компанія сплачує авансом до врегулювання претензій і при остаточному розрахунку вираховує із загальної суми.
- ДЕДВЕЙТ, у, ч., мор. Повна вантажопідйомність судна (з вагою людей, палива, води та іншого вантажу); основна експлуатаційна характеристика вантажних суден.
- ДЕДЕРОН, у, ч. Різновид синтетичного волокна з поліамідів. *Волокно дедерону.*
- Дедероновий, а, е. *Дедеронові вироби.*
- ДЕДИКАЦІЯ, і, ж. Присвята; вказівка перед початком твору імені адресата, якому автор присвячує його.
- ДЕДИФЕРЕНЦІАЦІЯ, і, ж. Спрощення структури клітин, зумовлене втраатою ними ознак спеціалізації.
- Дедиференційований, а, е. *Дедиференційовані клітини.*
- ДЕДРАМАТИЗАЦІЯ, і, ж., літ. Відмова від драматичної будови сюжету в художньому творі.
- Дедрамотизований, а, е. *Дедрамотизований сюжет.*
- ДЕДУКЦІЯ, і, ж., лог. Метод дослідження, за яким окреме пізнається на основі знання загального; протилежне — індукція. *Приклад дедукції. Прийти до дедукції. Застосувати дедукцію. Вдатися до дедукції.*

Дедуктивний, а, е. *Дедуктивний метод. Дедуктивна логіка.*

Дедуктивно. *Мислити дедуктивно.*

Дедукувати, ую, усш. Виводити окремі положення із загальних; застосовувати метод дедукції.

ДЕЕМУЛЬГАТОРИ, ів, мн. (одн. де-емульгатор, а, ч), спец. Речовини для руйнування емульсій, що утворилися з нафти і води.

ДЕЕМУЛЬСАЦІЯ, ї, ж. Руйнування емульсії — механічної суміші (іноді дуже стійкої, напр. нафти чи мастила) з водою (часто з домішками бруду, піску та ін.); здійснюють шляхом відстоювання, нагрівання, дії водяною парою, електричним струмом, хімічними реагентами тощо.

Деемульсатор, а, ч. Прилад для здійснення деемульсації (головним чином — для відокремлення нафти від води).

Деемульсаційний, а, е. *Деемульсаційні засоби.*

ДЕЕСКАЛАЦІЯ, ї, ж. Припинення ескалації, зменшення, скорочення, ослаблення чого-небудь. *Деескалація збройного конфлікту.*

ДЕЕТИМОЛОГІЗАЦІЯ, і, ж., лінгв. Втрата смислового зв'язку між спільнокореневими словами і затемнення первісного морфемного складу слова.

ДЕЗ... Префікс, який означає видалення, знищення, усунення, відсутність, спотворення, розлад.

ДЕЗАБІЛЬС, невідм., с. Легкий домашній одяг, переважно жіночий, а також ситуація, коли людину несподівано застали одягнутою не для сторонніх очей.

ДЕЗАВУЮВАННЯ, я, с. Заява, акт уряду або іншого компетентного органу про незгоду з діями своєї довіреної особи або про те, що ця особа не мала належного доручення чи повноважень здійснювати ті чи інші дії. *Процедура дезавування.*

Дезавуований, а, е. *Дезавуований представник.*

ДЕЗАВУЮВАТИ, юю, юєш, юр., дипл. Привселюдно заявляти про незгоду з діями довіреної особи або про позбавлення її права діяти від імені довірителя; заявляти про невизнання кого-, чого-небудь, про відмову від кого-, чого-небудь. *Дезавуувати своє висловлювання. Дезавуувати хибну теорію. Дезавуувати дії директора.*

ДЕЗАДАПТАЦІЯ, ї, ж., спец. Втрата адаптації.

ДЕЗАКТИВАЦІЯ, ї, ж. Усунення радіоактивних речовин із поверхні місцевості, техніки, споруд, води, одягу та інших заражених об'єктів з метою уникнення зараження людей. *Повна дезактивація. Часткова дезактивація. Дезактивація води.*

дедуктивний, дезодорація
Дезактивація ґрунту. Використовувати дезактивацію.

Дезактиватор, а, ч. Речовина для здійснення дезактивації. *Ефективний дезактиватор. Діяти як дезактиватор.*

Дезактиваційний, а, е. *Дезактиваційні засоби.*

Дезактивований, а, е. *Дезактивована техніка.*

Дезактивувати, ую, усш. Здійснювати дезактивацію. *Дезактивувати забруднену територію. Дезактивувати зброю.*

ДЕЗАМИНАЗИ, ів, мн. Ферменти, які каталізують відщеплення аміаку від органічних речовин.

ДЕЗАСИМЛЯЦІЯ, ї, ж., заст. Розклад у живому організмі засвоєних речовин.

ДЕЗЕРТИР а, ч. 1. Військовослужбовець, який без дозволу покинув місце служби або не з'явився на службу, ухилиється від неї. 2. перен., зневажл. Той, хто нехтує своїми громадськими або службовими обов'язками, ухилиється від праці.

Дезертирство, а, с.

Дезертирський, а, е.

Дезертирувати, ую, усш.

ДЕЗИДЕРАТ, ч. 1. род. у. Щось бажане; побажання, вимога. 2. род. а. Предмет, потрібний для поповнення музею, бібліотеки, колекції і т. ін.

ДЕЗІНВАЗІЯ, ї, ж. Заходи, спрямовані на знищення в зовнішньому середовищі зародків і личинкових форм збудників інвазійних захворювань.

ДЕЗІНВЕСТИЦІЯ, ї, ж. Нові капіталовкладення, сума яких не перекриває зменшення основного капіталу фірми.

ДЕЗІНСЕКЦІЯ, ї, ж. Знищення членистоногих (комах, кліщів тощо) переносників і збудників захворювань, шкідників рослин та харчових запасів; здійснюють спеціальними засобами. *Профілактична дезінсекція. Знищувальна дезінсекція.*

Дезінсектор, а, ч. 1. Апарат для дезінсекції. *Радіаційний дезінсектор.* 2. Фахівець, який здійснює дезінсекцію. *Викликати дезінсектора.*

Дезінсекційний, а, е. *Дезінсекційні засоби.*

ДЕЗІНТЕГРАЦІЯ, ї, ж. Розпад, подібнення цілого на частини.

Дезінтегратор, а, ч., техн. 1. Машина для подібнення крихких і не дуже твердих матеріалів (солі, крейди, вугілля тощо). 2. Апарат для очищення промислових газів від дрібних твердих або рідких частинок.

ДЕЗІНТЕРМЕДІАЦІЯ, ї, ж. 1. Відмова від посередництва банків на ринку позикових капіталів на користь прямого випуску цінних паперів. 2. Відплив частини кредитних ресурсів за

межі національної банківської системи. 3. Ситуація, коли фінансові інститути втрачають змогу виконувати свої посередницькі функції.

ДЕЗІНТОКСИКАЦІЯ, ї, ж. Комплекс реакцій організму, спрямованих на зменшення біологічної активності і концентрації отруту, а також на нормалізацію порушених ними структур та функцій. *Тривала дезінтоксикація.*

Дезінтоксикаційний, а, е.

ДЕЗІНФЕКЦІЯ, ї, ж. Сукупність заходів, спрямованих на знезараження і знищення збудників інфекційних захворювань людини, живих організмів і т. ін. у навколишньому середовищі; знезараження. *Дезінфекція інструментів. Дезінфекція насіння.*

Дезінфектант, у, ч. Речовина для здійснення дезінфекції. *Дезінфектанти води.*

Дезінфектор, а, ч. Той, хто здійснює дезінфекцію.

Дезінфекційний, а, е. *Дезінфекційні камери. Дезінфекційний засіб.*

Дезінфікований, а, е. *Дезінфіковане приміщення.*

Дезінфікування, я, с.

Дезінфікувати, ую, усш. Здійснювати дезінфекцію чого-небудь. *Дезінфікувати приміщення.*

ДЕЗІНФЛЯЦІЯ, ї, ж. Зниження темпів інфляції або цілковите її припинення.

ДЕЗІНФЛЯЦІЙНИЙ, а, е. *Дезінфляційні явища.*

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ, ї, ж. Поширення неправдивої, свідомо спотвореної інформації; введення в оману. *Цілеспрямована дезінформація. Займатися дезінформацією. Вдаватися до дезінформації.*

Дезінформатор, а, ч. Той, хто вводить в оману, надає неправильну інформацію, дезінформує.

Дезінформаційний, а, е.

Дезінформований, а, е. *Дезінформований конкурент.*

Дезінформувати, ую, усш. Вводити в оману неправдивою інформацією; давати неправдиві свідчення. *Дезінформувати слухачів. Дезінформувати читачів. Постійно дезінформувати.*

ДЕЗОДОРАЦІЯ, ї, ж. Сукупність заходів, спрямованих на усунення непри-

- емного запаху. *Потреба дезодорації. Дезодорація приміщень. Здійснювати дезодорацію.*
- Дезодорант, у, ч. Засіб, що надає свіжості тілові людини та нейтралізує неприємні запахи в приміщенні. *Фруктовий дезодорант. Квітковий дезодорант. Освіжаючий дезодорант. Користуватися дезодорантом.*
- Дезодоратор, а, ч. Речовина і прилад для дезодорації. *Сучасні дезодоратори. Ефективний дезодоратор. Натуральний дезодоратор.*
- Дезодорований, а, е. *Дезодорована кімната.*
- Дезодорувати, ую, усш. Освіжувати повітря, усувати неприємний запах. *Дезодорувати приміщення.*
- ДЕЗОКСИДАЦІЯ, і, ж., хім. Віднімання кисню, розкислення.
- ДЕЗОКСИРИБОЗА, и, ж., хім. Вуглеводний компонент ДНК.
- ДЕЗОКСИРИБОНУКЛЕІНОВА кислота (ДНК) — нуклеїнова кислота, яка є носієм спадкових властивостей організму. *Молекула дезоксирибонуклеїнової кислоти.*
- ДЕЗОРГАНІЗАЦІЯ, і, ж. Розлад нормальної діяльності, порушення порядку, дисципліни.
- Дезорганізатор, а, ч. Той, хто порушує лад, порядок, вносить дезорганізацію. *Злісний дезорганізатор.*
- Дезорганізаторський, а, е.
- Дезорганізаційний, а, е.
- Дезорганізований, а, е. *Дезорганізована армія.*
- Дезорганізувати, ую, усш. Дезорганізувати, ую, усш. Викликати дезорганізацію, вносити безлад у що-небудь. *Дезорганізувати ворога. Дезорганізувати виробництво.*
- ДЕЗОРІЄНТАЦІЯ, і, ж. 1. Навмисне, цілеспрямоване надання неправильної інформації, хибних даних; уведення в оману. *Дезорієнтація ворога.* 2. Втрата справжнього уявлення про час і простір. *Дезорієнтація на місцевості.*
- Дезорієнтований, а, е. *Дезорієнтований конкурент.*
- Дезорієнтування, я, с. *Дезорієнтування супротивника.*
- Дезорієнтувати, ую, усш. Скерувати на неправильний шлях, неправильно орієнтувати.
- ДЕЗУРБАНІЗМ, у, ч., архіт. Напрямок містобудування, що протиставляє розвиткові великих міст забудовування природи.
- Дезурбаністичний, а, е. *Дезурбаністична архітектура.*
- ДЕІДЕОЛОГІЗАЦІЯ, і, ж. Звільнення від ідеології, незалежність будь-яких дезодорант — декаметр
- сфер суспільного життя від певних ідеологічних принципів. *Теорія де-*
- ідеологізації. Де ідеологізація історії. Деідеологізація міжнародних відносин.*
- Деідеологізований, а, е. *Деідеологізоване мистецтво.*
- ДЕІСУС, а, ч. 1. Ікона, на якій зображено Ісуса Христа в архієрейському одязі, Божу Матір (праворуч) та Івана Предтечу (ліворуч). 2. Весь ряд, у якому розміщена така ікона.
- ДЕІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ, і, ж. Утрата індивідуальних ознак, рис. *Деіндивідуалізація ліричного героя.*
- ДЕІОНІЗАЦІЯ, і, ж., хім. Зниження концентрації іонів.
- Деіонізований, а, е. *Деіонізоване середовище.*
- ДЕІЗМ, у, ч., філос. Релігійно-філософське вчення, яке визнає Бога першо-причиною світу, але заперечує його втручання в явища природи і суспільного життя.
- Деїст, а, ч. *Переконаний деїст.*
- Деїстичний, а, е. *Деїстичні погляди.*
- Деїстка, и, ж.
- ДЕЙДВУД, а, ч., мор. Підводний край корми.
- Дейдвудний, а, е. *Дейдвудна труба.*
- ДЕЙКСИС, а, ч., спец. Значення, функція указання, співвіднесена з особами, предметами або подіями, що перебувають у тих або інших стосунках до мовця чи до моменту мовлення.
- Дейктивний, а, е. *Дейктивна конструкція. Дейктивна функція.*
- ДЕЙТЕРІЙ, ю, ч., хім. Важкий ізотоп водню; застосовують у ядерній енергетиці при виготовленні водневої бомби, як ізотопний індикатор та ін. *Сполучення дейтерію з киснем.*
- Дейтерієвий, а, е. *Дейтерієва вода.*
- ДЕЙТЕРОГАМІЯ, і, ж., заст. Другий шлюб.
- ДЕЙТЕРОСКОПІЯ, і, ж., заст. Дар передбачення майбутнього.
- ДЕЙТРОН, а, ч. Ядро атома важкого водню — дейтерію.
- Дейтронний, а, е.
- ДЕК, а, ч., мор. Навісна палуба на морському або річковому судні.
- ДЕК², а, ч., інформ. Структура даних комп'ютера у вигляді списку, який можна доповнювати на початку і в кінці.
- ДЕКА, и, ж. 1. Частина корпусу (коробки) струнних та інших музичних інструментів, що відбиває і посилює звук. 2. Деталь молотильного апарату в молотарки, комбайна; підбарabanник.
- ДЕКА... Перша частина складних слів, що відповідає слову «десять».
- ДЕКАДА, и, ж. 1. Проміжок часу в десять днів; десятиденка. *Перша декада січня. Поточна декада.* 2. Десять днів, присвячених чому-небудь. *Декада україньської літератури й мистецтва. Декада французького кіно.*
- Декадний, а, е. *Середня декадна температура.*
- ДЕКАДАНС, у, ч., книжн. 1. Занепад, культурний регрес. 2. Напрямок в літературі й мистецтві кінця ХІХ — поч. ХХ ст., для яких були характерними песимізм, естетизм, індивідуалізм, принцип «мистецтво для мистецтва». *Література декадансу. Український декаданс. Вивчати декаданс.*
- Декадент, а, ч. Представник декадансу. *Типовий декадент. Поети-декаденти. Літературний вечір декадентів.*
- Декадентка, и, ж.
- Декадентський, а, е. *Декадентські автори. Декадентські вірші.*
- ДЕКАЕДР, а, ч., мат. Десятигранник; тіло, обмежене десятьма площинами.
- ДЕКАЛІН, у, ч., хім. Безбарвна рідина з виразним запахом, що застосовується як розчинник жирів, смоли, гуми.
- ДЕКАЛІТР, а, ч. Одиниця місткості, що дорівнює десяти літрам.
- ДЕКАЛОГ, у, ч. Десять релігійно-моральних заповідей Старого Заповіту.
- ДЕКАЛЬКОМАНІЯ, і, ж., спец. Спосіб поліграфічного виготовлення перибивних зображень, признач. для перенесення на папір, дерево, фарфор, скло, метал тощо, а також продукція, виготовлена шляхом переведення малюнків з одного предмета на другий; відбиток.
- Декалькований, а, е. *Декалькований малюнок.*
- Декалькування, я, с.
- Декалькувати, ую, усш. Відбивати малюнок способом декалькоманії.
- ДЕКАЛЬЦИНАЦІЯ, і, ж., спец. 1. Зменшення вмісту або зникнення солей кальцію з кісткової тканини при деяких захворюваннях, а також внаслідок загального порушення водно-мінерального обміну. 2. Виведення солей кальцію з кісткової тканини; призначений для дослідження під мікроскопом. *Декальцинація організму.*
- ДЕКАМЕВІТ, у, ч. Комплекс із 10 вітамінів.
- ДЕКАМЕТР, а, ч. Міра довжини, що дорівнює 10 м.
- ДЕКАМЕТРОВИЙ, а, е. *Декаметровий діапазон радіохвиль. Декаметрові рекомендаційні лінії.*
- ДЕКАН, а, ч. 1. Керівник факультету у вищій школі. *Декан філологічного*

- факультету. *Наказ декана. Кабінет декана. 2. церк.* Старша духовна особа в католицькій церкві; священник.
- Деканат, у, ч. 1. Навчально-адміністративне управління факультету на чолі з деканом. 2. Приміщення, в якому працює управління факультету. *Представник деканату. Засідання деканату. Зайти в деканат. Подати заяву в деканат. 3. церк.* Церковно-адміністративна одиниця, що об'єднує кілька парафій і входить до складу єпархії.
- Деканство, а, с.
- Деканський, а, с. *Деканська посада.*
- ДЕКАНКА, и, ж. Зимовий сорт груші.
- ДЕКАНТАЦІЯ, ї, ж., спец. Зливання рідини з відстояного осаду; використовують для вилучення розчинних речовин з твердої, подрібненої сировини і для промивання аморфних осадів.
- Декантатор, а, ч. Відстійник для декантації.
- ДЕКАШТАЦІЯ, ї, ж., спец. 1. Страта через відтинання голови. 2. Відтинання голови у тварин при фізіологічних і біохімічних дослідках. 3. Видалення бруньки росту стебла в рослин.
- ДЕКАПОДИ, ів, мн. 1. Десятиногі ракоподібні (здебільшого морські безхребетні), які служать кормом для риб і ластоногих. 2. Морські головоногі молоски (цефалоподи), що мають на відміну від октапод десять щупалець (т. зв. рук) — каракатиці, кальмари, белемніти.
- ДЕКАПУВАННЯ, я, с., спец.. Очищення поверхні металевих виробів від тонкої плівки оксидів шляхом травлення слабким розчином кислоти або ціаніду перед покриттям поверхні іншим металом способом гальваностегії.
- Декапований, а, с. *Декапована поверхня.*
- ДЕКАРБОНІЗАЦІЯ, ї, ж. Звільнення якого-небудь матеріалу від вуглецю. *Декарбонізація чаюну.*
- Декарбонізований, а, с. *Декарбонізований метал.*
- ДЕКАРТЕЛІЗАЦІЯ, ї, ж., екон. Ліквідація картелю.
- ДЕКАРТОВА система координат — прямолінійна система координат, у якій масштаби по осях, як правило, однакові; застосовують декаметровий — декодер
- для визначення положення точки на площині або в просторі.
- ДЕКАТИРУВАННЯ, я, с. Оброблення паром або гарячою водою шерстяних та інших тканин, щоб вони не збігалися та щоб поліпшити їхній зовнішній вигляд та якість.
- Декатир, а, ч. Герметичний котел з обертовим циліндром, на який намотують тканину.
- Декатирований, а, с.
- Декатирувальний, а, с.
- Декатирувальник, а, ч. Фахівець із декатирування.
- Декатирувальниця, і, ж.
- Декатирувати, йрую, йруеш. Обробляти тканини способом декатирування.
- ДЕКАТОННА, и, ж. Міра ваги, що дорівнює 10 т.
- ДЕКАТРОН, а, ч., техн. Багатоелектродний газорозрядний прилад для цифрового розрахунку в десятковій системі обчислення й для перемикання електронних ланцюжків.
- ДЕКАХОРД, а, ч. Десятиструнний музичний інструмент, схожий на арфу.
- ДЕКВАЛІФІКАЦІЯ, ї, ж. Втрата кваліфікації, спеціальних знань і досвіду. *Проблеми декваліфікації фахівців.*
- Декваліфікований, а, с.
- ДЕКЕЛЬ, я, ч., спец. 1. Пружний прошарок із паперу, тканини тощо в друкарських машинах між друкарською формою і поверхнею, що притискає папір. 2. Металева, обтягнена тканиною рамка в ручному друкарському верстаті.
- ДЕКЛАМАЦІЯ, ї, ж., ДЕКЛАМУВАННЯ, я, с. 1. Форма риторичних вправ, створена в давньогрецьких ораторських школах. 2. Мистецтво виразного читання літературних творів, зокрема віршів. 3. перен. Манера говорити неприродно піднесено; пишномовні слова, промови; удаваний фальшивий пафос; мало- змістовна промова.
- Декламатор, а, ч. 1. Той, хто виступає з декламацією, володіє мистецтвом декламації (у 2 знач.). 2. Збірник віршів для декламування.
- Декламаторка, и, ж., розм.
- Декламаторський, а, с. *Декламаторський тон.*
- Декламаційний, а, с. *Декламаційні риси. Декламаційний стиль.*
- Декламаційність, ності, ж. Манера штучно піднесеного інтонування у виголошуваний промові, читанні віршів і т. ін.
- Декламований, а, с. *Декламований вірш.*
- Декламувати, ую, уеш. 1. Виразно читати художні твори, зокрема вірші. *Декламувати вірш. 2. перен.* Говорити штучно, пишномовно, піднесено, без заглиблення в суть справи; механічно повторювати завчене.
- ДЕКЛАРАЦІЯ, у), ж. 1. Офіційна заява у зв'язку з якоюсь подією, документом, постановою тощо; проголошення державою, урядом, партією, організацією яких-небудь принципів, положень, а також документ, у якому вони викладені. *Декларація про державний суверенітет України. Декларація незалежності. Декларації прав людини. 2. Назва деяких офіційних документів, що подають потрібні відомості (напр., платників податку про характер і розмір прибутків; особи до митниці про кількість вантажу, його цінність, наявність валюти тощо). Торгова декларація. Митна декларація. Валютна декларація. Податкова декларація. Заповнювати декларацію. Подавати декларацію.*
- Декларант, а, ч. Фізична або юридична особа, яка має свідоцтво на право вивезення й везення товарів. *Статус декларанта.*
- Декларативний, а, с. 1. Який має характер декларації. *Декларативна частина статуту. 2. Який містить загальні положення і заяви без їх обгрунтування. Декларативна заява. Декларативний документ. Декларативна форма.*
- Декларативність, ності, ж.
- Декларативно. *Міркувати декларативно.*
- Деклараційний, а, с. *Деклараційна заява.*
- Декларований, а, с. *Декларовані прибутки. Декларовані у програмі напрямки роботи.*
- Декларування, я, с. *Декларування земельної політики.*
- Декларувати, ую, уеш. 1. Офіційно заявляти, урочисто проголошувати. *Декларувати програму. Декларувати право на відпочинок. Декларувати вільне підприємництво. Декларувати загальну амністію. 2. Заповнювати, оформляти декларацію (у 2 знач.). Декларувати валютні надходження.*
- ДЕКЛІНАЦІЯ, ї, ж. 1. фіз. Відхилення магнітної стрілки від меридіана. 2. грам., заст. Відмінювання частин мови; відміна. *Четверта деклінація.*
- Деклінація, Деклінометр, а, ч., техн. Прилад для визначення змін магнітного схилення.
- ДЕКОДУВАТИ, ую, уеш. Розшифрувати код.
- Декодер, а, ч., техн. 1. Те саме, що дешифратор. 2. Пристрій, що перемикається, у кольорових телевизорах для перетворення відеосигналу з однієї телесистеми на іншу.
- Декодований, а, с.
- Декодувальний, а, с. *Декодувальна система.*
- Декодування, я, с.
- ДЕКОКТ, у, ч., заст. Відвар із лікарських рослин. *Зварити декокт. Приготування декокту.*
- ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ, і, ж. Процес ліквідації колоніалізму, тобто звільнення від політичного, економічного і духовного поневолення колоній та перетворення їх на незалежні держави. *Деколонізаційний, а, с. Деконізаційна*

- політика.
- ДЕКОЛОРАЦІЯ**, і, ж., спец. Позбавлення кольору, знебарвлення чого-небудь.
- Деколорований**, а, е. *Деколорована тканина. Деколоровані матеріали.*
- ДЕКОЛЬТЕ**, невідм., с. І. Виріз у верхній частині жіночого одягу. *Глибоке декольте*. 2. у знач. прикм. *Декольтований. Сукня декольте.*
- Декольтований**, а, е, розм. Який має декольте (про одяг). *Декольтована блузка.*
- Декольтувати**, ую, усш. Робити декольте (у 1 знач.). *Декольтувати сукню.*
- ДЕКОМПЕНСАЦІЯ**, і, ж., мед. Порухення компенсації — недостатність або розлад механізмів відновлення при функціональних порушеннях і структурних дефектах організму. *Серцева декомпенсація.*
- ДЕКОМПОЗИЦІЯ**, і, ж., книжн. Розчленування, поділ якої-небудь складної структури на складові частини. *Декомпозиція арифметичної задачі.*
- ДЕКОМПРЕСІЯ**, і, ж. 1. Зменшення тиску (зокрема на водолаза, коли він підіймається з глибин). 2. Швидкий перехід із середовища з вищим тиском у середовище з нижчим тиском. 3. Хворобливий стан, який виникає внаслідок такого переходу (напр., при порушенні герметизації водолазних костюмів, кабін літаків тощо).
- Декомпресійний**, а, е. *Декомпресійні розлади в організмі.*
- Декомпресор**, а, ч., техн. Пристрій до циліндра двигуна внутрішнього згорання, що дозволяє зменшити компресію в циліндрі під час запуску або зупинки двигуна. *Будова декомпресора.*
- ДЕКОНСТРУКЦІЯ**, і, ж. Особлива стратегія стосовно тексту, яка включає одночасно і його деструкцію, і реконструкцію.
- ДЕКОР**, у, ч. Система декоративних елементів; прикрас споруди, буд-декодований — **декуріон**
- дівлі або виробу. *Кольоровий декор. Майстер декору. Багатство декору. Планувати декор.*
- Декоративний**, а, е. 1. Признач. для оздоблення, прикраси. *Декоративний розпис. Декоративна культура. Декоративні рослини. Декоративні тварини. Декоративні тканини. Декоративний живопис. Декоративна ваза. Декоративне мистецтво.* 2. Картинний, живописний, мальовничий, ефектний. *Декоративні вітрини. Декоративний вигляд. Декоративні країни світу. Декоративні поля.* 3. Що стос. декорації, оформлення сцени. *Декоративне оформлення.*
- Декоративність**, пості, ж. *Надавати*
- виробам декоративності.*
- Декоративно**. *Декоративно оформлений.*
- ДЕКОРАТИВІЗМ**, у, ч. 1. Використання декоративних елементів, спеціальних оздоблень, прикрас у деяких видах мистецтва, архітектури і т. ін. 2. *перен.* Зовнішня показовість, ефектність.
- ДЕКОРАЦІЯ**, і, ж. 1. Живописне або архітектурне зображення місця і обстановки дії, встановлюване на сцені. *Театральна декорація. Пересувна декорація.* 2. Оздоблення, прикраса.
- Декоратор**, а, ч. 1. Художник, який малює декорації. 2. Спеціаліст, що оздоблює, естетично оформляє вулиці, парки, приміщення, будівлі тощо. *Досвідчений декоратор. Декоратор кімнат. Смак декоратора.*
- Декораторський**, а, е. *Декораторський хист.*
- Декораційний**, а, е. *Декораційна майстерня.*
- Декорований**, а, е. *Декорована ваза.*
- Декорування**, я, с. *Декорування приміщення.*
- Декорувати**, ую, усш. Художньо оформляти, прикрашати що-небудь. *Декорувати кольоровими поливами. Декорувати за кольорами. Декорувати квітами. Декорувати з великим смаком. Декорувати вулиці ілюмінацією.*
- ДЕКОРТ**, у, ч., екон. Знижка на ціну товару за дострокову його оплату або за невідповідність кількості та якості товару порівняно з умовами угоди.
- ДЕКОРТИКАЦІЯ**, і, ж. 1. Відокремлення лубу від здерев'янілих частин стебла без попереднього вимочування луб'яних культур. 2. *мед.* Видалення кори великих півкуль головного мозку.
- Декортикатор**, а, ч. Машина для відокремлення лубу від здерев'янілих частин стебла при сухому обробленні луб'яних волокон.
- ДЕКОРУМ**, у, ч., книжн. Зовнішня пристойність; обстановка, відповід-
- на до рангу посадовця. *Риси декоруму. Створити декорум. Критикувати декорум.*
- ДЕКОДУВАННЯ**, я, с. Відкликання цінних паперів з ринку.
- ДЕКРЕМЕНТ**, у, ч., мед. І. Стадія послаблення хвороби. 2. Послаблення збудження внаслідок його поширення вздовж нервового або м'язевого волокна.
- ДЕКРЕТ**, у, ч. 1. Назва нормативних актів загального чи часткового характеру, що видаються найвищим органом державної влади або управління і мають силу закону. *Урядовий декрет. Декрет про мир. Декрет про землю. Текст декрету. Видати декрет.* 2. розм. Відпустка по догляду за
- дитиною. *Піти в декрет. Вийти з декрету. Перебувати в декреті.*
- Декретний**, а, е. Що стос. декрету (у 2 знач.). *Декретний час. Декретна відпустка. Декретні гроші.*
- Декретований**, а, е. *Декретована постановою.*
- Декретування**, я, с.
- Декретувати**, ую, усш. Установлювати декретом; узаконювати; надавати чинності шляхом видання декрету. *Декретувати податки. Декретувати порядок отримання жителя.*
- ДЕКРЕТАЛІН**, ів, мн. Постанови Римських Пап (з кінця IV ст.) у вигляді послань, що є основною частиною Корпусу канонічного права.
- ДЕКРЕЩЕНДО**, невідм., с., муз. Те саме, що й *димінуендо*.
- ДЕКСТРАН**, у, ч. Органічна сполука класу полісахаридів, що синтезується деякими мікроорганізмами при культивуванні на розчинах, які містять сахарозу; застосовують як замітник плазми крові, а також у харчовій, текстильній і паперовій промисловості.
- ДЕКСТРИН**, у, ч. Продукт неповного гідролізу крохмалю, глікогену; добре засвоюється; використовується як клейка речовина в різних галузях промисловості.
- Декстриновий**, а, е.
- ДЕКСТРОЗА**, и, ж., заст. Глюкоза.
- ДЕКСТРОКАРДІЯ**, і, ж., мед. Природна аномалія, коли більша частина серця розміщена в грудній клітці з правого боку.
- ДЕКУВЕР**, а, ч. Різниця між сумою страхової оцінки і страховою сумою, що лишається на ризик страховальника.
- ДЕКУРІОН**, ч. 1. Начальник загону з десяти вершників у Стародавньому Римі. 2. Член міської ради, курії в містах Італії періоду Республіки та

Д

в провінціях періоду Римської імперії; привілейований стан.

ДЕКХЙЛДЕР, а, ч., *жкон.* Службовець біржі, що має клієнтів для брокерів.

ДЕЛАБІАЛІЗАЦІЯ, і, *жс.* лінгв. Зникнення лабіалізації.

Делабіалізований, а, е. *Делабіалізований пригослосний.*

ДЕЛАМІНАЦІЯ, і, *жс.* Один із способів гастрюляції, при якому клітини зародка діляться паралельно до його поверхні.

ДЕЛЕГАЦІЯ, і, *жс.* Група осіб, уповноважених державою, організацією, колективом представляти її інтереси на конференції, з'їзді, міжнародних переговорах тощо. *Зарубіжна делегація. Молодіжна делегація. Представницька делегація. Делегація студентів. Делегація від інституту.*

Делегат, а, ч. Виборний або призначений представник якої-небудь організації, установи, колективу. *Виборний делегат. Призначений делегат. Збори делегатів. Делегат конференції. Виступ делегата.*

Делегатка, и, *жс.*, *розм.*

Делегатський, а, е. *Делегатські збори.*

Делегований, а, е. *Делегований представник.*

Делегування, я, с. *Делегування кредиту.*

Делегувати, ую, усш. 1. Обирати або уповноважувати делегатом. *Делегувати на з'їзд. Делегувати представника. Делегувати до складу президії. Делегувати у комісію.* 2. Офіційно доручати. *Делегувати повноваження.*

ДЕЛЄЦІЯ, і, *жс.* Вид хромосомної мутації, при якому відбувається втрата внутрішньої ділянки хромосоми.

ДЕЛІВЕРІ, *невідм.*, с., *екон.* Передавання права власності на товар однією особою іншій.

ДЕЛІКАТЕС, у, ч. Вишукана, тонка страва. *Екзотичні делікатеси. Любитель делікатесів. Знатися на делікатесах. Відділ делікатесів.*

Делікатесний, а, е. *Делікатесний продукт. Делікатесні вироби. Делікатесні страви.*

ДЕЛІКАТНИЙ, а, е. 1. Ввічливий, люб'язний. *Делікатна людина.* 2. Витриманий, пристойний. *Делікатні дотепи. Делікатне слово. Делікатне ставлення. Делікатні манери. Делікатна поведінка.* 3. *розм.* Уразливий, чутливий, такий, що вимагає обережного і тактовного ставлення. *Делікатні історії. Делікатна справа. Делікатне питання. Делікатні теми.*

Делікатність, пості, *жс.* *Виявити делікатність. Делікатність ситуації.*

Делікатно. *Висловлюватися делікатно.*

ДЕЛІКТ, у, ч., *юр.* 1. Порушення закону

декхолдер — демаркація

чи правової норми, незаконні дії, що тягнуть за собою відповідальність за їх скоєння; провина, злочин. *Цивільний делікт. Міжнародний делікт.*

2. У міжнародному праві — неправомірні дії, зловживання, бездіяльність, що розцінюються як порушення норм міжнародного права або недотримання, невиконання взятих державою міжнародних зобов'язань.

Деліктний, а, е.

ДЕЛІМІТАЦІЯ, і, *жс.* Визначення напряму й проходження кордону відповідно до договору між суміжними державами. *Делімітація кордонів. Проблема делімітації.*

Делімітований, а, е. *Делімітовані кордони.*

ДЕЛІНКВЕНТ, а, ч., *юр.* 1. Правопорушник. 2. Засуджений до смертної казни.

ДЕЛІРІЙ, ю. *н.в. мед.* Порушення свідомості людини при деяких інфекційних, психічних захворюваннях, отруєннях, запальних ураженнях головного мозку тощо; хворобливе марення, що супроводжується сильними зоровими галюцинаціями.

ДЕЛІСТИНГ, у, ч. Виключення цінних паперів зі списку торгівлі на фондовій біржі після перевірки та виявлення їх незабезпеченості.

ДЕЛІЯ, і, *жс.* Довгий кожух із широкими рукавами на ведмежому або вовчому хутрі.

ДЕЛЬКРЕДЕРЕ, *невідм.*, с., *юр.* Порука комісіонера перед комітентом за виконання третьою особою договору, укладеного комісіонером для комітента; передбачає додаткову винагороду для комісіонера.

ДЕЛЬТА, и, *жс.* 1. Гирло річки з численними острівцями й протоками на замуленій низині. *Дельта Дунаю.* 2. Зміна ціни опціону на майбутню купівлю чи продаж акцій, зумовлений зміною поточних цін акцій.

Дельтовий, а, е. *Дельтові озера.*

ДЕЛЬТА... Перша частина складних слів, що позначає стан речовини.

ДЕЛЬТА-ЕЛЕКТРИНИ, ів, *мн.* (одн. дельта-електрбн, а, ч.), *фіз.* Електрони, що їх вибивають швидкі заряджені частинки з електронних оболонок атомів.

Дельта-електронний, а, е.

ДЕЛЬТА-МЕТХЛ, у, ч. Сорт латуні, сплав золотистого кольору з домішкою заліза, свинцю, марганцю і невеликої кількості нікелю та фосфору.

ДЕЛЬТАПЛАН, а, ч. Важчий за повітря, безмоторний одномісний літальний апарат із м'яким крилом трикутної

(дельтаподібної) або трапецієподібної форми, призначений для вільного польоту (ширяння) з якої-небудь висоти (гори, вежі тощо).

Дельтапланеризм, у, ч. Теорія і практика керування дельтапланами; мистецтво літання на дельтапланах.

Дельтапланерист, а, ч.

Дельтапланерійстка, и, *жс.*

Дельтапланерний, а, е. *Дельтапланерний спорт. Дельтапланерна секція.*

ДЕЛЬФІН, а, ч. Велика морська тварина-ссавець із чорною спиною та білим черевом. *Чорноморський дельфін. Вивчати дельфінів. Спостерігати за дельфінами. Дресировувати дельфінів. Приручити дельфінів.*

Дельфінарії, ю, ч. Морський акваріум, у якому утримують дельфінів з метою їх вивчення, дресировання та показу відвідувачам. *Великий дельфінарії. Вхід у дельфінарії. Екскурсія у дельфінарії. Сфотографуватися в дельфінарії.*

ДЕЛЬФІНІУМ, а, ч. Рід багаторічних трав'янистих рослин родини жовтецевих, цвіт яких нагадує за формою тіло дельфіна; живокіст. *Букет дельфініумів. Цвіт дельфініума. Вирощувати дельфініуми.*

ДЕЛЮВІЙ, ю, ч., *геол.* Відкладення на схилах та біля підніжжя гір і височин, що утворюються внаслідок змивання продуктів вивітрювання гірських порід дощовими або талими водами.

Делювіальний, а, е. *Делювіальні відкладення.*

ДЕМАГІГІЯ, і, *жс.* 1. Популярні гасла, привабливі обіцянки, викривлення фактів задля політичних та інших цілей; балачки задля корисливих цілей. *Порожня демагогія. Примітивна демагогія. Риси демагогії. Боротися з демагогією.* 2. Вимоги або міркування, що ґрунтуються на однобічному осмисленні чого-небудь.

Демагог, а, ч. 1. Той, хто використовує брехливі обіцянки, цілеспрямовано спотворює факти для досягнення певної мети. *Виступ демагога.* 2. Пустодзвін. *Жахливий демагог.*

Демагогічний, а, е. *Демагогічні обіцянки. Демагогічні промови. Демагогічні розмірковування. Демагогічний підхід. Демагогічний виступ.*

Демагогічність, пості, *жс.*

ДЕМАНТОЇД, а, ч. Мінерал із групи гранатів, яскраво-зелений різновид андрадиту.

ДЕМАРКАЦІЯ, і, *жс.* 1. Встановлення і позначення на місцевості межі між сусідніми державами. *Демаркація*

- державних кордонів. 2. мед. Відмежування відмерлих ділянок від здорових. *Чітка демаркація.*
- Демаркаційний, а, е. *Демаркаційна лінія.*
- ДЕМАРКЕТИНГ, у, ч., екон. Діяльність, що спрямована на зниження попиту на товари при зниженні їх виробництва.
- Демаркетинговий, а, е. *Демаркетингові явища.*
- ДЕМАРШ, у, ч. Дії, заходи держави, дипломатично скеровані на те, щоб застерегти від певних дій іншу державу, домогтися яких-небудь поступок.
- ДЕМАСКУВАННЯ, я, с. Порухення маскування; виявлення замаскованих об'єктів. *Демаскування демагогії.*
- Демаскований, а, е.
- Демаскувати, ую, уеш. Знімати, знищувати, порушувати маскування.
- ДЕМАТЕРІАЛІЗАЦІЯ, ї, ж., книжн. Утрата матеріальних, речовинних форм.
- Дематеріалізований, а, е.
- ДЕМЕКОЛБГІЯ, ї, ж. Екологія популяцій; вивчає прями й зворотні зв'язки популяцій із середовищем та внутрішньопопуляційні процеси.
- ДЕМЕНЦІЯ, ї, ж., мед. Набуте недомумство. *Ознаки деменції.*
- Деменційний, а, е. *Деменційні явища.*
- ДЕМЕРЕДЖ, у, ч., фін. Штраф за простій судна, вагона понад обумовлений договором термін.
- ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЯ, ї, ж. Ліквідація на основі міжнародного договору військових укріплень і споруд на певній території, а також заборона утримувати на ній військові бази та збройні сили, розміщувати певні види зброї, розвивати оборонну промисловість тощо. *Демілітаризація країни.*
- Демілітаризований, а, е. *Демілітаризована зона.*
- Демілітаризувати, ую, уеш. Здійснювати демілітаризацію; роззброювати.
- ДЕМІМБНД, у, ч. Середовище жінок легкої поведінки, які намагалися наслідувати звички, спосіб життя світської верхівки.
- ДЕМІНУТИВ, а, ч., лінгв. Суфікс зменшувально-пестливого значення, а також слово із таким суфіксом.
- Демінутивний, а, е. *Демінутивний суфікс. Демінутивна фойїа іменника.*
- ДЕМІСЕЗОННИЙ, а, е. Придатний для носіння навесні й восени (про верхній одяг, взуття). *Демісезонне пальто. Демісезонні туфлі.*
- ДЕМІСІЯ, ї, ж., заст. Відставка. *Клопотатися про демісію.*
- демаркаційний — **ДЕМОНСЬКИЙ**
- ДЕМІСТИФІКАЦІЯ, ї, ж. Звільнення кого-, чого-небудь від містики, містифікації. *Демістифікація історії.*
- ДЕМІУРГ, а, ч., філос. І. Бог, творець світу. 2. Творча сила, Творець.
- ДЕМОБІЛІЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Переведення збройних сил і економіки країни з військового стану на мирний. 2. Звільнення із збройних сил військовослужбовців після закінчення війни, строку військової служби або у зв'язку зі скороченням чисельності збройних сил.
- Демобілізаційний, а, е. *Демобілізаційне посвідчення.*
- Демобілізований, а, е. *Демобілізовані солдати.*
- Демобілізувати, ую, уеш. Здійснювати демобілізацію (у 2 знач.). *Демобілізувати рядових.*
- ДЕМОГРАФІЯ, ї, ж. Сукупність знань про народонаселення, його чисельність, географічний розподіл і склад, процеси відтворення й зменшення кількості населення (народжуваність, смертність, тривалість життя) та залежність складу і руху населення від соціально-економічних і культурних факторів. *Сучасна демографія. Фахівець із демографії. Проблеми демографії. Демографія України. Демографія міст.*
- Демограф, а, ч. Фахівець із демографії. *Відомий демограф. Точка зору демографа. Твердження демографа.*
- Демографічний, а, е. *Демографічна статистика. Демографічна ситуація. Демографічна криза. Демографічне районування. Демографічний потенціал регіону. Демографічна конференція. Демографічний вибух.*
- ДЕМОДЕКІЗ, у, ч. Інвазійна хвороба тварин, іноді людини, що характеризується почервонінням шкіри, випаданням всхося, появою струнів.
- ДЕМОДУЛЯЦІЯ, ї, ж., радіо. Те саме, що детектування.
- Демодуляційний, а, е.
- Демодулятор, а, ч. Пристрій зв'язку для перетворення модульованих коливань високої частоти на коливання з частотою модулюючого сигналу.
- ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ, ї, ж. Запровадження принципів демократії, перебудова держави, суспільства на демократичних засадах, за принципами народовладдя, свободи і рівності громадян. *Широка демократизація. Послідовна демократизація. Демократизація суспільства. Демократизація всіх сфер суспільного життя. Демократизація системи управління. Процес демократизації. Здійснювати демократизацію.*
- Д**
- Демократизований, а, е. *Демократизоване суспільство.*
- Демократизувати, ую, уеш. Здійснювати демократизацію. *Демократизувати виборчу систему. Демократизувати верхні органи влади.*
- ДЕМОКРАТИЗМ, у, ч. 1. Наявність демократії, народовладдя, свободи і
- рівності громадян. *Справжній демократизм. Демократизм устрою. Риси демократизму. Досягти демократизму. 2. Простота у стосунках із людьми, демократичність. Демократизм у способі життя. Демократизм у стосунках із оточуючими.*
- ДЕМОКРАТІЯ, ї, ж. 1. Форма управління, політичний лад, побудований на визнанні народу як джерела влади, на принципах рівності і свободи. *Народна демократія. Справжня демократія. Прихильник демократії. Боротьба за демократію. Принципи демократії. 2. Форма, принцип керівництва яким-небудь колективом, при якому забезпечується активність і широка участь цього колективу у здійсненні всіх заходів. Повна демократія. Домагатися демократії.*
- Демократ, а, ч. 1. Прихильник політичного устрою, заснованого на принципах народовладдя. *Справжній демократ. Послідовний демократ. Погляди демократа. 2. Член демократичної партії. 3. Людина демократичних поглядів, способу життя, поведінки.*
- Демократичний, а, е. 1. Заснований, побудований на принципах демократії; який здійснює демократію. *Демократичне суспільство. Демократична держава. Демократичний устрій. Демократичний спосіб господарювання. Демократичний рух. 2. Який підтримує принципи демократії. Демократичні традиції. Демократичні погляди. 3. Що стос, широких верств трудового народу. Демократичний глядач.*
- Демократичність, пості, ж. *Демократичність культури.*
- Демократично. *Вирішувати питання демократично. Демократично обраний директор.*
- Демократка, и, ж.
- ДЕМОН, а, ч. 1. У давньогрецькій міфології — нижче божество, злий дух, інколи доброзичливий до людей; волюдіє надлюдською силою; належить до невидимого світу. 2. *перен., заст.* Уособлення якоїсь вади, пристрасті і т. ін. *Демон упертості.*
- Демонічний, а, е. *Демонічні сили.*
- Демонський, а, е. *Демонський усміх. Демонська злість.*

Д

ДЕМОНЕТИЗАЦІЯ, і, ж., екон. 1. Позбавлення законодавчим шляхом монет сили законного платіжного засобу. 2. Поступова втрата грошовим металом функції грошей. *Демонетизація золота.*

ДЕМОНОЛАТРІЯ, і, ж. Поклоніння духам.

ДЕМОНОЛОГІЯ, і, ж. Релігійне вчення про демонів, що виникло на основі первісної віри в духів. *Слов'янська демонологія.*

Демонологічний, а, е.

ДЕМОНОМАНІЯ, і, ж. Психічний розлад у людини, яка гадає, що в ній сидить злий дух.

ДЕМОНОПОЛІЗАЦІЯ, і, ж. Позбавлення кого-, чого-небудь права на монополію. *Концепція демонополізації.*

Демонополізований, а, е.

Демонополізувати, ую, уеш. *Демонополізувати паливно-енергетичну сферу.*

ДЕМОНСТРАТИВНИЙ, а, е. 1. Який здійснюється з метою демонстрації (у 3 знач.). *Демонстративна відмова.* 2. Який любить виставляти напоказ свої чесноти, переваги. 3. Який є демонстрацією (у 4 і 5 знач.), пов'язаний з демонстрацією.

Демонстративність, ності, ж.

Демонстративно. *Поводитися демонстративно. Демонстративно вийти із залу.*

ДЕМОНСТРАЦІЯ, і, ж. 1. Процесії, мітинги людей на знак вираження яких-небудь громадсько-політичних настроїв. *Політична демонстрація. Демонстрація протесту. Брати участь у демонстрації. Вийти на демонстрацію.* 2. Наочний метод навчання, публічний показ чого-небудь. *Демонстрація нових товарів. Демонстрація верхнього одягу. Демонстрація фільму. Демонстрація досліду. Демонстрація діапозитивів.* 3. Вияв, свідчення (часто протесту, незгоди, неприязні) чого-небудь. *Демонстрація можливостей організму. Демонстрація дружби. Демонстрація відданості.* 4. Загрозливі дії з боку якоїсь держави. 5. Маневр флоту, авіації чи сухопутних військ на другорядному напрямку для відвернення уваги від напрямку головного удару.

Демонстрант, а, ч. Учасник демонстрації (у 1 знач.). *Урочисті демонстранти. Колона демонстрантів.*

Демонстрантка, и, ж.

Демонстрантський, а, е. *Демонстрантська колона.*

Демонстратор, а, ч. Особа, яка публічно

демонетизація — денатурація

показує, демонструє що-небудь (напр., товар на виставці). *Демонстратор художніх виробів. Демонстратор нових приладів.*

Демонстраторка, и, ж.

Демонстраційний, а, е. *Демонстраційний стіл. Демонстраційний зал. Демонстраційний політ.*

Демонстрований, а, е.

Демонстрування, я, с. *Демонстрування експонатів. Демонстрування фільму.*

Демонструвати, ую, уеш. 1. Брати участь у демонстрації, масовому поході з метою вираження суспільно-політичних настроїв. *Демонструвати проти запровадження нового закону.* 2. Публічно показувати наочним способом. *Демонструвати нові товари. Демонструвати нові моделі одягу. Демонструвати досліди. Демонструвати кінокартину.*

3. Навмисно підкреслювати, виставляти напоказ. *Демонструвати свої переваги. Демонструвати знання. Демонструвати зацікавленість у справі. Демонструвати ставлення. Демонструвати втому.*

ДЕМОНТАЖ, у, ч., техн. Розбирання на окремі частини машин, апаратів, споруд і т. ін., а також зняття їх із фундаменту. *Частковий демонтаж. Демонтаж механізмів.*

Демонтажний, а, е. *Демонтажні роботи.* Демонтажник, а, ч. Той, хто здійснює демонтаж, займається демонтажуванням. *Бригада демонтажників.*

Демонтований, а, е. *Демонтовані механізми.*

Демонтування, я, с. *Демонтування установки.*

Демонтувати, ую, уеш. Здійснювати демонтаж. *Демонтувати завод. Демонтувати кран.*

ДЕМОРАЛІЗАЦІЯ, і, ж. 1. Занепад моральності; моральний розклад. *Деморалізація суспільства.* 2. Спад духовних сил, дисципліни; втрата здатності до дії. *Деморалізація війська.*

Деморалізований, а, е. *Деморалізована молодь.*

Деморалізувати, ую, уеш. Спричиняти деморалізацію. *Деморалізувати колектив.*

ДЕМОС, у, ч., книжн. 1. У Стародавній Греції — народ, основна частина вільного повноправного населення, що протистояла аристократії. 2. *перен.* Непривілейована частина населення країни; прості люди.

ДЕМОТИЧНЕ ПИСЬМО, **ДЕМОТИЧНА ГРАФІКА** — графічний різновид єгипетського письма (скорописна форма).

ДЕМПІНГ, у, ч., екон. Продаж товарів на ринках інших країн за значно нижчими цінами, ніж на внутрішньому і світовому ринках із метою витіснення конкурентів. *Валютний демпінг. Займатися демпінгом. Брати участь у демпінгу.*

Демпінговий, а, е. *Демпінгова політика. Демпінгова ціна.*

ДЕМПФЕР, а, ч. 1. *техн.* Пристрій для зменшення розмаху механічних коливань чи запобігання таким коливанням в електровимірвальних приладах, електромашинах, двигунах внутрішнього згоряння тощо. 2. *муз.* Пристрій у багатострунних музичних інструментах для зменшення амплітуди звукових коливань.

Демпферний, а, е.

Демпфірувати, ую, уеш. Заспокоювати демпфером механічні коливання.

Демпфування, я, с.

ДЕМУЛЬТИПЛІКАТОР, а, ч., техн. Пристрій для підвищення тягового зусилля автомобіля за рахунок зниження швидкості руху.

Демультіплікаторний, а, е. *Демультіплікаторний пристрій.*

ДЕМУНІЦІПАЛІЗАЦІЯ, і, ж, юр.

Повернення муніципалізованого майна попереднім власникам; продаж муніципальних підприємств приватним фірмам, окремим підприємцям тощо.

Демуніціпований, а, е. *Демуніціповане майно.*

Демуніціповувати, ую, уеш. Здійснювати демуніціпованість. *Демуніціповувати будівлі.*

ДЕМУТАЦІЯ, і, ж., спец. Зміна рослинного й тваринного світу, що відбувається після його порушення, в напрямку відновлення попереднього складу угруповань.

ДЕНАТУРАЛІЗАЦІЯ, і, ж. 1. *юр.* Один із видів втрати громадянства; позбавлення громадянства, набутого шляхом натуралізації, або вихід із нього. 2. *екон.* Заміна натуральних відносин у господарстві грошовими. 3. *екол.* Зміна природних властивостей екосистем, їх біогенотичне спрощення, збіднення складу, порушення зв'язків між їхніми компонентами тощо, яке відбувається внаслідок різноманітного антропогенного впливу.

Денатуралізований, а, е. *Денатуралізовані відносини.*

Денатуралізувати, ую, уеш, *юр., екон.*

ДЕНАТУРАЦІЯ, і, ж., спец. Зміна властивостей білкових речовин під впливом біохімічних процесів, що зумовлює зміну фізичних і біо-

- логічних властивостей біополімеру. *Теплова денатурація. Денатурація білка. Денатурація спирту.*
- Денатурант, у, ч. Речовина, якою денатурують спирт.
- Денатурат, у, ч. Етиловий спирт-сирець, до якого додають неприємні на запах і смак речовини, що розчиняються в ньому і роблять його непридатним до пиття; застосовують для технічних потреб як розчинник і політур.
- Денатуратник, а, ч. Той, хто виготовляє денатурат.
- Денатураційний, а, е.
- Денатурований, а, е. *Денатуровані білки; денатурований спирт.*
- Денатурування, я, с. *Денатурування спирту.*
- Денатурувати, ую, усш. Піддавати денатурації. *Денатурувати білки.*
- ДЕНАЦИФІКАЦІЯ, ї, жс., політ. Система заходів, спрямованих на ліквідацію наслідків нацизму у державному, громадсько-політичному та економічному житті Німеччини після повалення гітлерівської диктатури. *Денацифікація політики. Проблеми денацифікації.*
- Денацифікаційний, а, е. *Денацифікаційний процес.*
- Денацифікований, а, е.
- Денацифікувати, ую, усш. Здійснювати денацифікацію, викоринювати нацизм.
- ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ, і, жс. 1. Втрата етнічною спільнотою частини або всіх національних особливостей (мови, культури і т. ін.), що призводить до розпаду системних зв'язків усередині неї. *Денаціоналізація українського народу.* 2. Цілеспрямована політика панівної нації, що має на меті примусити підлеглі народи зректися своєї самобутності. 3. Ліквідація державної власності на засоби виробництва і майно та повернення їх колишнім приватним власникам. *Денаціоналізація землі.*
- Денаціоналізований, а, е. *Денаціоналізовані національні меншини.*
- Денаціоналізувати, ую, усш. *Денаціоналізувати будівлі.*
- ДЕНДІ, невідм., ч. Вишукано, пишно і модно одягнена людина; франт. *Блискучий денді.*
- ДЕНДРАРІЙ, ю, ч. Ділянка парку або саду, у якому вирощують різні дерева і кущі з науково-дослідною метою. *Старовинні дендрарії Греції.*
- ДЕНДРИТ, у, ч. 1. *анат.* Чутливий відросток у розгалуженнях нервової клітини; сприймає нервові імпульси від інших нейронів чи рецепторних клітин і проводить їх денатурант — дентгікули до тіла клітин. 2. *геол.* Не завершені у своєму розвитку кристали чи агрегати з кристалів якого-небудь мінералу, що зрослися, мають розгалужену форму плоских гілок, листка папороті і т. ін.; утворюються в несприятливих для росту кристалів умовах (напр., у тонких тріщинах, в'язкому середовищі). 3. Розвинені чи незавершені в розвитку кристали деревоподібної форми литих металів (головним чином у сталі), які утворилися при ствердінні цих металів. 4. В електроніці — стрічкоподібні кристали германію, кремнію, які утворюються з переохолодженого розплаву; застосовують для виготовлення мікросплавних транзисторів.
- Дендритний, а, е, спец. Який має розгалуження деревоподібної форми; розгалужений.
- ДЕНДРО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «дерево».
- ДЕНДРОГРАФІЯ, ї, жс. Опис дерев.
- ДЕНДРОКЛІМАТОЛІПІЯ, ї, жс. Розділ дендрохронології, що вивчає закономірності утворення річних шарів деревних порід для визначення клімату в минулі геологічні епохи.
- ДЕНДРОЛІТ, у, ч. Викопне скам'яніле дерево.
- ДЕНДРОЛОГІЯ, ї, жс. Розділ ботаніки, який вивчає деревні й кущові рослини, їх морфологію, систематику, екологію, фітоценологію і використання в народному господарстві.
- Дендролог, а, ч.
- Дендрологічний, а, е. *Дендрологічна колекція.*
- ДЕНДРОМЕТРІЯ, ї, жс. Облік і матеріальна оцінка лісу.
- Дендрометр, а, ч. Прилад для вимірювання висоти і об'єму дерев.
- Дендрометричний, а, е. *Дендрометричні дані.*
- ДЕНДРОПАРК, у, ч. Великий парк ландшафтного типу, у якому вирощують багато видів деревних і кущових рослин як місцевої флори, так і інших біогеографічних зон; створюють на базі природних ділянок лісу і штучного дендрарію. *Відпочивати в дендропарку.*
- ДЕНДРОХРОНОЛОГІЯ, і, жс. Наука про методи датування археологічних знахідок, історичних подій та природних явищ шляхом аналізу річних кілець деревини.
- Дендрохронологічний, а, е. *Дендрохронологічний аналіз.*
- ДЕНЗБМЕТР, а, ч. Прилад для визначення повітропроникності паперу.
- ДЕНТРИФІКАЦІЯ, і, жс., хім. Природний процес відновлення мікроорганізмами нітратів ґрунту до вільного азоту; знижує родючість ґрунту.
- ДЕНОБІЛІТАЦІЯ, ї, жс. Позбавлення шляхетства, дворянства.
- ДЕНОМІНАЦІЯ, і, жс., фін. 1. Зміна номінальної вартості грошових знаків з метою впорядкування грошового обігу і спрощення розрахунків. *Процес деномінації. Причини деномінації. Закон про деномінацію. Здійснювати деномінацію гривні.* 2. Один із типів релігійних організацій, що постає як проміжна ланка між сектою і церквою і перебуває на стадії становлення.
- Деномінаційний, а, е.
- Деномінований, а, е.
- ДЕНОНСАЦІЯ, і, жс., дипл. Відмова держави від двостороннього або вихід із багатостороннього договору з попередженням, здійсненим у порядку, передбаченому в цьому договорі.
- Денонсований, а, е. *Денонсований договір.*
- Денонсування, я, с.
- Денонсувати, ую, усш. Оголошувати договір недійсним, таким, що втратив свою силу, чинність.
- ДЕНОТАТ, а, філол., лінгв. Предмет як об'єкт позначення за допомогою знаків, у тому числі — мовних.
- ДЕНСИМЕТРІЯ, і, жс., фіз. Вимірювання відносної густини рідин і твердих тіл. *Методи денсиметрії.*
- Денсиметр, а, ч., техн. Прилад для визначення відносної густини рідин і твердих тіл. *Вимірювання денсиметром.*
- ДЕНСИТОМЕТРІЯ, і, жс., фіз., фот., мед. Вимірювання поглинання і розсіювання світла проявленими фотоматеріалами. *Ультразвукова денситометрія.*
- Денситометр, а, ч. Прилад для вимірювання оптичної густини пошорніння на світлочутливому шарі фотографічних матеріалів. *Покази денситометра.*
- ДЕНТАЛЬНИЙ, а, е, лінгв. Зубний. *Дентальний пригословний.*
- ДЕНТИАТРІЯ, ї, жс. Учення про хвороби зубів та методи їх лікування. *Основи дентиатрії. Вивчати дентиатрію.*
- ДЕНТИКУЛИ, ів, мн. архіт. Зубчики, ряд невеликих прямокутних виступів

Д

ДЕНІМ, у, ч. Джинсова тканина. *Синій дечім. Білий дечім. Одяг із деніму. Мода на денім.*

ДЕНІТРАЦІЯ, ї, жс., хім. Виділення нітрогрупи з органічної сполуки.

Денітрований, а, е.

дентин — депортувати

- на карнизі в іонічному, коринфському та одному з варіантів римсько-дорійського ордеру.
- ДЕНТИН**, у, ч. Міцна кісткоподібна тканина — основна маса зуба людини і тварин. *Руйнування дентину*.
- ДЕНУДАЦІЯ**, і, ж., геол. Сукупність природних процесів руйнування гірських порід та перенесення продуктів руйнування в нижчі місця.
- Денудацийний**, а, е. *Денудацийні процеси*.
- ДЕОНТОЛОГІЯ**, і, ж. 1. Розділ етики, що вивчає проблеми обов'язку, сферу обов'язкового, всі форми моральних вимог та співвідношення їх. *Засновник деонтології. Засади деонтології. 2. Професійна етика медичних працівників, принципи поведінки медичного персоналу, спрямовані на максимальне підвищення користності лікування. Медична деонтологія. Курс деонтології. Принципи деонтології. Важливість деонтології. Вивчення деонтології.*
- Деонтологічний**, а, е. *Деонтологічні засади*.
- ДЕПАЛАТАЛІЗАЦІЯ**, і, ж., лінгв. Зникнення палаталізації; диспалаталізація — втрата м'якості приголосними.
- Депалаталізований**, а, е. *Депалаталізований приголосний*.
- ДЕПАРАФІНІЗАЦІЯ**, і, ж. Добування парафіну й церезину з нафтових продуктів для поліпшення їхньої якості.
- ДЕПАРТАМЕНТ**, у, ч. 1. Відділ міністерства, іншої адміністративної або судової установи, а також самостійний орган управління. *Департамент житлового господарства. Департамент поліції. Департамент землеробства. Департамент народної освіти. Співробітник департаменту.*
2. Назва відомства, міністерства в деяких державах. *Державний департамент США. Федеральний департамент закордонних справ Швейцарії.*
3. Адміністративно-територіальна одиниця в деяких державах.
- Департаментський**, а, е. *Департаментський працівник*.
- ДЕПАРТИЗАЦІЯ**, і, ж., політ., юр. Усунення впливу політичних партій, заборона їхньої діяльності в державних установах. *Департизація органів влади*.
- Департизований**, а, е.
- Департизувати**, ую, уєш. *Департизувати уряд*.
- ДЕПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ**, і, ж. 1. мед. Порушення самосвідомості. 2. філос., соц. Надзвичайні форми відчуження, стандартизації особистості.
- Деперсоналізований**, а, е.
- ДЕПЕША**, і, ж. Термінове офіційне повідомлення; донесення. *Важлива депеша. Дипломатична депеша. Отримати депешу. Передати депешу. Шифрована депеша. Велика депеша. З'явитися з депешою.*
- ДЕПІГМЕНТАЦІЯ**, і, ж., біол., мед. Утрата нормальної пігментації.
- Депігментаційний**, а, е. *Депігментаційні явища*.
- ДЕПІЛЯЦІЯ**, і, ж. Видалення волосся на тілі людини з лікувальною або косметичною метою. *Косметична депіляція. Процедура депіляції. Крем для депіляції.*
- Депіляційний**, а, е. *Депіляційні засоби*.
- ДЕПБ**, невідм., с. 1. Транспортне виробниче підприємство, яке забезпечує експлуатацію, періодичний ремонт, утримування та обслуговування рухомого складу (локомотивів, вагонів і т. ін.). *Трамвайне депо. Пожежне депо.* 2. Споруда для пожежних машин і пристосувань для гасіння вогню. *Пожежне депо.* 3. фізіол. Органи-резервуари в людини і вищих тварин, що можуть зберігати ізольовану від загального кровообігу частину (до 50%) усієї крові (селезінка, печінка, шкіра).
- Деповець**, вця, ч., розм. Працівник депо.
- Деповський**, а, е, розм. *Деповський ремонт*.
- ДЕПОЗИТ**, у, ч. 1. Гроші або цінні папери, адресовані через кредитну установу (банк, ощадкасу, нотаріальну контору) кредиторів, а також сама операція з грішми або цінними паперами. *Відкрити депозит. Деповексель. Імпортний депозит. Процент від депозиту. Покласти гроші на депозит. Процентні ставки за депозитами.* 2. Вклади організацій, установ, громадян у банках і ощадних касах.
- Депозитарій**, ю, ч. 1. Фізична або юридична особа, що зберігає депозити. *Депозитарій банку. Бути депозитарієм.* 2. Держава, міжнародна організація, що зберігає оригінальний текст міжнародного договору, документи про його ратифікацію тощо. *Депозитарій конвенції. Призначити депозитарієм. Затвердити депозитарієм.* 3. Сховище коштовностей та ін. цінностей.
- Депозитарний**, а, е.
- Депозитний**, а, е. *Депозитний сертифікат. Депозитна каса. Депозитне свідоцтво. Депозитний банк. Депозитний процент. Депозитний рахунок. Депозитні операції. Депозитні ресурси. Депозитний вклад.*
- Депозитор**, а, ч. Вкладник депозиту.
- Стати депозитором. Грошова сума депозитора. Діяти в інтересах депозитора.*
- ДЕПОЛІТИЗАЦІЯ**, і, ж. Послаблення політичної активності; усунення впливу політичних партій у державних установах і т. ін. *Деполітизація населення. Деполітизація в навчанні. Деполітизація армії.*
- Деполітизований**, а, е. *Деполітизована судова влада.*
- Деполітизувати**, ую, уєш. *Деполітизувати економіку.*
- ДЕПОЛЯРИЗАЦІЯ**, і, ж., фіз. Усунення або послаблення гальванічної поляризації чи поляризації світла.
- Деполаризатор**, а, ч. Додаткова речовина (сильний окислювач), яку вводять у гальванічний елемент для послаблення поляризації.
- ДЕПОНЕНТ**, а, ч. 1. Фізична або юридична особа, що внесла цінності в депозит державної установи. *Картка депонента. Грошова сума депонента. Бути депонентом. Зацікавити депонента.* 2. Особа, якій має бути виплачена установою або підприємством певна сума, не сплачена в належний термін. *Підпис депонента. Видати гроші депонентіві.* 3. розм. Картка працівника, який не одержав зарплату. *Гроші на депоненті. Зняти з депонента.*
- Депонентський**, а, е.
- Депонований**, а, е. *Депонована стаття.*
- Депонування**, я, с. *Депонування коштів. Вдатися до депонування.*
- Депонувати**, ую, уєш. 1. Вносити депозит. 2. Віддавати на зберігання. *Депонувати гроші. Депонувати рукопис. Депонувати документ.*
- ДЕПОПУЛЯЦІЯ**, і, ж. Зменшення кількості особин якого-небудь одного виду організмів чи звужене його відтворення. *Депопуляція сільського населення.*
- ДЕПБРТ**, у, ч., фін. Угода на певний термін, яку укладають на фондовій біржі, розраховуючи на зниження курсу цінних паперів і одержання курсової різниці.
- ДЕПОРТАЦІЯ**, і, ж. Примусове переселення окремих осіб, груп, народів за межі певного регіону, держави тощо; вислання з країни. *Депортація цілого народу. Депортація певної особи.*
- Депортований**, а, е. *Депортована сім'я.*
- Депортувати**, ую, уєш. *Депортувати з країни.*
- ДЕПРЕСІЯ**, і, ж. 1. Хворобливий стан пригломшеності, пригнічення, скорботи. *Сильна депресія. Глибока депресія. Внутрішня депресія. Повна депресія. Часткова депресія. Впасти у депресію.* 2. Застій у якій-небудь галузі

супільної діяльності. *Економічна депресія. Політична депресія. Роки депресії. Подолати депресію.*

3. Зона зниженого атмосферного тиску або низького рівня барометра.

4. Зниження земної Поверхні, незалежно від її форми й походження, обмежене майже з усіх боків підвищеними ділянками; западина, дно якої лежить нижче рівня моря.

5. Явище пригніченості росту й розвитку та врожайності рослин.

6. Розрідження повітря для провітрювання у підземних гірничих виробках за допомогою всмоктувального вентилятора.

Депресанти, ів, мн. (одн. депресант, у, ч.).

1. *гірн.* Речовини, які використовують для флотації корисних копалин і які забезпечують вилучення одних мінералів та осідання інших.

2. *мед.* Лікарські речовини, що притамовують психічні збудження.

Депресивний, а, е. *Депресивний стан. Депресивний синдром. Депресивний психоз. Депресивна економіка.*

Депресивно. *Депресивно впливати.*

Депресійний, а, е. *Депресійний стан економіки.*

Депресорний, а, е, *мед.* Який знижує артеріальний тиск і зменшує кількість скорочень серця. *Депресорний рефлекс.*

Депресування, я, с., *гірн.* Приглушення флотації одних мінералів за допомогою особливих речовин — депресантів (у 1 знач.) (вапно, ряд солей, газів) для вилучення інших мінералів.

ДЕПУТАТ, а, ч. 1. Член органу державної влади, обраний виборцями. *Кандидат у депутати. Депутат міської влади. Народний депутат. Обов'язки депутата. Права депутата.* 2. Обрана або виділена особа, уповноважена для виконання якого-небудь доручення. *Депутат на збори. Депутат від трудового колективу.*

Депутатка, и, ж., *розм.* *Звернутися до депутатки.*

Депутатський, а, е. *Депутатський корпус. Депутатський мандат. Депутатський запит. Депутатська недоторканність.*

Депутація, і, ж. Група обраних або виділених представників, що діє за дорученням якого-небудь колективу або організації, представляє їх інтереси у вищих інстанціях тощо. *Представницька депутація. Депутація від інституту. Прийняти депутацію. Брати участь у депутації. Депутація з трьох осіб.*

ДЕРАПАЖ, у, ч. Ковзання задньої частини автомобіля під час їзди по слизькій дорозі.

ДЕРАТИЗАЦІЯ, і, ж. Суккупність заходів, спрямованих на знищення гризунів, які є носіями інфекційних хвороб

леспресія тварин, дерматозів, шкоди сільському господарству. Запобіжна дератизація. Винищувальна дератизація. Заходи дератизації. Дератизація приміщень.

Дератизаційний, а, е. *Дератизаційні роботи.*

Дератизований, а, е. *Дератизоване приміщення.*

Дератизувати, ую, усп.

ДЕРБІ, *невідм., с.* Змагання для три- і чотирирічних рисистих і скакових коней.

Дербіст, а, ч. Спортсмен, який бере участь у дербі.

ДЕРВІШ, а, ч. Мусульманський чернець-жебрак; злидений мандрівний аскет-мистик. *Святий дервіш.*

ДЕРЕАЛІЗАЦІЯ, і, ж., *мед.* Почуття відчуження від реального світу, що виникає при деяких психічних захворюваннях (шизофренії, епілепсії і т. ін.).

ДЕРЕЛІКЦІЯ, і, ж. Покинення судна екіпажем при загрозі загибелі, яке здійснюється за наказом капітана, коли вичерпані всі можливості боротьби за врятування судна або при виникненні раптовій небезпеці.

ДЕРИВАТИВ, а, ч. Документ встановленої форми, що засвідчує право та (або) зобов'язання придбати чи продати в майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах. *Валютний дериватив. Фондовий дериватив. Товарний дериватив.*

ДЕРИВАТОР, а, ч., *техн.* Прилад для визначення напрямку дотичних і нормалей у окремих точках довільних кривих, що застосовується як засіб механізації креслярсько-конструкторських робіт.

ДЕРИВАЦІЯ, і, ж., *спец.* 1. Відведення води від головного руслу річки в бік по каналу. 2. Систематичне бокове відхилення артилерійських снарядів і куль нарізної зброї від площини стрільби при їх руху в повітрі по не-вертикальних траєкторіях. 3. Утворення похідних слів від слова-осно-ви за допомогою афіксів відповідно до словотвірних моделей певної мови. *Закони деривації.*

Дериват, а, ч. Похідне від чого-небудь первинного (в хімії, лінгвістиці, ґрунтознавстві і т. ін.).

Дериваційний, а, е. *Дериваційний словник. Дериваційна основа. Дериваційні явища.*

ДЕРИК, а, ч., *техн.* Вантажопіднімальний кран зі стрілою та опорною поворотною шоголю, розкріпленою підкосами чи розтяжками.

ДЕРМА, и, ж. Сполучнотканинна частина шкіри людини і хребетних

тварин, розташована під епідермісом. *Шари дерми.*

ДЕРМАТИТ, у, ч., *мед.* Запальне захворювання шкіри, спричинюване дією різних зовнішніх шкідливих факторів. *Алергічний дерматит. Діагностувати дерматит. Лікування дерматиту.*

ДЕРМАТИЗ, у, ч., *мед.* Загальна назва різноманітних захворювань шкіри. *Алергічний дерматоз. Пухирчастий дерматоз.*

ДЕРМАТИН, у, ч. Просочена нітроцеллозою тканина, схожа на шкіру або на клейонку; штучна шкіра; використовують для виготовлення обкладинок книжок, галантерейних виробів, для оббивання меблів, сидіння автомобілів тощо. *Чорний дерматин. Оббитий дерматином. Виробництво дерматину.*

Дерматиновий, а, е. *Дерматиновий футляр.*

ДЕРМАТО... Перша частина складних слів, що означає «шкіра», «шкірна хвороба».

ДЕРМАТОГЕН, у, ч., *біол.* Зовнішній щільний шар клітин первинної твірної тканини рослин.

ДЕРМАТОГЛІФІКА, и, ж. Наука, що вивчає візерунки шкірного рельєфу, утворені папілярними лініями.

ДЕРМАТОЛОГІЯ, і, ж. Галузь медицини, яка вивчає будову і фізіологічні функції шкіри, досліджує причини та перебіг шкірних захворювань, розробляє методи їх діагностики, профілактики та лікування. *Сучасна дерматологія. Конференція з дерматології. Спеціалізуватися в дерматології. Вивчати дерматологію.*

Дерматолог, а, ч. *Досвідчений дерматолог. Кабінет дерматолога. Рекомендації дерматолога. Стати дерматологом. Консультуватися в дерматологію.*

Дерматологічний, а, е. *Дерматологічна клініка. Дерматологічне відділення.*

ДЕРМАТОМ, а, ч. Шкірна пластинка — первинний зачаток дерми.

ДЕРМАТОМЦЕТИ, ів, мн. Грибки, що паразитують у шкірі, волосся, нігтях.

Д

- Дерматомікоз, у, н мед. Грибкові захворювання шкіри та її придатків, спричинюване патогенними і умовно патогенними грибами — дерматомицетами.
- ДЕРМОГРАФІЗМ, у, ч., мед. Судинна реакція шкіри, що полягає в появі червоної, білої чи набряклої смуги на місці її механічного подразнення; один із показників стану вегетативної нервової системи.
- ДЕРМОЇД, а, ч, у мед. Мішкоподібна пухлина, стінка якої за будовою нагадує шкіру; дермоїдна кіста.
- ДЕРМОКОСМЕТОЛОГІЯ, ї, ж. Галузь косметології, що розробляє засоби усунення вад шкіри.
- Дермокосметолог, а, ч. Консультація дермокосметолога.
- Дермокосметологічний, а, е. Дермокосметологічні засоби.
- ДЕРОГАЦІЯ, і, ж. Часткове скасування старого закону.
- ДЕСАНТ, у, ч. 1. Висадка війська з літака, морського судна і т. ін. на територію, зайняту противником для ведення там бойових дій. 2. Війська, призначені для висадки або висаджені на територію, зайняту противником, для ведення там бойових дій. 3. перен. Група осіб, що перебуває де-небудь з якоюсь метою. *Науковий десант. Журналістський десант. Трудовий десант.*
- Десантний, а, е. Десантні групи. Десантні війська.
- Десантник, а, ч. 1. Боєць десантної групи, учасник десанту; військово-службовець десантних військ.
- Десантування, я, с. Підготовка до десантування.
- Десантувати, ую, уеш. 1. Переміщати і висаджувати війська на територію, зайняту противником, для ведення там бойових дій. *Десантувати загін парашутистів.* 2. перен. Висаджувати групу осіб де-небудь із якоюсь метою. *Десантувати дослідників на найпівнічній точці Землі.*
- ДЕСЕГРЕГАЦІЯ, ї, ж., політ. Скасування, усунення сегрегації; відмова від політики поділу населення за расовими ознаками.
- ДЕСЕЛЕРОМЕТР, а, ч. Прилад, яким вимірюють зменшення швидкості автомобіля чи іншого транспортного засобу за одиницю часу. *Маятниковий деселерометр. Інерційний деселерометр.*
- ДЕСЕНСІБІЛІЗАЦІЯ, і, ж. І. біол., мед. Зменшення або усунення підвищеної чутливості організму людини чи тварини до повторного введення хімічних (перев. білкових) речовин, що спричиняють алергічний стан. 2. фот. Зменшення світло- і кольороцугливості фотографічних матеріалів.
- Десенсибілізатор, а, ч. Речовина, лікарський засіб, що попереджують або послаблюють вияви алергії.
- Десенсибілізований, а, е.
- Десенсибілізувальний, а, е. Десенсибілізувальний засіб.
- Десенсибілізувати, ую, уеш.
- ДЕСЕРТ, у, ч. Солодка страва — фрукти, компоти і т. ін., які подаються наприкінці обіду. *Подати морозиво на десерт.*
- Десертний, а, е. Десертні страви. Десертні вина. Десертна ложка.
- ДЕСИГНАТ, а, ч., лінгв., лог. Відображення у свідомості предмета, явища, процесу дійсності як семантичний бік мовної одиниці; основний компонент значення слова.
- ДЕСИКАЦІЯ, ї, ж. Передзбиральне хімічне підсушування культурних рослин на пні для прискорення їх дозрівання, підвищення продуктивності збиральних машин та зменшення втрат урожаю; застосовують на соняшникових та бавовникових плантаціях, посівах насінників цукрових буряків, люпину тощо.
- Десиканти, ів, мн. (рідн. десикант, а, ч.). Хімічні речовини для десикації культурних рослин на пні; отруйні для людини та свійських тварин.
- ДЕСИЛКАЦІЯ, ї, ж., гірн., геол. Збіднення магми та гірських порід кремнеземом.
- ДЕСИНХРОНІЗАЦІЯ, і, ж., фізіол. Заміщення синхронних високоамплітудних потенціалів на електроенцефалограмі швидшими і низькоамплітудними; показник посилення активності нервової системи, зокрема кори головного мозку.
- ДЕСКВАМАЦІЯ, ї, ж. 1. мед. Злущування клітин з поверхні органів і тканин; лущення шкіри. *Десквамація епітелію бронхів.* 2. геол. Здушування поверхневого шару гірських порід унаслідок різних змін температури; один із видів вивітрювання.
- ДЕСКРІПЦІЯ, ї, ж. 1. спец. Опис. 2. лінгв. Мовна конструкція, що заміняє загальну або власну назву і передається у формі сполучень «той.., який...», «такий.., що...».
- Дескриптивний, а, е. 1. спец. Описовий. *Дескриптивна (описова) модель.* 2. лінгв. Який описує мову з погляду її внутрішньої структури. *Дескриптивна лінгвістика.*
- Дескриптор, а, ч., спец. Одиниця інформаційно-пошукової мови, що служить для опису основного змісту якогось тексту.
- Дескрипторний, а, е. *Дескрипторна мова. Інформаційно-пошукова система дескрипторного типу.*
- ДЕСМОЛІЗ, у, ч., мед. Процеси глибокого розщеплення органічних речовин під дією десмолаз; руйнування сполучної тканини.
- Десмолази, аз, мн., мед., хім. Ферменти, що розщеплюють органічні речовини шляхом розривання зв'язків між атомами вуглецю; відіграють важливу роль у процесах бродіння і дихання тканин.
- ДЕСМОЛОГІЯ, і, ж., мед. Розділ анатомії, що вивчає зчленування кісток, суглоби і зв'язки; синдесмологія.
- Десмологічний, а, е. Десмологічні знання.
- ДЕСМОСОМІ, ів, мн. Поверхневі структури, що сприяють взаємоподібності клітин у тварин.
- ДЕСМУРГІЯ, і, ж., мед. Розділ хірургії, що вивчає та розробляє методи застосування й техніку накладання пов'язок при різних ушкодженнях і захворюваннях.
- Десмургічний, а, е.
- ДЕСОРБЦІЯ, і, ж., мед., хім. Видалення адсорбальних речовин із твердих тіл або рідин; протилежне — сорбція.
- ДЕСПОТИЗМ, у, ч. І. Необмежена влада; сваволя. *Монархічний деспотизм. Державний деспотизм. Тюремний деспотизм. Боротьба з деспотизмом.* 2. Самовладне і свавільне, брутальне підкорення однієї людини волі іншої. *Деспотизм чоловіка. Деспотизм у сім'ї. Виявляти деспотизм.*
- Деспот, а, ч. І. У рабовласницьких монархіях Стародавнього Сходу — верховний правитель, наділений необмеженою владою. *Східний деспот.* 2. перен. Жорстока людина; тиран. *Типовий деспот. Жорстокість деспота.*
- Деспотичний, а, е. І. Заснований на деспотії. *Деспотична держава. Деспотичне правління. Деспотична влада.* 2. перен. Який не рахується з волею, бажаннями інших; свавільний. *Деспотична вдача. Деспотична людина.*
- Деспотичність, пості, ж. *Прояви деспотичності.*
- Деспотично. *Поводитися деспотично.*
- Деспотка, и, ж.
- ДЕСТАБІЛІЗАЦІЯ, і, ж. Позбавлення чого-небудь стабільності, стійкості порушення того, що склалося. *Де стабілізація економіки. Де стабілізація етноісторичного процесу.*
- Дестабілізований, а, е. *Дестабілізоване виробництво.*

- Дестабілізувати, ую, уеш. Спринчинити дестабілізацію. *Дестабілізувати політичну ситуацію. Дестабілізувати фінансову систему. Дестабілізувати громадську думку.*
- ДЕСТРУКЦІЯ, і, ж. Порухення або руйнування нормальної структури чого-небудь. *Термічна деструкція полімерів. Деструкція клітинних структур. Деструкція екосистеми.*
- Деструктивний, а, е. *Деструктивний вплив інфляції. Деструктивна дія радіації. Деструктивні наслідки. Деструктивний вплив.*
- Деструктори, ів, мн. (одн. деструктор, а, ч.). Представники живих організмів, що виконують руйнівну роль у якому-небудь середовищі, поступово змінюючи його характер, структуру. *Прогресивні деструктори. Регресивні деструктори.*
- Деструкційний, а, е. *Деструкційні процеси.*
- ДЕСУБЛІМАЦІЯ, і, ж., хім. Перетворення пари на кристалічну речовину; протилежне — сублімація.
- ДЕСУЛЬФАЦІЯ, і, ж., спец. Очищення консервованих плодів, овочів, соків тощо від сірчистої кислоти; проводиться так, щоб напівфабрикат і готовий продукт зберегли свої початкові природні властивості, колір, аромат та ін. *Термічна десульфатація. Хімічна десульфатація.*
- ДЕСУЛЬФУРАЦІЯ, і, ж. Видалення Сірки (шкідливої домішки) із розплавлених чавуну і сталі, що досягається за рахунок уведення в рідкий метал соди, вапняку тощо.
- ДЕСЦЕДЕНТИ, ів, мн. (одн. десцедент, а, ч.). 1. Родичі по спадковій лінії (сини, онуки, правнуки). 2. Узагалі нащадки.
- ДЕСЮДЕПІРТ, а, ч. Живописне чи скульптурне панно, розташоване над дверима.
- ДЕТАКСАЦІЯ, і, ж. Зниження чи повна відміна непрямого оподаткування продукції, призначеної для вивезення на зовнішній ринок. *Експортна детаксація.*
- ДЕТАЛІЗАЦІЯ, і, ж. Докладне, детальне з'ясування, пояснення, розроблення чого-небудь. *Тонка деталізація. Деталізація повідомлень. Процес деталізації.*
- Деталізований, а, е. *Деталізований звіт. Деталізована законодавча норма.*
- Деталізувати, ую, уеш. Докладно з'ясувати, розробляти що-небудь. *Деталізувати виклад. Деталізувати список (перелік, програму).*
- ДЕТАЛЬ, і, ж. 1. Окремий факт; подробиця. *З'ясувати деталі подій.*
- дестабілізувати — детонатор 2. Складова частина механізму, машини і т. ін., а також узагалі яко-го-небудь виробу. *Деталь механізму. Деталі для будівництва.*
- Детальний, а, е. *Детальна карта. Детальний план операції.*
- Детальність, ності, ж. *Детальність опису інформації. Детальність викладу.*
- Детально. *Детально пояснювати.*
- ДЕТАНДЕР, а, ч., техн. 1. Поршнева або турбінна машина для охолодження і скраплення газу. 2. Клапан, зменшувач тиску пари.
- ДЕТАШЕ, невідм. Під час гри на струнних смичкових інструментах — видобування кожного звука окремо плавним рухом смичка (вниз чи вгору).
- ДЕТЕЗАВРАЦІЯ, і, ж. Використання накопичених коштів з метою споживання їх на інвестиційні потреби.
- Детезаврування, я, с.
- ДЕТЕКТИВ, ч. 1. род. а. Фахівець з розслідування карних злочинів; агент приватного розшукового бюро. *Приватний детектив. Звернутися до детектива. Допомога детектива.* 2. род. у. Літературний твір або кінофільм, присвячений розкриттю запутаної таємниці, як правило, пов'язаної зі злочином. *Багатосерійний детектив. Автор детективу. Захоплюючий детектив. Любитель детективів. Збірка детективів. Читати детектив. Дивитися детектив.*
- Детективний, а, е. *Детективний фільм. Детективна історія.*
- ДЕТЕКТОФОН, а, ч. Апарат із вмонтованим прихованим мікрофоном для прослуховування чи підслуховування розмов.
- ДЕТЕКТУВАННЯ, я, с. Виділення коливань низької частоти з високочастотних модульованих коливань, що не сприймаються вухом людини.
- Детектор, а, ч. Радіотехнічний пристрій для перетворення високочастотних електричних коливань на коливання меншої (напр., звукової) частоти або на постійний струм. *Якість детекторів. Детектор неправди.*
- Детекторний, а, е. *Детекторний приймач.*
- ДЕТЕРГЕНТ, у, ч., хім. Синтетичні миючі засоби; застосовують у промисловості й побуті; основні хімічні забруднювачі водойм.
- ДЕТЕРІОРАЦІЯ, і, ж., заст. Негативний вплив виробництва на навколишнє середовище (забруднення води й атмосфери, спотворення ландшафту тощо). *Детеріорація середовища.*
- ДЕТЕРМІНАНТ, а, ч. 1. мат. Допоміжний алгебричний вираз для розв'язання лінійних систем рівнянь. 2. спец. Їттмишк. *Детермінанти порушень.*
- ДЕТЕРМІНАТИВ, а, ч., літе. 1. Особливий додатковий знак в ідеографічному письмі, що має допоміжну функцію і сприяє точнішому прочитанню основного знака. 2. Обов'язковий показник при іменнику, що виражає граматичне значення означеності.
- ДЕТЕРМІНАЦІЯ, і, ж. 1. біол., мед. Виникнення якісної своєрідності між частинами зародка на ранніх стадіях його розвитку, що передують появі в них морфологічно помітних ознак тканин та органів. 2. книжн. Установлення причин появи, прояву чого-небудь. *Детермінація поведінки особистості.*
- Детермінанта, и, ж. 1. Причина, що визначає виконання якогось явища. *Детермінанта формування. Головні детермінанти процесу.* 2. біол., екол. Види, що визначають умови середовища в угрупованні.
- Детермінований, а, с. *Детермінована залежність.*
- Детермінованість, ності, ж. *Біологічна детермінованість.*
- Детермінувати, ую, уеш. *Детермінувати норми поведінки й діяльності.*
- ДЕТЕРМІНІЗМ, у, ч. Філософське вчення про об'єктивну закономірність і причинову зумовленість явищ природи, суспільства й мислення. *Закони детермінізму.*
- Детермініст, а, ч.
- Детерміністичний, а, е. *Детерміністичний метод. Детерміністичний підхід.*
- Детерміністський, а, е. *Детерміністський погляд.*
- ДЕТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЯ, і, ж., літе. Перетворення термінів на загально-вживані слова і вислови.
- Детермінологізований, а, е. *Детермінологізоване слововживання.*
- ДЕТОКСИКАЦІЯ, і, ж. Виведення токсинів з організму людини або тварини. *Сорбційна детоксикація.*
- ДЕТОНАЦІЯ¹, і, ж. Поширення в речовині хімічного перетворення з надзвучовою швидкістю, викликаного вибухом іншої речовини або ударом, стрясанням. *Здатність до детонації. Детонація моторного палива.*
- Детонатор, а, ч. 1. Речовина, яка при вибуханні викликає детонацію іншої вибухової речовини. *Детонатори вибухнули.* 2. Капсуль, запал для здійснення вибуху. *Кислотний детонатор. Капсуль-детонатор.*

Д

Д

Детонаційний, а, е.
Детонаційний, а, е. *Детонаційна стійкість палива. Детонаційна хвиля.*
Детонування, я, с.
Детонувати, ус.
ДЕТОНАЦІЯ², ї, ж. 1. Відхилення від правильного тону в музиці, співі; фальшивість тону. 2. Відхилення від нормального звукового ритму, зумовлене неправильним згорянням палива в циліндрі двигуна. *Детонація деталі.*
Детонаційний, а, е. *Детонаційні тони.*
Детонування, я, с.
Детонувати, ую, уеш. Фальшивити. *Музикант часто детонував.*
ДЕТОНОМЕТР, а, ч., техн. Прилад для виявлення детонації у двигунах внутрішнього згоряння.
ДЕТРИТ, у, ч. 1. біол. Дрібні частинки органічної або мінералізованої речовини, що зависли у воді чи осіли на дно водоймища. 2. мед. Продукт розпаду тканин. *Детрит віснаний.* 3. геол. Дрібний матеріал у вигляді уламків черепашок та інших скелетних утворень вимерлих організмів.
ДЕ-ФАКТО, присл., книжн. У міжнародному праві — одна з форм визнання державою іншої держави чи уряду, що означає офіційне, але не остаточне визнання і не зумовлює встановлення дипломатичних відносин; як правило, має тимчасовий характер і є перехідним етапом до визнання де-юре. *Визнаний де-факто. Де-факто зберігати автономію.*
ДЕФЕКАЦІЯ, ї, ж. 1. фізіол. Виведення з організму людини і тварин через анальний отвір калових мас; очищення; випорожнення. 2. У цукровому виробництві — очищення бурякового соку від не цукристих речовин за допомогою вапна і вуглекислоти.
Дефекат, у, ч. Вапняне добриво з відходів цукрової промисловості. *Ваннування кислих ґрунтів дефекатом.*
Дефекатор, а, ч., техн. Апарат безперервної дії для здійснення дефекації (у 2 знач.).
Дефекаційний, а, е.
ДЕФЕКТ, у, ч. Вада, недолік. *Дефекти тіла. Дефекти виробу. Дрібні дефекти. Великі дефекти. Виріб із дефектом. Дефекти мови.*
Дефектація, ї, ж. Дефектування, я, с. Процес виявлення несправностей в агрегатах і деталях (у техніці) з метою визначення їх технічного стану і придатності для подальшого використання. *Дефектування деталей. Пристрій для дефектування.*

детонаційний — дефіцитний

Дефектний, а, е. *Дефектний екземпляр. Дефектний виріб. Дефектний ізолатор. Дефектні шари кремнію.*
Дефектність, ності, ж.
ДЕФЕКТИВНИЙ, а, е. Психічно неповноцінний або такий, що має фізичну ваду, зумовлену порушеннями центральної нервової системи. *Дефективна людина.*
Дефективність, ності, ж.
ДЕФЕКТОЛІГІЯ, ї, ж. Наука про розвиток, навчання і виховання дітей з фізичними і психічними вадами.
Дефектолог, а, ч.
Дефектологічний, а, е. *Дефектологічний факультет.*
ДЕФЕКТОСКОПІЯ, ї, ж. Сукупність методів виявлення внутрішніх і поверхневих прихованих дефектів металевих і неметалевих матеріалів і виробів без їх руйнування. *Акустична дефектоскопія. Електромагнітна дефектоскопія. Рентгенівська дефектоскопія.*
Дефектоскоп, а, ч. Прилад для виявлення дефектів у матеріалах та виробках. *Ультразвуковий дефектоскоп. Гамма-дефектоскоп.*
Дефектоскопічний, а, е. *Дефектоскопічне обстеження.*
ДЕФЕМІЗМ, ДИСФЕМІЗМ, у, ч. Троп, протилежний евфемізмів, який полягає у вживанні замість емоційно і стилістично нейтрального слова чи виразу більш грубого, вульгарного.
ДЕФЕНЗИВА, и, ж. 1. заст. Оборонна тактика на війні; оборона. 2. іст. Поліція в міжвоєнній Польщі (1918—1939 рр.). *Польська дефензива.*
ДЕФЕРЕНТ, а, ч., астр. 1. Допоміжне коло для пояснення складних рухів планет у геоцентричній системі світу Птолемея і геліоцентричній системі світу Коперника. 2. Коло навкруг центрального тіла, по якому проходить рух центра епіциклу будь-якої планети.
ДЕФЕРИЗАЦІЯ, ї, ж. Очищення води шляхом вилучення з неї солей заліза, щоб зробити її придатною для вживання та промислових потреб.
ДЕФЕТИЗМ, у, ч. Пророкування провалу, неуспіху, поразки; відсутність віри, впевненості в успішному завершенні чого-небудь.
ДЕФІБРУВАННЯ, я, с. Перетворення деревини на позбавлену волокон масу.
Дефібратор, а, ч. Пристрій для одержання деревної маси шляхом стирання пропареної тріски між металевими дисками, один із яких обертається; застосовують для виробництва деревно-стружкових плит, паперу тощо.
Дефібрувати, ую, уеш.
ДЕФІБРИЛЯЦІЯ, ї, ж., мед. Припинення фібриляторних (швидких) скорочень окремих м'язових волокон шлуночків серця або передсердь, що виникають унаслідок тяжких порушень ритму роботи серця; один із заходів реанімації. *Штучна дефібриляція.*
Дефібратор, а, ч. Електричний апарат, який використовують у медичній практиці для ліквідації порушення серцевої діяльності (фібриляції) шляхом впливу короткочасним сильним електричним імпульсом.
ДЕФІЛЕ, невідм., с., військ. 1. Ущелина або вузький небезпечний прохід у труднопрохідному місці, що зазвичай використовується для затримання противника. *Мінувати дефіле. Заглибитися в дефіле.* 2. Показ мод. *Весняне дефіле. Дефіле сезонного одягу. Брати участь у дефіле.*
Дефілювання, я, с.
Дефілювати, юю, юеш. 1. книжн. Урочисто проходити (на параді, демонстрації і т. ін.). *Дефілювати перед пам'ятником.* 2. розм., перев. жарт. Проходити, рухаючись один за одним або туди-сюди (на демонстраціях чого-небудь, процесіях взагалі).
ДЕФІНІТИВ, у, ч. Форма бухгалтерського обліку, заснованого на картотеці; контрольна бухгалтерія.
ДЕФІНІЦІЯ, ї, ж., книжн. Стисле логічне визначення, яке містить найістотніші ознаки визначуваного поняття. *Юридична дефініція. Словникова дефініція. Дати дефініцію. Вивчити дефініцію.*
Дефінітивний, а, е. *Дефінітивна функція.*
ДЕФІС, а, ч. 1. Коротка риска, яка сполучає слова або їх основи в одне ціле чи прикладку з означуваним словом. 2. Знак переносу частини слова з одного рядка на другий.
ДЕФІЦІТ, у, ч. 1. Мала кількість, нестача чого-небудь, відсутність ресурсів, товарів, грошей порівняно з потребою в них. *Дефіцит фахівців. Дефіцит будматеріалів. Дефіцит товарів першої необхідності. Дефіцит учителів-словесників. Дефіцит вологи.* 2. Перевищення видатків надприбутками; збиток. *Бюджетний дефіцит. Касовий дефіцит. Дефіцит платіжного балансу. Виправити дефіцит.*
Дефіцитний, а, е. 1. Який призводить до дефіциту (у 1 знач.); збитковий. *Дефіцитний бюджет. Дефіцитна зовнішньоекономічна діяльність.* 2. Відсутній у достатній кількості, якого не вистачає, бракує. *Дефіцитні ліки. Дефіцитна професія.*

- Дефіцитність, пості, *ж.* Дефіцитність екологічно чистих продуктів.
- ДЕФЛАГРАЦІЯ, і, *ж.* 1. Хімічне очищення при нагріванні. 2. Згорання вибухових речовин без вибуху, що відбувається при неправильному здійсненні вибухових робіт.
- ДЕФЛЕГМАЦІЯ, і, *ж., спец.* Часткова конденсація сумішей пари і газів для збагачення їх низькокиплячими компонентами.
- Дефлегматор, а, ч. Апарат для розділення газових сумішей і пари в процесах дистиляції й ректифікації.
- ДЕФЛЕКТОР, а, ч., *техн.* 1. Пристрій для відсмоктування забрудненого повітря. 2. Пристрій для вимірювання і усунення девіації магнітних компасів. 3. Пристрій для зміни напрямку струменя повітря, газу, рідини, звукових хвиль і т. ін. 4. Пристрій для підведення охолоджувального повітря до внутрішньої поверхні лопатей турбіни.
- ДЕФЛОРАЦІЯ, і, *ж., мед.* Позбавлення незайманості; порушення цілісності дівочої плівки.
- ДЕФЛЯЦІЯ, і, *ж., екон.* 1. Вилучення із обігу частини паперових грошей і нерозмінних на золото банківських білетів, випущених у період інфляції. *Невідоротність дефляції. Здійснювати дефляцію.* 2. *геол.* Процес руйнування вітром гірських порід і ґрунтів та розвіювання продуктів їх вивітрювання. *Процеси дефляції.*
- Дефлятор, а, ч. Індекс цін, що використовується для перерахування вартісних показників у цінах базового року.
- Дефляційний, а, е. *Дефляційна політика.*
- ДЕФОЛІАЦІЯ, і, *ж.* Втрата листя рослинами; може бути природною — листопад, і штучною — внаслідок механічної обробки або хімічних впливів.
- Дефоліант, у, ч. Хімічна сполука, яка спричиняє опадання листя з рослини. *Обробка дефоліантами.*
- Дефоліаційний, а, е.
- ДЕФБЛТ, у, ч., *фін.* Відмова сплачувати борг. *Оголосити дефолт. Уникнути дефолту.*
- Дефолтовий, а, е. *Дефолтові явища.*
- ДЕФБМЕТР, а, ч. Прилад для визначення пружності, твердості, еластичності гуми, каучуку тощо.
- ДЕФОРМАЦІЯ, і, *ж.* 1. Зміна форми або розмірів тіла під впливом зовнішніх чинників, змін температури тощо без зміни його маси. *Помітна деформація. Незначна деформація. Деформація м'яча. Деформація фігу-*
- р.* дефіцитність — дешифратор *ри.* Деформація руки внаслідок хвороби. *Спостерігати деформацію. Зазнати деформації.* 2. *перен.* Викривлення якихось уявлень, понять. *Деформація моральних цінностей. Деформація свідомості.*
- Деформаційний, а, е. *Деформаційні зміни. Деформаційні процеси.*
- Деформований, а, е. *Деформовані плоди. Пластично деформований метал. Деформовані сплави.*
- Деформування, я, с. *Деформування металу. Деформування матеріалу.*
- Деформувати, ую, уєш. 1. Змінювати форму, розмір тіла, діючи на нього. *Деформувати виріб. Деформувати взуття. Деформувати кінцівку тіла. Деформувати фігуру.* 2. *перен.* Викривляти, спотворювати що-небудь. *Деформувати суспільство.*
- ДЕФОСФОРАЦІЯ, і, *ж., фіз., хім.* Фізико-хімічні процеси, що сприяють видаленню фосфору з розплавів чавуну, сталі, кольорових металів.
- Дефосфорований, а, е.
- Дефосфорувати, ую, уєш.
- ДЕФРОСТАЦІЯ, і, *ж.* Розморожування харчових продуктів гарячим повітрям, пароповітряною сумішшю, струмами високої частоти та іншими способами; дає змогу підвищувати швидкість обробки продуктів, зберігаючи їх якість.
- Дефростер, а, ч. 1. Камера в холодильнику, що має опалення і посилену циркуляцію повітря, призначена для незначного обігріву та обсушування продуктів перед їх вийманням з холодильника. 2. Пристрій для обдування теплим повітрям вітрового скла автомобіля для уникнення обмерзання.
- ДЕФЛОРАЦІЯ, і, *ж., хім.* Видалення хлору з органічних сполук.
- Дехлорований, а, е.
- Дехлорувати, ую, уєш.
- ДЕЦЕМВІРАТ, у, ч., *іст.* Колегія з десяти осіб у Стародавньому Римі, яких обирали для виконання спеціальних державних доручень.
- Децемвіри, ів, *мн.* (одн. *децемвір*, а, ч.), *іст.* Члени децемвірату в Стародавньому Римі.
- ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, і, *ж.* Система управління, при якій частина функцій центральної влади переходить до місцевих органів самоврядування; розширення прав низових органів управління; скасування або послаблення централізації. *Децентралізація влади. Децентралізація бюджету.*
- Децентралізований, а, е.
- Децентралізовано. *Діяти децентралізовано.*
- Децентралізувати, ую, уєш.
- ДЕЦЕНТРАЛІЗМ, у, ч. Система керівництва й організації, за якої частина функцій центральної влади, центру належить місцевим органам самоуправління.
- ДЕЦЕРЕБРАЦІЯ, і, *ж.* Метод, який застосовують при експериментальному вивченні діяльності центральної нервової системи ссавців. Полягає в перерізанні стовбурової частини головного мозку вище довгастого мозку.
- ДЕЦИ... Перша частина складних слів, яка означає десятку основної міри.
- ДЕЦИБЕЛ, а, ч. Логарифмічна одиниця відношень енергій, потужностей у радіотехніці, електротехніці, акустиці, дорівнює одній десятій частини бела.
- ДЕЦИГРАМ, а, ч. Одиниця ваги, яка дорівнює одній десятій частині грама.
- ДЕЦИЛІТР, а, ч. Одиниця місткості, яка дорівнює одній десятій частині літра.
- ДЕЦИМА, и, *ж., муз.* 1. Інтервал між першим і десятим ступенем діатонічної гами. *Велика децима. Мала децима.* 2. Десятій ступінь у діатонічній гамі. 3. *літ.* Строфа з десяти рядків.
- Децимальний, а, е. Десятковий; співвіднесений із числом десять, пов'язаний із ним. *Децимальна система.*
- ДЕЦИМАЦІЯ, і, *ж., юр.* 1. Страта одного з десяти (за жеребкуванням) воїнів у римському війську як кара за боягузтво чи за невиконання завдання усім підрозділом; згодом — покарання кожного десятого в разі певиявлення винного.
- ДЕЦИМЕТР, а, ч. Одиниця довжини, яка дорівнює одній десятій частині метра.
- Дециметровий, а, е. *Дециметровий діапазон. Дециметрові хвилі.*
- ДЕЦИМБЛЬ, я, ч. Ритмічна група, утворена від умовного поділу основної тривалості на 10 рівних частин.
- ДЕШИФРУВАТИ, ую, уєш. 1. Розшифрувати, розібрати, зрозуміти написане умовними знаками (шифром). 2. Дати тлумачення й прочитати маловідомі й невідомі письмена (напр., єгипетські ієрогліфи, клинопис). *Дешифрувати символ.*
- Дешифратор, а, ч. Електронний пристрій для автоматичного розшифрування повідомлення, а також для перетворення умовного сигналу, що надходить до його входів, на сигнал

Д

- в одному з його виходів; застосовують у телемеханіці, вимірвальній техніці, у системах зв'язку тощо. *Працювати з дешифратором.*
- Дешифрований, а, е. *Дешифрована інформація.*
- Дешифрування, я, с. *Дешифрування коду. Дешифрування контурів.*
- ДЕ-ЮРЕ, приел., книжн. 1. Юридично, на підставі закону, права; формально; протилежне — де-факто. 2. У міжнародному праві — одна з офіційних форм визнання, що полягає в повному, остаточному визнанні однією державою іншої держави або уряду і, як наслідок, передбачає встановлення дипломатичних та інших відносин.
- ДЖАЗ, у, ч. 1. Вид професійного музично-естрадного мистецтва, що склався унаслідок синтезу елементів негритянської та європейської музичних культур. *Ритми джазу. Сучасний джаз. Шанувальник джазу.* 2. Оркестр або ансамбль, що виконує цю музику, в складі якого духові та ударні інструменти, а також скрипки та фортепіано.
- Джазист, а, ч. Музикант, який грає в джазовому оркестрі; те саме, що джазмен.
- Джазовий, а, е. *Джазова мелодія. Джазова музика. Джазові оркестри.*
- ДЖАЗ-... Перша частина складних слів, що відповідає слову «джаз» у 1 знач.
- ДЖАЗ-БАНД, ДЖАЗ-ОРКЕСТР, у, ч. Оркестр або великий ансамбль джазової музики. *Ударник із джаз-банду. Танцювати під джаз-оркестр.*
- ДЖАЗМЕН, а, ч. Джазовий музикант. *Висококласний джазмен.*
- ДЖАЗ-РОК, у, ч. Стиль сучасного джазу, що розвинувся в другій половині 60-х рр. ХХ ст. і поєднує елементи джазової і рок-музики.
- ДЖАЗ-ФЕСТИВАЛЬ, ю, ч. Фестиваль джазової музики. *Щорічний джаз-фестиваль. Брати участь у джаз-фестивалі.*
- ДЖАЙВ, а, ч. 1. Модний негритянський танець 60-х рр. ХХ ст. 2. Див. Свінг.
- ДЖАЙДАРА, й, мн. Порода м'ясо-сальних, грубововних, курдючних овець; вовну використовують для виготовлення сукна, повсті, валянок, кидимів.
- ДЖАЙЛЯУ *невідм., мн.* Літні пасовища в горах у субальпійських і альпійських поясах.
- ДЖАЙНІЗМ, у, ч. Релігія, що виникла в Індії в VI ст. до н. е. і ґрунтується на вірі в Джину — боголюдину, що нібито перемогла всі земні пристрасті і вказала людству шлях до спасіння.
- дешифрований — джихад**
- ДЖАКУЗІ, *невідм., ж.* Ванна з гідромасажем. *Встановити джакузі. Ванна-джакузі.*
- ДЖЕБ, у, ч. У боксі — назва легкого прямого удару, який завдають із далекої дистанції.
- ДЖЕЙРАН, а, ч. Парнокопита степова тварина роду газелей з тонкими ногами і ліроподібними рогами у самців; перебуває під охороною.
- ДЖЕК-ПІЙТ, а, ч. 1. У покері — ставка, яка не може бути розіграна доти, доки у кофес із гравців не буде на руках або двох валетів, або сильнішої комбінації карт, від чого ставка зростає з кожною незіграною партією, аж поки не розігрується. 2. Найбільший виграш у лотереї за рахунок додавання суми, яку не виграли в попередньому тиражі. *Сума джек-пота. Виграти джек-пот. Зірвати джек-пот.*
- ДЖЕМ, у, ч. Густе варення з фруктів або ягід, що має вигляд желеподібної маси. *Абрикосовий джем. Яблучний джем. Баночка джему. Піріг із джемом.*
- Джемівий, а, е. *Джемова начинка. Джемова консистенція.*
- ДЖЕМПЕР, а, ч. Плетений светр без коміра та застібок, який одягають через голову. *Новий джемпер. Вовняний джемпер. Одягати джемпер. Носити джемпер. Сплести джемпер.*
- ДЖЕМ-СЕШН, а, ч. Невимушена творча зустріч джазових музикантів у вузькому колі колег та друзів, під час якої вони імпровізують на теми відомих мелодій задля власного задоволення. *Бути присутнім на джем-сеїні. Запросити на джем-сеїн. Влаштувати джем-сеїн.*
- ДЖЕНК, у, ч. Низькоякісні товари, які заповнили торговельну мережу, але не користуються попитом. 2. Ненадійна облігація, яка не має кредитної підтримки.
- ДЖЕНТЛЬМЕН, а, ч. 1. Англійський аристократ, який строго дотримується правил і норм привілейованого суспільства. *Британський джентльмен. Справжній джентльмен.* 2. Шляхетна, порядна, вихована людина із вишуканими манерами, яка уважно стежить за своїм зовнішнім виглядом і поведінкою.
- Джентльменство, а, с., розм. *Виявити джентльменство.*
- Джентльменський, а, е. *Джентльменська поведінка. Джентльменський комплімент. Джентльменська угода.*
- ДЖЕРСІ, *невідм., с.* Вовняна або шовкова трикотажна тканина, а також одяг з такої тканини, що щільно облягає фігуру. *Костюм із джерсі. Вироби з джерсі. Попит на джерсі.*
- Джерсовий, а, е, розм. *Джерсова кофта.*
- ДЖЕСПІЛТ, у, ч., геол. Тонкосмугастих залізистий кварцит осадового або вулканічного походження; основна руда найбільших залізрудних покладів.
- ДЖИГА, и, ж. Те саме, що жига.
- ДЖИГЕР, а, ч. Роликовий апарат, призначений для фарбування тканини шляхом багаторазового пропускання її через спеціальний фарбувальний розчин.
- ДЖИГІТ, а, ч. Умілий, вправний, відважний, хвацький вершник.
- Джигітування, я, с. У кавказьких горян, козаків та ін. — різноманітні складні вправи на коні, який скаче.
- ДЖИН¹, у, ч. Горілка, перегнана з ялівцевими ягодами. *Сухий джин. Питу джин. Джин-тонік. Пляшка джину.*
- ДЖИН², у, ч. Машина для відокремлення волокна від насіння бавовни.
- ДЖИН³, а, ч. Багатоликий дух вогню у міфології та фольклорі мусульманських народів; міг бути добрим або злим. *Добрий джин. Злий джин. Випустити джина з пляшки.*
- ДЖИНГОЇЗМ, у, ч. В англійських країнах — войовничий шовінізм; шовіністичні погляди; термін виник у Великій Британії в 70-х роках ХІХ ст.
- Джингоїст, а, ч.
- Джингоїстка, и, ж.
- Джингоїстський, а, е.
- ДЖИНСИ, ів, мн. Штани особливого крою з цупкої бавовняної тканини, перев. прошити кольоровими нитками. *Модні джинси. Фірмові джинси. Вельветові джинси. Робочі джинси. Шити джинси. Носити джинси.*
- Джинсовий, а, е. *Джинсовий костюм. Джинсова тканина.*
- ДЖИП, а, ч. Легковий автомобіль підвищеної прохідності для перевезення людей і вантажу. *Власник джипа, їздити на джипі.*
- ДЖІРГА, и, ж. Назва органів державної влади в Афганістані.
- ДЖІТЕРБАГ, а, ч. 1. Негритянський імпровізований темпераментний танець з елементами акробатики, що був популярний на межі 30—40-х років ХХ ст. 2. Виконавець цього танцю.
- ДЖИХАД, у, ч. 1. Священна війна мусульман проти іновірців. 2. Зусилля,

- спрямовані на поширення і перемогу ісламу. *Прихильники джихаду. Оголошити джихад.*
- ДЖІУ-ДЖИТСУ *неєідм., с.* Японська система самозахисту і нападу без використання зброї, основними прийомами якої є удари в найуразливіші частини тіла противника, викручування та перегинання суглобів, захвати, що задушують, та ін.; основа дзюдо, карате. *Метод джіу-джитсу. Змагання з джіу-джитсу.*
- ДЖББЕР, *у, ч.* 1. Посередник на фондовій біржі, який купує та продає акції за свій кошт, а прибуток отримує від курсової різниці. 2. Фірма, що скуповує значні партії товарів з метою їх швидкого спекулятивного перепродажу.
- ДЖОЙСТИК, *а, ч., інформ.* Пристрій у формі укріпленої на шарнірі ручки з кнопкою для ручного керування при введенні даних у комп'ютер.
- ДЖОК, *а, ч.* Молдовський танець і музика до нього.
- ДЖИКЕР, *а, ч.* Особлива додаткова карта в колоді, якою можна замінити будь-яку іншу карту в деяких картярських іграх (напр., у покері). *Мати на руках джокера.*
- ДЖОЛТ, *а, ч., спорт.* У боксі — короткий прямий удар у тулуб.
- ДЖОНАТАН, *у, ч.* 1. Зимовий сорт яблуни. 2. Плоди цієї яблуни — кислосолодкі, червоного або червоного кольору яблука.
- ДЖБНКА, *и, ж.* Легкий китайський плоскостодний вітрильний човен із широко і високо піднятими вітрилами. *Китайська джонка.*
- ДЖБУЛЬ, *я, ч.* Одиниця виміру енергії, роботи і кількості теплоти в Міжнародній системі одиниць (СИ), дорівнює роботі, виконаній силою 1 Н при переміщенні тіла на відстань 1 м у напрямі дії сили.
- ДЖУБЛІ, *неєідм.* Вокальна форма культурної музики американських негрів, що розвинулася в другій половині XIX ст. з релігійних гімнів білошкірих американців.
- ДЖУГАРА, *й, ж.* Однорічна рослина родини злакових, яку використовують як зернову і кормову культуру; сорго.
- ДЖУНГЛІ, *ів, мн.* 1. Густі, важкопрохідні, заболочені тропічні і субтропічні вічнозелені ліси, де рослини ростуть у кілька ярусів, перевиті ліанами; поширені в Південній Азії, Африці, Південній Америці та інших регіонах. *Африканські джунглі. Рослинність джунглів. Тваринний світ джіу-джитсу — дивертикул джунглів.* 2. *перен.* Будь-який густий ліс. *Місцеві джунглі.*
- ДЖУТ¹, *у, ч.* Трав'яниста південна рослина родини липових, із стеблових волокон якої виробляють шпагат, канати, грубу тканину. *Сировина джуту.*
- Джутовий, *а, с.* Джутове волокно. *Джутова синтетична нитка.*
- ДЖУТ², *у, ч.* Зимова нестача корму для худоби в районах відгінного тваринництва, зумовлена обledenням пасовищ.
- ДЗЕЛЬКВА, *и, ж.* Рід дерев родини в'язових. *Дзельква граболиста.*
- ДЗЕН-БУДДИЗМ, *у, ч.* Течія в буддизмі, що виникла у Китаї в VI ст. і ґрунтується на тому, що з божеством можна з'єднатися в земному житті, виявити його у власному дусі. *Культ дзен-буддизму.*
- ДЗЕРЕН, *а, ч.* Вид копитих ссавців родини порожнисторогих; перебуває під охороною, живе стадами на відкритих степових просторах. *Монгольський дзерен.*
- ДЗЮДО, *неєідм., с.* Вид спортивної боротьби, що ґрунтується на прийомах джіу-джитсу; борці виступають у спеціальному одязі й на спеціальному килимі — татамі. *Змагання з дзюдо. Чемпіон світу з дзюдо.*
- Дзюдоїст, *а, ч.* Досвідчений дзюдоїст. *Японський дзюдоїст.*
- Дзюдоїстка, *и, ж.*
- Дзюдоїстський, *а, с.*
- ДИ..., ДІ... Перша частина складних слів, що означає «подвійний», «двічі».
- ДИАЗБЛ, *у, ч.* Лікарський препарат, судинорозширювальний і спазмолітичний засіб.
- ДИБІСПТИ, *ів, мн. (одн. дибіонт, а, ч.).* Організми, які можуть жити в різних середовищах (напр., у воді і на суші).
- ДИВАКЦІОНА, *и, ж., мед.* Вакцина, призначена для запобігання двом інфекційним хворобам і їх лікуванню.
- ДИВАН¹, *а, ч.* Вид великих м'яких меблів із спинкою чи ручками або валиками, призначений для сидіння і лежання. *М'який диван. Розкладний диван. Ліжко-диван. Спати на дивані.*
- Диванний, *а, с.* Диванні подушки.
- ДИВАН², *а, ч.* 1. Дорадчий орган у султанській Туреччині, який складався з вищих сановників. 2. У деяких сучасних країнах мусульманського Сходу — урядові установи в адміністративних та судових справах.
- Д**
- ДИВАН³, *а, ч.* У мовах народів Близького Сходу — збірки ліричних віршів одного чи кількох авторів, у яких вірші розташовані або за алфавітним порядком їхніх рим, або за формою вірша.
- ДИВЕРГЕНЦІЯ, *і, ж.* 1. *біол.* Розходження ознак і властивостей у рослинних і тваринних організмів, зумовлене пристосуванням їх до різних умов існування, а також вимиранням проміжних форм. 2. *лінгв.* Історичне розщеплення звуків мови, зумовлене їх фонетичним положенням. 3. *екоп.* Розходження певних ознак, показників стану регіонів у процесі регіонального розвитку. *Дивергенція економічного простору.* 4. *мат.* Число, що характеризує величину зміни потоку векторного поля в певній точці.
- Дивергенти, *ів, мн.* Різні фонемні, які утворилися історично з варіантів тієї самої фонемі.
- Дивергентний, *а, с.* Дивергентний розвиток мови. *Дивергентні процеси.*
- ДИВЕРСИФІКАЦІЯ, *і, ж., спец.*
1. Урізноманітнення чого-небудь. *Диверсифікація форм творчості.*
2. Створення декількох різних виробничих напрямів у межах одного спеціалізованого підприємства. *Диверсифікація виробництва.*
3. Розширення асортименту виробів і видів наданих послуг. *Індекс диверсифікації.*
4. Інвестування коштів у різні види цінних паперів з метою мінімізації ризику.
- Диверсифікаційний, *а, с.*
- ДИВЕРСІЯ, *ї, ж.* 1. Акт зруйнування або пошкодження об'єктів військового, державного значення агентами ворожих країн або партизанами, підпільниками в тилу окупантів. *Чинити диверсію.* 2. Військова операція, здійснювана для відвернення уваги противника від місця, де готується головний удар. 3. *перен.* Підривна діяльність у якій-небудь сфері державного устрою. *Ідеологічна диверсія.*
- Диверсант, *а, ч.* Шкідник, особа, що здійснює диверсію; ламає, підпалює, підриває військові, промислові та ін. об'єкти, засоби зв'язку чи іншого державного або суспільного майна. *Група диверсантів. Знешкодити диверсанта.*
- Диверсантка, *и, ж.*
- Диверсантський, *а, с.*
- Диверсійний, *а, с.* Диверсійний акт. *Диверсійна група.*
- ДИВЕРТИКУЛ, *у, ч., мед.* Природжене або набуте мішкоподібне випинання

Ц

стілки порожнистого або трубчастого органа (стравоходу, кишок, сечового міхура) людини; виникає внаслідок вад розвитку або слабкості стінки органа та патологічно підвищеного тиску всередині нього. *Природжений дивертикул. Набутий дивертикул.*

ДИВЕРТИСМЕНТ, у, ч. Концертна програма в естрадних театрах, а також вставні танцювальні номери в балеті та опері, не пов'язані з сюжетом.

Дивертисментний, а, е. *Дивертисментний характер.*

ДИВІДЕНД, у, ч. Частина прибутку акціонерних товариств, яка щорічно розподіляється серед акціонерів після сплати податків та інших відрахувань. *Акційний дивіденд. Політичні дивіденди. Акумуляований дивіденд. Процент дивідендів. Нарухування дивідендів. Отримувати дивіденд. Відраховувати дивіденди. Заробити дивіденди.*

Дивідендний, а, е. *Дивідендна політика підприємства. Дивідендні виплати. Дивідендна арбітражна операція. Дивідендна ставка. Дивідендне покриття. Дивідендний дохід. Дивідендний перепис.*

ДИВІЗІЙН, у, ч. 1. Тактичний і організаційно-адміністративний підрозділ у (перев. артилерійських і бронетанкових) сухопутних військах; входить до складу полку, бригади чи існує самостійно. *Мортирний дивізіон. Артилерійський дивізіон.* 2. Підрозділ з кількох однотипних кораблів у військово-морському флоті.

Дивізіонний, а, е. *Дивізіонна розвідка.*

ДИВІЗІОНІЗМ, у, ч. Живописна система, заснована на методичному розкладанні складного колірного тону на чисті кольори, які фіксують на полотні чітко розрізняваними окремими мазками, розраховуючи на оптичне змішування цих мазків при зоровому сприйнятті картини.

ДИВІЗІЯ, ї, ж. 1. Велике військово з'єднання з кількох полків або бригад. *Кінна дивізія. Танкова дивізія. Дивізія підводних човнів.* 2. Вище тактичне з'єднання у військово-морському флоті.

Дивізійний, а, е.

ДИВІЗОР, а, ч., ел., заст. Дільник напруги змінного струму.

ДИВІНІЛ, у, ч., хім. Те саме, що бутадієн.

ДИГЕРИ, їв, мн. Знавці підземної географії міста, які вільно орієнтуються в системі підземних комунікацій, тунелів, сховків тощо. *Товариство дигерів. Лідер дигерів.*

дивертисмент — диз'юнкція

Дйгерський, а, е.

ДИГИСЕТ, а, ч., техн. Фотонабірна машина з електронно-променевою трубкою й електронним запам'ятовувальним пристроєм, у якому зображення знаків (інколи малюнків) закодоване в цифровій формі і проєктується на фотоматеріал.

ДИГІТАЛІС, у, ч. 1. Трав'яниста рослина родини ранникових; наперстянка. 2. Лікувальний препарат для хворих на серце, настій з листя цієї рослини.

ДИГРАМА, и, ж., лінгв. Те саме, що диграф.

ДИГРАФ, а, ч., лінгв. Сукупність двох знаків, що графічно передають одну фонему.

ДИГРЕСІЯ, ї, ж. 1. книжн. Відступ, відхилення. 2. біол. Погіршення стану біотичних угруповань або екосистем через зовнішні чи внутрішні чинники. *Пасовищна дигресія. Дигресія лісових ландшафтів.*

Дигресивний, а, е. *Дигресивні угруповання рослин.*

ДИДАКТИКА, и, ж. Частина педагогіки, теорія освіти й навчання, що обґрунтовує і розкриває зміст освіти, методи і організаційні форми навчання. *Галузь дидактики. Елементи дидактики.*

Дидактизм, у, ч. Повчальність, схильність до повчань, настанов тощо. *Дидактизм повісті. Дидактизм характеру.*

Дидактик, а, ч. 1. Фахівець із дидактики 2. Той, хто схильний до дидактизму.

Дидактичний, а, е. 1. Прикм. до дидактика. *Дидактичні принципи.* 2. книжн. Повчальний, наставницький. *Дидактичний характер оповідання. Дидактичні висловлювання.* 3. Навчальний. *Дидактичний матеріал.*

Дидактичність, ності, ж. *Дидактичність викладу.*

ДИДОДЕКАЕДР, а, ч. Форма кубічної системи в кристалографії.

ДИЗ... Префікс, що означає утруднення, порушення, розлад, поділ, втрату, позбавлення; надає назві поняття, до якого додається, негативного або протилежного змісту.

ДИЗАЖІО, невідм., с., екон. Відхилення біржового (ринкового) курсу іноземної валюти, акцій, інших цінних паперів у бік зниження, порівняно з їхньою номінальною вартістю; протилежне — ажіо.

ДИЗАЙН, у, ч. Художньо-конструкторська діяльність для формування естетичних і функціональних влас-

тивостей товару; проєктування естетичного образу предметного середовища. *Внутрішній дизайн. Принципи дизайну. Комп'ютерний дизайн.*

Дизайнер, а, ч. 1. Художник-конструктор, що займається художнім проєктуванням *та оформленням промислової продукції і промислових інтер'єрів. *Роботи дизайнера.* 2. перен. Художник, що працює у сфері побутової культури, займається розробленням та художнім оформленням предметів побуту, житлових та ін. інтер'єрів. *Дизайнер одягу. Дизайнер взуття. Конкурс дизайнерів.*

Дизайнерський, а, е. *Дизайнерський метод. Дизайнерська знахідка. Дизайнерське мистецтво. Дизайнерська контора.*

ДИЗАРТРИЯ, і, ж., мед. Розлад членороздільної мови; спричинюється ураженням деяких ділянок головного мозку, порушенням іннервації головних зв'язок, язика, м'якого піднебіння, лицевих, дихальних м'язів.

Дизартрійний, а, е. *Дизартрійні явища.*

ДИЗАСОЦІАЦІЯ, ї, ж. Психологічний процес, протилежний асоціації; розпад асоціації на її складові елементи.

ДИЗЕЛЬ, я, ч. Двигун внутрішнього згоряння важкого палива, яке займається від стиснення; використовують на транспорті, в енергетиці тощо. *Судновий дизель. Тепловозний дизель.*

Дизельний, а, е. *Дизельний двигун. Дизельне паливо.*

ДИЗЕЛЬ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «дизельний».

ДИЗЕЛЬ-ГЕНЕРАТОР, а, ч. Електричний генератор, що його приводить у рух дизель.

ДИЗЕНТЕРІЯ, ї, ж. Гостра інфекційна хвороба людини, що характеризується ураженням товстого кишечника та супроводжується загальною інтоксикацією організму і порушенням діяльності нервової системи. *Бактеріальна дизентерія. Амебна дизентерія.*

Дизентерик, а, ч., розм. Людина, хвора на дизентерію. *Палата дизентериків.*

Дизентерійний, а, е. *Дизентерійна паличка.*

ДИЗІСМІЯ, ї, ж. Порушення почуття нюху. *Набута дизосмія. Ознаки дизосмії.*

ДИЗУРІЯ, і, ж., мед. Розлад сечовипускання.

ДИЗ'ЮНКЦІЯ, ї, ж. 1. дог. Логічна операція, що має сполучник «або» в логічних висновках. 2. біол. Роз'єднання

безпервного ареалу виду чи роду на окремі частини, причиною якого може бути зміна кліматичних умов, розселення видів, діяльність людини тощо. 3. *лінгв.* Відмінність, протиставлення, різниця.

Диз'юнктивний, а, е. *Диз'юнктивне судження.*

ДИКСИЛЕНД, у, ч. 1. Американські джазові ансамблі, що виникли в Новому Орлеані близько 1915 р.

2. Стиль джазової музики, що поєднує простий акомпанемент з акцентованим ритмом. *Грати музику в стилі диксиленду.* 3. Оркестри та ансамблі, що виконують музичні твори у стилі диксиленду. *Виступ диксиленду.*

ДИКТАТ, у, ч. Політика нав'язування, диктування своїх умов, вимог з боку сильної країни слабшій країні усупереч її волі та за допомогою політичного, економічного тиску, військових погроз тощо. *Версальський диктат. Прямий диктат. Політика диктату. Підпорядковуватися диктату.*

Диктатний, а, е.

ДИКТАТУРА, и, ж. 1. Необмежена влада панівного в державі класу, партії, групи, що спирається на силу. *Диктатура класу. Військова диктатура. Встановити диктатуру.* 2. У Стародавньому Римі — повноваження, влада або період влади диктатора. 3. *перен.* Необмежена влада, панування, диктат чого-небудь. *Диктатура грошей. Диктатура закону. Диктатура совісті.*

Диктатор, а, ч. 1. Особа, що має в державі необмежену владу і здійснює одноосібне правління. *Фактичний диктатор країни.* 2. *перен.* Той, хто ігнорує колегіальність, допускає грубе адміністрування, нав'язує своє рішення. 3. У Стародавньому Римі — призначена сенатом для оборони країни особа, яка мала необмежені повноваження. 4. *перен.* Той, хто має великий вплив і авторитет у певній галузі. *Диктатор сцени. Диктатор куліс.* 5. *перен.* Людина із надзвичайно владним характером. *Домашній диктатор. Типовий диктатор.*

Диктаторство, а, с. 1. Який стосується диктатури, ґрунтується на необмеженій владі. 2. Владний, такий, що не терпить заперечень.

Диктаторський, а, е. *Диктаторський режим. Диктаторське правління. Диктаторський тон.*

ДИКТЮКАУЛЬОЗ, у, ч. Легеневоглістова хвороба овець і телят. *Профілактика диктюкаульозу.*

ДИКТЮСЙМИ, ів, ми., біол. Один із структурних елементів клітини.

ДИКТОФОН, а, ч. Апарат для запису

диз'юнктивний, а, е. *Диз'юнктивне судження.* 2. Стиль джазової музики, що поєднує простий акомпанемент з акцентованим ритмом. *Грати музику в стилі диксиленду.* 3. Оркестри та ансамблі, що виконують музичні твори у стилі диксиленду. *Виступ диксиленду.*

ДИКТОФОННИЙ, а, е. *Диктофонний апарат. Диктофонний запис. Диктофонна касета.*

ДИКТУВАТИ, ую, уєш. 1. Проказувати, зачитувати що-небудь уголос, щоб той, хто слухає, записував. *Диктувати лист.* 2. Пропонувати що-небудь для обов'язкового, беззастережного виконання; вказувати, наказувати. *Диктувати умови.*

Диктант, у, ч. Письмова робота, вправа для засвоєння або перевірки грамотності, що полягає в записуванні тексту, який диктується. *Контрольний диктант. Перевірний диктант.*

Диктований, а, е.

Диктування, я, с. *Писати під диктування.*

ДИКЦІЯ, і, ж. Манера вимовляти слова; вимова; чіткість вимовляння слів, складів і звуків у розмові, співі тощо. *Досконала дикція. Бездоганна дикція. Хороша дикція. Правильна дикція. Працювати над дикцією. Виправити дикцію.*

Диктор, а, ч. Працівник радіо або телебачення, який читає текст перед мікрофоном. *Голос диктора.*

Дикторка, и, ж.

Дикторський, а, е. *Дикторська кімната. Дикторський текст.*

Дикційний, а, е. *Дикційна вада.*

ДИЛАТАЦІЯ, і, ж., мед. Розтягнення, розширення просвіту якого-небудь порожнинного органа. *Дилатація шлуночків серця.*

Дилатор, а, ч. 1. Інструмент для розширення звужених просвітів природних каналів у організмі. 2. М'яз, що розширює зіницю.

ДИЛАТОГРАФ, а, ч., техн. Дилатометр з автоматичним записом вимірюваних показників.

Дилатографічний, а, е. *Дилатографічні покази.*

ДИЛАТОМЕТРИЯ, і, ж., фіз. Метод дослідження речовин, що ґрунтується на вимірюванні розмірів тіл під дією зовнішніх чинників; температури, тиску, електричного і магнітного полів, іонізуючих випромінювань та ін.

Дилатометр, а, ч. Прилад для визначення змін розмірів тіла під дією різноманітних факторів.

Дилатометричний, а, е, фіз. *Дилатометричний метод. Дилатометричні дослідження.*

ДИЛЕМА, и, ж. 1. Логічне судження з двома висунутими протилежними положеннями, що суперечать одне одному і виключають можливість

третього. *Класична дилема. Логічна дилема.* 2. Необхідність вибору між двома (звичайно небажаними або важко здійсненними) можливостями. *Вирішувати дилему. Стояти перед дилемою.*

Дилемний, а, е.

ДИЛІЄНИ, ів, мн. Залишки від розпилювання пиломатеріалів на дошки — дильси; використовують у тарній, меблевій та інших галузях деревообробної промисловості.

ДИЛІЕР, а, ч. 1. Фізична або юридична особа, що здійснює купівлю-продаж товарів, а також цінних паперів і валют від свого імені і за власний рахунок. *Регіональні дилери. Дилери іноземних фірм. Зустріч із дилером. Комерційні банки-дилери.*

Дилерство, а, с.

Дилерський, а, е. *Дилерська мережа. Дилерське зниження ціни. Дилерський кредит. Дилерська контора.*

ДИЛІТАНТ, а, ч. 1. Той, хто займається мистецтвом, наукою і т. ін., не маючи спеціальної підготовки, систематичних знань. 2. Той, хто поверхово займається чим-небудь. *Дилетант у науці. Дилетант у музиці.*

Дилетантизм, у, ч., розм. 1. Заняття наукою або мистецтвом без спеціальної фахової підготовки. *Дилетантизм у науці.* 2. Поверхневе, недостатньо серйозне ставлення до чого-небудь. *Бездійний дилетантизм.*

Дилетантка, и, ж.

Дилетантство, а, с.

Дилетантський, а, е. *Дилетантський підхід. Дилетантське ставлення. Дилетантське виконання. Дилетантський роздуми.*

ДИЛОГІЯ, і, ж. Два твори одного автора, пов'язані єдністю задуму, героєм тощо. *Книга діалогії. Літературна діалогія.*

ДІЛЬСИ, ів, мн. Дошки певних розмірів, призначені для експорту.

ДИМЕДРОЛ, у, ч. Протиалергічний лікарський препарат, який застосовується при лікуванні кропивниці, деяких дерматитів та як снодійний засіб.

ДИМЕТИЛАМІН, у, хім. Безбарвний газ з різким неприємним запахом, який при охолодженні легко зріджується в безбарвну рідину.

Д

ДИМЕТИЛАНІЛШ, у, ч. Безбарвна рідина з різким запахом, яку отримують із аніліну; застосовують у виробництві фарб, вибухових речовин.

ДИМІНУЕНДО, невідм., с., муз. Поступове послаблення сили звучання.

ДИМІНУЦІЯ, і, ж. Прийом поліфонічної техніки, що полягає у зменшенні тривалості звуків теми.

ДИМОРФАНТ, а, ч. Деревна рослина родини аралеєвих із особливо цінною деревиною.

ДИМОРФІЗМ, у, ч. 1. біол. Наявність у одного виду тварин більш або менш різко відмінних форм. *Статевий диморфізм. Сезонний диморфізм.* 2. бот. Наявність в одного виду рослин двох форм або наявність у якого-небудь органа рослини подвійної форми. *Диморфізм листків.* 3. геол. Явище кристалізації речовин однакового хімічного складу у двох різних формах.

ДИНА, и, ж., фіз. Одиниця виміру сили в механіці.

ДИНАМІК, а, ч. Електродинамічний гучномовець — апарат для гучного відтворення звуків радіопередач.

Динаміковий, а, е. *Динамікове звучання.*

ДИНАМІКА, и, ж. 1. Розділ механіки, в якому рух тіл розглядається у зв'язку з прикладеними до них силами. *Динаміка механізмів і машин. Динаміка споруд.* 2. Стан руху, хід розвитку, зміни чого-небудь під впливом певних факторів. *Динаміка процесу. Динаміка життя.* 3. перен. Рух, дія. *Мовна динаміка. Динаміка танцю.* 4. муз. Сила звучання, а також розділ із теорії музики, у якому вивчаються відтінки сили звуку як засіб музичної виразності.

Динамізм, у, ч. Інтенсивність, значна кількість дій, рухливість. *Динамізм кінодії.*

Динамічний, а, е. 1. Що стос, динаміки (у І знач.); пов'язаний з рухом, дією сили. *Динамічні навантаження.* 2. Який перебуває в інтенсивному русі, в дії; багатий внутрішньою силою, здатний до змін, оновлення. *Динамічний малюнок.* 3. муз. Що стос, сили звучання. *Динамічні відтінки музичного твору.*

Динамічність, ності, ж. *Динамічність сюжету.*

Динамічно.

ДИНАМІТ, у, ч. Вибухова речовина великої руйнівної і дробильної дії — суміш нітрогліцерину з розчиненою в ньому нітротроцелозою; застосовують у гірничій та військовій справах.

диметиланілш — диплодок

Динамітний, Динамітовий, а, е. *Динамітні набой.*

Динамітник, а, ч. Той, хто працює з динамітом.

ДИНАМО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає поняттю «сила».

ДИНАМБГРАФ, а, ч. Динамометр, що автоматично записує показники вимірюваних сил.

ДИНАМОКАРДІОГРАФІЯ, і, Жмед. Реєстрація зміщення центру ваги грудної клітки під впливом скорочень серця та переміщення крові в судинах.

ДИНАМО-МАШИНА, и, ж. Застаріла назва машини, яка, перетворюючи механічну енергію на електричну, виробляє постійний електричний струм; електричний генератор.

ДИНАМОМЕТАМОРФІЗМ, у, ч., геол. Перетворення гірських порід під впливом тектонічних рухів.

ДИНАМОМЕТРІЯ, і, ж. Вимірювання сили за допомогою різних приладів.

Динамометр, а, ч. Силомір, прилад для вимірювання величини сили чи моменту сили; застосовують при випробуванні та експлуатації машині, обробці металів тощо. *Ручний динамометр. Становий динамометр. Медичний динамометр.*

Динамометричний, а, е.

ДИНАС, у, ч., спец. Кремнеземна вогнетривка цегла, з якої споруджують плавильні промислові печі.

Динасовий, а, е. *Динасовий завод. Динасова піч.*

ДИНАСТІЯ, і, ж. 1. Монархи того самого роду, які змінюють один одного на троні в певній державі за правом успадкування або спорідненості. *Племінні династії. Королівська династія. Правляча династія. Представник династії. Династія Бурбонів. Нащадок династії.* 2. перен. Кілька поколінь однієї сім'ї, представники якої працюють в одній галузі виробництва, науки, мистецтва, передаючи від покоління до покоління фахову майстерність, традиції і т. ін. *Театральна династія. Династія вчителів. Династія лікарів.*

Династійний, а, е. 1. Спадковий, пов'язаний з успадкуванням престолу. *Династійні інтереси. Династійні традиції.* 2. Який належить до правлячого дому, стосується його. *Династійний герб. Династійні особливості. Династійні атрибути.*

ДИНАТРИН, а, ч., радіо. Тип триелектродної електронної лампи з особливою конструкцією сітки, дія якої ґрунтується на вибиванні з анода вторинних електронів.

Динаatronний, а, е. *Динаatronний ефект*

ДИНГО, невідм., ч. і ж. Ссавець родини собачих, якого вважають нащадком здичавілого свійського собаки, завезеного в Австралію з островів Тихого океану; був практично винищений, оскільки завдавав шкоди тваринництву. *Собака динго.*

ДИНЕКОЛОГІЯ, і, ж. Еволюційно-динамічна екологія, галузь науки, що вивчає динаміку та еволюцію взаємин організмів і їх груп із середовищем існування.

ДИНІТРОБЕНЗОЛ, у, ч., хім. Хімічна сполука — бензол, у якому два атоми водню заміщені нітрогрупами, а також тверда кристалічна речовина; застосовують у техніці вибухових речовин.

ДИНІТРОНАФТБЛ, у, ч. Жовта фарба для вовни та шовку.

ДИНІТРОТОЛУОЛ, у, ч., хім. Хімічна сполука — толуол, у якому два атоми водню заміщені нітрогрупами; застосовують як складову частину при виготовленні деяких вибухових речовин.

ДИНБД, у, ч. Електрод, що має здатність випускати більшу кількість електронів, ніж падає на нього.

ДИНОЗАВР, а, ч. 1. Велетенський хижий і рослиноїдний плазун мезозойської ери. *Зникнення динозаврів.* 2. перен. Представник недавньої, але вже минулої епохи, який сприймається сучасниками як щось архаїчне, викликає здивування своєю несподіваною актуальністю. *Динозаври естрадної музики.*

Динозаврський, а, е.

ДИНІРНІС, а, ч. Дуже великий (до 3 метрів заввишки) птах, що був поширений у Новій Зеландії.

ДИНОТЕРІЙ, я, ч. Вимерлий слоноподібний ссавець заввишки до 4 метрів з хоботом і двома загнутими вниз ризами в нижній щелепі.

ДИПЛІДІОЗИ, ів, мн. Гельмінтоди свійських і диких м'ясоїдних тварин (іноді людини), збудники яких паразитують у тонких кишках.

ДІПЛЕКС, у, ч. Система телеграфного передавання, що допускає одночасне проходження по дротах двох телеграм в одному напрямку.

ДИПЛОДІЗИ, ів, мн. Хвороби рослин (винограду, конопель, кукурудзи тощо), спричинювані паразитичними грибами.

ДИПЛОДІК, а, ч. Велетенський (заввишки до 27 метрів, вага до 10 т) динозавр з групи зауропод; трав'яїдний; значну частину життя проводив у воді.

ДИПЛОІД, а, ч. ьол. Особина або клітина з набором чоловічих і жіночих хромосом.

Диплоїдний, а, е. *Диплоїдний набір хромосом.*

Диплоїдність, ності, ж. Наявність у ядрі рослинної чи тваринної клітини парного набору хромосом; характерна для спорофіта рослин і соматичних клітин.

ДИПЛОКБК, а, ч. Різновид кулястих, розташованих парами бактерій; розмножуються поділом в одній площині.

Диплококовий, а, е. *Диплококова інфекція*.

ДИПЛОМ, а, ч. 1. Документ про вищу або середню спеціальну освіту, а також про присудження якого-небудь звання, надання вченого ступеня і т. ін. *Учительський диплом. Диплом інженера-хіміка*. 2. Документ про надання яких-небудь прав або нагород особі чи установі. *Диплом шляхетства*. 3. Почесна нагорода, грамота для відзначення окремих осіб та колективів за успіхи на виставках, художніх конкурсах, у спортивних змаганнях тощо. *Диплом змагання радіолюбителів-короткохвильовиків*.

4. *розм.* Дослідження або проект, які виконуються для одержання свідоцтва про закінчення вищого або середнього спеціального навчального закладу; дипломна робота. *Робота над дипломом*. 5. Офіційний документ про здійснене наукове відкриття або технічний винахід.

Дипломант, а, ч. Особа, відзначена дипломом за видатні успіхи в якій-небудь галузі. *Дипломант міжнародного конкурсу*.

Дипломантка, и, ж.

Дипломний, а, е. *Дипломний проект. Дипломна робота*.

Дипломник, а, ч., *розм.* Той, хто працює над дипломним проектом, дипломною роботою. *Керувати дипломниками*.

Дипломниця, і, ж.

Дипломований, а, е. *Дипломований бухгалтер*.

Дипломувати, ую, усш. Видавати диплом (у 1, 3 знач.). *Дипломувати випускників університету. Дипломувати переможців конкурсу*.

ДИПЛОМАТИКА, и, ж. Галузь джерелознавства, спеціальна історична дисципліна, що вивчає походження, форму і зміст історичних документів, грамот (офіційних і приватних) для встановлення їх автентичності, часу

диплоїд — директорка

складання тощо. *Тонкоці дипломатики. Нехтувати дипломатикою*.

ДИПЛОМАТІЯ, і, ж. 1. Діяльність уряду та спеціальних органів зовнішніх зносин щодо здійснення зовнішньої міжнародної політики держави. *Багатостороння дипломатія. Продумана дипломатія. Міжнародна*

дипломатія. 2. *перен.* Тонкий розрахунок, надзвичайна обережність у діях, хитрування, спрямовані на досягнення якої-небудь мети. *Тонка дипломатія. Розводити дипломатію*.

3. Неофіційна, здійснювана в межах приватної ініціативи діяльність посадової особи, групи осіб або якоїсь громадської організації щодо налагодження міжнародних контактів, зв'язків, укріплення чи покращення зв'язків, міждержавних відносин. *Народна дипломатія*.

Дипломат, а, ч. 1. Посадова особа, яка має урядові повноваження для зносин з іноземними державами. *Іноземні дипломати. Високопоставлені дипломати*. 2. *перен., розм.* Людина, яка вміло і тонко діє в стосунках з іншими. *Великий дипломат. Дипломат у сім'ї. Бути дипломатом*. 3. Валізка для паперів, книжок і т. ін. *Шкіряний дипломат. Носити дипломат*.

Дипломатичний, а, е. 1. Що стос. дипломатії (у 1 знач.). *Дипломатичне представництво України. Дипломатичний імунітет. Дипломатичний корпус. Дипломатичний ранг. Дипломатичні переговори. Дипломатичний кур'єр. Дипломатична служба. Дипломатична пошта. Дипломатична нота*. 2. *перен.* Ухильний, спритний. *Дипломатична гра. Дипломатична поведінка. Дипломатична відповідь. Дипломатичний підхід до справи. Дипломатичний вчинок*.

Дипломатичність, ності, ж. *Дипломатичність поведінки. Виявити дипломатичність*.

Дипломатично. *Діяти дипломатично*.

Дипломатка, и, ж., *розм.*

ДИПЛОПІЯ, і, ж. Порушення функції зору, яке полягає в роздвоєнні видимих предметів.

ДИПЛОСТЕМБІНЯ, ї, ж. Наявність двох тичинок у квітці; тичинки зовнішнього кола чергуються з пелюстками.

ДИПБДІЯ, ї, ж. В античній поезії — сполучення двох стоп у ямбі чи в хорей, при якому одна з стоп несе великий сильний ритмічний наголос.

ДИПБЛЬ, я, ч. 1. *фіз.* Два однакові за величиною і протилежні за знаком заряди, розташовані на незначній

депресією.

ДИПТАНК, а, ч. Цистерна на судні, призначена для зберігання рідких запасів, баласту чи вантажу.

ДИПТЕР, а, ч. Тип давньогрецького храму, в якому прямокутне в плані приміщення оточене по зовнішньому периметру двома рядами колон.

ДИПТЕРИ, ів, ми. Ряд комах (комарі, мухи, москіти та ін.), у яких розвинена лише одна (передня) пара крил; двокрили.

ДИПТЕРОЛОГІЯ, і, ж. Галузь ентомології, яка вивчає диптерів.

Диптеролог, а, ч.

Диптерологічний, а, е. *Диптерологічні дослідження*.

ДИПТИХ, а, ч. 1. *заст.* Двостулковий складень із живописним або рельєфним зображенням на стулках. 2. Два твори мистецтва, пов'язані одним задумом.

ДИРЕКТ, у, ч. Назва прямого удару в боксі.

ДИРЕКТИВА, и, ж. 1. Обов'язкова для виконання вказівка вищого керівного органу чи посадової особи іншим, підпорядкованим йому; розпорядження, настанова керівника своїм підлеглим. *Керівна директива. Отримати директиву. Дати директиву. Згідно з директивою*. 2. Письмовий документ, що містить керівні вказівки щодо підготовки і проведення певних операцій.

Директивний, а, е. *Директивна вказівка. Директивний лист. Директивний циркуляр*.

ДИРЕКТОГРАФІЯ, ї, ж. Виготовлення кліше шляхом безпосереднього знімання на цинкові або мідні пластини з наступним їх протравлюванням.

ДИРЕКТОПЛАТ, а, ч. Копіювально-розмножувальна машина з талером (у 2 знач.) і рухомими планками з поділками.

ДИРЕКТОР¹, а, ч. Керівник підприємства, установи або навчального закладу. *Директор дитбудинку*.

Директорат, у, ч. Колегія директорів якого-небудь великого підприємства, відомства, очолювана головним директором.

Директорка, и, ж., *розм.*

Д Д

відстані один від одного. *Електричний диполь*. 2. *радіо*. Антена у вигляді двох симетрично розташованих провідників, яку використовують для випромінювання і приймання коротких хвиль.

Дипольний, а, е. *Величина дипольного моменту*.

ДИПСОМАНІЯ, і, ж., *мед.* Періодичний застій, виникнення якого пов'язують з

Директорство, а, с., *розм.*

Директорський, а, е. *Директорська посада. Директорський кабінет*.

Директорування, я, с., *розм.* *Директорування в банку*.

Директорувати, ую, усш, *розм.* *Директорувати упродовж п'яти років*.

Директриса, и, ж., *розм.* *Директриса гімназії*.

Дирекція, ї, ж. 1. Керівний орган,

- очолюваний директором на підприємстві, в установі, закладі. *Дирекція інституту. Входить до складу дирекції. Представники дирекції.*
2. Приміщення, в якому знаходиться управління підприємством, установою, навчальним закладом. *Зайти в дирекцію.*
- ДИРЕКТОР², а, ч., спец. Провідник у радіоапаратурі, який служить для збирання, фокусування випромінювання у вузький промінь. *Випромінювання директора.*
- ДИРЕКТОРІЯ¹, ї, ж., іст. 1. Уряд Французької республіки (1795—1799 рр.). 2. Тимчасовий уряд України (1918—1920 рр.).
- ДИРЕКТОРІЯ², ї, ж., інформ. Довідник файлів.
- ДИРЕКТРИСА, и, ж., мат. 1. Прямалінія, властивість якої полягає в тому, що відношення віддалі між будь-якою точкою кривої і її фокусом до віддалі між тією самою точкою і цією прямою є величина незмінна. 2. Середня лінія сектора артилерійської стрільби; основний напрям, у якому проводиться стрільба.
- ДИРЕКЦІОН, а, ч., муз. 1. Додатковий нотний стан над якою-небудь оркестровою партією, що має основні мелодійні голоси інших партій із зазначенням вступу кожного інструмента. 2. Скорочена й спрощена партитура невеликих творів для духових та естрадних оркестрів.
- ДИРИГУВАННЯ, я, с. Один із найскладніших видів музично-виконавського мистецтва, керівництво колективом музикантів (оркестром, хором, ансамблем тощо) у процесі розучування і публічного виконання музичних творів.
- Диригент, а, ч. Керівник колективу виконавців у оркестрі, хорі, оперному або балетному спектаклі. *Диригент хору.*
- Диригентський, а, е. 1. Прикм. до диригента. *Диригентська паличка.* 2. Признач. для підготовки диригентів. *Диригентський відділ. Диригентські дисципліни.*
- Диригувати, ую, усш. 1. Керувати оркестром, хором під час виконання директорство — диск музичного твору. *Диригувати хором. Диригувати оркестром.* 2. Керувати виконанням музичного твору. *Диригувати речитатив.*
- ДИРИЖАБЛЬ, я, ч. Повітроплавний апарат із корпусом, наповненим газом, легшим від повітря, який має двигун з повітряним гвинтом; керований аеростат. *Політ на дирижаблі.*
- Дирижабельний, а, е. *Дирижабельна експедиція.*
- ДИРХЕМ, а, ч. 1. Стародавня арабська срібна монета. *Арабські дирхеми.* 2. Грошова одиниця, а також розмінна монета деяких арабських країн. 3. Міра ваги дорогоцінних металів у Єгипті й Судані.
- ДИС... Префікс, що надає слову протилежне або заперечне значення.
- ДИСАХАРИДИ, ів, мн. (одн. дисахарид, у, ч). Вуглеводи, молекули яких складаються із двох залишків моносахаридів (простих цукрів). *Розщеплення дисахаридів.*
- ДИСБАКТЕРІОЗ, у, ч., мед. Порушення бактеріальної мікрофлори організму (найчастіше — кишечника). *Дисбактеріоз кишечника. Діагностувати дисбактеріоз. Лікування дисбактеріозу.*
- ДИСБАЛАНС, у, ч. Незрівноваженість деталі, що виникає в результаті несиметричного розташування маси відносно осі її обертання. *Дисбаланс автомобільного колеса.*
- ДИСГАРМОНІЯ, і, ж. 1. муз. Порушення гармонії, відсутність співзвучності; немилозвучність. *Дисгармонія в акордах.* 2. перен. Розлад, порушення відповідності чого-небудь із чимсь; різнобій. *Дисгармонія у виконанні.*
- Дисгармонійний, а, е, книжн. *Дисгармонійна особистість.*
- Дисгармонійність, ності, ж., книжн. *Дисгармонійність світу.*
- Дисгармонійно.
- Дисгармоніювати, ює, Дисгармонувати, ує. 1. муз. Перебувати в дисгармонії (у 1 знач.), порушувати гармонію у 1 знач. (див. гармонія). 2. перен. Бути в незгоді, в розладі, не виявляти узгодження, відповідності з чим-небудь. *Дисгармонувати із загальним настроєм. Дисгармоніювати з поведінкою.*
- ДИСІЕКТОР, а, ч. Передавальна телевізійна трубка без нагромадження електричних зарядів, у якій оптичне зображення, створюване на фотокатоді, перетворюється вторинноелектронним помножувачем на відеосигнал; використовують у спеціальних автоматичних телевізійних системах.
- ДИСЕМІНАЦІЯ, і, ж. 1. мед. Розповсюдження збудника хвороби з первинного вогнища хвороби по кров'яній або лімфатичній системі. 2. біол. Розсіювання насіння.
- ДИСЕРТАЦІЯ, ї, ж. Наукова робота, яку захищають на вченій раді наукової установи для здобуття вченого ступеня. *Докторська дисертація. Кандидатська дисертація. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Захистити дисертацію. Обговорити дисертацію. Захист дисертації. Рукопис дисертації. Керівник дисертації.*
- дисертації.
- Дисертабельний, а, е. Який може бути дисертацією. *Дисертабельна проба.*
- Дисертабельність, ності, ж. *Дисертабельність теми.*
- Дисертант, а, ч. Особа, яка публічно захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата чи доктора наук. *Питання до дисертанта.*
- Дисертантка, и, ж.
- Дисертаційний, а, е. *Дисертаційна робота. Дисертаційний виклад. Дисертаційна тема.*
- ДИСИДЕНТ, а, ч. 1. книжн. Особа, релігійні погляди якої розходяться з офіційним релігійним ученням. 2. Той, хто не погоджується з панівною ідеологією, існуючим режимом і зазнає за це переслідувань, репресій. *Українські дисиденти.*
- Дисидентка, и, ж.
- Дисидентство, а, с. *Представники дисидентства.*
- Дисидентський, а, е. *Дисидентський рух. Дисидентська література.*
- ДИСИМІЛЯЦІЯ, ї, ж. 1. біол. Процес розкладу складних органічних сполук в організмах із перетворенням їх на прості речовини; супроводжується звільненням енергії, що використовується в процесах життєдіяльності. *Процес дисиміляції.* 2. лінгв. Заміна в слові одного з двох однакових або близьких за вимовою звуків іншим, менш подібним; спостерігається здебільшого у системі приголосних. *Дисиміляція приголосних. Прогресивна дисиміляція. Регресивна дисиміляція.*
- Дисимілятивний, а, е.
- ДИСИМУЛЯЦІЯ, ї, ж., мед. Приховування хвороби або окремих її ознак чи проявів.
- ДИСИПАЦІЯ, і, ж., спец. Розсіювання. *Дисипація енергії. Дисипація атмосфери.*
- Дисипативний, а, е. *Дисипативна система.*
- ДИСК, а, ч. 1. Плоский круг, предмет у формі плоского круга. *Металевий диск. Диск маятника.* 2. У легкій атлетиці — спортивний снаряд для метання. *Метання диска.* 3. Магазин для патронів у ручному кулеметі або автоматі. *Автоматні диски.* 4. розм. Грамплатівка. *Модний диск. Ліцензійний диск. Купити диск.* 5. інформ. Носій інформації, закладених даних. *Жорсткий диск. Зчитувати інформацію з диска.* 6. анат. Внутрішньосуглобний хрящ у щелепному гурдинно-ключичному і променево-ліктьовому суглобах. *Випадання дисків. Вправляти диски.*
- Дісковий, а, е. *Дісковий електродвигун. Діскові сямки. Діскові різці.*
- ДИСКАНТ, а, ч. 1. Високий дитячий

голос (хлопчиків), а також співак із таким голосом. *Співати дискантом. Слухати дискантів у концерті.* 2. Найвища партія багатоголосного твору. 3. Партія в хорі чи вокальному ансамблі, яку виконують високі дитячі чи жіночі голоси.

Дискангист, а, ч. Хлопчик, що виконує партію дисканта в хорі.

Дискантовий, а, е. *Дискантова струна.*

ДИСКАУНТ, а, ч. 1. Пряме зниження ціни, що застосовується в міжнародних контрактах. 2. Різниця, яку отримує банк, купуючи цінні папери за ціною, нижчою від номіналу.

ДИСКВАЛІФІКАЦІЯ, і, ж. 1. Позбавлення кваліфікації на підставі визнання кого-небудь нездатним або негідним обіймати якусь посаду, виконувати певні функції, роботу тощо. 2. *спорт.* Позбавлення спортсмена (команди) права брати участь у змаганнях; постійне чи тимчасове позбавлення спортсмена спортивного звання. *Дискваліфікація за порушення правил змагань.*

Дискваліфікаційний, а, е. *Дискваліфікаційна комісія.*

Дискваліфікований, а, е. *Дискваліфікований працівник. Дискваліфікований спортсмен.*

Дискваліфікувати, ую, уєш. Піддавати дискваліфікації, позбавляти кваліфікації.

ДИСКЕТА, и, ж., *інформ.* Малоформатний плоский гнучкий магнітний диск — носій інформації для обробки на комп'ютері. *Вставити дискету у дискетод. Вийняти дискету. Записати на дискету. Зчитувати з дискети.*

Дискетний, а, е. *Дискетний формат.*

ДИСКО, *невідм., с.* Музичний стиль, переважно танцювально-пісенного характеру, з чітким ритмом (приблизно 112—114 ударів на хвилину). *Записувати диско. Танцювати диско. Мода на диско.*

ДИСК-ЖОКЕЙ, ДІДЖЕЙ, я, ч. Коментатор записів на дискотеках та **дйсковий** — дискримінація

в музичних радіо- і телепередачах. *Популярний диск-жокей. Модний діджей. Підготовка діджеїв.*

Диск-жокейський, а, е.

ДИСКОБОЛ, а, ч. Спортсмен — металник диска.

ДИСКОГРАФІЯ, і, ж. 1. Опис змісту і оформлення грамплатівок. 2. Каталоги і переліки, розділи в періодичних виданнях, які містять анотовані списки нових грамплатівок, інформацію про них, рецензії тощо, а також спеціальні розділи-додатки в книжках про видатних виконавців.

ДИСКОМІЦЕТИ, ів, *мн. (одн. дис-*

коміцет, а, ч). Сумчасті гриби з відкритими плодовими тілами; окремі види — їстівні (зморшки, трюфелі), ще інші — паразити плодових та овочевих культур (склеротинії).

ДИСКОМФОРТ, у, ч. Незручність, відсутність належних умов, потрібних для нормальної життєдіяльності людини, виконання певної роботи і т. ін.; невгода. *Дисконфорт спілкування. Душевний дисконфорт. Відчувати дисконфорт.*

Дисконфортний, а, е. *Дисконфортний процес. Дисконфортні відчуття.*

ДИСКОНТ, у, ч., *фін.* 1. Кредитна операція купівлі банком векселів та інших боргових зобов'язань до терміну їх оплати з вирахуванням відсотків. 2. Знижка, відсоток, який вираховують при достроковому розрахунку за векселем або іншим борговим зобов'язанням. *Обліковий відсоток.* 3. Знижка з курсу валюти у строкових операціях. 4. Різниця між номіналом цінного паперу і його біржовим курсом, якщо останній є нижчим за вартість. 5. Різниця між цінами на той самий товар із різними термінами постачання.

Дисконтёр, а, ч., *фін.* Банкова установа, працівник банку або приватна особа, яка робить розрахунки за векселем або іншим борговим зобов'язанням, дисконтуює їх.

Дисконтний, Дисконтовий, а, е. *Дисконтна політика. Дисконтна ставка. Дисконтні облигації. Дисконтний відсоток. Дисконтна арбітражна операція. Дисконтна валютна політика. Дисконтна позика.*

Дисконтування, я, с. 1. Зведення економічних показників різних років до порівнянного в часі вигляду. *Норма дисконтування.* 2. Облік векселів. *Дисконтування векселів.*

Дисконтувати, ую, уєш, *фін.* Робити дисконт (у 1 знач.). *Дисконтувати векселі.*

Д

ДИСКОРДАНТНІСТЬ, ності, *ж.* Несхожість за генотипом між певними особинами, напр., несхожість за якою-небудь ознакою між близнюками.

ДИСКОПЛАН, а, ч. Літальний апарат, носійна поверхня якого має форму диска.

ДИСКОТЕКА, и, ж. 1. Зібрання дисків. *Домашня дискотека.* 2. Танцювальний зал, де прослуховують, програють диски. *Сучасна дискотека.* 3. Розважальний захід із танцями, як правило, під музичні записи. *Молодіжна дискотека. Піти на дискотеку. Зустрітися на дискотеці. Влаштувати дискотеку.*

Дискотечний, а, е. *Дискотечна програма.*

Дискотечні записи. Дискотечна апаратура.

ДИСКОФІЛ, а, ч. Колекціонер, збирач дисків.

ДИСКРЕДИТАЦІЯ, і, *ж.* Підривання довіри до кого-, чого-небудь, применшення чийогось авторитету, значення, приниження гідності. *Повна дискредитація. Кампанія дискредитації. Дискредитація влади. Політична дискредитація.*

Дискредитатор, а, ч. Той, хто вдається до дискредитації.

Дискредитований, а, е. *Дискредитовані поняття.*

Дискредитування, я, с. *Свідоме дискредитування. Цілеспрямоване дискредитування. Дискредитування товариства. Дискредитування державного устрою.*

Дискредитувати, ую, уєш. *Дискредитувати людину. Дискредитувати уряд. Дискредитувати ідею.*

ДИСКРЕТИЗАЦІЯ, і, *ж., спец.* Те саме, що квантування.

ДИСКРЕТНИЙ, а, е. Роздільний, перервний, який протиставляється неперервному. *Дискретна математика. Дискретна величина. Дискретна зміна.*

Дискрётність, ності, *ж.* *Дискретність спадковості.*

ДИСКРЁЦІЯ, і, *ж.* Вирішення посадовою особою чи державним органом певного питання на власний розсуд.

Дискреційний, а, е. *Дискреційна влада.*

ДИСКРИМІНАТОР, а, ч., *техн., радіо.* Пристрій для перетворення зміни контрольованого параметра електричного сигналу (на вході) на зміну полярності напруги (на виході); використовують у системах автоматичного регулювання, радіоприймачах тощо.

ДИСКРИМІНАЦІЯ, і, *ж.* 1. Обмеження або позбавлення прав певних

Д

категорій громадян за расовою або національною належністю, політичними і релігійними переконаннями. *Расова дискримінація. Дискримінація церкви. Національна дискримінація. Релігійна дискримінація. Дискримінація жінок.* 2. У міжнародних відносинах — створення умов, які ставлять яку-небудь державу (групу держав), її організації і громадян у гірше становище порівняно з іншими. *Політична дискримінація. Економічна дискримінація. Митна дискримінація. Торговельна дискримінація. Елемент дискримінації.* 3. мед. Здатність окремо сприймати два однакові подразнення, які діють одночасно у двох близько розміщених точках шкіри.

Дискриміратор, а, ч. Той, хто вдається до дискримінації. *Засуджувати дискримінаторів.*

Дискримінаційний, а, е. *Дискримінаційна політика. Дискримінаційний закон.*

Дискримінований, а, е. *Дискримінована нація.*

Дискримінувати, ую, уеш. Обмежувати в правах, позбавляти прав. *Дискримінувати споживача. Дискримінувати людей за расовою ознакою.*

ДИСКУВАННЯ, я, с. Обробіток землі дисковим культиватором, дисковою бороною для розпушення її поверхневого шару та знищення бур'янів. *Осіньне дискування. Дискування ріллі.*

Дискований, а, е. *Дискована земля.*

Дискувати, ую, уеш.

ДИСКУРС, у, ч., спец. 1. Логічні міркування з метою встановлення істини. *Теоретичний дискурс. Теорія дискурсу.* 2. Сукупність висловлювань, що стосуються певної проблематики, розглядаються у зв'язку з цією проблематикою, а також у зв'язках між собою. *Міжнародний мистецький дискурс.*

Дискурсивний, Дйскурсивний, а, е. 1. Який здійснюється шляхом логічних міркувань, обґрунтований попередніми судженнями. 2. Прикм. до дйкурс. *Дискурсивна практика.*

ДИСКУСІЯ, ї, ж. 1. Широке публічне обговорення якого-небудь спірного питання; вільний обмін думками. *Гостра дискусія. Літературна дискусія. Наукова дискусія. Бурхлива дискусія. Вести дискусію. Предмет дискусії. Вступити у дискусію. Розгорілася дискусія.* 2. перен., розм. Суперечка окремих осіб, співрозмовників.

Дискусійний, а, е. *Дискусійне питання.*

дискриміатор — диспергування

Дискусійна стаття. Дискусійні проблеми медицини.

Дискутувати, ую, уеш. Вести дискусію про що-небудь, обговорювати що-небудь; сперечатися. *Дискутувати політичні питання.*

ДИСЛОКАЦІЯ, ї, ж. 1. військ. Розташування, розміщення військових частин, з'єднань, а також військових установ та навчальних закладів на певній території; розташування військових частин на фронті. *Дислокація військ.* 2. геол. Порушення форми первинного залягання пластів гірських порід, унаслідок якого утворюються складки, зсуви та інші тектонічні форми. *Плікативні дислокації в будові земної кори.* 3. мед. Зміщення кісток при переломах.

4. фіз., хім. Порушення періодичної структури кристалів, що виникає під час їх руху або пластичної деформації.

Дислокаційний, а, е. *Дислокаційні дані.*

Дислокований, а, е. *Дислокований полк.*

Дислокування, я, с. *Дислокування загону.* Дислокувати, ую, уеш. Здійснювати дислокацію; розміщувати збройні сили на певній території.

ДИСМНОРЕЯ, ї, ж., мед. Різноманітні розлади менструальної функції, які супроводжуються хворобливими явищами (болями, нудотою тощо).

ДИСОЛЮЦІЯ, ї, ж. Розклад, розчинення твердих тіл.

ДИСОНАНС, у, ч. 1. муз. Негармонійне, неузгоджене поєднання звуків, порушення співзвучності; протилежне — консонанс. *Дисонанс звучання. Підготований дисонанс.* 2. У віршуванні — неповна рима, що будується на збігові приголосних при частковій або повній розбіжності голосних. 3. перен. Відсутність гармонії, належних пропорцій, рис у чомусь, розлад, невідповідність, протиріччя з чим-небудь. *Вносити дисонанс у загальній настрої. Дисонанс у стосунках. Перебувати в дисонансі.*

Дисонансовий, а, е, муз. *Дисонансове звучання.*

Дисонувати, ує. 1. Звучати дисонансом. *Інструмент дисонує.* 2. перен. Виявляти невідповідність із чим-небудь, вносити дисонанс, розлад у що-небудь. *Тон дисонує. Живопис дисонує із загальною кольоровою гамою залу. Поведінка дисонує із загальними нормами.*

ДИСОЦІАЦІЯ, ї, ж. 1. Розклад молекули на простіші молекули, атоми, атомні групи або іони. *Термічна дисоціація. Електролітична дисоціація. Ступінь дисоціації.* 2. Порушення зв'язності

психічних процесів.

Дисоціювати, ює.

ДИСПАЛАТАЛІЗАЦІЯ, ї, ж., лінгв. Те саме, що депалаталізація.

ДИСПАНСЕР, у, ч. Спеціалізований лікувально-профілактичний заклад, який здійснює диспансеризацію. *Туберкульозний диспансер. Психоневрологічний диспансер. Наркологічний диспансер. Відвідати диспансер. Бути на обліку в диспансері.*

Диспансеризація, ї, ж. Метод активного динамічного спостереження за станом здоров'я населення, а також діяльність усіх лікувально-профілактичних закладів, спрямована на запобігання захворюванням, активне виявлення й лікування хворих, особливо на ранніх стадіях захворювань. *Диспансеризація населення. Здійснювати диспансеризацію. Пройти диспансеризацію.*

Диспансеризований, а, е. *Диспансеризований хворий.*

Диспансеризувати, ую, уеш. Здійснювати диспансеризацію. *Диспансеризувати дітей.*

Диспансерний, а, е. *Диспансерне обстеження. Диспансерний облік. Диспансерний нагляд. Диспансерний хворий. Диспансерне спостереження.*

ДИСПАРАТНИЙ, а, е. Несумісний.

ДИСПАЧ, у, ч. Премія, яку встановлює судновласник фрахтувальникові за дотркове навантаження або розвантаження судна.

ДИСПАША, ї, ж. 1. мор. Розрахунок збитків у загальній аварії, що розподіляються між судновласником і вантажовласником пропорційно до вартості судна, вантажу і фрахту. 2. Документ, що містить такий розрахунок.

Диспашер, а, ч. Офіційний експерт, уповноважений здійснити диспашу.

ДИСПЕНСАЦІЯ, ї, ж. Неповищення на якусь особу дії певного церковного правила; звільнення від обітничі.

ДИСПЕПСІЯ, ї, ж., мед. Розлад травлення в кишечнику, що супроводжується посиленнями процесами бродіння і гниття. *Токсична диспепсія.*

Диспептичний, а, е.

ДИСПЕРГЕНТИ, ів, ми. Складні хімічні препарати, що пришвидшують розтікання нафтопродуктів у вигляді тонкої плівки по водній поверхні, активізують її розрив і розсіювання в товщі води.

ДИСПЕРСІЯ, ї, ж., спец. Подрібнення або розсіяння чого-небудь. *Дисперсія світла. Дисперсія хвиль.*

Диспергування, я, с. Тонке подрібнення

твердих або рідких тіл унаслідок
якого утворюються дис-

- персні системи (порошки, суспензії, емульсії, аерозолі); використовують у виробництві мінеральних в'язучих речовин, полімерних матеріалів, пігментів, барвників, харчових продуктів, лікарських препаратів. *Диспергування вугілля.*
- Диспергувати, ую, уєш, спец. *Диспергувати гірську породу.*
- Дисперсійний, а, е. *Дисперсійне середовище.*
- Дисперсний, а, е. *Дисперсна речовина. Дисперсна система.*
- Дисперсність, ності, ж. Ступінь подрібнення речовини на частинки без зміни її хімічного складу. *Дисперсність білкових частинок.*
- ДИСПЕТЧЕР, а, ч. Працівник, який регулює хід виробничого процесу і координує взаємодію всіх ланок за допомогою засобів зв'язку, сигналізації, контролю і управління, забезпечує виконання графіків випуску продукції, руху транспорту тощо. *Станційний диспетчер.*
- Диспетчеризація, ї, ж. Централізація контролю й управління виробничими та ін. процесами шляхом застосування технічних засобів зв'язку, сигналізації, телемеханіки й автоматички; диспетчерське керування. *Диспетчеризація великих підприємств.*
- Диспетчерський, а, е. *Диспетчерський центр. Диспетчерська служба. Диспетчерський пункт. Диспетчерський зв'язок.*
- ДИСПЛАЗІЯ, ї, ж. Неправильний розвиток тканин, органів чи частин тіла.
- ДИСПЛЕЙ, я, ч., інформ. Пристрій для відображення інформації у вигляді тексту, графіка, таблиці, малюнка тощо; екран такого пристрою. *Дисплей із великим екраном. Екран дисплея. Пульт дисплея. Включити (включити) дисплей.*
- Дисплейний, а, е. *Візуальний дисплейний термінал ЕОМ. Дисплейний клас.*
- ДИСПНБЕ, невідм. Утруднене дихання.
- ДИСПОЗИТИВНИЙ, а, е, юр. Який допускає вибір. *Диспозитивні засади. Диспозитивна норма. Диспозитивна правова норма.*
- Диспозитивність, ності, ж. 1. юр. Можливість розпоряджатися процесуальними засобами захисту. 2. Право учасників договору чи судового процесу діяти на власний розсуд.
- ДИСПОЗИЦІЯ, ї, ж. 1. План розміщення кораблів на стоянках чи в строю при спільному плаванні. 2. Застаріла назва плану розташування сухопутних військ або флоту
- диспергувати — дистрибутор для бою або на місці стоянки. 3. юр. Норма, що визначає правила поведінки, а також права та обов'язки сторін — учасників правовідносин.
- Диспозиційний, а, е.
- ДИСПОНДІЙ, я, ч. Подвійний спондей — стопа з чотирьох довгих складів.
- ДИСПОНУВАТИ, ую, уєш, фін. 1. Розпоряджатися вільними сумами, які є на рахунках у кореспондентів банку або у комісіонерів. 2. перен. Зловживати владою, владно розпоряджатися.
- Диспонт, а, ч. 1. Уповноважений у справах фірми, розпорядник, управитель. 2. фін. Фізична або юридична особа, що володіє вільними сумами на рахунках у комісіонера або в кореспондентів банку.
- Диспонування, я, с.
- ДИСПРОЗІЙ, ю, ч., хім. Хімічний елемент родини лантаноїдів; хімічно активний метал, який при високій температурі взаємодіє з киснем, галогенами та іншими неметалами; застосовується як компонент магнітних сплавів, фосфорів.
- ДИСПРОПОРЦІЯ, ї, ж. Невідповідність між складовими частинами цілого, відсутність пропорційності; непропорційність. *Велика диспропорція. Диспропорція розвитку.*
- Диспропорційний, а, е. *Диспропорційний розвиток. Диспропорційні форми.*
- Диспропорційність, ності, ж.
- ДИСПУТ, у, ч. Публічна суперечка на наукову, літературну і т. ін. тему, що має суспільний інтерес. *Публічний диспут. Провести диспут. Диспут на актуальну тему. Диспути про етимологію. Виступати на диспуті.*
- Диспутант, а, ч., розм. Той, хто бере участь у диспуті.
- Диспутантка, и, ж.
- Диспутувати, ую, уєш. Сперечатися, брати участь у диспуті. *Диспутувати щодо проблем моралі.*
- ДИСТАЛЬНИЙ, а, е. Який знаходиться якнайдалі від середньої площини тіла. *Дистальний відділ променевої кістки. Дистальний перелом голілки.*
- ДИСТАНЦІЯ, ї, ж. 1. Відстань, проміжок між чим-небудь (у просторі, часі та ін.). *Безпечна дистанція. Створювати дистанцію. Дотримуватися дистанції.* 2. Дільниця адміністративно-технічного поділу залізниць, шосейних і водних шляхів. 3. Визначена ділянка для спортивних змагань, бою і т. ін.; проміжок між стартом і фінішем. *Дистанція кросу.*
- Дистанційний, а, е. *Дистанційне управління. Дистанційний контроль. Дис-*
- танційна трубка. Дистанційне вимірювання.*
- Дистанційований, а, е.
- Дистанціювання, я, с.
- Дистанціювати, юю, юєш.
- ДИСТЕН, у, ч. Мінерал класу силікатів, переважно блакитного, синього кольорів; використовують для одержання силуміну.
- ДИСТИЛЯЦІЯ, ї, ж., техн. Очищення рідини перегонном; використовують у хімічній, нафтовій, харчовій промисловості. *Дистиляція води.*
- Дистильований, а, е. *Дистильована вода.*
- Дистильовання, я, с. *Періодичне дистильовання.*
- Дистильовати, юю, юєш. Очищати рідину перегонкою; здійснювати дистиляцію. *Дистильовати воду.*
- Дистилят, у, ч. Продукт дистиляції. *Дистиляти при перегоні нафти.*
- Дистилятний, а, е.
- Дистилятор, а, ч. 1. Апарат для дистиляції. 2. Майстер заводської перегонки спирту, горілки, вина та ін.
- Дистиляційний, а, е. *Дистиляційна фабрика. Дистиляційний апарат.*
- ДИСТИМІЯ, ї, ж., мед. Пригнічений настрій.
- ДИСТИНКЦІЯ, ї, ж., лог. Пізнавальна діяльність, у процесі якої фіксується відмінність між предметами дійсності, елементами свідомості та ін.
- Дистиційний, а, е.
- ДИСТИХ, а, ч. Дворядкова строфа, а також вірш, який складається з таких строф. *Дистих «На могилі Шевченка».*
- ДИСТОНІЯ, ї, ж., мед. Хворобливий стан, що виявляється в зміні тонуус судин; спостерігається при порушеннях функції вегетативної нервової системи. *Вегетативна дистонія.*
- ДИСТОРСІЯ, ї, ж. 1. фіз. Викривлення зображень в оптичних системах через нерівномірне збільшення предметів об'єктивом від його середини до країв. 2. мед. Розтягнення або розрив зв'язок суглоба.
- ДИСТРЁС, у, ч., мед. Тяжкий стрес із негативними наслідками для організму.
- Дистресовий, а, е.
- ДИСТРИБУЦІЯ, ї, ж., лінгв. Сукупність контекстів, у яких може траплятися певна мовна одиниця і які протиставляються всім контекстам, де вона трапляється не може.
- Дистрибутивний, а, е. *Дистрибутивні відношення. Дистрибутивний аналіз.*
- Дистрибутивність, ності, ж.
- ДИСТРИБ'ЮТОР, а, ч. 1. Агент або торгова фірма, яка здійснює функції

Д _____
торгового посередника між виробниками товару і його споживачами.

- Дистриб'ютор парфумерної продукції.* 2. Різновид агента, що здійснює збут товарів у межах свого регіону. 3. Брокер, що розміщує цінні папери серед клієнтури. 4. Збутовий посередник. *Офіційний дистриб'ютор компанії «Тойота».*
- Дистриб'юторський, а, е. Дистриб'юторська мережа. Дистриб'юторська фірма.*
- ДИСТРИКТ**, у, ч. Адміністративний, судовий або виборчий округ у США, Великій Британії та деяких інших державах.
- ДИСТРОФІЯ**, ї, ж. Патологічний процес, який виникає внаслідок порушення обміну речовин і характеризується появою в клітинах і тканинах продуктів обміну, змінених кількісно або якісно. *Білкова дистрофія. Мінеральна дистрофія. Дистрофія міокарда. Дистрофія м'язів.*
- Дистрофік, а, ч., розм.* Людина, хвора на дистрофію.
- Дистрофічка, и, ж.*
- Дистрофічний, а, е. Дистрофічний процес.*
- ДИСУЛЬФАН**, у, ч. Лікарський препарат із групи сульфонамідів, що застосовується для лікування дизентерії та колітів.
- ДИСУЛЬФІДИ**, ів, мн. (одн. дисульфід, у, ч.), хім. Хімічні з'єднання елементів із сіркою. *Дисульфід молібдену. Дисульфід олова.*
- Дисульфідний, а, е.*
- ДИСФАГІЯ**, ї, ж., мед. Розлад акту ковтання, зумовлений органічними чи функціональними перешкодами на шляху просування страви до шлунка.
- ДИСФОРІЯ**, ї, ж. Розлад настрою, який характеризується напруженим злісно-тужливим станом, роздратованістю, що іноді переходить у спалахи гніву з агресивністю; спостерігається при деяких психічних захворюваннях.
- ДИСФУНКЦІЯ**, ї, ж., біол., мед. Порушення, розлад функції якого-небудь органа, системи, здебільшого якісного характеру (напр., порушення нюху). *Вроджена (набута) дисфункція.*
- ДИСЦИПЛІНА**¹, и, ж. 1. Твердо встановлений порядок, дотримання якого є обов'язковим для всіх членів даного колективу. *Трудова дисципліна. Фінансова дисципліна. Касова дисципліна. Кредитна дисципліна. Дисципліна в колективі.* 2. Витриманість, звичка до суво
- дистриб'юторський** — дифтерія рого порядку. *Дисципліна думки. Дисципліна почуттів.*
- Дисциплінарний**, а, е. 1. Прикм. до дисципліна (у 1 знач.). *Дисциплінарний статут.* 2. Пов'язаний із порушенням дисципліни. *Дисциплінарне стягнення. Дисциплінарний батальйон.*
- Дисциплінований**, а, е. *Дисциплінований працівник (учень).*
- Дисциплінованість**, пості, ж. *Висока дисциплінованість.*
- Дисципліновано**. *Працювати дисципліновано.*
- Дисциплінувати**, ую, уеш. Привчати до дисципліни. *Дисциплінувати себе.*
- ДИСЦИПЛІНА**², и, ж. Галузь наукового знання, навчальний предмет. *Загальноосвітні дисципліни. Спеціальні дисципліни. Викладати філологічні дисципліни.*
- ДИФАМАЦІЯ**, і, ж. Оголошення, як правило, у пресі, справжньої або неправдивої інформації, що ганьбить честь і гідність особи, псує репутацію установи тощо. *Справа про дифамацію. Зазнати дифамації.*
- Дифамаційний**, а, е. *Дифамаційний матеріал.*
- ДИФЕНІЛ**, у, ч. Органічна сполука, вуглеводень ароматичного ряду, твердий безбарвний кристалічний продукт; міститься в кам'яновугільній смолі; використовують у виробництві барвників і синтетичних смол.
- ДИФЕРЕНТ**, у, ч. 1. мор. Кут позовжнього нахилу судна, який викликає різницю осадки носа й корми. *Незначний диферент на ніс.* 2. фін. Різниця в ціні товару при його замовленні та одержанні в процесі торговельних операцій.
- ДИФЕРЕНЦІАЛ**, а, ч. 1. мат. Довільний приріст незалежної змінної величини. *Диференціал функції.* 2. техн. Механізм у трансмісії колісних машин, який забезпечує ведучим колесам необхідну різницю у швидкості обертання на поворотах.
- Диференціальний**, а, е. 1. Неоднаковий у різних умовах. 2. мат. Прикм. до диференціал (у 1 знач.). *Диференціальне рівняння. Диференціальна геометрія. Диференціальне числення.* 3. лінгв. Роз- різновальний. *Диференціальна ознака. Диференціальний словник.* 4. Який стосується диференціала (у 2 знач.). *Диференціальний механізм.*
- ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ**, і, ж. Поділ, розчленування цілого на окремі елементи, частини й форми. *Диференціація суспільства. Диференціація значень.*
- Диференційний**, а, е. Неоднаковий у різних умовах. *Диференційний тариф. Диференційна рента. Диференційні ознаки фонем. Диференційний словник.*
- Диференційований**, а, е. *Диференційований залік. Диференційований за галузями промисловості.*
- Диференційованість**, ності, ж. *Діалектна диференційованість української мови.*
- Диференційовано**. *Диференційовано розглядати.*
- Диференціювання**, я, с. 1. Розчленування, розрізнення, виокремлення складових елементів при розгляданні, вивченні чогось. *Модуляційне диференціювання. Диференціювання подразників.* 2. Знаходження похідної або диференціала в математичному аналізі. *Правило диференціювання складної функції двох змінних.* 3. В ембріології — процес виникнення відмінностей між частинами організму та їх спеціалізації під час його розвитку.
- Диференціювати**, юю, юеш. 1. Розділяти, розчленовувати що-небудь на окремі різномірні елементи. *Диференціювати кров на чотири групи.* 2. мат. Знаходити диференціали функцій.
- ДИФІРАМБ**, а, ч. 1. У Стародавній Греції — урочиста хорова пісня на честь бога Діоніса. *Виконання дифірамбів.* 2. Літературний жанр, близький до оди або гімну. *Складати дифірамби. Зразок дифірамба. Жанр дифірамба.* 3. перен. Перебільшена похвала. *Ювілейний дифірамб. Співати дифірамби.*
- Дифірамбний**, а, е. *Дифірамбний тон. Дифірамбний жанр. Дифірамбний стиль.*
- ДИФМАНБМЕТР**, а, ч., техн. Прилад для вимірювання перепадів тиску з метою визначення витрати рідини або її рівня в яких-небудь апаратах.
- ДИФОСГЕН**, у, ч. Органічна масляниста безбарвна отруйна речовина з різким задушливим запахом, подібним до запаху прілого сіна. У Першій світовій війні використовували як отруйну речовину.
- ДИФРАКЦІЯ**, і, ж., фіз. Огинання хвилями (звуковими, світловими і т. ін.) зустрічних перешкод та інші зміни в їх поширенні, що виникають під час проходження хвиль біля цих перешкод. *Дифракція світла.*
- Дифракційний**, а, е. *Дифракційні явища. Дифракційні ґратки. Дифракційна електроніка.*
- ДИФТЕРІЯ**, і, ж. Гостра інфекційна, перев. дитяча, хвороба, яка виявляється в ураженні верхніх дихальних шляхів і отруює весь організм. *Щеплення проти дифтерії. Гостра форма дифтерії. Епідемія дифтерії.*
- Дифтеріїний**, а, е. *Дифтеріїна паличка Леффлера. Дифтеріїний круп. Дифтеріїний наліт.*
- Дифтероїди**, ів, мн. (одн. дифтербід, а, ч.). Бактерії, подібні до дифтеріїних паличок.
- ДИФТБНГ**, а, ч. Сполучення двох голосних звуків, що вимовляються як один склад.
- Дифтонгізація**, ї, ж. Явище переходу

простого голосного звука в дифтонг.
Дифтонгізація звука.
ДИФТОНГОВИЙ, а, е.
ДИФТОРИДИ, ів, мн. (одн. дифторид, у, ч), хім. Хімічні сполуки елементів із фтором, у яких на кожний атом елемента припадає два атоми фтору.
ДИФУЗИЯ, і, ж. 1. Процес взаємного проникнення речовин при безпосередньому стиканні або крізь порувану перегородку, зумовлений тепловим рухом їх молекул. *Швидка дифузія.*
2. Перенесення речовин (солей, газів і т. ін.) у морській воді з ділянки високої їх концентрації в ділянку низької.
ДИФУЗІЙНИЙ, а, е. 1. Прикм. до дифузії (у 1 знач.). *Дифузійне антисептування деревини. Дифузійне зварювання.* 2. Признач. для процесів дифузії. *Дифузійний апарат. Дифузійна батарея.*
ДИФУЗІЙНИЙ, а, е. 1. Утворений шляхом дифузії (у 1 знач.); змішаний, різноорідний. *Дифузійне просочування.* 2. перен. Розсіяний, розпливчастий, нечіткий. *Дифузійна туманність.*
ДИФУЗОР, а, ч. 1. Канал змінного поперечного перерізу, за допомогою якого сповільнюють рух газу або рідини. *Горловина дифузора.* 2. Конічний випромінювач звуку в гучномовцях. 3. Пристрій до фотоапаратів або фотозбільшувачів, що дає змогу одержувати зображення м'якого малюнка. 4. Апарат для добування цінних речовин із сумішей (напр., дубильних речовин із дуба, цукру — з бурякової стружки тощо).
ДИФУНДУВАТИ, ує, фіз., хім. Просочуватися, зміщуватися шляхом дифузії; довільно поширюватися у всі боки. *Розчинник дифундує.*
ДИХАЗИЙ, я, ч. Суцвіття, головна вісь якого закінчується однією квіткою, а з паху двох супротивних листків, які розміщені під цією квіткою, розвиваються дві бокові осі, що переростають у головну вісь і також закінчуються квітками.
ДИХЛОРЕТАН, у, ч., хім. Хлорпохідне етану, легка отруйна рідина, дифтерійний — діагональний що застосовується у виробництві полімерів, як розчинник фарби, клею та ін.
ДИХОГАМІЯ, і, ж. у біол. Неодночасне досягання пиляків і приймочок в одній квітці, що перешкоджає самозапиленню.
ДИХОТОМІЯ, і, ж. у 1. книжн. Послідовне ділення цілого на дві частини, потім кожної частини знову на дві і т. д. 2. Тип галузнення в рослин, при якому головна вісь розділяється на дві нові, переважно однаково розвинені гілки. 3. астр. Ділення диска Місяця

чи диска планети термі- натором, який став прямою лінією,
4. У логіці — поділ обсягу поняття на два видові поняття, що суперечить одне одному.
ДИХОТОМІЧНИЙ, а, е.
ДИХОТОМІЧНО. *Дихотомічно розгалужений.*
ДИХРОІЗМ, у, ч., фіз. Властивість деяких тіл виявляти різне забарвлення залежно від напрямку розглядання їх у білому світлі; зумовлюється різницею поглинання звичайного і незвичайного проміння, яке виникає внаслідок подвійного променезаломлювання.
ДИХРОМАТИ, ів, мн. (одн. дихромат, у, ч), хім. Солі, що мають у своєму складі аніон; застосовуються як компоненти вибухових речовин, дубильні речовини в шкіряній та протрави в текстильній промисловості.
ДИХРОМАТИЗМ, у, ч., спец. Різка зміна забарвлення деяких розчинів при зміні їх концентрації.
ДИХРОМАТИЧНИЙ, а, е. Двоколірний.
ДИЯКОН, а, ч. Помічник священика у відправі церковної служби; нижчий духовний чин. *Новий дякон. Чин дякона.*
ДІЯКОНІКОН, у, ч. Спеціальне приміщення біля головної апсиди церкви, призначене для підготовки та перодіяння дяконів.
ДІЯКОНІКОН, а, с.
ДІЯКОНСЬКИЙ, а, е. *Діаконський чин.*
ДІ..., див. ДІ...
ДІА... Префікс у словах іншомовного походження, який означає наскрізний рух, проникнення, розділення, взаємність, посилення, завершеність.
ДІАБАЗ, у, ч. Основна кристалічна магматична гірська порода темно-сірого або зеленувато-чорного кольору; використовують для брукування вулиць, як будівельний матеріал, а також як сировину для кам'яного литва.
ДІАБАЗОВИЙ, а, е.

Д
ДІАБЕТ, у, ч. Патологічний стан, що характеризується порушенням процесів обміну речовин і виділенням дуже великої кількості сечі та деяких хімічних речовин, що утворюються в організмі. *Цукровий діабет. Інсулінозалежний діабет. Лікування діабету. Хворий на діабет.*
Діабетик, а, ч., розм. Людина, хвора на діабет. *Дієта для діабетиків. Рекомендації діабетикам.*
Діабетична, и, ж.
Діабетичний, а, е. 1. Що стос. діабету. *Діабетичний синором. Діабетична кома.* 2. Що стос. діабетика. *Діабетичний цукор. Діабетичні солодощі.*

ДІАГЕНЕЗ, у, ч., геол. Перетворення пухких відкладів на дні водних басейнів па осадові гірські породи. *Діагенез відкладів Карпат.*
ДІАГНОЗ, у, ч. 1. Короткий лікарський висновок про характер і суть захворювання на підставі всебічного обстеження хворого; визначення хвороби. 2. біол. Науковий опис основних ознак, що характеризують певну систематичну групу (вид, рід та ін.) рослин чи тварин.
ДІАГНОСТИКА, и, ж. 1. Розділ клінічної медицини й ветеринарії, що вивчає зміст, методи і послідовні ступені процесу розпізнавання хвороб або особливих фізіологічних станів з метою встановлення діагнозу та проведення лікування. *Медицина діагностика. Комп'ютерна діагностика.* 2. Встановлення діагнозу. *Діагностика і лікування захворювань.* 3. Визначення і вивчення ознак, що характеризують стан машин, приладів, технічних систем для передбачення можливих відхилень і запобігання порушенню нормального режиму їх роботи.
Діагност, Diagnostik, а, ч. Лікар — фахівець із діагностики, який уміє правильно ставити діагнози. *Досвідчений діагностик.*
Діагностичний, а, е. *Діагностичний апарат. Діагностичний центр.*
Діагностування, я, с. *Діагностування хвороби.*
Діагностувати, ую, уеш. Ставити діагноз, визначити хворобу. *Діагностувати пневмонію.*
ДІАГОНАЛЬ, і, ж. 1. Прямая лінія між двома несуміжними вершинами багатокутника або між двома вершинами багатогранника, які не знаходяться на одній його грані. 2. Груба тканина з рубчиками по скісній лінії. *Штани з діагоналі.*
Діагональний, а, е. *Діагоналева спідниця.*
Д
Діагональний, а, е. *Діагональне розташування. Діагональні панелі.*
Діагонально. *Діагонально розташований.*
ДІАГРАМА, и, ж. 1. Графічне зображення, яке у вигляді певних геометричних фігур унаочнює співвідношення між різними порівнювальними величинами. *Діаграма росту.* 2. спец. Зображення шахівниці в спеціальній літературі.
Діаграмний, а, е. *Діаграмний стовпчик. Діаграмне зображення.*
ДІАДЕМА, и, ж. 1. Вінець або пов'язка з коштовними самоцвітами у верховних урядовців, жерців, що визначали їх сап. 2. Жіноча коштовна прикраса на зразок невеликої відкритої корони.

- Діамантова діадема.*
- ДІАДОХИ, ів, мн. Полководці Олександра Македонського, які після його смерті вели між собою боротьбу за владу.
- ДІАЗО... Перша частина назв хімічних сполук, що містять групу —N=N.
- ДІАЗОГРАФІЯ, і, жс. Спосіб копіювання технічної документації на папері чи кальці із світлочутливим шаром, що містить діазосполуки; діазокопіювання.
- ДІАЗОТІПНЯ, і, жс., спец. Одержання зображення (тексту, креслення, малюнка тощо) на спеціальному папері, вкритому світлочутливим шаром із застосуванням діазосполук.
- ДІАКРИТИКИ, ів, мн. Надрядкові та підрядкові знаки, які застосовують здебільшого в буквених і частково у складових типах письма для зміни чи уточнення значення окремих знаків.
- Діакритичний, а, е. *Діакритичний знак.*
- ДІАЛЕКТ, у, ч. Місцевий різновид національної мови; говір. *Закарпатські діалекти. Говорити на діалекті. Територіальні діалекти. Соціальні діалекти.*
- Діалектизм, у, ч. Слово або інший елемент у літературній мові, запозичений із діалекту. *Лексичний Діалектизм. Вживати діалектизми.*
- Діалектний, а, е. *Діалектний вислів. Діалектні особливості.*
- ДІАЛЕКТИКА, и, жс. І. Філософське вчення про найзагальніші закони руху й розвитку природи, суспільства і мислення, науковий метод пізнання дійсності в усій її суперечливості. *Гегелівська діалектика. Матеріалістична діалектика.*
2. Процес розвитку, руху чого-небудь. *Діалектика спадкоємності і новаторства.* 3. *заст.* Уміння вести діагональний — діапазонний суперечку, полеміку, застосовуючи логічні докази.
- Діале'ктик, а, ч. 1. Послідовник діалектичної філософії, який керується діалектичним методом. *Послідовний діалектик.* 2. *заст.* Особа, яка володіє діалектикою (у 3 знач.).
- Діалектичний, а, е. *Діалектичний взаємозв'язок загального й окремого. Діалектичний матеріалізм. Діалектичне мистецтво. Діалектичний метод. Діалектичний підхід до вивчення проблеми.*
- Діалектично. *Мислити діалектично.*
- ДІАЛЕКТОГРАФІЯ, і, жс., лінгв. Розділ діалектології, що займається картографуванням діалектних явищ.
- Діалектографічний, а, е. *Діалектографічна робота.*
- ДІАЛЕКТОЛОГІЯ, ї, жс. Розділ мовознавства, що вивчає діалектну мову.
- Українська діалектологія. Історична діалектологія. Соціальна діалектологія.*
- Діалектолог, а, ч. *Учені-діалектологи.*
- Діалектологічний, а, е. *Діалектологічний матеріал.*
- ДІАЛІЗ, у, ч., хім. Видалення з колоїдного розчину низькомолекулярних речовин (електролітів, органічних речовин); використовують у промисловості для очищення різних речовин (желатину, лікарських препаратів тощо), у фізико-хімічних та біологічних дослідженнях тощо.
- Діалізат, у, ч. Хімічний препарат, що зазнав діалізу з метою вивільнення колоїдів.
- Діалізатор, а, ч. Прилад для здійснення діалізу.
- Діалізний, а, е. *Діалізні процедури.*
- ДІАЛОГ, у, ч. 1. Розмова між двома або кількома особами. *Цікавий діалог. Змістовний діалог, белетристичний діалог.* 2. Літературний твір, написаний у формі бесіди, а також частина літературного твору, в якій відбувається розмова двох осіб. 3. *перен.* Переговори, взаємодія між країнами, партіями, якими-небудь сторонами і т. ін. *Конструктивний діалог. Діалог партій. Діалог зацікавлених сторін.* 4. *інформ.* Двосторонній обмін інформацією між людиною й комп'ютером.
- Діалогізація, ї, жс. Виклад літературного твору у формі діалогу. *Діалогізація мови.*
- Діалогічний, а, е. *Діалогічна форма. Діалогічна мова.*
- Діалогічність, пості, жс. *Діалогічність викладу.*
- Діалоговий, а, е, *інформ.* *Комп'ютерна діалогова система індивідуального навчання. Діалоговий режим роботи на ЕОМ.*
- ДІАМАГНЕТИЗМ, у, ч., фіз. Властивість деяких речовин відштовхуватися (а не притягуватися) полюсами магнітів.
- Діамагнетик, а, ч. Речовина, здатна намагнічуватися під дією зовнішнього магнітного поля назустріч напрямку поля.
- Діамагнітний, а, е. *Діамагнітне тіло.*
- ДІАМАНТ, а, ч. 1. Коштовний камінь — алмаз, штучно огранований і відшліфований; брильянт. 2. Різновид дрібного друкарського шрифту.
- Діамантовий, а, е. І. Прикм. до діамант (у 1 знач.). *Діамантове намисто.* 2. *Оздоблений діамантом. Діамантовий перстень.*
- ДІАМЕТР, а, ч. 1. Відрізок прямої, яка сполучає дві точки кола і проходить через його центр. *Діаметр кола. Діаметр Землі. Коло діаметром 30 см.* 2. *Обчислювати діаметр.* 3. Поперечник усякого круглого або такого, що
- здається круглим, тіла, простору. *Діаметр труби.*
- Діаметральний, а, е. 1. *мат.* Який ділить навпіл по лінії діаметра. *Діаметральна лінія. Діаметральна площина.* 2. *перен.* Досконалий, повний, крайній (про протилежності, протистояння). *Діаметральна протилежність.*
- Діаметрально. *Діаметрально навпаки. Діаметрально протилежні думки.*
- ДІАМІНИ, ів, мн. (оди. діамін, у, ч.), хім. Вуглеводні, у яких два атоми водню замінені аміногрупами.
- ДІАМОФОС, у, ч. Складне мінеральне добриво, яке одержують нейтралізацією фосфорної кислоти аміаком (діамопій-фосфат).
- ДІАНЕТИКА, и, жс. Оригінальна методика лікувального впливу на людську психіку, що ґрунтується на спробі відновити у пам'яті людини всі перед тим пережиті життя і події тощо.
- Діанстгічний, а, е. *Діанетичний вплив. Діанетична методика.*
- ДІАПАЗОН, у, ч. і. Сукупність звуків різної висоти, які може брати голос або музичний інструмент. *Діапазон сопрано. Тенор із великим діапазоном. Діапазон фортепіано.* 2. *переч.* Обсяг, поширення або розмір чого-небудь. *Діапазон творчості. Діапазон застосування.* 3. Область змін якої-небудь величини, межі поширення чого-небудь.
- Діапазонний, а, е. *Діапазонні можливості співака. Формування діапазонного мислення.*

ДІАПАУЗА, и, ж., біол. Тимчасове припинення розвитку комахи, різке уповільнення обміну речовин, викликані несприятливими умовами. *Діапауза розвитку. Бути в діапаузі.*

ДІАПЕДЕЗ, у, ч. Проходження клітинних елементів крові (лейкоцитів, еритроцитів) через неушкоджені стінки кровоносних судин, що спостерігається при запальній реакції сполучної тканини, яка оточує судини.

ДІАПІРИЗМ, у, ч. Процес видушування пластичних осадових гірських порід у твердіші товщі, які лежать над ними, унаслідок чого утворюються діапірові складки, пов'язані з родовищами нафти і газу.

ДІАПОЗИТИВ, а, ч. Фотографічний знімок на спеціальній прозорій плівці або склі, призначений для показу зображень на екрані за допомогою проєкційного ліхтаря. *Чорно-білі діапозитиви. Кольорові діапозитиви. Демонстрація діапозитивів. Відбиток із діапозитива.*

Діапозитивний, а, е. *Діапозитивні фотопластинки (фотоплівки).*

ДІАПРИНТ, а, ч. Спосіб виготовлення копіювальних форм для офсетного друку.

ДІАПРОЕКТОР, а, ч. Оптико-механічний пристрій для проєктування на екран збільшених зображень прозорих оригіналів (діапозитивів, діафільмів тощо).

Діапроєкторний, а, е. *Діапроєкторне зображення.*

ДІАРЕЯ, і, ж., мед. Пронос.

ДІАРТРОЗ, у, ч., анат. Істинний суглоб, рухоме з'єднання кісток.

ДІАСКОП, а, ч. Те саме, що діапроєктор.

ДІАСПОРА, и, ж. Значна частина народу (етнічної спільності), що перебуває поза країною його основного поселення. Утворювалася внаслідок примусового виселення, загрози геноциду, впливу економічних і географічних факторів. *Мистецька діаспора. Українська діаспора.*

ДІАСПОРА, и, ч., біол. Частина рослини, що природно відокремлюється від неї і виконує функцію поширення та розмноження.

ДІАСТАЗ, у, ч., ДІАСТАЗА, и, ж., хім. Фермент, який розщеплює крохмаль і глікоген з утворенням декстринів і мальтози. *Фермент діастазу.*

ДІАСТЕРЕОІЗМЕРИ, ів, мн. Ізомери з відмінностями контурів двох чи кількох елементів асиметрії; не є «дзеркальним» відображенням одне одного.

діапауза — діахронія

ДІАСТІЛЬ, ю, ч. Тип античного храму, у якому віддалі між колонами дорівнює

сумі трьох діаметрів колон.

ДІАСТОЛА, и, ж., мед. Одна з ритмічно повторюваних фаз серцевого циклу — розслаблення мускулатури серця, яке настає після її скорочення (систолі).

ДІАСТРОФІЗМ, у, ч. Сукупність рухів земної кори, унаслідок яких відбувається порушення первинного залягання гірських порід; тектонічні рухи.

ДІАТЕЗ, у, ч. Схильність організму до деяких захворювань, що характеризується неадекватною індивідуальною реакцією на пересічні подразники. *Прояви діатезу. Діатез на цитрусові.*

Діатезний, а, е. *Діатезне висипання.*

ДІАТЕРМІЯ, і, ж., мед. Метод електролікування, що полягає в глибокому прогріванні тканин і органів тіла змінним електричним струмом високої частоти і великої сили; ендотермія. *Лікувальна діатермія.*

Діатермічний, а, е, мед.

ДІАТЕРМОКОАГУЛЯЦІЯ, і, ж., спец. Лікувальний метод припікання тканин струмом високої частоти, одержуваних від спеціальних електронно-лампових генераторів; електрокоагуляція.

ДІАТОМЕЯ, і, ж., біол. Мікроскопічні одноклітинні або колоніальні водорості жовтуватого кольору, оболонки яких складаються з двох половинок, насичених кремнеземом; діатомові водорості. *Скелети діатомей.*

Діатомовий, а, е. *Діатомові водорості. Діатомовий мул.*

ДІАТОМІТ, у, ч., геол. Крихка, землиста або слабо цементована осадова гірська порода; використовують у кераміці, для виробництва будівельних і теплоізоляційних матеріалів, у хімічній, нафтовій та інших промисловостях.

ДІАТОНІКА, и, ж. Ссмизвукова система, усі звуки якої можуть бути розміщені по чистих квінтах.

Діатонічний, а, е. *Діатонічний звукоряд. Діатонічна гама.*

ДІАТРЕМИ, ів, мн. Вулканічні жерла у формі вертикальних трубок, що розширюються доверху.

ДІАТРИБА, и, ж., філос 1 Міркування, промова філософсько-морального змісту, що відзначається жвавістю викладу, образною формою, дотепністю. *Творець діатриби.* 2. Різка викривальна промова, що іноді містить напади особистого характеру.

ДІАФАН, у, ч. Матовий фарфор без поливи.

----- Д

ДІАФАНІЯ, і, ж. Прозоре зображення на склі, отримане за допомогою декалькоманії.

ДІАФАНІГРАФ, а, н. Прилад для малювання через скло.

ДІАФАНІМЕТР, а, ч., техн. Прилад для визначення ступеня прозорості твердих тіл, рідин і газів.

ДІАФАНОРАМА, и, ж. Перспективне зображення красвидів на склі, виконане при штучному світлі.

ДІАФАНОСКОПІЯ, і, ж., мед. Просвічування придаткових пазух носа та очних яблук.

Діафаноскоп, а, ч., техн. 1. Прилад для освітлювання, просвічування органа зсередини (напр., носа, шлунка). 2. Прилад для визначення мучнистості зерна.

ДІАФІЗ, у, ч., анат. Середня частина трубчастої кістки (між двома епіфізами).

ДІАФІЛЬМ, у, ч. Короткометражний фільм, що складається з позитивних фотографічних зображень на кіноплівці, розташованих у певній послідовності і об'єднаних спільною тематикою. *Навчальний діафільм.*

ДІАФБН, а, ч. Потужний апарат для подавання з маяків під час туману сильних звукових сигналів (чутність до 70 км).

ДІАФРАГМА, и, ж. 1. анат. Сухожилково-м'язова перегородка у ссавців і людини, яка відмежовує грудну порожнину від черевної. 2. Пристрій у вигляді серпоподібних пелюсток або дисків для зміни діючого отвору фото- або кінооб'єктива і регулювання ширини пучка світлових променів, що проходять через нього. *Діафрагма фотографічного об'єктива.* 3. буд. Одна з тонких стінок, що споруджуються вертикально в центрі перерізу гребель з дерева, бетону, металу іг. ін. *Жорстка діафрагма.* 4. техн. Деталь насоса обприскувача або гальмового крана в деяких машинах у вигляді дискової пластинки. *Діафрагма насоса. Металева діафрагма.* 5. В акустиці — частина мікрофона, що випромінює чи приймає звукові хвилі.

Діафрагмовий, а, е. *Діафрагмовий обприскувач.*

Діафрагмування, я, с. *Діафрагмування фотооб'єктива.*

Діафрагмувати, ую, уеш. Збільшувати або зменшувати отвір фото- або кінооб'єктива і ширину пучка світлових променів у ньому за допомогою діафрагми (у 2 знач.). *Діафрагмувати фотооб'єктив.*

ДІАХРОНІЯ, і, ж. 1. Вивчення історичного розвитку якогось явища.

Д

фактів у цілому. 2. *лінгв.* Зміна стану мови в часі, її еволюція; протилежне — синхронія.

Діахронічний, а, е. *Діахронічне дослідження.*

Діахронний, а, с.

ДІДЖЕЙ, я, ч. Те саме, що диск-жокей.

ДІЕЗ, а, ч. 1. Знак підвищення якогось ступеня звукоряду на півтону. 2. *невідм.* Уживається після назви ноти у знач. «на півтону вище».

ДИЛЕКТРИК, а, ч. Матеріал з дуже малою питомою електропровідністю; непровідник, ізолятор.

Діелектричний, а, е. *Діелектричні характеристики. Діелектричні рукавиці. Діелектрична проникність. Діелектрична сприйнятність.*

ДІЄТА, и, ж. Спеціально розроблений раціон і режим харчування, який характеризується певним набором продуктів, їх хімічним складом і калорійністю, спеціальними методами обробки їжі та встановленими інтервалами між її прийманням. *Овочева дієта. Суворя дієта. Лікувальна дієта. Бути на дієті.*

Дієтик, а, ч., *розм.* Той, хто дотримується дієти.

Дієтичний, а, е. *Дієтичне харчування. Дієтична страва.*

ДІЄТЕТИКА, и, ж. Наука про правильне і доцільне харчування людини.

Дієтичний, а, е.

ДІЄТОЛОГІЯ, і, ж. Наука про харчування хворих.

Дієтолог, а, ч. *Головний дієтолог.*

Дієтологічний, а, е.

ДІЄТОТЕРАПІЯ, і, ж. Метод лікування різноманітних захворювань шляхом дотримання спеціального режиму харчування; лікувальне харчування.

Дієтотерапевтичний, а, е. *Дієтотерапевтичний засіб.*

ДІЄЦЕЗІЯ, і, ж. Церковно-адміністративна одиниця Католицької церкви, яку, за звичаєм, очолює єпископ.

ДІКА, и, ж. Платформа з низькими перилами на стовпчиках біля мечеті як місце для прилюдних молитов мусульманських священників.

ДІБД, а, ч., *радіо, техн.* Електронна лампа або напівпровідниковий прилад з двома електродами, що пропускає електричний струм лише в одному напрямі; використовують у радіоелектроніці й енергетиці головним чином для випрямлення змінного струму на постійний, перемикання електричних кіл, детектування електричних сигналів тощо. *Кристалічні діоди.*

діахронічний — додекаедр

ДЮКСАН, у, ч., *хім.* Безбарвна горюча рухлива рідина з ефірним запахом.

ДЮКСИД, у, ч. Те саме, що двооксид.

ДЮНЁЯ, і, ж. Комахоїдна рослина родини росянкових; росте в Північній Америці.

ДЮНІН, у, ч. Лікарський препарат — наркотичний та безпечний засіб.

ДЮПТР, а, ч. 1. Пристрій для збільшення точності прицілювання, що закріплюється на гвинті біля затвора. 2. Пристрій для визування в найпростіших геодезичних приладах фіксації рухомої частини кутомірного інструмента на віддалений предмет. 3. У фотографії — невеликий отвір у видошукача, через який ведуться спостереження при виборі кадру.

Діоптровий, а, е.

ДІБПТРИКА, и, ж. Розділ геометричної оптики, що вивчає заломлення світла в прозорих середовищах.

Діоптричний, а, е.

ДІОПТРИМЕТР, а, ч., *техн.* Прилад для вимірювання заломлюваної сили оптичного скла, вираженої в діоптріях, а також для визначення положення головних меридіанів астигматичного оптичного скла.

ДІБПТРИЯ, і, ж., *фіз.* Одиниця оптичної сили лінзи або системи лінз з головною фокусною віддаллю 1 м.

Діоптрійний, а, е.

ДІОРАМА, и, ж. 1. Картина разом із бутафорським планом (фігурами людей, макетами різних предметів і т. ін.) для підсилення загального враження. 2. Картина, виконана на прозорій тканині, матовому склі і т. ін. та спеціально освітлена для створення враження об'ємності. *Ескіз діорами.*

ДІОРИТ, у, ч. Глибинна магматична кристалічна гірська порода сірого або зеленувато-сірого кольору; використовується як будівельний матеріал.

Діоритовий, а, е.

ДІОСКУРИ, ів, *мн.* 1. У давньоримській міфології — нерозлучні брати-близнята смертний Кастор і безсмертний Полідевк. 2. *перен.* Нерозлучні, віддані друзі; синонім братерської вірної дружби.

ДІУРЕЗ, у, ч., *мед.* Утворення і виділення сечі, а також кількість сечі, яка виводиться з організму за певний період часу.

Діуретини, ів, *мн.* (одн. діуретин, у, ч.), *мед.* Лікарські засоби, що підсилюють виділення солей і води із сечею та зменшують уміст рідини в тканинах та порожнинах організму.

Діуретичний, а, е. *Діуретичні препарати.*

ДОБЕРМАН-ПІНЧЕР, а, ч. Порода короткошерстих службових собак чорної або коричневої масті, а також собака цієї породи; використовують для розшукової та охоронної служби. *Мати доберман-пінчера.*

ДОГ, а, ч. Порода дуже великих короткошерстих службових собак з тупою мордою і сильними щелепами, чорної, сірої або мармурової масті, а також собака цієї породи; використовують для охорони приміщень. *Англійський дог. Донський дог.*

ДБГЕР, а, ч. Вітрильне дво- або трищоглове риболовецьке судно водотоннажністю близько 150 т для вилову тріски і оселедців у Північному морі.

ДБГМА, и, ж. 1. Учення або положення, що приймається як незаперечна, вічна, незмінна істина для всіх часів і історичних умов. *Незаперечна догма. 2. перев. мн.* Основні положення якогось-небудь учення або релігії. *Православні догми.*

Догмат, а, ч. Положення релігійного вівчення, що визнається за незаперечну, вічну, незмінну істину. *Догмати християнської віри. Релігійні догмати.*

Догматика, и, ж. Систематичний виклад догматів якої-небудь релігії.

Догматичний, а, е. 1. Заснований на догмах (у 1 знач.). *Релігійний догматичний календар. Догматичні уявлення. Догматичне богослов'я. 2.* Власт. догматиків. *Догматичний спосіб мислення. 3.* Абстрактний, схематичний. *Догматичні абстракції. 4.* Який не допускає заперечень, категоричний. *Догматичне висловлення.*

Догматичність, ності, ж.

Догматично. *Сприймати догматично.*

ДОГМАТИЗАЦІЯ, і, ж. Сприйняття певного вчення або положення як вічної істини, як догми.

Догматизм, у, ч.

Догматизований, а, е. *Догматизований міф.*

Догматизувати, ую, уеш. Сприймати певне вчення або положення як догму; надавати певним положенням значення догми.

Догматик, а, ч. Прихильник догматизму.

ДОДЕКАГОН, а, ч. Дванадцятикутник.

ДОДЕКАЕДР, а, ч. Правильний дванадцятигранник з п'ятикутними або чотирикутними гранями. *Грані додекаедра.*

- ДОДЕКАФОНІЯ, і, ж., муз. Метод музичної творчості, в основу якого покладено атональність з 12-тоновою системою композиції, що зумовлює хаотичне звучання.
- Додекафонічний, а, е.
- ДОЖ, а, ч. Глава держави у Венеціанській (VII—XVIII ст.) і Генуезькій (XIV—XVIII ст.) республіках. *Венеціанський дож. Палац дожів.*
- Догарёса, и, ж. Дружина дожа.
- ДОЗА, и, ж. 1. Певна кількість ліків, признач. для одноразового або добового введення в організм. *Доза ліків.* 2. *перен.* Взагалі певна кількість чого-небудь. *Гіпсування малими дозами.*
- Дозатор, а, ч., спец. Пристрій для автоматичного відмірювання сипких, рідких та газоподібних речовин. *Вагові дозатори.*
- Дозований, а, е. *Дозоване харчування. Дозоване подавання води.*
- Дозувальний, а, е. *Дозувальна система. Дозувальна вага.*
- Дозувальник, а, ч. Той, хто займається дозуванням чого-небудь.
- Дозувальниця, і, ж.
- Дозування, я, с. *Дозування добрив.*
- Дозувати, ую, уєш. Розподіляти на дози, встановлювати дози. *Дозувати навантаження. Дозувати напій.*
- ДОЗИМЕТРИЯ, і, ж. Сукупність методів вимірювання доз радіоактивного випромінювання, активності його джерел, радіоактивних забруднень.
- Дозиметр, а, ч. Прилад для вимірювання дози радіації, яку одержує людина, перебуваючи в зараженій місцевості або працюючи з радіоактивними речовинами. *Кристалевий дозиметр. Дозиметр радіоактивних випромінювань.*
- Дозиметрист, а, ч. 1. Фахівець із дозиметрії. 2. Той, хто вимірює дози іонізуючого випромінювання, рівень радіоактивного забруднення.
- Дозиметричний, а, е. *Дозиметричний контроль. Дозиметричні вимірювання.*
- ДОК, у, ч. 1. Портова споруда для ремонту, рідше для будовання суден. *Колектив доку.* 2. Штучний портовий басейн для стоянки суден у період відпливу під час навантажувально-розвантажувальних робіт.
- Докер, а, ч. Портовий вантажник, робітник.
- Доковий, а, е. *Доковий робітник.*
- ДОКЕМБРІЙ, я, ч. 1. Найдавніший етап геологічного розвитку Землі. 2. Найдавніші товщі гірських порід і час, який відповідає їхньому утворенню і складає близько 6/7 усієї геологічної історії Землі.
- додекафонія — доліхоцефалія
- ДОКСОГРАФИ, ів, мн. Прийнята в історії філософії назва творів елліністичних та римських авторів, що містили висловлювання і афоризми давньогрецьких філософів; твори доксографів — одне з основних джерел при вивченні античної філософії.
- ДОКТОР, а, ч. Вищий науковий ступінь, який присуджується на підставі захисту дисертації, а також особа, якій присуджено цей ступінь. *Доктор наук.*
- Докторський, а, е. *Докторська дисертація.*
- ДОКТОРАЛЬНИЙ, а, е, книжн. Педантично повчальний, категоричний (про тон, манеру говорити). *Докторальний тон.*
- Докторальність, пості, ж., книжн.
- Докторально, книжн.
- ДОКТОРАНТУРА, и, ж. Система підготовки наукових працівників вищої кваліфікації — докторів наук; час перебування докторантом.
- Докторант, а, ч. Фахівець, прикріплений до наукової установи для підготовки докторської дисертації.
- Докторантка, и, ж.
- Докторантський, а, е. *Докторантська стипендія.*
- ДОКТРИНА, и, ж., книжн. Політичне, наукове, філософське, військове і т. ін. вчення, теорія, система поглядів. *Воєнна доктрина. Наукова доктрина. Філософська доктрина.*
- Доктринер, а, ч. Той, хто педантично захищає або дотримується застарілої, відірваної від життя доктрини; схоластик. *Невиправний доктринер. Раціоналістичність доктринера.*
- Доктринёрка, и, ж.
- Доктринёрство, а, с. *Типове доктринёрство. Форма доктринёрства.*
- Доктринерський, а, е. *Доктринерська догма. Доктринерський підхід.*
- ДОКУМЕНТ, а, ч. 1. Діловий папір, що посвідчує певний юридичний факт, підтверджує право на що-небудь, служить доказом чого-небудь. *Документ на проїзд. Єдиний платіжний документ. Комерційний документ. Платіжний документ. Розрахунковий документ.* 2. Письмове свідцтво, що офіційно підтверджує особу. *Особисті документи.* 3. Письмовий твір, грамота, рисунок і т. ін. як свідчення про щось історичне, важливе. *Історичні документи.*
- Документальний, а, е. 1. Який є документом (у 1 знач.). *Документальні свідчення.* 2. Який ґрунтується на документах (у 1 знач.). *Документальний запис історії. Документальне підтвердження. Документальна перевірка.*
3. Власт. документам (у 1 знач.), такий, як у документах. *Документальна переконливість.*
- Документальність, ності, ж.
- Документально. *Документально значитися.*
- Документація, і, ж. 1. Обґрунтування чого-небудь документами (у 1 знач.). *Технічна документація.* 2. *розм.* Збірн. до документ (у 1, 2 знач.). *Кошторисна документація. Проектно-кошторисна документація. Містобудівна документація.*
- Документований, а, е. *Документована хронологія.*
- Документування, я, с. *Засоби документування. Технологія документування.*
- Документувати, ую, уєш. Обґрунтовувати документами. *Документувати події.*
- ДОКУМЕНТАЛІЗМ, у, ч. Використання у творах мистецтва справжніх фактів, подій. *Документалізм мистецтва.*
- Документаліст, а, ч. Той, хто у своїй творчості використовує справжні факти, події.
- Документалістика, и, ж. Наукова дисципліна, прикладна галузь кібернетики, що вивчає структуру, властивості документальної інформації, розвиток форм документів, методи і засоби їх автоматичної обробки, зберігання, пошуку і використання для оптимізації управління великими, головним чином багатоканальними документальними системами.
- Документалістський, а, е.
- ДБЛАР, а, ч. Грошова одиниця США та деяких інших країн. *Біржовий курс долара. Офіційний курс долара. Здійснювати оплату в доларах. Курс долара.*
- Доларизація, і, ж. Широке використання долара (чи іншої вільно конвертованої валюти) у внутрішньому грошовому обігу країни, для якої долар є чужоземною валютою. *Швидка доларизація внутрішнього фінансового ринку.*
- Доларовий, а, е. *Доларовий еквівалент. Доларовий стандарт. Доларовий рахунок. 10-доларова кутюра.*
- ДБЛІ, невідм. Ударний музичний інструмент, поширений у Грузії; двобічний барабан.
- ДОЛІХОМОРФНІСТЬ, ності, ж., анат. Тип пропорцій тіла людини, що характеризується вузьким тулубом і довгими кінцівками.
- Доліхоморфний, а, е. *Доліхоморфний тип будови тіла.*
- ДОЛІХОЦЕФАЛІЯ, і, ж., анат. Форма черепа при якій відношення його

ДОКСОГРАФИ, ів, мн. Прийнята в

Д

Д

доліхоцефал — дорн

- ширини до довжини не перевищує 75%.
- Доліхоцефал, а, ч. Людина з такою формою черепа.
- ДОЛЮМІТ, у, ч. Породовітний мінерал з класу карбонатів у вигляді білих, жовтуватих, сірих кристалів, а також осадова гірська порода, що складається з цього мінералу з домішкою кальциту. Використовують як будівельний вогнетривкий матеріал, а також для добування магнісвих солей та вуглекислоти. *Поклади доломіту.*
- Доломітний, Доломітовий, а, е. *Доломітний завод. Доломітові вапняки.*
- Доломітизація, і, ж. Перетворення вапняків на доломітові вапняки і доломіти.
- ДОЛЬМЕН, а, ч. Стародавня поховальна споруда, складена з кількох величезних кам'яних брил і плит, поставлених вертикально і покритих однією чи кількома горизонтальними плитами зверху.
- ДЙМБРА, и, ж. Струнний щипковий музичний інструмент із корпусом грушоподібної форми, поширений у Казахстані, відомий також в Узбекистані.
- ДОМЁН, у, ч. Особисте земельне володіння середньовічного феодала.
- ДОМЕСТИК, а, ч. Керівник церковного хору.
- Доместиковий, а, е.
- ДОМСТИКАЦІЯ, і, ж., спец. Приручення й одомашнення диких тварин, а також уведення в культуру дикорослих рослин, що супроводяться виникненням і розвитком у них нових ознак. *Доместикація рослин і тварин.*
- ДОМІНАНТА, и, ж., книжн. 1. Основна, панівна ідея, головний, панівний принцип; основна ознака або найважливіша складова частина чогонебудь. *Домінанта поведінки. Домінанта твору.* 2. Тимчасово панівне вогнище збудження в центральній нервовій системі людини і тварини. 3. Назва 5 ступеня мажорної або мінорної гами, а також акорду, побудованого на цьому ступені. 4. Вид, що переважає кількісно або якісно у фітоценозі, відрізняється енергією росту й розвитку, обмежуючи існування в угрупованні інших організмів.
- Домінантний, Домінантовий, а, е. *Домінантні риси. Домінантні характеристики. Домінантна ознака. Домінантні види.*
- Домінантність, пості, ж. Здатність виду займати в угрупованні панівне становище й помітно впливати на хід біо-
- ценотичних процесів. *Домінантність ознаки. Домінантність регіону.*
- Домінування, я, с. *Домінування окремих ознак.*
- Домінувати, ую, усш, книжн. Мати перевагу, панувати, бути основним, головним; переважати.
- ДОМІНКАНЦІ, ів, мн. (одн. домініканець, нця, ч.). Члени католицького чернечого ордену, заснованого у XIII ст. іспанським ченцем Домініком у Франції для боротьби проти еретиків. Сьогодні один із найвпливовішх католицьких орденів.
- Домініканський, а, е. *Домініканський одяг.*
- ДОМІНІБН, у, ч. Самоврядна держава, що входить до складу Британської співдружності націй; у минулому — колонія Британської імперії.
- ДОМІНЬ, невідм., с. 1. Маскарадний костюм у вигляді широкого плаща з рукавами і з каптуром, а також людина, одягнена в цей костюм. *Чорне доміно.* 2. Плащ з відлогою у католицьких монахів.
- ДОМІНО², невідм., с. Гра, у якій використовується 28 пластинок, на лицьовому боці яких нанесені очки, а також набір пластинок для цієї гри. *Саморобне доміно.*
- ДОМЦІЛЬ, ю, ч. У праві деяких країн — юридично значиме місце проживання, місцезнаходження якої-небудь особи, організації; вказують на іменних цінних паперах.
- Доміцильований, а, е. *Доміцильований вексель.*
- ДОМКРАТ, а, ч. Пересувний або переносний механізм для піднімання вантажів на невелику висоту; застосовують при будівельних, ремонтних і навантажувально-розвантажувальних роботах. *Автомобільний домкрат. Ручний домкрат. Гідравлічний домкрат. Домкрат з електричним приводом. Підіймати на домкраті.*
- Домкратний, а, е. *Домкратні роботи.*
- Домкратовий, а, е.
- ДОН, а, ч. 1. Шанобливе звертання до чоловіка, а також форма ввічливого згадування про нього в Іспанії та інших іспаномовних країнах. 2. Почесний титул духовенства і дворян в Італії.
- Донна, и, ж. Шанобливе звернення до жінки, а також форма ввічливого згадування про неї в Італії, Португалії та ряді інших країн.
- ДОНАТОР, а, ч. 1. У мистецтві Середньовіччя і Відродження — зображення будівника храму (з моделлю споруди у руках) або замовника твору живопису, скульптури, декоративно-
- ужиткового мистецтва. 2. *книжн.* Той, хто безкорисливо дає кошти на спорудження храму, на культуру.
3. Речовина, з якої одержують інший матеріал або речовину.
- ДОНЖОН, а, ч. Головна, окремо вбудована вежа феодального замку, поставлена в найнедоступнішому місці і придатна для житла; служила схованкою при нападах від ворогів.
- ДОНЖУАН, а, ч., розм. Той, хто шукає любовних пригод, любить залицятися; залицязьник.
- Донжуанство, а, с. Поведінка, властива донжуанові.
- Донжуанський, а, е. *Донжуанські зальоти.*
- ДОНКІХОТ, а, ч. Наївний мрійник, фантазер, який марно бореться за нездійсненні, далекі від реального життя ідеали.
- Донкіхотство, а, с. Поведінка, властива донкіхотіві.
- Донкіхотський, а, е. *Донкіхотський учинок.*
- ДОНОР, а, ч. 1. Людина, що добровільно віддає свою кров для переливання та інших медичних потреб або який-небудь орган, тканину для трансплантації. *Почесний донор. Кров донора. День донора. Пільги для донора. Стати донором.* 2. фіз. Структурний дефект у кристалі, здатний віддавати електрон у зону провідності.
- Донорство, а, с. *Проблема донорства.*
- Донорський, а, е. *Донорська кров. Донорський орган. Донорський рух. Донорський пункт.*
- ДОПЕЛЬНДБОЛ, а, ч. Вид спортивного знаряддя для тренувань із боксу — підвішений на довгій пружині м'яч, що відтягується знизу мотузкою, перекинутою через блок біля підлоги.
- ДБПНГ, у, ч. 1. Фармакологічні та інші речовини, які при введенні в організм спричиняють різке і, як правило, короткочасне підвищення його фізичної та нервової активності. *Ознаки допінгу. Доза допінгу. Вживання допінгу. Застосування допінгу. Заборона на допінг. Допінг-контроль.* 2. *перен.* Застосування якого-небудь засобу або способу стимулювання чогонебудь для прискорення бажаного результату. *Фінансовий допінг. Психологічний допінг. Емоційний допінг.*
- Допінговий, а, е. *Допінгові засоби. Допінговий контроль.*
- ДОРН, а, ч., *тех.* 1. Циліндр, на якому здійснюють збір та вулканізацію гумових виробів. 2. Стрижень із гартованої сталі для прошивання отворів у нагрітому сталевому зливку (у ви-

- робництві труб). 3. Сталевий стрижень для калібрування, зміцнення і покращення якості поверхні отворів деталей (у металообробці). 4. Оправка з пристосуванням для утримування насадженого предмета.
- ДОРСАЛЬНИЙ**, а, е. 1. мед. Розташований з боку спини; спинний. 2. лінгв. В утворенні якого бере участь спинка язика (про звуки мови). *Дорсальні приголосні*.
- ДОСЬЄ**, невідм., с., спец. Зібрання документів, що стосуються якого-небудь питання, якої-небудь справи, а також папка з такими документами. *Зібрати досьє. Завести досьє.*
- ДОТАЦІЯ**, і, ж. 1. Додаткові асигнування з державного бюджету місцевим бюджетам, підприємствам, установам, деяким категоріям осіб для покриття яких-небудь витрат та інших потреб. *Державна дотація. Цільова дотація. Експортна дотація. Надавати дотацію. Затверджувати суму дотації. Отримувати дотацію.* 2. Доплата, матеріальна допомога, яку дає підприємство або установа своїм працівникам у певних випадках. *Дотація на проїзд.*
- Дотаційний**, а, е. *Дотаційний механізм. Дотаційний місцевий бюджет. Дотаційний регіон. Дотаційне підприємство. Дотаційні заходи. Дотаційний фонд.*
- Дотувати**, ую, уеш. Надавати субсидії, грошову допомогу підприємствам, організаціям, приватним особам, окремим проектам, що мають державне значення. *Дотувати проект.*
- ДОЦЕНТ**, а, ч. Учене звання або посада викладача вищої школи, а також людина, що має це звання і займає цю посаду. *Вакансія доцента. Доцент університету. Доцент кафедри математики.*
- Доцентура**, и, ж. 1. Звання, посада доцента. 2. збірн. Усі доценти якогось вищого навчального закладу.
- ДРАГА**, и, ж. 1. Плавучий землечерпальний агрегат для механізованої розробки розсипних родовищ корисних копалин (золота, платини, олова, алмазів і т. ін.), а також для днопоглиблювальних робіт. *Золотодобувна фабрика-драга.* 2. Прилад для добування тварин і рослин з дна водойм.
- Драгер**, а, ч. Робітник, що працює на дразі (у 1 знач.) або керує нею.
- Драгерський**, а, е.
- Дратувати**, ую, уеш. Добувати або поглиблювати що-небудь з допомогою драги.
- ДРАГЛАЙН**, а, ч. 1. Різновид екскаватора з ковшем, підвішеним до стріли на канатах. 2. Ківш такого екскаватора.
- ДРАГОМАН**, а, ч. Перекладач при європейському дипломатичному або консульському представництві, перев. у країнах Сходу.
- Драгоманський**, а, е.
- ДРАЖЕ**, невідм., с. 1. Сорт дрібних цукерок округлої форми. *Шоколадне драже. Драже з родзинками. Драже з арахісом.* 2. Ліки або вітаміни округлої форми із солодкою або нейтральною оболонкою, що приховує неприсмний смак медикамента.
- ДРАЖИРУВАННЯ**, я, с., с. г. Огортання насіння захисною поживною оболонкою із суміші торфу, перегною, мінеральних добрив і клейкої речовини.
- Дражиратор**, а, ч., техн. Апарат для дражирування.
- Дражирувальний**, а, е.
- ДРАЙВ¹**, у, ч., спорт. У тенісі — один з основних ударів, що надає м'ячеві обертання в напрямі польоту.
- ДРАЙВ²**, у, ч., сленг. 1. Відчуття й відтворення динамічного ритму, емоційної насиченості композиції. 2. перен. Те, що дає відчуття емоційної піднесеності, насиченості, повноти життя.
- Драйвовий**, а, е. *Драйвова музика.*
- ДРАЙВЕР**, а, ч., інформ. Службова програма, що забезпечує взаємодію інших програм із різними пристроями ЕОМ. *Драйвер друку. Драйвер файлової системи. Драйвер програмного забезпечення. Поставити драйвер.*
- Драйверний**, а, е. *Драйверний файл. Драйверна система.*
- ДРАКОН**, а, ч. 1. У міфології багатьох народів — потвора, чудовисько у вигляді крилатого вогнедишного змія, що пожирає людей і тварин. 2. перен. Про жорстоку, безжалісну людину. 3. Деревна ящірка деяких тропічних країн, яка може літати. *Літаючий дракон.*
- Драконівський**, а, е. Жорстокий, нещадний. *Драконівський указ.*
- ДРАМА**, и, ж. 1. Літературний твір, побудований у формі діалогу без авторської мови і признач. для сценічного виконання. 2. Літературно-театральний твір серйозного, але не героїчного змісту (на відміну від трагедії й комедії). 3. перен. Переживання, нещастя, що завдає болю, моральних страждань. *Життєва драма.*
- Драматичний**, а, е. 1. Прикм. до драма. *Драматичні твори. Драматичне мистецтво. Драматичний гурток.* 2. Сповнений драматизму. *Драматичний конфлікт. Драматичний момент.* 3. Розрахований на певний ефект; штучний, роблений. *Драматична поза.* 4. муз. Сильний, різкий щодо тембру, на відміну від ліричного (про голос співака або співачки). *Драматичний тенор. Драматичне сопрано.*
- Драматичність**, пості, ж.
- Драматично**.
- ДРАМАТИЗАЦІЯ**, і, ж. 1. Відображення яких-небудь подій у драматичній формі; надання якому-небудь твору драматичної форми. *Драматизація подій. Драматизація сюжету. Драматизація оповіді.* 2. Посилення напруженості якогось твору, надання йому драматизму.
- Драматизм**, у, ч. 1. Напруженість дії, становища, гострота конфлікту в літературному творі. *Драматизм лірики.* 2. перен. Напруженість, складність якого-небудь становища, обставин, дій і т. ін. *Драматизм становища (ситуації).*
- Драматизувати**, ую, уеш. *Драматизувати ситуацію.*
- ДРАМАТУРГІЯ**, і, ж. 1. Сукупність драматичних творів якогось письменника, народу чи епохи. *Драматургія дошевченківського періоду.* 2. Частина теорії мистецтва, яка вивчає принципи та способи побудови драматичних творів. 3. Сюжетно-образна концепція театральної вистави або кіносценарію, здійсненої режисером.
- Драматург**, а, ч. Письменник, який пише драматичні твори.
- Драматургічний**, **Драматургічний**, а, е. *Драматургічна спадщина. Драматургічна майстерність.*
- ДРАП**, у, ч. Густа шерстяна або напівшерстяна тканина, признач. для пошиття верхнього одягу. *Костюм із драпу.*
- Драповий**, а, е. *Драповий костюм. Драпова тканина. Драповий жакет.*
- ДРАПРІ**, невідм., с. і мн. Завіса, портьєра із важкої, щільної тканини, що спадає красивими складками. *Оксамитове драпрі. Важкі драпрі на вікнах.*
- Драпований**, **Драпірований**, а, е. *Драпована штора. Драпірована сукня.*
- Драпувальний**, **Драпірувальний**, а, е. *Драпувальний цех. Драпувальна тканина.*
- Драпувальник**, **Драпірувальник**, а, ч. Фахівець із драпування (у 1 знач.).
- Драпувальниця**, **Драпірувальниця**, і, ж.
- Драпування**, **Драпірування**, я, с. 1. тільки оди. Призбирування у складки тканини на шторах, меблях, одязі і т. ін., що використовується для обгортання, обтягування чого-небудь, а також самі такі складки. *Шовкове*

Д

- драпірування. Займатися драпуванням. Оздоблення драпуванням.*
- Драпірувати, Драпувати, ую, уєш. Прикрашати що-небудь призбираною в складки тканиною, занавісками і т. ін. *Драпувати виріб. Драпірувати меблі. Драпувати ситцем. Драпірувати оксамит.*
- ДРАТХААГ, а, ч. Порода німецьких лягавих собак із короткою і жорсткою шерстю.
- ДРАФТ, а, ч. Письмовий наказ трансанта контрагентів, трасатові виплатити третій стороні суми грошей за тратою.
- ДРАЦЕНА, и, ж. Кушова або деревоподібна субтропічна рослина з вічнозеленим видовженим листям та білими або жовтуватими квітками; вирощують як декоративні рослини в кімнатах і оранжереях. *Вирощувати драцену. Пагін драцени.*
- ДРЕГСТЕР, а, ч. Перегоновий автомобіль легкої конструкції з потужним двигуном.
- ДРЕДНБУТ, а, ч. Великий швидкохідний броненосець з могутньою артилерією, попередник сучасного лінійного корабля.
- ДРЕЗИНА, и, ж. Невеликий залізничний візок, який приводиться у рух вручну або двигуном внутрішнього згорання; використовують для перевезення на незначну віддаль по рейкових коліях.
- ДРЕЙФ, у, ч., мор. 1. Пасивний рух плаваючого тіла під дією течії, вітру, хвилі. *Дрейф судна.* 2. Відхилення судна або літака від узятго курсу під дією чого-небудь. *Лягати у дрейф. Зніматися з дрейфу.*
- Дрейфовий, а, е. *Дрейфові течії.*
- Дрейфувати, ую, уєш, мор. 1. Пасивно рухатися під дією течії, вітру, хвилі (про лід, судно і т. ін.). 2. Відхилятися від узятго курсу під дією чого-небудь (про судно або літак). 3. Маневруючи вітрилами, утримуватися приблизно на одному місці.
- ДРЕК, а, ч. Невеликий якір, що його застосовують переважно на веслових суднах.
- ДРЕНАЖ, у, ч. 1. *тільки одн., техн.* Штучне осушування вогких і болотистих місць ґрунту за допомогою системи траншей, підземних труб, каналів і каналів; дренажування. *Дренаж ґрунтів. Здійснити дренаж болота.* 2. *техн.* Система каналів або труб для збирання і відведення ґрунтових вод з метою осушення ґрунту. *Спорудити дренаж.* 3. *мед.* Виведення з порожнини тіла, рани гною, рідини за допомогою особливої трубки або марлевих драпірувати — дроселювання
- Дренажувати, Дренувати, ую, уєш. 1. Осушувати ґрунт за допомогою системи відкритих каналів або труб. *Дренажувати ґрунт. Дренувати заболочену місцевість.* 2. *мед.* Виводити з порожнини тіла, рани гній, рідину за допомогою певного пристосування. *Дренажувати рану.*
- Дренажування, Дренування, я, с. *Дренування заливних земель. Дренажування рани.*
- Дренований, а, е. *Дреновані ділянки.*
- ДРЕНЧЕР, а, ч., спец. Насадка на трубах протипожежної водопровідної мережі для створення водяної зависи, що ізолює від вогню суміжні з місцем пожежі приміщення, а також для гасіння предметів і конструкцій, що вже загорілися.
- ДРЕСИРУВАННЯ, я, с. Цілеспрямоване вироблення і закріплення у тварин певних дій і навичок, в основі яких лежить формування умовних рефлексів. *Дресировання тигрів.*
- Дресирований, а, е. *Дресировані тварини.*
- Дресировальник, а, ч. Той, хто займається дресированням тварин, птахів і т. ін. *Дресировальник цирку.*
- Дресировальниця, і, ж.
- Дресировувати, ую, уєш. 1. Навчати тварин, птахів і т. ін. виконувати яку-небудь дію, виробляти в них певні навички. *Дресировувати тварин.* 2. *ірон.* Виучувати, вимуштровувати кого-небудь (про людей).
- ДРИБЛІНГ, у, ч., спорт. Швидке ведення гравцем м'яча або шайби з різкими змінами напрямку руху з метою обігати супротивника. *Неповторний дриблінг. Швидкісний дриблінг. Вмілий дриблінг. Майстер дриблінгу. Застосовувати дриблінг.*
- Дриблінговий, а, е. *Дриблінговий прийом.*
- ДРИЛ, а, ч. Вузконоса мавпа роду мандрилів.
- ДРИЛЬ, я, ч., техн. Механізм для свердління невеликих отворів у металі, дереві і т. ін. *Електричний дріль.*
- ДРИФТЕР, а, ч. 1. Морське риболовне судно, пристосоване для лову спеціальною сіткою під час дрейфу. 2. *техн.* Машина для механічного буріння; перфоратор (у 1 знач.).
- Дрифтерний, а, е. *Дрифтерні сіті. Дрифтерний лов.*
- ДРІАДА, и, ж. У грецькій міфології — німфа — покровителька дерев.
- ДРЮПТЕК, а, ч., антр. Рід викопних людиноподібних мавп.
- ДРОГІСТ, а, ч. Торговець лікарськими та хімічними товарами у Франції та деяких інших країнах.
- ДРОЗОФІЛА, и, ж. Рід поширених двокрилих комах родини плодовых мушок. Завдяки здатності швидко розмножуватися є зручними об'єктами для дослідів з метою вивчення спадковості й мінливості організмів. *Розмноження дрозофіли. Вивчення дрозофіли.*
- Дрозофіловий, а, е.
- ...ДРОМ. Друга частина складних слів, що означає «місце для змагань, випробувань».
- ДРОМЕДАР, ДРОМАДЕР, а, ч. Вид жуйних парнокопитих тварин; одногорбий одомашнений верблюд; у дикому стані не зберігся.
- ДРОМЕОГНАТИЗМ, у, ч. Будова піднебіння в птахів (нанду, ему та ін.), при якому кістки нерухомо зрощені між собою.
- ДРЙМОС, а, ч. Коридор, як правило критий, що веде в поховальну камеру під курганом, стіни якого часто були викладені кам'яними плитами; хід у склеп, вирізаний у материковому ґрунті чи скелі.
- ДРОСЕЛЬ, я, ч. 1. *техн.* Пристрій у вигляді клапана, заслінки і т. ін. для регулювання тиску рідини, пари або газу. *Регулювальний дросель.* 2. *ел.* Котушка з електричного провідника, що має великий індуктивний Опір і вмикається в електричне коло для регулювання сили струму; застосовують у випрямлячах струму, радіоприймачах, радіопередавачах тощо.
- Дросельний, а, е. *Дросельна заслінка. Дросельний клапан.*
- Дроселювання, я, с. Протікання рідини (пари, газу) крізь дросельний клапан, яке супроводжується зміною температури, зниженням тиску і підвищенням швидкості її руху; дає змогу охолоджувати й скраплювати гази, регулювати й вимірювати витрату речовин тощо.
- Дроселювати, юю, юєш. Знижувати тиск рідини, пари, газу при протіканні крізь звужений отвір, вентиль і т. ін. без теплообміну із зовнішнім середовищем.
- ДРУЇДИЗМ, у, ч. Релігія давніх кельтів,

- що полягала в обожненні природи та обов'язкових жертвоприношеннях у лісі. *Ритуали друїдизму.*
- Друїди, ів, мн. (оди. друїд, а, ч). Служителі релігійного культу у кельтів, які займалися справлянням релігійних обрядів та жертвоприношення, а також виконували судові функції. *Призначення друїда.*
- Друїдичний, а, е.
- Друїдський, а, е.
- ДРУМЛІНИ, ів, мн. Горби витягнутої форми, утворені моренними відкладами.
- ДУАСН, а, ч., дипл. Особа, яка очолює дипломатичний корпус у якій-небудь країні; як правило, найстарший за рангом і найстаріший за часом вручення вірчих грамот дипломатичний представник серед членів дипломатичного корпусу.
- ДУАЛІЗМ, у, ч. 1. філос. Філософське вчення, яке визначає, що в основі Всесвіту лежать два незалежних і рівноправних першоджерела (дві субстанції): духовне і матеріальне (дух і матерія); протилежне — монізм. *Релігійний дуалізм. Представники дуалізму. Засади дуалізму.* 2. книжн. Двоїстість, роздвоєність чого-небудь. *Дуалізм поглядів.*
- Дуаліст, а, ч.
- Дуалістичний, а, е. *Дуалістичний світогляд. Дуалістичний підхід до вирішення проблеми. Дуалістична природа.*
- ДУБЛЕТ, а, ч. 1. Другий екземпляр якогонебудь предмета; один із двох однакових предметів. 2. мисл. Одночасний постріл з обох стволів двоствольної мисливської рушниці. 3. Імітація коштовного каменя, склеєна з двох частин, з яких лише верхня частина є справжнім коштовним каменем.
- Дублетний, а, е. *Дублетний фонд колекцій.*
- ДУБЛІКАТ, а, ч. 1. Другий примірник документа, що має однакову з оригіналом юридичну силу. *Дублікат документа.* 2. Те саме, що дублет. 1. *Дублікат ключа.*
- Дублікатний, а, е.
- ДУБЛЬ, я, ч. 1. Повторення того самого двічі. 2. Дубльовальна команда спортивного колективу, що є резервом для основної. 3. Повторне знімання епізоду у фільмі.
- дроселювати — дуплексний
- ДУБЛЬ-БЕКАР, а, ч., муз., заст. Знак, який відмінняє підвищення або пониження якогось ступеня звукоряду на півтону чи на цілий тон.
- ДУБЛЬ-БЕМОЛЬ, я, ч., муз. Знак пониження якогось ступеня звукоряду на цілий тон.
- ДУБЛЬ-ДІЕЗ, а, ч., муз. Знак підвищення якогось ступеня звукоряду на цілий тон.
- ДУБЛЮВАТИ, юю, юєш. 1. Робити те саме вдруге; виконувати паралельно з ким-небудь подібну або однакову роботу; повторювати що-небудь. *Дублювати наказ. Дублювати маршрут.* 2. Виконувати яку-небудь роль замість основного актора. 3. Замінювати текстову частину звукового фільму перекладом на іншу мову.
- Дублер, а, ч. 1. Той, хто паралельно з ким-небудь виконує подібну або однакову роботу. *Дублер офіцера.* 2. Актор, що заміняє основного виконавця ролі в спектаклі. *Свіаки-дублери.* 3. Актор, який відтворює текст при перекладі звукового фільму з однієї мови на іншу.
- Дублерка, и, ж.
- Дублерський, а, е. *Дублерський склад.*
- Дубльований, а, е. *Дубльований фільм. Дубльована версія.*
- Дубльовальний, а, е. *Дубльовальний літтар.*
- Дублювання, я, с. *Дублювання теми. Дублювання ролі.*
- Дубляж, у, ч., кін. 1. Заміна текстової частини звукового фільму перекладом на іншу мову. *Україномовний дубляж.* 2. Виконання однієї ролі двома акторами по чергову.
- ДУВАЛ, у, ч. Глиняна огорожа (перев. у Середній Азії). *Високий дувал.*
- ДУЕЛЬ, і, ж. 1. Поединок із застосуванням зброї між двома противниками за викликом одного з них. *Викликати на дуель. Дуель честі.* 2. перен. Змагання, боротьба двох осіб. *Словесна дуель.*
- Дуельний, а, е. *Дуельний пістолет.*
- Дуелянт, а, ч. Учасник дуелі; той, хто любить битися на дуелі. *Звички старого дуелянта.*
- ДУЕТ, у, ч. 1. Музичний твір для двох голосів або інструментів із самостійними партіями для кожного. *Співати дуєт.* 2. Ансамбль із двох співців чи музикантів. 3. Учасники парного спортивного чи естрадного виступу. 4. у знач. присл. дуєтом. У два голоси; на двох інструментах. *Співати дуєтом.*
- Дуєтно, невідм., с. Невелика п'єса для двох виконавців.
- Дуєтний, а, е.
- ДУМ-ДУМ, невідм. Розривні кулі з неповною (відкритою) чи надпиляною оболонкою, що спричиняють тяжкі поранення.
- ДУМПЕР, а, ч., техн. Самоскидна машина для перевезення на невелику відстань вугілля, руди та ін. сипких вантажів; може працювати без розвороту з однаковою швидкістю в обох напрямках.
- ДУМПКАР, а, ч., техн. Саморозвантажний залізничний напіввагон для перевезення вугілля, руди, сипких будівельних матеріалів та ін.; використовують головним чином на території великих підприємств. *Тепловоз із думпкарю.*
- ДУМП, у, ч. Глибинна магматична кристалічна порода, яку використовують для виготовлення вогнетривких матеріалів.
- ДУНСТ, у, ч., спец. 1. Найдрібніший калібр шроту. 2. Проміжний продукт між крупною і борошном.
- ДУОДЕНАЛЬНИЙ, а, е, мед. Дванадцятипаллий; що стос. дванадцятипалої кишки. *Дуоденальна виразка. Дуоденальне зондування.*
- ДУОДЕНІТ, у, ч. Запалення слизової оболонки дванадцятипалої кишки. *Хронічний дуоденіт.*
- ДУОДЕНОТОМІЯ, і, ж., мед. Розтин дванадцятипалої кишки.
- ДУОДЕЦИМА, и, ж., муз. 1. Дванадцятий ступінь двооктавного діатонічного звукоряду. 2. Інтервал обсягом дванадцять ступенів звукоряду.
- ДУОДЕЦИМАЛЬНА система числення — система, згідно з якою кожна вища одиниця складається з 12 нижчих.
- ДУОЛЬ, і, ж. Ритмічна група, що утворюється при умовному поділі тричасткової тривалості на дві рівні частини.
- ДУОПОЛІЯ, і, ж., екон. Структура господарства, де головують два початальники певного товару або послуг, не пов'язані між собою угодами про ціни, ринки збуту і т. ін.
- ДУПЛЕКС, а, ч., спец. Машина для чесання льону, яка складається з двох агрегатів. *Дуплекс-автоматія. Дуплекс-процес.*
- Дуплексний, а, е. *Дуплексне сканування. Дуплексний зв'язок.*

Д

ДУКТИЛОМЕТР, а, ч. Прилад для визначення тягучості матеріалів (асфальту, смоли тощо).

ДУЛЬЦИНЕЯ, і, ж., жарт., Іран. Кохана жінка.

ДУЛЬЦИФІКАЦІЯ, і, ж. Підсолоджування чогось.

Д

ДУПЛЕТ, а, ч. 1. У більярдній грі — удар кулею в іншу кулю, яка, ударившись у борт і відскочивши від нього, потрапляє в лузу. *Удар дуплетом.* 2. мисл. Те саме, що дублет (у 2 знач.). *Залунали дуплети.*

ДУПЛІКАЦІЯ, і, ж. Тип хромосомних перебудов, що полягає в подвоєнні будь-якої ділянки хромосоми.

ДУРРА, и, ж. Тропічна однорічна хлібна і кормова рослина, вид сорго.

ДУТАР, а, ч. Струнний щипковий музичний інструмент із великим грушоподібним корпусом, поширений у багатьох країнах Сходу.

ДУУМВІРИ, ів, ми. (одн. дуумвір, а, ч.), іст. У Стародавньому Римі — дві найвищі посадові особи в міських громадах.

Дуумвірат, у, ч. У Стародавньому Римі — правління дуумвірів.

ДУХАН, у, ч. На Кавказі, Близькому Сході — корчма, невеликий ресторан, дрібна крамничка.

ДУЧЕ́НТО, невідм. Період в історії італійської культури, що започаткував мистецтво Проторенесансу.

ДУШМАН, а, ч. Афганський повстанець. Душманський, а, е.

ДХАРМА, и, ж. 1. В індійській філософії та індуїзмі — сукупність громадських, етичних та культових вимог, спосіб життя, визначений богами як обов'язок для людей. 2. У буддизмі — найдрібніші неподільні духовні частинки, з яких складається потік індивідуальної свідомості.

ДЮБЕЛЬ, я, ч. Чотиригранний стрижень, який гострим кінцем забивають у цегляну або бетонну стіну для вгвинчування шурупів.

ДЮГО́НЬ, я, ч. Водяний рослиноідний ссавець ряду сиреноподібних, що живе в прибережних водах Індійського океану; майже винищений.

ДЮЗА, и, ж., спец. Наконечник для розпилювання рідини або витікання газу. *Рухома дюза.*

ДЮЙМ, а, ч. Давня міра довжини, що дорівнює 2,54 см (1/2 фута).

Дюймовий, а, е. 1. Прикм. до дюйм. *Дюймова система мір.* 2. Розміром в один дюйм. *Дюймові цвяхи.*

ДЮКЕР, а, ч., спец. Напірний водовід або газовід, що прокладається під руслом річки, по схилах та дну яру, під залізницею чи дорогою.

ДЮНИ, дюн, мн. (одн. дюна, и, ж.). Піщані горби та пасма, нанесені вітром на узбережжі морів, озер, великих річок тощо. *Піщані дюни. Ховатися в дюнах від вітру.*

Дюнный, а, е. *Дюнні піски.*

дуплет — дяк

ДЮРАЛЬ, ю, ч. Те саме, що дюралюміній.

Дюралевий, а, е.

ДЮРАЛЮМІ́НІЙ, ю, ч. Міцний сплав алюмінію з міддю, марганцем, кремнієм та іншими хімічними елементами; використовують у техніці, головним чином у авіа- і машинобудуванні. *Зразки дюралюмінію.*

Дюралюмінієвий, а, е. *Дюралюмінієва трубка. Дюралюмінієва обшивка.*

ДЮРБМЕ́ТР, а, ч. Прилад для визначення твердості мінералів.

ДЮРУТО́ЛЬ, і, ж. Тверда кокосова олія, яку застосовують у миловарінні.

ДЮШЕ́С, у, ч. Назва групи десертних сортів груш з великими соковитими і солодкими плодами. *Зимовий дюшес.*

ДЯГЕ́ЛЬ, ю, ч. Трав'яниста медоносна рослина родини зонтичних з дрібними зеленувато-білими квітками, зібраними в зонтики; використовуються в медицині.

ДЯК, а, ч. 1. Служитель Православної і Греко-католицької церкви, що допомагає священику під час богослужіння; псаломщик. *Мандрівні дяки.* 2. У Давній Русі — переписувач князівської канцелярії; у Російській державі XV—XVII ст. — значний урядовець.

Е

ЕБЕНОВИЙ, а, е. І. Зробл. з ебенового дерева — дуже твердої деревини деяких видів тропічних дерев родини ебенових. *Ебенові меблі. Ебенове дерево. Ебеновий музичний інструмент.* 2. у знач. ім. ебенові, вих, мн. Назва родини дводольних тропічних рослин із м'ясистими ягодами та цінною деревиною, яка добре полірується.

ЕБОНІТ, у, ч. Тверда чорна блискуча речовина, одержувана способом вулканізації гумових сумішей, що містять бл. 30 % сірки; високовулканізований каучук; застосовують для виготовлення радіодеталей, медичних інструментів, як ізоляційний матеріал в електротехніці.

Ебонітовий, а, е. *Ебонітова паличка. Ебонітовий посуд.*

ЕБУЛІОСКОПІЯ, ї, ж., фіз. Метод визначення молекулярної маси розчиненої речовини за підвищенням точки кипіння розчину порівняно з точкою кипіння чистого розчинника.

Ебуліоскоп, а, ч. Прилад для визначення температури кипіння розчину.

Ебуліоскопічний, а, е. *Ебуліоскопічний метод визначення молекулярної маси розчиненої речовини.*

ЕВАКО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «евакуаційний».

ЕВАКОПУНКТ, у, ч. Об'єднання лікувальних та евакуаційно-транспортних установ, які створюються під час війни, стихійного лиха і т. ін. для лікування та евакуації поранених і хворих.

ЕВАКУАЦІЯ, ї, ж. 1. Організоване вивезення людей, підприємств, установ, трофеїв та різних матеріальних і культурних цінностей із небезпечної місцевості під час війни, стихійного лиха і т. ін. *Термінова евакуація. Планова евакуація. Евакуація населення. Евакуація музею. Здійснювати евакуацію.* 2. Стан евакуйованих людей, установ, майна і т. ін., а також місце і час перебування в такому стані. *Бути в евакуації. Повернутися з евакуації. Працювати в евакуації.* 3. Виведення військ із зайнятих ними раніше районів.

Евакуатор, а, ч. Той, хто займається евакуацією (у 1 знач.).

Евакуаційний, а, е. *Евакуаційне життя. Евакуаційні ешелони. Евакуаційний пункт. Евакуаційні війська.*

Евакуйований, а, е. *Евакуйовані діти. Евакуйовані підприємства. Евакуйовані сім'ї. Ешелон з евакуйованими. Розташування евакуйованих. Допомога евакуйованим.*

Евакуювання, я, с.

Евакуювати, юю, юєш. 1. Терміново вивозити людей, установи, майно і т. ін., рятуючи від небезпеки під час війни, стихійного лиха тощо. *Евакуювати завод у тил. Евакуювати дітей із Києва. Евакуювати картини. Евакуювати бібліотеку.* 2. Виводити війська із зайнятих ними раніше районів. *Евакуювати піхоту.*

ЕВАЛЬВАЦІЯ, ї, ж., фін. Оцінювання,

обчислення.

Евальваційний, а, е.

ЕВАПОРАЦІЯ, ї, ж., фіз. Випаровування, випарювання.

Евапоратор, а, ч. Прилад для випаровування; випаровувач.

ЕВАПОРОМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання кількості води, що випаровується з поверхні водойм і ґрунту.

ЕВГЕНОЛ, у, ч., хім. Органічна запашна речовина, складник ефірних олій, зокрема гвоздичної; застосовується як знеболювальний засіб у стоматології.

Евгенольний, а, е. *Евгенольна волошка.*

ЕВГЛЕНА, и, ж. Різновид мікроскопічних одноклітинних організмів із відділу нижніх рослин. *Евгена зелена.*

Евгленовий, а, е. *Евгленові водорості.*

ЕВДЕМОНІЗМ, у, ч., філос. Напрямок в античній етиці, який вважав основою моральності прагнення людини до щастя.

Евдемоніст, а, ч.

Евдемоністичний, а, е.

ЕВДІАЛІТ, у, ч. Мінерал червоного або рожевого кольору класу силікатів.

Евдіалітовий, а, е.

ЕВДІОМЕТР, а, ч., фіз. Прилад для дослідження газів.

ЕВЕКЦІЯ, ї, ж., астр. Одне з періодичних відхилень у русі Місяця під дією сили тяжіння Сонця.

ЕВЕНТУАЛЬНИЙ, а, е, 1. *книжн.*

Можливий за певних умов, за відповідних обставин. *Евентуальний варіант. Евентуальні умови. Евентуальні питання.* 2. Евентуальний умисел — один з видів вини, за якої людина, що вчинила злочин, передбачаючи можливість суспільно небезпечних наслідків своєї дії або бездіяльності, не бажала їх, але свідомо допускала їх настання.

Евентуїзність, пості, ж.

ЕВКІЦІЯ, ї, ж. У цивільному праві — відсудження в покупця придбаного ним майна на підставі обставин, що виникли до продажу.

ЕВКАЛІПТ, а, ч. Вічнозелене швидко-росле дерево родини миртових, що містять ефірні олії; деревина і листя використовуються в промисловості та медицині. *Листя евкаліпта.*

Евкаліптовий, а, е. *Евкаліптова настоянка. Евкаліптове листя.*

ЕВКАРІОТИ, ЕУКАРІОТИ, ів, мн. (одн. евкаріот, еукаріот, а, ч), *віол.* Вищі організми, клітини яких мають оформлене ядро, відокремлене від цитоплазми оболонкою.

ЕВКЛАЗ, у, ч. Мінерал у вигляді призматичних кристалів жовтувато-зеленого чи голубувато-зеленого кольору.

Евклавовий, а, е.

ЕВКЛІДОВА геометрія — геометрична теорія, в якій вивчаються властивості фігур, що не змінюються при рухах.

ЕВКОМІЯ, ї, ж. Південне листяне дерево, кора, коріння й листя якого містять гуту, з якої отримують гутаперчу; використовується при лікуванні гіпертонії. *Листя евкомії.*

ЕВКСЕРОФІТИ, ів, мн. Рослини посушливих місць, які характеризуються низькою інтенсивністю транспірації.

ЕВОЛЬВЕНТА, и, ж., *мат.* Крива, описувана вільним кінцем нерозтяжної нитки, що закріплена в певній точці цієї кривої (еволюти) і намотується на неї.

ЕВОЛЮТА, и, ж., *мат.* Плоска крива, що є основою для побудови

Е

за правилом іншої кривої — евольвенти.
ЕВОЛЮЦІОНІЗМ, у. ч., *біол.* Соціально-політична теорія, яка наполягає на поступовому, а не революційному характері модернізації суспільства.
Релігійний еволюціонізм.

Еволюціоніст, а, ч.

Еволюціоністичний, а, е.

Еволюціоністка, и, ж.

Еволюціоністський, а, е.

ЕВОЛЮЦІЯ, і, ж. Процес поступової зміни, розвитку когось, чого-небудь.
Еволюція людини. Етапи еволюції. Художня еволюція образу.

Еволюційний, а, е. 1. Безперервний, поступовий, на протигагу революційному.
Еволюційний розвиток. Еволюційні процеси. Еволюційні зміни. 2. Який вивчає, досліджує еволюцію чого-небудь.
Еволюційне вчення. Еволюційна теорія. Еволюційна екологія.

Еволюціонування, я, с.

Еволюціонувати, ую, уещ. Розвиватися поступово, еволюційним шляхом.

ЕВРИ... Перша частина складних слів, що означає «широкий, різноманітний, багатогранний».

ЕВРИБАТНІ тварини — водяні тварини, здатні існувати па різних глибинах.

ЕВРИБІБІТИ, І в *МН.* (одн. еврибіонт, а, ч.). Організми, здатні існувати в найрізноманітніших умовах навколишнього середовища.

ЕВРИГАЛІННІ тварини — водяні тварини, що можуть жити в умовах значних змін солоності в навколишньому середовищі.

ЕВРИЕДАФІЧНІ організми — організми, здатні існувати на найрізноманітніших ґрунтах.

ЕВРИКА, *невідм.* Вигук, що вживається при вираженні радості, задоволення у зв'язку з яким-небудь відкриттям, вдалому вирішенні проблеми і т. ін.

ЕВРІМІЯ, і, ж., *див.* еврїтмія.

ЕВРИПТЕРИДИ, ів, *мн.* (одн. евриптерїд, а, ч.). Гігантські вимерлі скорпіоноподібні членистоногі тварини, які жили з кембрійського по пермський період палеозойської ери в солонувато-водних, рідше морських басейнах.

ЕВРИСТИКА, и, ж., *книжн.* 1. Сукупність прийомів дослідження і навчання з допомогою навідних питань; теорія такої методики. 2. Наука, що вивчає творчу діяльність. 3. Метод чи методологічна дисципліна, предметом якої є вирішення проблем в умовах невизначеності.

Евристичний, а, е. *Евристичне використання ідей. Евристичні здібності людини.*

еволюціонізм — едафотїти

Евристичність, ості, ж.

ЕВРИТЕРМНІ організми — організми, здатні переносити значні коливання температури зовнішнього середовища.

ЕВРИТМІЯ, **ЕВРІМІЯ**, і, ж. Рівномірність ритму в музиці, танцях і мові.

ЕВРИТОПНІ організми — організми з високою екологічною пластичністю, що живуть у різних біотопах.

ЕВРИФАГІЯ, і, ж., *зоол.* Живлення тварин найрізноманітнішою їжею рослинного та тваринного походження; всеїдність.

Еврифаг, а, ч. Тварина, що живиться різноманітною за складом їжею тваринного і рослинного походження.

ЕВТАНАЗІЯ, і, ж., *мед.* Цілеспрямоване пришвидшення смерті невиліковно хворого з метою звільнити його від страждань.
Дозвіл на евтаназію. Моральний аспект евтаназії. Відкидати евтаназію.

ЕВТЕКТИКА, и, ж., *хімфіз.* 1. Тонка суміш твердих речовин, що одночасно викристалізуються із розплаву при температурі, нижчій, ніж температура плавлення окремих компонентів. 2. Рідкий розплав або розчин, із якого можна одержати таку кристалізацію.

Евтектичний, а, е. *Евтектичний тип.*

ЕВТЕРПА, и, ж. Одна з 9 муз, покровителька ліричної поезії у давньогрецькій міфології.

ЕВТРБФІ, ів, *мн.* Рослини, які розвиваються нормально лише на ґрунтах, багатих на поживні речовини.

ЕВФЕМІЗМ, у, ч. Слово чи вислів, яким у мові замінюють грубе, непристойне, неввічливе, з неприємним емоційним забарвленням слово.
Відомий евфемізм. Говорити без евфемізмів. Вживати евфемізми.

Евфемістичний, а, е. *Евфемістичний вислів.*

ЕВФОНІЯ, і, ж. 1. Милозвучність. Побудова художнього твору з погляду його звучання, милозвучності.
Евфонія вірша. Засоби евфонії. 2. Уникання в мові нехарактерних для неї сполучень звуків.

Евфонічний, а, е.

Евфонічність, пості, ж. *Евфонічність мови. Евфонічність поезії.*

ЕВФУЇЗМ, у, ч., *літ.* Штучна пишномовність, манірність мови.
Евфуїстичний стиль.

Евфуїстичний, а, е.

ЕГАЛІТАРИЗМ, у, ч. Утопічна ідеологія, що проповідує загальну зрівняльність як принцип організації життя суспільства.
Концепція егалітаризму. Принципи егалітаризму. Прихильники егалітаризму.

Егалітаріст, а, ч. *Переконаний егалітарист.*

Егалітарійстка, и, ж.

Егалітарійстський, а, е. *Егалітарійстські погляди.*

ЕГАЛІТАРНИЙ, а, а, *філос.* Зрівняльний.
Егалітарна утопія.

Егалітарність, пості, ж. *Егалітарність сімейних стосунків.*

ЕГІДА, и, ж. 1. У грецькій міфології — назва щита бога Зевса; символ опікунства та гніву богів.
Під егідою закону. Діяти під егідою спостерігачів. 2. Бути під ЕГІДОЮ — бути під наглядом, захистом.

ЕГОЇЗМ, у, ч. Себелюбство, байдужість до людей, постійне нехтування суспільними інтересами та потребами задля особистих інтересів.
Вияви егоїзму.

Егоїст, а, ч.

Егоїстичний, а, е. *Егоїстична людина. Егоїстичне рішення. Егоїстична поведінка. Егоїстичний підхід. Егоїстичні почуття.*

Егоїстичність, пості, ж.

Егоїстично. *Поводитися егоїстично.*

Егоїстка, и, ж. *Невиправна егоїстка.*

ЕГОТІЗМ, у, ч. Переоцінення своїх позитивних якостей; самозакоханість.

Еготтїст, а, ч.

Еготтїстка, и, ж.

ЕГОЦЕНТРИЗМ, у, ч. 1. У філософії та естетиці — принцип, за яким індивідууму, особистість вважається центром Всесвіту.
Творчий егоцентризм. Філософія егоцентризму. 2. Негативна, хвороблива риса характеру, що полягає в крайньому індивідуалізмі, егоїзмі.

Егоцентрист, а, ч. 1. Послідовник егоцентризму (у І знач.) 2. Той, кому властивий егоцентризм (у 2 знач.).

Егоцентричний, а, е. *Егоцентрична людина.*

ЕГРЕТ, а, ч., **ЕГРЕТКА**, и, ж. Перо чи пучок пір'їн, які прикрашають жіночий головний убір або зачіску.

ЕГУТЕР, а, ч., *техн.* Сітчастий валик, признач. для вирівнювання поверхні паперової маси, відтискання з неї води, а іноді також для витискування водяних знаків.

ЕДАФОН, у, ч., *збірн., біол.* Сукупність усіх живих істот, що живуть у ґрунті.

ЕДАФОТІТИ, ів, *мн.* Екологічні типи рослинності, сформовані на ґрунтах різних типів.

ЕДАФОТІП, а, ч. Ділянка ґрунтового покриву разом із частиною літосфери та гідросфери, що входить до складу біогеоценозу.

ЕДЕЛЬВЕЙС, а, ч. Багаторічна гірська трав'яниста рослина, суцвіття квіток

Е

- якої схожі на білі зірки. *Альпійський едельвейс. Шукати едельвейс.*
- Едельвейсовий, а, е. *Едельвейсовий цвіт.*
- ЕДЕМ, у, ч. 1. За Біблією — місце блаженного існування Адама та Єви до гріхопадіння; рай. 2. *перен.* Місце, що відзначається винятковою красою і багатством природи; благодатний край. *Справжній едем.*
- Едёмський, а, е.
- ЕДИКТ, у, ч., *іст.* 1. У Стародавньому Римі — програма діяльності претора, консула та інших службових осіб або магістрату, яку вони оголошували, вступаючи на посаду. 2. Дуже важливий указ верховної влади в різних державах.
- ЕДИКУЛА, и, 'ж., *архит.* 1. Невелика декоративна будівля або її деталь у вигляді двох колон, що підтримують фронтон. 2. Невеликі еліністичні і давньоримські культові споруди.
- ЕДИФІКАТОР, а, ч., *бот.* Провідний (домінантний) вид рослин у рослинних угрупованнях.
- ЕДИЦІЯ, і, ж. Наукове видання історичних, літературних текстів; одне з прикладних застосувань текстології. *Найдавніша едіція «Кобзаря» Т. Г. Шевченка.*
- Едіційний, а, е. *Едіційна практика. Едіційні норми. Едіційна техніка.*
- ЕДІПІВ к о м п л е к с — невідомий погяг дитини до батьків протилежної статі та агресивне почуття до батьків своєї статі.
- ...ЕДР. Кінцева частина назв багатограників.
- ЕЖЕКЦІЯ, і, ж., *спец.* Процес змішування двох середовищ (напр. пари і води), з яких одне, перебуваючи під тиском, діє на друге і виштовхує його в певному напрямі.
- Ежектор, а, ч. Струменевий насос для переміщення рідини, газів, пари або сипких тіл, дія якого відбувається на основі ежекції. *Будова ежектора.*
- Ежекційний, а, е.
- ЕЗЕРИН, а, ч. Те саме, що фізо-стигмін.
- ЕЗЕРФБЛЬ, ю, ч., *хім., заст.* Листки сухої фарби, признач. для тиснення на палітурках^
- ЕЗОПІВСЬКИЙ, а, е. Алегоричний, сповнений недовірок, натяків для приховування прямого змісту висловлюваного. *Езопівська мова.*
- ЕЗОТЕРІЗМ, у, ч. Феномен культури різних епох, що включає, з одного боку, віру в існування надприродного вищого світу, з другого — засоби спілкування з цим світом, підпорядкування його своїм інтересам.
- Езог'єрик, а, ч.
- Езотерика, и, ж. Сукупність знань, відомостей, недоступних людям непо-
- еквілібрист — екзогамія**
- свяченим, необізнаним у містичних, таємничих ученнях. *Християнська езотерика. Антологія езотерики. Інтерес до езотерики.*
- Езотеричний, а, е. Таємний, прихований, признач. тільки для посвячених, обізнаних у містичних, таємних ученнях. *Езотерична астрологія. Езотеричні знання. Езотеричне прочитання Біблії. Езотеричний підхід. Езотерична школа. Езотеричні традиції. Езотерична доктрина. Езотеричне вчення. Езотеричний твір.*
- ЕЗОФАГІТ, у, ч., *мед.* Запалення слизової оболонки стравоходу. *Симптоми езофагіту.*
- ЕЗОФАГОСКОПІЯ, і, ж., *мед.* Огляд стравоходу за допомогою езофагоскопа. *Призначити езофагоскопію. Скерування на езофагоскопію.*
- Езофагоскоп, а, ч. Прилад (трубка з оптичною або освітлювальною системою), що його вводять через рот у стравохід для його обстеження.
- Езофагоскопічний, а, е.
- ЕЙВАН, а, ч., *див.* АЙВАН.
- ЕЙДЕТИКА, и, ж., *філос.* Учення про чисті сутності або ідеальні форми явищ свідомості, які розглядаються як такі, що не залежать від реальної дійсності та чуттєвого досвіду.
- ЕЙДЕТІЗМ, у, ч., *психол.* Здатність відтворювати надзвичайно яскравий наочний образ предмета через тривалий час після припинення його дії на органи чуттів.
- Ейдетичний, а, е. *Ейдетичні видіння. Ейдетична пам'ять.*
- ЕЙКУМЕНА, и, ж., *див.* ойкумена.
- ЕЙНШТЕЙН, а, ч., *фіз.* Одиниця енергії, застосовуває у фотохімії.
- ЕЙНШТЕЙНІЙ, ю, ч., *хім.* Штучний радіоактивний елемент, що належить до актиноїдів.
- ЕЙФОРІЯ, і, ж., 1. *мед.* Стан не виправданого об'єктивними умовами піднесеного настрою хворого (спостерігається при деяких психічних захворюваннях, пухлинах мозку, остеохлорозі, травмах мозку, а також унаслідок дії наркотичних засобів і т. ін.). 2. *перен.* Узагалі стан радості, душевного піднесення, яке часто не відповідає об'єктивним обставинам. *Політична ейфорія. Період ейфорії.*
- Ейфорійний, а, е. *Ейфорійний стан.*
- ЕКАУТАНТ, а, ч. Фахівець у галузі фінансів та бухгалтерії (фінансист-бухгалтер).
- ЕКВАТОР, а, ч., *геогр.* 1. Уявна лінія, що проходить навколо земної кулі на однаковій відстані від обох полюсів і ділить її на Північну та Південну
- півкулі. *Перетинати екватор.* 2. Небесний ЕКВАТОР — велике коло небесної сфери, що ділить небо на дві півкулі — Північну і Південну.
- Екваторіальний, а, е. 1. Прикм. до екватор. *Екваторіальний діаметр. Екваторіальний радіус.* 2. Який міститься па екваторі, близько до екватора. *Екваторіальна область.* 3. Власт. територіям, розмішеним біля екватора. *Екваторіальний клімат.*
- ЕКВАТОРІАЛ, а, ч. Астрономічний інструмент (телескоп), що дає можливість визначати розташування будь-якого світила на небесній сфері відносно небесного екватора.
- ЕКВІ... Перша частина складних слів, що має значення «рівний», «однаковий».
- ЕКВІВАЛЕНТ, а, ч. 1. Щось рівноцінне, рівнозначне, рівносильне; те, що повністю відповідає чому-небудь, може його замінювати або виражати. *Поетичний еквівалент. Еквівалент слова. Еквівалент товару.* 2. *екон.* Товар, який виражає вартість інших товарів і на який вони обмінюються. *Національний валютний еквівалент. Грошовий еквівалент.* 3. *хім.* Вагова кількість елемента, що сполучається з вісьмома ваговими частинами кисню (з 1,008 ваговими частинами водню) або заміщає їх у сполуках.
4. *фіз.* Величина, що виражає співвідношення між механічними та тепловими одиницями енергії.
- Еквівалентний, а, е. *Еквівалентна величина. Еквівалентні рівняння. Еквівалентний обмін. Еквівалентна доза.*
- Еквівалентність, ності, ж. *Цінова еквівалентність.*
- ЕКВІЛІБРІСТИКА, и, ж. 1. Вид циркового мистецтва, що ґрунтується на вмінні виконавця виконувати складні акробатичні вправи, зберігаючи рівновагу при нестійких положеннях тіла. *Мистецтво еквілібристики.* 2. *перен., ірон.* Уміння дуже легко влаштуватися, лавірувати за різних обставин. *Словесна еквілібристика.*
- Еквілібр, у, ч. Цирковий номер, який демонструє вміння зберігати рівновагу при нестійкому, незвичному положенні тіла; а також цирковий жанр, який полягає у показі такого вміння.
- Еквілібрист, а, ч. Цирковий артист, який заїмається еквілібристикою (у 1 знач.). *Виступ еквілібристів.*
- Еквілібристка, и, ж.
- Еквілібристичний, а, е. *Еквілібристичні вправи.*
- Еквілібрування, я, с.

едафотоп — еквілібр

Е

- Еквілібрувати, ую, усш. Займатися еквілібристикою (у 1 знач.).
- ЕКВІЛІНЕАРНІСТЬ, пості, ж., літ. Вимога, згідно з якою у віршованому перекладі має бути та сама кількість рядків, що і в оригіналі.
- Еквілінеарний, а, е. *Еквілінеарний переклад.*
- ЕКВІПОТЕНЦІАЛЬНИЙ, а, е, фіз. Однаковий з чимось щодо потенціалу (про поверхню у силовому полі). *Еквіпотенціальна поверхня.*
- ЕКВІРИТМІЯ, і, ж., літ. Якнайточніше дотримання перекладачем ритмічних особливостей кожного окремого вірша оригіналу.
- ЕКЕР, а, ч. Простий геодезичний прилад для побудови на місцевості кутів певної величини, головним чином 90°, 60° або 45°. *Користуватися екером.*
- Екерний, а, е.
- ЕКЗАЛЬТАЦІЯ, і, ж. Надмірне захоплення чимось, збудження під впливом чого-небудь. *Хвороблива екзальтація. Впасти в екзальтацію.*
- Екзальтаційний, а, е. *Екзальтаційне захоплення.*
- Екзальтований, а, е. 1. Захоплений, схильний до екзальтації. *Екзальтована дівчина. Екзальтована натура.* 2. Який виражає екзальтацію; проінятий екзальтацією, викликаний нею. *Екзальтоване обличчя. Екзальтовані звинувачення. Екзальтований вчинок. Екзальтований стан. Екзальтований вигук.*
- Екзальтованість, пості, ж. *Юнацька екзальтованість.*
- Екзальтовано.
- Екзальтувати, ую, усш. Доводити до стану екзальтації. *Екзальтувати співрозмовників.*
- ЕКЗАМЕН, у, ч. 1. Перевірка знань з якого-небудь навчального предмета; іспит. *Скласти екзамен. Випускний (вступний) екзамен. 2. перен. Взагалі перевірка знань, сили, випробування кого-, чого- небудь. Екзамен на мужність.*
- Екзаменаційний, а, е. *Екзаменаційна робота. Екзаменаційна комісія.*
- Екзаменатор, а, ч. Особа, яка проводить екзамен, оцінює знання того, хто екзаменується. *Прискіпливий екзаменатор. Питання екзаменатора.*
- Екзаменаторка, и, ж. *Доброзичлива екзаменаторка.*
- Екзаменаторський, а, е. *Екзаменаторський підпис.*
- Екзаменований, а, е. *Екзаменований студент.*
- Екзаменувати, ую, усш. Перевіряти чиєсь знання, уміння; проводити екзамен; іспитувати. *Екзаменувати учня. Екзаменувати студентів.*
- ЕКЗАНТЕМА, и, ж., мед. Шкірний висип будь-якого виду і походження.
- ЕКЗАРАЦІЯ, і, ж., геол. Руйнування гірських порід сповзаючим глетчерним льодовиком.
- ЕКЗАРТИКУЛЯЦІЯ, і, ж., мед. Операція видалення кінцівки по лінії суглобної щілини.
- ЕКЗАРХ, а, ч. 1. У Стародавній Греції — глава жерців при храмі. 2. У Візантійській імперії — намісник імператора в області, відвойованій у варварів. 3. У православної церкви — представник вищої церковної влади в державі або в окремих великих областях держави.
- Екзархат, у, ч. 1. У Візантії — намісництво на чолі з екзархом. 2. Церковна чи адміністративно-територіальна одиниця, якою управляє екзарх (у 3 знач.).
- ЕКЗЕГЕЗА, и, ж., спец. 1. Філологічне тлумачення літературних творів, перев. античних. 2. Роз'яснення і пояснення біблійних текстів. *Біблійна екзегеза.*
- Екзебет, а, ч. 1. У Стародавній Греції — той, хто тлумачив пророцтва, закони та звичаї. 2. В александрійську епоху — філолог, що займався екзегезою, пізніше — богослов-схоласт, який тлумачив біблійні тексти.
- Екзегетика, и, ж., спец. 1. Правила і прийоми екзегези. 2. Розділ богослов'я, що займається поясненням біблійних текстів. *Сучасна екзегетика.*
- Екзегетичний, а, е.
- ЕКЗЕКВАТУРА, и, ж., юр. 1. Документ про визнання консула урядом країни, в яку він призначений, і про надання йому дозволу виконувати консульські функції. 2. Виконання у певній країні судового рішення, прийнятого в іншій країні.
- ЕКЗЕКУЦІЯ, і, ж. 1. Тілесне покарання. *Здійснювати екзекуцію.* 2. Виконання судового чи адміністративного вироку про смертну кару, тілесне покарання, стягнення боргу, податку і т. ін.
- Екзекутор, а, ч. Той, хто здійснює екзекуцію (у 2 знач.).
- Екзекуторський, а, е.
- Екзекуційний, а, е.
- ЕКЗЕМА, и, ж. Запальне захворювання шкіри, яке характеризується свербінням, почервонінням, появою пухирців, гнійничків, а потім лущенням. *Етіологія екземи.*
- Екзематик, а, ч., розм. Людина, хвора на екзему. *Лікування екзематиків.*
- Екзематозний, а, е. 1. Прикм. до екзема. *Екзематозний процес.* 2. Хворий на екзему, уражений екземою. *Екзематозна шкіра. Екзематозний хворий.*
- ЕКЗЕМПЛІФІКАЦІЯ, і, ж., спец. Пояснення за допомогою конкретних, наочних прикладів, ілюстративного матеріалу; підтвердження документами.
- Екземпліфікаційний, а, е.
- ЕКЗЕМПЛЯР, а, ч. 1. Окремий предмет із ряду подібних (перев. про друковані та рукописні тексти). *Перший екземпляр. Єдиний екземпляр.* 2. Тварина або рослина як окремий представник якого-небудь виду, розряду, якої-небудь породи і т. ін. *Поодинокі екземпляри рослин.* 3. перен. Особа, яка відзначається дивними рисами.
- ЕКЗЕРСИС, у, ч. Вправа для удосконалення техніки співу, танцю чи гри на якомусь інструменті. *Робити екзерсиси.*
- ЕКЗІЙЛ, у, ч., книжн. Перебування офіційної особи, уряду, партії за межами батьківщини на правах політичного вигнання (перев. у мові української діаспори). *Президент в екзиль.*
- Екзильний, а, е. *Екзильний уряд.*
- ЕКЗИНА, и, ж., біол. Зовнішня оболонка пилюнок у квіткових та спорових рослин.
- ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ, у, ч., філос., літ. Течія в сучасній філософії та літературі, що ставить у центр вивчення і відображення існування людини та її переживань. *Релігійний екзистенціалізм.*
- Екзистенціаліст, а, ч.
- Екзистенціалістичний, а, е. *Екзистенціалістичні ідеї. Екзистенціалістична філософія.*
- ЕКЗО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «зовнішній».
- ЕКЗИСТЕНЦІЯ, і, ж. Основна категорія екзистенціалізму, яка означає внутрішнє буття людини, те неспізнаване, ірраціональне в людському «я», внаслідок чого людина є неповторною особистістю.
- ЕКЗОБІОЛОГІЯ, і, ж. Наука, яка розробляє методи пошуків позаземних форм життя.
- ЕКЗОГАМІЯ, і, ж. 1. Звичай, характерний для первіснообщинного ладу, за яким заборонялися шлюби між жінками й чоловіками однієї

родової групи. *Рефлекси екзогамії*. 2. Злиття статевих клітин різного походження.

Екзогамний, а, е.

ЕКЗОГЕННИЙ, а, е. Викликаний зовнішніми причинами; зовнішнього походження. *Екзогенні процеси*. *Екзогенне походження кремнезему*.

ЕКЗОГЕНОТА, и, ж. Сукупність генів, переданих клітиною-донором клітині-реципієнтові при всіх формах перенесення генетичного матеріалу.

ЕКЗОДЕРМА, и, жс. *біол.* Шар клітин під покривною тканиною коренів рослин, що виконує захисну функцію.

ЕКЗОКРИННИЙ, а, е, *фізіол.* Пов'язаний із зовнішньою секрецією. *Екзокринна тканина*. *Екзокринні залози*.

ЕКЗОСМОС, у, ч, *біол.* Процес просочування рідин і розчинених речовин з клітини в зовнішнє середовище; протилежне — ендосмос.

ЕКЗОСТОЗ, а, ч, *мед.* Наріст на поверхні кістки, що виникає в результаті травми, кісткових захворювань тощо.

ЕКЗОСФЕРА, и, жс, *фіз.* Верхній шар земної атмосфери, з якого відбувається розсіювання у світовий простір атомів і молекул найлегших атмосферних газів, перев. водню.

ЕКЗОТЕРИЧНИЙ, а, е, *спец.* Загальнодоступний, признач. для всіх (про релігійні обряди, містичні вчення і т. ін.). *Екзотерична форма самовдосконалення*. *Екзотерична доктрина*.

Екзотеричність, пості, жс. *Екзотеричність поглядів*

ЕКЗОТЕРМІЧНИЙ, а, е, *хім.* Який відбувається з виділенням тепла. *Екзотермічна реакція*.

ЕКЗИТИКА, и, жс. 1. Природа, побут, культура і т. ін. віддалених країн, що сприймається як незвичайне для певної місцевості, дивовижне, надто мальовниче. *Східна екзотика*. *Екзотика тропічних країн*. *Захоплюватися екзотикою*. 2. *перен.* Незвичайна, дивна річ. *Етнографічна екзотика*.

Екзоти, ів, *мн.* (*одн.* екзот, а, ч.). Рослини або тварини, не характерні для цієї місцевості, а лише акліматизовані в ній. *Хвойні екзоти Криму*.

Екзотичний, а, е. 1. Незвичайний, дивовижний, надто мальовничий для певної місцевості, певного середовища, не властивий їм. *Екзотична квітка*. *Екзотичні тварини*. *Екзотична орхідея*. 2. *перен.* Який вражає своєю дивовижністю, химерністю; екзогамний — екологічний

який належить до чужої, незвичної культури і т. ін. *Екзотична культура*. *Екзотичний танець*. *Екзотичний десерт*. *Екзотична професія*.

Екзотичність, пості, жс. *Екзотичність одягу*.

ЕКЗОТИЗМ, у, ч. Слово чи вислів,

властиве певній мові, що сприймається як незвичне, чуже.

ЕКЗОТОКСИНИ, ів, *мн.* Токсини, які виділяються в навколишнє середовище живими мікробами.

ЕКЗОТРОФНІ о р г а н і з м и — паразитичні організми, які живуть на поверхні організму-живителя.

ЕКЗОФТАЛЬМ, у, */., *мед.* Ненормальне випинання очного яблука з орбіти.

ЕКІВБК, у, ч. Двозначність, двозначний натяк.

ЕКІПАЖ¹, а, ч. Загальна назва легких ресорних пасажирських візків. *їхати в екіпажі*.

Екіпажний², а, е. *Екіпажні коні*.

ЕКІПАЖ², у, ч. 1. Особовий склад корабля, судна, космічного корабля, літака, танка і т. ін. *Екіпаж літака*. *Екіпаж пароплава*. 2. Берегова війська частина морської піхоти (перев. для поповнення флотських команд). *Флотський екіпаж*.

Екіпажний², а, с. *Екіпажний склад*.

ЕКІПРУВАТИ, ую, уєш. 1. Забезпечувати, постачати всім необхідним; споряджати, обмундировувати. 2. *зал.* Готувати рухомий склад для нового рейсу.

Екіпирований, а, е. *Екіпировані працівники*.

Екіпировальний, а, е. *Екіпировальний пункт*. *Екіпировальне устаткування*.

Екіпировання, я, с. Спорядження, обмундировування кого-, чого-небудь.

ЕКЛАМПСІЯ, ї, жс, *мед.* Важке захворювання вагітних жінок (перев. на останніх місяцях вагітності), що супроводжується приступами корчів з утратою свідомості, посинінням і т. ін. *Напад еклампсії*.

Екламптичний, а, е.

ЕКЛЕЗИОЛБГІЯ, ї, жс. У католицтві та православ'ї — теологічне вчення про церкву як божественне установлення, про її роль, функції та прерогативи.

Еклезіолог, а, ч.

Еклезіологічний, а, е.

ЕКЛЕКТИЗМ, у, ч, ЕКЛЕКТИКА, и, жс. 1. Механічне запозичення і змішування різнорідних, несумісних, іноді суперечливих поглядів, ідейних напрямків, художніх стилів і т. ін. 2. Використання і підтасовування висмикуваних із контексту фактів, формулювань, цитат тощо.

Еклектизм, а, ч. Той, кому притаманний еклектизм.

Еклектичний, а, е. *Еклектичний журнал*. *Еклектичність, пості, жс.*

Еклектично.

ЕКЛЕР, а, ч. Тістечка із заварного тіста з кремом усередині. *Свіжий еклер*. *Домашні еклери*.

Еклєрний, а, е. *Еклєрне тісто*.

ЕКЛІМЕТР, а, ч. Геодезичний інструмент для вимірювання кутів нахилу на

місцевості.

ЕКЛІПТИКА, и, жс. Велике коло небесної сфери, нахилене до небесного екватора під кутом 23°27' по якому відбувається видимий річний рух Сонця. *Екліптика Сонця*.

Екліптичний, а, с.

ЕКЛОГА, и, жс. Один із різновидів античної буколічної поезії, близький до пасторалі та ідилії, що будується у формі діалогу між пастухом та пастушкою.

ЕКМОЛІН, у, ч., *мед.* Різновид антибіотиків.

ЕКО..., ЕКОЛОГО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «екологічний».

ЕКОГЕНЕЗ, у, ч. Процес розвитку відношень між живими організмами та навколишнім середовищем протягом історії їх існування.

ЕКОЛБГІЯ, ї, жс. 1. Наука, що вивчає взаємодію рослин, тварин, людини між собою та навколишнім середовищем з метою збереження довкілля у придатному для життя людини стані. *Сільськогосподарська екологія*. *Суперечки про екологію*. *Проблеми екології*. *Галузь екології*. *Екологія мікроорганізмів*. 2. Навколишнє середовище, в якому перебуває людина; природа як сфера її діяльності. *Чорнобильська екологія*. *Погана екологія*. *Регіональна екологія*. *Вплив екології на якість продуктів*. 3. Комплекс наукових дисциплін і практичних засобів щодо впливу діяльності людини на природу; турбота про навколишнє середовище. *Містобудівельна екологія*. 4. *перен.* Чистота, правильність, зумовлені гармонійним співвідношенням елементів; турбота про таку чистоту. *Соціальна екологія*. *Екологія людської душі*. *Екологія національної культури*. *Екологія рідної мови*.

Еколог, а, ч. *Вчений-еколог*. *Фахівець-еколог*. *Конференція екологів*.

Екологічний, а, е. 1. Який стос. екології (у 1, 2 знач.), пов'язаний з нею; який відбиває стан навколишнього середовища. *Екологічна безпека*. *Екологічні дані*. *Екологічна географія*.

Екологія, а, ч. *Вчений-еколог*. *Фахівець-еколог*. *Конференція екологів*.

Екологічний, а, е. 1. Який стос. екології (у 1, 2 знач.), пов'язаний з нею; який відбиває стан навколишнього середовища. *Екологічна безпека*. *Екологічні дані*. *Екологічна географія*.

Екологія, а, ч. *Вчений-еколог*. *Фахівець-еколог*. *Конференція екологів*.

Екологічний, а, е. 1. Який стос. екології (у 1, 2 знач.), пов'язаний з нею; який відбиває стан навколишнього середовища. *Екологічна безпека*. *Екологічні дані*. *Екологічна географія*.

Екологія, а, ч. *Вчений-еколог*. *Фахівець-еколог*. *Конференція екологів*.

Екологічний, а, е. 1. Який стос. екології (у 1, 2 знач.), пов'язаний з нею; який відбиває стан навколишнього середовища. *Екологічна безпека*. *Екологічні дані*. *Екологічна географія*.

Екологія, а, ч. *Вчений-еколог*. *Фахівець-еколог*. *Конференція екологів*.

Екологічний, а, е. 1. Який стос. екології (у 1, 2 знач.), пов'язаний з нею; який відбиває стан навколишнього середовища. *Екологічна безпека*. *Екологічні дані*. *Екологічна географія*.

Екологія, а, ч. *Вчений-еколог*. *Фахівець-еколог*. *Конференція екологів*.

Екологічний, а, е. 1. Який стос. екології (у 1, 2 знач.), пов'язаний з нею; який відбиває стан навколишнього середовища. *Екологічна безпека*. *Екологічні дані*. *Екологічна географія*.

Екологія, а, ч. *Вчений-еколог*. *Фахівець-еколог*. *Конференція екологів*.

Екологічний, а, е. 1. Який стос. екології (у 1, 2 знач.), пов'язаний з нею; який відбиває стан навколишнього середовища. *Екологічна безпека*. *Екологічні дані*. *Екологічна географія*.

Екологія, а, ч. *Вчений-еколог*. *Фахівець-еколог*. *Конференція екологів*.

Екологічний, а, е. 1. Який стос. екології (у 1, 2 знач.), пов'язаний з нею; який відбиває стан навколишнього середовища. *Екологічна безпека*. *Екологічні дані*. *Екологічна географія*.

Е

- Екологічна експертиза. Екологічне тестування. Екологічний захист населення. Екологічна карта області. Екологічне середовище. Екологічні умови. Екологічний податок. Екологічна катастрофа. Екологічна ситуація.* 2. Спрямований на підтримання сталості екології (у 2 знач.); пов'язаний з боротьбою за чистоту навколишнього середовища. *Екологічна культура. Екологічний контроль. Екологічні вимоги. Екологічна реабілітація. Екологічний рух.* 3. Який відповідає нормам екології (у 2 знач.). *Екологічне виробництво. Екологічні продукти. Екологічна оцінка води.*
- Екологічність, ності, ж. *Екологічність продуктів. Екологічність лікарських препаратів.*
- Екологічно. *Екологічно чисті продукти. Екологічно безпечний транспорт.*
- ЕКОНОМАЙЗЕР, а, ч., техн. 1. Пристрій для нагрівання води або повітря за допомогою тепла димових газів, спрацьованої пари. *Контактний економайзер.* 2. Пристрій у карбюраторі двигунів внутрішнього згоряння для встановлення найекономнішого складу пальної суміші. *Економайзер карбюратора.*
- Економайзерний, а, е.
- ЕКОНОМЕТРІЯ, ї, ж. Наука, що вивчає конкретні кількісні зміни, закономірності та взаємозв'язки економічних об'єктів і процесів за допомогою математичних та статистичних методів і моделей.
- Економетричний, а, е.
- ЕКОНОМІА, ї, ж. 1. тільки одн. Ощадливість при витрачанні чого-небудь. *Економія дефіцитних матеріалів.* 2. Вигода від ощадливого витрачання чого-небудь. *Значна економія. Відчутна економія. Економія сімейного бюджету.*
- Економити, млю, миш; мн. економлять. Ощадливо витратити що-небудь; максимально скорочувати витрати чого-небудь. *Економити кошти. Економити пально-мастильні матеріали. Економити час.*
- Економізація, ї, ж. Здійснення, упродовження економії (у 1 знач.) в чому-небудь.
- Економізувати, ую, уеш. *Економізувати виробництво.*
- Економний, а, е. 1. Який ощадливо витрачає що-небудь; точно розрахований; стриманий у виявленні чого-небудь. 2. Який сприяє економії (у 1 знач.), здійснює її. *Економні рухи. Економне витрачання деревини.*
- Економність, ності, ж.
- Економно. *Жити економно.*
- ексгібіціонізм — експатріювати**
- ЕКОНОМІКА, и, ж. 1. Сукупність суспільно-виробничих відносин історично визначеного способу виробництва. *Сучасна економіка. Національна економіка.* 2. Господарське життя, стан господарства (країни, району і т. ін.). *Економіка України.* 3. Структура і фінансово-матеріальний стан якої-небудь галузі господарської діяльності. *Економіка промисловості. Економіка сільського господарства.* 4. Наукова дисципліна, що вивчає фінансово-матеріальну сторону якої-небудь галузі господарської діяльності. *Матеріали економіки. Вкладати економіку.*
- Економіст, а, ч. 1. Учений-фахівець з економіки, економічних наук. *Дипломований економіст.* 2. Службовець, фахівець з економічних питань. *Працювати економістом.*
- Економічний, а, е. *Вільна економічна зона. Економічний простір. Економічна криза. Економічна експансія. Економічна система. Економічна ділянка. Економічний ефект. Економічний потенціал. Економічний ризик. Економічні нормативи банку. Економічні санкції. Економічна самостійність. Економічне піднесення. Економічне життя. Економічний журнал. Економічна географія. Економічна методологія. Економічна ефективність.*
- Економічність, ності, ж. *Економічність зварювання. Економічність рухів.*
- Економічно. *Економічно виправдано.*
- ЕКОСЕЗ, у, ч. 1. Старовинний шотландський парний народний танець, а також музика до нього. 2. Музичний твір у ритмі цього танцю. *Екосез Шуберта для фортепіано.*
- ЕКОСИСТЕМА, и, ж. Єдиний природний комплекс, утворений живими організмами і середовищем їх життя, пов'язаних між собою обміном речовин та енергії. *Велика екосистема. Збереження екосистеми.*
- Екосистемний, а, е.
- ЕКОСФЕРА, и, ж. і. Шар атмосфери, що є фізіологічною межею у відкритій кабіні літального апарата. 2. Людина, тварина, рослинний світ і навколишнє середовище в їх взаємозв'язку та взаємодії. *Руйнування екосфери.* 3. Сукупність властивостей Землі, що створюють на ній умови для розвитку життя. 4. Сукупність властивостей космічного тіла та його впливу на середовище космічного простору.
- ЕКОТИП, у, ч., біол. Група особин якогонебудь виду рослин, пристосована до певних ґрунтово-кліматичних умов.
- ЕКОТОП, у, ч. Сукупність природних факторів (кліматичних, ґрунтових), яка характеризує певну однорідну ділянку землі. *Досліджувати екотоп.*
- ЕКОЦІД, у, ч. Хижацьке використання природних ресурсів, систематична дія шкідливими промисловими відходами, зараження радіоактивними речовинами і т. ін., руйнування дамб та ін. споруд, що призводить до порушення екологічної рівноваги.
- ЕКРАН, а, ч. 1. Пересувний щит, який захищає від гарячого повітря, світла, тепла і т. ін. *Широкий екран.* 2. Поверхня з білої тканини, натягнутої на раму, на якій демонструються фільми, зображення з діапозитивів. *Проектувати на екран.* 3. спец. Пристрій з поверхнею, що відбиває, вбирає або перетворює випромінювання різних видів енергії з метою захисту чи використання. *Захисний екран. Екран із заліза.* 4. спец. Водонепроникне покриття, яке роблять з боку укусу греблі. *Влаштувати екран із глинистих ґрунтів.* 5. Поверхня для відтворення світлових зображень, сигналів і т. ін. *Екран дисплея.* 6. перен. Про кіномистецтво. *Герої екрана.* 7. перен. Про кінопрокат. *Фільм вишшов на екрани.*
- Екранний, а, е. *Екранне життя. Екранне мистецтво.*
- Екранований, а, е. *Екрановані стіни. Екранований кабель. Екранована електронна лампа.*
- Екранування, я, с. *Екранування приладу. Внутрішньолампове екранування.*
- Екранувати, ую, уеш. Захищати когось, що-небудь екраном від зовнішнього впливу, шкідливої дії і т. ін. *Екранувати деталі.*
- ЕКРАНІЗАЦІЯ, ї, ж. Втілення на екрані засобами кіномистецтва літературних творів і сценічних постановок. *Екранізація роману (повісті).*
- Екранізатор, а, ч. Той, хто здійснює екранізацію.
- Екранізований, а, е. *Екранізований твір.*
- Екранізування, я, с. *Екранізування повісті.*
- Екранізувати, ую, уеш. Здійснювати екранізацію чого-небудь. *Екранізувати оперу. Екранізувати твір.*
- ЕКС... Перша частина складних слів, яка має значення «колишній» або означає «вихід», «вилучення чогось».
- ЕКСГАУСТЕР, а, ч. Вентилятор, який використовують у шахтах, заводських приміщеннях і т. ін. для відсмоктування пилу, газів, пневматичного транспортування тирси, стружки і т. ін.
- ЕКСГІБЦІОНІЗМ, у, ч., мед. Різновид статевого збочення — прилюдне виставляння напоказ статевих органів.

Е

- Ексібіціоніст, а, ч.
Ексібіціоністка, и, ж.
Ексібіціоністський, а, е.
ЕКСГУМАЦІЯ, і, ж. Викопування трупа для судово-медичного Дослідження або кримінальної експертизи. *Нічна ексгумація. Ексгумація тіла. Здійснювати ексгумацію. Дозвіл на ексгумацію.*
Ексгумаційний, а, е. *Ексгумаційна процедура.*
Ексгумований, а, е.
Ексгумувати, ую, усш. Здійснювати ексгумацію.
ЕКСЕДРА, и, ж., *архит.* 1. Напівкругла ніша із сидіннями вздовж стін. 2. У давньогрецькій архітектурі — напівкруглий виступ у портику з місцями для сидіння. 3. У римській архітектурі — приймальня в житловому будинку для урочистостей.
ЕКСЕРГІЯ, і, ж., *фіз.* Найбільша робота, яку може здійснити система при переході з цього стану до стану термодинамічної рівноваги з навколишнім середовищем.
ЕКСИКАТОР, а, ч., *спец.* Скляний товстостінний прилад для повільного висушування або для збереження речовин, що легко вбирають вологу з повітря.
ЕКСИТБН, у, ч., *фіз.* Збуджений стан системи електронів у напівпровідниках і діелектриках.
Екситонний, а, е. *Екситонне поглинання. Екситонний стан.*
ЕКСКАВАЦІЯ, і, ж. 1. *гірн.* Виймання та переміщення ґрунтів, гірських порід і т. ін. за допомогою екскаватора або вибухівок. 2. *анат.* Заглиблення, впадина.
Екскаватор, а, ч. Самохідна машина для розробки, переміщення ґрунтів, гірських порід, корисних копалин і різних сипких та кускових матеріалів, робочим органом якої є ківш або система ковшів. *Крокуючий екскаватор. Однокішцевий екскаватор. Робота екскаватора.*
Екскаваторний, а, е. *Екскаваторний ківш. Екскаваторний завод. Екскаваторний спосіб видобутку піску.*
Екскаваторник, а, ч. Той, хто працює на екскаваторі, керує ним. *Досвідчений екскаваторник.*
Екскаваторниця, і, ж. *Молода екскаваторниця.*
Екскаваційний, а, е. *Екскаваційні роботи.*
ЕКСКЛЮЗИВНИЙ, а, е. 1. Надзвичайно рідкісний, вибраний, винятковий; який поширюється на обмежене коло осіб, предметів. *Ексклюзивний екземпляр. Ексклюзивні моделі. Ексклюзивний одяг. Ексклюзивний зразок екологічності — ексгаустер*
Ексклюзивна колекція взуття. 2. Наданий тільки цій особі або організації; який не повторюється. *Ексклюзивне інтерв'ю. Ексклюзивний контракт. Ексклюзивні права на видання книги. Ексклюзивні повноваження. Ексклюзивний представник.*
Ексклюзйв, а, ч., *розм.* Неповторна, виняткова річ; те, що існує в єдиному екземплярі. *Шити ексклюзйв.*
Ексклюзйвність, ності, ж. *Гарантувати ексклюзйвність.*
Ексклюзйвно.
ЕКСКОРІАЦІЯ, ї, ж., *мед.* Поверхневий дефект шкіри, який виникає внаслідок розчистування або травми; садно.
ЕКСКРЕМЕНТИ, ів, мн., *фізіол.* Продукти випорожнення людини і тварин.
ЕКСКРЕЦІЯ, ї, ж., *фізіол.* Виділення назовні з організму залозами та іншими органами кінцевих продуктів обміну речовин.
Екскре'ти, ів, мн. (*одн. екскре'т, у, ч.*). Кінцеві продукти обміну речовин, що виділяються організмом назовні.
Екскреторний, а, е. *Екскреторна функція.*
ЕКСКУРС, у, ч. Відхилення від головної теми для висвітлення або уточнення побічних, другорядних питань. *Автобіографічний екскурс. Короткий екскурс. Цікавий екскурс. Екскурс в історію. Екскурс у недавнє минуле.*
ЕКСКУРСІЯ, і, ж. 1. Колективна поїздка або похід куди-небудь з освітньою, науковою, спортивною або розважальною метою; відвідування визначних місць, огляд експонатів музею, виставки і т. ін. *Цікава екскурсія. Навчальна екскурсія. Екскурсія у музей. Екскурсія по Києву. Поїхати на екскурсію. Піти на екскурсію.* 2. Група людей, що колективно відвідує, оглядає що-небудь. *Учнівська екскурсія.*
Екскурсант, а, ч. Учасник екскурсії (у І знач.). *Група екскурсантів.*
Екскурсантка, и, ж.
Екскурсантський, а, е. *Екскурсантський квиток. Екскурсантський вагон.*
Екскурсійний, а, е. *Екскурсійний рейс. Екскурсійна група. Екскурсійний тариф. Екскурсійний маршрут. Екскурсійна поїздка. Екскурсійна база. Екскурсійне бюро. Екскурсійні автобуси.*
ЕКСЛІБРИС, а, ч. Художньо оформлений ярлик, книжковий знак, що наклеюється на внутрішній стороні обкладинки книжки і вказує на її власника, а також інформує про його професію, інтереси чи склад книгозбірні. *Рельєфний екслібрис. Старий екслібрис. Замовити екслібрис.*
Екслібрисний, а, е. *Екслібрисна творчість.*
ЕКСИД, а, ч. 1. Заключний епізод давньогрецької драми, остання партія хору, з якою він залишав оркестру. 2. Назва другої книги П'ятикнижжя пророка Мойсея в Біблії, де оповідається про вихід давньоєврейських племен із єгипетського полону.
ЕКСПАНДЕР, а, ч. 1. *радіо.* Радіотехнічний пристрій для збільшення різниці в гучності між сильними і слабкими звуками. 2. *техн.* Пневматичний двигун, що діє під впливом стисненого газу, пари. *Паровий експандер.* 3. *техн.* Інструмент для розширення котельних труб. 4. *техн.* Розширювальний пристрій у машинах для проходження свердловин під землею.
ЕКСПАНСИВНИЙ, а, е. Який нестримно, поривчасто, бурхливо виявляє свої почуття; узагалі нестримний, гарячковий, запальний. *Експансивна людина. Експансивна вдача.*
Експансійність, ності, ж. *Виявляти експансійність.*
Експансійно.
ЕКСПАНСІЯ, ї, ж. 1. Політика, спрямована на економічне і політичне підкорення інших держав, на розширення сфер впливу, на захоплення чужих територій; здійснюється як економічними методами, так і шляхом дипломатичного тиску, збройної агресії. *Економічна експансія. Політична експансія. Культурна експансія. Бюджетна експансія. Кредитна експансія.* 2. Поширення, розширення якого-небудь явища за первісні межі. *Експансія епідемії.*
Експансіонізм, у, ч. Прагнення до експансії.
Експансіоніст, а, ч.
Експансіоністка, и, ж.
Експансіоністський, а, е. *Експансіоністські наміри держави.*
ЕКСПАТРІАЦІЯ, і, ж. Виселення за межі батьківщини, пов'язане, як правило, із втратою або зміною громадянства.
Експатріант, а, ч. Той, хто здійснює експатріацію або зазнає її.
Експатріантка, и, ж.
Експатрійований, а, е.
Експатріювати, юю, юєш. Здійснювати експатріацію; виселяти за межі батьківщини.

Е

ЕКСПЕДИЦІЯ, і, ж. 1. тільки одн., спец.

Відправлення, розсилання товарів, вантажів, кореспонденції і т. ін. за певним призначенням. *Експедиція товарів. Експедиція кореспонденції. 2. спец.* Установа або відділ установи, підприємства, що відає відправленням, розсиланням товарів, кореспонденції і т. ін. за певним призначенням. *Поштова експедиція.* 3. Подорож, поїздка, відрядження групи людей, загону зі спеціальною метою, спеціальним завданням. *Фольклорна експедиція. Археологічна експедиція.* 4. Група, загін людей, що здійснюють подорож, поїздку, відрядження зі спеціальною метою, спеціальним завданням.

5. Військова операція, здійснювана збройними силами в іншій країні.

Експедирувати, ую, уеш. Відправляти за призначенням товар, кореспонденцію і т. ін.

Експедитор, а, ч. 1. Працівник, який займається експедицією (у 1 знач.). 2. Сторона угоди експедиції.

Експедиторка, и, ж.

Експедиторський, а, е.

Експедиційний, а, е. *Експедиційна діяльність. Експедиційна група.*

ЕКСПЕРИМЕНТ, у, ч. 1. Науково поставлений дослід. *Науковий експеримент. Результат експерименту. Експерименти на тваринах.* 2. Взагалі намагання, спроба здійснити щось яким-небудь способом. *Кулінарні експерименти. Цікавий експеримент. Ризикований експеримент. Політичний експеримент. Економічний експеримент.* 3. Один із методів духовного освоєння світу і людської діяльності, що ґрунтується на досліді, випробуванні, моделюванні тощо. *Наукове значення експерименту.*

Експериментальний, а, е. *Експериментальні дослідження. Експериментальні дані. Експериментальна база. Експериментальний зразок. Експериментальна установка. Експериментальний літак. Експериментальний метод дослідження. Експериментальний завод.*

Експериментальність, ності, ж.

Експериментально. *Експериментально довести.*

Експериментатор, а, ч. Той, хто проводить, здійснює експеримент (у 1 знач.). *Талановитий експериментатор. Ентузіаст-експериментатор. Художник-експериментатор.*

Експериментаторка, и, ж.

Експериментаторство, а, с. 1 Пристрасть до експериментування; заняття ек-

експедиція — експозиція

периментами. *Аматорське експериментаторство. Бездарне експериментаторство.*

Експериментаторський, а, е, *Експериментаторський талант. Експериментаторська майстерня.*

Експериментування, я, с. *Експериментування зі спеціальними приладами. Економічне експериментування.*

Експериментувати, ую, уеш. Проводити експерименти. *Експериментувати з лікарськими препаратами. Експериментувати над тваринами.*

ЕКСПЕРТИЗА, и, ж. Розгляд, дослідження якої-небудь справи, якогось питання з метою зробити достовірний висновок, дати достовірну оцінку відповідному явищу. *Екологічна експертиза. Генетична експертиза. Юридічна експертиза. Експертиза грошових знаків. Експертиза почерку. Здійснення експертизи. Відіслати на експертизу.*

Експерт, а, ч. Фахівець, що робить експертизу при розгляді якої-небудь справи. *Головний експерт. Медичний експерт. Судовий експерт. Оцінка експертів. Думка експертів. Рада незалежних експертів.*

Експертний, а, е. *Експертний висновок. Експертна комісія. Експертна оцінка. Експертна група. Експертна рада. Екологічний експертний центр.*

ЕКСПЕРТОЛОГІЯ, і, ж. Наука про здійснення експертизи кого-, чого-небудь.

ЕКСПІРАЦІЯ, і, ж., лінгв. Видихання повітря при творенні звуків мови. *Слабка експірація.*

Експіраторний, а, е. *Експіраторний наголос.*

ЕКСПЛАНТАЦІЯ, і, ж., біол. Експериментальний метод вирощування тваринних тканин поза організмом.

Експлантат, а, ч. Частина органа або тканини, що використовується для експлантації. *Ріст експлантатів.*

Експлантаційний, а, е. *Експлантаційний матеріал.*

ЕКСПЛІКАЦІЯ, !, ж. 1. спец. Текст, що пояснює значення символів, умовних позначок на планах, картах. 2. театр. Режисерський план постановки драматичного спектаклю, опери, балету. *Розглянути експлікацію.* 3. Наукове пояснення.

Експлікований, а, с.

Експлікувати, ую, уеш. Подавати експлікації, супроводжувати експлікаціями.

ЕКСПЛІЦІТНИЙ, а, е. Яскраво виражений, явний, який має зовнішню, матеріальне вираження. *Експліцитні ознаки.*

Експліцитно. *Експліцитно виражений.*

ЕКСПЛОЗІЯ, і, ж.] лінгв. Третя (остання) фаза артикуляції змичних приголосних звуків; вибух при артикуляції проривних приголосних. 2. Викид вулканічного матеріалу на поверхню Землі, що супроводжується вибухом, виділенням газів, утворенням попеїу, вулканічних бомб, пемзи тощо.

Експлозивний, а, е. *Експлозивні приголосні.*

ЕКСПЛУАТАЦІЯ, !, ж. 1. Привласнення одними людьми продуктів праці інших людей, що ґрунтується на приватній власності на засоби виробництва. *Здійснювати експлуатацію.* 2. Систематичне використання людиною продуктивних сил (родовищ корисних копалин, залізниць, машин і т. ін.). *Експлуатація родовищ корисних копалин. Експлуатація машин.*

Експлуататор, а, ч. Той, хто експлуатує інших, привласнює собі продукти чужої праці. *Боротьба проти експлуататорів.*

Експлуататорка, и, ж.

Експлуататорський, а, е.

Експлуатаційний, а, е. 1. Прикм. до експлуатація (у 2 знач.). *Експлуатаційний факультет гірничого інституту. Експлуатаційна служба.* 2. Який відповідає вимогам експлуатації, необхідний для неї. *Експлуатаційний догляд. Експлуатаційна міцність.*

Експлуатаційник, а, ч. Той, хто працює в галузі експлуатації (у 2 знач.).

Експлуатований, а, е.

Експлуатування, я, с.

Експлуатувати, ую, уеш. Піддавати експлуатації кого-, що-небудь. *Експлуатувати людей. Експлуатувати машини.*

ЕКСПОЗЕ, невідм., с., книжн. 1. Короткий виклад якого-небудь документа, твору і т. ін.; витяг з нього. *Прочитати експозе.* 2. Коротке повідомлення представника уряду з якого-небудь питання поточної політики в парламенті. *Виступити з експозе.*

ЕКСПОЗИМЕТР, а, ч. Те саме, що експонометр.

ЕКСПОЗИТУРА, и, ж., заст. Те саме, що агентура.

ЕКСПОЗИЦІЯ, і, ж. 1. Вступна частина літературного або музичного твору, що містить мотиви, які розвиваються у наступних частинах. *Розгорнута експозиція. Експозиція твору. Експозиція роману. Арія-експозиція Наталки.* 2. Систематизоване розміщення експонатів, що дає більш-менш закінчене уявлення про певне

- коло предметів чи проблем у виставкових і музейних приміщеннях чи просто неба. *Експозиція музею. Експозиція художників постмодерністів.*
3. *фот., кін.* Кількість освітлення, яку одержує світлочутливий матеріал при фотографуванні та кінозніманні. *Виміряти експозицію.*
- Експозиційний, а, е. 1. Який є експозицією (у 1 знач.). *Експозиційна сцена.* 2. Признач. для експозиції (у 2 знач.). 3. Який стос. експозиції (у 3 знач.). *Експозиційне число.*
- Експонат, а, ч. Предмет, виставлений для огляду в музеї або на виставці, у галереї. *Цінний експонат. Новий експонат. Музейний експонат. Експонати виставки. Експонати ботанічного саду. Експонати з особистої колекції.*
- Експонатний, а, е. *Експонатний стенд.*
- Експонований, а, е. *Експонована продукція. Експоновані зразки.*
- Експонування, я, с. *Експонування фотонаперу. Предмет експонування.*
- Експонувати, ую, уеш. 1. Виставляти для огляду, показувати в музеї або на виставці. *Експонувати товари. Експонувати краці роботи. Експонувати останні досягнення.* 2. *фот.* Піддавати дії світла світлочутливий матеріал (фотопластинку, кіноплівку і т. ін.). *Експонувати плівку.* 3. *шах.* Ставити фігуру під удар супротивника.
- ЕКСПОНЕНТ, а, ч. 1. Особа або організація, експонати якої показані на виставці. 2. *мат.* Назва показника ступеня або показникової функції.
- ЕКСПОНЕНТА, и, ж., *мат.* Показникова функція.
- Експонентний, а, е. *Експонентна функція.*
- Експоненціальний, а, е.
- ЕКСПОНОМЕТР, а, ч. Прилад для визначення співвідношення «витримка — діафрагма» при фотографуванні, кінозніманні або фотокопіюванні. *Користуватися експонетром.*
- Експонетричний, а, е. *Експонетричний пристрій.*
- ЕКСПОРТ, у, ч. 1. Продаж товарів іноземним суб'єктам господарської діяльності та вивіз товарів або капіталів за кордон, включаючи реекспорт товарів; протилежне — імпорт. *Експорт капіталу. Експорт нафти. Товари на експорт. Види експорту.!* Загальна кількість або загальна вартість товарів, що вивозяться за кордон. *Обсяг експорту країни. Збільшення експорту товарів.* 3. *інформ.* Виведення файлу, створеного однією програмою, для використання в іншій програмі комп'ютера.
- експозиційний — екстатичність
- Експортер, а, ч. Особа, установа, країна і т. ін., які експортують товари за кордон. *Експортер нафти. Експортер капіталу. Країна-експортер. Асоціація експортерів.*
- Експортний, а, е. 1. Прикм. до експорт. *Експортні можливості країни.* 2. Признач. для експорту. *Експортний потенціал. Експортний фонд. Експортна детаксація. Експортна дотація. Експортна субсидія. Експортне мито. Експортний кредит. Експортний лізинг. Експортне зерно. Експортно-імпортні розрахунки.*
- Експортований, а, е. *Експортовані товари. Експортована інфляція.*
- Експортування, я, с. *Експортування цукру.*
- Експортувати, ую, уеш. Вивозити за кордон які-небудь товари, капітал. *Експортувати енергію. Експортувати тицицію.*
- ЕКСПРЄС, а, ч. Пасажирський поїзд, пароплав, автобус і т. ін., що рухається з великою швидкістю, без зупинок або ж із зупинками лише на великих станціях; признач. для поїздок на великі відстані. *Міжміський експрес, їхати експресом. Сісти на експрес.*
- Експресний, а, е. *Експресний вагон.*
- ЕКСПРЄС... Перша частина складних слів, що має значення «прискорений», «швидкий», «моментальний».
- ЕКСПРЄС-АНАЛІЗ, у, ч. Сукупність методів кількісного хімічного аналізу, що дає змогу швидко контролювати певний виробничий або технологічний процес.
- ЕКСПРЄС-ДІАГНОСТИКА, и, ж. Визначення технічного стану машини, здійснюване за допомогою спеціальних приладів протягом короткого строку.
- ЕКСПРЄС-ІНФОРМАЦІЯ, і, ж. Оперативне інформаційне видання, що містить перев. реферати публікацій про найголовніші відкриття, винаходи в якій-небудь галузі науки і техніки.
- ЕКСПРЕСІОНІЗМ, у, ч. Течія в західноєвропейському мистецтві та літературі першої третини ХХ ст., представники якої суб'єктивний світ художника вважають єдиною реальністю, а вираження його — головною метою мистецтва; притаманні підвищена емоційність, загостреність сприйняття і відображення, гротескність, деформація художнього образу. *Засади експресіонізму. Вплив експресіонізму.*
- Експресіоніст, а, ч. *Письменники-експресіоністи. Художники-експресіоністи. Вплив експресіоністів.*
- Експресіоністичний, а, е. *Експресіоністичні погляди.*
- Експресіоністка, и, ж.
- Експресіоністський, а, е. *Експресіоністський твір.*
- ЕКСПРЕСІЯ, і, ж. Сила вираження, вияву яких-небудь почуттів, переживань і т. ін.; виразність. *Бурхлива експресія. Виявляти експресію. Говорити з експресією. Сила експресії.*
- Експресивний, а, е. Який характеризується експресією; виразний. *Експресивна людина. Експресивна промова. Експресивна поведінка. Експресивне виконання музичного твору.*
- Експресивність, пості, ж. *Експресивність вислову. Експресивність мови.*
- Експресивно. *Говорити експресивно.*
- ЕКСПРЄС-ЛАБОРАТОРІЯ, і, ж. Цехова лабораторія на металургійних і хімічних заводах, де виконуються поточні аналізи.
- ЕКСПРЄС-ПОШТА, и, ж. Швидкісне оперативне доставляння, здійснюване перев. на комерційних засадах.
- ЕКСПРЄСМТ, у, ч. 1. Прозовий, віршований, музичний твір і т. ін., створений без підготовки, попереднього обдумування, у момент виконання. *Миттєвий експромт. Яскравий експромт. Літературний експромт. Вдалий експромт.* 2. *муз.* Лірична п'єса для фортепіано або скрипки, створена ніби раптово, в результаті імпровізації. *Музичний експромт.*
- Експромтом. Без підготовки, попереднього обдумування. *Відповіdatи експромтом. Виступити експромтом.*
- ЕКСПРОПРІАЦІЯ, і, ж. 1. Примусове відчуження, відбирання майна в когонебудь. *Загальна експропріація. Виступати проти експропріації.* 2. Позбавлення засобів виробництва певного суспільного класу іншим класом, яке здійснюється економічним шляхом або за допомогою прямого насильства.
- Експропріатор, а, ч. Той, хто здійснює експропріацію.
- Експропріований, а, с.
- Експропріювати, іюю, юеш. *Експропріювати землю.*
- ЕКСТАЗ, у, ч. 1. Найвищий ступінь захоплення. *Релігійний екстаз. Приходити в екстаз. Говорити в екстазі.* 2. Надмірно збуджений психічний стан, що доходить до нестями, самозабуття. *Впадати в екстаз.*
- Екстатичний, а, е. *Екстатичний стан. Екстатичний спів.*
- Екстатичність, ності, ж.
- Е**
- Екстатично.
- ЕКСТЕМПОРАЛЕ, *невідм., с., заст.* У зарубіжній школі — класна письмова вправа — переклад рідномовного

- тексту іноземною мовою (перев. латинською або грецькою) без попередньої підготовки. *Писати екстемпорале.*
- ЕКСТЕНЗІЯ, і, ж., фізіол. Розгинання, випрямлення кінцівок або якої-небудь частини тіла.
- Екстензор, а, ч. М'яз, який розгинає яку-небудь частину тіла.
- ЕКСТЕНСИВНИЙ, а, е. Пов'язаний лише з кількісним (без поліпшення якості) збільшенням; протилежне — інтенсивний. *Екстенсивне сільське господарство. Екстенсивний шлях розвитку. Екстенсивне землеробство.*
- Екстенсивність, ності, ж.
- Екстенсивно. *Екстенсивно розвиватися.*
- ЕКСТЕР'ІР, у, ч. Зовнішній вигляд і будова тіла тварини; має велике значення при доборі тварин для розведення. *Екстер'єр коня. Добрий екстер'єр молодняка.*
- Екстер'єрний, а, е. *Екстер'єрна характеристика коня. Екстер'єрний ринг* (на виставці собак).
- ЕКСТЕРИТОРІАЛЬНІСТЬ, ності, ж., юр. У міжнародному праві — сукупність привілеїв (звільнення від юрисдикції країни перебування), обумовлених договорами між країнами, що надаються главам іноземних держав, дипломатичним представникам, військовим частинам, кораблям і т. ін. *Режим екстериторіальності. Право екстериторіальності.*
- Екстериторіальний, а, е, юр. Який користується правом екстериторіальності.
- ЕКСТЕРІОРИЗАЦІЯ, і, ж. У психології — поняття, що означає перехід дій із внутрішньої та згорнутої форми у форму розгорнутої дії.
- ЕКСТЕРНАТ, у, ч. Самостійне проходження курсу навчання із складанням іспитів при якому-небудь навчальному закладі.
- Екстерн, а, ч. 1. Особа, що складає іспити при якому-небудь навчальному закладі, не навчаючись у ньому. 2. Позаштатний лікар або студент-медик, який працює у лікарні з метою набуття практики. 3. у знач. присл. екстерном. Не навчаючись у навчальному закладі. *Скласти іспит екстерном.*
- ЕКСТЕРОРЕЦЕПЦІЯ, і, ж., фізіол. Сприймання центральною нервовою системою за допомогою рецепторів екстатично — екстралінгвальний подразнень, які діють на організм із зовнішнього середовища.
- Екстерорецептори, ів, мн. (одн. екстерорецептор, а, ч.). Рецептори, які сприймають зовнішні подразнення (розташовані на поверхні тіла, включаючи слизову оболонку носа, порожнину рота і поверхню язика).
- ЕКСТИНКЦІЯ, і, ж. Ослаблення світлових потоків, які проходять через певне середовище (напр., через земну атмосферу) чи міжзоряне середовище.
- ЕКСТИРПАТОР, а, ч. Культиватор із лапами для підрізування і витягування бур'янів та розпушування ґрунту.
- Екстирпаторний, а, е. *Екстирпаторний механізм.*
- ЕКСТИРПАЦІЯ, і, ж., мед. Повне хірургічне видалення якого-небудь органа (напр., селезінки, шлунка, матки) або пухлини.
- Екстирпаційний, а, е.
- Екстирпувати, ую, уєш. Здійснювати екстирпацію.
- ЕКСТРА, невід., прикм. Найкращої, найвищої якості (про сорт товару, продукту, виробу і т. ін.). *Сорт екстра. Борошно екстра. Чай екстра.*
- ЕКСТРА... Префікс, що утворює слова зі значенням: а) «який виходить за межі звичного»; б) «вищий»; в) «герміновий».
- ЕКСТРАВАГАНТНИЙ, а, е. Який привертає увагу своєю незвичайністю, своєрідністю і не відповідає загальноприйнятим звичаям, нормі, моді; зухвалій. *Екстравагантний вигляд. Екстравагантний вчинок. Екстравагантний костюм. Екстравагантна поведінка.*
- Екстравагантність, ності, ж.
- Екстравагантно.
- ЕКСТРАВАЗАТ, у, ч. Кров, жовч, лікарська речовина, що виливаються із судин у тканини або порожнини організму людини і тварин.
- ЕКСТРАВЕРСІЯ, і, ж., психол. Зосередження індивідом своїх переживань та інтересів на об'єктах зовнішнього світу, що зумовлює легкість у встановленні контактів з іншими особами.
- Екстраверт, а, ч. Людина, психічний склад якої характеризується спрямованістю на зовнішній світ та діяльність у ньому.
- Екстравертивний, а, е. Спрямований назовні; властивий екстраверту. *Екстравертивна особистість. Екстравертивний тип.*
- Екстравертність, ності, ж.
- ЕКСТРАГУВАТИ, ую, уєш, хім. Розділяти суміш речовин за допомогою яких-небудь розчинників. *Екстрагувати сіль. Екстрагувати ароматичні речовини.*
- Екстрагент, а, ч. Рідкий або пароподібний розчинник, який має властивість вибірково добувати один з компонентів із сумішей рідких і твердих речовин. *Використовувати як екстрагенти.*
- Екстрагований, а, е. *Екстрагований матеріал.*
- Екстрагування, я, с. *Метод екстрагування. Екстрагування інуліну.*
- ЕКСТРАДИЦІЯ, і, ж., юр., дипл. Передача іноземній державі особи, що порушила закони цієї держави. *Здійснювати екстрадицію. Закон про екстрадицію.*
- ЕКСТРАКЦІЯ, і, ж. 1. Операція видалення, витягання чого-небудь. *Екстракція зуба.* 2. хім. Розділення суміші речовин за допомогою розчинників.
- Екстракт, у, ч. 1. Згущена витяжка, добута з рослинних або тваринних тканин за допомогою якого-небудь розчинника і згущена шляхом випаровування. *Дубовий екстракт. Водний екстракт. Спиртовий екстракт. Екстракт ромашки. Лос'йон з екстрактом календули.* 2. Згущений сік ягід, плодів. *Малиновий екстракт. Екстракт чорниці.*
- Екстрактивний, а, е. 1. Який стос, екстракції (у 2 знач.). *Екстрактивний метод.* 2. Той, що має властивості екстракту. *Екстрактивні речовини.*
- Екстрактний, а, е. *Екстрактні ліки. Екстрактний цех.*
- Екстрактовий, а, е. *Екстрактовий цех.*
- Екстрактор, а, ч. 1. Пристрій для видалення, витягання чого-небудь. *Рушничний екстрактор. Рибальський екстрактор.* 2. Апарат, застосовуваний для розділу сумішей різних речовин екстракцією (у 2 знач.). 3. Пристрій для видалення стріляної гільзи зі зброї. 4. Інструмент для видалення зуба, зубного нерва тощо.
- Екстракційний, а, е. Який стос, екстракції (у 2 знач.). *Екстракційний спосіб перероблення насіння.*
- ЕКСТРАЛІНГВЮТИКА, и, ж. Галузь мовознавства, що вивчає сукупність етнічних, історичних, соціальних, географічних та ін. факторів, пов'язаних із розвитком та функціонуванням мови.
- Екстралінгвальний, а, е. Позамовний. *Екстралінгвальні чинники.*
- ЕКСТРАОРДИНАРНИЙ, а, е. 1. Відмінний від звичайного; винятковий, незвичайний. *Екстраординарний випадок. Екстраординарні заходи. Екстраординарна поведінка.* 2. заст. У назвах наукових посад — позаштатний, який не займає кафедри. *Екстраординарний професор.*
- Екстраординарність, ності, ж.
- ЕКСТРАПОЛЯТОР, а, ч., техн. Аналоговий або цифровий обчислювальний пристрій у системах автоматичного управління, призначений для розв'язання диференціальних рівнянь, що описують поведінку керованого об'єкта.
- ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ, і, ж. 1. книжн. Метод наукового дослідження, який

- полягає в поширенні висновків, одержаних із спостереження над однією частиною явища, на іншу його частину. *Вдала екстраполяція.*
2. *мат.* Обчислення за рядом даних значень математичного виразу інших його значень, які перебувають поза цим рядом.
- Екстрапольований, а, е
- Екстрапольовання, я, с.
- Екстрапольовати, юю, юєш. Поширювати висновки наукового дослідження, отримані стосовно однієї частини явища, на інші його частини. *Екстрапольовати значення функції. Екстрапольовати історію на сучасність.*
- Екстраполятивний, а, е. *Екстраполятивний метод.*
- Екстраполяційний, а, е. *Екстраполяційна крива.*
- ЕКСТРАСЕНСОРИКА, и, ж. У парапсихології — сукупність явищ пов'язаних з екстрасенсорними здібностями людини.
- Екстрасенс, а, ч. Особа, яка має яскраво виражені парапсихологічні здібності. *Сильний екстрасенс. Лікар-екстрасенс.*
- Екстрасенсорний, а, е. *Екстрасенсорні здібності. Екстрасенсорне сприйняття.*
- ЕКСТРАСИСТОЛІЯ, і, ж., *мед.* Виникнення позачергового удару серця; вид аритмії.
- ЕКСТРЕМАЛЬНИЙ, а, е. 1. Дуже значний, надзвичайний своїм виявом, силою, величиною і т. ін.; який відзначається таким виявом; той, що виходить за межі звичайного. *Екстремальні умови. Екстремальний випадок. Екстремальна ситуація.* 2. *мат.* Пов'язаний з екстремумом певної величини.
- Екстрёма, и, ж. Крайність, крайня межа прояву чого-небудь. *Переключитися з однієї екстрєми в іншу.*
- екстраординарний — екто...
- Екстремал, а, ч., *розм.* Той, хто вдається до надто ризикованих дій спортивного характеру, трюків, одержуючи від цього задоволення.
- Екстремальність, ності, ж.
- Екстрім, у, ч., *розм.* Екстремальне; те, що виходить за межі звичного.
- ЕКСТРЕМІЗМ, у, ч. Прихильність до крайніх поглядів і заходів (перев. у політиці). *Політичний екстремізм. Крайній екстремізм. Лівий екстремізм.*
- Екстреміст, а, ч. Людина, яка дотримується крайніх поглядів. *Правий екстреміст. Справжній екстреміст.*
- Екстремістка, и, ж.
- Екстремістський, а, е. *Екстремістські сили.*
- ЕКСТРЕМУМ, у, ч., *мат.* Найбільше і
- найменше значення функції; об'єднує поняття максимуму й мінімуму.
- ЕКСТРЕНІЙ, а, е. 1. Якого не можна відкласти; невідкладний, терміновий. *Екстрєна нарада. Екстрєна справа. Екстрєний виклик.* 2. Якого не передбачили; несподіваний. *Екстрєні видатки.*
- Екстрєність, ності, ж.
- Екстрєно. *Екстрєно виїхати.*
- ЕКСТРУЗІЯ, і, ж. 1. *техн.* Метод виготовлення профільованих виробів із пластмаси і гуми, який полягає в безперервному витискуванні розм'якшеного матеріалу шнеком або поршнем через профільований отвір (матрицю) на екструдері. 2. *геол.* Вихід в'язкої лави із кратера вулкана на поверхню Землі у формі купола або стовпоподібного підняття.
- Екструдер, а, ч., *техн.* Машина для екструзії.
- Екструзійний, а, е.
- ЕКСУДАЦІЯ, і, ж. Процес утворення запального випоту. *Регулювати ексудацію.*
- Ексудат, у, ч. Рідина, яка накопичується під час запальних процесів у тканинах і порожнинах тіла. *Розсмоктування ексудатів.*
- Ексудативний, а, е. *Ексудативний плеврит.*
- ЕКСФОЛІАЦІЯ, і, ж., *мед.* Великолускате лущення.
- Ексфоліативний, а, е.
- ЕКСЦЕДЕНТ, а, ч. Система перестраховання, за якою страхова організація частину прийнятих ризиків передає в перестраховання іншій організації.
- ЕКСЦЕНТРИК, а, ч., *техн.* Металевий диск, що в нього вісь, навколо якої він обертається, міститься збоку; використовують для перетворення
- Е
- обертювих рухів у поступальні. *Валик ексцентрика.*
- Ексцентриковий, а, е. *Ексцентриковий прес. Ексцентрикове мотовило.*
- ЕКСЦЕНТРИКА, и, ж., *театр.* Художній засіб загострено-комедійного зображення дійсності, що ґрунтується на навмисному порушенні логіки, послідовності та взаємозв'язку між зображуваними вчинками, явищами.
- Ексцентрик, а, ч. 1. Артист, що виконує ексцентричні номери. *Виступ ексцентриків.* 2. *заст.* Людина з химерами, примхами, дивацтвами.
- Ексцентрійчний, а, е. 1. *театр.* Заснований на різких звукових чи зорових контрастах або на незвичайних, комічних прийомах. *Ексцентрійчний афоризм.* 2. Який виходить за межі звичайного; надто своєрідний, дивовижний. *Ексцентрійчна поведінка. Ексцентрійчний костюм.* 3. Той, що не
- має спільного центра, відхиляється від нього.
- Ексцентрійчно.
- ЕКСЦЕНТРИСИТЁТ, у, ч. 1. *техн.* Відстань між віссю обертання дискового ексцентрика і центром його зовнішньої поверхні. 2. *геом.* Постійна позитивна величина, що характеризує еліпс, гіперболу й параболу ідорівнює відношенню віддалі між фокусами кінченного перерізу до відстані між вершинами. 3. Відхилення від центра. *Лінійний ексцентриситет. Ексцентриситет астероїда.*
- ЕКСЦЕНТРИАДА, и, ж., *театр.* Театральна або циркова гра, побудована на ексцентричних прийомах.
- ЕКСЦЁС, у, ч., *книжн.* 1. Незвичайний, екстремальний вияв чого-небудь. *Чуттєві ексцєси.* 2. Гостре зіткнення; порушення громадського порядку. *Непередбачений ексцєс. Зустріч минула без ексцєсів. Уникати ексцєсів.*
- ЕКСЦІЗИЯ, і, ж., *мед.* Відтинання, вирізування шматка якої-небудь тканини.
- ЕКСЦИТАТИВНИЙ, а, е, *психол.* Який збуджує почуття, привертає увагу.
- Екситативність, ності, ж.
- ЕКТАЗІЯ, і, ж., *мед.* Розтягнення, розширення порожнистих органів (бронхів, судин).
- ЁКТИМА, и, ж., *мед.* Гнійний пухирець на шкірі з виразкою у центрі, після якої залишається шрам.
- ЕКТИПОГРАФІЯ, і, ж., *спец.* Опуклий друк для сліпих, що складається з різних комбінацій рельєфних точок.
- Ектипографічний, а, е. *Ектипографічний текст.*
- ЕКТО... Перша частина складних слів, що відповідає значенню «зовнішній».
- Е
- ЕКТОГЕНЕЗ, у, ч., *біол.* Загальна назва напрямів в еволюційному вченні, прихильники яких розглядають історичний розвиток живої природи як пряме пристосування організмів до середовища.
- ЕКТОДЕРМА, и, ж., *біол.* 1. Зовнішній шар зародка багатоклітинних тварин і людини на ранніх стадіях їх розвитку. 2. Зовнішній шар стінки тіла кишковопорожнинних тварин.
- ЕКТОПАРАЗИТИ, ів, *мн.* (одн. ектопаразит, а, */.), *біол.* Організми, які паразитують на поверхні тіла людини, тварин або рослин.
- ЕКТОПІЯ, і, ж., *мед.* Ненормальне зміщення внутрішніх органів або тканин у людини і тварин.
- Ектопічний, а, е.
- ЕКТОТРОФНІЙ, а, е. Те саме, що екзотрофний.
- ЕКУМЕНІЗМ, у, ч. Рух за об'єднання всіх християнських церков, за досягнення

- віросповідної єдності християн. *Ideі екуменізму.*
- Екуменіст, а, ч.
- Екуменістка, и, ж.
- Екуменічний, а, е. *Екуменічний рух.*
- ЕЛАЙОПЛАСТИ, ів, мн. (одн. елайопласт, а, ч.), *біол.* Безбарвні пластиди рослинної тканини мохів і однодольних рослин, які запасують крохмаль та олії.
- ЕЛАСМОТЕРІЙ, я, ч. Дуже великий викопний носоріг, що мав масивний ріг на лобі.
- ЕЛАСТИН, у, ч., *біол.* Білкова речовина, що входить до складу сухожилок та зв'язок і зумовлює пружність їхніх тканин.
- Еластиновий, а, е. *Еластинові волокна.*
- ЕЛАСТИЧНИЙ, а, е. 1. Здатний легко гнутися, розтягуватися і повертатися до попередньої форми; гнучкий, пружний. *Еластичний пояс.* 2. *перен.* Позбавлений різкості; плавний, м'який. *Еластична хода.*
- Еластик, у, ч. Синтетичне еластичне волокно, з якого виготовляють панчохи, шарпетки і т. ін. *Влас пивості еластичу.*
- Еластичність, ності, ж. *Втрата еластичності.*
- Еластично.
- ЕЛАСТОГРАФІЯ, ї, ж., *друк.* Друкування з еластичних друкарських форм фарбами, що швидко висихають.
- ЕЛАСТОМЕРИ, ів, мн. (одн. еластомер, у, ч.), *хім.* Високомолекулярні сполуки з високоеластичними властивостями в широкому діапазоні температур; різновид полімерів. *Поліефірний еластомер.*
- ектогенез — електрифікація
- ЕЛАСТОМЕТРІЯ, ї, ж. Методи визначення еластичності (розтяжності) гуми.
- ЕЛАТИВ, а, ч., *грам.* 1. Найвищий спосіб порівняння з безвідносним значенням. 2. Відмінок зі значенням виходу, виділення в деяких мовах (так званий «вихідний»),
- ЕЛЕВАТО, *присл., муз.* Піднесено.
- ЕЛЕВАТОР, а, ч. 1. Зерносховище, обладнане пристосуваннями для підіймання, сушіння, зберігання і т. ін. великої кількості зерна. *Везти зерно на елеватор.* 2. Вантажопідіймальний пристрій для безперервного транспортування вантажу у вертикальній або круто похилій площині. *Зерновий елеватор.*
- Елеваторний, а, е. *Елеваторна промисловість.*
- Елеваторник, а, ч. 1. Робітник, що працює на елеваторі (у 1 знач.). 2. Робітник, що обслуговує елеватор (у 2 знач.).
- ЕЛЕВАЦІЯ, ї, ж. У балеті — великі й плавні стрибки танцюриста, коли він немов завмирає в повітрі.
- ЕЛЕВБН, а, ч., *ав.* Рухома поверхня в задній частині крила літака, якою користуються для керування польотом і яка одночасно виконує функції керма висоти й елерона.
- ЕЛЕГАНТНИЙ, а, е. Вишуканий, витончений. *Еlegantний одяг. Elegantні манери. Elegantний стиль. Elegantні дрібнички.*
- Еlegant, а, ч., *розм.* Про еlegantно вдягненого чоловіка.
- Еlegantна, и, ж., *розм.*
- Еlegantність, ності, ж.
- Еlegantно. *Одягтися еlegantно. Еlegantно виглядати.*
- ЕЛЕГІЯ, ї, ж. 1. Ліричний вірш задумливого, сумного характеру. *Писати елегію.* 2. В античній поезії — вірш будь-якого змісту, написаний двовіршми певної форми. 3. Вокальний або інструментальний твір задумливого, мрійливого, сумного характеру.
- Елегійний, а, е. 1. Прикм. до елегія (у 1 знач.). *Елегійні твори. Елегійний жанр.* 2. *перен.* Сумовитий, журливий, мрійливий, який викликає меланхолійну задумливість. *Елегійний настрої.*
- Елегійність, ності, ж. *Елегійність розповіді.*
- Елегійно.
- ЕЛЕКТИВНИЙ, а, е. Вибірний. *Елективні властивості. Елективна ознака. Елективні синтаксичні відношення.*
- ЕЛЕКТОРАТ, у, ч., *збірн.* Коло виборців, що голосують за яку-небудь партію, якого-небудь кандидата на парламентських, президентських або муніципальних виборах. *Опозиційний електорат. Лівий електорат.*
- Електоральний, а, е. Вибірний, виборчий. *Електоральне право. Електоральна підтримка. Електоральний ценз. Електоральний рейтинг.*
- Електорально.
- ЕЛЕКТРЕТИ, ів, мн. (одн. електрет, а, ч.), *фіз.* Тверді діелектрики, які тривалий час зберігають наелектризований стан; електричні аналоги постійних магнітів; застосовують як джерела постійного електричного поля в електроприводах.
- ЕЛЕКТРИЗАЦІЯ, ї, ж. 1. *фіз.* Надання тілу електричного заряду. *Позитивна електризація. Негативна електризація. Електризація каучукової палички.* 2. *мед.* Лікування електрикою.
- Електризований, а, е.
- Електризованість, ності, ж. Властивість матеріалу піддаватися електризації, набувати поверхневою електричного заряду.
- Електризування, я, с.
- Електризувати, ую, уеш. 1. Піддавати електризації. 2. *перен.* Збуджувати, настроювати певним чином.
- ЕЛЕКТРИК, *невідм., прикм.* Голубий або синій колір із сірим поліском.
- ЕЛЕКТРИКА, и, ж. 1. *фіз.* Форма енергії, що зумовлена рухом заряджених частинок матерії (електронів, протонів, позитронів і т. ін.), а також ця енергія як предмет народногосподарського і побутового використання. *Працювати на електриці.* 2. Освітлення, одержане від цієї енергії.
- Електрик, а, ч., *розм.* Людина, яка працює в галузі електротехніки, фахівець із електротехніки.
- Електричний, а, е. 1. *Електричні явища. Електрична енергія. Електричний струм. Електричне світло.* 2. Який дає електрику (у 2 знач.), виробляє електроенергію. *Електрична станція. Електричний генератор. Електрична батарея.* 3. Який діє за допомогою електрики. *Електрична пила. Електрична кавоварка.* 4. Який має органи, що утворюють електричні розряди. *Електричний скат.*
- Електрично. *Електрично нейтральний атом.*
- ЕЛЕКТРИЧНО, *невідм., с.* Гіпотетична частинка з електричним зарядом, що дорівнює зарядові електрона, і нульовою масою спокою.
- Електричний, а, е. *Електрична теорія*
- ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ, ї, ж. Впровадження електричної енергії в про-

електрифікатор — електроізоляція

Е

- мисловість, сільське господарство, транспорт, побут як основного виду енергії. *Електрифікація сільського господарства. Електрифікація залізниці.*
- Електрифікатор, а, ч. *Той, хто здійснює електрифікацію.*
- Електрифікований, а, е. *Електрифікований населений пункт. Електрифіковані інструменти.*
- Електрифікування, я, с.
- Електрифікувати, ую, уєш. Здійснювати електрифікацію. *Електрифікувати село. Електрифікувати процес доїння.*
- ЕЛЕКТРО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «електричний» (у 2 знач.).
- ЕЛЕКТРОАЕРОЗБЛЬ, ю, ч. Аерозоль лікарських речовин, частинки якого мають електричний заряд.
- Електроаерозольний, а, е.
- ЕЛЕКТРОАКУСТИКА, и, ж., фіз. Розділ акустики, що вивчає питання теорії і практичного розроблення приладів, що перетворюють електричну енергію на енергію звукових коливань і навпаки.
- Електроакустичний, а, е. *Електроакустичні прилади. Електроакустичні показники.*
- ЕЛЕКТРОАНАЛІЗ, у, ч. Один із методів кількісного визначення або відокремлення металів, що ґрунтується на електролізі.
- ЕЛЕКТРОАНЕСТЕЗІЯ, ЕЛЕКТРОАНАЛГЕЗІЯ, і, ж. мед. Позбавлення больової чутливості організму за допомогою електрики. *Використовувати електроанестезію.*
- ЕЛЕКТРОАРМАТУРА, и, ж., збірн. Сукупність приладів, якими закріплюють електричні лампи, підводять до них струм, захищають від пошкоджень, розподіляють світло тощо.
- ЕЛЕКТРОБАЛАНС, у, ч., екон. Один із видів балансів, що визначає ресурси і потребу народного господарства в електричній енергії; складова частина енергобалансу.
- ЕЛЕКТРОБАЛАСТЕР, а, ч. Машина для укладання баласту під час ремонту та будівництва залізничних колій.
- ЕЛЕКТРОБУС, а, ч. Багатомісна транспортна машина, що працює на акумуляторних батареях без рейок і проводу. *їхати електробусом.*
- Електрбусний, а, е.
- ЕЛЕКТРОВАКУУМНИ прилади - електротехнічні прилади, для роботи яких необхідне високе розрідження (вакуум) або наявність газів (перев. інертних) при певному тискові. *Електровакуумні прилади.*
- ЕЛЕКТРОГАСТРОГРАФІЯ, і, ж., мед. Метод дослідження роботи шлунка за допомогою реєстрації електричних потенціалів.
- Електрогастрбграф, а, ч. Прилад, за допомогою якого здійснюють електрогастрографію.
- Електрогастрографічний, а, е.
- ЕЛЕКТРОГЕНЕРАТОР, а, ч. Пристрій, що виробляє електричну енергію або перетворює один вид енергії на інший.
- ЕЛЕКТРОГІДРАВЛІЧНИЙ, а, е. Який ґрунтується на використанні імпульсних тисків, що виникають у рідині перев. під час збудження в ній високовольтного електричного заряду.
- ЕЛЕКТРОГІРЛЯНДА, и, ж. Набір послідовно сполучених електричних лампочок для святкових прикрас. *Прикрашати електрогірляндами.*
- ЕЛЕКТРОГІТАРА, и, ж. Гітара з електричним підсилювачем звуку. *Грати на електрогітарі.*
- ЕЛЕКТРОГРАФІЯ, і, ж., друк. Електричні і магнітні способи відтворення зображень на друкарській формі та передавання їх на папір.
- Електрограф, а, ч. Прилад для реєстрації електричного стану атмосфери.
- Електрографічний, а, е. *Електрографічний апарат.*
- ЕЛЕКТРОГРИЛЬ, я, ч. Гриль з електричним підігрівом. *Смажити в електрогрилі.*
- ЕЛЕКТРОД, а, ч. 1. Провідник електрики, яким підводять електричний струм до рідин і газів, а також полюс гальванічного елемента та акумулятора. *Позитивний електрод.* 2. Деталь машини, що підводить струм при електричному зварюванні або різанні до оброблюваних частин. *Вольфрамовий електрод.* 3. Провіднику вигляді сітки чи пластини, розміщений у середині електронної лампи з метою створення електричного поля і дії на струм (напр., анод, катод).
- Електродний, а, е.
- ЕЛЕКТРОДЕТОНАТОР, а, ч. Пристрій для збудження детонації вибухових речовин за допомогою електричного струму.
- ЕЛЕКТРОДИНАМІКА, и, ж. Розділ фізики, що вивчає закони руху і взаємодії електричних зарядів та явища, пов'язані із взаємодією електричних струмів, утворенням електромагнітних полів і їх поширенням у їхніх середовищах; протилежне — електростатика.
- Електродинамічний, а, е. *Електродинамічний гучномовець. Електродинамічний прилад.*
- ЕЛЕКТРОДИНАМОМЕТР, а, ч. Динометр, силова ланка якого діє на основі електроенергії.
- ЕЛЕКТРОДИФУЗІЯ, і, ж., фіз., хім. Дифузія заряджених частинок (іонів) у середовищі (газі, рідині) під дією зовнішнього електричного поля.
- ЕЛЕКТРОДІАГНОСТИКА, и, ж., мед. Метод дослідження функції нервів і м'язів за допомогою електричного струму.
- ЕЛЕКТРОДІАЛІЗ, у, ч., хім. Очищення колоїдних розчинів від домішок низькомолекулярних сполук унаслідок дифузії в електричному полі. *Електродіаліз води.*
- Електродіалізний, а, е. *Електродіалізні установки.*
- ЕЛЕКТРОДРЕНАЖ, у, ч. Осушування й ущільнення слабких ґрунтів за допомогою електричної енергії.
- ЕЛЕКТРОДРИЛЬ, я, ч. Механізм для свердління отворів, що приводиться в рух електродвигуном.
- ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА, и, ж. Галузь енергетики, що забезпечує електрифікацію господарства країни на основі раціонального розширення виробництва та розподілу електричної енергії. *Розвиток електроенергетики.*
- Електроенергетичний, а, е. *Електроенергетичне використання води гарячих джерел. Електроенергетична промисловість.*
- ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЯ, і, ж. Енергія електричного струму. *Дніпровська електроенергія. Добувати електроенергію.*
- ЕЛЕКТРОЕНЦЕФАЛОГРАФІЯ, і, ж., спец. Метод дослідження діяльності головного мозку, що ґрунтується на графічному запису біоелектричних струмів мозку, які виникають у нервових клітинах у процесі їхньої життєдіяльності за допомогою електроенцефалографа.
- Електроенцефалограма, и, ж. Графічний запис біоелектричних потенціалів головного мозку при енцефалографії. *Зробити електроенцефалограму.*
- Електроенцефалограф, а, ч. Прилад для графічного запису біоелектричних струмів головного мозку. *Запис електроенцефалографа.*
- ЕЛЕКТРОІЗОЛЯЦІЯ, і, ж. 1. Покривання провідника матеріалами з великим електричним опором для запобігання розсіюванню і втратам електричної енергії, а також для безпеки. *Проводити електроізоляцію.* 2. Технічне пристосування, що відокремлює провідник від навколишніх предметів.
- Електроізолятор, а, ч. Речовина з високим електричним опором, що використовується для ізоляції частин електричного обладнання. *Виготовляти електроізолятори.*
- Електроізоляційний, а, е. *Електроізоляційний матеріал.*

Е

ЕЛЕКТРОШІСТРУМЁНТ, ч. 1. *род.* а. Інструмент із електродвигуном (напр., електропила, електродріль). 2. *збірн., род.* у. Інструменти, призначені для робіт, пов'язаних з електрикою.

ЕЛЕКТРОІНТЕГРАТОР, а, ч. Математична машина, признач. для розв'язання диференціальних рівнянь.

ЕЛЕКТРОКАЛОРИФЕР, а, ч. Електроприлад для нагрівання повітря теплом, що виділяється внаслідок припливу електричного струму. *Обігрів електрокалориферами.*

ЕЛЕКТРОКАР, а, ч. Електричний самохідний візок, який використовується для перевезення вантажів на заводах, вокзалах і т. ін. і рухається за допомогою встановленого у ньому електродвигуна, що живиться від батареї акумуляторів. *Новий електрокар.*

Електрокарний, а, е. *Електрокарне господарство заводу.*

Електрокарник, а, ч. Водій електрокара.

Електрокарниця, і, ж.

ЕЛЕКТРОКАРДІОГРАФІЯ, і, ж.

Метод клінічного дослідження функціонального стану серця, що базується на графічній реєстрації електричних імпульсів, які виникають у серцевому м'язі під час його роботи, спеціальним приладом. *Проблеми електрокардіографії.*

Електрокардіограма, и, ж. Графічне зображення електричних імпульсів у серцевому м'язі під час його роботи, зроблене електрокардіографом. *Записати електрокардіограму. Прочитати електрокардіограму.*

Електрокардіограф, а, ч. Електричний прилад для графічного зображення електричних імпульсів, які виникають у серцевому м'язі під час його роботи. *Запис електрокардіографа.*

Електрокардіографічний, а, е. *Електрокардіографічне обстеження.*

ЕЛЕКТРОКАРДІОСТИМУЛЯТОР, а, ч. Електронний прилад, що живиться в тіло і надає серцевому м'язові імпульсів, які змушують його скорочуватися у правильному ритмі.

ЕЛЕКТРОКАУСТИКА, и, ж. Припікання тканин тіла особливими металевими наконечниками — гальванокаутерами; застосовують для видалення поліпів тощо. Те саме, що гальванокаустика.

ЕЛЕКТРОКОАГУЛЯЦІЯ, і, ж. 1. *хім.* Прискорене злипання колоїдних частинок під дією електричного поля (використовується при водочищенні). 2. *мед.* Припікання тканини електричним струмом з метою знищення хворобливого утворення.

Електрокоагулятор, а, ч. Прилад для електрокоагуляції (у 1, 2 знач.).

електроізолятор — електромеханіка

ЕЛЕКТРОКОРУНД, у, ч. Штучний корунд, одержуваний шляхом електроплавлення бокситу, природного корунду або глинозему з відновлювачем.

Електрокорундовий, а, е. *Електрокорундові абразивні круги.*

ЕЛЕКТРОКРАН, а, ч. Підіймальний кран, що діє за допомогою електродвигуна. *Водій електрокрана.*

ЕЛЕКТРОЛАМПА, и, ж. Освітлювальний прилад, який живиться електричною енергією. *Потужна електролампа. Освітлення електролампами.*

Електроламповий, а, е. *Електроламповий завод.*

ЕЛЕКТРОЛІЗ, у, ч., *хім.* Процес розкладу речовини на складові частини і виділення їх на електродах при проходженні постійного електричного струму через електроліт; у промисловості цим методом отримують різні метали, хлор, водень, кисень, деякі органічні речовини тощо; використовують також для нанесення різноманітних покриттів. *Електроліз води.*

Електролізер, а, ч. Апарат для електролізу, який складається з наповненої електролітом посудини та розташованих у ній електродів. *Водні залишки в електролізерах.*

Електролізерний, а, е.

Електролізний, а, е. *Електролізний процес. Електролізна ванна. Електролізна мідь.*

Електролізник, а, ч. Робітник, що працює на електролізному заводі, в цеху, на електролізній установці.

Електролітичний, а, е. 1. Прикм. до електролізу. *Електролітична дисоціація. Електролітичний метод.* 2. Збрл., здобутий шляхом електролізу. *Електролітичне лудіння жерсті. Електролітична мідь.* 3. Признач. для проведення електролізу. *Електролітична ванна.*

ЕЛЕКТРОЛІНІЯ, і, ж. Провід, кабель, прокладений для передавання електричної енергії.

ЕЛЕКТРОЛІТ, у, ч. Хімічна речовина, у якій перенесення електрики здійснюється рухом іонів. *Розпад електролітів на іони.*

Електролітний, а, е. *Електролітний завод.*

ЕЛЕКТРОЛЮМІНЕСЦЕНЦІЯ, і, ж. Люмінесценція, яка виникає під дією електричного поля; застосовують у неонових трубках та інших газорозрядних джерелах світла. *Явище електролюмінесценції.*

Електролюмінесцентний, а, е. *Електролюмінесцентні лампи. Електролюмінесцентні джерела світла.*

ЕЛЕКТРОМАГІСТРАЛЬ, і, ж. Головна лінія кабелю, по якому проходить електрична енергія. *Електромагістраль постійного струму.*

ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗМ, у, ч., *фіз.* Сукупність явищ, що визначають нерозривний зв'язок між електричними і магнітними властивостями речовини.

Електромагнетичний, а, е.

ЕЛЕКТРОМАГНІТ, у, ч., *фіз.* Пристрій для створення магнітного поля внаслідок проходження по його котушці електричного струму; застосовують у реле, електричних машинах, для створення тягового зусилля тощо. *Найпростіша форма електромагніту.*

Електромагнітний, а, е. *Електромагнітні хвилі. Електромагнітні коливання. Електромагнітний сигнал.*

ЕЛЕКТРОМАШИНА, и, ж. Машина, яка виробляє електричну енергію або перетворює її в механічну. *Керувати електромашиною. Будова електромашини.*

Електромашиніст, а, ч. Машиніст, який обслуговує електромашину.

Електромашинний, а, е. *Електромашинний генератор.*

ЕЛЕКТРОМЕГАФОН, у, ч. Електроакустичний мегафон.

ЕЛЕКТРОМЕТРІЯ, і, ж., *фіз.* 1. Сукупність методів електричних вимірювань. *Розвідування способом електрометрії.* 2. *гірн.* ЕЛЕКТРОМЕТРІЯ с в е р д л о в и н — один із методів геофізичної розвідки, який базується на використанні різниць в електропровідності корисних копалин і гірських порід.

Електрометр, а, ч. Прилад для вимірювання малих електричних напруг та величин, функціонально з ними пов'язаних. *Корпус електрометра.*

Електрометрійний, а, е. *Електрометрична розвідка.*

ЕЛЕКТРОМЕХАНІЗАЦІЯ, і, ж. Оснащення виробництва електричними машинами і механізмами.

Електромеханізатор, а, ч. Фахівець із електромеханізації. *Кваліфіковані кадри електромеханізаторів.*

ЕЛЕКТРОМЕХАНІКА, и, ж. Відділ електротехніки, що охоплює вироб

електромеханік — електрострійція

- ництво й експлуатацію електричних двигунів, машин та механізмів.
- Електромеханік, а, ч. Фахівець із електромеханіки.
- Електромеханічний, а, е. *Електромеханічні явища.*
- ЕЛЕКТРОМІКСЕР а, ч. Побутовий прилад для змішування, збивання чогонебудь, що діє від електричної енергії. *Збивати крем електроміксером.*
- ЕЛЕКТРОМІОГРАФІЯ, і, ж., мед. Метод дослідження функцій рухового апарату (м'язів, нервів, спинного мозку) людини і тварин шляхом графічного реєстрування біоелектричних потенціалів скелетних м'язів за допомогою електроміографа.
- Електроміограма, и, ж. Запис біоелектричних потенціалів, що виникають у скелетних м'язах під час їх роботи. *Записувати електроміограму.*
- Електроміограф, а, ч. Прилад, за допомогою якого здійснюється дослідження функцій рухального апарату (м'язів, нервів, спинного мозку). *Принцип дії електроміографа.*
- Електроміографічний, а, е. *Електроміографічні дослідження.*
- ЕЛЕКТРОМОБІЛЬ, я, ч. Автомобіль з електричним двигуном, що живиться струмом від акумуляторів, установлених на цій машині. *Нова модель електромобіля. Збудувати електромобіль.*
- Електромобільний, а, е. *Електромобільне господарство. Електромобільний комороздавач.*
- ЕЛЕКТРОМОНТАЖ, у, ч. Монтаж електричного устаткування.
- Електромонтажний, а, е. *Електромонтажна бригада.*
- Електромонтажник, а, ч. Робітник, що займається електромонтажем і лагодить електричне устаткування.
- ЕЛЕКТРОМОТОР, а, ч. Машина, що перетворює електричну енергію на механічну.
- Електромоторист, а, ч. Робітник, що керує електромотором.
- Електромоторний, а, е.
- ЕЛЕКТРОМУЗИЧНИЙ інструмент — інструмент, на якому музика виконується за рахунок електричної енергії.
- ЕЛЕКТРбн, ч. 1. род. а, фіз. Стійка елементарна частинка з найменшим негативним електричним зарядом. *Заряд електрона, 2. род. у, тільки одн., мет. Сплав магнію з алюмінієм, цинком або марганцем, що відзначається міцністю і пластичністю. 3. род. у, мет. Сплав золота й срібла для ювелірних виробів.*
- Електронний, а, е. 1. фіз. Прикм. до електрон (у 1 знач.). *Електронна об-*
- лонка. Електронна теорія. Електронний потік. 2. фіз. Пов'язаний із застосуванням властивостей електрона (у 1 знач.), заснований на їх використанні. Електронно-обчислювальна машина. Електронні гроші.*
- Електронний, а, е, мет.
- ЕЛЕКТРОНАРКОЗ, у, ч. Наркоз, що викликається слабким імпульсним електричним струмом. *Застосовувати електронаркоз.*
- Електронаркозний, а, е. *Електронаркозний ефект.*
- ЕЛЕКТРОН-ВОЛЬТ, а, ч. Позасистемна одиниця енергії в атомній і ядерній фізиці, що дорівнює енергії, якої набуває електрон, проходячи різницю потенціалів в 1 вольт.
- ЕЛЕКТРОНЕГАТИВНИЙ, а, е, фіз. З негативним зарядом електрики.
- ЕЛЕКТРОНІКА, и, ж. 1. Наука про електронні та йонні процеси у вакуумі, газах, рідинах і твердих тілах. *Лекції з електроніки. Вивчати електроніку. 2. Галузь техніки, що розробляє і впроваджує у виробництво електронні та йонні прилади. Впровадження електроніки. 3. збірн. Електронні прилади. Японська електроніка. Офісна електроніка. Магазин електроніки.*
- Електронізація, і, ж. Впровадження електроніки у народне господарство. *Електронізація виробництва.*
- Електронних, а, ч. Фахівець у галузі електроніки.
- ЕЛЕКТРОНОГРАФІЯ, і, ж., фіз., хім. Метод дослідження атомно-молекулярної будови речовин (структури кристалів, молекул та ін.), який ґрунтується на дифракції електронів, що пронизують речовину.
- Електронограма, и, ж. Фотографічний знімок структури кристалів, молекул і т. ін., утворений при розсіюванні електронів.
- Електронографічний, а, е. *Електронографічні пластинки. Електронографічний аналіз.*
- ЕЛЕКТРООПТИКА, и, ж., фіз. Розділ фізичної оптики, в якому вивчають вплив електричного поля на оптичні властивості речовини.
- Електрооптичний, а, е. *Електрооптичні явища.*
- ЕЛЕКТРООСМОС, у, ч., фіз. Рух рідин (води, водних розчинів) у капілярах під дією зовнішнього електричного поля.
- ЕЛЕКТРОПАТРОН, а, ч. Патрон для електричної лампочки.
- ЕЛЕКТРОПЕД, а, ч. Велосипед з електрприводом.
- ЕЛЕКТРОПОЗИТИВНИЙ, а, е, фіз. З позитивним зарядом електрики.
- ЕЛЕКТРОПУНКТУРА, и, ж., мед. Метод рефлексотерапії, що використовує дію електричного струму на активні точки тонким електродом. *Застосовувати електропунктуру.*
- ЕЛЕКТРОРЕМОНТНИЙ, а, е. Який здійснює ремонт електричного устаткування. *Електроремонтний цех.*
- ЕЛЕКТРОРЕНТГЕНОГРАФІЯ, і, ж., мед. Метод одержання рентгеновського зображення на зарядженій напівпровідниковій пластині з перенесенням його на звичайний папір; обстеження хворого таким методом.
- Електрорентгенограма, и, ж. Рентгеновський знімок на пластинці із селену або його копія на папері.
- Електрорентгенограф, а, ч. Рентгеновський апарат, фотоматеріалом для якого слугують пластини із селену і який характеризується електропровідністю, залежно від ступеня освітленості об'єкта.
- Електрорентгенографічний, а, е. *Електрорентгенографічний знімок.*
- ЕЛЕКТРОРЕТИНОГРАФІЯ, і, ж., мед., опт. Графічна реєстрація біоенергетичних потенціалів, що виникають у сітківці ока під час дії на неї світла; здійснюють за допомогою осцилографа.
- ЕЛЕКТРОСИНТЕЗ, у, ч., хім. Метод одержання органічних і неорганічних речовин за допомогою електричної енергії.
- ЕЛЕКТРОСИСТЕМА, и, ж. Сукупність електростанцій, електричних мереж і споживачів електричної енергії.
- ЕЛЕКТРОСКОП, а, ч. Прилад для знаходження і вимірювання електричних зарядів у якому-небудь тілі. *Будова електроскопа.*
- Електроскопічний, а, е.
- ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ, і, ж. Підприємство, де електрична енергія виробляється з інших видів енергії. *Атомна електростанція. Гребля електростанції.*
- ЕЛЕКТРОСТАТИКА, и, ж. Розділ фізики електричних явищ, у якому вивчаються взаємодія та електричні поля нерухомих електричних зарядів.
- Електростатичний, а, е, фіз. *Електростатичне поле. Електростатичний генератор. Електростатична індукція.*
- ЕЛЕКТРОСТИМУЛЯЦІЯ, і, ж. Подразнення органа або тканини електричним струмом з діагностичною, лікувальною чи дослідницькою метою. *Застосування електростимуляції.*
- Електростимулятор, а, ч. Медичний прилад для електростимуляції.
- ЕЛЕКТРОСТРІКЦІЯ, і, ж., фіз. Зміна розмірів діелектриків від дії на них електричного поля; діелектрична

- проникність.
- ЕЛЕКТРОТАБЛІЙ, *невідм., с.* Щит з електричними сигнальними пристроями інформаційного призначення. *Напис на електротабло.*
- ЕЛЕКТРОТАКСИС, *у, ч., біол.* Рух мікроорганізмів, рослин і тварин, що вільно переміщуються, їхніх клітин чи внутрішньоклітинних органів під впливом електричного струму.
- ЕЛЕКТРОТЕЛЬФЕР, *а, ч.* Механізм для внутрішнього транспортування вантажів підвішеною монорейкою за допомогою електроенергії. *Використовувати електротельфер.*
- ЕЛЕКТРОТЕРАПІЯ, *і, ж.* Застосування електричного струму, електричних і магнітних полів із лікувальною метою. *Дані електротерапії. Розвиток електротерапії.*
- Електротерапевтичний, *а, е.* *Електротерапевтичний комплекс.*
- ЕЛЕКТРОТЕРМІЯ, *і, ж.* 1. Галузь електротехніки, яка для нагрівання або розплавлення різних речовин використовує тепло, що виділяється під час проходження крізь них електричного струму. *Досягнення електротермії.* 2. Розділ техніки, який досліджує питання перетворення електричної енергії в тепло з промисловою метою.
- Електротерміст, *а, ч.* Фахівець, робітник у галузі електротермічної обробки металів.
- Електротермічний, *а, е.* *Електротермічні двигуни.*
- ЕЛЕКТРОТЕХНІКА, *и, ж.* 1. Наука про процеси та явища, пов'язані з практичним використанням електричного струму; галузь техніки, яка здійснює застосування цих процесів у промисловості, медицині, військовій справі тощо. *Галузь електротехніки.* 2. *збірн.* Електричні прилади, інструменти. *Світовий ринок електротехніки.*
- Електротехнік, *а, ч.* Фахівець у галузі електротехніки. *Помічник електротехніка.*
- Електротехнічний, *а, е.* 1. Пов'язаний із вивченням або використанням електротехніки. *Електротехнічна галузь.* 2. Застосований в електротехніці. *Електротехнічна сталь.*
- ЕЛЕКТРОТИНТА, *и, ж.* Різновид гравюрного друку, що ґрунтується на застосуванні електричного струму для травлення пластин.
- ЕЛЕКТРОТИПІЯ, *і, ж.* Те саме, що гальванопластика.
- ЕЛЕКТРОТОН, *у, ч.* Зміна стану збудженості та провідності нервової або іншої збудженої тканини тіла в місці дотику електродів під час пропускання постійного струму.
- ЕЛЕКТРОТРАВМА, *и, ж.* Травма, отримана внаслідок ураження електричним струмом. *Страховання від електротравми.*
- ЕЛЕКТРОТРАКТОР, *а, ч.* Трактор, що приводиться в рух електричним двигуном. *Робота електротракторів.*
- Електротракторний, *а, е.* *Електротракторні деталі.*
- ЕЛЕКТРОТРАЛ, *у, ч.* Електричний пристрій, що використовується у промисловому лові риби як трал.
- ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТ, *у, ч.* Транспорт, що працює на електротязі.
- Електротранспортний, *а, е.*
- ЕЛЕКТРОФАКС, *у, ч.* Електрофотографічний спосіб копіювання та друку, при якому проявлене зображення закріплюється безпосередньо на фотонапівпровідниковому шарі, нанесеному на папір, цинк тощо.
- ЕЛЕКТРОФІЗИКА, *и, ж.* Розділ фізики, що вивчає природу і функціональні властивості електричних зарядів. *Інженерна електрофізика.*
- Електрофізичний, *а, е.* *Електрофізичні явища.*
- ЕЛЕКТРОФІЗІОЛОГІЯ, *і, ж.* Розділ фізіології, що вивчає електричні явища в організмах і дію електрики на організми, їхні тканини та органи. *Завдання електрофізіології.*
- Електрофізіолог, *а, ч.* *Українські електрофізіологи.*
- Електрофізіологічний, *а, е.* 1. Прикм. до електрофізіології. *Електрофізіологіч - ні реакції.* 2. Признач. для вивчення електричних явищ у живих тканинах і клітинах. *Електрофізіологічний апарат. Електрофізіологічний метод лікування.*
- ЕЛЕКТРОФІЛЬТР, *а, ч.* Апарат для очищення промислових газів від твердих або рідких частинок за допомогою електричного струму високої напруги.
- ЕЛЕКТРОФОН, *а, ч.* Програваць грамофонних платівок із приводом від електромотора.
- Електрофонний, *а, е.*
- ЕЛЕКТРОФОР, *а, ч., фіз.* Прилад для отримання статичної електрики в невеликих кількостях.
- ЕЛЕКТРОФОРЕЗ, *у, ч.* 1. *спец.* Переміщення дисперсних твердих частинок, рідинних крапель або газових пухирців, завислих у рідинному або газоподібному середовищі, яке викликається дією зовнішнього електричного поля. *Фарбування металевих виробів методом електрофорезу.* 2. *мед.* Метод лікування шляхом уведення лікарських речовин в організм через нешкоджену шкіру за допомогою гальванічного струму. *Використання електрофорезу.*
- Електрофорезний, *а, е.*
- ЕЛЕКТРОФОТОГРАФІЯ, *і, ж.* Спосіб фотографічного відтворення зображень, що ґрунтується на перетворенні променевої енергії в електричну.
- ЕЛЕКТРОФОТОМЕТРІЯ, *і, ч.* Метод спостереження штучних об'єктів за допомогою запису кривих блиску цих об'єктів.
- Електрофотометр, *а, ч.* Прилад, за допомогою якого здійснюють електрофотометрію.
- ЕЛЕКТРОФРЕЗА, *гі, ж.* Машина, устаткована ротором із ножами, які діють від електродвигуна, для суцільного обробітку ґрунту в теплицях, парниках.
- ЕЛЕКТРОФІТЮРНИЦЯ, *і, ж.* Апарат для смаження з електронагрівальним елементом.
- ЕЛЕКТРОФТАЛЬМІЯ, *і, ж., мед.* Запалення очного яблука, спричинюване надзвичайно яскравим штучним світлом. *Гостра електрофтальмія.*
- ЕЛЕКТРОХІМІЯ, *і, ж.* Розділ фізичної хімії, у якому вивчається зв'язок між електричними і хімічними процесами.
- Електрохімічний, *а, е.*
- ЕЛЕКТРОХІРУРГІЯ, *і, ж.* Хірургічне втручання з допомогою спеціальних апаратів, що розтинають тканини змінним електричним струмом високої частоти. *Методи електрохірургії.*
- Електрохірургічний, *а, е.*
- ЕЛЕКТРОШІЙК, *у, ч.* 1. *мед.* Метод відновлення серцевого ритму, лікування психічних розладів подразненням мозку дозованими електричними розрядами. *Використовувати електрошійку.* 2. Засіб оборони у вигляді переносного компактного пристрою, здатного вразити противника електричним струмом високої напруги.
- Електрошоковий, *а, е.* *Електрошокове лікування.*
- ЕЛЕКТРУМ, *у, ч., мін.* Рідкісний мінерал (твердий розплав золота і срібла) класу самородних металів.
- ЕЛЕМЕНТ, *а, ч. І. хім.* Проста речовина, яка не розкладається звичайними хімічними методами на простіші частини. *Хімічний елемент.* 2. Складник чого-небудь. *Важливий елемент. Структурний елемент. Мовний елемент. Елемент захисту паперових грошей (цінних паперів). Елемент податку. Елементи конструкції.* 3. Окрема сторона, риса чого-небудь. *Елементи честолюбства.* 4. *тільки мн., книжн.* Основи чого-небудь, початкові знання в якій-небудь галузі.

Е

- Елементи мовознавства. Елементи математики.* 5. Представник якої-небудь соціальної групи. *Кримінальний елемент.* 6. Прилад для одержання електричного струму за рахунок енергії, що виділяється при хімічній реакції. *Гальванічний елемент.* 7. У давньоримській філософії — одна з основних частин природи (вогонь, повітря, вода і земля).
- Елсмєйтний, а, е. 1. *хім.* Елементний склад людини. 2. Який вигот. елементи (у 7 знач.). *Елементний завод.* 3. Побудований на використанні енергії елемента (у 7 знач.). *Елементний спосіб обігрівання парників.*
- ЕЛЕМЕНТАРНИЙ, а, е. 1. Який сто-сується тільки основ чого-небудь; початковий. *Елементарні знання.* 2. *перен.* Який не становить труднощі в, нескладний; найпростіший; зрозумілий кожному. *Елементарні обов'язки. Елементарне запитання. Елементарний приклад. Елементарна ввічливість.* 3. *перен.* Найнеобхідніший, основний. *Елементарні біографічні дані. Елементарні права громадянина.* 4. *хім.* Пов'язаний із визначенням складу елементів у чому-небудь та їх співвідношення між собою. *Елементарний склад.* 5. *фіз.* Найменший із відомих, наявних. *Елементарні частинки. Елементарні електричні заряди.*
- Елементарність, пості, ж.
Елементарно.
- ЕЛЕНІУМ, у, ч. Лікарський препарат, який використовується як заспокоїливий засіб. *Таблетка еленіуму. Вживати еленіум.*
- ЕЛЕРБН, а, ч. Рухома хвостова (або кінцева) частина крила літака, признач. для керування ним у поперечному (боковому) напрямі. *Несправність елерона.*
- Елеронний, а, е. *Елеронне управління.*
- ЕЛЕУТЕРОКОК, у, ч. Далекосхідна кущова рослина родини аралієвих; корінь використовується в медицині як тонізуючий засіб, для лікування неврозів тощо. *Препарат елеутерококу.*
- Елеутерококовий, а, е. *Елеутерококовий відвар. Елеутерококові краплі.*
- ЕЛЕФАНТІАЗ, у, ч., *мед.* Захворювання людини, що супроводжується значним і стійким потовщенням шкіри і підшкірної клітковини; спричиняється довготривалими застоями лімфи та розширенням лімфатичних судин; слововість.
- ЕЛІЗІЯ, ї, ж., *лінгв.* Випадання кінцевого голосного звука в слові, що стоїть перед словом з початковим голосним.
- Елїдувати, ую, уєш, *лінгв.* Опускати кінцевий голосний звук у слові, коли наступне слово починається голосним.
- ЕЛІКСИЙДу, ч. 1. Витяжка з рослин або міцний настій їх на спирті, ефірних оліях і т. ін., що використовується в медицині, косметиці. *Зубний еліксир. М'ятний еліксир. Еліксир для полоскання рота.* 2. *заст.* Чудодійний напій, який намагалися одержати алхіміки, щоб подовжити людське життя, зберегти молодість. *Еліксир молодості.*
- Еліксирний, а, е.
- ЕЛІМІНАЦІЯ, ї, ж. 1. *спец.* Відсторонення; вилучення, усунення. *Елімінація жовчного міхура.* 2. *мат.* Виключення невідомих із системи рівнянь. 3. *біол.* Загибель окремих особин або цілих груп організмів унаслідок дії різноманітних природних причин.
- Елімінаційний, а, е.
- Елімінований, а, е.
- Елімінування, я, с.
- Елімінувати, ую, уєш. Здійснювати елімінацію; вилучати, видаляти.
- ЕЛІНВАР, у, ч., *мет.* Сплав із нікелю, заліза та хрому, який має сталу пружність і широко застосовується для виготовлення годинникових пружин, спіралей і т. ін.
- Елінваровий, а, е. *Елінваровий дрїт.*
- ЕЛІНГ, у, ч. 1. Крита або відкрита споруда на березі моря, річки, озера, обладнана для будівництва або ремонту суден. *Приміщення елінгу.* 2. Споруда для будування, стоянки, зберігання і ремонту легших від повітря літальних апаратів.
- Елінговий, а, е. *Елінгові споруди.*
- ЕЛІОНКА, и, ж. Розділ електроніки, що вивчає явища, пов'язані зі взаємодією електронних та йонних пучків з речовиною і застосування цих пучків у технологічних процесах виробництва електронних приладів.
- ЕЛІПС, а, ч. 1. *мат.* Замкнута плоска овальна крива, сума відстаней кожної точки якої від двох заданих точок (фокусів) залишається сталою величиною. *Описати еліпс.* 2. *лінгв.* Стилістична фігура, яка полягає в опущенні якого-небудь члена речення чи словосполучення, що може бути визначений із контексту. *Фігура еліпса.*
- Еліптичний, а, е. 1. *мат.* Який є еліпсом (у 1 знач.), має вигляд, форму еліпса. *Еліптична орбіта. Еліптичне дзеркало.* 2. *лінгв.* Який характеризується опусканням якого-небудь члена речення, що може бути визначений із контексту; неповний. *Еліптичні речення.*
- Еліптичність, пості, ж. *Еліптичність орбіти. Еліптичність вислову.*
- ЕЛІПСИС, а, ч., *лінгв.* Те саме, що еліпс (у 2 знач.). *Структури еліпсиса.*
- ЕЛІПСОГРАФ, а, ч. Інструмент для креслення еліпсоїда.
- ЕЛІПСБІД, а, ч., *мат.* Замкнена овальна поверхня, утворена обертанням еліпса навколо однієї з його осей. *Еліпсоїд Землі.*
- Еліпсоїдний, а, е. *Еліпсоїдна форма.*
- ЕЛІГА, и, ж., *збірн.* 1. Найкращі екземпляри яких-небудь рослин або тварин, отримані в результаті селекції, які призначені для подальшого розмноження або виведення нових сортів. *Еліта картоплі.* 2. Гарантоване щодо чистосортності, найдоброякісніше сортове насіння, вирощуване селекційно-дослідними установами. *Насіння еліти.* 3. *перен.* Про людей, що виділяються серед інших своїм суспільним становищем, розумом, здібностями і т. ін.; привілейована верхівка суспільства або якої-небудь його частини. *Українська еліта. Мистецька еліта. Політична еліта. Творча еліта. Фінансова еліта. Інтелектуальна еліта.*
- Елітарний, а, е. Вибраний; доступний не для всіх, признач. для еліти; кращий, добірний. *Елітарне кіно. Елітарний рок-клуб. Елітарна клініка. Елітарний мікрорайон. Елітарна школа. Елітарна освіта. Елітарне мистецтво. Елітарний відбір дітей. Елітарні війська.*
- Елітарність, пості, ж. *Проблема елітарності.*
- Елітний, а, е. 1. Який є елітою або пов'язаний із нею; добірний, кращий. *Елітні сорти. Елітні породи.* 2. Який виводить еліту (у 1—2 знач.). *Елітне господарство.* 3. Те саме, що елітарний. *Елітний заклад. Елітне житло. Елітна школа.*
- ЕЛІТАРИЗМ, у, ч., *філос.* Теорія про природний поділ суспільства на вибрану меншість, покликану панувати, і більшість, що беззаперечно підпорядковується в усьому керівникам.
- ЕЛІТІЗМ, у, ч. 1. Епоха розквіту змішаної греко-східної культури у Східному Середземномор'ї, Передній Азії і Причорномор'ї, що настала після завоювань Олександра Македонського до 30 р. н. е. 2. Слово чи мовний зворот, запозичені з давньогрецької мови.
- Елітіст, а, ч., *книжн.* 1. Фахівець із давньогрецької філології. 2. При-

- хильник, любитель Стародавньої Греції, еллінської культури.
- Елліністичний, а, е. *Елліністичний час*.
- Елліністка, и, ж.
- ЕЛОДІЯ, і, ж. Рід водяних рослин родини жабурникових; засмічує ставки й водоймища; водяна чума.
- ЕЛОКВЕНЦІЯ, і, ж. Ораторське мистецтво, красномовство.
- Елоквентний, а, е.
- ЕЛОНГАЦІЯ, і, ж., *астр.* 1. Видима кутова віддаль планети від Сонця. 2. Найбільша віддаленість приполярної зірки від площини меридіана. *Елонгація приполярної зірки*.
- ЕЛЬ¹, ю, ч. Густе, міцне, світле англійське пиво, що виготовляється з ячменю. *Кухоль елю*.
- ЕЛЬ², я, ч. Одиниця виміру довжини в деяких європейських країнах, що дорівнює в Англії — 1,143 м, в Австрії — 77,94 см, в Голландії — 68,78 см.
- ЕЛЬБЕР, у, ч., *хім.* Абразивний матеріал, створений на основі нітриду бору з керамічною зв'язкою.
- Ельборовий, а, е. *Ельборовий різець*.
- ЕЛЬДОРАДО, *невідм., с.* 1. Казкова країна золота і коштовного каміння, яку розшукували в Америці перші іспанські завойовники. 2. *перен.* Країна багатств; країна казкових чудес.
- ЕЛЬЗЕВІР ч. 1. *род. а, збірн., іст.* Назва книг, надрукованих у знаменитих голландських друкарнях XVI—XVII ст., які належали сім'ї друкарів-видавців Ельзевірів. 2. *род. у, друк.* Назва старовинного, дуже витонченого, оригінального шрифту, створеного Ельзевірами.
- ЕЛЬФ, а, ч., ЕЛЬФА, и, ж. У давньогерманській міфології — доброзичливий дух природи; легкі повітряні істоти в людській подобі, звичайно прихильні до людей; які нібито жили у повітрі, землі, жорах і т. ін. *Маленький ельф*.
- ЕЛЮВІЙ, ю, ч., *геол.* Продукт вивітрювання і вилугування гірських порід, які залишаються на місці початкового утворення.
- Елювільний, а, е. *Елювільний шар*.
- ЕЛЮЮВАННЯ, я, с. Вимивання речовини з хроматографічної колони відповідним розчинником (елюентом).
- Елюент, у, ч., *хім.* Розчинник, що витісняє речовини з хроматографічної колони.
- ЕМАЛЬ, і, ж. 1. *тільки одн.* Тонкий шар непрозорої склоподібної речовини, яку наносять на метали та керамічні предмети для оберігання їх від впливу кислот і лугів або для прикрашення. *Наносити емаль. Покривати емаллю*. 2. Художні вироби з таким покриттям. 3. Непрозора глазур на керамічних і скляних виробах. 4. *анат.* Тканина, яка вкриває зуб і захищає його від руйнування. *Зубна емаль*.
- Емалевий, а, е. *Емалеві фарби*.
- Емальований, а, е. *Емальований посуд*.
- Емалювальний, а, е. Який здійснює емалювання. *Емалювальний завод*.
- Емалювальник, а, ч.
- Емалювальниця, і, ж.
- Емалювання, я, с. *Методи емалювання*.
- Емалювати, юю, юєш. Покривати емаллю. *Емалювати посуд*.
- ЕМАН, а, ч., *фіз.* Одиниця концентрації радіоактивності.
- ЕМАНАЦІЯ, і, ж., *книжн.* 1. У давньоримській філософії — термін, що означає витікання, випромінювання з божественного начала творчої енергії як пояснення походження світу, всієї його різноманітності. 2. Витікання, випромінювання, виділення чого-небудь звідкись. *Еманація газу*. 3. Те, що витікає, випромінюється, виділяється звідкись. *Еманація духу*. 4. *хім.* Радіоактивний хімічний елемент нульової групи періодичної системи Д. Менделєєва; радон. *Атомна вага еманції*.
- Еманаційний, а, е.
- ЕМАНІМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання радіоактивності речовини.
- ЕМАНСИПАЦІЯ, і, ж., *книжн.* Звільнення від якої-небудь залежності, скасування якихось обмежень. *Повна емансипація особи. Емансипація жінки*.
- Емансипантка, и, ж. Жінка, що прагне до однакових із чоловіками прав, вільно і незалежно поводить у суспільному житті та побуті. *Переконана емансипантка*.
- Емансипатор, а, ч. Той, хто прагне до однакових прав жінок із чоловіками, здійснює емансипацію.
- Емансипаторський, а, е. *Емансипаторська політика*.
- Емансипаційний, а, е. *Емансипаційні дії уряду*.
- Емансипё, *невідм., ж., розм., жарт.* Те саме, що емансипантка.
- Емансипований, а, е. *Емансипована жінка*.
- Емансипувати, ую, уєш. 1. Здійснювати емансипацію когось, чого-небудь; звільняти від якоїсь залежності. *Емансипувати дітей. Емансипувати жінок*. 2. Зрівнювати в правах жінок із чоловіками.
- ЕМАТАЛЮВАННЯ, я, с. Покриття поверхні металевих виробів захисною непрозорою емалеподібною оксидною плівкою хімічним або електрохімічним способом.
- ЕМБАРГО, *невідм., с.* 1. *юр.* Заборона державною владою будь-якої країни на ввіз або вивіз яких-небудь товарів, валютних цінностей, золота та ін. *Економічне ембарго. Встановити ембарго. Накласти ембарго. Скасувати ембарго*. 2. Заборона іноземним суднам заходити в порти і виходити з них. 3. Затримання (арешт) у країні іноземної власності.
- ЕМБЛЁМА, и, ж. Умовне, символічне зображення якого-небудь поняття, ідеї. *Емблема миру. Емблема гімназії*.
- Емблематика, и, ж. 1. *збірн.* Сукупність умовних, символічних зображень якогось поняття, ідеї, явища і т. ін. за допомогою умовних знаків — емблем. 2. Допоміжна історична дисципліна, що вивчає символи і знаки належності, власності (крім гербів і печаток), військові розрізняльні знаки, товарні та фірмові знаки.
- Емблематичний, а, е. 1. Який є емблемою. *Емблематична нашивка*. 2. *перен.* Умовний, алегоричний. *Емблематичний знак*.
- ЕМБОЛІЯ, і, ж., *мед.* Закупорювання судин бульбашками газу, сторонніми частинками (емболами), які приносяться з кров'ю або лімфою. *Повітряна емболія*.
- Ембол, а, ч. Субстрат, що циркулює в крові, який не зустрічається у звичайних умовах і може спричинити закупорення кровоносної судини.
- Емболічний, а, е. *Емболічний процес*.
- ЕМБОЛОТЕРІЙ, я, ч. Дуже великий викопний савець родини бронтотеріїв, що жив в олігоцену епоху в Центральній Азії.
- ЕМБРЮГЕНЕЗ, у, ч., *біол.* Період індивідуального розвитку (онтогенезу) організму, що відбувається в яйцевих або зародкових оболонках. *Етапи ембріогенезу*.
- ЕМБРЮЛОГІЯ, і, ж. Наука про закономірності розвитку тварини та людини від утворення статевих клітин аж до старіння та смерті; наука про розвиток зародка. *Проблеми ембріології. Ембріологія рослин*.
- Ембріолог, а, ч.
- Ембріологічний, Емболійний, а, е. *Ембріологічні процеси*.
- ЕМБРІБІ, а, ч. 1. *біол.* Зародок тварини або людини. *Розвиток ембріона*. 2. *перен.* Зачаток, початкова стадія, форма чого-небудь.
- Ембріональний, а, е. 1. *біол.* Зародковий, який перебуває в зародковому стані. *Ембріональний період*. 2. *перен.* Який становить початкову стадію, форму і т. ін. чого-небудь. *Ембріональна форма*.

ЕМБРИОТОМІЯ, і, ж., мед. Акушерська операція, яка полягає в розтині плоду в порожнині матки й видаленні його частинами через природні пологові шляхи при неможливості природних пологів.

ЕМЕР, у, ч., бот. Сорт пшениці. *Вирощувати емер.*

ЕМЕРПШЦІ, ів, мн. (одн. емергєнц, а, ч.), бот. Поверхневі нарости на різних органах рослин, що утворюються епідермісом і тканинами, розташованими під ним (напр. колочки троянд, жалкі волоски кропиви і т. ін.).

ЕМЕРДЖЕНТНА еволюція — філософська теорія розвитку, згідно з якою виникнення якісно нового є неспізнаним і не ґрунтується на природній закономірності; це стрибкоподібний процес, коли поява нових якостей зумовлена втручанням ідеальних сил.

ЕМЕТРОПІЯ, і, ж. Нормальна заломлювальна здатність ока, при якій людина добре бачить і близькі, і далекі предмети. *Еметропія обох очей.*

ЕМИГРАЦІЯ, і, ж. 1. Переселення із своєї батьківщини в іншу країну, зумовлене соціально-економічними, політичними або релігійними причинами. *Еміграція до Канади. Еміграція на Захід. Причини еміграції. Хвиля еміграції. Поїхати в еміграцію. Жити в еміграції. Повернутися з еміграції.* 2. Сукупність емігрантів, які проживають в якій-небудь країні. *Українська еміграція в Канаді.* 3. біол. Переміщення клітин, яких-небудь частинок в організмі, якому-небудь середовищі. *Еміграція клітинних елементів.*

Емігрант, а, ч. Особа, що залишила батьківщину і виїхала в іншу країну на постійне чи тривале проживання через політичні або які-небудь інші причини. *Українські емігранти. Політичний емігрант. Потенційний емігрант. Потік емігрантів. Познайомитися з емігрантами.*

Емігрантка, и, ж. Політична емігрантка. *Емігрантка з України.*

Емігрантський, а, е. *Емігрантські пісні. Емігрантська періодика. Емігрантський письменник. Емігрантська доля.*

Еміграційний, а, е. *Еміграційний контроль. Еміграційна служба.*

Емігрувати, ую, уеш. Здійснювати еміграцію (у I знач.); переселятися. *Емігрувати за кордон. Емігрувати з України.*

ЕМІНЕНЦІЯ, і, ж., рел. У католицькій церкві — титул єпископів і кардиналів.

ембріотомія — **емпіріозимволізм** ендоскопія

ЕМІР, а, ч. Титул феодальних правителів у деяких країнах Близького і Середнього Сходу, а також особа, що має цей титул. *Арабський емір.*

Емірський, а, е. *Емірські володіння.*

Емірат, у, ч. Держава або володіння феодала в країнах Азії та Африки, очолювані еміром. *Бухарський емірат.*

ЕМІРИТИН, а, ч. Електронний музичний інструмент із регістровою клавіатурою.

ЕМІСАР, а, ч. Особа, що неофіційно виконує секретне політичне доручення (перев. в іншій країні). *Посилати емісарів. Бути емісаром.*

Емісарство, а, с. Виконання обов'язків емісара.

Емісарський, а, е.

ЕМІСІЯ', і, ж., фін. Випуск банкнот, паперових грошей та цінних паперів державними установами та акціонерними товариствами. *Термінова емісія. Неконтрольована емісія. Скорочення емісії грошей. Прихильник емісії. Здійснити емісію. Контроль над емісією. Емісія цінних паперів.*

Емісійний, а, е. *Емісійна політика. Емісійна система. Емісійна ціна. Емісійний баланс. Емісійний банк. Емісійний дохід. Емісійний прибуток. Емісійний проспект. Емісійні операції. Емісійне право. Емісійні цінні папери.*

Емітент, а, ч. Держава, банк, установа або юридична особа, що випускає в обіг гроші та цінні папери, платіжно-розрахункові документи. *Банк-емітент. Провідні українські емітенти. Емітент цінних паперів.*

Емітований, а, е. *Емітовані цінні папери.*

Емітувати, ую, уеш. Проводити емісію, випускати в обіг гроші і цінні папери.

ЕМІСІЯ², і, ж., фіз. Виділення, випромінювання електронів, іонів твердими або рідкими тілами під впливом їх нагрівання, освітлення тощо в навколишнє середовище. *Термоелектронна емісія.*

Емісійний, а, е. *Емісійна лінія іонізованих атомів заліза.*

Емітер, а, ч. 1. Випромінювач. 2. Електрод, який є джерелом електронів під впливом дії зовнішніх чинників (нагрівання, електричного поля і т. ін.).

Емітерний, а, е. *Емітерний перехід.*

Емітований, а, е.

Емітувати, ус. Виділяти, випромінювати електрони, іони.

ЕМБЦІЯ, і, ж. Переживання людиною свого ставлення до дійсності, до особистого й навколишнього жит-

Е

тя; душевне переживання, почуття людини. *Глибокі емоції. Бурхливі емоції. Сильні емоції. Радісні емоції. Позитивні (негативні) емоції. Вибух емоцій. Не виявляти емоцій.*

Емоційний, а, е. 1. Який виражає емоції, насичений ними. *Емоційний виступ. Емоційна промова. Емоційна поезія.* 2. Який викликає емоції. *Емоційний вплив.* 3. Який легко збуджується, швидко реагує на що-не-будь; нестриманий. *Емоційна людина. Емоційна особа.*

Емоційність, пості, ж. *Емоційність мови. Емоційність мистецтва.*

Емоційно. *Реагувати емоційно. Висловлюватись емоційно.*

ЕМПАТІЯ, і, ж., психол. Здатність людини емоційно відповідати на переживання інших; співчуття. *Поняття емпатії. Вияв емпатії.*

Емпат, а, ч. Людина, якій властива емпатія.

ЕМПІСМА, и, ж., мед. Скупчення гною в якій-небудь порожнині тіла чи в порожнистому органі.

ЕМПІРІЗМ, у, ч., філос. 1. Напрямок у філософії, який єдиним джерелом пізнання вважає чуттєве сприймання і досвід, а значення теоретичних узагальнень і логічного мислення недооцінює або зовсім заперечує. *Тяжіння до емпіризму.* 2. Схильність до практичної діяльності, до одержання яких-небудь результатів шляхом досвіду.

Емпірик, а, ч. *Емпірик-дедуктивіст.*

Емпірика, и, ж. Те, що ґрунтується тільки на досвіді, фактах, які не мають наукового, теоретичного пояснення. *Чиста емпірика.*

Емпіричний, а, е. 1. Який стосується емпіризму. *Емпірична філософія.* 2. Заснований на досвіді. *Емпіричні знання.*

Емпіричність, ності, ж.

Емпірично.

ЕМПІРІОКРИТИЦІЗМ, у, ч., філос. Напрямок в ідеалістичній філософії кінця XIX — початку XX ст., який заперечує існування матеріального світу і розглядає речі як явища свідомості, комплекси відчуттів; махізм.

Емпіріокритик, а, ч.

Емпіріокритичний, а, е.

ЕМПІРІОМОНІЗМ, у, ч., філос. Різновид емпіріокритицизму, що зводив фізичне до психічного.

Емпіріомоніст, а, ч.

Емпіріомоністичний, а, е.

ЕМПІРІОСИМВОЛІЗМ, у, ч., філос. Різновид емпіріокритицизму, для якого характерне тлумачення понять не як відображення у свідомості ре-

- ального світу, а як символів наших відчуттів.
- Емпіріосимволіст, а, ч.
- ЕМПІРІЯ, і, *жс.*, *спец.* 1. Людський досвід, сприйняття зовнішнього світу за допомогою органів чуття. 2. Спостереження в природних умовах, на відміну від експерименту. *Клінічна емпірія.*
- ЕМУ *невідм.*, ч. Австралійський страус. *Страус ему.*
- ЕМУЛЬСИН, у, ч., *хім.* Білкова речовина, що міститься в мигдалі.
- ЕМУЛЬСІЯ, і, *жс.*, *спец.* 1. Суміш двох незмішуваних рідин, з яких одна розподілена в іншій у вигляді дрібних краплинок. *Мутна емульсія. Спеціальна емульсія. Ніжна емульсія. Стан емульсії.* 2. Желатиновий розчин, у якому рівномірно розподілені частинки солей срібла, чутливі до світла. *Фотографічна емульсія. Сліди емульсії.*
- Емульгатор, а, ч., *спец.* Речовина, що сприяє утворенню емульсій і підвищує їхню стійкість (напр., мило, желатин та ін.). *Харчовий емульгатор.*
- Емульгований, Емульсований, а, е.
- Емульгування, Емульсування, я, с. *Емульгування жиру.*
- Емульгувати, Емульсувати, ую, уєш.
1. Утворювати емульсію (у 1 знач.). *Емульгувати масло.* 2. Наносити емульсію (у 2 знач.) на яку-небудь поверхню з метою збереження цієї поверхні від пошкоджень.
- Емульсійний, а, е. 1. *Емульсійна консистенція. Емульсійні фарби.* 2. Покритий емульсією (у 2 знач.). *Емульсійне покриття. Емульсійний шар.*
- ЕМФАЗА, и, *жс.* 1. *літ., лінгв.* Підсилення емоційної виразності мови зміною інтонації та застосуванням різних стилістичних фігур. 2. *лінгв.* Напруженість при вимові деяких звуків. *Слабка емфаза.*
- Емфатичний, а, е. 1. *літ.* Який відзначається особливою емоційною виразністю. 2. *лінгв.* Який вимовляється з особливим напруженням (про звуки).
- ЕМФІЗЕМА, и, *жс.*, *мед.* Надмірне скупчення повітря в якому-небудь органі, тканині організму. *Емфізема легнів.*
- Емфізематик, а, ч., *розм.* Той, хто хворіє на емфізему.
- Емфізематозний, а, е. *Емфізематозне утворення.*
- ЕМФІТІВЗИС, у, ч., *юр.* Особливий вид спадкового довгострокового користування чужою землею, а також спеціальний знак.
- ЕНАНТ, у, ч., *спец.* Один із різновидів синтетичного волокна.
- ЕНАНТЕМА, и, *жс.*, *мед.* Висип різного виду і походження на слизових оболонках рота, носа, на внутрішніх органах (напр. кишок).
- ЕНАНТІОСЕМІЯ, і, *жс.*, *лінгв.* Поєднання протилежних значень в одному слові.
- ЕНАРГІТ, у, ч., *мін.* Мінерал Від сірого до чорного кольору підкласу складних сульфідів.
- ЕНВІРОНІКА, и, *жс.* Комплекс науково-технічних знань про вплив навколишнього середовища на людину, на створювані нею споруди і машини, вивчення цього впливу і захист від нього.
- ЕНГАРМОНІЗМ, у, ч., *муз.* Зрівнювання й ототожнювання звуків, однакових за висотою, але різних за назвою і графічним зображенням. *Енгармонізм акордів.*
- Енгармонійний, а, е.
- ЕНДАРТЕРІТ, у, ч., *мед.* Запалення внутрішньої оболонки артеріальної стінки.
- ЕНДЕМІЗМ, у, ч., *біол.* Поширення організмів (ендемів) в обмеженому географічному районі. *Ендемізм флори.*
- Ендеміки, Ендеми, ів, *мн.* Рослини або тварини, поширені тільки в певній місцевості. *Вивчення ендемів.*
- Ендемічний, а, е. Місцевий, властивий певній місцевості. *Ендемічні види рослин. Ендемічна флора. Ендемічний зоб.*
- ЕНДЕМІЯ, і, *жс.*, *спец.* Постійне існування на якійсь території певних інфекційних захворювань людей, зумовлених особливостями природних і соціальних умов життя. *Ендемія групи.*
- ЕНДО... Перша частина складних слів, що має значення «внутрішній».
- ЕНДОГАМІЯ, і, *жс.* У первісному суспільстві — звичай, за яким дозволялися шлюби лише між особами однієї суспільної групи.
- ЕНДО... Перша частина складних слів, що має значення «внутрішній».
- ЕНДОГАМНИЙ, а, е. *Ендогамне плем'я.*
- ЕНДОГЕННИЙ, а, е, *книжн.* Викликаний причинами внутрішнього походження. *Ендогенна інфекція. Ендогенні процеси.*
- ЕНДОГЕНОТА, и, *жс.*, *біол.* Сукупність генів реципієнта при всіх формах перенесення генетичного матеріалу в бактерій.
- ЕНДОДЕРМА, и, *жс.* 1. *бот.* Внутрішній шар клітин первинної кори в стеблах і коренях вищих рослин. 2. *біол.* Внутрішній шар стінки тіла кишковопорожнинних тварин.
- ЕНДОЗООХОРИЯ, і, *жс.* Спосіб поширення насіння рослин тваринами, при якому насіння проходить через травний тракт тварини.
- ЕНДОКАРД, а, ЕНДОКАРДІЙ, я, ч. Внутрішній шар стінки серця, що утворює його клапани.
- ЕНДОКАРДІТ, у, ч. Запалення ендокарда, яке часто супроводжується ураженням клапанів серця.
- ЕНДОКАРПІЙ, я, ч., *бот.* Внутрішня частина оплодня в рослин (напр., кісточка в плодах вишні, сливи і т. ін.).
- ЕНДОКРИННИЙ, а, е. Пов'язаний із залозами внутрішньої секреції. *Ендокринний розлад. Ендокринна хірургія. Ендокринні залози.*
- ЕНДОКРИНОЛОГІЯ, і, *жс.* Наука, як вивчає будову і функції ендокринних залоз, механізми фізіологічної дії гормонів, а також розробляє методи діагностики, лікування і профілактики захворювань ендокринної системи. *Завдання ендокринології.*
- Ендокринолог, а, ч. *Кабінет ендокринолога.*
- Ендокринологічний, а, е. *Ендокринологічна клініка.*
- ЕНДОКРИНОПАТІЯ, і, *жс.*, *мед.* Загальна назва хвороб, викликаних порушенням діяльності ендокринних залоз.
- ЕНДОМЕТРИТ, у, ч. Запалення слизової (внутрішньої) оболонки матки. *Лікування ендометриту.*
- ЕНДОМІТОЗ, у, ч., *біол.* Різновид мітозу, при якому відбувається кратно збільшення хромосом у ядрах клітин тваринних і рослинних організмів без порушення цілісності ядерної оболонки.
- ЕНДОМОРФІЗМ, у, ч., *мат.* Відображення множинності в себе, яке зберігає алгебраїчні операції, що визначені на цій множині.
- ЕНДОПАРАЗИТИ, ів, *мн.* (одн. ендопаразит, а, ч.), *біол.* Організми, що паразитують у внутрішніх органах і тканинах людини, тварин або рослин.
- ЕНДОПЛАЗМА, и, *жс.*, *біол.* Внутрішній шар цитоплазми тваринних і рослинних клітин, що містить різні зернисті вclusions й органоїди.
- Ендоплазматичний, а, е. *Ендоплазматична сітка.*
- ЕНДОРАДІОЗБНД, а, ч., *мед., техн.* Мініатюрний радіопередавальний пристрій у вигляді пілолі, яка легко проковтується людиною і передає інформацію про тиск, температуру, кислотність та інші процеси у шлунку і кишечнику.
- ЕНДОСКОПІЯ, і, *жс.*, *мед.* Метод обстеження (безпосереднього огляду)

- слизової оболонки порожнистих органів за допомогою ендоскопа.
- Ендоскоп, а, ч., *мед.* Прилад у вигляді металевої або гнучкої пластикової трубки для освітлення та огляду слизової оболонки порожнистих органів тіла.
- Ендоскопічний, а, е.
- ЕНДБСМОС, у, ч., *біол.* Просочування (дифузії) рідин і деяких розчинених у ній речовин із зовнішнього середовища в клітину.
- ЕНДОСПЕРМ, у, ч. Тканина насіння голонасінних і більшості покрито-насінних рослин, у якій відкладаються поживні речовини, необхідні для розвитку зародка. *Первинне ядро ендосперму.*
- ЕНДОТЕЛІЙ, ю, ч. Клітини, що вистеляють внутрішню поверхню кровоносних та лімфатичних судин та ендокарда.
- ЕНДОТЕРМІЯ, ї, *ж.*, *мед.* Метод електролізування, який полягає в глибокому прогріванні тканин організму струмом високої частоти; те саме, що діатермія.
- Ендотермічний, а, е. *Ендотермічна реакція. Ендотермічне перетворення.*
- ЕНДОТОКСИН, у, ч., *біол.* Отрута, що входить до складу цитоплазми бактерій і звільняється після руйнування бактеріальних клітин.
- ЕНДОТРОФНИЙ, а, е, *біол.* Який живе всередині організму (про ендопаразитів).
- ЕНДСИ, ів, *мн.*, *спец.* Обрізки дощок до 2,4 м завдовжки.
- ЕНДШПІЛЬ, ю, ч. Кінцева стадія шахової чи шашкової партії.
- ЕНЕОЛІТ, у, ч., *археол.* Перехідний період від епохи неоліту до бронзового віку, в який уперше з'явилися зброя та інші мідні знаряддя.
- Енеолітовий, а, е. *Енеолітовий період.*
- ЕНЕРВАЦІЯ, ї, *ж.*, *мед.* Нервове виснаження.
- ЕНЕРГЕТИЗМ, у, ч., *філос.* Філософська концепція XIX ст., згідно з якою всі явища природи зводяться до енергії, позбавленої матеріальної основи.
- ЕНЕРГЕТИКА, и, *ж.* 1. Наука, що вивчає процеси виробництва, перетворення, передавання і використання енергії (у 1 знач.). 2. Галузь економіки, що займається практичним використанням цих процесів. *Галузь енергетики. Ресурси енергетики.* 3. У парапсихології — біо-енергія, біоенергетика (у 2 знач.). *Потужна енергетика. Позитивна енергетика. Енергетика молитви. Енергетика клітини.*
- Енергетик, а, ч. 1. Учений, фахівець із енергетики (у 1 знач.). 2. Працівник енергетичної промисловості.
- Енергетичний', а, е. *Енергетична база. Енергетична система. Енергетичний інститут. Енергетичні ресурси. Енергетичний комплекс країни. Енергетичні показники. Енергетична оболонка людини. Енергетичне поле людини.*
- Енергетично.
- ЕНЕРГІЯ, і, *ж.* 1. *філос.* Сукупність коливань рухомої матерії як єдина основи Всесвіту; міра руху матерії. *Механічна (теплова, електромагнітна, хімічна, гравітаційна, ядерна) енергія.* 2. *фіз.* Сукупність коливань (електричних, електромагнітних і х, теплових і т. ін.), перетворюваних у світло, тепло, електрику і т. ін. або використовуваних як рушійна сила машин, механізмів і т. ін. *Закон збереження енергії. Сонячна енергія. Теплова енергія. Вивільнення енергії.* 3. Діяльна сила, поєднана з наполегливістю, рішучістю в досягненні поставленої мети. *Словуюватися енергією.* 4. У парапсихології — космічні випромінювання, які містять інформацію про Всесвіт і мають вплив на життя людини і планети взагалі як джерело біоенергії. *Вища енергія. Енергія космосу.* 5. У парапсихології — те саме, що біоенергія. *Клітинна енергія. Інформаційна енергія організму. Негативна енергія.*
- Енергетичний², а, е. *Енергетичні запаси. Енергетичні джерела природи.*
- Енергійний, а, е. 1. Повний сили, енергії (у 3 знач.); який виражає діяльну силу, енергію, активність. *Енергійна людина. Енергійна вдача. Енергійний голос. Енергійне обличчя.* 2. Який може вплинути, подіяти на когось, щось. *Енергійний заклик. Енергійне побажання.*
- Енергійність, ності, *ж.* *Енергійність виявлення почуття.*
- Енергійно. *Енергійно діяти. Енергійно працювати.*
- ЕНЕРГО... Перша частина складних слів, що відповідає словам: 1) «енергетика»; 2) «енергія».
- ЕНЕРГОАГРЕГАТ, у, ч. Комплекс машин, які перетворюють енергію води, пари і т. ін. на електричну енергію.
- ЕНЕРГОБАЛАНС, у, ч., *спец.* Баланс видобутку, перероблення, трансформування, перетворення і споживання всіх видів енергетичних ресурсів та енергії в економіці.
- ЕНЕРГОБЛБК, а, ч. Частина енергетичного підприємства, яка безпосередньо виробляє певну кількість електроенергії в загальному обсязі підприємства. *Надпотужний енергоблок. Експлуатація енергоблока.*
- ЕНЕРГОГІГАНТ, а, ч. Велике за масштабами, обсягом вироблюваної енергії енергетичне підприємство. *Атомні енергогіганти.*
- ЕНЕРГОКБМПЛІЕКС, у, ч. Одна з ланок енергетичного підприємства, яка безпосередньо бере участь у виробленні електроенергії; енергоблок.
- ЕНЕРГОРЕСУРСИ, ів, *мн.* Запаси енергоносіїв, які можна використати в разі потреби. *Економити енергоресурси. Використання енергоресурсів.*
- ЕНЕРГОСИСТЕМА, и, *ж.* Сукупність кількох електростанцій, електричних мереж і споживачів електроенергії. *Регіональні енергосистеми.*
- ЕНЕРГОТЕХНОЛІГІЯ, і, *ж.* 1. Об'єднання енергетичних і промислових виробництв із метою економії енергії і затратуваних матеріалів. 2. Галузь знань, пов'язаних із цією проблемою.
- Енерготехнологічний, а, е.
- ЕНЗИМ, у, ч., *хім.* Те саме, що фермент. *Каталіз ензимами.*
- Ензиматичний, а, е. *Ензиматичні процеси. Ензиматичне розщеплення.*
- ЕНЗИМОЛОГІЯ, ї, *ж.* Розділ біохімії, який вивчає будову і властивості ферментів.
- Етимологічний, а, е. *Ензимологічні досліді.*
- ЕНЗООТІЯ, ї, *ж.* Інфекційне захворювання тварин, що повторюється в якій-небудь місцевості або якому-небудь господарстві і за їх межі не поширюється.
- Ензоотичний, а, е. *Ензоотична пневмонія. Ензоотичне захворювання.*
- ЕНІГМАТИЧНИЙ, а, е. Загадковий, незрозумілий.
- ЕНКАУСТИКА, и, *ж.*, *мист.* Живопис восковими фарбами, що виконується гарячим і холодним способами.
- Енкаустичний, а, е. *Енкаустичний розпис.*
- ЕНКЛІТИКА, и, *ж.*, *лінгв.* Позбавлене власного наголосу слово, що стоїть після наголошеного і утворює разом із ним фонетичне ціле, об'єднане спільним наголосом.
- Енклітичний, а, е.
- ЕНКОЛПІЙН, а, ч. Своєрідний християнський круглий або хрестоподібний амулет із зображенням Ісуса Христа, Богородиці, святих, який носять на грудях на шнурках або ланцюжку.

Е

- ЕНКОМ'ЄНДА, и, ж., *іст.* 1. Одна з найжорстокіших форм експлуатації під виглядом опіки, яку здійснювали іспанські колоністи над індіанським населенням певної місцевості під час іспанської колонізації Америки. 2. Місцевість, населення якої підлягало такій «опіці».
- ЕНОТЕРА, и, ж., *бот.* Трав'яниста рослина родини онагрових із запашними жовтими квітками; поширена у Північній Америці; деякі види розводять як декоративні. *Енотера духмяна.*
- ЕНОФТАЛЬМ, у, ч., *мед.* Глибше, ніж при нормальному стані, западання очного яблука в очну ямку.
- ЕНТАЗИС, у, ч., *архит.* Потовщення стовбура колони в середній його частині, що створює враження напруженості й усуває ілюзію ввігнутості стовбура.
- ЕНТАЛЬГІЯ, і, ж., *фіз.* Термодинамічна функція, що дорівнює сумі внутрішньої енергії та добутку об'єму на тиск.
- ЕНТАЛЬПІЯ, і, ж., *фіз.* Функція незалежних змінних тиску й ентропії, що однозначно визначає стан фізичної системи в термодинаміці.
- ЕНТЕЛОДОН, а, ч. У палеонтології — величезний свиноподібний ссавець (завбільшки з бегемота) палеогенового періоду, що жив у Північній півкулі.
- ЕНТЕРИТ, у, ч. Запалення слизової оболонки тонких кишок; частіше процес одночасно охоплює шлунок (гастроентерит) і товсту кишку (ентероколіт). *Розвиток ентериту.*
- ЕНТЕРО... Перша частина складних слів, що позначають функції і захворювання кишечника.
- ЕНТЕРОБІОЗ, у, ч., *мед.* Глистова захворювання, викликане паразитуванням дрібних білих черв'яків у ділянці відхідника; характеризується свербінням шкіри в ділянці заднього проходу; у давніх випадках — болями голови, втомою тощо.
- ЕНТЕРОГЕПАТИТ, у, ч. Інфекційна хвороба птахів, яка характеризується запаленням сліпої кишки й печінки. *Захворювання на ентерогепатит.*
- ЕНТЕРОКІНАЗА, и, ж. Фермент кишкового соку, який перетворює неактивну речовину трипсиноген на фермент трипсин.
- ЕНТЕРОКОК, а, ч., *мед.* Стрептококова бактерія, що живе в кишечнику людини й тварин.
- енком'єнда — енциклопедія**
- ЕНТЕРОКОЛІТ, у, ч. Запалення слизової оболонки тонких і товстих кишок.
- ЕНТЕРОПОЗ, у, ч., *мед.* Опущення органів черевної порожнини. *Ентеропоз шлунка.*
- ЕНТЕРОСЕПТОЛ, у, ч., *фарм.* Лікарський препарат, що застосовують при кишкових захворюваннях.
- ЕНТЕРОТОКСЕМІЯ, і, ж., *вет.* Інфекційна хвороба тварин, яку спричиняють токсинотвірні бактерії, що розмножуються в шлунково-кишковому тракті.
- ЕНТОДЕРМА, и, ж., *біол.* 1. Внутрішній шар зародка багатоклітинних тваринних організмів на ранніх стадіях розвитку. 2. Те саме, що ендодерма (у 2 знач.).
- ЕНТОМО... Перша частина складних слів, що відповідає за знач. слову «комаха».
- ЕНТОМБЗ, у, ч., *вет.* Хвороба тварин, спричинювана комахами або їхніми личинками, що паразитують на цих тваринах.
- ЕНТОМОЛОГІЯ, і, ж. Розділ зоології, що вивчає комах. *Інститут ентомології. Проблеми ентомології.*
- Ентомолог, а, ч. *З'їзд ентомологів.*
- Ентомологічний, а, е. *Ентомологічна служба. Ентомологічна колекція.*
- ЕНТОМОФАГ, а, ч. Тварина, яка живиться комахами. *Розмноження ентомофагів.*
- ЕНТОМОФІЛІЯ, і, ж. 1. Перенесення пилку з однієї рослини на іншу за допомогою комах. 2. *бот.* Пристосованість рослин до запилення комахами.
- Ентомофільний, а, е. *Ентомофільні рослини.*
- ЕНТРОПІЯ, і, ж., *фіз.* 1. Функція стану термодинамічної системи, яка характеризує розсіювання енергії, зумовлене перетворенням усіх видів її на теплову і рівномірним розподілом тепла між тілами. *Зростання ентропії.* 2. *інформ.* Міра невизначеності стану системи, процесу, ситуації. 3. *мат.* Міра невизначеності випадкової функції. 4. *мед.* Заворот повік усередину.
- Ентропійний, а, е.
- ЕНТУЗІАЗМ, у, ч. Сильний запал, захоплення, душевне піднесення.
- Ентузіаст, а, ч. Людина, пройнята ентузіазмом, яка діє з ентузіазмом; той, хто всі сили віддає якій-небудь справі. *Молоді ентузіасти. Ентузіаст педагогіки.*
- Ентузіастка, и, ж.
- ЕНУКЛЕАЦІЯ, і, ж., *мед.* Цілковите видалення кулястих утворень.
- ЕНУРЕЗ, у, ч., *мед.* Нетримання сечі при вроджених аномаліях сечової системи, хворобах і ушкодженнях нервової системи (перев. спинного мозку). *Нічний енурез.*
- ...ЕНХІМА. Друга частина складних слів, що означає «жива тканина».
- ЕНЦЕФАЛІТ, у, ч., *мед.* Запалення головного мозку людини. *Лікування енцефаліту.*
- Енцефалітний, а, е. 1. Прикм. до енцефаліт. *Енцефалітний хворий.* 2. Який спричинює енцефаліт. *Енцефалітний кліщ.*
- ЕНЦЕФАЛОГРАФІЯ, і, ж., *мед.* Метод дослідження головного мозку, при якому в порожнину черепа вводять повітря, кисень або спеціальні речовини, що дають чітку тінь на рентгенограмах.
- Енцефалограма, и, ж. Графічне зображення біоелектричних потенціалів, зроблених електроенцефалографом.
- Енцефалограф, а, ч. Прилад, що реєструє біоструми головного мозку.
- Енцефалографічний, а, е.
- ЕНЦЕФАЛОПАТІЯ, і, ж. Захворювання головного мозку, пов'язані з отруєннями, інфекціями, травмами, гіповітамінозами та іншими незальними ураженнями. *Гостра енцефалопатія.*
- ЕНЦИКЛІКА, и, ж. Офіційне, що не підлягає обговоренню, обов'язкове для виконання послання Папи Римського до церковної ієрархії, а в деяких випадках і до всіх католиків, присвячене найбільш важливим релігійним, моральним, суспільно-політичним проблемам. *Папська енцикліка. Звернутися з енциклікою.*
- ЕНЦИКЛОПЕДИЗМ, у, ч. Широка, всебічна освіченість, обізнаність у різних галузях знання.
- Енциклопедист, а, ч. 1. Людина, яка має енциклопедичні знання. 2. Представник групи передових французьких мислителів, які об'єдналися навколо «Енциклопедії», що видавалася в 1751—1780 рр. за редакцією Д. Дідро і Ж.-Л. д'Аламбера, а також той, хто поділяє їх погляди. *Твори енциклопедистів.*
- Енциклопедистка, и, ж.
- ЕНЦИКЛОПЕДИЯ, і, ж. Науковий довідник, який об'єднує найістотніші відомості з усіх галузей знань чи якої-небудь однієї галузі, розміщених в алфавітному або тематичному порядку. *Енциклопедія українознавства. Енциклопедія юного філолога. Читати енциклопедію.*

- Енциклопедичний, а, е. *Енциклопедичне видання. Енциклопедичний словник. Людина енциклопедичного розуму.*
- Енциклопедичність, ності, ж. *Енциклопедичність знань.*
- Енциклопедично освічена людина.
- ЕОАНТРОП, а, ч. Назва викопної людини, кістки якої знайдено в Південній Англії.
- ЕОГПУС, а, ч. Назва найдавнішого викопного предка коня.
- ЕОЗИН, у, ч., хім. Органічний барвник, який одержують синтетично і застосовують для забарвлення біологічних препаратів у різні відтінки червоного кольору, у виробництві лаків, чорнила.
- ЕОЗИНОПЕНІЯ, ї, ж., мед. Зменшення еозинофілів у крові, що при деяких інфекційних захворюваннях є свідченням зниження імунітету організму.
- ЕОЗИНОФІЛИ, ів, мн. (одн. еозинофіл, а, ч), фізіол. Група лейкоцитів, протоплазма яких заповнена зернятками, що легко забарвлюються еозином.
- Еозинофільний, а, е.
- ЕОЗІОН, у, ч., мін. Неорганічні мінеральні утворення, які були відкриті у Північній Америці наприкінці ХІХ ст. і помилково вважалися залишками найдавніших тварин (форамініфер).
- ЕОЛІТ, у, ч., археол. 1. Застаріла назва періоду кам'яного віку, коли люди виробляли найпримітивніші кам'яні знаряддя. 2. Невеликий уламок каменя з гострими ріжучими краями, що начебто мають сліди штучного оброблення; нагадують найдавніші знаряддя, які виготовляла людина.
- Еолітовий, а, е.
- ЕОЛОВИЙ, а, е, геол. Зумовлений дією вітру. *Еолове розвіювання. Еоловий пил.*
- ЕЙН, у, ч. Найбільший підрозділ геологічної історії Землі, що об'єднує кілька ер. *Еон віків.*
- ЕОЦЕН, у, ч., геол. Середня епоха палеогенового періоду та відклади, що в цей час утворилися.
- Еоценовий, а, е. *Еоценові ссавці.*
- ЕПАРХ, а, ч. У Візантійській імперії — правитель Константинополя.
- ЕПАТАЖ, у, ч. Скандальна витівка, поведінка, що навмисно порушує загальноприйняті норми і правила. *Поетичний епатаж. Легковажний епатаж. Прийоми епатажу. Вдаватися до епатажу.*
- Епатажний, а, е. *Епатажна людина. Епатажна поезія. Епатажне питання.*
- Епатажність, ності, ж. *Ефект епатажності.*
- Епатований, а, е.
- Епагування, я, с. *Сміливе епагування. Епагування суспільства.*
- Епагувати, ую, уеш. Вражати, дивувати, приголомшувати кого-небудь незвичною поведінкою, що порушує загальноприйняті норми і правила. *Намагання епагувати. Епагувати спієрозмовника. Епагувати глядача.*
- ЕПЕЙРОГЕНЕЗ, у, н., геол. Явище повільних вікових нерівномірних підняття і опускань земної кори, що не зумовлюють складок у її структурі.
- ЕПЕЙРОГЕНІЧНИ рух и, геол. — тривалі повільні підняття й опускання земної кори, які відбуваються постійно під впливом процесів, що розвиваються в підкорових масах і викликають зміни берегової лінії моря.
- ЕПЕНДИМА, и, ж., біол. Тонка оболонка, що вистилає шлуночки головного мозку і центральний канал спинного мозку.
- ЕПЕНТЕЗА, и, ж., лінгв. Поява в складі слова або морфеме додаткового звука, букви чи складу, який розвинувся фонетичним шляхом.
- Епентетичний, а, е. *Епентетичний приголосний.*
- ЕП... Перша частина складних слів, що має значення: а) перебування, знаходження над чим-небудь або на чому-небудь, біля чого-небудь; б) рух за чим-небудь, після чого-небудь або проти чого-небудь, до чого-небудь.
- ЕПБЛЕМА, и, ж., бот. Одношарова покривна тканина молодих коренів рослин, яка має те саме походження, що й епідерміс наземних органів.
- ЕППГЕНЕЗ, у, ч. 1. біол. Уявлення про зародковий розвиток організмів як процес, що здійснюється шляхом послідовних новоутворень із безструктурної субстанції заплідненого яйця. 2. геол. Природні вторинні зміни осадових гірських порід після їх утворення.
- Епігенетичний, а, е.
- ЕППГСШ, а, ч. Послідовник якого-небудь напряму в науці, мистецтві і т. ін., який не має творчої самостійності і в нових умовах механічно повторює застарілі ідеї, художні засоби, форми своїх творчих попередників. *Явний епігон. Епігон постмодернізму.*
- Епігонський, а, е. *Епігонські твори. Епігонське мистецтво.*
- Епігонство, а, с. Нетворче, поверхове наслідування певних мистецьких зразків; несамостійність художнього мислення. *Літературне епігонство.*
- ЕПІГРАМА, и, ж. 1. У стародавніх греків — віршований напис на храмах і постаментах статуй. 2. Короткий сатиричний або гумористичний вірш, спрямований проти окремої особи чи суспільного явища. *Влучна епіграма.*
- Епіграматичний, а, е. *Епіграматична поезія.*
- Епіграміст, а, ч. Автор епіграм.
- Епіграмістка, и, ж.
- ЕПІГРАФ, а, ч. 1. У стародавніх греків — напис на пам'ятнику. 2. Цитата, крилатий вислів, афоризм, уривок із пісні, приказка, які ставляться перед текстом літературного твору або перед його розділами і виражають їхню основну ідею. *Епіграф до твору.*
- ЕПІГРАФІКА, и, ж. 1. Допоміжна філологічна та історична дисципліна, що вивчає стародавні написи. 2. Сукупність стародавніх написів на плитах, скелях, виробих із каменю, металу, кераміки і т. ін. *Мусульманська епіграфіка.*
- Епіграфіст, а, ч. *Відомий епіграфіст.*
- Епіграфістка, и, ж.
- Епіграфічний, а, е. *Епіграфічні пам'ятки.*
- ЕПІДЕМЮЛБІЯ, ї, ж. Медична дисципліна, що вивчає закономірності виникнення та поширення епідемій і розробляє методи боротьби з ними. *Проблеми епідеміології.*
- Епідеміолог, а, ч. Лікар, спеціаліст з епідеміології. *Відомий епідеміолог.*
- Епідеміологічний, а, е. *Епідеміологічні заходи.*
- ЕПІДЕМІЯ, ї, ж. 1. Масове поширення якої-небудь інфекційної хвороби. *Епідемія грипу.* 2. перен. Надзвичайно швидке поширення чого-небудь. *Епідемія фуриетів.*
- Епідемічний, а, е. 1. Який має характер епідемії (у 1 знач.). *Епідемічні захворювання. Епідемічний менінгіт.* 2. Пов'язаний із боротьбою проти епідемії. *Епідемічне щеплення.* 3. перен. Повсюдний, той, що поширився, як епідемія.
- ЕПІДЕРМА, и, ж., ЕПІДЕРМІС, у, ч. 1. Зовнішній шар шкіри у хребетних тварин і людини, що складається з багатшарового плоского епітелію. 2. Покривна тканина листків, стебел, частин квітки та інших органів вищих рослин; шкірка. *Розривання епідермісу.*
- Епідермальний, а, е. *Епідермальні тканини. Епідермальні волокна.*

- ЕПІДЕРМОФІТІЯ, і, ж., мед. Грибкове захворювання, що вражає перев. шкіру підшов і долонь людини, а також нігті. *Розвиток епідермофітії.*
- ЕПІДИДИМІТ, у, ч., мед. Запалення придатка яєчка (в людини), спричинене мікробами або травмами.
- ЕПІДІАСКІП, а, ч. Прилад для проєктування на екран прозорих (діапозитивів) і непрозорих (малюнків, таблиць і т. ін.) об'єктів; поєднання діаскопа та епіскопа. *Використання епідіаскопа.*
- ЕПІДІБТ, у, ч. Мінерал класу силікатів зеленого та від бурого до чорного кольорів; поширений як породотвірний мінерал у метаморфічних та гідротермальних породах; використовують як виробний камінь.
- ЕПІДУРИТ, у, ч., мед. Запальний процес на зовнішній поверхні твердої оболонки мозку, що найчастіше спричинюється стафілококом, може бути й туберкульозної етіології.
- ЕПІЗБД, у, ч. 1. Окремий випадок із життя, яка-небудь подія. *Фронтвий епізод. Епізод із життя.* 2. Невелика, сюжетно завершена частина художнього твору, кінокартини, яка має відносно самостійне значення. *Цікавий епізод. Епізод повісті. Епізод фільму. Переказати один із епізодів.* 3. Частина музичної п'єси, що має відносно самостійне значення і в деяких випадках ґрунтується на новому, контрастному тематичному матеріалі.
- Епізодичний, а, е. 1. Який відбувається, діє, вживається від випадку до випадку; який виникає, здійснюється не закономірно, а випадково; несистематичний. *Епізодичні дослідження. Епізодичний візит. Епізодичний виступ.* 2. Який з'являється в окремих сценах, епізодах, не є основним, постійним. *Епізодична постать. Епізодичний герой.*
- Епізодичність, пості, ж. *Епізодичність дії.*
- Епізодично. *Епізодично виступати.*
- ЕПІЗОБТІЯ, і, ж. Масове інфекційне захворювання тварин, яке швидко поширюється й охоплює цілі райони та області. *Перебіг хвороби у формі епізоотії. Епізоотія курячого грипу.*
- Епізоотичний, а, е. *Епізоотична бруцельозна ситуація.*
- ЕПІЗООТОЛОГІЯ, і, ж. Наука про закономірності виникнення, розвитку і згасання інфекційних хвороб сільськогосподарських тварин та про заходи боротьби з ними.
- Епізоотолбг, а, ч.
- Епізоотологічний, а, е. *Епізоотологічні спостереження.*
- ЕПКА, и, ж., збірн., літ. Епічні твори.
- Епік, а, ч. Автор епічних творів. *Поет-епік.*
- Епічний, а, е. *Епічна оповідь.*
- ЕПКАНТУС, а, ч. Складка у внутрішньому куті ока людини, що утворюється шкірою верхньої повіки і прикриває слізний горбок.
- ЕПКАРД, а, ЕПКАРДІЙ, я, ч. Зовнішній шар стінки серця, що покриває його м'яз і міцно зростається з ним. *Кривавилив під епікардом.*
- ЕПКАРДИТ, у, ч. Запалення епікарда.
- ЕПКОТИЛЬ, я, ч., бот. Частина стебла у проростків рослини між сім'ядолями й першими листками; надсім'ядольне коліно.
- ЕПКРИЗ, у, ч. Кінцева частина історії хвороби, у якій аналізується перебіг захворювання, характеризуються лікувальні заходи і т. ін.
- ЕПКУРЕЇЗМ, у, ч. 1. Філософсько-етичне вчення Епікура, за яким найвище благо життя — це розумна насолода його радощами, а причиною, що перешкоджає досягненню щастя, є релігійна віра, страх перед смертю та богами. 2. *книжн.* Світогляд, що виник на ґрунті перекрученого тлумачення вчення Епікура як прагнення лише до чуттєвих насолод. 3. *перен., книжн.* Схильність до отримання чуттєвих насолод, розбещеного життя.
- Епікуресць, йця, ч. 1. Послідовник епікуреїзму (у 1 знач.). 2. *перен., книжн.* Людина, що над усе ставить особисте задоволення й насолоду життям.
- Епікурейський, а, е. *Епікурейське світовідчуження.*
- ЕПЛЕПСІЯ, і, ж. Хронічна нервова хвороба, яка характеризується нападами розладів свідомості, що в типових випадках супроводжуються загальними корчами і втратою свідомості; падуха хвороба. *Прояви епілепсії.*
- Епілептик, а, ч. Хворий на епілепсію.
- Епілептичка, и, ж., розм.
- Епілептичний, а, е. *Епілептичний напад.*
- ЕПЛОГ, у, ч. 1. Кінцева частина літературного та мистецького твору, в якій розповідається про події, які відбулися після завершення розв'язки, та про подальшу долю героїв. *Епілог роману.* 2. *перен., книжн.* Кінець, розв'язка чого-небудь. *Наближатися до епілогу.*
- ЕПЛЯЦІЯ, і, ж. Видалення волосся з лікувальною або косметичною метою.
- ЕПІБРНІС, а, ч. Гігантський страусоподібний птах, що жив па Мадагаскарі й був винищений людиною у XVII ст.
- ЕППАЛЕОЛІТ, у, ч. Перехідний період від епохи палеоліту до неоліту.
- ЕПСИЛОГІЗМ, у, ч. Силогізм, у якому засновком є висновок попереднього силогізму.
- ЕПІСКБП, а, ч. Оптичний прилад для одержання на екрані зображення непрозорих об'єктів (картин, малюнків, предметів і т. ін.); застосовують для ілюстрування лекцій, доповідей і т. ін. *Застосовувати епіскоп.*
- ЕПІСТАЗ, у, ч. У генетиці — взаємодія між домінуючими генами з різних пар алелів, при якій один ген (епістатичний) перешкоджає появі іншого.
- ЕПІСТЕМОЛОГІЯ, і, ж. Теорія пізнання; те саме, що гносеологія. *Релігійна епістемологія.*
- ЕПІСТИЛЬ, я, ч., *архит.* Нижня частина антаблемента, що спирається безпосередньо на капітелі колони.
- ЕПІСТОЛА, и, ж. 1. Жанр літератури XVIII — початку XIX ст. — послання у формі листа. 2. *жарт.* Лист.
- ЕПІСТОЛЯРІЙ, ю, ч. Зібрання чий-небудь листів. *Епістолярій Лесі Українки.*
- Епістолярний, а, е. 1. Властивий листам; написаний у формі листа. *Епістолярний характер. Епістолярний стиль. Епістолярні твори.* 2. Той, що складається з листів. *Епістолярна спадщина.*
- Епістолярність, ності, ж.
- ЕПІСТРОФА, епістрофй, ж., літ. Риторична фігура, що полягає в повторенні того самого слова або звороту.
- ЕПІСТРОФЕЙ, я, ч., *анат.* Другий шийний хребець у людини, ссавців, птахів, плазунів і земноводних.
- ЕПІТАКСІЯ, і, ж., *геол.* Орієнтований ріст одного кристала на поверхні іншого.
- Епітаксіальний, а, е. Який стос, епітаксії. *Епітаксіальний ріст волокон.*
- ЕПІТАЛАМА, и, ж. 1. У стародавніх греків і римлян — пісня, що виконувалася під час весільних обрядів. *Співати епіталаму.* 2. *літ.* Вірш, написаний на честь чийогось шлюбу.
- ЕПІТАФІЯ, і, ж., *книжн.* 1. Надмогильний напис, перев. у віршованій формі. 2. Літературний твір, написаний у зв'язку зі смертю чи втратою кого-небудь. *Скласти епітафію.*
- ЕПІТЕЛІЙ, ю, ч. 1. *анат.* Один із типів тканини людини і тварин, що здійснює переважно захисну функцію та обмін речовин між організмом і зовнішнім середовищем. *Епітелій ротової порожнини.* 2. *бот.* Загальна назва видільних клітин, якими вистелені внутрішні порожнини рослин.
- Епітеліальний, а, е. *Епітеліальні клітини.*

Епітеліальна тканина.

ЕПІТЕТ, а, ч. Художнє означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії. *Художній епітет.*

Епітетний, Епітетовий, а, е. *Епітетні засоби. Епітетова характеристика.*

ЕПІТБМА, и, ж. Скорочений варіант художнього твору, що був поширений у давній рукописній літературі.

ЕПІФЛУНА, и, ж. Сукупність водяних організмів, які живуть на дні водойм. *Епіфауна Дніпра.*

ЕПІФЕІБМЕН, у, ч., філос. Побічне явище, що супроводжує інші явища, але не справляє на них жодного впливу.

ЕПІФІЗ, а, ч., анат. 1. Суглобовий розширений кінець довгих трубчастих кісток. 2. Верхній мозковий придаток чи шишкоподібна залоза; належить до залоз внутрішньої секреції.

ЕПІФІТИ, ів, мн. (одн. епіфіт, а, ч.), бот. Рослини, що живуть на інших рослинах, але не є паразитами, оскільки використовують їх лише як місця прикріплення, живлячись самостійно. *Розселення епіфітів.*

Епіфітний, а, е. *Епіфітні орхідеї.*

ЕПІФІТІЯ, і, ж., бот. Широке розповсюдження інфекційної хвороби рослин, викликане грибами, бактеріями, вірусами, яке охоплює господарство, певний район або країну.

ЕПІФОРА, и, ж., літ. Стилістичний прийом, який полягає в повторенні однакових висловів, слів або звукосполучень у кінці суміжних або близько розміщених рядків, строф і т. ін. для посилення виразності й мелодійності мови художнього твору; протилежне — анафора. *Фігура епіфори.*

Епіфоричний, а, е. *Епіфоричний прийом.*

ЕПІЦЕНТР, у, ч. 1. спец. Місце на поверхні Землі, розташоване безпосередньо над або під вогнищем якихось руйнівних сил. *Епіцентр землетрусу. Епіцентр вибуху. У безпосередній близькості від епіцентру.* 2. Проекція центру повітряного чи підземного ядерного вибуху на поверхню Землі. 3. перен. Місце, де з найбільшою силою щось проявляється. *Епіцентр подій. Епіцентр епідемії. Епіцентр конфлікту.*

епітеліальний — ергастоплазма

ЕПЦИКЛ, у, ч., мат., астр. Коло, центр якого рівномірно рухається по іншому колу (деференту чи іншому епциклу); термін, уведений для пояснення складних видимих рухів планет.

ЕПЦИКЛОІДА, и, ж., мат. Крива, яку описує довільна точка кола, що котиться по нерухомому колу зовні.

ЕПОД, а, ч., літ. В античному віршуванні — **ергічний вірш** — рядки чергуються з короткими.

ЕПОКСИДНА смола — синтетична смола, утворювана з органічних сполук; використовується для виготовлення авіаційних клеїв, пластмас, електроізоляційних лаків і т. ін.

ЕПОЛІТИ, ів, мн. (одн. еполет, а, ч.). Парадні офіцерські погони з гаптуванням. *Блискучі еполети. Срібні еполети.*

ЕПБНЖ, у, ч. Шорстка, покрита вузликами тканина полотняного переплетення, що виготовляється з фасонної пряжі. *Епонж осінній.*

Епонжевий, а, е.

ЕПОНІМ, а, ч. 1. У давніх афінян — перший із дев'яти архонтів, іменем якого позначався рік. 2. Особа, від імені якої походить назва народу, місцевості.

Епонімний, а, е.

ЕПОПЕЯ, і, ж. 1. Монументальний твір епічного характеру, який розповідає про визначні історичні події. *Епопея життя українського села.* 2. перен. Складна, довготривала історія чогонебудь, яка містить низку важливих подій. *Кривава епопея.*

ЕПОС, у, ч. 1. Один з основних родів художньої літератури, поряд із лірикою та драмою, що характеризується розповідно-описовою (епічною) формою, широтою зображення подій і характерів. *Героїчний епос.* 2. Сукупність народних героїчних пісень, сказань, поем. *Карпатський епос. Гомерівський епос.*

Епічний, а, е. 1. Власт., характерний для епосу; розповідний. *Епічні герої. Епічні твори. Епічна форма. Епічний розмір. Епічний образ.* 2. Спокійний, розважливий, безпристрасний. *Епічна розповідь.*

Епічність, ності, ж. *Епічність оповіді. Риси епічності. Тяжіння до епічності.*

Епічно. *Зображати епічно.*

ЕПОХА, и, ж. 1. Великий проміжок часу з визначними подіями, явищами або процесами в природі, суспільстві, науці, мистецтві і т. ін. *Епоха феодалізму.* 2. Період існування, наявності чогонебудь; момент, пов'язаний із якою-небудь подією, із зломом у розвитку чогось; вихідний пункт нового

Е

періоду. *Доелектрична епоха. Чорнобильська епоха.* 3. геол. Час, протягом якого утворилися гірські породи, що складають геологічний відділ; частина геологічного періоду. *Льодовикова епоха.* 4. астр. Час, на який подано певні відомості про небесні світила (положення планет або зірок), блиск змінних зірок тощо.

Епохальний, а, е, книжн. Який становить епоху, знаменує собою епоху (у 1 знач.); важливий, визначний.

Епохальна подія. Епохальні відкриття.

Епохальність, ності, ж.

ЕПСОМІТ, у, ч. Мінерал класу сульфатів, білого кольору, іноді безбарвний; використовують у медицині, а також у текстильній, паперовій та хімічній промисловості; гірка сіль.

ЕПУЛІС, у, ч., мед. Доброякісна пухлина ясен, що найчастіше спостерігається при тривалому подразненні тканини ясен.

ЕПЮР, а, ч., мат. Креслення, на якому просторова фігура зображена ортогональними проєкціями в одній площині.

ЕПЮРА, и, ж., мат. Графік залежності однієї величини від іншої.

Епюрний, а, е.

ЕРА, и, ж. 1. Початок літочислення, пов'язаний із якою-небудь історичною або легендарною подією; відповідна система літочислення. *Наша (нова) ера.* 2. Великий історичний період, докорінно відмінний від попереднього. *Космічна ера.* 3. геол. Найбільша одиниця хронологічного поділу історії Землі. *Мезозойська ера.*

ЕРАТИЧНІ в а л у н и, геол. — валуни, які перенесені льодовиком на велику відстань і складаються переважно із порід, відсутніх у місцях їх відкладення.

ЕРАТО, невідм., ж. У давньогрецькій міфології — одна з дев'яти муз, покровителька любовної поезії, яку зображували з лірою в руках у товаристві Ероса.

ЕРБІЙ, ю, ч. Блискучий, м'який рідкісноземельний метал; застосовують для виробництва деяких сплавів, скла тощо.

Ербівий, а, е.

ЕРГ¹, а, ч., фіз. Одиниця роботи або енергії, що дорівнює роботі, виконаній силою в одну дину на шляху в один сантиметр.

ЕРГ², у, ч. Тип піщаних масивів у пустелях Північної Африки, пов'язаний із пониженням рельєфу.

ЕРГАСТОПЛАЗМА, и, ж., біол. Внутрішньоклітинний організм, на

- поверхні якого містяться особливі зернята рибонуклеїнової кислоти — рибосоми.
- ЕРГАТИВ**, а, ч., *лінгв.* Відмінок діяча в мовах (напр. баскській), що розрізняють відмінок діяча (суб'єкта неперехідного дієслова) і недіяча (об'єкта перехідного дієслова) і суб'єкта неперехідного дієслова).
- Ергативний**, а, е. *Ергативний відмінок. Ергативна будова речення.*
- ЕРГАТИЧНА** с и с т е м а, *інформ.* — складна система управління, складником якої є людина — оператор або група операторів.
- ЕРГОГРАФ**, а, ч. Прилад для графічної ресстрації роботи м'язів; застосовують для вивчення процесів утоми, відновлення і т. ін.; один із видів ергометра.
- ЕРГОДИЧНІСТЬ**, ності, *жмат.* Спеціальна властивість динамічної системи, яка полягає в тому, що в процесі еволюції системи майже кожна її точка з визначеною правильністю проходить поблизу будь-якої іншої точки системи.
- ЕРГБМЕТР**, а, н. Прилад для виконання дозованої механічної роботи при дослідженні працездатності і функціональних змін, що виникають в організмі людини під час роботи різної інтенсивності.
- ЕРГОНОМІКА**, и, ж. Наука, що вивчає допустимі фізичні, нервові та психічні навантаження людини в процесі праці, проблеми оптимального пристосування навколишніх умов виробництва для ефективної праці. *Предмет ергономіки.*
- Ергономіст**, а, ч.
- Ергономічний**, а, е. 1. Прикм. до ергономіка. *Ергономічні аспекти.* 2. Який відповідає вимогам ергономіки. *Ергономічне крісло.*
- Ергономічність**, ності, *ж.* Показник ергономічності.
- ЕРГОСТЕРИН**, у, ч., *хім.* Поліциклічний спирт із групи стеринів, який під дією ультрафіолетових променів перетворюється на антирахітичний вітамін D₂; міститься в основному в ріжках, дріжджах і грибах.
- ЕРГОТИЗМ**, у, ч., *мед.* Гостре захррювання від отруєння ріжками, які потрапляють у борошно. *Симптоми ерготизму.*
- ЕРДЕЛЬТЕР'ЄР**, а, ч. Порода службових собак із групи тер'єрів з жорсткою дртоподібною шерстю різноманітних відтінків.
- ЕРЕКЦІЯ**, і, ж., *фізіол.* 1. Збільшення об'єму та ствердіння чоловічого статевого органа, що настає внаслідок наповнення кров'ю порожнин печеристих тіл під впливом нервових імпульсів при статевому збудженні. 2. Випрямлення якої-небудь частини тіла.
- Ерегувати**, у с. Набувати ерекції (про чоловічий статевий орган).
- Еректор**, а, ч. 1. *анат.* М'яз, що випрямляє яку-небудь частину тіла. 2. *мед.* Пристрій, що забезпечує можливість уведення чоловічого статевого органа в піхву для здійснення статевого акту через відсутність або недостатність ерекції (у 1 знач.). 3. *мех.* Пересувний пристрій для механізованого встановлення тюбінгів або блоків при спорудженні тунелів, шахт.
- ЕРЕМУР**, **ЕРЕМУРУС**, у, ч. *бот.* Різновид багаторічних рослин родини лілійних, поширений у Центральній Азії та Південно-Східній Європі; деякі види вирощують як декоративні, з деяких одержують клей.
- ЕРЕТИЗМ**, у, ч., *мед.* Підвищена нервово-психічна збудливість, дратівливість хворого.
- ЕРЗАЦ**, у, ч. Неповноцінний заміник чого-небудь; сурогат. *Ерзац шкіри. Ерзац масла. Ерзац шоколаду.* 2. *невідм.* Який є заміником чого-небудь. *Кава ерзац. Продукт ерзац.*
- ЕРИСТИКА**, и, ж., *книжн.* Мистецтво сперечатися, полемізувати.
- ЕРИТЕМА**, и, ж., *мед.* Обмежене чи поширене почервоніння шкіри під впливом різних подразнень — механічних, хімічних, фізичних і т. ін. *Токсична еритема новонароджених.*
- Еритемний**, а, е. *Еритемний висип. Еритемне почервоніння шкіри.*
- ЕРИТРЕМІЯ**, і, ж., *мед.* Хронічне захворювання системи кровотворення, що характеризується абсолютним збільшенням числа еритроцитів і загального об'єму крові з одночасним розширенням кровоносного русла, збільшенням селезінки і підвищеною активністю кісткового мозку.
- ЕРИТРИН**, у, ч. Мінерал малинового кольору підкласу арсенатів, який є індикатором кобальтових і нікелевих руд.
- ЕРИТРИТ**, у, ч., *хім.* Чотириатомний спирт, безбарвна кристалічна речовина, що застосовується в харчовій промисловості, парфумерії, медицині.
- ЕРИТРОДЕРМІЯ**, і, ж., *мед.* Група шкірних захворювань, різних за причинами і механізмами розвитку, об'єднаних за спільною ознакою — запалення шкіри з різким почервонінням, лущенням, набряком та інфільтрацією.
- ЕРИТРОМІЦИН**, у, ч. Антибіотик, який затримує ріст стійких до пеніциліну форм збудників хвороб.
- ЕРИТРОСПЕРМУМ**, у, ч., *бот.* Різновид м'якої пшениці з білим остистим колосом і червоним зерном.
- ЕРИТРОЦИТИ**, ів, *мн. (одн. еритроцит, а, ч.), фізіол.* Червоні кров'яні тільця, які містять у собі гемоглобін і переносять кисень від легень до тканин тіла; червонокривці. *Кількість еритроцитів.*
- ЕРКЕР**, а, ч., *архит.* Напівкруглий, тригранний чи гранчастий засклений виступ зовнішньої стіни з вікнами будинку у вигляді ліхтаря для поліпшення освітлення і збільшення площі приміщення. *Облицювати еркери.*
- ЕРЛІФТ**, а, ч., *техн.* 1. Пристрій для видобування води, нафти повітрям із бурових свердловин. 2. Пристрій для підймання крапельної рідини енергією стиснутого повітря, змішаного з нею.
- ЕРМІТАЖ**, у, ч. Заміський будинок, парковий павільйон, призначений для усамітнення.
- ЕРОГЕННИЙ**, а, е. Пов'язаний із виникненням статевого збудження; який зумовлює статево збудження. *Ерогенні зони тіла. Ерогенна активність.*
- ЕРОЗІЯ**, і, ж. 1. *геол.* Руйнування ґрунту, гірських порід водою, льодом або вітрами. *Ерозія ґрунтів.* 2. *техн.* Руйнування металу або поверхні металевих виробів під дією механічних факторів або електричних розрядів. *Електрична ерозія.* 3. *мед.* Порушення цілісті епітеліального шару шкіри або слизових оболонок під впливом різноманітних подразників. *Ерозія матки.* 4. *перен.* Руйнування загальноприйнятих норм у суспільному житті, поведінці і т. ін. *Ерозія свідомості.*
- Еродований**, а, е. *Еродовані землі.*
- Еродованість**, ності, *ж.* *Еродованість земель.*
- Еродувати**, ую, уещ, *геол.* Викликати, створювати ерозію (у 1 знач.).
- Ерозивний**, а, е, *геол.* Який характеризується ерозією.
- Ерозійний**, а, е, *геол., мед.* 1. Який засвідчує ерозію. *Ерозійні процеси.* 2. Утворений ерозією. *Ерозійна долина.*
- ЕРОС**, у, ч. 1. *філос.* У філософії Платона — містичний потяг до фантастичного, надприродного світу ідей; у філософії Фрейда — несвідоме прагнення людини до життя. 2. *астр.* Одна з малих планет, яка іноді на-

близька до Землі на відстань до 22,5 млн км.

ЕРОТИЗМ, у, ч. Надмірна чуттєвість, підвищена статевая збудливість; підвищений інтерес до проблем статі. *Демонструвати еротизм. Еротизм пісень. Розмови про еротизм.*

ЕРОТИКА, и, ж. Чуттєвість; зображення оголеного тіла, любові, статевого життя. *Витончена еротика. Культура еротики. Присмак еротики. Нетерпимість до еротики. Відійти від еротики.*

Еротичний, а, е. *Еротична картина. Еротична поезія. Еротична фотографія. Еротичне видання. Еротичне шоу. Еротичні сни.*

Еротичність, ності, ж.

Еротично.

ЕРОТОМАНІЯ, ї, ж., книжн. Хворобливо підвищена статевая збудливість, психічний розлад на еротичному ґрунті.

Еротоман, а, ч.

Еротоманка, и, ж.

Еротоманський, а, е. *Еротоманська література.*

ЕРСТЕД, а, ч., фіз. Одиниця напруженості магнітного поля, що дорівнює 79,58 ампера на метр.

ЕРУДИЦІЯ, ї, ж. Глибокі різнобічні знання в певній галузі науки чи в багатьох галузях науки й життя; ученість, обізнаність, начитаність. *Загальна ерудиція. Наукова ерудиція. Фахова ерудиція. Надзвичайна ерудиція. Володіти ерудицією. Мати величезну ерудицію.*

Ерудит, а, ч. Людина, яка володіє великою ерудицією. *Юний ерудит. Поет-ерудит.*

Ерудитка, и, ж.

Ерудований, а, е. *Ерудована людина.*

Ерудованість, ності, ж. *Ерудованість у галузі літератури і мистецтва.*

ЕРУПТИВНИЙ, а, е. і. геол. Вивержений, вулканічного походження. *Еруптивні породи. 2. астр. Який стос, ерупції. Еруптивний процес.*

ЕРУПЦІЯ, ї, ж., астр. Спалах на Сонці, що має вигляд яскравої плямки на фоні фотосфери.

ЕРЦГЕРЦОГ, а, ч. В Австрії та Австро-Угорщині — титул спадкоємців престолу династії Габсбургів; особа, що мала цей титул. *Австрійський ерцгерцог. Нащадок ерцгерцога.*

Ерцгерцогиня, і, ж.

Ерцгерцогство, а, с. Володіння ерцгерцога.

Ерцгерцогський, а, е.

ЕСЕ, невідм., с., ЕСЕЙ, ю, ч. Жанр філософської, естетичної, літературно-критичної, художньої, публіцистичної літератури, у якому поєднані вільна форма викладу з підкреслено індивідуальною позицією автора.

еротизм — ескіз

тичної літератури, у якому поєднані вільна форма викладу з підкреслено індивідуальною позицією автора. *Філософське есе. Музикознавче есе.*

Есе про Шевченка. Писати есе.

Есеїст, а, ерпачиваний **Ерсеїст**, який пише в жанрі есе. *Видатний есеїст.*

Есе/етика, и, ж. *Сучасна есеїстика.*

Есеїстичний, а, е. *Есеїстичний характер. Есеїстичний стиль викладу.*

Есеїстка, и, ж. *Популярна есеїстка.*

ЕСЕНЦІЯ, ї, ж. 1. Концентрований розчин легкої органічної речовини, що використовується у харчовій, парфумерній та фармацевтичній промисловості. *Оцтова есенція. Ароматична есенція. Перлинна есенція. Виробництво есенцій.* 2. Леткі ефірні олії, добуті з рослин. *Квіткові есенції.*

ЕСКАДРА, и, ж. 1. Велике з'єднання військових кораблів одного або різних класів. 2. З'єднання військових кораблів, які перебувають у закордонному плаванні. 3. У військово-повітряних силах деяких країн — тактичне з'єднання літаків і ракет. *Повітряна ескадра.*

Ескадрений, а, е. Який має велику водотоннажність і здатний далеко плавати (про військові кораблі). *Ескадрений міноносець.*

ЕСКАДРИЛЬЯ, ї, ж. 1. Тактичний підрозділ військово-повітряних сил, що складається з кількох ланок або загонів, які на озброєнні мають здебільшого однотипні літаки або вертольоти. *Ескадрилья винищувачів.* 2. У деяких країнах — ракетний, зенітно-ракетний підрозділ.

Ескадрильний, а, е.

ЕСКАДРБН, у, ч. 1. Підрозділ у кавалерії, що відповідає піхотній роті. *Кавалерійський ескадрон.* 2. У деяких іноземних арміях (напр. у французькій) — ракетний, зенітно-ракетний, танковий і розвідувальний підрозділ.

Ескадронець, нця, ч., розм. Кавалерист, який служить в ескадроні (у 1 знач.).

Ескадронний, а, е. *Ескадронний командир.*

ЕСКАЛАДА, и, заст., військ. Взяття укріплень за допомогою штурмових драбин.

ЕСКАЛАТОР, а, ч. Механічні рухомі сходи для переміщення значної кількості людей з одного рівня на інший (у метрополітені, у висотних спорудах, великих магазинах між поверхами тощо). *Зручний ескалатор. Підніматися (спускатися) ескалатором. Ескалатор метрополітену. Бігати по ескалатору заборонено.*

Е

Ескалаторний, а, е. *Ескалаторні східці. Ескалаторний тунель.*

ЕСКАЛАЦІЯ, ї, ж. Поступове збільшення, розширення, нарощування чого-небудь. *Ескалація війни. Ескалація напруженості. Ескалація воєнних дій. Ескалація агресії.*

Ескалаційний, а, е. *Ескалаційний процес.*

ЕСКАЛОП, а, ч. Страва з телятини,

свинини або баранини — продовгуваті підсмажені шматки відбитого нежирного м'яса із м'якуша поперекової частини чи задньої ноги. *Свинний ескалоп. Ескалоп із гарніром. Купити ескалопи. Замавити ескалоп. Відбивати ескалопи.*

ЕСКАПАДА, и, ж., книжн. Екстравагантна витівка, ворожий випад. *Грайливі ескапади. Яскрава ескапада. Бездумна ескапада. Чергова ескапада.*

ЕСКАПІЗМ, у, ч., філос., психол. Прагнення особи відійти від дійсності у світ ілюзій, фантазії.

ЕСКАРП, у, ч., військ. 1. Укіс рівчака із внутрішнього боку укріплення, що використовується як проти-штурмова перешкода. 2. Протитанкова перешкода у вигляді високо зрізаних схилів горбів чи берегів рік, звернених у бік противника. *Протитанкові ескарпи.*

Ескарповий, а, е.

Ескарпований, а, е.

Ескарпування, я, с. *Сліди ескарпування.*

Ескарпувати, ую, уш. Робити ескарпи. *Ескарпувати береги річки.*

ЕСКВАЙР, а, ч. 1. У феодальній Англії — зброєносець, пізніше — одне з нижчих дворянських звань.

2. У США та Великій Британії — почесний титул, що його присвоюють мерам, мировим судьям, вищому розряду адвокатури та старшим урядовцям. 3. Форма ввічливого звертання у Великій Британії та США.

ЕСКЕРИ, ів, мн. (одн. ескер, у, ч.), геол. Пагорби і пасма гір, що складаються внизу з озерних порід (глини, піску, гравію, гальки), а зверху — з льодовиково-річкових порід.

ЕСКІЗ, у, ч. 1. Попередній начерк малюнка, картини, початкове оформлення скульптурного твору, як правило, в зменшених масштабах. *Ескіз скульптури. Ескіз майбутньої картини.* 2. Попередня редакція літературного, музичного твору чи його частин. *Перший ескіз. Варіант ескізу. Ескіз симфонії.* 3. Малюнок, за яким створюють що-небудь. *Ескізи костюмів.* 4. Технічний рисунок, виконаний від руки, з дотриманням

Е

ескізний — естрада

- основних правил креслення, який має всі дані, необхідні для виготовлення зображуваних предметів. *Ескіз креслення.*
- Ескізний, а, е. 1. Прикм. до ескіз. *Ескізні зарисовки.* 2. Невикінчений, загальний. *Ескізний характер.*
- Ескізність, пості, ж. Недостатня закінченість. *Ескізність зображення.*
- Ескізно. *Ескізно змалювати.*
- ЕСКІМБ, невідм., с. Морозиво на паличці, полите шоколадом. *Вершкове ескімо. Купити ескімо. Порція ескімо.*
- ЕСКБРТ, у, ч. Військовий конвой, охорона, що супроводжують кого-, що-небудь. *Іхати під ескортом. Ескорт президента.*
- Ескортований, а, е.
- Ескортування, я, с. *Почесне ескортування.*
- Ескортувати, ую, уеш. 1. Супроводжувати ескортом. 2. Супроводжувати кого-, що-небудь, йти або їхати поруч з кимось, чимось. *Ескортувати президента.*
- ЕСКУЛАП, а, ч., жарт. Лікар, медик.
- ЕСПАДА, и, ж. Те саме, що магадор.
- ЕСПАДБН, а, ч., іст. Великий важкий бойовий меч, який під час бою тримають двома руками.
- ЕСПАДРОН, а, ч., спорт. Навчальна зброя з вигнутим або прямим клинком, що застосовується у фехтуванні, а також спортивна боротьба з цією зброєю. *Майстер еспадрона.*
- Еспадроніст, а, ч.
- Еспадронний, а, е.
- ЕСПАНДЕР, а, ч. Спортивний тренувальний прилад, що складається з двох ручок, поєднаних кількома гумовими шнурами або пружинами, для розвитку м'язів рук, грудей і спини. *Чудовий еспандер. Вправи з еспандером. Займатися з еспандером.*
- ЕСПАНЬЙОЛКА, и, ж. Коротка загострена борідка.
- ЕСПАРЦЕТ, у, ч. Цінна кормова і медоносна багаторічна трав'яниста рослина родини бобових із квітками, зібраними в довгі грона.
- Еспарцетовий, а, е. *Еспарцетовий корм.*
- ЕСПЕРАНТО, невідм., с. Міжнародна штучна мова, створена у 1887 р. варшавським лікарем Л. Заменгофом на основі лексичних і граматичних елементів західноєвропейських мов; граматику побудована за принципом аглютинації. *Твори мовою есперанто. Курси есперанто. Вивчати есперанто. Писати на есперанто.*
- Есперантист, а, ч. *Молодий есперантист. Конгрес есперантистів.*
- Есперантистка, и, ж.
- ЕСПЛАНАДА, и, ж. 1. *військ., заст.* Незабудоване місце між фортецею і містом, що служило для оборонних цілей. 2. Відкрита місцевість, площа перед великим будинком. 3. Широка вулиця з алеями посередині.
- ЕСТАКАДА, и, ж. 1. Надземна (надводна) споруда у вигляді моста для підняття шляхів сполучення, для переходу чи переїзду через залізницю, для завантаження та вивантаження чого-небудь і т. ін. *Залізобетонна естакада. Будувати естакаду.* 2. Підводне загородження або опорна споруда (із палів) рік і морських переходів.
- Естакадний, а, е. *Естакадний проїзд. Естакадне будівництво.*
- ЕСТАМП, а, ч., мист. Відбиток на папері, рідше на шовку та інших матеріалах, якого-небудь зображення, зробленого самим художником або майстром-гравером.
- Естампний, Естамповий, а, е. *Естампове зображення.*
- ЕСТАНСІЯ, і, ж. В Аргентині, Чилі — великий масток; тваринницька ферма.
- ЕСТАФЕТА, и, ж. 1. *іст.* Гінці, звичайно вершники, які, змінюючи один одного, передають термінове повідомлення, а також повідомлення, доставлене таким способом. 2. *спорт.* Вид командних змагань із бігу, плавання і т. ін., у якому члени команди передають на визначених етапах з рук у руки паличку, поки останній не доставить її до фінішу, а також спеціальний предмет, який передають один одному учасники таких змагань. *Спортивна естафета. Естафета на байдарках.*
- Естафетний, а, е. *Естафетний біг. Естафетна паличка.*
- ЕСТЕЗІОЛІГІЯ, і, ж., мед. Наука, що вивчає будову та функції органів чуття.
- Естеziологічний, а, е.
- ЕСТЕЗІОМЕТР, а, ч., спец. Прилад для вимірювання ч/тливості шкіри до тиску або дотику.
- ЕСТЕМЕНОЗУХ, а, ч. Велика викопна рослиноїдна наземна хребетна тварина пермського періоду, що має надзвичайно масивний скелет і череп, увінчаний кістковими виростами.
- ЕСТЕРАЗ, у, ч., хім. Фермент, що каталізує в клітині гідролітичне розщеплення складних ефірів.
- ЕСТЕТИЗМ, у, ч. 1. Надмірна пристрасть до ефектних зовнішніх форм у мистецтві і нехтування дійним змістом; формалізм в естетиці.
2. Збірна назва літературно-мистецьких течій, які у своїх маніфестах і творах висувають на перше місце естетичні програми та естетичні особливості мистецтва (парнасці, символісти, неокласики тощо).
- Естет, а, ч. 1. Прихильник відірваного від життя «чистого мистецтва», естетизму (у 1 знач.). 2. Людина, яка любить і вмє творити поетичне й красиве у житті та мистецтві.
- Естет, а, ч. 1. Прихильник відірваного від життя «чистого мистецтва», естетизму (у 1 знач.). 2. Людина, яка любить і вмє творити поетичне й красиве у житті та мистецтві.
- Естетка, и, ж.
- Естетський, а, е. *Естетське замилування.*
- ЕСТЕТИКА, и, ж. 1. Наука про мистецтво, про форми прекрасного в художній творчості, у природі та суспільстві. *Естетика класицизму.* 2. Система поглядів на мистецтво, якої дотримується хто-небудь. *Естетика Шевченка.* 3. Краса, художність чого-небудь. *Естетика слова.*
- Естетизація, і, ж. Надання чому-небудь гарної зовнішньої форми; ідеалізація чого-небудь. *Естетизація зображуваного.*
- Естетизований, а, е.
- Естетизувати, ую, уеш. Надавати кому-, чому-небудь естетичного вигляду.
- Естетичний, а, е. 1. Прикм. до естетика. *Естетичні теорії. Естетична природа.* 2. Пов'язаний із створенням, відтворенням і сприйняттям прекрасного в мистецтві та житті. *Естетичні смаки.* Викликаний прекрасним у житті чи мистецтві. *Естетичне задоволення.*
- Естетичність, пості, ж. *Естетичність оформлення.*
- Естетично. *Естетично довершений.*
- ЕСТОКАДА, и, ж., спорт. Прямий перпендикулярний удар рапірою, шпагою, еспадромом при фехтуванні.
- ЕСТОБМП, а, ч., мист. 1. Розтушовування за допомогою згорнутого (сигароподібного) шматка шкіри або паперу. *Техніка естома.* 2. Малюнок, зроблений за допомогою такого розтушовування.
- ЕСТРАГОН, у, ч. Багаторічна трав'яниста рослина родини складноцвітих, що здавна вирощується як лікарська і пряна рослина; різновид полину; інша назва — тархун. *Корінь естрагону.*
- Естрагонний, Естрагоновий, а, е.
1. Прикм. до естрагон. *Естрагонний корінь.* 2. Пригот. з естрагону; з естрагоном. *Естрагонова гірчиця.*
- ЕСТРАДА, и, ж. 1. Підвищення, сценічний майданчик для виступів акторів, музикантів, співаків, промовців і т. ін. *Невелика естрада. Літня естрада. Вийти на естраду.*

Е

етилен — етологія

2. Музично-драматичне мистецтво,

- пов'язане з виконанням невеликих творів; мистецтво малих форм. *Театр естради*. 3. *розм.* Артисти, що беруть участь у концертно-видовищних виступах; естрадні артисти. *Українська естрада*.
- Естрадний, а, е. *Естрадна зірка. Естрадний співак. Естрадна пісня. Естрадний майданчик*.
- Естрадник, а, ч. Артист, який виконує естрадні твори. *Співак-естрадник*.
- Естрадниця, і, ж.
- Естрадність, ності, ж.
- ЕСТРОГЕНИ, ів, мн. (*одн.* естроген, у, ч), *віол.* 1. Жіночі статеві гормони людини і хребетних тварин, що виробляються яєчником, а також корою надниркових, плацентою і сім'яниками. 2. Органічні сполуки, що виявляють біологічну дію жіночого гормону. 3. Препарати, до складу яких входять жіночі статеві гормони або їх хімічні аналоги.
- ЕСТРБЗ, у, ч, *вет.* Інвазійна хвороба овець, яка викликається личинками овода, що паразитують у носових та лобових пазухах і спричиняють кровотечу з ніздрів.
- ЕСТРОН, у, ч. Те саме, що фолікулін.
- ЕСТРУС¹, а, ч, *ент.* Різновид оводів.
- ЕСТРУС², у, ч, *зоол.* Одна із стадій статевого циклу ссавців; інша назва — тичка.
- ЕСТУАРІЙ, ю, ч, *геогр.* Лійкоподібне розширене гирло річки, яка впадає в океан або море. *Естуарій Дніпра*.
- ЕСХАТОЛОГІЯ, і, ж. Сукупність релігійних уявлень про кінець світу, про кінцеву долю людства; складова частина багатьох релігій. *Новітня есхатологія*.
- Есхатологічний, а, е. *Есхатологічні мотиви*.
- Есхатологічність, ності, ж.
- ЕТАЖЕРКА, и, ж. 1. Різновид меблів у вигляді кількох, розміщених одна над іншою, полиць на стояках. *Етажерка з книжками*. 2. *спец.* Невеликий переносний стелаж. 3. Сталева чи збірна залізобетонна споруда каркасного типу для розміщення технологічного обладнання на підприємствах хімічної, нафтопереробної, харчової промисловості, на електростанціях тощо.
- ЕТАЗОЛ, у, ч. Антибактеріальний лікарський препарат, який застосовується при лікуванні пневмонії, ангіни і т. ін. *Вживати етазол*.
- ЕТАЛОН, а, ч. 1. Точний зразок установленої одиниці виміру. *Міжнародний еталон. Еталон метра*. 2. Дуже точний вимірний прилад, признач. для перевірки інших приладів. *Ета-*
естрадний — етилбензол
- лон часу. 3. *перен., книжн.* Мірило, зразок для порівняння з чим-небудь. *Еталон чесності*.
- Еталонний, а, е. *Еталонний час. Еталонна лампа. Еталонний прилад*.
- Еталонування, я, с.
- Еталонувати, ую, уеш. Перевіряти за еталоном.
- ЕТАН, у, ч. Органічна сполука, безбарвний горючий газ, який міститься в природних газах. *Вміст етану*.
- ЕТАНОЛ, у, ч. Етиловий спирт.
- ЕТАП, у, ч. 1. Пункт на шляху пересування військ, де їм надається нічліг, продукти, медична допомога і т. ін. 2. Пункт для ночівлі в дорозі груп арештантів. 3. Група арештантів, яких відправляють куди-небудь під конвоєм. 4. Окремий момент, період, стадія в розвитку чого-небудь, у якій-небудь діяльності; окрема частина чого-небудь. *Важливий етап життя. Перший етап роботи*. 5. Певна частина дистанції в спортивних змаганнях. *Бігти перший етап*.
- Етапний, а, е. 1. Прикм. до етап (у 1, 2 знач.). *Етапний комендант. Етапний пункт. Етапна станція*. 2. Який є етапом (у 2 знач.). *Етапний крок*.
- Етапник, а, ч. Людина, яку переправляють куди-небудь етапом.
- Етапність, ності, ж.
- Етапувати, ую, уеш. Примусово пересилати кого-небудь під вартою; відправляти етапом. *Етапувати дезертира у частину*.
- ЕТАТИЗМ, у, ч, *політ.* 1. Напрямок політичній думці, що розглядає державу як найвищий результат і мету суспільного розвитку. 2. Політика активної участі держави в економічному житті суспільства.
- ЕТЕРИФІКАЦІЯ, і, ж, *хім.* Одержання складних ефірів із кислот і спиртів. *Реакція етерифікації*.
- ЕТЕРНІТ, у, ч. Покрівельні плитки, що виготовляються із суміші азбестового волокна, високоякісного цементу та води; штучний шифер.
- Етернітовий, а, е. *Етернітова плитка. Етернітова покрівля*.
- ЕТИКА, и, ж. 1. Наука про мораль, її походження, розвиток і роль у суспільному та особистому житті людей. 2. Норми поведінки, сукупність моральних правил якого-небудь класу, суспільної організації, професії і т. ін. *Журналістська етика. Християнська етика*. 3. Міждисциплінарна галузь досліджень, що виникла як результат впливу науково-технічного прогресу на медицину та охорону здоров'я й у зв'язку з цим вивчає цінності, етичні проблеми, взаємо-
- знач.). 2. Той, хто дотримується етики (у 2 знач.).
- Етичний, а, е. 1. Пов'язаний з етикою. 2. Який відповідає вимогам етики. *Етичний імператив. Етичні норми спілкування*.
- Етичність, ності, ж. *Етичність вчинку. Етично. Діяти (вчинити) етично*.
- ЕТИКЕТ, у, ч. Установлені норми поведінки і правила ввічливості в якому-небудь товаристві, певному оточенні. *Правила етикету. Дотримуватися етикету*.
- Етикетний, а, е. *Етикетний уклін*.
- ЕТИКЕТКА, и, ж. 1. Ярличок на чому-небудь для визначення назви предмета, ціни і т. ін. *Наклеїти етикетку*. 2. Напис, фірмовий знак, поставлений на чому-небудь. *Фірмова етикетка. Етикетка на сорочці*.
- Етикетаж, у, ч. Сукупність, система етикеток (у 1 знач.). *Музейний етикетаж*.
- Етикетковий, а, е. *Етикетковий напис. Етикетковий номер*.
- Етикетник, а, ч. Фахівець із художнього оформлення етикеток.
- Етикетниця, і, ж.
- Етикетувальний, а, е. *Етикетувальна машина*.
- Етикетувальник, а, ч. Той, хто прикріплює етикетки.
- Етикетувальниця, і, ж.
- Етикетування, я, с.
- Етикетувати, ую, уеш. Прикріплювати етикетки до чого-небудь. *Етикетувати вироби*.
- ЕТИЛ, у, ч. Група з атомів вуглецю і водню, яка входить до складу багатьох органічних сполук.
- ЕТИЛОВАНІЙ бензин, *хім.* - моторне паливо, яке містить антидетонатор — тетраетилсвінець.
- ЕТИЛОВИЙ спирт — органічна сполука аліфатичного ряду; безбарвна рідина; застосовують як розчинник, для отримання синтетичного каучуку, ацетальдегіду, хлороформу, оцтової кислоти тощо, як паливо для реактивних двигунів, для дезінфекції.
- ЕТИЛАЦЕТАТ, у, ч, *хім.* Органічна сполука, етиловий ефір оцтової кислоти; безбарвна легка рідина, що застосовується як розчинник у виробництві лаків, кіноплівки, бездимного пороху і т. ін.
- ЕТИЛБЕНЗОЛ, у, ч, *хім.* Органічна сполука, вуглеводень ароматичного

Е

стосунки лікаря та пацієнта, питання соціальної політики в галузі охорони здоров'я, а також трансплантації органів, застосування нових технологій дітонародження і т. ін.

Етик, а, ч. 1. Фахівець із етики (у 1, 3

Е

етилен — етологія

- ряду, безбарвна рідина; використовують для виробництва стиролу, а також як додаток до моторного палива.
- ЕТИЛЕН, у, ч. Безбарвний горючий газ, який складається з вуглецю та водню і з повітрям утворює вибухові суміші; застосовують для отримання поліетилену, етилового спирту, стиролу та ін.
- Етиленовий, а, е. *Етиленова полімеризація.*
- ЕТИЛЕНГЛІКОЛЬ, ю, ч., *хім.* Органічна сполука, безбарвна густа рідина, що застосовується у виробництві синтетичних смол, штучного волокна, в текстильній, парфумерній, тютюнової промисловості.
- ЕТИМОЛОГІЯ, і, ж, 1. *тільки одн.* Розділ мовознавства, який вивчає походження та етапи розвитку слів і їхні генетичні зв'язки з іншими словами. *Проблеми етимології.* 2. Походження слова і його споріднені зв'язки з іншими словами тієї самої або інших споріднених мов. *Складна етимологія слова.*
- Етимолог, а, ч.
- Етимологізація, і, ж. Установлення етимології (у 2 знач.) якого-небудь слова. *Етимологізація лексем.*
- Етимологізований, а, е.
- Етимологізування, я, с.
- Етимологізувати, ую, уеш.
- Етимологічний, а, е. *Етимологічні дослідження. Етимологічний словник української мови.*
- Етимологічно. *Підтвердити етимологічно.*
- ЕТИМБН, а, ч., *лінгв.* Первісне слово, основа або морфема, від яких походять наявні в сучасній мові слова. *Спільнослов'янський етимон слова.*
- ЕТИОЛОГІЯ, і, ж., *мед.* 1. Учення про причини й умови виникнення хвороб. 2. Причини якогось захворювання. *Спільна етіологія. Різна етіологія. Встановити етіологію.*
- Етіблог, а, ч.
- Етіологічний, а, е. *Етіологічні ознаки.*
- ЕТИОЛІЦІЯ, і, ж., *бот.* Сукупність змін, що відбуваються в організмі рослин під впливом відсутності світла.
- Етіолбваний, а, е. *Етіолована рослина.*
- Етіолування, я, с., *бот.* Вирощування рослин при недостатньому освітленні або в умовах його цілковитої відсутності. *Етіолування рослин.*
- ЕТНО... Перша частина складних слів, що означають явища і поняття із сфери національних відносин, етнографії.
- ЕТНОБОТАНІКА, и, ж., **Розділ ботаніки, що вивчає використання** рослин різними етнічними групами населення земної кулі і систематизує народні знання про рослини.
- Етноботанічний, а, е. *Етноботанічні знання.*
- ЕТНОГЕНЕЗ, у, ч. Сукупність історичних явищ і процесів, пов'язаних із формуванням специфічних людських спільнот, етносів, що характеризуються сталими ознаками, які проявляються в побуті, мові, культурі, психології. *Етногенез українського народу.*
- Етногенетичний, а, е. *Етногенетичні процеси.*
- ЕТНОГЕОГРАФІЯ, і, ж. Розділ етнографії, який вивчає склад і розміщення населення земної кулі, окремих країн та їхніх районів у етнічному аспекті.
- ЕТНОГРАФІЯ, і, ж. 1. Наука, яка вивчає культуру й побут народів світу, їх склад, походження, розселення та культурно-побутові взаємовідносини; народознавство. *Розвиток етнографії.* 2. Сукупність усіх особливостей побуту, звичаїв, культури якого-небудь народу, народності, місцевості. *Матеріали з етнографії України.*
- Етнограф, а, ч.
- Етнографізм, у, ч. Точне відтворення традиційних форм побуту, звичаїв, обрядів і т. ін., перев. без заглиблення в соціальні процеси. *Етнографізм творів.*
- Етнографічний, а, е. *Етнографічні дані. Етнографічні матеріали. Етнографічне районування. Етнографічна нарада. Етнографічна експедиція.*
- Етнографічно.
- ЕТНОЛІНГВІСТИКА, и, ж. Напрямок у лінгвістиці, що вивчає мову в її співвідношенні з культурою етнічних спільнот (націй, народів, племен і т. ін.). *Українська етнолінгвістика. Праці з етнолінгвістики.*
- Етнолінгвістичний, а, е. *Етнолінгвістичне дослідження.*
- ЕТНОЛБГІЯ, і, ж. Те саме, що етнографія. *Інститут етології.*
- Етонолог, а, ч.
- Етонологічний, а, е. *Етонологічні видання.*
- ЕТНОНІМІЯ, і, ЕТНОНІМІКА, и, ж., *лінгв.* Розділ ономастики, який вивчає етноніми, їхнє виникнення, поширення, структуру, функціонування.
- Етнонім, а, ч. Термін на позначення назви будь-якого етносу — роду, племені, народу, нації.
- Етнонімікбн, у, ч., *збірн.* Сукупність етнонімів. *Етнонімікон України.*
- ЕТНОПЕДАГОГІКА, и, ж. Галузь педагогіки, яка вивчає системи виховання та навчання окремих народів.
- ЕТНОПОЛІГІКА, и, ж. Сфера суспільного життя в багатонаціональних державах, до якої належать взаємовідносини державної нації з етнічними групами всередині держави, а також етнічних груп між собою.
- ЕТНОПОЛІТОЛБГІЯ, і, ж. Наука про сутність, характер і форми існування та розвитку етносів, їхню роль і місце в історії, взаємовідносини з державою та її органами тощо.
- ЕТНОПОПУЛЯЦІЯ, і, ж. Фізична маса якогось етносу, народу в певний момент його розвитку; сукупність представників одного етносу, що проживає на окремій території і є відносно ізольованою від інших етнопопуляцій ландшафтними умовами.
- ЕТНОПСИХОЛОГІЯ, і, ж. Один із розділів психології, що вивчає особливості психічного складу, ментальність, властивості національного характеру рас і народів.
- Етнопсихологічний, а, е.
- ЕТНОС, у, ч. Історично сформована, усталена соціальна спільнота. *Український етнос. Ознаки етносу. Культурний розвиток етносу.*
- Етнічний, а, е. Той, що належить до якогось народу, його культури, традиції. *Етнічна спільність. Етнічні землі. Етнічний склад населення. Етнічна неоднорідність нації.*
- ЕТИОСОЦІОЛОГІЯ, і, ж. Наука, що вивчає загальносоціологічні закономірності та форми суспільного життя етносів.
- ЕТНОСТАТИСТИКА, и, ж. < Розділ демографічної статистики, який включає збирання й опрацювання даних про розподіл населення за ознакою етнічної належності.
- Етностатистичний, а, е.
- ЕТНОСТЕРЕОТИПИ, ів, *мн.* Стійкі уявлення одного етносу про інший чи про самого себе. *Утвердження етностереотипів.*
- ЕТНОЦИД, у, ч. Різновид національної політики, спрямованої на ліквідацію певної національності шляхом переходу в іншу етнічну якість; головна мета — знищити основні ознаки етносу — етнічну територію, мову, культуру, історичну пам'ять і самосвідомість. *Випадки етноциду.*
- ЕТОГРАМА, и, ж. Певний перелік поз, жестів і міміки, властивих тому або іншому виду тварин.
- ЕТОЛБГІЯ, і, ж. Наука, яка вивчає особливості поведінки тварин у природних умовах їх існування. *Розвиток*

етології.

Етолог, а, ч. *Сучасні етологи.*

Етолопчний, а, е.

ЕТРІЙЛИ, ів, *мн.* (одн. етрол, у, ч.), *хім.*

Пластмаси на основі ацетилцелюлози, з яких виготовляють вироби широкого вжитку.

ЕТРУСКИ, ів, *мн.* Одне з племен Стародавньої Італії.

ЕТУАЛЬ, і, *ж.*, *заст.* У театрі легкого, розважального жанру або балетному — модна артистка (артист).

ЕТЮД, у, ч. 1. Твір образотворчого мистецтва допоміжного характеру, виконаний з натури з метою її вивчення в процесі роботи над картиною, скульптурою і т. ін. 2. Невеликий за обсягом, переважно безсюжетний літературний твір, присвячений якому-небудь окремому питанню.

3. Невелика одноактна п'єса, події якої мають драматичний характер.

4. Невеликий музичний твір віртуозного характеру, призначений для вдосконалення технічних навичок гри на якомусь інструменті. *Етюд Шопена.* 5. П'єса навчального характеру, в якій застосовується певний технічний прийом гри. 6. У шахах та шашках — задачі для виховання та тренування шахового мислення. *Шаховий етюд.*

Етюдист, а, ч. Фахівець у складанні шахових і шашкових етюдів (у 6 знач.). *Талановитий етюдист.*

Етюдний, а, е. *Етюдний характер портретів.*

Етюдник, а, ч. 1. Папка або плоска скринька для зберігання етюдів (у 1 знач.). 2. Невелика дошка, на якій живописець розміщує папір, полотно, коли малює етюди.

Етюдність, ності, *ж.*

ЕТЮДИЗМ, у, ч. В образотворчому мистецтві — надмірне захоплення етюдами (у 1 знач.); схильність до етюдів на противагу створенню викінчених творів-картин.

ЕУКАРІОТИ, ів, *мн.* (одн. еукаріот, а, ч.), *біол.* Вищі організми, клітини яких мають оформлене ядро, відокремлене від цитоплазми оболонкою. *Клас еукаріотів.*

Еукаріотичний, а, е. *Еукаріотичні клітини.*

ЕУФЛІН, у, ч. Лікарський судинорозширювальний і сечогінний препарат, який застосовують при захворюванні серцево-судинної системи.

ЕУХРОМАТИН, у, ч., *біол.* Речовина хромосоми, що зберігає дифузний стан у ядрі, яке перебуває в спокої і спіралізується при поділі клітини.

ЕФ, а, с. Резонаторний отвір у струнних музичних інструментах,
етолог — ефірність

що за формою схожий на латинську літеру «F».

ЕФЮ, и, *ж.* Отруйна змія з родини гадюк,

поширена в Африці та Азії. *Отрута ефи.* **ЕТИЛЕН — ЕТОЛОГІЯ**

ЕФЕДРА, и, *ж.* Вічнозелена чагарникова або напівчагарникова голонасінна рослина з коротким лускоподібним листям та їстівними плодами; деякі види містять алкалоїд ефедрин, який застосовують у медицині.

ЕФЕДРИН, у, *чі, хім.* Алкалоїд, що міститься в деяких видах рослин роду ефедра (хлористоводневу сіль ефедрину застосовують у медичній практиці як засіб, що звужує судини, підвищує кров'яний тиск.

ЕФЕКТ, у, ч. 1. Сильне враження, викликане ким-, чим-небудь. *Бажаний ефект. Створити ефект. Дати ефект.* 2. Результат, наслідок яких-небудь причин, сил, дій, заходів. *Оптичний ефект. Подвійний ефект. Знеболовальный ефект.* 3. *перев. мн.* Засоби, прийоми, пристосування, за допомогою яких створюється враження, ілюзія чого-небудь. *Стилістичний ефект. Шумові ефекти. Світлові ефекти. Застосовувати театральні ефекти.* 4. Фізичне явище (у складі термінологічних сполучень). *Парниковий ефект.*

Ефектний, а, е. 1. Який справляє сильне враження, ефект (у 1 знач.); привертає увагу. *Ефектна жінка.* 2. Розрахований на створення ефекту. *Ефектна поза. Ефектний рух.*

Ефектність, ності, *ж.*

Ефектно. *Виглядати ефектно.*

ЕФЕКТИВНИЙ, а, е. 1. Який приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший результат; дійовий. *Ефективна допомога. Ефективне лікування. Ефективні заходи. Ефективні методи роботи.* 2. Який • викликає ефект (у 1 знач.). *Ефективне слово. Ефективна промова.*

Ефективність, ності, *ж.* *Валютна ефективність. Економічна ефективність. Бюджетна ефективність експорту. Бюджетна ефективність імпорту. Ефективність капітальних вкладів. Ефективність кредитування. Економічна ефективність науково-технічного прогресу. Ефективність заходів. Ефективність лікування.*

Ефективно. *Ефективно лікувати.*

ЕФЕЛЬ, ю, ч. Дрібна і легка фракція порід, яку одержують при промиванні розсипного золота.

ЕФЕМЕРИ, ів, *мн.* (одн. ефемер, а, ч.). Однорічні рослини, що ростуть перев. у степах та пустелях, з коротким,

3. *тільки мн.* Астрономічні таблиці, в яких визначені положення небесних тіл на певні Дні місяця чи року.

Ефемеридний, а, е.

ЕФЕМЕРНИЙ, а, е, *книжн.* 1. Короткочасний, швидкоминучий, недовговічний, нетривалий. *Ефемерний успіх. Ефемерний шлюб. Ефемерна радість.* 2. Уявний, нереальний; примарний. *Ефемерне щастя. Ефемерна ідея.*

Ефемерність, ності, *ж.* *Ефемерність влади.*

Ефемерно.

ЕФЕМЕРОЇДИ, ів, *мн.* (одн. ефемероїд, а, ч.). Багаторічні трав'янисті рослини, що мають короткий вегетаційний період і більшу частину року проводять у стані спокою у вигляді бульб, цибулин та кореневищ. *Ранньовесняні ефемероїди.*

ЕФЕНДИ, *невідм., ч.* У Туреччині — одна із форм ввічливого звертання до чоловіка.

ЕФЕРЕНЦІЯ, і, *ж., фізіол.* Виведення з організму субстанцій, які спричиняють хворобу.

Еферентний, а, е. Який виносить, виводить, передає імпульси від нервових центрів до робочих органів. *Еферентне лікування. Еферентні нервові волокна.*

ЕФЁС, а, ч. Держак холодної зброї (шаблі, шпаги і т. ін.). *Ефес шаблі.*

Ефесний, а, е. *Ефесна прикраса.*

ЕФІР, у, ч. 1. У грецькій міфології — найвищий шар чистого й прозорого повітря, в якому жили боги. 2. Далека височина, безповітряний простір. 3. Повітряний простір, у якому поширюються радіохвилі. *Передавати в ефір.* 4. *хім.* Органічна сполука — безбарвна летка рідина з характерним різким запахом; використовується в медицині, парфумерії, техніці. *Запах ефіру.*

Ефіризація, і, *ж., заст.* Діяння ефіром (у 4 знач.) з метою знеболювання.

Ефірний, а, е. 1. Прикм. до ефір. *Ефірний простір.* 2. Який має в своєму складі ефір (у 4 знач.). *Ефірний наркоз.* 3. *книжн.* Надзвичайно легкий. *Ефірна балерина. Ефірне плаття.*

4. *перен.* Безтілесний, неземний. *Ефірна особа.*

Ефірність, ності, *ж.* *Ефірність простору. Удавана ефірність.*

як правило, вегетаційним періодом. *Розвиток ефемерів.*

Ефемеровий, а, е.

ЕФЕМЕРИДА, и, *ж.* 1. Крилата комаха, яка живе один або кілька днів; однаденка. *Вік ефемерид.* 2. *перен., книжн.* Що-небудь ефемерне, недовговічне.

Е

Е

ЕФІРОМАНІЯ, і, ж. Хвороблива пристрась до вдихання ефіру (у 4 знач.).

Ефіроман, а, ч.

Ефіроманка, и, ж.

ЕФУЗИВНИЙ, а, е, геол. Який утворився внаслідок застигання магми (лави); вулканічний. *Ефузивні породи.*

ЕФУЗИЯ, і, ж. 1. геол. Виливання магми (лави) на поверхню Землі. 2. фіз. Проникнення газу через пористу перегородку.

ЕХІН, а, ч., архит. Частина капітелі, що має вигляд круглої подушки над стовбуром колони.

ЕХІНАЦЕЯ, і, ж. Багаторічна трав'яниста рослина родини айстрових; завдяки сильним проти-запальним, противірусним, імунозміцнювальним властивостям активно використовується у фармакології. *Препарати ехінацеї. Льодяники з ехінацеєю.*

ЕХІНОКАКТУС, а, ч. Рослина родини кактусових, що має кулясті, рідше циліндричні стебла, вкриті колючками.

ЕХІНОКОК, а, ч. Маленький стрічковий черв'як, який паразитує в тонких кишках собаки і деяких інших тварин, а також личинка такого черв'яка, що паразитує в різних органах людини та траводіних тварин.

Ехінококовий, а, е. *Ехінококова хвороба.*

ЕХІНОКОКІЗ, у, ч. Захворювання ссавців, викликане паразитуванням ехінокока в тілі людини та тварин. *Поширення ехінококозу. Профілактика ехінококозу.*

ЕХІУРИДИ, ів, мн. (одн. ехіуріда, и, ж.), зоол. Тип безхребетних тварин класу кільчастих червів із тілом циліндричної форми завдовжки від 3 до 185 см, які живуть на великих глибинах морів та океанів.

ЕХОГРАМА, и, ж. Графік, який накреслюється самописцем за сигналами від ехолота.

ЕХОЛОКАЦІЯ, і, ж. Орієнтація в просторі за допомогою відбитого звуку чи ультразвуку (про деяких тварин). *Ехолокація тварин. Вивчення ехолокації. Система ехолокації.*

Ехолокатор, а, ч. 1. Дуже чутливий орган деяких тварин (дельфінів, кажанів), який служить для орієнтації у просторі за допомогою відбитого звуку чи ультразвуку. *Природний ехолокатор.* 2. мор. Гідроакустичний навігаційний прилад для виявлення та визначення місцезнаходження у воді різного роду тіл та предметів. *Потужний ехолокатор. Принцип дії ехолока-тора.*

ефіроманія — еякулят

Ехолокаційний, а, е. *Ехолокаційні властивості.*

ЕХОЛБТ, а, ч. Гідроакустичний навігаційний прилад для автоматичного вимірювання глибини водойм або глибини занурення будь-яких тіл, а також глибини моря під кілем судна.

ЕШАФІТ, у, ч. Поміст для страти. *Стояти на ешафоті. Йти на ешафот.*

Ешафотний, а, е. *Ешафотний поміст.*

ЕШЕЛІН, у, ч. 1. Окрема частина розчленованого в глибину бойового порядку або колони військ, що рухається на деякій відстані від іншої. *Ешелон головних сил.* 2. Поїзд, автоколони або група літаків певного призначення з людьми та вантажем. *Військовий ешелон.* 3. Висота польоту літака, встановлювана на повітряних трасах для гарантування безпеки польотів. 4. Який-небудь із рівнів адміністративно-управлінського апарату. *Вищі ешелони влади.*

Ешелонний, а, е.

Ешелонований, а, е.

Ешелонування, я, с.

Ешелонувати, ую, уєщ. Розміщувати ешелонами (у 1 знач).

ЕШИНІТ, у, ч. Рідкісний мінерал чорного кольору.

ЕЯКУЛЯЦІЯ, і, ж., фізіол. Викидання сперми (сім'я) з чоловічого статевого органа.

Еякулювати, юю, юєш.

Еякулят, у, ч. Об'єм сперми, що викидається під час еякуляції.

СВАНГЕЛІС, я, с. 1. Частина Біблії (головна частина Нового Завіту), в якій уміщено оповіді про життя та вчення Ісуса Христа і яка є основою християнської релігії. *Канонічне Євангеліє. Євангеліє від Матвія, від Марка, від Луки, від Іоанна* (за іменами чотирьох євангелістів). *Читати Євангеліє. 2. перен.* Книга, що містить головні принципи, правила чого-небудь. *Євангеліє правди.*

Євангелізація, і, ж. Процес навернення народів або окремих осіб у християнство. *Конгрегація євангелізації народів.*

Євангелізований, а, е. *Євангелізовані народи.*

Євангелізувати, ую, уеш.

Євангеліст, а, ч. 1. Кожен із чотирьох визнаних церквою укладачів Євангелія (у 1 знач.) — Матвій, Марк, Лука, Іоанн. 2. Послідовник євангельської віри, член євангельської громади або секти. *Бути євангелістом.*

Євангелістка, и, ж.

Євангелічний, а, е. 1. Пов'язаний із діяльністю деяких християнських напрямів (протестантських, баптистських, лютеранських). *Євангелічна лікарня. Євангелічний центр.* 2. Який у своєму вченні ґрунтується тільки на вивченні, поширенні і проповіді Євангелія. *Євангелічні церкви. Євангелічна академія. Євангелічні християни.*

Євангельський, а, е. *Євангельська притча. Євангельський текст. Християнин євангельської віри.*

ЄВГЕМЕРИЗМ, у, ч. 1. Давньогрецька теорія походження релігії зі звичаю вшанування царів. 2. Трактатування, пояснення міфів і вірувань як наслідку перенесення реальних історичних подій у світ богів і героїв.

ЄВГЕНІКА, и, ж. Учення про спадкове здоров'я людини, про можливі шляхи і методи активного впливу на еволюцію людству для удосконалення його природи, про закони успадкування обдарованості й обмеженості передавання майбутнім поколінням спадкових хвороб.

Євгеніст, а, ч.

Євгеністка, и, ж.

Є

Євгенічний, а, е. *Євгенічна теорія.*

ЄВНУХ, а, ч. 1. Кастрований слуга — наглядч за жінками у гаремі. *Безбородий євнух. Служити євнухом. 2. перен.* Кастрат.

ЄВНУХОЇДИЗМ, у, ч., мед. Ендокринне захворювання, зумовлене вродженою або набутою недостатністю функцій статевих залоз або недостатністю виділення гіпофізом гормону, що спричиняє порушення росту (гігантизм), ожиріння, зміну пропорцій скелета, його деформацію і т. ін. *Прояви євнухоїдизму.*

євро, невідм., ч. і с. Єдина грошова одиниця, прийнята у 2002 році провідними європейськими країнами як основний платіжний засіб. *Дешевий евро. Курс евро. Обмін на евро.*

ЄВРО... Частина складних слів, що вказує на стосунок, причетність до Європи.

ЄВРОБНДИ, ів, мн. Різновид цінних паперів у вигляді купонних облігацій, які випускає емітент із метою отримання довгострокової позики на ринку Європи.

ЄВРОВАЛЮТА, и, ж., збірн. Іноземні валюти, в яких комерційні банки здійснюють безготівкові депозитно-позикові операції за межами країн — емітентів цих валют. *Ринок євровалют.*

Євровалютний, а, е. *Євровалютний еквівалент. Євровалютні ресурси.*

ЄВРОДЕПОЗИТИ, ів, мн. Вклади у великі комерційні банки в іноземній валюті за рахунок коштів, що функціонують на ринку євровалют.

Євродепозитний, а, е. *Євродепозитний рахунок.*

ЄВРОДОЛАРИ, ів, мн. Європейські долари — кошти в американських доларах, укладені їх власниками за межами США, як правило, в європейських банках і використувані останніми для кредитних операцій.

Євродоларовий, а, е. *Євродоларовий обіг.*

ЄВРОКАРД, невідм., ж. Міжнародна кредитна картка з правом використання в країнах — учасницях європейської банківської системи.

ЄВРОКРЕДИТИ, ів, мн. Міжнародні кредити, що надаються великими комерційними банками за рахунок ресурсів євровалютного ринку.

Єврокредитний, а, е.

ЄВРОНБТИ, нот, мн., збірн. Середньострокові цінні папери, які випускають терміном на 3—6 місяців за ставкою, що змінюється відповідно до ставки Лондонського міжбанківського ринку.

ЄВРООБЛІГАЦІЯ, і, ж. Цінний папір на пред'явника; боргове зобов'язання позичальника при отриманні довготермінових кредитів у одній із євровалют.

ЄВРОПАРЛАМЕНТ, у, ч. Європейський парламент — консультативний орган Європейського Союзу. *Комісія Європарламенту.*

ЄВРОПЕЇЗМ, у, ч. Дія економічного і політичного об'єднання країн Європи на основі історичної, соціальної та духовної спільності її народів. *Засади європеїзму.*

ЄВРОПЕОЇДИ, ів, мн. (одн. європеоїд, а, ч.). Люди, що належать до європеоїдної раси.

Європеоїдний, а, е. *Європеоїдні ознаки. Європеоїдна раса.*

ЄВРИПІЙ, ю, ч., хім. Рідкісноземельний сріблясто-білий хімічно активний метал; лантанойд; компонент люмінофорів у кольорових телевизорах.

ЄВРОЧЕК, а, ч. Фінансовий документ, що приймається до оплати на території країн — учасниць Європейської банківської системи «Єврочек» (із 1968 р.).

ЄВХАЛОГІЙН, а, ч. Богослужбна книга, що в грецькій церкві поєднувала Требник і Службник; у православної церкві Європи — синонім Требника, тобто книги з докладним описом чину священнодійства.

ЄВХАРИСТІЯ, і, ж., церк. Обряд причащення — свята тайна Тіла і Крові Ісуса Христа, що с пам'яткою Тайної вечері, втіленням смерті й воскресіння Ісуса Христа; одне з найголовніших церковних таїнств, що визнається всіма християнськими

Є

євхаристійний — сшибот

- віросповіданнями. *Тайнство євхаристії. Прийняти євхаристію.*
- Євхаристійний, а, е.
- ЄГЕР, я, ч. 1. Спеціаліст-мисливець, що керує полюванням. *Посада єгеря.* 2. Солдат особливого стрілецького полку в деяких арміях. *Кінний єгер. Команда єгерів.* 3. Службовець господарств, парків і т. ін., що доглядає і навчає тварин, птахів, яких там розводять. *Працювати єгерем.* 4. Слуга у старовинному поміщицькому господарстві; виїзний лакей.
- єгерський, а, е. *Єгерське полювання. Єгерський полк. Єгерська охорона. Єгерський костюм.*
- єгерство, а, с.
- ЄГИПТОЛОГІЯ, ї, ж. Галузь історичної науки, що вивчає історію, культуру і т. ін. Стародавнього Єгипту і прилеглих до нього країн. *Проблеми єгиптології.*
- Єгиптолог, а, ч. *Учений-єгиптолог.*
- Єгиптологічний, а, е. *Єгиптологічні дослідження.*
- ЄГОВІСТ, а, ч. Прихильник одного з протестантських відгалужень християнської релігії. *Молитовний будинок єговістів. Зібрання єговістів.*
- Єговістка, и, ж.
- Єговістський, а, е. *Єговістська брошура.*
- ЄДВАБ, у, ч. Різновид коштовної шовкової тканини. *Барвистий єдаб. Сукня з єдабу.*
- Єдабний, а, е. *Єдабна сукня.*
- ЙЖА, і, ж. Багаторічна трав'яниста рослина родини злакових. *Єжа збірна.*
- ЄЗУІТ, а, ч. 1. Член католицького чернечного ордену «Товариство Ісуса» — організації, що займалася активним упровадженням католицизму. *Орден єзуїтів.* 2. *перен.* Про підступну, безжалну, лицемірну людину.
- Єзуїтка, и, ж.
- Єзуїтство, а, с.
- Єзуїтський, а, е. *Єзуїтський монастир. Єзуїтський орден. Єзуїтський учинок.*
- ЄКТЕНІЙ, ї, ж., *церк.* Частина православного богослужіння — молитва, що містить прохання і звертання до Бога. *Велика ектенія. Мала ектенія. Співати ектенію.*
- СЛҀЙ, елею, ч. 1. Рослинна (як правило, оливкова) олія, що використовується для церковних обрядів; олива. *Пахучий єлей. Помазання елеєм.* 2. *перен.* Те, що заспокоює, втішає. *Єлей для душі.*
- Єлейний, а, е. 1. Прикм. до єлей (у 1 знач.). *Єлейна посудина.* 2. Який виражає нещирість, удавану благочестивість, лагідність. *Єлейний голос. Єлейна мова. Єлейний вираз обличчя.*
- Єлейність, ності, ж.
- Єлейно. *Говорити єлейно.*
- ЄЛИСЕЙСЬКІ поля — у грецькій міфології — частина потойбічного світу, де перебувають душі блаженних і праведників; чудесна країна вічної весни, вічного миру і благоденства, без хвороб, страждань.
- ЄПАРХІЯ, ї, ж. 1. Церковно-адміністративний округ у християнській церкві на чолі з єпархіальним архієреєм (митрополитом, архієпископом, єпископом). *Велика єпархія.* 2. *перен.* Про те, що перебуває у сфері компетенції або під керівництвом тієї чи іншої особи. *Фізика — не моя єпархія.*
- Єпархіальний, а, е. *Єпархіальний з'їзд. Єпархіальна школа. Єпархіальний округ.*
- ЄПІСКОП, а, ч. Вищий духовний чин у християнській церкві, а також особа, яка має цей чин; архієрей; глава основної самостійної територіальної одиниці церковного управління — єпархії. *Чин єпископа. Собор єпископів.*
- Єпископальний, а, е. *Єпископальний собор. Єпископальна церква. Єпископальна система.*
- Єпископат, у, ч. 1. Звання, сан єпископа. *Отримати єпископат.* 2. У католицькій церкві — система церковного управління через єпископів. 3. Збори, засідання єпископів. 4. У православ'ї — вище духовенство.
- Єпископія, ї, ж. Те саме, що єпархія.
- Єпископство, а, с. *Отримати єпископство. Період єпископства.*
- Єпископський, а, е. *Єпископська кафедра. Єпископський нагляд. Єпископський округ. Єпископський сан.*
- ЄПИТИМІЙ, ім'ї, ж. 1. Церковне покарання, що полягає в суворому дотримуванні посту, довгих молитвах, посиленних поклонах і т. ін. *Накласти єпитимію.* 2. Добровільно і свідомо взята на себе кара з метою Спокутування якоїсь провини.
- Єпитимійний, а, е. *Єпитимійний піст. Єпитимійна жертва.*
- ЄПИТРАХІЛЬ, ї, ж. Частина культового одягу священника у вигляді довгої смуги, що надягається на шию. *Одягати єпитрахиль.*
- ЄРЕСІОЛБГІЯ, ї, ж. 1. Вивчення та опис ересей. 2. Полемічна література, скерована проти ересей. *Праці з ересіології.*
- Єресіолог, а, ч.
- Єресіологічний, а, е.
- ЄРЕСЬ, і, ж. 1. Релігійне вчення, що заперечує догми та організаційні форми панівної церкви. *Боротьба проти ересей. Власти в ересь.* 2. *перен., розм.* Відступ від панівних чи загальноприйнятих поглядів, правил, положень, які вважаються незаперечними. 3. *тільки одн., перен., розм.* Те, що позбавлене здорового розуму; дурниця. *Верзти ересь.*
- Єресіарх, а, ч. Засновник або керівник ересі, єретичної секти.
- Єретик, а, ч. 1. Людина, яка відступилася від догм панівної релігії; послідовник ересі (у 1 знач.). 2. *перен.* Людина, яка відступає від панівних чи загальноприйнятих поглядів, правил, положень і т. ін. *Літературний єретик.*
- Єретіцтво, а, с.
- Єретічка, и, ж.
- Єретичний, а, е. 1. Який стос. ересі. *Єретичне вчення. Єретичні книги.* 2. *перен.* Який суперечить панівним, загальноприйнятим у певному середовищі поглядам, правилам, положенням і т. ін. *Єретичні розмови. Єретичні думки.* 3. *перен.* Бунтівливий. *Єретична вдача.*
- ЄРООЛ, а, ч. Стародавній жанр монгольського фольклору, вірші різного розміру з алітерованими початками рядків, виконувані співцями-імпровізаторами на родинних обрядових святах.
- ЄФРЕЙТОР, а, ч. Перше військове звання, яке присвоюється рядовому, а також людина, яка має це звання. *Дослужитися до єфрейтора.*
- Єфрейторський, а, е. *Єфрейторське звання.*
- ЄХИДНА, и, ж. 1. У давньогрецькій міфології — жахлива отруйна напівжінка-напівзмія. 2. Однопрохідний яйцекладний ссавець, верхня частина тіла якого вкрита голками. *Природні популяції єхидни.* 3. Отруйна австралійська змія. 4. *перен., розм.* Про лиху, злу, хитру, лукаву, в'їдливу людину.[^]
- ЄХИДНИЙ, а, е. 1. Проїнятий злістю, хитрістю, лукавством (про людину). *Єхидна людина.* 2. Який містить у собі таємний намір зачепити, образити. *Єхидна усмішка.*
- Єхидність, ності, ж.
- Єхидно. *Єхидно усміхатися.*
- Єхидство, а, с.
- Єхидствувати, ую, уеш, *розм.* Злісно іронізувати, в'їдливо говорити.
- ЄШИБОТ, у, ч. Вищий навчальний духовний заклад в іудаїзмі, що готує рабинів.

Ж

- ЖАБй, *невідм., с.* Декоративне оздоблення сорочки або блузки (здебільшого із мережива або серпанку), що пришилюється до коміра. *Пишне жабо. Мереживне жабо. Блузка із жабо.*
- ЖАДЕЙТ, у, ч. Мінерал із групи піроксенів; зелений або зелено-сірий, використовується для виготовлення декоративних матеріалів.
- Жадейтовий, а, е.
- ЖАКАРДОВИЙ, а, е, *текст.* 1. Який використовується для виготовлення тканини з дуже складним малюнком. *Жакардова техніка.* 2. Вигот. за допомогою спеціальної машини; орнаментований. *Жакардова тканина. Жакардові рукавички.*
- ЖАКЕТ, а, ч. 1. Короткий жіночий одяг, який носять поверх блузки або плаття. *Хутряний жакет.* 2. рідко. Піджак.
- Жакетка, и, жс., *розм.* *Вовняна жакетка.*
- Жакётний, а, е. *Жакетний крій. Жакетна тканина.*
- ЖАКБ, *невідм., ч.* Невеликий папуга, що живе в лісах Екваторіальної Африки, здатний імітувати людську мову.
- ЖАКБЬ, *невідм., ч.* Стиль меблів із червоного дерева, для якого характерне оздоблення з бронзи або латуні. *Меблі в стилі жакоб.*
- ЖАКУВАТИ, ую, усш, *заст.* Грабувати.
- Жакування, я, с.
- ЖАЛБН, а, ч. Увіткнута в землю віха, яка вказує напрям при землемірних роботах або під час нівелювання місцевості.
- ЖАЛЮЗІ, *невідм., с. і мн.* 1. Складені з вузьких дощечок або металевих пластинок віконниці або штори для регулювання світла і повітряного потоку в приміщенні. *Модні жалюзі. Пластикові жалюзі. Закрити (відкрити) жалюзі. Встановити жалюзі.* 2. *спец.* Пристрій у вигляді вентиляційних ґрат (решіток) із нерухомими або обертовими перами для регулювання повітряного потоку.
- Жалюзійний, а, е. *Жалюзійні решітки. Жалюзійні ковпаки. Жалюзійна майстерня.*
- ЖАМАТУН, а, ч. Притвор храму — усипальня, місце для молитви, звичайно зала, перекрита склепінням на арках у вірменській середньовічній архітектурі.
- ЖАНР, у, ч. 1. Вид творів у галузі яко-небудь мистецтва, який характеризується певними сюжетними та стилістичними ознаками. *Комедійний жанр. Жанр народної думи. Жанр детективу.* 2. Живопис на побутові теми; картина побутового сюжету. *Побутовий жанр.* 3. Спосіб щонебудь робити; сукупність прийомів; стиль, манера, притаманні певній людині.
- Жанрист, а, ч. Художник, що створює картини на побутові теми.
- Жанристка, и, жс.
- Жанровий, а, е. *Жанрова різноманітність. Жанровий живопис. Жанрові сцени.*
- Жанровість, вості, жс. *Жанровість твору.*
- ЖАНТИЛЬНИЙ, а, е, *розм., заст.* Манірний, кокетний. *Жантильна людина.*
- ЖАРГИН, у, ч. Мова якоїсь соціальної або професійної групи, що відрізняється від загальнонародної наявністю специфічних слів і висловів. *Студентський жаргон. Кримінальний жаргон. Злодійський жаргон. Школярський жаргон. Жаргон акторів.*
- Жаргонізм, у, ч. *Вживати жаргонізми.*
- Жаргонний, а, е. *Жаргонні вислови. Жаргонна лексика.*
- ЖАРДИНЬЄРКА, и, жс. Підставка, етажерка для кімнатних чи балконних квітів. *Різьблена жардиньєрка. Старовинна жардиньєрка.*
- ЖАСМИН, у, ч. Кущ із запашними білими квітками, який вирощують у садах та парках, а також квіти цього куща. *Кущ жасмину. Букет жасмину.*
- Жасминовий, а, е. *Жасминовий цвіт. Жасминовий запах.*
- ЖЕЛАТИН, у, ч., ЖЕЛАТИНА, и, жс. Білкова речовина, яку отримують шляхом виварювання у воді костей, хрящів, риб'ячої луски; в розчиненому вигляді переходить у драглистий стан; використовується в техніці, кулінарії, фармацевтичній промис-

ловості тощо. *Розчинний желатин. Харчовий желатин. Згущення желатином.*

Желатинізація, і, ж. Згущування речовини, маси, соку і т. ін. до консистенції желе шляхом додавання певної кількості желатину. *Желатинізація джему.*

Желатинізований, а, е. *Желатинізована фруктовa маса.*

Желатинізувати, ую, уєш. *Желатинізувати сироп.*

Желатйнный, Желатйновый, а, е. *Желатинове виробництво. Желатинова маса. Желатинові пакетики. Желатинний папір.*

Желатинування, я, с. *Желатинування соку.*

ЖЕЛЕ, невідм., с. Драглиста їжа, вигот. із желатину та фруктово-ягідних соків, вина, молока і т. ін. *Фруктове желе. Молочне желе. Виготовлення желе. Желе на десерт.*

Желейний, а, е. 1. Прикм. до желе. *Желейний мармелад.* 2. Признач. для виготовлення желе. *Желейний порошок. Желейний розчин.*

ЖЕЛІЙКА, и, ж., гiрн. Прилад, яким викачують рідину, пісок і т. ін. із свердловин при бурінні.

Желонковий, а, е. *Желонкова техніка видобування нафти.*

Желонник, а, ч. Робітник, який працює біля желонки. *Досвідчений желонник.*

Желонниця, і, ж.

ЖЕН-ПРЕМ'ІР, а, ч., заст. Актор, який виконує ролі перших коханців. *Амплуа жен-прем'єра.*

ЖЕНЬШЕНЬ, ю, ч. Багаторічна далекосхідна трав'яниста рослина родини аралієвих, корінь якої використовується як важливий лікувальний засіб. *Корінь женьшеню. Ліки з женьшеню.*

Женьшеневий, а, е. *Женьшенева настоянка.*

ЖЕБДА, и, ж., геол. Округле або овальне скупчення одного чи декількох мінералів, що утворилося внаслідок заповнення порожнин у гірських породах.

ЖЕРДІЛЯ, і, ж. 1. Різновид абрикосів із дрібними плодами, що виростають

Ж

жёрп — жоржина

- безпосередньо з насіння. *Пагони жерделі*. 2. Плід цієї рослини. *Спіла жерделя*.
- ЖЁРЕП, а, ч. 1. Гірська сосна з чорною корою і неколючими короткими листками. *Сосна жереп*. 2. Хвойний куш або дерево родини кипарисових з м'ясистими, подібними до ягід шишками, що використовуються в промисловості; ялівець. *Колючий жереп*.
- Жерепняк, у, ч. *Роль жерепняків в утворенні ґрунтового покриву*.
- Жереповий, а, е. *Жерепові насадження*.
- ЖЕСТ, у, ч. 1. Рух тіла чи рук, який супроводжує людську мову або замінює її. *Рішучий жест*. *Мова жестів*. 2. перен. Учинок чи взагалі поведінка людини, зумовлена певними намірами. *Благородний жест*. *Біржові жести*.
- Жестикулювання, я, с. *Жестикулювання рукою*.
- Жестикулювати, юю, юєш. *Захоплено жестикулювати*.
- Жестикуляційний, а, е.
- Жестикуляція, ї, жс. Жести для підсилення виразності мови або для вираження чого-небудь. *Виразна жестикуляція*. *Зловживати жестикуляцією*.
- ЖЕСТИ, ів, мн. Французький героїчний епос, цикли поем на історичні сюжети, створювані на межі XI— XII ст., найкращим зразком яких є «Пісня про Роланда».
- ЖЕТЁ, невідм., с. Термін у класичному танці, що означає рух із викиданням ноги.
- ЖЕТБІІ, а, ч. 1. Значок, який видається для відзначення якоїсь перемоги чи на підтвердження належності до якогонебудь товариства, корпорації, професії і т. ін. *Срібний жетон*. *Поліцейський жетон*. 2. Умовний значок, найчастіше у вигляді металевого кружка чи квадрата, що дає право на що-небудь або замінює монету певного номіналу. *Пластмасовий жетон*. *Жетон нового зразка*. *Жетон із номером гравця*. *Жетон для проїзду в метро*.
- Жетонний, Жетоновий, а, е. *Жетонний проїзд*.
- ЖИГА, ДЖИГА, и, жс. 1. Середньовічний смичковий музичний інструмент. 2. Швидкий динамічний старовинний англійський народний танок кельтського походження. *Танцювати джигу*.
- ЖИГОЛО, невідм., с. Молодий чоловік, який заробляє на життя інтимними послугами літнім заможним жінкам.
- ЖИКЛЁР, а, ч., техн. Калібрований отвір у деталі, що дозує витрати рідини або газу. *Жиклер карбюратора*.
- ЖИЛЁТ, а, ч. 1. Чоловічий одяг без коміра та рукавів, який одягають під піджак чи інший верхній одяг. *Святковий жилет*. *Жилет від костюма*. *Носити жилет*. 2. Жіночий одяг без рукавів, який одягають на блузку або сукню. *Вовняний жилет*. *Гаптований жилет*.
- Жилетка, и, жс. *Жилетка із срібними гудзиками*. *Кишення жилетки*.
- Жилетний, а, е. *Жилетний крій*.
- Жилетник, а, ч. Той, хто шие, виготовляє жилети. *Кравець-жилетник*.
- ЖИРАНДОЛЬ, і, жс. Великий фігурний свічник для декількох свічок. *Кришталеві жирандоли*. 2. Фонтан із кількома струменями.
- Жирандольний, а, е. *Жирандольні свічки*.
- ЖИРАФ, а, ч., ЖИРАФА, и, жс. Африканська плямиста жуйна тварина ряду парнокопитих із коротким тулубом на високих і тонких ногах та дуже довгою шиєю, яка закінчується невеликою головою.
- Жирафовий, Жираф'ячий, а, е.
- ЖИРО, невідм., с., фін. Письмове свідчення на зворотній стороні векселя чи чека, яким підтверджується перенесення права власності на іншу особу.
- Жирант, а, ч. Особа, яка робить на векселі, чеку, іншому цінному папері передатний напис.
- Жират, а, ч. Особа, на ім'я якої переказують вексель, чек.
- Жирувати, ую, уєш. Переказувати вексель на іншу особу шляхом передавального запису.
- ЖИРОБАНК, у, ч., фін. Банк, що здійснює безготівкові розрахунки між своїми клієнтами.
- ЖИРББУС, а, ч. Те саме, що гіробус.
- ЖИРОКОМПАС, а, ч. Те саме, що гірокомпас.
- ЖИРОКБНТО, невідм., с. Особливий вид поточного рахунку, що відкривається для розрахунків із третіми особами, які мають поточні рахунки в тому самому банку.
- ЖИРБНДА, и, жс. 1. Політична партія часів Великої французької революції кінця XVIII ст., що була виразником інтересів торговельно-промислової буржуазії і в 1793 році, після встановлення диктатури якобінців, перейшла на бік опозиції. 2. перен. Партія, що схиляється до угоди з опозицією.
- Жирондист, а, ч.
- Жирондистський, а, е.
- ЖИРОСКБП, а, ч. Те саме, що гіроскоп.
- ЖИРОЧЁК, а, ч. Чек, який містить наказ чекодавця банкові про перерахування з його (чекодавця) жироскопу певної суми грошей.
- ЖИРНІІ, невідм., ч. У Казахстані — виконавці творів традиційного фольклору в супроводі домбри або гармоні.
- ЖОВНІР, а, ч. 1. Солдат польської армії. *Польський жовнір*. 2. Назва солдата в середньовічній Україні.
- Жовнірство, а, с. *Королівське жовнірство*.
- Жовнірський, а, е. *Жовнірське життя*. *Жовнірські пісні*.
- ЖОКЁІ, я, ч. 1. Професійний наїзник на кінних перегонах. *Досвідчений жокей*. *Англійські жокеї*. 2. Той, хто доглядає і дресує коней-скакунів. *Послуги жокея*.
- Жокейка, и, жс. 1. Жін. до жокея. 2. Особливого крою головний убір, який носять жокеї. *Синя жокейка*.
- Жокей-клуб, у, ч. *Стати членом жокей-клубу*.
- Жокейський, а, е. *Жокейська шапочка*. *Жокейський костюм*.
- ЖОНГЛЮВАТИ, юю, юєш. і. Майстерно підкидати і ловити один або одночасно декілька предметів. *Жонглювати кульками*. *Жонглювати обома руками*. 2. перен. Вправно, але й безвідповідально використовувати при висловлюванні певні поняття, слова і т. ін. *Жонглювати словами*.
- Жонглер, а, ч. 1. Артист цирку, який спритно підкидає і ловить на льоту кілька предметів водночас. *Спритний жонглер*. *Виступ жонглерів*. 2. перен. Людина, яка вправно, але не зовсім чесно користується фактами у супереччі.
- Жонглерка, и, жс. *Юна жонглерка*.
- Жонглерство, а, с., розм.
- Жонглерський, а, е. *Жонглерська вправність*. *Жонглерський реквізит*. *Жонглерська майстерність*.
- Жонглювання, я, с. *Займатися жонглюванням*.
- ЖОНКІЛЬ, і, жс. Різновид нарцисів із дрібними запашними квітами. *Букет жонкілі*.
- ЖОРЖЕТ, у, ч. Щільна прозора шовкова, бавовняна або вовняна тканина з прямих, туго скрученої в різних напрямках, із матовою, ледь зморшкуватою поверхнею. *Блузка із жоржету*.
- ЖОРЖИНА, и, жс. 1. Трав'яниста декоративна рослина родини складноцвітих, яка цвіте великими різнобарвними квітками і розмножується вегетативним способом. *Куц жоржин*. *Вирощувати жоржини*. 2. Квітка

цієї рослини. Білі жоржини. Букет жоржин.

ЖОСТІР, теру, ч. Невелике дерево або кущ, що росте на узліссях, схилах гір, із еліптичними листками та жовтуватозеленими квітками, дає чорні плоди; використовується в медицині як проносне. *Густий жостір. Ягоди жостеру. Лікувальні властивості жостеру.*

Жостеровий, а, е. *Жостерові плоди.*

ЖУІР, а, ч. Людина, яка прагне в житті тільки насолоди; гульвіса. *Поведінка жуїра. Життя справжнього жуїра.*

Жуїрувати, ую, уеш. Вести безтурботне життя, насолоджуватися чимсь. *Жуїрувати життям.*

ЖУЛЬЄН, у, ч. Гаряча страва із грибів, запечених у сметані або в майонезі, іноді з м'ясом птиці, яку подають у невеличких металевих каструльках із довгою ручкою. *Гарячі жульєни. Замовити жульєни. Жульєн із куркою.*

Жульєнний, а, е. *Жульєнний смак.*

ЖУПА, и, ж. 1. У південних та західних слов'ян — територіальне об'єднання родових громад. 2. Адміністративно-територіальна одиниця у феодальних державах південних слов'ян та в Угорщині. 3. Деякі історичні області у Боснії, Сербії та Хорватії. *Велика Жупа. Мала Жупа.* 4. Соляна копальня або солеварня.

ЖУРІ, невідм., с. 1. У деяких країнах (Велика Британія, США, Франція) — колегія присяжних засідателів у суді. 2. Група компетентних фахівців, призначених чи обраних для розподілу місць, присудження премій, вручення нагород тощо на конкурсах, виставках, спортивних змаганнях і т. ін. *Кваліфіковане журі. Члени жури. Рішення жури.*

ЖУРНАЛ, у, ч. 1. Періодичне (щотижневє, щомісячне, щоквартальне і т. ін.) друковане видання найрізноманітнішої тематики, зазвичай багато ілюстроване, зброшуроване у вигляді книжки. *Гумористичний журнал. Політичний журнал. Журнал для дітей. Редакція журналу.*

2. Книга чи зошит для систематичних записів про що-небудь, обліку чого-небудь. *Класний журнал. Корабельний журнал. Касовий журнал. Журнал-ордер.*

Журнальний, а, е. *Журнальна стаття. Журнальна фотографія. Журнальний формат. Журнальні записи.*

ЖУРНАЛІСТИКА, и, ж. \збірн. Періодичні видання. *Українська журналістика.* 2. Літературно-публіцистична діяльність у журналах, газетах, на радіо і т. ін.; професія

жостір — журналістський

журналіста. *Інститут журналістики. Курси журналістики. Займатися журналістикою.*

Журналіст, а, ч. Професійний літературний працівник газет, журналів, радіо та інших органів інформації. *Фах журналіста. Журналіст обласної газети.*

Журналістка, и, ж. *Відома журналістка.*

Журналістський, а, е. *Журналістська робота. Журналістська практика. Журналістське посвідчення.*

- ...ЗАВР. Друга частина назв викопних рептилій або помилково зарахованих до них амфібій.
- ЗАК'ГІТ, а, ч. Встановлений шариатом податок на майно та прибуток, що вважається одним з обов'язків кожного мусульманина.
- ЗАЛ, у, ч., ЗАЛА, и, ж. 1. Вітальня, приймальня — велика кімната в квартирі, де приймають гостей. *Меблі для залу. Посадити гостей у залі.*
2. Велике приміщення для нарад, зборів, концертів тощо. *Концертний зал. Увійти в зал. Зайняти свої місця у залі.*
- ЗАЛЬБАНД, а, ч. Бокові поверхні жили, що відокремлюють її від гірських порід, у яких вона міститься.
- ЗАМША, и, ж. М'яка шкіра з оксамитовою поверхнею; виробляють жировим дубленням зі шкіри оленя, лося, вівці або молочного теляти великої рогатої худоби. *Якісна замша. Натуральна замша. Пальто із замші.*
- Замшевий, а, е. *Замшева куртка. Замшеві рукавички. Замшева сумка.*
- ЗАНДРИ, ів, мн. Хвилясті рівнини, утворені піщаними відкладами, гравієм, галькою.
- ЗАРИН, у, ч. Отруйна речовина нервово-паралітичної дії. *Властивості зарину.*
- Зариновий, а, е.
- ЗАУРОЛБФ, а, ч. Двоногий трав'яний динозавр крейдяного періоду.
- ЗАУРОПОД, а, ч. Чотириногий трав'яний динозавр юрського та крейдяного періодів.
- ЗЕББІД, а, ч. Гібрид зебу і великої рогатої худоби.
- ЗЕБРА, и, ж. 1. Непарнокопита тварина родини конячих із характерним забарвленням (чорні смуги на світлому фоні) тіла. *Велика зебра. Самець зебри.* 2. Позначений смугами пішохідний перехід на проїжджій частині дороги. *Перейти дорогу по зебрі.*
- Зебровий, а, е.
- ЗЕБРІЙД, а, ч. Гібрид коня (або віслюка) і зебри.
- ЗЕБУ *невідм.*, ч. Один із підвидів свійського бика — велика рогата худоба із м'язово-жировим горбом на холці.
- ЗЕВГМА, и, ж. Стилістична фігура, яка виникає при об'єднанні однорідних членів речення (здебільшого підметів) одним дієслівним присудком, який відноситься тільки до одного з цих членів.
- ЗЕДИЛІЯ, і, ж. Спеціальне сидіння, обладнане біля південної стіни католицьких церков для священників, дияконів та субдияконів.
- ЗЕЙГЕРУВАННЯ, я, с. У кольоровій металургії — процес розділення твердого сплаву на складники, який ґрунтується на різниці температур плавлення цих частин.
- Зейгерований, а, е. *Зейгерований сплав.*
- ЗЕЛЬЦ, у, ч. Ковбасний виріб, для виготовлення якого використовують свинину або яловичину, язик, печінку та інші субпродукти. *Домашній зельц. Зельц із овочами. Бутерброд із зельцом.*
- ЗЕНЗУБЕЛЬ, я, ч. Столярний інструмент, рубанок для стругання фасонних поверхонь.
- ЗЕНІТ, у, ч. 1. *астр.* Точка небесної сфери, що знаходиться строго вертикально над головою спостерігача. *Сонце в зеніті.* 2. *перен.* Найвища точка; найвищий ступінь розвитку; розквіт. *Зеніт кар'єри. Бути в зеніті слави.*
- Зенітний, а, е. *Зенітна відстань.*
- ЗЕНКЕР, а, ч. Металорізний інструмент із багатьма лезами для чистого оброблення, розширювання отворів після свердління, штампування та ін.
- ЗЕРО, *невідм.*, с. 1. Нуль. 2. *перен.* Ніщо; величина, близька до нуля. *Повне zero. Zero успіху.*
- ЗЕФІР, а, ч. 1. У давньогрецькій міфології — бог теплого західного вітру.
2. *поет.* Легкий, свіжий, приємний вітерець. *Нічний зефір. Подих зефіру.*
3. Рід тонкої білизняної бавовняної тканини. *Сорочка із зефіру.* 4. Сорт легкої фруктової пастили; кондитерський виріб із збитого фруктово-ягідного пюре з цукром та яечним білком. *Біло-рожевий зефір. Свіжий зефір. Зефір у шоколаді.*
- Зефірний, а, е. *Зефірний подув вітру.*

Зефірний дотик.

Зефіровий, а, е. *Зефірова сорочка.*

ЗИГЗАГ, а, ч. Ламана, з гострими поворотами лінія, схожа на букву Z. *Зигзаг блискавки. Накреслити зигзаг. 2. перен.* Звивистий, несподіваний напрямок розвитку чого-небудь; непередбачуваний хід. *Розумові зигзаги. Політичні зигзаги.*

Зигзагом, Зигзагами, *невідм.* *Шов зигзагом. Рухатися зигзагами.*

ЗИГ-МАШІНА, и, ж. Роликова машина для згинання тонколистового металу, утворення в ньому виступів та заглибин.

ЗИГОГАМІЯ, і, ж. У деяких нижчих рослин (грибів зигоміцетів та зелених водоростей кон'югат) — тип статевого процесу, при якому відбувається злиття двох однакових за зовнішнім виглядом статевих клітин.

ЗИГОКАКТУС, а, ч. Рослина із плоскими пагонами та несиметричними кармінно-червоними квітками, яку зараховують до кактусів.

ЗИГОМІЦЕТИ, ів, *мн.* Підклас нижчих грибів.

ЗИГОМОРФНА квіткa — квітка, через яку умовно можна провести лише одну площину симетрії; характерна для родин бобових, губоцвітих та ін.

ЗИГОСПОРА, и, ж. У деяких водоростей та грибів — спора, яка утворюється внаслідок злиття двох зовнішньо однакових статевих клітин.

ЗИГІТА, и, ж. Клітина, яка утворюється внаслідок злиття двох статевих (чоловічої, жіночої) клітин рослинних або тваринних організмів.

ЗИКУРАТ, у, *н.* У Стародавній Месопотамії — сакральна монументальна споруда у вигляді багатоярусної вежі, що звужується доверху й увінчується храмом.

ЗИМАЗА, и, ж. Сукупність ферментів спиртового бродіння, що виділяються дріжджами; зумовлює розпад вуглеводів на спирт і вуглекислоту, сприяє перетворенню цукру на спирт.

ЗИМОЛОГІЯ, і, ж. Розділ хімії, що вивчає процеси бродіння органічних речовин.

ЗИМОЛОГІЧНИЙ — ЗООПАТБЛОГ

Зимологічний, а, е.

ЗИНДЖАНТРОП, а, ч. Викопа людиноподібна мавпа, близька до австралопітека і парантропа, рештки якої знайдено в Східній Африці.

ЗОДІАК, у, ч., астр. Смуга неба, або 12 сузір'їв, на тлі яких відбувається видимий річний рух Сонця. *Знаки зодіаку.*

Зодіакальний, а, с. *Зодіакальне сузір'я. Зодіакальний вплив. Зодіакальний знак. Зодіакальне світло.*

...ЗОЙ. Друга частина складних слів, що вказує на зв'язок з поняттям «життя».

ЗОЛЬ, я, ч. Дисперсна система з рідким дисперсійним середовищем.

ЗОМАН, а, ч. Отруйна речовина нервово-паралітичної дії — безбарвна рідина, яка добре розчиняється в органічних розчинниках. *Властивості зомана.*

ЗІМБИ, невідм., ч. 1. В африканській міфології — покійник, який виконує волю того, хто викликав його дух. 2. *перен.* Безвольна людина, яка бездумно виконує накази, беззастережно підпорядковується волі інших; той, хто діє під впливом чужої, як правило злої, волі. *Стан зомбі. Перетворити когось на зомбі. Солдат-зомбі.*

Зомбізація, і, ж., рідко. *Процес зомбізації. Зомбізація війська.*

Зомбований, а, е. *Зомбована людина.*

Зомбування, я, с. Запрограмування індивіда на беззастережне виконання якогось наказу, команди, вплив на його психіку. *Зомбування солдатів. Можливості зомбування.*

Зомбувати, ую, усш. Підпорядковувати кого-небудь своїй волі; робити з людини зомбі. *Зомбувати людей.*

ЗОНА, и, ж. 1. *геогр.* Пояс або смуга земної кулі з характерними саме для цієї території загальними рисами природи. *Екваторіальна зона. Зона лісостепу. Зона вічної мерзлоти.* 2. Простір, район, територія, що має певні притаманні їй ознаки. *Прикордонна зона. Заборонена зона. Демілітаризована зона. Без'ядерна зона. Валютна зона. Офіорна зона. Вільна економічна зона. Фізико-географічна (природна) зона. Енергетична зона. Охоронна зона. Приміська зона. Зона впливу.* 3. *муз.* Певний проміжок близько розміщених частот, у межах якого зміна частоти не змінює якості звуку. 4. У кристалографії — сукупність граней кристала, що перетинаються в паралельних ребрах. 5. *перен., розм.* Табір або колонія як місце позбавлення волі. *Потрапити в зону. Вийти із зони.*

Зональний, а, е. 1. Який стосується зони, характерний для певної зони.

Зональний поділ. Зональна рослинність (тваринність). Зональні особливості. 2. Який відбувається на певних територіях, зонах. *Зональні змагання. Зональні зустрічі. Зональні виставки.*

Зональність, ності, ж. *Зональність ґрунтів.*

Зонний, а, е. *Зонний тариф. Зонний квиток.*

ЗОНІ, у, ч. Злободенна сатирична пісенька, яку виконують у сучасних німецьких, американських, англійських комічних операх, музичних виставах, оглядах тощо.

ЗОНШПІЛЬ, ю, ч. Драматично-музичний твір, часто комедійний, що містить розмовні та музичні партії (вокальні, сольні, колективні та інструментальні).

ЗОНД, а, ч. 1. Медичний інструмент для дослідження або лікування порожнистих органів, ран, уведення лікарських препаратів чи їжі. *Шлунковий зонд. Хірургічний зонд.* 2. Повітряна куля із самописним приладом для реєстрації метеорологічних даних верхніх шарів атмосфери. 3. Металевий стрижень — шуп. *Ґрунтовий зонд.* 4. Металевий електрод для визначення електричного потенціалу в певній системі. 5. Прилад для вимірювання у свердловині електропровідності гірських порід. 6. Суднова апаратура для контролю параметрів риболовного трала, наведення його на косяки риби. 7. Прилад для вимірювання звукового тиску в заданій точці звукового поля.

Зондаж, у, ч. *Зондаж рани. Зондаж ґрунту.*

Зондований, а, е. *Зондована рана.*

Зондувальних, а, ч. Той, хто здійснює зондування.

Зондування, я, с. *Зондування рани. Зондування атмосфери. Зондування ґрунту.*

Зондувати, ую, усш. 1. Досліджувати за допомогою зонда. *Зондувати ґрунт.* 2. *перен.* Обережно з'ясувати щось (часто попередньо). *Зондувати обставини.*

ЗІНІНГ, у, ч. Спосіб організації землекористування на основі встановлених правил, умов, норм, стандартів щодо використання та забудови земельних ділянок.

ЗОО... Перша частина складних слів, яка вказує на причетність, належність до тварин, тваринного світу.

ЗООБАЗА, и, ж. Спеціальна установа

для утримання, розведення, постачання тварин. *Експерсія на зообазу.*

ЗООБЕНТОС, у, ч. Сукупність тварин, які населяють дно морських і прісних водойм. *Зообентос Чорного моря.*

Зообентальний, а, е. *Зообентальні особливості.*

ЗООВЕТЕРИНАРНИЙ, а, е. Що стос, вирощування, лікування і використання тварин. *Зооветеринарний коледж.*

ЗООГЕОГРАФІЯ, і, ж. Наука про закономірності поширення тварин на земній кулі.

Зоогеограф, а, ч.

Зоогеографічний, а, е. *Зоогеографічні спостереження. Зоогеографічний аналіз.*

ЗООГІЄНА, и, ж. Наука про охорону здоров'я тварин.

Зоогієнічний, а, е. *Зоогієнічні заходи.*

ЗООЛАТРІЯ, і, ж. Сукупність обрядів і вірувань, пов'язаних із релігійним вшануванням тварин; часто зустрічалася в давніх релігіях й у первіснообщинних народів; анімалізм.

ЗООЛОГІЯ, і, ж. Комплексна біологічна наука про тварин. *Вивчення зоології.*

Зоолог, а, ч.

Зоологічний, а, е. 1. Що стос, зоології. *Зоологічний музей. Зоологічний парк.*

2. *перен.* Дуже грубий, жорстокий, зв'язчий. *Зоологічна ненависть.*

ЗООМАГАЗИН, у, ч. Зоологічний магазин; крамниця, у якій продають дрібних тварин для домашнього утримання, а також відповідний інвентар і корм. *Асортимент зоомагазину. Зайти в зоомагазин.*

ЗООМАСА, и, ж. Зоологічна маса.

ЗООМОРФІЗМ, у, ч. Наділення рисами тварин образів реальних або уявних об'єктів.

Зооморфний, а, е.

ЗООНОЗИ, нбз, *мн.* Інфекційні або паразитичні хвороби тварин (напр., сказ, сап, лептоспірози), якими можуть захворіти й люди при контакті з ураженими тваринами.

Зоонбзний, а, е. *Зоонбзні захворювання.*

ЗООПАЛЕОНТОЛОГІЯ, і, ж. Наука про вимерлих тварин. *Праці із зоопалеонтології.*

Зоопалеонтблог, а, ч.

Зоопалеонтологія ний, а, е. *Зоопалеонтологічні дослідження.*

ЗООПАРК, у, ч. Зоологічний парк; науково-просвітній заклад, що експонує тварин із різних географічних регіонів. *Міський зоопарк. Пересувний зоопарк. Експерсія в зоопарк.*

ЗООПАТОЛОГІЯ, і, ж. Наука про патологічні явища, процеси і зміни, які відбуваються в організмах тварин.

Зоопатблог, а, ч.

З

Зоопатологічний, а, е.
ЗООПСИХОЛІГІЯ, і, жс. Галузь психології, що вивчає психіку і поведінку тварин.
Зоопсихолог, а, ч.
Зоопсихологічний, а, е.
ЗООСПБРИ, пор, ми. (одн. зооспора, и, жс). Орган безстатевого розмноження водоростей, нижчих грибів та деяких ін. нижчих організмів; рухлива клітина, яка пересувається у воді за допомогою джгутиків або війок.
ЗООТЕРАШІЯ, і, жс. Використання домашніх тварин для лікування психічних розладів, фізичних вад, інфарктів, пом'якшення стресів, вгамування неспокою тощо.
Зоотерапéвт, а, ч.
Зоотерапевтичний, а, е.
ЗООТЕХНІКА, и, жс., ЗООТЕХНІЯ, і, жс. Наука про розведення, годування, догляд, утримання та використання сільськогосподарських тварин.
Зоотехнік, а, ч.
Зоотехнічний, а, е. Зоотехнічна наука. Зоотехнічний мінімум.
ЗООТОМІЯ, і, жс. Наука про будову організму тварин, його органів та систем.
Зоотомічний, а, е.
ЗООФАГИ, ів, мн. (одн. зоофаг, у, ч). Тварини, які харчуються тільки іншими тваринами.
ЗООФЕРМА, и, жс. Тваринницька ферма. Приватна зооферма. Працювати на зоофермі.
ЗООФЛІЯ, і, жс., мед. 1. Перехресне запилення рослин за допомогою тварин (комах, птахів). 2. Статеве збочення, що виявляється в задоволенні людиною своїх сексуальних потреб із тваринами.
Зоофіл, а, ч.
Зоофілічний, а, е.
Зоофілка, и, жс., розм.
ЗООФОБІЯ, і, жс. Страх перед тваринами.
ЗООХЛОРЕЇЛИ, ів, мн. Збірна назва мікроскопічних одноклітинних зелених водоростей, які живуть у симбіозі з деякими нижчими тваринами (інфузоріями, гідрами, губками та ін.).
ЗООХОРІЯ, і, жс. Поширення плодів і насіння рослин тваринами.
Зоохори, ів, мн.
ЗООЦЕНБЗ, у, ч. Сукупність тварин, які спільно заселяють певний ареал за певних умов.
ЗООЦИДИ, ів, перев. у мн. Високотруйні хімічні препарати і групи пестицидів, що використовуються переважно для боротьби з гризунами.
ЗООАСТРИЗМ, у, ч. Релігія давніх

зоопатологічний — зюйд-вёстовий

народів Центральної Азії, Азербайджану, Ірану та інших країн Близького і Середнього Сходу, назва якої походить від імені пророка Зороастра і для якої показовим є уявлення про боротьбу добра і зла як двох начал; особливе вшанування вогню, заборона ховати покійників тощо. *Основи зороастризму.*
Зороастрійський, а, е. *Зороастрійська релігія.*
ЗУМЕР, а, ч. 1. Електричний прилад для подавання звукових сигналів, а також звуковий сигнал, який подає цей прилад. *Телефонний зумер. Почути зумер.*
ЗУМПФ, а, ч., спец. Яма на дні шахти для стікання води.
ЗУРНА, й, жс. Східний народний музичний інструмент на зразок очеретяної сопілки.
...ЗУХ. Поширене закінчення в назвах викопних крокодилів, а також крокодилоподібних рептилій чи амфібій.
ЗЮЙД, а, ч. 1. спец. Південь; південний напрямок. 2. мор., метеор. Південний вітер.
Зюйдовий, а, е. *Зюйдовий вітер.*
ЗЮЙД-ВЕСТ, а, ч. 1. спец. Південний захід; південно-західний напрямок. *Курс — зюйд-вест.* 2. мор., метеор. Південно-західний вітер.
Зюйдвестка, и, жс., розм. 1. Широкий непромокальний плащ із каптуром. 2. Капелюх із клейонки.
Зюйд-вёстовий, а, е.

I

- ІБІС**, а, ч. Схожий на невелику чаплю птах із довгими ногами й загнутим дзьобом; поширений у болотистих місцевостях тропічного та помірною поясів; у стародавніх єгиптян уважався священним, оскільки винищував змії.
- Ібісовий**, а, е. *Ібісове гніздо*.
- ІБН**, част. Частка, що ставиться в призивах для позначення батьківського або родового імені в народів, які перебувають під впливом арабської мови і культури.
- ІВРИТ**, у, ч. Сучасна державна мова Ізраїлю, оновлений варіант давньої єврейської мови, якою написані книги Старого Завіту та інші зразки стародавньої єврейської літератури. *Переклад з іврит. Переклад на іврит. Підручник іврит. Говорити (писати, читати) на івриті. Курси іврит.*
- Івритський**, а, е. *Івритська культура*.
- ІГЛУ** невідм., с. Куполоподібне житло канадських ескімосів, складене зі снігових плит.
- ІГНІПУНКТУРА**, и, ж. Метод китайської народної медицини — припікання шкіри в певних точках тліючими паличками із сухого полину тощо.
- ІГНІТРБН**, а, ч., фіз. Іонний прилад (ртутний вентиль), який має односторонню провідність; застосовується як потужний випрямляч змінного струму.
- ІГНОРУВАТИ**, ую, уеш. Навмисно не помічати кого-, чого-небудь, не брати до уваги чого-небудь, не звертати уваги на когось, щось; легковажити, нехтувати чимсь. *Ігнорувати громадську думку. Ігнорувати сусіда. Ігнорувати попередження. Ігнорувати факти.*
- Ігнорований**, а, е.
- Ігнорування**, я, с. *Повне ігнорування*.
- ІГРЕК**, а, ч. 1. Назва передостанньої літери (у) латинського алфавіту. 2. *мат.* Невідома або залежна змінна величина, розрахована цією літерою. 3. Умовне позначення невідомої особи або особи, яку не бажано називати. *Містер ігрек.*
- ІГУАНА**, и, ж. Велика довгохвоста деревна ящірка, поширена головним чином у Центральній та Південній Америці; живе в лісах, пустелях і в горах.
- ІГУАНОДБИТ**, а, ч. Вимерлий великий двоногий рослинодний плазун ряду птахотазих із зубами, що формою схожі на зуби ігуани; жили в першій половині крейдяного періоду в Західній Європі, Північній Африці і Центральній Азії.
- ІГУМЕН**, а, ч. У православній та греко-католицькій церквах — настоятель чоловічого монастиря, який здійснює керівництво всіма сферами його діяльності. *Ігумен монастиря.*
- Ігуменство**, а, с. *Благословити на ігуменство.*
- Ігуменський**, а, е. *Ігуменський сан.*
- Ігуменя**, і, ж.
- ІДАЛЬГО**, невідм., ч. Те саме, що гідальго.
- ІДЕАЛ**, у, ч. 1. Найвища мета, до якої прагнуть люди і яка керує їхньою діяльністю тощо. *Релігійний ідеал. Ідеали волі.* 2. Взірець досконалості, втілення найкращих рис, якостей тощо. *Ідеал жінки. Ідеал офіцера. Ідеал краси.*
- Ідеалізація**, ї, ж. 1. Уявлення про когось чи щось як про значно краще, ніж воно є насправді; прикрашення дійсності; приписування комусь, чомусь ідеальних властивостей тощо. *Ідеалізація інтелігенції. Ідеалізація минулого.* 2. Мислене конструювання понять про об'єкти, процеси і явища, що не існують і не здійснені, але для яких є прообрази в реальному світі.
- Ідеалізатор**, а, ч. Той, хто ідеалізує кого-, що-небудь. *Ідеалізатор минулини.*
- Ідеалізований**, а, е. *Ідеалізований образ. Ідеалізована біографія.*
- Ідеалізовано**. *Змалювати героя повісті ідеалізовано.*
- Ідеалізувати**, ую, уеш. Уявляти, зображувати, змальовувати щось кращим, досконалішим, ніж воно є насправді. *Ідеалізувати сільське життя.*
- Ідеальний**, а, е. І. Який існує в свідомості, уяві; абстрактний, уявний; протилежне — дійсний. *Ідеальний світ.* 2. Який відповідає ідеалу (у 2 знач.); вимірний, неземний. *Ідеальний чоловік. Ідеальне кохання.* 3. Досконалий, відмінний, чудовий. *Ідеальна врода. Ідеальна дисциплінованість. Ідеальні умови для роботи.* 4. *філос.* Той, що стосується ідеї, діяльності, мислення; духовний, психічний на противагу фізичному, матеріальному.
- Ідеальність**, ності, ж.
- Ідеально**. *Ідеально чисто. Ідеально кохати. Ідеально грати роль.*
- ІДЕАЛІЗМ**, у, ч. 1. Напряму у філософії, який на противагу матеріалізму вважає основою всього існуючого ідею, дух, свідомість, а не природу, буття, матерію. *Суб'єктивний ідеалізм. Об'єктивний ідеалізм.* 2. Схильність безкорисливо служити будь-якій справі, відданість високим моральним ідеалам. 3. Схильність до ідеалізації дійсності.
- Ідеаліст**, а, ч. 1. Послідовник ідеалізму (у 1 знач.). 2. Людина, яка здатна безкорисливо служити будь-якій справі, не шукає для себе ніяких переваг або вигід у чому-небудь. 3. Той, хто схильний прикрашати дійсність; мрійник.
- Ідеалістичний**, а, е. *Ідеалістичне вчення.*
- Ідеалістичність**, ності, ж. *Ідеалістичність поглядів.*
- Ідеалістично**.
- Ідеалістка**, и, ж.
- ІДЕНТИФІКАЦІЯ**, і, ж., книжн. Встановлення збігу, відповідності одного предмета, явища і т. ін. іншому предметові, явищу і т. ін.; ототожнення, уподібнення. *Національна ідентифікація. Ідентифікація підпису. Ідентифікація прізвища.*
- Ідентифікатор**, а, ч. 1. Той, хто здійснює ідентифікацію чого-небудь. *Ідентифікатор особи.* 2. Ознака, яка служить ідентифікацією для розпізнавання предмета (напр., для встановлення справжності банкноти чи цінного папера). *Ідентифікатор долара.* 3. *інформ.* Літерний ланцюжок, що використовується для іменування об'єктів програмування.
- ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ** номер - цифровий код, що присвоюється кожній особі на підставі даних про дату народження та стать особи.
- Ідентифікований**, а, е.

I

Ідентифікувати, ую, уеш, *книжн.* Встановлювати збіг, відповідність чого-небудь чому-небудь; ототожнювати. *Ідентифікувати особу. Ідентифікувати відбитки пальців. Ідентифікувати почерк.*

ІДЕНТИЧНИЙ, а, е, *книжн.* Тотожний, однаковий, який точно збігається, точно відповідає чому-небудь. *Ідентичний почерк. Ідентичний текст. Ідентичні формулювання.*

Ідентичність, ності, *ж.* Тотожність, рівнозначність предметів або понять. *Ідентичність думок. Ідентичність особи. Встановити ідентичність. Підтвердити ідентичність.*

ІДЕНТОГРАФІЯ, і, *ж.* Виготовлення негативів тушшю або олівцем, а не фотографічним способом.

Ідентографічний, а, е.

ІДЕОГРАФІЯ, і, *ж.* Спосіб письма за допомогою ідеограм (напр., китайське письмо, давня єгипетська писемність).

Ідеограма, и, *ж.* Письмовий знак, який передає, на відміну від букви, не звук, а ціле поняття (напр., ієрогліф).

Ідеографічний, а, е. *Ідеографічне письмо. Ідеографічний словник.*

ІДЕОЛОГІЯ, і, *ж.* Система філософських, політичних, правових, моральних, релігійних та мистецьких поглядів, ідей, теоретичних засад, що характеризують те або інше суспільство, клас, політичну партію, соціальну групу; кристалізуються на теоретичному рівні суспільної свідомості. *Імперська ідеологія. Релігійна ідеологія.*

Ідеолог, а, ч. *Ідеолог адміністративної реформи.*

Ідеологізація, і, *ж.* *Ідеологізація творчості.*

Ідеологізований, а, е. *Ідеологізоване суспільство. Ідеологізований світ.*

Ідеологізувати, ую, уеш.

Ідеологічний, а, е. *Ідеологічна платформа партії. Ідеологічне спрямування.*

Ідеологічно, *Ідеологічно обґрунтовувати.*

ІДЕФІКС, ІДЄЯ-ФІКС, *невідм., ж.* 1. *мед.* Одержимість людини нав'язливою, манакальною ідеєю. *Нав'язлива ідефікс.* 2. *перен.* Ідея, яка цілковито запанувала в свідомості людини, повністю підпорядкувавши її собі.

ІДЄЯ, і, *ж.* 1. *філос.* В ідеалістичній філософії — основна причина і джерело історичного розвитку. *Вічна ідея. Абсолютна ідея.* 2. Поняття, уявлення, що відбиває дійсність у свідомості людини та виражає ставлення її до навколишнього світу і є основним принципом світогляду. *Ідея єдності. Ідея добра. Ідея краси. Ідея держави.*

ідентифікувати — ідіотизм

Ідея гармонії світу. Національна ідея. 3. Основний принцип світогляду; переконання. *Панівна ідея. Ліберальна ідея. Реакційна ідея. Відданість ідеї. Боротися за ідею.* 4. Думка про що-небудь, міркування щодо чогось. *Нав'язлива ідея. Слушна ідея. Подавати ідею. Бути генератором ідей. У мене виникла ідея. Розвивати ідеї.* 5. Основна думка, що визначає зміст твору (художнього, мистецького, наукового та ін.). *Ідея художнього твору. Ідея роману. Ідея н'єси. Ідея картини. Ідея фільму.*

Ідейний, а, е. 1. Що стос. ідеї (у 2, 4 знач.), виражає її, пов'язаний з нею. *Ідейний зміст роману.* 2. Який виражає певну ідею, ідеологію (про твори мистецтва); пройнятий високими ідеями. *Ідейне мистецтво. Ідейний замисел.* 3. Відданий високим ідеалам (у 1 знач.); безкорисливий. *Ідейна людина.*

Ідейність, ності, *ж.* Відданість певній цілісній системі ідей і відповідному їй соціальному, моральному й естетичному ідеалові. *Висока ідейність. Ідейність поезії.*

Ідейно, *Ідейно спрямований твір. Ідейно мислити. Розійтися з товаришем ідейно.*

ІДИЛІЯ, і, *ж.* 1. Невеликий поетичний твір, що зображує мирне, безтурботне життя селян на лоні природи. *Жанр ідилії. Ідилії Вергілія.* 2. *перен., перев. ірон.* Про близьке до природи, мирне, безтурботно-щасливе життя. *Тиха ідилія. Справжня ідилія. Зворушлива ідилія.*

Ідглік, а, ч.

Ідилічний, а, е. 1. Що стос. ідилії (у 1 знач.); зображує мирне, безтурботне життя. *Ідилічний жанр. Ідилічний стиль. Ідилічний пейзаж. Ідилічний живопис. Ідилічна краса. Ідилічна картина.* 2. *перен., перев. ірон.* Близький до природи; мирний, безтурботний. *Ідилічне дитинство. Ідилічне життя. Ідилічні стосунки. Ідилічний настрій.*

Ідилічність, ності, *ж.* *Ідилічність мрії. Тенденції ідилічності.*

Ідилічно, *Зображати ідилічно.*

ІДИШ, *невідм., ч.* Мова частини Євреїв, що живуть у Європі, США, Південній Америці та Ізраїлі. *Говорити на ідиш. Вивчати ідиш.*

ІДІОАДАПТАЦІЯ, і, *ж., біол.* Пристосування організмів до певного вузького кола умов, які виробилися у процесі еволюції; на відміну від ароморфозу не супроводжується загальним підвищенням організації і рівня життєдіяльності (напр., захисне забарвлення у плазунів).

Ідіоадаптаційний, а, е. *Ідіоадаптаційні явища.*

ІДІОБЛАСТ, а, ч., *біол.* Рослинна клітина, яка за формою, структурою або вмістом відрізняється від інших клітин тієї самої тканини.

ІДІОЛЕКТ, у, ч., *лінгв.* Сукупність мовних особливостей індивідуума в певний період. *Основні риси ідіолекту письменника.*

ІДІОМА, и, *ж.* Притаманний тільки даній мові стійкий зворот, що виражає єдине поняття. *Словник ідіом. Вживання ідіом.*

Ідіоматика, и, *ж.* 1. Сукупність ідіом якої-небудь мови, твору. *Українська ідіоматика.* 2. Розділ мовознавства, що вивчає ідіоми. *Займатися ідіоматикою.*

Ідіоматичний, а, е. *Ідіоматичний зворот. Ідіоматичний вислів.*

ІДИОМОРФІЗМ, у, ч., *геол.* Здатність мінералів, що кристалізуються в магмі, набувати властивих їм кристалографічних обрисів.

Ідіоморфний, а, е.

ІДИОПЛАЗМА, и, *ж., фізіол.* Сукупність структурних компонентів клітини, пов'язаних зі збереженням і передачею генетичної інформації.

ІДИОСИНКРАЗІЯ, і, *ж. І.мед.* Підвищена чутливість організму окремих людей до деяких речовин або до певних смакових, нюхових чи зорових подразнень, що зумовлює захворювання шлунково-кишкового тракту, органів дихання та шкіри; виникає у людей зі спадковою підвищеною чутливістю до певних харчових продуктів чи медичних препаратів. *Ідіосинкразія до хініну.* 2. Хвороблива огида або хвороблива схильність до чого-небудь. *Ідіосинкразія до різких звуків. Ідіосинкразія до запаху.* 3. *перен.* Неприйняття кого-небудь, яких-небудь ідей, понять і т. ін. *Ідіосинкразія до всього нового.*

Ідіосинкратичний, а, е. *Ідіосинкратичний синдром. Ідіосинкратична чутливість.*

ІДИОТ, а, ч. 1. Людина із вродженою недоумкуватістю. *Клінічний ідіот.* 2. *лайл.* Дурень, недоумкувата людина, вчинки якої не завжди зрозумілі.

Ідіотизм, у, ч. 1. *мед.* Важка психічна хвороба, що характеризується порушенням нормальної розумової діяльності. *Хворіти на ідіотизм. І.розм.* Дурість, безглуздя. *Повний ідіотизм.*

Ідіотичний, а, е. *Ідіотичний вираз обличчя.*

Ідіотично, *Ідіотично всміхатися.*

Ідіотія, і, ж. Найважча форма вродженого психічного недорозвитку — олігофренії. *Власти в ідіотію.*

Ідіотка, и, ж.

Ідіотство, а, с. *Невиправне ідіотство.*

Ідіотський, а, е. *Ідіотський вираз обличчя.*

ІДЮТИП, у, ч. Сукупність спадкових факторів особини.

ІДЮФОНІ, ів, мн. Музичні ударні інструменти, у яких звук виникає через коливання усього інструмента, напр., дзвін, гонг.

ІДО, невідм., ч., лінгв. Міжнародна допоміжна мова, створена в 1907 році Луї де Бюфреном на основі есперанто.

ІДОЛ, а, ч. 1. Виготовлений із дерева, каменю чи ін. матеріалу предмет, що зображує, уособлює божество. *Кам'яний ідол. Скинути ідолів. 2. перем.* Про того, кого обожнюють, перед ким схиляються, кому служать. *Бути ідолом. Створити собі ідола. Боротися з ідолами.*

ІЄРАРХІЯ, і, ж. 1. Порядок підлеглих нижчих (чинів, посад і т. ін.) вищим. *Політична ієрархія. Церковна ієрархія. Службова ієрархія. 2. збірн.* Сукупність людей, об'єднаних у такий спосіб службовою чи іншою діяльністю, родинними стосунками й т. ін. *Сімейна ієрархія. Суспільна ієрархія. 3.* Розподіл частин або елементів цілого у строгому порядку від вищого до нижчого. *Ієрархія рівнів мови. Ієрархія елементів.*

Ієрарх, а, ч. Представник вищого християнського духовенства (Папа, патріарх, митрополит, кардинал, архієпископ, єпископ). *Ієрарх Української православної церкви.*

Ієрархічний, а, е. *Ієрархічні сходи. Ієрархічний порядок.*

ІЄРАТИЗМ, у, ч. Урочиста застиглість і абстрактність зображуваних постатей, зумовлена релігійно-канонічними вимогами, яка була характерною для мистецтва Давнього Світу й Середньовіччя.

Ієратичний, а, е. *Ієратичне письмо.*

ІЄРЕЙ, я, ч., церк. Священик у християнських церквах східного обряду. *Сільський ієрей.*

Ієрейський, а, е. *Ієрейський одяг.*

Ієрейство, а, с. Посада, сан ієрея. *Відмовитися від ієрейства. Одержати ієрейство.*

ІЄРЕМІАДА, и, ж., книжн., заст., ірон. Слізна скарга, ремствування, нарікання.

ІЄРБГЛІФ, а, ч. 1. Фігурний знак (іноді зберігає характер предметного малюнка) у системі ідеографічного письма, що позначає поняття, склад або звук мови. *Китайські ієрогліфи.*

ідіотичний — ізоглоса

Японські ієрогліфи. Теорія ієрогліфів. 2. перев. мн., перем. Про незрозумілий, нерозбірливий почерк. *Писати ієрогліфами.*

Ієрогліфіка, и, ж. Система ієрогліфічного письма.

Ієрогліфічний, а, е. *Ієрогліфічна система письма. Ієрогліфічні знаки. Ієрогліфічні написи.*

ІЄРОДИЯКОН, а, ч., церк. Монах у сані дякона.

ІЄРОМОНАХ, а, ч., церк. Монах у сані священика.

ІЗАБЕЛЛА, и, ж. Сорт винограду з чорними ягодами, а також вино із цього винограду.

ІЗАЛОБАРА, и, ж., метеор. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки, в яких атмосферний тиск змінився на ту саму величину протягом певного проміжку часу.

ІЗАЛОТЕРМА, и, ж., метеор. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки, в яких температура повітря змінилася на ту саму величину протягом певного проміжку часу.

ІЗАНОМАЛА, и, ж., метеор. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки з однаковим відхиленням того або іншого метеорологічного параметра (тиску, температури та ін.) від середнього його значення.

ІЗАФЕТ, у, ч., лінгв. Граматична категорія імені в арабській, перській, тюркських мовах, що вказує на різні відношення між предметами (напр., суб'єкта та об'єкта дії).

ІЗМАРАГДИ, ів, мн. Літературні збірники релігійно-повчального змісту, пам'ятки східнослов'янських літератур.

ІЗО... Перша частина складних слів, що вказує на рівність або подібність.

ІЗОАМПЛІТУДА, и, ж., метеор. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки з однаковим значенням амплітуди (у 1 знач.) якого-небудь метеорологічного параметра (тиску, температури та ін.) за певний проміжок часу.

ІЗОАНЕМСІНИ, ів, мн. Лінії на географічній карті, що з'єднують точки однакових значень середньорічної швидкості вітру.

ІЗОАТМИ, ів, мн. Лінії на географічній карті, що з'єднують точки з однаковою величиною випаровування протягом певного проміжку часу.

ІЗОБАЗИ, ів, мн. На географічній карті — лінії з'єднання точок, які внаслідок тектонічних рухів зазнали однакового підняття чи опускання за певний період.

ІЗОБАРА, и, ж. 1. *метеор.* Лінія на географічній карті, що з'єднує місця з

однаковим атмосферним тиском. *Сітка ізобар. 2. фіз.* Лінія, якою графічно зображують залежність між фізичними величинами при незмінному тиску. 3. *техн.* Лінія на діаграмі теплових процесів, що зображує процеси, які відбуваються при незмінному тиску.

ІЗОБАРИ, ів, мн. (одн. ізобар, а, ч.), фіз. Атоми різних хімічних елементів, ядра яких містять однаково число нуклонів, але різне число протонів (тобто різняться електричним зарядом).

Ізобаричний, ізобарний, а, е. *Ізобаричні поверхні. Ізобарний процес.*

ІЗОБАТА, и, ж., геогр. Лінія на географічній карті, що з'єднує місця з однаковою глибиною водних басейнів (океанів, морів, озер).

ІЗОБРЕНТИ, ів, мн. Лінії на географічній карті, що з'єднують точки з однаковою кількістю днів з грозою, громом.

ІЗОБУТИЛЕН, у, ч. Органічна сполука, ненасичений вуглеводень аліфатичного ряду; безбарвний газ; застосовують у виробництві ізооктану, ізопрену, деяких видів синтетичного каучуку.

ІЗОГАЛІНА, и, ж., гідрол. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки з однаковою солоністю води.

ІЗОГАМІЯ, і, ж., біол. Статевий процес у нижчих організмів, при якому клітини, що зливаються, мають однаковий вигляд і відрізняються лише біохімічними та фізіологічними властивостями.

ІЗОГЕОТІРМИ, ів, мн. Лінії на географічній карті, що з'єднують точки земної кори з однаковими температурами.

ІЗОГІЄТИ, ів, мн. Лінії на географічній карті, що з'єднують точки з однаковою кількістю атмосферних опадів за певний проміжок часу (добу, місяць, рік), або точки з однаковими середніми багаторічними сумами опадів за місяць чи рік.

ІЗОГПСИ, ів, мн. На географічній карті — лінії рівних висот ізобаричної поверхні.

ІЗОГЛОСА, и, ж., лінгв. Лінія на діалектологічній карті, що визначає межі поширення мовного явища.

I

ИЗОГНА, и, жс, метеор. 1. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки з однаковим магнітним схиленням. 2. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки з однаковим напрямом вітру.

ИЗОГОНАЛЬНИЙ, а, е, мат. Рівнокутний.

Номинальність, ості, жс.

ИЗОГРАФІЯ, і, жс. 1. Точне відтворення рукописів, почерків, письмен і т. ін. 2. Іконопис, живопис.

Изограф, а, ч. Іконописець, живописець. *Царський изограф.*

Изографічний, а, е.

ИЗОДИНАМА, и, жс, метеор. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки з однаковою напруженістю магнітного поля Землі.

ИЗОДРИМ, у, ч. Пристрій, що забезпечує гнучкий зворотний зв'язок у регуляторах.

ИЗОЕНЗИМИ, **ИЗОЗИМИ**, ів, мн. Те саме, що ізоферменти.

ИЗОЕНТРОПІЙНИЙ п р о ц е с - зміна стану фізичної системи, коли не змінюється її ентропія.

ИЗОЗМА, и, жс. Рід комах ряду перетинчастокрилих, які є шкідниками зернових культур, трав і плодівих дерев; поширені в Європі, Азії, Північній Америці.

ИЗОІОНІЯ, і, жс. Відносна постійність іонного складу внутрішнього середовища організму.

ИЗОКЕФАЛІЯ, і, жс. У рельєфах і живопису — розташування голів на одному рівні.

ИЗОКЛІНА, и, жс, метеор. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки з однаковими значеннями магнітного схилення.

Изоклінальний, а, е. *Изоклінальні лінії.*

ИЗОКІЛИ, ів, мн. Лінії однакових викривлень, що є критерієм при виборі картографічних проєкцій і які іноді наносяться на карти, щоб показати величину викривлення.

ИЗКОЛОН, у, ч., літ. Риторична фігура, при якій у двох або кількох відрізках мовлення частини речення (колонів) розміщені в однаковому синтаксичному порядку.

ИЗОЛЕЙЦИН, у, ч. Незамінна амінокислота, що в малій кількості входить до складу всіх рослинних і тваринних білків.

ИЗОЛІНІЯ, і, жс, спец. Лінія, що з'єднує на карті або діаграмі точки з однаковими кількісними показниками (тиску, температури тощо).

ИЗОЛИЦІЯ, і, жс. 1. Відокремлення когось чи чогось, позбавлення зв'язку з навколишнім середовищем

ізогона — ізопаги

Изоляція з метою профілактики.

2. фіз. Електрична ізоляція — запобігання безпосередньому контакту провідника зі струмом з навколишніми предметами, поверхнями, що проводять струм і т. д. Теплова ізоляція — захист від теплових утрат з допомогою речовин, які погано проводять тепло (ізоляторів).

3. техн. Неелектропровідний матеріал, яким ізолюють провідник, Джерело якої-небудь енергії тощо. *Изоляція дроту. Изоляція кабеля.*

Изоляційний, а, е. *Изоляційний матеріал. Изоляційна трубка. Изоляційна стрічка.*

Изолюваний, а, е. *Изолюваний хворий. Изолювана квартира.*

Изолюваність, ності, жс. *Вимушена ізолюваність.*

Изолюваність, ності, жс. *Вимушена ізолюваність.*

Изолювальний, а, е. *Изолювальний матеріал.*

Изолювальник, а, ч. Робітник, який покриває провідник, джерело якої-небудь енергії ізоляційним матеріалом, здійснює ізолювання. *Бригада ізолювальників.*

Изолювальниця, і, жс.

Изолювання, я, с. *Потреба ізолювання.*

Изолювати, юю, юєш. 1. Помістивши окремо, позбавляти можливості контакту з іншими (про інфекційних хворих, ув'язнених і т. ін.). *Изолювати від світу. Изолювати хворого.* 2. Відокремлювати від середовища, позбавляти зв'язку з ким-, чим-небудь; відособлювати. *Изолювати суглобову порожнину.* 3. техн. Покривати провідник, джерело якої-небудь енергії ізоляційним матеріалом. *Изолювати проводи.*

Изолят, у, ч., спец. Изолювана від інших група яких-небудь біологічних об'єктів. *Білковий ізолят. Лабораторний ізолят. Розпад ізолятів.*

Изолятор, а, ч. І. фіз. Речовина, що погано проводить електричний струм (напр. діелектрик) чи тепло. 2. Виріб для ізоляції та кріплення електричних проводів, кабелів та ін. *Стовпи з ізоляторами.* 3. Приміщення для тимчасової ізоляції людей із інфекційними чи нерозпізнаними хворобами тощо. *Перебувати в ізоляторі.*

Изоляторний, а, е. *Изоляторний завод.*

ИЗОЛЮЮЧІ м о в и — мови, в яких слово завжди дорівнює морфемі, а відношення між словами в реченні виражаються за допомогою їх порядку та службових слів, напр. класична (давня) китайська мова.

ИЗОЛЯЦІОНІЗМ, у, ч. Політика державної замкнутості, соціально-економічної відокремленості. *Економічний ізоляціонізм. Послідовний ізоляціонізм. Політика ізоляціонізму.*

Изоляціоніст, а, ч.

Изоляціоніста, и, жс.

Изоляціоністський, а, е.

ИЗОМЕРІЯ, і, жс, хім. Явище, коли речовини з однаковим хімічним складом та молекулярною масою відрізняються будовою та фізико-хімічними властивостями. *Різні випадки ізомерії.*

Изомери, ів, мн. (оди. ізомер, у, ч.). Хімічні сполуки, що мають однаковий склад і молекулярну масу, але відрізняються одна від одної будовою та фізико-хімічними властивостями. *Характеристика ізомерії.*

Изомеризація, і, жс, хім. Процес перетворення одного ізомеру якої-небудь хімічної сполуки на інший ізомер.

Изомерний, а, е. *Изомерні речовини.*

ИЗОМЕТРИЗМ, у, ч. Метрична рівномірність рядків у квантитативному віршуванні, побудованому на вихованні часу, потрібного для вимови складу.

ИЗОМЕТРИЯ, і, жсфізіол. Збереження правильних пропорцій органів і частин тіла в період росту організму.

ИЗОМОРФІЗМ, у, ч, хім. Здатність хімічних елементів заміщати один одного в кристалах без порушення будови останніх, утворюючи спільну кристалічну решітку (так звані мішані кристали); зумовлюється здатністю атомів, іонів або молекул, близьких за величиною радіуса, за валентністю та типом зв'язку, заміщати один одного в кристалах. *Центральний ізоморфізм.*

Изоморфний, а, е, хім. Якому властивий ізоморфізм; подібний формою та будовою.

ИЗОНЕФА, и, жс, метеор. Лінія на географічній карті, що з'єднує точки з однаковою хмарністю.

ИЗООКТАН, у, ч., хім. Насичений вуглеводень аліфатичного ряду — прозора безбарвна рідина з запахом бензину (застосовується у виробництві авіаційних бензинів як еталонне паливо).

ИЗООНКІЯ, і, жс. Відносна сталість онкотичного тиску плазми крові, що зумовлюється постійною концентрацією білків у крові.

ИЗООСМІЯ, і, жс. Відносна сталість осмотичного тиску в рідких середовищах і тканинах організму.

ИЗОПАГИ, ів, мн. Лінії на географічній карті, що з'єднують точки з однако-

ізопектики — іконометр

- вою тривалістю льодяного покриву на водоймах.
- ІЗОПЕКТИКИ**, ів, *мн.* Лінії на географічній карті, що з'єднують місця одночасного замерзання вод.
- ІЗОПЕРИМЕТРИЧНА** з а д а ч а - задача знаходження в множині всіх кривих певного класу, що мають однаковий периметр, такої кривої, для якої певна величина, що залежить від цієї кривої, досягає екстремуму.
- ІЗОПІКНИ**, ів, *мн.* Ізолінії густини морської води.
- ІЗОПЛАСТИКА**, и, *ж.* Те саме, що гомопластика.
- ІЗОПЛІЕТИ**, ів, *мн.* Ізолінії певної фізичної величини, що відображають її як функцію двох змінних. Будуються в прямокутній системі координат, де по осях відкладаються незалежні змінні.
- ІЗОПРЕН**, у, *ч., хім.* Органічна сполука — безбарвна, летка, горюча рідина (застосовується у виробництві деяких каучуків).
- ІЗОСЕЙСТА**, и, *ж., геол.* Лінія на географічній карті, що з'єднує точки, в яких землетрус виявився з однаковою силою. *Провести ізосейсти.*
- ІЗОСИЛАБІЗМ**, у, *ч., літ.* Поділ вірша на ритмічні одиниці, рівні між собою за кількістю складів (на цьому принципі побудоване силабічне віршування); рівноскладовість.
- ІЗОСИНТАКСИЗМ**, у, *ч.* Тотожне або подібне розташування елементів мови в суміжних частинах прозового або віршового текстів.
- ІЗОСТАЗІЯ**, і, *ж., геол.* Передбачуваний стан рівноваги земної кори і мантії Землі, розташованої під земною корою, під час якого земна кора ніби плаває на щільній і пластичній підкоровій масі.
- Ізостатичний**, а, е. *Ізостатична рівновага.*
- ІЗОТАХИ**, ів, *мн.* Лінії на географічній карті, що з'єднують точки з однаковим значенням швидкості вітру, водної течії і т. ін.
- ІЗОТЕРА**, и, *ж., метеор.* Лінія на географічній карті, що з'єднує місця з однаковою середньою температурою літа.
- ІЗОТЕРМА**, и, *ж.* 1. *метеор.* Лінія на географічній карті, що з'єднує місця з однаковою середньою температурою в певний проміжок часу або в середньому за якийсь період. *Змикання ізотерм. Сітка ізотерм.* 2. *фіз.* Лінія, якою графічно зображують залежність між фізичними величинами при сталій температурі.
- Ізотермічний**, а, е. 1. Прикм. до ізотерма. *Ізотермічні лінії.* 2. Який має
- однакову, сталу температуру. *Ізо-термічний процес. Ізотермічний вагон.*
- ІЗОТЕРМІЯ**, і, *ж., фізіол.* Відносна сталість температури тіла, що забезпечується фізіологічними механізмами терморегуляції (властива людині і теплокровним тваринам).
- ІЗОТБНИ**, ів, *мн.* Атоми різних хімічних елементів, у ядрах яких є однакова кількість нейтронів.
- ІЗОТОШІЗМ**, у, *н.* Однакова кількість наголосів у рядках тонічного вірша.
- ІЗОТОНІЯ**, і, *ж., 1. фіз., хім.* Однаковість напруження, тиску. 2. *біол.* Те саме, що ізоосмія.
- Ізотонічний**, а, е. *Ізотонічні розчини.*
- ІЗОТБПИ**, ів, *мн.* (одн. ізотоп, у, ч), *спец.* Різновиди атомів певного хімічного елемента, ядра яких складаються з однакової кількості протонів і різної — нейтронів. *Стабільні ізотопи. Радіоактивні ізотопи. Поділ ізотопів.*
- Ізотопний**, а, е. 1. *Ізотопний склад рудного свинцю. Ізотопний ефект. Ізотопна інваріантність.* 2. Здійснюваний за допомогою ізотопів. *Ізотопний аналіз мінералів. Ізотопні індикатори.*
- ІЗОТРОПІЯ**, і, *ж., фіз.* Однаковість фізичних властивостей тіла в усіх його напрямках.
- Ізотропний**, а, е. *Ізотропні тіла.*
- ІЗОФЕНИ**, ів, *мн.* Лінії на географічній карті, що з'єднують точки з одночасним настанням або однаковою тривалістю якого-небудь фенологічного явища, напр. зацвітання якої-небудь рослини.
- ІЗОФЕРМЕНТИ**, ів, *мн.* Ферменти, що відрізняються за будовою, фізико-хімічними та імунологічними властивостями, але каталізують одну й ту саму реакцію.
- ІЗОХІОНИ**, ів, *мн.* Лінії на географічній карті, що з'єднують точки з однаковою висотою або тривалістю снігового покриву.
- ІЗОХІМЕНА**, и, *ж., метеор.* Лінія на географічній карті, що поєднує місця з однаковою пересічною температурою зими.
- ІЗОХБРА**, и, *ж., фіз.* Лінія на діаграмах теплових процесів, яка зображує процес, що відбувається при сталому об'ємі.
- ІЗОХОРИЧНИЙ**, **ІЗОХБРНИЙ**, а, е, *фіз.* Який має сталий об'єм (про процес). *Ізохоричний процес.*
- ІЗОХРОМАТИЧНИЙ**, а, е. Одноколірний.
- ІЗОХРБНА**, и, *ж., геогр., метеор.* Лінія
- на географічній карті, схемі, що поєднує точки з одночасним настанням якого-небудь явища природи (напр., танення снігів, скресання річок і т. ін.).
- ІЗОХРОНІЗМ**, у, *ч.* Рівночасність, рівнотривалість рядків у вірші; поділ вірша на групи, рівні за часом вимови.
- ІЗОХРОННИЙ**, а, е, *спец.* Сталий, незмінний у часі. *Ізохронна крива. Ізохронні коливання звукових хвиль.*
- Ізохронність**, ності, *ж., спец.* Рівномірність, однакова тривалість якого-небудь процесу або явища. *Ізохронність коливань маятника.*
- ІЗОМРУД**, у, *ч., розм.* Мінерал, прозорий різновид берилу, забарвлений оксидом хрому в насичений яскраво-зелений колір; коштовний камінь. Інша назва — смарагд.
- Ізумрудний**, а, е, *розм.* 1. Прикм. до ізумруд; смарагдовий. *Ізумрудний відтінок.* 2. Оздоблений смарагдами. *Ізумрудний перстень.*
- ІЗЮМ**, у, *ч.* Сушені ягоди винограду; родзинки.
- Ізюмина**, и, *ж.* Одна ягода ізюму.
- Ізюмний**, а, е. 1. Прикм. до ізюм. *Ізюмне виробництво.* 2. Вигот. з ізюму; з ізюмом. *Ізюмне вино.*
- ІКЕБАНА**, и, *ж.* 1. Мистецтво складати з квітів, рослин, гілок букети, художні композиції за певними правилами. *Школа ікебани. Уроки ікебани. Заняття з ікебани. Семінар з ікебани.* 2. Букет, композиція, складена з використанням прийомів такого мистецтва. *Робити ікебану.*
- ІКБНА**, и, *ж.* Живописне, мозаїчне або рельєфне зображення Бога або святого, яке служить предметом релігійного поклоніння і вшанування. *Чудотворна ікона. Старовинна ікона. Ікона XVIII століття. Стояти перед іконою.*
- Іконний**, а, е. *Іконне письмо. Іконний живопис. Іконне зображення.*
- ІКОНОГРАФІЯ**, і, *ж.* 1. Сукупність суворо встановлених правил, що їх повинен дотримуватися художник при зображенні релігійних або міфологічних сюжетів та осіб. *Право-славна іконографія. Вимоги іконографії. Правила іконографії.* 2. Опис і вивчення різноманітних зображень певної особи, події, сюжету тощо в творах живопису й скульптури. *Займатися іконографією.* 3. *збірн.* Сукупність таких зображень. *Іконографія Б. Хмельницького.*
- Іконографічний**, а, е. *Іконографічний матеріал. Іконографічне зображення.*
- ІКОНОМЕТР**, а, *ч., техн.* Видошукач фотоапарата у вигляді двох співвіс-

них рамок, одна з яких (більша) при

ізопектики — іконометр

I

I

кріплюється у площині об'єктива, а інша у площині фотоматеріалу.

ІКОНБМІЯ, і, ж. Термін канонічного права, який означає теологічно мотивоване відхилення від тих чи інших церковних норм і правил, при якому вони зберігаються, але в дещо зміненому значенні.

ІКОНОСКБП, а, ч., техн. Передавальна телевізійна трубка, призначена для перетворення оптичного зображення на електричний сигнал.

ІКОНОСТАС, а, ч. 1. Стіна із встановленими в неї іконами, яка в православній, греко-католицькій та деяких інших східних християнських церквах відокремлює вівтар від центральної частини. *Церковний іконостас. Різблений іконостас. Двері іконостасу.* 2. перен., ірон. Розташовані у кількя рядів на грудях орденні і медалі.

Іконостасний, а, е. *Іконостасна різьба. Іконостасний живопис.*

ІКОНОТЕКА, и, ж. Зібрання, колекція зображень за визначеною тематикою.

ІКОС, у, ч. Богослужбна пісня, зміст якої — ушавлення святого чи церковної події.

ІКОСАЕДР, у, ч. Один з 5 типів правильних многогранників. Ікосаедр має 20 трикутних граней, 30 ребер, 12 вершин.

ІКС, а', ч. 1. Назва двадцять першої літери (х) латинського алфавіту. 2. у знач. присл. іксом. У вигляді літери «х». 3. мат. Невідома величина, позначається цією літерою. 4. Умовне позначення невідомої особи або особи, яку не бажано називати.

ІКСІЯ, і, ж., бот. Південноафриканська рослина, багато видів якої розводять як декоративні.

ІКТ, а, ч. Ритмічний наголос у вірші, що не завжди збігається з граматичним.

ІЛЕУС, у, ч., мед. Раптова непрохідність кишечника.

ІЛПЕРАТИ, ів, мн. Звуки, для яких не існує відповідних графічних знаків, напр.. «гм» «тпру», «угу», «хр-р-р».

ІЛЛОГІЧНИЙ, а, е. Такий, що суперечить логіці; нерозумний, невідповідний.

ІЛБТИ, ів, мн. 1. Хлібороби Стародавньої Спарти, які вважалися власністю держави і за своїм становищем майже не відрізнялися від рабів. 2. перен. Безправний.

ІЛЬМЕНІТ, у, ч. Мінерал класу оксидів, з руди якого добувають титан. *Руда ільменіту.*

ІЛЮВІЙ, ю, ч., геол. Мінеральні та органічні речовини, вимиті водою з ерхніх шарів ґрунту й відкладені в

ікономія — ілюструвати

його нижній частині.

Ілювіальний, а, е. *Ілювіальний горизонт.*

ІЛЮЗІОНІЗМ, у, ч. 1. філос. Суб'єктивно-ідеалістичний погляд, згідно з яким матеріальний світ є видимість, ілюзія, обман почуттів. 2. Вид циркового і естрадного мистецтва, суть якого в тому, що актор за допомогою спеціальної апаратури, приладів викликає в глядачів оманливі зорові та слухові враження. 3. Імітація видимого світу у витворах образотворчого мистецтва, створення враження реально існуючих предметів і простору.

Ілюзіоніст, а, ч. 1. філос. Послідовник ілюзіонізму (у 1 знач.). 2. Актор цирку, який показує фокуси за допомогою різноманітних і складних приладів. *Фокусник-ілюзіоніст. Виступ ілюзіоніста.*

Ілюзіоністичний, а, е.

Ілюзіоністка, и, ж.

Ілюзіоністський, а, е. Що стос, ілюзіоніста (у 1, 2 знач.).

ІЛЮЗІЯ, і, ж. 1. Оманливе", хибне сприймання дійсності; хибне уявлення про що-небудь, а також необґрунтована надія, нездійсненна мрія. *Ілюзія правди. Ілюзія кохання. Грошова ілюзія.* 2. Програмний номер ілюзіоніста (у 2 знач.).

Ілюзійний, а, е. 1. *Ілюзійне видіння.* 2. *Ілюзійний номер. Ілюзійне мистецтво.*

ІЛЮЗБРНИЙ, а, е. Викликаний, спричинений ілюзією (у 1 знач.); хибний, примарний, нездійснений. *Ілюзорне видіння.*

Ілюзорність, ності, ж. 1. В образотворчому мистецтві — ілюзія чуттєвої вірогідності зображення. 2. Примарність, видимість. *Ілюзорність мрії.*

Ілюзорно.

ІЛЮМІНАТОР¹, а, ч. Герметичне, як правило, кругле, з товстого скла вікно на кораблі або літаку. *Бортівий ілюмінатор. Ілюмінатор літака. Дивитися в ілюмінатор. Задраїти ілюмінатори.*

Ілюмінаторний, а, е. *Ілюмінаторне скло. Ілюмінаторні отвори.*

ІЛЮМІНАТОР², а, ч. 1. У середньовічних рукописних майстернях — художник, що відтворював ініціали і нескладні орнаменти рукописів та позначав нові рядки. 2. Майстер, який вручну розмальовує гравюри та ін.

ІЛЮМІНАЦІЯ, і, ж. Яскраве освітлення із застосуванням кольорових вогнів, світлових написів, зображень і т. ін. 3. нагоди якого-небудь свята, перемоги. *Яскрава ілюмінація. Святкова ілюмінація. Новорічна ілюмінація. Влаштувати ілюмінацію. Вогні*

ілюмінації.

Ілюмінатор, а, ч. Фахівець із влаштування ілюмінацій, піротехнік. *До-свідчені ілюмінатори.*

Ілюмінаційний, а, е. *Ілюмінаційні вогні. Ілюмінаційні патрони.*

Ілюмінований, а, е. *Ілюмінований парк.*

Ілюмінування, я, с. 1. Ручне розфарбовування гравюр та малюнків. 2. Виконання кольорових гравюр та орнаментів у рукописних книгах. *Ілюмінування міста.*

Ілюмінувати, ую, уеш. 1. Освітлювати кольоровими вогнями, прикрашати світловими написами, зображеннями тощо з нагоди якого-небудь свята. *Ілюмінувати зал. Ілюмінувати ялинку. Ілюмінувати фасад будівлі. Ілюмінувати площу.* 2. спец. Розмальовувати кольоровими фарбами контури на картах, малюнки, літери і т. ін.

ІЛЮСТРАЦІЯ, і, ж. 1. Зображення в книжці або журналі, що пояснює, відтворює зміст тексту; малюнок. *Книжка з ілюстраціями. Автор ілюстрацій. Ілюстрація до повісті. 2. перен. Приклад, який наочно пояснює, розкриває, підтверджує що-небудь. Ілюстрація воєнних подій. Ілюстрація досягнень сучасної науки. Ілюстрація туристської подорожі.*

Ілюстративний, а, е. Який є ілюстрацією чого-небудь, признач. для ілюстрування чогось; наочний, зображальний. *Ілюстративна частина. Ілюстративний елемент. Ілюстративний матеріал.*

Ілюстративність, ності, ж. *Ілюстративність викладу.*

Ілюстратор, а, ч. Художник, який створює малюнки до тексту (книги, журналу, газети і т. ін.). *Видатний ілюстратор. Ілюстратор поезій Т. Г. Шевченка. Ілюстратор високого класу.*

Ілюстраторка, и, ж.

Ілюстраторський, а, е. Що стос, ілюстратора, ілюстраторів. *Ілюстраторський талант.*

Ілюстрований, а, е. *Ілюстрована книга. Ілюстрований журнал.*

Ілюстрування, я, с. *Ілюстрування книги.*

Ілюструвати, ую, уеш. 1. Створювати до тексту малюнки, що супроводять виклад, пояснюють зміст твору. *Ілюструвати книжку. Ілюструвати етнографічні матеріали. Ілюструвати вживання слів у словнику. Ілюструвати нове видання Шевченка.* 2. перен. Наочно пояснювати, розкривати,

І підтверджувати що-небудь за допомогою малюнків, прикладів і т. ін. *Ілюструвати доповідь схемами.*

ІМ..., **ІН...** Префікс на позначення заперечення, відсутності чогось або проникнення в щось.

ІМАГО, *невідм., с., зоол.* Кінцева стадія індивідуального розвитку комах, під час якої розвиваються крильця і здатність розмножуватись.

ІМАЖИЗМ, *у, ч.* Модерністська течія у світової літературі ХХ ст., яка трактувала образ як самодостатню одиницю поетики художнього твору, культивувала верлібр, японські хоку.

ІМАЖИНИЗМ, *у, ч.* Течія в російській поезії 10—20-х років ХХ ст., для якої естетика художньої мови полягала у пошуках нових образів, метафор.

Імажиніст, *а, ч.*

Імажиністка, *и, ж.*

Імажиністський, *а, е.* *Імажиністський образ.*

ІМАМ, *а, ч.* 1. Духовний глава всіх мусульман або певної їх частини.

2. Титул правителя мусульманської держави, наділеного релігійною, політичною та військовою владою.

3. Мулла, який керує спільною молитвою в мечеті, а також настоятель мечеті. 4. Верховний правитель шиїтів. 5. Почесна назва визначних діячів ісламу.

Імамат, *у, ч.* 1. Інститут верховного керівництва мусульманською релігійною громадою, у якому збігаються влада світська і влада духовна. *Глава імамату.* 2. Держава мюридів у Дагестані і Чечні, яка виникла в кінці 20-х років ХІХ ст. під час боротьби народів цих регіонів проти колоніальної політики Російської імперії. *Заснування імамату.*

ІМАНЕНТНИЙ, *а, е, книжн.* Властивий природі самого предмета або явища, процесу, який відбувається незалежно від зовнішніх впливів. *Іманентне явище. Іманентні закони. Іманентні тенденції.*

Іманентність, *ності, ж.*

Іманентно. *Вивчати історію іманентно. Іманентно властивий чомусь.*

ІМБЕЦІЛЬНИЙ, *а, е, мед.* Середній ступінь уродженого психічного недорозвинення — олігофренії; зумовлюється порушеннями розвитку головного мозку плода або дитини в перші роки її життя.

Імбецильність, *ності, ж.*

ІМБИР, *у, ч.* Тропічна трав'яниста рослина, м'ясисте кореневище якої багате на ефірні олії, а також прянощі, вигот. з цього кореневища.

ім..., **ін...** — **іммігрувати**

Імбирний, *а, е.* 1. Прикм. до імбир. *Імбирний запах.* 2. Який добувають з імбиру. *Імбирна олія.*

ІМБІЦІЯ, *і, ж., мед.* Просочування

тканин організму речовинами, розчиненими в імпорті; просочування жовчними пігментами спостерігається під час жовтяниці).

ІМЕДІОГРАФІЯ, *і, ж.* Спосіб безпосереднього знімання на чутливу металеву пластину.

ІМЕЛЬМАН, *у, ч., ав.* Одна з фігур вищого пілотажу; напівпетля Нестерова.

ІМЕРСІЯ, *і, ж., фіз.* Уведення рідини (кедрової олії, вазеліну, водного розчину гліцерину) між розглядуваним предметом і об'єктивом мікроскопа, щоб підвищити освітленість зображення.

Імерсійний, *а, е.* *Імерсійна рідина. Імерсійна система.*

ІМІДЖ, *у, ч.* Цілеспрямовано сформований образ (якої-небудь особи, явища, предмета і т. ін.) з метою емоційно-психологічного впливу на кого-небудь для популяризації, реклами і т. ін. *Імідж модерніста. Створювати імідж. Формувати імідж. Мати імідж. Імідж дженгльмена.*

ІМІДЖМЄЙКІНГ, *у, ч.* Процес створення іміджу, одна з основних форм реклами, що забезпечує популярність, викликає суспільний інтерес. *Займатися іміджмейкінгом.*

Іміджмейкер, *а, ч.* Фахівець, який професійно займається створенням іміджу (політичного чи суспільного діяча, актора, спортсмена і т. ін.). *Досвідчений іміджмейкер. Талановитий іміджмейкер.*

ІМІТАЦІЯ, *і, ж.* 1. Вміле відтворення, наслідування кого-, чого-небудь шляхом точного повторення. *Імітація голосу звірів. Імітація пташиного співу.* 2. Підроблення чого-небудь, а також виріб, що є такою підробкою. *Імітація коштовних каменів. Імітація натуральної шкіри. Імітація кришталю. Імітація антикварної вази.* 3. Спосіб маскування, здійснюваний за допомогою імітаційних засобів. 4. *муз.* Повторення мелодії або її початку одним з голосів услід за іншим.

Імітаційний, Імітаційний, *а, е.* *Імітаційна поліфонія. Імітаційна модель.*

Імітатор, *а, ч.* 1. Людина, яка вміло імітує кого-, що-небудь. *Талановитий імітатор. Віртуозний імітатор. Імітатор пташиного співу.* 2. Прилад, модель і т. ін., що з максимальною точністю відтворює що-небудь. *Імітатор кабіни космічного корабля.*

І

Імітаторка, *и, ж.*

Імітаторський, *а, е.* *Імітаторський талант.*

Імітаторство, *а, с.*

Імітований, *а, е.* *Імітована пальма.*

Імітування, *я, с.*

Імітувати, *ую, уеш.* 1. Точно наслідувати

кого-небудь; відтворювати що-небудь з максимальною точністю. *Імітувати мову дитини. Імітувати діяльність нервової системи. Імітувати пограбування.* 2. Підробляти під що-небудь. *Імітувати меблі під колір дуба. Імітувати золото. Імітувати коштовні камені. Імітувати мрамур.* 3. Повторювати тему або мотив в іншому голосі музичного твору на певний інтервал вище або нижче.

ІММАТЕРІАЛІЗМ, *у, ч., філос.* Заперечення реальності існування матерії й визнання існування духу.

Імматеріаліст, *а, ч.*

Імматеріалістка, *и, ж.*

Імматеріалістський, *і, а, е.* *Імматеріалістські погляди.*

ІММАТЕРІАЛЬНИЙ, *а, е, філос.* Який не має матеріальної основи.

ІММАТРИКУЛЯЦІЯ, *ї, ж.* Включення у списки.

ІМІГРАЦІЯ, *і, ж.* 1. В'їзд чужоземців до якої-небудь країни на постійне чи тривале проживання. *Масова імміграція. Імміграція населення. Служба імміграції. Дозволити імміграцію. Заперечувати проти імміграції. Імміграція першої (другої, третьої) хвилі.* 2. *збірн.* Іммігранти.

3. *перен.* Переміщення іноземних капіталів і грошових потоків із одного регіону в інший. *Імміграція капіталу. Імміграція іноземної валюти.*

4. *спец.* Переміщення представників тваринного світу з одного регіону в інший. *Імміграція риб тихоокеанського басейну.*

Іммігрант, *а, ч.* 1. Чужоземець, що переїхав до якої-небудь країни на постійне чи тривале проживання; переселенець. *Нові іммігранти. Нещодавні іммігранти. Діти іммігрантів.* 2. *перев. мн., зоол.* Представник виду, роду або інших груп тварин, які виникли й розвивалися на іншій території і вселилися на дану територію значно пізніше. *Іммігранти морської фауни.*

Іммігрантка, *и, ж.*

Іммігрантський, *а, е.* *Іммігрантські права. Іммігрантська доля.*

Імміграційний, *а, е.* *Імміграційні правила. Імміграційні закони. Імміграційна віза.*

Іммігрувати, *ую, уеш.* Приїжджати (вселитися) в чужу країну на тривале чи

- постійне проживання. *Імігрувати в Україну. Імігрувати в США.*
- ІММОБІЛІЗАЦІЯ**, і, ж. Забезпечення нерухомості uszkodженої або хворої частини тіла шляхом накладання пов'язок і шин, щоб запобігти повторним uszkodженням або з лікувальною метою. *Імобілізація переламаної ноги.*
- Імобілізований**, а, е. *Імобілізована кінцівка.*
- Імобілізувати**, ую, уєш. Робити нерухомою uszkodжену частину тіла.
- ІМОРТЕЛІ**, ів, мн. Рослини кількох родів родини складноцвітих. Інша назва — безсмертники.
- ІМПЕРАТИВ**, ч. 1. *род. у, книжн.* Беззастережна, категорична вимога; веління, наказ. 2. *род. а, лінгв.* Наказовий спосіб дієслів. 3. Категоричний імператив. Загальний обов'язковий моральний закон в етиці Е. Канта; безумовний принцип поведінки.
- Імперативний**, а, е. 1. *книжн.* Який вимагає беззастережного підпорядкування, реагування, виконання; наказовий. *Імперативна інтонація.* 2. *лінгв.* Що стос. імператива (у 2 знач.). *Імперативна форма дієслова.* 3. *юр.* Який не допускає вибору. 4. Мандат, обов'язковий для виконання виборною особою або органом; наказ чи доручення виборців.
- Імперативність**, ності, ж. *Набувати імперативності. Втрачати імперативність.*
- Імперативно**.
- ІМПЕРАТОР**, а, ч. 1. Найвищий титул деяких монархів, а також особа, що має цей титул. *Титул імператора. Імператор Наполеон.* 2. Почесний титул полководця в Стародавньому Римі.
- Імператорський**, а, е. *Імператорська корона. Імператорський герб. Імператорський театр. Атрибути імператорської влади.*
- Імператриця**, і, ж. *Портрет імператриці. Титул імператриці.*
- ІМПЕРІАЛ**, у, ч. 1. У диліжансах та омнібусах — другий поверх із обладнаними сидіннями для пасажирів. 2. Російська золота монета; карбувалася з 1755 р.
- ІМПЕРІАЛІЗМ**, у, ч. 1. Найвища стадія розвитку капіталізму з пануванням монополій і фінансового капіталу. 2. Використання військових, політичних, економічних засобів для поширення панування або контролю над іншими країнами, колоніями. 3. *перен.* Загарбництво.
- Імперіаліст**, а, ч.
- Імперіалістка**, и, ж.
- Імперіалістичний**, а, е.
- ІМПЕРІЯ**, ї, ж. 1. Велика монархічна держава, на чолі якої стоїть імператор. *Римська імперія. Епоха імперії.* 2. Велика держава, що, як правило, мала колоніальні володіння, а також держава, яка використовує експансію, політичне, економічне гноблення залежних народів. *Колоніальна імперія. Британська імперія.* 3. *перен.* Велика монополія, що здійснює контроль над усією галуззю промисловості, якою-небудь діяльністю. *Нафтова імперія. Видавничо-газетна імперія. Фінансова імперія.* 4. *перен.* Певний простір, реальний чи уявний, де неподільно панує що-небудь. *Імперія зла. Імперія мрій.*
- Імперський**, а, е. 1. Що стос. імперії, який характеризує її політику, входить до її складу. *Імперська концесія. Імперська політика.* 2. Пройнятий духом національної вищості над іншими народами і державами. *Імперські амбіції. Імперське політичне мислення.*
- ІМПЕРСОНАЛЬНИЙ**, а, е, *грам.* Безособовий. *Імперсональне речення.*
- ІМПЕРФЕКТ**, а, ч., *грам.* Одна з форм минулого часу дієслова в індоєвропейських мовах, що виражає тривалу дію без вказівки на її закінчення в минулому. *Форми імперфекта.*
- Імперфектний**, а, е. *Імперфектна форма дієслова.*
- ІМПЕТИГО**, невідм., с., *мед.* Інфекційне гнійничкове шкірне захворювання, спричинюване стрептококами та стафілококами, що виявляється у несподіваному і моментальному утворенні на певній ділянці шкіри (як правило, на обличчі або руках) гнійних пухирців із наступним перетворенням їх у кірочки, які безслідно минають після видужання. *Звичайне імпетиго. Стафілококове імпетиго.*
- Імпетигінозний**, а, е. Гнійничковий, який вкритий кірочками, струпами. *Імпетигіозна інфекція.*
- ІМПІЧМЕНТ**, у, ч., *політ.* Процедура притягнення до суду парламенту вищих посадових осіб держави у випадках порушення ними законів цих країн. *Процедура імпічменту. Оголошити імпічмент прем'єр-міністрові. Імпічмент президента. Висловлюватися проти імпічменту.*
- ІМПЛАНТАЦІЯ**, і, ж., *мед.* 1. Пересаджування живим організмам окремих клітин, тканин або цілих органів з наступним приживленням їх. *Імплантація серця. Імплантація зубів. Здійснити імплантацію. Методи імплантації.* 2. Уведення зародка людини та вищих ссавців у слизову оболонку матки.
- Імплантат**, у, ч., *мед.* Зародок, орган, тканина або штучне тіло, що їх уживлюють в організм людини або тварини у процесі імплантації (у 1, 2 знач.). *Пористі імплантати. Монолітні імплантати. Зародковий імплантат. Зубний імплантат.*
- Імплантаційний**, а, е.
- Імплантований**, а, е. *Імплантований орган.*
- Імплантування**, я, с.
- Імплантувати**, ую, уєш. Вживляти щось в організм людини або тварини. *Імплантувати зуб. Імплантувати зародок. Імплантувати електроди.*
- ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ**, і, ж. Здійснення, виконання державою міжнародно-правових норм. *Імплементация Конвенції про ліквідацію хімічної зброї.*
- Імплементований**, а, е.
- Імплементувати**, ую, уєш.
- ІМПЛІКАЦІЯ**, і, ж., *лог.* Логічна операція, за допомогою якої з двох висловлювань утворюється умовне висловлювання «якщо..., то...».
- Імплікований**, а, е. Залежний, який визначається чимось. *Імпліковане явище.*
- Імплікувати**, ую, уєш. *Одне явище імпліктує інше.*
- ІМПЛІЦІТНИЙ**, а, е, *спец.* Прихований, зовнішньо не виражений. *Імплицитний сенс висловлювання.*
- Імплицитність**, ності, ж.
- Імплицитно**.
- ІМПЛІБІЗІЯ**, ї, ж., *лінгв.* Перша фаза артикуляції проривного приголосного — змикання.
- Імплозійний**, а, е. Проривні приголосні, при вимові яких після змикання немає вибуху.
- Імплозійність**, ності, ж.
- ІМПЛЮВІЙ**, я, ч. Відкритий простір, як правило, неглибокий чотирикутний басейн, оточений критими галереями у внутрішньому дворі давньоримського дому; басейн для стікання дощової і талої води, розташований під комплювієм на даху.
- ІМПЮЗАНТНИЙ**, а, е, *книжн.* Який справляє враження своїм виглядом, звертає на себе увагу; поважний, статечний. *Імпюзантна жінка. Імпюзантна зовнішність. Імпюзантний костюм.*
- Імпюзантність**, ності, ж. Зовнішня поважність, статечність. *Імпюзантність постави. Імпюзантність манер. Імпюзантність фігури.*
- Імпюзантно**. *Виглядати імпюзантно.*
- ІМПОНУВАТИ**, ую, уєш. Викликати повагу, прихильність, справляти враження на кого-небудь; подобатися. *Імпонувати інтелігентністю.*
- ІМПОРТ**, у, ч. 1. Закупівля та ввезення в країну товарів, сировини, фінансових засобів з-за кордону; протилеж

імпортер — імунний

не — експорт. *Імпорт продовольства. Імпорт енергоносіїв. Імпорт робочої сили. Імпорт ліків. Імпорт валюти. 2. Загальна кількість або загальна вартість товарів, увезених у країну. Український импорт. Обсяг импорту.*

Імпортер, а, ч. *Іноземні імпортери. Вітчизняні імпортери. Імпортер пшениці. Країни — імпортери нафти.*

Імпортний, а, е. *Імпортний обіг. Імпортний дефіцит. Імпортний лізинг. Імпортна вартість. Імпортне мито. Імпортні товари.*

Імпортований, а, е. *Імпортовані товари. Імпортована інфляція.*

Імпортування, я, с. *Імпортування пшениці.*

Імпортувати, ую, уєш. *Ввозити товари, сировину чи капітал з-за кордону. Імпортувати нафту. Імпортувати природний газ.*

ІМПОСТ, а, ч. 1. *архіт.* Верхній камінь стовпа, колони, стіни, який є підпорою арки або балки. 2. Середник над віконними чи дверними стулками або між самими стулками.

ІМПОТЕНЦІЯ, і, ж. 1. Повна або часткова втрата особами чоловічої статі здатності здійснювати статевий акт; статеве безсилля. *Хворіти на імпотенцію. Ліки від імпотенції. 2 перен.* Творче безсилля, духовне безпліддя. *Творча імпотенція.*

Імпотент, а, ч. 1. Чоловік, який не може здійснити статевої акції через відсутність (ослаблення) ерекції. *Повний імпотент. 2. перен.* Той, хто не здатний досягти чогось, зробити щось. *Творчий імпотент. Інтелектуальний імпотент.*

Імпотентний, а, е. 1. *мед.* Безсиллий, слабкий у статевому відношенні. *Імпотентний стан. 2. перен.* Нездатний що-небудь зробити, здійснити; марний. *Імпотентна думка. Імпотентний період у творчості.*

ІМПРЕГНАЦІЯ, і, ж., спец. Метод просочування фіксованої тканини тварин розчином солей срібла, золота, свинцю, осмію і т. ін. для виявлення її структури; застосовується при вивченні нервової тканини, гістологічних структур.

Імпрегнування, я, с., спец. *Просочування тканин, деревини тощо різними емульсіями або розчинами.*

ІМПРЕЗА, и, ж. Зустріч, громадський захід (концерт, виставка, змагання, лотерея і т. ін.), влаштований для запрошених осіб з розважально-ознайомлювальною або комерційною метою. *Мистецька імпреза.*

ІМПРЕСАРІО, невід., ч. *Приватний підприємець, що організовує*

видовищні заходи; агент, що організовує гастролі актора й діє від його імені; антрепренер. *Імпресаріо співачки.*

ІМПРЕСІОНІЗМ, у, ч. Напрямок у мистецтві й літературі другої половини XIX і початку XX ст., представники якого прагнули відтворити найтонші суб'єктивні відчуття й переживання художника, письменника, скороминучі враження тощо. *Класичний імпресіонізм. Представники імпресіонізму.*

Імпресіоніст, а, ч. *Школа імпресіоністів.*

Імпресіоністичний, а, е. 1. Що стос. імпресіонізму, властивий йому. *Імпресіоністична орнаментальність. 2. Пройнятий імпресіонізмом. Імпресіоністичні вірші. 3. Який ґрунтується тільки на особистому враженні в певний момент. Імпресіоністичне сприйняття явища.*

Імпресіоністка, и, ж.

Імпресіоністський, а, е.

ІМПРЕСІЯ, і, ж., книжн. *Враження.*

ІМПРОВІЗАЦІЯ, і, ж. Процес одночасного складання й виконання якогось твору (пісні, вірша і т. ін.), а також сам твір, промова, виголошені без попереднього підготування. *Театр імпровізації.*

Імпровізатор, а, ч. Той, хто імпровізує або має здатність до імпровізації.

Імпровізаторський, а, е. *Імпровізаторські здібності.*

Імпровізаційний, а, е. *Імпровізаційний характер.*

Імпровізований, а, е. *Імпровізована промова. Імпровізована сцена.*

Імпровізовано. *Виконують твір імпровізовано.*

Імпровізувати, ую, уєш. 1. Створювати який-небудь твір (пісню, вірш і т. ін.) підчас виконання, виголошувати промову тощо без попереднього підготування. *Імпровізувати вірші. 2. Говорити, робити, виконувати те, що спадає на думку; вигадувати. Намагатися імпровізувати. 3. перен.* Робити, влаштовувати що-небудь нашвидку, без попереднього підготування.

ІМПУЛЬС, у, ч. 1. Внутрішній поштовх, спонукання до якої-небудь дії. *Сильний імпульс. 2. фізіол.* Раптове й короткочасне збудження в нервових елементах, зумовлене їх подразненням і спрямоване на виконання певних дій. *Імпульс для скорочення м'язів. Нервові імпульси. 3. фіз.* Кількість руху, яка дорівнює добуткові маси тіла на його швидкість. *Електричний імпульс.*

Імпульсатор, а, ч., техн. Генератор потужних електричних імпульсів.

Імпульсація, і, ж., фізіол. Подання

імпульсів (у 2 знач.). *Природна імпульсація.*

Імпульсний, а, е. *Імпульсне випромінювання. Імпульсний генератор. Імпульсна лампа. Імпульсна техніка.*

Імпульсивний, а, е. 1. Нестриманий, нерозважливий, схильний діяти під впливом раптового бажання чи спонукання (імпульсу). *Імпульсивна людина. Імпульсивний політик. 2. Зумовлений імпульсом (у 1 знач.). Імпульсивні дії. Імпульсивний учнюк.*

Імпульсивність, пості, ж. *Імпульсивність характеру.*

Імпульсивно.

ІМУНІЗАЦІЯ, і, ж., мед. Метод створення штучного імунітету (у 1 знач.) в людини й тварин шляхом вакцинації.

Імунізаційний, а, е. *Імунізаційні препарати.*

Імунізований, а, е. *Імунізовані діти. Імунізовані тварини.*

Імунізувати, ую, уєш. 1. *мед.* Робити кого-, що-небудь імунним, несприйнятливим до чогось. *Імунізувати дітей. 2. юр.* Робити вільним когонебудь від дії деяких норм права. *Імунізувати дипломата.*

ІМУНІТЕТ, у, ч. 1. *мед., біол.* Несприйнятливість організму або його здатність протистояти збудникам інфекційних хвороб, а також деяким отрутам. *Вроджений імунітет. Набутий імунітет. Ослаблений імунітет. Набути імунітету. Активний імунітет. 2. юр., дипл.* Виключне право не підпорядковуватися деяким загальним законам, що надається особам, які займають особливе становище в державі (напр., дипломатичному корпусу, депутатам парламенту, працівникам судових і правоохоронних органів). *Дипломатичний імунітет. Депутатський імунітет. Податковий імунітет. 3. фін.* Звільнення від сплати податків окремих юридичних або фізичних осіб. 4. *перен.* Здатність протистояти чому-небудь, зберігаючи спокій і незворушність. *Імунітет до хамства.*

Імунітетний, а, е. *Імунітетні права. Імунітетні особи.*

Імунний, а, е, *мед., біол.* 1. Несприйнятливий до інфекційних хвороб або отрут; захищений імунітетом від зараження або отруєння. *Імунні властивості. Імунна стійкість організму. Імунна система. Імунний захист. Імунний дефіцит. 2. Який створює, зумовлює або посилює імунітет. Імунні тіла. Імунні препарати. Імунна сироватка.*

Імунність, пості, ж. *Рівень імунності.*

ІМУНО... Перша частина складних слів,

інвентаризаційний — інгресія

I

- що відповідає слову «імунітет» (у 1 знач.).
- МУНОГЕНЕЗ, у, ч., мед. Процес формування і розвитку імунітету.
- МУНОГЕНЕТИКА, и, ж., мед. Розділ генетики, що вивчає фактори, пов'язані з імунітетом і явищем несумісності тканин.
- Имуногенетичний, а, е.
- МУНОГЛОБУЛІНИ, ів, мн. Білки, які утворюються в лімфоїдних клітинах хребетних тварин і людини і яким властива активність антитіл; використовуються у медицині для лікування деяких інфекційних хвороб. *Протикоровий імуоглобулін. Протистафілококовий імуоглобулін.*
- МУНОДЕПРЕСІЯ, і, ж., мед. Зниження імунної стійкості організму, ослаблення дії його природних опірних механізмів та реакцій.
- Имунодепресанти, ів, мн. Речовини, які понижують, гальмують або повністю пригнічують імунітет організму.
- Имунодепресивний, а, е.
- МУНОДЕФІЦИТ, у, ч., мед. Зниження або відсутність імунітету внаслідок дефекту імунної системи організму; виявляється в нездатності протистояти різним захворюванням; порушення захисних функцій організму. *Синдром набутого імунодефіциту (СНІД).*
- Имунодефіцитний, а, е. *Имунодефіцитні захворювання. Имунодефіцитний стан.*
- МУНОДІАГНОСТИКА, и, ж. Метод визначення інфекційних захворювань, порушень захисних функцій організму за допомогою імунних сироваток.
- МУНОЛОГІЯ, і, ж. Наука про захисні функції організму, його імунітет (у 1 знач.). *Проблеми імунології.*
- Имунолог, а, ч.
- Имунологічний, а, е. *Имунологічні процеси. Имунологічні реакції. Имунологічна реактивність організму.*
- МУНОМОРФОЛОГІЯ, і, ж., мед. Розділ імунології, який вивчає анатомію, гістологію та цитологію імунної системи організму.
- МУНОПАТОЛОГІЯ, і, ж., мед. Розділ імунології, що вивчає патологічні процеси, зумовлені вродженими чи набутими змінами імунної системи організму.
- МУНОПРОФІЛАКТИКА, и, ж. Запобігання інфекційним хворобам шляхом імунізації вакцинами або сироватками.
- МУНОТЕРАПІЯ, і, ж., мед. Розділ практичної імунології, завданням якого є лікування інфекційних хворих імунологічними препаратами (вакцинами, імунними сироватками тощо).
- МУНОХІМІЯ, і, ж., мед. Розділ імунології, що вивчає хімічні механізми імунітету.
- И... *Див. ИМ...*
- ИНАВГУРАЦІЯ, ИНАУГУРАЦІЯ, і, ж.
1. У Стародавньому Римі — урочистий акт уведення якої-небудь особи на посаду. 2. Урочиста церемонія введення на посаду глави держави або посвячення в сан. *Церемонія інавгурації. Инавгурація Президента України.*
- Инавгураційний, Инавгураційний, а, е.
- Инавгураційна промова. Инавгураційні урочистості.*
- ИНАДАПТАЦІЯ, і, ж. Сукупність недосконалих пристосувань до конкретно змінених умов існування, яка виникає в окремих груп організмів у процесі еволюції і спричинює вимирання цих груп.
- ИНАКТИВАЦІЯ, і, ж. Зниження активності мікроорганізмів і специфічних білкових речовин унаслідок дії різноманітних факторів; інактивацію здійснюють у процесі виготовлення вакцин і анатоксинів.
- ИНБРИДИНГ, у, ч. 1. *вет.* Система розведення тварин, за якої застосовують близькоспорідненого схрещування. 2. *бот.* Примусове самозапилення або схрещування споріднених особин перехреснозапилюючих рослин; інцухт.
- Инбредний, а, е. Одержаний у результаті близькоспорідненого схрещування. *Инбредні форми організмів.*
- ИНВАГІНАЛЬНИЙ, а, е, мед. Який уводять, поміщають у піхву жінки.
- ИНВАГІНАЦІЯ, і, ж., мед. 1. Один із способів гастрюляції і утворення зародків органів в ембріогенезі. 2. Одна з форм непрохідності кишечника.
- ИНВАЗІЯ, і, ж., мед., біол. Зараження організму (людей, тварин або рослин) тваринними паразитами (глистами, комахами і т. ін.). *Глистна інвазія. Наслідки інвазії.*
- Инвазивність, ності, ж. Здатність збудників інфекційних хвороб (віруси, бактерії, гриби, найпростіші) проникати в організм рослин, тварин, людини та поширюватися в ньому; один із факторів, що визначає вірулентність патогенних мікробів.
- Инвазійний, а, е. *Инвазійні хвороби.*
- ИНВАЛІД, а, ч. Людина, що частково або повністю втратила працездатність унаслідок уроджених дефектів, поранення, хвороби, каліцтва чи старості.
- Инвардіка, и, ж., розм.
- Инвардний, а, е. *Инвардний візок.*
- Инвардність, ності, ж. Повна або часткова втрата працездатності внаслідок травми, хвороби, уроджених чи
- набутих дефектів. *Пенсія за інвардністю.*
- ИНВАР, у, ч. Сплав заліза з нікелем, який майже не змінює свого об'єму при зміні температури; застосовують для виготовлення деталей точних вимірвальних приладів.
- Инваровий, а, е. *Инварова деталь.*
- ИНВАРІАНТ, а, ч., 1. *мат.* Незмінна величина, узагальнене поняття, що виявляється в конкретних змінних величинах, поняттях нижчого ряду — варіантах. *Инваріант руху. Инваріант величини.* 2. *лінгв.* Абстрактна одиниця мови, якій властива сукупність основних ознак усіх її конкретних реалізацій (варіантів). *Морфемний інваріант.*
- Инваріантний, а, е. 1. *мат.* Незмінний. *Инваріантна величина.* 2. *лінгв.* Надваріантний. *Инваріантні властивості.*
- Инваріантність, ності, ж. 1. Незмінність, постійність, сталість, незалежність від чогось. 2. *мат.* Незмінність якоїсь величини відносно певних перетворень. 3. *техн.* Незалежність яких-небудь параметрів системи автоматичного регулювання від зміни інших її параметрів. *Инваріантність фізичних процесів.*
- Инваріантно.
- ИНВЕКТИВА, и, ж., 1. *книжн.* Гострий викривальний виступ проти когось, чого-небудь; гостре обвинувачення. *Палка інвектива. Публічна інвектива. Художня інвектива.* 2. Віршовий або прозовий твір різкого викривального характеру.
- Инваріативний, а, е. *Инваріативна промова. Инваріативний жанр. Инваріативний тон. Инваріативна лексика.*
- ИНВЕНТАР, ю, ч. 1. Сукупність господарських або інших предметів, що входять до складу майна якого-небудь господарства, підприємства або установи. *Сільськогосподарський інвентар.* 2. *заст.* Опис майна, особливо рухомого.
- Инваріарний, а, е. *Инваріарний номер. Инваріарний об'єкт. Инваріарний опис. Инваріарна картка.*
- ИНВЕНТАРИЗАЦІЯ, і, ж. Систематично здійснювана перевірка наявності й стану майна якого-небудь господарства, підприємства, якоїсь установи, організації та складання його опису. *Генеральна інвентаризація. Инваріаризація майна установи. Здійснювати інвентаризацію.*
- Инваріаризаційний, а, е. *Инваріаризаційна комісія. Инваріаризаційний курс.*
- Инваріаризований, а, е. *Инваріаризоване майно.*
- Инваріаризувати, ую, уєш. Робити

I

- інвентаризацію; встановлювати наявність чого-небудь і описувати його. *Інвентаризувати флору.*
- ИНВЕНЦИЯ**, і, ж. Невелика музична п'єса, у якій суттєве значення має яка-небудь оригінальна знахідка в галузі мелодійного розвитку, формоутворення.
- ИНВЕРСИЯ**, ї, ж., 1. *лінгв., літ.* Порухнення прямого порядку слів у реченні для виділення смислової значущості тих чи інших його членів або для надання фразі особливого стилістичного забарвлення. 2. *хім.* Розщеплення складних видів цукрів на прості від дії води, кислот або ферментів. *Інверсія цукрів. Інверсія сахарози.* 3. *біол.* Тип мутації, зумовлений розривом і поворотом на 180° однієї із внутрішніх ділянок хромосоми. 4. *мат.* У комбінаториці — порушення нормального порядку двох елементів у перестановці. 5. *мат.* У геометрії — особливий вид відображення (відтворення) площини або простору за допомогою зворотних радіусів. 6. *фіз.* Зміна напрямку полярності магнітного поля Землі на зворотний (Північний полюс стає Південним і навпаки). 7. *метеор.* Підвищення температури повітря в атмосфері зі збільшенням висоти замість звичайного для тропосфери її зниження; спостерігається головним чином в антициклонах і у верхніх шарах внаслідок поглинання сонячної радіації. 8. *психол.* Переорієнтація мотивів, потреб і т. ін. особистості (термін використовується на означення сексуальних збочень, перестановки подій у сновидіннях).
- Інверсійний**, а, е.
- Інверсний**, а, е.
- Інверсований**, а, е. *Інверсовані структури.*
- Інверсор**, а, ч. 1. *техн.* Механізм, який перетворює коловий рух на прямолінійний. 2. *мат.* У геометрії — прилад, який здійснює інверсію (у 5 знач.).
- ИНВЕРТАЗА**, и, ж., *хім.* Фермент, що розщеплює сахарозу на глюкозу і фруктозу.
- ШВЕРТИТУРА**, и, ж. 1. *іст.* У Західній Європі в епоху феодалізму — періодичний акт і церемонія передавання земельного володіння феодалові. *Церемонія інвертитури.* 2. *церк.* У протестантів — урочистий обряд уведення на посаду нової духовної особи.
- ИНВЕРТОР**, а, ч. 1. *ел.* Електротехнічний пристрій для перетворення постійного електричного струму на змінний. 2. *інформ.* Елемент обчислювальної машини для перетворення сигналу одного знаку (значення) на сигнал іншого знаку (значення).
- Інверторний**, а, е.
- ИНВЕРТУВАТИ**, ую, уєш, *спец.* Розщеплювати, перетворювати; піддавати що-небудь інверсії. *Інвертувати струм.*
- Інвертований**, а, е. *Інвертований цукор.*
- Інвертування**, я, с. *Інвертування струму.*
- ИНВЕСТИЦІЯ**, їй, мн., *ек.* Грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу. *Інвестиції. Державні інвестиції. Інтелектуальні інвестиції. Фінансові інвестиції. Реальні інвестиції. Валові інвестиції. Чисті інвестиції. Приватні інвестиції. Програма інвестицій.*
- Інвестиційний**, а, е, *екон.* *Інвестиційний податок. Інвестиційна політика держави. Інвестиційний банк. Інвестиційна діяльність. Інвестиційна компанія. Інвестиційне співробітництво. Інвестиційний комплекс. Інвестиційний податковий кредит. Інвестиційний портфель. Інвестиційний сертифікат. Інвестиційний фонд. Інвестиційний потенціал регіону.*
- Інвестований**, а, е. *Інвестовані капітали.*
- Інвестування**, я, с. *Процес інвестування. Прибутки від інвестування. Політика інвестування. Інвестування промислових підприємств.*
- Інвестор**, а, ч. Особа, організація або держава, що здійснює довготермінове вкладення капіталу в якусь справу для отримання прибутку; надає інвестицію; вкладник. *Вітчизняний інвестор. Стратегічний інвестор. Фінансовий інвестор. Залучити інвесторів.*
- Інвесторський**, а, е. *Інвесторські капіталовкладення. Інвесторські кошти.*
- Інвестувати**, ую, уєш. Вкладати капітал у які-небудь галузі економіки, підприємство, справу з метою отримання прибутку. *Інвестувати розвиток легкої промисловості. Інвестувати автобусний завод.*
- ИНВЕСТУРА**, и, ж. 1. *іст.* Акт передачі земельного володіння феодалу, а також документ, що це підтверджує. *Світська інвестура. Право інвестури. Церемонія інвестури. Отримати інвестуру.* 2. *Затвердження католицького єпископа в духовному сані. Духовна інвестура. Інвестура духовних осіб.*
- ИНВИЙС**, а, ч. Документ, що випишує продавця на ім'я покупця для оплати останнім вартості товарів, що реалізуються, або виконаних робіт чи наданих послуг.
- ИНВОЛЮТА**, и, ж., *мат.* Те саме, що евольвента.
- ИНВОЛЮЦИЯ**, і, ж., *біол.* 1. Редукція або втрата окремих органів, спрощення їх будови чи функцій у процесі еволюції. 2. Виродження мікробів під впливом несприятливих умов. 3. *мат.* Відповідність між елементами множини, що зберігається при повторності якого-небудь перетворення над цими елементами (напр. симетрія відносно центра).
- Інволюційний**, а, е.
- ИНГАЛЯЦИЯ**, ї, ж. Метод лікування вдиханням розрідженого гірського повітря, морського повітря або розпилених лікарських речовин (у вигляді пари, газів, розпилених рідин) за допомогою спеціальних апаратів. *Парова інгаляція.*
- Інгалятор**, а, ч. 1. Прилад для лікування інгаляцією. 2. Прилад для подавання кисню потерпілим під час аварії у шахті.
- Інгаляторій**, ю, ч. Приміщення, де здійснюють інгаляційні процедури. *Обладнати інгаляторій.*
- Інгаляторний**, а, е. *Інгаляторна трубка.*
- Інгаляційний**, а, е. *Інгаляційний метод лікування.*
- ИНГИБИТОР**, а, ч. 1. *хім.* Речовина, що сповільнює хід хімічних реакцій окиснення, полімеризації, корозії металів або припиняє їх. 2. *біол.* Природна або синтетична речовина, що пригнічує активність ферментів або цілком припиняє їх дію, у результаті чого порушується нормальний обмін речовин в організмі. 3. *с. г.* Речовина, що сповільнює ріст рослин.
- Інгібований**, а, е.
- Інгібувати**, ую, уєш. Піддавати що-небудь дії інгібіторів.
- ИНГРЕДИЕНТ**, а, ч. 1. *спец.* Складова частина якої-небудь складної сполуки або суміші; складник. *Інгредієнт сполуки.* 2. *книжн.* Складова частина чого-небудь.
- ИНГРЕСИЯ**, ї, ж., *геогр.* Повільне проникнення морських вод у зниження рельєфу прибережної смуги

I

при підвищенні рівня моря або зануренні берега.

Інгресійний, а, е.

ІНДЕКС, у, ч. 1. Показчик, список, перелік чого-небудь. *Індекс товарів. Алфавітний індекс використаних термінів. Індекс книг. 2. екон., фін.* Цифровий показник, який у процентах виражає послідовні зміни якого-небудь економічного явища — рівня цін, обсягу виробництва, торгівлі і т. ін. (перев. за певний проміжок часу). *Бюджетний індекс. Індекс собівартості. Індекс оптових цін. Індекс продуктивності праці. Індекс споживчих цін. Індекс вартості життя. Індекс Дуу-Джонса. Індекс заробітної плати. Індекс концентрації доходів. Індекс купівельної спроможності грошової одиниці. Індекс котування. Індекс прибутковості. Індекс рівня життя.* 3. спец. Умовне позначення, здебільшого сполучення чисел або літер, що вживається в бібліотечній класифікації книжкових розділів. *Поштовий індекс. Передплатний індекс. Бібліотечно-бібліографічний індекс.* 4. мат. Числовий або буквенний показник, що найчастіше пишеться внизу літери або цифри математичного виразу для відрізнєння його від іншого (напр., a^2 , x''). *Математичний індекс.* 5. метеор. Числова характеристика якого-небудь природного процесу або явища. *Індекс циркуляції повітря.*

Індексція, і, ж. 1. Позначення чого-небудь за допомогою системи умовних (цифрових, буквених) знаків, індексів. *Індексція передплатних видань. Здійснити індексцію поштових відділень.* 2. фін. Спосіб уникнути знецінення грошової маси і прибутків населення у період інфляції за рахунок автоматичного підвищення або пониження вартості праці, банківських вкладів і т. ін. залежно від динаміки відповідного індексу. *Щоквартальна індексція. Індексція пенсій. Індексція доходів населення. Індексція вкладів. Індексція заробітної плати.* 3. інформ. Процес (ручного або автоматизованого) проставляння індексів (у 3 знач.) яких-небудь текстів або елементів тексту. *Автоматизована індексція текстів.*

Індексатор, а, ч.

Індексний, а, е. *Індексне застереження. Індексні показники. Індексні відомості.*

Індексований, а, е.

Індексовий, а, е.

Індексування, я, с. *Індексування документів. Індексування соціальних виплат.*

Індексувати, ую, уеш. 1. Позначати щонебудь за допомогою індекса.

інгресшний — індиго

Індексувати отримані дані. Індексувати друковані видання. 2. Регулювати фіксовані прибутки населення (зарплати, стипендії, пенсії тощо) в умовах інфляції за допомогою запровадження спеціального коефіцієнта, який приводить їх у відповідність із інфляційною зміною цін з метою збереження прийнятого рівня життя. *Індексувати пенсії. Індексувати банківські вклади. 2. інформ.* Проставляти індекси (у 3 знач.). *Індексувати слова в тексті.*

ІНДЕМНІТЕТ, у, ч. 1. політ. Свобода виступів і голосування в парламенті, внаслідок якої не допускається притягнення депутата до відповідальності за його парламентську діяльність. *Парламентський індемнітет. Депутатський індемнітет. 2. фін., юр.* У міжнародному праві — відшкодування збитків; компенсація. *Необхідність індемнітету. Неможливість індемнітету. Вимога індемнітету.*

ІНДЕНТ, а, ч. Разове комісійне доручення імпортера однієї країни комісіонерові іншої на закупівлю окремої партії товару.

ІНДЕНТОР, а, ч. Інструмент у вигляді наконечника, вдавлювання якого вимірюють твердість матеріалів.

ІНДЕТЕРМІНІЗМ, у, ч., філос. Філософське вчення, що відкидає загальну закономірність і причинну залежність явищ у природі та суспільстві.

Індетермініст, а, ч.

Індетерміністичний, а, е.

ІНДИВІД, а, ч. 1. біол. Окремий живий організм, особина. 2. Людина як окрема особистість у середовищі інших людей; індивідуум.

Індивідуал, а, ч. розм. Той, хто займається індивідуальною трудовою діяльністю.

Індивідуальний, а, е. 1. Власт, певній особі. *Індивідуальна риса. Індивідуальна лексика.* 2. Який перебуває в особистому користуванні, розпорядженні, признач. для особистого використання. *Індивідуальне господарство. Індивідуальний пакет. Індивідуальний капітал. Індивідуальне страхування.* 3. Здійснюваний окремими особами; не колективний, створений окремою особою. *Індивідуальні зобов'язання. Індивідуальне житлове будівництво.* 4. Особливий для кожного індивідуума.

Індивідуальний підхід до учня. Індивідуальний раціон. Індивідуальні консультації. Індивідуальна програма.

5. Розрахований на одну особу.

Індивідуальність, пості, ж. 1. тільки одн. Сукупність психічних властивостей, характерних рис і досвіду кожної особистості, що відрізняють її від

інших індивідуумів. *Яскрава індивідуальність.* 2. Людина як носій індивідуальних властивостей, певних характерних ознак і рис; особистість. *Творча індивідуальність.*

Індивідуально. *Виступати індивідуально. Працювати індивідуально.*

Індивідуум, а, ч., книжн. 1. Окремий організм тварини чи рослини, який існує самостійно. 2. Окрема людина, особа. *Яскравий індивідуум.*

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ, і, ж. Виділення однієї особи або особини (індивідуума) за їх характерними властивостями; урахування особливостей кожного індивідуума. *Індивідуалізація мови дійових осіб. Засоби індивідуалізації.*

Індивідуалізований, а, е. *Індивідуалізована мова. Індивідуалізований образ людини.*

Індивідуалізовано.

Індивідуалізувати, ую, уеш. 1. Надавати кому-, чому-небудь індивідуальних ознак, рис. *Індивідуалізувати образ. Індивідуалізувати явища життя. Індивідуалізувати мову персонажів.* 2. Робити щонебудь по-різному стосовно неоднакових предметів, різних осіб і т. ін. *Індивідуалізувати прийоми викладання. Індивідуалізувати харчування дітей.*

ІНДИВІДУАЛІЗМ, у, ч. 1. Світогляд, згідно з яким інтереси окремої особи вищі від інтересів суспільства. 2. Прагнення до вираження своєї особистості, своїх інтересів у протиставленні себе колективу.

Індивідуаліст, а, ч.

Індивідуалістичний, а, е. 1. Що стос. індивідуалізму. *Індивідуалістична теорія.* 2. Пройнятий індивідуалізмом. *Індивідуалістичні настрої.*

Індивідуалістичність, ності, ж.

Індивідуалістично.

Індивідуалістка, и, ж.

Індивідуалістський, а, е. *Індивідуалістський нахили. Індивідуалістська поведінка.*

ІНДИГЕНАТ, ІНДИЖЕНАТ, а, ч.

1. Громадянство певної держави; особливий правовий статус населення французьких колоній. 2. Використання прав, передбачених міжнародними договорами.

ІНДИГО, невідм., с. 1. Багаторічна тропічна бобова рослина, з листя якої добувають темно-синю фарбу.

2. Барвник, темно-синя фарба, яку тепер виробляють хімічним способом, а раніше добували з цієї рослини. *Колір темно-індиго. Барвник індиго.*

Індіговий, а, е.

ІНДИГ'БІДИ, ів, мн. (одн. індигоїд, у, ч.), хім. Синтетичні кубові барвники

I

індукований — ініціатива

- різних кольорів; застосовують для друкування, фарбування тканин тощо.
- Індигоїдний, а, е. *Індигоїдні барвники*.
- ІНДИГОКАРМІН, у, ч., *хім.* Водорозчинний штучний барвник синього кольору; використовується для приготування чорнила, акварельної фарби й синьки, а також як хімічний індикатор.
- ІНДИГОФЕРА, и, ж. Рід кущових чи трав'янистих рослин родини бобових; поширені в тропіках і субтропіках; багато видів містить речовину індикан, з якої добувають барвник індиго; індигонос.
- Індикан, у, ч., *хім.* 1. Речовина (глікозид), що міститься в деяких рослинах, з якої виготовляють синю фарбу індиго. 2. Продукт знезаражування шкідливої в організмі тварин речовини індолю.
- ІНДИКАТИВ, а, ч., *грам.* Дійсний спосіб дієслова.
- Індикативний, а, е. *Індикативна форма дієслова*.
- ІНДИКАТРИСА, и, ж. 1. В оптиці — графічне зображення залежності характеристик світлового поля чи оптичних характеристик середовища від напрямку. 2. *мат.* Лінія або поверхня, що унаочнює будь-яку властивість досліджуваного об'єкта.
- ІНДИКАЦІЯ, ї, ж. 1. Реєстрація якої-небудь інформації на екрані електронно-променевої трубки, світловому табло, шкалі приладу і т. ін. *Цифрова індикація*. 2. *хім.* Уведення в аналізований розчин речовин, що дають змогу встановити кінець хімічної реакції або концентрацію водневих іонів за легко помітною ознакою — зміною кольору тощо.
- Індикатор, а, ч. 1. Прилад для визначання, вимірювання, записування фізичних величин (тиску, навантаження тощо). *Індикатор годинникового типу. Стрілка індикатора*. 2. Речовина, що після уведення до розчину змінює свій колір або колір розчину й таким чином дає змогу визначити його хімічну природу або стежити за перебігом реакції. *Індикатор лужних і кислотних реакцій*. 3. *перен.* Те, що є показником чого-небудь. *Етнічні індикатори. Індикатор громадської думки*. 4. Бібліотечна картотека, картки якої показують, кому видана книжка.
- Індикаторний, а, е. *Індикаторні нутроміри. Індикаторна діаграма. Індикаторна доза. Індикаторна потужність*.
- Індикаційний, а, е. 1. У Стародавньому Римі — п'ятнадцятирічний період, протягом якого римляни три рази збирали данину з переможених. 2. У Візантії — найменування року в літочисленні за п'ятнадцятирічними циклами.
- ІНДИФЕРЕНТНИЙ, а, е, *книжн.* 1. Який не виявляє до кого-, чого-небудь зацікавлення; байдужий. *Стати індиферентним. Залишатися індиферентним*. 2. Який не діє. *Індиферентна вода. Індиферентний електрод. Індиферентні речовини*.
- Індиферентизм, у, ч. Байдуже ставлення до кого-, чого-небудь; байдужість. *Проявляти індиферентизм*.
- Індиферентність, пості, ж. *Політична індиферентність*.
- Індиферентно.
- ІНДИХЕШІЗМ, ІНДІАНІЗМ, у, ч. У латиноамериканській культурі — суспільний рух за поліпшення становища корінного населення країн Латинської Америки — індіанців.
- ІНДІАНІСТИКА, и, ж. Сукупність дисциплін, що вивчають індійську культуру (мову, літературу, історію і т. ін.).
- Індіаніст, а, ч.
- Індіаністка, и, ж.
- Індіаністський, а, е.
- ІНДІЙ, ю, ч. Хімічний елемент, рідкий м'який сріблястий метал; застосовують у напівпровідниковій техніці, для виготовлення легкоплавких сплавів, антикорозійних покриттів тощо. *Вільний стан індію. Точка плавлення індію*.
- Індієвий, а, е.
- ІНДІЙЛ, у, ч., *хім.* Органічна сполука у вигляді безбарвних кристалів з неприємним запахом; застосовується у парфумерії, синтезі деяких лікарських препаратів.
- ІНДОСАМЕНТ, у, ч., *фін.* Передавальний напис власника на звороті чеків, векселів і т. ін., що засвідчує перехід права згідно з цим документом до іншої особи. *Безоборотний індосамент. Бланковий індосамент. Дружній індосамент. Іменний індосамент. Обмежувальний індосамент. Ордерний індосамент. Цільовий індосамент*.
- Індосант, а, ч., *фін.* Особа, що робить на звороті чеків, векселів та інших цінних паперів індосамент.
- Індосат, а, ч., *фін.* Особа, якій передаються цінні папери (векселі, чеки і т. ін.) за індосаментом.
- ІНДОФЕНОЛ, у, ч., *хім.* Синтетична сполука, що належить до кубових барвників; застосовується у виробництві барвників, аналітичній хімії як індикатор тощо.
- ІНДРИКОТЕРІЙ, я, ч. Гігантський безрогий носоріг олігоценової епохи; найбільший наземний ссавець.
- ІНДУЗІЙ, я, ч. Невеликі утворення на поверхні листка папороті, що вкриває соруси спорангіїв.
- ІНДУЇЗМ, у, ч. Одна з найдавніших масових релігій світу, поширена в Індії, що сповідує перевтілення душ після смерті. *Поширення індуїзму*.
- Індуїст, а, ч.
- Індуїстський, а, е.
- ІНДУКТОТЕРМІЯ, ї, ж. Метод електродікування, який полягає у впливі на певні ділянки організму електромагнітного поля.
- ІНДУКЦІЯ, і, ж. 1. *лог.* Умовивід, при якому на підставі знання про окреме робиться висновок про загальне; протилежне — дедукція. *Метод індукції*. 2. *фіз., ел.* Збудження електричного струму в якому-небудь провіднику під час його руху в магнітному полі або при зміні навколо нього магнітного поля. *Магнітна індукція*. 3. *фізіол.* Взаємодія між процесами збудження та гальмування в нервовій системі, коли виникнення одного з цих процесів викликає розвиток іншого, протилежного. *Закон взаємної індукції. Позитивна індукція*. 4. *мат.* Спосіб математичних доведень і визначень, що ґрунтується на переході від твердження, яке є правильним для деякого цілого числа n , до твердження, правильного для числа $n+1$.
- Індуктивний, а, е. 1. *лог.* Який ґрунтується на індукції (у 1 знач.). *Індуктивний метод*. 2. *фіз., ел.* Який утворюється індукцією (у 2 знач.), ґрунтується на ній. *Індуктивний зв'язок. Індуктивний струм*. 3. *фізіол.* Те саме, що індукційний (у 3 знач.). *Індуктивні відношення між нервовими центрами*.
- Індуктивність, пості, ж. *Електричний ланцюг з індуктивністю*.
- Індуктивно.
- Індуктор, а, ч., *спец.* 1. Електрична машина з ручним приводом для одержання змінного струму. *Телефонний індуктор*. 2. Магніт, який утворює в динамо-машині магнітне поле, що збуджує індукційні струми.
- Індукторний, а, е. *Індукторний телефонний апарат*.
- Індукований, а, е. *Індуковане випромінювання*.
- Індукування, я, с.
- Індукувати, ую, уеш, *фіз., ел.* Зумовлювати індукцію (у 2 знач.).
- Індукційний, а, е. 1. *лог.* Те саме, що індуктивний (у 1 знач.). *Індукційний метод навчання*. 2. *фіз., ел.* Який виник унаслідок індукції (у 2 знач.), ґрунтується на індукції. *Індукційний струм. Індукційна електроніка. Індукційне зварювання труб*. 3. Признач, для індукції. *Індукційна котушка*. 4.

- фізіол.* Який ґрунтується на індукції (у 3 знач.), зумовлений нею. *Індукційні відношення нервових процесів.*
- ИНДУЛЬГЕНЦІЯ**, і, ж. 1. *іст.* Грамота про відпущення як скоєних, так і не скоєних ще гріхів, яку видавала католицька церква від імені Папи Римського за певні заслуги перед церквою, а також за гроші. *Папська індальгенція*. 2. *перен., ірон.* Дозвіл на які-небудь дії, вчинки і т. ін., що є не завжди виправданими, правильними; прощення якоїсь провини. *Ідейна індальгенція*. *Дати індальгенцію*. *Сподіватися на індальгенцію*.
- Індальгентний, а, е.
- ИНДУСТРІЯ**, і, ж. 1. Фабрично-заводська промисловість із машинною технікою; промисловість. *Машинобудівна індустрія*. *Індустрія країни*. *Важка індустрія*. *Легка індустрія*. 2. Галузь діяльності, пов'язана із задоволенням культурних потреб населення, що надає такі послуги. *Індустрія туризму*. *Індустрія спорту*.
- Індустріалізація, і, ж. Процес створення великого машинного виробництва в усіх галузях народного господарства країни і особливо в промисловості. *Індустріалізація країни*. *Індустріалізація дорожніх робіт*. *Індустріалізація будівництва*.
- Індустріалізований, а, е. *Індустріалізований район*.
- Індустріалізувати, ую, уеш. Здійснювати індустріалізацію. *Індустріалізувати сільське господарство*.
- Індустріальний, а, е. *Індустріальний комплекс*. *Індустріальна цивілізація*.
- ИНЕРТНИЙ**, а, е. 1. Позбавлений активності та ініціативи; недіяльний, малорухливий. *Інертна людина*. *Інертне існування*. 2. *хім.* Який не вступає в жодні хімічні реакції й не утворює сполук. *Інертний газ*. *Хімічно інертна речовина*. *Інертні матеріали*. Інертність, ності, ж. *Інертність молекул*. Інертно.
- ИНЕРЦІЯ**, і, ж. 1. Властивість тіла зберігати стан спокою або прямолінійний рівномірний рух, поки яка-небудь зовнішня сила не введе його з цього стану. *Закон інерції*. *Діяти по інерції*. *Рухатися по інерції*. 2. *перен.* Відсутність активності, бездіяльний стан; нерухливість, інертність. *Інерція байдужості*. 3. *перен.* Вплив причин, умов, сил, які діяли раніше і продовжують діяти на момент мовлення.
- Інерційний, а, е. *Інерційний рух*.
- Інерційність, ності, ж. *Інерційність океану*. *Інерційність регіонального розвитку*.
- ИН'ІКЦІЯ**, і, ж. 1. Впорскування під шкіру або у вену яких-небудь лікувальних речовин. *Зробити ін'єкцію*. *Ін'єкція димедролу*. 2. *геол.* Проникнення, виверження магматичного матеріалу в різні породи.
- Ін'єктований, а, е. *Ін'єктоване насіння*.
- Ін'єктор, а, ч. Апарат для ін'єкції.
- Ін'єктувати, ую, уеш. Впорскувати під шкіру або у вену які-небудь лікувальні речовини.
- Ін'єкційний, а, е.
- ИНЖЕКЦІЯ**, і, ж. 1. *техн.* У напівпровідниковій техніці — введення носіїв заряду в ділянку, де вони не є основними. 2. *фіз.* Введення пучка заряджених частинок у прискорювач для подальшого його прискорення або нагромадження. *Інжекція релятивістського електронного пучка в плазму*. 3. *техн.* Впорскування палива (горючої суміші) в камеру згорання двигуна.
- Інжектор, а, ч., *техн.* Пароструминний насос для подавання рідини в закриті котли та інші посудини під високим тиском; застосовують переважно в теплотехніці. *Резервуар інжектора*.
- Інжекторний, а, е. *Інжекторні труби*.
- Інжекційний, а, е. *Інжекційний отвір*. *Інжекційний конденсатор*. *Інжекційний кран*.
- ИНЖЕНЕРІЯ**, і, ж. 1. Інженерна справа, творча технічна діяльність. *Викладати інженерію*. 2. *спец.* Цілеспрямоване конструювання нових, відсутніх у природі органічних одиниць. *Генна інженерія*. *Кіттинна інженерія*.
- Інженер, а, ч. Фахівець у якій-небудь галузі техніки з вищою технічною освітою. *Кваліфікований інженер*. *Інженер-електрик*. *Інженер-механік*.
- Інженерка, и, ж., *розм.* Молода інженерка.
- Інжене'рський, а, е. *Інжене'рський диплом*.
- Інженерний, а, е. 1. Пов'язаний з діяльністю інженера. *Інженерна справа*. 2. Технічний. *Інженерні війська*. 3. *геол.* Інженерна геологія — галузь геології, що вивчає геологічні умови і динаміку верхніх горизонтів земної кори стосовно інженерного будівництва та іншої господарської діяльності людини.
- ИНЖЕНЮ**, *невідм., ж., заст.* Ампула акторки, що виконує ролі наївних дівчат. *Роль інженю*. *Ампула інженю*.
- ИНЖИНИРИНГ**, у, ч. 1. *техн.* Комплекс інженерно-консультаційних послуг, що надаються на комерційних засадах, щодо проектування й спорудження різноманітних об'єктів, а акож сфера діяльності з надання таких послуг. 2. *фін.* Розроблення нових фінансових інструментів та операційних схем, придатних для здійснення фінансово-кредитних операцій.
- Інжиніринговий, а, е. *Інжинірингові послуги*.
- ИНЖИР**, у, ч. 1. Плодове субтропічне дерево роду фікус, родини шовковицевих; смоківниця, смоква. *Шкідники інжиру*. 2. Солодкий м'ясистий плід цього дерева, що вживається звичайно сушеним; фіга, смоква. *Свіжий інжир*. *Сушений інжир*. *Тістечко з інжиром*.
- Інжирний, а, е. *Інжирне варення*.
- Інжировий, а, е.
- ИНЮТ**, у, ч. Мінерал класу боратів, безбарвний, зі скляним блиском.
- ИНІЦІАЛИ**, ів, *мн.* (одн. ініціал, а, ч).
1. Перші літери імені та по батькові або імені, по батькові й прізвища. *Вказати ініціали*. 2. *спец.* Виділені більшим шрифтом і часто прикрашені заголовні літери на початку тексту, розділу або абзацу. *Ініціали українських рукописів*.
- Ініціальний, а, е. *Ініціальні букви*. *Ініціальні абрєвіатури*.
- ИНІЦІАТИВА**, и, ж. 1. Спонування до дії; почин. 2. Перший крок у якій-небудь справі; керівна роль у яких-небудь діях. *Брати ініціативу*. *Підтримати ініціативу*. *Перехопити ініціативу*. 3. Здатність висувати нові ідеї, пропозиції; уміння самостійно розпочинати яку-небудь справу; заповзятливість. *Без ініціативи*. *Бурхлива ініціатива*. 4. У міжнародному праві — пропозиція, висунута для обговорення. 5. Законодавча ініціатива — право виносити проекти законів на розгляд законодавчих органів, які зобов'язані обговорити їх і прийняти рішення.

Ініціативний, а, е. 1. Який виявляє ініціативу, уміє самостійно розв'язувати що-небудь; заповзятливий. *Ініціативна людина. Ініціативний працівник.*

2. Який перший починає будь-яку справу, робить почин. *Ініціативна група.*

Ініціативність, ності, ж. *Виявляти ініціативність. Розвивати ініціативність.*

Ініціативно.

Ініціатор, а, ч. Особа, група осіб або організація, яким належить почин у якій-небудь справі; зачинатель. *Бути ініціатором.*

Ініціаторка, и, ж.

Ініціаторство, а, с. Виявлення ініціативи, почину в чому-небудь.

Ініціаторський, а, е.

Ініційований, а, е. *Ініційована зміна закону.*

Ініційовання, я, с. *Ініційовання демократичних процесів.*

Ініційувати, юю, юеш. 1. Сприяти виникненню чи розвитку чого-небудь. *Ініційувати укладення угоди.*

2. спец. Започаткувати, викликати хімічну або ядерну реакцію шляхом зовнішнього впливу на систему. *Ініційувати зсідання крові.*

ІНЦІАЦІЯ, і, ж., етн. У первісному суспільстві та в деяких сучасних народів — обряд посвячення, який включає різноманітні моральні і фізичні випробування, іноді досить жорстокі. *Обряд ініціації.*

ІНКАЛБІЙ, ю, ч. Жаромічний сплав на основі заліза, що містить 25% хрому і 35% нікелю.

ІНКАПСУЛЯЦІЯ, і, ж.у біол. Утворення щільної оболонки (капсули) із сполучної тканини навколо чужорідних для організму речовин, паразитів і т. ін.

ІНКАРНАЦІЯ, і, ж. Вияв духу, душі в матеріальному тілі (напр. Бога, божественного духа у Христі).

ІНКАСАЦІЯ, і, ж. Збирання і перевезення готівки та інших цінностей, що здійснюються банками або уповноваженими особами за відповідним дорученням підприємства, установи тощо. *Здійснювати інкасацію.*

Інкасатор, а, ч. Посадова особа, яка приймає гроші в організацій, підприємств тощо, здійснює їх транспортування та здавання в банк. *Обов'язки інкасатора.*

Інкасаторський, а, е. *Інкасаторська амуніція.*

ІНКАСО, невідм., с., фін. Одержання банком грошей за дорученням клієнта й зарахування цих грошей на його банківський рахунок. *Чисте інкасо.*

ініціативний — інкрустувати

Документарне інкасо. Імпордне інкасо. Експортне інкасо. Інкасо платіжних документів.

Інкасовий, а, е. *Інкасове доручення.*

Інкасування, я, с. *Інкасування боргових вимог. Інкасування векселя.*

Інкасувати, ую, уеш. Подавати документ для оплати й одержувати за ним гроші; виконувати операцію інкасо. *Інкасувати вексель.*

ІНКВАЙРИНГ, у, ч. Банківська діяльність, пов'язана з виконанням розрахунків між банками-емітентами і торговельними організаціями для надання послуг, з якими споживачі розраховуються за допомогою кредитних карток.

ІН-КВАРТО, присл., друк. Формат видань, за яким розмір сторінки становить четверту частину стандартного аркуша; у чверть.

ІНКВІЗИЦІЯ, і, ж. 1. іст. Підпорядкований Папі судово-слідчий і каральний орган католицької церкви, створений в XIII ст. для боротьби з ерессю, атеїзмом, вільнодумством. *Середньовічна інквізиція. 2. перен. Жорстоке знущання; катування. Приректи на інквізицію.*

Інквізичійний, а, е. 1. іст. Що стос. інквізиції (у 1 знач.). 2. перен. Надзвичайно жорстокий, дуже суворий; інквізиторський.

Інквізитор, а, ч. 1. іст. Суддя або член суду інквізиції. 2. перен. Той, хто навмисно завдає кому-небудь страждань; дуже жорстока людина, мучитель. *Інквізитор робітників.*

Інквізиторський, а, е. Інквізиторське ставлення до кого-небудь.

ІНКЛІНАТОР, а, ч., техн. Прилад для вимірювання магнітного схилення.

ІНКЛІНОМЕТР, а, ч., техн. Прилад для визначення азимута і кутів нахилу осі бурової свердловини.

ІНКЛЮЗИВ, а, ч., лінгв. Займенникові або дієслівні форми, які вказують на те, що адресат мовлення входить до числа учасників дії.

Інклюзивний, а, е.

ІНКОГЕРЕНЦІЯ, і, ж., мед. Втрата здатності послідовно логічно мислити; один із характерних проявів шизофренії.

ІНКОГНІТО. І. присл. Приховуючи своє ім'я, не відкриваючи його; потай, таємно. *Приїхати інкогніто. Подорожувати інкогніто. 2. невідм., с. Приховане ім'я. Викрити інкогніто. 3. невідм., ч. і с. Особа, що хоче залишитися невідомою й приховує своє справжнє ім'я. Залишитись інкогніто.*

ІНКОНЕЛЬ, ю, ч., мет. Жаростійкий і жаромічний сплав нікелю із хромом та

залізом, з якого виготовляють деталі газотурбінних двигунів, літаків, ракет і т. ін.

ІНКОРПОРАЦІЯ, і, ж. 1. книжн. Включення до свого складу чого-небудь; приєднання. *Інкорпорація нових районів. 2. лінгв. Спосіб синтаксичного зв'язку між словами в реченні, при якому головний член словосполучення зливається з підрядними членами у фонетико-морфологічний комплекс, аналогічний слову. 3. юр. Зібрання в єдине ціле законів та інших правових актів, виданих у різний час, без зміни їхнього змісту. *Інкорпорація чинних законів.**

Інкорпорований, а, е. *Інкорпорована країна.*

Інкорпорування, я, с.

Інкорпорувати, ую, уеш, книжн. Включати щось до свого складу; приєднувати.

Інкорпоруючий, а, е. *Інкорпоруючі мови.*

ІНКРЕЦІЯ, і, ж., фізіол. Те саме, що секречія.

Інкрет, у, ч. Те саме, що гормон.

Інкреторний, а, е.

ІНКРИМІНУВАННЯ, я, с. Висунення звинувачення в скоєнні злочину. *Інкримінування злочину.*

Інкримінований, а, е. *Інкримінований злочин.*

Інкримінувати, ую, уеш. Обвинувачувати кого-небудь у чомусь; ставити комуся за провину щось. *Інкримінувати злочин. Інкримінувати вбивство. Інкримінувати отримання хабара.*

ІНКРУСТАЦІЯ, і, ж. 1. тільки одн. Вид прикраси, оздоблення із шматочків мармуру, кераміки, дерева, металу, перламутру, соломки тощо, які врізані в поверхню і відрізняються від неї за кольором чи матеріалом. *Інкрустація по дереву. Інкрустація соломкою. 2. Малюнки, візерунки і т. ін., виконані способом інкрустування. *Шабля з інкрустацією.**

Інкрустатор, а, ч. Фахівець з інкрустації.

Інкрустаційний, а, е. *Інкрустаційні роботи.*

Інкрустований, а, е. *Інкрустована бісером шкатулка.*

Інкрустування, я, с. *Інкрустування кольоровим металом.*

Інкрустувати, ую, уеш. 1. Врізувати та вклеювати в поверхню предмета шматочки інших матеріалів для оздоблення його. *Інкрустувати дерев'яну тарілку. 2. перен. Включати в якийсь твір уривки, цитати, рядки іншого твору.*

ІНКУБАЦІЯ, і, ж. 1. Виведення в інкубаторі молодняка з яєць сільськогосподарських птахів, з ікри риб і т. ін. *Штучна інкубація. Інкубація ікри*

інспекторство — інструментування

I

- корона*. 2. мед. Прихований період хвороби від моменту зараження до появи перших ознак захворювання.
- Інкубатор, а, ч. Електрифікований і автоматизований апарат для штучного виведення молодняка з яєць сільськогосподарських птахів, з ікри риб і т. ін. *Закладати яйця в інкубатор*.
- Інкубаторій, ю, ч. 1. Спеціально обладнане приміщення, у якому встановлені й діють інкубатори для виведення молодняка сільськогосподарської птиці. *Підтримувати температуру в інкубаторії*. 2. Спеціально обладнане приміщення, де із греди шовковичного шовкопряда виводять гусінь.
- Інкубаторний, а, е. *Інкубаторна станція*.
- Інкубаторник, а, ч. Працівник інкубатора.
- Інкубаторниця, і, ж.
- Інкубаторський, а, е. Виведений В інкубаторі. *Інкубаторські курчата*.
- Інкубаційний, а, е. *Інкубаційні яйця*. *Інкубаційний період хвороби*.
- Інкубований, а, е. *Інкубовані пташенята*.
- Інкубування, я, с. Термін інкубування. *Інкубування яєць*.
- Інкубувати, ую, усш. 1. Виводити в інкубаторі молодняк сільськогосподарських птахів, риб і т. ін. *Інкубувати курчат*. 2. Закладати в інкубатор яйця (ікринки) для виведення молодняка птахів, риб і т. ін. *Інкубувати яйця*. *Інкубувати ікру*.
- ІНКУНАБУЛИ, ул, мн. (одн. інкунабула, и, ж.). Перші книжки, друковані набірними літерами в найранішу добу друкарства в Європі; першодруки. *Колекція інкунабул Центральної наукової бібліотеки НАН України. Займатися інкунабулами. Фахівець із інкунабул*.
- ІНКУРАБЕЛЬНИЙ, а, е, мед. Невигойний, який не піддається лікуванню. *Інкурабельний випадок. Інкурабельний хворий*.
- Інкурабельність, ості, ж.
- ІННЕРВАЦІЯ, ї, ж. І. фізіол. Зв'язок органів і тканин організму людини й тварини з центральною нервовою системою, що здійснюється за допомогою нервових волокон. *Доцентрова іннервація. Відцентрова іннервація*. 2. анат. Насиченість органів і тканин нервами, які забезпечують зв'язок із центральною нервовою системою. *Іннервація м'язів. Іннервація серця. Іннервація м'якої оболонки мозку*.
- Іннерваційний, а, е. *Іннерваційний апарат серця*.
- Іннервування, я, с.
- Іннервувати, ую, усш, фізіол. Збуджувати, подразнювати, передавати сигнал нервовими шляхами від центральної нервової системи в органи й тканини і навпаки. *Іннервувати м'язову тканину. Іннервувати серце*.
- ІННОВАЦІЯ, ї, ж. 1. Нововведення, новизна. *Впровадження інновацій. Фінансові інновації, 2. лінгв. Новотвір; нове явище у мові. Лексичні інновації. Морфологічні інновації*.
- Інноваційний, а, е. *Інноваційне підприємство. Інноваційні наукові методи. Інноваційний фонд. Інноваційний банк. Інноваційний центр. Інноваційний проект*.
- ІНОЗИТ, у, ч., хім. Органічна речовина з групи вітамінів В, яка міститься майже у всіх тваринних тканинах і в багатьох рослинах у вигляді фітину або фітинової кислоти.
- ІН-ОКТАВО, присл., друк. Формат видань, за яким розмір сторінки становить восьму частину паперового аркуша; у вісімку.
- інокулгіція, ї, ж. Уведення живих мікроорганізмів, інфікованого матеріалу або вакцин у поживне середовище, ґрунт, організм рослини чи тварини та ін.
- Інокульований, а, е,
- Інокульовати, юю, юещ, біол. Уводити живі мікроорганізми, інфікований матеріал, сироватки або інші речовини у тканини рослин, тварин, людини, а також у поживне середовище. *Інокульовати насіння*.
- Інокулятори, ів, мн. (одн. інокулятор, а, ч.), мет. Елементи, що забезпечують модифікування сталі. *Властивості інокуляторів*.
- ІН-ПЛАНО, присл., друк. Формат видання на цілий, розгорнутий аркуш.
- ІНСАЙД, а, ч. 1. Гравець у футбольній або хокейній команді, який займає положення в лінії нападу між крайнім і центральним гравцями. *Лівий інсайд*. 2. Термін, що використовується у психоаналізі для визначення раптового осягнення сутності стосунків між людьми та блискавичного розв'язання проблем, які склалися в певній ситуації.
- ІНСАЙДЕР, а, ч., юр. 1. Фізична або юридична особа, яка завдяки своєму службовому становищу або іншим привілеям має вільний доступ до конфіденційної інформації про стан справ банку і може впливати на прийняття рішень щодо діяльності банку. 2. Особа, що має понад 10% акцій фірми.
- ІНСАЙТ, у, ч., філос. В інтуїтивістській теорії пізнання — акт раптового проникнення в суть проблеми без логічного аналізу, акт безпосереднього пізнання.
- ІНСЕКТАРІЙ, ю, ч. Приміщення для розведення та утримання комах, яких використовують здебільшого для наукових досліджень.
- ІНСЕКТИЦИД, у, ч., хім. Отруйна речовина для боротьби з комахами-шкідниками. *Застосовувати інсектициди*.
- Інсектицидний, а, е. *Інсектицидні властивості стробану. Інсектицидна суміш*.
- ІНСИНУАЦІЯ, і, ж., книжн. Злісна вигадка, щоб дискредитувати, знеславити кого-небудь; наклеп. *Безпідставна інсинуація. Дати відсіч інсинуаціям*.
- Інсинуатор, а, ч. Той, хто поширює злісні вигадки, наклепи; наклепник.
- Інсинуований, а, е.
- Інсинування, я, с.
- Інсинувати, юю, юещ. Поширювати злісні вигадки, здійснювати інсинуацію. *Безпідставно інсинувати*.
- ІНСОЛІЦІЯ, ї, ж. 1. спец. Освітлення якої-небудь поверхні сонячним промінням. *Інсольція господарського подвір'я. Потужність інсольції*. 2. мед. Метод лікування хвороби, що ґрунтується на використанні лікувальних властивостей сонячного повітря; сонячна ванна. *Надмірна інсольція проти-показана*.
- Інсольційний, а, е. *Інсольційне лікування*.
- ІНСПЕКЦІЯ, і, ж. І. Нагляд за правильністю дій і додержанням установлених правил різними підприємствами, установами тощо. *Здійснювати інспекцію*. 2. Установа, організація або відділ певної установи, що здійснює інспектування чогонебудь. *Державна автомобільна інспекція. Інспекція праці. Торговельна інспекція. Податкова інспекція. Екологічна інспекція*. 3. збірн., рідко. Інспектори.
- Інспектор, а, ч. Посадова особа в державних установах, на підприємствах, у громадських організаціях, що здійснює нагляд і контроль за правильністю їх дій, виконанням законів, інструкцій, постанов, ухвал і т. ін. *Інспектор якості. Фінансовий інспектор. Інспектор охорони праці*.
- Інспекторка, и, ж.
- Інспбкторство, а, с. 1, Посада інспектора. 2. Діяльність інспектора.
- Інспекторський, а, е. 1. Прикм. до інспектор. *Інспекторські об'єкти*. 2. Який стос, інспектування, пов'язаний з ним. *Інспекторська перевірка роботи школи*.
- Інспектований, а, е.
- Інспектування, я, с. *Учасники інспектування. Інспектування каналу*.
- Інспектувати, ую, усш. Здійснювати контроль, перевіряти правильність

I

- чийх-небудь дій шляхом нагляду. *Інспектувати школу. Інспектувати стан справ.*
- Інспектура, и, ж. Посада інспектора.
- Інспекційний, а, е. *Інспекційний обхід.*
- ІНСПІРАЦІЯ, і, ж., книжн. 1. Намовляння, підбурювання до яких-небудь дій, учинків. *Інспірація конфлікту.* 2. мед. Вдих.
- Інспіратор, а, ч. Той, хто підбурює, намовляє до чого-небудь; підбурювач.
- Інспіраційний, а, е.
- Інспірований, а, е. *Штучно інспірований конфлікт.*
- Інспірування, я, с.
- Інспірувати, ую, уеш. 1. Навіювати, вселяти кому-небудь якісь думки, погляди, навчати, як поводитися, як діяти тощо. 2. Викликати що-не-будь намовлянням, підбурюванням. *Інспірувати протест.*
- ІНСТАЛЯЦІЯ, і, ж., мист. Об'ємно-просторова композиція, конструкція, що складена з різних предметів (як правило, таких, що були у використанні) і виражає художньо-естетичні погляди автора. *Дивна інсталяція. Вишукана інсталяція. Інсталяція з піску та каміння.*
- Інсталювати, юю, юеш, мист. Здійснювати, виготовляти інсталяцію.
- Інсталюатор, а, ч. Митець, що виготовляє інсталяції.
- Інсталяційний, а, е. *Інсталяційний твір. Інсталяційна приставка.*
- ІНСТАНЦІЯ, і, ж. Кожна з послідовних ланок, кожний із ступенів у системі підпорядкованих один одному державних органів управління, суду, а також партійних, профспілкових та ін. організацій. *Судова інстанція.*
- ІНСТИЛЯЦІЯ, і, ж., мед. Вкапування ліків у що-небудь.
- ІНСТИНКТ, у, ч. 1. біол. Вроджена, типова для кожного виду тварин здатність до виконання певних доцільних дій V відповідь на зміни внутрішнього або зовнішнього середовища. *Інстинкт самозбереження.* 2. Несвідоме й нездоланне прагнення, потягло чого-небудь. *Войовничий інстинкт.* 3. перен. Підсвідоме чуття. *Материнський інстинкт. Інстинкт самозахисту.*
- Інстинктивний, а, е. 1. біол. Зумовлений інстинктом (у 1 знач.). *Інстинктивна поведінка. Інстинктивний рух. Інстинктивний протест.* 2. Мимовільний, підсвідомий. *Інстинктивне бажання.*
- Інстинктивність, ності, ж.
- Інстинктивно. *Інстинктивно відсмикнути руку.*
- ІНСТИТУТ, у, ч. 1. Назва деяких вищих навчальних закладів і наукових установ. *Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України.* 2. юр. Сукупність правових норм у якій-небудь галузі суспільних відносин. *Інститут приватної власності. Інститут шлюбу. Інститут президентства.*
- Інститутський, а, е. 1. Црикм. до інститут. *Інститутські аудиторії. Інститутська лабораторія.* 2. Який відбувається (відбувся) в інституті, пов'язаний з ним. *Інститутська історія.*
- ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ, і, ж., юр. 1. Створення яких-небудь нових суспільних інститутів (у 2 знач.). 2. Правове і організаційне закріплення яких-небудь суспільних відносин. *Релігійна інституціоналізація.*
- Інституціоналізований, а, е.
- Інституціоналізувати, ую, уеш.
- ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ, у, ч. Напрямок сучасної економічної думки, об'єктами дослідження якого є певні інститути, а також правові, психологічні та морально-етичні аспекти.
- ІНСТИТУЦІЯ, і, ж., книжн. Установа, заклад або частина, підрозділ установи, закладу. *Громадські інституції. Створення інституцій демократії.*
- Інституціональний, Інституційний, а, е, юр. Офіційно встановлений, закріплений у своєму суспільному статусі. *Інституційний характер документа. Інституційні відносини.*
- ІНСТРУКЦІЯ, і, ж. 1. Керівна вказівка; настанова. *Дати інструкції. Інструкція керівництва. Чітка інструкція.* 2. Зібрання вказівок, настанов, норм і правил, які регулюють порядок і умови здійснення певної діяльності. *Інструкція до укладання Словника української мови.*
- Інструктаж, у, ч. Форма підготовки до виконання певних обов'язків; керівні вказівки, інструкції. *Проводити інструктаж. Пройти інструктаж.*
- Інструктивний, а, е. Який інструктує або містить у собі керівні вказівки, інструкції. *Інструктивний семінар. Інструктивна доповідь.*
- Інструктор, а, ч. 1. Працівник якої-небудь установи, що контролює діяльність підлеглих йому органів і осіб, інструктує, як правильно організувати працю. *Інструктор сільгоспвідділу.* 2. Фахівець, що навчає якої-небудь спеціальності, справи. *Інструктор із плавання.*
- Інструкторка, и, ж. *Інструкторка хімоборони.*
- Інструкторство, а, с. Діяльність, посада інструктора.
- Інструкторський, а, е. *Інструкторські вказівки. Інструкторська група.*
- Інструктування, я, с.
- Інструктувати, ую, уеш. Давати кому-небудь керівні вказівки, інструкції. *Інструктувати співробітників.*
- Інструкційний, а, е. *Інструкційні вимоги.*
- ІНСТРУМЕНТ, ч. 1. род. а. Знаряддя для праці, *Хірургічний інструмент. Столярний інструмент. Різальний інструмент. Музичний інструмент.* 2. род. у, збірн. Сукупність таких знарядь.
- Інструментарій, ю, ч., збірн., спец. Набір інструментів (у 1, 2 знач.), що застосовується в якій-небудь спеціальності. *Лікарський інструментарій.*
- Інструменталіст, а, ч. 1. Музикант, що грає на якомусь інструменті. 2. Композитор, автор інструментального твору.
- Інструментальний, а, е. 1. Признач. для виготовлення інструментів, який виготовляє інструменти. *Інструментальний цех. Інструментальна промисловість.* 2. Признач. для зберігання інструментів. *Інструментальна шафа.* 3. Здійснюваний за допомогою інструментів. *Інструментальні спостереження. Інструментальні виміри.* 4. Що стос. інструмента, інструментів (у 2 знач.). *Інструментальний концерт. Інструментальний клас. Інструментальний ансамбль. Інструментальна музика.*
- Інструментальник, а, ч. Слюсар, що виготовляє інструменти (у 1, 2 знач.).
- Інструментальня, і, ж., спец. Майстерня, у якій виготовляють інструменти (у 1, 2 знач.), а також приміщення для їх зберігання; слюсарня.
- Інструментований, а, е.
- Інструментування, я, с. 1. муз. Виклад музичного твору для виконання оркестром або вокальним ансамблем; оркестрування. *Інструментування симфонії.* 2. муз. Розділ теорії музики, що вивчає особливості окремих музичних інструментів і принципи їх поєднання в оркестрі. 3. перен.,

I

літ. Спеціальний добір звуків у вірші, який викликає певне художнє враження.

Інструментувати, ую, уеш, муз., *літ.* Здійснювати інструментування (у 1, 3 знач.). *Інструментувати музику. Інструментувати вірші.*

ІНСТРУМЕНТАЛІЗМ, у, ч., *філос.* Різновид прагматизму, що розглядає ідеї та поняття не як відображення об'єктивної дійсності, а як знаряддя (інструменти) пристосування організму до середовища, яке постійно змінюється.

Інструменталіст, а, ч.

Інструменталістка, и, ж.

ІНСУЛІН, у, ч. Гормон підшлункової залози, що регулює вуглеводний обмін в організмі, покращує засвоєння вуглеводів тканинами і зменшує кількість цукру в крові; застосовується для лікування діабету й шизофренії. *Продуктування інсуліну.*

Інсуліновий, а, е. 1. Прикм. до інсулін. 2. Здійснюваний за допомогою інсуліну. *Інсулінова терапія.* 3. Який виробляє інсулін. *Інсуліновий цех.*

ІНСУЛЬТ, у, ч. Раптове гостре порушення кровообігу мозку, яке супроводиться втратою свідомості й паралічем; апоплексія; найчастіше виникає при гіпертонічній хворобі, атеросклерозі, аневризмах, васкулінітах, захворюваннях серця тощо. *Сильний інсульт. Перенести інсульт.*

Інсультний, а, е.

ІНСУРГЕНТ, а, ч., *заст.* Повстанець.

Інсургентський, а, е.

ІНСЦЕНІЗАЦІЯ, і, ж. Перероблення літературного твору, написаного не в драматичній формі, для постановки на сцені або кіно. *Інсценізація роману.*

Інсценізатор, а, ч. Той, хто займається інсценізацією.

Інсценізований, а, е. *Інсценізоване оповідання.*

Інсценізувати, ую, уеш. Переробляти літературний твір для сцени або кіно. *Інсценізувати байку.*

Інсценований, а, е.

Інсценування, я, с. *Інсценування літературних творів. Інсценування мітингу.*

Інсценувати, ую, уеш. 1. Те саме, що інсценізувати. 2. *перен.* Улаштувати, зображати що-небудь, маючи на меті ввести когось в оману, збити когось з пантелику. *Інсценувати напад. Інсценувати істеріку.*

ІНТАГЛІБДРУК, у, ч. Друк, елементи якого виступають над поверхнею паперу, тому їх можна відчутти на дотик. Є одним з елементів паперових грошей та цінних паперів.

ІНТАКТНИЙ, а, е. Незайманий.

ІНТАЛІЯ, і, ж. Різблене зображення у

інструментувати — інтелігенція

вигляді заглибленого рельєфу на відшліфованій поверхні каменя.

ІНТАРСІЯ, і, ж. Інкрустація на дерев'яних поверхнях: фігурні зображення чи візерунки з пластинок дерева, різних текстурою та кольором, урізаних у поверхню дерев'яного предмета. *Займатися інтарсією. Традиції інтарсії.*

ІНТЕГРАЛ, а, ч., *мат.* Гранична сума нескінченно малих частин ряду. *Інтеграл диференціального рівняння.*

Інтегральний, а, е. 1. *мат.* Що стос. інтеграла, інтегралів. *Інтегральне числення. Інтегральне рівняння.* 2. *книжн.* Нерозривно зв'язаний; суцільний, єдиний. *Інтегральна частина. Інтегральна ознака. Інтегральний економічний район. Інтегральний потенціал території.*

Інтегральність, ності, ж.

Інтегратор, а, ч., *спец.* 1. Обчислювальний пристрій для інтегрування функцій, заданих аналітично. *Розробляти інтегратор.* 2. *перен.* Той (те), хто (що) сприяє об'єднанню, згуртованості людей, ідей і т. ін. *Інтегратор людей.*

ІНТЕГРАФ, а, ч. Механічний аналоговий обчислювальний прилад для інтегрування функцій, заданих графічно.

ІНТЕГРАЦІЯ, і, ж. 1. *книжн.* Об'єднування в ціле окремих частин або елементів. *Процес інтеграції. Інтеграція діалектів. Фінансова інтеграція. Агропромислова інтеграція. Культурна інтеграція.* 2. *екон.* Процес розширення економічного і виробничого співробітництва, об'єднання національних господарств двох і більше держав.

Інтеграційний, а, е. Об'єднувальний. *Інтеграційні процеси.*

Інтегрований, а, е. *Інтегрована система керування.*

Інтегрованість, ності, ж.

Інтегровальний, а, е.

Інтегрування, я, с. 1. Знаходження *інтеграла.* 2. Розв'язування диференціальних рівнянь. *Обернений порядок інтегрування.* 3. Об'єднання. *Інтегрування сучасної науки.*

Інтегрувати, ую, уеш. 1. *мат.* Знаходити інтеграл даної функції. 2. *книжн.* Об'єднувати що-небудь у єдине ціле. *Інтегрувати що-небудь у єдине ціле.*

ІНТЕГРИМЕТР, а, ч., *мат., інформ.* Механічний аналоговий обчислювальний пристрій, призначений для інтегрування функцій, заданих графічно, який подає результат інтегрування у формі графіка.

ІНТЕГУМЕНТ, а, ч. Зовнішній покрив насінного зачатка в насінних рослин, що оточують його центральну частину

(нуцелус).

ІНТЕЛЕКТ, у, ч. Розум, здатність до мислення, раціонального пізнання. *Людський інтерект. Рівень інтелекту. Штучний інтелект. Потужний інтелект. Однакові за інтелектом. Розвивати інтелект.*

Інтелектний, а, е. *Інтелектна сила.*

Інтелектуал, а, ч. Людина з високо розвиненим інтелектом; людина розумової праці. *Відомий інтелектуал. Сучасний інтелектуал. Молодий інтелектуал. Бесіда інтелектуалів. Фільм для інтелектуалів.*

Інтелектуалка, и, ж., *розм.* *Відома інтелектуалка.*

Інтелектуальний, а, е. 1. Який стосується інтелекту, розумової і психічної діяльності. *Ринок інтелектуальної праці. Інтелектуальний світ. Інтелектуальна власність.* 2. Розумовий, духовний; з високо розвиненим інтелектом. *Інтелектуальні шукання. Інтелектуальна особистість. Інтелектуальна підтримка. Інтелектуальні інтереси.*

Інтелектуальність, ності, ж.

Інтелектуально.

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ, і, ж., *книжн.*

1. Проникнення інтелектуалізму (у 1 знач.) в життя людей, насичення його розумовою діяльністю. *Інтелектуалізація суспільства.* 2. Насичення художніх творів, мистецтва інтелектуалізмом. *Процес інтелектуалізації.*

Інтелектуалізований, а, е.

Інтелектуалізувати, ую, уеш. Надавати чому-небудь ознак інтелектуалізму. *Інтелектуалізувати художній текст.*

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗМ, у, ч. 1. *книжн.* Насиченість думками, ідеями; філософська змістовність. *Інтелектуалізм сучасного письменника. Інтелектуалізм музики Бортнянського.* 2. *філос.* Напрямок у філософії та психології, що абсолютизує інтелект у процесі пізнання дійсності, відриваючи його від чуттєвого пізнання та практики.

Інтелектуаліст, а, ч.

Інтелектуалістка, и, ж.

ІНТЕЛІГЕНЦІЯ, і, ж., *збірн.* Люди розумової праці, що мають спеціальні знання з різних галузей науки, техніки й культури; соціальний прошарок людей, які фахово займаються такою працею. *Українська інтелігенція. Сучасна інтелігенція. Творча інтелігенція. Передова інтелігенція. Технічна інтелігенція.*

Інтелігент, а, ч. 1. Людина, що належить до соціального прошарку інтелігенції. *Інтелігент до глибини душі. Гнилий інтелігент.* 2. Людина глибокої

І

- внутрішньої культури і самостійного мислення; інтелігентна людина. *Явний інтелігент.*
- Інтелігентка, и, ж. *Манірна інтелігентка.*
- Інтелігентний, а, е. 1. Який належить до інтелігенції, освічений, культурний. Який має глибоку внутрішню культуру. *Інтелігентна людина. Інтелігентна сім'я. Інтелігентна жінка. Інтелігентна поведінка.* 2. Власт, інтелігентові, інтелігенції. *Інтелігентний вигляд.*
- Інтелігентність, ності, ж. *Вроджена інтелігентність.*
- Інтелігентно. *Поводитися інтелігентно.*
- Інтелігентський, а, е. *Інтелігентська організація. Інтелігентські кола. Інтелігентські звички.*
- ІНТЕЛІГБЕЛЬНИЙ, а, е. 1. *філос.* Надчуттєвий, який осягається лише розумом. 2. *Вигаданий, нереальний, надприродний.*
- ІНТЕНДАНТСТВО, а, с. *Військовий підрозділ, який відповідає за військове господарство, здійснює матеріальне та побутове забезпечення військ, дбає про влаштування їх особового складу. Замовлення від інтендантства.*
- Інтендант, а, ч. Той, хто завідує військовим господарством, займається постачанням армії.
- Інтендантський, а, е. *Інтендантська служба.*
- ІНТЕНСИВНИЙ, а, е. 1. Напружений, посиленний. *Інтенсивна праця. Інтенсивний бій. Інтенсивний ріст дерев. Інтенсивна терапія.* 2. Який є найбільш продуктивним. *Інтенсивний шлях розвитку. Інтенсивна система господарювання. Інтенсивний курс англійської мови.* 3. *Яскравий, насичений (про колір). Інтенсивні тони.*
- Інтенсив, а, ч. *Інтенсив з англійської мови.*
- Інтенсивність, ності, ж. 1. *Посилення, напруження. Інтенсивність перевезення. Інтенсивність руху. Інтенсивність кольорів.* 2. *фіз.* Кількість енергії, яку переносить звукова хвиля за одиницю часу через одиницю площі, перпендикулярної до потоку енергії. *Інтенсивність термоядерної реакції.*
- Інтенсивно. *Працювати інтенсивно. Інтенсивно вести господарство.*
- ІНТЕНСИФІКАЦІЯ,!, ж. *Посилення, збільшення продуктивності, напруженості певного процесу за рахунок застосування нових технологій. Інтенсифікація доменного процесу. Інтенсифікація виробництва.*
- Інтенсифікований, а, е. *Інтенсифікований тепловий режим.*
- інтер'єрний — інтерпретація**
- Інтенсифікувати, ую, уеш. *Збільшувати потужність, інтенсивність чого-небудь; посилювати щось. Інтенсифікувати працю. Інтенсифікувати виробничі процеси.*
- ІНТЕНЦІЯ, і, ж. 1. *книжн.* Напрямок, намір, задум. 2. *Напруження.*
- ІНТЕР'... Префікс, перев. в іменниках і прикметниках іншомовного походження, що означає «між», «поміж», «періодичність дії», «скасання», «знищення».
- ІНТЕР²... Перша частина складних слів, яка за значенням відповідає словам «міжнародний», «інтернаціональний».
- ІНТЕРАКТИВНИЙ, а, е, *інформ.* Який використовує засоби і пристрої взаємодії комп'ютера з користувачем; діалоговий. *Інтерактивний режим. Інтерактивна допомога. Інтерактивна багатомовна мережа.*
- ІНТЕРВАЛ, у, ч. 1. *Перерва, проміжок, пауза, відстань між чим-небудь. Визначити інтервал. Рівний інтервал.* 2. *муз., фіз.* Співвідношення двох тонів або звуків за їх висотою. 3. *мат.* Сукупність усіх дійсних чисел (або точок), замкнених між двома даними числами (точками), що не включає їх.
- Інтервальний, а, е.
- ІНТЕРВАЛЮТА, и, ж. *Грошові знаки іноземних держав, а також кредитні та платіжні документи, виражені в іноземних грошових одиницях і застосовувані в міжнародних розрахунках.*
- Інтервалютний, а, е. *Інтервалютний курс гривні.*
- ІНТЕРВЕНЦІЯ, і, ж. 1. *Насильне збройне втручання однієї або кількох держав у внутрішні справи іншої держави; агресія. Здійснювати інтервенцію.* 2. *фін.* Втручання держави, банків чи підприємств в операції на фондовій біржі з метою штучного впливу на курси національної валюти, цінних паперів тощо. *Біржова інтервенція. Валютна інтервенція. Товарна інтервенція.*
- Інтервент, а, ч. *Організатор, учасник інтервенції; агресор, загарбник. Німецькі інтервенти. Судна інтервентів.*
- Інтервенційний, а, е. *Що стос, інтервенції (у 1 знач.). Інтервенційний напад.*
- Інтервенціоніст, а, ч. *Прихильник інтервенції.*
- Інтервенціоністський, а, е. *Інтервенціоністське військо.*
- ІНТЕРВОКАЛЬНИЙ, а, е, *лінгв.* Про звук, який знаходиться між двома голосними звуками.
- ІНТЕРВ'Ю, *невідм., с.* 1. *Призначена для опублікування в пресі, передачі по радіо, телебаченню розмова журналіста з політичним, громадським або яким-небудь іншим діячем іт. ін. Записати інтерв'ю. Брати інтерв'ю. Давати інтерв'ю.* 2. *У соціології — бесіда (у формі запитань і відповідей) за задалегідь запропонованою програмою зі спеціально або випадково вибраними представниками певного соціуму з якою-небудь науковою метою. Провести інтерв'ю. Узасалити результати інтерв'ю.*
- Інтерв'ювання, я, с. *Методи інтерв'ювання.*
- Інтерв'ювати, юю, юеш. *Брати в кого-небудь інтерв'ю (у 1 знач.).*
- Інтерв'юваний, а, е. *Інтерв'ювані студенти.*
- Інтерв'юєр, а, ч. *Той, хто бере, здійснює інтерв'ю (у 1, 2 знач.).*
- ІНТЕРДИКТ, у, ч. 1. *У римському праві — наказ претора сторонам, що позиваються, про заборону або здійснення певної дії.* 2. *У католицизмі за часів Середньовіччя — один із способів покарання, який полягав у повній або частковій забороні виконання богослужінь, релігійних обрядів, що його накладав Папа Римський або єпископи як на окремих осіб, так і на цілу територію.*
- ІНТЕРЕС, у, ч. 1. *Увага до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось. Інтерес до української культури. Інтерес до політичних подій.* 2. *перев. мн.* Те, що найбільше цікавить кого-небудь, що становить зміст чийось думок і турбот; прагнення, потреби. *Геополітичні інтереси України. Мати спільні інтереси.* 3. *перев. мн.* Те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чийсь прагненням, потребам. *Об'єктивні інтереси розвитку регіонів. Дбати про особисті інтереси.*
- ІНТЕР'ЄР, ч. 1. *род. у.* *Архітектурно й художньо оздоблена внутрішня частина будинку, приміщення. Інтер'єр житла. Оформлення інтер'єрів.* 2. *род. а.* *Жанр образотворчого мистецтва — картина, малюнок і т. ін., на яких зображено внутрішню частину якого-небудь приміщення.* 3. *род. у, фізіол.* *Внутрішня будова органів і тканин; біохімічні та фізіологічні особливості організму сільськогосподарських тварин, пов'язані з їхньою продуктивністю та племінними якістьми.*
- Інтер'єрний, а, е.
- ІНТЕРІОРИЗАЦІЯ, і, ж., *психол.* *Формування розумових дій і внутрішнього плану свідомості через засвоєння індивідумом зовнішніх дій із предметами і соціальних форм*

інтелігент — інтер'єр

I

- спілкування.
- ІНТЕРКІНЁЗ**, Те саме, що інтерфаза.
- ІНТЕРКОЛУМНІЙ**, я, ч. Простір, відстань між колонами в колонаді.
- ІНТЕРКЛУБ**, у, ч. Клуб для зустрічей представників різних країн і національностей; міжнародний клуб. *Організувати інтерклуб.*
- ІНТЕРЛІНГВА**, и, ж. Одна із штучних мов міжнародного спілкування, створена у 1908 році італійським математиком Д. Пеано.
- ІНТЕРЛІНГВІСТИКА**, и, ж. Лінгвістична дисципліна, що займається створенням штучних мов для міжнародного спілкування та їх вивченням.
- Інтерлінгвістичний**, а, е.
- ІНТЕРЛІНЬЯЖ**, у, ч., *друж.* Проміжок між двома рядками в друкованому тексті.
- Інтерліньяжний**, а, е.
- ІНТЕРЛЮДІЯ**, і, ж. 1. Невелика музична п'єса, виконувана між частинами музичного твору. 2. Те саме, що інтермедія.
- ІНТЕРМЕДІЯ**, і, ж. 1. У середньовічному театрі — коротка сценка, переважно гумористично-комедійного характеру, здебільшого вставлена між актами серйозної драми і незалежна від її змісту. 2. *муз.* Проміжний епізод у фузі (між двома проведеньми теми).
- Інтермедійний**, а, е. *Інтермедійні виходи. Інтермедійна література.*
- ІНТЕРМЕТАЛІДИ**, ів, *мн.* Хімічні сполуки металів із металами.
- ІНТЕРМЕЦО**, *невідм., с.* Невеликий музичний твір вільної форми, а також самостійний оркестровий епізод в опері. *Виконувати інтермецо.*
- ІНТЕРМІТБЗ**, а, ч. Те саме, що інтерфаза.
- ІНТЕРНАТ**, у, ч. 1. Гуртожиток для учнів і студентів навчального закладу. *Жити в інтернаті.* 2. Закритий шкільний заклад, у якому учні навчаються та живуть. *Відомий інтернат.* 3. Будинок для інвалідів або людей похилого віку.
- Інтернатівець**, *вця, ч., розм.* Той, хто навчається, живе в інтернаті.
- Інтернатський**, а, е. *Інтернатське життя. Інтернатський вихователь.*
- ІНТЕРНАТУРА**, и, ж. Одна з форм стажування, спеціалізації, удосконалення лікарів-випускників у великих клініках, лікарнях.
- Інтерн**, а, ч. Лікар, відряджений на певний строк до лікарні для підвищення кваліфікації. *Інтерн клініки.*
- ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ**, у, ч. 1. Ідейно-політичний принцип, що проголошує рівність, солідарність і співробітництво всіх народів. 2. *лінгв.* Афікс, слово, вислів, запозичені кількома мовами з одного джерела.
- Інтернаціоналіст**, а, ч. 1. Прихильник, послідовник інтернаціоналізму (у 1 знач.). *Переконаний інтернаціоналіст.* 2. *іст.* Військовослужбовець, що брав участь у громадянській війні в Афганістані на базі прокомуністичного уряду. *Воїн-інтернаціоналіст.*
- Інтернаціоналістичний**, а, е. *Інтернаціоналістичний світогляд.*
- Інтернаціоналістка**, и, ж.
- Інтернаціоналістський**, а, е. *Інтернаціоналістський світогляд. Інтернаціоналістська політика.*
- ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ**, а, е. 1. Що стос. різних народів, націй; міжнародний. *Інтернаціональне будівництво. Інтернаціональні зв'язки.* 2. Який складається з представників різних народів, націй. 3. Який відповідає принципам інтернаціоналізму, ґрунтується на них. *Інтернаціональна поезія.*
- Інтернаціоналізація**, і, ж. Визнання чогонбудь інтернаціональним, міжнародним, вільним для користування всіх народів (держав). *Інтернаціоналізація морських шляхів. Інтернаціоналізація економіки. Інтернаціоналізація виробництва.*
- Інтернаціоналізувати**, ую, усш. Робити, визнавати що-небудь інтернаціональним, міжнародним. *Інтернаціоналізувати територію.*
- Інтернаціоналізований**, а, е.
- Інтернаціональність**, ності, ж.
- ІНТЕРНЁТ**, у, ч., *інформ.* Всесвітня інформаційна комп'ютерна мережа для обміну інформацією. *Мережа Інтернет. Увійти в Інтернет. Зв'язатися по Інтернету. Надіслати Інтернетом. Доступ до Інтернету. Повідомити друга по Інтернету.*
- Інтернетівський**, а, е. *Інтернетівські фахівці. Інтернетівський клуб.*
- Інтернетний**, а, е. *Інтернетний простір.*
- ІНТЕРШІСТ**, а, ч. Лікар, фахівець із внутрішніх хвороб (терапевт).
- ІНТЕРНУВАННЯ**, я, с. 1. У міжнародному праві — затримання до закінчення війни громадян, війська, судна і т. ін. держави, що перебуває в стані війни, з поселенням їх у певному місці в умовах обмеженої свободи. 2. Затримання нейтральною стороною військовослужбовців воюючих сторін. 3. Ізоляція, тимчасовий арешт когонебудь.
- Інтернований**, а, е.
- Інтернувати**, ую, усш.
- ІНТЕРШТЦІЙ**, я, ч. Дипломатичний представник Ватикану, що відповідає рангові посланника (за рангом другий після нунція).
- ІНТЕРОЦЕПЦІЯ**, ШТЕРОРЕЦЕПЦІЯ, і, ж, > *фізіол.* Сприйняття центральною нервовою системою імпульсів від внутрішніх органів; необхідна для нормальної регуляції і координації діяльності організму.
- Інтероцептори**, Інтерорецептори, ів, *мн.* Розташовані в м'язах, сухожиллях, судинах тощо чутливі нервові закінчення, які сприймають механічні, хімічні та інші зміни у внутрішньому середовищі організму.
- ІНТЕРПЕЛЯЦІЯ**, і, ж., *юр.* У деяких країнах — особливий вид запити депутата парламенту до уряду або окремого міністра з певним питанням, відповідь на яке може бути обговорена у парламенті. *Інтерпеляція в парламенті.*
- Інтерпелювати**, юю, юєш.
- ІНТЕРПІЛ**, у, ч. Міжнародна організація кримінальної політики. *Оголосити розшук через Інтерпол.*
- ІНТЕРПОЛЯЦІЯ**, і, ж. 1. *спец.* Неавторські вставки слів, речень або чисел у тексті під час переписування, опрацювання рукописів, при копіюванні географічних карт тощо. 2. *мат.* Знаходження проміжних значень функції на підставі деяких відомих її значень. *Теорія інтерполяції.*
- Інтерпольований**, а, е.
- Інтерпольовання**, я, с.
- Інтерпольовати**, юю, юєш, *мат.* Здійснювати інтерполяцію.
- Інтерполятор**, а, ч., *техн., інформ.* Аналоговий або цифровий обчислювальний пристрій для визначення координат точки, що безперервно рухається по аналітично заданій прямій; застосовується як керувальний пристрій у верстатах та агрегатах з програмним керуванням.
- Інтерполяційний**, а, е.
- ІНТЕРПРЕТАЦІЯ**, і, ж., *книжн.* 1. Розкриття змісту чогонбудь; пояснен

інтерпретатор — інтрамолекулярне дихання

I

- ня, витлумачення. *Інтерпретація мотивів «Слова о полку Ігоревім».*
2. Творче розкриття образу або музичного твору виконавцем. *Інтерпретація сонати. Народна інтерпретація співи.*
- Інтерпретатор, а, ч., книжн. Той, хто інтерпретує, пояснює що-небудь; тлумач. *Інтерпретатор Біблії.*
- Інтерпретаторський, а, е. *Інтерпретаторський талант.*
- Інтерпретований, а, е. *Інтерпретована драма.*
- Інтерпретувати, ую, уєш, книжн.
1. Розкривати зміст чого-небудь; пояснювати, витлумачувати. *Інтерпретувати закон.* 2. Творчо розкривати образ, зміст музичного твору під час виконання. *Інтерпретувати твори М. В. Лисенка.*
- ІНТЕРШТІКЦІЯ, ї, ж. заст.- 1. Розставлення розділових знаків у писемній мові. 2. Те саме, що пунктуація. *Інтерпункція оригіналу.*
- ІНТЕРСЕСУАЛІЗМ, у, ч., фізіол. Наявність у людини або різностатевої тварини ознак обох статей, які недостатньо яскраво виражені.
- Інтерсекс, а, ч. Людина або різностатева тварина з недостатньо яскраво вираженими ознаками як чоловічої, так і жіночої статі.
- Інтерсексуальний, а, е.
- Інтерсексуальність, ності, ж.
- ІНТЕРСЕМІОТИЧНИЙ, а, е, спец. Пов'язаний з різними знаковими системами. *Інтерсеміотичний переклад.*
- ІНТЕРСТЕЛЯРНИЙ, ІНТЕРСТОЛЙРНИЙ, а, е. Міжзоряний.
- ІНТЕРСТИЦІЯ, ї, ж., геол. Проміжок між ідіоморфними складовими частинами магматичної породи.
- ІНТЕРСТИЦІАЛЬНІ клітини — клітини, розташовані в сполучній тканині статевих органів; забезпечують забирання з крові твердих частинок та виділення статевих гормонів.
- ІНТЕРТИП, а, ч., друк. Складальна рядковідливна машина, схожа за конструкцією на лінотип.
- ІНТЕРФАЗА, и, ж. ІНТЕРКІНЕЗ, ІНТЕРМІТБЗ, у, ч. Стадія життєвого циклу клітини між двома послідовними поділами мітозу.
- ІНТЕРФЕЙС, у, ч., інформ. Система уніфікованих зв'язків і сигналів, за допомогою яких пристрої обчислювального комплексу взаємодіють один з одним. *Програмний інтерфейс.*
- Інтерфейсний, а, е.
- ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ, ї, ж. 1. фіз. Взаємне посилення або послаблення хвиль (світлових, звукових, електричних) під час накладання їх одна на одну.
- Інтерференція хвиль.* 2. біол. Взаємодія вірусу з клітинами організму, в результаті чого клітина починає виділяти низькомолекулярний білок інтерферон, який пригнічує розвиток інших вірусів. *Інтерференція вірусів.*
3. лінгв. Взаємодія мов, коли під час їх контактів відбувається проникнення елементів і властивостей однієї мови в систему іншої мови. *Лексична інтерференція. Граматична інтерференція.*
- Інтерференційний, а, е. 1. Який стос, інтерференції, пов'язаний з нею. *Інтерференційні плями.* 2. Признач, для інтерференції. *Інтерференційний світлофільтр.*
- ІНТЕРФЕРИМЕТР, а, ч., спец. Оптичний вимірювальний прилад, дія якого ґрунтується на явищі інтерференції хвиль; застосовують для вимірювання довжини хвиль світла, показників заломлення прозорих середовищ. *Показники інтерферометра. Зоряний інтерферометр.*
- ІНТЕРФЕРІН, у, ч. Захисний білок, що утворюється в клітинах ссавців, птахів, мікроорганізмів при контакті їх з вірусами, який робить ці клітини більш чи менш несприятливими до вірусної інфекції. *Властивості інтерферону.*
- ІНТЕРФІКС, а, ч., лінгв. Частина слова, що служить для з'єднання інших морфем.
- ІНТЕРЦЕПТОР, а, ч., ав. Рухома пластинка на крилі літака попереду елерона, що служить для поліпшення керованості літака в польоті, скорочення його пробігу під час посадки.
- ІНТЕРЦЕСІЯ, ї, ж., юр. 1. У Стародавньому Римі — право вищих службових осіб припиняти дії інших службових осіб. 2. У цивільному праві — прийняття на себе чужого боргу, поручництва.
- ІНТИМ, у, ч., розм. Про інтимну обстановку; про інтимний зв'язок.
- ІНТІМА, и, ж., фізіол. Внутрішня оболонка стінки кровоносних судин (крім капілярів). *Інтима кровоносних судин.*
- ІНТИМНИЙ, а, е. 1. Що стос, глибоко особистого, потаємного. *Інтимні переживання.* 2. Що стос, почуття кохання; сердечний, любовний. *Інтимні стосунки. Інтимне життя. Інтимні деталі.* 3. Задуманий, сердечно-щирий, близький; позбавлений офіційності. *Інтимна розмова. Інтимний тон.*
- Інтимізація, ї, ж. *Засоби інтимізації мови.*
- Інтимізований, а, е.
- Інтимізування, я, с.
- Інтимізувати, ую, уєш. Надавати чому-небудь інтимного вираження, звучання, робити що-небудь інтимнішим, задушевнішим. *Інтимізувати розповідь.*
- Інтимність, ності, ж. *Інтимність розмови. Інтимність стосунків.*
- Інтимно.
- ІНТІНА, и, ж. Внутрішня тонка, без пор оболонка пилкового зерна насінних рослин.
- ІНТИФАДА, и, ж. Боротьба арабів з Ізраїлем на окупованих ним арабських територіях. *Джерела інтифади.*
- ІНТОКСИКАЦІЯ, ї, ж. 1. Отруєння організму токсичними речовинами, які потрапили ззовні чи виробилися безпосередньо в ньому самому. *Кишкова інтоксикація. Інтоксикація організму.* 2. Уведення в рослину спеціальних отрут для боротьби зі шкідниками.
- Інтоксикаційний, а, е. *Інтоксикаційне захорювання.*
- ІНТОНАЦІЯ, і, ж. 1. Ритміко-мелодійний лад мови, послідовна зміна висоти тону, сили й часу звучання голосу, що відбиває інтелектуальний та емоційно-вольовий зміст мовлення. *Інтонація мови. Висхідна інтонація. Спадна інтонація. Корегувати інтонацію.* 2. Тон, манера або відтінок вимови, які виражають яке-небудь почуття мовця, його ставлення до об'єкта мовлення. *Питальна інтонація. Інтонація вимови слова.* 3. Точність, рівність звучання кожного тону музичного інструмента або звуку пісні щодо висоти, тембру та сили. *Музичні інтонації.*
- Інтонаційний, а, е. *Інтонаційна група слів. Інтонаційний наголос.*
- Інтонаційність, ності, ж. *Інтонаційність вірша.*
- Інтонаційно.
- Інтонування, я, с. *Інтонування в унісон.*
- Інтонувати, ую, уєш. Вимовляти або співати що-небудь з певною інтонацією. *Інтонувати пісню.*
- ІНТРАДА, и, ж., муз. Невелика інструментальна п'єса, що виконує функції вступу до якоїсь урочистої церемонії чи музичного твору.
- ІНТРАМОЛЕКУЛЯРНЕ дихання - окиснювально-відновний процес, що відбувається в молекулах рослин та деяких тварин без доступу вільного кисню у результаті розщеплення органічних речовин у клітинах.

I

ІНТРИГА, и, ж. 1. *перев. мн.* Приховані зловмисні дії, до яких удаються для досягнення якої-небудь мети; підступи. *Підступна інтрига. Пласти інтриги.* 2. Сюжетна лінія в літературному (найчастіше в драматичному) творі, що відзначається складністю та напруженістю дії. *Складна інтрига твору. Драматична інтрига.*

Інтриган, а, ч. Той, хто вдається до інтриг (у 1 знач.). *Витівка інтригана.*

Інтриганка, и, ж.

Інтриганство, а, с.

Інтриганський, а, е. *Інтриганська витівка.*

Інтригування, я, с. *Інтригування читача.*

Інтригувати, ую, уеш. 1. Здійснювати інтриги проти кого-небудь. 2. Збуджувати цікавість загадковістю, неясністю, таємничістю; зацікавлювати.

ІНТРОВЕРСІЯ, і, ж., психол. Зосередження індивіда на своїх інтересах, переживаннях, власному внутрішньому світі, що супроводжується ускладненнями у процесі встановлення контактів з оточуючими людьми.

Інтроверт, а, ч. *Особливості поведінки інтровертів.*

Інтровертивний, а, е. *Інтровертивний тип особистості.*

Інтровертний, а, е. *Інтровертна людина.*

Інтровертність, ності, ж.

ІНТРОДУКЦІЯ, і, ж. 1. муз. Невеликий вступ, що передує основній частині музичного твору. *Оркестрова інтродукція.* 2. літ. Вступ до літературного твору або вистави. 3. бот. Вирощування завезеної рослини в нових для неї кліматичних умовах.

4. вет. Розповсюдження тварин за межі природного ареалу та їх пристосування до нових умов.

Інтродукційний, а, е.

ІНТРОЄКЦІЯ, і, ж., психол. Вхідження до свідомості індивіда поглядів, мотивацій поведінки, настанов інших людей.

ІНТРОНІЗАЦІЯ, і, ж. Урочисте возведення на престол новообраного Папи Римського або патріарха, що здійснюється або проводиться за спеціально розробленим ритуалом.

ІНТРОСКОПІЯ, і, ж. 1. Візуальне спостереження внутрішньої макроструктури непрозорих речовин і матеріалів за допомогою звукових та радіохвиль, рентгенівського випромінювання. *Інтроскопія тканин.* 2. Галузь науки і техніки, що розглядає проблеми такого спостереження.

інтрига — інфікованість

Інтроскоп, а, ч. Прилад для здійснення інтроскопі! *Будова інтроскопа.*

ІНТРОСПЕКЦІЯ, і, ж., психол. Метод спостереження — інтроскопія, що полягає в спостереженні дослідника за власними почуттями, думками і т. ін.; самоспостереження.

Інтроспективний, а, е. *Інтроспективна психологія. Інтроспективний метод.*

ІНТРУЗІЯ, і, ж., геол. 1. Процес проникнення розплавленої магми в земну кору. 2. Геологічне тіло, яке утворилося внаслідок застигання магми в земній корі. *Утворення інтрузії.*

Інтрузивний, а, е. *Інтрузивні породи. Малі інтрузивні тіла. Інтрузивний комплекс.*

ІНТУЕАЦІЯ, і, ж. Уведення в гортань через рот спеціальної трубки; здійснюють при набряках, звуженнях гортані, що спричинюють ядуху.

ІНТУЇТИВІЗМ, у, ч. Напряму філософії, що визнає інтуїцію єдиним джерелом пізнання навколишнього світу. *Ознаки інтуїтивізму.*

Інтуїтивіст, а, ч.

Інтуїтивістка, и, ж.

Інтуїтивістський, а, е. *Інтуїтивістський погляд.*

ІНТУЇЦІОНІЗМ, у, ч., мат. Один з напрямів у філософії математики, в якому піддаються критиці основи теорії множин.

Інтуїціоніст, а, ч.

Інтуїціоністка, и, ж.

Інтуїціоністський, а, е.

ІНТУЇЦІЯ, і, ж. 1. Здатність людини в деяких випадках несвідомо, чуттям уловлювати істину, передбачати, вгадувати що-небудь, спираючись на попередній досвід, знання і т. ін.; чуття, проникливість, здогад. *Покладатися на інтуїцію. Багата інтуїція. Мати інтуїцію. Слухатися своєї інтуїції.* 2. У психології та філософії — безпосереднє збагнення, осягнення істини без обґрунтування за допомогою доказів.

Інтуїтивний, а, е. Неусвідомлений, який ґрунтується на інтуїції. *Інтуїтивне проникнення в художній образ. Інтуїтивне розуміння. Інтуїтивний підхід. Інтуїтивний характер мистецтва. Інтуїтивний жест.*

Інтуїтивність, ності, ж.

Інтуїтивно. *Інтуїтивно відчувати. Інтуїтивно розуміти.*

ІНТУРІСТ, а, ч. Скорочення: іноземний турист.

ІНТУСУСЦЕПЦІЯ, і, ж., біол. Збільшення оболонки клітин рослин у процесі їхнього росту внаслідок заглиблення нових молекул целюлози та протопектину в їх оболонку.

ІНУЛІН, у, ч. Складний вуглевод, що міститься в клітинному соку багатьох рослин; застосовують для отримання фруктози і як заміник цукру і крохмалю при цукровому діабеті. *Утворення інуліну.*

ІНФАЙТИНГ, у, ч., спорт. У боксі — бій

на близькій дистанції.

ІНФАНТ, а, ч. Титул принца в Іспанії та Португалії за часів монархії,⁴ а також особа, що має цей титул.

Інфанта, и, ж. *Портрет інфанти.*

ІНФАНТАДО, невідм. Порода меринів-соших овець.

ІНФАНТИЛІЗМ, у, ч. 1. мед. Хвороблива недорозвиненість організму, що виявляється в збереженні в дорослому віці фізичної будови або рис характеру дитини. *Психічний інфантилізм. Звичайний інфантилізм. Причини інфантилізму.* 2. Поведінка дорослої людини, що скидається на поведінку дитини. *Прояви інфантилізму.* 3. перен. Підроблювання під рівень розумового розвитку дитини. *Дух інфантилізму.*

Інфантильний, а, е. 1. Власт. дитячому вікові; недорозвинений. *Інфантильний вигляд. Інфантильний розум.* 2. За способом мислення, поведінкою, вчинками, світосприйняттям схожий на дитину. *Інфантильна поведінка. Інфантильний тон розмови.*

Інфантильність, ності, ж. *Інфантильність думки.*

Інфантильно. *Поводитися інфантильно.*

ІНФАРКТ, у, ч. Змертвіння певної ділянки тканини організму внаслідок припинення кровопостачання через закупорення чи звуження судин. *Обширний інфаркт. Інфаркт легенів. Інфаркт міокарда. Профілактика інфаркту.*

Інфарктних, а, ч., розм. Той, хто переніс інфаркт.

Інфарктний, а, е. *Інфарктна бригада. Інфарктний стан.*

ІНФАУНА, и, ж. Сукупність водяних організмів, що живуть на донних ґрунтах водойм.

ІНФЕКЦІЯ, і, ж. 1. Проникнення в організм хвороботворних мікробів; зараження. *Загальна інфекція організму. Запобігання інфекції.* 2. рідко. Взагалі інфекційна хвороба.

Інфекційний, а, е. 1. Спричинений, викликаний інфекцією; заразний. *Інфекційні захворювання.* 2. Признач. для хворих на заразні хвороби. *Інфекційний відділ.*

Інфікований, а, е. *Інфіковані люди. Інфікований орган.*

Інфікованість, ності, ж.

- Інфікування, я, с. *Способи інфікування дослідних тварин.*
- Інфікувати, ую, уеш. Те саме, що заражати. *Інфікувати кроликів.*
- Інфекціоніст, а, ч. Лікар-фахівець з інфекційних хвороб. *З'їзд інфекціоністів.*
- ІНФЕРНАЛЬНИЙ, а, е, книжн. 1. Пекельний, диявольський. *Інфернальний вогонь.* 2. перен. Із бурхливими пристрастями; демонічний. *Інфернальна жінка.*
- Інферальність, ності, ж.
- ІНФІКС, а, ч., лінгв. Афікс, що вставляється всередину кореня слова при словозміні й словотворенні. *Відсутність інфіксів.*
- ІНФІЛЬТРАЦІЯ, і, ж. 1. спец. Просочування поверхневих вод у товщу земної кори через капіляри, шпарини тощо. *Інфільтрація земної кори.* 2. Проникання повітря в приміщення крізь щілини, пори тощо. 3. біол., мед. Проникання в тканини організму та зкупчення в них яких-небудь речовин.
- Інфільтрат, у, ч., мед. Скупчення клітинних елементів у патологічно змінених тканинах організму людини або тварини. *Запальний інфільтрат.*
- Інфільтративний, а, е. *Інфільтративні форми хвороби.*
- Інфільтраційний, а, е. *Інфільтраційні води.*
- Інфільтрування, я, с.
- Інфільтрувати, ую, уеш, спец. Просочувати, насичувати.
- ІНФІНІТИВ, а, ч., грам. Неозначена форма дієслова. *Інфінітив дієслова.*
- Інфінітивний, а, е. *Інфінітивна форма дієслова.*
- ІНФЛЮАЦІЯ, і, ж., геол. Потраплення поверхневих вод через тріщини, канали тощо в товщу земної кори.
- ІНФЛЮЕНЦА, и, ж., мед., заст. Грип. *Наслідки інфлюенци.*
- ІНФЛЯЦІЯ, ї, ж., екон. 1. Надмірне проти потреб товарообігу збільшення кількості паперових грошей і швидке їх знецінення. *Висока (низька) інфляція. Кредитна інфляція. Галопуюча (повзуча) інфляція. Експортована (імпортвана) інфляція. Рівень інфляції. Причини інфляції.* 2. перен. Втрата колишнього значення; знецінення ідей, почуттів і т. ін. *Інфляція образу.*
- Інфляційний, а, е. *Інфляційні явища. Інфляційні процеси. Інфляційне підвищення цін. Інфляційна спіраль. Інфляційне застереження. Інфляційне очікування. Інфляційний ризик.*
- ІН-ФБЛЮ, присл., друк. Формат видань на половину стандартного паперового аркуша.
- ІНФОРМАТИЗАЦІЯ, і, ж., інформ. Сприяння розвитку та поширенню застосування комп'ютерів і комп'ютерних технологій. *Концепція інформатизації. Інформатизація регіону.*
- ІНФОРМАТИКА, и, ж. Галузь знань, що займається вивченням законів, методів і способів нагромадження, оброблення і передавання інформації за допомогою комп'ютерів та інших обчислювальних засобів у різних галузях людської діяльності. *Наукова інформатика. Основи інформатики. Безпаперова інформатика.*
- ІНФОРМАЦІЯ, і, ж. 1. тільки одн. Сукупність будь-яких відомостей про події, чиюсь діяльність, знань про що-небудь. *Обсяг інформації. Достовірна інформація. Засоби масової інформації.* 2. Відомості, сигнали про навколишнє середовище, які сприймають організми у процесі життєдіяльності. *Передавати інформацію. Сприймати інформацію.* 3. Відомості, що є об'єктом зберігання, передачі та оброблення. *Перетворення інформації. Оброблення інформації. Вимірювальна інформація.* 4. інформ. Сукупність кількісних даних, які виражаються за допомогою цифр або інших знакових систем і використовуються при збиранні й обробці будь-яких відомостей. *Телеметрична інформація. Носій інформації.* 5. В теорії інформації — міра складності, неоднорідності, структурованості будь-яких систем. 6. Сукупність сигналів, закодованих у певний спосіб, що передаються від одного живого об'єкта іншому (від батьків нащадкам) або від одних клітин, тканин, органів іншим у процесі розвитку особини. *Потік інформації. Носії спадкової інформації. Генетична інформація.* 1. філос. Властивість матеріальних об'єктів і процесів зберігати й породжувати певні стани, які у речовинно-енергетичних формах можуть бути передані від одного об'єкта іншому.
- Інформант, а, ч. У лінгвістиці, психології та інших науках про людину — людина як джерело певного роду інформації (у 2 знач.).
- Інформативний, а, е. Який містить інформацію; змістовний. *Інформативна насиченість.*
- Інформативність, ності, ж. *Інформативність статті.*
- Інформативно. *Інформативно насичений випуск новин.*
- Інформатор, а, ч. 1. Той, хто дає інформацію, повідомляє про що-небудь. 2.
- спорт. Особа, що повідомляє про регламент і перебіг спортивних змагань. 3. техн. Пристрій, що здійснює автоматичну видачу закладеної чи одержаної інформації.
- Інформаційний, а, е. 1. Який стос. інформації (у 1 знач.), який містить інформацію. *Інформаційна стаття. Інформаційна сфера. Інформаційне повідомлення. Інформаційна програма. Інформаційне забезпечення.* 2. Який опрацьовує та видає інформацію. *Інформаційні ресурси. Інформаційна машина. Інформаційна система.*
- Інформаційно.
- Інформований, а, е.
- Інформваність, ності, ж.
- Інформування, я, с.
- Інформувати, ую, уеш. Повідомляти про що-небудь; доводити до відома. *Інформувати про перебіг подій. Інформувати про громадське життя.*
- ІНФОРМОСОМА, и, ж., біол. Внутрішньоклітинна частинка, що бере участь у біосинтезі білка і складається з рибонуклеїнової кислоти, яка забезпечує передавання спадкових властивостей організму і білка.
- ІНФРА... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає словам «під», «нижче», «поруч».
- ІНФРАКБН, а, ч. Передавальна електронно-променева трубка з накопиченням заряду для перетворення невидимих для ока зображень на електричні сигнали.
- ІНФРАСТРУКТУРА, и, ж. Сукупність галузей та видів діяльності, що обслуговують як виробничу, так і невиробничу сфери економіки (транспорт, зв'язок, комунальне господарство, загальна і професійна освіта, охорона здоров'я тощо). *Соціальна інфраструктура. Інформаційна інфраструктура. Виробнича інфраструктура. Ринкова інфраструктура. Наявність інфраструктури. Розвиток інфраструктури. Інфраструктура суспільства. Інфраструктура міста. Формування ринкової інфраструктури.*
- Інфраструктурний, а, е. *Інфраструктурний підхід.*
- ІНФРАЧЕРВОНЕ проміння — невидиме теплове проміння з хвилею довшою, ніж у червоного проміння.
- ІНФУЗОРИЯ, ї, ж. Найпростіша одноклітинна тварина, що живе в прісних і солоних водах, у вологому ґрунті; деякі види ведуть паразитичний спосіб життя. *Пайдрібніші инфузорії.*

І

- ІНФУЗОРНА з е м л я** — гірська порода, що складається із залишків водоростей.
- ІНЦЕСТ**, у, ч., мед. Статевий зв'язок між найближчими родичами (між батьками і дітьми, братами і сестрами); кровозмішання.
- ІНЦИДЕНТ**, у, ч. Пригода, подія, випадок (звичайно неприємний); непорозуміння. *Прикий інцидент. Прикордонний інцидент. Інцидент вичерпано.*
- ІНЦИЗІЯ**, і, ж. Розтин тканини з лікувальною метою.
- ІНЦИСТУВАННЯ**, я, с. Процес утворення щільної оболонки (цисти) в одноклітинних організмів за несприятливих умов.
- ІНЦУХТ**, у, ч., біол., бот. Схрещування близькоспоріднених рослин у межах однієї популяції; інбридинг. *Тривалий інцухт.*
- ІОАННІТИ**, ів, мн. Те саме, що госпітальєри.
- ІОЛ**, у, ч. 1. Невелике вітрильне двошглове судно з косими вітрилами і кормовою шоглою позаду осі керма. 2. Невеликий весловий канонерський човен з однією гарматою.
- ІЙН**, а, ч., фіз., хім. Електрично заряджена частинка, яка утворилася з одного чи кількох атомів унаслідок втрати або приєднання електронів. *Позитивні іони. Іони металів. Іони неметалів.*
- Іонний**, а, е. 1. Прикм. до іон. *Іонний струм. Іонні сполуки. Іонна емісія. Іонна сила.* 2. Дія якого пов'язана з використанням іонів та електронів. *Іонні прилади.*
- ІОНІЗАЦІЯ**, і, ж. 1. фіз. Перетворення електрично нейтральних частинок середовища на електрично заряджені. *Процес іонізації. 2. мед. Уведення в організм лікувальних речовин за допомогою іонів, збуджуваних електричним струмом у цих речовинах.*
- Іонізатор**, а, ч., фіз. 1. Апарат для одержання позитивно або негативно заряджених повітряних іонів. *Дія іонізатора. Застосування іонізатора.* 2. Явище, що викликає іонізацію (у 1 знач.) (нагрівання, опромінення та ін.).
- Іонізаційний**, а, е. *Іонізаційний процес. Іонізаційна камера.*
- Іонізований**, а, е. *Іонізований газ. Іонізоване повітря.*
- Іонізувальний**, а, е. *Іонізувальне випромінювання.*
- Іонізування**, я, с. Іонізувати, ую, уеш. Спричиняти іонізацію чогось, насичувати іонами. **Іо-**
- інфузорна земля** — іредентгістка **інфузорія** **інфузорія** молекули повітря.
- Іонізувати** тканини організму.
- ІОНІЙСЬКИЙ**, а, е. Що стос. Іонії — області Стародавньої Греції. *Іонійська філософія. Іонійська говірка. Іонійська школа.* Іонійський ордер — архітектурний стиль, що характеризується легкістю колон і вишуканістю орнаменту.
- ІБНИК**, а, ч. Шестимірна чотирискладова стопа в античному віршуванні.
- ІОНІТ**, у, ч., спец. Твердий природний або штучний матеріал, здатний до обміну іонами в розчинах електролітів; застосовують для пом'якшення і демінералізації води, відокремлення й одержання чистих рідкісних та кольорових металів. *Застосування іонітів.*
- Іонітний**, а, е.
- ІОНОЗБНД**, а, ч., метеор., фіз. Радіотехнічний пристрій для визначення висот, де відбуваються від іоносфери радіохвилі на певних частотах або в діапазонах частот.
- ІОНОЛ**, у, ч., хім. Органічна сполука, порошок жовтого кольору, що застосовується як антиокисник у виробництві харчових продуктів, мастил, каучуку і т. ін. *Антиокиснювання іонолом.*
- ІОНОСФЕРА**, и, ж., фіз. Верхній шар атмосфери, де гази перебувають у частково іонізованому стані внаслідок впливу ультрафіолетового, рентгенівського і корпускулярного випромінювання Сонця і космічних променів; має велике значення для радіозв'язку на коротких хвилях.
- Іоносферний**, а, е. 1. Прикм. до іоносфери. *Іоносферні збурення.* 2. Признач. для спостереження іоносфери. *Іоносферна станція.*
- ІОНОТЕРАПІЯ**, і, ж. Те саме, що іонтофорез.
- ІОНОФОН**, у, н. Потужний гучномовець, де звук виникає внаслідок коливань молекул повітря при змінній іонізації його електричним полем; застосовують для високоякісного відтворення звуку (напр. у кіно-театрах).
- ІОНТОФОРЕЗ**, у, ч. Уведення в організм через шкіру іонів лікарської речовини за допомогою гальванічного струму.
- ІПЕКАКУАНА**, и, ж., бот. Вид рослин родини маренових, корені яких використовують у медицині як відхаркувальний та блювотний засіб.
- ІПОДИЯКОН**, а, ч. У православній церкві — молодший дякон, який прислуговує архієреєві під час богослужіння.
- Іподияконський**, а, е. *Іподияконське об'єднання.*
- ІПОДРБМ**, у, ч. Спеціально підготовлений та обладнаний комплекс споруд
- для випробування коней і для кінноспортивних змагань.
- Іподромний**, а, е.
- ПОЛОГІЯ**, і, ж. Наука про коней, їхню анатомію, фізіологію, біологію, розмноження тощо.
- ПОМЕЯ**, і, ж. Багаторічна витка рослина родини березкових з великими лікувальними квітками; кручені паничі; деякі види культивують як декоративні. *Пурпурна помоя.*
- ПОСТАСЬ**, і, ж. 1. У християнському вченні — назва кожної з осіб триєдиного Бога (Трійці). 2. Вияв чисті-небудь сутності, чия-небудь роль, якість тощо.
- ПОТЕКА**, и, ж. Різновид застави нерухомого майна для отримання в банках чи інших фінансових організаціях довготривалої позики, а також боргове свідоцтво про таку заставу. *Система іпотек.*
- Іпотечний**, а, е. *Іпотечний борг. Іпотечний банк. Іпотечний кредит. Іпотечний ринок. Іпотечна облигація. Іпотечна позика.*
- ПОХОБНДРІЯ**, і, ж. Хворобливий стан людини, який характеризується надмірним занепокоєнням, страхом за своє здоров'я, схильністю приписувати собі неіснуючі хвороби; пригнічений стан, туга; спостерігається при неврозах і психічних хворобах.
- Іпохондрик**, а, ч. Людина у стані іпохондрії.
- Іпохондричний**, а, е. *Іпохондричне марення.*
- ІПРИТ**, у, ч. Безбарвна масляниста рідина з гірчичним запахом, яка роз'їдає слизову оболонку та шкіру; використовується як бойова отруйна речовина; гірчичний газ. *Використання іприту.*
- Іпритовий**, а, е. *Іпритове отруєння.*
- ІРАНІСТИКА**, и, ж. Сукупність наук, які вивчають іранські мови та культуру; іранська філологія.
- Іраніст**, а, ч.
- Іраністка**, и, ж.
- Іраністичний**, а, е.
- ІРБІС**, а, ч. Сніговий барс.
- ІРЕДЕНТА**, и, ж. **ІРЕДЕНТИЗМ**, у, ч. Політичний і суспільний рух в Італії кінця XIX — початку XX ст. за приєднання до Італії земель Австро-Угорщини, що були частково заселені італійцями і не ввійшли до Італії під час її возз'єднання.
- Іредентгіст**, а, ч.
- Іредентгістка**, и, ж.

Іредентистський, а, е. *Іредентистський Рух*.

ІРЕЙТА, и, ж., юр. Підтвердження, підпис на діловому документі, який засвідчує виправлення незначної помилки, допущеної при оформленні.

ІРИГАЦІЯ, і, ж. 1. Штучне зрошування полів; галузь сільськогосподарської меліорації. *Здійснювати іригацію. Іригація земель*. 2. мед. Процедури зрошування рани чи запаленої тканини медикаментом, мінеральною водою тощо.

Іригатор, а, ч. Фахівець з іригації, зрошення. *Фах іригатора*.

Іригаційний, а, е. *Іригаційна система. Іригаційні споруди*.

ІРИДИЙ, ю, ч. Хімічний елемент, важкий тугоплавкий метал сірчато-білого кольору; застосовують у сплавах із платиною для виготовлення еталонів мір, хімічної апаратури тощо. *Властивості іридію*.

Іридівий, а, е.

ІРИДОДІАГНІСТИКА, и, ж., мед. Розпізнавання хвороб людини за станом райдужної оболонки її очей.

Іридодіагност, а, ч.

Іридодіагностичний, а, е. *Іридодіагностична методика*.

ІРИДОЛІГІЯ, ї, ж., мед. Розділ медицини, що вивчає взаємозв'язок між яким-небудь захворюванням і зміною райдужної оболонки очей.

Іридолог, а, ч.

Іридологічний, а, е.

ІРИДОЦИКЛІТ, а, ч. Запалення райдужної оболонки і в'язкого тіла ока людини та багатьох тварин.

ІРИДОЦІТИ, ів, мн. Пігментні клітини, які містять кристали гуаніну; надають блиску шкірі риб, плазунів і земноводних.

ІРИЗАЦІЯ, ї, ж. Поява яскравого барвистого полиску на певних гранях і площинах спайності деяких мінералів.

ІРИС, а, ч. 1. бот. Багаторічна трав'яниста рослина родини півникових із великими яскравими квітами; з кореня деяких видів для потреб парфумерії отримують так званий фіалковий колір; багато видів вирощують як декоративні. *Квіти іриса*. 2. анат. Райдужна оболонка ока.

Ірисовий, а, е.

ІРИТ, у, ч., мед. Запалення райдужної оболонки ока.

ІРИТАЦІЯ, ї, ж., рідко. Роздратування, хвилювання, збудження.

Іритувати, ую, уеш, рідко. Злити, драгувати, сердити. *Іритувати співрозмовника*.

ІРМОЛОГОН, ІРМОЛОЙ, я, ч.

іредентистський — істйблшмент

1. Давні пам'ятки нотно-лінійного письма в Україні та в Білорусі в запису 5-лінійною, так званою київською квадратною нотою. 2. Збірники, що містять мелодії і тексти традиційних співів, уживаних у християнському богослужбовому обряді, своєрідні хрестоматії української гімнографічної творчості.

ІРМОС, а, ч. 1. У Візантії VII ст. — поетична строфа, що поєднувала біблійну пісню з християнськими гімнами силабічного віршування. 2. Композиційний елемент канону, короткий поетичний текст, який уміщується на початку кожної пісні перед першим тропарем і часто повторюється наприкінці.

ІРОЙМ, у, ч. Жартівливий чи іронічний псевдонім.

ІРБНІЯ, і, ж. 1. Прихована насмішка; глузування, кепкування, глум. *Тонка іронія. Лець помітна іронія. Гірка іронія. Іронія долі*. 2. Стилістичний засіб, коли слову або звороту надається протилежного значення з метою глузування. *Майстер іронії*.

Іронізування, я, с.

Іронізувати, ую, уеш. Ставитися до когось, чого-небудь з іронією; висміювати когось, щось, тонко, ущипливо насміхатися, кепкувати з когось, чогось. *Іронізувати над співрозмовником*.

Іронічний, а, е. І. Проінятий іронією; який виражає іронію; глузливий. *Іронічний сміх. Іронічний погляд. Іронічний тон запитання*. 2. Що стос, іронії (у 2 знач.). *Іронічне вживання слів*.

Іронічність, ності, ж.

Іронічно. *Іронічно усміхатися. Слова звучали іронічно*.

ІРАДІАЦІЯ, і, ж. І. фіз. Оптичне явище, суть якого полягає в тому, що світлі фігури видаються на темному тлі більшими за свої справжні розміри, а темні на світлому фоні — меншими, ніж вони є насправді. 2. фі-зіол. Поширення процесу збудження або гальмування в центральній нервовій системі людини і тварин.

3. мед. Поширення відчуття болю за межі безпосередньо враженого місця або органа.

Іррадіювання, я, с. *Іррадіювання дратівливого процесу*.

Іррадіювати, юс. Поширюватися за межі безпосереднього джерела роздратування. *Біль іррадіює під праву лопатку*.

ІРАЦІОНАЛІЗМ, у, ч., філос. Властивий релігійно-філософським концепціям принцип, що обмежує або заперечує можливості розуму, мис-

лення в пізнавальному процесі людини.

Ірраціоналіст, а, ч.

Ірраціоналіста, и, ж.

Ірраціоналістський, а, е.

ІРАЦІОНАЛЬНИЙ, а, е. 1. філос. Якого не можна виразити в логічних поняттях і судженнях; якого не можна збагнути розумом; незбагнений. *Ірраціональна психіка*. 2. мат. Непорівнянний з одиницею та з будь-якою її частиною і який через те не може бути виражений ні цілим числом, ні дробом. *Ірраціональне число*.

Ірраціональність, ності, ж.

Ірраціонально.

ІРРЕАЛЬНИЙ, а, е, книжн. Нереальний, який насправді не існує. *Ірреальний план*.

Ірреальність, ності, ж.

Ірреально.

ІРРЕГУЛЯРНИЙ, а, е, книжн. Нерегулярний; неправильний, не підпорядкований установленим нормам. *Іррегулярні війська*.

ІСАГБГІКА, и, ж. Біблієзнавча дисципліна, предмет якої охоплює ряд вступних, підготовчих питань до систематичного екзегетичного та герменевтичного дослідження Біблії.

ІСИХАЗМ, у, ч. Східнохристиянське містико-аскетичне вчення про єднання людини з Богом через очищення серця словами та зосередження свідомості на самому собі.

Ісихаст, а, ч.

ІСЛАМ, у, ч. Одна з наймасовіших релігій світу, засновником якої вважають пророка Мухаммеда.

Ісламський, а, е. *Ісламська віра. Ісламський лідер. Ісламська цивілізація*.

Ісламізація, ї, ж. Поширення ісламу, посилення його впливу.

ІСЛАМ'ЕЙ, я, ч. Народний танець кабардинців та адигейців типу лезгинки.

ІСЛАМІСТИКА, и, ж. Галузь знань, пов'язана з ісламом. *Роботи з ісламістики*.

ІСМАЇЛІТ, а, ч. 1. Прихильник мусульманської шіїтської секти, що виникла в середині VIII ст. в арабському халіфаті й поширилася у всіх країнах Близького і Середнього Сходу. 2. Член такої секти.

ІСБП, у, ч. Багаторічна рослина родини губоцвітих; поширена в Середземномор'ї та Центральній Азії; один з видів містить ефірну олію; уживають як прянощі.

ІСТЕБЛІШМЕНТ, у, ч., книжн. Правлячі і привілейовані групи суспільства, підпорядкована їм система влади та управління. *Український*

I

истерія — ІХТІОЛОГІЧНИЙ

- істеблішмент. Політичний істеблішмент. Місцевий істеблішмент. Зайти в істеблішмент.*
- ІСТЕРІЯ, і, ж. 1. мед. Вид неврозу, що характеризується підвищеною емоційною збудженістю й супроводжується риданням, сміхом, криком, корчами, атакою розладом чутливості, рухомої сфери і т. ін. *Напад істерії. 2. перен. Хворобливий інтерес, посилене прагнення до чого-небудь; гарячкова діяльність у якомусь напрямі. Воєнна істерія. Біржова істерія.*
- Істєрик, а, ч. 1. Той, хто хворіє на істерію. 2. Людина в стані істерії.
- Істерика, и, ж. Напад істерії. *Битися в істеричі. Впадати в істеричу.*
- Істеричка, и, ж.
- Істеричний, а, е. 1. Що стос, істерії. *Істеричний напад. 2. Схильний до істерії; хворий на істерію. Істерична людина. 3. Характерний для істерика; такий, як при істеричі. Істеричний регім.*
- Істеричність, ності, ж.
- Істерично. *Істерично кричати. Істерично плакати.*
- ІСТОРІЗМ, у, ч. 1. Принцип підходу до вивчення об'єктивної дійсності, який вимагає розглядати всі явища природи і суспільного життя в їх історичному розвитку, у зв'язку з конкретно-історичними умовами їх існування. *Принцип історизму. Історизм у науці. 2. Відтворення минулого в мистецтві; захоплення минулим. Історизм творів. 3. лінгв. Слово або вислів, що позначає зниклу реалію, явище. Лексема-історизм. Вживати історизми.*
- ІСТОРІОГРАФІЯ, і, ж. 1. Спеціальна дисципліна, що вивчає історію розвитку і нагромадження знань з історії і теорії певного питання, а також відповідні джерела. *Принципи історіографії. Українська історіографія. Офіційна історіографія. 2. Сукупність досліджень, що стосуються певної проблеми. Історіографія «Слова о полку Ігоревім».*
- Історіограф, а, ч.
- Історіографічний, а, е. *Історіографічний матеріал.*
- ІСТОРІОСОФІЯ, і, ж. Розуміння, тлумачення і т. ін. історичних подій, явищ з певних світоглядних позицій. *Сучасна історіософія. Історіософія Тараса Шевченка. Історіософія релігії.*
- Історіософ, а, ч.
- Історіософський, а, е.
- ІСТОРІЯ, і, ж. 1. тільки одн. Закономірний, послідовний розвиток дійсності; зміни в дійсності, у процесі життя. *Перебіг історії. Закони історії. 2. тільки одн. Процес розвитку, зміна чого-небудь; події в процесі життя народу, його певної частини тощо. Історія України. Історія Гуцульщини. Історія Києва. 3. тільки одн. Сукупність фактів і подій, які належать до минулого. Жива історія. Увійти в історію. 4. тільки одн. Наука про загальний розвиток того чи іншого народу, країни або всього суспільства. Викладати історію. 5. тільки одн. Наука, що вивчає хід розвитку, послідовні зміни якої-небудь галузі природи, культури, знання. Історія мови. Історія літератури. 6. Оповідання, розповідь про когось, що-небудь. Цікава історія. 7. розм. Подія, пригода, випадок і т. ін. Повчальна історія.*
- Історик, а, ч. Фахівець з * історії (у 4 знач.).
- Історичний, а, е. 1. Що стос, історії (у 1—5 знач.). *Історичний шлях. Історичні знання. Історичні дослідження. Історичний журнал. 2. Признач, для підготовки істориків. Історичний факультет. 3. Опертий на минуле. Історичний досвід. Історична пам'ять. 3. Який справді існував, відповідає реальній дійсності; невигадааний; в основу змісту якого покладено факти, події з історії. Історичні пісні. Історичний факт. Історична постать. 4. Важливий для історії, який увійшов в історію (у 4 знач.); знаменний. Історична подія. 5. Який висвітлює відображає події з історії (у 4 знач.). Історичні книжки. Історична повість. Історична картина. 6. Який підходить до явищ із погляду їх виникнення та розвитку; який розглядає явища у зв'язку з конкретними умовами їх існування на різних етапах розвитку. Історичний підхід до минулого. 7. Який відображає, вивчає що-небудь у його послідовному розвитку. Історичний словник. Історична фонетика. 8. Пов'язаний з певним періодом розвитку суспільства; не вічний, минаючий. Історичні обставини. Історична категорія. 9. Який стосується того часу, від якого збереглися речові пам'ятки; протилежне — доісторичний. Історичні цінності. Історична доба. Історичні пам'ятки.*
- Історичність, ності, ж. *Історичність описаної події.*
- Історично. *Історично зумовлений. Історично доведено.*
- ІТЕРАТИВ, а, ч., лінгв. Рід дії дієслова, що означає багаторазову або повторювану дію. *Форма ітератива.*
- Ітеративний, а, е. *Ітеративні форми дієслів.*
- ІТЕРАЦІЯ, і, ж., мат. Повторне застосування математичної операції (із зміненими даними) при розв'язанні обчислювальних задач, яке дає можливість поступово наблизитися до потрібного результату.
- Ітераційний, а, е. *Ітераційний метод.*
- ІТЕРБІЙ, ю, ч. Хімічний елемент, сріблясто-сірий метал, що належить до лантаноїдів; разом з іншими рідкісноземельними елементами застосовують для легування сталей.
- Ітербієвий, а, е. *Ітербієві землі.*
- ІТРІЙ, ю, ч. Хімічний елемент, що належить до групи рідкісноземельних; застосовують в радіоелектроніці, як лазерні матеріали тощо. *Солі ітрію.*
- Ітрієвий, а, е. *Ітрієва підгрупа.*
- ІУДАЇЗМ (ЮДАЇЗМ), у, ч. Одна з найдавніших релігій світу, поширена серед євреїв, в основі якої лежить культ єдиного бога Ягви (Іегови); офіційна релігія держави Ізраїль.
- Іудаїстський, а, е. *Іудаїстська релігія.*
- ГУДЕЇСТВО, ЮДЕЙСТВО, а, с. 1. Іудейська (юдейська) релігія. 2. збірн. Іудеї (юдеї).
- ІХНЕВМИН, а, */., зоол. 1. Хижий ссавець родини вівєрових; мангуста. 2. Рід перетинчастокрилих комах-гусені, самка яких відкладає яйця в різноманітних метеликів; личинка розвивається і харчується за рахунок цієї гусені, яка врешті-решт гине.
- ІХНОЛБГІЯ, і, ж. Розділ палеонтології, що вивчає сліди пересування і життєдіяльності вимерлих організмів.
- ІХТІО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «риба», «риб'ячий».
- ІХТІЙЗ, у, ч. Захворювання, яке характеризується надмірним ороговінням шкіри, що нагадує луску риби. *Початкова форма іхтіозу.*
- ІХТІОЗАВР, а, ч. Вид вимерлих велетенських хижих морських рептилій.
- ІХТІ&Л, у, ч. Густа темно-бура лікарська речовина зі специфічним запахом, яку добувають, переробляючи сланці, багаті на залишки викопних риб та інших морських тварин; ефективний антимікробний, протизапальний і болезаспокійливий засіб. *Наносити іхтіол.*
- Іхтіоловий, а, е. *Іхтіолова мазь.*
- ІХТІОЛБГІЯ, і, ж. Розділ зоології, що вивчає риб. *Проблеми іхтіології.*
- Іхтіолог, а, ч.
- Іхтіологічний, а, е. *Іхтіологічна колекція. Іхтіологічний заповідник.*

- ІХТІБРНІС, а, ч., *зоол.* Викопний зубатий птах мезозойського періоду.
- ІХТЮСТЕГА, и, *жс.*, *зоол.* Найдавніша амфібія девонського періоду, яка мала ознаки риб — залишки зябрової кришечки.
- ІХТЮФАГ, а, ч., *зоол.* Тварина, що живиться рибою.
- ІХТЮФАУНА, и, *жс.*, *зоол.* Сукупність риб якоїсь водойми, її частини або якого-небудь періоду в історії Землі.
Іхтіофауна озера.
- ІХТЮФТІРІЮЗ, у, ч. Інвазійна хвороба риб, що характеризується ураженням шкіри і зябер.
- ІЧИГИ, ів, *мн.* (*одн.* і'чиг, а, ч.). Високі чоботи з м'якої шкіри або кольорового сап'яну, інколи з м'якою підошвою; поширені у народів Центральної Азії, Північного Кавказу та ін.
- ІШАН, а, ч. У мусульман — керівник дервішів, який живе разом із ними в монастирях або поблизу могил мусульманських святих. *Сивобородий ішан.*
- ІШЕМІЯ, і, *жс.* Місцеве недокрів'я, викликане закупорюванням або звуженням відповідних артерій.
- Ішемічний, а, е. *Ішемічна хвороба серця.*
- ІШАС, у, ч., *мед.* Запалення сідничного нерва.
- Ішіатичний, а, е.
- ІШУРІЯ, і, *жс.*, *мед.* Затримання сечі, неспроможність звільнення сечового міхура від сечі.
- ІШХАН, а, ч. Промислова риба родини лососевих.

И

ИО-ЙО, *невідм.*, с. Гра на спритність, що полягає у ритмічному поскикуванні пласкої котушки, по центру якої намотана мотузка.

ЙБГА, и, ч. Релігійно-філософське учення в Індії, в рамках якого розроблена особлива система прийомів і методів самопізнання і самовдосконалення, яка дозволяє людині злити свою душу з Богом, цілковито звільнити свою свідомість від впливів зовнішнього світу. *Учення йоги*. 2. Система фізичних вправ, розроблена послідовниками цього вчення. *Займатися йогою. Захоплюватися йогою.*

Йог, а, ч. *Індійський йог. Гімнастика за системою йогов.*

Йогівський, а, е. *Йогівська дієта.*

ЙБГУРТ, а, ч. Поживний легкозасвоюваний кисломолочний напій густої консистенції, який одержують шляхом ферментації із пастеризованого коров'ячого молока, додаючи до нього закваску та фруктові наповнювачі. *Фруктовий йогурт. Натуральний*

йогурт. Обезжирений йогурт.

Баночка — йогурту.

Йбгуртовий, а, е. *Йогуртовий смак.*

ЙОД, у, ч. 1. Хімічний елемент групи галогенів; чорно-сірі кристали з металевим блиском. *Кристали йоду. Властивості йоду. Вміст йоду в речовині*. 2. Медичний препарат — спиртовий розчин цієї речовини. *Флакон — йоду. Змазати рану йодом.*

Йодистий, а, е. *Йодисті водорості.*

Йодний, а, е. *Йодний розчин.*

ЙОДИДИ, ів, мн. Хімічні сполуки йоду з іншими елементами, які використовують у техніці (для одержання чистих тугоплавких металів), медицині, « фотографії тощо.

ЙОДЛЬ, ИЙДЛЕР, у, ч. 1. Жанр народних пісень в альпійських горян (в Австрії, Швейцарії, Південній Баварії).

2. Манера виконання таких пісень — фальцет із використанням дуже високих регістрів голосу. ЙОДОМЕТРИЯ, і, ж. Один з точних методів об'ємного хімічного аналізу, що ґрунтується на реакціях окислен

ня — відновлення, основним реагентом яких є йод.

ЙОДОФІРМ, у, ч. Жовтий дрібнозернистий порошок із різким специфічним запахом; використовують у медицині як антисептичний засіб.

ЙОРКШІРИ, ів, мн. Породи свиней, які швидко набирають вагу і дають численне потомство. ЙОРКШІТЕР'ЙР, а, ч. Породи малих кімнатних собак із родини тер'єрів із довгою прямою шовковистою шерстю.

ЙБТ, а, ч., *лінгв.* Нескладовий щільний середньоязиковий звук, що в транскрипції позначається __ знаком [j]. Йотований, а, е.

Йотування, я, с. Поява звука йот перед голосним на початку слова або між голосними. *Йотований голосний*. ЙБТА, и, ж. 1. Літера грецького алфавіту на позначення звука [i]. 2. *перен.* Дуже маленька частина, мізерна частка, крихта чого-небудь. *Ні на йоту.*

КААБА, и, ж. Мечеть у Мещі у вигляді чотирикутної будівлі з сірого каменю з пласким дахом; місце прощі мусульман усього світу.

КАБАЛІА, к, ж. 1. Форма особистої залежності, пов'язана з позицією; була поширена на Русі в XIV—XVIII ст. *Йти в кабалу*. 2. *перен.* Повна залежність; гніт, поневолення. *Родинна кабала*. *Жити в кабалі*.

Кабальний, а, е. 1. *іст.* Прикм. до кабала. *Кабальні зобов'язання*. *Кабальні книги*. 2. *іст.* Який перебуває в кабалі; підневільний, залежний, закріпачений. *Кабальні холопи*. 3. *перен.* Укладений на дуже невігдних умовах для одного з учасників договору. *Кабальний договір*. *Кабальна концесія*.

КАБАЛІСТИКА, и, ж. Середньовічна містична течія в іудаїзмі, яка поєднувала елементи гностицизму та неоплатонізму з поясненням світу через тлумачення іудейських священних текстів, у яких літерам і цифрам приписувалося символічне значення. *Основи кабалістики*. 2. *перен.* Ненаукові висновки, зроблені на основі випадкових ознак або штучно підтасованих фактів; щось незрозуміле, заплутане. *Філологічна кабалістика*.

Кабалістичний, а, е. *Кабалістичні знаки*.

КАБАЛІЄТА, и, ж. Вокальна п'єса типу аріозо героїчного характеру з чіткою ритмікою, яка часто звучить в оперних виставах. *Виконавці кабалети*.

КАБАЛЬЄРО, *невідм.*, ч. 1. У середньовічній Іспанії — лицар, дворянин. *Благородні кабальєро*. 2. Шанобливе звертання до чоловіків в іспаномовних країнах.

КАБАРГА, й, ж. Гірська безрога парнокопита тварина родини оленячих, самець якої має на животі мускусну залозу. *Самець кабарги*.

Кабарговий, бва, ове. *Кабаргове м'ясо*.

КАБАРЕ, *невідм.*, с. 1. Естрадне видовище, яке складається з пісень, монологів, танців. 2. У кінці XIX — на поч. XX ст. — невеликий ресторан

К

з естрадою, де влаштовували розважальні естрадні вистави із співами та музикою. *Нічне кабаре*. *Виступати в кабаре*. *Танцювати в кабаре*. *Артист кабаре*.

Кабаретйст, а, ч. Артист кабаре, який співає, грає в сатиричних сценах, веселих епізодах. *Виступ кабаретистів*.

Кабаретйстка, и, ж.

Кабаретовий, а, е. *Кабаретовий соліст*.

КАБЕЛЬ, ю, ч. Електричний, телефонний і т. ін. дріт, складений із одного або кількох дротів (т. зв. жил) і вміщений у захисну оболонку. *Електричний кабель*. *Змотувати кабель*.

Кабельний, а, е. 1. При якому передавання здійснюється без антени за допомогою спеціального кабелю. *Кабельна телеграфна лінія*. *Кабельне телебачення*. 2. Який виробляє кабель. *Кабельний завод*.

Кабельник, а, ч. Робітник, який займається виробництвом або прокладанням кабелю. *Викликати кабельника*.

КАБЕЛЬТОВ, а, ч. 1. Одиниця довжини, що застосовується в мореплаванні; дорівнює 185,2 метра. 2. Спеціальний трос особливого звання, з периметром від 150 до 330 мм.

КАБЕРНЕ, *невідм.* 1. ч. Сорт винограду з темно-синіми запашними плодами, який використовують для виготовлення сухих та десертних вин. *Вирощувати каберне*. *Плантації каберне*. 2. с. Сорт червоного вина, виготовленого з цього винограду. *Марочне каберне*. *Пляшка каберне*.

КАБЕСТАН, а, ч. Лебідка з барабаном на вертикальному валу для піднімання вантажів, підтягування суден до причалів, вибирання якірних канатів тощо.

Кабестановий, а, е.

КАБІНА, и, ж. Невеличке окреме закрите приміщення, будка або кімнатка спеціального призначення (для пілота, пасажирів, голосування, телефонних розмов і т. ін.). *Автомобільна кабіна*. *Окрема кабіна*. *Кабіна пілота*.

Кабінка, и, ж. *Зайти в кабінку*. *Телефонна кабінка*.

КАБІНЕТ, у, ч. 1. Спеціально обладнане приміщення в науково-дослідних, навчальних та ін. закладах і установах для пропаганди певних знань, занять, ділових розмов. *Навчальний кабінет*. *Фізичний кабінет*. *Методичний кабінет*. *Кабінет математики*.

2. Службове приміщення в установі, навчальному закладі, на підприємстві для директора чи іншого керівника. *Кабінет директора*. *Кабінет інспектора*. 3. Спеціально обладнане лікарське приміщення. *Рентгенівський кабінет*. *Стоматологічний кабінет*. *Кабінет терапевта*. 4. Уряд, що складається з міністрів. *Кабінет міністрів*.

Кабінетний, а, е. 1. Признач. для кабінету. *Кабінетні меблі*. *Кабінетне приміщення*. 2. Який виконується або відбувається в кабінеті. *Кабінетна система навчання*. 3. Власт. кабінетові. *Кабінетна тиша*. 4. *перен.*, *зневажл.* Відірваний від життя, не зв'язаний із практикою. *Кабінетні мрії*. *Кабінетний працівник*.

Кабінетних, а, ч., *зневажл.* Чиновник, для якого характерні відірваність від життя, канцелярські методи керівництва.

КАБЛОГРАМА, и, ж, *спец.* Телеграма, що передається підводним кабелем.

КАБОТАЖ, у, ч. Пасажирське й товарне суднопластво, що здійснюється вздовж узбережжя між портами одного моря або різних морів, звичайно однієї держави.

Каботажити, жу, жиш, *розм.* Бути каботажником, плавати на каботажному судні. *Тривалий час каботажити*.

Каботажний, а, е. *Каботажні перевезення*. *Каботажне судно*.

Каботажник, а, ч. Моряк, що плаває на каботажному судні.

КАБОШБН, а, ч., *спец.* Опукло відшліфований з одного або двох боків коштовний чи напівкоштовний камінь.

КАБРЮЛЕТ, а, ч. 1. Однокінний двокілісний ресорний екіпаж із складним накриттям, який використовувався у XVIII—XIX ст. *Старовинний*

К

- кабриолет*. 2. Відкритий 4—6-місний кузов легкового автомобіля *їхати в кабриолеті*.
- КАБРЮЛЬ**, ю, ч. І. Фігура акробатики, коли один акробат тримає іншого на витягнутих руках, а потім пропускає його між розставленими ногами. *Віртуозний кабриоль*. 2. Стрибок коня із зігнутими передніми та витягнутими задніми ногами. 3. У балеті — стрибок у танці. *Виконати кабриоль*.
- КАБУКІ**, невідм., с. Один із видів японського класичного театру, основними елементами якого є музика, пантоміма, танці. *Театр кабукі*.
- КАВАЛЕР**, а, ч. І. Чоловік, який розважає жінку в товаристві, супроводить її під час прогулянки тощо, а також партнер у танці. *Галантний кавалер*. 2. Залицяльник. *Мати кавалера*. *Думати про кавалерів*. 3. Член лицарського ордену. 4. Особа, нагороджена орденом. *Кавалер ордена Ярослава Мудрого*.
- Кавалерський**, а, е. *Кавалерська поведінка*. *Кавалерські відзнаки*.
- КАВАЛЕРІЯ**, ї, ж. Кінне військо; кіннота. *Легка кавалерія*. *Служити в кавалерії*.
- Кавалерист**, а, ч. *Юний кавалерист*.
- Кавалерійський**, а, е. *Кавалерійські коні*. *Кавалерійська частина*.
- КАВАЛЬЄР**, у, ч., спец. Насип уздовж рову, каналу або шляху.
- КАВАЛЬКАДА**, и, ж. Вершники, що їдуть групою. *Кавалькада посольства*.
- КАВАСАКІ**, невідм., ч. Вітрильно-моторний бот із високо піднятим носом та широкою кормою.
- КАВАТИНА**, и, ж., муз. Невелика оперна арія, переважно лірико-розповідного характеру. *Каватина Фігаро*. *Співати каватину*.
- КАВЕРИНГ**, у, ч. Купівля біржового товару, аналогічного раніше проданому, з метою запобігання штучному зниженню ціни на нього при певній ситуації на біржі.
- КАВЕРНА**, и, ж. 1. мед. Порожнина в живому органі, що виникає внаслідок руйнування його тканини в процесі хвороби. *Легенева каверна*. 2. геол. Порожнина в гірській породі. *Ліквідувати каверну*.
- Кавернозний**, а, е. *Кавернозна форма туберкульозу*. *Кавернозний янтар*.
- КАВЕРНОМЕТРІЯ**, ї, ж. Вимірювання змін діаметра свердловини.
- Кавернометричний**, а, е. *Кавернометричні дані*.
- КАВЕРНОТОМІЯ**, ї, ж., мед. Хірургічний розтин каверни при захворюванні на туберкульоз легень.
- КАВІТАЦІЯ**, ї, ж. Утворення порожнин (бульбашок або каверн, заповнених газом, парою або їх сумішшю) всередині рідини при швидкому русі. *Інтенсивна кавітація*. *Кавітація в рідинах*.
- Кавітаційний**, а, е. *Кавітаційна ерозія*. *Кавітаційна порожнина*. *Кавітаційні бульбашки*.
- КАВ'ЯР**, у, ч. Ікра. *Чорний кав'яр*. *Червоний кав'яр*. *Бутерброд із кав'яром*.
- КАГАЛ**, у, ч. 1. У Польщі та деяких інших країнах у XVI—XIX ст. — єврейське громадське самоуправління, а також сама єврейська громада. *Існування кагалу*. 2. перен., розм. Гамір, безладдя, розгардіяш. *Неймовірний кагал*.
- Кагальний**, а, е. *Кагальна каса*. *Кагальний урядовець*.
- КАДАНС**, у, ч. І. Закінчення якої-небудь музичної частини, побудови і т. ін. 2. Те саме, що каденція (у 2 знач.).
- Кадансовий**, а, е.
- КАДАСТР**, у, ч., спец. Систематизований опис чого-небудь, зведення відомостей про щось, укладене на підставі постійних спостережень над яким-небудь об'єктом. *Водний кадастр*. *Земельний кадастр*. *Лісовий кадастр*.
- Кадастровий**, а, е. *Кадастрові відомості*. *Кадастровий план*. *Кадастрові карти*. *Кадастрові записи*.
- КАДЕНЦІЯ**, ї, ж. 1. Вставка імпровізаційного характеру, що входить до складу музичного твору (перев. концерту з оркестром) і віртуозно виконується без супроводу. 2. Гармонійний зворот, який завершує музичний твір або його частину. *Закінчення каденції*.
- КАДИЛАК**, а, ч. Марка легкових автомобілів, а також автомобіль такої марки. *Білий кадилак*.
- КАДІ**, невідм., ч. Суддя в мусульманському світі, який здійснює судочинство, спираючись на закони шаріату (мусульманського права) й адату (місцевого звичаєвого права).
- КАДМІЙ**, ю, ч. 1. Хімічний елемент, сріблясто-білий м'який метал, що входить до складу цинкових руд. *Добувати кадмій*. 2. Назва жовтої фарби різних відтінків. *Сульфід кадмію*.
- Кадмієвий**, а, е. *Кадмієве скло*.
- Кадміюваний**, а, е.
- Кадміювання**, я, с.
- Кадміювати**, юю, юєш. Покривати металеві вироби шаром кадмію для захисту їх від корозії.
- КАДР**, у, ч. І. Окремий знімок на кіно- та фотоплівці. *Зміна кадру*. 2. Окрема сцена або епізод із кінофільму. *Вдалих кадр*.
- Кадрований**, а, е. *Кадрований спектакль*.
- Кадрувальний**, а, е. *Кадрувальна рамка*.
- Кадрування**, я, с. *Зміна кадрування*.
- Кадрувати**, ую, уєш. Вибирати межі (рамки) ракурсу і плану зображення при фотографуванні, кінозйомці, телепередачі тощо.
- КАДРИ**, ів, мн. 1. Основний склад працівників якої-небудь установи, організації, підприємства тощо. *Підготовка кадрів*. *Керівні кадри*. *Кваліфіковані кадри*. *Відділ кадрів*. 2. Постійний склад військових частин, що не демобілізується в мирний час. *Служба в кадрах*.
- Кадровий**, а, е. *Кадровий робітник*. *Кадровий офіцер*. *Кадрова армія*. *Кадрові війська*.
- Кадровик**, а, ч. 1. Кадровий працівник якого-небудь підприємства, установи, громадської організації тощо. *Старий кадровик*. 2. Військовослужбовець кадрових військ. 3. розм. Той, хто відає кадрами, чиновник відділу кадрів. *Звернутися до кадровика*.
- КАДРИЛЬ**, і, ж. Танець із шести фігур, який виконують пари, що стоять одна проти одної, а також музика до цього танцю. *Перша кадрили*. *Танцювати кадрили*. *Звуки кадрили*.
- Кадрильний**, а, е. *Кадрильна мелодія*. *Кадрильна фігура*.
- КАЗАРМА**, и, ж. Спеціальна будівля для розміщення військової частини. *Солдатська казарма*. *Жити в казармі*.
- Казарменний**, а, е. 1, Прикм. до казарма. *Казарменний будинок*. *Казармена розмова*. 2. перен. Власт. для казарми; суворий. *Казарменний режим*.
- Казармовий**, а, е. *Казармовий наказ*.
- КАЗЕЇН**, у, ч. Білкова клейка речовина, що випадає в осад під час зсідання (вурдження) молока; використовується в харчовій промисловості, а також для виробництва фарб, пластичних мас, клею тощо. *Вміст казеїну*.
- Казеїновий**, а, е. *Казеїновий клей*. *Казеїнові фарби*.
- КАЗЕМАТ**, у, ч. 1. військ. Оборонна споруда, збудована на поверхні землі або під землею для захисту від снарядів та авіабомб дрібного й середнього калібру. 2. *військ., мор.* Броньоване приміщення на кораблі для гармати середнього калібру. 3. В царській Росії — одиночна камера для ув'язнення у фортеці, цитаделі.
- Казематний**, а, е. *Казематні мури*.
- КАЗИНр**, невідм., с. Гральний будинок або ресторан з естрадними розвага

казуальний — калібр

- ми. Міське казино. Велике казино. Ходити в казино. Грати в казино.*
- КАЗУАЛЬНИЙ**, а, е, книжн. Випадковий, який здійснюється, відбувається залежно від випадку; який не підлягає узагальненню. *Казуальний характер.*
- Казуальність, ності, ж., книжн.
- КАЗУАР**, а, ч. Тропічний дикий птах ряду страусових, що водиться в Північній Австралії, на Новій Гвінеї та сусідніх островах.
- КАЗУЇСТИКА**, и, ж. 1. Застосування загальних статей закону до різних юридичних випадків. 2. У середньовічній схоластиці й богослов'ї — застосування до окремих випадків загальних догматичних положень. *Вдаватися до казуїстики. Соціальна казуїстика.* 3. перен. Вправність, спритність у суперечках, обстоюванні сумнівних або фальшивих положень і т. ін. *Розводити казуїстику. Філологічна казуїстика.*
- Казуїст, а, ч. 1. Юрист, який має великий досвід ведення складних, заплутаних судових справ. 2. *зневажл.* Про людину, що вміє обстоювати сумнівні або фальшиві положення.
- Казуїстичний, а, е. *Казуїстичні твердження.*
- Казуїстичність, ності, ж.
- Казуїстка, и, ж.
- КХЗУС**, у, ч. 1. юр. Дія, яка має зовнішні ознаки злочину, але позбавлена елементів вини і тому не підлягає покаранню. 2. *розм.* Випадок, незвичайна пригода. *Трапився казус.*
- Казусний, а, е. *Казусна справа. Казусний випадок.*
- КАЙ**, а, ч. Легкий довгий турецький човен.
- КАЙН**, а, ч., *зневажл.* Про братовбивця, зрадника, злочинця тощо.
- КАЙНІТ**, у, ч. Мінерал, що містить хлористий калій і сульфат магнію; застосовується в сільському господарстві як добриво. *Прикарпатський кайніт.*
- КАЙЗЕР**, а, ч. Назва імператора у Священній Римській імперії та в Німеччині.
- КАЙМАН**, а, ч. Загальна назва плазунів родини алігаторів.
- КАЙНОЗБІЙСЬКА** ера — найновіша ера в геологічній історії Землі, до антропогенного періоду якої належить і сучасна епоха.
- КАЙФ**, у, ч., *жарг.* Задоволення. *Повний кайф. Справляти кайф. Ловити кайф.*
- Кайфбвий, а, е.
- Кайфувати, ую, уеш.
- КАКАДУ** невідм., ч. Тропічний дикий птах родини папуг; перев. білого або рожевого забарвлення, із чубчиком на голові, що живе в Австралії і на прилеглих до неї островах; часто утримується в неволі. *Заморський какаду. Пташеня какаду.*
- КАКАО**, невідм., с. 1. Тропічне вічнозелене дерево, з насіння якого виготовляють шоколад; шоколадне дерево. *Плоди какао. Какао-боби.* 2. Порошок із насіння цього дерева. *Додати до тіста какао.* 3. Поживний напій із цього порошку, приготовлений із цукром та молоком. *Пити какао. Смакові якості какао. Какао з молоком.*
- Какаовий, а, е. *Какаове насіння. Какаовий напій.*
- КАКОГРАФІЯ**, і, ж., спец. Метод навчання орфографії, при якому учням пропонується для виправлення текст із навмисно внесеними в нього помилками. *Навчання з елементами какографії.*
- Какографічний, а, е. *Какографічний метод.*
- КАКОФОНІЯ**, і, ж. Немилозвучне сумбурне поєднання звуків (у музиці, віршах). *Причини какофонії.*
- Какофонічний, а, е. *Какофонічне сполучення звуків.*
- КАКТУС**, а, ч. Південна рослина, що має товсте стебло (без листя), покрите колючками або лускою. *Квітка кактуса. Вирощувати кактуси. Види кактусів.*
- Кактусовий, а, е. *Кактусова итичка.*
- КАЛАМ**, а, ч. Паличка, яку здавна на Сході використовували замість пера для письма.
- КАЛАМБУР**, у, ч. Дотеп, в основі якого лежить використання різних значень якогось одного слова або кількох різних слів, схожих звучанням; гра слів. *Майстер каламбурів. Відповісти на каламбур.*
- Каламбурити, рю, риш, *розм.* *Вдало каламбурити.*
- Каламбурист, а, ч. Той, хто під час розмови вживає каламбури.
- Каламбурний, а, е. *Каламбурне слово. Каламбурний вислів. Каламбурне звучання.*
- КАЛАМІН**, у, ч. Мінерал, водяний силікат цинку; руда для отримання цинку.
- КАЛАМІТИ**, ів, мн. Викопні рослини типу хвощів, що досягали висоти 10–12 м.
- КАЛАНДР**, а, ч., *техн.* Машина для вигладжування та надання блиску поверхні тканини, паперу, гуми або нанесення малюнка, візерунка способом тиснення.
- Каландровий, а, е. *Каландровий вал.*
- Каландрувальник, а, ч., спец. Робітник, який обслуговує каландр.
- Каландрувальниця, і, ж.
- Каландрування, я, с.
- Каландрувати, ую, уеш. Вигладжувати та глянувати тканини, папір тощо за допомогою каландра.
- КАЛАНХІЕ**, невідм., с. Південна трав'яниста рослина з м'ясистим листям, укритим по краю шипами; використовується в медицині. *Сік каланхоє. Вирощувати каланхоє.*
- КАЛЕЙДОСКОП**, а, ч. 1. Оптичний прилад-іграшка у вигляді трубки з дзеркалами і різноколірними скельцями всередині; при повертанні трубки скельця утворюють в дзеркалах симетрично мінливі кольорові візерунки. 2. перен. Швидко змінна подія, картин, вражень і т. ін.; строкатість. *Калейдоскоп облич.*
- Калейдоскопний, а, е. *Калейдоскопне зображення.*
- Калейдоскопність, ності, ж. *Калейдоскопність подій.*
- КАЛЕНДАР**, я', ч. 1. Довідкова таблиця або книжка з послідовним переліком усіх днів року за місяцями й поданням інших відомостей, пов'язаних із цими днями (історичні події, свята тощо). *Відривний календар. Перекидний календар.* 2. Розподіл занять, роботи, змагань і т. ін. за днями, місяцями. *Календар робіт. Календар змагань.* 3. Спосіб лічення днів у році. *Давньоруський календар. Юліанський календар.*
- Календарний, а, е. 1. Прикм. до календар (у 1, 2 знач.). *Календарна реформа.* 2. Установлений, визначений за календарем. *Календарний строк сіви. Календарний план.*
- КАЛЕНДУЛА**, и, ж. Напівчагарники, одно- і багаторічні рослини родини складноцвітих із жовтогарячими квітами; культивують як декоративну і лікарську рослину. *Квіти календули. Препарати календули.*
- Календуловий, а, е. *Календулова настоянка.*
- КАЛІМ**, у, ч. 1. У деяких тюркських народів — викуп, який наречений дає батькам нареченої за їх згоду на одруження з дочкою. *Платити калім. Правити калім.* 2. перен., *розм.* Плата за зроблену приватним чином послугу; хабар. *Брати калім.*
- КАЛІБР**, у, ч. 1. спец. Діаметр каналу ствола вогнепальної зброї. Діаметр кулі, снаряда тощо. *Рушниця четвер-*

К

- того калібру. *Снаряди різних калібрів.* 2. *техн.* Точний, визначений розмір яких-небудь предметів виробництва. *Труби різного калібру.* 3. *техн.* Вимірювальний прилад для перевірки розмірів, форми та взаємного розташування частин виробів. 4. *жарт.* Розмір, форма або зразок чого-небудь. *Пляшки усяких калібрів.*
- Калібратор, а, ч. Прилад для коригування шкал електро- та радіотехнічного приладдя шляхом порівняння вимірюваної величини з еталонною.
- Калібрований, а, е. *Каліброване насіння.* *Калібрована сталь.*
- Калібровий, а, е. *12-каліброва гільза.*
- Калібрувальний, а, е. 1. Признач. для калібрування. *Калібрувальна машина.* 2. У якому здійснюють калібрування. *Калібрувальний завод.*
- Калібрувальник, а, ч. Майстер, що займається калібруванням.
- Калібрувальниця, і, ж.
- Калібрування, я, с. *Калібрування отворів.* *Калібрування насіння.*
- Калібрувати, ую, уеш. 1. *техн.* Вимірювати, перевіряти калібр чого-небудь; надавати чому-небудь потрібного калібру. *Калібрувати профіль різи.* 2. с. г. Відбирати для засівання, садіння за точно визначеною вагою та розміром (про насіння, плоди). *Калібрувати плоди.* 3. *техн.* Перевіряти шкалу поділок якого-небудь вимірювального приладу. *Калібрувати манометр.*
- КАЛІБРОМЕТР, а, ч., *техн.* Інструмент у вигляді металевієї пластинки з отворами або вирізами різної величини, за допомогою якого визначають діаметр дроту, товщину листового металу тощо.
- КАЛІГРАФІЯ, і, ж. Уміння, майстерність писати чітким, рівним, гарним почерком; краснопис, чистописання. *Уроки каліграфії.*
- Каліграф, а, ч. Той, хто гарно, рівно й чітко пише.
- Каліграфічний, а, е. *Каліграфічний почерк.* *Каліграфічне письмо.*
- Каліграфічно. *Писати каліграфічно.*
- КАЛІЙ, ю, ч. Хімічний елемент, лужний метал сріблясто-білого кольору, який одержують із вуглекалієвої солі (поташу).
- Калієвий, а, е. *Калієва селітра.*
- Калійний, а, е. 1. Прикм. до калій. *Калійні руди.* 2. Який містить калій. *Калієне добриво.* 3. Який виробляє калій. *Калійний комбінат.*
- КАЛІПСО, *невідм.*, ч. 1. Народні пісенно-танцювальні імпровізації на карнавальних святах жителів острова
- калібратор — калькульозний
- Тринідад, для яких характерне використання нетрадиційних ударних та скребкових музичних інструментів. 2. Парний бальний танець, заснований на такій пісенно-танцювальній формі.
- КАЛІФ, а, ч. Те саме, що халіф. *Арабський каліф.*
- Халіфат, у, ч. Те саме, що халіфат.
- КАЛІФОРНІЙ, ю, ч. Радіоактивний, штучно одержаний хімічний елемент, що належить до актиноїдів.
- КАЛКАН, а, ч. Цінна промислова риба роду камбалоподібних.
- КАЛОМЕЛЬ, і, ж. Хлорид ртуті; застосовують у медицині як жовчогінний протимікробний, сечогінний та проносний засіб.
- КАЛОРИ... Перша частина складних слів, що має значення «тепло».
- КАЛОРИЗАЦІЯ, і, ж., *спец.* Насичення поверхні металевих виробів алюмінієм для захисту від окислення, підвищення жаростійкості.
- Калоризатор, а, ч. Частина циліндра внутрішнього згоряння, в якій випаровується і запалюється паливо; запальник.
- КАЛОРИМЕТРИЯ, і, ж. 1. *фіз.* Сукупність методів, за допомогою яких вимірюють кількість теплоти, що виділяється або поглинається під час фізичних, хімічних або біологічних процесів. 2. *біол.* Вимірювання кількості теплоти, яку виділяє у процесі життєдіяльності організм за певний проміжок часу.
- Калориметр, а, ч. Прилад, яким вимірюють кількість тепла в калоріях. *Використання калориметра.*
- Калориметричний, а, е. *Калориметричний ефект.*
- КАЛОРИФЕР, а, ч. Прилад — система труб із гарячою водою, парою і т. ін. для нагрівання повітря в системах опалення, вентиляції та висушування. *Паровий калорифер.* *Електричний калорифер.* *Водяний калорифер.* *Будова калорифера.*
- Калориферний, а, е. *Калориферне опалення.*
- КАЛОРИЯ, і, ж. 1. Одиниця вимірювання кількості тепла. *Велика калорія.* *Мала калорія.* *Кількість калорій.* *Надто багато калорій.* 2. Одиниця вимірювання енергетичної цінності харчових продуктів або раціону харчування. *Продукт містить мало калорій.*
- Калорійний, а, е. *Калорійна їжа.*
- Калорійність, ності, ж. 1. *біол.* Виражена в калоріях кількість енергії, яку виробляє організм під час споживання одного грама харчового продукту. *Висока калорійність.* *Калорійність жирів.* 2. Виражена в калоріях кількість тепла, що утворюється під
- час спалювання одного грама чи кілограма твердого палива або одного кубометра газу. *Калорійність твердого палива.* *Калорійність нафтового палива.* *Калорійність вугілля.*
- Калорійно. *Харчуватися калорійно.*
- КАЛЬВАДОС, у, ч. Яблучна горілка. *Виробництво кальвадосу.*
- Кальвадосовий, а, е. *Кальвадосовий смак.*
- КАЛЬВІЛЬ, ю, ч. Зимовий сорт яблуні, а також плоди цієї яблуні. *Кальвіль сніговий.* *Умови зберігання кальвілю.*
- КАЛЬВІНІЗМ, у, ч., *рел.* Протестантське віровчення, засноване швейцарським священиком Кальвіном у XVI ст.
- Кальвініст, а, ч.
- Кальвіністка, и, ж.
- Кальвіністський, а, е. *Кальвіністський напрям.*
- КАЛЬДЕРА, и, ж. Велика западина округлої форми, що утворюється на місці верхньої частини вулканічного конуса або старого вулкана перев. від вибуху вулканічних газів. *Кальдера вулкана.* *Утворення кальдер.*
- КАЛЬКА, и, ж. 1. *спец.* Прозорий папір або тонка тканина, що накладається на креслення чи малюнок для точного копіювання. *Копіювати через кальку.* 2. *лінгв.* Слово або вислів, утворені способом калькування. *Невдала калька.* *Калька з російської.* *Словотвірна калька.*
- Калькований, а, е. *Кальковане креслення.* *Калькована назва.*
- Калькування, я, с. *Калькування слів.*
- Калькувати, ую, уеш. 1. *спец.* Знімати за допомогою кальки (у 1 знач.) точну копію креслення, малюнка, плану. *Калькувати карту.* 2. *лінгв.* Створювати слово або вислів за зразком будови відповідного слова чи слову в іншій мові. *Калькувати ідіоми.*
- КАЛЬКАНОДИНІЯ, і, ж., *мед.* Біль у п'ятковій ділянці, напр., при подагрі, артриті тощо.
- КАЛЬКОХІМІОГРАФІЯ, і, ж., *спец.* Спосіб виготовлення штрихових кліше, при якому малюнок наноситься на заґрунтовану пластину штрихами.
- КАЛЬКУЛОГРАФ, а, ч. Розташований на центральній телефонній станції прилад для визначення тривалості міжміської телефонної розмови.
- КАЛЬКУЛЬОЗ, у, ч., *мед.* Процес утворення каменів у печінці, нирках тощо.
- Калькульозний, а, е.

- КАЛЬКУЛЯЦІЯ**, і, ж. 1. Розрахунок, обчислення в грошовому вимірі певних економічних показників (собівартості робіт, продукції, послуг та ін.). *Планова калькуляція. Звітна калькуляція. Попередня калькуляція. Калькуляція товару. Скласти калькуляцію. Підготувати калькуляцію. Калькуляція собівартості. Затвердити калькуляцію. Складна калькуляція. Калькуляція вартості робіт.* 2. Форма калькуляційного листа, в якому розраховують собівартість робіт (продукції, послуг) за встановленими статтями витрат.
- Калькульований, а, е.
- Калькулювання, я, с.
- Калькулювати, юю, юш. Підраховувати собівартість одиниці продукції, виконаної роботи або послуги. *Калькулювати видатки. Калькулювати собівартість. Калькулювати продажну ціну товару.*
- Калькулятор, а, ч. 1. Фахівець із калькуляції. *Досвідчений калькулятор. Обов'язки калькулятора.* 2. Електричний чи електронний прилад для швидкого виконання елементарних математичних операцій. *Кишеньковий калькулятор. Електронний калькулятор. Бухгалтерський калькулятор. Користуватися калькулятором. Підраховувати на калькуляторі.*
- Калькуляторний, а, е.
- Калькуляційний, а, е. *Калькуляційні розрахунки. Калькуляційний лист.*
- КАЛЬМАРИ, ів, мн. (одн. кальмар, а, ч.). Морські головоногі моллюски підряду десятиногих, яких особливо багато у тропічних морях; їстівні. *Анатомія кальмара.*
- КАЛЬЦЕОЛІРІЯ, ї, ж., бот. Декоративна рослина родини ранникових зі схожими на черевички квітками, що росте в Північній і Центральній Америці.
- КАЛЬЦЕФЛІИ, ів, мн., бот. Рослини, які добре розвиваються на багатих на вапно ґрунтах (дуб, акація, багато степових трав тощо).
- Кальцефільний, а, е. *Кальцефільні рослини.*
- КАЛЬЦЕФОБИ, ів, мн. Рослини, що погано розвиваються на багатих на вапно ґрунтах (люпин, чай, біловус тощо).
- Кальцефобний, а, е.
- КАЛЬЦІНА, у, ж. Сплав олова із свинцем, який використовують для виготовлення поливи та інших глазурей.
- КАЛЬЦИНАЦІЯ, і, ж., КАЛЬЦИНУВАННЯ, я, с., хім. Прожарювання або випалювання речовин з метою їх окислення або розкладу.
- Кальцинований, а, е. *Кальцинована сода.*
- калькуляція — камера-обскура**
- Кальцинувати, ую, уш. *Кальцинувати корм.*
- КАЛЬЦИНОЗ, у, ч., мед. 1. Відкладання солей кальцію у тканинах. 2. Хвороба (вид мінеральної дистрофії), що розвивається внаслідок некрозу тканин, тромбозу.
- Кальцинбзний, а, е. *Кальцинозні тканини.*
- КАЛЬЦИТ, у, ч. Дуже поширений мінерал, що входить до складу вапняку, мармуру і т. ін.; вапняковий шпат.
- Кальцитовий, а, е. *Кальцитові бурульки.*
- КАЛЬЦІЙ, ю, ч. Хімічний елемент, метал сріблясто-білого кольору. *Вміст кальцію. Брак кальцію. Препарати кальцію. Глюконат кальцію.*
- Кальцієвий, а, е. *Кальцієві солі. Кальцієві препарати.*
- КАЛЬЯН, у, ч. Прилад, яким у країнах Близького Сходу користуються курці, пропускаючи тютюновий дим крізь воду, яка охолоджує та очищає його. *Курити кальян. Мідний кальян.*
- КАЛЮС, КАЛУС, у, ч. 1. бот. Тканинне новоутворення в рослин, яке виникає на пораненій поверхні (на місці надрізів, розколин тощо) і сприяє заживленню. *Утворення калюсу.* 2. Кістковий мозоль, що утворюється після зрощування кістки, а також взагалі ущільнення шкіри.
- Калюсний, Калусний, а, е. *Калюсна культура кореня.*
- КАМАМБЕР, у, ч. Сорт закусочного сиру.
- КАМАРІЙЛЯ, І, ж., книжн. Група осіб при якомусь уряді або правителі, що інтригами скеровує державні справи в своїх інтересах. *Двірська камарилья. Царська камарилья.*
- КАМБАЛА, и, ж. Промислова морська риба з тілом, сплюсненим з боків і очима на одному боці голови. *Самка камбали.*
- Камбаловий, а, е. 1. Признач. для вилучу камбали. *Камбалова сітка.* 2. у знач. ім. камбалові, вих, мн. Родина костистих морських риб із сплюснутим асиметричним тілом, до якої належать камбала, палтус тощо.
- КАМБІЙ, ю, ч. Тканина голонасінних та двосім'ядольних рослин, що міститься між лубом і деревиною; зумовлює ріст осьових органів рослини (стебла, кореня) в товщину. *Камбій лити.*
- Камбiальний, а, е. *Камбiальна тканина.*
- КАМБЮ, невідм., с., фін. Позиковий лист, вексель.
- Камбiст, а, ч. Особа, яка здійснює вексельні операції і займається торгівлею іноземними монетами.
- КАМБУЗ, а, ч. Кухня на кораблі. *Працювати на камбузі.*
- Камбузний, а, е. *Камбузна комода. Камбузна піч.*
- КАМВБЛЬНИЙ, а, е, текст. 1. Оброблений гребенем, вичесаний для виробництва тонких вовняних тканин. *Камвольна вовна.* 2. Зробл. із м'якої чесаної вовни. *Камвольна тканина. Камвольна пряжа.* 3. Який виробляє тонкі вовняні тканини. *Камвольний комбiнат.*
- Камвольник, а, ч. Той, хто займається виробництвом тонких вовняних тканин.
- КАМЁДЬ, і, ж. Густа прозора маса, яка виступає на корі дерев при їх пошкодженні. *Витiкання камедi.*
- Камедистий, а, е. Який містить камедь.
- Камедний, а, е.
- КАМЁЛІЯ, і, ж. Південне вічнозелене дерево або чагарник родини чайних із великими білими або червоними запашними квітками; вирощується як декоративна рослина. *Квіти камелi.*
- КАМЕРА, и, ж. 1. Кімната, приміщення спеціального призначення в деяких установах. *Камера схову. Дезiнфекцiйна камера.* 2. Приміщення для в'язнів у тюрмі. *Тюремна камера.* 3. спец. Внутрішня порожниста частина якої-небудь споруди, машини або приладу. *Обкурювальна камера. Камера молотарки. Камера зоряння. Камера фотоапарата. Морозильна камера. Камера шлюзу.* 4. Закрита порожнина всередині якого-небудь органа. *Камера ока. Камера серця.* 5. Фотографічний, кінознімальний або телевізійний апарат. 6. Широка, але коротка підземна гірничка виробка.
- Камерний, а, е. *Приміщення камерного типу. Камерна льоносушарка. Камерна піч.*
- КАМЕРАЛІСТИКА, и, ж. Цикл адміністративних та економічних дисциплін, які викладалися в європейських університетах у XVII—XVIII століттях.
- КАМЕРАЛЬНИЙ, а, е, спец. Який виконується в кабінеті, лабораторії тощо (а не в польових умовах). *Камеральна робота науковцiв.*
- КАМЕРА-ОБСКУРА, и-и, ж. Приладу вигляді закритої скриньки з невеликим отвором у передній стінці, який є об'єктивом.
- КАМЕРНИЙ, а, е. 1. Признач. для виконання невеликою кількістю музикантів-солістів або ансамблями з кількох учасників. *Камерна кантата. Камерна музика.* 2. Який має в своєму складі невелику кількість виконавців (про ансамбль). *Камерний ансамбль. Камерний оркестр.* 3. Який виконує соло (про співака). *Камерна співачка.*

К

4. Признач. для вузького кола слухачів, глядачів. *Камерне мистецтво*. Камерність, ності, *ж.* *Камерність музичного твору*.

КАМЕРТИН, а, ч. Прилад у вигляді зігнутого стрижня, кінці якого, коливаючись, дають звук певної висоти; застосовується як еталон для налаштування музичних інструментів, у співі тощо. *Задати тон камертоном*.

Камертонний, а, е. *Камертонний годинник*. *Камертонний частотомір*.

КАМЕЯ, і, *ж.* Виріб із каменю або черепашки з художньою рельєфною різьбою, що використовується як прикраса (у брошках, кулонах, пернях і т. ін.); брошка з такою прикрасою. *Коштовна камея*.

КАМИ, ів, *мн.*, *геол.* Горби і пасма округлої або видовженої форми з крутими схилами, які складені з піщаних і валунних відкладів.

КАМИЛАВКА, и, *ж.* 1. У православній церкві — висока шапка, якою нагороджують священників за особливі заслуги. 2. Шапка з верблюжої вовни у мешканців близькосхідних країн.

КАМИКАДЗЕ, *невідм.*, ч. 1. Назва японського льотчика-смертника, який діяв проти кораблів противника під час Другої світової війни. *Японський камікадзе*. 2. *перен.* Той, хто жертвує собою заради високої мети.

КАМІН, а, ч. 1. Кімнатна піч із відкритою топкою і прямим димарем. *Великий камін*. *Сісти біля каміна*. *Розпалити камін*. *Дрова для каміна*. 2. Обігривальний електроприлад, стилізований під коминак. *Електричний камін*. *Включити камін*. *Виключити камін*.

Камінний, а, е. *Камінний годинник*. *Камінна решітка*. *Камінне дзеркало*.

КАМКА, гі, *ж.* Старовинна іранська шовкова тканина з кольоровими візерунками.

Камковий, а, е. *Пошитий із камки*.

КАМЛБТ, у, ч. Щільна вовняна або напіввовняна тканина.

КАМПАНЄЛА, и, *ж.*, *муз.* Музична п'еса, в якій відтворюється звучання дзвіночків.

КАМПАНИЛА, и, *ж.*, *архіт.* В італійській архітектурі Середніх віків та епохи Відродження — дзвіниця у вигляді чотиригранної або круглої башти, що стояла окремо від храму.

КАМΠΑНИЯ, і, *ж.* 1. Сукупність воєнних операцій у визначений період часу, що мають певну стратегічну мету. *Військова кампанія*. *Зимова кампанія*. *План кампанії*. 2. Період плавання або військових операцій флоту. 3. Сукупність заходів для здійснення в

камерний — канапа

певний період якого-небудь важливого громадсько-політичного або господарського завдання. *Посівна кампанія*. *Виборча кампанія*. 4. *спец.* Час безперервної дії якого-небудь агрегату, машини й т. ін.

КАМПЕШЕВЕ дерево — тропічне дерево родини бобових із перистим листям і дрібними жовтуватими квітами, деревина якого йде на виготовлення коштовних меблів, паркету й добування фарби; сандалове дерево.

Кампеш, у, ч., *спец.* Барвник, який видобувають з деревини кампешевого дерева.

КАМ ПОЛБН, у, ч., *фарм.* Лікарський препарат, який застосовують для лікування гепатиту, цирозу печінки, недокрів'я. *Призначення камполону*. *Лікування камполоном*.

КАМПОСИ, ів, *мн.* Рослинність типу саван у Бразилії.

КАМУФЛЕТ, у, ч. 1. Вибух артилерійського снаряда, міни, авіаційної бомби під землею без утворення вирви і викидання землі або осколків. 2. Підземний вибух, який провадять для подрібнення твердих порід, руйнування підземних споруд тощо. 3. *перен.*, *розм.*, *жарт.* Несподівана неприємність, невдача.

Камуфлетний, а, е. *Камуфлетний вибух*.

КАМУФЛЯЖ, у, ч. 1. Пофарбування військової техніки, будівель плямами, смугами, щоб змінити їх природний вигляд і ввести в оману супротивника; маскування. *Військовий камуфляж*. *Зробити камуфляж*. *Камуфляж техніки*. 2. *розм.* Військова форма з брунатними плямами на зеленому тлі. *Ходити в камуфляжі*. 3. *біол.* Притаманна деяким тваринам здатність змінювати забарвлення відповідно до забарвленості навколишнього середовища. 4. *перен.* Обманні дії, маскування якої-небудь діяльності, вчинків. *Байдкувати без камуфляжу*.

Камуфльований, а, е. На якому зроблено камуфляж; замаскований. *Камуфльована під колір трави машина*.

Камуфлювання, я, с. *Камуфлювання будівель*. *Камуфлювання думок*.

Камуфлювати, ш, юєш. 1. *військ.* Маскувати, надаючи предметові забарвлення, що приховує його обриси. *Камуфлювати танки*. *Камуфлювати будівлю*. 2. *перен.* Ховаючи що-небудь, робити його непомітним, невидимим для когось. 3. *перен.* Приховувати свої вчинки, думки й т. ін. чимось показним, удаваним.

Камуфлювати підступність. *Камуфлювати власницькі інтереси*.

Камуфляжний, а, е. *Камуфляжна форма*. *Камуфляжне забарвлення*.

КАМФОРА, гі, *ж.* Пахуча безбарвна кристалічна речовина, що застосовується в медицині (як беззаспокійливий і антисептичний засіб) і техніці.

Камфорний, Камфоровий, а, е. *Камфорний спирт*. *Камфорна олія*. *Камфорова кислота*.

КАНАЛ, у, ч. 1. Наповнене водою штучне річище для судноплавного сполучення між водоймищами, зрошування ґрунтів, осушування боліт, відводу або стоку води. *Копати канал*. *Сітка каналів*. *Північно-Кримський канал*. *Судноплавний канал*. 2. *техн.* Вузька порожнина в чому-небудь, що має форму трубки. *Вентиляційний канал*. *Канал цівки*. 3. *анат.* В організмі людини або тварини — звивиста трубка, якою проходять різні речовини. *Сечовивідний канал*. 4. *перен.* Шлях поширення чого-небудь. *Торговельний канал*. *Телевізійний канал*. 5. *перев. мн.* Засоби, шляхи для здійснення чого-небудь. *Дипломатичні канали*.

Каналовий, Канальний, а, е. *Каналові шлюзи*.

КАНАЛІЗАЦІЯ, і, *ж.* Система труб, підземних каналів та інших санітарно-технічних споруд для видалення та обробки стічних вод. *Система каналізації*.

Каналізаційний, а, е. *Каналізаційні труби*. *Каналізаційний колодезь*.

Каналізований, а, е.

Каналізування, я, с. *Каналізування курорту*.

Каналізувати, ую, уєш. Будувати каналізацію. *Каналізувати ділянку*.

КАНАПА, и, *ж.* Невеликий диван із піднятим узголів'ям. *Сідити на канапі*. *Лягти на канапу*. *Оксамитова канапа*.

КАНАПЄ, *невідм.*, *ж.* Вид бутерброда з кількома закусочними компонентами. *Канapé із шинкою*. *Подати канapé*.

КАНАРГУМ, у, ч. Південне дерево з могутнім стовбуром і дошкоподібними коренями.

КАНАУС, у, ч. Сорт цупкої шовкової тканини.

Канаусовий, а, е. *Канаусова сукня*.

КАНДЄЛА, и, *ж.*, *фіз.* Одиниця сили світла (стара назва — свічка).

КАНДЕЛІБВ, а, ч. Свічник для кількох свічок або світільник із кількома електричними лампами. *Срібний канделябр*. *Бронзовий канделябр*. *Старовинний канделябр*.

Канделябровий, а, е.

КАНДИДАМІКІЗ, **КАНДИДБЗ**, у, ч., мед. Захворювання людини і тварин, спричинюване дріжджоподібними грибами роду кандида; вражає шкіру, слизові оболонки, внутрішні органи. *Лікувати кандидамікоз.*

КАНДИДАТ, а, ч. 1. Претендент на яку-н. посаду, для обрання або призначення куди-н. *Кандидат на голову правління. Кандидат у депутати Верховної Ради України.* 2. Учений ступінь, що надається особам, які захистили кандидатську дисертацію, а також особа, що має цей ступінь. *Кандидат філологічних наук. Кандидат технічних наук.*

Кандидатка, и, ж.

Кандидатство, а, с.

Кандидатський, а, е. *Кандидатська дисертація. Кандидатський мінімум.*

Кандидатура, и, ж. 1. Особа, названа або висунута як кандидат; кандидат. *Гідна кандидатура. Запропонована кандидатура. Кандидатура на посаду директора.* 2. Право або можливість для кого-небудь виступати як кандидат (у 1 знач.). *Виставити свою кандидатуру. Кандидатура від партії. Затвердити кандидатуру. Зняти кандидатуру.*

КАНЕЛЮРА, и, ж., архіт. Вертикальний жолобок на колоні або пілястрі. *Пілястри з канелюрами.*

КАНИТЕЛЬ, і, ж. Дуже тонкий, як нитка, скручений позолочений або посріблений дріт для гаптування. *Навивка з канителі. Золота канитель.* 2. перен. Дуже нудна, одноманітна справа.

Канительний, а, е. *Канительне виробництво.*

КАНІБАЛІЗМ, у, ч., книжн. 1. Людожерство; антропофагія. *Випадки канібалізму.* 2. перен. Нелюдська жорстокість; звірство, варварство.

Канібал, а, ч.

Канібальський, а, е.

КАНІКУЛИ, кул, мн. Перерва в заняттях у навчальних закладах, що надається учням, студентам для відпочинку; вакації. *Літні канікули. Зимові канікули. Осінні канікули. Весняні канікули. Семестрові канікули. Новорічні канікули.*

Канікулярний, а, е. *Канікулярний час. Канікулярні місяці.*

КАНІСТРА, и, ж. Металевий або синтетичний (переважно чогирикутний) бак із герметичною кришкою для різних рідин (бензину, гасу тощо). *Металева каністра. Пластмасова каністра.*

Каністровий, а, е.

КАНІФАС, у, ч. Легка бавовняна тканина.

канапё — кантувальний

КАНІФБЛЬ, і, ж. Ламка склоподібна речовина, що її добувають із живиці (у 1 знач.); уживається в деяких галузях виробництва, а також для натирання смичків струнних інструментів.

Каніфольевий, **Каніфольний**, а, е. 1. Прикм. до каніфоль. *Каніфольевий запах.* 2. Який містить каніфоль. *Каніфольеве мило.* 3. Признач. для виготовлення каніфолі. *Каніфольне виробництво.* 4. Зроби. з каніфолі. *Каніфольний клей.*

КАНКАН, у, ч. Французький жіночий естрадний танець із характерним високим підкиданням ніг. *Танцювати канкан.*

Канкановий, а, е. *Канканове па.*

КАНКРБІД, у, ч., мед. Рак, який характеризується повільним поширенням по поверхні шкіри.

КАННА¹, и, ж. Багаторічна трав'яниста рослина, що має великі червоні квітки; вирощується як декоративна. *Вирощувати канни. Осінні канни.*

КАННА², и, ж. Антилопа із рогами у вигляді спіралі, найбільша з африканських антилоп.

КАНБЕ, невідм., с. 1. Видовбаний або випалений з цілого стовбура човен індіанців. 2. Невеликий спортивний човен з піднятою кормою, на якому гребуть однолопатеvim незакріпленим веслом, стоячи на коліні. *Легке каное. Веслування на каное.*

Каноїст, а, ч. *Каноїсти України.*

Каноїстка, и, ж. *Команда каноїсток.*

КАНБН, у, ч. 1. церк. Установлене найвищою церковною владою як закон правило чи догмат з питань віри. *Церковний канон.* 2. книжн. Твердо встановлене правило, усталена норма. *Канони мистецтва. Естетичні канони класицизму.* 3. церк. Список, зібрання релігійних книг, узаконених церквою як Святе Письмо. *Старозавітний канон.* 4. церк. Пісня на честь святого або свята. *Покаянний канон. Великодній канон.* 5. муз. Музична форма, що ґрунтується на повторенні тієї самої мелодії різними голосами хору, які вступають послідовно один за одним. *Прийом канону.*

Канонік, а, ч. Католицький соборний священник. *Латинський канонік.*

Канонічний, а, е. 1. церк. Що стос. канону або який є каноном (у 1 знач.). *Канонічне право.* 2. церк. Узаконений церквою як Святе Письмо. *Канонічні книги.* 3. перен., книжн. Визнаний зразковим, твердо встановлений; узаконений. *Канонічні форми поезії.*

Канонічність, ності, ж. *Канонічність*

української церкви. Канонічність побудови драми.

КАНОНАДА, и, ж. Часте й тривале стріляння з багатьох гармат. *Гуркіт канонади.*

Канонадний, а, е.

Канонерка, и, ж. Невелике військове судно, що має броню й гармати середнього калібру, признач. для оперативних дій поблизу берегів.

Канонерський, а, е. *Канонерські човни.*

Канонір, а, ч. В арміях деяких країн — рядовий солдат артилерії; гармаш.

КАНОНІЗАЦІЯ, і, ж. 1. церк. Зарахування до числа святих. *Канонізація Івана-Павла II. Процедура канонізації.* 2. перен., книжн. Визнання когось, чого-небудь непохитно авторитетним, єдино законним і незмінним зразком; узаконення. *Канонізація краєвих творів мистецтва.*

Канонізований, а, е. *Канонізований святий. Канонізовані імена.*

Канонізувати, ую, уеш.

КАНІЙІА, и, ж. 1. У Стародавньому Єгипті — кожна з чотирьох посудин, у які клали нутрощі під час бальзамування. *Кам'яна каноя.* 2. У Стародавній Етрурії (Італія) — урна для праху покійного з накривкою у вигляді голови людини.

КАНОТЬС, невідм., с. Солом'яний капелюшок.

КАНТ¹, а, ч. 1. Кольоровий шнурок або вузька смужка тканини іншого кольору, яку вшивають у борти, у шви одягу, найчастіше — форменого; облямівка. *Куртка з кантами. Галіфе з кантами.* 2. спец. Ребро, прут дошки, бруса тощо. 3. Краї палітурки або обкладинки, які виступають за обріз книжкового блока.

Кантований, а, е.

Кантувальний, а, е. *Кантувальний пристрій.*

К

Кантування, я, с. *Механізоване кантування прокату.*

Кантувати, ую, усш. 1. Обшивати, облямовувати кантом що-небудь. *Кантувати комір мундира.* 2. спец. Обтисувати по краях дошку, брус тощо, роблячи кант. *Кантувати дошку.* 3. техн. Загинати, заварювати краї металевих виробів. 4. спец. Перевертати під час пересування (про вантаж).

КАНТ², а, ч. Хвальна урочиста пісня духовного або світського змісту. *Співати канти. Світські канти.*

Кантовий, а, е. *Кантова традиція.*

КАНТАБІЛЕ, муз. 1. прися. Співучо (як позначення способу виконання музичного твору). 2. невідм., с. Музичний твір або його частина, що виконується співучо.

КАНТАТА, и, ж. 1. Великий урочистий музичний твір, що його виконують солісти та хор у супроводі оркестру. *Виконувати кантату. Автор кантати. Арія з кантати.* 2. Старовинний ліричний вірш, написаний з приводу якої-небудь урочистої події; ода.

Кантатний, а, е. *Кантатний жанр.*

КАНТЕЛЕ, невідм., с. Фінський і карельський народний струнний щипковий музичний інструмент, схожий на гуслі.

Кантеліст, а, ч. *Карельські кантелісти.*

КАНТИЛЕНА, и, ж., муз. 1. Співуча мелодія; наспівність, мелодійність музичного твору, співацького голосу, виконання. *Звукова кантилена.* 2. У Середні віки в західноєвропейських країнах — невеликий ліро-епічний твір, пісня.

Кантилений, Кантиленовий, а, е. *Кантилений спів.*

КАНТІАНСТВО, а, с. Дуалістична концепція, розроблена німецьким філософом XVIII ст. І. Кантом, в якій ідеалізм поєднується з визнанням незалежного від свідомості існування речей.

Кантіанець, нця, ч.

Кантіанка, и, ж.

Кантіанський, а, е.

КАИТБІІ, у, ч. 1. Федеративна одиниця Швейцарії. *Пограниччя кантонів.* 2. Дрібна адміністративно-територіальна одиниця Франції, Бельгії, Еквадору та ін.

Кантональний, а, е. *Кантональні вибори.*

КАНТОР, а, ч. 1. Півчий у католицькій церкві. 2. Учитель і диригент хору, органіст у протестантській церкві. 3. Головний співак у синагозі.

КАНТРИ, невідм., с. І. Стиль у північноамериканській музиці, що став основою різновиду молодіжної поп-

кантування — капеланство

музики. 2. Один із різновидів сучасної, переважно молодіжної музики, якому притаманний енергійний ритм, мелодійність і виконання переважно на струнних (гітара, банджо) інструментах. *Виконавець кантрі. Грати кантрі. Музика в стилі кантрі. Кантрі-виконавець. Альбом музики кантрі.*

КАНУПЕР, КАНУФЕР, у, ч. Багаторічна трав'яниста рослина, що має приємний запах і вживається як прянощі. *Нарвати кануперу. Цвіт кануперу.*

КАНЦЕЛІНГ, у, ч., мор. Крайній термін прибуття зафрахтованого судна в порт для завантаження, після закінчення якого фрахтувальник має право розірвати контракт.

КАНЦЕЛІРУВАННЯ, я, с. 1. Анулювання наказу брокера. 2. Анулювання договору. 3. Анулювання акцій або облігацій шляхом спеціальних написів, перфорації, простого знищення.

КАНЦЕЛЯРИЗМ, у, ч. Слово або зворот, притаманні стилю ділових паперів, документів.

КАНЦЕЛЯРІЯ, і, ж. Відділ установи, який займається діловодством, а також приміщення цього відділу. *Канцелярія університету. Зайти у канцелярію.*

Канцелярист, а, ч. 1. Дрібний службовець канцелярії; писар. *Чин Канцеляриста.* 2. перен., зневажл. Працівник апарату, що формально, по-бюрократичному ставиться до виконання своїх обов'язків. 3. перен. Той, хто за канцелярською роботою не бачить живої справи.

Канцеляристка, и, ж.

Канцеляристський, а, е.

Канцелярський, а, е. 1. Прикм. до канцелярії. *Канцелярські книжки. Канцелярська робота. Канцелярський стіл.* 2. Признач. для писання, для праці в канцелярії. *Канцелярське приладдя.* 3. перен., ірон. Сухий, одноманітний, шаблонний. *Канцелярська мова.*

КАНЦЕР, у, ч., мед. Злоякісна пухлина; рак.

КАНЦЕРОГЕН, у, ч., спец. Хімічна речовина, яка спричиняє виникнення злоякісної пухлини.

КАНЦЕРОГЕННИЙ, а, е, спец. Який спричиняє виникнення злоякісних пухлин. *Канцерогенні речовини. Канцерогенний фактор.*

КАНЦІОНАЛ, у, ч. Збірник багатоголосих духовних пісень католицької і протестантської церкви для спільного виконання церковним хором і громадою.

КАНЦЛЕР, а, ч. 1. іст. За часів Середньовіччя (переважно в Західній Європі) — особа, що займала при дворі

монарха високі посади (охоронця державної печатки, керівника канцелярії тощо). *Державний канцлер.* 2. У деяких країнах — одне з найвищих державних звань, а також особа, що має це звання.

Канцлерський, а, е.

КАНЦБНА, и, ж. 1. Ліричний вірш особливої форми, що набув великого поширення в італійській і провансальській поезії доби Середньовіччя та Відродження. *Складати канцони.* 2. Лірична пісня, що походить від італійської народної пісні.

Канцонета, и, ж., літ., муз. Невелика канцона.

КАНЬІБН, у, ч. Вузька річкова долина з дуже крутими схилами. *Гранітний каньйон. Дно каньйону.*

КАНЮЛЯ, і, ж., спец. Трубка зі скла, пластмаси і різноманітних металів, яку використовують для введення в організм людини або тварин лікарських речовин, а також для виведення секретів з порожнин тіла.

КАОЛІН, у, ч. Біла вогнетривка глина, що використовується для виготовлення порцелянового та фаянсового посуду, у паперовому виробництві тощо; порцелянова глина. *Застосування каоліну. Родовища каолінів.*

Каолінізація, і, ж., геол. Процес виникнення каоліну в гірських породах.

Каолінізований, а, е. *Каолінізований граніт.*

Каоліновий, а, е. *Каолінова глина. Каолінові породи. Каоліновий пісковик.*

КАОЛІНІТ, у, ч. Мінерал білого з різними відтінками кольору із групи водних силікатів алюмінію; головна складова частина глин, особливо каоліну. *Утворення каолініту.*

Каолінітовий, а, е. *Каолінітові глини.*

КАОЛІНБЗ, у, ч., мед. Хвороба, спричинена вдиханням каолінового пилу.

КАПЕЛА, и, ж. Хор співаків, а також змішаний ансамбль із співаків та музикантів. *Капела бандуристів.*

КАПЕЛАН, а, ч. 1. У католицькій і англійській церквах — священик, що править службу в каплиці (капелі) для вузького кола віруючих, а також помічник парафіяльного священика. 2. Католицький військовий священик. *Стати капеланом.*

Капеланство, а, с. Сан капелана, служба капелана.

КАПЕЛЬДІНЕР, а, ч. Театральний службовець, який перевіряє у відвідувачів квитки.

КАПЕЛЬМЕЙСТЕР, а, ч. Диригент, керівник хору або оркестру.

капельдйнер — капот

- Капельмейстерський, а, е. *Капельмейстерська паличка. Капельмейстерське місце.*
- КАПЕРСИ, ів, мн. (одн. каперс, а, ч.). Рід рослин родини каперсових, поширених у Середземномор'ї, Індії, Криму та Кавказі; мариновані пуп'янки квіток деяких видів вживають як приправу. *Італійські каперси. Соковиті каперси.*
- КАПЕРСТВО, а, с. 1. Напад озброєних приватних суден воюючої держави з дозволу свого уряду на торговельні судна ворожої держави чи нейтральних країн з метою захоплення або потоплення їх. 2. Морський розбій.
- Капер, а, ч. 1. Приватне судно, яке з дозволу свого уряду захоплює судна противника. 2. Власник такого судна. 3. Пірат, морський розбійник.
- Каперський, а, е.
- КАПЛІЩИ, я, ч., бот. Сукупність ниткоподібних волокон у плодкових тілах деяких грибів.
- КАПЛІЯР, а, ч., спец. 1. Трубочка з вузьким внутрішнім каналом. *Капіляр термометра.* 2. Будь-який вузький канал або прохід у ґрунті, деревині тощо. *З'єднання капілярів.* 3. Найдрібніша кровоносна судина. *Капіляри легенів. Звуження капілярів.*
- Капілярний, а, е. 1. Прикм. до капіляр. *Капілярний кровообіг.* 2. В якому використано явище капілярності. *Капілярне зволоження.*
- Капілярність, ності, ж. Здатність рідини рухатися вгору або вниз по капілярах. *Забезпечити капілярність ґрунту.*
- КАПЛІЯРИМЕТР, а, ч. Прилад, яким визначають поверхневий натяг рідини, вимірюючи висоту її підняття в капілярних трубках.
- КАПЛІЯРОГРАФІЯ, і, ж. Графічне зображення результатів *капіляроскопії.*
- КАПЛІЯРОСКОШЯ, і, ж. Метод прижиттєвого дослідження капілярів шкіри, слизових оболонок, оболонок мозку тощо з метою уточнення діагнозу хвороби.
- КАПТАЛІ, у, ч. 1. Вартість, яка є засобом отримання додаткової вартості. *Промисловий капітал. Фінансовий капітал. Нагромадження капіталу. Акціонерний капітал. Венчурний капітал. Вкладений капітал. Індивідуальний капітал. Обіговий капітал. Позиковий капітал. Початковий капітал. Статутний капітал. Відплив капіталу.* 2. розм. Значна сума грошей. *Накопичити капітал. Нажити капітал.* 3. перен. Вплив, авторитет; те, що має велику моральну вартість.
- Інтелектуальний капітал. Політичний капітал. Капітал суспільства. Капітал знань.*
- Капіталізація, і, ж. Перетворення даної вартості в капітал, тобто використання її на розширення виробництва. *Процес капіталізації села.*
- Капіталізований, а, е.
- Капіталізувати, ую, уєш. 1. *фін.* Перетворювати на капітал. 2. *фін.* Визначати цінність майна, виходячи з прибутків, яке воно дає. 3. *екон.* Надавати чому-небудь рис, властивостей капіталізму. *Капіталізувати економіку.*
- КАПІТАЛІЗМ, у, ч. Тип громадянського суспільства, заснованого на пріоритеті приватної власності, на ринковій економіці. *Ріст капіталізму. Умови капіталізму.*
- Капіталіст, а, ч. 1. Власник капіталу, засобів виробництва, який використовує їх для отримання прибутку. 2. *перен., Іран.* Той, хто має значну суму грошей, заможна людина; багатий. *Новоспечений капіталіст.*
- Капіталістка, и, ж.
- Капіталістичний, а, е. 1. Що стос. капіталізму, пов'язаний із ним, властивий йому. *Капіталістичне суспільство.* 2. Який ґрунтується на принципах капіталізму. *Капіталістична економіка.*
- КАПІТАЛЬНИЙ, а, е. 1. Дуже важливий, основний, головний. *Капітальна робота.* 2. Міцний; великий (про будову). *Капітальні споруди. Капітальні будівлі. Капітальна стіна. Капітальне будівництво. Капітальний ремонт. Капітальні вкладення.* 3. *перен.* ґрунтовний, важливий, солідний. *Капітальна монографія. Капітальне видання.*
- КАПІТАЛЬНИЙ?, а, е, анат. Головний або розташований ближче до голови; протилежне — каудальний.
- Капітально. *Капітально відремонтований будинок.*
- КАШТАН, а, ч. 1. Офіцерське звання або чин в армії, що надається після звання старшого лейтенанта (в армії Росії до 1917 р. — після штабс-капітана), а також особа, яка має це звання. *Звання капітана. Капітан 3-го рангу.* 2. Командир корабля. *Капітан далекого плавання.* 3. *спорт.* Голова ігрової і т. ін. команди, яка обирає його зі своїх рядів. *Капітан футбольної команди.*
- Капітанський, а, е. *Капітанська відзнака. Капітанський місток.*
- КАПІТЕЛЬ, і, ж., архіт. 1. Горішня частина (завершення) колони, пілястри або стовпа, на яку спирається балка або архітрав. *Ажурні капітелі. Колонні капітелі. Римська капітель.* 2.
- друж.* Друкарська літера, що має розмір малих літер, а обрис — заголовних.
- Капітельний, а, е. *Капітельні знаки.*
- КАПІТБЛІЙ, ю, ч. 1. У Римі — пагорб, на якому розташовані палаци, музеї; у давнину на цьому пагорбі був капітолійський храм, присвячений Юпітерові, Юноні і Мінерві. 2. Будівля Конгресу США у Вашингтоні.
- КАПІТУЛІ, у, ч. 1. *церк.* Духовна колегія при католицькому або англіканському єпископі. 2. *іст.* Збори членів чернецького або лицарського ордену, а також його керівний орган; приміщення, де відбувались такі збори. 3. У царській Росії — установа, що займалася нагородженням орденами.
- КАПІТУЛІЦІЇ, ій, мн. Нерівноправні договори, що фіксують привілейований режим для іноземців порівняно з громадянами держави перебування.
- КАПІТУЛІЦІЯ, і, ж. 1. Припинення збройного опору й здача переможцеві на умовах, запропонованих ним. *Беззастережна капітуляція. Умови капітуляції.* 2. *перен.* Відмова від боротьби, принципового обстоювання власних переконань, визнання безсилля перед ким-, чим-небудь. *Моральна капітуляція.*
- Капітулювати, юю, юєш. *Беззастережно капітулювати. Капітулювати перед труднощами.*
- Капітулянт, а, ч. Той, хто капітулює, відмовляється від участі в боротьбі, відступає перед труднощами.
- КАПБК, пку, ч. Волокно, яке отримують із плодів тропічних дерев родини бомбаксових і використовують для набивання матраців, меблів, у рятувальних поясах, а також для тепло- та звукоізоляції.
- КАПОНІР, а, ч., військ. Фортифікаційна споруда, що забезпечує ведення флангового або косоприцільного вогню.
- Капонірний, а, е.
- КАПОТ, а, ч. 1. *заст.* Жіночий хатній одяг вільного крою; халат. *Літній капот. Бавовняний капот.* 2. *техн.* Відкидна покривка, що прикриває мотор або якийсь механізм і запобігає проникненню пилу, вологи тощо. *Підняти капот машини. Відкрити капот.*
- КАПОТАЖ, у, ч., ав. Вид аварії: перекинення літака через носову (моторну) частину під час посадки або злітання.
- Капотований, а, е.
- Капотування, я, с. *Капотування літака.*
- Капотувати, ую, уєш. 1. Перекидати літак через носову (моторну) частину під

К

капотаж — каракуртовий

- час посадки або злітання. 2. Покривати певну частину літака, автомобіля тощо капотом (у 2 знач.).
- КАПРАЛ, а, ч. Чин молодшого командного (унтер-офіцерського) складу в арміях деяких країн.
- КАПРИФОЛЬ, і, ж. Виткий декоративний чагарник родини жимолостевих із рожевими або блідо-жовтими квітами.
- КАПРИЧІО, КАПРІЧО, невідм., с. Музична п'єса вільної віртуозної форми, часто з використанням мелодій народних пісень.
- КАПРІ, невідм., мн. Різновид штанів — подовжені шорти. *Джинсові капрі. Носити капрі.*
- КАПРОЛАКТАМ, у, ч. Органічна сполука, яка служить сировиною для одержання капронового волокна, пластмас і т. ін. *Виробництво капролактаму.*
- КАПРБН, у, ч. Вид синтетичного волокна, а також тканина з такого волокна.
- Капроновий, а, е. 1. Прикм. до капрон. *Капронове виробництво.* 2. Який виробляє капрон. *Капроновий комбінат.* 3. Зробл. із капрону. *Капронове волокно.*
- КАПСЕЛЬ, я, ч., техн. Вогнетривка коробка, признач. для випалювання полив'яних керамічних виробів.
- КАПСУЛА, н, ж. 1. анат. Оболонка, що оборотає різні органи, їх частини або хворобливі утворення в організмі. *Жирова капсула. Суглобова капсула.* 2. бакт. Слизовий шар навколо клітини деяких бактерій. 3. фарм. Обгортка з крохмалю, желатину тощо у ліків з неприємним запахом або смаком. *Ліки в капсулах.* 4. техн. Оболонка, признач. для зберігання або захисту внутрішнього вмісту чого-небудь. *Капсула гідроагрегату.* 5. техн. Спускний апарат космічного корабля.
- Капсульний, а, е. *Капсульна конструкція. Агрегат капсульного типу. Капсульний телефон. Капсульні мікроорганізми.*
- КАПСУЛОТОМІЯ, і, ж., мед. Хірургічний розтин суглобової капсули для видалення гною, рідини тощо.
- КАПСУЛЬ, я, ч. Тонкий металевий або пластмасовий ковпачок із речовиною, що вибухає від удару й запалює порохом заряд у набої, снарядній гільзі тощо. *Вставити капсуль. Розбити капсуль.*
- Капсульний, а, е. *Капсульна втулка.*
- Капсульований, а, е. *Капсульована рідина.*
- Капсулювати, юю, юєш, спец. Вміщувати що-небудь у капсулу, у капсули. *Капсулювати ліки.*
- КАПТАЖ, У, ч., спец. 1. Споруда для забирання в місці виходу або під землею води, газу чи нафти в якомога чистішому вигляді, а також для регулювання їх витрати. 2. Підведення, вміщення води, газу, нафти до такої споруди. *Каптаж джерел.*
- Каптажний, а, е. *Каптажна споруда.*
- Каптувати, ую, уєш. Поміщати в труби воду або нафту для уникнення втрат.
- КАПТАЛ, у, ч. Бавовняна або шовкова стрічка з потовщеним кольоровим краєм, що приклеюється до верхніх та нижніх країв корінця книжкового блоку для скріплення аркушів.
- КАПТЕНАРМУС, а, ч. Посадова особа в роті, батареї, ескадроні, що відповідає за облік та збереження зброї і майна.
- КАПУТ, невідм., ч., розм. Загибель, кінець. *Зробити капут.*
- КАПУЦІН, а, ч. 1. Чернець католицького ордену, ознакою якого є плащ із гостроверхим каптуром. 2. Рід широконосих американських мавп, волосяний покрив на голові у яких нагадує каптур.
- Капуцинський, а, е. *Капуцинський монастир.*
- КАПУЧІНО, невідм., с. Кава з густою піною зі збитого на парі молока.
- КАПЮШІН, а, ч. Каптур, пришитий до коміра одягу. *Плащ із капюшоном. Одягти на голову капюшон.*
- КАР, а, ч., спец. Самохідний візок для безрейкового перевезення вантажів на невеликі відстані, перев. всередині підприємства. *Кар з електромотором. Перевозити вантаж каром.*
- КАРАБІН, а, ч. 1. Гвинтівка полегшеної ваги, з коротким дулом. *Вартовий із карабіном.* 2. Нарізна мисливська рушниця. 3. Затискач особливої конструкції. *Поводок з карабіном.*
- Карабінний, а, е. *Карабінний постріл.*
- КАРАБІНЕР, а, ч. 1. Озброєний карабіном вояк, що належав до особливої військової частини добірних стрільців в арміях країн Західної Європи та Росії до середини XIX ст. 2. Жандарм в Італії, Чилі та деяких інших країнах.
- Карабінерний, а, е. *Карабінерний полк.*
- КАРАВАН, у, ч. 1. Валка в'ючних тварин (верблюдов, мулів, ослів), що перевозять вантажі та людей, перев. пустелею. *Караван верблюдов.* 2. перен. Низка людей, тварин або предметів, що рухаються. 3. Кілька кораблів, плотів і т. ін., що пливають один за одним. *Каравани кораблів. Каравани плотів.*
- Караванний, Каравановий, а, е. 1. Такий, по якому проходять каравани. *Караванний шлях.* 2. Який здійснюється за участю караванів. *Караванна торгівля.*
- Караванник, а, ч. Той, хто супроводжує, обслуговує караван (у 1 знач.). *Бухарський караванник.*
- КАРАВАНІНГ, а, ч. Причіп до автомобіля, впорядкований як житло; автофургон.
- КАРАВЕЛА, и, ж. Старовинний вітрильний корабель із трьома або чотирма шоглами і високими бортами.
- КАРАГАНА, и, ж. Чагарник родини бобових, поширений у Монголії, Китаї, Центральній Азії, Сибіру та на Далекому Сході. *Карагана кушова.*
- КАРАГЕН, а, ч. Промислова назва кількох видів червоних морських водоростей.
- КАРАКАЛ, а, ч. Хижий ссавець родини котятчих, поширений у пустелях Африки та Азії. *Зображення каракала.*
- КАРАКУЛЬ, ч. 1. род. ю. Цінне хутро зі шкури ягнят каракульських овець, що має коротку хвилясту вовну перев. чорного або сірого кольору. *Штучний каракуль. Шуба з каракулю.* 2. род. я. Назва породи овець, із шкурки ягнят яких виробляють це хутро. *Шерсть каракуля.*
- Каракулевий, а, е. І. Прикм. до каракуль. *Каракулеве вівчарство.* 2. Зробл. з каракулю (у 1 знач.). *Каракулева муфта. Каракулевий комірець. Каракулева шуба.*
- КАРАКУРТ, а, ч. Павук із чорним тільцем та червоними плямами на черевці самця та молоді, отрута якого (особливо самки) надзвичайно небезпечна, навіть смертельна; живиться комахами, на людей нападає тільки потривожений павук. *Отрута каракурта.*
- Каракуртовий, а, е. *Каракуртова отрута.*

К

КАРАМБОЛІНА, и, жс. 1. Більярдна куля жовтого кольору. 2. Гра в більярд із п'ятьма кулями.

КАРАМББЛЬ, я, ч. 1. У грі в більярд — удар своєю кулею одночасно в кілька чужих. 2. Гра в більярд із трьома кулями. 3. Більярдна куля червоного кольору.

КАРАМЕЛЬ, і, жс. 1. збірн. Тверді цукерки, приготовлені із цукрової патоки з додаванням смакових, ароматичних і барвникових речовин. *Льодяникова карамель. Карамель з начинкою.* 2. спец. Підсмажений солод, що використовується у пивоварінні. 3. спец. Палений цукор для підфарбовування кондитерських виробів.

Карамелька, и, жс., розм. Карамельна цукерка. *Смоктати карамельку. Пакетик карамельки.*

Карамельний, а, е. Карамельна лінія. *Карамельне виробництво.*

КАРАНТИН, у, ч. 1. Ізоляція на певний час осіб, хворих на інфекційну хворобу, або тих, хто мав контакт із такими хворими; адміністративні та медико-санітарні заходи для припинення такої хвороби. *Оголосити карантин. Встановити карантин.* 2. Адміністративно-ветеринарні заходи, спрямовані на те, щоб не допустити виникнення й поширення заразних хвороб свійських тварин. *Карантин рогатої худоби.* 3. Санітарний пункт для огляду, перевірки осіб, тварин, плодів, товарів, транспорту тощо, які прибувають із місцевості, де поширена епідемія. *Тримати в карантині.*

Карантинний, Карантинний, а, е. Карантинні заходи. *Карантинний термін. Карантинне посвідчення. Карантинне приміщення. Карантинна група.*

КАРАБКЕ, невідм., с. 1. Електронний пристрій, за допомогою якого голос виконавця посднується з акомпанементом, записаним на картриджі чи інших носіях, і створюється враження співу в супроводі ансамблю. *Караоке з Японії.* 2. Виконання популярних пісень у супроводі акомпанементу, записаного за допомогою такого пристрою. *Співати караоке. Караоке на майдані.*

КАРАТ, а, ч., спец. 1. Одиниця ваги (маси) діамантів та іншого коштовного каміння, що дорівнює 0,2 грама. *Алмаз вагою 16 каратів.* 2. Частка коштовного металу у сплаві.

КАРАТЁ, невідм., с. Вид, система самозахисту без зброї, що ґрунтується на ударах ребром долоні, кулаком, ліктем або ногою по найуразливіших місцях тіла людини. *Бойове карате.*

карамболша — карборундовий

Контактне карате. Техніка карате. Прийоми карате. Навчатися карате. Тренер із карате. Займатися карате.

2. Вид спорту, спортивна боротьба, у якій використовуються прийоми цієї системи самозахисту. *Змагання з карате. Школа карате. Перший розряд із карате.*

Каратист, а, ч. Федерация каратистів.

Каратистка, и, жс.

Каратистський, а, е. Каратистське спорядження. *Каратистські прийоми.*

КАРБАМІД, у, ч. Азотиста органічна речовина, яку одержують із діокси-ду вуглецю та амоніаку. *Домішки карбаміду.*

Карбамідний, а, е. Карбамідні смоли.

КАРБАС, а, ч. Великий вітрильний човен з веслами. *Рибальський карбас.*

КАРБІД, у, ч., хім. Речовина, що утворюється внаслідок сполучення металу або металоїду з вуглецем. *Карбіди металів.*

Карбідний, Карбідовий, а, е. Карбідний цех. *Карбідна сітка. Карбідова лампа. Карбідовий запах.*

КАРБОГЕН, у, ч. Суміш вуглецю і кисню, яку застосовують як засіб для посилення легеневої вентиляції у разі отруєння або шокового стану.

КАРБОКСИЛ, у, ч., **КАРБОКСИЛЬНА** група — функціональна група органічних кислот, що містить атоми вуглецю, кисню і водню; характерна для карбонових кислот. *Кількість карбоксильних груп у молекулі.*

Карбоксилювання, я, с. Введення карбоксильної групи до молекул органічних сполук дією діоксиду вуглецю, яке відіграє велику роль в обміні речовин, використовується в хімічній промисловості. *Процеси карбоксилювання.*

КАРБОКСИЛАЗА, и, жс., біохім. Дуже поширений у рослинних і тваринних організмах фермент, що каталізує реакцію карбоксилювання.

КАРБОЛЁН, у, ч. Лікарський препарат адсорбуючої дії, який застосовують при лікуванні метеоризму і диспепсії.

КАРБОЛІТ, у, ч. Пластмаса, яку одержують з формаліну й фенолу; застосовують у виробництві електричних ізоляторів, гудзиків, пряжок і т. ін. *Властивості карболіту.*

Карболітовий, а, е. Карболітова ванночка. *Карболітовий корпус розетки.*

КАРБЛОВА кислота, **КАРБЛКА**, и, жс., розм. Органічна сполука, що має безбарвний колір і кристалічну структуру; застосовують при виробництві барвників, лікарських препаратів тощо.

КАРБОН, у, ч., **КАРБОНОВИЙ** пе-

р і о д, геол. — п'ятий період палеозойської ери тривалістю близько 60 мільйонів років; відклади його складають кам'яновугільну систему.

КАРБОНАД, у, ч. Смажене або запечене філе молоді свинини з прянощами. *Фасований карбонад. Шматок карбонаду.*

Карбонадний, а, е.

КАРБОНАДО, невідм., с. Мінерал, різновид алмазу сірого або чорного кольору, який широко застосовується в техніці завдяки високому опору до стирання.

КАРБОНАРІЙ, їв, мн. (одн. карбонарій, я, ч.). Члени тасмного товариства, яке виникло в Італії на початку ХІХ ст. і поширилося на Францію, Швейцарію та інші країни; головною метою італійських змовників було повалення іноземного панування, об'єднання Італії, французьких — скинення династії Бурбонів. *Італійські карбонарії.*

КАРБОНАТ, у, ч. 1. хім. соль вугільної кислоти (сода, поташ і т. ін.). *Карбонат натрію.* 2. геол. Назва мінералів, що є сполуками різних металів з вугільною кислотою. *Родовища карбонатів.* 3. спец. Чорний алмаз дрібнозернистої будови.

Карбонатизація, ї, жс. Процес зміни гірських порід, внаслідок якого утворюються карбонати кальцію, магнію, заліза та інших металів.

Карбонатний, а, е. Карбонатні ґрунти.

КАРБОНІЗАЦІЯ, ї, жс., спец. 1. Насичення будь-якої рідини діокси-дом вуглецю. 2. Метод зміцнення будівельних матеріалів, що містять вапно, шляхом оброблення їх ді-оксидом вуглецю.

Карбонізаційний, а, е. Карбонізаційна сушарка.

Карбонізований, а, е. Карбонізоване вапно.

Карбонізувати, ую, уеш.

КАРБОНІТИ, їв, мн. Вибухові речовини, які складаються з нітрогліцерину, житнього борошна і селітри.

КАРБОРУНД, у, ч., спец. Дуже тверда кристалічна речовина, сполука вуглецю з кремнієм, що використовується для шліфування сталевих виробів, каміння й для виготовлення вогнетривких матеріалів. *Чистий карборунд. Властивості карборунду.*

Карборундовий, а, е. Карборундовий камінь. *Карборундовий круг.*

К

карбостимулш — карѐ

- КАРБОСТИМУЛШ, у, ч. Лікарський препарат для стимуляції біосинтезу.
- КАРБОТЕРМІЯ, і, ж. Металургійні процеси, що відбуваються при підвищених температурах і ґрунтуються на відновленні металів зі сполук цих металів за допомогою вуглецю або вуглецевмісних матеріалів.
- КАРБУНКУЛ, у, ч., мед. Гнійне запалення глибоких шарів шкіри й підшкірної клітковини; скупчення на невеличкій ділянці шкіри кількох фурункулів. *Емфізематозний карбункул.*
- Карбункульоз, у, ч., мед. Численні карбункули на тілі. *Хронічний карбункульоз. Причини карбункульозу.*
- Карбункульозний, а, е. *Карбункульозна ділянка.*
- КАРБЮРАЦІЯ, і, ж., спец. Приготування пальної суміші з рідкого палива (бензину, газоліну тощо) й повітря для живлення двигуна внутрішнього згоряння.
- Карбюратор, а, ч., спец. Пристрій, у якому з рідкого палива (бензину, спирту тощо) й повітря утворюється пальна суміш, що надходить до циліндрів двигуна внутрішнього згоряння. *Зіпсований карбюратор.*
- Карбюраторний, а, е. 1. Прикм. до карбюратор. *Карбюраторна трубка.* 2. Який виробляє карбюратори. *Карбюраторне підприємство.* 3. Який має карбюратор. *Карбюраторний двигун.*
- Карбюраційний, а, е.
- Карбюрований, а, е. *Карбюроване паливо.*
- Карбюрувати, ую, усш. Робити карбюрацію.
- КАРБЮРИЗАТОР, у, ч., спец. Матеріал, за допомогою якого збагачують вуглем (цементують) поверхню сталевих виробів. *Види карбюризаторів.*
- КАРГО, невідм., с., мор. 1. Корабельний вантаж без зазначення його точної назви. 2. Страхування вантажу, який перевозиться судном.
- КАРДА, и, ж., спец. 1. Голчаста стрічка на барабані чесальної машини, а також сама чесальна машина.
- Кардний, Кардовий, а, е. *Кардне веретено. Кардова машина. Кардова стрічка.* •
- Кардувати, ую, усш. Обробляти вовну, бавовну, волокно, розчісуючи за допомогою кардової машини.
- КАРДАМІН, у, ч. 1. Трав'яниста тропічна рослина родини імбирних. *Запах кардамону. 1. збірн. Зерна цієї рослини, що вживаються як прянощі.*
- Кардамонний, Кардамоновий, а, е. *Кардамонний запах. Кардамонові зерна.*
- КАРДАН, а, ч., техн. Подібне до шарніра рухоме з'єднання на осі двох частин механізму. *Вал із карданами. Пошкодити кардан.*
- Карданний, Кардановий, а, е. *Карданний вал. Карданна передача. Карданове зчеплення.*
- КАРДИГАН, а, ч. Довгий жакет з цупкої тканини, звичайно без Гудзиків та коміра. *Жіночий кардиган. Вовняний кардиган. Кардиган із трикотажу.*
- КАРДИНАЛ¹, а, ч. Найвищий після Папи духовний сан у католицькій церкві, а також особа, що має цей сан. *Римський кардинал. Мантія кардинала. Колегія кардиналів.*
- Кардинальський, а, е. *Кардинальський сан. Кардинальська мантія.*
- КАРДИНАЛ², а, ч. 1. Співоча пташка родини в'юркових із яскраво-червоним пір'ям, що живе в Північній і Південній Америці. 2. Акваріумна риба з яскраво-червоним забарвленням. *Зрайка кардиналів.*
- КАРДИНАЛЬНИЙ, а, е, книжн. Найголовніший, найважливіший; ґрунтовний, основний. *Кардинальні зміни. Кардинальний перегляд питання. Кардинальне рішення. Кардинальний перегляд справи.*
- Кардинальність, ності, ж.
- Кардинально. *Вирішити питання кардинально.*
- КАРДИТ, у, ч. Загальна назва хвороб серця.
- КАРДІАЛГІЯ, і, ж., мед. Тривалий ниючий або колючий біль у ділянці серця.
- КАРДЮ... Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок із серцем, серцевими захворюваннями.
- КАРДЮВАЛЕН, у, ч., фарм. Препарат для лікування серцевих хвороб.
- КАРДЮГРАФІЯ, і, ж. Запис за допомогою кардіографа поштовхів серця для діагностування його стану.
- Кардіограма, и, ж. Графічне зображення роботи серця. *Зробити кардіограму.*
- Кардіограф, а, ч. Прилад для записування роботи серця.
- Кардіографічний, а, е. *Кардіографічні дані.*
- КАРДЮДИСТРОФІЯ, і, ж., мед. Патологічний процес, що виникає внаслідок порушень серцево-судинної системи.
- КАРДЮЛОГІЯ, і, ж. 1. Розділ медицини, який вивчає серцево-судинні захворювання і розробляє методи їх профілактики та лікування. *Проблеми кардіології. Фахівець із кардіології. Інститут кардіології.* 2. розм. *Кардіологічне відділення у лікарні. Лежати в кардіології. Кардіологія на другому поверсі.*
- Кардіолог, а, ч. *Відомий кардіолог. Перекваліфікуватися на кардіолога.*
- Кардіологічний, а, е. *Кардіологічний корпус. Кардіологічний центр. Кардіологічне відділення.*
- КАРДЮМЕГАЛІЯ, і, ж., мед. Значне збільшення розмірів та маси серця.
- КАРДЮМОПАТІЯ, і, ж. Загальна назва хвороб невідомої етіології, яким притаманне дифузне, незапальне ураження міокарда.
- КАРДЮМОНИТОР, а, ч. Прилад для цілодобового спостереження за роботою серця.
- КАРДЮРЕВМАТОЛОГІЯ, і, ж. Розділ медицини, що вивчає захворювання серця під час ревматизму.
- КАРДЮСИГНАЛІЗАТОР, а, ч. Прилад, за допомогою якого спостерігають на екрані осцилографа зміни електрокардіограми хворого.
- КАРДЮСКЛЕРОЗ, у, ч., мед. Патологічний стан серцевого м'яза, спричинений розростанням у ньому сполучної тканини.
- КАРДЮСКБП, а, ч. Прилад для зорового спостереження за діяльністю серця.
- КАРДЮСПАЗМ, у, ч., мед. Погіршення прохідності нижньої частини стравоходу, викликане спазмом; супроводжується різким зарудинним болем.
- КАРДЮСТИМУЛЯЦІЯ, і, ж. Комплекс заходів, спрямованих на забезпечення нормальної роботи серця. *Вітамінна кардіостимуляція.*
- Кардіостимулятор, а, ч. Портативний прилад, який фіксується у лівій частині грудної клітки хворого і підтримує нормальну роботу серця. *Радіоізотопний кардіостимулятор. Використовувати кардіостимулятор. Вживлення кардіостимулятора.*
- КАРДЮТАХМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання частоти пульсу та роботи серця.
- КАРДЮФІБІЯ, і, ж., мед. Нав'язливий острах серцевої хвороби.
- КАРДЮХІРУРПІЯ, і, ж. Оперативне лікування серцевих хвороб.
- Кардіохірург, а, ч.
- КАРДІЯ, і, ж. Серце; вхід до шлуночка.
- ...КАРДІЯ. Друга частина складних слів, що вказує на захворювання серця.
- КАРЄ. 1. невідм., с. Бойове шиккування піхоти у формі чотирикутника; за-

каретта — карнозаври

- стосовувалося з XVIII ст. переважно для відбиття кавалерійських атак. *Вишукватися в каре. Маленьке каре. 2. невідм.* У формі чотирикутника. *Комір каре. Зачіска каре.*
- КАРЁТТА**, и, ж. Велика черепаха, поширена в тропічних і субтропічних морях, панцир якої ціниться як матеріал для виготовлення вишуканих галантерейних виробів, що стало причиною її інтенсивного винищення; бісса.
- КАР'ЄР¹**, у, ч. 1. Місце відкритого видобутку копалин, які залягають неглибоко, а також гірниче підприємство для такого добування. *Кар'єр для добування руди.* 2. Місце, де добувають камінь, глину, пісок і т. ін. *Піщаний кар'єр.*
- КАР'ЄРНИЙ**, а, е. *Розробляти родовища кар'єрним способом.*
- КАР'ЄР²**, у, ч. 1. Прискорений галоп, найшвидший біг коня; чвал. *Перейти на кар'єр. 2. у знач. присл. кар'єром, рідко.* Учвал, навскоки. *Гнати коней кар'єром.*
- КАР'ЄРА**, и, ж. 1. Швидке, успішне просування в службовій, суспільній, науковій та ін. діяльності; досягнення слави, вигоди тощо. *Блискачка кар'єра. Стрімка кар'єра. Пожертвувати своєю кар'єрою. Робити кар'єру. 2. Рід занять. Артистична кар'єра. Учительська кар'єра. Наукова кар'єра. Військова кар'єра. Політична кар'єра.*
- КАР'ЄРНИЙ**, а, е. *Кар'єрні міркування. Кар'єрні плани. Кар'єрні сходинки.*
- КАР'ЄРИЗМ**, у, ч. Намагання зробити кар'єру, досягти успіхів кар'єрного росту не зважаючи на інтереси громадської справи. *Засуджувати кар'єризм. Прояви кар'єризму.*
- КАР'ЄРИСТ**, а, ч. *Бути кар'єристом.*
- КАР'ЄРИСТКА**, и, ж.
- КАР'ЄРИСТСЬКИЙ**, а, е. *Кар'єристські інтереси. Кар'єристські нахили. Кар'єристські мотиви. Кар'єристські плани. Кар'єристські елементи.*
- КАРИКАТУРА**, и, ж. 1. Малюнок, що зображує кого-, що-небудь у навмисно спотвореному, смішному вигляді. *Смішна карикатура. Вдала карикатура. Намалювати карикатуру. Журнал з карикатурами. Розглядати карикатури. 2. перен.* Невдале наслідування, смішне, спотворене відображення кого-, чого-небудь; потвора, опудало. *Карикатура молодості. Карикатура на почуття.*
- КАРИКАТУРИСТ**, а, ч. Художник, який малює карикатури (у 1 знач.). *Відомий карикатурист.*
- КАРИКАТУРИСТКА**, и, ж.
- КАРИКАТУРНИЙ**, а, е. *Карикатурний малюнок. Карикатурний стиль. Карикатурний вигляд.*
- КАРИКАТУРНИСТЬ**, ності, ж. *Елементи карикатурності.*
- КАРИКАТУРНО**. *Карикатурно виглядати.*
- КАРИЛЬЙОН**, **КАРИЙОН**, ч., муз.
1. род. а. Ударний музичний інструмент — набір добре налагоджених дзвонів. *Карильйон із дзвонами.*
2. род. у. Музична п'еса, що імітує передзвін.
- КАРИЛЬЙОНІСТ**, а, ч. Музикант, який грає на карильйоні. *Виконання карильйоніста.*
- КАРИЛЬЙОНІСТКА**, и, ж.
- КАРИЛЬЙОННИЙ**, а, е. *Карильйонний звук.*
- КАРІАТИДИ**, тйд, мн. (одн. каріатида, и, ж), архіт. Вертикальні підпори, що мають вигляд жіночих постатей. *Антична каріатида. Будинок з каріатидами.*
- КАРІЄС**, у, ч., мед. Руйнування тканини кістки, зуба внаслідок запально-дистрофічних процесів, що відбуваються в них; костюїда. *Профілактика карієсу.*
- КАРІОЗНИЙ**, а, е. *Каріозні зуби.*
- КАРІО...** Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок із ядром клітини.
- КАРІОГАМІЯ**, ї, ж., біол. Злиття ядер статевих клітин у процесі запліднення.
- КАРІОГРАМА**, и, ж., біол. Графічне зображення числа, форми, розмірів хромосом та інших особливостей каріотипу.
- КАРІОКІНЕЗ**, у, ч., біол. Те саме, що мітоз.
- КАРІОПІМФА**, и, ж бі ол. Те саме, що каріоплазма.
- КАРІОЛОГІЯ**, і, ж., біол. Розділ цитології, що вивчає клітинне ядро та його компоненти.
- Каріологічний**, а, е. *Каріологічні дослідження.*
- КАРІОПЛАЗМА**, и, ж., біол. Протоплазма ядра тваринних і рослинних клітин.
- КАРІОРЁКСИС**, у, ч. Розпад клітинного ядра на частини.
- КАРІОТИП**, у, ч., біол. Набір хромосом клітини того або іншого виду рослин чи тварин, що характеризується числом хромосом, їх розмірами, формою, особливостями будови. *Вивчення каріотипу. Каріотип кімнатних рослин.*
- КАРІЯ**, ї, ж. Дерево родини горіхових, поширене в Північній Америці, Центральній та Східній Азії з їстівними плодами, олія з яких використовується в кондитерському виробництві.
- КАРКАС**, а, ч. 1. Металева або дерев'яна основа якої-небудь речі, споруди тощо. *Металевий каркас. Каркас теплиці. 2. перен.* Те, на чому побудоване або тримається що-небудь. *Хронологічний каркас біографії. Каркас сюжету.*
- Каркасний**, а, е. *Каркасна конструкція.*
- КАРМА**, и, ж. В індійських релігіях (буддизмі, індуїзмі, брахманізмі тощо) — закон відплати, згідно з яким життя істоти та її перевтілення після смерті визначаються добрими чи лихими її ділами, а також вчинками її предків. *Основна ідея карми. Вчення про карму.*
- Кармінний**, а, е. *Кармінний вплив на долю людини. Кармінні структури. Кармінні сили.*
- КАРМАЗИН**, у, ч. Старовинне дороге темно-червоне сукно.
- Кармазиновий**, а, е. *Кармазиновий жуван.*
- КАРМАНЬБІЛА**, и, ж. 1. Французька народна пісня-танок, переважно політичного змісту. 2. Куртка з вузькими фалдами, яку носили яacobіни.
- КАРМЕЛІТ**, а, ч. Чернець католицького ордену, заснованого в XII ст. у Палестині на горі Кармель під час хрестових походів. *Орден кармелітів.*
- Кармелітка**, и, ж.
- Кармелітський**, а, е. *Кармелітський монастир.*
- КАРМІН**, у, ч. Яскраво-червона фарба, яку добувають із кошенілі. *Підмальовувати карміном.*
- Кармінний**, **Карміновий**, а, е. *Карміновий лак. Кармінові уста.*
- КАРНАВАЛ**, у, ч. Народне свято, маскарад (нерідко просто неба), що супроводжується іграми, танцями, виступами художньої самодіяльності тощо. *Новорічний карнавал. Святковий карнавал. Влаштувати карнавал.*
- Карнавальний**, а, е. *Карнавальний похід. Карнавальне плаття.*
- КАРНАЛІТ**, у, ч. Безбарвний або білий мінерал із скляним блиском, що застосовується у виробництві калійних добрив, є сировиною для одержання солей магнію, калію і хлору.
- Карналітний**, **Карналітовий**, а, е. *Карналітова порода.*
- КАРНАЦІЯ**, ї, ж., жив. Прийоми кольорового (звичайно багаточарове накладання фарб) зображення обличчя і оголених частин тіла людини.
- КАРНОЗАВРИ**, ів, мн. Хижі динозаври мезозойської ери, які мали потужні шаблеподібні зуби; найбільші (15 мет

К

рів завдовжки) наземні хижаки з велетенським черепом і дуже короткими передніми кінцівками в пізніх представників.

КАРНОТИТ, у, ч. Мінерал класу фосфатів, що має яскраво-жовтий наліт; радіоактивна уранова і ванадієва руда.

КАРОТАЖ, у, ч. Геофізичне дослідження свердловин електричними, магнітними, радіоактивними та іншими методами з метою вивчення геологічної будови місцевості та виявлення корисних копалин. *Нейтронний каротаж. Здійснювати каротаж.*

Каротажний, а, е. *Каротажний кабель.*

Каротажник, а, ч. Фахівець із каротажу.

КАРОТЁЛЬ, і, ж. Сорт харчової моркви з коротким, округлим коренем.

КАРОТИН, у, ч. Жовтий або жовтогарячий пігмент, особливо характерний для моркви, помідорів, яєчних жовтків. *Вміст каротину.*

Каротіновий, а, е. *Каротиновий пігмент.*

КАРОТИНБІДИ, ів, мн. (одн. каротиноїд, у, ч). Жовті, жовтогарячі або червоні пігменти рослин, грибів тощо; в організм людини і більшості тварин надходять з їжею і в печінці перетворюються на вітаміни.

КАРПЕЛА, и, ж. Видозмінений листок у квітках покритонасінних рослин, на якому розвиваються насінні зачатки; плодolistок.

КАРПОЛОГІЯ, і, ж. Розділ морфології рослин, що вивчає плоди й насіння.

Карпологічний, а, е. *Карпологічний аналіз.*

КАРСТ, у, ч., геол. Вигляд і властивість земної поверхні в тих ділянках, ґрунт яких складається з розчинних грубозернистих гірських порід (вапняків, гіпсів, кам'яної солі тощо). *Поширення карсту.*

Карстовий, а, е. 1. Прикм. до карст. *Карстові явища. Карстові процеси.* 2. Спричинений дією підземних вод у розчинних породах. *Карстові заглиблення. Карстова печера.*

КАРТА, и, ж. 1. Зменшене узагальнене зображення земної (місячної і т. ін.) поверхні, її частини або окремих країн світу, окремих частин країни тощо відповідно до певного масштабу. *Географічна карта. Політична карта світу.* 2. Певним способом складений документ, у якому в коротких записах, схемах, графіках подаються спеціальні відомості. *Технологічна карта.*

Картування, я, с. *Геологічне картування.*
Картувати, ую, уш. 1. розм. Ділити на смуги. *Картувати поле.* 2. Наносити

карнотит — картридж

на географічну карту геологічні ознаки певної місцевості. *Картувати виходи підземних вод.*

КАРТ-БЛАНШ, невідм., ч. 1. Чистий бланк, підписаний особою, яка надає іншій особі право його заповнити на власний розсуд. 2. *перен.* Необмежені повноваження, повна свобода дій. *Отримати карт-бланш. Дати комусь карт-бланш.*

КАРТЕЗІАНСТВО, а, с. Філософське й природничо-наукове вчення Декарта (XVII ст.), для якого характерний раціоналізм у теорії пізнання, механістичний матеріалізм у поясненні явищ природи.

Картезіанець, нця, ч.

Картезіанський, а, е.

КАРТЕЛЬ, ю, ч., екон. Одна з форм монополії, учасники якої для підвищення прибутку укладають угоду про поділ ринків збуту, розміри виробництва, рівень цін на продукцію тощо; характеризується збереженням комерційної та виробничої самостійності об'єднаних підприємств. *Банківський картель.*

Картельний, а, е. *Картельна угода. Картельний рух. Картельна ціна.*

Картелювання, я, с. *Картелювання підприємств.*

Картелювати, юю, юєш, екон. Об'єднувати окремі промислові підприємства в картелі.

КАРТЕР, а, ч. Металевий корпус поршневих машин, зубчастих передач і т. ін., у якому розміщені вали, осі тощо.

Картерний, а, е. *Картерна система змащування.*

КАРТЕЧ, і, ж. Артилерійський снаряд, розрахований на стрільня з невеликої відстані й наповнений кулями, що широко розсіпаються під час пострілу. *Вибух картечі.*

Картечний, а, е. *Картечний вогонь.*

КАРТИНГ, у, ч. 1. Вид автомобільного спорту — перегони на картах. *Змагання з картингу. Займатися картингом. Шанувальники картингу.* 2. Спеціально обладнаний майданчик для таких перегонів.

Карт, а, ч. Перегоновий малолітражний автомобіль з мотоциклетним двигуном і без кузова, признач. для змагання на невеликому майданчику. *Потужний карт. Нова модель карта. Керувати картом.*

Картингіст, а, ч.

Картинговий, а, е.

КАРТОГРАФІЯ, і, ж. Наука про створення географічних карт і практика складання географічних карт; картографування. *Математичні основи картографії. Картографія*

Місяця.

Картограма, и, ж., спец. Географічна карта або схема, на якій штрихами, фарбами й т. ін. наочно зображені (або подані) статистичні дані про певні явища. *Картограма підвищення родючості.*

Картограф, а, ч. Фахівець із картографії. *Видатний картограф.*

Картографічний, а, е. 1. Що стос. картографії. *Картографічні знаки. Картографічний матеріал.* 2. Який виготовляє географічні карти. *Картографічна фабрика.*

Картографований, а, е. *Картографовані матеріали.*

Картографування, я, с. *Картографування країни. Етнічне картографування. Лінгвістичне картографування. Здійснення картографування.*

Картографувати, ую, уєш, спец. Наносити на карту (у I знач.); складати картограму.

КАРТОДІАГРАМА, и, ж. Спосіб зображення розподілу будь-якого явища за допомогою діаграм, що розміщуються на карті за одиницями територіального поділу, відображаючи локалізацію статистичних даних у просторі.

КАРТОДРОМ, у, ч. Спеціально обладнаний майданчик для випробування картів та змагань з картингу (у I знач.).

КАРТОМЕТРІЯ, і, ж. Розділ картографії, що вивчає способи вимірювання і обчислення за картами площ, довжин, висот та інших кількісних характеристик географічних об'єктів.

КАРТОСХЕМА, и, ж. Спрощена географічна карта, зміст якої обмежується елементами, необхідними для розуміння окресленої тематики. *Картосхема бою за визволення Києва.*

КАРТОТЁКА, и, ж. Систематизоване зібрання карток, що містять довідкові або облікові відомості. *Лексична картотека. Комп'ютерна картотека. Створення картотеки.*

Картотечний, а, е. *Картотечний працівник. Картотечна шафа. Картотечний розподільник.*

КАРТРИДЖ, а, ч. 1. Блок, що вставляється в комп'ютерний пристрій і містить у пам'яті певні дані або програми. *Ігровий картридж. Картриджі зі шрифтами.* 2. Контейнер, признач. для розміщення та захисту фарбувальної стрічки або речовини в копіювальній та розмножувальній техніці. *Картридж для струменевого принтера. Встановити новий картридж. Змінити картридж.*

КАРТУЛІ, *невідм.*, ч. Грузинський народний парний танець, що нагадує лезгинку.

КАРТУЛІРІЇ, *їв, мн. (одн. картулярій, ю, ч.)*. 1. *іст.* У Західній Європі в Середні віки — збірники копій грамот, переважно стосовно земельних дарувань на користь церкви. 2. *мор.* Диск або кільце з немагнітного матеріалу з поділками, закріплені на рухомій системі компаса для зручності орієнтації за сторонами світу.

КАРТУШ, а, ч., *спец.* Ліпна або графічна прикраса у вигляді облямованого завитками щита або сувою з гербом, написом, емблемою тощо. *Картуш над дверима будинку. Картуш у книжці.*

КАРУСЕЛЬ, і, *ж.* Споруда із сидіннями у вигляді коней, човнів і т. ін., що швидко обертається навколо вертикальної осі; встановлюється на ярмарках, у парках для розваги. *Кататися на каруселі.*

Карусельний, а, е.

КАРЦЕР, у, ч. Приміщення (звичайно без світла) у в'язниці для тимчасового одиночного ув'язнення осіб, винних або звинувачених у чомусь. *Сидіти у карцері.*

Карцерний, а, е. *Карцерне приміщення.*

КАРЦИНЕМІЯ, і, *ж.*, *мед.* Наявність у крові ракових клітин.

КАРЦИНОЛБГІЯ, і, *ж.* Розділ зоології, що вивчає ракоподібних.

Карцинолог, а, ч.

Карцинологічний, а, е.

КАРЦИНІМА, и, *ж.*, *мед.* Злоякісна пухлина, що розвивається з епітеліальної тканини.

КАРЦИНОМАТИЗ, у, ч., *мед.* Поширення метастазів ракової пухлини в органи або сусідніх органах.

КАСА, и, *ж.* 1. Окремий відділ в установі, на підприємстві тощо для приймання, зберігання й видачі грошей, продажу квитків і т. ін., а також приміщення цього відділу. *Депозитна каса. Операційна каса. Прибуткова каса.* 2. Назва кредитної установи, організації. *Каса взаємодопомоги.* 3. Готівка (установи, підприємства, особи тощо). 4. *друк.* Скринька, поділена на комірки, по яких розкладено друкарський шрифт за абеткою. *Складальна каса.*

Касир, а, ч. Той, хто приймає та видає гроші, продає квитки в касі.

Касирка, и, *ж.*

Касовий, а, е. 1. Прикм. до каси. *Касова книга. Касовий апарат. Касовий зал. Касова готівка. Касова угода. Касовий ордер. Касовий план. Касові операції.* 2. *перен.*, *розм.* Який дає

прибуток; розрахований на одержання прибутку (про спектакль, фільм і т. ін.). *Касовий фільм.*

Касовість, вості, *ж.*, *розм.* *Касовість фільму.*

КАСАЦІЯ, і, *ж.*, *юр.* 1. Перегляд, скасування вищою інстанцією судової ухвали, вироку, що не набули чинності. *Касація вироку. Мати право на касацію. Подати на касацію.* 2. Заява (клопотання) про перегляд судового рішення. *Подати касацію. Правильно оформити касацію.* 3. Визнання виборів недійсними і скасування їх результатів у випадку порушення конституції або виборчого закону. *Касація виборів.*

Касаційний, а, е, *юр.* *Касаційний порядок розв'язання скарг. Касаційна скарга. Касаційна інстанція. Касаційний суд.*

Касування, я, с.

Касувати, ую, уеш. Анулювати, відміняти що-небудь. *Касувати наказ.*

КАСЕТА, и, *ж.* 1. Плоска або циліндрична непроникна для світла коробка (футляр), у яку вкладають перед зніманням фотопластинку або плівку. *Фотоплівка у касеті. Вставити касету у фотоапарат.* 2. Частина кінопроектора, в яку закладається плівка для демонстрування кінофільму на екрані. 3. Плоска закрита коробка з магнітофонною стрічкою, призначена для звукозапису або для запису відеофільму. *Магнітофонна касета. Ліцензійна касета. Касета з записом пісні. Касета з відеофільмом.* 4. Знімна коробка в пістолеті, автоматі тощо для патронів. *Касета з патронами.* 5. Пристрій для скидання бомб із літака.

Касетний, а, е. *Касетна бомба. Касетний магнітофон.*

Касетник, а, ч., *розм.* Касетний магнітофон. *Фірмовий касетник.*

КАСИДА, и, *ж.* В арабській поезії — вірш хвалебного або повчального характеру з наскрізним римуванням. *Писати касиди.*

КАСИК, КАЦИК, а, ч. 1. Індіанський вождь у Мексиці та Центральній Америці до іспанського завоювання. 2. Назва впливових політиків у Іспанії та Латинській Америці.

КАСИТЕРИТ, у, ч. Мінерал темно-бурого, жовтого або чорного кольору; руда олова. *Родовище каситериту.*

КАСІЯ, і, *ж.* Тропічне або субтропічне дерево (чагарник) родини бобових з цінною деревиною, листя й плоди якого застосовують у медицині як проносне.

КАСКАД, у, ч. 1. Природний або штучний водоспад, що спадає

уступами, або система таких водоспадів. *Висікати каскад. Спадати каскадом.* 2. *перен.* Стрімкий, невинний потік великої кількості, маси чого-небудь. *Каскад звуків. Каскад слів. Каскад рекордів. Каскад бризок.* 3. Група гідроелектростанцій, розташованих на одній річці. *Спроектувати каскад.* 4. *заст.* В опереті — швидкий танець у супроводі співу. *Виконувати каскад.* 5. Імітація клоуном падіння на землю. *Виконати каскад складних вправ. Виконати каскад складних трюків.* 6. Група послідовно з'єднаних однотипних пристроїв, споруд. *Електромагнітний каскад.*

Каскадний, а, е. *Каскадний відстійник. Каскадний номер. Каскадна споруда. Каскадна зірка.*

КАСКАДЕР, а, ч. 1. У цирку — виконавець номера, як правило, пантомімічної сценки з комічними акробатичними падіннями (каскадами). *Трюки каскадера. Професія каскадера.* 2. Дублер кіноактора — професійний виконавець складних, небезпечних трюків, що вимагають спеціальної фізичної і технічної підготовки (стрибки з моста в ріку, в провалля, вистрибування на повному ході з поїзда, автомобіля). *Відомий каскадер. Стати каскадером. Показові виступи каскадерів. Небезпечна праця каскадерів.* 3. Учасник змагання на автомобілях, мотоциклах, що демонструє різні складні, небезпечні для виконання трюки. *Автомобільний каскадер.*

Каскадерський, а, е. *Каскадерський стрибок. Каскадерський трюк.*

Каскадёрство, а, с. *Захопитися каскадёрством.*

КАСКО, *невідм.*, с. Страхування транспортних засобів — автомобілів, літаків, кораблів тощо.

КАСТА, и, *ж.* 1. В Індії та інших країнах Сходу — замкнена суспільна група, члени якої зв'язані походженням, заняттям та своїм правовим станом. *Станові касты. Замкнута каста. Каста недоторканих. Належати до касты.* 2. *перен.* Замкнуте суспільне (станове або професійне) угруповання, що відстоює свою відокремленість та пов'язані з нею привілеї. *Дворянська каста. Номенклатурна каста. Військова каста.*

Кастовий, а, е. *Кастові заборони. Кастова система.*

Кастовість, вості, *ж.* *Станова кастовість.*

КАСТАНЬСТИ, ст, *мн. (одн. кастаньста, и, ж).* Поширений в Іспанії, Італії та в

К

- країнах Латинської Америки ударний музичний інструмент із дерева або пластмаси у вигляді двох мушель, зв'язаних шнурком на одному кінці; використовується для відбивання ритму під час виконання народних іспанських танців. *Брязкіт кастаньєт.*
- КАСТЁТ, а, ч. Холодна зброя — металева пластина з отворами або спаяні кільця (часом із шипами), що накладаються на пальці і затискаються в кулаці; наручник. *Свинцевий кастет. Важкий кастет. Вдарити кастетом. Битися з кастетом.*
- Кастётний, а, е. *Кастетний удар. Кастетна рана.*
- КАСТИНГ, у, ч. 1. Вид змагань рибалок, що полягає в мистецтві володіння риболовними снастями, переважно з точності та дальності закидання блешні. 2. Попередній відбір учасниць для конкурсу краси чи на роль моделей, манекенниць. *Провести кастинг. Оголосити кастинг.* 3. Визначення складу виконавців, відбір та підбір акторів, часто на конкурсній основі. *Кастинг теле-ведучих.*
- КАСТЬОР, у, ч. Цупке вовняне сукно з ворсом, що використовується для пошиття зимового одягу.
- КАСТРАЦІЯ, ї, ж. Видалення статевих залоз у тварин, людей, органів розмноження в рослин; кастрування. *Кастрація тварин. Кастрація квіток.*
- Кастрат, а, ч. 1. Той, кому видалено статеві залози. *Кастрат-євнух. Бичок-кастрат.* 2. *перен., зневажл.* Нікчемна особа, від якої немає ніякої користі.
- Кастрований, а, е. *Кастрований бик. Кастрований материнський колос.*
- Кастрування, я, с.
- Каструвати, ую, уеш. Видаляти статеві залози у тварин, людей, органи розмноження в рослин; вихолощувати. *Каструвати самців. Каструвати квітки.*
- КАТА... Префікс, що означає рух вниз, протидію, посилення, перехідність або завершення.
- КАТАБОЛІЗМ, у, ч., *біохім.* Сукупність ферментативних реакцій розщеплення складних органічних сполук у клітині.
- КАТАВАСІЯ, ї, ж. 1. У православному богослужінні — вид співу, коли перший вірш виконують два хори і на початку, і в кінці канону. 2. *перен., розм.* Плутанина, метушня, гармидер.
- КАТАГЕНЕЗ, у, ч. 1. *біол.* Напрямок еволюційного процесу, що призводить до регресивних змін організмів. 2. *геол.* Процес зміни осадових гірських порід, що полягає в значному їх ущільненні, утворенні вторинних мінералів тощо.
- КАТАКЛАЗ, у, ч., *геол.* Деформація і подрібнення мінералів усередині гірської породи, зумовлена тектонічними рухами. *Ознаки катаклазу.*
- КАТАКЛІЗМ, у, ч. 1. *книжн.* Руйнівний переворот; катастрофа. *Природний катаклізм. Вулканічний катаклізм.* 2. *перен.* Катастрофічна подія в житті людини і суспільства. *Політичні катаклізми. Суспільний катаклізм. Соціальні катаклізми. Фінансовий катаклізм.*
- КАТАКІМБИ, кбмб, мн. (*одн.* катакомба, и, ж.). Природні або штучні печери з довгими заплутаними ходами. *Одеські катакомби. Експурсія в катакомби. Вхід у катакомби. Зійти в катакомби. Лабіринти катакомб.*
- Катакомбний, Катакомбовий, а, е. *Катакомбова культура. Катакомбні ходи.*
- КАТАЛАЗА, и, ж. Фермент, який розщеплює перекис водню, що утворюється в процесі біологічного окислення, на воду й молекулярний кисень.
- КАТАЛЕКТИКА, и, ж., *літ.* Розділ поезики про кінцівку вірша, тобто склади слів, які йдуть після останнього наголосу віршованого рядка, зокрема про випадки незбігу кінця вірша і кінця стопи.
- Каталектичний, а, е. *Каталектичний вірш.*
- КАТАЛЕПСІЯ, ї, ж., *мед.* Утрата тілом людини або окремими його частинами рухомості з характерним застиганням у певній позі, що буває при шизофренії, енцефаліті, істерії, гіпнозі тощо; остовпіння. *Викликати каталепсію. Стан каталепсії.*
- Каталептик, а, ч. Людина, яка хворіє на каталепсію.
- Каталептїчка, и, ж.
- Каталепсичний, Каталептичний, а, е. *Каталепсичний напад.*
- КАТАЛІЗ, у, ч. Збудження хімічних реакцій або зміна їх швидкості під впливом каталізаторів. *Каталіз реакції.*
- Каталітичний, а, е. *Каталітична реакція.*
- Каталізатор, а, ч. Речовина, що впливає на збудження або зміну швидкості хімічної реакції, але сама при цьому до складу кінцевих продуктів реакції не входить. *Властивості каталізатора.*
- Каталізований, а, е. *Каталізована реакція.*
- Каталізувати, ую, уеш. Прискорювати хімічні реакції. *Каталізувати окислення.*
- КАТАЛІГ, у, ч. Список, перелік книжок, рукописів, картин і т. ін., складений у певному порядку, щоб полегшити їх розшук; реєстр. *Бібліотечний каталог. Алфавітний каталог. Анотований каталог. Каталог картин. Каталог меблів. Каталог виставки. Каталог українських книжок.*
- Каталоговий, а, е. *Каталогова шафа. Каталогова картка.*
- Каталогізація, ї, ж. Записування, внесення до каталогу, складання каталогу чого-небудь. *Централізована каталогізація. Каталогізація сучасної поезії. Каталогізація газетних фондів.*
- Каталогізатор, а, ч. Складач каталогу; працівник, що займається каталогізацією.
- Каталогізувати, ую, уеш. *Каталогізувати нові надходження. Каталогізувати книги бібліотеки. Каталогізувати картини колекції.*
- КАТАЛЬПА, и, ж. Південне дерево родини бігонієвих, що має велике листя серцеподібної форми, запашні квітки й круглі грубі стручки.
- КАТАМАРАН, а, ч. Судно з двома вузькими довгими корпусами, розміщеними на деякій відстані один від одного і з'єднаними між собою спільною палубою. *Вантажний катамаран. Прогулянковий катамаран. Спортивний катамаран. Побудувати катамаран. Плавати на катамарані. Спорудження катамаранів.*
- Катамаранний, а, е. *Судно катамаранного типу.*
- КАТАМНЕЗ, у, ч., *мед.* Інформація про стан хворого, яку збирають, перев. багаторазово, після визначення діагнозу і виписки з клініки. *Простеження катамнезу.*
- КАТАМОРФІЗ, у, ч., *біол.* Напрямок еволюційного процесу, що характеризується спрощенням загальної будови організму зі зміною умов середовища.
- КАТАПУЛЬТА, и, ж. 1. Старовинний військовий пристрій для кидання важкого каміння, загострених колод під час облоги фортець. *Застосовувати катапульту при облозі.* 2. *ав.* Меха-

- нізм виштовхування літака з палуби авіаносця та інших злітних майданчиків, викидання людини, тварини, вантажу з літака, ракети, космічного корабля в разі аварії тощо. *Злетіти з катапульти. Стрибати (викидатися) з допомогою катапульти. Скористатися катапультию.*
- Катапультичний, Катапультичний, а, е. *Катапультичний пристрій. Катапультичне крісло. Катапультичне сидіння.*
- Катапультизований, а, е. *Катапультизоване крісло пілота.*
- Катапультизувальний, а, е. *Катапультизувальний пристрій. Катапультизувальна установка.*
- Катапультизування, я, с. *Катапультизування вантажу. Катапультизування крісла з космонавтом із кабіни. Здійснити катапультизування.*
- Катапультизувати, ую, усш. Викидати за допомогою катапульти (у 2 знач.).
- КАТАР у, ч. Запальне ураження слизових оболонок деяких органів людини та тварин, що супроводжується виділенням сироваткового, слизового чи гнійного випоту. *Катар шлунка. Катар верхніх дихальних шляхів.*
- Катаральний, а, е. *Катаральний стан дихальних шляхів. Катаральний кашель.*
- КАТАРАКТ, а, ч., техн. Гідралічний або пневматичний амортизатор.
- КАТАРАКТА, и, ж., мед. Захворювання кришталика ока, що призводить до його помутніння та втрати зору, а також плівка, що утворюється на кришталику ока внаслідок такого захворювання. *Випалювання катаракти.*
- КАТАРСИС, у, ч. 1. За «Поетикою» Аристотеля — піднесене задоволення і просвітлення глядача, який пережив разом із героєм трагедії страждання і звільнився від них; очищення емоцій мистецтвом. 2. Стан духовного очищення після певних переживань, потрясінь. *Душевний катарсис. Момент катарсису. Стан катарсису. Пережити катарсис.*
- КАТАРСИЧНИЙ метод - у психоаналізі та психотерапії — спосіб лікування, у перебігу якого пацієнт пригадує події, що призвели до захворювання, і по-новому реагує на них.
- КАТАСТРОФА, и, ж. 1. Раптове лихо, подія з тяжким трагічним наслідком; знищення, загибель, руйнація. *Автомобільна катастрофа. Космічна катастрофа. Екологічна катастрофа. Демографічна катастрофа. Залізнична катастрофа. Причини катастрофи.* 2. Тяжке потрясіння, що стає
- катапультичний — катетометр** причиною істотної зміни, різкого перелому в особистому або суспільному житті. *Особиста катастрофа. Сімейна катастрофа.*
- Катастрофічний, а, е. *Катастрофічний стан економіки. Катастрофічна швидкість інфляції. Катастрофічні наслідки.*
- Катастрофічність, ності, ж. *Проблеми катастрофічності.*
- Катастрофічно.
- КАТАСТРОФІЗМ, у, ч. Теорія, згідно з якою розвиток земної кори і органічного світу відбувається внаслідок періодичних глобальних катастроф і потопів.
- Катастрофіст, а, ч.
- Катастрофістка, и, ж.
- Катастрофістський, а, е. *Катастрофістська теорія.*
- КАТАТЕРМОМЕТРІЯ, ї, ж. Сумарна оцінка вологості та швидкості руху повітря.
- Кататермометр, а, ч. Спиртовий термометр для вимірювання спричиненого повітрям охолодження.
- Кататермометричний, а, е.
- КАТАТОНІЯ, ї, ж., мед. Нервово-психічний розлад, при якому хворий застигає в якійсь позі, не їсть, буває надто збудженим; спостерігається при шизофренії та деяких інших нервових захворюваннях.
- Кататонічний, а, е. *Кататонічна форма шизофренії.*
- КАТАФАЛК, а, ч. 1. Поховальна колісниця для труни. 2. Підвищення, на яке ставлять труну з покійним перед похованням. *Споряджати катафалк. Ритуальний катафалк.*
- КАТАФЛАКСІЯ, ї, ж. Знижена стійкість ушкоджених тканин людини й тварин до дії хвороботворних мікробів.
- КАТАХРЕЗА, и, ж., лінгв., літ. Семантично невиправдане сполучення слів — мовна помилка, іноді унормована (напр. червоне чорнило), або стилістичний прийом — різновид гіперболічної метафори.
- КАТЕГОРІЧНИЙ, а, е. Безумовний, рішучий. *Категоричний наказ. Категоричний висновок. Категорична заборона. Категорична директива. Категоричний тон. Категоричне судження. Категорична вимога. Категоричний протест. Категорична відмова.*
- Категоричність, ності, ж. *Категоричність суджень. Категоричність тону.*
- Категорично. *Категорично заборонити. Категорично висловлюватися. Категорично заперечувати.*
- КАТЕГІРІЯ, ї, ж. 1. філос. Основне логічне поняття, що відбиває найзагальніші закономірні зв'язки й відношення, які існують у реальній дійсності. *Морально-етичні категорії. Категорія часу. Категорія причини.* 2. наук. Родове поняття, що означає розряд предметів, явищ і т. ін. або їх важливу спільну ознаку. *Грамматична категорія.* 3. Група осіб, предметів, явищ, об'єднаних спільністю яких-небудь ознак. *Вікові категорії населення. Належати до категорії оптимістів. Молодша вікова категорія.* 4. У професійній мові — належність кого- або чого-небудь до офіційно присвоєного розряду, групи і т. ін. *Присвоїти вищу категорію. Учитель першої категорії.*
- Категоріальний, а, е. *Категоріальне значення дієслова.*
- Категорійний, а, е. *Категорійний апарат.*
- Категорійність, ності, ж.
- КАТЕНІЙД, а, ч. Поверхня, яка утворюється при обертанні кривої, що має вигляд підвішеної за два кінці нитки, навколо перпендикулярної до її осі симетрії прямої. *Форма катеноїда.*
- КАТЕПСІЙНИ, ів, мн. (одн. катепсін, у, ч), біохім. Ферменти, що каталізують розщеплення пептидів і білків у клітинах живих організмів.
- КАТЕР, а, ч. 1. Невелике легке судно (парове, моторне чи веслове) переважно для недалекого плавання. *Річковий катер. Ратувальний катер. Прогулянковий катер.* 2. Невеликий військовий корабель спеціального або допоміжного призначення. *Торпедний катер. Сторожовий катер. Ракетний катер.*
- Катерний, а, е. *Катерний шток.*
- КАТЕТ, а, ч. Одна з двох сторін, що утворюють прямий кут у прямокутному трикутнику. *Квадрат катета.*
- КАТЕТЕР, а, ч., мед. Медичний інструмент у вигляді трубки, яку вводять у канали й порожнини тіла для їх промивання або видалення з них рідини. *Вводити катетер.*
- Катетеризація, ї, ж. Введення в канали й порожнини тіла катетера з діагностичною або лікувальною метою. *Робити катетеризацію.*
- Катетеризований, а, е. *Катетеризований орган.*
- Катетеризувати, ую, усш. *Катетеризувати сечовід.*
- КАТЕТОМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання відстані між двома точками по вертикалі.

КАТЕХІЗИС, у, ч. Релігійна книга, що містить короткий виклад християнського віровчення у формі запитань і відповідей. *Християнський катехізіс. Заняття з катехізісу. Вивчати катехізіс.*

Катехізісний, а, е.

Катехітичний, а, е. *Катехітичний збірник.*

Катехіт, а, ч. Учитель Закону Божого (законовчитель), звичайно священник. *Отець катехіт.*

КАТЕХІН, у, ч., *біохім.* Біологічно активна речовина рослинного походження, що регулює проникність кровоносних капілярів; використовується в медицині. *Вплив катехіну.*

КАТЕХОЛ АМІНИ, і в, *мн.* (одн. катехоламш, у, ч.), *біохім.* Біологічно активні речовини, що виконують в організмі роль гормонів та медіаторів. *Виділення катехоламінів.*

КАТЄХУ *невідм.*, с. 1. Акація, що росте в Індії та на Цейлоні. 2. Екстракт із соку цієї акації, який використовують як дубильну речовину, а також як барвник для бавовняних і шовкових тканин.

КАТІБН, а, ч., *фіз.*, *хім.* Позитивно заряджений іон. *Катіон солі.*

Катіонний, а, е. *Катіонний обмін. Катіонні барвники.*

КАТЛЄЯ, і, *ж.* Рослина родини орхідеїних із великими запашними рожевими, бузковими, ліловими квітами, яка росте на деревах і скелях у тропіках Америки; в оранжереях цвіте в усі пори року.

КАТБД, а, ч., *фіз.* Негативний полюс джерела струму; негативно заряджений електрод; протилежне — анод. *Катод фотоелемента.*

Катодний, а, е. *Катодні промені.*

КАТОЛИКБС, а, ч. Титул глав вірменської і грузинської православних, а також монофізитської церков і вірмен-католиків. *Вірменський католикос. Католикос усіх вірмен. Отримати схвалення католикоса.*

КАТОЛІЦИЗМ, у, ч. Один з трьох найпоширеніших напрямів у християнстві (поряд з православ'ям і протестантизмом), що оформився в результаті розколу християнської церкви в XI ст. *Джерела католицизму. Традиції католицизму. Прийняти католицизм. Вивчати історію католицизму. Інтереси католицизму. Культурні особливості католицизму.*

Католик, а, ч. Той, хто сповідує католицизм і дотримується всіх обрядів католицької церкви; християнин, охрещений за католицьким обрядом. *Стати католиком.*

Католічка, і, *ж.* *Переконана католичка.*

Католіцький, а, е. *Католицька віра. Католицька церква. Католицьке богослужіння. Католицький храм. Католицький обряд. Католицький священник. Католицький хрест. Католицьке свято.*

КАТБПТРИКА, і, *ж.* Розділ оптики, в якому вивчається теорія зображень, одержаних за допомогою відбивних поверхонь (дзеркал).

Катопрігінний, а, е. *Катопрігінні системи.*

КАТРЕН, а, ч. Віршова строфа з чотирьох рядків, що містить закінчену думку.

КАУДАЛЬНИЙ, а, е, *анат.* Розташований на поздовжній осі ближче до хвостового (тазового) кінця (про частину тіла або орган людини чи тварини).

КАУДЕКС, а, ч., *біол.* Багаторічний підземний, рідше наземний, орган пагонового походження, який разом з головним коренем є місцем відкладання запасних поживних речовин та закладення бруньок відновлення; стеблоторінь.

КАУЗАЛІЯ, і, *ж.*, *мед.* Напади пекучого болю при uszkodженні або запаленні периферичних нервових стовбурів.

КАУЗАЛЬНИЙ, а, е, *наук.* Який зумовлюється певною причиною; причинний. *Каузальні відношення. Каузальний зв'язок.*

Каузальність, ності, *ж.*

КАУЛЕРПА, і, *ж.* Зелені стеблподібні істивні водорості, що ростуть у спокійних бухтах тропічних і субтропічних морів. *Водорості каулерпа.*

КАУЛІФЛІРІЯ, і, *ж.*, *бот.* Розвиток квіток безпосередньо на стовбурі і гілках, характерний для тропічних рослин (дерева какао, хурми, фікусів тощо); спостерігається також на кущах вовчих ягід та обліпихи.

КАУНТЕР-ЧЕК, а, ч., *фін.* Форма банківської розписки, яку видають вкладникам у разі тимчасового вилучення коштів із їх рахунків у банку.

КАУПЕР, а, ч., *техн.* Апарат для нагрівання повітря, що подається в доменну піч; доменний повітронегрівник.

Кауперний, а, е. *Кауперна установка.*

КАУРІ, *невідм.* 1. ч. Червоногий моллюск, поширений у тропічних частинах Тихого та Індійського океанів, з мушлів якого виготовляють прикраси; у деяких країнах Азії та Африки до початку ХХ ст. вони відігравали роль так званих мушлевих грошей; уживка. *Черпашки каури.* 2.

ж. Хвойне дерево родини араукарієвих, що походить з Північної Африки; цінне своєю деревиною і смолою. *Стовбур каури.*

КАУСТИК, а, ч. Технічна назва їдких лугів, зокрема їдкою натру.

Каустичний, а, е. *Каустична сода.*

КАУСТИКА, і, *ж.*, *фіз.* Поверхня, що огинає випущене точковим джерелом світла проміння після його проходження через оптичну систему з аберациєю (у 2 знач.).

КАУСТОБІОЛІТИ, ів, *мн.* Горючі викопні гірські породи органічного походження (вугілля, горючі сланці, торф, нафта тощо). *Викопні каустобіоліти.*

КАУТЕРИЗАЦІЯ, і, *ж.* Метод лікувального руйнування тканин; припікання.

КАУЧУК, у, ч. Смолиста речовина, що видобувається з молочного соку каучуконосних рослин (натуральний каучук), нафти тощо (синтетичний каучук) і з якої виготовляють гуму. *Натуральний каучук. Синтетичний каучук. Вулканізований каучук.*

Каучуковий, а, е. *Каучукове дерево. Каучуковий завод. Каучукова підошва.*

КАФ, у, ч., *юр.* Вид договору зовнішньоторгівельної купівлі-продажу, коли до ціни товару включають вартість морських перевезень (фрахту) до порту призначення.

КАФЕ, *невідм.*, с. Кав'ярня. *Дитяче кафе. Літнє кафе. Молодіжне кафе. Відкрите кафе. Невелике кафе. Елітне кафе. Кафе-бар. Зайти у кафе.*

Кафетерій, ю, ч. Кав'ярня, невеличкий ресторан перев. із самообслуговуванням. *Посідати в кафетерії.*

КАФЕДРА, і, *ж.* 1. Поміст із похилою дошкою, укріпленою на підвищенні для лектора, викладача або промовця. *Учительська кафедра. Говорити з кафедри. Піднятися на кафедру. Стояти на кафедрі.* 2. Об'єднання викладачів, науковців однієї або споріднених дисциплін у вищому навчальному закладі та в академічних установах. *Кафедра української літератури. Засідання кафедри. Завідувати кафедрою.* 3. Посада єпископа, який керує єпархією. *Митрополіча кафедра. Отримати кафедру. Прийняти кафедру.* 4. Підвищення з кріслом для єпископа у християнській церкві, з якого виголошуються проповіді. *Говорити з кафедри. Виголошувати проповідь з кафедри.*

кафедральний — квазівалюта

Кафедральний, а, е. *Кафедральне підвищення. Кафедральний собор. Кафедральна церква. Кафедральна робота.*

КАФЕШАНТАН, у, ч. Кав'ярня з відкритою сценою для виступів співаків, танцюристів, акторів розмовного жанру з номерами розважального, досить фривольного характеру. *Відвідувати кафешантан. Виступити в кафешантані.*

Кафешантанний, а, е. *Кафешантанна трупа. Кафешантанна зірка. Кафешантанні жарти.*

КАХЕКСІЯ, ї, ж., мед. Крайній ступінь загального виснаження організму, що супроводжується різким схудненням, недокрів'ям, знесиленням та атрофією багатьох органів.

КАХЛІ, ів, мн. (одн. кахель, хля, ч.; кахля, і, ж.). Керамічні плитки для облицювання печей, стін будівель і т. ін. *Ліпні кахлі. Поливані кахлі. Облицювання кахлями.*

Кахельний, Кахлевий, а, е, Кахляний, яна, яне. *Кахельна грубка. Кахляна груба. Кахельна композиція. Кахлева піч. Кахляна підлога.*

Кахельник, а, Кахляр, а', ч. Робітник, майстер, який виробляє кахлі.

Кахельниця, і, Кахлярка, и, ж.

Кахлярство, а, с. Виробництво кахлів.

Українське кахлярство.

Кахлярський, а, е. *Кахлярський художній промисел.*

КАШАЛОТ, а, ч. Велика морська тварина-сsaveць із ряду китів з масивною жировою подушкою (спермацетовим мішком) у верхній частині голови.

Кашалотовий, а, е. *Кашалотовий жир.*

КАШЕМІР, КАШМІР, у, ч. Тонка м'яка вовняна, напіввовняна тканина, перев. темних кольорів; терно. *Чорний кашемір. Сукня з кашміру.*

Кашеміровий, Кашміровий, а, е. 1. Прикм. до кашемір, кашмір. *Кашмірова тканина.* 2. Зробл. із кашеміру. *Кашемірова сукня. Кашмірова шаль.*

КАШИРУВАТИ, ую, уеш. Механічно обробляти книжковий блок, унаслідок чого відгинаються фальці вздовж корінця і утворюються закраїни, що підвищують міцність блока і сприяють кращому з'єднанню його з палітуркою.

Каширування, а, с.

КАШНЕ, невідм., с. Шарф, яким зігрівають шию. *Вовняне кашне. Тепле кашне.*

КАШПБ, невідм., с. Декоративна ваза (звичайно підвісна, керамічна) для квіткового горщика. *Керамічне*

кашпо. Настінне кашпо. Поставити горщик в кашпо. Повісити кашпо з квітами в передпокої.

КАШТЕЛЯН, а, ч. 1. За часів Середньовіччя в ряді країн Західної Європи, зокрема Польщі, — службова особа, яку призначав король або князь для управління цитаделлю в місті, а пізніше — наглядач замку, громадського будинку. 2. Сторож у католицькому храмі. 3. Особа, що відає білизною в готелі, лікарні, гуртожитку тощо.

Каштелянка, рідко, и, ж.

Каштелянський, а, е. *Каштелянська челядь.*

КАЮК, а, ч. 1. Невеликий човен із плоским дном і двома веслами. *Пливти на каюку.* 2. Річкове однощоглове вантажне судно.

КАЮР, а, ч. На Півночі — назва погонича оленів або собак, запряжених у нарти.

КАЮТА, и, ж. Житлове приміщення на кораблі для членів екіпажу й пасажирів, а також службове приміщення на кораблі певного призначення. *Корабельна каюта. Зайти в каюту. Зарезервувати каюту.*

Каютний, а, е.

КАЮТ-КОМПАНИЯ, ї, ж. Приміщення на кораблі, де харчуються й відпочивають пасажирів, а на військовому судні — командний склад.

К АЙК, а, ч. Легкий шкіряний одномісний човен із дволопатеvim веслом у ескімосів та інших народів Півночі.

КБАР, а, ч. Одиниця атмосферного тиску, що дорівнює 1000 атмосфер.

КВАГА, и, ж. Винищений людиною південноафриканський сsaveць підроду зебр гнідої масті з білими ногами, хвостом та черевом і смугастою головою та спиною.

КВАДЕВГГ, у, ч., фарм. Лікарський препарат у таблетках, що містить комплекс вітамінів, амінокислот і мінеральних речовин; нормалізує обмін речовин в організмі, порушений у зв'язку зі старінням.

КВАДР, а, ч. Витесаний у формі прямокутного паралелепіпеда камінь для мурування стін.

КВАДРАНТ, а, ч. 1. мат. Четверта частина кола. *Квадрант площини.* 2. Старовинний астрономічний прилад для вимірювання висоти небесних світил. 3. Прилад для вертикального націлювання гармат, мінометів та кулеметів по заданому куту підвищення.

Квадрантний, а, е.

КВАДРАТ, а, ч. 1. Рівнобічний прямокутник. *Накреслити квадрат. Площа*

квадрата. 2. перев. Про що-небудь такої форми. Квадрат вікна. 3. мат. Добуток двох однакових множників, другий степінь будь-якого числа. *Квадрат 4-х дорівнює 16. Підняти число до квадрата.*

Квадратний, а, е. *Квадратна площа. Квадратне приміщення. Квадратний корінь.*

Квадратність, ності, ж. *Квадратність форми.*

КВАДРАТРИСА, и, ж., мат. Геометричне місце точок перетину прямої, що обертається навколо фіксованої точки, і прямої, яка рівномірно переміщується паралельно до себе.

КВАДРАТУРА, и, ж., мат. 1. Число квадратних одиниць у площі певної фігури. 2. Побудова квадрата, рівновеликого певній фігурі. 3. *астр.* Положення, при якому лінія, що з'єднує центри Землі і Сонця, складає прямий кут з лінією центрів Землі і якоїсь планети або Місяця. 4. Розмір площі, обчислений у квадратних одиницях. *Визначити квадратуру.*

Квадратурний, а, е. *Квадратурні форми.*

КВАДРИВІУМ, у, ч., іст. Підвищений курс світської освіти у середньовічних європейських навчальних закладах (зокрема в братських школах в Україні), що складався з чотирьох предметів — арифметики, геометрії, астрономії та музики.

КВАДРИЛЬЙОН, а, ч. Число, яке зображують одиницею з 15 нулями, а в деяких країнах (Англія, Німеччина) — з 24 нулями.

КВАДРУПОЛЬ, я, ч., фіз. Система заряджених частинок, повний електричний момент якої дорівнює нулю.

КВАЗАРИ, ів, мн. (одн. квазар, а, ч.), *астр.* Дуже віддалені (від 2 тисяч до 26 мільярдів світлових років) небесні тіла, що відзначаються великою кількістю випромінюваної енергії (у тисячу мільярдів більшої, ніж енергія Сонця); квазізори.

Квазарний, а, е. 1. Прикм. до квазари. *Квазарне світло.* 2. *перен.* Який є символом істини, розуму, освіти або радості, щастя. *Квазарні сутності.*

КВАЗІ... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає прикметникам «несправжній», «уявний».

КВАЗІВАЛЮТА, и, ж., фін. Паперові знаки, які за певних умов використовуються в економіці як засіб платежу (напр. купони). *Запроваджувати квазівалюту.*

К

квасіоптика — квебрахо

КВАЗІОПТИКА, и, ж. Галузь радіофізики, яка вивчає міліметрові і субміліметрові електромагнітні хвилі в умовах, коли їхнє поширення підлягає законам геометричної оптики з урахуванням дифракційних явищ. *Засади квазіоптики.*

Квасіоптичний, а, е. *Квасіоптичні резонатори.*

КВАКЕР, а, ч. 1. *мн.* В ряді англомовних країн — релігійні товариства, що сповідують різновид протестантизму, для якого характерна віра в те, що людина може безпосередньо спілкуватися з Богом, заперечення будь-яких зовнішніх виявів релігійності (церковних обрядів, таїнств тощо). *Товариство квакерів Канади. Товариство квакерів Британської Колумбії.* 2. Член такого товариства. *Англійський квакер. Сім'я квакерів. Збори квакерів.*

Квакерка, и, ж.

Квакерство, а, с.

Квакерський, а, е. *Квакерські общини.*

КВАЛІМЕТРІЯ, і, ж. Наука про методи кількісної оцінки якості чого-небудь. *Наукові основи кваліметрії.*

Кваліметролог, а, ч. *Вчений-кваліметролог.*

КВАЛІТАТИВНИЙ, а, е, наук. Якісний. *Квалітативна оцінка. Квалітативний підхід.*

КВАЛІФІКАЦІЯ, і, ж. 1. Визначення, оцінка, характеристика явища, предмета і зарахування його до якоїсь категорії. *Кваліфікація праці. Кваліфікація злочину. Кваліфікація товарів.* 2. Ступінь придатності, підготовленості до якого-небудь виду праці, діяльності. *Службова кваліфікація. Найвища кваліфікація. Низька кваліфікація. Належна кваліфікація. Курси підвищення кваліфікації. Здобути кваліфікацію механіка. Перекладач вищої кваліфікації.* 3. Професія, спеціальність. *Здобути кваліфікацію токаря. Отримати кваліфікацію повара. Оволодіти суміжною кваліфікацією.*

Кваліфікаційний, а, е. *Кваліфікаційна комісія. Кваліфікаційні розряди. Кваліфікаційна вимога. Кваліфікаційні змагання. Кваліфікаційне свідоцтво.*

Кваліфікований, а, е. *Кваліфікований робітник. Кваліфікований водій. Кваліфікований спеціаліст. Кваліфікований медичний нагляд. Кваліфікована праця.*

Кваліфікованість, ності, ж. *Кваліфікованість робітників.*

Кваліфіковано. *Працювати кваліфіковано. Провести кваліфіковано урок.*

Кваліфікувати, ую, уеш. 1. Оцінювати, визначати якість чого-небудь;

характеризувати предмет, відносити його до певної групи, певного класу, розряду тощо. *Кваліфікувати події. Кваліфікувати вчинки. Кваліфікувати що-небудь як злочин. Кваліфікувати як порушення прав.* 2. Визначати ступінь придатності, підготовленості до якого-небудь виду праці. *Кваліфікувати випускників технікуму.*

КВАНТ, а, ч., спец. Найменша кількість певної енергії, яка може бути увібрана чи віддана системою в окремому акті зміни її стану. *Квант світла. Квант енергії. Вивчати теорію квантів. Автор теорії квантів.*

Квантований, а, е. *Квантовані поля.*

Квантованість, ності, ж. *Квантованість енергії.*

Квантовий, а, е. *Квантова теорія. Квантова хімія. Квантова механіка. Квантова теорія поля. Квантовий годинник. Квантова електроніка. Квантовий генератор.*

Квантування, я, с. Поділ на кванти (порції), подання якої-небудь величини у вигляді послідовних ланок її окремих значень, згідно з певним законом. *Правило квантування Бора.*

КВАНТИТАТИВНИЙ, а, е, книжн. Кількісний. *Квантитативне чергування звуків.*

КВАНТИФІКАЦІЯ, і, ж., книжн.

1. Кількісне вираження якісних ознак (напр. оцінка в балах майстерності спортсменів). 2. Логічна операція, що дає можливість шляхом певної перебудови висловлювання вказати предметну сферу, у межах якої це висловлювання може бути істинним або хибним.

Квантифікувати, ую, уеш. Визначати якісні ознаки за кількісними вимірами. *Квантифікувати механізм реалізації особистості.*

КВАНТОМЕТР, а, ч. Прилад, який аналізує хімічний склад речовин за їхнім випромінюванням.

КВАНТОР, а, ч. 1. *лог.* Логічний оператор, який переводить одну висловлювану форму в іншу. 2. *лінгв.* Слово, яке своїм значенням дає кількісну характеристику предметам, діям, властивостям тощо (напр., кілька, дехто).

Кванторний, а, е.

КВАРК, а, ч., фіз. Гіпотетична заряджена частинка, яка, ймовірно, входить до складу елементарних частинок із сильною взаємодією.

Кварковий, а, е. *Кваркова модель.*

КВАРТА, и, ж. 1. Міра рідких і сипких тіл (звичайно трохи більша за літр). *Міряти рідину квартами.*

2. *муз.* Четвертий ступінь у діатонічній гамі.

КВАРТАЛ, у, ч. 1. Четверта частина

року (три місяці) або певного періоду. *Перший квартал року.* 2. Частина міста, обмежена кількома вулицями, що перехрещуються. *Центральний квартал. Пройти два квартали. Нові квартали. Квартал новобудов.* 3. *спец.* Ділянка поля, лісу тощо (звичайно прямокутна), чим-небудь засаджена або засіяна. *Розбити ділянку на квартали.*

Квартальний, а, е. *Квартальний план. Квартальний звіт.*

КВАРТЕРДЁК, у, ч. Підняття верхньої палуби у кормовій частині судна.

КВАРТЕРІН, а, ч. У Латинській Америці і США — особа, у якої в третьому поколінні один із предків був негром. *Антропологічні характеристики кварталеронів.*

Квартеронка, и, ж. *Вродлива кварталеронка.*

Квартеронський, а, е.

КВАРТЕТ, у, ч. 1. Музичний твір для чотирьох виконавців. *Хоровий квартет. Співати квартет. Виконувати струнний квартет. Грати квартет.* 2. Група виконавців (музикантів або співаків) із чотирьох осіб. *Струнний квартет. Вокальний квартет. Квартет гітаристів.* 3. Група з чотирьох осіб, об'єднаних якою-небудь діяльністю. *Квартет біатлоністів. Ковзанярський квартет.*

Квартетний, а, е. *Квартетна музика. Квартетний спів.*

КВАРЦ, у, ч. 1. Мінерал, що зустрічається у вигляді кристалів і суцільних зернистих мас; використовують у радіотехніці, оптиці, ювелірній справі тощо. *Мінерал кварцу. Уламки кварцу. Димчастий кварц.* 2. *розм.* Опромінена кварцовою лампою, яке застосовується в медицині. *Лікування кварцом.*

Кварцовий, а, е. *Кварцовий пісок. Кварцовий цемент. Кварцові породи. Кварцове скло. Кварцова лампа.*

КВАРЦИТ, у, ч. Гірська порода, що складається з цементованого кварцового піску; використовують у будівництві, для виробництва вогнетривкої цегли.

Кварцитний, **Кварцитовий**, а, е. *Кварцитні насипи. Кварцитове вістря стріли.*

КВЕБРАХО, *невідм.*, с. Північноамериканське дерево, у корі і дуже твердій деревині якого містяться дубильні речовини, що застосовуються в медицині і в шкіряній промисловості.

квершлаг — кенаф

К

- КВЕРШЛАГ**, а, н. Горизонтальна, рідше похила, гірнична вирубка, що проходить по пустих породах під кутом до лінії пролягання шарів родовищ і служить для транспортування вантажів, перевезення людей тощо.
- КВЕСТОР**, а, ч. 1. У парламентах деяких країн — завідувач адміністративно-господарської частини. 2. Поліцейський чин в Італії.
- КВИТАНЦЯ**, і, ж. Офіційна розписка встановленої форми про прийняття грошей, документів, цінностей і т. ін. *Виписати квитанцію. Отримати квитанцію. Оплатити квитанцію.*
- Квитанційний**, а, е. *Квитанційна книжка.*
- КВІСТИЗМ**, у, ч. 1. Релігійно-етичне вчення, що виникло як течія в католицизмі у XVII ст.; проповідує містико-споглядальне ставлення до життя, байдужість до добра і зла, цілковиту покору Божій волі. 2. *перен.* Пасивне, споглядальне ставлення до життя та його проблем.
- Квістист**, а, ч. 1. Послідовник квістизму. 2. *перен.* Той, хто дотримується квістизму (у 2 знач.).
- Квістичний**, а, е. *Квістичні погляди.*
- КВІКСТЕП**, у, ч. Англійський парний бальний танець вільної композиції, різновид швидкого фокстроту. *Танцювати квікстеп.*
- КВІНТА**, и, ж., муз. 1. П'ятий ступінь звукоряду. Інтервал, що охоплює п'ять ступенів звукоряду. *Інтервал квінти.* 2. Перша струна скрипки (мі) та деяких інших музичних інструментів, що дає найвищий тон. 3. Другий звук акорду терцієвої будови. *Квінта зменшеного септакорду.*
- КВІНТАЛ**, а, ч. Міра ваги в багатьох країнах Латинської Америки, в Іспанії, Португалії, що дорівнює 100 фунтам (у більшості країн складає 46 кг).
- КВІНТЕСЕНЦЯ**, і, ж. 1. В античній та середньовічній філософії — ефір, п'ята стихія, що визнавалася основною сутністю усіх інших. 2. Основа, суть чого-небудь; найсуттєвіше, найголовніше. *Квінтесенція розмови. Квінтесенція дійсності. Квінтесенція оповідання. У цьому полягає квінтесенція.*
- КВІНТЕТ**, у, ч. 1. Група, ансамбль із п'яти виконавців (співаків або музикантів). *Струнний квінтет.* 2. Музичний твір для п'яти інструментів або голосів. *Фортепіанний квінтет.*
- КВІНТИЛЬБН**, а, ч. Число, яке зображують одиницею з вісімнадцятьма нулями (у Великій Британії, Німеччині — з тридцятьма нулями).
- КВБРУМ**, у, ч. Установлена законом, статutom або постановою певної організації найменша кількість членів, присутність яких є необхідною умовою для відкриття засідання чи зборів і визнання їх рішень правомочними. *Повний кворум. Зібрати кворум. Нема кворуму. Перевірити кворум учасників з'їзду.*
- КВІТА**, и, ж., спец. 1. Частка, частина, норма чого-небудь допустимого (в системі податків, виробництва, збуту, при масових обстеженнях населення тощо). *Обов'язкова квота. Імпортна квота. Квота на представництво в органах законодавчої влади. Іміграційна квота. Податкова квота. Виборча квота. Встановити квоти. Скасувати квоти. Квота на відстріл дичини.* 2. Частка кожного з учасників деяких форм підприємницьких об'єднань у загальному виробництві чи збуті. *Визначити квоту кожного акціонера.*
- Квотування**, я, с. *Квотування експорту.*
- Квотувати**, ую, уеш. Ділити на квоти. *Квотувати податки. Квотувати імпорт. Квотувати виплату грошей з рахунку. Квотувати число учасників змагань.*
- КЕБ**, а, ч. У Великій Британії до початку XX ст. найманий однокінний екіпаж.
- КЕБМЕН**, а, ч., іст. Кучер, який править кебом.
- КЕГЛІ**, ів, мн. (одн. кегля, і, ж. і рідко кегель, гля, ч.). 1. Точені дерев'яні або синтетичні стовпчики з круглими головками, що їх збивають кулями при грі в кеглі. 2. Гра, що полягає у вибиванні таких стовпчиків важкими кулями, які пускаються звичайно по кегельбану. *Грати в кеглі. Виграти партію в кеглі. Партнер по грі в кеглі.*
- Кегельбан**, у, ч. Дерев'яна похила доріжка для гри в кеглі, а також спеціальне приміщення з такою доріжкою. *Популярний кегельбан. Відвідувач кегельбану.*
- КЕГЛЬ**, я, ч. Розмір друкарської літери (зверху до низу рядка), що визначається числом пунктів.
- Кегельний**, а, е.
- КЕЙС**, а, ч. Тека, перев. для ділових паперів, у формі плоскої валізки. *Шкіряний кейс. Ходити з кейсом. Відкрити кейс. Покласти матеріали в кейс. Кейс із секретним замком. Вміст кейса.*
- КЕКС**, у, ч. Кондитерський виріб, перев. у формі невеликого хлібця із здобного тіста з родзинками, корицею, ваніллю і т. ін. *Апельсиновий кекс. Рецепт кекса. Випікати кекси. Кекс із здобного тіста. Кекс з родзинками.*
- Кєксовий**, а, е.
- КЕЛАР**, я, ч. У православної і католицької церквах — чернець, що завідує монастирським господарством.
- Келарня**, і, ж. Комора в монастирі.
- КЕЛЕРІЯ**, і, ж. Багаторічна трав'яниста рослина родини злакових, що вживається як корм для худоби; кипець.
- КЕЛІЯ**, і, ж. 1. Житло ченця або черниці (окрема кімната в монастирі або будиночок). *Тиха келія. Монаша келія. Жити в келії. Молитись в келії.* 2. *перен.* Усамітнене, скромне житло, кімната. *Студентська келія.*
- Келійний**, а, е. 1. Прикм. до келія. *Келійні стіни. Келійна тиша.* 2. *перен.* Келійні переговори. *Келійне рішення.*
- Келійник**, а, ч. 1. Служник ігумена, архієрея, ієромонаха. 2. Чоловік, що живе в келії, у скиту.
- Келійниця**, і, ж.
- Келійність**, ності, ж.
- КЕЛІЙД**, у, ч., мед. Пухлиноподібне розростання сполучної шкіри у вигляді рубця, яке утворюється на місці травми або з певних причин розвивається на неушкодженій верхній шкірі.
- Келоїдний**, а, е. *Келоїдний рубець.*
- КЕЛЬБНН**, а, ч., фіз. Одиниця термодинамічної температури, що дорівнює ГС.
- КЕЛЬНЕР**, а, ч. У деяких країнах — офіціант у ресторані, пивній тощо. *Покликати кельнера. Розрахуватися зі старшим кельнером.*
- Кельнерка**, и, ж. *Підкликати кельнерку.*
- Кельнерський**, а, е.
- КЕМБРІЙ**, ю, ч., КЕМБРІЙСЬКИЙ період — перший період палеозойської ери геологічної історії Землі, що розпочався 570 мільйонів років тому й тривав близько 70 мільйонів років.
- КЕМПІНГ**, у, ч. Табір, база для нічлігу та відпочинку автотуристів. *Облаштований кемпінг. Заміський кемпінг. Зупинитися в кемпінгу. Доїхати до кемпінгу.*
- Кемпінговий**, а, е. *Кемпінговий будиночок. Кемпінговий табір.*
- КЕНАФ**, у, ч. Південна однорічна трав'яниста рослина родини мальвових, із волокон якої виробляють шпагат, ливни, мішковину тощо. *Волокно кенафу. Скороспілі сорти кенафу.*
- КЕНГУРУ** невід., ч. і ж. Австралійський трав'яний сумчастий ссавець із довгими задніми й короткими передніми ногами, що пересувається стрибками; цінний своїм хутром.
- Кенгуровий**, а, е. *Кенгурове хутро.*
- КЕНДІР**, ю, ч. Багаторічна трав'яниста рослина родини барвінкових, волокно якої, схоже на коноплі,

К

використовують у текстильній промисловості, а також для виготовлення мотузок.

КЕНОТАФ, а, ч. У народів Стародавньої Греції, Риму, Єгипту, Середньої Азії тощо — надгробок у вигляді гробниці, споруджений не на місці поховання померлого.

КЕНОТРОН, а, ч., *радіо*. Двоелектрод-на вакуумна лампа для випрямлення змінного струму.

Кенотронний, а, е. *Кенотронний випрямляч. Кенотронний апарат.*

КЕНТАВР, а, ч. У грецькій міфології — істота з кінським тулубом і людською головою та грудьми. *Зображення кентавра.*

КЕРАМЗИТ, у, ч. Пористий будівельний матеріал, який виробляють прискореним випалюванням легкоплавких глинистих порід і застосовують як заповнювач легкого бетону, фільтрувальний матеріал, для тепло- і звукоізоляції. *Полегшений керамзит.*

Керамзитовий, а, е. *Керамзитовий гравій. Керамзитова конструкція.*

КЕРАМЗИТОБЕТОН, у, ч. Бетон, у якому заповнювачем є керамзит, а в'язучим матеріалом — цемент, гіпс або синтетичні смоли; вид легкого бетону. *Використовувати керамзитобетон.*

Керамзитобетонний, а, е. *Керамзитобетонне покриття.*

КЕРАМІКА, и, ж. 1. Виготовлення гончарних виробів, гончарне мистецтво. *Художня кераміка. Фахівець з кераміки. Книга про кераміку. Займатися керамікою.* 2. збірн. Гончарні вироби. *Гуцульська кераміка. Декоративна кераміка. Збирати кераміку. Виставка кераміки. Розставити кераміку.* 3. *стец*. Маса, з якої виготовляють такі вироби. *Вироби з кераміки. Вази з кераміки.*

Керамік, а, ч. Фахівець із кераміки (у 1 знач.).

Кераміст, а, ч. Художник, який створює кераміку (у 1 знач.). *Косівські керамісти.*

Керамістка, и, ж. *Художниця-керамістка.*

Керамічний, а, е. 1. Прикм. до кераміка. *Керамічний посуд. Керамічна ваза. Керамічні кахлі.* 2. Признач. для виробництва кераміки. *Керамічний завод.*

КЕРАТИН, у, ч., *біол*. Білкова речовина з великою кількістю сірки, що є складовою частиною верхнього шару шкіри, а також волосся, нігтів і т. ін. *Вміст кератину.*

Кератинізація, і, ж., *мед*. Хворобливий процес зроговіння шкіри, слизової

кенгуру — кетони

оболонки тощо. *Зумовлювати кератинізацію.*

КЕРАТІТ, у, ч., *мед*. Запалення рогівки ока.

КЕРАТОДЕРМІЯ, і, ж., *мед*. Зроговіння, розростання рогового шару шкіри.

КЕРАТОЗ, у, ч., *мед*. Незапальне захворювання шкіри, що супроводиться потовщенням її рогового шару.

Кератозний, а, е. *Кератозні ділянки шкіри.*

КЕРАТОПЛАСТИКА, и, ж., *мед*. Пластична операція пересадки рогівки ока. *Операція кератопластики.*

Кератопластичний, а, е. *Кератопластичні властивості.*

КЕРАТОТОМІЯ, і, ж., *мед*. Операція розсічення рогівки ока для поліпшення зору при короткозорості.

КЕРАТОФІР, у, ч. Магматична гірська порода, що складається з дрібнозернистої маси і вкраплених кристалів польового шпату та кольорових мінералів.

КЕРБ, а, ч. Операції, які проводяться після закінчення торгових сесій, після закриття біржі.

КЕРВЕЛЬ, ю, ч. Однорічна рослина родини зонтичних, листя якої використовують як прянощі.

КЕРЛІНГ, а, ч. Спортивна гра на льоду, поширена в Канаді, Великій Британії, країнах Скандинавії та ін., мета якої — потрапити пущеними по гладкому льоду бітами у центр накресленої на ньому круглої мішені, вибивши при цьому максимальну кількість «каменів» суперника. *Грати в керлінг.*

Керлінгіст, а, ч.

Керлінгістка, и, ж.

Керлінговий, а, е.

КЕРМІТИ, ів, *мн*. Одержані методом порошкової металургії кераміко-металеві матеріали, з яких виготовляють деталі турбін, авіаційні двигуни, різальні інструменти тощо. *Значення керметів.*

КЕРНУВАННЯ, я, с., *техн*. Розмічування деталей за допомогою кернера.

Керн, а, ч. 1. *зірн*. Циліндричний стовпчик гірської породи, який одержують під час колонкового буріння свердловин. 2. *техн*. Позначка, зроблена кернером. 3. *астр*. Найщільніша частина ядра галактики.

Кернер, а, ч. Інструмент у вигляді короткого сталевого стрижня із загартованим конічним вістрям, признач. для розмічування деталей. *Механічний кернер. Електричний кернер.*

Кернувати, ую, уеш.

КЕСАЕ я, ч., *див*. цезар.

КЕСБН, а, ч. 1. Непроникна для води велика камера, що спускається на дно

моря або річки під час підводних робіт, а також застосовується під час проходження тунелю метро. *Дослідний автоматичний кесон.* 2. У металургійних печах — сталева коробка, у якій циркулює вода для охолодження. *Кесони мартенівських печей.* 3. Порожнистий коробчастий лонжерон у крилі літака. 4. *архіт*. Художньо оформлена заглибина у формі геометричної (перев. квадратної або багатокутної) фігури на внутрішній поверхні арок або склепінь. *Декоративні кесони.*

Кесонний, Кесоновий, а, е. *Кесонні камери. Кесонна хвороба.*

Кесонник, а, ч. Робітник, фахівець із кесонних робіт. *Праця кесонників.*

КЕТА, кетті, ж. Цінна морська промыслова риба родини лососевих, поширена у північній частині Тихого океану, яка заходить у річки для нересту. *Нерест кети.*

Кетовий, а, е. *Кетова ікра.*

КЕТГУТ, у, ч. Матеріал, виготовлений з кишок дрібної рогатої худоби, з якого роблять здатні розсмоктуватися нитки для хірургічних операцій, струни музичних інструментів, тенісних ракеток тощо.

КЕТІ, *невідм.*, ж. Одиниця ваги (близько 600 г) у країнах Південно-Східної Азії.

КЕТМЕНЬ, я, ч. У Середній Азії — схоже на мотику сільськогосподарське знаряддя, що використовується для сапання, підгортання посівів, а також для копання та очищення ариків і каналів.

КЕТОЗ, у, ч. Хвороба тварин, причиною якої є порушення вуглеводно-жирового і білкового обміну.

КЕТОЗИ, бз, *мн*. (*одн*. кетоза, и, ж), *хім*. Моносахариди, у складі молекул яких є кетонна група — фруктоза, сорбоза тощо.

КЕТБНИ, ів, *мн*. (*одн*. кетон, у, ч.), *хім*. Клас органічних сполук, у складі молекул яких є карбонільна група.

Кетоновий, а, е. *Кетонове тіло.*

КЕТСАЛЬ, я, ч. 1. Південний птах з довгим ш'ям, що живе в гірських лісах Центральної Америки; священний птах давніх майя і ацтеків. 2. Грошова одиниця Гватемали, що дорівнює 100 сентаво.

КЕТЧ, КЕЧ, у, ч., *спорт*. Професійна боротьба, правила якої дозволяють підніжки, удари, хватки тощо. *Жорстокий кетч. Показувати кетч.*

Кетчист, Кечіст, а, ч.

Кетчійстка, Кечійстка, и, ж.

КЕТЧУП, у, ч., *кул*. Густий соус із томатів, як правило, з прянощами, який звичайно додають до м'ясних страв.

кетоновий — кілометраж

- Томатний кетчуп. Гострий кетчуп. Пляшка кетчупу. Полити страву кетчупом. Додати кетчупу.*
- КЕФАЛОМЕТРИЯ**, і, ж. В антропології — система вимірів голови людини за допомогою антропометричних інструментів; застосовується для вивчення сучасних рас.
- КЕФАЛЬ**, і, ж. Морська промислова риба з довгасто-плоским тулубом. *Срібляста кефаль.*
- Кефалевий, а, е. *Кефалева ікра.*
- КЕЧ**, а, ч. Невелике двошоглове судно з косими вітрилами.
- КЕШ**, а, ч. 1. *інформ.* Пам'ять електронно-обчислювальних машин, що служить для зберігання проміжних результатів, а також даних і команд, які часто використовуються. 2. *фін.* Готівка; оплата готівкою. *Розрахунок кешем.*
- КЕШ'Ю**, *невідм., с.* Дерево родини сумахових з їстівними горіхоподібними плодами, поширене в тропіках, а також плоди цього дерева. *Горіхи кеш'ю. Гривти кеш'ю.*
- КИЗИЛ**, у, ч. Чагарникова рослина або деревце з жовтими квітками та їстівними ягодами, а також плоди цієї рослини. *Куц кизилу. Ягоди кизилу. Смак кизилу.*
- Кизилівий**, а, е. 1. Прикм. до кизил. *Кизиліві куці.* 2. Вигот. із ягід кизилу. *Кизиліве варення. Кизилівий сироп.*
- КИМВАЛ**, **КІМВАЛ**, а, ч. Старовинний ударний музичний інструмент, що складався з двох мідних тарілок або чаш.
- Кимвальний, Кімвальний, а, е.
- КИПАРИС**, а, ч. Південне вічнозелене декоративне хвойне дерево, перев. пірамідальної форми. *Розкішний кипарис.*
- Кипарісний**, **Кипарисовий**, а, е. 1. Прикм. до кипарис. *Кипарисна крона. Кипарисові насадження.* 2. Зроби. з деревини кипариса. *Кипарисові хрестики. Кипарисові меблі.* 3. *Обсаджений кипарисами. Кипарисова стежка. Кипарисова алея.*
- КИРЗА**, и, ж. Цупка, з багатьма прошарками тканина, просочена особливою речовиною для захисту від вологи; використовується для виготовлення взуття.
- Кирзовий**, а, е. *Кирзові чоботи.*
- КИШЛАК**, у, ч. Сільське поселення в Середній Азії. *Гірський кишлак.*
- Кишлаковий**, а, е. *Кишлакова школа.*
- КИШМИШ**, у, ч. Сорт солодкого винограду без насіння, а також сушені ягоди такого винограду.
- КІБЕРНЕТИКА**, и, ж. Наука про загальні закономірності процесів управління, зв'язку та переробки інформації.
- Відомий кібернетик. Фахівець у галузі кібернетики. Захопитися кібернетикою. Суперечки стосовно кібернетики.*
- Кібернетизація**, і, ж. Впровадження методів і досягнень кібернетики в інші галузі науки та в практику. *Кібернетизація медицини. Кібернетизація виробництва. Кібернетизація науки.*
- Кібернетизований**, а, е. *Кібернетизована техніка.*
- Кібернетизувати**, ую, уеш. *Кібернетизувати виробництво.*
- Кібернетик**, а, ч.
- Кібернетичка**, и, ж., *розм.* Молода кібернетичка.
- Кібернетичний**, а, е. *Кібернетичний підхід. Кібернетична система. Кібернетична машина. Кібернетичний пристрій. Кібернетичні проблеми.*
- КІБОРГ**, а, ч. Штучний організм, у якому поєднано фізичні та інтелектуальні здібності людини і технічні засоби автоматики.
- КІВІ**, *невідм., ч.* Нелітаючий безкрилий птах з довгим дзьобом і чотирипалими ногами, що живе на островах Нової Зеландії. *Спостерігати за ківі. Намалювати ківі.*
- КІВІ²**, *невідм., с.* Субтропічна рослина родини актинідеєвих із ароматними соковитими плодами, вкритими коричневою шкіркою, що росте у гірських місцевостях Китаю, а також плід цієї рослини. *Соковитий ківі. Смак ківі. Плід ківі. Купити ківі. Фрукт ківі.*
- КІВБРИ**, я, ч. Намет у вигляді дашка над церковним престолом.
- КІДНЕПІНГ**, у, ч. Викрадення дітей (людей) з метою одержання грошей, насильницького виконання якихось вимог; кіднап. *Свідок кіднепінгу. Боятися кіднепінгу. Боротися з кіднепінгом. Попередити спробу кіднепінгу.*
- Кіднепер**, а, ч. Той, хто викрадає дітей.
- КІКБОКСИНГ**, у, ч. Різновид боксу, в якому дозволені удари по корпусу противника не тільки руками, але й ногами. *Чемпіон із кікбоксингу. Секція кікбоксингу. Спорядження для кікбоксингу.*
- Кікбоксер**, а, ч. *Відомий кікбоксер.*
- КІКСТАРТЕР**, а, ч. Пристрій для запуску мотоциклетного двигуна поштовхом педалі ногою.
- КІЛЕКТОР**, а, ч., *мор.* Судно, обладнане потужними вантажопідіймальними пристроями.
- КІЛЕР**, а, ч. Злочинець, який здійснює замовні убивства; убивця. *Одноразовий кілер. Найняти кілера. Стати кілером. Вказати на кілера.*
- Кілерський**, а, е. *Кілерська зброя.*
- Кілерство**, а, с.
- КІЛО...** У складних словах відповідає слову «тисяча».
- КІЛОБАЙТ**, а, ч. Одиниця виміру інформації, що дорівнює 1024 (210) байтам.
- КІЛОВАТ**, а, ч. Одиниця виміру потужності електричного струму, що дорівнює 1000 ват.
- Кіловатний**, а, е.
- КІЛОВАТ-ГОДИНА**, и, ж. Одиниця виміру енергії (роботи) електричного струму, що дорівнює роботі, виконаній протягом години при силі струму в 1 кіловат.
- КІЛОВОЛЬТ**, а, ч. Одиниця виміру електричної напруги, що дорівнює 1000 вольт.
- КІЛОГЕРЦ**, а, ч. Одиниця частоти коливань, що дорівнює 1000 Гц.
- КІЛОГРАМ**, а, ч. Одиниця ваги в метричній системі мір, що дорівнює 1000 грамів.
- Кілограмовий**, а, е.
- КІЛОГРАМОМЕТР**, а, ч. Одиниця виміру енергії (роботи), що дорівнює роботі, яку потрібно затратити для підняття маси в 1 кілограм на висоту 1 метр.
- КІЛОДЖОУЛЬ**, я, ч. Кратна одиниця енергії (роботи) в Міжнародній системі одиниць, що дорівнює 1000 Дж.
- КІЛОКАЛІРІЯ**, і, ж. Одиниця вимірювання теплоти, що дорівнює теплоті, яку потрібно затратити для нагрівання 1 кг води на 1°C.
- КІЛОМЕТР**, а, ч. Одиниця вимірювання довжини, що дорівнює 1000 м.
- Кілометраж**, у, ч. Протяжність у кілометрах. *Показувати кілометраж. Фіксувати кілометраж.*

К

Кілометражний, а, е. *Кілометражні знаки*.

Кілометровий, а, е. 1. Завдовжки один кілометр. *Кілометрова глибина*. 2. Який указує відстань у кілометрах. *Кілометрові стовпи*.

КІЛОПАРСЕК, а, ч. Одиниця вимірювання астрономічних віддалей, що дорівнює 1000 парсеків.

КІЛЬ, я, ч. 1. Поздовжня балка нижньої частини судна, що є його головним кріпленням. 2. Вертикальна частина хвостового оперення літака, ракети, дирижабля з прикріпленими до неї поворотними кермами. 3. Поздовжній виступ грудної кістки в більшості птахів і деяких ссавців, що має вигляд гребеня. *Кіль грудної кістки*.

Кільовий, а, е.

Кільовати, юю, юеш. Нахилити судно для ремонту так, щоб кіль (у 1 знач.) вийшов із води.

КІЛЬБЛБК, а, ч. Підпора у вигляді брусів, накладених один на одного, щоб поставити на них судно в доку або під час будівництва.

КІЛЬВАТЕР, а, ч. Струмінь води по лінії кіля позаду судна, яке рухається. *Йти (пливти) у кільватері*.

Кільватерний, а, е. *Кільватерна лінія. Кільватерна колона*.

КІМБЕРЛІТ, у, ч., геол. Магматична гірська порода чорного кольору з синім або зеленим відтінками, що заповнює трубки вибухів газів у земній корі; є джерелом природних алмазів.

Кімберлітовий, а, е. *Кімберлітова трубка*.

КІМОГРАФІЯ, ї, ж. Метод дослідження функціонування певних органів за допомогою кімографа.

Кімограф, а, ч. 1. Прилад для графічної реєстрації скорочення м'язів, кров'яного тиску тощо. 2. В експериментальній фонетиці — прилад для запису кривої звуку.

Кімографічний, а, е. *Кімографічна стрічка*.

КІМОНБ. 1. *невідм., с.* Японський національний (чоловічий або жіночий) верхній одяг у вигляді халата з широкими рукавами й полами, які загортають зліва направо. *Чорне кімоно. Яскраве кімоно. Японки в кімоно. Носити кімоно*. 2. *у знач. прикм., незм.* Крій перев. жіночого одягу з невідрізним рукавом. *Сукня кімоно, рукав кімоно*.

КІНГ, у, ч. Рід картярської гри.

КІНГСТОН, а, ч., мор. Клапан у підводній частині судна, признач. для впускання забортної води. *Відкрити кінгстони*.

Кінгстонний, а, е.

КІНДЕРСЮРПРИЗ, а, ч. Шоколадка у

кілометражний — кіноапаратура

формі порожнистого яйця, всередині якого уміщений пластмасовий контейнер із маленькою іграшкою або деталями для її збирання. *Нова серія кіндераорпризів. Купити кіндерсюрприз*.

Кіндерсюрпризний, а, е, розм. *Кіндерсюрпризні іграшки*.

КІНЕМА, и, ж. 1. лінгв. Артикуляційна ознака фонем. 2. Структурна одиниця мимічної (жестикаляційної) мови.

КІНЕМАТИКА, и, ж. Розділ теоретичної механіки, у якому вивчаються геометричні властивості руху тіл без урахування сил, що його спричинюють. *Кінематика механізмів*.

Кінематичний, а, е. *Кінематичні схеми*.

КІНЕМАТІГРАФ, а, ч. КІНЕМАТОГРАФІЯ, і, ж. 1. Мистецтво, яке продукує рухомі зображення на плівці, що створює відчуття реальної дійсності. *Художня кінематографія. Шедеври кінематографа. Широкоформатний кінематограф. Вітчизняний кінематограф. Класичний кадр кінематографа*. 2. Виробництво і показ кінофільмів. *Українська кінематографія. Стереоскопічний кінематограф. Застосовувати кінематограф*. 3. Кінотеатр, приміщення, споруда, де демонструються фільми. *Година в кінематографі. Відкрився кінематограф*.

Кінематографіст, а, ч. *Спілка кінематографістів. З'їзд кінематографістів*.

Кінематографістка, и, ж.

Кінематографічний, а, е. *Кінематографічна техніка. Кінематографічна промисловість. Кінематографічний сценарій. Кінематографічна жвавість. Кінематографічний метод*.

Кінематографічність, ності, ж. *Кінематографічність сюжету*.

Кінематографічно.

КІНЕСИКА, и, ж. Наука, яка вивчає художнє значення текстів, миміки, виразу обличчя, пластики актора.

Кінесійний, а, е.

КІНЕСКОП, а, ч. Приймальна електронно-променева трубка, яку застосовують у телевизорах, дисплеях електронно-обчислювальних машин тощо, що дає зображення. *Кольоровий кінескоп. Тіньова маска кінескопа. Виробництво кінескопів*.

Кінескопний, а, е.

КІНЕТИКА, и, ж. Розділ теоретичної механіки, що охоплює динаміку й статику. *Фізична кінетика. Хімічна кінетика*.

Кінетичний, а, е. 1. Що стос. кінетики.

Кінетична теорія. 2. Що стос. руху, пов'язаний з ним. *Кінетична енергія*.

КІНЕТОСКБП, а, ч. Апарат для розглядання фотознімків, які швидко змінюються; при цьому створюється враження руху знятих об'єктів.

КІНЕТОТЕРАШЯ, ї, ж. Лікування фізичними вправами, масажем за допомогою спеціальних апаратів і приладів.

КІНЕТОХБР, у, ч., біол. Щільне тільце в ділянці первинної перетяжки хромосоми.

КІНІК, а, ч. Послідовник давньогрецької філософської школи, заснованої Антисфеном у IV ст. до н. е.

КІНКЛОКАРДІЯ, і, ж., мед. Надто частий ритм серця.

КІНІН, у, ч. Біологічно активна речовина поліпептидної природи, що міститься в тканинах і рідинах організмів ссавців, плазунів, земноводних, молосків і комах.

КІНКАН, а, ч. Вид плодкових дерев або кущів родини ругових, поширений у Східній Азії. *Кінкан японський*.

КІНО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «кіно».

КІНО, *невідм., с.* 1. Мистецтво знімання та відтворення на екрані рухомих зображень, нанесених на плівку, які створюють враження дійсності. *Німе кіно. Звукове кіно. Творці кіно. Шедеври кіно*. 2. Твір кіномистецтва, кінокартина; те саме, що кінофільм. *Цікаве кіно. Дивитись кіно*. 3. Приміщення, споруда для публічної демонстрації кінофільмів; те саме, що кінотеатр. *Бути в кіно. Побудувати кіно. Йти в кіно. Зустрітись в кіно*. 4. *перен.* Те, що викликає інтерес, здивування, розважає. *Цікаве кіно. Дивитись на таке кіно*.

КІНОАКТОР, а, ч. Актор, який знімається в кінофільмах. *Відомі кіноактори*.

Кіноакторка, и, ж.

Кіноакторський, а, е. *Кіноакторське мистецтво. Кіноакторський факультет*.

КІНОАЛЬМАНХХ, а, ч. Кінофільм, який складається з кількох самостійних фільмів, об'єднаних одним жанром, спільною темою і т. ін.

КІНОАПАРАТ, а, ч. Апарат, який застосовується в кінематографії (для знімання чи показу кінофільмів), *Новий кіноапарат*.

Кіноапаратура, и, ж., *збірн.* Сукупність різних апаратів (знімальних, проєкційних, звукозаписних), машин та устаткування, які застосовуються в кінематографії. *Зберігання кіноапаратури*.

КІНОБІЗНЕС, у, ч. Виробництво і прокат

кінобі'знес — клавіатура

К

- кінофільмів, торгівля ними як комерційна діяльність. *Розвиток кінобізнесу.*
- КІНОВАР, і, ж. і. Мінерал червоного кольору різних відтінків; сірчиста ртуть, цинобра. *Родовища кіноварі.* 2. Червона фарба, яку виробляють із сірчистої ртуті.
- Кіноварний, а, е.
- КІНОДЕБЮТ, у, ч. Перша роль, перший виступ актора (актриси) кіно; перший фільм певного кінорежисера. *Короткометражний кінодебют.*
- КІНОДИЛБІГІЯ, і, ж. Два фільми одного режисера, пов'язані єдністю задуму.
- КІНОДОКУМЕНТАЛІСТИКА, и, ж. Жанр кінематографії, у творах якого використовуються документальні матеріали, реальні факти. *Українська кінодокументалістика.*
- Кінодокументаліст, а, ч. Фахівець у галузі кінодокументалістики. *Відомий кінодокументаліст.*
- КІНОДРАМАТУРГІЯ, і, ж. 1. Жанр літературних творів, призначених для відтворення засобами кінематографії. *Жанр кінодраматургії.* 2. збірн. Сукупність кіносценаріїв. *Кінодраматургія О. Довженка.* 3. Теорія побудови кіносценаріїв.
- Кінодраматург, а, ч. Той, хто пише кіносценарії; кіносценарист. *Сценарій кінодраматурга.*
- КІНОЕКРАН, а, ч. Натягнена на раму біла тканина або інший матеріал, пристосований для показу кінофільмів.
- КІНОЕПОПЕЇЯ, і, ж. Кінофільм або цикл кінофільмів, у яких розповідається про визначні історичні події, багатопланово висвітлюються суспільно значущі теми. *Автор кінопопеї.*
- КІНОЖУРНАЛ, у, ч. Документально-хронікальний короткометражний фільм, який звичайно демонструється у кінотеатрах перед художньою кінокартиною. *Дивитися кіножурнал.*
- КІНОКАМЕРА, и, ж. Апарат, призначений для знімання кінофільмів. *Професійна кінокамера. Любительська кінокамера. Знімати кінокамерою.*
- КІНОКОМЕДІЯ, і, ж. Один із жанрів кіномистецтва; кінофільм комедійного змісту. *Герой кінокомедії. Зміст кінокомедії.*
- КІНОКОМПАНІЯ, і, ж. Приватне або державне об'єднання, метою діяльності якого є виробництво і прокат кінофільмів. *Назва кінокомпанії.*
- КІНОКОНЦЕРТНИЙ, а, е. У якому відбуваються концерти і демонструються кінофільми. *Кіноконцертний комплекс.*
- КІНОЛІГІЯ, і, ж. Наука про собак, їх породи і догляд за ними; собакознавство. *Захоплюватись кінологією. Книги з кінології.*
- Кінолог, а, ч. *Клуб кінологів.*
- Кінологічний, а, е. *Кінологічна виставка.*
- КІНОМЕХАНІК, а, ч. Механік, що обслуговує кіноустановку, а також демонструє фільм.
- КІНООПЕРАТОР, а, ч. Фахівець, який знімає кінофільм.
- КІНОПРОЕКТОР, а, ч. Оптичний прилад для проєкування зображення з кінострічки на екран.
- Кінопроєкційний, а, е. *Кінопроєкційний апарат.*
- КІНОРОМАН, у, ч. Художній кінофільм із багатьма дійовими особами, широким охопленням подій, життєвих явищ.
- КІНОТЄХНІКА, и, ж. 1. Галузь, яка розробляє засоби і методи виробництва, розмноження і демонстрації кінофільмів. 2. Сукупність технічних засобів, які використовують у кінематографії.
- КІНОФЕСТИВАЛЬ, ю, ч. Показ кінофільмів, присвячених певній темі, або найкращих кінофільмів якоїсь однієї країни чи кількох країн. *Кінофестиваль дитячих фільмів. Нагорода кінофестивалю.*
- КІНОФІКУВАТИ, ую, уєш. 1. Організувати кінотеатри й кінопересувки, влаштовувати кіномережу в якій-небудь місцевості. *Кінофікувати район.* 2. Обладнати для показування кінофільмів. *Кінофікувати середні школи. Кінофікувати клуб.*
- Кінофікація, і, ж.
- КІНОХРОНІКА, и, ж. Кінофільм або кіножурнал, присвячений поточним подіям суспільного життя. *Матеріали кінохроніки.*
- Кінохронікер, а, ч. Кінематографіст, фахівець із документального кіно, автор кінохроніки.
- КІОСК, у, ч. 1. Альтанка, павільйон в орієнтальному стилі. *Кіоск біля берега.* 2. Невелика будівля для дрібної торгівлі, видання довідок, демонстрації експонатів; будка. *Газетний кіоск. Продуктовий кіоск. Квітковий кіоск. Довідковий кіоск. Купити в кіоску.*
- Кіоскер, а, ч. Продавець у кіоску. *Звернутися до кіоскера.*
- Кіоскерка, и, ж.
- КІБТ, а, ч., церк. Складана рама або шапка зі скляними дверцями для ікон; божник. *Поставити в кіот. Кіот з образами.*
- Кіотний, Кіотовий, а, е.
- КІПРЕГЕЛЬ, я, ч. Геодезичний інструмент, який використовують під час топографічної зйомки.
- КІРАСА, и, ж., іст. 1. Металевий панцир на груди й спину для захисту від холодної та вогнепальної зброї. *Грецькі кіраси. Залізна кіраса.* 2. У західноєвропейських і російській (до 1917 р.) арміях — частина парадного одягу деяких гвардійських кавалерійських полків.
- Кірасир, а, ч., іст. 1. Вершник важкої кавалерії, захищений кірасою. 2. У західноєвропейських та російській (до 1917 р.) арміях — солдат або офіцер деяких гвардійських кавалерійських полків.
- Кірасирський, а, е. *Кірасирський полк.*
- КІРХА, КІРКА, и, ж. Лютеранський храм. *Німецька кірха.*
- КІСТА, й, ж., мед. Порожнистий утвір, наповнений рідиною.
- КІГЕЛЬ, я, ч. Формена однобортна куртка із стоячим коміром. *Військовий кітель. Морський кітель.*
- КІТЧ, КІЧ, у, ч. Позбавлені мистецької витонченості, розраховані на зовнішній ефект ремісничькі витвори масового виготовлення, а також шар масової культури, що характеризується такими ознаками. *Низькосортний кітч. Дешевий кіч. Проникнення кітчу. Реклама кічу.*
- Кічевий, а, е. *Кічева музика. Кічева мистецтво.*
- КІФАРА, КІПАРА, и, ж. У стародавніх греків — струнний щипковий інструмент, подібний до ліри. *Акомпанувати на кіфарі. Семи-струнна кіфара.*
- КІФОЗ, у, ч., мед. Природжений або набутий внаслідок певних хвороб вигин хребта опуклістю назад. *Набутий кіфоз.*
- КЛАВЕСИН, а, ч. Старовинний клавішно-струнний щипковий музичний інструмент, зовні схожий на фортепіано. *Грати на клавесині.*
- Клавесиніст, а, ч.
- Клавесиністка, и, ж.
- Клавесинний, Клавесиновий, а, е. *Клавесинова музика.*
- КЛАВІАТУРА, и, ж. 1. Весь ряд клавішів або кнопок музичного інструмента, розмішених у певному порядку. *Клавіатура піаніно. Клавіатура акордеона. Пальці на клавіатурі.* 2. Сукупність клавішів у якому-небудь механізмі. *Клавіатура комп'ютера. Клавіатура друкарської машинки. Кнопка на клавіатурі. Бігати по клавіатурі.*
- Клавіатурний, а, е. *Клавіатурний знак. Клавіатурний пристрій.*
- КЛАВІКБРДИ, ів, мн. (одн. клавікорд, а, ч). Старовинний клавішно-струнний ударний музичний інструмент із довгастим чотирикутним корпусом.

К

КЛАВІР, у, ч. 1. Загальна назва клавішно-струнних інструментів (клавикорда, клавесина, рояля, фортепіано тощо). *Старий клавір. Твори для клавіру*. 2. Переклад оперної або симфонічної партитури для співу в супроводі фортепіано або для виконання на фортепіано; клавіраусцуг. *Невідомий клавір. Добре темперований клавір. Сторінки клавіру. Клавір нової опери*.
Клавірний, а, е. *Клавірний інструмент. Клавірна музика*.
КЛАВІШ, а, ч., **КЛАВІША**, і, ж.
1. Пластинка клавіатури музичного інструмента (фортепіано, баяна тощо), натискаючи на яку викликають звук. *Натиснути на клавішу. Чорні клавіші. Білі клавіші. Квадратна клавіша. Руки на клавішах. Вдарити по клавішах*. 2. Наконечник важільця в різних механізмах (у комп'ютерній клавіатурі, телеграфному апараті тощо), на який натискають пальцями рук. *Вдаряти по клавішах. Клацнути клавішею*.
Клавішний, а, е. *Клавішний механізм. Клавішні інструменти*.
Клавішник, а, ч., розм. Музикант, який грає на клавішному інструменті. *Обдарований клавішник. Клавішник групи*.
КЛАДОГЕНЕЗ, у, ч., біол. Напрямок еволюції, що спричиняє виникнення внаслідок дивергенції (у 1 знач.) великої кількості відмежованих один від одного видів, родів, родин рослин і тварин.
КЛАДІДИ, я, ч., бот. Видозмінене стебло деяких рослин, перев. посушливих районів, що має сплюснену листкоподібну форму зеленого забарвлення і виконує функції листка.
КЛАДОНІЯ, ї, ж. Куцистий лишайник, що росте на Ґрунті, пнях, біля основи стовбурів дерев.
КЛАДОСПОРІОЗ, у, ч., біол. Хвороба рослин, спричинена паразитичними грибами.
КЛАКА, и, ж. Група людей, що спеціально наймаються або запрошуються для створення штучного успіху або провалу артиста, оратора, якогось виступу, спектаклю і т. ін. *Власна клака. Реакція клаки. Мати клаку. Клака у восьмому ряду*.
Клакер, а, ч. Особа, найнята для того, щоб гучними оплесками, вигуками або свистом створювати враження успіху чи призводити до провалу п'єси, артиста. *Найняти клакерів. Клакер театру. Послуги клакерів*.
КЛАКСБН, а, ч. Механічний сигнальний гудок автомобіля, мотоцикла тощо. *Звук клаксона. Рев клаксона. Натиснути на клаксон*.

клавіатурний — класик

Клаксонний, а, е. *Клаксонний звук*.
Клаксонити, ню, ниш, розм. Давати сигнал клаксоном; сигналізувати. *Гучно клаксонити*.
КЛАН, у, ч., іст. 1. Родова громада, рід (спочатку в кельтських племен). *Кельтський клан*. 2. перен., несхв. Група осіб, об'єднаних родинними або іншими зв'язками, які мають спільні інтереси, перев. корисливі, недобрі. *Злочинний клан. Сильний клан. Представники клану. Мафіозний клан. Сутички між кланами. Наявність кланів*.
Клановий, а, е. 1. Характерний для клану. *Кланові стосунки. Кланова організація майстрів*. 2. перен. Замкнений, вузькогруповий. *Клановий характер формування парламенту. Кланова обмеженість*.
Клановість, вості, ж.
К Л А П А Н, а, ч. 1. Деталь механізму — рід накривки, що перекриває прохід пари, газу, рідини тощо. *Запобіжний клапан*. 2. Пристосування, за допомогою якого закривається й відкривається отвір у корпусі музичного духового інструмента та змінюється висота утвореного звуку. *Клапан корнет-а-пістона*. 3. мед. Частина порожнистого органа, утворена складкою (чи складками) його внутрішньої ободонки, що закриває який-небудь прохід, отвір. *Мітральний клапан. Лімфатичний клапан. Операція на клапані. Серцевий клапан. Тристулковий клапан*. 4. Нашигий шматок тканини, шкіри і т. ін. певної форми, що закриває отвір кишені або шов на одязі чи має декоративне значення. *Клапан кишені. Заклепка на клапані. Застібнутий клапан. Розстібнути клапан*.
Клапанний, Клапановий, а, е. *Клапанна коробка компресора. Клапанний апарат серця. Клапанова пружина. Клапановий отвір*.
КЛАРНЕТ, а, ч. Духовий музичний інструмент, що має форму циліндричної трубки з клапанами у вигляді Гудзиків і з невеликим розтрубом на кінці. *Звук кларнетів. Партія кларнета*.
Кларнетист, а, ч.
Кларнетистка, и, ж.
КЛАС, у, ч. 1. Сукупність предметів, явищ, що мають спільні ознаки, однакові якості; розряд, підрозділ. *Поділ на класи. Клас синтетичних органічних речовин. Клас займенників. Клас десятиків*. 2. Одна з великих природних груп у систематиці рослин і тварин. *Клас птахів. Клас земноводних*. 3. Тип пасажирських за-

лізничних вагонів чи кают на пароплавах, місць у літаках тощо залежно від вигод для пасажирів. *Вагон першого класу*. 4. Підрозділ початкової, середньої школи, ліцею, гімназії тощо, який охоплює учнів одного року навчання та однакового рівня знань. *Перший клас. Випускний клас*. 5. Кімната в школі, гімназії, ліцеї тощо, де здійснюється навчальний процес. *Ремонт класу*. 6. Велика група людей з історично обумовленим місцем у системі суспільного виробництва, об'єднана однаковим, звичайно законодавчо закріпленим, відношенням до засобів виробництва і розподілу та спільністю інтересів. 7. Міра якості, ступінь, рівень чогонебудь. *Насіння першого класу. Продукція високого класу. Шофер першого класу. Сир екстра-класу. Футболіст високого класу. Шахіст міжнародного класу*.
Класний, а, е. *Класна оцінка. Класна кімната. Класний журнал. Класні збори*.
Класність, ності, ж. *Підвищити класність*.
Класовий, а, е. 1. *Класова солідарність. Класова боротьба. Класові інтереси. Класова свідомість. Класовий підхід*.
Класовість, вості, ж. *Класовість уряду. Класовість преси*.
Класово.
КЛАСИКА, и, ж., збірн. Сукупність творів літератури, мистецтва, наукових праць, що мають світове визнання і є взірцями національної та світової культури. *Літературна класика. Музична класика. Твори класики. Бібліотека української класики. Захоплюватися класикою*.
Класик, а, ч. 1. Видатний, загально-визнаний письменник, діяч науки чи мистецтва, творчість якого є взірцем у даній галузі. *Європейські класики. Класики української літератури*. 2. Фахівець із старогрецької й латинської мов та античної літератури.

класичний — клієнтура

К

- Класичний, а, е. 1. Що стос, світу стародавніх греків і римлян; античний. *Класичний світ. Класична філологія. Класична освіта. Класичні мови.* 2. Який відповідає античним правилам пропорції та симетрії, схожий на античні статуї; правильний (про риси обличчя, будову тіла тощо). *Класична краса. Класичний профіль.*
- КЛАСИФІКАЦІЯ, і, ж. Система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями. *Класифікація хімічних елементів. Класифікація правопорушень. Класифікація рослин. Класифікація акредитивів. Класифікація банківських кредитів. Класифікація податків. Класифікація матеріалів. Бюджетна класифікація. Генеалогічна класифікація мов.*
- Класифікатор, а, ч. 1. Фахівець із класифікації чого-небудь; той, хто займається класифікацією. 2. Пристрій для механічного сортування подрібненої руди, вугілля тощо за формою, величиною і щільністю. *Спиральний класифікатор.* 3. Систематичний перелік, за допомогою якого для кожного з наведених у ньому об'єктів визначають місце та позначення. *Державний класифікатор валют. Класифікатор професій.*
- Класифікаційний, а, е. *Класифікаційний принцип. Класифікаційна схема.*
- Класифікований, а, е. *Класифікована лінгвістична інформація. Класифіковані фактори.*
- Класифікувати, ую, уеш. Розподіляти кого-, що-небудь на класи, розряди, групи за спільними ознаками, властивостями; групувати. *Класифікувати українські народні мелодії. Класифікувати матеріал.*
- КЛАСИЦИЗМ, у, ч. Художній стиль і напрям у європейській літературі й мистецтві XVII — початку XIX ст., для якого характерна пильна увага до античних взірців духовної і матеріальної культури, чітке дотримання певних канонів, правил і прийомів відтворення дійсності. *Положення класицизму. Вплив класицизму.*
- Класичний, а, е. *Храм класичної архітектури. Класична трагедія. Класичні колоні. Класичні канони.*
- КЛАСТЕР, а, ч., наук. 1. Група певних об'єктів; клас. *Іонний кластер. Інноваційний кластер.* 2. інформ. Найменша ділянка жорсткого або гнучкого диска з нанесеною інформацією або вільна.
- Кластерний, а, е. *Кластерний аналіз.*
- КЛАСТОГЕННИЙ, а, е, геол. Утворений з уламків гірських порід.
- КЛАТРАТ, у, ч., хім. Хімічна сполука, що є наслідком включення молекул однієї речовини в порожнини кристалів іншої.
- КЛАУЗУЛА, и, ж. 1. юр. Спеціальна умова, передбачена чи обумовлена в договорі, заповіті тощо. 2. ритор. Завершальна частина промови, ретельно опрацьована в стилістичному й звуковому відношеннях. 3. літ. Кінцеві склади віршованого рядка або рядка ритмізованої прози, які йдуть за останнім наголошеним складом. *Ударна клаузула.*
- КЛАУСТРОФОБИЯ, і, ж., мед. Нав'язливий страх закритих приміщень, замкнутого простору. *Піддатися клаустрофобії. Страждати від клаустрофобії. Прояви клаустрофобії.*
- Клаустрофобний, а, е.
- КЛЕВЕТ, у, ч. Мінерал, різновид уранініту, що містить рідкісноземельні елементи; руда урану і радію.
- КЛЕВРЁТ, а, ч., книжн. Прибічник певної особи, який прагне у будь-який спосіб догодити покровителеві. *Клеврети короля.*
- КЛЕЙСТЕР, у, ч. Клей, виготовлений із крохмалю або борошна. *Борошняний клейстер.*
- КЛЕЙСТОГАМІЯ, і, ж. Самозапилення й самозапіднення рослин, що мають нерозкривні квітки, наприклад, арахісу, ячменю, багатьох фіалок, в яких пуп'янок відразу перетворюється на плід.
- Клейстогамний, а, е. *Клейстогамні квіти.*
- КЛЕЙСТОКАРПІЙ, я, ч., біол. Плодове тіло деяких сумчастих грибів, що має кулясту форму та суцільну оболонку, яка розривається для викидання спор; клейстотецій.
- КЛЕЙСТОТЕЦІЙ, я, ч. Те саме, що клейстокарпій.
- КЛЕМА, и, ж., спец. Затискач для з'єднання електричних проводів на приладах, апаратах, електричних машинах і т. ін. *Вихідна клема. Клема патрона. Клеми запобіжника. Закріпити клеми. Встановити клеми.*
- Клемний, а, е.
- КЛЕПСИДРА, и, ж., іст. Прилад для вимірювання часу у вигляді посудини, з якої вода краплями витікає в іншу посудину, де рівень води показує час. *Поставити клепсиру.*
- КЛЕПТОМАНИЯ, і, ж. Нестримний хворобливий потяг до злодійства, пов'язаний із деякими психічними захворюваннями. *Боротися з клептоманією. Хворіти на клептоманію.*
- Клептоман, а, ч. *Лікування клептоманів.*
- Клептоманка, и, ж.
- КЛЕРИКАЛІЗМ, у, ч. Політичний напрям, що прагне посилити вплив церкви на суспільно-політичне й культурне життя країни. *Країній клерикалізм. Прихильник клерикалізму.*
- Клерикал, а, ч. 1. Церковнослужитель, що має духовний сан; священнослужитель. *Життя клерикалів. 2. Прихильник клерикалізму; член клерикальної партії. Конгрес клерикалів. Приєднатися до клерикалів.*
- Клерикальний, а, е. *Клерикальна література. Клерикальний тон. Клерикальні настрої. Клерикальна партія. Клерикальний напрямок.*
- КЛЕРК, а, ч. 1. Службовець, що виконує різну технічну роботу. *Банківський клерк. Дати доручення клеркові. 2. перен., зневажл. Чиновник, що виконує незначну роботу. Дрібний клерк.*
- КЛЕРОДЕНДРОН, а, ч. Декоративний кущ або напівкущ з витким стеблом і запашними квітами, здебільшого яскраво забарвленими.
- КЛІВАЖ, у, ч., геол. Розщеплення гірських порід густою сіткою тріщин на тонкі пластини і призми.
- КЛІВЕР, а, ч. Косе трикутне вітрило в передній частині судна. *Підняти клівер.*
- КЛІЙНТ, а, ч. 1. У Стародавньому Римі — неповноправний громадянин, що юридично залежав від свого опікуна-патрона. 2. Особа, що доручила ведення своєї справи адвокатуві, нотаріусові тощо. *Клієнт фірми. Клієнт адвоката. 3. Постійний відвідувач, замовник, покупець і т. ін. Клієнт ресторану. Клієнт перукарні. Постійний клієнт. 4. Особа, організація або установа, що користується послугами кредитної, торговельної чи промислової організації. Зарубіжні клієнти фірми.*
- Клієнтела, и, ж. І. Форма соціальної залежності у Стародавньому Римі, за якої клієнт, наділений патроном землею, був зобов'язаний виконувати на його користь різні повинності, насамперед військову. 2. збірн. Група клієнтів (у 1 знач.) патрона-опікуна.
- Клієнтка, и, ж. *Постійна клієнтка. Обслуговувати клієнтку.*
- Клієнтський, а, е. *Клієнтські гроші.*
- Клієнтура, и, ж., збірн. *Широка клієнтура. Мати постійну клієнтуру.*
- Клієнтурний, а, е. *Клієнтурні вимоги. Клієнтурні доручення.*
- КЛІЗМА, и, ж. 1. Введення рідин у порожнину прямої кишки через анальний отвір з лікувальною або діагностичною метою. *Робити клізму. Поставити клізму. 2. Пристрій або*

К

гумовий балон для введення рідини в порожнину прямої кишки.

КЛКА, и, ж., *зневажся*. Група людей, політичне угруповання, об'єднане спільними недобрими, зокрема корисливими, цілями. *Військова кліка. Злочинна кліка. Фінансова кліка. Наляжати до кліки. Кліка змовників.*

КЛМАКС, у, ч. 1. *фізіол.* Період згасання діяльності статевих залоз; у жінок характеризується порушенням, а згодом — припиненням менструації, супроводжується різними хворобливими проявами; клімактерій. *Період клімаксу.* 2. *бот.* Відносно стабільний стан рослинності, що є наслідком сезонних змін рослинного покриву і характеризується рівновагою із загальнокліматичними умовами.

Клімактерійний, а, е. *Клімактеричні порушення.*

КЛМАТ, у, ч. 1. Багаторічний статистичний режим погоди, характерний для певної місцевості з огляду на її географічне положення. *Помірний клімат. Суворий клімат. Континентальний клімат. Тропічний клімат. Клімат України.* 2. *перен.* Обстановка, стан, що склалися де-небудь. *Психологічний клімат у колективі. Здоровий клімат у суспільстві. Суспільно-політичний клімат у країні.* 3. Сукупність штучно створюваних умов (температура, освітлення і т. ін.), необхідних для вирощування рослин, нормального самопочуття людей. *Світловий клімат. Зал із штучним кліматом.*

Кліматизація, і, ж., *спец.* Комплекс заходів (опалення, вентиляція, кондиціювання повітря тощо), за допомогою яких створюється штучний клімат у приміщенні.

Кліматизер, а, ч. Апарат, за допомогою якого зволожують, охолоджують та очищають повітря в приміщенні.

Кліматизований, а, е. *Кліматизовані криті галереї.*

Кліматичний, а, е. 1. Що стос. клімату. *Кліматична смуга. Кліматичні умови. Кліматичний пояс. Кліматична карта. Кліматичний сезон.* 2. Признач. для створення умов, що відповідають життєдіяльності людського організму. *Кліматична установка. Кліматичний одяг.*

КЛМАТОГРАФІЯ, і, ж. Розділ кліматології, присвячений опису кліматів різних частин земної кулі.

Кліматографічний, а, е.

КЛМАТОЛОГІЯ, і, ж. Наука про клімат, його формування, географічний розподіл та вплив на органічне життя. *Інструмент кліматології. Медична*

кліентурний — клірний

кліматологія.

Кліматолог, а, ч. *Досвідчені кліматологи. Спеціалісти-кліматологи.*

Кліматологічний, а, е. *Кліматологічний курорт.*

КЛМАТОТЕРАПІЯ, і, ж. Використання кліматичних умов певної місцевості для лікування та профілактики захворювання. *Приймати кліматотерапію.*

КЛМАТРОН, у, ч. Оранжерея із штучним кліматом для вирощування рослин різних географічних зон.

КЛНГЕР, а, ч. Скло, признач. для контролю за рівнем води в парових котлах.

КЛНКА, и, ж. Установа лікарняного типу, у якій лікування хворих поєднується з науково-дослідною та педагогічною роботою. *Стоматологічна клініка. Приватна клініка. Косметична клініка. Клініка лазерної медицини. Лікуватися в клініці.*

Клініцист, а, ч. Лікар, який працює в клініці та займається, крім лікарської практики, науковими дослідженнями. *Видатний клініцист.*

Клінічний, а, е. 1. Прикм. до клініка. *Клінічна лікарня. Клінічні умови. Клінічна картина хвороби. Клінічні дисципліни.* 2. Який функціонує при клініці. *Клінічна лабораторія.* 3. Який відбувається в клініці. *Клінічне лікування. Клінічні випробування. Клінічні досліді.*

Клінічно. *Виявлятися клінічно.*

КЛНКЕР¹, у, ч., *спец.* 1. Дуже міцна, сплавлена під час випалювання цегла, що не вбирає вологи; застосовується для вимощування шляхів, настилення підлоги в промислових будівлях і т. ін. *Шляховий клінкер.* 2. Випалена до спікання цементна сировина у вигляді дуже твердих грудок; напівфабрикат для виробництва цементу. *Розмелювати клінкер. Цементний клінкер.*

Клінкерний, а, е. 1. Прикм. до клінкер. *Клінкерне виробництво.* 2. Признач. для виготовлення клінкеру. *Клінкерний завод.* 3. Зробл. з клінкеру. *Клінкерна підлога. Клінкерний кахель.*

Клінкерування, я, с.

Клінкерувати, ую, уеш. Випалюванням перетворювати на клінкер.

КЛНКЕР², а, ч. Вузкий довгий човен для академічного спортивного веслування.

КЛНКЕТ, а, ч., *техн.* Запірний пристрій трубопроводів на судах.

КЛНЬМЕТР, а, ч. Прилад для визначення нахилу відкосів насипів, кута падіння пласта або жили.

КЛНОХЛОР, у, ч. Пороdotвірний мінерал класу силікатів зеленого та

жовтого кольорів з перламутровим блиском.

КЛНЧ, у, ч., *спорт.* 1. Заборонений прийом у боксі — взаємний захват супротивників. *Застосувати жорсткий клінч.* 2. *перен.* Безвихідна ситуація в економіці, при якій процеси перебувають у стані очікування завершення один одного. *Економіка в клінчі.*

КЛП, у, ч. Короткий телевізійний художній твір, як правило, присвячений виконанню естрадної пісні, реклами певних товарів, послуг тощо; відеокліп. *Музичний кліп. Рекламний кліп. Концертний кліп. Сюжетний кліп. Режисер кліпу. Знятися в кліпі. Зняти кліп. Кліп на хітову пісню.*

Кліповий, а, е.

КЛПА, и, ж. Монета у формі прямокутника, чотирикутника тощо, взагалі не круглої форми.

КЛПЕР, а, ч. 1. У XIX ст. - вітрильне швидкохідне трищоглове судно. 2. У XIX ст. — вітрильно-гвинтовий швидкохідний військовий корабель. *Прудкобіжний кліпер.* 3. Вітрильно-моторне швидкохідне промислове судно.

Кліперний, а, е. *Кліперні щогли.*

КЛПМЕЙКЕР, а, ч. Постановник кліпів. *Відомий кліпмейкер. Познакомитися з кліпмейкером.*

КЛПСИ, ів, мн. (*одн.* кліпс, а, ч.). Вид сережок, що їх прикріплюють до мочок вух без проколювання. *Нові кліпси. Пластмасові кліпси. Кліпси з камінцями. Надіти (зняти) кліпси.* 2. Затискач, який використовується для скріплення, закріплення чого-небудь. *Хірургічні кліпси. Електричні кліпси.*

Кліпсовий, а, е. *Кліпсова застібка.*

КЛП, у, ч. Загальна назва служителяв культу якої-небудь церкви; церковний причет; духовенство. *Католицький клір. Представники місцевого кліру.*

Клірик, а, ч. Член кліру; церковнослужитель. *Зібрання кліриків.*

Клірпий, а, е. *Клірний спів.*

КЛПРЕНС, у, ч., *техн.* Відстань між нижчою точкою частин самохідної машини і поверхнею дороги.

КЛПРИНГ, у, ч., *фін.* Система безготівкових розрахунків за товари, цінні папери та послуги, що базується на зарахуванні взаємних вимог і зобов'язань. *Валютний кліринг. Міжбанківський кліринг. Двосторонній кліринг. Багатосторонній кліринг. Міжнародний кліринг. Положення про кліринг. Зобов'язання за клірингом. Постаачання за клірингом. Види клірингу.*

Кліринговий, а, е. *Кліринговий банк.*

К

- Клірингова угода. Клірингова операція. Кліринговий рахунок. Клірингові розрахунки. Клірингові торгові зв'язки. Кліринговий дім.*
- КЛІСТРИН, а, ч., ел. Надвисокочастотна електронна лампа, яка перетворює постійний струм на змінний за рахунок зміни швидкості руху електронів.
- Клістрошій, а, е. *Клістронний підсилювач.*
- КЛІТОР, а, ч., анат. Чутливий горбок — частина зовнішнього жіночого статевого органа.
- КЛІФ, у, ч. Прибережна частина морського дна у вигляді урвища. *Руйнування кліфу.*
- КЛІШЕ, невідм., с. 1. полігр. Друкарська форма з металу, дерева, лінолеуму і т. ін. із нанесеною на неї копією зображення (креслення, малюнок) для відтворення ілюстрацій способом високого друку. *Штрихове кліше. Цинкове кліше. Вирізати кліше. Робити кліше. Гравіювальник кліше.* 2. лінгв. Стандартизований мовний зворот, регулярно повторюваний у певних умовах; мовний штамп. *Мовне кліше. Зловживати кліше.* 3. перен. Шаблонна оцінка певної ситуації, події, особи тощо. *Політичне кліше.*
- Клішований, а, е. *Клішований заголовок. Клішовані звороти мови.*
- Клішування, я, с.
- Клішувати, ую, уеш. Відтворювати щонебудь друком за допомогою кліше.
- КЛІШІГРАФ, а, ч. Електронний гравіювальний автомат.
- КЛОАКА, и, ж. 1. Підземний канал для відведення нечистот у місті; підземний стік; помийна яма, звалище. 2. перен., зневажл. Про забруднене, запущене із санітарного погляду місце, приміщення тощо, а також про аморальне, нікчемне, розпусне суспільне середовище. *Міська клоака. Жити в клоаці.* 3. зоол. Вивідний отвір, спільний для кишечника й сечостатевих органів у птахів, плазунів, земноводних, деяких риб і ссавців.
- Клоакальний, а, е. *Клоакальний отвір.*
- Клоаковий, а, е. *Клоакові води. Клоакова система.*
- КЛОБУК, а, ч. Високий циліндричної форми головний убір із покривалом, який носять православні ченці. *Носити клобук.*
- КЛОН, у, ч. 1. біол. Генетично однорідне потомство рослинного або тваринного організму, яке утворюється внаслідок вегетативного розмноження або шляхом нестатевого поділу клітини. 2. інформ. Комп'ютер, апаратне чи програмне забезпечення, що працює
- так само, як якийсь більш відомий пристрій. *Клон комп'ютера «Макінтош».*
- Кленовий, а, е. *Клонові плантації ялини.*
- Клонований, а, е. *Клонований організм. Клоновані тварини.*
- Клонування, я, с. *Клонування генів. Проблеми клонування. Заборона на клонування людей.*
- Клоувати, ую, уеш. В медицині, біології — відтворювати клітини або організми нестатевим, вегетативним шляхом, отримуючи цілковито подібні екземпляри від спільного предка. *Клоувати тварин.*
- КЛБНУС, у, ч., мед. Швидкі ритмічні мимовільні скорочення окремих м'язів, що є ознакою органічного ураження центральної нервової системи.
- КЛБПФЕР, а, ч. Найпростіший телеграфний апарат для приймання сигналів азбуки Морзе на слух.
- КЛБТИК, а, ч., мор. Кружечок на кінці щогли або флагштока для пропускання фалів (тросів).
- КЛІУН, а, ч. 1. Цирковий артист-ко-мік. *Виступ клоунів. Запросити клоуна.* 2. перен., зневажл. Про людину, що вдає з себе блазня або поводиться як блазень.
- Клоунада, и, ж. 1. Виступи клоунів у цирковій виставі. 2. Жанр циркового мистецтва, що використовує прийоми ексцентрики, буфонади, гротеску. 3. перен. Комічний вибрик, блазєнство. *Словесна клоунада.*
- Клоунадний, а, е.
- Клоунёса, и, ж.
- Клоунський, а, е. 1. Прикм. до клоун (у 1 знач.). 1. *Клоунський номер. Клоунська група.* 2. перен. Комічно-безглуздий, блазєнський. *Клоунська поведінка.*
- КЛУАТР, у, ч. Монастирське подвір'я, оточене галереєю.
- КЛУБ, у, ч. 1. Громадська організація, що об'єднує людей певного кола, професії для спільного відпочинку, розваг, занять спортом і т. ін. *Шаховий клуб. Спортивний клуб. Клуб кінологів. Клуб автомобілістів. Клуб художників. Клуб шанувальників класичної музики. Клуб цікавих зустрічей. Вступити в клуб. Стати членом клубу.* 2. *Заклад відпочинку. Пічний клуб. Виступати на сцені клубу.*
- Клубмен, а, ч. Постійний відвідувач клубу. *Стати клубменом. Познайомитися з клубменом. Відрекомендувати клубмена.*
- Клубний, а, е. *Клубні вечори. Клубна робота. Клубний працівник.*
- КЛУП, а, ч., техн. Знаряддя для ручного нанесення зовнішньої різьби на металеві труби, стрижні й т. ін.
- КЛЮФТ, у, ч., гірн. Порожнина, що утворилася між жилою і породою.
- КЛЮШТОР, у, ч. Католицький монастир. *Настоятель клюштору.*
- КЛІОФТ, у, ч., гірн. Порожнина, що утворилася між жилою і породою.
- КЛІАСЕР, а, ч. Спеціальний альбом для марок, що має спеціальні прозорі «кишеньки» для вкладання в них марок, які дають змогу розглядати марки не виймаючи. *Клясер із марками.*
- Клясерний, а, е. *Клясерні кишеньки.*
- КЛІШТОР, у, ч. Католицький монастир. *Настоятель клюштору.*
- КНЕЛІ, ей, мн. (рдн. кнель, і, ж.). Зварені у воді або на парі кулясті галушки з фаршем, перев. м'ясним або рибним. *Юшка з кнелями. Парові кнелі.*
- КНЕСЕТ, у, ч. Назва парламенту в Ізраїлі.
- КНЕХТИ, ів, мн. (рдн. кнехт, а, ч.). Парні тумби на палубі судна або на пристані для закріплення канатів, снастей. *Береговий кнехт. Кормові кнехти.*
- КНІКСЕН, у, ч. Жіночий поклін із присіданням; реверанс. *Робити кніксен. Присісти в кніксені.*
- КНОП, а, ч., спец. Кулястий вузол на кінцях снастей.
- КООГУЛОПАТІЯ, і, ж., мед. Хворобливий стан, зумовлений порушенням згортання крові.
- Коагулопатичний, а, е.
- КООГУЛІЦІЯ, і, ж., спец. Процес зсідання й випадіння в осад частинок речовини з колоїдного розчину. *Прискорення коагуляції.*
- Коагульований, а, е.
- Коагулювання, я, с. *Коагулювання розчину.*
- Коагулювати, юю, юеш. Піддавати коагуляції, спричинювати коагуляцію. *Коагулювати кров. Коагулювати розчин.*

К

Коагулянт, у, ч., спец. Хімічна сполука, що спричиняє коагуляцію. *Обробка коагулянтами.*

Коагулянт, у, ч., спец. Осад, що утворився в колоїдному розчині під час коагуляції.

Коагуляційний, а, е. *Коагуляційне очищення стічних вод.*

КОАДАПТАЦІЯ, ї, ж., біол. Взаємне пристосування органів у процесі еволюції організмів.

Коадаптований, а, е.

КОАКСІАЛЬНИЙ, а, е, наук. Розташований на одній осі з чим-небудь; співвісний. *Коаксіальні циліндри.*

КОАЛА, и, ч. Невеликий ссавець з густим сірим хутром, що живе в евкалиптових лісах Австралії і живиться листям; сумчастий ведмідь. *Ведмежата коали. Ареал поширення коали.*

КОАЛЕСЦЕНЦІЯ, ї, ж., спец. Злиття крапель або бульбашок при їх зіткненні всередині рідини чи газу, а також на поверхні якого-небудь тіла; одна з причин атмосферних опадів.

КОАЛІЦІЯ, ї, ж. Об'єднання, союз, угода держав, партій і т. ін. для досягнення спільної мети. *Сильна коаліція. Антиурядова коаліція. Політична коаліція. Створити коаліцію.*

Коаліційний, а, е. *Коаліційний договір. Коаліційний уряд. Коаліційні фракції.*

КОАТА, невідм., ж. Широконоса мавпа з білими кльцями навколо очей і чіпким хвостом, поширена в Південній Америці.

КІБАЛЬТ, у, ч. 1. Хімічний елемент, сріблясто-білий метал із червононим виліском, твердіший від заліза. *Властивості кобальту. Надлишок кобальту.* 2. Темно-синя фарба, до складу якої входить цей метал. *Оксид кобальту.*

Кобальтовий, а, е. 1. Який містить у собі кобальт (у 1 знач.). *Кобальтова руда. Кобальтові сплави.* 2. Який має колір кобальту (у 2 знач.); темно-синій.

КОБАЛЬТИН, у, ч. Мінерал золотисто-сріблястого кольору з металевим блиском, що є рудою для одержання кобальту та його солей.

Кобальтійовий, а, е.

КОБІЗ, а, ч. Казахський двострунний музичний інструмент. *Старовинний кобиз.*

КББРА, и, ж. Велика дуже отруйна змія з плямами на шні, які нагадують окуляри, якщо змія прибирає загрозливу позу; водиться в Азії та Африці. *Укус кобри. Отрута кобри.*

КОБУЗ, а, ч., муз. Узбецький струнний смичковий музичний інструмент.

КОВАЛЕНТНИЙ з в'яз з б к, хім. — хімічний зв'язок, утворений електрон-

коагулянт — кода

ною парою, спільною для сполучуваних атомів.

КОВАРІАЦІЯ, ї, ж., книжн. Пов'язана змінність двох ознак. *Коваріації прибутків.*

Коваріант, а, ч. Число (алгебричний вираз), що при певному перетворенні величин, з якими воно пов'язане, змінюється за чітко визначеним, здебільшого лінійним, законом.

Коваріантний, а, е.

Коваріантність, ності, ж.

КОВБІЙ, я, ч. У західних штатах США — пастух-вершник, який пасе табун коней у степах. *Відважний ковбой. Пісня ковбоя.* 2. перен. Сміливий вершник, популярний герой американської молоді, що здійснює подвиги. *Сучасні ковбої. Імідж ковбоя.*

Ковбойка, и, ж., розм. 1. Картата верхня чоловіча сорочка особливого крою, з відкладним коміром. *Носити ковбойку.* 2. Гостроверхий бриль із широкими загнутими з боків полями та ремінцем під підборіддям.

Ковбойський, а, е. *Ковбойські штани. Ковбойська сорочка. Ковбойський бриль.*

КОВЕЛІШ, у, ч. Синій зі смолистим блиском мінерал класу сульфідів; мідна руда.

КОВЕРКБТ, у, ч. Сорт густої вовняної або напіввовняної тканини для верхнього одягу. *Костюм із коверкату.*

Коверкотовий, а, е. *Коверкотовий піджак. Коверкотове пальто.*

КОВЕРНИТ, а, ч. Документ, яким страховик повідомляє страхувальника про виконання інструкцій щодо страхування; може бути замінений на страховий поліс.

КОВЧЕГ, а, ч. 1. За Біблією — корабель, на якому рятувався від усесвітнього потопу Ной із родиною, взявши з собою по парі різних тварин. *Нойв ковчег.* 2. За Біблією — окута золотом дерев'яна скриня, в якій зберігалися скрижалі із заповідями Мойсея.

3. У християнстві — скринька для зберігання предметів, що стосуються тайства причастя; дарохранильниця.

Ковчезець, жця, ч. Оздоблена посудина для перенесення потрібних для причащення предметів; дароносиця.

КОГЕЗІЯ, ї, ж., фіз. Притягування при контакті між частинками того самого твердого тіла або рідини, яке спричиняє поєднання цих частинок в єдине ціле.

КОГЕРЕНТНИЙ, а, е. Узгоджений в часі (про коливні та хвильові процеси). *Когерентні джерела.*

Когерентність, ності, ж. *Когерентність*

лазерного випромінювання. Когерентність хвиль.

КОГНІТИВНИЙ, а, е, психол. Пов'язаний зі свідомістю, з мисленням. *Когнітивні процеси. Когнітивна інтегративістика.*

КОГІТОЛОГІЯ, ї, ж., лог. Те саме, що гносеологія. *Проблеми когнітології.*

Когнітологічний, а, е. *Когнітологічний підхід.*

КОГБРА, и, ж. 1. У Стародавньому Римі — загін війська, що становив десяту частину легіону. *Вояки міської когорти.* 2. перен., уроч. Згуртована спільними ідеями, цілями, прагненнями група людей, перев. визначних. *Когорта письменників. Когорта сподвижників.* 3. біол. Категорія, що об'єднує споріднені роди.

КОД, у, ч. 1. Система умовних знаків або сигналів для передавання, оброблення і зберігання (запам'ятовування) інформації. *Телеграфний код. Ідентифікаційний код. Штриховий код товару. Набрати код міста.* 2. набір цифр або літер, який дозволяє відкривати складні замки та запірні пристрої. *Цифровий код. Код камери схову багажу. Код сейфа. Код вхідного замка.*

Кодований, а, е. *Кодована програма для машин.*

Кодовий, а, е. *Кодовий сигнал. Кодовий замок. Працювати під кодовим іменем.*

Кодувальний, а, е.

Кодувальник, а, ч. Фахівець, який шифрує що-небудь кодом, займається кодуванням; шифрувальник.

Кодування, я, с. *Кодування інформації. Кодування від тютюнопаління. Сучасні методи кодування.*

Кодувати, ую, уеш. 1. спец. Шифрувати що-небудь певними умовними знаками (кодом). *Кодувати інформацію.* 2. мед. Застосовувати медикаментозні засоби з метою набуття організмом імунітету або рефлексу огиди при боротьбі із шкідливими звичками (паління, наркоманія) або при деяких захворюваннях (алкоголізм, ожиріння і т. ін.). *Кодувати від алкоголізму. Кодувати від переїдання. Кодувати свідомість.* 3. інформ. Переводити інформацію з однієї знакової системи в іншу. *Кодувати текст.*

КІДА, и, ж. 1. Заклучна частина музичного твору або його частини; закінчення. *Маршоподібна кода.* 2. літ.

- Додатковий вірш у сонеті, рондо та інших віршових формах із точно визначеною кількістю рядків.
- КОДЕЙН**, у, ч., *фарм.* Білий кристалічний порошок — алкалоїд, що міститься в опії; застосовують як протикашльовий засіб.
- КІДЕКС**, у, ч. 1. *юр.* Сукупність законів у якій-небудь галузі права. *Земельний кодекс. Цивільний кодекс. Цивільно-процесуальний кодекс. Податковий кодекс. Кримінальний кодекс. Карний кодекс. Кодекс законів про працю.* 2. *перен.* Сукупність правил поведінки, звичок, переконань і т. ін. *Моральний кодекс. Етичний кодекс. Кодекс честі.*
- КОДИФІКАЦІЯ**, ї, ж. 1. Систематизація чинного законодавства певної держави шляхом зведення різних правових законів, постанов тощо в єдине ціле — кодекс. *Кодифікація законів про працю. Здійснити кодифікацію законів про шлюб.* 2. Процес вироблення норм літературної мови. *Кодифікація лексики.*
- Кодифікаційний**, а, е. *Кодифікаційна селекція. Кодифікаційна комісія. Кодифікаційні процеси.*
- Кодифікатор**, а, ч. Той, хто займається кодифікацією. *Кодифікатор норми.*
- Кодифікований**, а, е. *Кодифікована літературна мова.*
- Кодифікування**, я, с. *Кодифікування правових актів. Кодифікування мовних одиниць.*
- Кодифікувати**, ую, уєш. 1. *юр.* Здійснювати перегляд і систематизувати в єдине ціле закони країни по окремих галузях права. *Кодифікувати звичаєві норми. Кодифікувати закони.* 2. *лінгв.* Виробляти норми літературної мови.
- кодн**, а, ч. Одиниця генетичного коду — набір із трьох нуклеотидів. *Змінити кодон.*
- КОЕРЦИТИВНА** сила, *фіз.* — величина напруженості магнітного поля, необхідна для ліквідації залишкової намагніченості.
- Коерцитимір**, а, ч. Прилад для визначення коерцитивної сили феромагнітних матеріалів.
- КОЕФІЦІЄНТ**, а, ч. 1. Числовий або літерний множник в алгебричному виразі. *Коефіцієнт одночлена.* 2. Число, на яке слід помножити яку-небудь величину, щоб дістати величину, потрібну за певних умов. *Валютний коефіцієнт. Коефіцієнт використання устаткування. Коефіцієнт конверсії. Коефіцієнт ліквідності.* 3. Величина, що визначає яку-небудь властивість фізичного
- кодейн** — **кокс**
- тіла. *Коефіцієнт розширення. Коефіцієнт тертя.*
- Коефіцієнтний**, а, е. *Коефіцієнтні критерії.*
- КІЙГУС**, у, ч., *фізіол.* Статевий акт. *Потяг до коїтусу.*
- Коїтальний**, а, е.
- КОЙНЕ**, *невідм., с.* 1. Загальногрецька мова, що склалася на ґрунті аттичного нарідччя й у III—I ст. до н. е. витіснила інші давньогрецькі діалекти, збагатившись за їх рахунок. 2. Будь-яка загальнонародна мова, що виникла на ґрунті одного чи кількох говорів і є засобом спілкування між носіями різних діалектів. *Львівське койне.*
- КОЙБТ**, а, ч. Хижак родини собачих; луговий вовк. *Мультфільми про койота.*
- КОК**, а, ч. Кухар на кораблі.
- КБКА**, и, ж. Південноамериканський куцх родини кокаїнових. *Листя коки.*
- КОКАІН**, у, ч. Отруйна речовина, яку добувають із листя кокаїнового куцх і використовують як місцевий знеболговальний або наркотичний засіб. *Вживати кокаїн. Партія кокаїну.*
- Кокаїнізм**, у, ч. Вид наркоманії — хвороблива пристрасть до кокаїну.
- Кокаїніст**, а, ч. Людина, яка страждає від хворобливої пристрасті до кокаїну.
- Кокаїністка**, и, ж.
- Кокаїновий**, а, е. *Кокаїнова ін'єкція. Кокаїновий порошок.*
- КБКА-КБЛА**, и, ж. Безалкогольний газований тонізуючий напій із домішкою екстракту з листя какао й горіхів коли. *Пити кока-колу. пляшка кока-коли. Автомат для продажу кока-коли.*
- Кока-кольний**, а, е, *розм.* *Кока-кольний смак.*
- КОКАРДА**, и, ж. 1. Металевий значок визначеного зразка на форменому кашкеті. *Блискуча кокарда. Картуз із кокардою.* 2. *заст.* Вид банта на платті, капелюсі тощо.
- КОКЕТЛИВИЙ**, а, е. 1. Який намагається подобатися, зацікавити собою, привертає до себе увагу, виявляє кокетство. *Кокетлива дівчина. Кокетлива усмішка. Кокетливий погляд. Кокетливі жести.* 2. Який має гарний, привабливий вигляд. *Кокетлива парасолька.*
- Кокетка**, и, ж. 1. Жінка, що своєю поведінкою, манерами, одягом і т. ін. намагається подобатися чоловікам. *Приваблива кокетка.* 2. Верхня, відрізна частина плаття, блузки, до якої на висоті грудей пришивається
- К**
- нижня частина одягу. *Вишивана кокетка. Мереживна кокетка. Плаття з кокеткою.*
- Кокетливість**, вості, ж.
- Кокетливо**. *Посміхатися кокетливо.*
- Кокетство**, а, с. Неприховане прагнення сподобатися кому-небудь своєю поведінкою, манерою чи одягом, зацікавити когось собою. *Неприховане кокетство. Жіноче кокетство.*
- Кокетування**, я, с.
- Кокетувати**, ую, уєш. 1. Своєю поведінкою, манерами, одягом неприховано намагатися сподобатися кому-небудь, зацікавити когось собою. *Кокетувати з хлопцями. Кокетувати з публікою.* 2. *перен.* Виставляти що-небудь напоказ; хизуватися чимось. *Кокетувати знаннями.*
- КІЙКИ**, ів, *мн.* (одн. кок, а, ч). Кулясті бактерії.
- Коковий**, а, е. *Кокові форми бактерій.*
- кокіль**, ю, ч., *мет.* Розбірна форма з чавуну або сталі для відливання металевих виробів. *Якісні кокілі.*
- Кокільний**, а, е. 1. Признач. для відливу в кокілях. *Кокільна машина.* 2. Здійснюваний за допомогою кокілю. *Кокільне литво.*
- Кокільник**, а, ч. Робітник, який обслуговує кокільну машину.
- КІКЛЮШ**, у, ч. Гостра інфекційна, переважно дитяча хвороба, що характеризується приступами конвульсивного кашлю; кашлюк. *Захворіти на коклюш. Лікування коклюшу.*
- Коклюшний**, а, е. 1. Що стос. коклюшу. *Коклюшний кашель.* 2. Хворий на коклюш. *Коклюшина дитина.*
- КІЙКОН**, а, ч. Щільна оболонка з тонких волокон, яку утворює гусениця перед перетворенням у лялечку. *Кокон метелика.*
- Коконний**, **Коконний**, а, е. *Коконна нитка.*
- КОКОС**, а, ч. Соковитий плід кокосової пальми, шкаралупу якого використовують для дрібних виробів, а волокна — для виготовлення циновок, канатів.
- Кокосовий**, а, е. *Кокосова пальма. Кокосовий горіх. Кокосова олія. Кокосове волокно.*
- КОКБТКА**, и, ж. Жінка легковажної поведінки, яка живе на утриманні свого коханця. *Легковажна кокетка.*
- КБКПТ**, а, ч., *мор.* Відкрите приміщення для стернового та пасажирів на категі або яхті.
- КОКС**, у, ч. Тверда пориста маса, яку отримують нагріванням без доступу повітря кам'яного вугілля, торфу,

К

КОКСІВНИЙ — КОЛЕКТИВ

- нафти тощо і використовують як паливо, відновник у доменному виробництві, для агломерації руд та ін. *Утворення коксу.*
- Коксівний, а, с. З якого випалюють кокс. *Коксівне вугілля.*
- Коксівність, ності, ж. *Коксівність вугілля.*
- Коксовий, а, е. 1. Прикм. до коксу. *Коксове виробництво. Коксовий газ. 2. Признач. для випалювання коксу. Коксова батарея.*
- Коксувати, ую, уєш, техн. Нагриваючи до 1000* у кокових печах без доступу повітря кам'яне вугілля, торф і т. ін., перетворювати їх на кокс. *Коксувати вугілля.*
- КОКСИТ, у, ч., мед. Запальне захворювання кульшового суглоба в людини, що виникає як ускладнення після грипу, ангіни, деяких інших інфекційних захворювань, а також травм.
- КОКСОХІМІЯ, і, ж. Галузь важкої промисловості, на підприємствах якої здійснюється хімічне перероблення кам'яного вугілля способом коксування, внаслідок чого одержують кокс, коксовий газ та інші хімічні продукти. *Розвиток коксохімії.*
- Коксохімік, а, ч.
- Коксохімічний, а, е. *Коксохімічне виробництво. Коксохімічний комбінат. Коксохімічна промисловість.*
- Коксований, а, е.
- Коксувальний, а, е. *Коксувальний завод. Коксувальна піч.*
- Коксування, я, с. *Коксування кам'яного вугілля. Продукти коксування. Відходи коксування.*
- КОКТЕЙЛЬ, ю, ч. 1. Напій — суміш коньяку, лікеру та вин, іноді з цукром та прянощами. *Міцний коктейль. Складники коктейлю. Скланка коктейлю. Коктейль із шампанського з фруктами. Готувати коктейль. Пити коктейль.* 2. Безалкогольний напій, приготовлений із суміші молока або кави з морозивом тощо. *Фруктовий коктейль. Кавовий коктейль. Молочний коктейль.* 3. перен. Про поєднання різноманітних, перев. різнопланових, речей, справ, відчуттів тощо; мішанина. *Музичний коктейль. Інформаційний коктейль. Коктейль почуттів.* 4. Різновид ділової або дружньої зустрічі. *Влаштувати коктейль. Запросити на коктейль.*
- КОКЦІДИ, йд, мн. (одн. кокцида, и, ж), ент. Комахи ряду рівнокрилих хоботних, що живляться соками рослин.
- КОКЦІДІЙ, й, мн. {одн. кокцидій, і, ж). Паразитичні найпростіші класу споровиків, серед яких багато збудників
- кокцидіозів.
- Кокцидіоз, у, ч. Заразне захворювання свійських і диких тварин, що його спричиняють кокцидії. *Профілактика кокцидіозу.*
- КЪЛА, и, ж. Південне дерево з невеликими дзвоникоподібними квітками, зібраними у волоть, а також плід цього дерева — м'ясиста коробочка з насінням, що містить кофеїн та теобромін і використовується у медицині, для виготовлення тонізуючих напоїв (кока-кола, пепсі-кола тощо). *Горіхи кола.*
- КОЛАБОРАЦІОНІЗМ, у, ч. Співробітництво жителів окупованої країни з окупантами. *Політика колабораціонізму.*
- Колабораціоніст, а, ч.
- Колабораціоністський, а, е. *Колабораціоністські газети. Колабораціоністські настрої.*
- КОЛАГЕН, у, ч., анат. Білкова речовина, що є основним складником кісток і хрящів людини й тварин.
- Колагеновий, а, е. *Колагенові волокна.*
- КОЛАЖ, у, ч. 1. Технічний прийом в образотворчому мистецтві — наклеювання на яку-небудь основу фотографій, різних за кольором та фактурою матеріалів, а також твір, виконаний із використанням такого прийому. *Авторський колаж. Незвичайний колаж. Створювати колаж. Техніка колажу.* 2. В засобах масової інформації — передача, що містить різні почергові повідомлення (оголошення, музичні заставки, реклама тощо). *Музичний колаж. Рекламний колаж. Підготувати колаж.*
- Колажист, а, ч. Той, хто створює колажі; автор колажу.
- Колажистка, и, ж.
- Колажний, а, е. *Колажна техніка.*
- КОЛАЙДЕР, а, ч., фіз. Прискорювальна установка, в якій взаємодіють елементарні частинки зустрічних пучків.
- КОЛАПС, у, ч. 1. мед. Раптове зниження кров'яного тиску й різке погіршення серцевої діяльності, що супроводжується загальною слабкістю або втратою свідомості й загрожує життю. *Поява колапсу. Причини колапсу.* 2. Спадання уражених ділянок легені при пневмотораксі.
3. астр. Стан зорі, зумовлений дією її власних гравітаційних сил в умовах вичерпування в надрах запасів термоядерної енергії (момент перетворення на чорну діру, нейтронну зорю, спалаху наднової зорі тощо). *Зоряний колапс. Гравітаційний колапс. Уникнути космічного колапсу. Зоря в стадії колапсу. Колапс мега-*
- галактики. 4. перен. Тяжка криза в економіці і соціальному житті країни; повний крах. Колапс економіки. Колапс суспільної свідомості.*
- КОЛАРГБЛ, а, ч. Лікарський препарат, який застосовують для лікування гнійних захворювань.
- КОЛАТЕРАЛЬНИЙ, а, е,viol. Обхідний, бічний. *Колатеральний кровообіг. Колатеральна брунька.*
- КЙЛБА, и, ж. Куляста або конічна скляна чи кварцова посудина для хімічних робіт із довгою шийкою. *Круглодонна колба. Плоскодонна колба.*
- КОЛЕГА, и, ч. і ж. Товариш за фахом, місцем роботи (перев. у сфері розумової праці), за навчанням у вищій школі тощо. *Університетський колега. Колега по роботі. Спостерігати за роботою колег. Консультуватися з колегами.*
- КОЛЕГІАЛЬНИЙ, а, е. Який здійснюється спільно, групою осіб. *Колегіальний орган. Колегіальний розгляд справ у суді. Колегіальна ухвала. Колегіальне керівництво.*
- Колегіальність, ності, ж. *Принципи колегіальності.*
- Колегіально. *Вирішувати колегіально.*
- КОЛЕГІУМ, у, ч. Закритий середній (подекуди вищий) навчальний заклад у XVI—XVIII ст. у Західній Європі. *Києво-Могилянський колегіум.*
- КОЛЄГІЯ, і, ж. 1. Офіційно визначена група осіб, які утворюють певний адміністративний, розпорядчий або дорадчий орган. *Редакційна колєгія. Професорська колєгія. Колєгія Міністерства сільського господарства.* 2. Об'єднання осіб деяких професій. *Лікарська колєгія. Колєгія адвокатів.* 3. У Західній Європі, в Україні та Росії в XVI—XVIII ст. — назва деяких закритих середніх і вищих навчальних закладів. *Києво-Могилянська колєгія.*
- КЙЛЕДЖ, у, ч. Вищий або середній навчальний заклад у деяких країнах. *Медичний коледж. Педагогічний коледж. Технічний коледж. Теологічний коледж. Престижний коледж. Елітний коледж. Учень коледжу. Навчатися в коледжі.*
- КОЛЕКТІВ, у, ч. Група людей, об'єднаних спільною діяльністю, спільними інтересами. *Дружний колектив. Трудовий колектив. Науковий колектив. Педагогічний колектив. Колектив учителів. Колектив авто-*

колективний — колона

- рів. *Колектив інституту. Працювати в колективі.*
- Колективний, а, е. 1. Що стос, колективу; спільний. *Колективне користування. Колективне господарство. Колективні засоби виробництва. Колективна земля. 2. Який здійснює колектив. Колективна присяга. Колективна праця. Колективна угода. 3. Власт, колективу, який ґрунтується на спільності, на принципах колективізму. Колективний дух. Колективний характер праці. Ознаки колективної солідарності.*
- Колективність, ності, жс.
- Колективно. *Діяти колективно.*
- КОЛЕКТИВІЗМ, у, ч. Товариська співпраця, взаємна підтримка й допомога людей, що ґрунтується на свідомому підпорядкуванні особистих інтересів громадським. *Почуття колективізму.*
- Колективіст, а, ч.
- Колективістка, и, жс.
- Колективістський, а, е. 1. Який ґрунтується на засадах колективізму. *Колективістські взаємини. Колективістське суспільство. 2. Який відповідає принципам колективізму, прийнятий ними. Колективістський принцип.*
- КОЛЕКТОР, ч., спец. 1. род. у. Установа, що займається збиранням і розподілом чого-небудь між підвідомчими організаціями. *Бібліотечний колектор. 2. род. а. Працівник, що збирає певні зразки чого-небудь (гірських порід, ґрунтів тощо), описує їх і зберігає. Працювати колектором. 3. род. у. Широкий канал або труба для збирання рідин чи газів з інших каналів (труб) і відведення їх у певне місце. Каналізаційний колектор. 4. род. а. Частина динамо-машини, за допомогою якої змінний струм перетворюється в постійний. Присадити колектор до електричного кола. 5. род. у. Підземна галерея під поверхню вулиць для укладання кабелів чи труб. Підземний колектор.*
- Колекторний, а, е. *Колекторні труби. Колекторний струм. Колекторний генератор.*
- КОЛЕКЦІЯ, і, жс. Систематизоване зібрання однорідних предметів, що мають науковий, художній, історичний інтерес. *Приватна колекція. Колекція картин. Колекція значків. Колекція метеликів. Колекція комах. Колекція мінералів.*
- Колекційний, а, е. *Колекційна іграшка. Колекційні картини. Колекційні марки.*
- Колекціонер, а, ч. Той, хто збирає яку-небудь колекцію. *Завзятий колекціонер. Колекціонер шедеврів малярства.*
- Колекціонер антикваріату.*
- Колекціонерський, а, е.
- Колекціонування, я, с. *Заохлюватися колекціонуванням. Пристрассть до колекціонування.*
- Колекціонувати, ую, уеш. Збирати колекцію кого-, чого-небудь. *Колекціонувати марки. Колекціонувати предмети мистецтва.*
- КОЛЕНКБР, у, ч. Тонка бавовняна, дуже накрохмалена або просякнута спеціальною рідиною одноколірна тканина.
- Коленкоровий, а, е. Пошитий, вигот. із коленкору. *Коленгорова торбинка. Коленгорова палітурка.*
- КОЛЕНХІМА, и, жс., бот. Тканина із живих клітин з пластичними водомісними оболонками, що надає міцності органам рослин.
- КОЛЕОПТИЛЕ, невідм., с., КОЛЕОПТИЛЬ, я, ч., бот. Несправжній листок злаків, що першим з'являється на поверхні ґрунту у вигляді трубочки, яка охоплює частини проростка, захищаючи їх.
- КОЛЕУС, у, ч. Багаторічна трав'яниста кущова або напівкущова декоративна рослина родини губоцвітих із Темночервоними, рожевими, рожево-фіолетовими або строкатими листками, поширена у тропіках та субтропіках Азії й Африки.
- КОЛІ, невідм., ч. і жс. Порода довгошерстих службових собак із видовженою мордою, виведена в Шотландії на початку XVIII ст.; шотландська вівчарка. *Біло-руда колі. Цуцена колі. Вигулювати колі. Порода колі.*
- КОЛІБАКТЕРІОЗ, у, ч., вет. Гостра інфекційна хвороба молодняка сільськогосподарських тварин та хутрових звірів, а також птахів, спричинювана патогенними формами кишкової палички. *Розвиток колібактеріозу.*
- КОЛІБРІ, невідм., ч. і жс. Найменший на земній кулі птах із яскравим оперенням; поширений в Америці.
- КОЛІЗІЯ, і, жс. 1. Ситуація, при якій відбувається зіткнення протилежних поглядів, прагнень, бажань, зацікавленень. *Драматичні колізії. Вигадані колізії. Життєва колізія. Колізія економічних інтересів. 2. Відображення життєвих конфліктів і боротьби у художньому творі. Драматична колізія. Основна колізія роману.*
- Колізіяний, а, е.
- КОЛІМАТОР, а, ч., фіз. 1. Оптична система для одержання пучка паралельних променів. 2. Прилад для визначення колімації — невелика зорова труба, у фокусі якої є хрестоподібно натягнуті нитки або світла точка.
- КОЛІМАЦІЯ, і, жс., фіз. Інструментальна похибка в оптичних приладах, що виникає внаслідок неточної перпендикулярності осі обертання труби приладу до її оптичної осі.
- Колімаційний, а, е. *Колімаційні відхилення.*
- КОЛІНЕАЦІЯ, і, жс., мат. Перетворення, при якому точки однієї прямої стають точками іншої прямої.
- Колінеарний, а, е. Який лежить на одній прямій або на паралельних прямих. *Колінеарні вектори.*
- Колінеарність, ності, жс. *Колінеарність осей симетрії.*
- КОЛІГГ, у, ч., мед. Запалення товстої кишки. *Лікування коліту.*
- КОЛОБОМА, и, жс., вет., мед. Дефект тканини повік або оболонки очного яблука.
- КОЛОДІЙ, ю, КОЛОДІУМ, у, ч. Густих клейкий розчин клітковини на ефірі та спирті, при випаровуванні яких утворюється тонка прозора плівка; використовується в медицині, фотографуванні і т. ін. *Засохлий колодіум. Шар колодіуму.*
- КОЛОЇД, у, ч. Речовина, що не кристалізується (білок, крохмаль, клей і т. ін.) і розчини якої не просочуються через тваринні й рослинні перетинки. *Колоїди ґрунту. Руїнування колоїдів.*
- Колоїдальний, а, е. Який має властивості колоїду. *Колоїдальний графіт. Колоїдальний гідроксид заліза.*
- Колоїдальність, ності, жс.
- Колоїдний, а, е. *Колоїдний стан. Колоїдна сполука. Колоїдна система. Колоїдна хімія. Колоїдний розчин.*
- КОЛІБКВІУМ, у, ч. 1. Бесіда викладача зі студентами з метою з'ясування рівня опанування ними навчального предмета. *Колоквіум із фізики. Підготуватися до колоквіуму. 2. Наукові збори з обговоренням доповідей на певну тему; семінар. Науковий колоквіум. Колоквіум із проблем охорони праці.*
- КОЛІБН, а, ч. 1. Група стоп із одним ритмічним наголосом; віршовий рядок. 2. Ритмічна одиниця в прозі.
- КОЛІБНА, и, жс. 1. Частина архітектурної споруди у вигляді високого стовпа, що служить підпорою фронтонів, внутрішніх частин будови тощо. *Мармурова колона. Масивна колона. 2. Стрій, у якому військовослужбовці або військові підрозділи розміщені один за одним на певній дистанції, причому глибина строю більша за його ширину або дорівнює їй. Йти колонами. Колони військових. 3. Група людей чи предметів (тракторів, танків і т. ін.), які розміщені або рухаються*

К

втягнутою лінією, ряд за рядом. *Колона машин. Колона автобусів.* 4. Виробничий підрозділ (шоферів, трактористів і т. ін.), створений для виконання певного завдання. *Механізована колона.*

Колонний, а, е. *Колонний вхід. Колонний зал імені М. В. Лисенка.*

КОЛОНАДА, и, ж. Ряд колон (у 1 знач.), які підтримують загальне перекриття. *Колоната театру.*

Колонадний, а, е.

КОЛОНІАЛІЗМ, у, ч. Політичне, економічне, духовне гноблення метрополіями країн, як правило, соціально й економічно відсталих. *Політика колоніалізму.*

Колоніаліст, а, ч.

Колоніалістський, а, е.

КОЛОНІЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Захоплення якої-небудь країни чи області та примусове перетворення її на колонію (у 1 знач.). *Колонізація сусідніх земель.* 2. Заселення й освоєння вільних територій. *Колонізація острова.*

Колонізатор, а, ч. 1. Той, хто веде політику колонізації (у 1 знач.); прихильник, послідовник цієї політики. 2. Той, хто здійснює заселення і освоєння вільних територій; колоніст. *Німецькі колонізатори. Засилля колонізаторів.*

Колонізаторський, а, е. *Колонізаторська війна. Колонізаторська діяльність.*

Колонізаційний, а, е. *Колонізаційна практика. Колонізаційний рух.*

Колонізований, а, е. *Колонізований острів.*

Колонізувати, ую, усш. Здійснювати колонізацію. *Колонізувати країни Африки. Колонізувати вільні території.*

КОЛБНІЯ, ї, ж. 1. Країна, примусово захоплена й експлуатована іншою державою (метрополією), позбавлена державної самостійності; управління здійснюється на основі спеціального режиму. *Иноземна колонія. Вчорашня колонія.* 2. Поселення переселенців з іншої країни, області. *Французька колонія.* 3. Товариство земляків у чужій країні; земляцтво. *Емігрантська колонія.* 4. У Стародавньому світі — поселення, засновані греками, римлянами, фінікійцями та ін. на чужих землях. 5. Певні заклади спеціального призначення (лікувальні, виправні тощо). *Виправна колонія. Колонія суворого режиму.* 6. біол. Сукупність особин, організмів, які співіснують тісною групою. *Колонія тлахів. Колонія коралів. Колонія мікроорганізмів.*

Колоніальний, а, е. 1. Що стос. колонії (у 1 знач.). *Колоніальний період. Колоніальний статус. Колоніальна*

колонний — кольдкрем

система. 2. Який є колонією. *Колоніальний придаток.* 3. Який володіє колоніями. *Колоніальні держави.*

4. Що стос. колонії (у 6 знач.). *Колоніальні політи.*

Колоніст, а, ч. Людина, яка живе, перебуває в колонії (у 2, 5 знач.). *Поселення колоністів.*

Колоністка, и, ж.

Колоністський, а, е. *Колоністські права.*

КОЛОНТИТУЛ, а, ч., друк. Напис у верхньому лівому чи правому кутку сторінки книги, журналу, який повторює заголовок книги або твору, прізвище автора, назву розділу і т. ін.

КОЛОНЦИФРА, и, ж., друк. Цифра, яка може розміщуватися внизу, рідше зверху сторінки, і показує порядковий номер сторінки книги, журналу тощо.

КОЛОРАТУРА, и, ж. Прикрашування вокальної партії технічно складними, віртуозними пасажами, трелями, руладами і т. ін., а також здатність голосу виконувати їх.

Колоратурний, а, е. *Колоратурний п'єсаж. Колоратурне сопрано.*

КОЛОРИЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Надання кольору предметам або речовинам. 2. Тонкий шар оксидів заліза на поверхні сталевих виробів, що запобігає корозії.

Колоризований, а, е.

КОЛОРИМЕТРИЯ, ї, ж., спец. 1. Сукупність методів кількісного визначення кольору. 2. Фізичний метод кількісного хімічного аналізу, що ґрунтується на залежності інтенсивності забарвлення розчину від концентрації розчиненої речовини.

Колориметр, а, ч. 1. Оптичний прилад для вимірювання інтенсивності кольору; застосовується для визначення концентрації речовини у забарвленому розчині шляхом порівняння інтенсивності забарвлення досліджуваного і стандартного, взятого за зразок розчину. 2. астр. Прилад для визначення кольору зірок і планет.

Колориметричний, а, е. *Колориметричний метод. Колориметричні вимірювання.*

КОЛОРИТ, у, ч. 1. Співвідношення фарб, кольорів за тоном, насиченістю, що створює певну єдність картини, фрески і т. ін. *Колорит українських геометричних килимів.* 2. Загальний характер забарвлення; співвідношення фарб, тон, що домінує в чомусь; колір, відтінок кольору. *Загальний колорит.* 3. перен. Сукупність особливостей (епохи, місцевості і т. ін.), своєрідність, характерна особливість чого-небудь. *Український колорит. Національний*

колорит. Місцевий колорит. Колорит епохи.

Колоритний, а, е. 1. Який відзначається майстерним співвідношенням фарб, кольорів (про картину, фреску і т. ін.). *Колоритні картини. Колоритний пейзаж.* 2. перен. Не схожий на інших; оригінальний; яскраво виражений; характерний. *Колоритна особистість. Колоритна мова.*

Колоритність, ності, ж. *Колоритність орнаменту.*

Колоритно. *Колоритно описувати подію.*

КОЛОС, а, ч. 1. Статуя, колона, обеліск величезних розмірів. *Кам'яний колос. Гранітний колос.* 2. перен. Про когось, що-небудь виняткове своєю величиною або важливістю. *Колос рідного слова. Колос науки. Колос думки.* 3. перен. Про когось або щось величне, але внутрішньо слабке, нестійке, нетривке. *Колос на глиняних ногах.*

Колосальний, а, е. Надзвичайно великий, величезний. *Колосальний успіх. Колосальне враження. Колосальна будівля. Відігравати колосальну роль. Провести колосальну роботу. Колосальні запаси нафти.*

Колосальність, ності, ж. *Колосальність задуму.*

Колосально.

КОЛУМБАРІЙ, ю, ч., спец. Сховище урн із прахом при крематорії. *Територія колумбарію.*

КОЛУМБІТ, у, ч. Мінерал класу оксидів і гідроксидів чорного, бурувато-чорного кольору з напівметалевим блиском; руда ніобію. *Поклади колумбіту.*

КОЛУМНІСТ, а, ч. Журналіст, оглядач, який веде постійну колонку в певному друкованому органі. *Колумніст газети. Нарис колумніста.*

КОЛХІЦИН, у, ч. Алкалоїд, який міститься в рослинах родини лілійних; сильна отрута.

КОЛЬДКРЕМ, у, ч. Косметична мазь для шкіри, виготовлена із суміші ланоліну, води, олій і гліцерину.

КОЛЬЄ, *невідм.*, *с.* Намисто з дорогоцінних каменів, перлів, перев. з підвісками. *Діамантове кольє. Перлинне кольє. Кольє ручної роботи.*

КОЛЬМАТАЖ, *у, ч., спец.* 1. Осадження намулів на певній ділянці землі для підвищення родючості ґрунту. 2. Вмивання дрібних глинистих та мулистих частинок у пори ґрунту зрошувальних каналів та ставків для зменшення фільтрації води. *Глиняний кольматаж.*

Кольматувати, *ую, уеш.*

КОЛЬРАБІ, *невідм.*, *ж.* Городня дворічна рослина з товстим кулястим стеблом, що виглядом і смаком нагадує ріпу і є різновидом капусти.

КОЛЬТ, *а, ч.* Система індивідуальної вогнепальної зброї. *Руків'я кольта.*

КОЛЮВІЙ, *ю, ч.* Уламковий матеріал обвалів, зсувів, що нагромаджується на схилах біля підніжжя гір.

КОЛЯТЕРАЛІ, *ів, мн.* Бічне сполучення між системами двох різних артерій чи вен.

КОМА, *и, ж., мед.* Стан організму, що характеризується втратою свідомості з порушенням чутливості, розладом життєво важливих функцій — кровообігу й дихання. *Діабетична кома. Впасти в кому. Вийти з коми. Вивести хворого з коми.*

Коматозний, *а, с.* *Коматозний стан.*

КОМАНДА, *и, ж.* 1. Короткий усний наказ командира за встановленою формою; коротке розпорядження. *Чітка команда. Отримати команду. Дати команду. Реагувати на команду. Працювати за командою.* 2. Автоматичний сигнал, який приводить у дію певну систему, механізм. *Команда ввімкнення стартового комплексу.* 3. *інформ.* Елемент програми електронно-обчислювальної машини, що містить вказівку на певну операцію ЕОМ. *Команди для арифметичних дій. Команди для логічних дій.*

4. Керівництво якою-небудь військовою частиною; командування. *Бути під командою. Перебрати команду над полком.* 5. Невелика військова частина, виділена в окрему одиницю або сформована для якогось призначення. *Саперна команда. Команда розвідників.* 6. Екіпаж судна, особовий його склад. *Команда корабля.* 7. Спортивний колектив на чолі з капітаном. *Футбольна команда. Баскетбольна команда. Команда вищої ліги. Збірна команда. Грати в одній команді. Виставити команду на змагання.* 8. Загін певних фахівців, сформований для виконання якихось функцій. *По-*

кольє — комбінація

жежна команда. Машинна команда. 9. *розм.* Група людей, що становить чесь оточення і діє, виконуючи його

доручення. *Збирати свою команду. Команда президента.*

Командний, *а, е.* 1. Прикм. до команда. *Командні слова. Командний імпульс. Командні змагання.* 2. Власт. тим, хто подає команду. *Командний голос.* 3. Що стос. командування. *Командна посада. Командні кадри.* 4. Заснований на вольових рішеннях, які приймаються недемократичним шляхом. *Командні методи роботи.* 5. *перен.* Керівний, провідний, головний. *Командний пост. Командний склад.*

Командування, *я, с.* 1. *Командування ротою.* 2. *збірн.* Особи, які стоять на чолі військ, військових підрозділів і т. ін.; командири. *Дозвіл командування.*

Командувач, *а, ч.* Керівник великого військового з'єднання. *Командувач армії.*

Командувати, *ую, уеш.* 1. Говорити слова команди (у 1 знач.). *Голосно командувати. Чітко командувати.* 2. Бути командиром чого-небудь. *Командувати ротою. Командувати кораблем.* 3. *розм.* Наказувати, розпоряджатися. *Командувати на роботі. Командувати у сім'ї. Не дозволяти командувати собою.*

КОМАНДИР, *а, ч.* 1. Керівник військової частини, підрозділу, з'єднання, загону, судна, ескадрилі тощо. *Ротний командир. Польовий командир. Командир частини. Командир загону. Командир підводного човна.* 2. *розм., жарт.* Про того, хто любить наказувати, розпоряджатися.

Командирство, *а, с.*

Командирський, *а, е.* *Командирські коні. Командирське обмундирування.*

КОМАНДОР, *а, ч.* 1. Одне з найвищих звань у середньовічних чернечолицарських орденах, а також особа, що мала це звання. *Командор ордену.* 2. Військове звання офіцера флоту в деяких країнах. 3. Керівник автомобільного, кінного, велосипедного тощо пробігу або авіаційного перельоту. *Командор автопробігу.*

Командорський, *а, с.* *Командорське звання. Командорський значок.*

КОМАНДОС, *невідм.*, *с.* 1. Формування особливого призначення у збройних силах деяких країн для диверсійно-розвідувальних дій у тилу противника. *Ізраїльські командос.* 2. Спеціальні загоони британської армії, які здійснювали рейди в окуповані фашистами регіони Європи. 3. Опол-

ченські загоони в армії бурів, які діяли проти місцевого африканського населення, брали участь в англо-бурській війні кінця XIX — початку XX ст. ^

КОМБАЙН, *а, ч.* Складна машина, що одночасно виконує роботу кількох машин, цикл виробничих процесів. *Вугільний комбайн. Бурякозбиральний комбайн. Кухонний комбайн. Гірничий комбайн.*

Комбайнёр, *а, ч.* Той, хто працює на комбайні.

Комбайнёрка, *и, ж.*

Комбайнерський, *а, е.* *Комбайнерська справа. Комбайнерський фургон.*

Комбайновий, *а, е.* 1. Прикм. до комбайн. *Комбайновий штурвал. Комбайновий агрегат.* 2. Який здійснюється за допомогою комбайна. *Комбайнове збирання зернових культур.* 3. Який виробляє комбайни. *Комбайновий завод.*

КОМБАТАНТИ, *ів, мн. (одн. комбатант, а, ч.), юр.* Особи, які входять до складу збройних сил воюючої країни та беруть безпосередню участь у воєнних діях: особовий склад регулярних збройних сил, ополчення, учасники Руху Опору тощо, а також учасники громадянських і національно-визвольних воєн.

КОМБІНАТ, *у, ч.* 1. Велике промислове підприємство, що об'єднує кілька різних підприємств, зв'язаних між собою технологічним процесом або адміністративно. *Металургійний комбінат. Текстильний комбінат. Поліграфічний комбінат. Швейний комбінат.* 2. Об'єднання кількох дрібних підприємств місцевої промисловості або комунально-побутового обслуговування. *Банно-прабельний комбінат. Комбінат побутового обслуговування.* 3. Об'єднання навчальних закладів різних ступенів при заводі, підприємстві тощо. *Навчально-виробничий комбінат.*

Комбінатівець, *вця, ч.* Той, хто працює на комбінаті.

Комбінатівський, *а, е.*

КОМБІНАТОРИКА, *и, ж.* Розділ математики, який вивчає закони поєднання, переставлення, розміщення довільних предметів, елементів. *Оперативна комбінаторика. Розділ комбінаторики.*

КОМБІНАТОРНИЙ, *а, е, спец.* Який ґрунтується на комбінуванні. *Комбінаторні зміни звуків. Комбінаторний аналіз у математиці.*

КОМБІНАЦІЯ, *і, ж.* 1. Сполучення, поєднання або розташування чого-небудь (перев. однорідного)

К

К

у певному порядку. *Комбінації звуків. Комбінація хімічних елементів. Комбінація гарнів. Комбінація цифр. Комбінація чисел. 2. спорт.* Ряд цілеспрямованих прийомів гри в боротьбі за перемогу над противником. *Шахова комбінація. 3. перен.* Складний план, задум або замір для здійснення якоїсь мети. *Високополітична комбінація. Придумати комбінацію. Найсмівливіші комбінації. 4. Жіноча сорочка, яку надягають під сукню й т. ін. Шовкова комбінація. Комбінація з мереживом.*

Комбінатор, а, ч. 1. *розм., жарт, ірон.* Той, хто схильний до комбінацій (у 3 знач.), досягає успіху шляхом складних комбінацій. *Блискучий комбінатор. Великий комбінатор. Хитромудрий комбінатор. 2. зне-вясн.* Той, хто користується нечесними засобами для досягнення своїх цілей; хитра, нечесна людина; махінатор.

Комбінаторна, и, ж., *розм.*

Комбінаторство, а, с., *збірн.*

Комбінаційний, а, е. *Комбінаційні тони. Комбінаційна гра.*

Комбінований, а, е. Який становить комбінацію (у 1 знач.) чого-небудь. *Комбіноване освітлення. Комбінований метод лікування. Комбіноване знімання. Комбіноване плаття.*

Комбінування, я, с. *Можливість комбінування. Комбінування ниток. Комбінування овочів із м'ясом.*

Комбінувати, ую, уєш. 1. Поєднувати або розташовувати що-небудь (переважно однорідне) у певному порядку. *Комбінувати тканини. Комбінувати складники. Комбінувати квіти для букета. 2. Об'єднувати спільним технологічним процесом або адміністративно. Комбінувати навчальні предмети.*

КОМБІНЕЗОН, а, ч. Одяг, у якому верхня частина поєднана зі штанами. *Теплий комбінезон. Дитячий комбінезон. Робочий комбінезон. Захисний комбінезон. Десантний комбінезон.*

Комбінезонний, а, е. *Комбінезонний крій.*

КОМБУСТІОЛОГІЯ, і, ж. Галузь медицини, що вивчає опікові хвороби та методи їх лікування. *Дослідження з комбустіології. Проблеми комбустіології.*

Комбустіолог, а, ч.

Комбустіологічний, а, е.

КОМЕДИОГРАФІЯ, і, ж. 1. Написання комедій як галузь драматургії. *Сучасна комедіографія. Традиції комедіографії. 2. збірн.* Сукупність комедійних творів. *Специфіка комедіографії.*

Комедіограф, а, ч. Той, хто пише комедії;

комбінатор — комерційний

автор комедій.

КОМЕДИЯ, і, ж. 1. Драматичний твір із веселим, смішним або сатиричним сюжетом. *Писати комедії. Автор комедії. Музична комедія. Постановка комедії. 2. перен.* Кумедний випадок, що-небудь смішне. *Справжня комедія. 3. перен.* Намагання викликати хибне враження; лицемірна поведінка. *Ламати комедію.*

Комедіант, а, ч. 1. До XVIII ст. — назва актора, а згодом — виконавця ролей у балаганних виставах. 2. *перен.* Чванько, лицемір.

Комедійний, а, е. 1. Що стос, комедії (у 1 знач.), пов'язаний із нею. *Комедійна сцена. Комедійні елементи п'єси. Комедійний фільм. 2. Який грає в комедіях. Комедійний актор.*

Комедійність, ності, ж. *Комедійність ситуації. Комедійність характерів.*

КОМЕНДАНТ, а, ч. 1. Той, хто стоїть на чолі залоги фортеці або укріпленого району. *Наказ коменданта. 2. Військовий начальник, що наглядає за правильністю відбування гарнізонної служби, дисципліною військових і т. ін. у населених пунктах і військових таборах, а також забезпечує їхню охорону й належну діяльність різних служб. Військовий комендант. Комендант гарнізону. 3. Той, хто керує військовими перевезеннями на залізницях та водних шляхах. Комендант станції. 4. Керівник будинку, що належить установі або використовується установою. Комендант приміщення. Комендант гуртожитку.*

Комендантський, а, е. *Комендантський взвод. Комендантський патруль. Комендантська година.*

Комендатура, и, ж. Установа, яку очолює комендант (у 2 знач.), а також приміщення цієї установи. *Військова комендатура. Приміщення комендатури.*

КОМЕНДОР, а, ч., Морський артилерист; матрос-навідник. *Комендор гармати.*

КОМЕНСАЛІЗМ, у, ч. Форма співжиття між двома видами тварин, при якій один вид живиться рештками їжі другого, не завдаючи йому шкоди.

Коменсал, а, ч.

КОМЕНТАР, ю, ч., КОМЕНТАРІЙ, ю, ч. 1. Пояснення, тлумачення до якого-небудь тексту. *Лінгвістичний коментар. Детальний коментар. 2. звич. мн.* Роз'яснювальні або критичні зауваження яких-небудь подій, явищ. *Фахові коментарі. Гумористичні коментарі. Спортивні коментарі. Коментарі до ситуації. Говорити без коментарів.*

Коментатор, а, ч. Той, хто коментує що-

небудь; автор коментарю, коментарів. *Спортивний коментатор. Політичний коментатор. Телевізійний коментатор.*

Коментаторка, и, ж.

Коментаторський, а, е. *Коментаторська кабіна.*

Коментований, а, е. *Коментований твір. Коментований диктант. Коментоване видання.*

Коментування, я, с. *Коментування творів художньої літератури.*

Коментувати, ую, уєш. Давати коментар, пояснення до чого-небудь; роз'яснювати, тлумачити що-небудь. *Коментувати ситуацію. Коментувати позицію автора. Коментувати статтю. Коментувати події. Коментувати виступ.*

КОМЕРЦІЯ, і, ж. 1. Торгівля, торговельні операції. *Людина комерції. Займатися комерцією. Вивчати комерцію. Домогтися успіхів у комерції. Піти в комерцію. 2. Діяльність, спрямована на отримання зиску. Схильність до комерції.*

Комерсант, а, ч. Той, хто займається комерцією; підприємець. *Досвідчений комерсант. Успішний комерсант. Комерсант-початківець. Стати комерсантом. Вчитися на комерсанта.*

Комерсантка, и, ж., *розм.*

Комерсантський, а, е.

Комерціалізація, і, ж. Упровадження ринкових відносин; перехід, переведення чого-н. на комерційну основу. *Комерціалізація мистецтва. Комерціалізація освіти. Комерціалізація банку. Комерціалізація підприємств державного сектора.*

Комерціалізований, а, е. *Комерціалізований вищий навчальний заклад.*

Комерціалізувати, ую, уєш. *Комерціалізувати завод. Комерціалізувати відеопрокат.*

Комерційний, а, е. 1. Що стос, комерції, пов'язаний з нею; торговельний. *Комерційні справи. Комерційні інтереси. Комерційні питання. Комерційна установа. Комерційна таємниця. Комерційна операція. Комерційний кредит. Комерційний ризик. Комерційний директор. 2. Заснований приватними особами, розрахований на одержання прибутку; недержавний, приватний. Комерційний банк. Комерційний готель. Комерційна крамниця. Комерційне видання. Комерційне телебачення.*

3. Який оплачується приватними особами. *Комерційне училище. Комерційний факультет. Навчатися на комерційній основі. 4. Розрахований на*

комерційність — компанія

- великий зиск; прибутковий. *Комерційний фільм. Комерційний туризм.*
- Комерційність, ності, ж. Комерційно.
- КОМЕТА, и, ж. 1. Небесне тіло, що рухається навколо Сонця по витягнутій орбіті; має яскраве ядро в оточенні туманної оболонки, від якої тягнеться довга смуга світла, так званий хвіст. *Наближення комети. Комета Галлея.* 2. Невелике швидкохідне пасажирське судно на підводних крилах.
- Кометарний, а, е. Що стос, вивчення комет (у 1 знач.). *Кометарна теорія.*
- Кометний, а, е. 1. Прикм. до комета. *Кометне ядро. Кометний хвіст.* 2. Що стос, вивчення комет; кометарний. *Кометна астрономія. Кометна обсерваторія.*
- КОМЕТОЛІГІЯ, ї, ж. Галузь астрономії, яка вивчає рух, будову й розвиток комет.
- Кометолог, а, ч.
- Кометологічний, а, е.
- КОМІВОЯЖЕР, а, ч. Роз'їзний агент підприємства або комерційної фірми, який укладає торговельні угоди та збирає замовлення на товари. *Працювати комівояжером.*
- Комівояжержський, а, е. *Комівояжержські орбітиці.*
- КОМІЗМ, у, ч. 1. Смішне, комічне в чому-небудь (у подіях, учинках людини тощо). *Комізм творів.* 2. Засіб, прийом зображення чого-небудь у смішному, комічному вигляді. *Засоби комізму.*
- Комік, а, ч. 1. Актор, який виконує комічні ролі. *Відомий комік. Актор-комік. Амлуа коміка.* 2. перен., розм. Той, хто має хист розвеселяти когось, викликати сміх. *Неперевершений комік. Природжений комік.*
- Комічний, а, е. 1. Пройнятий комізмом; який викликає сміх; смішний. *Комічний жест. Комічна картина. Комічний вигляд.* 2. Власт, комедії (у 1 знач.). *Комічна роль.* 3. Власт, комікові (у 1 знач.). *Комічний хист.*
- Комічність, ності, ж. *Комічність ситуації.*
- Комічно. *Виглядати комічно.*
- КОМІКСИ, ів, мн. (одн. комікс, у, ч). Популярні серії малюнків з коротким супровідним текстом перев. пригодницько-розважального змісту; книжечки з такими малюнками. *Дитячі комікси. Політичний комікс. Естетика коміксу. Читати комікси. Комікси для дорослих. Серія коміксу.*
- КОМІСАР, а, ч. 1. Посадова особа, наділена урядом особливими повноваженнями. *Військовий комісар. Комісар закордонних справ. Верховний комісар ООП у справах біженців.*
- Призначити комісаром.* 2. У деяких країнах — чин поліцейського начальника, а також особа, що має цей чин. *Комісар поліції.*
- Комісаріат, у, ч. Назва державної або адміністративної установи, яку очолює комісар. *Військовий комісаріат. Комісаріат закордонних справ.*
- Комісарський, а, е. *Комісарська зброя. Комісарський пост. Комісарські обов'язки.*
- КОМІСІОНЕР, а, ч. Посередник у торговельних операціях, фізична або юридична особа, яка за певну винагороду укладає угоди на користь і за рахунок комітента, але від свого імені. *Послуги комісонера. Укласти угоду з комісонером.*
- Комісіонерство, а, с. *Займатися комісіонерством.*
- Комісіонерський, а, е. *Комісіонерське доручення.*
- КОМІСІЯ, ї, ж. 1. Група осіб, якій доручено розв'язувати певні питання. *Кваліфікована комісія. Атестаційна комісія. Виборча комісія. Екзаменаційна комісія. Приймальна комісія. Комісія у справах неповнолітніх. Голова комісії. Проходити комісію.* 2. Доручення, яке виконують за винагороду, звичайно пов'язане з купівлею або продажем, якоюсь операцією, а також погоджена винагорода за посередництво в якійсь операції, купівлі або продажу. *Брокерська комісія. Котирувальна комісія. Ліквідаційна комісія.* 3. Посередницька послуга, яку спеціальні магазини надають приватним особам для продажу їхніх речей. *Зробити комісію 25%. Брати книжки на комісію.*
- Комісійний, а, е. 1. Що стос, комісії. *Комісійний виїзд. Комісійна торгівля. Комісійна угода. Комісійна оплата.* 2. Який виступає посередником, бере товари на комісію. *Комісійна крамниця.* 3. у знач ім., тільки мн. *Отримати комісійні. 10% комісійних.*
- Комісований, а, е. *Комісований призовник.*
- Комісувати, ую, уеш. 1. Внаслідок огляду спеціальною медичною комісією вирішувати питання про чию-небудь працездатність, придатність для виконання певних фахових обов'язків або можливість несення військової служби. 2. розм. Звільнити когось від військової служби, виконання певної роботи на підставі висновків медичної комісії про стан його здоров'я. *Комісувати призовника у зв'язку з плоскостопістю. Комісувати через хворобу.*
- КОМІСУРА, и, ж. 1. мед. Фіброзний тяж між суміжними поверхнями органів після травми або запалення; спайка. 2. Анатомічний утвір, який з'єднує переважно парні органи. *Комісура мозку.*
- Комісуральний, а, е. *Комісуральний зв'язок.*
- КОМІТЕНТ, а, ч., спец. Той, хто доручає комісіонерові здійснити за винагороду певну операцію (купівлю, продаж тощо). *Доручення комітента. На умовах комітента.*
- Комітентський, а, е. *Комітентська ціна. Комітентські умови.*
- КОМІТЕТ, у, ч. 1. Виборний орган, який керує певною роботою, діяльністю. *Термінологічний комітет. Батьківський комітет. Профспілковий комітет. Створити комітет.* 2. Орган державного управління, який виконує певні функції. *Комітет у справах релігії.*
- Комітетник, а, ч., розм. Член комітету.
- Комітетський, а, е. *Комітетські справи.*
- КОМПАКТ-ДИСК, а, ч. Невеликого діаметра диск, що містить записи, призначені для відтворення на оптичних (лазерних) програвачах. *Цифровий компакт-диск. Лазерний компакт-диск. Плеер для компакт-дисків. Тривалість звучання компакт-диска. Записати на компакт-диск. Зчитати інформацію з компакт-диска.*
- Компакт, а, ч., розм. *Альбом на компакт-ті. Послухати компакт.*
- КОМПАКТ-КАСЕТА, и, ж. Закрита двокотушкова магнітофонна касета.
- КОМПАКТНИЙ, а, е. 1. Без проміжків; щільний. *Компактна група.* 2. Який займає мало місця; малогабаритний. *Компактне легкове авто. Компактний прилад. Компактний туристський намет. Компактний згорток.* 3. перен. Стилий, лаконічний, який не містить нічого зайвого. *Компактний сюжет. Компактний виклад змісту.*
- Компактність, ності, ж. *Компактність забудови. Компактність проживання.*
- Компактно. *Писати компактно.*
- КОМПАНІЯ, ї, ж. 1. Група осіб, яких об'єднують спільні погляди, інтереси або спільна справа; товариство. *Дружна компанія. Компанія студентів.* 2. Торговельне або промислове товариство, що об'єднує підприємців; спілка. *Торгова компанія. Будівельна компанія. Інвестиційна компанія. Холдингова компанія. Нафтова компанія. Державна компанія. Приватна компанія. Власник компанії. Крах компанії.*
- Компанійний, а, е. Прикм. до компанія (у 2 знач.). *Компанійна пенсія.*
- Компанійський, а, е, розм. Товариський. *Компанійський хлопець. Компанійська*

К

- вдача.*
Компаньйон, а, ч. 1. Товариш, співучасник чого-небудь. *Давній компаньйон. Взяти когось у компаньйони.* 2. Член торговельної або промислової компанії. *Нарада компаньйонів. Компаньйон фірми. Стати компаньйоном.*
Компаньйонка, и, ж.
КОМПАРАТИВІЗМ, у, ч. 1. Порівняльно-історичний метод у мовознавстві, що виник на початку ХІХ ст. 2. Розділ історії літератури, який вивчає схожість і відмінності, взаємодію, зв'язки і впливи літератур різних країн.
Компаративістський, а, е. *Компаративістські методи дослідження.*
КОМПАРАТИВІСТИКА, и, ж. Порівняльно-історичне мовознавство. *Підвалини компаративістики.*
Компаративіст, а, ч.
Компаративістичний, а, е. *Стаття компаративістичного характеру.*
КОМПАРАТИВНИЙ, а, е, лінгв. Порівняльний. *Компаративний метод. Компаративний вислів.*
Компаративність, ності, ж.
КОМПАРАТОР, а, ч., спец. Вимірювальний прилад, що діє за принципом порівняння вимірюваної величини з еталонною. *Піроскопічний компаратор.*
КОМПАС, а, ч. Прилад для визначення сторін світу, намагнічена стрілка якого завжди показує на північ. *Стрілка компаса. Орієнтуватися за компасом.*
Компасний, а, е. *Компасна стрілка.*
КОМПАУНД, ч., спец. 1. род. а. Парова машина з двома циліндрами. 2. род. у. Суміш яких-небудь речовин, яка не є хімічною сполукою. 3. род. у. Ізоляційний матеріал на основі епоксидних та поліефірних смол, який застосовують для герметизації різних приладів та пристроїв.
Компаундний, а, е. *Компаундне збудження.*
Компаундування, я, с. Змішування двох або кількох мастил, видів палива для одержання спеціальних продуктів необхідної якості.
КОМПЕНДІЙ, ю, КОМПЕНДІУМ, у, ч. Стилий виклад основних засад якої-небудь науки, розвідки тощо.
КОМПЕНСАЦІЯ, ї, ж. 1. Відшкодування, зрівноважування, винагорода за що-небудь, а також сума, яку сплачують як відшкодування, винагороду; покриття витрат, утрат. *Грошова компенсація. Матеріальна компенсація. Отримати компенсацію. Сплатити компенсацію. Компенсація витрат. Компенсація грошових вкладів.* 2. біол. Вирівнювання порушених функцій в організмі, заміна пошкоджених або загинувших клітин тощо. *Здатність до компенсації. Компенсація клітин. Компенсація кровообігу. Компенсація серцевої діяльності.* 3. техн. Усунення зовнішніх впливів, які перешкоджають правильній дії точних механізмів. *Компенсація маятника. Компенсація компаса.*
Компенсатор, а, ч., спец. Назва різних приладів для зрівноважування умов праці яких-небудь механізмів або для вимірювання різниці між чимсь. *Механічний компенсатор. Увімкнути компенсатор.*
Компенсаторний, а, е.
Компенсаторний, а, е, біол. 1. Що стос, компенсації (у 2 знач.). *Компенсаторні можливості організму.* 2. Спричинений процесом компенсації (у 2 знач.). *Компенсаторна гіпертрофія залози.*
Компенсаційний, а, е. 1. Що стос, компенсації (у 1 знач.). *Компенсаційні виплати. Компенсаційна позика. Компенсаційна угода. Компенсаційна доплата.* 2. техн. Признач, для компенсації (у 3 знач.). *Компенсаційні костюми. Компенсаційне обладнання.*
Компенсований, а, е. *Компенсована шкода. Компенсовані вади серця. Компенсований тонзиліт.*
Компенсування, я, с.
Компенсувати, ую, уеш. 1. Давати компенсацію (у 1 знач.) за що-небудь; відшкодувати. *Компенсувати втрати. Компенсувати видатки. Компенсувати втрачений час.* 2. Поповнювати, вирівнювати, зрівноважувати що-небудь. *Компенсувати баланс вітамінів. Компенсувати роботу серця.*
КОМПЕТЕНЦІЯ, ї, ж. 1. Добра обізнаність із чим-небудь. *Фахова компетенція.* 2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи. *Питання лінгвістичної компетенції. Виключна компетенція Верховної Ради України. Компетенція місцевого самоврядування.*
Компетентний, а, е. 1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; кваліфікований. *Компетентна особа. Компетентний лікар. Компетентна допомога. Компетентна думка. Компетентне журі.* 2. Який має певні повноваження; повноправний, повновладний. *Компетентні збори.*
Компетентність, ності, ж. *Фахова компетенція.*
Компетентно, Компетентно поінформувати. *Компетентно консультувати.*
КОМПЛІАЦІЯ, ї, ж. 1. тільки одн. Писання твору на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження й опрацювання джерел; компілювання. *Займатися компіляцією. Компіляція чужих думок.* 2. Твір, написаний таким способом. *Літературна компіляція. Вдала компіляція. Бездарна компіляція. Компіляція кількох робіт.*
Компілюваний, а, е.
Компілювання, я, с.
Компілювати, юю, юеш. 1. З'єднувати що-небудь, скласти з окремих частин. *Компілювати статтю. Компілювати текст.* 2. Писати, творити що-небудь, запозичуючи всі дані з робіт інших авторів, без самостійного опрацювання першоджерел. *Компілювати твори.*
Компілятивний, а, е. Який ґрунтується на компіляції (у 1 знач.); який є компіляцією (у 2 знач.). *Компілятивний характер твору. Компілятивна праця.*
Компілятивність, ності, ж. *Компілятивність твору.*
Компілятор, а, ч. Той, хто займається компіляцією; автор компіляції. *Спритний компілятор. Вдумливий компілятор.*
КОМПЛЕКС, у, ч. 1. Сукупність предметів, явищ, дій, властивостей, що становлять одне ціле. *Інвестиційний комплекс. Комплекс уявлень. Комплекс захисних заходів. Вивчати явище в комплексі. Комплекс агротехнічних заходів. Комплекс гімнастичних вправ. Комплекс вітамінних препаратів.* 2. Група споруд, об'єднаних спільним функціональним замислом. *Стартовий комплекс. Меморіальний комплекс. Будівельний комплекс. Виставковий комплекс. Спортивно-оздоровчий комплекс. Житловий комплекс. Готельний комплекс.* 3. Сукупність виробничих галузей, пов'язаних між собою технічно та організаційно. *Енерготехнологічний комплекс. Територіально-виробничий комплекс.*

комплексний — компостер

- Галузевий комплекс. Промисловий комплекс. Паливно-енергетичний комплекс. Агропромисловий комплекс.
4. Невпевненість, психічна неврівноваженість, що є наслідком реальних або надуманих причин. *Комплекс нижчості. Комплекс неповноцінності. Боротися з комплексами. Людина без комплексів.*
- Комплексний, а, е. *Комплексний характер дослідження. Комплексне лікування. Комплексне дослідження. Комплексна експедиція. Комплексна механізація. Комплексна забудова території. Комплексна програма. Комплексний розвиток господарства. Комплексний метод викладання.*
- Комплексність, ності, ж.
- Комплексно. *Мислити комплексно.*
- Комплексувати, ую, уеш, розм. Почувати себе невпевнено, страждати на комплекси (у 4 знач.). *Комплексувати через зовнішність. Безпідставно комплексувати.*
- КОМПЛЕКСБНИ, ів, мн. Органічні комплексотвірні сполуки; застосовують при фарбуванні, проявленні кольорової плівки, хімічному аналізі.
- КОМПЛЕКТ, у, ч. Повний набір предметів, які становлять щось ціле або мають однакове призначення. *Комплект білизни. Комплект інструментів. Комплект ключів. Річний комплект журналів. Комплект підручників для 7 класу.*
- Комплектація, і, ж. 1. Складання, формування комплексів чого-небудь. *База комплектації. 2. Деталі, необхідні для комплектування чого-небудь. Повна комплектація. Мінімальна комплектація. Комплектація шкільної бібліотеки.*
- Комплектний, а, е. *Комплектне устаткування. Комплектний набір.*
- Комплектність, ності, ж. *Комплектність продукції.*
- Комплектований, а, е.
- Комплектувальний, а, е. *Комплектувальний відділ.*
- Комплектувальник, а, ч.
- Комплектувальниця, і, ж. *Робоче місце комплектувальниці.*
- Комплектування, я, с. *Комплектування внутрішніх сил. Комплектування племінних груп високопродуктивних тварин.*
- Комплектувати, ую, уеш. Складати комплекти чого-небудь; набирати потрібну кількість кого-, чого-небудь; доповнювати до комплекту. *Комплектувати газети. Комплектувати ВНЗ. Комплектувати полк. Комплектувати штат.*
- КОМПЛЕКЦІЯ, і, ж. Будова тіла; статура. *Делікатна комплекція. Могутня комплекція. Враховувати комплекцію. Особливості комплекції.*
- КОМПЛЕМЕНТ, у, ч., фізіол. Білкова речовина сироватки крові людини й тварин типу ферментів. *Реакція зв'язування комплекменту.*
- КОМПЛЕМЕНТАРНИЙ, а, е, книжн. Взаємодоповнювальний. *Комплементарний характер планування.*
- Комплементаризм, у, ч. Концепція, що пояснює взаємодоповнення у розвитку регіонів, товарообмін між ними, коли один із них має надлишок продукції, якої потребує інший.
- Комплементарність, ності, жс.
- КОМПЛЕМЕНТАЦІЯ, і, жс., біол. Явище схрещування мутантів різних генів або алелів одного гена, яке дає змогу ліквідувати багато генетичних ушкоджень. *Алельна комплементация. КОМПЛИКАЦІЯ, і, жс., книжн. Ускладнення, заплутаність. Виникнення комплікації.*
- Комплікований, а, е.
- КОМПЛІМЕНТ, у, ч. Присмні, люб'язні слова; похвала, лестощі. *Говорити компліменти. Напрошуватися на компліменти.*
- Компліментарний, а, е. *Компліментарний вислів. Компліментарні слова.*
- Компліментарність, ності, жс. *Компліментарність виступу. Зловживати компліментарністю.*
- КОМПІЗИТ, а, ч. 1. *лінгв.* Складне слово, утворене способом складання основ, здебільшого поєднаних сполучним голосним. *Іменникові композити. Прикметник-композит. 2. перев. мн., спец.* Матеріали, створені поєднанням хімічно різних компонентів, що майже не взаємодіють між собою. *Використання композитів. Широковідомі композити.*
- Композитний, а, е. *Композитні дієслова. Композитні матеріали.*
- КОМПОЗИТОР, а, ч. 1. Автор музичних творів. *Українські композитори. Новітній композитор. 2. Складач шахових задач і етюдів. Змагання шахових композиторів.*
- Композиторка, и, жс.
- Композиторський, а, е. *Композиторська творчість. Композиторський талант. Композиторський факультет.*
- Композиторство, а, с.
- КОМПОЗИЦІЯ, ї, жс. 1. *тільки одн.* Будова, структура, розташування та взаємний зв'язок складових частин художнього твору, картини тощо. *Композиція літературного твору. Композиція вишивки. Особливості композиції. Аналіз композиції. 2. Художній твір, який має складну будову. 3. Твір, який складається з літературної та музичної частин,*
- об'єднаних однією темою, сюжетом. *Монументальна композиція. 4. тільки одн.* Теорія складання музичних творів. *Клас композиції. Займатися композицією. 5. Складання шахових задач і етюдів. Шахова композиція.*
- Композиційний, а, е. *Композиційні засоби. Композиційний центр картини. Композиційні особливості твору.*
- Композиційно.
- КОМПОНЕНТ, а, ч. Складова частина чого-небудь; складник. *Основні компоненти речовини. Необхідні компоненти. Поєднання окремих компонентів. Компонент травосуміші.*
- Компонентний, а, е. *Компонентний склад вуглеводів. Компонентний склад забруднення. Компонентний аналіз.*
- Компонований, а, е.
- Компоновальний, а, е. *Компоновальна схема.*
- Компоновання, я, с. *Компоновання деталей. Компоновання творів. Прийоми компоновання.*
- Компоновати, ую, уеш. 1. *книжн.* Складати з окремих частин що-небудь ціле. *Компоновати номер часопису. Компоновати матеріал дослідження. 2. Створювати композицію картини, мелодію тощо. Компоновати пісню. Компоновати картину. Компоновати вірші.*
- КОМПІСТ, у, ч., с. г. Органічне добриво, що складається із суміші землі, торфу, мінеральних речовин з рослинними й тваринними рештками. *Вносити компост.*
- Компостний, Компостовий, а, е. *Компостна земля. Компостова маса.*
- Компостований, а, е. *Компостований торф. Компостовані добрива.*
- Компостувати¹, ую, уеш. Перетворювати на компост. *Компостувати торф.*
- Компостування¹, я, с. *Компостування гною. Місце компостування.*
- КОМПОСТУВАТИ², ую, уеш. 1. Вкласти проїзний або ін. документ у спеціальний пристрій, яким пробиваються або витискаються спеціальні умовні знаки контролю. *Компостувати талон. Компостувати путівку. 2. Ставити позначку на залізничному квитку або додавати до нього окрему квитанцію для продовження терміну дії квитка у разі пересадки, зупинки у проміжному пункті.*
- Компостер, а, ч. Прилад, яким пробивають або витискають знаки контролю на залізничних квитках, талонах на проїзд у міському транспорті, банківських чеках і т. ін. *Автобусний компостер. Пробити талон компостером.*
- Компостерний, а, е. *Компостерний знак.*

К

- Компостерна позначка.*
Компостований, а, е. *Компостований квиток.*
Компостування², я, с. *Компостування талонів.*
КОМПРАДОР, а, ч. В економічно відсталіх країнах — місцевий комерсант, який займається зовнішньою торгівлею і отримує прибутки за рахунок посередництва між іноземним капіталом та місцевим ринком.
Компрадорський, а, е. *Компрадорський капітал.*
КОМПРЄС, у, ч. Пов'язка, перев. змочена водою або якимсь лікарським розчином, яку накладають на хворе місце. *Зігріваний компрес. Теплий компрес. Холодний компрес. Покласти компрес.*
Компресний, а, е. *Компресна вата. Компресний папір.*
КОМПРЕСІЯ, ї, ж. 1. *техн.* Стиснення повітря, газу або пальної суміші в циліндрі поршневої машини. *Компресія атмосферного азоту.* 2. Скорочення, обсягу написаного, висловленого без шкоди для його розуміння. *Компресія виступу.*
Компресійний, а, е. *Компресійні кільця. Компресійні холодильники.*
Компресор, а, ч. Машина для стиснення повітря, газу, пари. *Будова компресора. Робота компресора.*
Компресорний, а, е. 1. Устаткований компресорами. *Компресорна підстанція газопроводу. Компресорний цех.* 2. Признач. для компресора. *Компресорне мастило.*
КОМПРОМЕТАЦІЯ, ї, ж. Виставлення кого-, чого-небудь у негарному, непривабливому світлі; знеславлення когось, чогось. *Компрометація керівництва.*
Компромет, у, ч., *розм.* Те, що компрометує кого-, що-небудь; факти, публікації тощо, признач. для підриву чиєїсь репутації. *Засоби компромату. Збирати компромат.*
Компрометований, а, е.
Компрометувальний, а, е. *Компрометувальні матеріали. Компрометувальні зв'язки. Компрометувальні дані.*
Компрометування, я, с.
Компрометувати, ую, уеш. *Компрометувати сім'ю. Компрометувати колег. Компрометувати себе своєю поведінкою. Цей вчинок його компрометує.*
КОМПРОМІС, у, ч. Угода, якої досягають взаємними поступками; поступка заради досягнення мети. *Розумний компроміс. Досягти компромісу. Йти на компроміс. Пропонувати компроміс. Шукати взаємоприйнятних компромісів. Компроміс із совістю.*
Компромісний, а, е. *Компромісний характер. Компромісне рішення. Компромісний варіант. Компромісна пропозиція.*
КОМП'ЮТЕР, а, ч. Електронна обчислювальна машина (перев. персональна). *Потужний комп'ютер. Портативний комп'ютер. Новий комп'ютер. Переносний комп'ютер. Стаціонарний комп'ютер. Працювати на комп'ютері. Програма для комп'ютера. Ввести дані в комп'ютер. Сконструювати комп'ютер.*
Комп'ютерний, а, е. 1. Прикм. до комп'ютер. *Комп'ютерна програма. Комп'ютерний клас. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерний центр.* 2. Признач. для роботи з комп'ютером. *Комп'ютерний папір.* 3. Який діє, здійснюється, створюється за допомогою комп'ютера. *Комп'ютерний набір. Комп'ютерний фільм. Комп'ютерні ігри. Комп'ютерний клуб. Комп'ютерна графіка.*
Комп'ютерний, а, ч., *розм.* Фахівець, який обслуговує комп'ютери. *Досвідчений комп'ютерний.*
Комп'ютеризація, ї, ж. Процес запровадження комп'ютерної техніки в економіку, педагогіку тощо. *Завдання комп'ютеризації. Комп'ютеризація освіти. Комп'ютеризація виробництва. Проблеми комп'ютеризації. Темпи комп'ютеризації.*
Комп'ютеризований, а, е. *Комп'ютеризована побутова техніка. Комп'ютеризовані класи. Комп'ютеризована система збереження і пошуку інформації.*
Комп'ютеризувати, ую, уеш. *Комп'ютеризувати виробництво. Комп'ютеризувати процес навчання. Комп'ютеризувати бухгалтерію.*
КОМУНАЛЬНИЙ, а, е. Який належить до міського господарства, пов'язаний із ним. *Комунальний транспорт. Комунальна власність. Комунальне підприємство. Комунальний будинок. Комунальне господарство. Комунальні послуги. Комунальні платежі.*
Комуналка, и, ж., *розм.* Комунальна квартира; квартира, що належить міському господарству й заселена кількома родинами мешканців. *Тісна комуналка. Жити в комуналіці. Розселення комуналок.*
Комунальник, а, ч., *розм.* Той, хто працює в комунальному господарстві. *Профспілка комунальників.*
КОМУНІЗМ, у, ч. 1. Гіпотетичний суспільно-економічний лад, що ґрунтується на рівноправності, суспільній власності на засоби виробництва, відповідає принципів «від кожного за здібностями, кожному — за потребами». 2. У марксизмі — суспільно-економічна формація, що настає слідом за капіталізмом і проходить у своєму розвитку 2 стадії: нижчу (соціалізм) і вищу (повний комунізм); теорія, не підтверджена практикою.
Комуніст, а, ч.
Комуністичний, а, е. *Комуністичні засади. Комуністична партія. Комуністична фракція. Комуністичний світогляд.*
Комуністка, и, ж.
КОМУНІКАЦІЯ, ї, ж. 1. *спец.* Шляхи сполучення, лінії зв'язку тощо. *Засоби комунікації. Сучасна комунікація. Вузол комунікацій. 2. Спілкування. Забезпечити комунікацію. Речення як засіб комунікації.*
Комунікабельний, а, е. Який легко знайомиться, спілкується і співпрацює з іншими людьми; товариський. *Комунікабельна людина. Комунікабельна вдача.*
Комунікабельність, ності, ж. *Виявляти комунікабельність.*
Комунікант, а, ч. Той, хто бере участь у комунікації (в 2 знач.). *Спілкування комунікантів.*
Комунікативний, а, е. Пов'язаний із спілкуванням, комунікацією (у 2 знач.). *Комунікативна функція мови. Комунікативна ситуація. Комунікативні зв'язки.*
Комунікативність, ності, ж.
Комунікаційний, а, е. Що стос. комунікації (у 1 знач.). *Комунікаційне схрещення. Комунікаційні процеси в культурі. Комунікаційні шляхи. Комунікаційна технологія.*
КОМУТАТИВНИЙ, а, е, *книжн.* Пов'язаний з переміщенням. *Комутативний договір. Комутативний закон.*
Комутативність, ності, ж.
КОМУТАЦІЯ, ї, ж. у *спец.* 1. Процес зміни напрямку струму в секціях обмотки якоря колекторної електричної машини. *Система комутації.* 2. Підключення абонентів до лінії телефонного зв'язку. *Комутація абонентів.* 3. *інформ.* Виконання всіх з'єднань між елементами аналогової обчислювальної машини, необхідних для розв'язання даної задачі. 4. *лінгв.* Метод дослідження, що ґрунтується на врахуванні відповідності між змінами у формі й змісті мовних одиниць.
Комутатор, а, ч., *спец.* 1. Прилад для замикання й розмикання електричного кола або для зміни напрямку

комутатор — конвєртер

К

- електричного струму. *Універсальний комутатор. Під'єднати комутатор.*
2. Пристрій для ручного з'єднання телефонних ліній. *Телефонний комутатор. Польовий комутатор. Оператор комутатора.*
3. Місцева телефонна станція. *Викликати комутатор. Чергувати на комутаторі. Телефонувати через комутатор.*
- Комутаторний, а, е. *Телефонна комутаторна система. Комутаторний шинур.*
- Комутаційний, а, е. *Комутаційний вузол.*
- КОМФБРТ, у, ч. 1. Найзручніші побутові умови, сукупність побутових зручностей; вигоди, затишок. *Домашній комфорт. Любити комфорт. Насолоджуватися комфортом. Віддавати перевагу комфортові. Влаштуватися з комфортом.*
2. перен. Стан внутрішнього спокою, душевної рівноваги. *Душевний комфорт. Психологічний комфорт.*
- Комфортний, а, е. *Комфортне ліжко. Комфортне середовище.*
- Комфортність, ності, ж. *Комфортність квартир.*
- Комфортно.
- КОМФОРТАБЕЛЬНИЙ, а, е. Який має комфорт, із комфортом; вигідний, зручний. *Комфортабельна квартира. Комфортабельний лайнер. Комфортабельні меблі. Комфортабельний готель. Комфортабельна модель машини.*
- Комфортабельність, ності, ж. *Комфортабельність транспорту. Комфортабельність життя.*
- Комфортабельно. *Комфортабельно обставлена квартира.*
- КОМ'ЮНІКЕ, невідм., с. Урядове повідомлення, здебільшого про наслідки або хід дипломатичних переговорів. *Урядове комюніке. Офіційне комюніке. Підсумкове комюніке. Комюніке про розширення контактів. Опублікувати комюніке.*
- КОНВЕЄР, а, ч. 1. Пристрій для безперервного пересування деталей виробів від одного робітника до іншого, для транспортування вантажів і т. ін. *Стрічковий конвеєр. Вібраційний конвеєр. Збиральний конвеєр. Працювати на конвеєрі. Запустити конвеєр. Зупинити конвеєр. Подавати на конвеєр. Зійти з конвеєра.*
2. перен. Про добре освоєне виробництво, виготовлення великими партіями якої-небудь однотипної продукції. *Поставити на конвеєр.*
- Конвеєризація, і, ж. Застосування конвеєра, конвеєрної системи. *Конвеєризація ділянок роботи.*
- Конвеєризований, а, е. *Конвеєризоване підприємство.*
- Конвеєризувати, ую, уєш. *Конвеєризувати виробництво.*
- Конвеєрний, а, е. *Конвеєрна лінія. Конвеєрне подавання води. Конвеєрна стрічка. Конвеєрне виробництво.*
- Конвеєрних, а, ч. Той, хто керує роботою конвеєра.
- Конвеєрниця, і, ж.
- КОНВЕКЦІЯ, і, ж., спец. 1. фіз. Перенесення тепла або електричних зарядів рухливим середовищем. 2. гідрол. Водобмін між верхніми та нижніми шарами в озерах, морях і океанах унаслідок різниці їх температури, густини тощо. 3. метеор. Обмін повітря між верхніми та нижніми шарами атмосфери, що відбувається внаслідок нерівномірного їх нагрівання.
- Конвектор, а, ч. Опалювальний прилад, у якому тепло від теплоносія передається в приміщення шляхом конвекції. *Типи конвекторів.*
- Конвекторний, а, е. *Конвекторний обігрівач.*
- Конвекційний, а, е. *Конвекційна течія. Конвекційні потоки. Конвекційний струм.*
- КОНВЕНТ, у, ч. У деяких країнах — назва виборних органів з особливими законодавчими повноваженнями. *Скликання конвенту. Національний конвент.*
- КОНВЕНЦІОНАЛІЗМ, у, ч. Філософська концепція, за якою наукові теорії і поняття є не відображенням об'єктивного світу, а наслідком довільної угоди, конвенції між ученими. *Прихильник конвенціоналізму.*
- Конвенціоналіст, а, ч.
- Конвенціоналістка, и, ж.
- Конвенціоналістський, а, е.
- КОНВЕНЦІОНАЛЬНИЙ, а, е, зах. Який відповідає певній традиції; умовний.
- КОНВЕНЦІЯ, і, ж., дипл. Договір, угода між державами з якого-небудь спеціального питання. *Митна конвенція. Залізнична конвенція. Ратифікація конвенції. Підписати конвенцію. Міжнародна Конвенція про торгівлю. Конвенція про бактеріологічну зброю.*
- Конвенційний, а, е. *Конвенційний тариф. Конвенційна ставка. Конвенційна норма.*
- КОНВЕРГЕНЦІЯ, і, ж. 1. Сходження, зближення. *Конвергенція політичних поглядів.*
2. біол. Поява в неспоріднених організмах подібних ознак унаслідок пристосування цих організмів до однакових умов життя. *Приклад конвергенції.*
3. лінгв. Збіг ознак, властивостей у явищах, між собою не пов'язаних, незалежних. *Конвергенція фонем.*
4. опт. Зведення зорових осей очей під час розгляду розташованих
- близько об'єктів. *Вдосконалення конвергенції.*
- Конвергенти, ів, мн., лінгв. Звуки, що в процесі історичного розвитку мови збіглися в одному звукові; напр., сучасний український «и» виник унаслідок збігу давньоруських «ы» та «и».
- Конвергентний, а, е. 1. біол. Який має ознаки подібності внаслідок конвергенції (у 2 знач.). *Конвергентні тварини.*
2. лінгв. Який зазнав конвергенції (у 3 знач.). *Конвергентні звуки.*
- КОНВЕРСІЯ, і, ж. 1. фін. Зміна умов випущених раніше державних позик (напр.: зменшення позикового відсотка, подовження терміну виплати тощо).
2. фін. Те саме, що конвертація. *Конверсія валюти. Конверсія позики. Конверсія цінних паперів.*
3. екон. Переведення промислових підприємств на випуск якісно нової продукції. *Конверсія заводів оборонної промисловості. Брати участь у конверсії. Поставити на конверсію.*
4. лінгв. Спосіб словотвору, при якому єдиним словотворчим засобом є система закінчень похідного слова. *Утворення слів шляхом конверсії.*
5. мед. Зміна одного з парних органів під впливом іншого члена цієї пари.
- Конверсійний, а, е. *Конверсійна облигація. Конверсійна угода. Конверсійна позика. Конверсійний завод. Конверсійне підприємство. Реалізація конверсійної програми.*
- КОНВЕРТАЦІЯ, і, ж., фін. Обмін валюти і цінних паперів даної країни на іноземні. *Конвертація валюти.*
- Конвертаційний, а, е.
- Конвертований, а, е. *Конвертовані цінні папери. Вільно конвертована валюта.*
- Конвертованість, ності, ж. *Конвертованість валюти.*
- Конвертувати, ую, уєш. *Конвертувати вклади. Конвертувати заощадження. Конвертувати валюту.*
- КОНВЕРТОР, КОНВЕРТОР, а, ч. 1. Обертова піч грушоподібної або циліндричної форми, у якій виплавляють сталь продуванням повітря чи кисню через розплавлений чавун. *Сталеплавильний конвертер. Горловина конвертора. Деталі конвертора.*

К

2. У радіотехніці — одножирний перетворювач струму.
- Конвертерний, Конверторний, а, е. 1. Що стос, виплавки сталі в конверторах. *Конвертерне виробництво. Конвертерний агрегат. Конверторний процес. Конверторний цех.* 2. Виплавлений у конверторі. *Конверторна сталь.*
- Конвертерних, Конверторних, а, ч. Робітник, який працює біля конвертора; сталевар.
- Конвертування, я, с. *Конвертування природного газу.*
- КОНВЕРТИН, у, ч. Фермент, що бере участь у творенні активного тромбопластину, необхідного для зсідання крові.
- КОНВБЙ**, ю, ч. 1. Група озброєних людей, що супроводять кого-, що-небудь для охорони або запобігання втечі; варта. *Йти під конвоєм. Приставити конвой.* 2. Група військових кораблів, які охороняють транспортні або торговельні судна від ворожого нападу. *Кораблі конвою.*
- Конвойний, а, е. 1. Прикм. до конвбй. *Конвойна охорона.* 2. Який належить до конвою. *Конвойні кораблі.*
- Конвойних, Конвоювальник, а, ч. Той, хто супроводить кого-, що-небудь для охорони або запобігання втечі; вартовий.
- Конвойований, а, е. *Конвойований в'язень.*
- Конвоювання, я, с. *Конвоювання судна.*
- Конвоювати, юю, юєш. Супроводити кого-, що-небудь конвоєм. *Конвоювати заарештованих. Конвоювати транспорт.*
- КОВОЛЮТ, а, ч. Збірник, складений за визначеною тематикою із різних книг, журналів, брошур, відбитків статей чи рукописів і спалітурених в єдиний том. *Шукати шифр конволюта.*
- Конволютний, а, е. *Конволютна збірка.*
- КОНВУЛЬСІЯ, ї, ж. Сильна судова всього тіла; корчі. *Битися в конвульсіях.*
- Конвульсивний, Конвульсійний, а, е. 1. Спричинюваний конвульсією, конвульсіями, який є конвульсією; судомний. *Конвульсивний спазм. Конвульсійне дрижання повік.* 2. перен. Напружений, поривчастий, різкий (про рух). *Конвульсійний рух.*
- Конвульсивно, Конвульсійно.
- КОНГЕНІАЛЬНИЙ, а, е, книжн. Дуже близький духом, розумом, талантом тощо; відповідний. *Конгеніальний перекладач.*
- Конгеніальність, ності, ж.
- КОНГЛОМЕРАЦІЯ, ї, ж. З'єднання в одне ціле окремих предметів, при якому вони зберігають свої риси і властивості.
- Конгломерат, у, ч. 1. Механічне, випадкове поєднання чого-небудь різнорідного. *Етнічний конгломерат. Конгломерат ідей. Конгломерат народів.* 2. геол. Осадова порода з різних мінералів, зв'язаних іншою породою. *Пласти конгломерату.*
- Конгломератний, а, е.
- КОНГРЕГАЦІЯ, ї, ж. 1. У католицькій церкві — об'єднання церковних, зокрема чернечих, громад, діяльність яких підпорядкована єдиному статутіві. *Конгрегація єзуїтів.* 2. У Ватикані — адміністративний орган, що займається питаннями віровчення, культури тощо. *Свята конгрегація. Конгрегація з питань східної церкви.*
- КОНГРЕС, у, ч. 1. З'їзд, нарада з широким представництвом, переважно міжнародного характеру. *Конгрес славістів. Міжнародний конгрес українців. Виступати на конгресі. Брати участь у роботі конгресу.* 2. Законодавчий орган (парламент) у США та більшості латиноамериканських країн. *Конгрес США. Члени конгресу. Депутат конгресу.*
- Конгресовий, а, е. *Український конгресовий комітет Америки.*
- Конгресмен, а, ч. Член конгресу (у 2 знач.). *Вибори конгресменів.*
- КОНГРУЕНЦІЯ, ї, ж., мат. Суміщення геометричних фігур при накладанні.
- Конгруєнтний, а, е. Який суміщається при накладанні. *Конгруєнтні фігури.*
- Конгруєнтність, ності, ж. *Конгруєнтність трикутників.*
- КОНДАК, а, ч. Коротка церковна пісня, що славить Бога, Богородицю або святих. *Співати кондаки.*
- КОНДЕНСАЦІЯ, ї, ж. 1. спец. Згущення, ущільнення, нагромадження чого-небудь. *Конденсація вологи.* 2. перен. Про стиснення думки, викладу тощо. *Художня конденсація. Конденсація думки. Конденсація образу.* 3. спец. Перехід пари, газу в рідинний або кристалічний стан. *Конденсація водяної пари.*
- Конденсат, у, ч., спец. Продукт, який утворюється внаслідок конденсації (у 1, 3 знач.). *Конденсат водяної пари. Кран зливання конденсату.*
- Конденсатний, а, е.
- Конденсатор, а, ч., спец. 1. Прилад для нагромадження електричних зарядів, що складається з двох або кількох ізольованих провідників. *Електричний конденсатор. Теплотехнічний конденсатор. Будова конденсатора. Конденсатор електричної енергії.* 2. *Апарат, у якому відпрацьована пара будь-якої рідини охолоджується й перетворюється на цю рідину.*
- Конденсаторний, а, е. *Конденсаторний мікрофон. Конденсаторний прилад. Конденсаторне мастило.*
- Конденсаційний, а, е. 1. Що стос, конденсації (у 1, 3 знач.), пов'язаний з нею. *Конденсаційна система опалення. 2. Признач. для конденсації. Конденсаційний насос. 3. Одержаний шляхом конденсації. Конденсаційна вода. 4. У якому застосовують конденсатори. Конденсаційна турбіна.*
- Конденсований, а, е. *Конденсований стан. Конденсована волога. Конденсований вислів. Конденсоване художнє мислення.*
- Конденсованість, ності, ж. *Конденсованість розповіді.*
- Конденсувати, ую, уєш. 1. Збирати, нагромаджувати, скупчувати. *Конденсувати електричні заряди. 2. Досягти стислості, максимальної змістовності. Конденсувати виклад. 3. спец. Викликати перетворення пари, газу у рідинний або кристалічний стан. Конденсувати речовину.*
- КОНДЕНСОП, а, ч., спец. Оптичне скло, що збирає проміння від джерела світла й направляє його на освітлюваний предмет.
- КОНДИЛІОМА, и, ж. Місцеве вузликподібне розростання епітелію і сполучної тканини шкіри або слизових оболонок, спричинюване запальними ураженнями.
- КОНДИТЕР, а, ч. Майстер, що виготовляє кондитерські вироби. *Конкурс кондитерів. Вчитися на кондитера.*
- Кондитерський, а, е. *Кондитерське виробництво. Кондитерська фабрика. Кондитерський відділ. Кондитерські вироби.*
- КОНДИЦІОНЕР, а, ч. 1. Апарат, за допомогою якого в закритих приміщеннях досягають потрібної температури й вологості повітря. *Потужний кондиціонер. Побутовий кондиціонер. Нова конструкція кондиціонера. Увімкнути (вимкнути) кондиціонер. Користуватися кондиціонером. Встановити кондиціонери. Використання кондиціонерів.* 2. Засіб для поліпшення якості чого-небудь. *Кондиціонер для пом'якшення волосся. Кондиціонер для білизни. Вітамінізований кондиціонер. Шампунь із кондиціонером.*
- Кондиціонерний, а, е.
- КОНДИЦІЯ, ї, ж., спец. 1. Офіційно встановлена якісна норма, якій повинна відповідати продукція; повна відповідність яким-н. вимогам. *Належна кондиція. Посівні кондиції. Довести до кондиції.* 2. перен., розм.

кондиція — конкурент

К

- Досягати певної межі у чому-небудь.
Дійти до кондиції.
- Кондиційний, а, е. *Кондиційні фрукти. Кондиційне вугілля. Кондиційне насіння. Кондиційні товари.*
- Кондиційність, ності, ж. *Кондиційність палива. Кондиційність товару.*
- Кондиційований, а, е. *Кондиційоване повітря.*
- Кондиціювання, я, с. *Кондиціювання повітря. Кондиціювання насіння.*
- Кондиціювати, юю, юєш. Приводити у відповідність до встановлених норм, стандартів. *Кондиціювати вироби. Кондиціювати повітря. Кондиціювати зерно.*
- КОНДОМ, а, ч., мед. Презерватив. *Застосування кондомів.*
- КОНДОМІНІУМ, у, ч., юр. 1. У міжнародному праві — спільне здійснення державного управління на певній території двома або кількома державами. *Керувати державою за типом кондомініуму. Встановити кондомініум.* 2. Об'єднання, товариство домовласників, у межах якого кожному з них на правах якої-небудь власності (приватної, державної, муніципальної тощо) належать усі житлові та нежитлові приміщення, все нерухоме майно, пов'язане з житловим будинком, і яке забезпечує порядок реалізації прав щодо володіння, користування і розпорядження спільною власністю. *Положення про кондомініум. Державна рестрація кондомініумів. Статут кондомініуму.*
- КБНДОР, а, ч. Великий хижий птах із головою та шиєю без пір'я, який живиться переважно падлом; водиться в Південній Америці. *Політ кондора. Крило кондора.*
- КОНДОТЬЄР, а, ч. 1. і ст. В Італії XIV—XV ст. — ватажок найманого військового загону, що служив різним європейським володарям. *Вербування кондотьєрів.* 2. Людина, готова за достатню плату захищати будь-яку справу.
- КОНДУКТОМЕТРИЯ, і, ж., хім., техн. Метод визначення концентрації розчинів солей, кислот, лугів шляхом вимірювання їх електропровідності. *Принцип кондуктометрії.*
- Кондуктометр, а, ч. Прилад для визначення концентрації розчинів солей, кислот, лугів.
- Кондуктометричний, а, е. *Кондуктометричні дані.*
- КОНДУКТОР, а, ч. 1. Працівник міського транспорту, що продає квитки й стежить за порядком у трамваї, тролейбусі, автобусі. *Працювати кондуктором. Старший кондуктор.* 2. Пристосування у верстатах, що надає правильного положення інструментові стосовно оброблюваного виробу.
- Кондукторка, и, ж. *Літня кондукторка.*
- Кондукторний, а, е. *Кондукторна втулка.*
- Кондукторський, а, е. *Кондукторська сумка. Кондукторська бригада.*
- КОН'ЄКТУРА, и, ж. 1. Припущення, здогад. 2. Відновлення або виправлення на основі здогадів зіпсованого тексту, що не піддається прочитанню.
- КОНІДІЙ, ій, мн. (одн. конідія, і, ж.), бот. Спори безстатевого розмноження у багатьох грибів, що утворюються на гіфах міцелію. *Кількість конідій. Розповсюдження конідій.*
- КОНКАТЕНАЦІЯ, і, ж. 1. муз., лінгв. Стилістична фігура, що полягає у звуковому чи словесному повторенні кінця віршованого рядка на початку наступного. *Використання конкатенації.* 2. лінгв. Накладання семантичних значень одного слова на інше.
- КОНКІСТАДБРИ, КОНКВІСТАДБРИ, ів, мн. (одн. конкістадор, конквістадор, а, ч.). Іспанські й португальські завойовники Центральної та Південної Америки, які надзвичайно жорстоко ставилися до тубільців. *Португальські конкістадори. Загін конкістадорів.*
- КОНКЛАВ, у, ч. Рада кардиналів, що обирає Римського Папу. *Засідання конклаву.*
- КОНКОРДАНС, у, ч., лінгв. Алфавітний перелік слів чи понять із вказівкою на їхнє значення та всі випадки уживання в даному тексті; словник такого типу. *Конкорданс текстів Шевченка. Повний конкорданс Біблії. Користуватися конкордансом.*
- Конкордансний, а, е.
- КОНКОРДАНТНИЙ, а, е, біол. Схожий за генотипом. *Конкордантні особини.*
- Конкордантність, ності, ж.
- КОНКОРДАТ, у, ч. Угода між урядом якої-небудь держави й Ватиканом, що визначає стосунки католицької церкви в цій державі. *Укласти конкордат.*
- Конкордатний, а, е. *Конкордатне право.*
- КОНКРЕМЕНТИ, ів, мн. (одн. конкремент, у, ч.), мед. Щільні утворення в організмі внаслідок випадання солей при порушенні обміну речовин; камінці. *Утворення конкрементів. Жовчочкам'яні конкременти.*
- КОНКРЕТНИЙ, а, е. Який існує реально; цілком точний, предметно визначений. *Конкретна пропозиція. Конкретні справи. Конкретна допомога. Конкретні факти. Конкретна істина.* Який виражає цілком точні, предметно визначені поняття. *Конкретна лексика.*
- Конкретизація, і, ж. Вираження, представлення чого-н. в конкретній, наочній формі; надання чому-небудь конкретного вираження. *Вдаватися до конкретизації. Надмірна конкретизація. Конкретизація висновків. Конкретизація пропозицій.*
- Конкретизований, а, е.
- Конкретизувати, ую, уєш. Надавати чому-небудь конкретного вираження; визначати конкретно, точно, предметно. *Конкретизувати факти. Конкретизувати розповідь. Конкретизувати загальне положення.*
- Конкретність, ності, ж. *Надати справи конкретності. Конкретність змісту. Конкретність образу.*
- Конкретно. *Висловлюватися конкретно.*
- КОНКРЕЦІЯ, і, ж. Мінеральне утворення округлої форми в осадових гірських породах. *Залізо-марганцеві конкреції.*
- КОНКУР, у, ч., спорт. Один з основних видів кінного спорту — з подолання різноманітних природних та штучних перешкод на певному маршруті; змагання з цього виду спорту. *Майстер конкуру. Змагання з конкуру. Виграти конкуру.*
- Конкурент, а, ч. Той, хто займається конкуром.
- Конкурентка, и, ж.
- Конкурентний, а, е. *Конкурентні бар'єри.*
- КОНКУРЕНЦІЯ, і, ж. 1. Суперництво в якій-небудь галузі, боротьба за досягнення кращих результатів; змагання. *Складати конкуренцію. Боятися конкуренції. Бути поза конкуренцією. Витримувати конкуренцію.* 2. Суперництво між виробниками за вигідніші умови виробництва і реалізації товарів. *Шалена конкуренція. Вільна конкуренція. Жорстка цінова конкуренція.*
- Конкурент, а, ч. Той, хто конкурує з ким-небудь у чомусь, тобто змагається, домагається першості, переваги у чому-н. *Небезпечний конкурент. Гідний конкурент. Ринковий конкурент. Бізнесовий конкурент. Випередити конкурента. Перемогти конкурента. Протистояти конкурентам. Велика кількість конкурентів.*
- Конкурентний, а, е. *Конкурентні види. Конкурентна боротьба.*
- Конкурентка, и, ж.
- КБНКУРС, у, ч. Змагання, яке дає змогу виявити найбільш гідних із його учасників або найкраще з того, що надіслане на огляд. *Музичний конкурс. Дитячий конкурс. Конкурс піаністів. Оголосити конкурс. Виставити роботу на конкурс. Журі конкурсу. Пройти (не пройти) за конкурсом.*
- Конкурсант, а, ч. *Артисти-конкур-*

К

- санти.*
Конкурентка, и, ж.
Конкурсний, а, е. *Конкурсний іспит. Конкурсний твір. Конкурсна робота. Конкурсна комісія. Конкурсна основа.*
Конкурування, я, с. *Вільне конкурування. Конкурування ідей.*
Конкурувати, ую, уєш. 1. Боротися з ким-небудь за досягнення кращих результатів; змагатися. *Конкурувати між собою. Почати конкурувати. Вільно конкурувати.* 2. Брати участь у конкуренції (у 2 знач.). *Конкурувати з регіональними виробниками. Конкурувати з іншими фірмами.*
КОНБІД, а, ч. Поверхня, складена з паралельних до цієї (напрямої) площини прямих, які перетинають цю (напряму) пряму і цю лінію.
КОНОСАМЕНТ, а, ч. Документ, який засвідчує укладення та умови договору про морські перевезення. *Іменний коносамент. Коносамент на пред'явника. Отримати коносамент. Операції з коносаменнтами.*
Коносаментний, а, е.
КОНОТАЦІЯ, ї, ж., лінгв. Семантичні чи стилістичні відтінки, які додаються до основного значення слова і створюють емоційно-експресивне забарвлення висловлювання (урочистість, фамільярність тощо). *Гра конотацій.*
Конотативний, Конотатійний, а, е. *Конотативний рівень.*
Конотований, а, е. *Конотована лексика.*
КОНСАЛТИНГ, у, ч., екон. Діяльність, спрямована на вивчення структури ринку, ринкових цін та тенденцій їх змін. *Розвивати консалтинг. Здійснювати консалтинг. Консалтинг із маркетингу.*
Консалтинговий, а, е. *Консалтингова фірма.*
КОНСЕКВЕНТНИЙ, а, е, книжн. Логічно послідовний. *Консеквентна доктрина. Консеквентні дії. Консеквентна побудова доведення теореми.*
Консеквентність, ності, ж.
Консеквентно.
КОНСЕНСУС, у, ч., книжн. Загальна згода, порозуміння, що досягається з обговорюваного, перев. спірного, питання. *Повний консенсус. Консенсус між владою і пресою. Склався консенсус. Досягти консенсусу. Вирішувати питання на засадах консенсусу.*
Консєнсусний, а, е. *Консєнсусний механізм.*
КОНСЕРВАТИВНИЙ, а, е. 1. Який протидіє нововведенням, відстоєє традиції, зберігає старе, що надійно зарекомендувало себе. *Консервативна людина. Консервативна вдача. Консервативні звички. Консервативні батьки.* 2. Який обстоєє сталість у суспільному устрої та політиці. *Консервативні погляди. Консервативна партія. З. мед. Який обходить без оперативного втручання. Методи консервативного лікування.*
Консервативність, ності, ж. *Консервативність мислення. Консервативність характеру. Консервативність поглядів.*
Консервативно. *Мислити консервативно.*
Консерватизм, у, ч. 1. Прихильність до традиційного, старого, віджилого і протидія новому. *Виразний консерватизм. Прихильник консерватизму. Грішити консерватизмом.* 2. Система ідей, які обстоєють незмінність суспільного і політичного устрою. *Здоровий консерватизм. Консерватизм у поглядах на політичне життя.*
Консерватор, а, ч. 1. Людина, що обстоєє незмінність чого-н. старого, звичного і заперечує необхідність перетворень, нововведень. *Запеклий консерватор. Консерватор за характером.* 2. Член консервативної партії; прихильник консервативних переконань у політиці. *Успіх консерваторів.*
Консерваторка, и, ж.
Консерваторський, а, е. *Консерваторська вдача. Консерваторські принципи.*
КОНСЕРВАТОРІЯ, ї, ж. Вищий музичний навчальний заклад. *Київська консерваторія. Великий зал консерваторії. Вчитися в консерваторії. Вступити у консерваторію. Закінчити консерваторію.*
Консерваторний, Консерваторський, а, е. *Консерваторні роки. Консерваторська освіта. Консерваторська хорова студія. Консерваторський концерт.*
КОНСЕРВАЦІЯ, ї, ж. 1. Спеціальна обробка харчових продуктів для запобігання їх псуванню, продовження терміну їх зберігання, придатності тощо. *Консервація фруктів.* 2. Сукупність заходів, що забезпечують збереження творів мистецтва, археологічних пам'яток, старовинних речей, книг, архівних документів тощо. *Засоби консервації деревини. Консервація пам'яток архітектури.* 3. Технічні заходи захисту від корозії під час невикористання механізмів, приладів, деталей і т. ін. (перед тривалим зберіганням, перевезенням тощо). *Консервація машин. Консервація двигунів.*
Консервант, а, ч. Речовина, яка забезпечує тривале зберігання (консервацію) харчових продуктів і деяких матеріалів. *Вміст консервантів. Шкідливість консервантів.*
Консєрви, їв, мн. (одн. консєрва, и, ж., розм.). Харчові продукти тваринного або рослинного походження, відповідно оброблені (сушінням, стерилізацією, солінням і т. ін.) та вміщені в герметично закриті банки для тривалого зберігання. *Рибні консерви. М'ясні консерви. Овочеві консерви. Бляшанка консервів.*
Консєрвний, а, е. 1. Прикм. до консєрви (у 1 знач.). *Консервні бляшанки.* 2. Який виробляє консерви. *Консервний завод.* 3. Признач. для відкриття консервів. *Консервний ніж.*
Консервований, а, е. *Консервовані фрукти. Консервовані огірки. Консервована кров.*
Консервування, я, с. *Консервування овочів.*
Консервувати, ую, уєш. 1. Перетворювати в консерви (у 1 знач.). *Консервувати овочі та фрукти. Консервувати гриби.* 2. *спец.* Піддавати спеціальній обробці, створювати відповідні умови, щоб запобігти псуванню, розкладу тощо. *Срібло консервує воду. Консервувати кров.* 3. *перен.* Зберігати, не давати змінюватися, зникати. *Консервувати почуття.* 4. Тимчасово припиняти хід, розвиток, діяльність чого-небудь. *Консервувати будівництво заводу.*
КОНСИГНАЦІЯ, ї, ж., екон. Різновид комісійної торгівлі, при якій експортер (консигнант) доручає на певних умовах продати свій товар іноземній фірмі (консигнатору). *Відіслати товар на консигнацію. Угода консигнації. Умови консигнації.*
Консигнант, а, ч. Власник товару, який продає його за кордон через посередника (консигнатора). *Вести переговори з консигнантом.*
Консигнатор, а, ч. Посередник, який реалізує товари консигнанта зі своїх складів і від свого імені за винагороду, виплачувану йому за консигнаційною угодою. *Найняти консигнатора. Обов'язки консигнатора.*

консигнаційний — констатувати

- Консигнаційний, а, е. *Консигнаційна угода. Консигнаційний склад. Консигнаційне постачання товарів.*
- КОНСИЛІУМ, у, ч. Нарада лікарів для визначення характеру хвороби й заходів лікування хворого. *Лікарський консилиум. Рішення консилиуму. Зібрати консилиум.*
- КОНСИСТЕНЦІЯ, і, ж., спец. Ступінь щільності або густини речовини. *Рідка консистенція. Ніжна консистенція. Консистенція речовини. Консистенція м'якоти.*
- Консистентний, а, е. *Консистентне мастило.*
- Консистометр, а, ч. Прилад для визначення консистенції речовин і продуктів.
- КОНСИСТІРІЯ, і, ж. 1. У Стародавньому Римі — державна рада при імператорі. 2. У православної церкви — установа з церковно-адміністративними й судовими функціями, підпорядкована єпархіальному архієпископу. *Лист до консисторії.* 3. У католицькій церкві — нарада кардиналів під головуванням Папи Римського. *Папська консисторія.* 4. У лютеранській церкві — орган окружного церковного управління.
- Консисторський, а, е. *Консисторські урядники.*
- КОНСКРІПЦІЯ, і, ж., військ., іст. У деяких європейських країнах до запровадження загальної військової повинності — набирання чоловіків до армії на підставі військової повинності, але з дозволом викупу й заступництва.
- Конскрипційний, а, е.
- КОНСОЛІ, ей, мн. (одн. консоль, і, ж.). У Великій Британії — облигації державних довготермінових (консолідованих) позик.
- КОНСОЛІДАЦІЯ, і, ж. 1. Зміцнення чого-небудь, об'єднання, згуртованість окремих людей, організацій для досягнення спільної мети. *Етнічна консолідація. Консолідація сил. Консолідація влади. Фактор консолідації.* 2. Фінансова операція, яка полягає в перетворенні короткотермінових державних позик на довготермінові або безтермінові. *Консолідація державних позик. Консолідація пакета акцій.*
- Консолідаційний, а, е. *Консолідаційний процес.*
- Консолідований, а, е. *Консолідоване суспільство. Консолідований бюджет. Консолідований баланс. Консолідований борг.*
- Консолідування, я, с. *Процес консолідування нації. Консолідування фондів.*
- Консолідувати, ую, уеш. Зміцнювати, укріплювати що-небудь; об'єднувати, згуртовувати когось. *Консолідувати політичні сили. Консолідувати народ. Консолідувати фонди.*
- КОНССНІЬ, і, ж. 1. Виступ у стіні будинку, що підтримує карниз, балкон, архітектурні прикраси тощо. 2. Виступ у якій-небудь конструкції для підймання вантажів. 3. Колонкова пересувна підставка для статуєток, квітів і т. ін.
- Консольний, а, е. *Консольне укриття. Консольні годинники. Консольний кран. Консольний міст.*
- КОНСОМЕ, невідм., с. Міцний м'ясний бульйон, перев. з дичини. *Зварити консоме. Дати хворому консоме.*
- КОНСОНАНС, у, ч. 1. муз. Гармонійне поєднання звуків; співзвуччя; протилежне — дисонанс. 2. літ. Рима, у якій наголошені голосні різні, а голосні, що стоять перед голосними наголошеними або після них, — однакові.
- Консонансний, а, е.
- КОНСОНАНТ, а, ч., лінгв. 1. Приголосний звук. 2. Нескладовий або нескладотвірний звук.
- Консонантизм, у, ч. Система приголосних звуків мови. *Урівноваження вокалізму з консонантизмом. Система консонантизму.*
- Консонантний, а, е. *Консонантний склад. Консонантне оточення.*
- КОНСБРТ, а, ч. У Великій Британії — чоловік королеви, який не є монархом.
- КОНСБРТЦІУМ, у, ч. 1. Тимчасова угода між банками або підприємствами для здійснення значних фінансових або комерційних операцій. *Консорціум фінансистів.* 2. Об'єднання банків, промислових підприємств тощо на основі такої угоди. *Міжнародний консорціум. Створювати консорціуми. Консорціум під патронатом держави. Учасники консорціуму. Лідер консорціуму. Консорціуми банків.*
- Консорціумний, а, е. *Консорціумний кредит.*
- КОНСІРЦІЯ, і, ж., біол. Група видів тварин і рослин, більш або менш тісно пов'язаних з одним з індивідуумів або з цілою популяцією будь-якого виду рослин і тварин.
- КОНСПЕКТ, у, ч. Короткий писаний виклад змісту чого-небудь. *Детальний конспект. Конспект лекції. Користуватися конспектом. Готуватися за конспектом. Писати конспект.*
- Конспективний, а, е. *Конспективний виклад.*
- Конспективність, ності, ж. *Конспективність викладу.*
- Конспективно. *Конспективно розповідати.*
- Конспектування, я, с. *Завдання для конспектування.*
- Конспектувати, ую, уеш. Складати конспект чого-небудь. *Конспектувати лекцію.*
- КОНСПІРАЦІЯ, і, ж. Система методів, яку застосовує нелегальна організація для збереження в таємниці своєї діяльності, забезпечення своїх членів. *Суворі конспірація. Правила конспірації. Закони конспірації. Дотримуватися конспірації.*
- Конспіративний, Конспіраційний, а, е. *Конспіраційна діяльність. Конспіративна робота. Конспіраційна квартира. Конспіративний лист. Конспіративна організація. Конспіративне зібрання.*
- Конспіративність, ності, ж. *Зберігати конспіративність.*
- Конспіративно. *Діяти конспіративно.*
- Конспіратор, а, ч. Той, хто вдається до конспірації. *Досвідчений конспіратор. Справжній конспіратор. Робота конспіратора.*
- Конспіраторка, и, ж.
- Конспіраторський, а, е. *Конспіраторські навички.*
- Конспірування, я, с. *Конспірування діяльності.*
- Конспірувати, ую, уеш. Застосовувати конспірацію щодо кого-, чого-небудь. *Конспірувати діяльність організації.*
- КОНСТАНТА, и, ж., спец. Стала величина в низці тих, які змінюються. *Константа рівноваги. Константа пружності. Константа нестійкості.*
- Константний, а, е. *Константна лінія. Константна величина. Константні форми.*
- Константність, ності, ж. *Константність сприймання.*
- КОНСТАНТАН, у, ч. Сріблясто-білий сплав міді, нікелю і марганцю, який застосовують для виготовлення термопар, електричних опор тощо. *Сплав константан.*
- Константановий, а, е. *Константановий дріт.*
- КОНСТАТАЦІЯ, і, ж. Встановлення незаперечності, наявності чого-небудь. *Констатація фактів. Констатація змін. Констатація успіху.*
- Констатований, а, е. *Констатований факт.*
- Констатувати, ую, уеш. Установлювати, відзначати наявність чого-небудь; підтверджувати. *Констатувати виснаження організму. Констатувати перелом.*

КОНСТЕБЛЬ, я, ч. 1. Один з найвищих придворних чинів в Англії та Шотландії часів Середньовіччя, 2. Комендант фортеці або палацу у Великій Британії. 3. Найнижчий поліцейський чин у США та Великій Британії.

КОНСТЕЛЯЦІЯ, ї, ж. 1. Взаємне розташування небесних світил, виходячи з якого роблять прогнози астрологи. *Небесні констеляції*. 2. Збіг обставин.

КОНСТИТУАНТА, и, ж. У Франції та деяких інших країнах — установчі збори, які скликають для розроблення конституції (*див.* конституція¹).

КОНСТИТУТИВНИЙ, а, е. Який становить основу чого-небудь; визначальний. *Конститутивний фактор. Конститутивні блоки*.

КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ, у, ч. 1. Політична система, що опирається на конституцію, конституційні методи правління. *Визначальні риси конституціоналізму*. 2. Учення про конституцію як основний інструмент політичного управління державою. *Основні положення конституціоналізму*.

Конституціоналіст, а, ч. *Послідовний конституціоналіст*.

Конституціоналістка, и, ж.

Конституціоналістський, а, е. *Конституціоналістські ідеї. Конституціоналістський напрям у політиці*.

КОНСТИТУЦІЯ¹, ї, ж. Основний закон держави, що визначає суспільний і державний лад, виборчу систему, принципи організації та діяльності державних органів, основні права й обов'язки громадян. *Чинна конституція. Жити за конституцією. Конституція України. Стаття конституції. Конституція як Основний Закон. Регулюватися Конституцією України*.

Конституційний, а, е. *Конституційна комісія Верховної Ради. Конституційний закон. Конституційний лад. Конституційна держава. Конституційне право*.

Конституційність, ності, ж. *Дотримуватися конституційності*.

Конституційно. *Конституційно закріпити*.

КОНСТИТУЦІЯ², і, ж., анат. Будова організму, зумовлена певним співвідношенням у розвитку органів і тканин. *Міцна конституція. Конституція організму*.

Конституційний, а, е. *Конституційні особливості організму*.

Конституціональний, а, е. *Конституціональні типи виду. Конституціональна тахікардія*.

КОНСТИТУЮВАТИ, юю, юєш, книжн. Установлювати, визначати склад, зміст чого-небудь. *Конституювати проблему. Конституювати президію конференції*.

Конституюваний, а, е. *Конституювана ментальність. Конституювана політична одиниця*.

Конституювання, я, с. *Конституювання науки про взаємодію суспільства і природи*.

КОНСТРІКТОРИ, ів, мн. М'язи, що затискують якийсь канал або природні отвори (наприклад, верхній і нижній констриктори глотки).

КОНСТРУКТИВІЗМ, у, ч. Поширений на початку ХХ ст. напрям в архітектурі, мистецтві та літературі, заснований на зближенні з досягненнями науки і техніки, практикою індустріального побуту. *Ознаки конструктивізму. Ідеї конструктивізму. Критика конструктивізму*.

Конструктивіст, а, ч. *Декоративні конструктивісти. Митці-конструктивісти*.

Конструктивістка, и, ж.

Конструктивістський, а, е. *Конструктивістський напрям*.

КОНСТРУКТИВНИЙ, а, е. 1. Що стос. конструкції (у 1, 2 знач.). *Конструктивний елемент споруди. Конструктивні недоліки проектування. Конструктивні форми матеріалу*. 2. Який створює умови для успішної роботи, є основою для наступних рішень тощо; творчий; протилежне — декструктивний. *Конструктивна співпраця. Конструктивний діалог. Конструктивна пропозиція. Конструктивне зауваження. Конструктивна опозиція. Конструктивне партнерство. Конструктивна критика*.

Конструктивність, ності, ж. *Конструктивність матеріалу. Конструктивність рішення. Конструктивність висновків*.

Конструктивно. *Конструктивно правильно оформлені деталі. Працювати конструктивно*.

КОНСТРУКЦІЯ, ї, ж. 1. Будова, взаємне розташування частин машини, апарата, приладу тощо. *Машина найновішої конструкції. Будинки особливої конструкції*. 2. *перев. мн.* Споруди складної будови, а також окремі їх частини. *Дерев'яна конструкція. Металева конструкція. Залізобетонна конструкція. Міцність конструкції*.

3. *лінгв.* Словосполучення, якому властиві певні граматичні зв'язки, певна граматична будова. *Синтаксична конструкція. Синонімічні конструкції. Атрибутивна конструкція*.

Конструктор, а, ч. 1. Той, хто конструює що-небудь, створює конструкції (у 1, 2

знач.). *Талановитий конструктор. Головний конструктор заводу. Працювати конструктором. Конструктор літаків. Конструктор електронних машин*. 2. Набір металевих, пластмасових або дерев'яних частин і деталей, з яких діти будують іграшкові споруди або складають різні прилади. *Дитячий конструктор. Пластмасовий конструктор. Конструктор для дошкільнят. Гратися конструктором*.

Конструкторський, а, е. *Конструкторське бюро*.

Конструкційний, а, е. 1. Придатний для конструкцій (у 2 знач.). *Конструкційна сталь*. 2. Пов'язаний із конструюванням. *Конструкційні рішення захисних споруд*.

Конструювання, я, с. *Конструювання машин*.

Конструювати, юю, юєш. 1. Створювати, розробляти конструкцію (у 1, 2 знач.) чого-небудь. *Конструювати літаки. Конструювати моделі*. 2. *рідко.* Створювати що-небудь у певному складі; установлювати певний склад чогось.

КІНСУЛ, а, ч. 1. Урядова особа, що представляє й захищає інтереси своєї держави та її громадян у якомусь пункті іншої держави. *Німецький консул. Генеральний консул. Діяльність консула. Повноваження консула. Заява на ім'я консула*. 2. У Стародавньому Римі — титул кожної з двох виборних найвищих урядових осіб, а також той, хто мав цей титул. 3. Титул кожної з трьох осіб, які мали необмежену виконавчу владу у Франції в період консульства (у 3 знач.), а також той, хто мав такий титул.

Консульство, а, с. 1. Представництво однієї держави в якому-небудь пункті іншої держави, очолюване консулом, а також приміщення, де перебуває таке представництво. *Польське консульство. Працювати в консульстві*. 2. У Стародавньому Римі — час управління консулів у добу республіки. 3. Період в історії Франції від перевороту Наполеона 9 листопада 1799 р. (18 брюмера) до проголошення імперії в 1804 р.

Консульський, а, е. *Консульський стаж. Консульська конвенція. Консульський корпус*.

КОНСУЛЬТАЦІЯ, і, ж. 1. Порада фахівця з якого-небудь питання. *Цінна консультація. Давати консультації. Звернутися за консультацією. Отримати консультацію. Призначити кон-*

- сультацію. *Консультація юриста. Консультація лікаря.* 2. Подання порад з яких-небудь питань; консультування. 3. Установа, у якій можна отримати допомогу фахівців із яких-н. питань. *Жіноча консультація. Юридична консультація.* 4. Допомога вчителя учням з метою поглиблення їх знань та кращого засвоєння предмета. *Додаткова консультація. Консультація з математики. Розклад консультацій. Провести консультацію.*
- Консультант, а, ч. Той, хто дає консультації з питань свого фаху. *Кваліфікований консультант. Науковий консультант. Юридичний консультант. Запросити консультанта. Звернутися за допомогою до консультанта. Працювати консультантом.*
- Консультантка, и, ж., розм. Консультантський, а, е.
- Консультативний, а, е. 1. Що стос, консультації (у 2 знач.). *Консультативний центр. Консультативний пакт. Консультативна фірма.* 2. Який має дорадчі права. *Консультативний комітет. Консультативний орган.*
- Консультаційний, а, е. *Консультаційна робота. Консультаційний день.*
- Консультування, я, с. *Наукове консультування. Здійснювати консультування.*
- Консультувати, ую, уеш. Давати поради, консультації з якого-небудь питання. *Консультувати учнів. Консультувати з юридичних питань.*
- КОНСУМЕНТИ, ів, мн. (одн. консумент, а, ч.), біол. Організми, що живляться органічною речовиною безпосередньо або через інші організми.
- КОНСЬЕРЖ, а, ч. Сторож біля входних дверей, перев. житлового будинку; швейцар, вахтер.
- Консьержка, и, ж. *Уважна консьержка.*
- КОНТАГІЙ, ю, ч., мед. Загальна назва збудників інфекційних захворювань.
- Контагіозний, а, е. *Контагіозний характер захворювання.*
- КОНТАКТ, у, ч. 1. спец. Стикання двох електричних провідників, що створює умови прохідності струму, а також місце такого стикання. *Електричний контакт. Контакт проводів. Порушити контакт. Перевірити контакт.* 2. Спілкування, зв'язок, тісні стосунки; взаєморозуміння. *Наукові контакти. Міжнародні контакти. Мовні контакти. Психологічний контакт. Підтримувати дружні контакти. Встановити контакти.* 3. спец. Максимальне наближення, стикання, дотик. *Контакт зварюваних поверхонь. Перебувати у контакті з хворим.* 4. геол. Поверхня стику гірських порід, з яких утворюються суміжні ділянки земної кори.
- Контактёр, а, ч. Особа, яка нібито має зв'язок, спілкується з космосом, з представниками позаземних цивілізацій.
- Контактний, а, е. 1. спец. Що стос, контакту (у 1, 3 знач.), пов'язаний з ним. *Контактне зварювання.* 2. Признач. для контакту. *Контактні дуги. Контактний опір. Контактний телефон.* 3. спец. Який працює, впливає, діє внаслідок дотику, під час дотику. *Контактні електрозварювальні машини. Контактні трути. Препарати контактної дії. Контактні лінзи.* 4. розм. Який легко вступає в контакт, без зусиль зав'язує дружні або ділові стосунки. *Контактна дитина. Контактна людина. Контактна аудиторія.*
- Контактність, ності, жс.
- Контактор, а, ч., техн. Прилад, за допомогою якого приводять у рух і зупиняють електричні двигуни й автоматизують виробничі процеси. *Механічний контактор. Контактор постійного струму.*
- Контактування, я, с. *Контактування мов.*
- Контактувати, ую, уеш. Встановлювати контакт, діяти в контакт з ким-небудь. *Контактувати з великою кількістю людей. Контактувати з інфекційними хворими.*
- КОНТАМІНАЦІЯ, ї, жс. 1. Змішування, суміщення, поєднання. *Контамінація усної і писемної мови. Контамінація язичичкових та християнських вірувань.* 2. літ. Поєднання текстів різних редакцій одного твору, а також складений у такий спосіб текст. *Вдаватися до контамінації.* 3. лінгв. Виникнення нового слова, його форми або словосполучень внаслідок зближення, поєднання частин двох слів, форм, виразів. *Контамінація фразеологізмів.*
- Контамінований, а, е. *Контаміновані породи. Контаміноване слово.*
- КОНТАНГО, невідм., с. Ситуація на біржі, коли ціни на товар із негайною поставкою нижчі за ціни із поставкою через певний період часу.
- КОНТЕЙНЕР, а, ч., спец. 1. Стандартна місткість, тара, призначена для перевезення вантажів різними транспортними засобами, пристосована для механізованого завантаження і вивантаження. *М'які контейнери. Спеціальні контейнери. Контейнери для скла. Відіслати речі контейнером.* 2. *Комплектувати контейнер товаром. Перевозити продукти в контейнерах.* 3. *Відділення космічної ракети. Контейнер космічної ракети.*
- Контейнеризація, ї, жс. Запровадження контейнерів у виробничі процеси та для перевезень вантажів. *Контейнеризація вантажів.*
- Контейнеризований, а, е. *Контейнеризована лінія.*
- Контейнерний, а, е. 1. Прикм. до контейнер. *Контейнерна плomba.* 2. Який здійснюється за допомогою контейнерів. *Контейнерний спосіб. Контейнерні перевезення.* 3. Признач. для перевезень у контейнерах. *Контейнерний термінал. Контейнерне суєно.*
- КОНТЕКСТ, у, ч. 1. Закінчений за змістом уривок тексту, що дає змогу встановити значення слова або речення, які входять до його складу. *Іронічний контекст. Зв'язний контекст. Широкий (вужкий) контекст. Контекст вислову. Вихопити слово з контексту. В контексті сказаного. Поза контекстом.* 2. перен. Те, що розглядається як ціле, те, що пояснює які-небудь явища, факти і т. ін. *Соціальний контекст. Політичний контекст. Культурний контекст. У контексті літературного процесу. В контексті минулого століття.*
- Контёкстний, Контёкстовий, а, е. *Контекстні умови. Контекстове оточення.*
- Контекстуальний, а, е. *Контекстуальні синоніми.*
- КОНТЕСТАГОР а, ч. У католицькій церкві — священнослужитель або віруючий, який не погоджується з поглядами церковного керівництва на соціально-політичні питання.
- КОНТИНГЕНТ, у, ч. 1. Сукупність людей, що становлять однорідну з певного погляду групу, категорію; склад осіб певної категорії. *Головний контингент лікарні. Контингент ВНЗ. Постійний контингент відвідувачів.* 2. Установлена для певної мети визначена кількість кого-, чого-небудь, норма. *Миротворчий контингент. Контингент завезення товарів. Експортний контингент вугілля. Контингент прибутків.*
- Контингентний, а, е. *Контингентні угоди. Контингентне замовлення.*
- КОНТИНЕНТ, у, ч. Одна з основних великих частин суші, оточена з усіх або майже з усіх боків морями та океанами; материк (у 1 знач.). *Шостий континент земної кулі. Європейський континент.*

К

континентальний — контрасигнація

- Континентальний, а, е. *Континентальні відклади. Континентальні води. Континентальний край. Континентальний клімат. Континентальний шельф.*
- КОНТИНУИТЕТ, у, ч., юр. 1. Наступність у розвитку законодавства. 2. Безперервність засідань парламенту.
- КОНТИНУУМ, ч. 1. род. у, книжн. Безперервність, нерозривність явищ і процесів. 2. род. а, мат. Неперервна математична сукупність. *Континуум точок на прямій.* 3. род. у. Суцільне середовище з безперервно змінними в просторі властивостями.
- Континуальний, а, е, спец. Безперервний, постійний.
- Континуальність, ності, ж.
- кбнто, невідм., с., фін. Рахунок. *Мати конто в банку.*
- КОНТОКОРЕНТ, у, ч., фін. Єдиний рахунок, який відкривають установи банку своїм постійним клієнтам для взаємного розрахунку. *Окремий контокорент. Відкрити контокорент. Нарахувати відсотки за залишком контокорента.*
- Контокорентний, а, е. *Контокорентний кредит. Контокорентний період. Контокорентний рахунок.*
- КОНТР... Префікс, що вживається для творення слів із значенням «проти-лежний чомусь», «який протидіє комусь, чомусь».
- КОНТРАБАНДА, и, ж. 1. Незаконне, таємне перевезення або перенесення через державний кордон товарів, коштовностей і т. ін., заборонених або обкладених митом. *Здійснювати контрабанду. Займатися контрабандою. Контрабанда наркотиків. Контрабанда зброї. Боротьба з контрабандою.* 2. збірн. Товари, коштовності тощо, які незаконно, таємно перевозять або переносять через кордон. *Перевозити контрабанду.*
- Контрабандист, а, ч. Той, хто здійснює незаконні, таємні перевезення, займається контрабандою (у 1 знач.). *Колишній контрабандист. Боротьба з контрабандистами.*
- Контрабандістка, и, ж.
- Контрабандистський, а, е. *Контрабандистські справи.*
- Контрабандний, а, е. *Контрабандний канал. Контрабандні товари. Контрабандний вантаж.*
- КОНТРАБАС, а, ч. Великий струнний смичковий музичний інструмент, що має форму скрипки. *Струна контрабаса. Грати на контрабасі.*
- Контрабасист, а, ч. Музикант, що грає на контрабасі.
- Контрабасистка, и, ж.
- Контрабасний, Контрабасовий, а, е. *Контрабасні струни.*
- КОНТРАГАЛС, а, ч., мор. Курс, протилежний тому, яким іде зустрічне судно.
- КОНТРАГЕНТ, а, ч., юр. Кожна із сторін у договорі стосовно одна одної, що бере на себе певні зобов'язання. *Постійні контрагенти. Розрахунок між контрагентами. Силовий тиск на контрагентів. Вдаватися до послуг контрагентів.*
- Контрагентський, а, е. *Контрагентські зобов'язання.*
- КОНТРАДІКЦІЯ, і, ж., філос. Суперечливе судження, нелогічний вислів.
- Контрадикторний, а, е. *Контрадикторні судження.*
- Контрадикторність, ності, ж.
- КОНТР-АДМІРАЛ, а, ч. Перше адміральське звання або чин у флоті, а також особа, що має це звання. *Чин контр-адмірала.*
- Контр-адміральський, а, е. *Контр-адміральське звання.*
- КОНТРАЖІФ, у, ч. Фото- або кінознімання, під час якого джерело світла розташовується позаду об'єкта знімання.
- КОНТРАКТ, у, ч. 1. Письмова угода, договір, за яким сторони, що його уклали, мають взаємні зобов'язання. *Шлюбний контракт. Зовнішньоторговельний контракт. Форвардний контракт. Ф'ючерсний контракт. Лізинговий контракт. Бартерний контракт. Вигідний контракт. Дотримуватися контракту. Укласти контракт. Підписати контракт. Анулювати контракт.* 2. Особлива форма трудового договору, за яким здійснюється наймання на роботу працівників. *Працювати за контрактом. Служити за контрактом.*
- Контрактант, а, ч. Організація або особа, що бере на себе певні зобов'язання за контрактом. *Зобов'язання контрактанта.*
- Контракція, ї, ж. 1. Укладання угоди, контракту на одержання або використання когось, чого-небудь. 2. Система набору робітників на яку-небудь державну роботу на основі укладених наперед договорів. *Контракція студентів.*
- Контракційний, а, е. *Контракційний договір.*
- Контрактний, Контрактовий, а, е. *Контрактна форма навчання. Контрактна ціна. Контрактові умови.*
- Контрактні угоди. Контрактна основа.*
- Контрактований, а, е. *Контрактований урожай.*
- Контрактування, я, с. *Контрактування зернових.*
- Контрактувати, ую, уеш. Складати угоду, контракт на одержання або використання когось, чого-небудь; наймати, зобов'язувати контрактом. *Контрактувати робітників. Контрактувати врожай.*
- КОНТРАКТУРА, и, ж., мед. Значне зменшення рухомості в суглобі через ушкодження м'яких тканин (шкіри, м'язів, зв'язок) або нервів. *Контрактура суглоба.*
- КОНТРАКЦІЯ, і, ж. 1. книжн. Стискання, стягання. 2. геол. Тектонічне стискання і деформація земної кори через охолодження внутрішніх оболонок земної кулі.
- КОНТРАЛЬТО, невідм. 1. с. Найнижчий жіночий голос. *Приємне контральто. Співати контральто.* 2. ж. Співачка з таким голосом.
- Контральтовий, а, е. *Контральтовий голос. Контральтові ноти.*
- КОНТРАМАРКА, и, ж. 1. Талон або записка, що дає право безплатно відвідати виставу в театрі, цирку тощо. *Взяти контрамарку.* 2. Талон, що видається глядачеві, який тимчасово виходить із зали, на право повернення назад без пред'явлення квитка.
- Контрамарковий, а, е. *Контрамарковий вхід.*
- КОНТРАПБСТ, у, ч., мист. Зображення фігури людини, при якому положення однієї частини тіла протиставлене положенню іншої.
- КОНТРАПУНКТ, у, ч., муз. 1. Те саме, що поліфонія. *Техніка вокального контрапункту.* 2. Мелодія, яка супроводжує головний мелодійний голос. 3. Розділ теорії музики, присвячений вивченню поліфонії. *Вивчати контрапункт.*
- Контрапунктний, а, е. Який ґрунтується на правилах контрапункту (у 1 знач.). *Контрапунктні мелодії. Контрапунктні засоби обробки пісні.*
- КОНТРАРГУМЕНТ, у, ч. Підстава, доказ, які наводяться для обґрунтування, підтвердження думки, що суперечить поглядам співрозмовника, чийсь аргументам. *Серйозний контраргумент. Висунути контраргументи.*
- КОНТРАРНІЙ, а, е. Протилежний, супротивний. *Контрарний погляд.*
- КОНТРАСИГНАЦІЯ, і, ж., юр. Підпис міністра (чи іншої офіційної особи) на

- акті, виданому головою держави, який означає, що міністр бере на себе відповідальність за цей документ.
- Контрасигнувати, ую, усш. Стверджувати власним підписом документ, виданий головою держави.
- КОНТРАСТ, у, ч. 1. Гостро виражена протилежність. *Разючий контраст. Оптичний контраст. Кольоровий контраст. Створювати контраст. Збільшувати контраст.* 2. У живопису та фотографії — велика, різка відмінність у яскравості або кольорі предметів. *Різкий контраст. Контрасти світла й тіні. Контраст негатива. Контраст зображення.*
- Контрастний, а, е. 1. Який становить контраст; різко протилежний. *Контрастне зображення. Контрастні температури.* 2. Який характеризується використанням контрастів. *Контрастне сполучення фарб.* 3. спец. Який має значну різницю між темними та ясними місцями зображення. *Контрастна фотографія.*
- Контрастність, ності, жс. *Контрастність образів. Контрастність зображення.*
- Контрастно. *Контрастно виділятися.*
- Контрастування, я, с. *Контрастування світла і тіні.*
- Контрастувати, ус. Бути контрастним, протилежним до кого-, чого-небудь, становити контраст до когось, чогось. *Контрастувати з оточенням. Зовнішність контрастує з поведінкою. Веселе контрастує з сумним.*
- КОНТРАСТІВНИЙ, а, е, лінгв. Який стосується зіставного вивчення різних мов. *Контрастивна граматика.*
- КОНТРАТАКА, и, жс. Зустрічна атака, яка здійснюється для того, щоб відбити наступ ворога або самому перейти в наступ. *Відбити контратаку. Перейти в контратаку.*
- КОНТРАТИП, а, ч. Копія з оригінального негатива, яку використовують у кінотовиробництві, щоб зберегти оригінал від пошкоджень.
- КОНТРАФАГОТ, а, ч. Найнижчий за регістром дерев'яний духовий музичний інструмент, який звучить на октаву нижче від фагота.
- КОНТРАФАКЦІЯ, і, ж. 1. Одне з основних порушень авторського права, що полягає в протизаконному розповсюдженні або відтворенні твору без дозволу автора. 2. *заст.* Літературна підробка.
- Контрафактний, а, е. *Контрафактний примірник твору.*
- КОНТРАЦЕПЦІЯ, і, жс. Методи і засоби запобігання вагітності. *Засоби контрацепції. Рівень знань в області контрацепції.*
- контрацепції.
- Контрацептив, у, ч. Протизаплідний засіб. *Імпортні контрацептиви. Використання контрацептивів. Продаж контрацептивів.*
- Контрацептивний, а, е. *Контрацептивний засіб. Контрацептивний ефект.*
- КОНТРБАЛАНС, у, ч. Таблиця з даними бухгалтерського обліку для перевірки та аналізу балансу.
- КОНТРДАНС, у, ч. Англійський народний, пізніше бальний танець, який виник XVI ст.
- КОНТРЭЙЛЕР, а, ч., техн. Рухомий контейнер на колесах автомобільного типу.
- КОНТРЕСКАРП, у, ч., військ. 1. Найближча до ворога пологість зовнішнього рову укріплення. 2. Найпростіша протитанкова перешкода, для спорудження якої використовують круглий схи́л, звернений у бік захисників.
- КОНТРИБУЦІЯ, і, жс. Грошова сума, яку стягує держава-переможець на підкорену державу; грошовий або натуральний податок, який бере переможець із населення території, зайнятої ним під час війни. *Сплачення контрибуції. Стягання контрибуції. Грабіжницька контрибуція. Примусовий характер контрибуції. Питання про регламентацію контрибуції.*
- Контрибуційний, а, е. *Контрибуційні надходження.*
- КОНТРИКУЛЬТУРА, и, жс. Сукупність суспільних течій різної ідейно-політичної орієнтації, які прагнуть протистояти офіційним культурним цінностям.
- Контрикультурний, а, е. *Контрикультурний журнал.*
- КОНТРИМАНЄВР, а, ч. Військовий маневр, який застосовують для протидії маневрові ворога.
- КОНТРОВЕРЗА, и, жс., КОНТРО-ВЕРС, у, ч., КОНТРОВЕРСІЯ, і, жс., книжн. Суперечка, розбіжність думок, спірне питання; контрверсія. *Наукова контрверсія. Публіцистичний контрверс.*
- Контрверсійний, а, е. Який містить контрверзи; суперечливий, дискусійний. *Контрверсійна ситуація. Контрверсійна книжка.*
- КОИТРБЛІИГ, у, ч. Функція менеджменту, що полягає в систематичній перевірці виконання завдань та аналізі стану справ на базі комп'ютерної системи збирання і обробки інформації.
- КОНТРИЛЬ, ю, ч. 1. Перевірка, облік діяльності кого-, чого-небудь, нагляд за кимсь, чимсь. *Громадський контроль. Батьківський контроль. Банківський контроль. Бюджетний контроль. Валютний контроль. Фінансовий контроль. Екологічний контроль. Контроль за експортно-імпортною діяльністю. Здійснювати контроль. 2. Установа або орган, що здійснює перевірку, нагляд за ким-, чим-не-будь. Поставити контроль біля входу. На лінії працює контроль. 3. Можливість розпоряджатися чим-небудь, регулювати щось. Узяти під контроль. Вийти з-під контролю. Тримати думки під контролем.*
- Контролер, а, ч., техн. 1. Пристрій для пуску й управління електродвигунами транспортних засобів, підйомних механізмів тощо. *Автоматичний контролер. Електронний контролер. Ручка контролера.* 2. Засіб для механічного або сенсорного керування комп'ютерними програмами. *Оптичний контролер. Тепловий контролер.*
- КОНТРОЛЁР, а, ч. Особа, в обов'язки якої входить здійснювати контроль, перевіряти кого-, що-небудь. *Суворий контролер. Пред'явити квитки контролеру. Працювати контролером. Кондуктор-контролер.*
- Контролерка, и, жс., розм.
- Контролерський, а, е. *Контролерський стаж.*
- Контрольний, а, е. 1. Що стос, контролю; який здійснює контроль. *Контрольний орган. Контрольний апарат.* 2. Признач. для контролю. *Контрольна ділянка. Контрольна робота.*
- Контрольований, а, е.
- Контролювання, я, с. *Контролювання виробничого процесу. Контролювання звітності.*
- Контролювати, юю, юсш. Перевіряти кого-, що-небудь; здійснювати контроль. *Контролювати використання коштів. Контролювати виробничий процес. Контролювати навчальний процес. Контролювати відвідування занять. Контролювати свої вчинки.*
- КОНТРОФЁРТА, и, жс. Згода на укладення договору, але на відмінних від запропонованих умовах.
- КОНТРИПРОПАГАНДА, и, жс. Діяльність, спрямована на відвернення впливу на суспільство в цілому або на певні суспільні прошарки небажаних або ворожих поглядів, перев. шляхом використання засобів масової інформації. *Вести контрпропаганду.*
- КОНТРИПРОПОЗИЦІЯ, і, жс. Порада, вказівка з певного питання, висунута у відповідь на зроблену пропозицію.

Внести контрпропозиції.

К

- КОНТРТИТУЛ**, у, ч. Додатковий титул, вміщений на лівій сторінці розвороту книги перев. у багатотомних та перекладних виданнях.
- КОНТРФБРС**, у, ч. Вертикальний виступ стіни, що надає їй міцності та стійкості.
- Контрфорсний**, а, е. *Контрфорсна конструкція*.
- КОНТУЗИЯ**, ї, ж. Загальне ураження без видимих зовнішніх пошкоджень організму людини й вищих тварин, що виникає внаслідок раптової дії механічної сили (при розривах снарядів, завалах землею тощо) на всю поверхню тіла або більшу його частину. *Сильна контузія. Дістати контузію*.
- Контужений**, а, е. *Контужений солдат*.
- Контузити**, ужу, узиш. Завдати комусь контузію. *Контузити вибухом міни*.
- КІНТУР**, у, ч. 1. Лінія, що окреслює форму предмета; обрис. *Контури обличчя. Контури дерев. Контури гір*. 2. *тільки мн., перен.* Загальний вигляд, зміст і т. ін. чого-небудь, що постає в уяві, в планах тощо; обриси. *Контури майбутнього твору*. 3. *ел.* Замкнений ланцюг провідників. *Колівальний контур*.
- Контурний**, а, е. *Контурний малюнок. Контурне зображення. Контурне різьблення. Контурна лінія. Контурні карти*.
- КБНУНГ**, а, ч. 1. У скандинавських народів за часів Середньовіччя — військовий вождь племені. 2. Король Швеції, Данії, Норвегії. *Шведський конунг*.
- КОНУРБАЦІЯ**, і, ж. Група близько розташованих і тісно пов'язаних між собою міст, що утворюють єдине ціле.
- КІНУС**, а, ч. Геометричне тіло, що утворюється обертанням прямокутного трикутника навколо одного з катетів. *Форма конуса. Накреслити конус*.
- Конічний**, а, е. 1. Прикм. до конус. *Конічна поверхня. Конічний переріз*. 2. Який має форму конуса. *Конічна мензурка*.
- Конусний**, Конусовий, а, е. *Конусова втулка. Конусний вулкан*.
- КОНФЕДЕРАЦІЯ**, і, ж. 1. Об'єднання, союз самостійних, суверенних держав. 2. *іст.* У феодално-кріпосницькій Речі Посполитій XVI—XVIII ст. — тимчасові військово-політичні союзи шляхти для захисту своїх станових інтересів. *Утворення конфедерації*.
- Конфедеративний**, а, е. *Конфедеративний устрій. Конфедеративні товариства*.
- контртитул** — **конфітур**
- Конфедераційний**, а, е. *Конфедераційна структура організації*.
- Конфедераційний сейм**.
- КОНФЕКЦІОН**, у, ч. **КОНФЕКЦІЯ**, і, ж. 1. Крамниця або відділ готового одягу та білизни, а також майстерня, у якій шують ці речі для продажу. 2. Готовий одяг і білизна.
- Конфекційний**, а, е. *Конфекційна торгівля. Конфекційні вироби*.
- КОНФЕРАНС**, у, ч. Виступ на сцені, пов'язаний з веденням програми естрадної вистави, концерту тощо, а також текст такого виступу. *Веселий конферанс. Злободенний конферанс. Конферанс для ведучих. Конферанс провадить відомий артист. Укласти конферанс. Виступити з вдалим конферансом*.
- Конферансьє**, *невідм., ч. і ж.* Артист (або артистка), що оголошує номери програми під час естрадної вистави, концерту тощо й розважає присутніх між номерами. *Відомий конферансьє. Улюблений глядачами конферансьє. Здобути славу блискучого конферансьє. Мистецтво конферансьє. Виступ конферансьє*.
- КОНФЕРЕНЦІЯ**, і, ж. Збори, нарада представників яких-небудь держав, громадських, наукових і т. ін. організацій для обговорення та розв'язання певних питань. *Наукова конференція. Науково-практична конференція. Міжнародна конференція. Всеукраїнська конференція. Конференція ООН із питань екології. Отримати запрошення на конференцію. Брати участь у конференції. Конференція відбулась навесні*.
- Конференц-зал**, у, ч. Зал для врочистих зборів, нарад, конференцій і т. ін. *Конференц-зал Академії наук*.
- Конференційний**, а, е. *Конференційна програма*.
- КОНФЕСІОНАЛІЗМ**, у, ч. У деяких країнах — система виборів до найвищих органів влади, що полягає у представництві за релігійним принципом. *Принципи конфесіоналізму*.
- КОНФЕСІЯ**, і, ж. Віросповідання, система релігійних поглядів. *Християнські конфесії. Представники конфесії. Належати до конфесії*.
- Конфесійний**, а, е. *Конфесійна громада. Конфесійний стиль. Конфесійна література*.
- КОНФЕТІ**, *невідм., с.* Дрібні, різнобарвні паперові кружальця, якими обсипають один одного на балах і маскарадах заради розваги. *Різнокольорове конфеті. Кидати конфеті. Розсипати конфеті*.
- КОНФІГУРАЦІЯ**, і, ж. 1. Обрис зовнішньої форми чого-небудь. *Складна конфігурація. Просторова конфігурація. Конфігурація виробу. Надати потрібної конфігурації*. 2. *спец.* Взаємне розташування, розміщення якихось предметів або їх частин. *Конфігурація планет*.
- Конфігураційний**, а, е. *Конфігураційна міцність*.
- КОНФІДЕНЦІЙНИЙ**, а, е. Який не підлягає розголосові; довірчий, таємний. *Конфіденційна розмова. Конфіденційне обстеження. Отримати конфіденційну інформацію*.
- Конфідент**, а, ч. Людина, якій довіряють свої секрети, таємниці; довірена особа. *Вимагати від конфідентів зберігати таємницю*.
- Конфідента**, и, ж.
- Конфіде'нтний**, а, е.
- Конфіденційність**, ності, ж. *Дотримуватися конфіденційності. Конфіденційність інформації. Гарантувати конфіденційність*.
- Конфіденційно**. *Поговорити конфіденційно*.
- КОНФІРМАЦІЯ**, ї, ж. 1. У католиків — таїнство миропомазання дітей віком 7—12 років. 2. У протестантів — обряд прийняття юнаків і дівчат до членів церкви. *Брати участь у конфірмації. Історичні корені конфірмації. Проводити конфірмацію*.
3. У деяких країнах — утвердження вищою владою судового вироку. *Конфірмація вироку*.
- Конфірмаційний**, а, е. *Конфірмаційна медаль. Конфірмаційна свічка. Конфірмаційний обряд*.
- Конфірмований**, а, е.
- Конфірмувати**, ую, уеш. Здійснювати обряд конфірмації.
- КОНФІСКАЦІЯ**, ї, ж. Примусове та безплатне вилучення майна, грошей і т. ін. у приватної особи на користь держави. *Конфіскація майна. Конфіскація нерухомості. Рішення про конфіскацію. Вилучення з ужитку друкованих творів і т. ін., накладання на них арешту. Конфіскація забороненої літератури*.
- Конфіскований**, а, е. *Конфісковані цінності*.
- Конфіскування**, я, с. *Конфіскування газети*.
- Конфіскувати**, ую, уеш. Здійснювати конфіскацію чого-небудь. *Конфіскувати майно. Конфіскувати будинок. Конфіскувати гроші і цінності*.
- КОНФІТЮР**, у, ч. Різновид варення, яке готують із цілих або подрібнених плодів чи ягід та цукру, додаючи речовини, що викликають утворення желе. *Абрикосовий конфітур. Птити*

чай з конфітуром. Купити баночку конфітурю.

Конфітурний, а, е. Конфітурне асорті.

КОНФЛІКТ, у, ч. 1. Зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів; серйозні розбіжності; гостра суперечка. *Гострий конфлікт. Серйозний конфлікт. Місцевий конфлікт. Сімейний конфлікт. Розв'язання конфлікту.* 2. Ускладнення в міжнародних відносинах, що може призвести до збройної сутички. *Конфлікт між Росією та Чечнею. Воєнний конфлікт. Збройний конфлікт. Суть конфлікту. Вступити в конфлікт.* 3. літ. Суперечність як принцип взаємовідносин між персонажами літературного твору. *Драматичний конфлікт. Конфлікт батьків і дітей.*

Конфліктний, а, е. Конфліктна ситуація. *Конфліктна людина. Засідання конфліктної комісії.*

Конфліктність, ності, ж. *Конфліктність характеру. Конфліктність твору. Конфліктність ситуації.*

Конфлікувати, ую, уєш. Вступати в конфлікт із ким-небудь. *Конфліктувати з сусідами.*

КОНФОКАЛЬНИЙ, а, е. Який має спільний фокус.

КОНФОРМАЦІЯ, ї, ж, хім. Форма молекули, яка виникає при обертанні груп атомів навколо простих зв'язків унаслідок взаємного відштовхування і притягання безпосередньо не зв'язаних атомів.

Конформаційний, а, е, хім. Конформаційні ізомери.

КОНФОРМІЗМ, у, ч. Пасивне, пристосовницьке прийняття готових стандартів у поведінці, безапеляційне визнання наявних порядків, норм і правил, безумовне схилення перед авторитетами. *Безмежний конформізм. Конформізм інтелігенції. Дотримуватись конформізму.*

Конформіст, а, ч. 1. Пристосуванець, що пасивно сприймає існуючий порядок речей. *Вести себе як конформіст. Позиція конформіста.* 2. В Англії — той, хто сповідує панівну релігію. *Переконаний конформіст.*

Конформістський, а, е. *Конформістський напрям у науці.*

КОНФОРМНИЙ, а, е. 1. мат. Подібний, відповідний. *Конформне відображення.* 2. психол. Який пристосовується до обставин, до думки оточення тощо. *Конформна поведінка.*

Конформність, ності, ж, мат., психол. *Показник конформності*

КОНФРОНТАЦІЯ, ї, ж. Протиборство, протиставлення соціальних систем, ідейно-політичних принципів і т. ін.; зіткнення. *Гостра конфронтація.*

конфітурний — концепція

Небезпечна конфронтація. Військова конфронтація. Гасла конфронтації. Конфронтація поглядів. Політика конфронтації. Знаходиться у конфронтації. Уникнути конфронтації.

Конфронтаційний, а, е. *Конфронтаційні тенденції. Конфронтаційні відносини.*

Конфронтувати, ую, уєш. Вступати у конфронтацію з ким-небудь; протиборствувати.

КОНФУЗ, а, ч. Стан збентеження; замшання. *Переживати конфуз. Закінчитись конфузом.*

Конфузити, жу, зиш. *Конфузити оточуючих.*

Конфузитися, жуся, зишся. *Конфузитися при сторонніх.*

Конфузний, а, е. *Конфузний випадок.*

Конфузність, ності, ж. *Конфузність ситуації.*

КОНФУЦІАНСТВО, а, с. Етико-політичне вчення давньокитайського мислителя Конфуція.

Конфуціанець, нця, ч.

Конфуціанський, а, е. *Конфуціанська мораль.*

КБНХА, и, ж., архіт. Півкупол для перекриття півциліндричних частин будівлі. *Конха головної абсиди.*

КОНХІОЛОГІЯ, ї, ж., зоол. Розділ зоології, який вивчає черепашок, перев. молосків.

КОНЦЕНТРАЦІЯ, ї, ж. 1. Об'єднання; насиченість, скупчення, зосередження. *Концентрація виробництва. Концентрація військ. Концентрація думки. Концентрація почуття. Концентрація зусиль. Концентрація капіталу.* 2. хім. Ступінь насиченості чим-небудь, густини якогось розчину. *Висока концентрація. Розчин невеликої концентрації.* 3. гірн. Збагачення корисних копалин шляхом виділення найпридатнішої складової частини для подальшого оброблення. *Концентрація руди.*

Концентрат, у, ч. 1. Спеціально оброблений сухий продукт, зручний для зберігання й швидкого готування їжі. *Харчові концентрати. Суп із концентрату. Каша з концентрату.* 2. Корм для худоби, що містить у собі багато поживних речовин (зерно, висівки тощо). 3. гірн. Збагачена руда із високим вмістом металу внаслідок спеціального оброблення. *Урановий концентрат.*

Концентратор, а, ч. Пристрій, за допомогою якого концентрують енергію, інформацію тощо. *Концентратор напруження. Акустичний концентратор.* *Підключитися до концентратора.*

Концентраційний, а, е. *Концентраційна функція печінки. Концентраційний*

процес. Концентраційний табір.

Концентрований, а, е. *Концентрований капітал. Концентрований корм. Концентрована кислота.*

Концентрування, я, с. *Концентрування засобів виробництва. Концентрування уваги.*

Концентрувати, ую, уєш. 1. Збирати, скупчувати, зосереджувати кого-, що-небудь в одному місці. *Концентрувати військові з'єднання. Концентрувати кошти.* 2. Зосереджувати на чому-небудь, спрямовувати на щось. *Концентрувати думки. Концентрувати увагу.* 3. Насичувати, згущувати який-небудь розчин, видаляючи з нього частину рідини, розчинника тощо. *Концентрувати соки. Концентрувати молоко.* 4. гірн. Збагачувати корисні копалини, виділяючи найпридатнішу складову частину для подальшої обробки.

КОНЦЕНТРИ, ів, мн. (одн. концентр, а, ч), спец. 1. Кола різної величини, але зі спільним центром. 2. Послідовні ступені в навчанні, коли той самий матеріал на кожному наступному етапі викладається й вивчається щораз глибше та в ширшому обсязі.

Концентричний, а, е. Який має спільний центр. *Концентричні кола.*

Концентричність, ності, ж.

Концентрично. *Концентрично вписані кола.*

КОНЦЕНТРИЗМ, у, ч. У навчанні — система викладання, за якою ті самі питання або розділи програми вивчають кілька разів, причому кожного наступного разу глибше й ширше. *Концентризм викладання матеріалу.*

КОНЦЕПТ, у, ч., книжн. 1. філос. Зміст поняття. *Визначати концепт.* 2. Формулювання, загальне поняття, узагальнення; те саме, що концепція. *Філософський концепт. Художній концепт. Концепт доповіді.*

КОНЦЕПТУАЛІЗМ, у, ч. 1. Напрямок у середньовічному номіналізмі, представники якого доводили, що загальні поняття не існують поза розумом суб'єкта, а є особливими формами пізнання дійсності. 2. Напрямок у літературі та мистецтві ХХ ст., який визнає наявність художніх ідей, змістів у творах, абстрактних, алогічних, абсурдних за формою.

Концептуаліст, а, ч.

Концептуалістський, а, е. *Концептуалістський підхід.*

КОНЦЕПЦІЯ, ї, ж. 1. Система доказів певного положення, сукупність наукових та політичних поглядів. *Наукова концепція. Концепція економічного розвитку. Концепція екології*

кооператив — кораловий

К

- людини. *Концепція захисту громадян. Концепція реформування наукових досліджень. Концепція бюджету. Висунути нову концепцію. Конституційно закріплена концепція. 2. Ідейний задум твору. Ідейна концепція повісті.*
- Концепційний, а, е.
- Концептуальний, а, е. 1. Що стос, концепції. *Концептуальні гіпотези. Концептуальні положення. Концептуальні відмінності. Концептуальне містечтво. 2. Який має серйозну самостійну концепцію, ґрунтується на ній. Концептуальна програма розвитку Академії наук. Концептуальне рішення. Концептуальний підхід.*
- Концептуальність, ності, ж., книжн. *Концептуальність поглядів.*
- Концептуально. *Мислити концептуально.*
- КОНЦЕРН, у, ч. Об'єднання багатьох формально самостійних промислових, фінансових, транспортних, торговельних підприємств тощо під спільним фінансовим керівництвом як одна з форм монополій. *Судноплавний концерн. Видавничий концерн. Банківський концерн. Автомобільний концерн «Даймлер Крайслер». Повноваження концерну. Функції концерну. Інтереси концерну. Діяльність концерну.*
- КОНЦЕРТ, у, ч. 1. Прилюдне виконання музичних творів, балетних, естрадних і т. ін. номерів за певною програмою. *Естрадний концерт. Симфонічний концерт. Давати концерт. Запросити на концерт. Відвідувати концерти. Мати абонемент на концерти. 2. Великий музичний твір для сольного інструмента чи групи інструментів й оркестру. Фортепіанний концерт. Концерт для скрипки з оркестром. Написати концерт. 3. Тривалі викрики, шум, скандальна ситуація, що порушують спокій оточуючих. *Котячий концерт. Влаштувати концерт.**
- Концертант, а, ч. Той, хто бере участь у концерті. *Знаменитий концертант. Хвилювання концертанта.*
- Концертантка, и, ж.
- Концертний, а, е. 1. Прикм. до концерт. *Концертна програма. Концертне відділення. Опера в концертному виконанні. 2. Признач. для концертів. Концертна естрада. Концертна зала. Концертний рояль. Концертний костюм.*
- Концертувати, ую, уеш. Давати концерти; виступати на концертах. *Концертувати по різних країнах. Вдало концертувати. Часто концертувати. Концертувати в провінції.*
- КОНЦЕРТИНА, и, ж. Те саме, що концертино (у 1 знач.).
- КОНЦЕРТИНО, невідм., с. 1. Язичковий пневматичний музичний інструмент у вигляді шестигранної гармонії (див. гармонія (у 2 знач.)). 2. Віртуозний музичний твір типу невеликого концерту. 3. Група інструментів (звичайно тріо — дві скрипки та віолончель), що виконують соло.
- КОНЦЕРТМЕЙСТЕР, а, ч. 1. Той, хто керує групою виконавців в оркестрі (перший скрипаль, альтист і т. ін.). *Досвідчений концертмейстер. Скрипаль-концертмейстер. Концертмейстер скрипок. Стати концертмейстером віолончелі. 2. Музикант, який виконує соло в симфонічному або оперному оркестрі. 3. Піаніст, який допомагає співакам розучувати їхні партії та акомпанує їм під час концертів. Досвідчений концертмейстер. Обов'язки концертмейстера.*
- Концертмейстерський, а, е. *Концертмейстерська діяльність.*
- концесія, і, ж. 1. Договір, на основі якого уряд або місцеві органи самоврядування передають на певних умовах громадянам своєї країни, іноземцям або іншим державам право експлуатації лісів, надр, підприємств і т. ін. *Дістати концесії. Передання в концесію. Міжнародні концесії. Закон про концесії. 2. Підприємство, організоване на підставі такого договору. Власник концесії. Отримати концесію. Отримати прибуток від концесії.*
- Концесіонер, а, ч. Той, хто володіє концесією. *Капітал концесіонера.*
- Концесіонерський, а, е.
- Концесіонерський капітал.
- Концесійний, а, е. *Концесійний договір. Концесійні підприємства.*
- КОНЦИНІЗМ, у, ч. Напрямок у традиційній логіці, представники якого прагнули поєднати логіку з психологією.
- КОНЬЯК, у, ч. Міцний алкогольний напій золотисто-жовтого кольору з тонким ароматом, який виготовляють, переганяючи і тривалий час витримуючи в дубових діжках білі виноградні вина. *Марочний коньяк. Чарка коньяку. Дегустувати коньяк.*
- Коньяковий, Коньячний, а, е. *Коньякове виробництво. Коньячний завод. Коньячний спирт. Коньякова етикетка.*
- КОН'ЄКТУРА, и, ж. 1. філос. Здогад, припущення. *Цікава кон'єктура. Різні кон'єктури і варіанти. 2. філол. Виправлення чи відновлення зіпсованого тексту або розшифрування якоїсь пам'ятки на основі здогадів, текст якої не піддається прочитанню; відновлений текст. Здійснення кон'єктури. Отримати кон'єктуру.*
- Кон'єктурний, а, е. *Кон'єктурний текст.*
- КОН'ЮГАЦІЯ, і, ж., біол. Тип статевого процесу, характерний для водоростей, інфузорій, деяких грибів.
- Кон'югаційний, а, е.
- КОН'ЮНКТИВ, а, ч., лінгв. Умовний спосіб дієслова.
- КОН'ЮНКТИВА, и, ж., анат. Слизова оболонка, що вкриває внутрішню поверхню повік і передню частину очного яблука. *Кон'юнктивна ока.*
- Кон'юнктивіт, у, ч., мед. Запалення кон'юнктиви. *Хронічний кон'юнктивіт. Лікування кон'юнктивітів.*
- КОН'ЮНКТУРА, и, ж. 1. Сукупність певних умов, збіг обставин, стан речей, здатний впливати на вирішення якої-небудь справи, розв'язання питання тощо. *Політична кон'юнктура. Поліпшення кон'юнктури. 2. екон. Сукупність ознак, які характеризують стан товарного господарства (рух цін, розміри випуску продукції тощо). Сприятлива (несприятлива) кон'юнктура. Кон'юнктура ринку. Наслідок кон'юнктури.*
- Кон'юнктурний, а, е. 1. Що стос, кон'юнктури, пов'язаний з нею. *Кон'юнктурні показники. 2. Який визначається кон'юнктурою. Кон'юнктурні міркування. Кон'юнктурний твір. Кон'юнктурні ціни.*
- Кон'юнктурник, а, ч., зневажл. Безпринципна людина, що спритно використовує збіг обставин, змінює свою поведінку залежно від кон'юнктури (у 1 знач.). *Вчений-кон'юнктурник. Стати кон'юнктурником.*
- Кон'юнктурниця, і, ж.
- Кон'юнктурництво, а, с., зневажл. Поведінка, ставлення когось до когось, чого-небудь, залежне від кон'юнктури, що склалася в даний момент. *Засуджувати кон'юнктурництво.*
- Кон'юнктурність, ності, ж.
- КОН'ЮНКЦІЯ, і, ж. Спосіб об'єднання двох або більше висловлювань в одне ціле за допомогою сполучника «і».
- КООПЕРАЦІЯ, і, ж. 1. тільки одн. Особлива форма організації праці, при якій багато людей бере спільну участь у тому самому або в різних пов'язаних між собою процесах праці; співробітництво. *Дух кооперації. Кооперація виробництва. 2. Форма зв'язку між промисловими підприємствами і різними галузями виробництва, науки тощо. Питання виробничої кооперації. Проста кооперація праці. 3. Масове виробниче, торговельне і т. ін. об'єднання, створене його членами-пайовиками.*

К

Споживча кооперація. Кредитна кооперація. Сільськогосподарська кооперація. Виробнича кооперація. Житлова кооперація.

Кооператив, у, ч. 1. Організація, заснована на принципі об'єднання власності її членів-пайовиків. *Молодіжний кооператив. Фермерський кооператив. Гаражний кооператив. Сільськогосподарський кооператив. Працювати в кооперативі. Потреби кооперативу.* 2. Така організація, створена для спорудження житла своїм членам. *Житловий кооператив. Вступити в кооператив.* 3. розм. Житлове приміщення, побудоване на пайові внески. *Однокімнатний кооператив. Правління кооперативу. Побудувати кооператив. Внести гроші за кооператив.*

Кооперативний, а, е. 1. Прикм. до кооператив. *Кооперативна власність. Кооперативний рух.* 2. Побудований, створений на засадах кооперації. *Кооперативна організація. Кооперативна квартира. Кооперативний банк. Кооперативний кредит. Кооперативний магазин. Кооперативне господарство. Кооперативний дім.*

Кооператор, а, ч. 1. Той, хто працює в галузі кооперації (у 2, 3 знач.), є членом кооперативу. *Збори кооператорів.* 2. Господар, власник або працівник комерційного магазину. *Підприємливий кооператор.*

Кооператорка, и, ж., розм.

Кооператорський, а, е. *Кооператорська діяльність.*

Коопераційний, а, е. *Коопераційні зв'язки з партнерами. Коопераційні операції. Коопераційні поставки.*

Кооперований, а, е. *Кооперовані замовлення. Коопероване комплектування бібліотек. Коопероване постачання. Кооперована праця.*

Кооперування, я, с. *Кооперування в промисловості. Кооперування етнографів із мовознавцями.*

Кооперувати, ую, уєш. 1. Об'єднувати на засадах кооперації (у 1, 2 знач.). *Кооперувати працю. Кооперувати власність. Можливість кооперувати.* 2. Залучати до участі в кооперації (у 2 знач.). *Корперувати населення.*

КООПАЦІЯ, і, ж. Уведення до складу якого-небудь виборного органу нових членів (або кандидатів) без проведення додаткових виборів. *Провести кооптацію правління. Здійснити кооптацію. Шляхом кооптації.*

Кооптований, а, е.

Кооптування, я, с. *Проводити кооптування.*

Кооптувати, ую, уєш. Здійснювати кооптацію кого-небудь. *Кооптувати*

концепційний — кооперація

нових членів у президію.

КООРДИНАТИ, ат, мн. (одн. координата, и, жс). Числа, якими визначають положення точки на прямій або кривій лінії, на площині, у просторі тощо. *Визначати координати. Вказувати координати.*

Координатний, а, е. *Координатні осі. Координатна площина.*

КООРДИНАЦІЯ, і, жс. 1. Погодження, зведення до відповідності, установлення взаємозв'язку, контакту в діяльності людей, між діями, поняттями, явищами тощо. *Добре організована координація. Координація підприємства. Координація дій. Порушення координації.* 2. Узгодженість рухів, дій і т. ін. *Координація рухів.*

Координатор, а, ч. Той, хто займається координацією (у 1 знач.). *Координатор акції. Координатор проекту. Координатор науково-дослідних робіт. Виконувати роль координатора.*

Координаційний, а, е. *Координаційна рада. Координаційний центр. Координаційний орган. Координаційна діяльність. Координаційні розлади.*

Координований, а, е. *Погано координовані рухи. Координована діяльність.*

Координованість, ності, жс. *Координованість дій.*

Координування, я, с. *Координування рухів. Координування наукових досліджень.*

Координувати, ую, уєш. Здійснювати координацію; погоджувати; встановлювати доцільне співвідношення між якимись діями, явищами. *Координувати життєдіяльність організму. Координувати умови. Координувати роботу.*

КОПАЛ, у, ч., спец. Викопа жовта або червонувата смола, яку використовують для виготовлення лаків і лінолеуму.

Копаловий, а, е.

КОПРАЙТ, ч. 1. род. у. Право на видання художнього, наукового або іншого твору, яке охороняється законом. *Захищені копірайтом матеріали.* 2. род. а. Позначка, яка ставиться на друкованому виданні перед прізвиськом автора і засвідчує забезпечену законодавством охорону авторських прав та рік публікації твору. *Знак копірайта.*

Копірайтер, а, ч. Розробник, створювач рекламних текстів.

Копірайтний, а, е. *Копірайтне законодавство.*

КБПІЯ, і, жс. 1. Відтворення чого-небудь, що цілком відповідає оригіналові. *Вдала копія. Копія з топографічної карти. Копія листа.* 2. Дублікат документа, що може замінити його в

певних ситуаціях. *Копія атестата. Копія свідоцтва про народження. Копія сертифіката про власність.* 3. розм. Той, хто зовні або рисами характеру дуже подібний до кого-небудь (звичайно про родичів). *Син — копія батька.*

Копіювальний, а, е. *Копіювальні роботи. Копіювальний папір. Копіювальна техніка.*

Копіювальник, а, ч. Фахівець із копіювання. *Фах копіювальника.*

Копіювальниця, і, жс.

Копіювання, я, с. *Копіювання документів.*

Копіювати, юю, юєш. 1. Робити копію з чого-небудь. *Копіювати статтю. Копіювати креслення.* 2. перен. Наслідувати кого-, що-небудь, точно відтворюючи його рухи, мову тощо; удавати. *Копіювати сміх. Копіювати пісенний зразок.* 3. Відтворювати щонебудь механічним способом за допомогою гектографа, копіювального преса, ссерокса тощо.

КБПРА, и, жс. Висушений м'якуш плодів кокосової пальми, з якого добувають кокосову олію.

КОПРІЙ, ю, ч. Ефіроносна рослина, олію з якої використовують у харчовій, парфумерній промисловості та медицині.

КОПРОЛІТ, у, ч. Скам'янілий кал викопних хребетних тварин.

КОПУЛА, и, жс., лінгв. Службове (допоміжне) слово-зв'язка.

КОПУЛЮВАТИ, юю, юєш. Прищеплювати рослини, з'єднуючи навскіс зрізані гілки.

Копулювання, я, с. *Косе копулювання. Щеплення способом копулювання.*

КОПУЛІЦІЯ, і, жс., біол. 1. З'єднання двох особин при статевому акті. 2. Злиття двох гамет у нижчих організмів. *Здійснення копуляції.*

Копулятивний, а, е. *Копулятивний орган.*

КОРАЛИ, ів, мн. (одн. корал, а, ч.). 1. Поліпи, що живуть колоніями на морських та океанських підводних узвишсях. 2. Вапнисті відклади деяких видів цих тварин — червоний, рожевий або білий камінь, який після обробки використовують як прикрасу. *Цінність коралів. Разок коралів. Червоні корали. Справжні корали.*

Кораловий, а, е. 1. Утворений з вапнистих відкладів коралів. *Коралові*

К

Коран — корелятор

- ваняки. *Коралові рифи. Кораловий атол. Кораловий острів.* 2. Зробл. з коралів (у 2 знач.). *Коралове намисто.*
3. Який має колір червоних коралів (у 2 знач.); яскраво-червоний. *Коралові уста.*
- КОРАН, у, ч. Головна священна книга ісламу, що містить виклад догм, обрядів, міфів і правових норм мусульманської релігії. *Священний Коран. Присяга на Корані. Вивчати Коран.*
- КОРВЕТ, а, ч. 1. Військовий корабель вітрильного і вітрильно-парового флоту в XVII—XIX ст., признач. для розвідки, зв'язку тощо. *Англійські корвети. Корвет нападного флоту.* 2. Під час Другої світової війни корабель флотів Великої Британії, США та деяких інших країн, признач. для протичовнової та протиповітряної оборони, дозорної служби, супроводження транспортів.
- КОРД, у, ч., спец. 1. Дуже міцні нитки, що служать півфабрикатом для виробництва покришок та інших гумових виробів, шнурів, спеціальних тканин. *Застосування корду. Теплостійкий корд. Корд зі штучного волокна.* 2. Сорт вовняної тканини з поздовжніми ворсовими рубчиками. *Пальто з корду.*
- Кордовий, Кордний, а, е. 1. Прикм. до корд. *Кордні нитки.* 2. Зробл., пошитий, вигот. із корду. *Кордні тканини. Кордові штани.*
- КОРДА, и, ж., спец. 1. Довгий мотузок, на якому ганяють коней по колу під час навчання та виїжджування. *Ганяти коня на корді.* 2. Міцна нитка або струна, на якій утримують авто- та авіамоделі, надаючи їм руху по колу.
- Кордовий, а, е. *Кордові моделі.*
- КОРДЕБАЛЕТ, у, ч. 1. Колектив танцюристів, що виконують масові і групові танці в балетних, естрадних виставах тощо. *Танцювати в кордебалеті. Прекрасний кордебалет. Учасниця кордебалету.* 2. Танець, що його виконує така група. *Лінія кордебалету.*
- Кордебалетний, а, е.
- КОРДІАМІН, у, ч. Лікарський препарат, який застосовують при серцевій недостатності, пригніченому диханні, отруєннях тощо.
- КОРДІЄРИТ, у, ч. Мінерал класу силікатів зі скляним блиском, прозорий різновид якого використовують як дорогоцінне каміння.
- КОРДОДРИМ, у, ч. Майданчик, обладнаний для випробувань і змагань кордових авто- і авіамоделей.
- КОРДБН, у, ч. 1. Межа, що розділяє території держав; межа між чим-небудь. *Переходити кордон. Південні кордони України. Поїхати за кордон.*
- Знаходиться за кордоном. Кордон між двома районами. 2. Прикордонний чи загороджувальний загін. Виставити кордони на дорогах. 3. Місце, де знаходиться такий загін чи варта, охорона. Лісовий кордон. Пройти кордон.*
- Кордонний, а, е. *Кордонні вартові. Кордонна сторожа. Кордонна загорожа.*
- КОРЕГУВАТИ, КОРИГУВАТИ, ую, уеш. 1. Вносити корективи, поправки в що-небудь. *Коригувати план. Корегувати маршрут. Корегувати текст. 2. військ. Вносити поправки в наведення гармат, спостерігаючи їх стрільбу з певних пунктів. Корегувати стрільбу. Коригувати вогонь.*
- Корегований, Коригований, а, е. *Кориговані показники.*
- Корегувальний, Коригувальний, а, е. *Корегувальна операція.*
- Корегувальник, Коригувальник, а, ч., військ. 1. Той, хто здійснює корегування під час стрільби з гармат. *Артилерист-корегувальник. Коригувальник вогню. 2. Літак, із якого корегують стрільбу з гармат.*
- Корегування, Коригування, я, с. *Займатися коригуванням. Корегування вогню по вогневих точках. Корегування даних. Коригування екологічної політики. Коригування норм.*
- КОРЕКТНИЙ, а, е. 1. Який тактовно та ввічливо поводить з людьми; ввічливий. *Коректна людина. 2. Характерний для такої людини; витриманий. Коректна вдача. Коректне зауваження. Коректне ставлення. Коректна поведінка. 3. книжн. Правильний, точний. Коректне формулювання. Коректні дані. Коректна літературна вимова. Коректне рішення. Коректна відповідь.*
- Коректність, ності, ж. *Виявляти коректність. Коректність експерименту. Коректність у поведінці.*
- Коректно. *Відповісти коректно. Поводитися коректно.*
- КОРЕКЦІЯ, і, ж., спец. Виправлення чого-небудь. *Здійснити корекцію. Корекція зору.*
- Коректа, и, ж. Те саме, що коректура (у 2 знач.).
- Корективи, ів, мн. (одн. коректив, у, ч.). Часткова зміна або виправлення чого-небудь; поправка. *Незначні корективи. Внести корективи.*
- Коректор, а, ч. 1. Фахівець, що займається читанням і виправленням коректури (у 2 знач.). *Досвідчений коректор. Видавничий коректор. Працювати коректором. 2. Ручка або пензлик із білою речовиною для виправлення помилок. Користуватися коректором. Коректор на водяній основі.*
- Коректорка, и, ж. *Допомога коректорки.*
- Коректорський, а, е. *Коректорська робота. Коректорська правка.*
- Коректування, • я, с. *Коректування контрольних цифр. Коректування рукопису.*
- Коректувати, ую, уеш. Вносити корективи, поправки в що-небудь. *Коректувати статтю. Коректувати карти. Коректувати верстку.*
- Коректура, и, ж. 1. тільки одн. Виправлення помилок чи недоліків у текстовому чи графічному матеріалі, що готується до публікації. *Коректура перекладів. 2. Відбиток із друкарського набору, призначений для звірення з рукописом та виправлення помилок. Чиста коректура. Брудна коректура. Читати коректуру. Отримати коректуру. Правлення коректури. Здавати коректуру.*
- Коректурний, а, е. *Коректурна правка. Коректурний відбиток. Коректурна позначка. Коректурний лист.*
- КОРЕЛІЦІЯ, ї, ж. 1. Взаємна залежність, взаємний зв'язок; співвідношення предметів, понять, явищ. *Стійка кореляція. Закон кореляції. Кореляція звуків. 2. біол. Певне співвідношення між будовою організму і його функціями, що забезпечує стабільність внутрішнього середовища організму і пристосування до умов життя. 3. У математичній статистиці — залежність між величинами, що не має чіткого функціонального характеру. Кореляція між двома величинами. 4. В логіці — співвідношення, взаємовідповідність. Принцип кореляції.*
- Корельований, а, е. *Корельована інформація.*
- Корельовати, ює. Співвідноситися, бути взаємозв'язаним із чимсь.
- Кореляти, ів, мн. (одн. корелят, а, ч). 1. Співвідносі елементи чого-небудь. *Кореляти ринкової економіки. 2. лінгв. Елементи мовної системи, які різняться за якоюсь однією ознакою. Корелят дзвінкого приголосного.*
- Корелятивний, а, е. Який перебуває у взаємній залежності, у взаємному зв'язку; співвідносний. *Корелятивна залежність. Корелятивні поняття.*
- Корелятивність, ності, ж. *Корелятивність поняття.*
- Корелятор, а, ч. Прилад для вимірювання кореляційних функцій випадкових процесів.

Кореляційний, а, е. *Кореляційна залежність. Кореляційні зв'язки. Кореляційне розміщення.*

КОРЕМІЙ, ю, ч., бот. Щільний пучок кондієнсоців.

КОРЕЙПСИС, а, ч. Трав'яниста декоративна рослина родини складноцвітних.

КОРЕСПОНДЕНТ, а, ч. 1. Той, хто листується з ким-небудь. *Постійний кореспондент.* 2. Співробітник газети, журналу, радіо, телебачення тощо або приватна особа, що надсилає свої інформації з місць. *Спеціальний кореспондент. Кореспондент газети.* 3. Банк, який представляє інтереси іншого банку в певному місці чи країні. *Банк-кореспондент.*

Кореспондентка, и, ж. *Дати інтерв'ю кореспондентці.*

Кореспондентський, а, е. *Кореспондентська справа. Кореспондентське посвідчення. Кореспондентський пункт газети «День».*

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ, ї, ж. 1. *тільки одн.* Листування між окремими особами або установами. *Ділова кореспонденція. Вести кореспонденцію.* 2. збірн. Сукупність поштових відправлень (листів, телеграм тощо). *Отримати кореспонденцію. Доставляння кореспонденції.* 3. Окреме поштове відправлення (лист, телеграма тощо). 4. Замітка, допис, повідомлення, надіслані кореспондентом (у 2 знач.) до газети, журналу тощо. *Кореспонденція в місцевій газеті.* 5. Жанр публіцистики, який використовує вірогідні об'єднані спільною темою факти для відображення певної сторони дійсності.

Кореспонденційний, а, е. *Кореспонденційна форма.*

Кореспондування, я, с.

Кореспондувати, ую, уеш. І. Листуватися. 2. Відповідати чомусь, бути зіставним із чимсь. *Ці явища кореспондують.*

КОРИДА, и, ж. Традиційне видовище, поширене перев. в Іспанії та країнах Латинської Америки, — бій тореадора з розлюченим биком.

КОРИНФСЬКИЙ о' р д е р — архітектурний ордер, для якого характерна капітель, прикрашена стилізованим листям аканта та завитками, що підтримують кути абака.

КОРИФЕЙ, я, ч. 1. У давньогрецькій трагедії — керівник і співавтор хору. 2. Танцівник кордебалету, який виконує сольні партії. 3. *перен.* Провідний, видатний діяч науки, мистецтва тощо. *Корифей науки. Корифей сцени. Український театр корифейв.*

кореляційний — коронування

КОРІАНДР, у, ч. Однорічна трав'яниста ефіроолійна рослина родини зонтич-

Посипати м'ясо коріандром.

КОРІАНДРОВІЯТИСЬ — *Косметичка* коріандр. *Коріандрове насіння.* 2. Який добувають із коріандру. *Коріандрова олія.*

КІРИУМ, у, ч. Те саме, що дерма.

КОРМОФІТИ, ів, мн. (*одн.* кормофіт, а, ч.). Рослини, тіло яких розділене на стебло і листя (мохи, папороті і насінні рослини).

КОРМУС, а, ч., бот. Тіло вищих судинних рослин — стебло з листям (без коріння).

КОРН, у, ч. 1. Вага чистого благородного металу в монеті. 2. Зерниста, шорстка поверхня каменю та корнпа-перу в літографії, металевій пластини в офсетному способі друку.

КІРНЕР¹, у, ч. У футбольній грі — штрафний кутовий удар у напрямі воріт тієї команди, один з гравців якої вивів м'яч за лінію своїх воріт.

КІРНЕР², а, ч. Об'єднання підприємців для скуповування якогось товару або акцій з метою наступного спекулятивного їх перепродажу.

КОРНЕТ¹, а, ч. Молодший офіцерський чин у кавалерії ряду країн. *Гвардії корнет. Корнет у відставці. Уланські корнети.*

КОРНЕТ², а, ч. Духовий мідний музичний інструмент у вигляді вкороченої труби.

КОРНЕТ-А-ПІСТЙН, а, ч. Мідний духовий кільцеподібно вигнутий із воронкоподібним розтрубом музичний інструмент типу труби. *Звук корнет-а-пістона.*

КОРНІШ, а, ч. Порода м'ясних курей, виведена в Англії, поширена у країнах з виробництвом бройлерів, зокрема в Україні.

КОРНІШИН, а, ч. Маленький молодий огірок для консервування або маринування. *Мариновані корнішони.*

КОРІПАПІР, перу, ч., *друж.* Сорт паперу із зернистою поверхнею, вкритою спеціальним клейовим шаром.

КІРНЦАНГ, а, ч. Хірургічний інструмент — схожий на ножиці щипчики із зазублинами з ріжучого боку. 2. Пінцет, яким користуються годинникарі та ювеліри.

КОРІЗИЯ, і, ж. 1. *хім.* Руйнування поверхні металів унаслідок їх хімічної взаємодії з зовнішнім середовищем; іржавіння. *Хімічна корозія. Корозія металу.* 2. *геол.* Руйнування гірських порід під впливом повітря та води. *Аеробна корозія.* 3. *мед.* Руй-

Кородувати бронзу.

Корозійний, а, е. *Корозійна стійкість металу.*

КОРОЛЬ, я, ч. 1. Глава монархічної держави. 2. Гральна карта із зображенням чоловічої фігури в короні. 3. Головна фігура в шахах. 4. Монополіст у якійсь галузі економіки; господар становища.

Королева, и, ж. 1. *Королева Англії.*

2. *Хід королевою* (у 3 знач.).

КОРИНА, и, ж. 1. Металевий з коштовними прикрасами вінець, що його носять на голові монархи як символ Влади. *Золота корона. Тримати корону.* 2. *астр.* Світлий ореол навколо Сонця, який можна спостерігати під час сонячного затемнення. *Світло корони. Сонячна корона.*

Корональний, а, е, *астр.* *Корональне випромінювання.*

Коронний, а, е. 1. Прикм. до корона (у 1 знач.). *Коронна краса.* 2. *Державний, урядовий. Коронна служба. Коронна власність. Коронне військо.* 3. *перен.* Який завжди вдається кому-небудь, пов'язаний із незмінним успіхом. *Коронний номер. Коронна справа.*

КОРОНАРІЯ, і, ж. Декоративна рослина родини гвоздикових з рожево-червоними або білими квітами і прикореневою розеткою листків.

КОРОНАРНИЙ, а, е, *анат.* Що стос. живлення серцевого м'яза; вінцевий. *Коронарні судини. Коронарна недостатність. Коронарний кровообіг.*

КОРОНАРОГРАФІЯ, ї, ж., *мед.* Дослідження серцевих судин способом рентгенографії з попереднім введенням у них контрастних речовин.

КОРОНАРОСКЛЕРОЗ, у, ч., *мед.* Ущільнення артерій серця, найчастіше зумовлене атеросклерозом.

КОРОНАРОСПАЗМ, у, ч., *мед.* Спазм коронарних судин.

КОРОНАЦІЯ, і, ж. Урочиста церемонія коронування монарха, що вступає на престол. *Коронація королеви. Атрибути коронації. Процедура коронації.*

Коронаційний, а, е. *Коронаційний акт. Коронаційний банкет. Коронаційна церемонія.*

Коронований, а, е. *Коронована особа.*

Коронування, я, с. *Погодитися на коронування. Коронування нового правителя.*

К

нування живої тканини внаслідок виразкових процесів або під дією їдких речовин.

Кородувати, ус. Спричиняти корозію чого-небудь (про дію хімічних сполук, газів, вологи). *Кородувати мідь.*

- Коронувати, ую, уеш. Вінчати кого-небудь на царювання. *Коронувати на престол.*
- КОРОНЕР, а, ч. У Великій Британії, США та деяких інших країнах — службова особа, що проводить слідство у разі підозрілої або наглої смерті.
- КОРОНБГРАФ, а, ч. Телескоп для спостережень і фотографування корони Сонця. *Коронграф Кримської обсерваторії.*
- КОРОПЛАСТИКА, и, ж. Мистецтво виготовлення теракотових скульптур.
- Коропласт, а, ч. *Скульптор-коропласт.*
- КОРПІЯ, і, ж. Перев'язний матеріал із висмиканих із тканин ниток.
- КОРПОРАТИЗМ, у, ч. Система організації діяльності підприємств, при якій керівна роль належить об'єднанню професійним організаціям працевлаштувачів або найманих робітників.
- Корпоративіст, а, ч.
- КОРПОРАЦІЯ, і, ж. 1. Закрита спілка, товариство, група осіб, об'єднана вузькофаховими, становими та ін. інтересами. *Нафтова корпорація. Корпорація будівельників. Належність до корпорації. Комерційні (некомерційні) корпорації.* 2. Одна з форм монополії; акціонерне товариство. *Транснаціональна корпорація. Федеральна споживча корпорація. Київська незалежна радіомовна корпорація. Глава корпорації.*
- Корпоративний, а, е. 1. Що стос. корпорації. *Корпоративні організації. Корпоративні групи.* 2. Властивий корпорації (у 1 знач.). *Корпоративна солідарність. Корпоративне право.* 3. *перен.* Вузькогруповий, відокремлений, замкнений у межах корпорації (у 1 знач.). *Корпоративні інтереси.*
- Корпоративність, ності, ж. *Журналістська корпоративність.*
- Корпоративно.
- Корпоратизація, і, ж. Надання певній організації, установі тощо структури корпорації; організація корпорації. *Здійснювати корпоратизацію.*
- Корпоратизований, а, е. *Корпоратизована компанія.*
- Корпоратизувати, ую, уеш. *Корпоратизувати компанію.*
- Корпораційний, а, е.
- КОРПУЛЕНЦІЯ, і, ж., жарт. Оглядність, огрядна статура.
- КІРПУС, ч. 1. род. а. Тулуб. *Податися корпусом уперед. Відхилитися всім корпусом.* 2. род. у. Кістяк, основа чи оболонка машини, механізму тощо. *Корпус розетки. Корпус годинника. Корпус машини.* 3. род. у. Один із кількох будинків, що мають спільне призначення й розташовані поблизу; відокремлена частина великого будинку. *Старий корпус лікарні. Головний корпус університету. Корпуси житлового масиву.* 4. род. у. Військове з'єднання, що складається з кількох дивізій або бригад. *Артилерійський корпус. Танковий корпус.* 5. род. у. Сукупність осіб якогось одного фаху, службового становища тощо. *Кореспондентський корпус. Жандармський корпус. Дипломатичний корпус.* 6. род. у. Повна збірка яких-небудь текстів. *Корпус спадщини.* 7. род. у. Назва одного з розмірів (на 10 пунктів) друкарського шрифту.
- Корпусний, а, е. *Корпусні меблі. Корпусна сталь. Корпусна артилерія. Корпусний шрифт.*
- КОРПУСКУЛА, и, ж., фіз. Маленька заряджена частинка матерії. *Потоки корпускул.*
- Корпускулярний, а, е. *Корпускулярні частинки. Корпускулярне випромінювання.*
- КОРСАЖ, а, ч. 1. Частина жіночої сукні, що охоплює груди, спину й боки. *Плаття з корсажем.* 2. Твердий пояс спідниці або штанів. *Стягуючий корсаж.*
- Корсажний, а, е. *Корсажна стрічка.*
- КОРСАК, а, ч. Невелика лисиця, що живе в степах і пустелях Азії та Південно-Східної Європи. *Жовтий корсак.*
- КОРСАР, а, ч. Пірат.
- Корсарський, а, е. *Корсарське судно.*
- КОРСЕТ, а, ч. 1. Широкий пружний пояс, який носять під сукнею для стягування талії, надання струнності фігурі. *Шовковий корсет.* 2. Деталь сукні, яка щільно прилягає до тіла, підкреслюючи жіночність форм. *Мереживний корсет.* 3. Твердий лікувальний бандаж для верхньої частини тулуба. *Гіпсовий корсет.*
- КОРТ, у, ч. Майданчик для гри в теніс. *Тенісний корт. Відкритий корт. Грати на корті.*
- Кортовий, а, е. *Кортовий майданчик.*
- КОРТЄЖ, у, ч. Урочистий похід, процесія, виїзд. *Весільний кортеж. Святковий кортеж. Урочистий кортеж. Кортеж автомашин. Кортеж лімузинів.*
- Кортежний, а, е.
- КОРТЄСИ, ів, мн. 1. Двопалатний парламент сучасної Іспанії. 2. У середньовічних державах Піренейського півострова — станово-представницькі законодавчі збори.
- КОРТИЗОН, у, ч. Один із гормонів кори надниркових залоз; препарат, що використовується в лікувальній практиці як замітник таких гормонів. *Виробництво кортизону.*
- КБРТИК, а, ч. Вид холодної колочої зброї — вузький, короткий кинджал, який носять на поясі офіцери військово-морського та військово-повітряного флоту.
- КОРТИКАЛЬНИЙ, а, е. Який стосується кори головного мозку.
- КОРТИКОСТЕРБІДИ, ів, мн. Група стероїдних гормонів, що їх виробляє кора надниркових залоз.
- КОРУНД, у, ч. Дуже твердий мінерал — кристалічний глинозем з домішкою заліза, хрому або титану; різновидами його є рубін, сапфір. *Червоний корунд. Синій корунд.*
- Корундовий, а, е. 1. Прикм. до корунд; який є корундом. *Корундовий камінь. Корундові родовища.* 2. Зрбл. з корунду. *Корундова голка. Корундова кераміка.*
- КОРУПЦІЯ, і, ж. Використання посадовими особами свого службового становища для власної вигоди; підкупність, продажність урядовців і політиків. *Зростання корупції. Боротьба з корупцією. Розквіт корупції. Факти корупції. Звинуватити в корупції.*
- Корумпований, а, е. Дієпр. до корумпувати. *Корумповане суспільство. Корумповані чиновники. Корумповані структури.*
- Корумпованість, ності, ж. *Корумпованість суспільства.*
- Корумпувати, ую, уеш. Піддавати корупції, підкупувати, розкладати підкупом. *Корумпувати владні структури.*
- Корупціонер, а, ч. *Великий корупціонер.*
- Коруптивний, а, е. *Коруптивний характер влади.*
- КОСЕКАНС, а, ч. Одна з тригонометричних функцій — секанс доповняльного кута.
- КБСИНУС, а, ч., мат. Одна з тригонометричних функцій — синус доповняльного кута.
- КОСИНУСОІДА, и, ж., мат. Графік тригонометричної функції $y = \cos x$.
- КОСМЕТИКА, и, ж. 1. Заходи догляду за шкірою, волоссям, нігтями. *Декоративна косметика. Лікувальна косметика. Вітчизняна косметика. Кабінет косметики.* 2. збірн. Засоби для надання свіжості й краси обличчю та тілу людини. *Вживати косметику. Користуватися косметикою.*
- Косметичка, и, ж. 1. Сумочка для косметики та інших предметів туалету. *Шкіряна косметичка. Жіноча косметичка. Сумочка-косметичка.* 2. розм. Жінка-фахівець із косметичного до

гляду за обличчям і тілом; косметолог. *Відвідати косметичку.*

Косметичний, а, е. 1. Що стос, косметики. *Косметичний кабінет. Косметичні процедури. Косметичні препарати.* 2. Спрямований на усунення вад у зовнішності людини. *Косметична операція.* 3. *перен.* Який поліпшує щонебудь тільки поверхово, не зачіпаючи основ. *Косметичні перетворення. Косметичний ремонт.*

КОСМЕТОЛОГІЯ, і, ж. Галузь знання, що вивчає лікувальну й декоративну косметичку.

Косметолог, а, ч. *Консультація косметолога. Поради косметолога. Користуватися послугами косметолога.*

Косметологічний, а, е.

КОСМІЯ, і, ж. Декоративна трав'яниста рослина з рожевими квітами. *Листя космії.*

КОСМІЗАЦІЯ, і, ж. Використання знань, отриманих внаслідок вивчення космосу в різних галузях науки, техніки, виробництва. *Космізація науки. Космізація інженерної свідомості. Процес космізації.*

КОСМІЗМ, у, ч. 1. Філософська природничо-наукова теорія, що розглядає Землю як частину космосу зі спільними універсальними законами розвитку. 2. Космічна тематика і образність як джерело творчості. *Космізм поезії.*

КОСМО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «космічний».

КОСМОБІОЛОГІЯ, і, ж. Розділ біології, який вивчає виявлені в космосі біологічні об'єкти, а також пристосованість земних живих організмів до умов космосу. *Дані космобіології. Розвиток космобіології.*

Космобіолог, а, ч.

Космобіологічний, а, е. *Космобіологічне дослідження.*

КОСМОГЕННИЙ, а, е. Який виник, утворився в космічних, позаземних умовах. *Космогенні нукліди. Космогенні мінерали.*

КОСМОГОНІЯ, і, ж. Розділ астрономії, що вивчає походження й розвиток небесних тіл та їх систем. *Сучасна космогонія.*

Космогонічний, а, е. *Космогонічні поняття. Космогонічна література. Космогонічна символіка.*

КОСМОГРАФІЯ, і, ж. Розділ астрономії, що забезпечує опис небесних тіл, загальні відомості з астрономії і фізичної географії.

Космбграф, а, ч. Фахівець у галузі космографії. /

Космографічний, а, е.

КОСМЕТИЧНИЙ — КОСТЬОЛЬНИЙ

КОСМОДРБМ, у, ч. Ділянка зі спеціальними спорудами й обладнанням для розміщення, обслуговування й старту космічних кораблів.

Космодромний, а, е. *Космодромне устаткування.*

КОСМОЛОГІЯ, і, ж. 1. Наука про будову і еволюцію Всесвіту; розділ астрономії, що вивчає ці проблеми. *Археологічна космологія. Теоретичні аспекти космології. Методи космології. Спеціаліст із космології.* 2. Система поглядів на походження світу, уявлень про Всесвіт. *Скіфська космологія.*

Космолог, а, ч.

Космологічний, а, е. *Космологічний горизонт. Космологічний епос. Космологічний світогляд.*

КОСМОМІНЕРАЛІГІЯ, і, ж. Розділ мінералогії, який вивчає космогенні мінерали та зв'язок їх із земними мінералами.

Космомінералбг, а, ч. *Лабораторія космомінералога.*

Космомінералогічний, а, е.

КОСМОНАВТИКА, и, ж. Теоретичні й практичні галузі науки і техніки, що забезпечують можливість освоєння космічного простору з використанням літальних апаратів; астронавтика. *Розвиток космонавтики. Засновник космонавтики. Сучасна космонавтика. День космонавтики.*

Космонавт, а, ч. Той, хто здійснює політ у космічний простір, проводить науково-дослідну роботу і експлуатує спеціальну техніку в космічному польоті; астронавт. *Льотчик-космонавт. Космонавт-дослідник. Політ космонавтів. Зустріч космонавтів.*

Космонавтський, а, е.

КОСМБНІМ, а, ч. Власна назва природних космічних об'єктів; астронім.

КОСМОПОЛІТИЗМ, у, ч. Ідеологія т. зв. світового громадянства — відмова від нації в ім'я єдності людського роду; різновид ідейних та політичних орієнтацій — від взаємодії і зближення народів і держав до нігілістичного сприймання національних культур і традицій. *Заперечення космополітизму. Критика космополітизму. Ідеї космополітизму.*

Космополіт, а, ч. 1. Прихильник, послідовник космополітизму. *Переконаний космополіт.* 2. *біол.* Рослини й тварини, поширені в усіх частинах земної кулі. *Організми-космополіти.*

Космополітизація, і, ж. Посилення космополітизму в чому-небудь. *Космополітизація науки.*

Космополітичний, а, е. 1. Що стос,

космополітизму, прийнятий ним. *Космополітичні погляди. Космополітичні ідеї. Космополітичні настрої.* 2. Який охоплює весь світ, стосується всіх, поширений усюди; глобальний. *Космополітичний характер буддизму.*

Космополітично. *Мислити космополітично.*

Космополітка, и, ж.

Космополітський, а, е.

КОСМОС, у, ч. 1. Безмежний матеріальний світ, що включає в себе окремі тіла, їх системи, космічні утворення, які виникають у процесі руху матерії, та простір між ними; Всесвіт. *Ближній (дальній) космос. Дослідження космосу.* 2. Космічний простір за межами земної атмосфери; всі зорі, планети тощо, крім Землі. *Політ у космос. Глибини космосу. Сигнали з космосу.*

Космічний, а, е. 1. Що стос, космосу, пов'язаний з ним. *Космічні тіла. Космічний простір. Тіло космічного походження. Космічний пил. Космічний політ. Космічний вік. Космічна швидкість.* 2. Який відбувається в космосі. *Космічна подорож. Космічна катастрофа.* 3. Признач, для польотів у космос, дослідження космосу. *Космічна техніка. Космічний апарат. Космічний корабель. Космічна медицина. Космічний зв'язок.* 4. *перен.* Величезний, всеосяжний, глобальний. *Космічні масштаби. Космічні числа. Космічний розмах.*

Космічність, ності, ж. *Космічність масштабів.*

Космічно. *Мислити космічно.*

КОСМОФІЗИКА, и, ж. Розділ фізики, що вивчає корпускули та інші частинки матерії позаземного походження, фізичні явища в космосі.

Космофізик, а, ч.

Космофізичний, а, е. *Космофізична розвідка. Космофізична обсерваторія.*

КОСМОХІМІЯ, і, ж. Розділ астрофізики, в якому вивчають хімічний та ізотопний склад космічних тіл, а також міжпланетного й міжзоряного середовища, поширеність хімічних елементів у космосі тощо. *Галузь космохімії. Досягнення космохімії.*

Космохімік, а, ч.

Космохімічний, а, е.

КОСМОЦЕНТР, у, ч. Центр підготовки і проведення космічних польотів.

КОСТЬБЛ, КОСТЕЛ, у, ч. Римсько-католицький храм. *Католицький костел. Львівські костели. Монастирський костел.*

Костьольний, Костельний, а, е. *Костьольний дзвін. Костельна вежа.*

Костельный орган.

кратерный — крем

К

К

- КОСНОМ**, а, ч. 1. Комплект верхнього одягу, що складається з піджака, штанів, а іноді й жилета (у чоловіків) або жакета й спідниці або штанів (у жінок). *Святковий костюм. Новий костюм. Елегантний костюм. Лялий костюм. Вовняний костюм. Шовковий костюм. Жіночий костюм. Дитячий костюм. Модний костюм. Брючний костюм.* 2. Театральний або маскарадний одяг. *Костюм мушкетера.* 3. для чого і з означ. Одяг спеціального призначення або такий, в якому зручно щось робити. *Спортивний костюм. Ліжний костюм. Рятувальний костюм. Купальний костюм. Водозащитний костюм.*
- Костюмний**, а, е. *Костюмні штани. Костюмна тканина.*
- Костюмер**, а, ч. Працівник театру, кіностудії, який готує костюми для спектаклю, кінознімання.
- Костюмований**, а, е. *Костюмований бал.*
- Костюмувати**, ую, уеш. Одягати в театральний або маскарадний костюм.
- КОТАНГЕНС**, а, ч., мат. Одна із тригонометричних функцій — тангенс доповняльного кута. *Котангенс гострого кута.*
- КОТЕДЖ**, у, ч. Міський або сільський індивідуальний житловий упорядкований будинок, перев. з невеликою ділянкою землі. *Заміський котедж. Сучасні котеджі. Двоповерховий котедж. Маленький котедж.*
- Котеджний**, а, е. *Поселення котеджного типу.*
- КОТИЛЬЙОН**, у, ч. Старовинний танець, що нагадує вальс у швидкому темпі. *Танцювати котильйон.*
- КОТИРУВАТИ**, ую, уеш, *фін.* Визначати біржовий курс цінних паперів, іноземної валюти, товарів. *Котирувати марки.*
- Котирувальний**, а, е. 1. Признач. для котирування. *Котирувальна комісія.* 2. Отриманий унаслідок котирування. *Котирувальна ціна.*
- Котируваний**, а, е. *Котирувані цінні папери.*
- Котирування**, я, с. *Біржове котирування. Котирування акцій. Котирування іноземних валют. Котирування облігацій.*
- Котируватися**, уюся, уешся. 1. Мати якусь оцінку в очах товариства чи групи людей. *Професія банкіра високо котирується.* 2. Мати ходження на біржі. *Борги держави на ринку не котируються.*
- КТО**, невідм., с. Старовинний японський музичний інструмент на костюм — **кратер**
- зразок гусел, перев. з тринадцятьма струнами.
- КОТОН**, у, ч. Бавовна, бавовняні нитки, а також тканина з бавовни. *Стопроцентний котон. Сорочка з котону.*
- Котонізація**, і, ж., текст. Перероблення на спеціальних машинах луб'яних волокон (льону, конопель тощо) у бавовноподібну масу. *Котонізація волокна.*
- Котонізувати**, ую, уеш. *Котонізувати льон.*
- Котонний**, Котоновий, а, е. 1. Прикм. до котон. *Котонне волокно. Котонова нитка.* 2. Вигот. з котону. *Котонова сорочка.* 3. Признач. для виготовлення котону, виробів із нього. *Котонна машина. Котонний цех.*
- КОТОНІН**, у, ч. Бавовноподібне волокно, застосовуване в прядінні окремо чи в суміші з бавовною або вовною. *Механічний котонін. Параметри котоніну.*
- КОТУРНІ**, ів, мн. 1. іст. Взуття типу сандалій з високими дерев'яними підставками під підошвами, яке взували давньогрецькі й давньоримські актори для збільшення зросту, надання величі постаті. *Ходити на котурнах.* 2. *перен.* Про неприродне зображення чого-небудь, неприродний спосіб триматися, поводитися. *Говорити без котурнів.*
- КОФЕЇН**, у, ч. Речовина (алкалоїд), що міститься в насінні кави, листках чаю та ін.; застосовується в медицині при ослабленні серцево-судинної діяльності, головному болі тощо, а також як тонізуючий засіб. *Вміст кофеїну.'*
- КОФЕРДАМ**, а, ч. 1. мор. Вузкий, водонепроникний відсік, який відокремлює сусідні приміщення на судні. 2. мед. Спеціальне стоматологічне пристосування, яке дозволяє ізольовати потрібний зуб із метою здійснення хірургічних, терапевтичних, ортопедичних та ін. дій і захищає ділянку, з якою працює лікар, від потрапляння слини.
- КОФЕРМЕНТ**, у, ч., *біохім.* Небілкова група молекул деяких ферментів, стійка до температурних впливів. *Утворення коферментів.*
- Коферментний**, а, е. *Коферментна форма.*
- КОФР**, а, ч. Скриня або валіза з кількома відділеннями. *Дорожній кофр. Старовинний кофр. Кофр для одягу.*
- КОШЕНІЛЬ**, і, ж. 1. Загальна назва кількох видів комах, із тіла самиць яких добувають червону фарбу; кармін, червець. 2. Барвник, який міститься в тілі цих комах.
- Кошенілевий**, Кошенільний, а, е. *Кошенілевий лак. Кошенільна фарба.*
- КРАБ**, а, ч. Морський десятиногий короткохвостий рак, у клешнях і ногах якого є смачне м'ясо. *Ловити крабів. Чорний краб. Клешня краба.*
- Крабовий**, а, е. 1. Вигот. із м'яса крабів. *Крабові консерви. Крабові палички.* 2. Пов'язаний із добуванням крабів. *Крабовий промисел.*
- КРАГИ**, краг, мн. (одн. крага, и, ж.). Накладні шкіряні халяви до черевиків. *Шкіряні краги. Носити краги.*
- К РАК ЕР**, а, ч. Програміст, що долає захист комп'ютерних мереж і програм для нелегального проникнення до чужих баз даних, нагромаджувачів інформації з метою отримання матеріальної вигоди. *Найняти кракера.*
- КРАКЛІЄ**, невідм., с., мист. Сітка тонких тріщинок на полив'яній поверхні керамічних виробів.
- КРАКОВ'ЯК**, у, ч. 1. Польський народний танець у швидкому темпі. *Танцювати краков'як.* 2. Польська народна пісенька типу коломийки. *Дотепні краков'яки.*
- КРАМБОЛ**, а, ч., мор. Пристосування з кількома блоками для підймання якорів на судно.
- КРАНЕЦЬ**, нця, ч., мор. 1. Колода або набитий ключчям і облетений мотузком мішок, який вивішують за борт судна для пом'якшення ударів об інше судно, причал тощо. *Спускати кранци.* 2. *тільки мн.* Місце на палубі військового корабля для зберігання снарядів.
- КРАНІАЛЬНИЙ**, а, е, *анат.* Черепний або розташований ближче до голови.
- КРАНІОГРАФІЯ**, і, ж. Зображення черепа; опис будови черепа.
- КРАНІОЛБІГІЯ**, і, ж. Розділ антропології та зоології, що вивчає будову черепа людини та тварин. *Питання краніології.*
- Краніологічний**, а, е. *Краніологічний матеріал. Краніологічні особливості.*
- КРАНІОМЕТРІЯ**, і, ж. Вимірювання черепа — метод дослідження в антропології.
- КРАНІОСКОПІЯ**, і, ж. В антропології — візуальне дослідження черепа.
- КРАНІОСТЕНБЗ**, у, н. Уроджена вада розвитку організму, яка полягає в передчасному заростанні швів черепа, що призводить до невідповідності місткості черепної порожнини і об'єму мозку.
- КРАТЕР** а, *геол.* 1. Лійкуватий отвір на вершині вулканічної гори, через

- який під час виверження вулкана виливається лава, виходять гази, вилітають попіл, каміння тощо. *Кратер вулкана*. 2. Частина місячного ландшафту, що своєю формою нагадує кратер земного вулкана. *Місячні кратери*.
- Кратерний, а, е. *Кратерні утворення. Кратерні озера*.
- КРАТЕР, а, ч. Антична посудина для змішування вина з водою — велика чаша на ніжці з двома ручками.
- КРАУЧ, у, ч., спорт. Низька стійка або стійка у зігнутому положенні.
- КРАФТ-ЦЕЛЮЛБЗА, и, ж. Злегка проварена деревна целюлоза з довгими волокнами; використовується у виробництві особливо міцного паперу, з якого виготовляють мішки для цементу та інших сипких матеріалів.
- КРЕАТИВНИЙ, а, е. Творчий.
- КРЕАТУРА, и, ж., книжн. Той, хто робить кар'єру завдяки протекції впливової особи і є слухняним виконавцем її волі; ставленник. *Міністерська креатура. Креатура декана*.
- КРЕАЦІОНІЗМ, у, ч., наук. Напрямок у біології, представники якого вважають виникнення світу, Землі, життя і людини результатом божественного творіння, заперечують зміни видів у процесі історичного розвитку. *Засади креационізму*.
- Креационіст, а, ч. *Думка креационістів*.
- Креационістський, а, е. *Тлумачення креационістських питань*.
- КРЕВЁТКА, и, ж. їстівний десятиногий морський рачок із дуже розвиненим черевцем. *Живі креветки*.
- Кревётковий, а, е. *Креветкові консерви. Креветкове масло*.
- КРЕДИТ, у, ч. Права сторона бухгалтерського рахунку, де записують усі витрачені цінності, а також борги й видатки, зазначені в цьому рахунку; протилежне — дебет. *Відновлення кредиту. Дебет і кредит. Запис у кредит*.
- Кредитовий, а, е. *Кредитовий запис. Кредитові обороти*.
- КРЕДИТ, у, ч. 1. Надання в борг матеріальних цінностей, грошей; позика. *Банківський кредит. Безпроцентний кредит. Валютний кредит. Вексельний кредит. Гарантований кредит. Державний кредит. Забезпечений кредит. Іпотечний кредит. Комерційний кредит. Кооперативний кредит. Лізинговий кредит. Міжнародний кредит. Пільговий кредит. Товарний кредит. Довготерміновий кредит. Кредит на будівництво. Кредит під заставу. Забезпечення кредиту. Надавати кредити. Брати товар у кредит*. 2. мн., фін. Бюджетні суми в кошторисі, у межах яких дозволені витрати на щось. *Кредити на охорону здоров'я. Вийти за межі кредиту*. 3. Комерційна довіра; платоспроможність. 4. перен. Довіра, авторитетність. *Кредит довіри. Втратити кредит. Політичний кредит*.
- Кредитка, и, ж., розм. Кредитна картка. *Папірник із кредитками*.
- Кредитний, Кредитовий, а, е. *Кредитний банк. Кредитна гарантія. Кредитна інфляція. Кредитна картка. Кредитна операція. Кредитна лінія. Кредитна операція. Кредитна політика. Кредитна реформа. Кредитна система. Кредитна спілка. Кредитна угода. Кредитний білет. Кредитний договір. Кредитне сальдо. Кредитове товариство. Кредитові потоки. Кредитний рейтинг. Кредитовий запис*.
- Кредитований, а, е. *Кредитована країна. Кредитоване будівництво*.
- Кредитор, а, ч. Особа або організація, що надає в кредит гроші або продає товари і має право вимагати від боржника сплати боргу; позикодавець. *Конкурсний кредитор. Паризький клуб кредиторів. Рахунки кредиторів. Ховатися від кредиторів*.
- Кредиторка, и, ж.
- Кредиторський, а, е. *Кредиторські претензії. Кредиторська заборгованість*.
- Кредитування, я, с. *Банківське кредитування. Безлімітне кредитування. Кредитування житлового будівництва*.
- Кредитувати, ую, уеш. Надавати кому-небудь кредит, позичку. *Кредитують приватного власника. Кредитувати сільське господарство. Кредитувати під заставу нерухомості*.
- КРЕДО, невідм., с. 1. Символ віри, визнання. *Дотримуватися свого кредо*. 2. Основні погляди, переконання. *Політичне кредо. Педагогічне кредо. Творче кредо*.
- КРЕЗ, а, ч. Людина, що володіє величезними багатствами (за ім'ям легендарного царя Лідії).
- КРЕЗБЛИ, ів, мн. (одн. крезол, у, ч). Речовини, що містяться в кам'яновугільній і торфовій смолах, деревновугільному дьогті; використовуються для виготовлення дезінфекційних засобів, штучних смол і т. ін.
- КРЕЙСЕР, а, ч. Великий швидкохідний військовий корабель з могутнім озброєнням.
- Крейсерський, а, е. *Крейсерський яхт-клуб. Крейсерський моряк*.
- Крейсерство, а, с. Плавання одного судна або ескадри в певному районі з метою розвідки, охорони берегів або комунікацій, нападу на ворожі кораблі і т. ін.
- Крейсування, я, с. *Завершення крейсування*.
- Крейсувати, ую, уеш. 1. Плавати за певним маршрутом. *Крейсувати біля берегів острова*. 2. Здійснювати розвідувальну й охоронну службу в певних водах.
- КРЕЙЦКБПФ, а, ч., техн. Деталь кривошипно-повзунного механізму, що ковзає по прямолінійних напрямних пристроях. *Покришка крейцкопфа*.
- Крейцкопфний, а, е. *Крейцкопфний механізм*.
- КРЕЙЦМЕЙСЕЛЬ, я, ч. Зубило з вузьким лезом, признач. для вирубування каналів у металі. *Робоча частина крейцмейселя*.
- КРЕКЕР, у, ч. 1. Сухе хрустке пористе печиво з дріжджового тіста, яке довго зберігається свіжим. *Вершковий крекер. Солоний крекер. Солодкий крекер. Крекер із цибулею. Купити пачку крекеру*. 2. Тонко нарізані висушені скибки картоплі. *Картопляний крекер. Хрусткий крекер. Виготовлення крекерів*.
- КРЕКІНГ, ч., техн. 1. род. у. Розщеплювання нафти й важких нафтопродуктів (мазугу та ін.) у спеціальних установках при високій температурі й тискові для одержання бензину, газоліну тощо. *Термічний крекінг. Каталітичний крекінг. Крекінг нафти. Крекінг мазугу*. 2. род. а. Установа, завод для такої переробки. *Цех крекінгу*.
- Крекінговий, а, е. 1. Прикм. до крекінг. *Крекінговий цех. Крекінговий насос*. 2. Який одержують у процесі крекінгу. *Крекінговий газ*.
- Крекінгування, я, с. *Процес крекінгування. Крекінгування нафти*.
- Крекінгувати, ую, уеш. *Крекінгувати нафту*.
- КРЕМ, у, ч. 1. Густа маса зі збитих вершків, молока, масла, яєць, цукру з додаванням різних спецій, кави, шоколаду, горіхів і т.ін., що вживається при виготовленні тортів, тістечок, а також як десерт. *Вершковий крем. Шоколадний крем. Ванільний крем. Горіховий крем. Тістечко з кремом*. 2. Косметична мазь для догляду за шкірою лица, рук, тіла. *Нічний крем. Денний крем. Крем для засмаги. Крем від зморщок. Крем для сухої шкіри. Баночка з-під крему. Накладати крем*. 3. Паста для догляду за взуттям. *Безбарвний крем. Крем для чобіт. Полірувальний крем*.

К**кремовий — кринолін**

- Кремовий, а, е. 1. Що стос, крему. *Кремова квітка на торті.* 2. Блідо-жовтий колір або колір густих вершків. *Кремовий колір. Кремова блузка. Кремові жалюзі.*
- КРЕМАЛЬІРА, и, ж., техн. Пристрій — зубчасте коліщатко та рейка — для плавного пересування різних частин апаратів, фотокамер і т. ін. на визначену відстань. *Користуватися кремальєрою.*
- Кремальєрний, а, е.
- КРЕМАЦІЯ, і, ж. Спалювання тіла померлого в спеціальній печі. *Кремація відбулась. Повідомити про час кремації. Підлягати кремації. Здійснювати кремацію.*
- Кремацій, ю, ч. Спеціальне приміщення, призначене для кремації. *Миський кремацій.*
- Кремаційний, а, е. *Кремаційна ніч.*
- КРЕМНІЙ, ю, ч. Хімічний елемент, що входить до складу гірських порід, піску та ін.; силіцій.
- Кремнієвий, а, е. *Кремнієві батареї. Кремнієва кислота.*
- КРЕНГЕЛЬС, а, ч., мор. Кільце, яке вставляють в отвір вітрила для пропускання кінців снастей.
- КРЕОДБНТ, а, ч. Викопний примітивний ссавець, що жив у палеогеновий період і дав початок хижим тваринам.
- КРЕОЗЕТ, у, ч., хім. Продукт перегонки деревини або кам'яного вугілля — масляниста рідина з різким запахом і антисептичними властивостями; використовується в медицині й техніці. *Запах креозоту. Залишки креозоту.*
- Креозотовий, а, е. *Креозотове мастило.*
- КРЕЙДИ, ів, мн. 1. Нашадки перших європейських переселенців у Латинській Америці. 2. Люди мішаного походження від батьків різних рас.
- КРЕОЛІЗАЦІЯ, і, ж., лінгв. Утворення змішаної мови внаслідок функціонування на спільній території двох або більше мов.
- Креолізований, а, е. *Креолізована лексика.*
- КРЕОЛІН, у, ч., хім. Мильний розчин крезолу; застосовується для боротьби зі шкідниками-комахами і як дезінфекційний засіб. *Властивості креоліну.*
- КРЕП, у, ч. Прозора шорстка тканина, звичайно чорного кольору. *Чорний креп.*
- Креповий, а, е. *Крепове покривало.*
- КРЕПДЕШІН, у, ч. Тонка густа шовкова тканина. *Кольоровий крепдешин. Плаття з крепдешину. Крепдешин на блузку.*
- Крепдешиновий, а, е. *Крепдешинова блузка.*
- КРЕП-ЖОРЖЕТ, у, ч. Тонка густа шовкова тканина. *Хустка з креп-жоржету.*
- Креп-жоржетовий, а, е. *Креп-жоржетова блузка.*
- КРЕП-ШИФІН, у, ч. Тонка тканина з натурального шовкового волокна. *Виробництво креп-шифону.*
- КРЕТИНІЗМ, у, ч. 1. Хвороба, спричинена порушенням діяльності щитоподібної залози; проявляється в різко вираженій фізичній і розумовій відсталості. *Спорадичний кретинізм. Поява кретинізму. Розвиток кретинізму. Кретинізм як спадкова патологія.* 2. перен. Тупоумство, розумова обмеженість, тупість. *Невиправний кретинізм. Торжество кретинізму.*
- Кретин, а, ч. 1. Людина, хвора на кретинізм. *Лікування кретинів. Кретини вирізняються особливостями поведінки.* 2. перен., зневажл. Дурень. *Обізвати кретином. Поводитися як кретин.*
- Кретинка, и, ж.
- Кретинський, а, е.
- КРЕТИНБІД, а, ч. Розумово нормальна людина із зовнішністю кретина (у 1 знач.).
- КРЕТИН, у, ч. Цупка бавовняна тканина з фарбованої пряжі або з набивним малюнком; використовується для оббивання меблів, стін і т. ін. *Квітчастий кретон.*
- Кретонний, Кретоновий, а, е. *Кретоновий хохол.*
- КРЕШЕР, а, ч., спец. Металевий стрижень, за деформацією якого визначають величину тиску газів під час вибуху.
- КРЕЩЕНДО, присл., муз. Поступово збільшуючи силу звуку; дедалі гучніше.
- КРИЗА, и, ж. 1. Різка зміна звичайного стану речей; злам, загострення становища. *Економічна криза. Господарська криза. Промислова криза. Фінансова криза. Урядова криза. Криза влади. Послабити кризу. Загострити кризу.* 2. мед. Переломний момент хвороби, після якого стан хворого різко поліпшується або погіршується; різке загострення захворювання. *Гіпертонічна криза. Шлункова криза. Криза минула.* 3. Гостра нестача чого-небудь. *Грошово-кредитна криза. Паливна криза.*
- Кризовий, а, е. *Кризові явища. Кризова ситуація. Кризовий стан. Кризовий регіон.*
- КРИКЕТ, у, ч. Спортивна командна гра, під час якої гравці намагаються пальцями загнати м'яч у ворота суперника. *Матч із крикету.*
- Крикётний, а, е. *Крикетний майданчик.*
- КРИЛАС, а, ч. У церкві — підвищене місце для хору, читців із правого та лівого боку від середніх дверей вівтаря. *Співати на криласі.*
- КРИМІНАЛІСТИКА, и, ж. Юридична наука, що вивчає і розробляє методи розкриття карних злочинів, а також засоби збирання і дослідження судових доказів. *Література з криміналістики. Займатися криміналістикою. Фахівець з криміналістики. Вивчати криміналістику.*
- Криміналіст, а, ч. *Досвідчений криміналіст. Професія криміналіста.*
- Криміналістичний, а, е. *Криміналістична наука. Криміналістична експертиза.*
- Криміналістка, и, ж.
- КРИМІНАЛЬНИЙ, а, е. 1. Злочинний. *Кримінальний світ. Кримінальне угруповання. Кримінальні умови. Кримінальні структури. Кримінальний авторитет.* 2. Який стосується вивчення злочинності, розслідування карних злочинів тощо. *Кримінальні закони. Кримінальна справа. Кримінальне право. Кримінальне судочинство. Кримінальний кодекс. Кримінальна міліція.*
- Криміналіст, у, ч., збірн. Особи, пов'язані з кримінальним світом; карні злочинці.
- Кримінальник, а, ч., розм. Карний злочинець.
- Кримінальність, ності, ж., юр.
- Кримінально.
- КРИМІНОГЕННИЙ, а, е. Який створює сприятливі умови для злочинності (у 2 знач.), сприяє виникненню кримінальної ситуації. *Криміногенні обставини. Криміногенні наслідки. Криміногенні умови.*
- Криміногенність, ності, ж. *Підвищена криміногенність.*
- КРИМІНОЛІБГІЯ, і, ж. Наука, що досліджує злочинність та її причини, розробляє методи запобігання і викорінювання злочинності як соціального явища.
- Кримінолог, а, ч.
- Кримінологічний, а, е.
- КРИНОЛІН, а, ч. 1. Модна в другій половині XIX ст. широка спідниця на тонких обручах. *Широкий кринолін. Дами в кринолінах.* 2. мор. Огороджена частина палуби річкових суден, що нависає за кормою; признач. для захисту руля при маневруванні.
- Криноліновий, а, е.
- КРИП, у, ч., фіз. Повільне наростання пластичної деформації матеріалу за умови дії сил, менших за ті, що викликають залишкову деформацію; повзучість металів.
- КРИПТА, и, ж. 1. Підземне склепінчасте

приміщення у давніх римлян і греків.
 2. У перших християн — підземна галерея, де відбувалися богослужіння й ховали померлих.
 3. У середньовічній західноєвропейській архітектурі — каплиця під храмом для почесних поховань; місце давнього поховання знатної особи; підземний склеп. *Розкриття крипти. Похоронна крипта.* 4. *анат.* Заглиблення на поверхні органа.
КРИПТОГАМІЯ, і, ж. Спосіб розмноження безквіткових, спорових рослин.
КРИПТОГРАФІЯ, і, ж. Спосіб письма спеціальними умовними знаками — шифром; шифроване письмо, тайнопис. *Вивчати криптографію.*
Криптограма, и, ж. Напис, зроблений криптографічним способом.
Криптографічний, а, е.
КРИПТОДЕПРЕСІЯ, і, ж. Западина на земній поверхні, дно якої хоча б частково лежить нижче рівня моря, а рівень води, що заповнює її, розташований вище рівня моря (напр., озеро Байкал).
КРИПТОЗБІЙ, ю, ч., геол. Часовий інтервал, протягом якого сформувалися товщі гірських порід.
КРИПТОМНЕЗІЯ, і, ж., мед. Хворобливе явище, при якому втрачається уявлення про різницю між реальними подіями і тим, про що читалося, чулося, що бачилося вві сні тощо.
КРИПТОН, у, ч. Хімічний елемент, інертний газ без кольору і запаху, що використовується для наповнення ламп розжарювання, рекламних трубок тощо.
Криптоновий, а, е.
КРИПТОБНІМ, а, ч. Псевдонім із використанням елементів криптограми, перев. ініціалів справжнього імені та прізвиська псевдоніма. *Друкуються під криптонімом. Форми криптонімів.*
КРИПТОФІТИ, ів, мн. (одн. криптофіт, а, ч.), бот. Багаторічні трав'янисті рослини, бруньки відновлення яких розміщені на кореневищах, бульбах, цибулинах глибоко в землі або під водою.
КРИПТОФБНІЯ, і, ж. Телефонні розмови з використанням шифру.
КРИСТАЛ, а, ч. Тверде тіло, що має природну форму багатогранника. *Кристал піриту. Кристали цукру. Рідкі кристали.*
Кристалічний, а, е. 1. Характерний для кристала (у 1 знач.). *Кристалічний багатогранник. Кристалічна будова. Кристалічний стан речовини.* 2. Який складається з кристалів. *Кристалічні*

криноліновий — кришнаїзм

сланці. Кристалічна порода. Кристалічна ґратка.
Кристалізатор, а, ч., спец. Апарат для кристалізації хімічних сполук. *Водоохолоджуваний кристалізатор.*
Кристалізаційний, а, е. 1. Що стос. кристалізації (у 1 знач.). *Кристалізаційний аналіз.* 2. Признач. для кристалізації. *Кристалізаційний апарат.*
Кристалізація, і, ж. 1. Перехід речовини з газоподібного, рідкого або твердого (аморфного) стану в кристалічний. *Кристалізація сплаву. Процес кристалізації.* 2. перен. Становлення, набуття чітких форм (про задум, ідеї, суспільні напрями і т. ін.). *Кристалізація суспільних світоглядів. Кристалізація ідеї.*
Кристалізований, а, е.
Кристалізувати, ую, уеш. Піддавати кристалізації, перетворювати в кристали. 2. перен. Надавати чомусь чіткості, завершеності; виформувати. *Кристалізувати характер. Кристалізувати зміст.*
КРИСТАЛІТИ, ів, мн. (одн. кристаліт, а, ч.). 1. геол. Найдрібніші зародкові кристалоутворення, характерні для вулканічного скла. 2. мет. Дрібні неправильної форми кристали литого металу або сплаву, міцно зв'язані між собою. *Форма кристалітів.*
КРИСТАЛО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «кристал».
КРИСТАЛОГІДРАТИ, ів, мн. (одн. кристалогідрат, у, ч.), фіз. Кристали, до складу яких входять молекули води.
КРИСТАЛОГРАФІЯ, і, ж. Наука про кристали, їх будову та властивості. *Геометрична кристалографія.*
Кристалограф, а, ч.
Кристалографічний, а, е.
КРИСТАЛОЇД, у, ч. Речовина, здатна кристалізуватися й у розчиненому стані легко просочуватися через тваринні й рослинні мембрани клітин.
КРИСТАЛОБІПТИКА, и, ж. Розділ фізики, який вивчає закони поширення світла в кристалах.
КРИСТАЛОФІЗИКА, и, ж. Розділ кристалографії, який вивчає фізичні властивості кристалів, зокрема залежність цих властивостей від зовнішніх впливів. *Галузь кристалофізики.*
КРИСТАЛОХІМІЯ, і, ж. Розділ кристалографії, який вивчає закономірності зв'язків між хімічним складом, структурою і властивостями кристалічних речовин, а також процеси і закони їх утворення. *Напрями досліджень кристалохімії.*
КРИТЕРІЙ, ю, ч. Підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось;

мірило. *Моральні критерії. Критерій правильності. Критерій краси. Критерій соціально-економічного розвитку. Критерій істини.*
Критеріальний, а, е. Який виступає критерієм; визначальний. *Критеріальна роль більшості.*
КРИТИКА, и, ж. 1. Розгляд і оцінка когось, чогось із метою виявлення та усунення вад, хиб. *Знавати критику. Здорова критика.* 2. розм. Вказівка на вади, хиби. *Не допускати критику. Прислухатися до критику. Наводити критику.* 3. Літературний жанр, завданням якого є аналіз, коментування та оцінка літературних, мистецьких або наукових творів. *Літературна критика. Театральна критика.*
Критик, а, ч. 1. Фахівець, який займається критикою (у 3 знач.). *Літературний критик. Театральний критик.* 2. Людина, що аналізує, розглядає різні життєві явища, дає кому-, чому-небудь оцінку, виявляє вади, хиби. *Погляд критика.*
Критикувати, ую, уеш. Розглядати й оцінювати когось, щось, викриваючи вади, хиби; піддавати критиці. *Критикувати твір. Критикувати діяльність уряду. Критикувати дирекцію.*
Критицизм, у, ч., книжн. Критичне ставлення до чогось. *Прояви критицизму.*
Критичний, а, е. 1. Що стос. критики (у 1, 2 знач.). *Критичний відгук. Критична стаття. Критична література. Критичне зауваження.* 2. Який ґрунтується на науковій перевірці правдивості, правильності чого-небудь. *Критичний погляд на історію.* 3. Здатний виявляти та оцінювати позитивне й негативне в кому-, чому-небудь; вимогливий. *Критичний погляд. Критичний розум. Критична думка. Критичне око.*
Критичність, ності, ж. *Критичність мислення.*
Критично. *Критично ставитися до себе.*
КРИШНАЇЗМ, у, ч. Напрямок індуїзму, послідовники якого живуть громадою, дотримуються вегетаріанства, низки суворих заборон.
Кришнаїт, а, ч.
Кришнаїтка, и, ж.
Кришнаїтський, а, е.
КРИШТАЛІК, а, ч., анат. Частина ока позаду зіниці, що має вигляд двоопуклої прозорої еластичної лінзи. *Форма кристаліка. Штучний кристалік.*
Кришталіковий, а, е.
КРИШТАЛЬ, ю, ч. 1. Дуже прозоре скло високого гатунку, якому властиві гра

К

кришнаїт — кронштейн

- барв і мелодійний дзенькіт. *Богемський кришталю. Поліський кришталю. Гірський кришталю. Ваза із кришталю. 2. збірн. Вироби (переважно посуд) з такого скла, а також з гірського кришталю. Звук кришталю.*
- Кришталевий, а, е. 1. Зробл. із кришталю, характерний для кришталю. *Кришталеві келихи. Кришталевий дзвін. 2. перен. Який прозорістю, грою барв і т. ін. нагадує кришталю. Кришталеві води. 3. Високоморальний; бездоганно чистий. Людина кришталевої душі. Кришталева чесність.*
- Кришталево. *Кришталево прозора вода. Кришталево чисті голоси.*
- КРІО... У складних словах указує на зв'язок з льодом, низькими температурами.
- КРІОБІОЛГІЯ, і, ж. Розділ біології, що вивчає дію на живі організми низьких і наднизьких температур. *Досягнення кріобіології. Розвиток кріобіології.*
- КРІОГЕНЕЗ, у, ч. Сукупність процесів перетворення верхнього шару земної кори та гідросфери при від'ємних температурах.
- КРІОГЕННИЙ, а, е. Пов'язаний з одержанням дуже низьких температур; який працює в умовах дуже низьких температур. *Кріогенний генератор. Кріогенні пристрої.*
- КРІОГІДРАТ, у, ч. Суміш кристалів льоду і кристалів солей, яка плавиться з утворенням розчину того самого складу, що й суміш.
- КРІОЕЛЕКТРИКА, и, ж. Галузь науки і техніки, що займається застосуванням явищ, які відбуваються у твердих тілах при дуже низьких температурах, для створення електронних приладів і пристроїв.
- КРІОЛІТ, у, ч. Мінерал — складний фторид натрію; використовується в алюмінієвій промисловості. *Штучний криоліт.*
- КРІОЛГІЯ, і, ж. Наука, що вивчає сукупність фізичних, хімічних і мінералогічних змін води на Землі під впливом від'ємних температур, а також усі природні форми води в твердому стані.
- КРІОМЕТР, а, ч. Пристрій для вимірювання температури тверднення чистого розчинника, а також розчину в ньому досліджуваної речовини.
- КРІОПАТОЛГІЯ, і, ж. Наука, яка вивчає хворобливі стани і процеси, які виникають в організмі під впливом низьких температур.
- КРІОСКОПІЯ, і, ж., хімі. Метод визначення молекулярної ваги речовини шляхом встановлення різниці між температурою замерзання розчину й температурою замерзання чистого розчинника.
- Кріоскопічний, а, е. *Кріоскопічний метод. 1*
- КРІОСТАТ, а, ч. Пристрій для підтримання низьких температур у замкненому середовищі.
- КРІОСФЕРА, и, ж. Переривчаста оболонка земної кулі, що характеризується наявністю або можливістю утворення льоду.
- КРІОТЕРАПІЯ, і, ж. Застосування охолодження з метою зменшення болю, запальних явищ, набряків, а також для зупинки кровотечі. *Позитивний вплив кріотерапії.*
- КРІОТЕХНІКА, и, ж. Галузь техніки, пов'язана зі створенням і використанням дуже низьких температур.
- КРІОТРИН, а, ч. Надпровідний пристрій, який застосовують у швидкодіючих обчислювальних пристроях. *Технічна характеристика кріотрона.*
- КРІОФІЗИКА, и, ж. Фізика низьких температур, які досягаються при використанні скраплених газів.
- КРІОФІТИ, ів, мн. (одн. кріофіт, а, ч), бот. Рослини, пристосовані до життя в посушливих холодних регіонах.
- КРІОХІРУРГІЯ, і, ж. Метод знеболювання за допомогою заморожування ділянок тіла, що потребують оперативного втручання. *Методи кріохірургії.*
- КРОКЕТ, у, ч. Гра, за правилами якої крізь розставлені в певному порядку на майданчику дротяні ворітця проганяють дерев'яними молотками дерев'яні кулі. *Майдан для крокету. Грати у крокет.*
- Крокетний, а, е. *Крокетний молоток. Крокетні кулі. Крокетний майданчик.*
- Крокетування, я, с.
- Крокетувати, ую, уеш. Під час гри в крокет ударяти своєю кулею по кулі іншого гравця. *Крокетувати кулю противника.*
- КРОКІ, невід., с., спец. 1. Нашвидку зроблений малюнок, креслення, що лише в загальних обрисах передає задуману композицію, архітектурну споруду тощо; ескіз. 2. План місцевості, накреслений на око, без попереднього вимірювання.
- Крокійований, а, е.
- Крокіювання, я, с.
- Крокіювати, юю, юеш. Робити крокі.
- КРОКОДИЛ, а, -ч. Великий земноводний хижий плазун, тіло якого вкрите панциром із рогових щитків; живе в тропічних країнах.
- Крокодилячий, а, е. 1. Прикм. до крокодила. *Крокодилячий розплідник. Крокодиляча шкіра. 2. Вигот. зі шкіри крокодила. Крокодиляча валізка.*
- Крокодиляча сумочка.*
- КРОЛЬ, ю, ч., спорт. Спосіб плавання, при якому руки викидаються над водою по черзі. *Плавати кролем.*
- КРОМАНЬЙОНЦІ, ів, мн. (одн. кроманьйонець, нця, ч.). Люди епохи пізнього палеоліту — безпосередні предки сучасної людини. *Ріст кроманьйонців.*
- Кроманьйонський, а, е. *Кроманьйонська людина.*
- КРОМЛЕХ, а, ч., археол. Споруда часів неоліту та бронзового віку з великих, нетесаних, окремо поставлених каменів, укладених концентричними колами або півколами. *Кромлехи з каменів.*
- КРОНА, и, ж. Верхня частина дерева, що утворюється розгалуженими гілками. *Відпочити під густою кроною. Красиво оформлена крона. Формування крони.*
- Кронистий, а, е. *Крониста яблуня.*
- КРОНВЕРК, а, ч., військ., заст. Зовнішнє фортечне укріплення з кількох бастионів.
- КРОНГЛАС, у, ч. Спеціальне оптичне скло. *Цинковий кронглас.*
- Кронгласовий, а, е.
- КРОНПРІНЦ, а, ч. Титул наступника престолу в Німеччині та Австро-Угорщині (до 1918 року).
- КРОНЦІРКУЛЬ, я, ч. 1. Прилад із вигнутими ніжками для вимірювання зовнішніх або внутрішніх розмірів предметів. *Використовувати кронциркуль. Сталевий кронциркуль. Заміряти кронциркулем. 2. Маленький циркуль для креслення дуг радіусом до 1 мм. Гвинт кронциркуля. Ніжки кронциркуля.*
- КРОНШНЕП, а, ч. Птах ряду кулікоподібних з довгим, загнутим донизу дзьобом. *Свіст кроншнепа.*
- КРОНШТЕЙН, а, ч. 1. техн. Горизонтальна підпора для деталі, пристрою, полиці тощо, прикріплена до вертикальної площини. *Кронштейни для кріплення. 2. архіт. Частина балки, що виступає зі стіни і служить опо*

крос¹ — ксероморфізм

К

- рою балкона, карниза тощо; консоль.
Укріплення на кронштейнах.
- КРОС¹, у, ч. 1. Вид спортивних змагань — біг, ходіння на лижах або перегони по пересіченій місцевості. *Лижний крос. Велосипедний крос. Мотокрос. Взяти участь у кросі.* 2. У боксі — зустрічний удар, коли рука боксера перехрещує руку супротивника.
- Кросівки, вок, мн. (одн. кросівка, и, ж.). Вид легкого спортивного взуття, що спочатку призначалося для кросу. *Фірмові кросівки. Зручні кросівки. Ходити в кросівках. Купити кросівки.*
- Кросмён, а, ч. Учасник кросу (у 1 знач.). *Збори кросменів.*
- Кросовий, а, е. *Кросова траса. Кросове взуття.*
- КРОС², а, ч., техн. 1. Зібрані в джгут дрони, прокладені й закріплені на шасі радіоапаратури, пультах керування тощо. 2. Приміщення телефонної станції або телеграфного підприємства, де встановлюється щит перемикачів — місце з'єднання зовнішніх абонентських ліній із дротями абонентських приладів телефонної станції.
- КРОСБАР, а, ч. Перекладина (дерев'яна, пластмасова чи металева), що з'єднує підвіски скейтборда.
- КРОСБРИДИНГ, у, ч., біол., вет. Міжпородне схрещування з метою поліпшення природних властивостей сільськогосподарських тварин.
- КРОСВІРД, а, ч. Гра-головомка, яка полягає у вписуванні літер у клітинки накресленої фігури так, щоб по горизонталі та вертикалі вийшли загадані слова; хрестівка. *Журнальний кросворд. Музичний кросворд. Укладати кросворди. Розв'язувати кросворд.*
- Кросвордний, а, е. *Кросвордний випуск журналу.*
- КРБСИНГ¹, а, ч. Вентиляційна гірничавиробка, що проходить над основною.
- Кросинговий, а, е.
- КРБСИНГ², у, ч. Заборонений прийом у спорті — положення, коли один з учасників бігу, перегонів тощо різко перетинає шлях суперника зразу після обгону.
- Кросингувати, ую, уеш, розм.
- КРОСИНГІВЕР, у, ч., біол. Взаємний обмін ділянками парних хромосом як один із механізмів спадкової мінливості.
- КРОС-КУРС, у, ч., фін. Курсове співвідношення між двома валютами, яке визначається шляхом зіставлення їх з курсом третьої валюти.
- КРОТАЛІРІЯ, ї, ж. Південна трав'яниста рослина або кущ родини бобових, з волокна якої виготовляють
- грубі тканини, мішковину, рибальські снасті, високоякісний папір.
- КРОТОН, а, ч. Тропічна рослина родини молочаєвих, з насіння якої одержують олію, що має лікувальні властивості. *Виращування кротона.*
- Кротоновий, а, е. *Кротонова олія.*
- КРОШЕ, невідм., с. 1. Міцні кручені бавовняні нитки. *Нитки кроше.* 2. Мереживо з таких ниток.
- КРУАСАН, а, ч. Роголик з листового тіста, перев. із солодкою начинкою, що має форму підкови або півмісяця. *Свіжий круасан. Круасан із сиром. Пити каву з круасаном.*
- КРУЇЗ, у, ч. Подорож по воді (перев. морська). *Річковий круїз. Круїз навколо Європи. Вирушити в круїз.*
- Круїзний, а, е. *Круїзний рейс. Круїзне судно. Круїзний маршрут. Круїзна поїздка.*
- КРУП¹, а, ч. Задня частина тулуба (перев. коня). *Високий круп.*
- КРУП², у, ч., мед. Гостре запалення гортані й трахеї, що супроводжується спазмами горла та утрудненим диханням. *Лікування крупу.*
- КРУП'є, невідм., ч. Розпорядник у казино, який стежить за грою, видає виграші і забирає програні ставки. *Вправний круп 'є.*
- КРЮЙС-ПЕЛЕНГ, у, ч., мор. Метод визначення місцеперебування судна за двома пеленгами на той самий предмет (маяк), визначеними через певний проміжок часу.
- КРЮЙТ-КАМЕРА, и, ж. Приміщення на військовому кораблі, де зберігають вибухові речовини.
- КРЮШБН, у, ч. 1. Суміш білого вина з ромом, лікером, коньяком або свіжими фруктами. *Готувати крющон.* 2. Фруктовий газований напій. *Ананашний крющон.*
- КСАНТОПСІЯ, і, ж., мед. Хворобливий стан, для якого характерне сприймання всіх предметів забарвленими в жовтий колір; спостерігається при тяжких отруєннях, жовтяниці та деяких інших захворюваннях.
- КСАНТОФІЛ, у, ч. Жовтий рослинний пігмент. *Наявність ксантофілу.*
- КСЕНОГАМІЯ, ї, ж б о т. Перехресне запилення, при якому квіти однієї рослини запилюються пишком іншої рослини того ж виду.
- Ксеногамний, а, е. *Ксеногамне запилення.*
- КСЕНОЛІТ, а, ч., геол. Уламок гірської породи серед якоїсь магматичної породи з відмінним від неї мінералогічним складом.
- КСЕНБН, у, ч. Хімічний елемент — інертний газ, що застосовується у вакуумних приладах, газосвітільних лампах. *Характеристики ксенону.*
- Ксеноновий, а, е. *Ксенонова лампа.*
- КСЕНОТРАНСПЛАНТАЦІЯ, і, ж., мед. Пересадка тканини або органа особині іншого біологічного виду.
- КСЕНОФОБИЯ, і, ж. 1. мед. Нав'язливий страх перед незнайомими особами. *Страждати ксенофобією.* 2. перен. Вороже, неприязне ставлення до всього чужого; зокрема іноземного. *Неприхована ксенофобія. Рецидиви ксенофобії. Подолати ксенофобію.*
- Ксенофоб, а, ч.
- Ксенофобний, а, е.
- КСЕРОГРАФІЯ, ї, ж., спец. Спосіб фотографічного відтворення зображень шляхом електрофотографування; те саме, що ксерокс (у 1 знач.). *Переваги ксерографії. Апарат для ксерографії.*
- Ксерографічний, а, е. *Ксерографічне зображення. Ксерографічна копія.*
- КСЕРОДЕРМІЯ, ї, ж., мед. Спадкове захворювання шкіри — підвищена чутливість до ультрафіолетового проміння, що характеризується почервонінням, сухістю і лушенням шкіри.
- КСЕРІЗ, у, ч., мед. Сухість шкіри, зумовлена зменшенням секретії сальних залоз; виникає при деяких авітамінозах, захворюваннях шкіри та внутрішніх органів.
- КСЕРОКОПІЯ, ї, ж. Копія (у 1 знач.) друкованої або рукописної продукції, якого-небудь зображення, одержана за допомогою ксерографії.
- Ксерокопійований, а, е.
- Ксерокопіювання, я, с.
- Ксерокопіювати, юю, юеш. Одержувати ксерокопії чого-небудь на ксероксі (у 2 знач.).
- КСЕРОКС, ч. 1. род. у. Спосіб фотографічного відтворення зображення, заснований на перетворенні променистої енергії в електричну. 2. род. а. Пристрій для одержання копій, графічних зображень способом електрофотографії. *Встановити ксерокс. Віддрукувати на ксероксі.* 3. род. а. Зображення, одержане за допомогою такого пристрою; ксерокопія. *Зробити ксерокс.*
- Ксєроксний, а, е. *Ксероксний відбиток.*
- КСЕРОМОРФІЗМ, у, ч., бот. Сукупність анатомо-морфологічних ознак, що виникають у рослин як пристосування до посушливих умов.

К

ксеростомія — кулісьє

КСЕРОСТОМІЯ, і, ж., мед. Сухість у роті внаслідок порушення слиновиділення; спостерігається при цукровому діабеті і двобічному невриті лицьового нерва.

КСЕРОФЛІИ, ів, ми. (одн. ксерофіл, а, ч.). Рослини і тварини, що живуть у засушливих місцевостях.

КСЕРОФІТ, у, ч. Рослина засушливих місцевостей (пустель), пристосована до умов тривалої посухи (кактуси, полин, верблюжа колочка тощо).

Ксерофітний, а, е. Стійкий до посухи. *Ксерофітна рослинність.*

КСЕРОФБРМ, у, ч., фарм. Суша мурашина кислота — жовтий порошок, що застосовується в мазах і присипках як антисептичний засіб.

Ксероформний, а, е.

КСЕРОФТАЛЬМІЯ, і, ж., мед. Сухість сполучної і рогової оболонки очей внаслідок порушення слезовиділення і живлення цих оболонок, а також через брак вітаміну А.

КСИЛІМА, и, ж. Тканина вищих рослин, яка проводить воду і розчини мінеральних солей від коріння до листя та ін. органів. *Судини ксилеми.*

КСИЛІДИНИ, ів, мн., хім. Органічні сполуки — тверді або рідкі безбарвні речовини, що темніють на повітрі; застосовуються при виробництві барвників, як високооктанові домішки до авіаційних бензинів тощо.

КСИЛІП, у, ч., хім. Органічна сполука — твердий безбарвний кристалічний продукт, одержуваний переробкою кукурудз'яних качанів, соняшникового лущиння тощо; застосовується як заміник цукру у виробках для хворих на діабет і ожиріння.

Ксилітовий, а, е.

КСИЛОГРАФІЯ, і, ж., друк. 1. Гравіювання на дереві. *Сучасна ксилографія.* 2. Гравюра на дереві й відбиток такої гравюри.

Ксилограф, а, ч. Гравер, різьбяр по дереву; фахівець із ксилографії (у 1 знач.). *Японські ксилографи.*

Ксилографічний, а, е. *Ксилографічні дошки.*

КСИЛІЛ, у, ч., хім. Близький до бензолу ароматичний вуглеводень, що застосовується як розчинник у виробництві пластифікаторів, синтетичного волокна тощо.

КСИЛОЛІТ, у, ч. Штучний будівельний матеріал із суміші цементу, тирси, азбесту тощо. *Застосування ксилоліту.*

Ксилолітовий, а, е.

КСИЛІМЕТР, а, ч. Прилад, яким визначають об'єм тіл неправильної форми шляхом занурення їх у воду.

КСИЛОФОН, а, ч. Ударний музичний інструмент, що складається з низки дібраних у певному порядку дерев'яних пластинок, по яких ударають дерев'яними молоточками. *Клавіші ксилофона.*

Ксилофоніст, а, ч.

Ксилофоністка, и, ж.

Ксилофонний, а, е. *Ксилофонний звук.*

КТЕНОФБРИ, ів, мн. Морські безхребетні кишквопорожнинні тварини з двома щупальцями і вісьмома поздовжніми рядами гребних пластинок; реброплави.

КУАДРА, и, ж. Міра довжини в багатьох країнах Латинської Америки.

КУАФЮРА, и, ж. Пишна жіноча зачіска.

КУБ, а, ч. 1. мат. Правильний шестигранник, усі грані якого — квадрати. *Великий куб. Накреслити куб. Грань куба.* 2. мат. Добуток трьох однакових співмножників. *Піднести до куба.* 3. розм. Те саме, що кубометр. *Чотири куби води.*

Кубічний, а, е. 1. Який має форму куба. *Кубічна форма. Кубічний будинок. Кубічна посудина.* 2. мат. Кубічний корінь. 3. спец. Який має три виміри (про міри об'єму). *Кубічний метр. Кубічний сантиметр.*

Кубатура, и, ж. Об'єм чогось у кубічних мірах. *Кубатура приміщення. Кубатура вивезеного ґрунту.*

КУБІЗМ, у, ч. Модерністська течія в образотворчому мистецтві першої чверті ХХ ст., яка прагнула виявити геометричну структуру об'єму, акцентуючи плоскі грані зображуваного або уподібнюючи його кулі, конусу, кубу тощо. *Анатомічний кубізм. Синтетичний кубізм. Поширення кубізму. Риси кубізму. Представники кубізму.*

Кубіст, а, ч. *Твори кубістів.*

Кубістичний, а, е. *Кубістичні полотна.*

Кубістка, и, ж.

Кубістський, а, е. *Кубістський спектакль. Кубістський твір.*

КУБРИК, а, ч. Житлове приміщення на судні для команди.

КУВІЗ, а, ч. Ліжечко-ґрілка або закритий інкубатор зі штучним мікрокліматом для виходжування недоношеної дитини.

КУВЕРТ, а, ч. Комплект столового посуду для однієї особи.

КУГА, й, ж. Водяна та болотяна рослина родини осокових із круглим безлистим стеблом. *Стебло куги.*

КУГУАР, а, ч. Тварина родини котячих; пума.

КЭДХ невідм., ч. і ж. Південноафриканська антилопа.

КУЗЕН, а, ч. Двоюрідний брат, а також

взагалі родич (переважно в освіченому середовищі). *Спілкуватися з кузеном.*

Кузина, и, ж. Двоюрідна сестра, а також взагалі родичка (переважно в освіченому середовищі). *Ім'я кузини.*

КУ-КЛУКС-КЛАН, у, ч. Таємна расистська організація в США, яка застосовує терор у боротьбі з негрівським населенням та борцями за його права. *Член ку-клукс-клану.*

Куклукскланівець, вця, ч.

Куклукскланівський, а, е.

КУЛАЖ, у, ч., спец. 1. Втрата ваги, характерна для товарів у рідкому стані під час купівлі. 2. Знижка з ваги на витік, що дається покупцеві рідких продуктів. 3. перен. Непродуктивна втрата матеріальних засобів, часу, праці.

КІЙЕР, а, ч. Спеціальний пристрій із резервуаром для подавання холодної та гарячої питної води.

КУП, невідм., ч. У деяких країнах — чорнороб, вантажник. *Вантажни-кукулі.*

КУЛІНАРІЯ, і, ж. 1. Мистецтво приготування їжі; куховарство. *Східна кулінарія. Знатися на кулінарії. Книги з кулінарії. Вивчати кулінарію.* 2. Магазин, в якому продаються продовольчі напівфабрикати. *Зайти в кулінарію. Крамниця кулінарії. Відділ кулінарії. Купити в кулінарії.*

Кулінар, а, ч. Товариство кулінарів. *Кваліфікований кулінар.*

Кулінарка, и, ж. *Неперевершено кулінарка.*

Кулінарний, а, е. *Кулінарна література. Кулінарна книга. Кулінарні тонкощі. Кулінарний рецепт. Кулінарне мистецтво.*

Кулінарський, а, е.

КУЛІСА, и, ж. 1. звич. мн. Частина театральної декорації, що розміщуються з боків сцени; лаштунки. *Театральні куліси. Підняти куліси.* 2. тільки мн., перен. Частина сцени театру, розташована за декораціями. *Бути за кулісами. Піти за куліси.* 3. техн. Рухома деталь механізму, що перетворює обертальний рух на поступальний або навпаки. *Проріз куліси.*

4. Деталь музичного інструмента, що вкорочує (подовжує) стовп повітря в ньому. *Куліса тромбона.* 5. перен. У словосполученні за кулісами чогось: приховано, таємно, поза офіційною обстановкою.

Кулісний, а, е, техн. *Кулісний механізм.*

КУЛІСЬИ, невідм., ч. Неофіційний біржовий посередник, який укладає угоди без участі маклерів. *Меткий кулісьє. Домовитись з кулісьє.*

КУЛІБН, а, ч. Жіноча прикраса з дорогоцінного каменю або іншого матеріалу на ланцюжку, яку носять на

шні. *Виготовлення кулонів. Золотий кулон. Коштовний кулон.*
КУЛІН², а, ч. Одиниця виміру кількості електрики.
КУЛОНОМЕТРІЯ, і, ж. Метод аналізу, який ґрунтується на вимірюванні кількості електрики, що витрачається на електролітичне відновлення або окислення.
КУЛУАРИ, ів, мн. 1. Приміщення (бокова зала, коридор) в громадських будівлях (парламенті, театрі і т. ін.) для відпочинку, а також для неофіційних зустрічей, обміну думками тощо. *Парламентські кулуари. В кулуарах театру. Розмови в кулуарах.* 2. перен. Про неофіційні розмови у політичних чи громадських колах. *Відомо з кулуарів.*
Кулуарний, а, е. *Кулуарні розмови.*
КУЛЬБІГ, а, ч. 1. Акробатичний трюк у цирку, що полягає в перевороті актора вперед, назад, убік; в акробатиці — переворот уперед з опорою на руки та головою, притиснутою до грудей. *Каскадний кульбіт.* 2. перен. Дивний вчинок, несподіваний вибрик. *Кульбіти історії.*
КУЛЬМАН, а, ч. Прилад для креслення, що складається з креслярської дошки та пантографічного пристрою. *Працювати за кульманом. Папір на кульмані.*
КУЛЬМІНАЦІЯ, і, ж. 1. астр. Проходження світила через небесний меридіан. *Верхня кульмінація центра Сонця. Нижня кульмінація. Кульмінація світла.* 2. перен. Найвище напруження, піднесення у розвитку чого-небудь. *Кульмінація твору. Кульмінація мелодії. Кульмінація розповіді. Досягти кульмінації.*
Кульмінаційний, а, е. *Кульмінаційний момент. Кульмінаційний елемент. Кульмінаційна точка.*
Кульмінувати, у е. 1. астр. Проходити через небесний меридіан (про світило). *Зоря кульмінує.* 2. перен. Досягати найвищого напруження, піднесення у розвитку чого-небудь.
КУЛЬТ, у, ч. 1. Релігійне служіння божеству; релігійна обрядовість. *Культ тварин. Релігійний культ. Служителі культу.* 2. Поклоніння, служіння кому-, чому-небудь як божеству. *Культ Місяця. Культ Сонця. Культ предків.* 3. перен. Поклоніння кому-, чому-небудь, шанування, звеличення когось, чогось. *Культ материнства.*
кулон' — кумулятивний

Культ пісні. Культ особи. Культ краси. Культ розуму. Культ насильства.
Культовий, а, е. 1. Що стос, культу (у 1 знач.). *Культова споруда. Культові обряди. Культова музика.* 2. розм.

Який користується загальною увагою, викликає загальний інтерес; модний. *Культові групи.*
КУЛЬТИВАЦІЯ, і, ж. Обробіток ґрунту культиватором. *Культивация ґрунту.*
Культиватор, а, ч. Сільськогосподарське знаряддя для розпушування зораного ґрунту, знищення бур'янів і т. ін. *Несправний культиватор. Потужний культиватор.*
Культиваційний, а, е. *Культиваційні приміщення.*
Культивованій, а, е. *Культивоване вівочення. Культивовані рослини.*
Культивування, я, с. *Культивування квітів.*
Культивувати, ую, уеш. 1. Обробляти ґрунт культиватором. *Культивувати землю.* 2. Розводити, вирощувати (рослини, • тварин). *Культивувати екзотичні рослини.* 3. Розвивати щонебудь; сприяти розвитку чогось. *Культивувати народну пісню.*
КУЛЬТУРА, и, ж. 1. Сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. *Національна культура.* 2. Рівень розвитку суспільства у певну епоху. *Антична культура. Давньоукраїнська культура. Представники культури.* 3. Те, що створюється для задоволення духовних потреб людини. *Пам'ятки культури. Матеріальна культура.* 4. Рівень, ступінь досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності. *Культура мови. Культура праці. Культура виробництва. Культура побуту.* 5. спец. Рослина, що розводиться, вирощується. *Пізнi культури. Сільськогосподарські культури. Декоративні культури. Озима культура.* 6. бкт. Мікроорганізми, вирощені в лабораторних умовах у живильному середовищі. *Лабораторна культура. Культура бактерій. Культура мікроорганізмів. Культура у пробіріці.*
Культурний, а, е. 1. Що стос, культури (у 1 знач.), її поширення, розвитку. *Культурне життя. Культурна робота. Культурний процес.* 2. З високим рівнем культури; який відповідає вимогам культури. *Культурна людина. Культурні розваги. Культурний рівень. Культурне місто. Культурні навички.* 3. Який має високорозвинені, досконалі засоби виробництва. *Культурне господарство.* 4. Який розводиться,

вирощується (про рослину); проти-лежне — дикий. *Культурні рослини.*
Культурність, ності, ж. Рівень, ступінь культурного розвитку кого-, чого-небудь; освіченість, вихованість,

цивілізованість. *Висока культурність. Культурність нації.*

Культурно. 1. В галузі, у питаннях культури (у 1 знач.). 2. Відповідно до вимог культури (у 1, 2 знач.); відповідно до запитів культурної людини. *Розважатися культурно. Культурно обслуговувати.*
КУЛЬТУРИЗМ, у, ч. 1. Система фізичних вправ для розвитку м'язів. *Поширення культуризму. Спеціаліст з культуризму.* 2. Заняття вправами для розвитку м'язів. *Займатися культуризмом. Федерація культуризму.*
Культурист, а, ч. *Конкурс культуристів.*
Культуристка, и, ж.
Культуристський, а, е. *Культуристський вправи.*
КУЛЬТУРОЛОГІЯ, і, ж. Наука про духовну культуру народу. *Галузь культурології. Культурологія ХХ століття.*
Культуролог, а, ч.
Культурологічний, а, е. *Культурологічна теза. Культурологічний проект.*
КУЛЬТУ РТРЕГЕР, а, ч., книжн. Особа, яка вбачає своє завдання в поширенні культури.
Культуртрегерський, а, е.
КУМАРИН, у, ч. Речовина із запахом свіжоскошеного сіна, яка міститься в багатьох рослинах; одержана синтетично, використовується для кондитерських виробів, у парфумерії тощо. *Наявність кумарину.*
КОМІКА, і, ж. Промислова риба родини лососевих; лосось-таймень.
КУМИС, у, ч. Напій із кобилячого (рідше верблюдячого і коров'ячого) молока, що перебродило. *Пити кумис.*
Кумисний, Кумисовий, а, е. *Кумисні дріжджі.*
КУМУЛЯЦІЯ, і, ж. 1. мед. Нагромадження в організмі людини, тварин і рослин різних речовин (ліків, отрут і т. ін.) у результаті тривалого їх уживання. 2. фіз. Концентрація енергії вибуху в певному напрямку, що уможливується спеціальною конструкцією снаряда. 3. юр. Поседнання дипломатичним представником своїх функцій у кількох державах.
Кумулятивний, а, е. *Кумулятивні властивості речовини. Кумулятивна облігація. Кумулятивна акція. Кумулятивний акредитив. Кумулятивний ефект. Кумулятивне покарання. Кумулятивне голосування.*

К

К

кунак — курйрувати

КУНАК, а, ч. У кавказьких горців — людина, зв'язана з іншою зобов'язанням взаємної дружби, захисту, гостинності; друг, приятель. *Кровні кунаци.*

Кунацький, а, е.

КУНГАН, а, ч. У тюркських народів та кавказьких горців — високий глек із носиком. *Кунган із чаєм.*

КУНГАС, а, ч. Великий човен без палуби (гребний або парусний), поширений переважно на Далекому Сході.

КУИГ-Фу невідм., с. Вид східних єдинокорств китайського походження. *Мистецтво кунг-фу. Займатись кунг-фу.*

КУНЖУТ, у, ч. Південна трав'яниста однорічна рослина, з насіння якої добувають олію. *Культура кунжуту. Насіння кунжуту.*

Кунжутний, Кунжутувий, а, е. *Кунжутова олія. Кунжутне виробництво.*

КУНКТАТОР, а, ч., книжн. Повільна, нерішуча, обережна людина.

Диктаторство, а, с. Характер, поведінка, властиві кунктаторові; нерішучість, обережність.

Диктаторський, а, е.

КУНСТКАМЕРА, и, ж., іст. Зібрання і місце зберігання різноманітних (художніх, природничо-наукових, історичних та інших) рідкісних речей. *Медична кунсткамера.*

КУНТУШ, кунтуша, ч. Верхній розмінний чоловічий і жіночий одяг заможного українського і польського населення XVI—XVIII ст.

КУПАЖ, у, ч., спец. Змішування різних сортів вин у певному співвідношенні для поліпшення їх якості, усунення недоліків, одержання вин певних типів тощо. *Гарячий купаж.*

Купажований, а, е. *Купажовані соки.*

Купажування, я, с. *Гарячий спосіб купажування.*

Купажувати, ую, уєш. *Купажувати малокислотне вино з висококислотним вином.*

КУПЕ, невідм., с. Окреме відділення у залізничному пасажирському вагоні, розраховане на невелику кількість осіб (1—4). *Двомісне купе. Просторе купе.*

Купейний, а, е. *Купейний вагон.*

Дпейність, ності, ж., розм. *Доплата за купейність.*

КУПЕЛЮВАННЯ, я, с., спец. Відокремлення, очищення благородних металів від свинцю та інших домішок.

Купелювати, юю, юєш.

КУПЦІБН, а, ч. 1. У римській міфології — бог кохання у вигляді крилатого хлопчика з луком і стрілами; Амур.

Стріли Купідона. 2. перен. Дуже гарний, вродливий юнак; красень.

КУПРУВАТИ, ую, уєш. 1. *мед.* Зупиняти приступ хвороби чи перервати хворобу своєчасним ефективним лікуванням. *Купірувати напад астми.* 2. Обрубувати, відрізати хвіст та вуха у собак. *Купірувати хвіст у пса. Купірувати вуха в триденному віці.*

Дпірований, а, е. *Купірований приступ.*

КУПЛЕТ, а, ч. 1. Строфа пісні. *Куплет пісні. Перший куплет.* 2. *тільки мн.* Пісенька з кількох строф на побутову або політичну тему, приспів якої звичайно повторюється. *Сатиричні куплети. Фривольні куплети.*

Дплетгіст, а, ч. Естрадний артист, який виконує куплети (у 2 знач.). *Веселий куплетист.*

Дплетгістка, и, ж.

Куплетний, а, е. *Куплетна форма. Куплетна побудова рими.*

Дплетність, ності, ж. *Пісенна куплетність.*

КУПОЛ, а, ч. 1. Опуклий дах, що має форму півкулі; баня. *Купол церкви. Купол цирку.* 2. *перен.* Куляста поверхня або предмет такої форми. *Купол гори. Купол парашута.*

Дпольний, а, е. *Купольна покрівля.*

КУПБН, а, ч. 1. Відрізна частина цінних паперів, при поданні якої у встановлений строк мають сплачуватися проценти або дивіденди. 2. Замінник грошових знаків, тимчасовий платіжний засіб, що використовувався разом з грошима в Україні в 1990—1991 роках. *Запровадження купонів.* 3. Відріз тканини на плаття, блузку і т. ін. з наміченими лініями для розкрою. *Купони на плаття.*

Купонний, а, е. 1. Прикм. до купон (у 1 знач.). *Купонна система оплати.* 2. Який одержують із купонів. *Купонна облігація. Купонна ставка.*

КУПОРОБС, у, ч. Сульфат деяких важких металів. *Мідний купорос. Залізний купорос.*

Купоросний, Купоросовий, а, е. *Купоросна кислота. Купоросова олія.*

КУПРИТ, у, ч. Оксид міді — мінерал класу окидів і гідроксидів; червона мідна руда. *Властивості куприту.*

КУПФЕРШТЕЙН, у, ч. Проміжний продукт, одержуваний при плавленні мідних руд, які містять залізо і сірку; використовується як сировина міді і мідного купоросу.

КУПЮРА, и, ж. Скорочення, вилучення в тексті наукового, літературного або музичного твору. *Авторські купюри. Пісня з купюрами. Текст із купюрами. Робити купюри.*

Купюрний, а, е. *Купюрні частини твору.*

КУПКЭРА², и, ж. Окрема одиниця цінного папера (облігації, грошового знаку) визначеної номінальної вартості, а також самі ці гроші, цінні папери. *Велика купюра. Стогривнева купюра. Фальшива купюра. Вартість купюри.*

КУРАГА, й, ж. Сушені абрикоси без кісточок. *Пиріг із курагою.*

КУРАЖ, у, ч., розм. Удавана хоробрість, запал, розв'язність, хвацькість. *Бути в куражі. Увійти в кураж. Впіймати кураж. Випити для куражу. Не втрачати куражу.*

Куражливий, а, е.

КУРАНТ, а, ч. Камінь для розтирання фарби вручну.

КУРАНТИ, ів, мн. Старовинний баштовий або кімнатний годинник, бій якого супроводжується музикою, а також музичний механізм такого годинника. *Бронзові куранти. Стінні куранти. Дзвін курантів.*

Курантовий, а, е. *Курантовий прилад.*

КУРАРЕ, невідм., с. Отруйний рослинний екстракт, який містить стрихнін; застосовується в медицині та експериментальній фізіології для розслаблення м'язів. *Властивості кураре.*

КУРБАН-БАЙРАМ, у, ч. Головне щорічне свято жертвопринесення у мусульман. *Ритуал курбан-байраму. Початок курбан-байраму.*

КУРБЕТ, у, ч. 1. Стрибок верхового коня із зігнутими передніми ногами. 2. Вид акробатичного стрибка.

КУРВІМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання довжини кривих ліній на планах і картах.

КУРДЮК, а, ч. Жирове відкладення в задній частині тулуба курдючних овець. *Баранячий курдюк.*

Курдючний, а, е. *Курдючні барани. Курдючні віці.*

КУР'ЄР, а, ч. 1. Службовець, який розносить ділові папери, пошту тощо; посылний. *Контрорські кур'єри. Кур'єр від адвоката.* 2. Службова особа для роз'їздів із спішним дорученням. *Послати кур'єра.*

Кур'єрський, а, е. 1. Прикм. до кур'єр. *Кур'єрські обов'язки.* 2. Признач. для швидкого доставлення кого-, чого-небудь. *Кур'єрські коні. Кур'єрський поїзд.*

КУРЙРУВАТИ, ую, уєш. 1. Контролювати якусь роботу; бути куратором. *Курирувати студентську групу.*

- Куратор, а, ч. 1. Особа, якій доручено наглядати за якою-небудь роботою. 2. Вихователь, керівник групи в деяких навчальних закладах. *Куратор групи. Куратор проекту.* 3. Студент-медик, який стежить за перебігом хвороби у пацієнта, що перебуває на стаціонарному лікуванні. *Обхід куратора.*
- Кураторський, а, е. *Кураторські обов'язки.*
- Кураторство, а, с.
- Курирування, я, с. *Курирування хворих.*
- КУРІЯ, І, ж., іст. 1. У Стародавньому Римі — одиниця родової організації суспільства, що складалася з 10 родів. *Римська курія.* 2. У Стародавньому Римі — міський сенат, а також будинок, де сенат збирався. 3. У деяких країнах — розряд виборців за якоюсь ознакою (майно, стан, національність і т. ін.). *Сільська курія.*
- Куріальний, а, е. *Куріальна система.*
- КУРІЙЗ, у, ч. Дивний, неполадний або безглуздий випадок, подія. *Стався курйоз.*
- Курйозний, а, е. *Курйозний випадок. Курйозні обставини.*
- Курйозність, ності, ж. *Курйозність ситуації.*
- Курйозно.
- КУРКУМА, и, ж., бот. Трав'яниста рослина родини імбирних, з коріння якої добувають жовту фарбу і пряну приправу для їжі.
- Куркумовий, а, е. *Куркумова приправа.*
- КУРБРТ, у, ч. Місцевість з природними цілющими властивостями, пристосована для лікування і відпочинку. *Курорт всеукраїнського значення. Відпочивати на курорті. Лікування на курорті.*
- Курортний, а, е. *Курортна зона. Курортне містечко. Курортна книжка.*
- Курортник, а, ч. Людина, що лікується та відпочиває на курорті.
- Курортниця, і, ж.
- КУРОРТОЛОГІЯ, ї, ж. Наука, що вивчає лікувальні фактори природи, механізм їх впливу на організм і методи їх використання з лікувально-профілактичною метою. *Конференція з питань курортології.*
- Курортолог, а, ч. *Вчені-курортологи.*
- Курортологічний, а, е. *Курортологічні дослідження.*
- КУРОРТОПБЛІС, а, ч. Місто-курорт, що функціонує як єдиний господарський комплекс, який розробляє, реалізує та впроваджує в охоронно-оздоровчий процес нові технології, види рекреації та реабілітації, екологічні дослідження, нові методи управління.
- Курортотопліс Трускавець. Розбудова курортотопліса.*
- КУРС, у, ч. 1. Напрямок руху, шлях (судна, літака і т. ін.). *Визначений курс. Накреслений курс. Дотримуватися курсу. Змінювати курс. Лягати курсом.* 2. *перен.* Основна настанова, напрям (в економіці, політиці тощо). *Політичний курс. Економічний курс.* 3. Систематичний виклад основ якої-небудь науки або її частини у вищій школі, а також підручник, у якому подано такий виклад. *Шкільний курс літератури. Університетський курс історії.* 4. Закінчений цикл навчання, його обсяг і час, за який цей цикл навчання відбувається. *Ліцейний курс. Гімназійний курс.* 5. Рік, ступінь навчання (у вищому і середньому спеціальному навчальному закладі). *Студент першого курсу. Навчатися на випускному курсі.* 6. Закінчений ряд, цикл лікувальних процедур. *Курс лікування.* 7. Ринкова вартість цінних паперів. *Ринковий курс. Курс акцій. Курс облігацій. Зростання курсу. Зниження курсу.* 8. Встановлене співвідношення між валютами різних країн. *Курс долара. Валютний курс. Обмінний курс.*
- Курсовий, а, б. *Курсове креслення. Курсова робота. Курсова втрата. Курсова різниця. Курсова ціна. Курсовий маклер.*
- КУРСИ, ів, мн. Одна з форм прискореної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників певного вузького фаху. *Бібліотечні курси. Курси підвищення кваліфікації. Вчитися на курсах.*
- Курсант, а, ч. 1. Слухач курсів. *Гуртожиток для курсантів.* 2. Вихованець військового училища. *Морські курсанти. Військові курсанти. Навчання курсантів.*
- Курсантка, и, ж.
- Курсантський, а, е. *Курсантський полк. Курсантська виправка.*
- КУРСИВ, у, ч. Друкарський похилий шрифт із літерами, подібними до рукописних. *Писати курсивом. Виділити курсивом. Примітка курсивом.*
- Курсивити, влю, виш, розм. *Курсивити текст.*
- Курсивний, а, е. *Курсивний шрифт.*
- КУРСОГРАФ, а, ч. Електронавігаційний прилад для автоматичного запису на стрічці курсу корабля (літака) та його змін у часі.
- КУРСОР, а, ч. Спеціальний рухомий знак на моніторі комп'ютера на місці виконання операцій користувачем. *Бігання курсора. Пересування курсора. Відключити курсор.*
- Курсорний, а, е. Вільний, швидкий (про читання текстів іноземними мовами без докладного аналізу).
- КУРСУВАТИ, ую, уеш. Здійснювати регулярні рейси у визначеному напрямку, за певним курсом, маршрутом. *Автобус курсує за маршрутом.*
- Курсування, я, с. *Курсування суден.*
- КУРТАЖ, у, ч. Комісійна винагорода, яку одержують біржові маклери та інші посередники за комерційні операції. *Комісійний куртаж. Розміри куртажу. Отримати куртаж.*
- Куртажний, а, е. *Куртажні гроші.*
- КУРТИЗАНКА, и, ж. Жінка легковажної поведінки та авантюрного способу життя, що обертається у вищому світі.
- КУРТУАЗНИЙ, а, е, книжн. Вишукано люб'язний, ввічливий. *Куртуазне служіння дамі. Куртуазна література. Куртуазне поводження. Куртуазне лицарство.*
- КУРТЬ, невід., ч. Маклер, агент у Франції та інших країнах.
- КУРУВАТИ, ую, уеш. 1. Контролювати якусь роботу; бути куратором. *Курувати студентську групу.*
- Куратор, а, ч. 1. Особа, якій доручено наглядати за якою-небудь роботою. 2. Вихователь, керівник групи в деяких навчальних закладах. *Куратор групи. Куратор проекту.* 3. Студент-медик, який стежить за перебігом хвороби у пацієнта, що перебуває на стаціонарному лікуванні. *Обхід куратора.*
- Кураторство, а, с.
- Кураторський, а, е. *Кураторські обов'язки.*
- Курування, я, с. *Курування хворих.*
- КУРУЛТАЙ, ю, ч. У багатьох тюркських та монгольських народів — загальні збори, з'їзд.
- КУСТОДА, и, ж., спец. Перше слово або склад наступної сторінки, поставлене внизу попередньої або у верхній частині наступної сторінки енциклопедії, словника, довідника.
- КУТІКУЛА, и, ж., спец. 1. У рослин — тонка безструктурна плівка, що вкриває покривну тканину листків і стебел. *Шар кутікули.* 2. У тварин і людей — шар цільної речовини, що вкриває поверхню клітин. *Лусочки кутікули.*
- КУТІМА, и, ж. У середньовічній Франції — місцеве звичаєве право, що регулювало здебільшого майнові та сімейні відносини.

К

КУТЮР'є, *невідм., ч.* Модельєр, спеціаліст високого класу, автор колекцій одягу, що відповідає вимогам сучасної моди. *Відомий курюр'є. Біографія кутюр'є. Одяг від кутюр'є.*

КЮБЕЛЬ, я, ч. Пристрій з відкидними стінками або днищем для зачерпування сипких вантажів. *Перекидний кубель.*

КЮВЕ, *невідмс., спец.* Сік, отриманий внаслідок перших трьох віджимань винограду на пресі й признач. для виробництва шампанських вин.

КЮВЕЛІЖ, у, ч., КЮВЕЛЯЦІЯ, і, ж., *гірн.* 1. Проходка підземних ли- вунів за допомогою кільцевих мета-
кутюр'є — кярїз

левих ланок, скріплених в одну трубу.
2. Водонепроникне кріплення у вигляді суцільного металевого циліндра.

КЮВЕТ, у, ч. 1. Водостічна канава вздовж шляху і залізничного полотна. *З'їхати у кювет. 2. іст.* Заповнений водою рів біля фортечної стіни.

КЮВѢТА, и, ж. Ванночка для обробки й промивання фотографічних та ін. пластинок та відбитків, а також травлення кліше. *Кювета з розчином кислоти.*

Кюветка, и, ж.

КЮРАСб, *невідм., с.* Апельсиновий лікер.

КЮРЕ, *невідм., ч.* У Франції, Бельгії та деяких ін. країнах — парафіяльний католицький священик. *Кюре з Бельгії.*

КЮРІ, *невідм., с., фіз.* Одиниця виміру радіоактивності.

КЮРІЙ, ю, н. Сріблястий метал — штучно створений хімічний елемент із порядковим номером 96. *Хімічні властивості кюрію. Добувати кюрій.*

КЮРІТЕРАПІЯ, і, ж. Лікування за допомогою радіоактивних речовин.

КЮСТЕЛІТ, у, ч. Багатий на золото різновид самородного срібла.

КЯРІЗ, а, ч., *гідрол.* Підземна споруда для збирання ґрунтових вод і виведення їх на поверхню землі.

ЛАБЕЛИСТИКА, и, ж. Колекціонування етикеток, що їх наклеюють на валізи в готелях під час туристських подорожей.

ЛАБІАЛІЗАЦІЯ, і, ж., лінгв. Спосіб вимови звуків, тобто заокруглення випнутих уперед губ при вимовлянні звуків, напр. «о», «у».

Лабіалізований, а, е. Лабіалізований звук.

Лабіалізованість, ності, ж. Лабіалізованість звуків.

Лабіалізувати, ую, уеш. Лабіалізувати звук.

ЛАБІАЛЬНИЙ, а, е, лінгв. Губний звук.

Лабіальні приголосні.

ЛАБІЛЬНИЙ, а, е. 1. Який легко змінюється; нестійкий, рухливий. Лабільна ознака. 2. психол. Рухливий, нестійкий, такий, що піддається зовнішнім впливам, враженням, збуджується. Лабільна психіка.

Лабільність, ності, ж. Лабільність психіки.

ЛАБЮДЕНТАЛЬНИЙ, а, е, лінгв. Губно-зубний приголосний звук, утворений завдяки зближенню нижньої губи з передніми верхніми зубами, напр. «в», «ф».

ЛАБІРИНТ, у, ч. 1. За давньогрецькою легендою — палац із величезною кількістю приміщень і складних, заплутаних ходів, що його збудував Дедал на острові Крит. 2. Дуже складне, заплутане розташування приміщень, переходів, доріг, алей у парку тощо. 3. перен. Складне, заплутане поєднання, переплетення чого-небудь. У лабіринті думок. 4. анат. Внутрішня частина вуха, що виконує функції органа слуху й рівноваги.

Лабіринтовий, а, е. Лабіринтові переходи (у 1, 2 знач.). Лабіринтові органи (у 4 знач.).

ЛАБІРИНТОДОНТИ, ів, мн. Основна група викопних амфібій.

ЛАБОРАНТ, а, ч. Науково-технічний допоміжний працівник лабораторії, наукового закладу.

Лаборантик, а, ч.

Лаборантка, и, ж.

Л

Лаборантський, а, е. Лаборантська кімната. Лаборантська ставка.

ЛАБОРАТОРІЯ, і, ж. 1. Спеціальне приміщення, обладнане для проведення наукових виробничо-контрольних або навчальних експериментів, медичних дослідів, випробувань і т. ін.; співробітники такого закладу або відділу, де проводяться такі експерименти. Зуботехнічна лабораторія. Лабораторія кафедри біоекології. 2. Відділ медичного закладу, де проводяться медичні аналізи. Лабораторія поліклініки. 3. перен. Творчість кого-, чого-небудь. Творча лабораторія скульптора.

Лабораторний, а, е. Лабораторне приміщення. Лабораторне дослідження.

ЛАБРАДОР¹, у, ч. Мінерал із групи польових шпатів сірого або білого кольору, який використовують у будівництві.

Лабрадорівий, а, е. Лабрадоріві породи.

ЛАБРАДОР², а, ч. Порода великих службових собак (різновид ньюфаундленда); собака цієї породи.

ЛАБРАДОРИТ, у, ч. Глибинна магматична гірська порода, у складі якої переважає лабрадор; використовується як будівельно-облицювальний матеріал.

Лабрадоритовий, а, е.

ЛАВА¹, и, ж. 1. Розжарена рідка або в'язка маса, яка виливається під час виверження вулкана. 2. перен. Суцільний потік чого-небудь рухливого.

ЛАВА², и, ж. Бойовий порядок у кінному строю під час атаки для охоплення ворога з флангів та тилу.

ЛАВА³, и, ж. Підземна очисна гірська виробка, що має значну довжину.

ЛАВАБО, невідм., с. Китайський шипковий музичний інструмент.

ЛАВАНДА, и, ж. Вічнозелена південна трав'яниста рослина родини губоцвітих, з якої добувають ефірну олію для медичних та косметичних потреб.

Лавандовий, а, е. Лавандова олія. Лавандове мило.

ЛАВАШ, а, ч. Білий прісний хліб у вигляді великого плескатого коржа.

ЛАВІРУВАТИ, ую, уеш. 1. Про судно — йти з частими змінами курсу, обминаючи підводні камені, мілини, а також йти проти вітру, надаючи курсам вигляду ламаної лінії. 2. Рухатися не прямо, обминаючи перешкоди. 3. перен. Уміло уникати конфліктів, зіткнень, перешкод, труднощів. Лавірувати в політиці.

ЛАВІС, ч. 1. род. у. Спосіб гравіювання, при якому зображення наносять на мідну пластину змоченою у кислоті пензлем. 2. род. а. Відбиток, який одержують з такої пластини.

ЛАВР, а, ч. 1. Південне вічнозелене дерево або кущ, висушене листя якого вживають як приправу до страви. 2. Вінок, гілка цього дерева як символ нагороди, перемоги. 3. перен., мн. Про успіх, славу, визнання. Пожинати лаври. Спочивати на лаврах.

Лавровий, а, е. Лаврові пахощі. Лавровий лист (у 1 знач.). Лавровий вінок (вінець) (у 2, 3 знач.).

ЛАВРА, и, ж. Великий православний чоловічий монастир, підпорядкований у своїй діяльності найвищій церковній владі. Києво-Печерська лавра. Почаївська лавра.

ЛАВСІЯНИЯ, і, ж. Тропічна кущова рослина родини плакунових, з висушеного листя і стебел якої одержують барвник — хну.

ЛАГ¹, а, ч., мор. 1. Навігаційний прилад для вимірювання швидкості руху судна або пройденого ним шляху. 2. Борт судна.

ЛАГ², а, ч. Розрив у часі між двома процесами або явищами, які мають причинно-наслідковий зв'язок (напр., між випуском товарів та їх реалізацією); економічний показник, що характеризує часовий інтервал між двома взаємопов'язаними явищами в економічному розвитку регіону, одне з яких є причиною, а друге наслідком.

ЛАГЛІНЬ, і, ж. Тонкий трос (лінь), який має товщину 18 мм.

Л

ЛАГМАН, у, ч. Страва середньоазійської кухні, що складається з м'ясо-овочевої частини та локшини.

ЛАГОФТАЛЬМ, а, ч., мед. Незмикання повік; «заяче око».

ЛАГТИНГ, у, ч. 1. У Норвегії — верхня палата стортингу (парламенту). 2. Виборний орган місцевого самоврядування на Фарерських островах.

ЛАГУНА, и, жс. 1. Неглибока морська затока, що утворилася внаслідок відокремлення частини моря піщаною косою. 2. Внутрішня водойма кільцеподібного коралового острова (атола).

Лагунний, а, е. *Лагунна поверхня*.

Лагуновий, а, е. *Лагуновий риф*. *Лагунові відклади*. *Лагунові острови*.

ЛАДАН, у, ч. Ароматична смола деяких тропічних і субтропічних дерев, яку використовують під час богослужіння.

ЛАЖ, у, ч., фін. 1. Надбавка до номінальної вартості золотих грошей, що є наслідком знецінення банкнот. 2. Перевищення ринкового курсу цінних паперів (акцій, облігацій і т. ін.) порівняно з їх номінальною вартістю.

Лажний, а, е.

ЛАЗЕР, а, ч. 1. Прилад для генерування або підсилення вузькоспрямованих пучків монохроматичного світла. 2. Промінь, який одержують за допомогою такого пристрою.

Лазерний, а, е. *Лазерна хірургія*. *Лазерна технологія*. *Лазерний принтер*.

ЛАЗУРИТ, у, ч. Мінерал класу силікатів синього, зеленувато-блакитного кольору.

ЛАЙБА, и, жс. Великий двоцогловий човен з косими вітрилами.

ЛАЙКРА, и, жс. Торгова назва еластичного скрученого синтетичного волокна, що використовується для виготовлення одягу.

Лайкровий, а, е. *Лайкрові панчохи*.

ЛАЙМ, а, ч. Сорт гіркого лимона.

ЛАЙНЕР, а, ч. 1. Велике швидкісне океанське, морське пасажирське або вантажне судно. 2. Швидкісний багатомісний пасажирський рейсовий літак.

Лайнерський, а, е.

ЛАЙНСМАН, **ЛАЙНСМЕН**, а, ч. У хокеї — помічник судді; боковий суддя; суддя на лінії.

ЛАЙФО, невідм., с. Метод розрахунку дивідендів, коли достроково вилучається з банківського рахунку сума коштів, що була депонована останньою.

лагман — ламенто

ЛАК, у, ч. 1. Розчин нелетких плівкоутворювачів у летких розчинниках

(спирти тощо). *Лак для підлоги*. *Лак для нігтів*. 2. Органічні барвникові речовини, які не розчиняються у воді та у фарбованих ними матеріалах.

Лакований, а, е. *Лакована підлога*.

Лаковий, а, е. *Лакова суміш*. *Лакове покриття*.

Лакувати, ую, усш. *Лакувати паркет*.

ЛАКЕЙ, я, ч. 1. Служник. 2. перен. Підлабузник; той, хто запобігає перед кимось.

Лакейство, а, с.

Лакейський, а, е.

ЛАКМУС, у, ч. Рослинна фарба, що в кислому середовищі набуває червоного кольору, а в лужному — синього; використовується як індикатор.

Лакмусовий, а, е. *Лакмусовий папір*.

ЛАКОЛІТ, а, ч., геол. Закам'яніла маса вивержених гірських порід, що застигла в земній корі у вигляді купола.

ЛАКОНІЗМ, у, ч. Гранична стислість і чіткість (мови, зображення і т. ін.).

Лаконічний, а, е. *Лаконічний вислів*.

Лаконічність, ності, жс. *Лаконічність думки*.

Лаконічно. *Висловитись лаконічно*.

ЛАКРИМАТОРИ, ів, мн., спец. Сльозогінні отруйні речовини.

ЛАКРИЦЯ, і, жс. Рід рослин родини бобових; солодка, солодець, а також корінь та кореневище цих рослин, які використовують у фармацевтичній та кондитерській промисловості.

ЛАКТАМИ, ів, мн. Клас органічних сполук, які містять аміногрупу і широко використовуються у виробництві поліамідів.

ЛАКТАТИ, ів, мн. Солі молочної кислоти.

ЛАКТАЦІЯ, і, жс., спец. Утворення та виділення молока у самок ссавців, а також період, протягом якого відбувається виділення молока. *Час лактації*.

Лактаційний, а, е. *Лактаційний період*.

ЛАКТО... Перша частина складних слів, що має значення «молоко», «молочний».

ЛАКТОАЛЬБУМІН, ів, мн. Природні білки (альбуміни), що містяться у молоці.

ЛАКТОБАЦИЛІН, у, ч., спец. 1. Культура молочнокислих бактерій, якими окислюють молоко, надаючи йому лікувальних якостей. 2. Кисле молоко, виготовлене способом такого заквашування.

ЛАКТОГЛОБУЛІНИ, ів, мн. Тваринні білки (глобуліни), що забезпечують поживну цінність молока.

ЛАКТБЗА, и, жс., спец. Цукор, який входить до складу молока ссавців; молочний цукор.

ЛАКТОМЕТР, а, ч. Прилад для визначення питомої ваги молока.

ЛАКТИНИ, ів, мн. Клас циклічних органічних сполук, які містять склад-

ноєфірну групу і широко використовуються у виробництві запашних та лікарських речовин.

ЛАКТОСКІП, а, ч. Прилад для визначення кількості жиру в молоці.

ЛАКУНА, и, жс. 1. анат. У тварин — порожнина, заглиблення між тканинами організму або його органами.

2. бот. Ділянка основної тканини стебла між листковими слідами.

3. лінгв., літ. Пропуск у тексті.

ЛАКУНАРІЙ, я, ч., архіт. Заглиблене поле або квадрат у набірній стелі; кесон.

ЛАКФІЛЬ, і, жс. Кімнатна або садова трав'яниста рослина з жовтими або червоно-жовтими запашними квітами.

ЛАКШМІ, невідм., жс. У брахманізмі та індуїзмі — богиня кохання, вроди, щастя, багатства.

ЛАМА¹, и, жс. Південноамериканська в'ючна тварина родини верблюдів.

ЛАМА², и, ч. У Тибеті та Монголії — монах-буддист.

ЛАМАІЗМ, у, ч. Різновид буддизму, поширений у Тибеті та Монголії.

Ламаїст, а, ч.

Ламаїстський, а, е. *Ламаїстська церква*.

ЛАМАНТИН, а, ч. Рід водяних ссавців ряду сиреноподібних.

ЛАМАРКІЗМ, у, ч. Цілісна наукова концепція еволюції живої природи, яку створив французький природознавець Ж.-Б. Ламарк.

ЛАМБАДА, и, жс. Латиноамериканський експресивний танець; музика до цього танцю.

ЛАМБЕРТ, а, ч. Одиниця яскравості (здебільшого — яскравості поверхні, яка світиться завдяки розсіяному світлу).

ЛАМБРЕКЕН, а, ч. 1. Верхня частина драпування на вікні або дверях як прикраса. 2. Дерев'яне різьблення на виступах даху, над дверима та вікнами.

ЛАМЕНТАЦІЯ, і, жс. Скарга, нарікання.

ЛАМЕНТО, невідм., с. 1. Музичний твір сумного, скорботного характеру. 2. У народному мистецтві — плач, голосіння.

ламер — ларингальний

- ЛАМЕР, а, ч. Недосвідчений, але такий, що вважає себе обізнаним, комп'ютерний користувач.
- ЛАМІНАРІЯ, і, ж. Різновид бурих водоростей, окремі види яких (морська капуста) вживаються як їжа. *Водорості з ламінарії.*
- ЛАМІНАРНИЙ, а, е. Шаруватий, плоский. *Ламінарний рух.*
- ЛАМІНАТ, у, ч. Матеріал, який тримають шляхом з'єднання багатьох шарів основи (тканини, паперу), просякнутих або покритих синтетичною смолою.
- Ламінатор, а, ч. 1. Механізм для прокатування між валками цупкого паперу або картону з метою ущільнення та надання їм глянцу. 2. Апарат для ламінування.
- Ламінація, і, ж. Нанесення прозорої захисної плівки на поверхню документа, картки тощо.
- Ламінований, а, е. *Ламінована підлога.*
- Ламінування, я, с.
- Ламінувати, ую, уєш.
- ЛАМПА, и, ж. 1. Освітлювальний пристрій різного типу й улаштування. *Настільна лампа.* 2. Прилад спеціального призначення. *Електронна лампа. Лампа денного освітлення. Кварцева лампа.*
- ЛАМПАДА, и, ж. Світильник особливої форми з гнотом, що наповнюють оливою.
- ЛАМПАС, а, ч. Кольорова смужка із сукна, що нашивається по зовнішньому шву формених штанів.
- ЛАМПІБН, а, ч. Скляний або паперовий ліхтар для яскравого освітлення або ілюмінації.
- ЛАНГЕТ, у, ч., кул. М'ясна страва, приготовлена з тонких шматочків вирізки.
- ЛАНГУСТ, а, ч., ЛАНГУСТА, и, ж. Великий морський десятиногий рак без клешень.
- ЛАНГХААР, а, ч. Порода німецьких лягавих собак, як правило, коричневої і сірої масті.
- ЛАНДВЕР, у, ч. 1. Ополчення, яке формували округи у Пруссії під час боротьби з Наполеоном І. 2. У Німеччині та Австро-Угорщині — військовозобов'язаний другої черги або військова частина з цих військовозобов'язаних.
- ЛАНДГРАФ, а, ч. У середньовічній Німеччині — титул деяких можновладних князів.
- ЛАНДІ, невідм., с. 1. Чотиримісна карета з верхом, що відкидається. *Відкрите ландо.* 2. Легковий автомобіль з верхом, що відкривається над заднім сидінням.
- ЛАНДРАГІН, а, ч. Кінний стражник у колишній Австрії.
- ЛАНДРАС, а, ч. Беконна порода свиней, виведена у Данії.
- ЛАНДРАТ, а, ч. 1. У Німеччині — особа, яка очолює орган місцевого самоврядування. 2. У деяких канолах Швейцарії — назва законодавчого органу. 3. У Російській імперії (1713—1719 рр.) — радник дворянської колегії при губернаторах.
- ЛАНДСКНЕХТ, а, ч. 1. У Західній Європі XV—XVII ст. — найманний солдат. 2. *перен.* Найманець.
- ЛАНДСТИНГ, у, ч. 1. У Швеції — виборний орган місцевого самоврядування. 2. Верхня палата данського парламенту — риксдагу. 3. Орган самоврядування на Аландських островах, а також у деяких інших скандинавських країнах.
- ЛАНДТАГ, у, ч. 1. Виборний орган самоврядування областей і земель у Німеччині та Австрії, парламент у Ліхтенштейні. 2. У Середні віки — зібрання представників станів у феодальних німецьких князівствах.
- ЛАНДШАФТ, у, ч. 1. Загальний вигляд місцевості; пейзаж. *Міський ландшафт. Сільський ландшафт.* 2. Малюнок, картина із зображенням переважно сільської місцевості. *Зимовий ландшафт.* 3. *геозр.* Природний географічний комплекс з певним сполученням рельєфу, клімату, ґрунтів, рослинного і тваринного світу. *Типовий ландшафт. Антропогенний ландшафт. Культурний ландшафт.*
- Ландшафтний, а, е. *Ландшафтне фотографування місцевості. Ландшафтні умови. Ландшафтна архітектура* (у 1 знач.). *Ландшафтний парк* (у 3 знач.).
- Ландшафтник, а, ч. Той, хто займається облаштуванням ландшафту (у 3 знач.). *Ландшафтник парку в Софіївці.*
- ЛАНДШТУРМ, у, ч. 1. Народне ополчення, що виникло 1813 р. у Пруссії. 2. У Німеччині (до 1945 р.) та Австро-Угорщині XVIII—XIX ст. — формування з військовозобов'язаних третьої черги.
- ЛАНОЛІН, у, ч. Одержуваний під час промивання овечої вовни жир, що використовується в медицині та парфумерії. *Крем з ланоліном.*
- Ланоліновий, а, е. *Ланоліновий крем.*
- ЛАНСЬЕ, невідм., с. Англійський парний бальний танець середини XIX ст. — різновид кадрили.
- ЛАНТАН, у, ч. Рідкісноземельний хімічний елемент — метал білого кольору, що окислюється на повітрі, а при нагріванні горить.
- ЛАНТАНДИ, ЛАНТАНБІДИ, ів, мн. Хімічні елементи, розташовані у Періодичній системі елементів Д. Менделєєва за лантаном.
- ЛАНЦЕТ, а, ч. Невеликий хірургічний ніж, гострий з обох боків.
- Ланцетний, а, е. *Ланцетний листочок.*
- Ланцетовий, а, е.
- ЛАНЧ а, ч., ЛЕНЧ, у, ч. У Великій Британії та деяких ін. країнах — другий сніданок (між 11 та 12 год.).
- ЛАНЧЕНМГГ, а, ч. Консервований м'ясний рулет.
- ЛАПАРОСКБП, а, ч., мед. Волоконно-оптичний прилад для огляду черевної порожнини.
- Лапароскопічний, а, е. *Лапароскопічна стійка. Лапароскопічне обстеження.*
- Лапароскопія, і, ж. 1. Галузь медицини, яка розробляє методику обстеження та малоінвазивного оперативного лікування органів черевної порожнини за допомогою лапароскопа. 2. Інструментальний огляд черевної порожнини за допомогою лапароскопа.
- ЛАПАРОТОМІЯ, і, ж. Розтин черевної порожнини під час хірургічних операцій.
- Лапаротомічний, а, е. *Лапаротомічний метод.*
- ЛАПІДАРІЙ, ю, ч. Археологічний музей під відкритим небом, у якому зібрано зразки давньої писемності на кам'яних плитах.
- ЛАПІДАРНИЙ, а, е. Короткий, стислий, але чіткий та ясний. *Лapidарний стиль.*
- Лapidарність, ності, ж. *Лapidарність стилю.*
- Лapidарно. *Висловлюватись лapidарно.*
- ЛАПІЛІ, невідм., мн. Дрібні уламки неправильної форми, викинуті вулканом під час виверження.
- ЛАРВИ, ів, мн. У давньоримській міфології — злі духи або привиди злих людей.
- ЛАРГЕТО, невідм., с., муз. 1. Помірно повільний темп. 2. Інструментальна п'єса або частина музичного твору в такому темпі.
- ЛАРГО, невідм., с., муз. 1. Дуже повільно, урочисто. 2. Музична п'єса або частина твору (сонати, симфонії тощо) такого темпу і характеру.
- ЛАРИ, ів, мн. (одн. лар, а, ч.). За релігійними уявленнями стародавніх римлян — душі померлих предків, захисники живих нащадків.
- ЛАРИНГАЛЬНИЙ, а, е. Гортанний. *Ларингальний звук.*

Л

ЛАРИНГИТ, у, ч. Запалення слизової оболонки гортані. *Гострий ларингіт*.

ЛАРИНГОЛОГІЯ, і, ж. Наука, яка вивчає анатомію, фізіологію та захворювання гортані.

Ларинголог, а, ч.

ЛАРИНГОСКОП, а, ч. Прилад у вигляді дзеркала на довгому стрижні для дослідження гортані.

Ларингоскопія, і, ж. Обстеження гортані, звичайно за допомогою ларингоскопа.

Ларингоскопічний, а, е. *Ларингоскопічне обстеження*.

ЛАРИНГОТОМІЯ, і, ж. Хірургічна операція, під час якої відбувається розтин гортані людини і тварин.

ЛАРИНГОТРАХЕЇТ, у, ч. Одночасне запалення слизової оболонки гортані й трахеї.

ЛАРИНГОФОН, а, ч. Мікрофон, який прикріплюють на шиї людини для відтворення мови без сторонніх шумів (в умовах постійного сильного шумового фону).

ЛАСО, невідм., с. Аркан, що має петлю для ловлення тварин.

ЛАСТ, а, ч., мор. У різних країнах — одиниця виміру корабельного вантажу, неоднакова стосовно різних вантажів.

ЛАСТИ, ів, мн. 1. Укорочені кінцівки тварин та деяких водоплавних птахів з пальцями, з'єднаними шкірною перепонкою. 2. Пристосування для плавання, що надівається на ступні і нагадує кінцівки водних тварин.

ЛАСТИК¹, а, ч. Гумка для стирання написаного, намальованого.

ЛАСТИК², у, ч. Цупка бавовняна тканина з блискучою правою стороною.

Ластиковий, а, е. *Ластикові штани*.

ЛАТЕКС, у, ч. Водна емульсія каучуку, що міститься в каучуконосних рослинах.

Латексний, а, е. *Латексна композиція*.

ЛАТЕНТНИЙ, а, е. Який не виявляється зовнішньо; прихований. *Латентна форма хронічного холециститу. Латентна злочинність. Латентний період*.

Латентність, ності, ж.

ЛАТЕРАЛЬНИЙ, а, е, анат. Який знаходиться, розташований збоку від середньої площини тіла. *Латеральний (боковий) приголосний*.

ЛАТЕРІТ, у, ч., геол. Гірська порода червоного або бурого кольору, схожа на глину.

Латеритизація, і, ж. Процес утворення латериту.

ларингіт — легальність

ЛАТЕРОСКОПІЯ, і, ж., мед. Огляд органа під боковим освітленням.

Латероскопічний, а, е. *Латероскопічний*

метод обстеження.

ЛАТИФУНДІЗМ, у, ч. Система землеволодіння, основу якої складають великі земельні володіння — латифундії.

Латифундїст, а, ч.

Латифундія, і, ж. У Стародавньому Римі — великий приватний маєток, де використовувалась праця рабів; велике земельне володіння приватної власності.

...**ЛАТРІЯ**. Друга частина складних слів, що відповідає поняттям «служіння», «поклоніння».

ЛАТУК, у, ч. 1. Бур'ян з дрібними блідожовтими квітами, зібраними в китицю; використовується в медицині. 2. Трав'яниста городня рослина — вид салату, листя якої вживається як їжа в сирому вигляді.

Латуковий, а, е.

ЛАТУНЬ, і, ж. Подвійний або багатокомпонентний сплав золотистого кольору на основі міді, головний легувальний елемент сплаву — цинк (50 %).

ЛАУРЕАТ, а, ч. 1. У стародавніх греків та римлян — переможець яких-небудь змагань, нагороджений почесним лавровим вінком. 2. Звання, яке присуджується за видатні досягнення в галузі науки, мистецтва і т. ін., а також особа, удостоєна цього звання.

Лауреатка, и, ж.

Лауреатство, а, с., розм. *Претендент на лауреатство*.

Лауреатський, а, е, розм. *Лауреатське місце*.

ЛАФЕТ, а, ч. Верстат для встановлення та закріплення дула гармати.

ЛАФІТ, а, ч. Сорту червоного виноградного вина.

ЛАЦАРІНИ, невідм., ч. Жебрак у Південній Палії.

ЛАЦКАН, а, ч. Вилога на грудній частині верхнього одягу (пальта, піджака і т. і н.). *Лацкан піджака*.

ЛАЦО, невідм., с. Буфонний трюк, комічний номер, включений до основної дії комедії масок.

ЛЕВАНТ, у, ч. Загальна назва країн, що прилягали до східної частини Середземного моря (Сирія, Ліван, Єгипет, Туреччина, Греція, Кіпр, Ізраїль).

ЛЁВЕЛЕРИ, ів, мн. (одн. лёвелер, а, ч.). Члени англійської республіканської політичної партії (XVII ст.), що вимагала політичних, економічних та релігійних свобод.

ЛЁВЕРЕДЖЛІЗ, у, ч., фін. Форма міжнародного лізингу, за якої лізингова фірма через довірчу компанію купує обладнання у виробника та надає його орендареві в довготермінову оренду.

ЛЕВЕРЖЕТ, а, ч. Пасмо волосся, залишене спереду над лобом на повністю виголеній голові.

ЛЁВЕРІДЖ, у, ч., фін. Фінансовий

механізм, який забезпечує оптимальне співвідношення певних видів капіталу або певних витрат підприємства.

ЛЕВІАФАН, а, ч. 1. У Біблії — величезне морське страховисько або літаючий дракон. 2. *перен.* Те, що вражає своїми величезними розмірами або силою.

ЛЕВІРАТ, а, ч. Шлюбний звичай у багатьох народів, який дозволяв або навіть зобов'язував молодшого брата покійного чоловіка одружуватися з удовою.

ЛЕВІТАЦІЯ, і, ж. Надприродна здатність людини до подолання сили тяжіння та швидкого переміщення у повітрі без використання технічних засобів. *Стан левітації*.

Левітаційний, а, е. *Левітаційний стан*.

ЛЕВКАС, у, ч., спец. Суміш алебастру або крейди з клеєм, що вживається для ґрунтування дерева, а також зроблений з цієї суміші ґрунт.

ЛЕВРЁТКА, и, ж. Порода маленьких кімнатних короткошерстих декоративних собак різної масті.

ЛЕВУЛЬІЗА, и, ж. Цукор, який є в меду, солодких фруктах; фруктоза.

ЛЁВУРДА, и, ж. Дикоросла цибулинна рослина, смак якої нагадує часник.

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ, і, ж. 1. Перехід на легальне становище, узаконення. *Механізм легалізації*. 2. У міжнародному праві — підтвердження істинності та юридичної чинності документа, який видали в іншій державі.

Легалізм, у, ч. Дозволеність, відповідність чинним законам.

Легалізований, а, е. *Легалізований диплом про вищу освіту*.

Легалізування, я, с. *Легалізування вантажоперевезень*.

Легалізувати, ую, уеш. 1. Переводити на легальне становище. *Легалізувати прибутки*. 2. Надавати законної сили; узаконювати.

ЛЁГАЛЬНИЙ, а, е. Визнаний, дозволений законом; який має законну силу; узаконений.

Легальність, ності, ж. *Легальність фінансових операцій*.

легально — лейтмотив

- Легально. *Вийхати за межі країни легально.*
- ЛЕГАТ¹, а, ч. 1. У Стародавньому Римі — намісник імператора в провінції в період принципату. 2. Уповноважений представник Папи Римського; нунцій.
- ЛЕГАТ², у, ч. Викладене в заповіті доручення спадкоємцю сплатити якій-небудь особі певну суму або передати їй певне майно.
- ЛЕГАТИСИМО, *невідм.*, с., муз. Безвідривний, плавний перехід одного звука в інший; більш плавний, ніж легато.
- ЛЕГАТО, муз. 1. *невідм.*, с. Перехід від одного звука до іншого без перерви; плавне виконання; протилежне — стакато. 2. *присл.* Плавно переходячи від однієї ноти до іншої.
- ЛЕГАЦІЯ, і, ж. 1. Посольство Папи Римського, що направляється з особливою дипломатичною місією. 2. Провінція в колишній Папській області (Італія).
- ЛЕГГЕМОГЛОБІН, у, ч. Аналог гемоглобіну; утворюється в деяких рослинах.
- ЛЕГЕНДА, и, ж. 1. Спочатку — життєпис святого, релігійно-повчальне оповідання, пізніше — поетичний переказ про історичну або вигадану подію. 2. Вигадана біографія того, хто виконує таємне завдання. 3. Сукупність умовних знаків та пояснень до карти, схеми тощо. 4. Напис на монеті, медалі 1 т. ін. 5. *перен.* Вигадка, щось неймовірне.
- Легендарний, а, е. *Легендарна подія. Легендарна постать. Легендарна хоробрість.*
- ЛЕГІНСИ, ів, мн. Трикошанні штани, що облягають литки до щиколоток або колінь (звичайно жіночі).
- ЛЕГКІЙ, у, ч. 1. У Стародавньому Римі — вища бойова одиниця. 2. У деяких країнах — назва особливих військових частин. 3. *перен.* Надзвичайно велика кількість; багато.
- ЛЕГЮНЁР, а, ч. 1. Воїн легіону (у 1, 2 знач.). 2. Спортсмен, що уклав контракт із зарубіжним спортивним клубом та виступає за цей клуб на певних умовах протягом обумовленого терміну.
- Легіонерський, а, е.,
- ЛЕГІСЛАТІВА, и, ж. Скорочене позначення Законодавчих зборів Франції під час Великої французької революції 1791—1792 рр. (до Конвенту), а також під час Другої республіки 1849-1851 рр.
- ЛЕГІСЛАТУРА, и, ж. 1. Термін повноважень, а також період діяльності виборного представницького органу.
2. Назва законодавчих органів у деяких країнах.
- ЛЕГІСТИ, ів, мн. (*одн.* леп'ст, а, ч.). Середньовічні правники в Західній Європі, які впроваджували в юридичну практику цивільне римське право, протиставляючи його церковному (канонічному) праву та феодальним звичаям.
- Легістка, и, ж.
- ЛЕГІТИМІЗАЦІЯ, ЛЕГІТИМАЦІЯ, і, ж., юр. 1. Визнання чи підтвердження законності якого-небудь права або повноваження. 2. Форма посвідчення особи в державах, що не мають паспортної системи.
- Легітимізаційний, а, е. *Легітимізаційна карта.*
- Легітимізм, у, ч. Політичний напрямок у Західній Європі ХІХ—ХХ ст. (переважно у Франції), який відстоював спадкове право певної династії, скинутої революцією, на владу як головний принцип державного устрою.
- Легітимізований, а, е. Який є наслідком легітимізації.
- Легітимізувати, ую, усш. Узаконити (узаконовати) яке-небудь право, повноваження кого-, чого-небудь.
- Легітиміст, а, ч.
- Легітимістка, и, ж.
- Легітимний, а, е. Законний. *Легітимна постанова. Легітимні форми протесту. Легітимні вибори.*
- Легітимність, ності, ж. *Легітимність політичної системи.*
- Легітимувати, ую, усш, юр. Визнавати або підтверджувати законність якого-небудь права або повноваження.
- Легітимований, а, е.
- ЛЕДЕРИН, у, ч. Водостійкий матеріал для книжкових палітурок, що імітує шкіру.
- ЛЕДІ, *невідм.*, ж. 1. У Великій Британії — дружина лорда, а також заміжня жінка з аристократичних кіл суспільства. 2. Дружина керівника держави. *Перша леді.* 3. Вихована, благородна жінка, що має гарні манери. *Справжня леді.* 4. Форма ввічливого звертання до групи жінок. *Леді і джентльмени.*
- ЛЕЄР, а, ч., мор. Трос, який натягують на суднах вздовж палуби, щоб запобігти падінню людей за борт, для кріплення вітрил тощо. *Штормовий леєр. Стальний леєр.*
- Леєрний, а, е.
- ЛЕИБ-... Перша частина складних слів, що означає: який входить в обслуговування монарха; придворний.
- ЛЕЙБА, и, ж., жарг. Фірмова етикетка.
- ЛЕЙБ-ГВАРДІЯ, і, ж. Привілейоване військо в ряді монархічних країн; спочатку — особиста охорона монарха.
- Лейб-гвардієць, йця, ч.
- Лейб-гвардійський, а, е. *Лейб-гвардійський полк.*
- ЛЕЙБЛ, а, ч. Фірмова етикетка (бирка) на одязі, де вказано країну, виробника або ж підприємство, фірму, торгову марку; товарний знак виробника.
- ЛЕЙБ-МЕДИК, а, ч. Придворний лікар.
- ЛЕЙБОРИСТ, а, ч. Член англійської робітничої партії, яка дотримується в політиці реформістської позиції.
- Лейбористка, и, ж.
- Лейбористський, а, е. *Лейбористська партія.*
- ЛЕЙКЕМІЯ, і, ж. Те саме, що лейкоз.
- ЛЕЙКОДЕРМА, и, ж., мед. Послаблення або зникнення пігментації шкіри унаслідок захворювань чи побічної дії ліків.
- ЛЕЙКБЗ, у, ч. Пухлинне захворювання кровотвірної системи, що виявляється в значному збільшенні кількості лейкоцитів.
- ЛЕЙКІМА, и, ж., мед. Стійке помутнення рогівки оболонки ока внаслідок утворення непрозорої білої плями; більмо.
- ЛЕЙКОПЕНІЯ, і, ж. Зменшення кількості лейкоцитів у крові людини й тварин.
- ЛЕЙКОПЛАКІЯ, і, ж. Молочно-білі плями на слизових оболонках ротової порожнини, статевих органів тощо.
- ЛЕЙКОПЛАСТ, а, ч. Безбарвне дрібне утворення в клітинах більшості рослин.
- ЛЕЙКОЦИТИ, ів, мн. (*одн.* лейкоцит, а, ч.). Білі кров'яні тільця.
- Лейкоцитарний, а, е. *Лейкоцитарний індекс. Лейкоцитарна формула.*
- ЛЕЙКОЦИТИЗ, у, ч., мед. Збільшення кількості лейкоцитів у крові.
- ЛЕЙТЕНАНТ, а, ч. Друге офіцерське звання в армії, флоті, міліції європейських країн, а також людина, що носить це звання. *Лейтенант міліції. Молодший лейтенант. Старший лейтенант.*
- Лейтенантик, а, ч.
- Лейтенантський, а, е. *Лейтенантські погони.*
- ЛЕЙТМОТИВ, у, ч. 1. Основний мотив, музична тема, що повторюється протягом усього музичного твору та служить характеристикою

Л

- якої-небудь дійової особи. 2. *пе-рен*. Основне положення, думка, що неодноразово повторюється, підкреслюється у чому-небудь. *Лейтмотив твору*.
- Лейтмотивний, а, е. *Лейтмотивна характеристика*.
- ЛЕЙТТЕМА, и, ж. Те саме, що лейтмотив.
- ЛЕЙЦИН, у, ч., *хім*. Одна з незамінних амінокислот, що входить до складу тваринних і рослинних білків.
- ЛЕЙЦИТ, у, ч. Сірий, білий або жовтуватий мінерал магматичного походження, який легко перетворюється в глинисті мінерали.
- ЛЕЙШМАНІОЗИ, ів, *мн*. Група інфекційних захворювань, які зумовлюють виразкові ураження шкіри або слизових оболонок чи внутрішніх органів.
- ЛЕЙШМАНІЯ, і, ж. Рід найпростіших класу джгутикових, внутрішньоклітинні паразити людини і деяких тварин.
- ЛЕК, а, ч. Грошова одиниця Албанії, дорівнює 100 кіндаркам.
- ЛЕКАЖ, у, ч. Зменшення ваги або об'єму товару через його витікання, висипання з тари під час перевезення.
- ЛЕКАЛО, а, с. 1. Фігурна лінійка для викреслювання кривих ліній. 2. *техн*. Калібр (у 3 знач.).
- Лекальний, а, е. *Лекальна цегла*.
- Лекальник, а, ч. Робітник, який виготовляє лекала.
- ЛЕКСЕМА, и, ж., *лінгв*. Слово як самостійна смислова одиниця, що розглядається в мовознавстві в усій сукупності своїх форм і значень.
- ЛЕКСИКА, и, ж. 1. Сукупність слів певної мови. 2. Сукупність слів певної стилістичної сфери мови. 3. Словниковий склад твору або творів якого-небудь письменника або сукупність слів, які використовують у певній галузі науки, техніки тощо. *Лексика Шевченка. Космічна лексика*.
- Лексикалізація, і, ж. Перетворення елемента мови (напр., морфеми, словоформи) або сполучення елементів у слово або фразеологізм. *Лексикалізація форми*.
- Лексикалізований, а, е. *Лексикалізована форма*.
- Лексичний, а, е. *Лексична структура. Лексичний матеріал. Лексична одиниця*.
- ЛЕКСИКОГРАФІЯ, і, ж. 1. Словникова справа, укладання словників. 2. Розділ мовознавства, що вивчає теорію і практику укладання словників. 3. Сукупність друкованих словникових праць, словникова література. *Українська лексикографія*.
- лейтмотивний — лепрозорій**
- Комп'ютерна лексикографія*.
- Лексикограф, а, ч. Той, хто укладає словники. *Видатний лексикограф*.
- Лексикографічний, а, е. *Лексикографічна практика*.
- ЛЕКСИКОЛОГІЯ, і, ж. Розділ мовознавства, що вивчає лексику, тобто сукупність слів певної мови.
- Лексиколог, а, ч. Той, хто займається вивченням лексики.
- Лексикологічний, а, е. *Лексикологічне дослідження*.
- ЛЕКСИКОН, а, ч. 1. *книжн*. Запас слів; лексика. 2. *заст*. Словник. 3. Текстовий редактор, призначений для роботи над документами на персональному комп'ютері.
- ЛЕКСИКОСТАТИСТИКА, и, ж., *лінгв*. Те саме, що глотохронологія.
- ЛЕКТОР, а, ч. Той, хто читає лекції, лекцію.
- Лекторка, и, ж.
- Лекторство, а, с.
- Лекторський, а, е.
- ЛЕКЦІЯ, і, ж. 1. Навчальне заняття, що являє собою усний виклад предмета викладачем у вищому або середньому спеціальному навчальному закладі. 2. Публічний виступ на певну тему. 3. *звич. мн*. Записи курсу з якого-небудь навчального предмета, публічних читань, складені лектором або слухачем.
- Лекційний, а, е. *Лекційний зал. Лекційні години*.
- ЛЕМА, и, ж., *мат*. Допоміжна теорема, необхідна для доказу іншої.
- ЛЕМІНГ, а, ч. Дрібний північний звірок-гризун з довгою буро-жовтою плямистою шерстю; полярна миша.
- ЛЕМНІСКАТА, и, ж., *мат*. Лінія, що є геометричним місцем точок, добуток віддалей яких до двох даних точок (фокусів) дорівнює квадратові половини міжфокусної віддалі.
- ЛЕМУР, а, ч. Тварина, що займає проміжне положення між мавпами і нижчими ссавцями; півмавпа.
- ЛЕН¹, у, ч. 1. У Західній Європі за феодалізму — земельне володіння, яке надавалось васалу за умови несення ним військової служби та виконання інших повинностей. 2. Податок, який збирався з ленного помістя.
- ЛЕН², а, ч. Основна адміністративно-територіальна одиниця у Швеції.
- ЛЕНДЛЕР а, ч. Старовинний селянський парний танець австрійсько-німецького походження, який пізніше став одним із попередників вальсу; музичний розмір 3/4, 3/8.
- ЛЕНД-ЛІЗ, у, ч. Система передачі США в позику або в оренду зброї, боєприпасів, стратегічної сировини та інших матеріальних ресурсів країнам антифашистської коаліції під час Другої світової війни (1939-1945 рр.).
- ЛЕНДЛОРД, а, ч. Великий землевласник у Великій Британії, який здає землю в оренду фермерам.
- Лендлордство, а, с.
- ЛЕНДРБВЕЕ а, ч. Легковий автомобіль підвищеної прохідності з високим кліренсом; всюдихід.
- ЛЕНІКС, а, ч. Елемент ланцюгової передачі — обертове колесо (ролик, шків, зірочка), що дозволяє регулювати натягнення ланцюга або паса.
- ЛЕННИК, а, ч. Васал, який користувався леном¹ і мав певні зобов'язання перед своїм сеньйором.
- ЛЕНСМАН, а, ч. Представник поліційної та податкової влади в передмістях і сільських місцевостях Швеції та Фінляндії.
- ЛЕНТИГО, *невідм., с., мед*. Уроджена пігментна пляма завбільшки із сочевицю.
- ЛЕНТО, *невідм., с., муз*. 1. Повільний темп, швидший за ларго. 2. Музична п'еса або частина музичного твору в такому темпі.
- ЛЕНЧ, *див.* ланч.
- ЛЕОНДИ, ів, *мн., астр*. Зорі, що падають 12 листопада із сузір'я Лева.
- ЛЕОПАРД, а, ч. Великий хижий звір родини котячих з плямистою рудувато-жовтою шерстю, що живе в Африці та Азії.
- Леопардовий, а, е. *Леопардова шкура. Леопардова тканина*.
- ЛЕПДОЛІТ, у, ч. Бідна на залізо літєва слюда фіолетового або бузкового кольору.
- ЛЕПДОПТЕРОЛБГІЯ, і, ж. Розділ ентомології, який вивчає метеликів.
- ЛЕПДОСИРЕН, а, ч. Велика двоякокодируюча риба, що живе в заболочених водоймах басейну річки Амазонки.
- ЛЕПДОТЕРИТИ, ів, *мн. (одн. лепідотерит, а, ч.)*. Скам'янілі лускокрилі комахи; відбитки таких комах на камені.
- ЛЕПДОФІГИ, ів, *мн*. Велетенські виоконні плаунові рослини.
- ЛЄПРА, и, ж., *мед*. Хронічне інфекційне захворювання, що пов'язане з ураженням шкіри, нервової системи та деяких внутрішніх органів.
- ЛЕПРОЗОРИЙ, ю, ч. Лікувальний заклад для хворих на лепру.

ЛЕПТА, и, ж. 1. У Стародавньому Єрусалимі та Греції — дрібна монета. 2. *перен., книжн.* Посильне подання, пожертвування або милостиня. 3. *перен., уроч.* Внесок у яку-небудь суспільну справу. *Внести свою лепту.*

ЛЕПТИЗМ, у, ч., мед. Сухорлявість.

ЛЕПТІНИ, ів, мн., фіз. Найлегші елементарні частинки (електрон, позитрон, нейтрино, мюон).

ЛЕПТОСПІРИЗ, у, ч. Гостре інфекційне захворювання тварин та людини.

ЛЕПТОТРИКСИ, ів, мн. Бактерії, які живуть у роті і руйнують зуби.

ЛЕС, у, ч. Пориста, однорідна, тонкозерниста осадова гірська порода світло-жовтого або палевого кольору, на якій формуються родючі ґрунти; жовтозем.

ЛЕСБІЯНКА, и, ж. Жінка, статевий потяг якої спрямований на жінок.

Лесбіанство, а, е. *Займатися лесбіанством. Мати схильність до лесбіанства.*

Лесбіанський, а, е. *Лесбіанські нахили. Лесбіанська поведінка.*

ЛЁТА, и, ж. У давньогрецькій міфології — ріка забуття. *Кинути в Лету.*

ЛЕТАЛЬ, і, ж. Зміна гена (мутація), яка призводить до загибелі організму або до його нежиттєздатності.

ЛЕТАЛЬНИЙ, а, е, мед. Який веде до смерті; смертельний. *Летальний кінець.*

Летальність, ності, ж.

ЛЕТАРГІЯ, і, ж. 1. мед. Хворобливий стан, схожий на сон, з майже нечутним диханням і пульсом. 2. *перен.* Цілковита нерухомість, бездіяльність.

Летарг, а, ч. Той, хто перебуває у стані летаргії.

Летаргійний, а, е. *Летаргійний сон* (у 1 знач.).

ЛЕТИЛАН, у, ч. Біологічно активне синтетичне волокно з антимікробними властивостями, що використовується в медицині.

ЛЁТКА-ЁНКА, и, ж. Фінський груповий бальний танець установленої композиції, популярний у 60-х роках ХХ ст.; музичний розмір 4/4.

ЛЁХА, и, ж., спец. Доріжка, прохід, який роблять для зручності збирання певних рослин.

ЛЕЦИТИН, у, ч., хім. Жироподібна органічна речовина, велика кількість якої міститься в нервових тканинах, яєчному жовтку, ікрі тощо.

ЛЕЦИТИНАЗИ, ів, мн. Речовини білкової природи (ферменти), що роз

лепта — ліга

кладають фосфатиди в організмах людей і тварин.

ЛЁЧО, невідм., с., кул. Овочева страва зі свіжого перцю та помідорів.

ЛИМАН, у, ч. 1. Загоплене морем розширене гирло річки. 2. Мілке озеро,

яке пересихає влітку і перетворюється на низовинне болото або луку.

ЛИМБН, а, ч. 1. Південне вічнозелене цитрусове дерево, яке дає їстівні плоди. 2. Плід цього дерева овальної форми, з товстою жовтою пахучою шкіркою, кислий на смак.

Лимонарій, ю, ч. Розсадник, у якому вирощуються лимони та інші цитрусові рослини.

Лимонний, а, е. *Лимонне дерево. Лимонний запах. Лимонна кислота. Лимонний колір.*

ЛИМОНАД, у, ч. Прохолодний кислосолодкий напій, до складу якого входить сік лимона або інших фруктів чи ягід.

Лимонадний, а, е. *Лимонадний напій.*

ЛИМОНІТ, у, ч., геол. Збірна назва ряду мінеральних сумішей гідрокисів заліза.

ЛИТАВРИ, тавр, мн. (одн. литавра, и, ж.). Ударний музичний інструмент, що має форму півкулі, отвір якої затягнений шкірою; різновид барабана.

Литаврист, а, ч.

Литавровий, а, е. *Литавровий бій.*

ЛІБЕРАЛІЗМ, у, ч. 1. Політичний та ідеологічний рух, що відстоює свободу підприємництва, парламентський устрій, демократичні права і свободи особи. 2. Сукупність економічних поглядів, в основі яких лежить принцип максимального обмеження втручання держави в економічну діяльність. 3. *заст.* Вільнодумство. 4. *перен., розм.* Надмірна терпимість, потурання (звичайно шкідливе) кому-, чому-небудь.

Ліберал, а, ч. 1. Прибічник лібералізму; член ліберальної партії. 2. *заст.* Вільнодумна людина; вільнодумець. 3. *перен., розм.* Надто терпелива людина, схильна надміру потурати кому-, чому-небудь.

Лібералізація, і, ж. Надання більших свобод, скасування або послаблення державного контролю над різними видами суспільної діяльності. *Політика лібералізації. Лібералізація влади. Лібералізація цін. Лібералізація торгівлі.*

Лібералізований, а, е. *Лібералізована ціна.*

Лібералізувати, ую, уеш.

Лібералка, и, ж.

Л

Ліберальний, а, е. *Ліберальна партія. Ліберальний режим* (1—2 знач.). *Ліберальні погляди* (у 2—3 знач.). *Ліберальна людина* (у 4 знач.).

Ліберальність, ності, ж. *Ліберальність поглядів.*

Ліберально. *Поводитися ліберально.*

ЛІБЕРО, невідм., ч. У футболі — вільний захисник, який діє в широкому

діапазоні без персонального захисту кого-небудь із гравців суперника.

ЛІБЕРТИ, невідм., с. Сорт блискучої, шовкової або напівшовкової тканини.

ЛІБІДО, невідм., с., фізіол. Статевий потяг.

ЛІБРА, и, ж. 1. Старовинна римська одиниця ваги (приблизно 327,5 г). 2. Одиниця ваги в країнах Латинської Америки (приблизно 460 г). 3. Грошова одиниця Перу, яка перебувала в обігу в 1897—1930 рр.

ЛІБРАЦІЯ, і, ж., астр. Періодичні коливання Місяця, унаслідок яких він обернений до Землі не суворо одним боком, а трохи повертається по широті й довготі.

ЛІБРЕТО, невідм., с. 1. Літературний текст великого музично-вокального твору (опери, оперети і т. ін.). 2. План сценарію балету або кінофільму. 3. Короткий виклад змісту опери, балету тощо, який звичайно видається окремою книжечкою.

Лібретист, а, ч.

Лібретистка, и, ж.

ЛІБРИФІРМ, у, ч., спец. Механічна тканина деревини; деревні волокна.

ЛІВЕР', а, ч. 1. Прилад для набирання рідини, що являє собою відкриту з обох боків трубку з розширенням посередині. 2. Ручний насос для перекачування рідини з однієї посудини в іншу.

ЛІВЕР², у, ч. Нутрощі забитої худоби, що вживаються як їжа (легені, серце, печінка, селезінка).

Ліверний, а, е. *Ліверна ковбаса.*

ЛІВР'ЄЯ, і, ж. Форменний, звичайно обшитий галунами, одяг для швейцарів, лаксів і т. ін.

Ліврейнний, а, е. *Ліврейнний лакей.*

ЛІГА', и, ж. 1. Об'єднання окремих осіб, організацій, держав. *Ліга радіололюбів. Ліга меценатів. Ліга Націй. Ліга міст «Євросіті».* 2. спорт. Об'єднання команд за рівнем майстерності, що беруть участь в одній структурі системи змагань. *Європейська баскетбольна ліга. Команда вищої ліги.*

ЛІГА², и, ж., муз. Знак у вигляді дуги над нотами, який означає, що треба

Л

грати зв'язно» не відриваючи однієї ноти від другої (легато).

ЛІГА³, и, ж. Одиниця довжини у Великій Британії та США, яка становить три милі. *Ліга морська.*

ЛІГАМЕНТ, а, ч. 1. Еластичний тяж, що з'єднує черепашки двостулкових молюсків. 2. Зв'язки, що укріплюють суглоби або утримують внутрішні органи.

ЛІГАТУРА, и, ж. 1. Зображення одним письмовим знаком двох або декількох літер. 2. *мет.* Домішка міді або олова до золота, срібла, платини для надання сплаву більшої твердості. 3. *мед.* Нитка і т. ін., якою перев'язують кровоносну судину, щоб спинити кровотечу.

Лігатурний, а, е.

ЛІГНІН, у, ч., *спец.* 1. Багата на вуглець речовина, яка після целюлози є основним складником здерев'янілих рослинних тканин. 2. Виготовлений з деревини сорт тонкого, гофрованого паперу, який застосовується в медицині; деревна вата.

ЛІГНІТ, у, ч.» *спец.* Різновид бурого вугілля.

ЛІГНОФБЛЬ, і, ж. Конструкційний деревношаруватий матеріал, виготовлюваний з листів шпону (пе-рев. березового), що їх просочують смолами, а потім пресують.

ЛІГРОЇН, у, ч., *спец.* Один з продуктів перегонки нафти, який використовується як пальне або як розчинник лаків.

Лігроїновий, а, е.

ЛІДАР, а, ч. Прилад для дистанційного визначення фізичного стану і хімічного складу атмосфери за допомогою лазерного випромінювання.

ЛІДЕР, а, ч. 1. Голова, керівник політичної партії, суспільно-політичної організації; держави. *Лідер народно-демократичної партії. Профспілковий лідер.* 2. Особа, яка має авторитет і вплив у колективі. *Лідер танцювальної групи. Неформальний лідер.* 3. Компанія, яка займає чільне місце серед інших, подібних, у виробництві якого-небудь товару або на ринку товарів. *Світовий лідер у виробництві ліків. Лідер мобільного зв'язку.* 4. Корабель, що очолює групу суден. 5. Спортсмен або спортивна команда, що йдуть першими в якому-небудь змаганні. *Лідер турніру.* 6. У велосипедному спорті — мотоцикліст, що їде попереду велосипедистів.

Лідерство, а, с. *Претендент на лідерство. Боротьба за лідерство.*

Лідерський, а, е.

Лідирування, я, с.

ліга³ — лі'квор

Лідирувати, ую, уеш. 1. Посідати чільне місце в політичному, економічному, культурному і т. ін. житті. *Лідирувати у передвиборних перегонках. Лідирувати у хіт-параді.* 2. Іти першим у якому-небудь змаганні, бути лідером (у 2 знач.).

ЛІДЕРТАФЕЛЬ, я, ч. Німецькі чоловічі товариства шанувальників хорového співу.

ЛІДІТ, у, ч. Гірська порода, що складається з кварцу, халцедону й опалу з домішками вуглистої речовини.

ЛІЗ..., ЛІЗОЛІЗ. Частина складного слова, що відповідає поняттям «розчинення речовини», «розпад речовини».

ЛІЗАТИ, ів, мн. (одн. лізат, у, ч.). Лікарські речовини, що їх застосовують у ветеринарній практиці для стимуляції органів із ослабленою функцією.

ЛІЗГІЛЬД, у, ч. Форма земельної оренди у середньовічній Англії.

ЛІЗИН, у, ч., *спец.* Амінокислота, що входить до складу майже всіх білків, особливо тваринних.

ЛІЗИНГ, у, ч., *фін.* 1. Довготермінова оренда (від 6 місяців до кількох років) або кредитування машин, обладнання, транспорту, виробничих приміщень тощо, що передбачає можливість їх наступного викупу орендарем за залишковою вартістю. *Оперативний лізинг. Лізинг обладнання.* 2. Видавання обладнання напрокат.

Лізинговий, а, е. *Лізингова угода. Лізингова компанія. Лізинговий контракт.*

ЛІЗИС, у, ч. 1. *мед.* Поступове падіння температури при деяких захворюваннях; протилежне — криз. 2. *біол.* Розчинення клітин, порушення структури тканин під дією ферментів, кислот, солей.

ЛІЗО..., див. ліз...

ЛІЗОГЕНІЯ, і, ж. Своєрідний симбіоз бактерій із деякими бактеріофагами, які наявні в клітині в неінфекційній формі.

ЛІЗОЛ, у, ч., *спец.* Масляниста рідина червоно-бурого кольору, що застосовується для дезінфекції.

ЛІЗОЛЕЦИТИН, у, ч. Органічна речовина, що утворюється внаслідок відщеплення від лецитину ненасиченої жирної кислоти.

ЛІЗОФБРМ, у, ч. Розчин формаліну в калійному милі.

ЛІЗОЦІМ, у, ч., *спец.* Антибіотична речовина, що міститься у тваринних та деяких рослинних білках.

ЛІКВАЦІЯ, і, ж., 1. *геол.* Поділ рідкого, первісно однорідного магматичного сплаву на початку його застигання на дві різні за складом рідини, які не

змішуються. 2. *мет.* Неоднорідність хімічного складу твердих сплавів, що виникає при їх застиганні.

ЛІКВІДАНТ, а, ч. Кредитор, який пред'являє права до підприємства-боржника у разі його ліквідації.

ЛІКВІДАТ, а, ч. Юридична особа-боржник, до якої кредитор пред'являє фінансові вимоги у разі її ліквідації.

ЛІКВІДАТОР, а, ч. 1. Той, хто бере участь у ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха. 2. *розм.* Учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Ліквідаторський, а, е.

ЛІКВІДАЦІЯ, і, ж. 1. Припинення діяльності (закладу, підприємства, установи тощо). *Ліквідація інституту. Ліквідація боргів.* 2. Припинення існування, знищення чого-небудь. *Ліквідація фірми.*

Ліквідаційний, а, е. *Ліквідаційна комісія. Ліквідаційна вартість.*

Ліквідований, а, е.

Ліквідовувати, ую, уеш, ліквідувати, ую, уеш. 1. Припинити діяльність (закладу, підприємства, установи тощо); доводити що-небудь до кінця з метою позбутися чогось, розраховуватися з ким-, чим-небудь і т. ін. 2. Припинити існування, знищувати що-небудь; позбуватися, усувати.

Ліквідування, я, с.

ЛІКВІДНИЙ, а, е, *спец.* Який легко реалізується, обертається на готові гроші. *Ліквідні активи. Ліквідні засоби.*

ЛІКВІДНІСТЬ, ності, ж. 1. Здатність банків та фірм забезпечувати своєчасне виконання своїх зобов'язань; у банківській практиці — можливість перетворення статей активу (банку, підприємства тощо) на гроші для сплати зобов'язань, які випливають з пасиву. 2. Неускладненість реалізації, продажу, перетворення матеріальних цінностей на готівку. *Ліквідність балансу. Ліквідність банку. Надлишкова ліквідність.* 3. Здатність ринку поглинати цінні папери, що продаються.

ЛІКВІДУЄ, а, ч. Графічне відображення залежності температури початку кристалізації розчину або сплавів від їхнього складу.

ЛІКВОР, у, ч. Спинномозкова рідина, яка має склад, подібний до лімфи. *Ліквор перикардія. Ліквор фолікули.*

лікер — лінза

- ЛІКЕР, у, ч. Солодкий, ароматний міцний алкогольний напій. *Солодкий лікер. Вишневий лікер.*
- Лікерний, а, е. *Лікерний токай.*
- ЛІКОПОЦІЙ, ю, ч. Жовтий порошок зі спор плауна.
- ЛІКТОР, а, ч. У Стародавньому Римі — почесний охоронець при вищих посадових особах.
- ЛІКТРОС, а, ч. мор. Спеціальний м'який трос, яким обшивають краї вітрил для надання їм більшої міцності.
- ЛІЛПУТ, а, ч. 1. Людина дуже маленького зросту; карлик. 2. *перен.* Про малозначущу в якому-небудь відношенні людину.
- ЛІМБ, а, ч. 1. Диск з поділками на градусах у кутомірних приладах. *Поділка лімба. 2. астр.* Край диска сонця. *Лімб сонця.*
- ЛІМБЕРС, у, ч. мор. Канал, яким трюмна вода стікає у водозбірний колодезь у днищі дерев'яних суден.
- ЛІМБО, *невідм., ч.* Груповий танець, поширений у Центральній Америці (о. Тобаго).
- ЛІМІТ, у, ч. 1. Норма, в межах якої дозволяється користуватися чим-небудь, використовувати щось. *Ліміт часу. Ліміт пального. 2. розм.* Обмеження на реєстрацію в якому-небудь місті для осіб, що прибувають з інших регіонів країни.
- Лімітація, і, ж. Регулювання чого-небудь шляхом обмеження; встановлення ліміту на що-небудь.
- Лімітний, а, е. *Лімітна картка.*
- Лімітник, а, ч., *заст., розм.* Працівник, якого прийняли на роботу за лімітною пропискою.
- Лімітниця, і, ж.
- Лімітований, а, е.
- Лімітовий, а, е.
- Лімітування, я, с.
- Лімітувати, ую, уеш. Установлювати ліміт; обмежувати, ставити в залежність від чого-небудь.
- ЛІМТЕД, *незм.* З обмеженою відповідальністю (про компанію, акціонерне товариство і т. ін.), тобто в межах акціонерного або пайового капіталу (скорочено позначається Ltd).
- ЛІМТРОФИ, ів, *мн.* 1. Прикордонні області Римської імперії, які утримували війська, що стояли на кордоні. 2. Назва держав, утворених на західних кордонах колишньої Російської імперії після 1917 р. (Латвія, Литва, Естонія, Польща та Фінляндія).
- Лімітрофний, а, е.
- ЛІМНІГРАФ, а, ч. Прилад для реєстрації коливань рівня води у свердловинах, колодезях, водоймах.
- ЛІМНОЛОГІЯ, і, ж. Розділ гідрології, який вивчає внутрішні води (озера, ставки і т. ін.); озерознавство.
- Лімнолог, а, ч.
- Лімнологічний, а, е. *Лімнологічні дослідження.*
- ЛІМНОФЛІИ, і в, *мн.* (одн. лімнофіл). Рослини та тварини, які здебільшого обирають озера як своє життєве середовище.
- ЛІМОНГГ, а, ч. Мінеральна суміш, в якій основним складником є вуглецевий оксид заліза.
- ЛІМУЗИН, а, ч. 1. Тип закритого кузова легкового автомобіля із скляною перегородкою між переднім та заднім сидіннями. 2. Автомобіль з таким кузовом. 3. *перен.* Дорогий, престижний легковий автомобіль, як правило, іноземного виробництва.
- ЛІМФА, и, ж. Безбарвна рідина, за хімічним складом подібна до плазми крові, що циркулює в лімфатичній системі людини та хребетних тварин і відіграє важливу роль у процесі обміну речовин, а також виконує захисні функції.
- Лімфатичний, а, е. *Лімфатичний вузол. Лімфатична система.*
- ЛІМФАДЕНІТ, у, ч., *мед.* Запалення лімфатичних вузлів.
- ЛІМФАНГІТ, у, ч., *мед.* Запалення лімфатичних судин у людини і тварини.
- ЛІМФОГРАНУЛЕМАТОЗ, у, ч., *мед.* Захворювання, що характеризується пухлиноподібним розростанням лімфатичних вузлів.
- ЛІМФОМА, и, ж., *мед.* Загальна назва доброякісних і злоякісних новоутворень лімфоїдної тканини.
- ЛІМФОСАРКОМА, и, ж., *мед.* Злоякісна пухлина, що розвивається з тканини лімфатичних вузлів і лімфатичних фолікулів ряду органів.
- ЛІМФОСТАЗ, у, ч., *мед.* Припинення циркуляції лімфи в лімфатичних судинах унаслідок виникнення перешкод до її відтоку.
- ЛІМФОЦИТИ, ів, *мн.* (одн. лімфоцит, а, ч.). Одна з форм лейкоцитів в організмі людини і хребетних тварин.
- ЛІМФОЦИТОЗ, у, ч., *мед.* Збільшення кількості лімфоцитів в одиниці об'єму крові, пов'язане з інфекційними захворюваннями, захворюваннями крові.
- ЛІНГАФОННИЙ, а, е. 1. Призначений для відтворення звукозапису певної мови (здебільшого іноземної). *Лінгафонний пристрій.* 2. Обладнаний спеціальними пристроями, апаратурою для аудіовізуального вивчення мов. *Лінгафонний кабінет.*
- ЛІНГВІСТИКА, и, ж. Наука про мову; мовознавство.
- Лінгвістичний, а, е. *Лінгвістичний аналіз.*
- Лінгвістична компетенція. Лінгвістична статистика. Лінгвістичний закон.*
- Лінгвіст, а, ч.
- Лінгвістка, и, ж.
- ЛІНГВОГЕОГРАФІЯ, і, ж. Розділ діалектології, що вивчає діалектні риси мови в їх територіальному поширенні.
- Лінгвогеографічний, а, е. *Лінгвогеографічний метод. Лінгвогеографічне районування.*
- ЛІНГВОДИДАКТИКА, и, ч. Розділ педагогіки, що займається навчанням мов.
- Лінгводидактичний, а, е. *Лінгводидактичний матеріал.*
- ЛІНГВОСТИЛІСТИКА, и, ж. Розділ мовознавства, що вивчає стилі мови.
- Лінгвостилістичний, а, е. *Лінгвостилістичний аспект дослідження.*
- ЛІНЕАМЕНТИ, ів, *мн.* (одн. лінеа-мєнт, у, ч.). Лінійні і дугоподібні структурні елементи планетарного значення, пов'язані з глибинними розломами.
- ЛІНЕАРИЗАЦІЯ, і, ж. 1. Лінійне упорядкування одиниць певної системи. 2. Метод дослідження нелінійних систем автоматичного регулювання, за допомогою якого нелінійна система замінюється на її лінійну модель. 3. У системах автоматичної обробки текстів, машинного перекладу — упорядкування елементів речення відповідно до правил, властивих цій мові.
- Лінеаризований, а, е.
- ЛІНЕАРИЗМ, у, ч. У багатоголосій музиці — перевага мелодійної лінії над гармонією, перевага самостійності кожного з голосів, характерна для творчості представників музичного експресіонізму.
- ЛІНЕАРНИЙ, а, е. 1. Який утворює певну лінійну послідовність. 2. *муз.* Послідовний рух, що утворює ту чи іншу мелодійну лінію.
- Лінеарність, ності, ж.
- ЛІНЕМЕТ, у, ч. Пневматичний пристрій, за допомогою якого подається буксирний, швартовий канат.
- ЛІНЗА, и, ж. 1. Прозоре оптичне скло, обмежене двома сферичними поверхнями (або однією сферичною і однією плоскою), здатне збирати або розсіювати промені, що проходять через нього. *Контактні лінзи. 2. геол.* Поклади, що залягають певними пластами. *Лінзи глини.*
- Лінзовий, а, е.
- Лінзочка, и, ж. *Маленька лінзочка.*
- ЛІНІМЕНТ, а, ч., *мед.* Лікарська форма — рідка мазь. *Лінімент синтоміцину.*
- ЛІНІЯ, і, ж. 1. *мат.* Загальна частина двох суміжних областей поверхні.

Л

2. Риска на площині або у просторі. *Пряма лінія. Хвиляста лінія.*
 3. Риска, що визначає напрямок, рівень чого-небудь. *Лінія горизонту. Лінія фронту.* 4. Обриси, контур. *Лінія рота.* 5. Щось розташоване в один ряд. *Лінія залізничного складу.*
 6. Шлях сполучення. *Трамвайна лінія.* 7. Система приладів для передавання чого-небудь на відстані. *Лінія електропередач. Гаряча лінія.*
 8. Сукупність приладів, що мають виробниче призначення. *Технологічна лінія.* 9. Послідовний ряд родичів. 10. *перен.* Напрямок, спосіб мислення. *Проводити свою лінію.*

ЛІНКЕР, а, ч. Пристосування у в'язальній машині, що закриває останній ряд петель трикотажного полотна.

ЛІНКІДЖ, у, ч. У міжнародній політиці — узгодження питань, що є предметом переговорів, з питаннями, що не належать до них.
 2. *екон.* Дозвіл біржі своїм клієнтам продавати й купувати в неї контракти з наступною їх ку-півлею-продажем на іншій біржі.
 3. *екон.* Взаємопов'язаний розвиток окремих напрямків у маркетингу.

ЛІШКОС, у, ч. Штучна мова, побудована за допомогою логічних правил для можливого зв'язку з іншопланетними цивілізаціями.

ЛІНКРУСТ, у, ч. Рулонний оздоблювальний матеріал з гладенькою або рельєфно-візерунчастою поверхнею, яким облицьовують внутрішні стіни будинків, транспортних засобів.

ЛІНОГРАВЮРА, и, ж. Один з видів гравюри на лінолеумі.

ЛІНІЛЕУМ, у, ч. Рулонний матеріал для покриття підлоги, що виготовляється з тканини або потовщеного паперу і пластмас.

Лінолеумовий, а, е. *Лінолеумове покриття.*

ЛІНОТИП, а, ч. Друкарська машина, що відтискає набір цілими рядками.

Лінотипіст, а, ч.
 Лінотипісти, и, ж.
 Лінотипний, а, е. *Лінотипна машина.*
 Лінотипія, ї, ж. Складання тексту за допомогою лінотипа.

ЛІНЧУВАТИ, ую, уеш. Учиняти самосуд.

Лінчування, я, с. Самосуд, зв'язка розправа без суду.

ЛІНЬ, я, ч., мор. Тонкий канат (трос) завтовшки менше одного дюйма (25 мм).

ЛІНЬЯЖ, у, ч. Кількість рядків у друкарській шпальті (на сторінці).

ЛІОФІЛІЗАЦІЯ, ї, ж. Спосіб зневоднення тканин, органів та ін. біологічних об'єктів шляхом заморожування їх у вакуумі.

ліновий — літер

ЛІОФІЛЬНІСТЬ, ності, ж. Властивість речовини інтенсивно взаємодіяти з розчинниками.

ЛІОФІБНІСТЬ, ності, ж. Властивість речовини дуже слабо взаємодіяти з розчинниками.

ЛІПАЗА, и, ж. Фермент, який міститься у соковій підшлунковій залозі тваринних і рослинних організмів і забезпечує перетравлювання жирів.

ЛІПАРИТ, у, ч. Вулканічна гірська порода світлого кольору, за складом близька до граніту.

ЛІПІДИ, ів, мн. (одн. ліпід, у, ч.). Група органічних речовин, які входять до складу всіх живих клітин.

Ліпідний, а, е. *Ліпідний обмін.*

ЛІПІД, у, ч. Органічна жироподібна речовина тваринного або рослинного походження, зразком якої є віск, холестерин.

Ліпідний, а, е. *Ліпідна речовина.*

ЛІПОКАЇН, у, ч. Гормон підшлункової залози, який регулює жировий обмін у печінці.

ЛІПОКАСЦІЯ, ї, ж. Видалення жирових відкладень із тканин живота, рук, сідниць, стегон тощо.

ЛІПОМА, и, ж. Доброякісна пухлина, що розвивається з жирової тканини.

ЛІПООКСИГЕНАЗА, и, ж. Фермент класу оксидоредуктаз, окислює ненасичені кислоти до перекисів.

ЛІПОПРОТЕЇДИ, ів, мн. Складні білки, до складу яких входить білок (протеїн) та жироподібні речовини (ліпоїди).

ЛІБІСІ, невідм., с. Парний танець вільної композиції, який виконується в м'якій, але ритмічно загостреній манері.

ЛІРА', и, ж. 1. Старогрецький струнно-щипковий музичний інструмент — символ поетичної творчості натхнення. 2. Західноєвропейський середньовічний однострунний інструмент. 3. Тип дивана-тахти, контури якого нагадують цей музичний інструмент. 4. Старовинний струнно-клавішно-смічковий музичний інструмент.

Лірник, а, ч. Той, хто грає на лірі (у 1 знач.).

Лірницький, а, е.

ЛІРА², и, ж. В Італії, Ватикані та деяких інших країнах — грошова одиниця і відповідна їй монета.

ЛІРА³, и, ж. Сузір'я Північної півкулі неба з яскравою зіркою Вега (альфа Ліри).

ЛІРИЗАЦІЯ, ї, ж. Тяжіння до ліричних елементів у прозаїчних літературних творах.

ЛІРИЗМ, у, ч. 1. Ліричний характер, ліричний зміст (творів мистецтва). *Ліризм твору.* 2. Ліричний настрій — чутливість, схвильованість,

емоційність.

ЛІРИКА, и, ж. 1. Один з трьох, поряд з епосом і драмою, родів художньої літератури, в якому з особливою виразністю виявляється емоційне ставлення автора до зображуваного. 2. Твори цього роду поезії. *Лірика Шевченка. Інтимна лірика.* 3. *перен., розм.* Ліричний настрій.

Лірик, а, ч. *Поет-лірик. Ти справжній лірик.*

ЛІРИЧНИЙ, а, е. 1. Що стос, лірики. *Ліричний твір. Лірична проза.* 2. Проякнутий ліризмом. *Ліричний відступ.* 3. Чуттєвий, підвищено емоційний. *Ліричні спогади. Лірична натура.* 4. Ніжний, м'який голос співака. *Ліричне сопрано.*

Ліричність, ності, ж.

Лірично. *Лірично налаштований. Лірично співати.*

ЛІСЕЛІ, ів, мн. Додаткові вітрила, що їх ставлять на двох передніх щоглах збоку від основних вітрел.

ЛІСТЕРІБЗ, у, ч., мед., вет. Гостра інфекційна хвороба людини і тварин.

ЛІСТИНГ, а, ч. 1. Інформація, дані, одержані з ЕОМ у вигляді роздруку тексту; роздруковка. 2. *фін.* Процедура допущення до котирування та торгівлі на фондовій біржі. *Лістинг-контроль. Подвійний лістинг.*

...ЛІТ. Друга частина складних слів, що відповідає поняттям «літерал», «геологічна епоха».

ЛІТ, а, ч. Грошова одиниця Литви.

ЛІТАНІЯ, ї, ж. 1. Молитва в католицькій церкві, яку співають або читають під час урочистих релігійних процесій. 2. *перен.* Довгий і нудний перелік чого-небудь; нескінченні скарги.

ЛІТЕР, а, ч. Документ, що надає право безоплатного або пільгового проїзду людей, перевезення вантажів (з позначеною на ньому умовною буквою).

Літерний, а, е. *Літерний квиток.*

ЛІТЕРА, и, ж. Письмовий знак, що позначає звук або сполучення звуків мови; буква.

Літерний, а, е. *Літерне позначення.*

ЛІТЕРАЛ, а, ч., спец. Літерні дані, представлені константою.

ЛІТЕРАЛЬНИЙ, а, е, рідко. Буквальний. Літерально, рідко. *Висловитись літерально.*

ЛІТЕРАТОР, а, ч. Людина, що професійно займається літературною працею.

Літераторка, и, ж.

Літераторський, а, е. *Літераторський хист.*

ЛІТЕРАТУРА, и, ж. 1. Уся сукупність наукових, художніх і т. ін. творів того чи іншого народу, періоду або всього

літерний — ліцеїст

Л

- людства. *Антична література. Світова література.* 2. Вид мистецтва — літературна діяльність, процес творення художніх творів за допомогою слова. *Художня література.* 3. Сукупність друкованих творів певної галузі знань, з певного питання. *Мемуарна література. Література з теми дисертації.*
- Літературний, а, е. 1. Що стос. літератури (у 2 знач.). *Літературний альманах. Літературний журнал. Літературний образ. Літературний вечір. Літературне читання.* 2. Пов'язаний з творенням художньої літератури, із здатністю до такого виду діяльності. *Літературний хист.* 3. Який відповідає вимогам літератури (у 2 знач.); художній. 4. Який відповідає нормам, закріпленим у писемності, літературі (про мову). *Літературна мова.*
- Літературність, ності, ж. *Літературність мови.*
- Літературно. *Висловитись літературно.*
- ЛІТИ, ю, ч. Хімічний елемент — дуже легкий, м'який лужний метал сріблито-білого кольору.
- ЛІГІЯ, ї, ж. Складова частина всеніжною богослужіння напередодні церковних свят. *Заупокійна літія.*
- ЛІТО... Перша частина складних слів, яка відповідає поняттям «той, що стосується каменя», «той, що стосується гірських порід».
- ЛІТОГЕНЕЗ, у, ч.; геол. Утворення осадів та осадових гірських порід.
- Літогенний, а, е. *Літогенна інверсія рослинності.*
- ЛІТОГЛІФІКА, и, ж. Різьблення по каменю.
- ЛІТОГРАФІЯ', ї, ж. 1. Спосіб друку, при якому зображення наносять на пласку поверхню каменя. *Підручник з літографії.* 2. Відбиток, одержаний з літографічної друкарської форми. *Літографія портрета.* 3. Підприємство, цех, де друкують з літографічної друкарської форми. 4. Вид графічного мистецтва. 5. В електроніці — спосіб формування заданого рельєфу у шарі металу, напівпровідника у процесі виготовлення інтегральних схем та ін. електронних приладів. *Променева літографія.*
- Літограф, а, ч.
- Літографічний', а, е. *Літографічні видання.*
- Літографований, а, е.
- Літографський, а, е. *Літографська картина. Літографський камінь.*
- Літографування, я, с.
- Літографувати, ую, уеш. Друкувати способом літографії (у 1 знач.). ЛІТОГРАФІЯ², ї, ж.; геол. Розділ геологічної науки, що вивчає осадові гірські породи, — петрографія.
- Літографічний², а, е. *Літографічний сланець.*
- ЛІТОЛОГІЯ, ї, ж. Розділ геології, що вивчає склад, структуру, походження та зміни осадових гірських порід.
- Літологічний, а, е. *Літологічний склад. Літологічне заміщення.*
- ЛІТОРАЛЬ, і, ж. Прибережна зона морського дна, що осушується під час відпливу.
- Літоральний, а, е. *Літоральна зона. Літоральні відклади.*
- ЛІГОСФЕРА, и, ж.; геол. Верхня тверда оболонка Землі.
- Літосферний, а, е. *Літосферні плити.*
- ЛІГОТА, и, ж. 1. Стилистична фігура, пов'язана з посиленням значення слова шляхом подвійного заперечення. 2. Один із засобів підкреслення виразності мови, побудований головним чином на применшенні якої-небудь ознаки предмета; протилежне — гіпербола.
- ЛІТОТІКА, и, ж. Колекція зразків гірських порід.
- ЛІТОТРИПСІЯ, ї, ж.; мед. Видалення каменін з нирок методом дроблення.
- ЛІТОТРИКТОР, а, ч. Щипці для подроблення каменів у сечовому міхурі.
- ЛІТОФАНІЯ, ї, ж. 1. Декоративно-ужиткові вироби з фарфору, малюнки на яких видно при просвічуванні. 2. Спосіб виготовлення таких виробів. 3. Зображення на воску для виготовлення картин на папері, які видно при просвічуванні.
- ЛІТОФІТИ, ів, мн. Рослини, що ростуть на скелях і на камінні (мохи, лишайники тощо).
- ЛІТР, а, ч. У міжнародній метричній системі мір — основна одиниця місткості рідких і сипких тіл, що дорівнює 1000 куб. см.
- Літраж, у, ч. Об'єм якої-небудь посудини, виражений у літрах. *Літраж двигуна.*
- Літровий, а, е. *Літрова пляшка.*
- ЛІТУРГІЯ, ї, ж. Головне християнське богослужіння (у православних — обідня, у католиків — меса), що супроводжується співом та інструментальною музикою, під час якого здійснюється причащення.
- Літургійний, а, е. *Літургійний спів.*
- Літургіка, и, ж. Одна з богословських дисциплін, що викладається в духовних навчальних закладах.
- Літургічний, а, е. *Літургічна драма.*
- ЛІФ, а, ч. Верхня частина жіночого плаття, що охоплює груди й спину.
- ЛІФО, невідм., фін. 1. Метод підрахування відсотків за вкладом, що вносився частинами, після вилучення частини вкладу. 2. Метод обчислення вартості цінних паперів, що їх реалізують інвестиційні фонди. 3. Метод бухгалтерського обліку товарно-матеріальних цінностей.
- ЛІФТ, а, ч. Технічна споруда із спеціальною кабіною для вертикального переміщення людей або вантажів. *Вантажний ліфт. Пасажирський ліфт.*
- Ліфтер, а, ч.
- Ліфтерка, и, ж.
- Ліфтовий, а, е. *Ліфтова кабінка.*
- ЛІФТИНГ, а, ч. Косметична операція підтягування шкіри обличчя, під час якого на ший, за вухами й на скронях робляться розрізи, шкіру та м'язи відшаровують, підтягують та видаляють надлишки.
- ЛІХЕНОЛІГІЯ, ї, ж. Розділ ботаніки, що вивчає лишайники.
- Ліхенологічний, а, е. *Ліхенологічні дослідження.*
- ЛІХЕНОФЛБРА, и, ж.; бот. Лишайники як частина рослинного світу.
- ЛІХТЕР, а, ч. Вантажне, несамохідне морське судно типу баржі.
- Ліхтерний, а, е. *Ліхтерна система.*
- ЛІЩЕЙ, ю, ч. Тип середнього загальноосвітнього навчального закладу. *Фізико-математичний ліцей.*
- Ліцеїст, а, ч.

Л

Ліцейська, и, ж.

Ліцейний, а, е. *Ліцейне навчання.*

ЛІЦЕНЗІАР, а, ч. Юридична особа — власник винаходу, платежу, який видає ліцензіатові ліцензію на використання своїх прав у визначених договором межах.

ЛІЦЕНЗІАТ, а, ч. Юридична особа, яка купує у власника винаходів, патентів (ліцензіара) право на їх використання у визначених договором межах.

ЛІЦЕНЗІЯ, і, ж. 1. Дозвіл державних органів займатися протягом певного терміну тією чи іншою діяльністю (господарською, фінансовою, у сфері торгівлі, послуг і т. ін.). *Генеральна ліцензія. Отримати ліцензію. Ліцензія на надання страхових послуг. Ліцензія на індивідуальну діяльність. Ліцензія на валютні операції.* 2. Надане іншій особі або організації право використовувати захищену патентами технічну документацію або винахід, технологію, торгово марку тощо. *За ліцензією фірми. Патентна ліцензія.* 3. Дозвіл на право пільгового користування чим-небудь. *Лецензія на полювання.*

Ліцензійний, а, е. *Ліцензійна угода. Ліцензійна торгівля.*

Ліцензований, а, е. *Ліцензовані товари.*

Ліцензувати, ую, уєш. 1. Оформляти дозвіл (ліцензію) на право проведення тих або інших операцій (наприклад, експорту або імпорту певних товарів, здійснення певних видів діяльності тощо). 2. Укладати договір на передачу однією особою (ліцензіаром) іншій особі (ліцензіату) права використовувати ім'я, продукцію, технологію або послуги ліцензіара в межах певного регіонального ринку.

Ліцензування, я, с.

Ліценціат, у, ч. і. у середньовічних університетах — викладач, який здобув право читати лекції до захисту докторської дисертації. 2. Перший науковий ступінь у деяких країнах Західної Європи та Латинської Америки, що присуджується під час 3—4 років навчання у вищому навчальному закладі та дає право викладати у середньому навчальному закладі.

ЛОБЕКТОМІЯ, і, ж. Видалення частки легенів.

ЛОБЕЛІЯ, і, ж. Рід рослин родини лобелієвих.

ЛББІ, *невідм.*, с. 1. Представники певних економічно, фінансово сильних структур у парламенті, які чинять тиск на прийняття за

ліцейська — логопатія

конодавцями або урядом рішень на користь цих структур. 2. Система тиску на державні, законодавчі, виконавчі, судові органи влади, спрямовані на підтримку окремих галузей і сфер економіки, зумовлені не об'єктивною необхідністю, а зацікавленістю, іноді підкупом посадових осіб; лобізм.

Лобізм, у, ч. 1. Те саме, що лобі (у2знач.). 2. Діяльність, поведінка лобістів.

Лобіст, а, ч. Той, хто належить до лобі, відстоює інтереси певної монополії, здійснюючи тиск на законодавців і державних чиновників.

Лобістський, а, е.

ЛОБІЮВАТИ, юю, юєш. Здійснювати тиск на владні структури з метою прийняття рішень в інтересах певного економічного і політично впливового угруповання. *Лобіювати інтереси підприємців.*

Лобіювання, я, с. *Лобіювання інтересів партії.*

ЛОВЕЛАС, а, ч. Спокусник, зальотник, баламут.

Ловеласівський, а, е, *розм.*

ЛОСІВЕРДЕК, а, ч., *мор.* Нижня палуба на судні.

...ЛОГ. Друга частина складних слів, що 1) позначає особу, яка працює в науці; 2) відповідає поняттям «слово», «мова».

ЛБГА, и, ж. Тварина, що лежить на морському дні.

ЛОГАЙДИ, ів, *мн.* Віршований розмір античних часів, що складався з поєднання неоднакових стоп, послідовність яких правильно повторюється від строфи до строфи.

ЛОГАРИФМ, а, ч., *мат.* Показник степеня, до якого потрібно піднести число-основу, щоб одержати дане число. *Таблиця логарифмів. Натуральні логарифми.*

Логарифмічний, а, е. *Логарифмічне рівняння. Логарифмічна лінійка. Логарифмічні таблиці.*

Логарифмування, я, с.

Логарифмувати, ую, уєш. Знаходити логарифм даного числа.

ЛБГЕР, ЛЮГЕР, а, ч. 1. Морське судно для риболовлі зі спеціальними сітями, якими захоплюють рибу, що торкнулася до них. 2. Те саме, що дрефтер.

...ЛОГІЗМ. Друга частина складних слів, що відповідає поняттям «слово», «словосполучення».

ЛОГІЗУВАГИ, ую, уєш. Мислити схематично, з холодною розсудливістю.

Логізований, а, е.

Логізування, я, с.

ЛБГКА, и, ж. 1. Наука про закони і форми мислення. *Формальна логіка. Діалектична логіка. Математична логіка.* 2. Розумність висновків, внутрішня закономірність. *Логіка подій. Логіка викладу.* 3. Сукупність чийх-небудь поглядів; хід міркувань, умовиводів. *Жіноча логіка.*

Логік, а, ч.

Логічний, а, е. *Логічні категорії. Логічна операція (у 1 знач.). Логічний наголос (у 2 знач.).*

Логічність, ності, ж. *Логічність пропозицій.*

Логічно. *Події розвиваються логічно.*

ЛОГІН, а, ч. Облікове ім'я користувача, яке використовується для входу у комп'ютерну систему.

ЛОГІСТИКА¹, и, ж. 1. Математична логіка. 2. Філософський напрямок у математиці, який зводить останню до математичної логіки.

Логіст, а, ч.

Логістичний, а, е.

ЛОГІСТИКА², и, ж. Теорія і практика управління матеріально-технічним забезпеченням, товарно-матеріальними запасами. *Логістика виробництва. Логістика збуту. Логістика транспорту.*

ЛОГІЦИЗМ, у, ч. Напрямок у математиці на межі XIX—XX ст., за яким математика — аналітична наука, що послуговується дедуктивними методами й не визнає нелогічних операцій.

...ЛОГІЯ. Друга частина складних слів, яка відповідає поняттям «наука», «знання».

ЛОГОГРАМА, и, ж. 1. *лінгв.* Знак, що позначає слово у стародавніх ієрогліфічних системах письма. 2. Скорочення; еліптична форма мови, що використовується в деяких ситуаціях спілкування (телеграма, реклама).

ЛОГБГРАФ, а, ч. 1. Стародавній грецький літописець. 2. В Афінах (кінець V ст. до н. е.) — автор судових промов, що склалися від імені клієнтів з урахуванням їхнього характеру, освіти тощо.

ЛОГОГРИФ, а, ч. Різновид шаради, для розв'язання якої необхідно відшукати загадане слово й утворити від нього нові слова, переставляючи або викидаючи окремі склади чи літери.

ЛОГОМЕТР, а, ч. Вимірвальний механізм для визначення відношення величин двох електричних струмів.

Логометричний, а, е. *Логометричний метод.*

ЛОГОПАТІЯ, і, ж. Загальна назва розладу мови (заїкання, гаркавість, шепелявість і т. ін.), що виникає внаслідок ушкодження мовного апарату або центральної нервової системи.

Логопат, а, ч. Людина, що хворіє на логопатію.

Логопатичний, а, е. *Логопатичний розлад*.

Логопатологія, ї, ж. Те саме, що логопатія.

ЛОГОПЕДИЯ, і, ж. Наука, що вивчає розлади мови та розробляє методи їх лікування.

Логопед, а, ч.

Логопедичний, а, е. *Логопедичне заняття. Логопедичний кабінет*.

Лбгос, а, ч., *філос.* У давньогрецькій філософії — загальна закономірність, світовий розум; у християнстві — слово.

ЛОГОТИП, а, ч. 1. Фірмовий товарний знак — спеціально розроблена, оригінально графічно оформлена повна та скорочена назва фірми або групи товарів цієї фірми. 2. *мн., заст.* Літери з найбільш уживаними словами або складами, що використовувалися в минулому при ручному набирани.

ЛОГОФЕТ, а, ч. У Візантії — назва державних посадовців, які відповідали за імператорську скарбницю, патріаршу печатку тощо. *Логофет великий*.

ЛБДЖІЯ, ї, ж. Приміщення, заглиблення на фасаді будинку, як правило, відкрите з одного боку та огорожене парпетом або ґраткою; різновид балкона.

ЛОЖА, і, ж. 1. У глядацькій залі — відділені перегорodkaми місця для кількох глядачів. 2. *іст.* Відділення масонської організації. *Масонська ложа*.

ЛОЖЕМІНТ, а, ч. 1. Профільоване сидіння, крісло в літальному апараті для льотчика, космонавта. 2. Пристрій для встановлення і закріплення на транспортних засобах яких-небудь машин, великих вантажів. 3. Пристрій для кріплення космічного літального апарата на стартовому майданчику.

ЛОКАЛІЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Обмеження місця або дії чого-небудь; обмеження поширення якого-небудь явища, процесу певними межами. *Локалізація пожежі. Коефіцієнт локалізації*. 2. Пристосування до місцевих умов. *Локалізація промислових відходів*.

Локалізаційний, а, е. *Локалізаційна економіка. Локалізаційна характеристика. Локалізаційний аналіз*.

Локалізований, а, е. *Локалізований біль*.

логопат — лбпінг

Локалізувати, ую, уеш. Обмежувати певним місцем, не допускати поширення чого-небудь.

ЛОКАЛЬНИЙ, а, е. 1. Місцевий, властивий певному місцю; який не виходить за певні межі. *Локальна війна. Локальний ринок. Локальна комп'ютерна система. Локальний колорит*.

Локальна система розселення.

Локальна спільність. 2. У живописі — такий, що незмінно, постійно властивий певному предмету (про колір, тон).

Локальність, ності, ж.

Локально. *Діяти локально*.

ЛОКАТИВ, а, ч., *лінгв.* Місцевий відмінок із значенням місця.

Локативний, а, е.

ЛОКАТОР, а, ч. Прилад для визначення місцезнаходження об'єкта способом уловлювання відбитих від нього звукових хвиль або радіохвиль.

Локаторник, а, ч. Той, хто обслуговує локатор.

ЛОКАУТ, у, ч., *політ.* Закриття власниками своїх підприємств і масове звільнення робітників з виробництва з метою попередження або придушення страйків. *Оголошити локаут*.

Локаутник, а, ч. Той, хто оголошує локаут.

Локаутувати, ую, уеш. Звільняти внаслідок локауту.

ЛОКАЦІЯ, і, ж. Визначення місцезнаходження об'єкта за допомогою локатора; таке визначення місцезнаходження чого-небудь деякими тваринами. *Звукова локація. Оптична локація*.

Локаційний, а, е. *Локаційний пункт*.

ЛБКВА, и, ж. Субтропічне дерево або кущ родини розових з їстівними плодами, які споживають у свіжому та переробленому вигляді (компот, варення тощо).

ЛБКО, *невідм., с.* 1. Умова угоди, за якою ціна, визначена продавцем за товар, не включає витрат, пов'язаних з подальшим транспортуванням товару. 2. Біржова операція купів-лі-продажу іноземної валюти або цінних паперів, розрахунок за якою проводять на біржі, де було укладено угоду.

ЛОКОМОТИВ, а, ч. 1. Силова, тяглова машина (паровоз, тепловоз, електровоз і т. ін.) для пересування вагонів по залізничних рейках. 2. *перен.* Рушійна сила чого-небудь.

Локомотивний, а, е. *Локомотивне депо* (у 1 знач.). *Локомотивна галузь господарства* (у 2 знач.).

Локомотивник, а, ч. Той, хто обслуговує локомотив під час руху поїзда.

Л

ЛОКОМІЦІЯ, і, ж., *біол.* Сукупність узгоджених рухів (ходіння, політ, плавання і т. ін.), за допомогою яких людина і тварина переміщуються у просторі.

Локомоційний, а, е. *Локомоційна діяльність*.

ЛОКСОДРБМА, и, ж., ЛОКСОДРОМІЯ, і, ж., *мат., геогр.* Гвинтова лінія,

спіраль на певній сферичній поверхні.

Локсодромний, а, е.

ЛБКУС, у, ч. 1. М ісцезн аходжен н я чого-небудь. 2. У генетиці — місце локалізації того чи іншого гена на генетичній карті хромосоми.

ЛОЛАРДИ, ів, *мн.* Народні проповідники, учасники антикатолицького селянсько-плебейського руху XIV ст. в Англії та в інших країнах Західної Європи.

ЛОЛПБП, а, ч. Цукерка, льодяник на паличці.

ЛОМАС, у, ч. Тип пустельної рослинності в Південній Америці на тихоокеанському узбережжі, що взимку використовуються як пасовиська.

ЛОМБАРД, у, ч. Кредитна установа, що надає грошові позички за певний відсоток під заставу цінних речей, рухомого майна.

Ломбардний, а, е. *Ломбардне майно*.

ЛОНГБЙРД, а, ч. Дошка для катання по твердій поверхні, схожа на скейт, але з колесами великого діаметра (від 60 до 80 мм), що дозволяє розвивати великі швидкості.

ЛОНГЕТ, а, ч., ЛОНГЕТА, и, ж. Широка пов'язка з кількох шарів гіпсового бинта, що накладається на місця перелому кісток.

ЛОНПТЬЙД, у, ч. Довготермінове систематичне дослідження тих самих осіб, що дозволяє визначити вікові та індивідуальні особливості фаз життєвого циклу.

ЛОНГСЕЛЕР, а, ч. Книга, що тривалий час добре купується та продається.

ЛОНГУВАТИ, ую, уеш. Продовжувати.

ЛБНЖА, і, ж. Страхувальний канат для циркових артистів, для спортивних тренувань.

ЛОНЖЕРОН, а, ч., *спец.* Поздовжня балка конструкції автомобіля, вагона, мосту, трактора, літака, що надає їм міцності.

Лонжеронний, а, е.

ЛЙПІНГ, а, ч. Спортивний снаряд, стаючи всередину якого людина (гімнаст або акробат) обертається відразу в горизонтальній і вертикальній площинах.

Л

- ЛОРД, а, ч. 1. У середньовічній Англії — феодальний землевласник.
2. У Великій Британії — спадковий дворянський титул, що надається королем діячам політики, науки, культури, а також особа, що має цей титул. *Палата лордів*. 3. Складова частина офіційної назви деяких вищих посад у Великій Британії. *Лорд-канцлер*. *Лорд-мер*.
- Лорд-канцлер, а, ч. У Великій Британії — голова палати лордів і вища судова службова особа.
- Лорд-мер, а, ч. У деяких великих містах Великої Британії — особа, яка очолює муніципалітет; міський голова.
- ЛОРДШ, у, ч. Нормальний вигин у дорослої людини шийного і поперекового відділів хребта опуклістю вперед.
- ЛБРІ, *невідм.ч.* 1. Рід папуг. 2. Два роди напівмавп родини лорієвих.
- ЛОРНЕТ, а, ч. 1. Рід моногля в оправі, яким користувались у дворянських колах. 2. Окуляри в оправі з ручкою.
- ЛОРО, ЛБРО-**КОНТО**, *невідм., с.* Рахунок, відкритий банком своєму банків-кореспондентові для внесення сум, що надходять на його користь; виконання операцій за його дорученням.
- ЛОСЬІБН, у, ч. Косметичний гігієнічний засіб для догляду за шкірою — водно-спиртовий розчин вітамінів, екстрактів лікарських трав тощо. *Лосьйон для обличчя*. *Лосьйон для волосся*.
- ЛОТ¹, а, ч., *мор.* Прилад для вимірювання глибини моря, річки тощо з борта судна. *Акустичний лот*. *Механічний лот*.
- ЛОТ², а, ч. Предмет, кілька предметів або партія товарів, які одночасно продаються на аукціоні.
- ЛОТЕРЕЯ, ї, *ж.* 1. Розігрування речей або грошових сум за білетами однакової вартості. 2. *перен.* Справа, успіх в якій головним чином залежить від певного випадку.
- Лотерейний, а, е. *Лотерейний білет*.
- ЛОТБ, *невідм., с.* Гра, в якій для виграшу треба першим накрити ряд цифр або малюнків на спеціальній карті.
- ЛБТОС, а, ч. Південна водяна рослина родини лататтєвих з великими красивими квітками й їстівними плодами.
- ЛОТОФАГ, а, ч. У грецькій міфології — людина, яка харчується плодами лотоса, забувала про минуле.
- ЛОЦІЮВАТИ, юю, юєш. Вести судно.
- Лоціювання, я, с.
- ЛБЦІЯ, і, *ж.* 1. Розділ науки про судноводіння, який вивчає моря, океани, річки з точки зору умов судноплавства. 2. Посібник для судноплавства, що містить систематичний опис водних басейнів (морів, річок), узбереж, гідрологічні та метеорологічні відомості і т. ін.
- ЛЙЦМАН, а, ч. Провідник суден, добре обізнаний з навігаційними умовами певної ділянки моря, річки, каналу тощо.
- Лоцманський, а, е.
- Лоцманування, я, с.
- Лоцманувати, ую, уєш, *розм.* Бути лоцманом, виконувати обов'язки лоцмана.
- ЛОЦМЕЙСТЕР, а, ч. Посадова особа в порту, яка відповідає за безпечне проходження суден морями, річками, для чого встановлює знаки обмеження та інші плавучі засоби навігаційного обладнання водних шляхів, стежить за їхнім станом тощо.
- ЛОЯЛЬНИЙ, а, е. 1. Який дотримується закону, іноді тільки формально. 2. Який коректно, доброзичливо ставиться до кого, чого-небудь. *Лояльна поведінка*.
- Лояльність, ності, *ж.* *Лояльність поведінки*.
- ЛУБРИКАТОР, а, ч. Прилад для змащування під тиском тертьових поверхонь машин та механізмів.
- ЛУДИТИ, ів, *мн.* Учасники перших масових заворушень у Великій Британії з 60-х рр. XVIII ст. до початку 30-х рр. XIX ст., які виступали проти введення машин у виробництво, руйнуючи їх.
- ЛУЗА, и, *ж.* Один із шести отворів із сітчастим мішечком для кулі по краях більярдного столу.
- ЛУНА-ПАРК, а, ч. Міський парк з різноманітними атракціонами, розважальними павільйонами та іншими розвагами.
- ЛУНАТИЗМ, у, ч. Те саме, що сомнамбулізм.
- Лунатик, а, ч.
- ЛУПА, и, *ж.* Прилад, який збільшує розміри розглядуваних під ним предметів у 2—50 разів.
- ЛУПЕРКАЛІЇ, їй, *мн.* У Стародавньому Римі — весняні свята на честь бога Фавна, покровителя плодючості, отар та худоби.
- ЛУТЦ, а, ч. Різновид стрибків у фігурному катанні, виконуваний з ходу назад — назовні.
- ЛУФАР я, ч. Рід окунеподібних риб.
- ЛЮЦІПЕР, ЛЮЦІПЕР, а, ч.
1. У християнській міфології — сатана, володар пекла і зла. 2. Біс, чорт.
- ЛЮБЕРС, а, ч., *мор.* Круглий отвір у вітрилі, тенті тощо, обплетений тросом або стиснений металевим кільцем, призначений длД протягування мотузка, снасті; металеве кільце, через яке протягують мотузку, снасті.
- ЛЮГЕР, *див.* лбгер.
- ЛЙЕС, у, ч., *мед.* Сифіліс.
- Люетичний, а, е.
- ЛЮЇЗЙТ, у, ч., *стец.* Отруйна речовина наливної та загальноотруйної дії.
- ЛЮК, а, ч. Отвір, звичайно із заслінкою, для проникнення вниз, в середину чого-небудь. *Каналізаційний люк*. *Гарматний люк*.
- ЛЮКС¹, а, ч., *фіз.* Одиниця освітленості, яка дорівнює рівномірній освітленості 1 м² площі 1 люменом світлового потоку.
- Люксметр, а, ч., *фіз.* Прилад для вимірювання освітлення.
- ЛЮКС². 1. у *знач.* *прикм.* Найкращий за рівнем обладнання, обслуговування, найвищого класу.
2. у, ч. Каюта, купе, номер готелю тощо найвищої категорії. *Вагон люкс*. *Номер люкс*.
- Люксовий, а, е. *Люксова сукня*. *Люксовий номер*.
- ЛЮЛІ-КЕБАБ, люля'-кебаба, ч., *кул.* Страва з баранячого фаршу у формі невеликих котлет або ковбасок з гострими приправами, приготовлених, як шашлик, на відкритому вогні.
- ЛЮМБАГО, *невідм., с., мед.* Сильний біль, що раптово виникає в попереку при захворюваннях м'язів і нервів; простріл.
- ЛЮМЕН, а, ч., *фіз.* Міжнародна одиниця світлового потоку.
- Люменометр, а, ч. Прилад для вимірювання світлового потоку в люменах.
- ЛЮМІНЕСЦЕНЦІЯ, ї, *ж., фіз.* Світіння твердих тіл або газоподібних, рідких речовин, яке під впливом певного джерела енергії не супроводжується тепловим випромінюванням.
- Люмінесцентний, а, е. *Люмінесцентна лампа*. *Люмінесцентна фарба*.
- Люмінесціювати, ює. Мати здатність до люмінесценції; світитися (холодним світлом).
- ЛЮМІНОГРАФІЯ, і, *ж.* Спосіб виготовлення малюнків або тексту із застосуванням світних речовин, нанесених на картон, на який укладають відтворюваний оригінал і фотоматеріал.
- ЛЮМІНОФБР, у, ч. Синтетична речовина, здатна до люмінесценції.

Л

ЛЮМПЕН, а, ч. Людина з декласованих верств населення, відірвана від виробничої діяльності, позбавлена власності, морально низька.

Люмпенський, а, е, фам. *Люмпенський елемент. Люмпенське мислення.*

Люмпенізація, ї, ж. *Люмпенізація населення.*

Люмпенізувати, ую, уеш. Робити належним до декласованих прошарків населення.

ЛЮМПЕН-ІНТЕЛІГЕНЦІЯ, і, ж.

Прошарок людей з вищою освітою, що втратили кваліфікацію, майстерність, творчу ініціативу; з низьким матеріальним забезпеченням.

ЛЮМПЕН-ПРОЛІЕТАРІАТ, у, ч. Декласовані елементи, що втратили зв'язок з виробництвом, — босяки, злодії, старці тощо.

Люмпен-пролетарський, а, е.

ЛЮНЕТ, а, ч. 1. У машинобудуванні — пристрій для додаткового підтримання тонкої довгої заготовки, яку обробляють на металорізальному верстаті. 2. *архіт.* Арковий проріз у склепінні або стіні над дверима, вікном, горизонтально обмежений знизу.

ЛЮПИН, у, ч. Трав'яниста рослина родини бобових, яку вирощують на зелене добриво, на корм худобі та як декоративну.

Люпинізація, ї, ж., с. г. Підвищення родючості ґрунтів за допомогою вирощування на них люпину як зеленого добрива.

Люпиновий, а, е. *Люпинові посіви. Люпиновий пар.*

ЛЮПОЗБІЙ, ю, ч. Лікувально-профілактична установа, яка здійснює профілактику, лікування та вивчення туберкульозу шкіри — люпосу.

ЛЮПУС, у, ч. Туберкульоз шкіри.

ЛЮРЕКС, у, ч. Металізована або покрита фольгою нитка, використовувана у виробництві деяких тканин, що надає їм поверхневого блиску. *Тканина з люрексом.*

ЛЮСТРА, и, ж. Підвісний освітлювальний прилад, що має кілька джерел світла (свічок, електроламп) і оздоблену арматуру.

Люстровий, а, е. *Люстрова арматура.*

ЛЮСТРАЦІЯ, ї, ж. 1. Релігійні обряди, пов'язані з уявленням про очищувальну силу магічних дій. 2. Заборона функціонерам високих чинів забороненої в певній країні політичної партії протягом певного терміну обіймати посади в державному апараті, обиратися у представницькі органи, бути суддями і т. ін.

ЛЮСТРАЦІЯ², ї, ж. 1. У Польщі (XVI—XVIII ст.), Литві, Білорусі та на

люмпен — лятимерія

Правобережній Україні (XVIII—XIX ст.) — періодичні описи державного майна для обліку прибутків. 2. Визначення доходів з нерухомості; опис, здійснюваний з цією метою.

ЛЮСТРИН, у, ч. Тонка блискуча вовняна або напіввовняна тканина з блиском, що використовувалася для пошиття чоловічих піджаків.

ЛЮТЕРАНСТВО, а, с. Один із найбільших напрямів християнського протестантського віросповідання, який виник у першій половині XVI ст. в Німеччині під час Реформації на основі вчення Мартіна Лютера, як протест бюргерства проти засилля католиків.

Лютеранин, а, ч.

Лютеранка, и, ж.

Лютеранський, а, е. *Лютеранська церква.*

ЛЮТЕЦІЙ, ю, ч. Блискучий метал; останній член з групи рідкісноземельних елементів.

Лютецієвий, а, е.

ЛЮТНЯ, і, ж. Струнний щипковий музичний інструмент стародавнього арабо-іранського походження.

ЛЮФА, люфй, ж. Теплолюбна рослина родини гарбузових, молоді плоди якої вживаються в їжу, а із стиглих виготовляють мочалки, літні головні убори тощо.

ЛЮФТ, а, ч., спец. Зазор між частинами машини, пристрою. *Усунути люфт.*

ЛЮФТПАУЗА, и, ж., муз. Коротка перерва у звучанні музики, не передбачена нотописом.

ЛЮЦЕРНА, и, ж. Рід трав'янистих рослин родини бобових.

Люцерновий, а, е. *Люцернове поле. Люцерновий корм.*

ЛЮЦІПЕР, див. Луципер.

Люційперовий, а, е.

ЛЯ, невідм. Шостий ступінь основного музичного звукоряду.

ЛЯКРБС, у, ч. Національна канадська спортивна гра з розеткою-ключкою на трав'яному полі, правила якої нагадують прийняті в хокеї з шайбою.

ЛЯМБЛІБЗ, у, ч., мед. Захворювання кишечника або жовчного міхура людини, викликане паразитуванням у них лямблій.

Лямблія, ї, ж. Одноклітинний організм типу найпростіших, який паразитує в кишечнику або жовчному міхурі людини, викликаючи їх захворювання.

ЛІЙНІ, невідм. Адміністративно-територіальна одиниця у Фінляндії.

ЛЯПСУС, у, ч. Прикра помилка, недогляд в усній або писемній мові через неухважність, поспішність, забудькуватість.

ЛЯРД, а, ч. Топлене свиняче сало.

ЛЯСЄ, невідм., с. 1. Стрічка-закладка,

приклеєна до верхньої частини корінця книжки. 2. Папірець, що укладає в книжку видавництво чи торговельна організація, яким повідомляє про продаж або підготовку до друку інших книжок.

ЛЯТИМЕРІЯ, ї, ж. Вид риби.

М

- МА, *невідм., ж.* Богиня — мати богів у міфології багатьох давніх народів Малої Азії.
- МААР, *у, ч., геол.* Воронкоподібне або циліндричне заглиблення в земній корі, що має вулканічне походження. *Маар часто заповнюється водою.*
- МАВЗОЛЕЙ, *ю, ч.* Велика надмогильна архітектурна споруда.
- Мавзолейний, *а, е.*
- МАВРИ, *ів, мн. (одн. мавр, а, ч.; мавританка, и, ж.).* У період античності та в Середні віки — європейська назва корінного населення Північної Африки (крім Єгипту), а пізніше арабів, які у VIII ст. підкорили Північну Африку та Піренейський півострів.
- Мавританський, *а, е.* *Мавританське мистецтво. Мавританський газон. Мавританський стиль.*
- Маврський, *а, е.* *Маврські племена.*
- МАГ, *а, ч. І.* У країнах Стародавнього Сходу — жрець, що виконував релігійні обряди й провіщав майбутнє.
2. Людина, що, згідно з міфологічними або язичницькими уявленнями, володіє тасмніцями магії (у 1 знач.).
- МАГАЗИН, *ч. І. род. у.* Установа, що проводить роздрібну торгівлю. *Універсальний магазин. Магазин самообслуговування. 2. род. а, спец.* Частина апарата або приладу (найчастіше зброї) у вигляді коробки або трубки, куди вкладають кілька однорідних предметів (наприклад, патронів).
3. *род. у.* Структура даних, до якої можна долучати або вилучати елементи, при цьому досяжним є лише останній доданий елемент; стек (у 2 знач.). 4. *род. а, ел.* Допоміжний прилад для електротехнічних вимірювань. *Магазин опорів. Магазин ємностей. 5. род. у.* Запасне місце у вулику для меду на випадок посиленого медозбору.
- Магазинний, *а, е.* *Магазинні полиці* (у 1 знач.). *Магазинна рушниця* (у 2, 3 знач.).
- Магазиновий, *а, е.* *Магазинова вівіска. Магазиновий хліб* (у 1 знач.).
- Магазинчик, *а, ч.*
- МАГАЗИНУВАННЯ, *я, с., гірн.* Тимчасове залишення корисної копалини в очисній гірничій виробці для запобігання обвалові. *Магазинування руди.*
- МАГАРАДЖА, МАХАРАДЖА, *і, ч.* В Індії до 1956 р. — титул князя (раджі) високого рангу, якому підкорялося кілька інших князів, а також особа, що мала цей титул.
- МАГАРАНІ, МАХАРАМІ, *невідм., ж.* Дружина магараджі; княгиня.
- МАГІСТР, *а, ч. І.* У Стародавньому Римі — титул деяких посадових осіб. *Магістр кінноти. 2. У Візантії* — високий придворний титул. 3. У середньовічній Західній Європі — голова духовного або рицарського ордену. *Великий магістр. 4. Другий* (після бакалавра) вчений ступінь, що його присуджують після додаткового курсу навчання та іспиту. *Дістати учений ступінь магістра фізики. Магістр права.*
- Магістерський, *а, е.* *Магістерський титул. Магістерська влада. Магістерський екзаме́н. Захистити магістерську роботу.*
- МАГІСТРАЛЬ, *і, ж.* 1. Головна лінія в системі водопровідної, електричної, телефонної та ін. мереж. *Водна магістраль. 2. Широка міська вулиця з великим рухом.*
- Магістральний, *а, е.* 1. *Магістральний трубопровід. Магістральна залізнична лінія. Магістральний канал. 2. перен.* Головний, основний. *Магістральний шлях.*
- МАГІСТРАНТ, *а, ч.* Той, хто готується захищати дисертацію на ступінь магістра.
- Магістрантський, *а, е.*
- МАГІСТРАТ, *у, ч. І.* У Стародавньому Римі — державна посада консула, претора тощо, а також особа, що займала цю посаду. 2. У Литві, Польщі й Україні (до другої половини XIX ст.), а також у деяких західноєвропейських країнах (Норвегія, Швеція, Данія та ін.) — орган міського самоврядування. 3. Назва міського управління; муніципалітет. *Засідання магистрату. 4. Чиновник судової влади* (суддя, слідчий, прокурор) в

- Італії, Франції та деяких інших зарубіжних країнах.
- Магістратський, а, е. *Магістратський урядник.*
- МАГІСТРАТУРА, и, ж. 1. У деяких країнах Західної Європи та в Росії до 1917 р. — судове відомство; члени цього відомства. 2. Підготовка магістрів (у 4 знач.) у вищих навчальних закладах. *Випускник магістратури. Закінчити магістратуру.* 3. Відділ, що забезпечує таку підготовку.
- Магістрантство, а, ч. Перебування в *магістратурі* (у 2 знач.).
- МАГІЧНИЙ, а, е. 1. Що стос. магії (у 1 знач.). *Магічний квадрат. Магічне коло.* 2. *перен.* Надзвичайно сильний, непереборний; чарівний, чудодійний. *Магічний вплив. Магічна сила. Магічне слово.*
- Магічність, ності, ж.
- МАГІЯ, ї, ж. 1. Сукупність прийомів та обрядів, пов'язаних з умінням людини впливати на тварин, людей, викликати надприродні явища; чаклунство, чарівництво. *Етимологія. Чорна магія.* 2. *перен.* Щось загадкове, незрозуміле. *Магія поезії. Магія театру.*
- МАГМА, и, ж. Розплавлена силікатна маса високої температури, що виникає в глибині земної кори, а після виверження на її поверхню застигає, утворюючи деякі гірські породи.
- Магматичний, а, е. *Магматична зона. Магматичні породи.*
- Магматизм, у, ч., геол. Процес утворення, розвитку та застигання магми.
- МАГНАТ, а, ч. 1. У деяких країнах середньовічної Європи — великий землевласник. 2. *перен.* Голова монополії; представник великого промислового та фінансового капіталу. *Нафтовий магнат. Фінансовий магнат. Цукровий магнат.*
- Магнатка, и, ж.
- Магнатство, а, с.
- Магнатський, а, е. *Магнатське товариство. Магнатські палаци.*
- МАГНЕЗИТ, у, ч. 1. Мінерал білого або сіруватого кольору (вуглекисла сіль магнію), що його використовують для отримання вогнетривкого матеріалу. 2. Вогнетривкий матеріал.
- Магнезитовий, а, е. *Магнезитовий порошок. Магнезитові вогнетриви.*

М

- МАГНЕЗИЯ, і, ж. Білий пухкий порошок, що являє собою оксид (палена магнезія) або сіль магнію (біла магнезія).
- Магнезіальний, а, е. *Магнезіальні солі. Магнезіальні матеріали.*
- Магнезійний, а, е. *Магнезійний порошок. Магнезійний цемент. Магнезійний ваняк.*
- МАГНЕСИН, а, ч., *техн.* Безконтактний перетворювач кутового положення вала машини або приводу на електричний сигнал, що застосовується в системах дистанційного керування та контролю.
- МАГНЕТИЗЕР, а, ч., *заст.* Той, хто магнетизує, вміє магнетизувати; гіпнотизер.
- Магнетизерський, а, е.
- МАГНЕТИЗМ, у, ч. 1. Учення про магнітні явища та магнітні властивості тіл. *Курс магнетизму.* 2. Властивість магніту, а також провідника з електричним струмом або електричних зарядів притягати чи відштовхувати деякі тіла. *Земний магнетизм. Магнетизм Землі.* 3. *перен.* Сила впливу певної особи або ідей на кого-небудь; привабливість.
- Магнетичний, а, е. *Магнетичні дослідження. Магнетичний вплив.*
- МАГНЕТИК, а, ч. Тіло, навколо якого утворюється додаткове магнітне поле.
- МАГНЕТИТ, у, ч. Мінерал чорного кольору з металічним блиском, що містить залізо й має магнітні властивості; магнітний залізняк.
- Магнетитовий, а, е. *Магнетитові копальні. Магнетитова руда. Магнетитовий кварцит. Магнетитове осердя.*
- МАГНІТО, *невідм., с.* Електромагнітний генератор для утворення іскри, що запалює пальну суміш у двигунах внутрішнього згорання.
- МАГНІТОДІЕЛЕКТРИКИ, ів, *мн.* Суміші феромагнітних порошоків з діелектриками, спресовані під тиском і при високій температурі в монолітну масу.
- МАГНЕТІН, а, ч., *фіз.* Одиниця виміру магнітного моменту. *Магнетон Бора.*
- МАГНЕТРОН, а, ч., *радіо.* Електровакуумний прилад для генерування надвисокочастотних коливань.
- Магнетронний, а, е.
- МАГНІЙ, ю, ч. Легкий м'який метал сріблясто-білого кольору, що горить яскравим білим полум'ям.
- Магнієвий, а, е. *Магнієва сіль.*
- МАГНІТ, у, ч., *фіз.* 1. Тіло, що має властивість притягати до себе або відштовхувати від себе деякі інші тіла. *Магнітна стрілка компаса.* 2. *перен.*
- мадаполам — макарони
- Те, що притягає до себе з надзвичайною силою.
- Магнітик, а, ч.
- Магнітити, ічу, ітиш. Надавати чомусь властивостей магніту.
- Магнітний, а, е. 1. Прикм. до магніт.
- Магнітні властивості. Магнітні сили. Магнітна індукція. Магнітне поле.* 2. Який має властивості магніту; намагнічений. *Магнітні сталі. Магнітна стрілка. Магнітний залізняк.* 3. Який діє на ґрунті застосування магнетизму. *Магнітний підсилювач. Магнітний звукозапис. Магнітна картка. Магнітна стрічка. Магнітний диск.* 4. Пов'язаний з явищами земного магнетизму. *Магнітна аномалія. Магнітна буря. Магнітний полюс.*
- Магнітність, ності, *ж., рідко.* Те саме, що магнетизм (у 1 знач.).
- Магнічений, а, е.
- Магнічення, я, с.
- МАГНІТО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «магніт», «магнітний».
- МАГНІТОБІОЛІГІЯ, і, ж. Розділ біології, що вивчає вплив магнітного поля на біологічні об'єкти.
- МАГНІТОГІДРОДИНАМІКА, и, ж. Розділ фізики, що вивчає взаємодію рідких металів та іонізованих газів (плазми) з електромагнітним полем.
- МАГНІТОГРАМА, и, ж. Графічний запис змін магнітного поля Землі.
- МАГНІТОГРАФ, а, ч. Прилад для реєстрації змін магнітного поля Землі.
- Магнітографічний, а, е. *Магнітографічний контроль.*
- Магнітографів, і, ж. Спосіб одержання на звичайному папері відбитків літер, цифр та інших знаків за допомогою магнітного порошку.
- МАГНІТОДІЕЛЕКТРИК, а, ч. Феромагнітний порошок, перемішаний з діелектриком та спресований при високій температурі в монолітну масу.
- МАГНІТОЕЛЕКТРИЧНИЙ, а, е, *фіз.* Що стосує магнітних та електричних явищ. *Магнітоелектричний ефект.*
- МАГНІТОЛА, и, ж. Комбінований пристрій, у якому радіоприймач об'єднаний з магніфоном. *Двокасєтна магнітола.*
- МАГНІТОЛОГ, а, ч. Фахівець, що досліджує магнітні явища.
- МАГНІТОМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання напруженості магнітного поля.
- Магнітометричний, а, е. *Магнітометричний метод розвідування надр. Магнітометричне знімання.*
- Магнітометрія, і, ж. 1. Розділ геофізики, що вивчає магнітне поле Землі та його аномалії. 2. *геол.* Метод розвідування, що ґрунтується на відмінності в магнітних властивостях гірських порід.
- МАГНІТООПТИКА, и, ж. Розділ оптики, що вивчає явища, пов'язані з випромінюванням, поширенням і поглинанням світла в тілах, поміщених у магнітне поле.
- Магнітооптичний, а, е.
- МАГНІТОРІУМ, а, ч. Прилад, за допомогою якого досліджують магнітне поле Землі.
- МАГНІОСТРИКЦІЯ, і, ж. Зміна форми і розмірів тіла при намагнічуванні.
- Магніострикційний, а, е. *Магніострикційні матеріали.*
- МАГНІТОСФЕРА, и, ж. Магнітна оболонка Землі та інших планет. *Магнітосфера Землі.*
- Магнітосферний, а, е.
- МАГНІТОФОН, а, ч. Апарат для магнітного запису та відтворення звуку.
- Магнітофонний, а, е. *Магнітофонна апаратура. Магнітофонна стрічка. Магнітофонний запис.*
- МАГНІТУДА, и, ж., *фіз.* Умовна величина, що характеризує загальну енергію пружних коливань, викликаних землетрусами або вибухами. *Магнітуда землетрусу.*
- МАГНІФКАТ, ч., *муз.* Великий багатоголосий твір для хору та симфонічного оркестру, звичайно радісного характеру, на текст католицької церковної пісні.
- МАГНІЛІЯ, і, ж. Субтропічне дерево або кущ із великими білими запашними квітками й темно-зеленим блискучим листям.
- Магнолієвий, а, е. *Магнолієвий запах. Магнолієва олія.*
- МАГІ, *див.* магбт.
- МАГІЙ, *див.* гог.
- МАГОМЕТАНСТВО, а, с. Стара назва ісламу, мусульманства.
- Магометанський, а, е. *Магометанська віра. Магометанська мечеть.*
- Магометанин, а, ч. Мусульманин.
- Магометанка, и, ж.
- МАГБТ, а, ч., МАГІ, *невідм., ч.* Безхвоста мавпа родини мавпоподібних.
- МАГРІБ, а, ч. Назва арабського Заходу, що охоплює сучасний Туніс, Алжир, Марокко.
- МАДАМ, *невідм., ж.* Увічливе звертання до заміжньої жінки у Франції (приєднуване звичайно до прізвища), що поширилося і в деяких інших країнах.
- МАДАПОЛАМ, у, н. Біла бавовняна тканина, з якої переважно шиють білизну.
- Мадаполамовий, а, е. *Мадаполамова*

- сукня.
- МАДЕМУАЗЕЛЬ, і, ж. Увічливе звертання до незаміжньої жінки у Франції (присуджане звичайно до прізвища або імені), що поширилося і в деяких інших країнах.
- МАДЕРА, и, ж. Сорт міцного вина, яке виготовляють із білих або рожевих сортів винограду.
- МАДІЯ, і, ж. Рід рослин складноцвітих.
- МАДБННА, и, ж. 1. У католиків — назва матері Христа; Богородиця та її живописне або скульптурне зображення. 2. Старовинне звертання до жінки в Італії.
- МАДРИГАЛ, у, ч. 1. Невеликий хвалебний вірш, присвячений дамі. 2. заст. Комплімент, похвала. 3. Старовинний вокальний твір ліричного характеру.
- Мадригальний, а, е.
- МАЕСТІЗО, присл., муз. Велично, урочисто (про характер виконання музичного твору).
- МАЕСТРО, невідм., ч. 1. Шаноблива назва видатного музиканта, композитора, художника; звертання до такої особи. 2. Звання, що надається видатним майстрам-шахістам у деяких країнах; особа, що має таке звання.
- МАЖБР, у, ч. І. Музичний лад, акорд якого складається з великої та малої терції й має бадьоре, радісне звучання; протилежне — мінор. 2. перен., книжн. Бадьорий, радісний настрої, характер і т. ін.
- Мажорний, а, е. Мажорна інтонація. Мажорна музика (у 1 знач.). Мажорний настрої (у 2 знач.).
- Мажорність, ності, ж. Мажорність музичної композиції.
- Мажорно. Мажорно звучить пісня.
- МАЖОРАНТА, и, ж., мат. Функція, значення якої не менше від відповідних значень цієї функції.
- Мажорантний, а, е. Метод мажорантних дробів.
- МАЖОРДИМ, а, ч. 1. Старший служник у багатому панському домі; дворецький. 2. У Франкській державі V—VIII ст. — особа, що займала найвищу державну посаду.
- МАЖОРИТАРНИЙ, а, е, спец. Який ґрунтується на більшості. Мажоритарна модель виборів. Мажоритарний округ. Мажоритарне представництво. Мажоритарна виборча система.
- Мажоритарних, а, ч., розм.
- МАЖОРОМІНОР, у, ч. Музичний лад, що утворюється внаслідок об'єднання мажору й мінору, що мають той самий основний тон.
- Мажоромінорний, а, е.
- МАЗ¹, а, ч. Більярдний кий з бруском на кінці для надання йому рівноваги й полегшення гри.
- МАЗ², у, ч. У більярдній і картярській грі — сума, яку до ставки гравця додав інший гравець, що дає право останньому на частку виграшу.
- МАЗАР, у, ч. Місце, яке мусульмани вважають святим (переважно надмогильна споруда).
- МАЗДАЇЗМ, МАЗДЕЇЗМ, у, ч. Релігія Ірану та Середньої Азії, що ґрунтується на культі божества світла й добра — Мазди.
- Маздаїстський, а, е.
- МАЗДАКІЗМ, у, ч. Релігійно-філософське вчення, поширене в ранньому Середньовіччі в Ірані та деяких сусідніх країнах.
- МАЗДЕЇЗМ, див. мазда(зм).
- МАЗЕР, а, ч. Прилад, за допомогою якого генерують (одержують) або підсилюють радіохвилі надвисокої частоти.
- Мазерний, а, е.
- МАЗОХІЗМ, у, ч. І. Статеве збочення, що виявляється в потребі відчувати біль, моральне приниження з боку партнера. 2. перен. Отримання морального задоволення від власних страждань.
- Мазохіст, а, ч.
- Мазохістський, а, е. Мазохістські нахили.
- МАЗУРКА, и, ж. 1. Польський національний танець із тридольним тактом, що поширився в інших країнах як бальний; музичний розмір 3/4 або 3/8. 2. Інструментальна п'єса в ритмі цього танцю.
- Мазурковий, а, е. Мазурковий крок.
- МАЇС, у, ч. Те саме, що кукурудза.
- Маїсовий, а, е. Маїсове зерно.
- МАЙНА, виг. У мові будівельників, моряків і т. ін. — команда під час вантажних робіт, що означає: «спускай!», «донизу!»; протилежне — віра (див. віра²).
- МАЙЙЛІКА, и, ж. 1. Художня кераміка із кольорової глини, що вкрита непрозорою глазур'ю, з яскравим розписом. 2. Мистецтво виготовлення таких виробів. Майстер української майоліки.
- Майоліковий, а, е. Майолікове мистецтво. Майолікові плитки (у 1 знач.). Майолікові фарби (у 2 знач.).
- МАЙОНЕЗ, у, ч. 1. Соус, виготовлений з яєць, олії, оцту та інших приправ. 2. розм. Холодна страва з риби, птиці, овочів, полита таким соусом.
- Майонезний, а, е. Майонезний соус. Майонезна банка.
- МАЙБР, а, ч. Офіцерське звання в армії, наступне після звання капітана, а також особа, що має це звання.
- МАЙОРАН, у, ч. Багаторічна запашна трав'яниста або напівкущова рослина родини губоцвітих із білими або рожевими квітками, зібраними в колоски.
- Майорановий, а, е. Майоранові квіти. Майоранова олія.
- МАЙОРАТ, у, ч. 1. Система успадкування нерухомого майна (найчастіше землі), за яким воно передається старшому синові або старшому в роді. 2. Мاستок, успадкований за таким правом.
- Майоратний, Майоратовий, а, е. Майоратове майно. Майоратове спадкування.
- Майоратство, а, с.
- МАЙОРДБМ, а, ч. Те саме, що мажордом (у 2 знач.).
- МАЙСТЕР-КЛАС, у, ч. Короткотерміновий курс, урок вищої майстерності, який проводять видатні майстри у своїй сфері, галузі.
- МАЙЯ¹, невідм., мн. 1. У буддизмі — ім'я матері Будди. 2. У ведизмі і брахманізмі — ім'я богині, яка втілює ілюзорний світ. 3. В індуїзмі — незбагненна сила. 4. Група споріднених за мовою індіанських племен, що створили в давнину високу культуру, а тепер живуть нарізно в Мексиці, Гватемалі та Гондурасі. Писемність майя.
- МАЙЯ², йї, ж. 1. Старша з Плеяд, німфа гір у давньогрецькій і римській міфології. 2. астр. Одна з малих планет; одна з шести яскравих зірок зоряного скупчення Плеяди.
- МАКАКА, и, ж. Невелика мавпа родини вузьконосих.
- МАКАМ, у, ч. Музичний лад в арабській та турецькій музиці.
- МАКАМА, и, ж. Жанр класичної новели у східній літературі.
- МАКАО, невідм., с. Вид азартної гри в карти.
- МАКАРБНИ, ів, мн. Харчовий продукт із прісного пшеничного тіста, виготовлений у вигляді сухих довгих трубочок. Макарони по-флотськи.

- Макаронний, а, е. *Макаронне виробництво. Макаронні вироби. Макаронний суп.*
- Макаронник, ч. 1. род. у. Запіканка з макаронів. 2. род. а. Зневажлива назва італійців, ірон. Про людину, яка дуже любить макарони.
- МАКАРОШІЗМ, у, ч., книжн. Чужомовне слово (або вислів), механічно внесене в мову в незмінному вигляді або спотворене щодо звукової форми та вжите в неприродному контексті, що надає йому гротескного характеру.
- Макаронічний, а, е. *Макаронічна мова. Макаронічний стиль.*
- МАКВІС, у, ч., МАКІЯ, ї, ж. Зарості вічнозелених і жорстколистих чагарників та невисоких дерев, характерні для середземноморських країн.
- МАКДИНАЛЬДС, МАКДОНАЛЬДЗ, у, ч. Американська система швидкого харчування, а також підприємства, що пропонують певний асортимент продуктів харчування — бутерброди, напої, коктейлі, морозиво тощо.
- МАКЕТ, а, ч. 1. Зразок чого-небудь, відтворений звичайно в зменшеному розмірі; модель. 2. друк. Візирець книжки, журналу тощо, попередньо виготовлений для точного розміщення текстового та ілюстративного матеріалу. *Макет видання.*
- Макетний, а, е. *Макетне знімання в кіно.*
- Макетник, а, ч. Той, хто займається виготовленням макетів.
- Макетниця, і, ж.
- Макетований, а, е.
- Макетувальний, а, е.
- Макетування, я, с. *Сучасна практика макетування.*
- Макетувати, ую, усш. Створювати макет.
- МАКІ, невідм., ч. Французькі партизани часів Другої світової війни.
- МАКІАВЕЛЛІЗМ, у, ч., книжн. 1. Політика, що не зупиняється перед жодними засобами боротьби (обманом, зрадою, убивствами) для досягнення своєї мети. 2. Підступність, віроломство.
- Макіавеллівський, а, е. Хитрий, підступний. *Макіавеллівська політика.*
- Макіавелліст, а, ч.
- Макіавеллістський, а, е.
- МАКІМБНО, невідм., с. У Японії — малюнок на папері або шовку, що зображує історичний чи релігійний сюжет з пояснювальним текстом.
- МАКІНТБІШ, а, ч. Плащ із непромокальної прогумованої тканини.
- МАКІЯ, див. маквіс.
- макаронний — макрофагальний
- МАКІЙЖ, у, ч. 1. Мистецтво накладання гриму, підмальовування обличчя різноманітними косметичними засобами (тональними кремами, рум'янами, помадою тощо). 2. Косметичні засоби (крем, туш, помада тощо) для обличчя. 3. Накладений на обличчя грим. *Яскравий макіяж.*
- МАКЛЕР, а, ч. 1. Професіональний посередник при укладанні торговельних та біржових угод. *Біржовий маклер.* 2. Той, хто надає певні послуги посередника за плату. *Маклер з купівлі та продажу товарів.*
- Маклерство, а, с.
- Маклерський, а, е.
- Маклерувати, ую, усш, розм.
- МАКЛЮРА, и, ж. Дерев'яниста рослина родини шовковицевих, з деревини якої видобувають жовтогарячу фарбу.
- МАКРАМЕ, невідм., с. 1. Виготовлення декоративних виробів з переплетених шнурів. 2. Виріб, виготовлений таким способом.
- Макраміст, а, ч.
- МАКРЕЛІЬ, і, ж. Те саме, що скумбрія.
- Макрелевий, а, е.
- МАКРО... Перша частина складних слів, що означає: 1) «великий»; 2) пов'язаний з вивченням дуже великих предметів, величин.
- МАКРОГЛЯ, і, ж., біол. Один з видів нервової тканини тваринних організмів — клітини мозку, які заповнюють простір між нервовими клітинами й сусідніми капілярами.
- МАКРОЕВОЛЮЦІЯ, і, ж., біол. Процес еволюції організмів на надвидовому рівні.
- МАКРОЕКОНБМІКА, и, ж. Економічна наука, що вивчає статистичні аспекти економіки в цілому та окремих її галузях.
- Макроекономічний, а, е. *Макроекономічний показник.*
- МАКРОКЕФАЛ, див. макроцефал.
- МАКРОКЕФАЛІЯ, див. макроцефалія.
- МАКРОКІНЕТИКА, и, ж., хім. Розділ хімічної кінетики, що вивчає вплив дифузії, конвекції та теплопередачі на хімічні процеси.
- МАКРОКЛІМАТ, у, н. Клімат великих просторів землі.
- МАКРОКОМАНДА, и, ж. 1. В інтерактивній (діалоговій) ситемі — команда, що викликає виконання послідовності інших команд. 2. У мовах програмування — команда або оператор, що реалізуються кількома машинними командами.
- МАКРОМОЛЕКУЛА, и, ж. Сукупність великої кількості атомів, з'єднаних хімічними зв'язками; велика молекула, молекула полімеру.
- МАКРОПБДИ, ів, мн. (одн. макропод, а, ч.). Рід риб підвиду лабіринтових; деякі види їх розводять в акваріумах.
- МАКРОРЕЛЬЄФ, у, ч., спец. Великі форми рельєфу (гірські хребти, плоскогір'я, низовини), що визначають загальний характер будови земної поверхні.
- МАКРОС, у, ч., інформ. 1. Засіб заміни однієї системи символів іншою. 2. Послідовність команд, що запускається одним натисненням клавіші на клавіатурі або кнопки на екрані дисплея.
- МАКРОСЕЙСМІЧНИЙ, а, е. Пов'язаний із землетрусами, що їх безпосередньо відчують люди. *Макросейсмічні землетруси.* *Макросейсмічні коливання.*
- МАКРОСИСТЕМА, и, ж. Фізична система, що складається з макро- тіл, доступних для сприймання органами чуття; протилежне — мікросистема.
- МАКРОСКОПІЧНИЙ, а, е. Який можна бачити неозброєним оком; протилежне — мікроскопічний.
- МАКРОСПІРА, див. мегаспора.
- МАКРОСПОРАНПІЙ, я, н б о т. Орган розмноження вищих різноспорових рослин, у якому розвиваються макроспори.
- МАКРОСПОРИСІЗ, у, ч., с. г. Грибкове захворювання картоплі.
- МАКРОСПОРОФІЛ, а, ч., бот. Видозмінений лист рослини, на якому розвиваються макроспорангії.
- МАКРОСТРУКТУРА, и, ж., спец. Будова твердих тіл, яку можна спостерігати неозброєним оком або при незначному збільшенні за допомогою лупи; протилежне — мікроструктура. *Макроструктура білка.*
- МАКРОФАГ, а, ч., біол. Клітина сполучної тканини тварин і людини, здатна активно захоплювати й перетравлювати бактерії, залишки клітин та інших чужорідних або токсичних для організму часток.
- Макрофагальний, а, е. *Макрофагальна реакція.*

М

- МАКРОФАУНА, и, ж. Рештки вимерлих тваринних організмів, що їх можна бачити неозброєним оком.
- МАКРОФЛІРА, и, ж. Рештки вимерлих рослинних організмів, що їх можна бачити неозброєним оком.
- МАКРОЦЕФАЛ, МАКРОКЕФАЛ, а, ч., антр. Людина з ненормально великою або видовженою спереду назад головою; протилежне — мікроцефал.

- МАКРОЦЕФАЛІЯ, МАКРОКЕФАЛІЯ, і, ж., антр. Значне збільшення розміру голови проти нормального або надмірне видовження голови спереду назад; протилежне — мікроцефалія.
- МАКРОЦИТБЗ, у, ч., мед. Підвищена кількість макроцитів у крові, що спостерігається при лейкемії.
- МАКСВЕЛ, а, ч., фіз. Одиниця вимірювання магнітного потоку.
- МАКСИМА, и, ж., книжн. Правило, основний принцип, яким керується людина в своїх діях та вчинках; короткий вислів етичного характеру.
- МАКСИМАЛІЗМ, у, ч. Крайність у поглядах, вимогах і т. ін., не виправдана реальною дійсністю.
- Максималіст, а, ч.
- Максималістка, и, ж.
- Максималістський, а, е. Максималістські погляди.
- МАКСИМАЛЬНИЙ, а, е. Найбільший, найвищий серед інших; граничний; протилежне — мінімальний. *Максимальна температура.*
- Максимальність, ності, ж.
- МАКСИМІЗАЦІЯ, і, ж. Доведення до максимуму (у 1 знач.). *Максимізація прибутків.*
- Максимізований, а, е.
- Максимізування, я, с.
- Максимізувати, ую, уеш.
- МАКСИМІН, у, ч. Розділ обчислювальної математики, присвячений вирішенню максимальних та мінімальних завдань; мінімакс. *Принцип максимуму.*
- МАКСИМУМ, у, ч. і. Найбільша кількість, величина, найбільше виявлення чогось; протилежне — мінімум. 2. Найвища точка на шкалі вимірювального приладу.
- МАКСІ. 1. у знач. ім., невідм., с. Довгий жіночий одяг, який закриває ноги майже повністю; протилежне — міні. *Ходити в максі. Стиль максі. Сукня максі.* 2. Перша частина складних слів із значенням «довгий». *Максіспідниця.*
- макрофауна — мангольд
- МАКУЛАТУРА, и, ж. 1. Бракована друкарська продукція, а також ні на що не придатний, використаний папір та залишки паперу, які йдуть на перероблення. 2. *перен.* Про бездарний, позбавлений будь-якої вартості літературний твір (або твори).
- Макулатурний, а, е. *Макулатурний папір.*
- МАЛАГА, и, ж. Сорт десертного лікерного виноградного вина.
- МАЛАКОЛБГІЯ, і, ж., зоол. Розділ зоології, що вивчає моллюсків.
- МАЛАХІТ, у, ч. Крихкий мінерал яскраво-зеленого кольору з металевим відблиском, що використовується як цінний камінь для художньо-декоративних виробів, як сировина для одержання міді тощо. *Родовище малахіту. Землистий малахіт.*
- Малахітовий, а, е. *Малахітова ваза.*
- МАЛІГНІЗАЦІЯ, і, ж. Злоякісне переродження тканин.
- МАЛЬВА, и, ж. Багаторічна декоративна рослина з високим стеблом і великими яскравими квітами, зібраними по кілька в пазухах листків, іноді в китицеподібні суцвіття.
- Мальвовий, а, е.
- МАЛЬВАЗІЯ, і, ж. Сорт раннього винограду, а також вино з нього.
- МАЛЬПОСТ, а, ч. Поштова карета для перевезення пасажирів і пошти.
- МАЛЬСЁКО, невідм., с., с. г. Грибкове захворювання цитрусових культур, пов'язане з опаданням листя, плодів, засиханням пагонів, гілок, дерев.
- МАЛЬТОЗА, и, ж., спец. Цукриста речовина, що утворюється внаслідок дії на крохмаль спеціального ферменту (солоду).
- Мальтозний, а, е. *Мальтозна патока.*
- МАЛЬТУЗІАНСТВО, а, с. Теорія народонаселення, висунута англійським економістом XVIII—XIX ст. Т. Р. Мальтусом, згідно з якою економічне становище суспільства визначається відставанням зростання засобів існування від зростання населення.
- Мальтузіанець, нця, ч.
- Мальтузіанський, а, е. *Мальтузіанські погляди.*
- МАЛЯРІЯ, і, ж. Загальна назва групи захворювань, переносниками яких є малярійні комарі.
- МАМАЛІГА, и, ж. Крута каша з кукурудзяного борошна або крупи.
- МАМАЛОЛОГІЯ, і, ж. Розділ зоології, що вивчає ссавців.
- МАМАЛОГІЯ, і, ж., мед. Наука про захворювання молочних залоз.
- Мамолог, а, ч.
- МАМБО, невідм., ч. Парний танець латиноамериканського походження, що з'явився в Європі на межі 40—50 рр. XX ст.; музичний розмір в 2/4 та 4/4 такту.
- МАМЕЛЮК, а, ч. 1. Вояк з особистої охорони єгипетських султанів (з XIII ст.); пізніше — представник найвищої військово-феодальної знаті в Єгипті. 2. Кінний гвардієць з особистої охорони Наполеона, яку він набрав під час походу в Єгипет.
- МАМЛІЯРІЯ, і, ж. Рослина родини кактусових, перев. з дрібними квітками, що культивується в оранжереях і приміщеннях.
- МАМБГРАФ, а, ч. Прилад для рентгенологічного дослідження жіночих молочних залоз.
- Мамографія, і, ж., мед. Діагностичний метод рентгенографічного дослідження жіночих молочних залоз.
- МАМБНА, и. 1. ч. У деяких давніх народів (Близького Сходу) — бог багатства й наживи; у християнських церковних текстах — злий дух, уособлення користолюбства. 2. ж., *перен.* Жадібність, ненаситність, обжерливість.
- ...МАН. Друга частина складних слів, що означає особу чоловічої статі, яка має пристрась до того, що виражено в першій частині слова.
- МАНГАЛ, а, ч. Довга вузька глибока жаровня на ніжках, переважно для приготування шашликів.
- МАНГАН, у, ч. Хімічний елемент, сріблясто-білий крихкий метал; марганець.
- Мангановий, а, е.
- МАНГАНІН, у, ч., мет. Сплав міді, марганцю та нікелю.
- Манганіновий, а, е.
- МАНГАНІТ, у, ч. Головний мінерал марганцевих руд, що трапляється у вигляді тонкокристалічних мас чорного або бурого кольору.
- Манганітовий, а, е.
- МАНГЛЬ, я, ч. Тропічне дерево з повітряним корінням, що йде від стовбура й гілок у ґрунт.
- Манглевий, а, е.
- МАНГО, невідм., с. I. Тропічне плодове дерево родини анакардієвих. 2. Жовто-зелений солодкий, завбільшки з огірок або невелику диню плід цього дерева.
- Манговий, а, е. *Мангове дерево. Манговий сік.*
- МАНГБЛЬД, а, ч. Сорт буряків з неістівним коренем та соковитим істівним листям.

МАНГОСТАН* а, ч. 1. Тропічне плодове дерево родини звиробійних. 2. Червонуватий або коричнево-фіолетовий їстівний плід цього дерева.

МАНГРИ, ів, *мн.* Лісові зарості (переважно з манглів) на мулистих морських узбережжях тропічних країн і в гірлах тропічних річок.

Мангровий, а, е. *Мангрові ліси.*

МАНГУСТА, и, *ж.* Невеликий тропічний хижий ссавець родини віверових, один із видів якого знищує отруйних змій.

МАНДАЛА, и, *ж.* У буддизмі — живописне або графічне зображення схеми Всесвіту з позначенням у світотворенні буддійських святих.

МАНДАНТ, а, ч., *юр.* Особа, що дає комусь доручення, мандат на щонебудь.

МАНДАРИН¹, а, ч. 1. Південне вічнозелене плодове цитрусове дерево родини рутових. 2. Невеликий оранжевого кольору кисло-солодкий плід цього дерева.

Мандаринний, а, е.

Мандаринник, а, ч. Мандариновий сад, мандаринова плантація.

Мандариновий, а, е. *Мандариновий сад. Мандаринове варення. Мандаринова олія.*

Мандаринчик, а, ч.

МАНДАРИН², а, ч. Європейська назва державного урядовця у феодальному Китаї.

Мандаринський, а, е.

МАНДАТ, а, ч. 1. Повноваження, наказ, доручення. 2. Документ, що свідчить про певні права або повноваження пред'явника. *Депутатський мандат. Імперативний мандат.*

Мандатний, а, е. *Мандатне посвідчення. Мандатна система. Мандатні території. Мандатна комісія.*

МАНДАТАРІЙ, я, ч., *юр.* Особа, держава, що одержала мандат (у 2 знач.).

МАНДИНГО, *невідм.* 1. ч. *і ж., мн.* Група народів у кількох країнах Західної Африки; представники цих народів. 2. Мова цих народів.

МАНДІЛА, и, *ж., муз.* І. Музичний щипковий інструмент, різновид лютні. 2. Альтовий різновид мандоліни.

МАНДОЛІНА, и, *ж.* Струнний щипковий музичний інструмент з овальним корпусом та чотирма парами струн, на якому грають медіатором.

Мандолініст, а, ч. •

Мандоліністка, и, *ж.*

МАНДРАГОРА, и, *ж.* Південна багаторічна трав'яниста рослина родини пасльонових із м'ясистим кореневим шем; використовується в медицині.

Мандрагорозий, а, е.

мангостан — маніпулювати

МАНДРИЛ, а, ч. Мавпа родини павіанів із великою головою та коротким хвостом; живе в Західній Африці.

МАНЁВР, у, ч. 1. Організоване та швидко переміщення військ або флоту з метою створення найдоцільнішого їх групування та зайняття найкращої позиції для нанесення удару супротивникові.

2. *перен.* Спритна, хитра дія для досягнення або уникнення чогось.

3. *тільки мн.* Тактичні або оперативно-тактичні навчання військ або флоту в умовах, близьких до бойових.

4. *спец.* Зміна напрямку руху (курсу) судна, літака тощо.

5. *тільки мн.* Переміщення вагонів і локомотивів на станції для формування поїздів.

Манёврений, а, е. 1. Який здійснюється за допомогою маневру (у 1 знач.), без позиційних укріплень (про воєнні дії).

2. Здатний маневрувати (у 1 знач.), швидко міняти напрямок руху; рухливий.

Маневреність, ності, *ж.*

Маневровий, а, е. *Маневрове переміщення військ* (у 1 знач.). *Маневровий паровоз.*

Маневрування, я, с.

Маневрувати, ую, уеш. 1. Здійснювати маневр (у 1, 4, 5-знач.). 2. Пересуватися, обходячи перешкоди; лавірувати. 3. *перен.* Діяти, застосовуючи хитрощі, вдаватися до вивертів. 4. *перен.* Перерозподіляти, переміщувати щось для кращого використання. *Маневрувати фінансами.*

МАНЕЖ, у, ч. 1. Майданчик або закрите приміщення для верхової їзди й тренування коней. *Відкритий манеж.*

2. Приміщення для занять і змагань із легкої атлетики. *Спортивний манеж.*

3. Арена цирку. 4. Невелика переносна загородка для дітей, які починають ходити.

Манежик, а, ч.

Манежити, жу, жиш, *спец.* Виїжджувати коня за правилами манежної їзди. *Манежити коня.*

Манежний, а, е. *Манежне покриття* (у 1 знач.).

МАИЕКЁН, а, ч. 1. Людська фігура для примірювання або показу одягу тощо.

2. *спец.* Дерев'яна фігура з рухливими руками й ногами, якою користуються художники для малювання різних поз людини. 3. *перен.* Про малорухливу, безвольну людину.

Манекенник, а, ч. 1. Той, хто виготовляє манекени. 2. Працівник крамниці готового одягу, ательє, будинку моделей, що приміряє на собі одяг для показу.

Манекенниця, і, *ж.*

МАНЕРА, и, *ж.* 1. Спосіб виконання дії; звичка діяти певним чином. 2. *тільки мн.* Спосіб поводитися, триматися в товаристві. 3. Сукупність особливостей, творчих прийомів, властивих митцеві, напрямку в літературі або мистецтві, художньому творчості, виконанню художнього твору.

Манёрний, а, е.

МАНЖЁТ, а, ч., МАНЖЕТА, и, *ж.* 1. Обшлаг рукава (сорочки, блузки тощо). 2. *техн.* Кільце для скріплення кінців труб, стрижнів з метою запобігання виходу рідини, газу в поршневих насосах. *Манжет циліндра.*

Манжетка, и, *ж.*

Манжетний, а, е. *Манжетний рукав.*

Манжетовий, а, е.

МАНИ, ів, *мн.* За віруваннями стародавніх римлян — душі померлих предків, яких шанували як богів.

МАНІАКАЛЬНИЙ, а, е. Який становить манію (у 1 знач.), пов'язаний з нею. *Маніакальний стан. Маніакальна впертість.*

МАНІАКАЛЬНО-ДЕПРЕСИВНИЙ, а, е, *мед.* Для якого характерні напади зниження та підвищення настрою, депресії та манії. *Маніакально-депресивний психоз.*

МАНІКЮР, у, ч. Чищення та полірування нігтів на руках.

Манікюрити, рю, рищ, *розм.* Робити манікюр.

Манікюрний, а, е. *Манікюрний набір. Манікюрний столик.*

Манікюрниця, і, *ж.*

МАНИЙК, у, ч. Тропічна кущова вічнозелена рослина родини молочаєвих, із бульбоподібного коріння якої виготовляють поживне борошно.

Маніоковий, а, е. *Маніокове борошно.*

МАИШУЛА, и, *ж.* Підрозділ римського легіону в Стародавньому Римі.

МАНШУЛІЦІЯ, і, *ж.* 1. Виконувана руками складна дія, що звичайно вимагає вправності, вміння тощо. 2. Демонстрування фокусів, пов'язаних із вправністю рук, умінням відвернути увагу глядачів від того, що має бути приховане від них. 3. *перен.* Махінації, шахрайські вистівки.

Маніпулювання, я, с.

Маніпулювати, юю, юеш. 1. Робити маніпуляції. 2. Впливати на когось, щонебудь, спрямовуючи в потрібному напрямі. *Маніпулювати громадською думкою.*

М

- Маніпулятор, а, ч. 1. *спец.* Прилад на пульті керування, у диспетчерській і т. ін. для регулювання складних виробничих процесів. *Автоматичний маніпулятор.* 2. Цирковий артист-фокусник, що вправно маніпулює різними предметами. 3. Той, хто займається маніпуляціями (у 3 знач.).
- Маніпуляційний, а, е. *Маніпуляційні рухи* (у 1 знач.).
- МАНІФЕСТ, у, ч. 1. Урочисте письмове звернення верховної влади до народу з приводу якоїсь дуже важливої події (прийняття важливого законопроекту, оголошення війни тощо). 2. Письмове звернення політичної партії або громадської організації, яке має програмний характер. *Маніфест миру.* 3. Письмовий виклад творчих принципів літературного або мистецького угруповання, напрямку чи окремого автора.
- МАНІФЕСТАЦІЯ, ї, ж. 1. Масовий політичний виступ для вираження солідарності, підтримки або протесту, а також масова вулична процесія з цією метою. 2. *перен.* Вияв, свідчення чогонебудь.
- Маніфестант, а, ч.
- Маніфестантка, и, ж.
- Маніфестований, а, е.
- Маніфестувати, ую, уеш. І. Брати участь у маніфестації. *Маніфестувати вулицями міста.* 2. *перен.* Виявляти щонебудь, свідчити про щось.
- ...МАНІЯ, ї, ж. Друга частина складних слів, що означає «пристрасть», любов до того, що виражено в першій частині слова.
- МАНІЯ, ї, ж. 1. Хворобливий стан психіки, для якого характерне зосередження свідомості та почуттів на якійсь одній ідеї. *Манія переслідування.* 2. *перен.* Сильна пристрасть, потяг до чогось.
- Маніяк, а, ч. Людина, одержима якоюсь манією.
- Маніяцтво, а, с. Психічне захворювання, що супроводжується манією (у 1 знач.).
- Маніяцький, а, е.
- Маніячка, и, ж., *розм.*
- МАНКІ, *невідм., мн.* Парний імпровізований танець американського походження з характерними рухами, що імітують рухи маві; музичний розмір — 4/4.
- МАНКІРУВАТИ, ую, уеш. Зневажливо ставитися до кого-, чогонебудь.
- МАНКО, *невідм., с., спец.* У торгових та фінансових справах — недоважування товару, недостача в касі.
маніпулятор — маракас
- МАНКУРТ, а, ч. Людина, що втратила зв'язок зі своєю нацією, її історією та культурою. **маніпулятор — маркетинг**
- МАНКУРТИЗАЦІЯ, ї, ж. Втрачення зв'язків зі своєю нацією, її історією та культурою. *Манкуртизація суспільства.*
- МАНКУРТИЗМ, у, ч. Відірваність від національного коріння.
- Манкуртство, а, с.
- МАННА, и, ж. 1. За біблійною легендою — їжа, що падала свреям із неба під час їх мандрівки по пустелі. 2. *спец.* Застиглий сік деяких рослин (ясена, тамариску та ін.), що вживається як їжа або ліки.
- МАНОДЕТАНДЕР, а, ч., *техн.* Пристрій для зниження тиску газу.
- МАНОМЕТР, а, ч. 1. Прилад для вимірювання тиску газу або рідини в замкненому просторі. 2. *спец.* Прилад для вимірювання тиску рідини в судинах та порожнинах живого організму. *Ртутний манометр. Оптичний манометр.*
- Манометричний, а, е. *Манометрична трубка.*
- Манометровий, а, е. *Манометрова стрілка. Манометрові вимірювання.*
- МАНОР, у, ч. Феодальний масток у середньовічній Англії.
- МАНОЦИТІН, у, ч., *спец.* Суміш вовняного жиру з камфоровою олією, що застосовується як засіб проти іржавлення металевих виробів.
- МАНСАРДА, и, ж. Житлове приміщення на горіщі з похилою стелею або стіною.
- Мансардний, а, е. *Мансардний дах.*
- Мансардовий, а, е. *Мансардове вікно. Мансардовий будинок.*
- МАНТИЛЬЯ, ї, ж. 1. В іспанок — покривало з мережива або шовку для накривання голови й плечей. 2. Коротка жіноча накидка без рукавів у жіночому костюмі XIX ст.
- МАНТИСА, и, ж., *мат.* Дробова частина логарифма.
- МАНТІЯ, ї, ж. 1. Довгий широкий одяг у вигляді плаща, що спадає до землі. 2. зоа/і. Складка шкіри, що огортає тіло деяких безхребетних тварин. 3. *геол.* Оболонка земної кулі між її корою та ядром.
- МАНТБ, *невідм., с.* Широке жіноче пальто, переважно хутряне. *Норкове манто.*
- МАНТРА, и, ж. Слово, текст, кількразовий повтор якого, за уявленнями йогів, має енергетичний вплив на свідомість людини.
- МАНУАЛЬ, ї, ж., *муз.* Клавіатура для рук у музичних інструментах (органа, фісгармонії, клавесина).
- МАНУАЛЬНИЙ, а, е. Який виконується за допомогою рук. *Метод мануальної терапії.*
- Мануальник, а, ч., *розм.* Лікар, який застосовує мануальну терапію; мануальний терапевт.
- МАНУЛ, а, ч. Хижак родини котів із цінним пухнастим хутром; живіт в Закавказзі та Середній і Центральній Азії.
- МАНУСКРИПТ, у, ч., *книжн.* Стародавній рукопис.
- МАНУФАКТУРА, и, ж. 1. Форма промислового виробництва, що передувала великій машинній індустрії й ґрунтувалася на поділі праці та ремісничій техніці. 2. *заст.* Фабрика, переважно текстильна. 3. *збірн., заст.* Тканини.
- Мануфактурист, Мануфактурник, а, ч.
- Мануфактурний, а, е. *Мануфактурне виробництво* (у 1 знач.). *Мануфактурна крамниця* (у 3 знач.).
- МАНЦИНЄЛА, и, ж. Вид тропічних рослин родини молочайних.
- МАНЦИПАЦІЯ, ї, ж. У давньоримському праві — урочистий спосіб передавання права власності.
- МАНЬЄРИЗМ, у, ч., *спец.* Стиль у західноєвропейському мистецтві XVI ст., що відзначається суб'єктивізмом, ускладненістю, деформацією пропорцій.
- Маньєрист, а, ч.
- Маньєристський, а, е.
- МАРАБГ, *див.* марабут.
- МАРАБУ *невідм., ч.* Великий тропічний птах родини лелекових із пишним пір'ям, що використовується для оздоблення головних уборів в одягу.
- МАРАБУТ, МАРАБГГ, а, ч., *іст.* Член мусульманського ордену дервішів у Північній Африці, що жили в укріплених населених пунктах-рибатах.
- МАРАЗМ, у, ч. 1. Стан повного занепаду душевних і фізичних сил, зумовлений старістю або важкою хронічною хворобою. 2. *перен.* Повний занепад, розклад, загинання. *Політичний маразм.*
- Маразматик, а, ч., *розм.* 1. Той, хто перебуває в стані маразму. 2. *перен.* Уживається як лайливе слово.
- Маразматичний, а, е. *Маразматичний стан.*
- МАРАКАС, а, ч. Південноамериканський ударний музичний інструмент, різновид брязкалець; широко використовується в джазі.

- МАРАЛ, а, ч. Великий олень з гіллястими рогами (у самця), що живе в гірських лісах від Тянь-Шаню до Прибайкалля.
- Маралячий, а, е. *Маралячі роги*.
- Маралівник, а, ч. Той, хто займається розведенням маралів.
- Маралівництво, а, с. Промислове розведення маралів.
- Маралівницький, а, е. *Маралівницьке господарство*.
- МАРАНИ, ів, мн. Євреї і маври, які примусово чи за розрахунком прийняли християнство, але таємно продовжували сповідувати свою стару віру.
- МАРАНТА, и, ж. Рід багаторічних трав з овальним або еліптичним листям.
- Марантовий, а, е.
- МАРАСКІН, у, ч. Сорт вишневого лікеру.
- МАРАФОН, у, ч. 1. Змагання з бігу на велику дистанцію (понад 40 км). *Провести марафон*. 2. перен. Суперництво, змагання, що триває протягом заданого часу. *Пісенний марафон*. *Передвиборний марафон*.
- Марафонець, нця, ч.
- Марафонський, а, е. *Марафонський біг*. *Марафонська дистанція*.
- МАРГАНЕЦЬ, нцю, ч. Хімічний елемент, сріблясто-білий крихкий метал; манган.
- Марганцевий, а, е. *Марганцеві копальні*. *Марганцеві добрива*. *Марганцева руда*. *Марганцевий розчин*.
- Марганцевистий, а, е. *Марганцевиста сталь*.
- Марганцівка, и, ж., розм. Перманганат калію та його розбавлений розчин, що має бактерицидну дію.
- МАРГАРИН, у, ч. Харчовий жир, який виготовляють в основному із суміші тваринних жирів та олій.
- Маргариновий, а, е. *Маргаринова промисловість*. *Маргариновий завод*.
- МАРГІНАЛ, а, ч., соц. Особа, яка перебуває поза своєю соціальною групою.
- Маргіналізація, ї, ж., соц. Тенденція до злиття соціальної групи.
- МАРГІНАЛІЇ, ій, мн. (одн. маргіналія, ї, ж.), книжн. 1. Примітки на берегах книжки або рукопису. 2. полігр. Заголовки, розміщені на берегах книжки, журналу.
- МАРГІНАЛЬНИЙ, а, е. 1. книжн. Написаний на берегах книжки або рукопису. *Маргінальні примітки*. 2. соц. Прикм. до маргінал. *Маргінальна інтелігентність*.
- Маргінальність, ності, ж.
- МАРГІНЕС, у, ч. Берег, поле книжки, зошита тощо.
- МАРГБ, невідм., с. Поле на комерційних листах чи іншій діловій документації, залишене для поміток.
- МАРЕМА, и, ж. В Італії — низинне заболочене морське узбережжя від гирла р. Арно до Неаполітанської затоки.
- МАРЕНА¹, и, ж. Трав'яниста рослина з жовтими квітками та грубим коренвищем, з якого добували червону фарбу.
- Мареновий, а, е. *Мареновий корінь*. *Мареновий барвник*.
- МАРЕНА², и, ж. Річкова риба родини корошових; вусач.
- МАРЕНГО, невідм., с. і. Тканина чорного кольору із сірим відблиском. 2. незм. Чорний із сірим колір. *Кольору маренго*.
- МАРЕЙГРАФ, а, ч., геод. Самописний прилад для реєстрації змін рівня моря.
- МАРЖА, і, ж., фін. 1. Різниця між біржовою ціною товару й найбільшим розміром можливої позички під цей товар. 2. Різниця між ціною, визначеною в біржовому бюлетені, та ціною покупця.
- МАРЖИНАЛІЗМ, у, ч., екон. Використання граничних величин для дослідження економічних законів та категорій.
- МАРЖИНАЛЬНИЙ, а, е. 1. Те саме, що маргінальний. 2. екон. Близький до межі, граничний. *Маржинальна корисність*. *Маржинальна ставка податку*.
- МАРЗАН, а, ч., друк. Брус, який вставляють у набір для заповнення місць, вільних від тексту.
- МАРИНА, и, ж. Картина, що зображує морський краєвид.
- Мариніст, а, ч. Художник, що малює марини; письменник, що описує море.
- Мариністика, и, ж. Зображення морських краєвидів.
- Мариністичний, а, е. *Мариністична картина*.
- МАРИНАД, У, ч. і. Рідина, приготована з оцтом, прянощами тощо. 2. перев. мн. Мариновані продукти.
- Маринадний, а, е. *Маринадний сік*.
- МАРИНІЗМ, у, ч. Агресивна політика держави, спрямована на досягнення панування на морі.
- МАРИНУВАТИ, ую, уеш. 1. Класти продукти в маринад для збереження їх або надання їм певних смакових якостей. *Маринувати огірки*. 2. перен., розм. Свідомо затримувати розв'язання, виконання чогось; навмисне затримувати когось де-небудь, у якомусь стані або становищі, званні тощо.
- Маринований, а, е. *Маринований томат*.
- Маринування, я, с. *Маринування овочів*.
- МАРИХУАНА, и, ж. Наркотична отрута, яка міститься в індійських коноплях.
- МАРІОНЕТКА, и, ж. 1. Лялька в ляльковому театрі, якою керує актор за допомогою спеціального пристосування. *Театр маріонеток*. 2. перен. Про людину, уряд і т. ін., що сліпо виконують чинсь волю.
- Маріонетковий, а, е. *Маріонетковий театр*. *Маріонеткова вистава* (у 1 знач.). *Маріонетковий уряд* (у 2 знач.).
- МАРКА¹, и, ж. 1. Знак оплати поштових, гербових або акцизних зборів у вигляді маленького, переважно чотирикутного папірця із зазначеною на ньому ціною та певним зображенням. 2. Знак, клеймо на виробках, товарах із зазначенням місця їх виготовлення, якості тощо. 3. Сорт, тип виробу, товару.
- Марковий, а, е. *Маркова колекція*. *Марковий альбом* (у 1 знач.). *Марковий коньяк*. *Маркова сталь* (у 2 знач.).
- МАРКА², и, ж. 1. У Середньовіччі — сільська громада в деяких країнах Західної Європи. 2. У Франкській державі VIII—IX ст. і середньовічній Німеччині — прикордонний укріплений округ із військовим управлінням.
- МАРКАЗИТ, у, ч., мін. Різновид природного сірчистого заліза, що використовується для виготовлення сірчаної кислоти, прикрас і т. ін.
- Марказитовий, а, е.
- МАРКЕР¹, а, ч. Письмове приладдя з товстим стрижнем, просякнутих спеціальною фарбою, за допомогою якого виділяють у тексті потрібні місця, малюють плакати тощо.
- МАРКЕР², а, ч. Показник, особливість, ознака чого-небудь.
- МАРКЕР³, а, ч. Той, хто прислуговує під час гри на більярді та веде рахунок очок.
- МАРКЕР⁴, а, ч. Сільськогосподарське знаряддя або пристосування в сівалці, яким роблять на ріллі борозенки перед сівбою, садінням.
- Маркерний, а, е.
- МАРКЕТИНГ, у, ч., екон. 1. Система управління господарською діяльністю, спрямована на врахування вимог ринку та активний вплив на попит з метою розширення збуту товарів.

М

- Страховий маркетинг*. 2. Організація збуту товарів на ринку.
- Маркетинговий, а, е. *Маркетингова фірма. Маркетингові дослідження. Маркетинговий рік.*
- Маркетолог, а, ч.
- Маркетологія, і, ж. Наука, що вивчає маркетинг.
- МАРКЕТРІ. 1. *невідм., с.* Орнаментальні композиції з тонких пластинок фанери, перламутру, слонової кістки та ін., які наклеюють на поверхню меблів або декоративних панно. 2. *у знач. прикм., незм.* Оздоблений такими композиціями. *Столик маркетрі.*
- МАРКІЗ, а, ч. У деяких країнах Західної Європи — дворянський титул, середній між графом і герцогом, а також особа, що має цей титул.
- МАРКІЗА¹, и, ж. Дружина або дочка маркіза.
- МАРКІЗА², и, ж. Легкий (переважно з цупкої тканини) дашок над вікном або балконом для захисту від сонця.
- МАРКІЗА³, и, ж. Коштовний камінь, здебільшого алмаз, овальної форми.
- МАРКІЗЕТ, у, ч. Тонка напівпрозора бавовняна або шовкова тканина із суканої пряжі.
- Маркізетовий, а, е. *Маркізетова тканина. Маркізетова сукня.*
- МАРКІРУВАННЯ, я, с., с. г. Прокладання борозенок маркером (*див. маркер⁴*) для сівби або садіння чого-небудь.
- Маркірований, а, е. *Маркірована ділянка.*
- Маркірувальний, а, е. *Маркірувальне пристосування.*
- Маркірувальник, а, ч.
- Маркірувальниця, і, ж.
- Маркірувати, ую, уєш, с. г. Робити борозенки маркером (*див. маркер⁴*) для сівби або садіння чого-небудь.
- МАРКІТАНТ, а, ч. При арміях XVIII—XIX ст. — особа, що торгувала харчами, напоями та дрібними предметами солдатського вжитку.
- Маркітантка, и, ж.
- Маркітантський, а, е. *Маркітантський намет.*
- МАРКО, *невідм., с.* Визначення вартості монети за вагою, а не за номіналом.
- МАРКУВАННЯ, я, с. 1. *спец.* Дія зі знач. маркувати. *Маркування сталі.* 2. Марка на виробках, товарах. 3. *лінгв.* Певна диференційна ознака мовної одиниці; маркованість.
- Маркований, а, е. *Марковані бочки. Маркований конверт. Стилістично марковані слова.*
- Маркованість, ності, ж. *Стилістична маркованість слова.*
- Маркувальний, а, е. Призначений для маркування (у 1 знач.). *Маркувальна машина. Маркувальний знак.*
- Маркувальник, а, ч. Той, хто займається маркуванням (у 1 знач.).
- Маркувальниця, і, ж.
- МАРКУВАТИ, ую, уєш. 1. *спец.* Ставити марку (у 1, 2 знач.) на виробках, товарах, документах і т. ін. *Маркувати конверт. Маркувати сталь. Маркувати взуття¹,* узагалі ставити клеймо, позначку на кому-, чому-небудь. 2. *лінгв.* Робити маркованим (у 2 знач.).
- МАРКШЕЙДЕРІЯ, і, ж. Галузь гірництва, що займається геодезичним та геологічним вивченням гірничих виробок.
- Маркшейдерство, а, с.
- Маркшейдер, а, ч.
- Маркшейдерський, а, е. *Маркшейдерські інструменти. Маркшейдерська служба. Маркшейдерське вимірювання.*
- МАРМЕЛАД, у, ч. Кондитерський виріб із фруктово-ягідного пюре, звареного з цукром. *Фруктовий мармелад.*
- Мармеладний, а, е. *Мармеладне виробництво. Мармеладні цукерки. Мармеладна фабрика.*
- Мармеладовий, а, е. *Мармеладові виробки.*
- МАРМІГ, у, ч. Нагрівальний апарат для підтримання приготованої їжі в гарячому стані.
- МАРОДЕР, а, ч. Вояк, що грабує вбитих та поранених після бою або мирне населення під час війни.
- Мародерка, и, ж.
- Мародерство, а, с. Учинки, поведінка мародера.
- Мародєрствувати, ую, уєш. Займатися мародерством.
- Мародєрський, а, е.
- МАРОКЁН, у, ч. Тканина зі штучного шовку, що нагадує крепдешин.
- Марокеновий, а, е. *Марокенова тканина. Марокенова сукня.*
- МАРС¹, а, ч. 1. Бог війни в давньоримській міфології. 2. Четверта за віддаленням від Сонця велика планета Сонячної системи.
- МАРС², а, ч., *мор.* Майданчик на шоглі вітрильного корабля, з якого стежать за горизонтом та керують вітрилами.
- Марсовий, а, е. *Марсовий місток. Марсовий матрос.*
- МАРСАЛА, й, ж. Сорт десертного виноградного вина.
- МАРСЕЛІН, у, ч. Легка, м'яка шовкова тканина. *Блузка з марселіну.*
- Марселіновий, а, е. *Марселінова тканина. Марселінова сукня.*
- МАРСЕЛЬ, я, ч., *мор.* Пряме чотирикутне вітрило, що підіймається над нижнім головним вітрилом. *Забрати марселі.*
- Марсельний, а, е.
- МАРСЕЛЬСЗА, и, ж. Французька революційна пісня, що згодом стала державним гімном Франції.
- МАРТЕН, а, ч., *мет.* У металургії — полумєнева піч, де чавун, сталевий брухт переплавляють на сталь.
- Мартєнєвєць, вєця, ч.
- Мартєнєвєський, а, е. *Мартєнєвєський процес виробництва сталі. Мартєнєвєський чавун. Мартєнєвєський шлак.*
- Мартєнєвєць, а, ч. Той, хто працює біля мартєна.
- МАРТЄНСИТ, у, ч. Структурний складник деяких загартованих металів і сплавів.
- Мартєнсєйний, а, е. *Зворотні мартєнсєйні перетворєння.*
- МАРТИРОЛІЙ, у, ч. 1. У церковній літературі — збірка оповідань про християнських мучеників. 2. *книжн.* Перелік осіб, що постраждали, були замучені, або перелік страждань та мук, які хтось пережив.
- МАРТІТ, у, ч. Мінерал, утворений окисленням магнетиту.
- МАРТІНІ, *невідм.* 1. Сорт вермуту. 2. Коктейль з джину, вермуту та гіркої настоянки.
- МАРЦІПАН, у, ч. і. Густа тістоподібна маса із суміші тертого мигдалю, абрикосового ядра та горіхів із цукровим сиропом, що використовується у кондитерській промисловості. 2. Кондитерський виріб з такої маси.
- МАРШ, у, ч. 1. Ритмічна хода в строю. *Церемоніальний марш.* 2. Організоване пересування військ похідним ладом на дальні відстані. 3. Команда, наказ рухатися. 4. Музичний твір, що має енергійний, чіткий ритм і такт, який відповідає розміреній ході. 5. Частина сходів між двома майданчиками.
- Маршовий, а, є. 1. *Маршова пісня* (у 4 знач.). 2. Якого направляють із запасу до діючої армії для поповнення її (про військові частини). *Маршовий батальйон. Маршова рота.*
- МАРШАЛ, а, ч. і. Військове звання, вище за генеральське, що його надають за видатні заслуги в керівництві військами, а також особа, яка має це звання. 2. Те саме, що маршалок (у 2 знач.).
- Маршальство, а, е. Звання маршала.
- Маршальський, а, е. *Маршальські погони.*
- МАРШАЛОК, лка, ч. і. Голова сейму в Польщі. 2. У Росії до 1917 р. — предствник дворянства, якого обирали на губернських і повітових зборах і який керував становими справами дворянства; предводитель дворянства.

М

3. *заст.* Дворецький у польському поміщицькому домі. 4. *заст.* Староста під час весілля.
- Маршалський, а, е.
- МАРШИРУВАТИ, МАРШУВАТИ, ую, уеш. 1. Іти, ходити маршем (у 1 знач.) кроком, по-військовому. 2. *жарт., ірон.* Іти, ходити.
- Марширувальний, а, е. *Марширувальні вправи.*
- Марширування, Маршування, я, с. *Марширування під музику.*
- МАРШІ, ів, мн. Смуга низовинних морських узбереж, що затоплюються в період найвищих припливів і нагонів води.
- МАРШ-МАНЄВР, у, ч., *військ.* Пересування війська з метою його перегрупування.
- МАРШРУТ, у, ч. 1. Заздалегідь визначений шлях проходження, їзди тощо. *Автобусний маршрут. Маршрут по дорозі.* 2. Шлях передавання даних між вузлами та терміналами обчислювальної мережі. 3. Товарний поїзд, що йде без зміни складу та вантажу до місця призначення.
- Маршрутний, а, е. *Маршрутна карта. Маршрутне таксі. Маршрутний поїзд.*
- МАРШРУТИЗАТОР, а, ч. Комп'ютер, що об'єднує кілька мереж та призначений для визначення маршруту (у 2 знач.) передавання даних у ті мережі, до яких вони призначені.
- МАРШРУТИЗАЦІЯ, і, ж., *спец.* Організація перевезення вантажів на маршрутних поїздах.
- МАР'ІЖ¹, у, ч. 1. У картярській грі — король і дама однієї масті в одного гравця. 2. Старовинна картярська гра, умовою виграшу якої є наявність в одного гравця короля та дами однієї масті.
- Мар'яжний, а, е.
- МАР'ІЖ², у, ч., *спец.* Стикування ступенів і основних вузлів ракети.
- МАСА, и, ж. 1. *фіз.* Одна з основних величин механіки, за допомогою якої вимірюють кількість речовини в тілі; міра інерції тіла стосовно сили, що на нього діє. *Маса атома.* 2. Кількість, об'єм речовини якого-небудь предмета; сама речовина, матерія, з якої складається предмет. *Металева маса.* 3. Великий предмет або предмети з неясними для зору обрисами; те, що в своїй сукупності утворює щось ціле, неподільне. 4. Безформна, схожа на тісто, речовина; густа або рідкувата суміш. *Папорова маса. Фарфорова маса.* 5. *перев. мн.* Велика сукупність людей; широкі кола населення.
- Масивний, а, е. 1. Який має велику масу
- мас-спектроскоп'я — матрилінність** (у 2 знач.), об'єм. *Масивні двері; великий, важкий* (про людину, тварину або частину тіла). *Масивні коні. Масивна фігура.* 2. Який займає велику площу; суцільний.
- Масивність, ності, ж.
- МАСАЖ, у, ч. Система прийомів механічного впливу (розтирання, розминання) на поверхню тіла руками або за допомогою спеціальних апаратів з лікувальною, гігієнічною тощо метою. *Точковий масаж.*
- Масажёр, а, ч. *Електричний масажер.*
- Масажіст, а, ч.
- Масажистка, и, ж.
- Масажний, а, е. *Масажний кабінет. Масажний апарат.*
- Масажування, я, ж. *Масажування шийного відділу хребта. Масажування рук.*
- Масажувати, ую, уеш. Робити масаж.
- МАСЕДУАН, у, ч. Страва з городини, яблук і т. ін., политих вином, соусом або морозивом.
- МАСКА, и, ж. 1. Спеціальна накладка з вирізами для очей, що приховує обличчя. 2. Спеціальна накладка для обличчя людини у вигляді звірячої морди, спотвореного людського обличчя тощо. 3. Людина в такій накладці та маскарадному костюмі. 4. Зліпок із гіпсу або іншого матеріалу, знятий з обличчя людини. *Посмертна маска.* 5. *спец.* Спеціальна заслона на обличчя для захисту від чого-небудь. *Маска зварника. Киснева маска. Наркозна маска.* 6. Предмет захисного спорядження спортсмена для уникання травм. 7. У косметичі — засіб догляду за обличчям, руками тощо. 8. *перен.* Зовнішній вигляд, що приховує справжню сутність когось, чогось.
- МАСКАРАД, у, ч. 1. Свято, бал, учасники якого одягнені в маски та костюми (казкові, етнографічні тощо); костюмований бал. 2. *перен., ірон.* Про незвичайний для когось одяг, що дуже змінює вигляд. 3. *перен.* Про вигляд і поведінку, за якими приховується справжня сутність когось, чогось.
- Маскарадний, а, е. *Маскарадний бал. Маскарадне вбрання* (у 1 знач.).
- МАСКАРОМ, а, ч. Декоративний рельєф у вигляді обличчя людини або голови тварини.
- МАСКОН, у, ч. Зона позитивної аномалії сили тяжіння на Місяці.
- МАСКУВАТИ, ую, уеш. 1. *рідко.* Одягати кого-небудь у маскарадний костюм, надівати на когось маску (у 1 знач.); одягати когось у незвичайний костюм, щоб ніхто не впізнав. 2. *перен.* Приховувати свої вчинки, думки і т. ін.
- чимось показним, удаваним. 3. Прикриваючи, ховаючи кого-, що-небудь, робити непомітним, невидним для когось.
- Маскувальний, а, е. *Маскувальний халат.*
- Маскувальник, а, ч. Той, хто маскує кого-, що-небудь.
- Маскування, я, с.
- МАСКУЛІНІЗАЦІЯ, і, ж., *біол.* Розвиток в осіб жіночої статі чоловічих вторинних статевих ознак.
- Маскулінізм, у, ч., *біол.* Наявність у жіночого організму чоловічих вторинних статевих ознак (бороди, вусів, низького тембру голосу).
- МАС-МЕДІА, М&ІА, *невідм., мн.* Засоби масової інформації (комунікації) — газети, радіо, телебачення, кіно, аудіо- та відеозаписи тощо. *Українські мас-медіа.*
- МАСБН, а, ч. Послідовник масонства, член масонської ложі; франкмасон.
- Масонка, и, ж.
- МАСБНСТВО, а, с. Релігійно-етичний рух, що виник на початку XVIII ст. в Англії, а згодом поширився у формі таємних товариств в інших країнах Європи і поєднував завдання морального самовдосконалення з метою створення всевітнього братства молоді; франкмасонство.
- Масонський, а, е. *Масонський рух. Масонські погляди. Масонський амулет. Масонська ложа.*
- МАС-СПЕКТРАЛЬНИЙ, а, е. Призначений для аналізу хімічного та ізотопного складу нейтральних речовин й іонізованих газів, дослідження структури молекул, визначення мас ядер тощо. *Мас-спектральні прилади.*
- МАС-СПЕКТРОГРАФ, а, ч., *хім.* Прилад для визначення масового числа ізотопів.
- МАС-СПЕКТРОМЕТР, а, ч *фіз.* Прилад для поділу іонізованих атомів або молекул за їхніми масами.
- МАС-СПЕКТРОМІТРИЯ, і, ж., *фіз.* Метод дослідження речовини, який полягає у визначенні спектра мас атомів та молекул, що містяться в речовині, та їх відносної поширеності.
- МАС-СПЕКТРОСКОПІЯ, і, ж., *фіз.* Те саме, що мас-спектрометрія.
- МАСТЕКТОМІЯ, і, ж. Видалення молочної залози в жінок при виявленні злоякісної пухлини.
- МАСТИКА, и, ж. 1. Густа маса з жирами або смолами, що застосовується для вирівнювання поверхонь покриттів, підлог і т. ін., приклеювання покрівельних, ізоляційних, оздоблювальних матеріалів, зовнішнього обмазування тощо. *Бітумна мастика. Полімерна мастика.* 2. Суміш із воску

та фарби для натирання підлоги. *Воскова мастика*. 3. Ароматична смола деяких Дерев, яку використовують для виготовлення лаків, солодошів, пахошів і т. ін.

Мастиковий, а, е. *Мастикова маса. Мастикова смола. Мастикова статуетка*.

МАСТИКС, у, ч. Ароматична смола мастикового та деяких інших дерев, що застосовується для виробництва лаків, у медицині; мастикова смола.

Мастиковий, а, е. *Мастикова сажка*.

МАСТИТ, у, ч., мед. Запалення молочної залози. *Післяпологовий мастит*.

МАСТИФ, а, ч. Старовинна англійська порода сторожових собак, схожих на дога.

МАСТИХІН, а, ч., спец. Вузька лопаточка, ніж, якими художники користуються для розтирання фарб, згладжування маків фарби тощо; шпатель.

МАСТОДОНТ, а, ч. 1. Величезний викопний ссавець третинного періоду, схожий на слона. 2. *перен.* Про щонебудь велике, неоковирне.

МАСТОЇДІТ, у, ч., мед. Запалення соскоподібного відростка скроневої кістки.

МАСТОПАТІЯ, ї, ж., мед. Захворювання молочних залоз, у яких утворюються пухлиноподібні вузлики.

МАСТУРБАЦІЯ, ї, ж. Те саме, що онанізм.

Мастурбаційний, а, е.

Мастурбувати, ую, уеш. Займатися мастурбацією.

МАСХАРАББЗ, а, ч. Актор таджицького народного театру.

МАСШТАБ, у, ч. 1. Відношення величини довжин зображення (на карті, кресленні тощо) до величини довжин самого зображуваного предмета. 2. *перен.* Відношення однієї якоїсь величини до іншої. *Масштаб цін*.

Масштабний, а, е. *Масштабний коефіцієнт. Масштабна лінійка* (у 1 знач.). *Масштабне виробництво* (у 2 знач.).

Масштабування, я, с., спец. Зменшування або збільшування зображення або його частини в межах певного масштабу.

МАТ¹, у, ч. 1. Положення в шаховій партії, при якому король, перебуваючи під ударом фігури супротивника, не може захиститися і партія вважається програною. 2. *перен., розм.* Безнадійне, безвихідне становище, кінець.

МАТ², у, ч. 1. Циновка із соломи, очерету тощо. 2. У спорті — товста підстилка, яка пом'якшує приземлення під час стрибків.

маршальство — мас-спектрометрія

МАТ², у, ч. Незначна шершавість гладкої поверхні, що позбавляє її прозорості, блиску.

Матовий, а, е. *Матовий блиск*.

МАТАДБР, а, ч. Головний учасник бою биків, що завдає бикові смертельного удару шпагою; тореадор.

МАТЕ, невідм., с. 1. Вічнозелене південноамериканське дерево родини падубових. 2. Невеликий посуд, зроблений з гарбуза, з якого п'ють такой напій.

МАТЕЛБТ, а, ч., мор. Сусідній у строю військовий корабель.

МАТЕМАТИЗАЦІЯ, ї, ж. Впровадження математичних методів і досягнень математики в інші науки, галузі знання і т. ін.

Математизований, а, е.

Математизувати, ую, уеш. Впроваджувати математичні методи і досягнення математики в інші науки, галузі знання і т. ін. *Математизувати виробничі процеси*.

МАТЕМАТИКА, и, ж. Наука про кількісні співвідношення та просторові форми дійсного світу. *Вища математика*.

Математик, а, ч. *Видатний математик*.

Математичний, а, е. *Математичні науки. Математична задача. Математична точність. Математична лінгвістика. Математичний аналіз*.

МАТЕРІАЛ, у, ч. 1. Предмети, речовини, з яких щонебудь виготовляють, виробляють, будують тощо; сировина. *Змащувальні матеріали. Насіннєвий матеріал. Абразивні матеріали. Садивний матеріал*. 2. Різні відомості, дані, посібники і т. ін., що їх використовують як основу, джерело для чого-небудь, як доказ чогось. *Матеріал для книжки*. 3. Зібрання документів, відомостей з якогось питання. *Матеріали судового процесу. Матеріали перетису*.

Матеріальний, а, е. *Матеріальний кошторис. Матеріальний склад. Матеріальна частина* (у 1 знач.).

МАТЕРІАЛІЗМ, у, ч. 1. Один з двох основних напрямів у філософії, що визнає об'єктивність існування зовнішнього світу, незалежність його від людської свідомості, первинність матерії та вторинність мислення, пізнаність світу і його закономірностей; протилежне — ідеалізм. *Діалектичний матеріалізм. Історичний матеріалізм. Механічний матеріалізм*. 2. Вузькопрактичне, раціоналістичне ставлення до дійсності; схильність заперечувати ідеальне, високе.

Матеріаліст, а, ч.

М

Матеріалістичний, а, е. *Матеріалістичний світогляд. Матеріалістична філософія* (у 1 знач.).

Матеріалістичність, ності, ж.

Матеріалістка, и, ж.

Матеріалістський, а, е.

МАТЕРІАЛІЗУВАТИ, ую, уеш. Втілювати щонебудь у матеріальній, конкретній формі; уречевлювати.

Матеріалізація, ї, ж.

Матеріалізований, а, е.

Матеріалізування, я, с.

МАТЕРІЯ, ї, ж. 1. *філос.* Об'єктивна реальність, що існує поза людською свідомістю й незалежно від неї. *Закон збереження матерії*. 2. *перен.* Предмет обговорення.

Матеріальний, а, е. *Матеріальний світ* (у 1 знач.).

Матеріальність, ності, ж. *Матеріальність світу*.

МАТЛБТ, у, ч. 1. Голландський матроський танець, який імітує працю на кораблі. 2. Страва зі шматочків риби в соусі з червоного вина й різних приправ.

МАТРАКАЖ, у, ч. Набридлива, постійно повторювана радіо- та телереклама.

МАГРИКС, у, ч. 1. *біол.* Дрібнозерниста речовина, що заповнює внутрішньоклітинні структури і порожнини між ними. 2. *друк.* Спосіб виготовлення еластичних форм високого друку.

МАТРИКУЛ, а, ч. 1. Офіційний список певних осіб, доходів, внесків. 2. Залікова книжка студента вищого навчального закладу.

Матрикульний, а, е.

МАТРИЛІНІШНІСТЬ, ності, ж. Рахування походження й спадкування

по материнській лінії в добу матріархату.
Матрилінійний, а, е.
МАТРИЛОКАЛЬНИЙ, а, е. Поширений при матріархаті. *Матрилокальний шлюб.*
МАТРИМОНІАЛЬНИЙ, а, е, книжн. Пов'язаний з одруженням, подружнім життям; шлюбний. *Матримоніальне оголошення.*
МАТРИЦЯ, і, ж. 1. *техн.* Штмп із витисненням у ньому заглибленням, що точно відповідає формі оброблюваної деталі. 2. *друк.* Картонна форма, яку знімають із набору й використовують для відливання стереотипу в друкарні. 3. *мат.* Сукупність математичних величин, певним способом розміщених у прямокутній таблиці. *Теорія матриць. Квадратні матриці.*
Матрицьований, а, е.
Матрицювання, я, с.
Матрицювати, юю, юеш. Робити матриці чого-небудь. *Матрицювати набір.*
Матричний, а, е. *Матричний принтер. Матричний прес. Матричний картон.*
МАТРІАРХАТ, у, ч. 1. Форма первісного родового суспільства, у якій родові групи утворювалися за спорідненістю по жіночій лінії та з керівною роллю в них жінки. 2. *перен.* Про стан у родині, коли всім керує жінка.
Матріархальний, а, е. *Матріархальний рід.*
МАТРБНА, и, ж. У стародавніх римлян — знатна, поважна заміжня жінка, мати родини.
МАТРБС, а, ч. Моряк, що не належить до командного складу судна; у військовому флоті — рядовий.
Матросик, а, ч.
Матроска, и, ж. *ж.* Формена блуза матроса з великим виложистим коміром особливого крою; жіноча або дитяча блуза такого самого фасону.
Матроський, а, е. *Матроська пісня. Матроська вахта. Матроський загін. Матроська душа. Матроський одяг. Матроська безкозирка.*
МАТУАР, а, ч. Інструмент для гравіювання.
МАТЧ, у, ч. Спортивне змагання між двома командами або окремими учасниками за певною програмою. *Футбольний матч. Шаховий матч. Матч-реванш.*
Матчевий, а, е. *Матчева зустріч.*
МАТЧББЛ, у, ч. Очко, що розігрується у тенісному матчі, яке може вирішити його хід.
МАТЧ-ПІЙНТ, у, ч. Те саме, що матчббл.
МАТЧ-ТУРНІР, у, ч. Шахове змагання кількох учасників або команд, в якому учасники або команди грають між

матрилінійний — маюскули

собою більше як одну партію.
МАУЗЕР, а, ч. Вид автоматичного пістолета.
МАУНТИНБАЙК, *спорт.* 1. *род.* а. Гірський велосипед. 2. *род.* у. Вид спорту — подолання на велосипеді дистанції, прокладеної в гірській місцевості.
МАУНТИНБІРД, а, ч. Довга і гнучка дошка для катання по горі, що має масивні траки.
МАФІОЗИ, *невідм., ч.* Член мафії, мафіозного угруповання.
Мафіозний, а, е. *Мафіозні структури. Мафіозні угруповання.*
Мафізність, ності, ж.
МАФІЯ, і, ж. 1. Таємна злочинна організація, що виникла в кінці XVIII ст. на о. Сицилії і поширила сферу своєї діяльності на інші країни. 2. Організовані бандитські угруповання, що зрослися з правоохоронними структурами і діють таємно, за власними інтересами.
МАХАГБНІ, *невідм.* Деревина деяких видів тропічних дерев.
МАХАРАДЖА, *див.* магараджа.
МАХАРАНІ, *див.* магарані.
МАХАТМА, и, ж. 1. В індійській міфології — одне з найменувань світового духу. 2. У сучасній Індії — шанобливе слово, яке вживається перед іменем особливо шанованих людей, видатних громадських діячів.
МАХАЯНА, и, ж. Один з напрямків у буддизмі.
МАХЕ, *невідм., с.* Позасистемна одиниця концентрації радіоактивних нуклідів.
МАХІЗМ, у, ч. Те саме, що емпіріокритицизм.
Махіст, а, ч.
Махістський, а, е. *Махістські погляди.*
МАХІНАЦІЯ, і, ж. Несумлінний, нечесний спосіб, хитрість для досягнення чого-небудь; шахрайство.
Махінатор, а, ч.
МАХБМЕТР, а, ч. Бортовий прилад літака, за яким визначається швидкість польоту.
МАЦА, й, ж. У єврейському релігійному обряді — пасхальний прісний пшеничний хліб у вигляді дуже тонких сухих коржів.
МАЦЕРАЦІЯ, ї, ж., *біол.* Розмочування рослинних або тваринних тканин, що спричиняє їх розбухання, розм'якшення або розпад на окремі структурні елементи.
Мацербаний, а, е.
Мацерований, у, с.
Мацеровати, юю, уеш. Піддавати мацерації. *Мацеровати волокнисті рослини.*
МАЦБНІ, *невідм., с.* Назва кислого

молока в деяких народів Кавказу.
МАЧЕТЕ, *невідм., ч.* і с. Великий ніж для розчищення лісових хащів та зрубання цукрової тростини.
МАЧЕТЕРО, *невідм., ч.* Збирач цукрової тростини.
МАЧО, *невідм., ч.* Справжній, мужній чоловік. *Справжній мачо.*
МАШІНА, и, ж. 1. Механізм або комплекс механізмів, призначений для виконання корисної роботи шляхом перетворення одного виду енергії на інший, для зміни форми, властивостей, станів або положень предмета праці, збереження, оброблення та використання, інформації. *Пральна машина. Електронно-обчислювальна машина. Картплезбиральна машина. Лісосадильна машина. Швейна машина.* 2. Транспортний засіб (автомобіль, танк, літак і т. ін.), що рухається завдяки певному механізмові. 3. *перен.* Про структуру, організації, що діють як налагоджений механізм. *Бюрократична машина. Державна машина.*
Машиніст, а, ч. Фахівець, робітник, що керує машиною (у 1 знач.).
Машинізація, і, ж. *Машинізація сільськогосподарства.*
Машинізований, а, е. *Машинізоване виробництво.*
Машинізувати, ую, уеш. Упроваджувати, застосовувати машини в певній галузі господарства; механізувати. *Машинізувати сільське господарство.*
Машинка, и, ж. *Кравецька машинка. Друкарська машинка.*
Машійний, а, е. *Машинні частини. Машинна вишивка. Машинний переклад. Машинна промисловість. Машинний зал. Машинний відсік. Машинне масло.*
МАШИНАЛЬНИЙ, а, е. Механічний (у 3 знач.); мимовільний, несвідомий.
Машинальність, ності, ж. *Машинальність рухів.*
МАЮСКУЛИ, ів, *мн.* (одн. маюскул, а, ч.), *спец.* 1. Великі літери, переважно в текстах стародавньої писемності; протилежне — мінускули. 2. *тільки одн.* Письмо, шрифт, що складаються з таких літер. *Візантійський маюскул.*
Маюскульний, а, е. *Маюскульна літера. Маюскульне письмо.*
МЕАНДР, у, ч. 1. *геол.* Закруг, крутий поворот у течії річки. 2. У мистецтві — геометричний орнамент, візерунок у вигляді ламаної або кривої лінії зі звивинами.
Меандричний, а, е. *Меандричний орнамент.*
Меандровий, а, е.

медіаторний — мектёб

М

- МЕГА... Перша частина складних слів, що означає: 1) у мільйон разів більший за основну одиницю мір, указану в другій частині слова; 2) величезний, гігантських розмірів.
- МЕГАБАЙТ, а, ч. В обчислювальній техніці — одиниця виміру об'єму даних та ємності пам'яті ЕОМ.
- МЕГАВАТ, а, ч. Одиниця електричної потужності.
- МЕГАГЕРЦ, а, ч. Одиниця частоти коливань.
- МЕГАКБСМ, у, ч., книжн. Те саме, що макрокосм.
- МЕГАКЙСМОС, у, ч., книжн. Те саме, що макрокосм.
- МЕГАЛІТ, у, ч. Стародавня споруда (пам'ятник, гробниця тощо), складена з величезних каменів.
- Мегалітичний, а, е. *Мегалітична споруда.*
- МЕГАЛО... Те саме, що мега...
- МЕГАЛОЗАВР, а, ч. Великий хижий динозавр.
- МЕГАЛОКЕФАЛІЯ, і, ж. Те саме, що макроцефалія.
- МЕГАЛОМАНІЯ, і, ж. Психічне захворювання, при якому хворий вважає себе великою людиною; манія величності.
- МЕГАЛОПБЛІС, МЕГАПБЛІС, а, ч. Високоурбанізовані зони смугоподібної конфігурації, що утворюються при зростанні кількох (як правило, численних) розташованих поблизу міських агломерацій вздовж магистральних транспортних шляхів.
- МЕГАЛОФАГ, а, ч., біол. Те саме, що макрофаг.
- МЕГАЛОЦЕФАЛІЯ, і, ж., астр. Те саме, що макроцефалія.
- МЕГАНТРОП, а, ч. Велика викопна людиноподібна мавпа.
- МЕГАПАРСЕК, а, ч., астр. Одиниця виміру космічних віддалей.
- МЕГАПІЛІС, див. мегалополіс.
- МЕГАРЕЛЬСФ, а, ч. Найбільші форми рельєфу земної поверхні (материкові виступи, океанічні западини).
- МЕГАРІ, МЕХАРІ, невідм., ч. Одногорбий верблюд.
- МЕГАСКОП, а, ч. Оптичний інструмент для розглядання дрібних коштовних каменів.
- Мегаскопічний, а, е.
- МЕГАСПОРА, МАКРОСПБРА, и, ж., біол. Велика спора в різноспорових вищих рослин.
- МЕГАСПОРАНГІЙ, я, ч., біол. Те саме, що макроспорангій.
- МЕГАСПОРОФІЛ, а, «., бот. Те саме, що макроспорофіл.
- МЕГАТАЙП, а, ч. Електронна машина для фотонабору.
- МЕГАТЕРІЙ, я, ч. Викопна тварина велетенських розмірів, схожа на сучасного лівинця.
- МЕГАФОН, а, ч. Пристрій у вигляді рупора, що використовується для підсилення людського голосу.
- МЕГЕРА, и, ж. 1. У давньогрецькій міфології — одна з трьох богинь помсти. 2. *перен.* Зла, сварлива жінка.
- МЕГБМ, а, ч. Одиниця електричного опору, що дорівнює 10^6 омів.
- МЕГОММЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання великих електричних опорів.
- МЕДАЛЬ, і, ж. 1. Відзнака у вигляді круглої металеві пластинки з рельєфним написом і зображенням, що встановлює держава як нагороду за особливі заслуги, трудові та бойові подвиги, за досягнення у праці, спорті, науці, культурі. *Олімпійська медаль.* 2. Металевий знак на честь визначної особи або події з написом і зображенням. *Пам'ятна медаль.*
- Медаліст, а, ч. Той, хто одержав медаль.
- Медалістка, и, ж.
- Медалька, и, ж.
- Медальний, а, е. *Медальна майстерня.*
- МЕДАЛЬСЕР, а, ч. Майстер, художник, що виготовляє форми для відливання й карбування медалей.
- Медальєрка, и, ж.
- Медальєрний, а, е. *Медальєрне мистецтво.*
- МЕДАЛЬЙОН, а, ч. 1. Ювелірний виріб у вигляді овального або круглого плоского футляра, що в нього вставляють яке-небудь зображення, дрібний предмет чи запис і який носять на шії. *Золотий медальйон. Срібний медальйон.* 2. Рельєф або малюнок в обрамленні.
- Медальйонний, а, е. *Медальйонний ланцюжок. Медальйонне розміщення узору.*
- Медальйоновий, а, е.
- Медальйончик, а, ч.
- МЕДЕЛІЙН, а, ч. Порода мисливських собак, що походить з Північної Італії.
- Меделянський, а, е.
- МЕДЕЯ, і, ж. 1. Чаклунка, дружина аргонавта Ясона в давньогрецькій міфології. 2. *перен.* Ревнива, мстива жінка.
- МЕДЖЛІС, у, ч. 1. Законодавчий орган, парламент у деяких мусульманських країнах. 2. Вищий представницький орган у кримських татар та деяких інших народів.
- МЕДИКАМЕНТИ, ів, мн. (одн. медикамент, у, ч.). Лікувальні засоби; ліки.
- Медикаментозний, а, е. *Медикаментозне лікування.*
- МЕДИТАЦІЯ, і, ж. Роздум, міркування.
- Медитативний, а, е. *Медитативний стан.*
- Медитаційний, а, е. *Медитаційний метод.*
- Медитувати, ую, уеш. Займатися медитацією.
- МЕДИЦИНА, и, ж. Система наук про хвороби, методи їх лікування та запобігання їм. *Космічна медицина. Народна медицина. Сучасна медицина. Страхова медицина.*
- Медик, а, ч.
- Медичка, и, ж., розм.
- Медичний, а, е. *Медичний огляд. Медичні препарати. Медичний інститут. Медична сестра.*
- МЕДІА... Перша частина складних слів, що відповідає слову мас-медіа.
- МЕДІАЛЬНИЙ, а, е, спец. 1. Розташований у середині чого-небудь. 2. В анатомії — термін, що вказує на розташування якого-небудь органа ближче до серединної площини тіла.
- МЕДІАНА, и, ж. 1. У геометрії — пряма лінія, проведена між вершиною кута трикутника та серединою протилежної сторони. 2. У статистиці — величина, що знаходиться в середині ряду величин, розташованих у висхідному або спадному порядку.
- Медіанний, а, е.
- МЕДІАНТА, и, ж. муз. Третій і шостий ступені мажорного або мінорного ладу, а також акорд, побудований на одному з цих ступенів.
- МЕДІАТЁКА, и, ж., інформ. Сховище електронних документів.
- МЕДІАТОР¹, а, ч., спец. 1. Державно-посередник у дипломатичних відносинах, торговельних угодах. 2. Специфічна біологічно активна речовина, що бере участь у передачі нервового імпульсу з нервових закінчень на робочі органи і з однієї нервової клітини на іншу. *Медіатор симпатичної нервової системи. Медіатор парасимпатичної нервової системи.*
- Медіаторний, а, е. *Медіаторні механізми (у 2 знач.).*
- МЕДІАТОР², а, ч. Тонка рогова або пластмасова пластинка із загостреним кінцем, якою грають на деяких струнних музичних інструментах.
- МЕДІАЦІЯ, і, ж., дипл. Міжнародне посередництво, мирний спосіб розв'язання міжнародних конфліктів за допомогою держави, яка не бере участі у конфлікті.
- МЕДІЄВАЛЬ, я, ч. Назва одного з малюнків друкарських шрифтів, близьких до середньовічних латинських. *Книжковий медієваль.*
- МЕДІЄВІСТИКА, и, ж. Розділ історичної науки, предметом якого є

М

- історія Західної Європи Середніх віків.
Медієвіст, а, ч.
Медієвістичний, а, е.
Медієвістка, и, ж.
Медієвістський, а, е.
МЕДІЙНИЙ, а, е. Належний до засобів масової інформації. *Медійний ринок. Медійний сервіс. Медійна імперія.*
МЕДУМ¹, а, ч. 1. За уявленнями спиритів — особа, яка є посередником між людьми та світом духів. 2. У парапсихології — людина, яка має здібності до надчутливого сприйняття.
Медіумізм, у, ч. За уявленнями спиритів — посередництво медіумів між людьми та світом духів.
Медіумічний, а, е.
МЕДУМ², а, ч. Середній регістр жіночого голосу (у співачок).
МЕДРЕСЕ, *невідм., с.* Середня і вища релігійна школа в мусульман у країнах Близького й Середнього Сходу.
МЕДУЗА, и, ж. 1. У давньогрецькій міфології — одна з трьох дів зі зміями на голові замість волосся, погляд якої обертав усе живе в каміння. 2. Кишковопорожнинна морська тварина з прозорим драглистим тілом, переважно зі щупальцями.
МЕДУЛЯРНИЙ, а, е, *анат.* Мозковий.
МЕЗ..., МЕЗО... Перша частина складних слів зі значенням «середній», «проміжний».
МЕЗАЛЬЯНС, у, ч. Шлюб з особою нижчого соціального стану; нерівний шлюб.
МЕЗЕНТЕРІЙ, ю, ч., *анат.* Складка очеревини, що прикріплює внутрішні органи до стінок черевної порожнини; брижа.
МЕЗЕНХІМА, и, ж., *біол.* Сполучна тканина зародка багатоклітинних тварин і людини.
МЕЗО..., *див. мез...*
МЕЗОАТОМ, а, */., *фіз.* Атом, у якого один з електронів заміщений негативно зарядженим мезоном.
МЕЗОГЛ'Я, ї, ж., *біол.* Драглистий прошарок між зовнішнім і внутрішнім шаром клітин, що вкривають тіло кишковопорожнинних тварин.
МЕЗОД'ЄРМА, и, ж. > *анат.* Середній зародковий листок, який розвивається у більшості багатоклітинних організмів і людини.
МЕЗОЗАВР, а, ч. Ящероподібна прісноводна тварина з ластоподібними кінцівками та численними голчастими зубами, що жила в пізньому мезозої.
МЕЗОЗБІЙ, ю, ч., *спец.* Четверта ера неологічної історії Землі.
Мезозойський, а, е. *Мезозойська ера.*
МЕЗОКЕФАЛІЯ, *див. мезоцефалія.*
МЕЗОКЛІМАТ, у, ч. Клімат порівняно невеликих ділянок земної поверхні, часто не характерний для загальних кліматичних умов певного географічного регіону.
МЕЗОЛІТ, у, ч. Перехідний між палеолітом і неолітом період кам'яної доби; середній кам'яний вік.
Мезолітичний, а, е.
МЕЗОМОЛ'ЄКУЛА, и, ж., *хім., фіз.* Молекула, в якій хімічний зв'язок здійснюється не електроном, а негативно зарядженим мезоном.
МЕЗОМОРФНИЙ, а, е. Який має проміжну форму. *Мезоморфний стан.*
МЕЗОН, *див. мезони.*
МЕЗОНЕФРОС, у, ч., *анат.* Парний орган виділення, що функціонує у риб і земноводних протягом усього життя, а у решти хребетних і людини — лише на ранній стадії зародкового розвитку; первинна нирка.
МЕЗНИ, ів, *мн. (одн. мезон, а, ч.).* Загальна назва нестійких елементарних частинок, маса яких є проміжною між масою електрона і масою нуклона.
Мезонний, а, е. *Мезонний струм.*
МЕЗОНІН, у, ч. Верхній напівповерх або надбудова над серединою невеликого житлового будинку
Мезонінний, а, е.
МЕЗОПАУЗА, и, ж., *фіз.* Перехідний шар між мезосферою і термосферою на висоті 80—90 км.
МЕЗОРЕЛЬЄФ, у, ч., *геол.* Загальна назва форм рельєфу суходолу, дна океану і моря середньої величини з коливаннями висот від кількох десятків до 100—150 м.
МЕЗОСИДЕРИТ, а, ч. Залізокам'яний метеорит.
МЕЗОСФЕРА, и, ж., *фіз.* Шари атмосфери на висоті від 50 до 80 км, що знаходяться під стратосферою.
МЕЗОТ'ЄЛІЙ, ю, ч., *анат.* Епітеліальна тканина, яка утворює внутрішній шар оболонки очеревини й плеври у хребетних тварин і людини.
МЕЗОТ'ІРІЙ, ю, ч., *фіз.* Продукт радіоактивного розпаду торію, тотожний ізотопу радій-228.
МЕЗОТРОНИ, ів, *мн. {одн. мезотрон, а, ч.}, див. мезони.*
МЕЗОФІЛ, у, ч., *біол.* Основна частина листка рослини, що становить його м'якоть.
Мезофільний, а, е.
МЕЗОФІТ, а, ч., *біол.* Рослина, що живе в умовах достатнього, але не надлишкового зволоження.
Мезофітний, а, е.
МЕЗОЦЕФАЛІЯ, МЕЗОКЕФАЛІЯ, и, ж., *антр.* Середньоголовість; співвідношення довжини і ширини голови, при якому ширина становить від 0.75 до 0.80 довжини.
...МЕЙКЕР. Друга частина складних слів, що відповідає поняттю «творець».
МЕЙНСТРИМ, у, ч. Основний напрямок у мистецтві в певний період часу (у літературі, музиці).
МЕЙНФРЕЙМ, а, ч. Універсальний комп'ютер високого рівня, призначений для розв'язання задач, пов'язаних з інтенсивними обчисленнями та обробленням великої кількості інформації
МЕЙОЗ, у, ч., *біол.* Спосіб поділу клітин, основна ланка в утворенні статевих клітин, результатом чого є зменшення кількості хромосом у дочірніх клітинах.
...МЕЙСТЕР. Друга частина складних слів, що відповідає поняттю «керівник», «майстер».
МЕЙСТЕРЗІЙНЕР, а, ч. Середньовічний німецький поет і співець; член міської школи співаків.
Мейстерзингерський, а, е.
МЕКАНІТ, у, ч. Шаруватий ізоляційний матеріал з листків слюди, склесних лаком (використовується в електротехніці)
МЕКТ'ЄБ, у, ч. 1. Початкова мусульманська школа для хлопчиків. 2. Назва загальноосвітньої середньої школи в тюркських народів.

М

меламін — меморандум

- МЕЛАМІН**, у, ч., *хім.* Органічна сполука — твердий кристалічний продукт, що застосовується у виробництві пластмас, клеїв, лаків, а також у текстильній промисловості.
- МЕЛАНЖ**, у, ч., *спец.* 1. Прядиво або тканина із суміші різних за фактурою чи за кольором волокон.
2. Заморожена суміш яєчних білків і жовтків.
- Меланжевий**, а, е. *Меланжевий комбінат. Меланжева тканина.*
- МЕЛАНЖ-АКТ**, у, ч., *спец.* Цирковий номер, що складається з різноманітних трюків.
- МЕЛАНЖЁР**, а, ч., *спец.* Прилад у вигляді скляної трубки з ампулою для визначення кількості еритроцитів та лейкоцитів у крові.
- МЕЛАНІЗМ**, у, ч., *біол.* Переважання темного забарвлення у певного виду організмів.
- МЕЛАНІН**, у, *чбіол.* Пігмент коричневого або чорного кольору, що наявний у певних тканинах живого організму.
- Меланіновий**, а, е.
- МЕЛАНІЗ**, у, ч., *біол.* Посилене утворення й відкладення в шкірі, сітківці ока й інших органах та тканинах меланінів.
- МЕЛАНІМА**, и, *жс., мед.* Злоякісна пухлина, що розвивається у клітинах, які виробляють меланін.
- МЕЛАНБПСИС**, у, ч. Рід черевонігих моллюсків.
- МЕЛАНХБЛІК**, а, ч. 1. Один з чотирьох типів темпераментів людини, що характеризується пригніченим сумним настроєм; людина з таким темпераментом. 2. Людина, схильна до меланхолії (у 1 знач.).
3. Людина, хвора на меланхолію (у 2 знач.).
- Меланхолічка**, и, *жс.*
- МЕЛАНХБЛІЯ**, і, *жс.* 1. Важкий, похмурий, сумний настрій; сум, туга. 2. Психічне захворювання, для якого характерні пригнічений стан, загальмованість думок, рухів, маячні ідеї.
- Меланхолійний**, а, е. *Меланхолійний сум. Меланхолійний вигляд. Меланхолійні очі. Меланхолійні мотиви.*
- Меланхолійність**, ності, *жс.*
- Меланхолічний**, а, е. *Меланхолічний темперамент.*
- Меланхолічність**, ності, *жс.*
- МЕЛІЗМАТИКА**, и, *жс.* Те саме, що мелізми.
- МЕЛІЗМИ**, мелізм, *мн. (одн. мелізма, и, жс.).* Невеликі музичні звороти, які прикрашають мелодію.
- Мелізматичний**, а, е. *Мелізматичні прикраси.*
- МЕЛІНІТ**, у, ч. Вибухова речовина жовтого кольору, що використовується для артилерійських снарядів і т. ін.
- Мелінітовий**, а, е. *Мелінітовий снаряд.*
- МЕЛІОРАЦІЯ**, і, *жс.* Система заходів, спрямованих на корінне поліпшення природних особливостей земельних угідь з метою піднесення їх родючості (шляхом осушення, обводнення, укріплення сипких пісків і т. ін.). *Меліорація ґрунтів.*
- Меліоративний**, а, е. *Меліоративні роботи.*
- Меліоратор**, а, ч.
- Меліоратійний**, а, е.
- Меліорований**, а, е.
- Меліорувати**, ую, усш. Проводити меліорацію.
- МЕЛІОРИЗМ**, у, ч., *філос.* Теорія, згідно з якою зло визнається немінучим, але можна поступово розширювати сферу добра.
- МЕЛІСА**, и, *жс.* Трав'яниста багаторічна медоносна рослина з білими або жовтими квітками та лимонним запахом, з якої добувають ефірну олію. *Листки меліси.*
- Мелісовий**, а, е. *Мелісовий чай.*
- МЕЛІТБЗА**, и, *жс., спец.* Цукриста речовина, що міститься в деяких рослинах (цукрових буряках, евкالیпті тощо).
- МЕЛЮ...** Перша частина складних слів, що означає «пов'язаний зі співом, музикою».
- МЕЛЮДЕКЛАМАЦІЯ**, і, *жс.* Художнє читання віршів або прози в супроводі музики.
- Мелюдекламатор**, а, ч.
- Мелюдекламувати**, ую, усш. Декламувати вірші або прозу в супроводі музики.
- МЕЛЮДИЗМ**, у, ч. Елементи мелодійності, милозвучності, пісенної основи в музиці.
- МЕЛБДИКА**, и, *жс.* 1. *спец.* Сукупність властивостей і закономірностей, які характеризують мелодичні явища в музиці. *Мелодика українських народних пісень.* 2. Учення про мелодію.
- МЕЛБДІЯ**, і, *жс.* 1. Художньо усвідомлена послідовність музичних звуків, організованих ритмічно і ладово-інтонаційно. *Мелодія польки.* 2. Мелодійність, милозвучність. *Мелодія інтонацій.*
- Мелодист**, а, ч.
- Мелодичний**, а, е. *Мелодичний звук (у 1 знач.). Мелодичний дует (у 2 знач.).*
- Мелодійний**, а, е. Приємний для слуху; милозвучний. *Мелодійний голос. Мелодійний менует. Мелодійний зворот.*
- Мелодійність**, ності, *жс.* *Мелодійність мови.*
- МЕЛОДРАМА**, и, *жс.* 1. Драматургічний жанр, для якого характерні перебільшені драматичні ефекти протиставлення добра і зла та неодмінна перевага добра; твір цього жанру. 2. *перен.* Про яку-небудь подію, переживання, що відзначаються неприродністю, зовнішніми ефектами.
- Мелодрамазм**, у, ч. Перебільшені драматичні ефекти, властиві мелодрамі; неприродність, зайвий трагізм у зображенні чого-небудь.
- Мелодраматичний**, а, е. *Мелодраматична кіцівка (у 1 знач.). Мелодраматична гра (у 2 знач.).*
- Мелодраматичність**, ності, *жс.* *Мелодраматичність в акторській грі.*
- Мелодрамний**, а, е.
- МЕЛОМАНІЯ**, і, *жс.* Пристрасна любов до музики та співу.
- Меломан**, а, ч.
- Меломанка**, и, *жс.*
- МЕЛОПЕЯ**, і, *жс., муз.* Учення про мелодію у стародавніх греків.
- МЕЛОС**, у, ч., *муз.* Узагальнене поняття мелодійної, пісенної основи в музиці. *Український народний мелос.*
- МЕЛОТИПІЯ**, і, *жс.* Друкування нот поліграфічним способом.
- МЕЛЬПОМЕНА**, и, *жс.* 1. Одна з дев'яти муз у давньогрецькій міфології; покровителька трагедії. 2. *перен.* Символ сценічного мистецтва.
- МЕЛЬХІБР**, у, ч. Сплав міді з нікелем, схожий на срібло.
- Мельхіоровий**, а, е. *Мельхіорові ложки.*
- МЕМБРАНА**, и, *жс., спец.* 1. Гнучка перетинка, що розділяє дві порожнини з різним тиском або відокремлює замкнену порожнину від простору; застосовується в пристроях для вимірювання тиску, телефонах і т. ін. 2. Тонка гнучка перетинка, плівка, що відділяє одне від одного шари клітин, порожнини, м'язові тканини.
- Мембранний**, а, е. *Мембранний манометр. Мембранний потенціал клітини.*
- Мембрановий**, а, е.
- МЕМБРАНОЛБІЯ**, і, *жс.* Наука, що вивчає мембрани (у 2 знач.).
- Мембранолог**, а, ч.
- МЕМОРАНДУМ**, у, ч. 1. Дипломатичний документ, у якому викладаються погляди уряду або урядів з якогонебудь питання. *Підписати меморандум.* 2. У торгівлі — нагадувальні листи з різних питань.
3. Перелік у полісах випадків, за які страхувач не бере на себе відшкодування збитків.
- МЕМОРІАЛ**, у, ч. 1. Меморіальна споруда, що увічно пам'ятає про кого-

що-небудь. 2. *спец.* Головна бухгалтерська книга для щоденного запису господарських операцій. 3. Спортивні змагання, присвячені пам'яті видатних спортсменів.

Меморіальний, а, е. *Меморіальна дошка. Меморіальний музей* (у 1 знач.).

МЕМУАРИ, ів, *мн.* Літературний твір у формі записок, написаний від першої особи — учасника або свідка відображених у ньому подій.

Мемуарист, а, ч.

Мемуаристика, и, *ж.* Мемуарна література.

Мемуаристка, и, *ж.*

Мемуарний, а, е. *Мемуарний жанр.*

МЕНАДА, и, *ж.* У Стародавній Греції — жриця Вакха, вакханка.

МЕНГІР, а, ч., *археол.* Нетесаний довгастий камінь, поставлений вертикально, що є одним з видів мегалітичних споруд часів міді-бронзи.

МЕНДЕЛІЗМ, у, ч., *біол.* Сукупність уявлень про закономірності спадковості, що стала початком генетики як науки; від імені засновника Е. Й. Менделя.

МЕНЕДЖЕР, а, ч. 1. Фахівець з управління господарськими процесами, виробництвом, обсягом товарів та послуг. 2. Підприємець у галузі професійного спорту, розважального бізнесу тощо, який організовує виступ спортсменів, артистів і т. ін.

Менеджерський, а, е. *Менеджерський ухил. Менеджерське рішення.*

Менеджеризм, у, ч. Теорія, згідно з якою в сучасних умовах контроль над виробництвом повинні здійснювати менеджери (у 1 знач.).

Менеджмент, у, ч. 1. Сукупність сучасних засобів, методів, форм управління виробництвом і виробничим персоналом з метою підвищення його прибутковості. *Основи менеджменту. Функціональний менеджмент. Виробничий менеджмент.* 2. Функції планування, контролю, координації діяльності в межах організації і управління нею.

МЕНЕСТРЕЛЬ, А, ч., *іст.* 1. У Франції та Англії XII—XIII століть — поет, співець при службі у сеньйора. 2. У XIV—XVIII століттях так називалися мандрівні народні музиканти. 3. *перен.* Співець, поет.

меморіал — меринос

МЕНЗУЛА, и, *ж.* Геодезичний прилад для топографічного знімання місцевості.

Мензольний, а, е. *Мензольний планшет. Мензольна зйомка.*

МЕНЗУРА, и, *ж.*, *муз.* І. Різні виміри для

визначення параметрів джерела звука

меринусовий — історична назва середньовічної багатоголошої музиці — міра тривалості звука, такту.

Мензуральний, а, е. *Мензуральний звук. Мензуральна нотація* (у 2 знач.).

МЕНЗУРКА, и, *ж.*, *спец.* Аптечна або лабораторна посудина з нанесеними на ній поділками для точного вимірювання невеликих об'ємів рідини.

Мензурковий, а, е.

МЕНІНГІТ, у, ч. Запалення оболонок мозку.

Менінгітний, а, е.

МЕНІНГОКОК, а, ч., *бакт.* Кулеподібна бактерія, що викликає інфекційні захворювання.

Менінгококовий, а, е. *Менінгококова інфекція.*

МЕНИСК, а, ч., *спец.* 1. Угнута або опукла поверхня рідини в капілярі. 2. Хрящовий серпоподібний утвір у деяких суглобах людини і хребетних тварин. 3. Опукло-вгнута або вгнуто-опукла лінза. *Позитивний меніск. Негативний меніск.*

Менісковий, а, е. *Менісковий телескоп.*

МЕНОНТИ, ів, *мн.* (одн. меноніт, а, ч.; менонітка, и, *ж.*). Протестантська секта в США, Канаді, Нідерландах, Німеччині, що проповідує пацифізм і покірливість.

Менонітський, а, е. *Менонітська колонія.*

МЕНОПАУЗА, и, *ж.*, *мед.* Перерва в менструальному циклі в період клімаксу.

МЕНСТРУАЦІЯ, і, *ж.* Щомісячна маткова кровотеча в жінки, яка досягла статевої зрілості.

Менструальний, а, е. *Менструальний цикл.*

Менструувати, юю, юєш. Мати менструацію.

МЕНТАЛІТЕТ, у, ч., *книжн.* Спосіб мислення, світосприйняття, психологія окремої особи, соціальної групи, національної спільності. *Український менталітет. Національний менталітет.*

Менталітетність, ності, *ж.*

Ментальний, а, е. Розумовий, мисленнєвий. *Ментальні процеси психіки.*

Ментальність, ності, *ж.* *Риси ментальності.*

М

МЕНТОЛ, у, ч. Безбарвна кристалічна речовина з сильним м'ятним запахом, яка застосовується в медицині, парфумерії та харчовій промисловості. *Зубна паста з ментолом.*

Ментоловий, а, е. *Ментолове виробництво. Ментолова мазь. Ментолові сигарети. Ментолова жуїлка.*

МЕНТОР, а, ч. 1. *заст., Іран.* Наставник, керівник, вихователь. 2. *бот., сад.* Живець, який прищеплюють до рослини з метою одержання в гібриді рис цього ж виду. *Користуватися методом ментора.*

Менторський, а, е. *Менторський тон* (у 1 знач.).

МЕНУЕТ, у, ч. Старовинний французький танець тричасткового тактового розміру з повільними й плавними рухами.

Менуетний, а, е.

МЕНЮ, *невідм.*, с. 1. Набір страв для сніданку, обіду, вечері. 2. Листок з переліком страв і напоїв (у закладах громадського харчування). *Подати меню.* 3. *інформ.* Перелік комп'ютерних програм та функцій; список варіантів дій на екрані дисплея комп'ютера.

...МЕР, ...МЕРІЯ. Друга частина складних слів, що вказує на їхній зв'язок з поняттями «будова», «склад» і «розчленування».

МЕР, а, ч. Вища виборна посадова особа, що очолює місцеві органи самоврядування.

МЕРГЕЛЬ, ю, ч. Осадова гірська порода, що складається з глини й вапняку.

Мергельний, а, е. *Мергельні породи.*

Мергельювання, я, с.

Мергельювати, юю, юєш. Вносити мергель.

МЕРДЖЕР, у, ч. Об'єднання двох або кількох підприємств шляхом прямого придбання одним із них чистих активів інших без утворення нового підприємства.

МЕРЕНГА, и, *ж.* Тістечко із запечених збитих яєчних білків та вершків з цукром.

МЕРИДІАН, а, ч. Уявна лінія, що утворюється при перетині земної кулі площиною, що проходить через будь-яку точку земної поверхні і вісь обертання Землі. *Магнітний меридіан. Небесний меридіан.*

Меридіанний, а, е. *Меридіанна площина. Меридіанні спостереження.*

Меридіональний, а, е. *Меридіональний час. Меридіональний напрямок.*

МЕРИНБС, а, ч. Порода овець з довгою тонкою вовною.

- Мериносовий, а, е. *Мериносова вовна. Мериносове вівчарство. Мериносова хустка.*
- МЕРИСТЕМА, и, ж., *біол.* Тканина рослин, яка протягом усього життя зберігає здатність утворювати нові клітини; твірна тканина.
- Меристемний, а, е. *Меристемна тканина.*
- МЕРИТОКРАТІЯ, і, ж. Концепція, в основу якої покладено принцип висування на керівні посади найбільш здібних людей з усіх соціальних прошарків.
- ...МЕРІЯ, *див.* ...мер.
- МЕРІЯ, і, ж. Муніципальне місцеве управління.
- МЕРКАНТИЛІЗМ, у, ч. 1. Економічна політика XVI—XVIII ст., прихильники якої вважали, що джерело багатства — сфера обігу, а не сфера виробництва, й ототожнювали багатство з грошовим капіталом. 2. *перен.* Дріб'язковий розрахунок; корисливість.
- Меркантиліст, а, ч.
- Меркантилістичний, а, е.
- Меркантилістський, а, е.
- Меркантильний, а, е. *Меркантильна політика. Меркантильна система* (у 1 знач.). *Меркантильний інтерес* (у 2 знач.).
- Меркантильність, ності, ж.
- МЕРКАПТАН, у, ч., *хім.* Органічна сполука, сірчистий аналог спирту, що має дуже неприємний запах.
- МЕРКУРАН, у, ч. Ртутно-органічний препарат для протруювання насіння різних сільськогосподарських культур.
- МЕРЮТЛІЙ, ю, ч. 1. Бог торгівлі, покровитель купців і мандрівників у давньоримській міфології. 2. Найближча до Сонця планета. 3. *перен.* Гонець.
- МЕРЛАН, а, ч. Риба родини тріскових, яка водиться у прибережних водах Європи.
- МЕРЛУЗА, и, ж. Морська хижа риба родини тріскових.
- МЕРОЗИГОТА, и, ж., *біол.* Часткова зигота, що утворюється при всіх формах перенесення генного матеріалу в бактеріях.
- МЕРОЛІГІЯ, і, ж. Розділ антропології, який вивчає розміри і форми окремих органів і тканин людини.
- МЕРСЕДЕС, а, ч. Іноземна марка автомобілів, що виготовляються у Німеччині.
- МЕРСЕРИЗАЦІЯ, і, ж., *спец.* Оброблення целюлозного волокна або бавовняного прядива міцним розчином їдкого натру для надання їм м'якості, блиску, міцності та ін. властивостей.
- Мерсеризований, а, е.
- Мерсеризувати, ую, усш. Піддавати мерсеризації. *Мерсеризувати сатин.*
- МЕРТЕЛЬ, ю, ч. Суміш піску й паленого вапна, що її застосовують для скріплення вогнетривких виробів під час укладання.
- МЕРЧАНДАЙЗИНГ, у, ч., *екон.* Складає частину маркетингу, заходи щодо інтенсифікації просування товарів у роздрібній торгівлі — розміщення товарів у торговельному залі, оформлення прилавків, вітрин, рекламних плакатів, організація презентацій з роздаванням сувенірів, надання знижок, пільг тощо.
- МЕСА, и, ж. 1. Церковна відправа в католиків. *Правив меса.* 2. Багатоголосий циклічний хоровий твір на текст такої відправи, як правило, в супроводі органа або оркестру. *Меса Баха.*
- МЕСІАНІЗМ, у, ч., МЕСІАНСТВО, а, с. 1. У деяких релігіях — вчення про пришестя на землю рятівника, що виконає Божу волю. 2. Містичне вчення про особливу, дуже важливу роль якогось одного народу в історії. 3. *перен.* Беззастережна віра у власне покликання, винятковість.
- Месіанський, а, е. *Месіанське призначення.*
- Месія, ї, ч. 1. В іудейській і християнській релігіях — посланець Божий, який має з'явитися для врятування людства від зла. 2. *перен.* Про того, в кому бачать рятівника, визволителя. *Роль Месії.*
- МЕСМЕРІЗМ, у, ч. Уявлення про випромінювання планетами особливої магнітної сили та про вплив її на хвороби, запропоноване австрійським лікарем Ф. Месмером у другій половині XVIII ст.
- Месмеричний, а, е.
- МЕССАЛІНА, и, ж. 1. Дружина римського імператора Клавдія, відома своєю підступністю, властолюбством і розпусним життям. 2. *перен.* Розпусна жінка.
- МЕСЬС, МСЬЄ і *рідше* МОСЬЙ, *невідм.*, ч. Увічливе називання чоловіка у Франції та деяких інших країнах, присуджуване звичайно до прізвища.
- МЕТА, и, ж. Угода, згідно з якою її учасники поділяють витрати і ризик порівну.
- МЕТА... Перша частина складних слів, що означає проміжне становище, зміну, перетворення, звільнення від чогось.
- МЕТАБАЗИС, у, ч., *філос.* Прийом у диспуті, характерний для софістики, що полягає в підміні одного предмета обговорення іншим.
- МЕТАБІОЗ, у, ч., *біол.* Взаємовідносини мікроорганізмів, коли продукти життєдіяльності одного виду є джерелом харчування для іншого.
- МЕТАБОЛІЗМ, у, ч., *фізіол.* Обмін речовин в організмах.
- Метаболіт, у, ч., *біол.* Речовина, що утворюється в організмі внаслідок обміну речовин.
- Метаболічний, а, е. *Метаболічний процес.*
- МЕТАБОЛІЯ, і, ж., *спец.* Те саме, що метаморфоз.
- МЕТАГАЛАКТИКА, и, ж. Сукупність зоряних систем (галактик), що їх можна спостерігати й вивчати за допомогою телескопів та інших сучасних засобів дослідження.
- МЕТАГЕНЕЗ, у, ч., *зоол.* Закономірна зміна у деяких тварин двох поколінь, з яких одне розмножується статевим шляхом, друге — нестатевим.
- МЕТАЗІЯ, *невідм.*, с., *зоол.* Загальна назва всіх багатоклітинних тварин.
- МЕТАІНФОРМАЦІЯ, і, ж., *інформ.* Відомості, що є описом інших відомостей.
- МЕТАКБД, у, ч. Система знаків, що є знаками іншого коду.
- МЕТАЛ, у, ч. Хімічно проста речовина або сплав, ознаками якої є висока міцність, ковкість, добра тепло- та електропровідність і особливий блиск. *Благородні метали. Важкі метали. Кольорові метали. Крихкий метал. Чорні метали.*
- Металевий, а, е. *Металевий брухт. Металева частина.*
- МЕТАЛІД, у, ч., *хім.* Хімічне з'єднання металів між собою.
- МЕТАЛІЗАЦІЯ, і, ж., *спец.*
1. Покриття виробу шаром металу.
2. Просочування дерева залізним або мідним купоросом для захисту від гниття.
3. Надавання чому-небудь металічного блиску.
- Металізаційний, а, е.
- Металізований, а, е.
- Металізування, я, с.
- Металізувати, ую, усш.
- МЕТАЛІНГВІСТИКА, и, ж. Галузь мовознавства, яка вивчає особливості змістової сторони мови у зв'язку з мисленням і суспільним життям мовців.

Металінгвістичний, а, е.

МЕТАЛИСТ, а, ч. 1. Працівник металопромисловості. 2. Спеціаліст з металів, металознавства. 3. Представник напрямку в рок-музиці, що характеризується жорстким ритмом, різним звучанням; прихильник цього музичного напрямку.

МЕТАЛО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «метал».

МЕТАЛОГЕНІЯ, і, ж. Розділ науки, що вивчає геологічні і геохімічні закономірності розміщення рудних корисних копалин у земній корі.

Металогенічний, а, е. *Металогенічні властивості. Металогенічна зона.*

МЕТАЛОГІКА, и, ж. Галузь метагеоретичних досліджень проблем логіки.

МЕТАЛОГРАВЮРА, и, ж., спец. Гравюра, зроблена способом металогравії.

МЕТАЛОГРАФІЯ, і, ж. 1. Наука про будову (структуру) та фізичні властивості металів і сплавів. *Курс металогравії. 2. спец. Друкування з гравірованих або травлених металевих друкарських форм із заглибленим малюнком.*

Металограф, а, ч. Фахівець з металогравії (у 1 знач.).

Металографічний, а, е. *Металографічна лабораторія. Металографічні аналізи. Металографічний мікроскоп.*

Металографський, а, е. *Металографський спосіб друкування (у 2 знач.).*

МЕТАЛОІЗЙЛ, у, ч. Тонка металева фольга, укрита з обох боків шаром бітуму, що вживається як водонепроникний матеріал.

МЕТАЛОКЕРАМІКА, и, ж. 1. Галузь металургії, що виготовляє порошки металів і неметалів, а також вироби з них; порошкова металургія. 2. Метод одержання виробів з металевого і неметалевого порошку.

3. Металеві й неметалеві вироби, виготовлені методами порошкової металургії.

Металокерамічний, а, е. *Металокерамічна металургія. Металокерамічна різка.*

МЕТАЛООПТИКА, и, ж., фіз. Розділ оптики, що вивчає оптичні властивості металів.

МЕТАЛООРГАНІЧНИЙ, а, е, хім. Який містить у молекулі атом металу, що безпосередньо зв'язаний з атомом вуглецю. *Металоорганічні сполуки. Металоорганічні препарати.*

МЕТАЛОПЛАСТ, у, ч. Матеріал, що складається з металевого листа, вкритого з одного чи обох боків шаром полімеру, й використовується

металінгвістичний

металінгвістичний металінгвістичний — металінгвістичний, а, е. Матеріал з металу та пластику.

Металоластик, у, ч. Матеріал з металу та пластику.

Металоластиковий, а, е. *Металоластикове вікно.*

МЕТАЛОТЕРМІЯ, і, ж. Процес відновлення металів і сплавів з їхніх сполук, що супроводжується підвищенням температури.

МЕТАЛОФІЗИКА, и, ж. Розділ фізики, в якому вивчаються природа, структура та властивості металів і сплавів.

Металофізик, а, ч.

МЕТАЛОФІН, а, ч. Ударний музичний інструмент, який складається з ряду металевих пластинок, підібраних за звучанням у певному порядку, по яких ударяють дерев'яними молоточками. *Грати на металофоні.*

МЕТАЛУРГІЯ, і, ж. 1. Галузь важкої промисловості, що займається добуванням металів з руд і їх первинною обробкою. *Чорна металургія. Кольорова металургія. 2. Наука про одержання металів з руд або речовин, які містять метали, і про надання металевим сплавам необхідних властивостей.*

Металург, а, ч.

Металургійний, а, е. *Металургійний завод. Металургійна промисловість. Металургійне виробництво. Металургійна сировина. Металургійний інститут.*

МЕТАМЕРІЯ, і, ж., біол. Тип будови тіла тварини, при якому розрізняється ряд поздовжньо розташованих однорідних сегментів.

МЕТАМОРФІЗМ, у, ч., спец. Перетворення структури й складу гірських порід під впливом фізичних та хімічних факторів.

Метаморфізований, а, е.

Метаморфізувати, ую, уеш. Перетворювати структуру та склад гірських порід; піддавати метаморфізму.

Метаморфічний, а, е, спец. Який є наслідком дії метаморфізму. *Метаморфічні кристалічні породи. Метаморфічні мінерали.*

Метаморфогенний, а, е. Утворений під час метаморфізму. *Метаморфогенні родовища.*

МЕТАМОРФІЗ, у, ч., біол. Перетворення, перехід з однієї стадії або форми післязародкового розвитку деяких тварин в іншу, що супроводжується набуттям нових функцій, іншого зовнішнього вигляду. *Процес метаморфозу.*

М

МЕТАМОРФОЗА, и, ж. 1. книжн. Перетворення однієї форми чогонебудь в іншу; видозміна. 2. У рослин — зміна форми й структури органів у процесі історичного розвитку внаслідок пристосування їх до виконання тих чи інших функцій. 3. У тварин — глибоке перетворення організму в процесі його індивідуального розвитку; виявляється в різкій зміні будови й способу життя.

МЕТАН, у, ч. Безбарвний газ, що являє собою найпростішу сполуку вуглецю з воднем; болотний, або рудниковий, газ.

Метановий, а, е. *Метанові вуглеводні.*

МЕТАНЕФРИДІЯ, їв, мн. (одн. метанефрідій, ю, ч.), біол. Органи виділення в безхребетних тварин, головним чином кільчастих черв'яків.

МЕТАНЕФРОС, а, ч., біол. Парний орган виділення у плазунів, птахів, ссавців і людини; вторинна нирка.

МЕТАНБІЛ, у, ч., хім. Метиловий спирт.

МЕТАНТАНК, **МЕТАНТЕНК**, а, ч. Резервуар для біологічного перероблення (зброджування) осаду, що утворюється при очищенні стічних вод.

МЕТАПЛАЗІЯ, і, ж., фізіол. Стійке перетворення однієї тканини на іншу, що відмінна від першої за своєю будовою та функціями, але зберігає ту саму видову приналежність.

МЕТАСОМАТИЗМ, **МЕТАСОМАТОЗ**, у, ч., геол. Процеси зміни одних мінералів гірської породи іншими з істотною зміною її хімічного складу, при яких порода весь час залишається у твердому стані.

Метасоматичний, а, е. *Метасоматичні гірські породи. Метасоматичні родовища.*

МЕТАСОМАТОЗ, див. метасоматизм.

МЕТАСТАЗ, у, ч., мед. 1. Перенесення певного патологічного матеріалу з ураженої частини організму в іншу, де й виникає відповідний хворобливий процес. 2. Осередок хвороби, що виникає внаслідок такого перенесення.

Метастазування, я, с. *Метастазування пухлин.*

Метастазувати, ус. Переносити певний патологічний матеріал з ураженої частини організму в іншу.

Метастатичний, а, е. Виліканий метастазом. *Метастатичні лімфовузли.*

МЕТАТЕЗА, и, ж., лінгв. Мимовільна перестановка двох сусідніх звуків у слові.

М

МЕТАНТЁНК, *див.* метантанк.
МЕТАТЕЙРІЯ, *ї, ж., спец.* Теорія, що вивчає структурні, дедуктивні, семантичні та інші закономірності якоїсь іншої теорії.
МЕТАФАЗА, *и, ж., віол.* Друга фаза непрямого поділу клітин.
Метафазний, *а, е.*
МЕТАФІЗИКА, *и, ж.* 1. Філософське вчення про незмінні начала світу, що не піддаються досліді. 2. Недіалектичний спосіб мислення у філософії, який розглядає предмети і явища поза їхнім внутрішнім зв'язком, відірвано одне від одного, в застиглому, незмінному вигляді. 3. *перен.* Абстрактні розумування.
Метафізик, *а, ч.*
Метафізичний, *а, е.* *Метафізичний постулат* (у 1 знач.). *Метафізичний матеріалізм* (у 2 знач.). *Метафізичні розумування* (у 3 знач.).
МЕТАФОРА, *и, ж.* Художній засіб, який полягає в переносному вживанні слова або вислову на основі подібності, а також слово або вислів, ужиті в такий спосіб.
Метафоризація, *ї, ж.* Творення словесного образу за допомогою метафори. *Лексична метафоризація.*
Метафоризований, *а, е.*
Метафоризувати, *ую, усь.* Створювати словесний образ за допомогою метафори.
Метафорика, *и, ж.* Сукупність метафор, притаманна певному письменнику, твору тощо. *Народна метафорика.*
Метафорічний, *а, е.* *Метафоричний вислів.* *Метафоричний стиль.* *Метафоричне порівняння.*
Метафоричність, *ності, ж.*
Метафорично. *Висловлюватися метафорично.*
МЕТАФРАЗА, *и, ж., спец.* Фраза, буквально перекладена з однієї мови на іншу.
МЕТАЦЕНТР, *а, ч., спец.* Центр кривизни траєкторії, по якій переміщується центр ваги підводної частини судна, якщо воно виведене з рівноваги.
Метацентричний, *а, е.*
МЕТГЕМОГЛОБІН, *у, ч., біол.* Продукт окислення гемоглобіну, який не здатний переносити кисень; утворення цього продукту в організмі призводить до кисневого голоду.
МЕТЕКИ, *ів, мн.* У Стародавній Греції — особисто вільні, але політично безправні іноземці, які постійно проживали в Аттиці.

метантёнк — метод

МЕТЕМПСИХОЗ, *у, ч.* Релігійно-

містичне уявлення про переселення душі, *монізм* з механізму в інший; переселення душ.
МЕТЕО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «метеорологічний».
МЕТЕОПАТІЯ, *ї, ж., мед.* Зміни стану організму, зумовлені змінюванням погоди в умовах звичного клімату.
Метеопат, *а, ч.* Людина, організм якої реагує на зміни погоди.
Метеопатгічний, *а, е.*
МЕТЕЙР, *а, ч.* Тверде тіло космічного походження, що потрапляє з величезною швидкістю в земну атмосферу.
Метеоричний, *а, е.* *Метеоричний літ птахів.*
МЕТЕОРИЗМ, *у, ч., мед.* Здуття живота внаслідок скупчення газів у кишечнику. *Стан метеоризму.*
МЕТЕОРИТ, *а, ч.* Тіло космічного походження, що досягло поверхні Землі, не встигнувши повністю випаруватися або розпилитися в атмосфері.
Метеоритика, *и, ж.* Наука про метеорити.
Метеоритний, *а, е.* *Метеоритна речовина.*
Метеорний, *а, е.* *Метеорне тіло.* *Метеорний потік.* *Метеорний дощ.* *Метеорна вода.*
МЕТЕОРИГРАФ, *а, ч.* Прилад для одночасного автоматичного записування кількох метеорологічних елементів у високих шарах атмосфери — температури, тиску і вологості повітря.
Метеорографія, *ї, ж.* Опис метеорів.
МЕТЕОРОЛІТ, *а, ч.* Кам'яний метеорит.
МЕТЕОРОЛІГІЯ, *ї, ж.* 1. Наука, що вивчає земну атмосферу, її властивості та процеси, що в ній відбуваються. 2. Вчення про зміни погоди і методи її передбачення.
Метеоролог, *а, ч.*
Метеорологічний, *а, е.* *Метеорологічний процес.* *Метеорологічна станція.*
МЕТЕОТРИПНИЙ, *а, е.* Який виникає під впливом метеорологічних умов.
МЕТИЗАЦІЯ, *ї, ж., с. г.* Схрещування різних порід тварин або різних сортів рослин з метою поліпшення їх якостей.
МЕТИЛ, *у, ч.* Група атомів, що складається з одного атома вуглецю і трьох атомів водню з одним вільним зв'язком; входить до складу численних органічних сполук. *Хлористий метил.*
Метйловий, *а, е.* *Метйловий спирт.* *Метйловий ефір.*
МЕТИЛАМІН, *у, ч., хім.* Органічна сполука — безбарвний газ з неприємним запахом, що її використовують для синтезу фармацевтичних препаратів, барвників.

МЕТИЛАЦЕТИЛЕН, *у, ч.* Безбарвний газ, що складається з вуглецю і водню; застосовується для газополуменевого оброблення металу.
МЕТИЛБЕНЗІЛ, *див.* толуол.
МЕТИЛВІЮЛЕТ, *у, ч., хім.* Синтетичний барвник, що його застосовують для фарбування мікроскопічних препаратів, виготовлення чорнила, лаків, у текстильній промисловості.
МЕТИЛЕН, *у, ч.* Група атомів, що складається з одного атома вуглецю і двох атомів водню; входить до складу численних органічних сполук. *Йодистий метилен.*
Метиленовий, Метальний, *а, е.* *Метиленова група.* *Метильна група.*
МЕТИЛЕНХЛОРИД, *у, ч., хім.* Безбарвна речовина, розчинник полімерів.
МЕТИЛМЕТАКРИЛАТ, *у, ч., хім.* Складний ефір метакрилової кислоти і метилового спирту.
МЕТИЛОРАНЖ, *у, ч., хім.* Синтетичний барвник, який застосовують у лабораторній практиці як індикатор, що набуває в кислому середовищі червоного кольору, а в лужному — жовтого.
МЕТИЛТЕСТОСТЕРОН, *у, ч., мед.* Лікарський препарат, синтетичний замінник чоловічого статевого гормону.
МЕТІС, *а, ч. І.* Тварина або рослина, виведена метисацією. 2. Нащадок від шлюбів між представниками різних рас.
Метйська, *и, ж.*
Метйський, *а, е.* *Метйсна худоба.* *Метйсний молодняк.*
МЕТИСАЦІЯ, *ї, ж., антроп.* Процес змішання різних рас сучасної людини.
МЕТІОНІН, *у, ч.* Сірковмісна амінокислота, що входить до складу білків тваринного і рослинного походження.
МЕТІОД, *у, ч. І.* Спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя. *Диалектичний метод.* *Метод експерименту.* 2. Прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності (науці, виробництві тощо). *Метод лікування.* *Метод навчання.*

- МЕТОДИЗМ¹, у, ч. Послідовність у роботі, викладі чого-небудь.
- МЕТОДИЗМ², у, ч. Протестантське віровчення, поширене головним чином у США, Великій Британії, що вимагає послідовного дотримання релігійних приписів.
- МЕТІДИКА, и, ж. 1. Сукупність взаємопов'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи. 2. Вчення про методи викладання певної науки, предмета.
- МЕТОДИСТ, а, ч. *Методист з української мови.*
- Методичний, а, е. *Методичний кабінет. Методичний посібник.*
- Методично. *Методично досконало провести заняття.*
- МЕТОДОЛОГІЯ, і, ж. 1. Учення про науковий метод пізнання й перетворення світу, його філософська, теоретична основа. 2. Сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання. *Методологія дослідження.*
- Методолог, а, ч.
- Методологічний, а, е.
- МЕТІЛ, у, ч. Білий дрібнокристалічний порошок, що добре розчиняється у воді; застосовується у фотографії як проявник.
- Метоловий, а, е.
- МЕТОНІМІЯ, ї, ж. Художній засіб, який полягає в перенесенні назви одного поняття на інше, що перебуває з ним у відношеннях суміжності, а також слово або вислів, ужиті в такий спосіб.
- Метонімізація, ї, ж. Метонімічний розвиток слова.
- Метонімічний, а, е. *Метонімічний стиль.*
- МЕТІЦ, а, ч., МЕТІПА, и, ж., *архіт.* Прямокутна плита, часто прикрашена скульптурою, що є складником фриза доричного ордеру.
- ...МЕТР. Друга частина складних слів, що: 1) відповідає поняттю «вимірювач»; 2) означає одиницю довжини в метричній системі.
- МЕТР¹, а, ч. 1. Основна одиниця довжини у метричній системі мір, що дорівнює ста сантиметрам. 2. Лінійка або стрічка такої довжини з сантиметровими поділками, що використовується для вимірювання чого-небудь.
- Метричний¹, а, е. *Метрична система мір.*
- Метровий, а, е. *Метровий діаметр.*
- МЕТР², а, ч. 1. Певне співвідношення наголошених і ненаголошених складів у віршовому рядку; віршовий розмір. 2. У музиці — система організації ритму, послідовність чергування сильних і слабких долей у такті.
- Метричний², а, е. *Метричне віршування.*
- МЕТРАЖ, у, ч. 1. Довжина чого-небудь у метрах. *Метраж фільму.* 2. Розмір, площа чого-небудь у квадратних метрах.
- МЕТРАНПАЖ, а, ч. Старший складач друкарні, який верстає полоси набору.
- МЕТРДОТЕЛЬ, я, ч. 1. Розпорядник у ресторані. 2. *заст.* Старший лакей у панському домі, що відав столом, кухнею і домашніми слугами.
- МЕТРЁСА, и, ж. Коханка, утримувана високопосадовою особою.
- МЕТРИКА¹, и, ж. 1. Учення про віршові розміри й ритми в поезії; будова вірша за певним розміром. 2. муз. Те саме, що метр² (у 2 знач.).
- МЕТРИКА², и, ж. Виписка з метричної книги про дату народження; свідоцтво про народження.
- МЕТРИТ, у, ч., *мед.* Запалення м'язового шару стінки матки. *Гострий метрит.*
- ...МЕТРИЯ. Друга частина складних слів, що відповідає поняттю «вимірювання».
- МЕТРБ, *див.* метрополітен.
- МЕТРОЛОГІЯ, і, ж. 1. Наука про міри та ваги. *Розвиток вітчизняної метрології.* 2. Допоміжна історична дисципліна, що вивчає різні одиниці довжини, площі, ваги, об'єму і т. ін., поширені в різних країнах, а також грошові одиниці в їх історичному розвитку.
- Метролог, а, ч. *Спеціаліст з метрології.*
- Метрологічний, а, е. *Метрологічні стандарти. Метрологічний інститут.*
- МЕТРОНОМ, а, ч. Механічний прилад з маятником для відраховування на слух рівних невеликих проміжків часу; застосовується при точних вимірюваннях, а також при визначенні швидкості і рівності ритму, темпу під час виконання музичних творів або фізичних вправ.
- МЕТРОПАТІЯ, ї, ж. у *мед.* Посилення маткових кровотеч без виразних хворобливих змін у статевих органах (спостерігається в юнацькому та клімактеричному віці).
- МЕТРОПОЛІЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Процес концентрації різних видів діяльності і населення в єдиному центрі країни — метрополісі, здебільшого — у її столиці. 2. Зростання питомої ваги населення столичної агломерації в чисельності населення країни.
- МЕТРОПОЛІТЕН, у, ч., МЕТРІ, *невідм., с.* Міська електрична залізниця, що проходить під землею в тунелях, а на поверхні — по мостах-естакадах або по спеціально відведених ділянках вулиці. *Станція метрополітену.*
- Метрополітенівець, вця, ч.
- Метрополітенівський, а, е.
- МЕТРОПОЛІЯ, і, ж. 1. У Стародавній Греції — місто-державою (поліс) стосовно заснованих ним в інших землях поселень (колоній). 2. Держава, що володіє захопленими нею колоніями й експлуатує їх. 3. В урбаністиці — головне місто, центр політичного, духовного і економічного життя країни; велика міська агломерація.
- МЕФІСТФЕЛЬ, феля, ч. У художній творчості народів Європи — диявол, дух заперечення.
- Мефістофельський, а, е. *Мефістофельська борідка. Мефістофельська усмішка.*
- МЕХАНІЗМ, у, ч. 1. Пристрій, що перераховує або перетворює рух. *Автоматичний механізм.* 2. *перен.* Внутрішня будова, система чого-небудь, що забезпечує порядок у якому-небудь виді діяльності, процесу. *Складний механізм роботи міського транспорту.* 3. Сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та ін. явище.
- МЕХАНІЗАЦІЯ, ї, ж. Оснащення виробництва машинами та механізмами; повна або часткова заміна засобів ручної праці машинами та механізмами.
- Механізатор, а, ч.
- Механізаторський, а, е.
- Механізований, а, е. *Механізована піхота. Механізоване збирання пшениці.*
- Механізувати, ую, уєш. Устатковувати машинами, механізмами; переводити на механічну тягу, енергію.
- МЕХАНІКА, и, ж. 1. Наука про механічний рух тіл та про взаємодію, що виникає при цьому між тілами. *Теоретична механіка. Небесна механіка.* 2. Галузь техніки, що застосовує закони про рух і сили для розв'язання практичних завдань. *Будівельна механіка.* 3. *перен.* Спосіб здійснення, шлях розвитку чого-небудь.
- Механік, а, ч. Спеціаліст у галузі механіки (у 2 знач.).

М

МЕХАНІЦІЗМ, у, ч. Філософське вчення, що зводить усю багатогранність світу до механічного руху однорідних часток матерії, а складні закономірності розвитку — до найпростіших законів механіки.

Механістичний, а, е. *Механістичний світогляд. Механістичний матеріалізм.*

Механістичність, ності, ж.

Механіцист, Механіст, а, ч. Послідовник механіцизму.

МЕХАНІЧНИЙ, а, е. 1. Належний до механіки або механізму. 2. Той, що діє за допомогою механізму (у 1 знач.). 3. Той, що не контролюється свідомістю, машинальний.

МЕХАНО... Перша частина складних слів, що означає «належний до механізмів».

МЕХАНОЛАМАРКІЗМ, у, ч. Механістичний напрям у вченні про історичний розвиток органічного світу.

МЕХАНОРЕЦЕПТОРИ, ів, мн. (одн. механорецептор, а, ч.), *фізіол.* Чутливі нервові закінчення в організмі, які сприймають механічні подразнення (органи дотику, чутливі закінчення м'язів, орган рівноваги тощо).

МЕХАНОСТРИКЦІЯ, і, ж., *фіз.* Деформація тіла, спричинювана механічною напругою, що змінює магнітний стан тіла.

Механострикційний, а, е.

МЕХАНОТЕРАПІЯ, і, ж. Метод лікування хворих фізичними вправами за допомогою спеціальних апаратів.

МЕХАНОТРОН, а, ч., *техн.* Електровакуумний прилад, у якому керування електронним або іонним струмом здійснюється переміщенням одного або декількох електродів стосовно один одного.

МЕХАНОХІМІЯ, і, ж. Учення про полімери, що досліджує дію механічних сил на хімічні процеси.

МЕХАНОХОРИЯ, і, ж. Спосіб поширення насіння, при якому плоди швидко розкриваються, розкидаючи насіння.

МЕЦЕНАТ, а, ч. Багатий безкорисливий покровитель, який сприяє розвитку науки, освіти та мистецтв, опікується їх представниками, сприяє розбудові міст наданням певних матеріальних ресурсів із власного багатства. *Меценат театру.*

Меценатка, и, ж.

Меценатський, а, е.

Меценатство, а, с. Діяльність мецената; покровительство мецената.

механіцизм — мізантропка

Меценатствувати, ую, уеш. Бути меценатом.

МЕЦО-СОПРАНО, *невідм.* 1. с. Жіночий

голос, середній за регістром. 2. ж. Про методичні такім голосом. *Відома мецо-сопрано.*

Мецо-сопрановий, а, е. *Мецо-сопрановий голос.*

МЁЦО-ТЙНГО, *невідм., с., спец.* Старий ручний спосіб виготовлення гравірувальних форм на металі, призначених для глибокого друку; малюнок, видрукований за допомогою такої форми.

МЕЦО-ФІРТЕ, *невідм., с., спец.* Помірно гучне звучання.

МЕЧЁТЬ, і, ж., *рідко* МЕЧЁТ, у, ч. Молитовний дім у мусульман.

Мечетний, а, е.

МИГДАЛЬ, ю, ч. Південне невисоке дерево або кущ родини розоцвітих з ніжно-рожевими квітками та овальними плодами — горіхами.

Мигдальовий, а, е. *Мигдалеві горішки. Мигдалеве дерево. Мигдалевий запах. Мигдалевий гай. Мигдалева олія. Мигдалеве молоко. Мигдалеві тістечка.*

Мигдальний, а, е.

МИРТ, а, ч., **МИРТА**, и, ж. Південне вічнозелене дерево родини миртових з білими або рожевими квітками і темно-зеленим запашистим листям, що містить ефірну олію.

Миртовий, а, е. *Миртове дерево. Миртовий вінок.*

МИТРА, и, ж. Головний убір вищого духівництва християнської церкви, який надають під час богослужіння.

МИТРОПОЛИТ, а, ч. Вище звання православних єпископів, а також особа, що має це звання.

Митрополичий, а, е. *Митрополиче крісло. Митрополичий хор.*

МИТРОПОЛІЯ, і, ж. Церковно-адміністративний округ, яким відав митрополит. *Київська митрополія.*

МІ, *невідм., с.* Третій звук музичної гама, а також нота, що позначає цей звук.

МІАЗМИ, ів, мн. (одн. міазма, и, ж.). 1. Отруйні випари, гази, що утворюються від гниття. 2. *перен.* Те, що отруює свідомість людини.

Міазматичний, а, е.

МІАЛЬГІЯ, і, ж., *мед.* Біль у м'язах, викликаний порушенням їх функції; м'язовий біль.

МІАСТЕНІЯ, і, ж., *мед.* Захворювання центральної нервової системи, що характеризується слабкістю і стомлюваністю м'язів; м'язова слабкість, м'язове безсилля.

МІГРАЦІЯ, і, ж. 1. Переселення народів у межах країни або з однієї країни в іншу. *Міграція населення. Циклічна міграція.* 2. *спец.* Пересування тваринних організмів з однієї місцевості в іншу у зв'язку зі змінами умов життя або з проходженням циклу розвитку. *Міграції тварин і птахів.* 3. *спец.* Переміщення, перерозподіл яких-небудь елементів.

Мігрант, а, ч. Той, хто мігрує, здійснює

міграцію (про людину, тварину, організм). *Облаштування побуту мігрантів. Рибна-мігрант.*

Міграційний, а, е. *Міграційний потік населення. Міграційна служба. Міграційна теорія.*

Мігрувати, ую, уеш. Здійснювати міграцію; пересуватися, переміщуватися.

МІГРЁНЬ, і, ж. Захворювання людини, що виявляється в періодичних приступах головного болю (звичайно в половині голови) з нудотою та блюванням.

МІДЕЛЬ, і, ж., *мор.* Поперечний переріз судна в найширшому місці.

МІДІ. 1. *незмін.* Середньої довжини (про жіночий одяг). *Сукня міді.* 2. *невідм., с.* Жіночий одяг нижче колін (до середини литки). *Жінка була одягнена в розкішне міді.*

МІДІЯ, і, ж. Двостулковий морський молюск.

Мідієвий, а, е. *Мідієве господарство.*

МІЄЛН, у, ч. Жироподібна речовина м'якушевої оболонки нерва.

Мієлінізація, і, ж. Утворення мієліну в м'якушевої оболонці нерва.

Мієліновий, а, е. *Мієлінова оболонка.*

МІЄЛІТ, у, ч. Запалення спинного мозку людини.

МІЄЛІОМА, и, ж. Ураження кісткового мозку, при якому виникають в одній або багатьох кістках пухлиноподібні вузли.

МІЄЛЮЦИТИ, ів, мн. Клітини кісткового мозку, з яких утворюються всі форми зернистих лейкоцитів.

МІЗАНСЦЕНА, и, ж. Розміщення акторів і предметів на сцені в різні моменти вистави.

Мізансценування, я, с.

Мізансценувати, ую, уеш, *спец.* Розміщувати на сцені (акторів, предмети тощо); розміщуватися на сцені.

МІЗАНТРОП, а, ч. Той, хто ненавидить людей, цурається їх; людиноненависник.

Мізантропічний, а, е.

Мізантропія, і, ж. Відчуження від людей; людиноненависництво.

Мізантропка, и, ж.

мізерний — мікромодуль

М

- МІЗІРНИЙ**, а, е. 1. Незначний за розміром; дуже малий. 2. Який не має істотного значення, великої ваги; незначний. *Мізерний зміст*. 3. Який не викликає до себе поваги; жалюгідний, нікчемний.
- Мізерність**, ності, ж.
- МІЗОАНДРІЯ**, і, ж. Зумовлена психічними розладами відроза жінки до чоловіка.
- МІЗОГАМІЯ**, і, ж. Неприйняття шлюбних стосунків, шлюбу.
- МІЗОГІНІЯ**, і, ж. Зумовлена психічними розладами відроза чоловіка до жінки.
- МІЗОФІБІЯ**, і, ж. Нав'язливий страх забруднення, зараження.
- МІКАДО**, невідм., ч. Титул японського імператора.
- МІКАЛЕКС**, у, ч. Пластмаса із слюди й цементувальних речовин (використовується як електроізоляційний матеріал).
- МІКАНІТ**, у, ч. Шаруватий ізоляційний матеріал, що його виготовляють з листків слюди, склених лаком. *Жаротривкий міканіт*.
- МІКОБАКТЕРІЇ**, ій, мн. (одн. мікобактерія, і, ж.), біол. Бактерії певного виду, що викликають захворювання на туберкульоз, стійкі до хіміопрепаратів.
- МІКІЗИ**, ів, мн. (одн. мікоз, у, ч.), мед., вет. Група захворювань людини й багатьох тварин, що спричиняються паразитичними грибами.
- МІКОЛБГІЯ**, і, ж. Розділ ботаніки, що вивчає гриби.
- Міколог**, а, ч.
- Мікологічний**, а, е.
- МІКОРИЗА**, и, ж., спец. Співжиття грибів з корінням вищих рослин.
- Мікоризний**, а, е. *Мікоризний гриб*. *Мікоризна земля*.
- МІКОТРБФ**, а, ч., біол. Рослина, що живиться за допомогою грибів, які розвиваються на її корінні (напр., сосна, ялина, дуб).
- Мікотрофний**, а, е. *Мікотрофні рослини*.
- МІКРО...** Перша частина складних слів, що означає: 1) дуже малий; 2) пов'язаний з вивченням дуже малих предметів, величин; протилежне — макро...
- МІКРОАВТОБУС**, а, ч. Малий автобус, розрахований на перевезення до 10 пасажирів. *
- МІКРОАМПЕР**, а, ч. Одиниця виміру сили електричного струму, що дорівнює мільйонній частині ампера.
- МІКРОАНАЛІЗ**, у, ч. Сукупність методів і прийомів, за допомогою яких можна виконувати аналіз малих кількостей неорганічних та органічних речовин.
- МІКРОБАР**, а, ч. Одиниця вимірювання тиску, мільйонна частка бара.
- МІКРОБАРОГРАФ**, а, ч. Прилад для реєстрації малих коливань атмосферного тиску.
- МІКРОБ**, а, ч. Те саме, що мікроорганізм.
- Мікробний**, а, е.
- МІКРОБІОЛОГІЯ**, і, ж. Розділ біології, що вивчає мікроорганізми.
- Мікробіолог**, а, ч.
- Мікробіологічний**, а, е. *Мікробіологічний процес*.
- МІКРОГЛОСАРІЙ**, я, ч., лінгв. Словник з однієї вузької галузі.
- МІКРОДИН**, а, н. Дуже спрощений регенеративний радіоприймач з однією лампою.
- МІКРОДИСЕКЦІЯ**, і, ж. Те саме, що мікрургія.
- МІКРОЕВОЛЮЦІЯ**, ї, ж. Еволюційний процес у популяції.
- МІКРОЕКОНОМІКА**, и, ж. Галузь економічної науки, що вивчає економічні процеси в межах окремої ланки виробництва чи окремого підприємства, господарства, фірми.
- МІКРОЕЛЕКТРБНІКА**, и, ж. Галузь електроніки, що займається вивченням, розробленням і виготовленням приладів та пристроїв мініатюрного розміру.
- Мікроелектронний**, а, е.
- МІКРОЕЛЕМЕНТИ**, ів, мн. (одн. мікроелемент, а, ч.). 1. Хімічні елементи, що містяться в рослинних і тваринних організмах у малих дозах. 2. У радіоелектроніці — елементи радіотехнічної схеми, призначені для застосування в мікромодулях.
- МІКРОІНСУЛЬТ**, у, н. Нетривале порушення кровопостачання мозку з короткочасною втратою свідомості, розладом рухових функцій і т. ін.
- МІКРОІНТЕРФЕРОМЕТР**, а, ч. Прилад для вимірювання мікронерівностей оброблених поверхонь.
- МІКРОІНФАРКТ**, у, ч. Закупорення дрібних венозних артерій серця, що супроводжує інфаркт.
- МІКРОКАЛЬКУЛЯТОР**, а, ч. Портативний обчислювальний пристрій індивідуального користування.
- МІКРОКАТОР**, а, ч. Прилад для вимірювання лінійних розмірів деталей контактним способом.
- МІКРОКЕФАЛ**, див. мікроцефал.
- МІКРОКЕФАЛІЯ**, див. мікроцефалія.
- МІКРОКЛІМАТ**, у, ч. І. *метеор*. Клімат невеликої ділянки земної поверхні, зумовлений специфікою місцевості. 2. Повітряний режим закритого приміщення, штучний або природний. 3. *перен*. Навколишні умови, взаємостосунки людей у невеликому колективі, сім'ї. *Мікроклімат установи*. *Моральний мікроклімат родини*.
- Мікрокліматичний**, а, е. *Мікрокліматичні умови*.
- МІКРОКЛІН**, у, ч. Пороdotвірний мінерал класу силікатів, що використовується у фарфоро-фаянсовій промисловості.
- МІКРОКБК**, а, ч., біол. Куляста бактерія.
- МІКРОКОМП'ЮТЕР**, а, ч. В інформатиці — комп'ютер на базі мікропроцесора.
- МІКРОКОСМ**, МІКРОКБСМОС, у, ч., книжн. Світ дуже малих величин (атомів, електронів і т. ін.); протилежне — макрокосм.
- МІКРОЛАМПА**, и, ж. Електронна приймальна лампа, що потребує невеликої потужності розжарювання.
- МІКРОЛІТИ**, ів, мн. (одн. мікроліт, а, ч.). 1. *геол.* Найдрібніші кристали голчастої або пластинчастої форми, властиві основним масам ефузивних порід. 2. Дрібні кам'яні знаряддя певної геометричної форми (трикутника, трапеції, сегмента та ін.), створені первісною людиною в епоху мезоліту.
- МІКРОМАНІПУЛЯТОР**, а, ч. Прилад, що дає можливість здійснювати тонкі й точні рухи спеціальних інструментів у полі зору мікроскопа, маніпулювати на мікроскопічних об'єктах.
- МІКРОМАНОМЕТР**, а, ч. Прилад для вимірювання малих різниць тиску.
- МІКРОМЕТР**, а, ч. 1. Прилад для точного вимірювання лінійних розмірів тіл. 2. В астрономії — прилад для вимірювання дуже малих куткових відстаней або невеликих куткових розмірів.
- МІКРОМЕТР**, а, ч. Те саме, що мікрон.
- Мікрометричний**, а, е. *Мікрометричний гвинт*.
- МІКРОМЕТРІЯ**, ї, ж. Розділ фізики, що вивчає точні виміри лінійних величин.
- МІКРОМІЛИМЕТР**, а, ч. Те саме, що мікрон.
- МІКРОМІНІАТЮРИЗАЦІЯ**, ї, ж. Граничне зменшення розмірів і маси елементів, схем, приладів.
- МІКРОМБДУЛЬ**, я, ч., техн. Модуль, що складається з декількох мініатюрних деталей.
- Мікромбдुльний**, а, е.
- МІКРБН**, а, ч. Міра довжини, яка дорівнює мільйонній частині метра.
- Мікронний**, а, е. *Мікронна робота*.
- МІКРООРГАНІЗМ**, у, ч. Найдрібніша жива істота рослинного і тваринного походження, яку можна бачити лише під мікроскопом.
- МІКРОПАЛЕОНТОЛОГІЯ**, і, ж. Розділ палеонтології, який вивчає мікроскопічні рештки вимерлих тварин і рослин.

М

- МІКРОПІЛЕ**, *невідм.*, с. 1. *біол.* Отвір в оболонці яйця ряду тварин, через який у яйце проникає сперматозоїд.
2. *бот.* Отвір у покривах насінного зачатка у вищих рослин, через який під час запилення проникає пилкова трубка із запліднювальними сперміями.
- МІКРОПОРИТ**, у, ч. Ніздрюватий мікропористий теплоізоляційний або конструктивно-теплоізоляційний будівельний матеріал.
- МІКРОПРОГРАМА**, и, ж. Сукупність наказів, які написані мовою обчислювальної машини і визначають роботу її пристроїв при виконанні обчислювального процесу.
- МІКРОПРОЦЕС**, у, ч. Недовготривалий процес, що має невелике поширення.
- МІКРОПРОЦЕСОР**, а, ч., *інформ.* Напівпровідниковий кристал або комплект кристалів з розташованою на них мікросхемою, що виконує функції оброблення інформації та керування роботою комп'ютера, обчислювального пристрою.
- Мікропроцесорний, а, е.
- МІКРОРАЙОН**, у, ч. Містобудівне утворення з повним комплексом повсякденного обслуговування населення в радіусі доступності не більше 500 м. *Економічний мікрорайон.*
- МІКРОРЕЛЬЄФ**, у, ч., *спец.* Рельєф місцевості з коливанням висот до кількох метрів.
- МІКРОРБЛЕР**, а, ч. Невеликий ролер.
- МІКРОСЕЙСМИ**, ів, *мн.* Коливання земної поверхні незначної амплітуди, зумовлені переважно атмосферними процесами (дією циклонів, тайфунів тощо).
- МІКРОСИСТЕМА**, и, ж. Фізична система, що складається з мікрочастинок (атомів, нуклонів).
- МІКРОСКОП**, а, ч. Оптичний прилад для розглядання дрібних предметів та їх деталей. *Ахроматичний мікроскоп.*
- Мікроскопний, а, е. *Мікроскопний об'єктів.*
- МІКРОСКОПІЧНИЙ**, а, е. 1. Той, що роблять за допомогою мікроскопа. *Мікроскопічний аналіз. Мікроскопічне дослідження.* 2. Який можна побачити тільки через мікроскоп. *Мікроскопічний гриб.* 3. *перен.* Дуже малий, незначний за розміром. *Мікроскопічна доза.*
- Мікроскопічність, ності, ж.
- Мікроскопія, і, ж. Практична наука, що вивчає будову і використання мікроскопа; вивчення чого-небудь за допомогою мікроскопа.
- Мікроскопувати, ую, уеш. Розглядати, аналізувати під мікроскопом.
- мікробдильний — мікроцефалія**
- МІКРОСОЦІОЛОГІЯ**, і, ж. Напрямок у соціології, що вивчає структуру та функціонування малих соціальних груп (сім'ї, виробничої бригади, шкільного класу і т. ін.).
- Мікросоціологічний, а, е.
- МІКРОСПІРА**, и, ж. Дрібна спора у різноспорових рослин, з якої розвивається чоловічий заросток.
- МІКРОСПОРАНГІЙ**, я, */., *бот.* Орган, у якому у вищих рослин розвиваються мікроспори.
- МІКРОСПОРІЯ**, і, ж., *мед.* Інфекційне захворювання, спричинене мікроскопічними паразитичними грибами, що виявляється в лущенні шкіри.
- МІКРОСПОРОФІЛ**, а, *ч б о т.* Листуватий орган папоротеподібних та насінних рослин, на якому розвиваються тільки мікроспори.
- МІКРОСТРУКТУРА**, и, ж. Будова твердих тіл, зокрема металів, що її можна спостерігати лише за допомогою мікроскопа.
- МІКРОСХЕМА**, и, ж. Елемент, вузол чи пристрій (або його частина) радіоелектронної апаратури, виготовлений засобами радіоелектроніки. *Електронна мікросхема.*
- МІКРОТЕЛЕФОН**, у, ч. Апарат, у якому конструктивно об'єднані мікрофон і телефон.
- МІКРОТИПІЯ**, і, ж., *друж.* Відбиток з фотокартки, знятої через мікроскоп.
- МІКРОТОМ**, а, ч. Прилад, за допомогою якого виготовляють найтонші зрізи тканин (рослинних або тваринних) для мікроскопічного дослідження.
- Мікромомний, а, е. *Мікромомний ніж.*
- МІКРОТРБІЙ**, а, ч., *фіз.* Циклотрон для прискорення електронів.
- МІКРОФАГИ**, ів, *мн.* (одн. мікрофаг, а, ч.), *фізіол.* Одна з форм лейкоцитів.
- МІКРОФАУНА**, и, ж. Сукупність тваринних мікроорганізмів у якомуньбудь середовищі (воді, повітрі, кишечнику тощо).
- МІКРОФІЛЬМ**, у, ч. Зменшена фільм-або фотокопія чого-небудь.
- Мікрофільмований, а, е. Розмножений способом мікрофільмування. *Мікрофільмований рукопис.*
- Мікрофільмування, я, с. Виготовлення на світлочутливій плівці мікрофільмів і мікrofотокопій.
- Мікрофільмувати, ую, уеш.
- МІКРОФЛОРА**, и, ж. 1. Сукупність рослинних мікроорганізмів у якомуньбудь середовищі (грунті, воді тощо). 2. Мікроскопічно малі викопні залишки вимерлих рослин.
- МІКРОФОН**, а, ч. Прилад, що перетворює звукові коливання на електричні і застосовується для передавання звуків на велику відстань або для підсилення їх.
- Мікрофонний, а, е. *Мікрофонна трубка.*
- Мікрофончик, а, ч.
- МІКРОФОТОГРАФІЯ**, і, ж. Фотографування мікроскопічних об'єктів за допомогою фотокамери, з'єднаної з мікроскопом, а також зображення, виготовлене в цей спосіб.
- МІКРОФОТОКОПІЯ**, і, ж. Зменшена фотокопія чого-небудь.
- Мікрофотокопіювання, я, с. Виготовлення мікрофотокопій.
- МІКРОФОТОМЕТР**, а, ч. Прилад, за допомогою якого вимірюють оптичну густину почорнінь на дуже малих ділянках світлочувливої плівки.
- МІКРОХІМІЯ**, і, ж. Наука про способи хімічного синтезу й аналізу, який здійснюють з малими кількостями речовин.
- Мікрохімік, а, ч.
- Мікрохімічний, а, е. *Мікрохімічний метод дослідження. Мікрохімічний аналіз.*
- МІКРОХІРУРГІЯ**, і, ж. Хірургія мікроскопічно малих частин організму (кровоносних судин, нервових волокон і т. ін.) з використанням оптичної і лазерної техніки.
- Мікрохірургічний, а, е.
- МІКРОХРОНОМЕТР**, а, ч. Прилад, за допомогою якого вимірюють дуже малі відрізки часу.
- МІКРОЦЕФАЛ**, а, ч., *антр.* Людина з ненормально малою, недорозвинутою головою; протилежне — макроцефал.
- МІКРОЦЕФАЛІЯ**, і, ж., *антр.* Ненормально малий розмір черепа, хворобливо недорозвинена голова; протилежне — макроцефалія.

- МІКРОЦИД, у, ч. Лікувальний проти-мікробний препарат, який одержують з одного з видів пліснявого грибка.
- МІКРОЧАСТИНКА, и, ж. Частинка дуже малої маси.
- МІКРОЧИП, а, ч. Мініатюрний чип з розміщенням великої кількості мікросхем.
- МІКРУРГІЯ, ї, ж., біол. Здійснення операцій під мікроскопом на живих мікроорганізмах, клітинах багатоклітинних організмів, на внутрішньоклітинних структурах.
- МІКСБОРДЕР, у, ч., бот. Багаторядне насадження декоративних рослин, підібраних так, що їх цвітіння продовжується з ранньої весни до пізньої осені.
- МІКСЕДЕМА, и, ж. Захворювання людини, що виникає внаслідок порушення діяльності щитоподібної залози.
- МІКСЕР, а, ч. 1. мет. Циліндрична або бочкоподібна сталевая посудина, в якій приймають рідкий чавун, виплавлений у доменній печі і призначений для дальшого перероблення. 2. Побутовий прилад для приготування різних сумішей, збивання чого-небудь (яєць, коктейлю і т. ін.).
- Міксерний, а, е.
- МІКСИНА, и, ж. Тварина класу круглоротих, що паразитує на рибах.
- ...МІКСИС. Друга частина складних слів, що має значення «змішування», «заміщення».
- МІКСОБАКТЕРІЇ, їй, мн. (одн. міксобактерія, ї, ж.), біол. Клас бактерій, що відрізняються рядом ознак від класу справжніх бактерій (живуть у ґрунті, гної, водоймищах і беруть участь у розкладанні рослинних решток).
- МІКСОМЦЕТИ, їв, мн. {одн. міксоміцет, а, ч.}, біол. Відділ нижчих безхлорофільних рослин, що розвиваються на гнилій деревині.
- МІКСТ, а, ч. 1. муз. Змішаний реєстр співочого голосу, перехідний між грудним і головним реєстрами. 2. у знач. прикм., невідм. Змішаний. *Поїзд-мікст*. 3. у знач. прикм., невідм., спорт. Спортивний виступ у змішаній парі.
- Мікстовий, а, е.
- МІКСТУРА, и, ж. Рідинна суміш кількох лікувальних речовин.
- МІКШЕР, а, ч., радіо. Пристрій для змішування (накладання) декількох сигналів у системах звукового радіомовлення або звукозапису.
- Мікшерний, а, е.
- Мікшування, я, с.
- Мікшувати, ую, уеш, радіо. Здійснювати змішування (накладання) декількох сигналів.
- МІЛДЬЮ, МІЛЬДЬЮ, невідм., с. Хвороба виноградної лози, яка уражає листя, молоді стебла, квітки та іноді плесні винограду.
- МІЛЕДІ, невідм., ж. Назва заміжньої жінки в аристократичних колах Англії; чемне звертання до неї; пані.
- МІЛЕНІУМ, у, ч., книжн. Тисячоліття.
- МІЛІ... Перша частина складних слів, що означає тисячну частину одиниці виміру.
- МІЛІАМПЕР, а, ч. Одиниця виміру напруги електричного струму, що дорівнює тисячній частині ампера.
- МІЛІАМПЕРМЕТР, а, ч. Прилад для вимірювання сили електричного струму в міліамперах.
- МІЛІАРНИЙ, а, е, мед. Про хворобу: який виявляється у вигляді дрібних просоподібних множинних осередків. *Міліарний туберкульоз*. *Міліарна пневмонія*. *Міліарний рак*.
- МІЛІБАР, а, ч. Одиниця атмосферного тиску, тисячна частина бара.
- МІЛІВОЛЬТ, а, ч. Одиниця виміру напруги електричного струму, що дорівнює тисячній частині вольта.
- МІЛІВОЛЬТМЕТР, а, ч. Чутливий вольтметр для вимірювання напруги електричного струму в мілівольтах.
- МІЛІГРАМ, а, ч. Одиниця виміру маси і сили, що дорівнює одній тисячній частині грама.
- Міліграмовий, а, е.
- МІЛІЛІТР, а, ч. Одна тисячна частина літра.
- МІЛІМЕТР, а, ч. Одиниця виміру довжини, що дорівнює тисячній частині метра.
- Міліметровий, а, е. *Міліметрова поділка*. *Міліметровий папір*.
- МІЛІМІКРОН, а, ч. Одиниця виміру довжини, що дорівнює одній тисячній частині мікрона.
- МІЛІРЕНТГЕН, а, ч. Одна тисячна частина рентгена.
- МІЛІСЕКУНДА, и, ж. Одна тисячна частина секунди.
- МІЛІТАРИЗАЦІЯ, ї, ж. Підпорядкування економічного, політичного і суспільного життя країни військовим цілям. *Мілітаризація країни*. *Мілітаризація економіки*.
- Мілітаризм, у, ч. Політика надмірного посилення військової могутності.
- Мілітаризований, а, е.
- Мілітаризувати, ую, уеш. Здійснювати мілітаризацію. *Мілітаризувати промисловість (науку)*.
- Мілітарист, а, ч. Прибічник мілітаризму.
- Мілітаристичний, а, е.
- Мілітаристський, а, е.
- Мілітарний, а, е, рідко. Військовий.
- Мілітарна політика*.
- МІЛІЦІЯ, ї, ж. 1. Система правоохоронних органів, що здійснюють охорону громадського порядку, боротьбу зі злочинністю, охорону особистої безпеки громадян та їхнього майна. *Працівник міліції*. 2. В окремих країнах у воєнний час — вид ополчення.
- Міліцейський, а, е. *Міліцейська академія*. *Міліцейський мотоцикл*.
- Міліційний, а, е. *Міліційний батальйон*.
- Міліціонер, а, ч. Рядовий або сержант міліції (у 1 знач.).
- Міліціонерка, и, ж., розм.
- Міліціонерський, а, е.
- МІЛБРД, а, ч. Шанобливо-ввічливе звертання до лорда, єпископа, судді у Великій Британії.
- МІЛЬДЬЮ, див. мільдю.
- МІЛЬЙОН, а, ч., числ. кільк. і ім.
1. Назва числа 1 000 000 і його цифрового позначення; тисяча тисяч; кількість із мільйона одиниць.
 2. *перев. мн.* Велика кількість чого-небудь.
- Мільйонер, а, ч. Власник багатства, яке оцінюється в мільйон або в мільйони яких-небудь грошових одиниць.
- Мільйонерка, и, ж., розм.
- Мільйонний, а, е.
- МІЛЬТУРУМ, у, ч., с. г. Різновид м'якої пшениці з червоним безостим колосом і червоним зерном.
- МІЛЬЯРД, а, ч., числ. кільк. і ім.
1. Назва числа 1 000 000 000 і його цифрового позначення; тисяча мільйонів; кількість із мільярда одиниць.
 2. *перев. мн.* Велика кількість чого-небудь.
- Мільярдер, а, ч. Власник багатства, яке оцінюється в мільярд або мільярди яких-небудь грошових одиниць. *Стати мільярдером*.
- Мільярдерівський, а, е.
- Мільярдерка, и, ж., розм.
- Мільярдний, а, е.
- МІМ, а, ч. 1. У Стародавній Греції та Римі — невелика імпровізована вистава, яка виконувалася мандрівними артистами. 2. Актор, який брав участь у такій виставі.
3. У сучасному театрі — актор, що володіє мистецтвом пантоміми.
- Міміст, а, ч. 1. Актор, що володіє мистецтвом міміки. 2. Актор, який бере участь у мімічних сценах.
- Мімістка, и, ж.
- МІМАНСА, и, ж. Одна із систем давньоіндійської філософії, що містить окремі елементи матеріалізму й раціоналізму.
- МІМЕЙГРАФ, а, ч. Апарат для одержання відбитків тексту, виготовленого

- у вигляді трафарету на провскованому папері.
- МІМЕТИЗМ**, у, ч. 1. *біол.* Вид мімікрії, який полягає у подібності тварин одного виду (звичайно незахищених) до тварин іншого виду, що мають певні захисні пристосування від ворогів. 2. *мін.* Властивість деяких мінералів шляхом зростання утворювати кристали складнішої симетрії.
- МІМІКА**, и, ж. Рухи м'язів обличчя, які виражають внутрішній душевний стан людини; один з важливих елементів акторського мистецтва.
- Мімічний**, а, е. *Мімічна сценка.*
- МІМІКРІЯ**, і, ж. 1. Подібність одних тваринних чи рослинних організмів до інших або до предметів навколишнього середовища; здатність наслідувати навколишнє середовище з метою самозбереження. 2. *перен.* Безпринципне пристосування до оточення, до умов життя.
- Мімікрувати**, ую, усш. Змінювати безпринципно свої погляди, переконання, спосіб життя залежно від обставин, умов життя.
- МІМОДРАМА**, и, ж. Те саме, що пантоміма.
- МІМБЗА**, и, ж. 1. Рослина (дерево, кущ і т. ін.), деякі види якої мають властивість згортати листя, коли до неї торкаються. 2. *перен.* Про вразливу, недоторканну людину. 3. Вид акації з яскраво-жовтими квітками.
- Мімосний**, а, е.
- Мімосовий**, а, е.
- МІНА**¹, и, ж. Вираз обличчя.
- МІНА**², и, ж. 1. Особливий вибуховий снаряд, що закладається в землю, під воду і т. ін. *Інженерна міна. Морська міна.* 2. Снаряд, призначений для стрільби з мінометів. 3. Те саме, що торпеда.
- Мінер**, а, ч. 1. Військовослужбовець інженерних військ, який спеціалізується на встановлюванні мін та на розмінуванні місцевості, об'єктів і т. ін. 2. Фахівець військово-морського флоту з мінної зброї, її використання й знешкодження. *Підводний мінер.*
- Мінерний**, а, е.
- МІНА**³, и, ж. 1. У Стародавній Греції — грошова одиниця, також відповідна їй монета. 2. У сучасній і Стародавній Греції, а також на Стародавньому Сході — міра ваги, що дорівнює 1,5 кг.
- МІНАРЕТ**, у, ч. Висока башта при мечеті, з якої муэдзин скликає мусульман на молитву.
- Мінаретний**, а, е. *Мінаретний дах.*
- МІНЕЗІНГЕР**, а, ч. Німецький поет-співець, автор і виконавець творів лицарської лірики XII—XV ст.
- МІНЕРАЛ**, у, ч. Природна неорганічна речовина, що входить до складу земної кори і є складовою частиною гірських порід і руд.
- Мінералізатор**, а, ч. Речовина, що сприяє кристалізації мінералів з розчину або з розплаву.
- Мінералізація**, і, ж. 1. Перетворення органічних речовин на мінерали й мінеральні сполуки. 2. Насичення або насиченість чого-небудь мінеральними солями. *Мінералізація води.*
- Мінералізований**, а, е. *Мінералізоване джерело.*
- Мінералізувати**, ую, усш. І. Перетворювати на мінерали й мінеральні сполуки (органічні речовини). 2. Насичувати мінеральними солями.
- Мінеральний**, а, е. *Мінеральна вода. Мінеральні солі. Мінеральні добрива. Мінеральне масло.*
- МІНЕРАЛІГІЯ**, і, ж. Наука про мінерали.
- Мінералог**, а, ч.
- Мінералогічний**, а, е. *Мінералогічний склад.*
- МІНЕРВА**, и, ж. Богиня мудрості, покровителька наук, ремесел і мистецтв у давньоримській міфології.
- МІНІ**. 1. *незмін.* Короткий (про жіночий одяг). *Спідниця міні.* 2. *невідм., с.* Жіночий одяг (переважно спідниця або сукня) довжиною вище колін. *Одягнути своє міні.*
- МІНІ**... Перша частина складних слів, що має значення: 1) короткий (про одяг); 2) малий, невеликий за розміром.
- МІНІАТЮРА**, и, ж. 1. Невеликий кольоровий малюнок у старовинному рукописі або книзі. 2. Невелика картина або портрет витонченої роботи. *Портретна мініатюра.* 3. Невеликий літературний, музикальний твір або театральна сценка, естрадна, циркова репріза. *Хореографічна мініатюра. Вокальна мініатюра.*
- Мініатюрист**, а, ч. *Художник-мініатюрист.*
- Мініатюристка**, и, ж.
- Мініатюрна**, и, ж.
- Мініатюрний**, а, е. 1. *Мініатюрний живопис* (у 1, 2 знач.). 2. *перен.* Дуже малого розміру. *Мініатюрний столик.*
- Мініатюрність**, ності, ж.
- МІНІАТЮРИЗАЦІЯ**, і, ж. В обчислювальній техніці, радіо-, телеапаратурі і т. ін. — зменшення маси і розмірів елементів, приладів, пристроїв і т. ін. шляхом удосконалення їх конструкцій і способів виготовлення.
- МІНІ-БАСКЕТБІЛ**, у, ч. Гра в баскетбол, що проводиться за спрощеними
- правилами на майданчику невеликих розмірів.
- МІНІЙ**, ю, ч. Окис свинцю, що використовується для виготовлення червоної фарби.
- МІНІМАКС**, у, ч., *мат.* Значення функції двох змінних (х, у), якою вона досягає, якщо взяти спочатку максимум по у, а потім мінімум по х. *Принцип мінімаксу.*
- МІНІМАЛІЗМ**, у, ч. Граничне зниження вимог, доведення вимог до мінімуму.
- Мінімаліст**, а, ч.
- Мінімалістка**, и, ж.
- Мінімалістський**, а, е. *Мінімалістська програма.*
- МІНІМАЛЬНИЙ**, а, е. Дуже малий, найменший з ряду інших; протилежне — максимальний. *Мінімальна заробітна плата.*
- Мінімальність**, ності, ж.
- МІНІМЕТР**, а, ч. Важільний стрілочний прилад для контролю зовнішніх розмірів точних деталей.
- МІНІМІЗАЦІЯ**, і, ж. 1. Доведення чого-небудь до найменшого розміру; зменшення, скорочення. *Мінімізація прибутків. Мінімізація розмірів видання.* 2. *техн.* Перетворення структури систем автоматичного регулювання з метою зменшення числа складових елементів, щоб спростити зв'язки між цими елементами. 3. *мат.* Відшукування мінімуму (у 2 знач.) функції (у 4 знач.) при заданих граничних умовах.
- Мінімізований**, а, е.
- Мінімізувати**, ую, усш. Здійснювати, проводити мінімізацію (у 1—3 знач.).
- МІНІМУМ**, у, ч. 1. Найменша кількість, найменша величина чого-небудь. *Прожитковий мінімум.* 2. Сукупність знань або заходів, необхідних у якій-небудь галузі. 3. Найменше, мінімальне. 4. *мат.* Найменше значення функції (у 4 знач.).

МІНІ-РЕГБІ, *невідм.*, ж. Гра у регбі, що проводиться за спрощеними правилами на полі меншого розміру.

МІНІСТЕРІАЛИ, ів, *мн.* У середньовічній Західній Європі — слуги короля або феодалів, які виконували придворну, господарсько-адміністративну і військову службу.

МІНІСТЕРСТВО, а, с. 1. Центральна урядова установа, яка відає окремою галуззю господарства або державного управління. *Міністерство внутрішніх справ. Міністерство зв'язку.*

Міністерський, а, е. *Міністерська канцелярія.*

Міністр, а, ч. Вища урядова особа, яка очолює міністерство; член уряду, який керує міністерством. *Міністр охорони здоров'я. Міністр закордонних справ. Міністр юстиції.*

МІНІТМЕН, а, ч. Солдат народної міліції, ополченець у війні Північної Америки з Англією за незалежність (1775-1783).

МІНІ-ФУТБЛ, у, ч. Гра у футбол, що проводиться за спрощеними правилами на полі меншого розміру.

МІНІГА, и, ж. Рибоподібна безщелепна хребетна тварина з тілом без луски.

МІНІР, у, ч. 1. Музичний лад, звуки якого утворюють малий тризвук із забарвленням суму, журби. 2. *перен.* Сумний, журливий настрій.

Мінорний, а, е. *Мінорний лад* (у 1 знач.). *Мінорний настрій* (у 2 знач.).

МІНОРАНТА, и, ж., *мат.* Дві функції, значення першої із яких не менше, а другої не більше, ніж відповідне значення даної функції.

Мінорантний, а, е.

МІНОРАТ, у, ч. 1. Система спадкування, коли майно передається молодшому за віком у роді або сім'ї. 2. Нерухоме майно, що передається за такою системою спадкування.

МІНОРИТ, а, ч., *рел.* Член католицького монаршого ордену францисканців.

Міноритський, а, е.

МІНОТАВР, а, ч. У давньогрецькій міфології — чудовисько з тілом людини і головою бика, якого критський цар Мінос годував живими людьми.

МІНУС, ч. 1. *род.* а. Математичний знак для позначення дії віднімання та від'ємних чисел, зображений горизонтальною рисою (-). 2. *невідм.* Уживається між двома числами для позначення того, що друге віднімається від першого. 3. *невідм.* Від'ємна величина; уживається для позначення температури нижче нуля.

міні-регбі — місіонерський

Мінусний, а, е.

Мінусовий, а, е. *Мінусова температура.*

МІНУСКУЛИ, ів, *мн.* (одн. мінускул, а,

ч.), *спец.* 1. Рядкові літери, переважно в текстах давньої писемності; протилежне — маюскули. 2. *тільки одн.* Письмо, шрифт, що складається з таких літер.

Мінускульний, а, е.

МІНУТА, и, ж., *спец.* Одиниця вимірювання плоских кутів, яка дорівнює 1/60 градуса і позначається скісною рисою (') над цифрою справа.

Мінутний, а, е.

МІНЬЙОН¹, у, ч. Дрібний друкарський шрифт.

МІНЬЙИН², у, ч. Старовинний бальний танець, схожий на вальс, а також музика до цього танцю.

МІНЬЙОН³, а, ч. Невелика електролампочка з цоколем меншого, ніж звичайно, діаметра.

МІНЬЙОН⁴, а, ч. Рояль найменшого розміру.

МІО... Перша частина складних слів, що означає «м'яз».

МІОБЛАСТИ, ів, *мн.* Молоді м'язові клітини у тварин і людини.

МІОГЛОБІН, у, ч., *біол.* Складний білок м'язів людини та більшості тварин, близький за складом і властивостями до гемоглобіну крові.

МІОГРАФ, а, ч., *мед.* Прилад для графічного зображення м'язових скорочень.

Міографічний, а, е. *Міографічне дослідження.*

Міографів, і, ж. Графічна реєстрація механічної активності м'язів за допомогою міографа.

МІОЗІН, у, ч., *біол.* Білок, що входить до складу здатних до скорочення елементів м'язової тканини.

МІОЗІТ, у, ч., *мед.* Запалення м'язів, перев. тулуба, шиї, кінцівок (виникає перев. при охолодженні тіла, травматичних ураженнях тощо).

МІОКАРД, а, МІОКАРДІЙ, я, ч. Середній шар стінки серця, який складається з м'язових волокон, внаслідок скорочення яких відбувається робота серця; серцевий м'яз.

МІОКАРДИТ, у, ч. Запалення серцевого м'яза (міокарда).

МІОКАРДІЙ, *див.* міокард.

МІОКАРДІОСТРОФІЯ, і, ж. Загальна назва захворювань серцевого м'яза неzapального характеру.

МІОЛБГІЯ, і, ж. Розділ анатомії, що вивчає скелетні м'язи.

Міолог, а, ч.

Міологічний, а, е. *Міологічне дослідження.*

МІЙМА, и, ж. Доброякісна пухлина, що розвивається з м'язової тканини (перев. матки).

МІОПАТІЯ, і, ж., *мед.* Спадкове захворювання, яке характеризується первинною прогресуючою дистрофією скелетних м'язів.

МІОПІЯ, і, ж., *мед.* Короткозорість.

МІОЦЕН, у, ч. Четвертий підвідділ третинного геологічного періоду, в який формувалися обриси сучасних материків, океанів та основні напрямки гірських хребтів.

Міоценовий, а, е. *Міоценові відклади.*

МІРАБЕЛЬ, і, ж. Сорт сливи з дрібними ароматними плодами жовтого кольору.

МІРАБІЛІТ, у, ч. Мінерал класу сульфатів.

МІРАЖ¹, у / у, ч. 1. Оптичне явище в атмосфері, при якому на горизонті з'являються уявні зображення наземних предметів або ділянок неба. 2. *перен.* Те, що не відповідає дійсності; те, що уявляється, здається; привид.

Міражний, а, е. *Міражне море.*

МІРАЖ², у, ч. Відбір яєць для інкубації просвічуванням через овоскоп.

МІРАКЛЬ, ю, ч. Середньовічний драматичний твір релігійного змісту.

МІРЗА, й, ч. 1. У деяких народів Сходу — титул члена царської династії, а також особа, яка носить цей титул. 2. Почесне найменування вищих чинів або учених.

3. Секретар, писар.

МІРІАДИ, ад, *мн.*, *книжн.* Незлічenna кількість; сила-силенна, безліч. *Міриади дрібних крапель.*

МІРРА, и, ж. Ароматична смола, що її добувають з кори деяких африканських та аравійських дерев.

МІРТ, а, ч. Рід південних вічнозелених дерев або кущів родини міртових.

МІС, *невідм.*, ж. 1. Ввічлива назва дівчини в англійців і американців, що вживається звичайно перед прізвищем або ім'ям. 2. У сполученні з наступним іменником означає «найкраща серед дівчат за певними якостями». *Міс Європа. Міс Світу.*

МІСІОНЕР, а, ч. Проповідник, якого посилає церква для релігійної пропаганди серед іновірних і навернення їх до своєї віри.

Місіонерка, и, ж.

Місіонерство, а, с. Діяльність місіонера.

Місіонерський, а, е. *Місіонерська діяльність.*

М

М

МІСІС, *невідм., ж.* Ввічлива назва заміжньої жінки в англійців і американців, що вживається звичайно перед прізвиськом або ім'ям.

МІСІЯ, *ї, ж.* 1. Важливе завдання, доручення тощо. *Благородна місія. Виїткова місія. Місія миру.* 2. Високе призначення, відповідальна роль. 3. Постійне дипломатичне представництво у якій-небудь державі, яке очолює посланник або повірений у справах. *Дипломатична місія.* 4. Представники однієї держави, що перебувають в іншій державі з якою-небудь метою. 5. Місіонерська організація.

МІСТЕР, *а, ч.* Ввічлива назва чоловіка в англійців і американців, що вживається звичайно перед прізвиськом або ім'ям.

МІСТЕРІЯ, *ї, ж.* 1. У країнах античного світу та Стародавнього Сходу — система культових відправ на честь деяких богів, до яких допускалися лише посвячені. 2. Середньовічна релігійна драма на біблійні сюжети. 3. *перен.* Про що-небудь, пов'язане з таємничістю, загадковістю.

Містеріальний, *а, е.*

Містерійний, *а, е.*

МІСТИКА, *и, ж.* 1. Віра в надприродне, таємниче, божественне та в здатність людини вступати в безпосереднє спілкування з потойбічним світом. 2. *перен.* Щось загадкове, таємниче.

Містик, *а, ч.* Людина, схильна до містики.

Містифікатор, *а, ч.* Той, хто здійснює містифікацію.

Містифікаторський, *а, е.*

Містифікація, *ї, ж.* 1. Навмисна вигадка з метою ввести когось-небудь в оману жартома або із злісним наміром. 2. Пояснення реальних явищ у душі містики.

Містифікований, *а, е.*

Містифікувати, *ую, уєш.* Вводити в оману; пояснювати реальні явища в душі містики.

Містицизм, *у, ч.* Світогляд, заснований на містиці; схильність до містики.

Містичний, *а, е.*

Містичність, *ності, ж.*

МІСТРАЛЬ, *ю, ч.* Холодний та сухий північний або північно-західний вітер, який найчастіше віє на середземноморському узбережжі Франції.

МІТЕЛЬ, *ю, ч., спец.* Друкарський шрифт середнього розміру.

МІТЕЛЬШНАУЦЕР, *а, ч.* Порода службових собак з довгою шерстю

місіс — мнемотехніка

і довгастою волохатою мордою, а

також собака такої породи.

МІТЕЛЬШПІЛЬ, *ю, ч.* Центральна стадія шахової партії, коли основні сили обох сторін вступили в гру і починається безпосередня боротьба.

МІТЕНКИ, *ів, мн.* Жіночі рукавички без пальців; піврукавички.

МІТИНГ, *у, ч.* Масові збори з приводу обговорення якихось злободенних питань, переважно політичних.

Мітинговий, *а, е.* *Мітинговий настрій. Мітингова патетика.*

Мітинговість, *вості, ж., розм.*

Мітингування, *я, с., розм.*

Мітингувати, *ую, уєш.* 1. Організувати мітинги, брати участь у мітингах. 2. Вести беззмістовні дебати, розмови, які не допомагають, не сприяють вирішенню справи.

МІТКАЛЕВИЙ, *а, е.* *Міткалева хусточка.*

МІТІЗ, *у, ч.,viol.* Найпоширеніший спосіб розмноження тваринних і рослинних клітин.

Мітотичний, *а, е.*

МІТОХОНДРІЙ, *ій, мн. (одн. мітохондрія, ї, ж.), біол.* Органоїди клітин рослин, тварин і людини, які забезпечують вироблення, нагромадження і розподіл енергії в клітинах.

МІТРА', *и, ж.* У давніх східних релігіях — бог денного світла, доброзичливих стосунків між людьми.

МІТРА², *и, ж.* Головний убір вищого християнського духівництва — висока тверда шапка, що плавно звужується донизу.

МІТРАЇЗМ, *у, ч.* Релігійний культ бога Мітри, який зародився в Малій Азії і набув поширення по всій Римській імперії.

МІФ, *у, ч.* 1. Стародавня народна оповідь про явища природи, історичні події тощо або фантастичні оповідання про богів, обожнених героїв, уявних істот. 2. *перен.* Щось вигадане, неіснуюче, фантастичне.

Міфічний, *а, е.* *Міфічні істоти (у І знач.).*

Міфічність, *ності, ж.*

Міфологема, *и, ж., літ.* 1. Схожа, повторювана у міфах різних народів тема. 2. Складовий елемент міфу.

Міфологізація, *ї, ж.* *Міфологізація свідомості.*

Міфологізований, *а, е.* *Міфологізована свідомість.*

Міфологізування, *я, с.* *Міфологізування природи.*

Міфологізувати, *ую, уєш.* Надавати кому-, чому-небудь рис міфу (у 2 знач.). *Міфологізувати історію. Міфологізувати історичну особу.*

Міфологія, *ї, ж.* 1. Сукупність міфів якого-небудь народу. *Українська міфологія. Грецька міфологія.* 2. Наука про міфи (у 1 знач.). *Викладати курс*

міфології.

Міфолог, *а, ч.*

Міфологічний, *а, е.* *Міфологічна література. Міфологічна теорія.*

МІФОМАНІЯ, *ї, ж.* Надмірна схильність до міфотворення, неправдивості, перебільшення.

МІЦЕЛА, *и, ж., хім.* 1. Колоїдна частинка, заряджена електрикою. 2. *мн.* Найдрібніші кристалічні частинки, з яких складаються колоїдні речовини тіла рослин і тварин.

Міцелієвий, *а, е.*

Міцелярний, *а, е.*

МІЦЕЛІЙ, *ю, ч., бот.* Вегетативне тіло грибів, що складається з розгалужених найтонших ниток.

...**МІЦЕТИ**. Друга частина складних слів, що відповідає поняттю «грибок».

...**МІЦИН**. Друга частина складних слів, що відповідає поняттю «грибовий».

МІЧМАН, *а, ч.* Військове звання у військово-морському флоті, а також особа, що має це звання.

Мічманка, *и, ж.* Формений кашкет з козирком для молодшого і старшого командного складу флоту, а також цивільний кашкет подібного вигляду.

Мічманський, *а, е.* *Мічманське звання.*

МІШУРА, *и, ж.* 1. Сріблясті або золотисті металеві нитки, що йдуть на виготовлення парчевої тканини, галунів і т. ін.; прикраси для ялинки у вигляді гірлянд з таких ниток. *Позолочена мишура.* 2. *перен.* Щось показне, оманливе.

Мішульний, *а, е.* *Мішульне виробництво. Мішульне вбрання (у 1 знач.). Мішурна велич (у 2 знач.).*

МНЕМОЗІНА, **МНЕМОСІНА**, *и, ж.*

1. Богиня пам'яті, мати дев'яти муз у давньогрецькій міфології. 2. *перен.* Пам'ять.

МНЕМБМЕТР, *а, ч., техн.* Прилад для експериментально-психологічного дослідження процесів пам'яті.

МНЕМОНІКА, *и, ж.* Сукупність правил і прийомів, які полегшують запам'ятовування великої кількості фактів, відомостей.

Мнемонічний, *а, е.* *Мнемонічні засоби.*

МНЕМОСІНА, *див.* Мнемозіна.

МНЕМОТЕХНІКА, *и, ж.* 1. Те саме, що мнемоніка. 2. Цирковий або естрад-

М

- ний номер — угадування думок на віддалі, знаходження предметів за допомогою певних прийомів, що вимагають від виконавця добре тренуваної пам'яті.
- Мнемотехнічний, а, е.
- МОБІЛІЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Переведення всіх галузей народного господарства на воєнний стан. 2. Призов військово-возобов'язаних на службу в діючу армію у зв'язку із запровадженням воєнного стану. *Загальна мобілізація*. 3. Залучення кого-небудь для виконання якогось важливого завдання, масового заходу. 4. Приведення чого-небудь до активного стану, що забезпечує виконання якогось важливого завдання, масового заходу. *Мобілізація матеріальних ресурсів*.
- Мобілізаційний, а, е. *Мобілізаційні можливості*.
- Мобілізувати, ую, уеш. 1. Проводити мобілізацію кого-, чого-небудь. 2. Приводити до стану, необхідного для здійснення яких-небудь дій.
- Мобілізований, а, е.
- Мобілізваність, ності, ж.
- МОБІЛЬ, я, ч. У кінетичному мистецтві — підвісна динамічна конструкція з металу, дроту і т. ін., окремі частини якої коливаються або обертаються під дією повітряних потоків або інших сил.
- МОБІЛІЗМ, у, ч., геол. Наукова теорія про горизонтальне переміщення величезних твердих брил земної поверхні.
- МОБІЛЬНИЙ, а, е. Здатний до швидкого пересування; рухливий. *Мобільні війська. Мобільний зв'язок. Мобільний телефон*.
- Мобільність, ності, ж. *Мобільність армії. Мобільність мислення*.
- МОВЕТІН, у, ч., заст. Поганий тон, невихованість.
- МОГАР, у, ч. Однорічна кормова рослина родини злакових.
- МОГЁР, див. мохер.
- МОГІКАНИ, ан, мн. (одн. могіканин, а, 4. ; могіканка, и, жс.). 1. Група індіанських племен, що жили в Північній Америці по берегах річки Гудзон. 2. *перен.* Останні або найстаріші представники когось, чогось.
- МОГУЛ, а, ч. Елемент фрістайла — швидкісний спуск на гірських лижах по бугристій трасі, який сполучається з акробатикою.
- МБДА¹, и, жс. 1. Недовготривале панування в суспільстві певних смаків, що виявляються в зовнішніх формах побуту, особливо в одязі. 2. *перен.* Загальне визнання, захоплення чим-небудь. *Виходити (вийти) з моди. Іти за модою. Крик моди*. 3. *перев. мн.*
- МОДИЛЬЙОН — МОНАДА**
- Зразки предметів одягу, взуття, що відповідають таким смакам. *Журнал мод. 4. перен.* Манера поведінки; звичка.
- Модний, а, е. *Модний капелюшок* (у 1 знач.). *Модна дівчина* (у 2 знач.). *Модний магазин* (у 3 знач.). *Модна пісня* (у 4 знач.).
- Модність, ності, жс.
- Модно. *Модно одягатися. Модно їздити на роликах*.
- МБДА², и, жс. У статистиці — кількісний показник досліджуваного явища, що виражає найбільш частотну ознаку, тип явища.
- МБДА³, и, жс. У теорії коливань — одне з власних коливань тіла (фізичної системи).
- МОДАЛЬНИЙ, а, е. 1. *лінгв.* Який виражає модальність. 2. *філос.* Який характеризує судження щодо його достовірності.
- Модальність, ності, жс. 1. *лінгв.* Граматична категорія, яка означає відношення змісту висловлювання до дійсності і виражається за допомогою форм способу дієслова, інтонації, вставних слів і т. ін. 2. *філос.* Достовірність судження.
- МОДЕЛЬ, і, жс. 1. Особа, яка рекламує сучасні товари. *Сучасна модель*. 2. Приклад для наслідування; стиль, манера. *Модель поведінки*. 3. Зразок якого-небудь нового виробу, взірцевий примірник чогось. 4. Тип, марка конструкції. *Нова модель машини (літака)*. 5. Предмет, відтворений у зменшеному, іноді у збільшеному або натуральному вигляді. *Модель військового корабля*. 6. Схема якого-небудь об'єкта або явища. *Модель атома. Модель мови*. 1. Те, що є матеріалом, натурою для художнього зображення, відтворення; особа, яка позує перед живописцем або скульптором; натурник, натурниця. 8. Зразок, з якого знімається форма для відливання або відтворення в іншому матеріалі.
- Моделізм, у, ч. Виготовлення моделей (у 3 знач.).
- Моделіст, а, ч.
- Моделістка, и, жс.
- Моделсьер, а, ч. Спеціаліст, що виготовляє зразки якого-небудь нового виробу.
- Моделсьерка, и, жс.
- Модельний, а, е.
- Модельник, а, ч.
- Модельниця, і, жс.
- Модельований, а, е.
- Модельовання, я, с.
- Моделювати, юю, юеш. 1. Створювати модель чого-небудь; бути моделлю чого-небудь. 2. У скульптурі — обробляти поверхню, створюючи на ній
- опуклості й заглиблення, ліпити. *Моделювати мармур*. 3. У живописі, фотографії — передавати рельєфність за допомогою світлотіні.¹
- МОДЕМ, а, ч., *інформ.* Пристрій для зв'язку між засобами оброблення інформації (комп'ютерами, телефаксами тощо, переважно за допомогою телефонних ліній).
- Модёмний, а, е.
- МОДЕРАТО, муз. 1. *присл.* Помірно, не поспішаючи (про темп виконання музичного твору). 2. *невідм., с.* Музичний твір або частина його, виконувані в такому темпі.
- МОДЕРАТОР, а, ч. 1. Пристрій у музичних клавішних інструментах для регулювання сили звуку. 2. Той, хто веде колективну бесіду; ведучий, який узгоджує думки учасників бесіди.
- МОДЕРН, у, ч. 1. Стиль у європейському мистецтві кінця ХІХ — початку ХХ ст., який протиставляв себе стилям мистецтва минулої епохи. *Представники модерну*. 2. *невідм.* Сучасний, модний. *Меблі модерн. Одяг у стилі модерн*.
- Модерний, а, е. Новомодний, сучасний.
- МОДЕРНІЗМ, у, ч. 1. Загальна назва напрямів у мистецтві та літературі ХХ ст., які характеризуються запереченням традиційних форм і естетики, визнанням умовності стилю, пошуком нових естетичних принципів, неприйняттям реалізму. *Представники модернізму*. 2. Одна з форм пристосування релігії до нових умов її існування.
- Модерніст, а, ч.
- Модерністка, и, жс.
- Модерністський, а, е.
- МОДЕРНІЗУВАТИ, ую, уеш. 1. Змінювати, вдосконалювати відповідно до сучасних вимог і смаків. 2. Надавати минулому не властивих йому сучасних рис; осучаснювати.
- Модернізатор, а, ч.
- Модернізація, і, жс. *Модернізація виробництва*.
- Модернізований, а, е.
- МОДЖАХЕДИ, ів, мн. (одн. моджахед, а, ч.). У мусульманських країнах — особи озброєних формувань, що беруть участь у соціальних, національно-визвольних, релігійних рухах і війнах.
- МОДИЛЬЙОН, а, ч., *архит.* Різновид консолі (перев. у вигляді літери S), яка підтримує виносну частину карниза.
- МОДИФІКАТОР, а, ч. 1. Пристрій, який змінює роботу, дію машини залежно від її призначення. 2. Речовина, що додається до розплавленого металу для поліпшення його механічних властивостей.

Модифікаційний, а, е.
 Модифікація, ї, ж. 1. Видозміна предмета або явища, що характеризується появою в нього нових ознак, властивостей при збереженні сутності. 2. Предмет, явище, що зазнали такої видозміни і становлять різновид чого-небудь. 3. *фіз., хім.* Один із можливих станів речовин, що характеризується певною структурою. *Структурно-хімічна модифікація. Кристалічна модифікація.*
 Модифікований, а, е. *Модифіковані автомобілі для інвалідів. Модифіковані мінерали.*
 Модифікування, я, с.
 Модифікувати, ую, уеш. Піддавати модифікації (у 1 знач.); видозмінювати.
 МБДУЛЬ, я, ч. 1. *фіз., техн.* Назва деяких коефіцієнтів, мірил яких-небудь величин. *Модуль пружності. Модуль опору.* 2. *мат.* Число, на яке треба помножити логарифм однієї системи, щоб дістати логарифм іншої системи. 3. *архит.* Вихідна одиниця виміру, встановлювана для даної архітектурної споруди, що служить мірилом для надання пропорційності всій споруді й окремим її частинам. 4. *екон.* Умовна одиниця виміру, прийнята для визначення кратних співвідношень розмірів окремих частин (елементів) міста. 5. Уніфікований вузол радіоелектронної апаратури, оформлений як окремий виріб. 6. Відокремлена, відносно самостійна частина якої-небудь системи, організації, пристрою. *Модуль космічного корабля. Завантажувальний модуль.* 7. У дидактиці — відносно самостійна частина навчального матеріалу.
 Модульний, а, е. *Модульна система.*
 Модульність, ності, ж.
 Медулярний, а, е.
 МОДУЛЯЦІЯ, ї, ж. 1. *муз.* Перехід з однієї тональності в іншу; зміна ладу; зміна висоти звуку. *Модуляція голосу.* 2. *фіз.* Зміна характеру коливань високої частоти під впливом коливань нижчої частоти. 3. *кін.* Перетворення електричних коливань, утворюваних звуком, у світловий пучок, який записує звуки на звуковій кіноплівці.
 Модульований, а, е.
 Модулювання, я, с.
 Модулювати, юю, юеш. 1. *муз.* Переходити з однієї тональності в іншу. 2. *фіз.* Змінювати характер коливань високої частоти у відповідності з іншими коливаннями нижчої частоти.
 Модулятор, а, ч., *техн.* Пристрій, що

мнемотехнічний — моджахеди

здійснює модуляцію (у 2 знач.); застосовується в радіопередавачах і кінознімальних апаратах.
 Модуляторний, а, е, *фіз.*
 Модуляційний, а, е, *муз.*
 МБДУС, у, ч. 1. *лог.* Видозміна умовиводу тієї чи іншої фігури силогізму залежно від зміни якісної і кількісної характеристик посилок. 2. *філос.* Властивість предмета, притаманна йому лише в певних станах. 3. *книжн.* Спосіб чого-небудь. 4. *політ.* Норма чогось.
 МОЗАЙКА, и, ж. 1. Зображення або візерунок, зроблений з окремих, щільно припасованих один до одного і закріплених на цементі або мастиці різнокольорових шматочків скла, мармуру, камінців і т. ін., а також самі ці шматочки скла. 2. Мистецтво складати такі зображення або візерунки. 3. *перен.* Строката суміш різнорідних елементів. 4. Вірусна хвороба рослин, ознакою якої є поява плям на листі.
 Мозаїковий, а, е. *Мозаїковий вестибюль.*
 Мозаїст, а, ч.
 Мозаїчний, а, е.
 Мозаїчність, ності, ж.
 МБЙВА, и, ж. Маленька морська риба родини оселедцевих з подовженим, стиснутим з боків тілом.
 МОЙРА, и, ж. 1. У давньогрецькій міфології — богиня долі. 2. *перен.* Доля.
 МОКАСЙНИ, ів, *мн.* 1. У північноамериканських індіанців — взуття із м'якої шкіри, шерстю назовні, часто прикрашене візерунками й малюнками. 2. Еластичне взуття без розрізу посередині з різними вставками.
 МЙККО, *невідм., с.* Цінний сорт кави з дрібними зернами; кава цього сорту.
 МОЛ, у, ч. Захисна споруда в порту у вигляді стіни або дамби, що виступають у море.
 МОЛЕКУЛА, и, ж. Найменша частинка речовини, здатна існувати самостійно, з усіма основними її хімічними властивостями.
 Молекулярний, а, е. *Молекулярна біологія. Молекулярний склад. Молекулярна вага.* #
 МОЛЕСКІН, у, ч. Товста бавовняна тканина, іноді з начосом, звичайно темного кольору.
 Молескіновий, а, е.
 МОЛІБДЕН, у, ч. Широко застосовуваний у техніці твердий метал із сріблясто-білим блиском на зломі.
 Молібденевий, а, е. *Молібденова руда. Молібденова сталь.*
 МОЛІБДЕНІТ, у, ч. Мінерал із класу

М

сульфідів — основний мінерал молібденових руд; молібденовий блиск.
 МблбХ¹, а, ч., *книжн.* 1. У міфології фінікійців, карфагенців та іудеїв — бог сонця, війни та вогню. 2. *перен.* Уживається як символ жорстокої сили, що вимагає багато жертв. *Молох війни.*
 МблбХ², а, ч. Австралійська ящірка, приплюснуте тіло якої вкрите колочками.
 МОЛЬ, я, ч., *фіз., хім.* Скорочена назва грам-молекули.
 Мольний, а, е. *Мольний об'єм.*
 Молярний¹, а, е. *Молярний об'єм.*
 МОЛЬ², *муз.* Мінорний.
 МОЛЬБЕРТ, а, ч. Підставка, на якій художник установлює підрамник із полотном, картон і т. ін. для малювання.
 МОЛЬТОН, у, ч. М'яка бавовняна тканина.
 МОЛКІСКИ, ів, *мн.* (одн. молоск, а, ч.). Тип безхребетних тварин, життєве середовище яких — моря, прісні води, суходіл.
 Молосковий, а, е.
 МОЛІРИ, ів, *мн.* (одн. моляр, а, ч.), *анат.* Корінні зуби, якими подрібнюють їжу.
 Молярний², а, е.
 МОМЕНТ, у, ч. 1. Мить; час у розвитку, здійсненні чого-небудь. 2. Окремий бік якогось явища; супровідні умови або які-небудь обставини. *Слушний момент.* 3. *спец.* Числова характеристика розподілу, що має велике значення в механіці та теорії імовірності. *Момент інерції. Момент опору.*
 Моментальний, а, е. Який відбувається, здійснюється вмить, дуже швидко.
 Моментальність, ності, ж.
 МОНАДА, и, ж. 1. У давньогрецькій математиці — назва одиниці. 2. У стародавніх філософів (піфагорійців) — одиничність як один

- із принципів буття. 3. У філософії Лейбніца — одна з непротяжних, неподільних духовних сутностей, що нібито лежить в основі буття.
- Монадологія, і, ж. Учення про монади у філософії Лейбніца та його послідовників.
- МОНАІДРІЯ, і, ж. Одномужство.
- МОНАРХ, а, ч. Єдиновладний глава держави (король, цар, імператор і т. ін.).
- Монархія, і, ж.
- Монархізм, у, ч. Політичний напрям, що визнає монархію як єдину форму державної влади; прихильність до монархічної форми правління; переконання, погляди монархіста.
- Монархіст, а, ч.
- Монархістка, и, ж.
- Монархістський, а, е. *Монархістські переконання.*
- Монархічний, а, е. *Монархічна форма правління. Монархічна династія. Монархічний характер.*
- Монархія, і, ж. Форма правління, за якої найвища державна влада зосереджена в руках однієї особи — монарха; держава з такою формою правління.
- МОНАСТІР, я, ч. 1. Релігійна громада ченців або черниць, що з належними їй землями та капіталами становить церковно-господарську організацію. 2. Церква, будівлі й територія, належні цій громаді. *Жіночий монастир. Чоловічий монастир.*
- Монастирський, а, е. *Монастирська земля. Монастирське життя.*
- МОНАХ, а, ч. 1. Член релігійної громади, що живе в монастирі, пройшов обряд постриження в ченці і зобов'язався дотримуватися аскетичного способу життя. 2. *перен.* Про чоловіка, що живе самотньо, уникає спілкування з людьми; відлюдник, самотник.
- Монахія, і, ж.
- МОНАЦІТ, у, ч. Мінерал від жовтого до буро-коричневого кольору, що містить у собі рідкісноземельні метали.
- Монацитовий, а, е. *Монацитовий кристал.*
- МОНГОЛЬФ'ЄР, а, ч. Повітряна куля, наповнена нагрітим повітрям.
- МОНЕТА, и, ж. Металевий грошовий знак як засіб платежу.
- Монетка, и, ж.
- Монетний, а, е. *Монетна форма. Монетний двір.*
- Монетник, а, ч. Той, хто займається виготовленням монет.
- МОНЕТАРИЗМ, у, ч., екон. Економічна теорія, згідно з якою кількість обігових грошей визначає формування господарської кон'юнктури.
- Монетарний, а, е. *Монетарна політика.*
- МОНІЗМ, у, ч. Філософське вчення, що визнає першопричиною буття (всесвіту) одну основу — матерію (матеріалістичний монізм) або дух (ідеалістичний монізм); протилежне — дуалізм.
- Моніст, а, ч.
- Моністичний, а, е. *Моністична теорія. Моністичний погляд на світ.*
- Моністичність, ності, ж. *Моністичність поглядів.*
- МОНІТІР, а, ч. 1. Баштовий броньований військовий корабель із великокаліберною артилерією, призначений для операцій біля морських берегів і на річках. 2. *інформ.* Пристрій для відображення текстової та графічної інформації в комп'ютері; дисплей.
- МОНІТБРИНГ, у, ч. 1. Комплекс наукових, технічних, технологічних, організаційних та інших заходів, що забезпечують систематичний контроль за станом і тенденцією розвитку природних і техногенних або соціально-економічних процесів. *Екологічний моніторинг. Моніторинг забудови. Моніторинг земель.* 2. Постійне спостереження за яким-небудь процесом з метою вивчення його динаміки й порівняння з очікуваними результатами або початковими припущеннями. *Моніторинг громадської думки.*
- Моніторинговий, а, е. *Моніторингові соціальні дослідження.*
- МОНО... Перша частина складних слів, що відповідає слову зі значенням «одно...».
- МОНОГАМІЯ, і, ж. 1. Форма шлюбу, при якій кожен може бути одруженим тільки з однією особою іншої статі; одношлюбність; протилежне — полігамізм. 2. У тварин — спарування самця протягом одного або кількох сезонів з однією й тією самою самцею.
- Моногамний, а, е. *Моногамний шлюб.*
- МОНОГЕНІЗМ, у, ч. Антропологічне вчення, за яким усі сучасні раси походять від спільних предків і є кровно спорідненими; протилежне — полігенізм.
- МОНОГІБРИД, а, ч., зоол., бот. Гібрид, одержаний унаслідок схрещення особин, які різко відрізняються певного ознакою.
- МОНОГІДРАТ, у, ч., хім. Безбарвна прозора рідина, яку добувають із сірки, сірчаного колчедану й т. ін.; безводна сірчана кислота.
- моногінія, і, ж., спец. Одножонство.
- МОНОГРАМА, и, ж. 1. Одна або кілька початкових літер імені чи прізвища, з'єднаних в один знак або переплетених у вигляді візерунка. 2. Іменний напис на подарункові.
- МОНОГРАФІЯ, і, ж. Наукове дослідження, присвячене висвітленню певної проблеми.
- Монографічний, а, е. *Монографічні дослідження. Монографічні розділи. Монографічна праця.*
- МОНБДІЯ, і, ж., муз. Одноголосий спів (сольний), а також груповий в унісон або октаву).
- МОНОДРАМА, и, ж., театр.
1. Драматичний твір, що його виконує один актор. 2. П'єса у формі монологу однієї дійової особи.
- МОНОКАРПІЧНИЙ, а, е, бот. Який плодоносить тільки один раз упродовж життя і потім відмирає (про рослини). *Монокарпичний вид пальми.*
- МОНОКЛІНАЛЬ, і, ж. Коліноподібний перегин гірських порід з одним крутим, а другим пологим або майже горизонтальним крилом.
- МОНОКЛЬ, я, ч. 1. Кругле оптичне скло для одного ока, що вставляється в очну западину; використовується замість окулярів або пенсне. 2. Найпростіший фотооб'єктив, що складається з одного двоопуклого скла. 3. *мед.* Пов'язка для одного ока.
- МОНОКРИСТАЛ, а, ч. Окремий кристал, що має однорідні кристалічні ґратки. *Електричні властивості монокристалів. Механічні властивості монокристалів.*
- Монокристалічний, а, е. *Монокристалічний шар.*
- МОНОКУЛЬТУРА, и, ж. 1. Вирощування на одному полі протягом кількох років однієї сільськогосподарської культури. 2. Єдина сільськогосподарська культура, яку сіють, вирощують у певній країні або в якомусь районі.
- Монокультурний, а, е.
- МОНОКУЛЯР, а, ч. Оптичний прилад з одним окуляром.
- Монокюлярний, а, е.
- МОНОЛІТ, у, ч. 1. Суцільна кам'яна маса, брила. 2. *геол.* Зразок ґрунту, гірської породи з непорушеним структурним складом, на якому видно їх будову у вертикальному розрізі.
- Монолітний, а, е. *Монолітний мармур.*
- Монолітність, ності, ж.
- МОНОЛІБГ, у, ч. Довготривала мова дійової особи літературного твору (переважно драматичного), звернена до самої себе, до інших дійових осіб або до глядача.
- Монологічний, а, е. *Монологічна партія.*

монтажёр — морфологія

М

- Монологічна мова.
- МОНБМ, а, ч., мат. Одночлен.
- МОНОМАНІЯ, і, ж. Психічний розлад, божевілля, спричинені однією думкою, ідеєю тощо; велике захоплення чим-небудь, пристрасть до чогось.
- Мономан, а, ч.
- Мономанка, и, ж.
- МОНОМЕРИ, ів, мн. (рдн. мономер, а, ч.). Низькомолекулярні хімічні сполуки, здатні реагувати між собою та утворювати полімерні сполуки. *Полімеризація мономерів.*
- МОНОМЕТАЛІЗМ, у, ч. Грошова система, за якої один валютний метал (золото або срібло) служить загальним еквівалентом і основою грошового обігу.
- Монометалічний, а, е. *Монометалічний грошовий обіг.*
- МОНОНУКЛЕБЗ, у, ч., мед. Гостре інфекційне захворювання, що супроводжується лихоманкою, ангіною, збільшенням лімфатичних вузлів.
- МОНОПІАН, а, ч. Літак або планер з однією парою крил, розташованих в одній площині.
- МОНОПБЛІЯ, і, ж. 1. Виключне право окремої особи, групи людей, держави тощо на виробництво, торгівлю, промисел і т. ін. 2. *перен.* Виключне право на що-небудь; перевага, панування в певній галузі. 3. Об'єднання підприємств, організацій, фірм і т. ін. одного профілю, які мають таке право в якій-небудь галузі діяльності.
- Монополізм, у, ч. Існування монополії (у 1, 2 знач.).
- Монополізація, ї, ж. *Монополізація економіки. Монополізація інформаційного простору.*
- Монополізований, а, е. *Монополізована торгівля. Монополізована промисловість.*
- Монополізувати, ую, уєш. Установлювати монополію на що-небудь. *Монополізувати виробництво алкогольних напоїв. Монополізувати торгівлю.*
- Монополіст, а, ч. 1. Той, хто має монополію на що-небудь. 2. Представник монополістичного капіталу.
- Монополістичний, а, е. *Монополістичний капітал. Монополістична конкуренція (у 1 знач.). Монополістичне об'єднання (у 2 знач.).*
- Монополістський, а, е.
- Монополський, а, е. *Монополське право експорту. Перебувати в монополському становищі. Монополські економічні структури. Монополська рента. Монополський прибуток.*
- Монополність, ності, ж.
- Монополно. *Заволодіти монополно ринком збуту. Монополно завищені ціни.*
- МОНОРІМ, а, ч. Віршовий твір або його частина, усі рядки якого мають однакову риму.
- МОНОРХІЗМ, у, ч. Вада розвитку організму, яка полягає у відсутності одного яєчка.
- МОНОСЕМІЯ, і, ж. Однозначність слова чи виразу; протилежне — полісемія.
- МОНОСИЛАБІЗМ, у, ч., *ч.с. лінгв.* Односкладовість.
- МОНОСКБП, у, ч. Телевізійна трубка для передавання нерухомого зображення.
- МОНОТЕІЗМ, у, ч., *книжн.* Віра в одного бога; протилежне — політеїзм.
- Монотеїст, а, ч.
- Монотеїстичний, а, е. *Монотеїстичні релігії.*
- МОНОТИП, а, ч. Друкарська машина для відливання літер і складання з них рядків тексту.
- Монотипіст, а, ч.
- Монотипістка, и, ж.
- Монотипний, а, е. *Монотипний шрифт. Монотипний набір.*
- МОНОТИПІЯ, і, ж. Спосіб друкування в графіці, при якому фарби одного чи кількох кольорів накладають на рівну поверхню металевої дошки й на друкарському верстаті дістають один відбиток.
- МОНОТОНІЗМ, у, ч. Невикористання тонічного наголосу для поділу слів і морфем за звуковими ознаками.
- МОНОТБННИЙ, а, е. 1. Однотонний, однозвучний. *Монотонний голос. 2. перен.* Позбавлений різноманітності, зміни; одноманітний. *Монотонне життя.*
- Монотонність, ності, ж.
- МОНОФАГИ, ів, мн. Тварини, що живляться лише одним видом поживи.
- МОНОФІЛІЯ, і, ж. Походження певної групи організмів від одного предка.
- МОНОФОБИЯ, і, ж. Психічний стан, при якому людина боїться залишатися на самоті.
- МОНОФТБНГ, а, ч., *лінгв.* Голосний звук з одного елемента артикуляції; однозвук.
- Монофтонгічний, а, е. *Монофтонгічні звуки.*
- Монофтонгізація, ї, ж., *лінгв.* Перетворення на монофтонг.
- МОНОХБРД, а, ч., *спец.* Прилад для вивчення законів коливання струн, що складається зі струни, натягнутої на дерев'яну підставку.
- МОНОХРОМАТИЧНИЙ, а, е. Який має один колір; одноколірний. *Монохроматичне світло.*
- Монохроматор, а, ч., *техн.* Прилад для виділення зі світлового спектра вузької ділянки.
- Монохромія, і, ж. Одноколірність мистецького твору.
- Монохромний, а, е. Те саме, що монохроматичний. *Монохромне фото. Монохромне світло.*
- Монохромність, ності, ж.
- МОНОЦЕНТРИЗМ, у, ч., *спец.* В антропології — учення про походження людських рас від одного, неандертальського предка в одному регіоні земної кулі.
- Моноцентричний, а, е.
- МОНОЦИКЛ, а, ч. Одноколісний велосипед, який використовують у циркових номерах.
- МОНОЦИТИ, ів, мн. Один із різновидів незернистих лейкоцитів.
- МОНПАНСЬКИЙ, невідм., с. Сорт фруктових льодяників.
- МОНСЕНЬЙР, а, ч. 1. Титул принців, єпископів та інших представників вищої знаті у феодальній і монархічній Франції. 2. Форма звертання до представників вищого католицького духовенства.
- МИНСТЕРА, и, ж. Вічнозелена багаторічна тропічна рослина родини ароїдних з великим листям і довгим повітряним корінням.
- МОНСТР, а, ч. 1. Виродок, потвора. 2. *перен.* Про людину, що різко виділяється своїми негативними рисами.
- Монструозний, а, е. Який має вигляд монстра (у 1 знач.); надзвичайно великий; потворний.
- МОНТАЖ, у, ч. 1. Складання та встановлювання різних машин, конструкцій, споруд за певними планами й кресленнями. *Монтаж ліній електропостачання. 2. Добір і з'єднання окремих частин фільму, літературного або музичного твору тощо в одне художнє та змістове ціле. Монтаж фільму. Музичний монтаж. Фотографічний монтаж.*
- Монтажёр, а, ч.
- Монтажист, а, ч.
- Монтажистка, и, ж.
- Монтажний, а, е. *Монтажні роботи. Монтажна бригада. Монтажне управління. Монтажний майданчик електростанції. Монтажний стіл. Монтажна кімната.*
- Монтажник, а, ч.
- Монтажниця, і, ж.
- Монтований, а, е. *Монтовані меблі.*
- Монтувальний, а, е. *Монтувальні роботи.*
- Монтувальник, а, ч.
- Монтувальниця, і, ж.
- Монтування, я, с.
- Монтувати, ую, уєш. Робити монтаж чого-небудь.
- МОНТАНЬЯРИ, ів, мн. (одн. монтаньяр, а, ч). Під час Французької буржуазної

М

революції кінця XVIII ст. — революційно-демократичне угруповання депутатів Законодавчих зборів і Конвенту.

Монтаньярський, а, е.

МОНТЕКРІСТО, *невідм., с.* Система малокаліберних рушниць і пістолетів.

МОНТЁР, а, ч. Кваліфікований робітник, що займається електромонтажем і лагодженням електричного обладнання.

Монтерський, а, е.

МОНТМОРИЛОНІТ, у, ч. Мінерал класу силікатів білого кольору з сірчавим, червонуватим відтінками.

Монтморилонітовий, а, е. *Монтморилонітові глини.*

МОНУМЕНТ, а, ч. Архітектурна або скульптурна споруда на честь видатної події або особи; пам'ятник. *Монумент поета.*

Монументалізм, у, ч. Грунтовність, глибина змісту (творів мистецтва).

Монументаліст, а, ч.

Монументальний, а, е. 1. Властивий монументу. *Монументальне мистецтво.* 2. *перен.* Який вражає своїми розмірами, величністю; величний, грандіозний. *Монументальна споруда.* 3. *перен.* Грунтовний, глибокий за змістом.

Монументальність, ності, ж.

Монументний, а, е. *Монументна споруда.*

МОПЕД, а, ч. Скорочення: мотоцикл педальний; легкий малопотужний мотоцикл, що має також педальний привод.

Мопедний, а, е.

МОПС, а, ч. Порода кімнатних собак із великою головою, тупою мордою та гладкою блискучою шерстю.

МОРАЛІЗМ, у, ч. Схильність до моралізування; моралізування.

Моралізаторство, а, с.

Моралізаторський, а, е.

Моралізація, ї, ж.

Моралізування, я, с.

Моралізувати, ую, уеш. 1. Проповідувати сувору мораль; робити моральні висновки з приводу чогось. 2. Повчати кого-небудь, читати комусь мораль.

Мораліст, а, ч.

Моралістка, и, ж.

МОРАЛІТЕ, *невідм., с.* У середньовічному театрі Західної Європи — жанр повчальної драми з алегоричними дійовими особами.

МОРХЛЬ, і, ж. 1. Система норм і принципів поведінки людей у ставленні один до одного та до суспільства; етика (у 2 знач.). 2. Повчальний висновок із чогось. 3. *розм.* Повчання, настанови, поради.

Моралістичний, а, е. *Моралістична*

МОНОЛІТНИЙ — МОНТАЖ

література.

Моральний, а, е. *Моральний висновок.*

Моральна проповідь.

Моральність, ності, ж.

МОРАТИРІЙ, ю, ч. 1. Відстрочення виконання зобов'язань, яке встановлює уряд на певний термін або на час дії яких-небудь надзвичайних обставин. 2. *перен.* Зупинення яких-небудь дій.

Мораторний, а, е.

МОРГ¹, у, ч. Будівля, приміщення для трупів; трупарня, покійницька.

МОРГ², а, ч. Земельна міра в Польщі, що дорівнює 0,56 га.

МОРГАНІЗМ, у, ч. Хромосомна теорія спадковості, яку висунув на початку XX ст. американський біолог Т. Морган.

Морганіст, а, ч.

Морганістський, а, е.

МОРГЕН, а, ч. Земельна міра у Німеччині (0,25 — 0,36 га) та в деяких країнах Південної Африки (0,86 га).

МОРДЁНТ, а, ч., муз. Мелодійна прикраса, різновид мелізму.

МОРЁНА, и, ж., геол. Відкладення із глини, піску та уламків гірських порід (валунів, гравію), що утворюється внаслідок руху льодовиків.

Моренний, а, е.

МОРМІЙНИ, ів, мн. (*одн.* мормон, а, ч., мормонка, и, ж.). У Північній Америці — члени релігійної секти, віра яких є сумішшю християнства та багатобожжя.

Мормонство, а, с. Погляди, переконання, поведінка мормонів.

Мормонський, а, е.

МОРС, у, ч. Солодкий напій з води та соку ягід або плодів. *Морс із журавлини.*

МОРТИРА, и, ж. Артилерійська гармата з коротким дулом для ведення навісного вогню по закритих та горизонтальних цілях.

Мортирний, а, е. *Мортирна граната.*

МОРУЛА, и, ж., біол. Одна з ранніх стадій розвитку зародка багатоклітинних тваринних організмів, що становить скупчення клітин без чітко виявленої порожнини.

МОРФ, а, ч., лінгв. Найменша значуща частина словоформи, конкретний текстовий представник морфеми.

МОРФЕЙ, я, ч. 1. У давньогрецькій міфології — бог снів і сновидіння. 2. *перен.* Сон.

МОРФЁМА, и, ж., лінгв. Найменша неподільна значуща одиниця мови, що має певне лексичне або граматичне значення.

Морфемний, а, е. *Морфемний склад слова.*

МОРФЁМІКА, и, ж., лінгв. 1. Сукупність

морфем мови. 2. Розділ граматики, що вивчає поділ слова на морфеми, їхню структуру і класифікацію, вичленування морфем у слові.

...МОРФІЙ, ..МОРФІЗМ, ...МОРФІЯ, ...МОРФНІЙ, ...МОРФОЗ. Друга частина складних слів, що відповідає поняттям «форма», «вид».

МОРФІН, у, ч. Алкалоїд опію, що використовується як наркотичний безбездіяльний і снотворний засіб.

Морфінний, а, е. *Морфінний потяг до вживання морфіну як наркотику.*

Морфініст, а, ч. Той, хто має хворобливий потяг до морфіну.

Морфіністка, и, ж.

Морфінний, а, е. *Морфінна залежність.*

...МОРФІЯ, *див.* ...морфи.

...МОРФНІЙ, *див.* ...морфи.

МОРФОГЕНЕЗ, у, ч. 1. Процес виникнення і розвитку форм рельєфу земної поверхні. 2. Виникнення і розвиток органів та частин організмів під час онтогенезу.

МОРФОГРАФІЯ, ї, ж. Розділ геоморфології.

...МОРФОЗ, *див.* ...морфи.

МОРФОЛІГІЯ, ї, ж. 1. Комплекс природничих наук про будову та форму організмів, речовин і т. ін. *Морфологія тварин. Морфологія ґрунту.* 2. *лінгв.* Розділ граматики, що вивчає внутрішню будову слова і граматичні класи слів.

М

морфолог — музика

- Морфолог, а, ч.
- Морфологічний, а, е. *Морфологічна структура мови.*
- МОРФОМЕТРІЯ, і, ж. Розділ геоморфології, що вивчає числові характеристики елементів, форм і типів земного рельєфу.
- МОРФОНЕМА, и, ж., лінгв. Дві або більше фонем, що замінюють одна одну в межах тієї самої морфемі відповідно до морфологічної структури слова.
- МОРФОНОЛОГІЯ, і, ж. Розділ мовознавства, що сформувався на перетині морфології та фонології і вивчає фонемну структуру морфем.
- Морфонологічний, а, е. *Морфонологічна система.*
- москити, ів, мн. (одн. москіт, а, ч.). Дрібні двокрилі кровосалні комахи, поширені в тропічному та субтропічному поясах земної кулі.
- Москітний, а, е.
- Москітовий, а, е. *Москітовий укус. Москітова сітка.*
- мосьє, невідм., ч. У Франції та в деяких інших країнах — найменування чоловіка, що додається до прізвища або імені, а також форма ввічливого звертання до чоловіка; пан.
- МОТЁЛЬ, ю, ч. Спеціальний будинок для відпочинку (ночівлі) туристів і заправлення, лагодження їхнього транспорту.
- Мотельний, а, е.
- МОТЁТ, у, ч., муз. 1. Жанр вокальної багатоголової музики. 2. Хоровий твір, нерідко з інструментальним супроводом. *Покаянні мотети.*
- Мотетний, а, е.
- МОТИВ, у, ч. 1. Підстава, привід для якої-небудь дії, вчинку; причина. 2. муз. Найменша ритмічна одиниця мелодії, що складається з двох-трьох звуків, об'єднаних логічним наголосом; мелодія, наспів. *Мотив народної пісні.* 3. Тема або ідея твору мистецтва. 4. Зразок, характерна особливість (малюнок, зображення тощо).
- МОТИВАЦІЯ, і, ж. 1. біол. Активні стани мозгових структур, що примушують вищих тварин та людину здійснювати дії, спрямовані на задоволення своїх потреб (напр., голоду, спраги, турботи про нащадків). 2. Наведення мотивів, що пояснюють, виправдовують певні дії, вчинки тощо; обґрунтування.
- Мотивований, а, е.
- Мотивувальний, а, е. *Мотивувальний матеріал.*
- Мотивування, я, с.
- Мотивувати, ую, уеш.
- МОТО... Перша частина складних слів, що відповідає словам: 1) «моторний» (у 2 знач.); 2) «моторизований»; 3) мотоциклетний.
- МОТОБАЙКЕР, у, ч. Те саме, що рокер.
- МОТОБІЙЛ, у, ч. Командна спортивна гра з великим м'ячем на мотоциклах.
- Мотоболіст, а, ч.
- Мотобольний, а, е.
- МОТОБІЙРД, а, ч. Дошка для катання по твердій поверхні, оснащена мотором.
- МОТОВЕЛОСПОРТ, у, ч. Вид спорту та спортивних змагань на мотоциклах і велосипедах.
- МОТОДРОМ, у, ч. Місце, спеціально обладнане для випробування мотоциклів та для спортивних змагань на мотоциклах.
- МОТОКРІС, у, ч. Спортивне змагання на мотоциклах по пересіченій місцевості.
- МОТОПЁД, див. мопед.
- МОТОР, а, ч. Машина, що перетворює різні види енергії на механічну; двигун.
- Моторний', а, е. 1. *Моторна деталь* (у 1 знач.). 2. Оснащений мотором, якому надає руху мотор. *Моторний човен.*
- Моторність, ності, ж.
- Мотбровий, а, е. *Моторовий човен.*
- МОТОРАЛІ, невідм., с. Ралі на мотоциклах.
- МОТОРЕСУРС, у, ч., спец. Тривалість дії двигуна внутрішнього згоряння від початку експлуатації до планового капітального ремонту.
- МОТОРИЗАЦІЯ, і, ж. 1. Широке впровадження та використання моторів у всіх галузях економіки. 2. Оснащення армії автотранспортом.
- Моторизований, а, е. *Моторизований полк.*
- Моторизувати, ую, уеш. 1. Здійснювати моторизацію (у 1 знач.). 2. Оснащувати війська автотранспортом.
- МОТОРИКА, и, ж. І. мед. Рухлива активність організму, органів та їх частин. 2. Сукупність рухливих процесів та пов'язаних з ними фізіологічних та психологічних явищ, які вивчає ергономіка.
- МОТОРНИЙ², а, е. У фізіології, психології — рухливий. *Моторні центри головного мозку.*
- МОТОРОЛЕР, а, ч. Різновид мотоцикла без коляски, що має інше розміщення складових частин, менший робочий об'єм двигуна, менші колеса тощо.
- Моторолерний, а, е.
- МОТОЦІКЛ, а, ч. Дво- або триколісна машина з двигуном внутрішнього згоряння; може мати боковий причіп.
- Мотоцикл з коляскою.*
- Мотоциклетний, а, е. *Мотоциклетний завод. Мотоциклетний спорт.*
- Мотоцикліст, а, ч.
- Мотоциклістка, и, ж.
- МЙТТО, невідм., с., заст. 1. Дотепний вислів, афоризм. 2. Епіграф на початку книжки або розділу.
- МОХЁР, а, ч. Вовна ангорської кози або виробі з неї.
- мощён, у, ч. Прогулянка на повітрі для відпочинку, лікування тощо.
- МСЬЄ, невідм., ч. Те саме, що месьє.
- МУАР, у, ч. 1. Шовкова тканина з мінливим поліском. 2. друк. Зайві світлі й темні смуги, що з'являються на відбитковій з автотипного кліше при неправильному його виготовленні.
- Муаровий, а, е. *Муарове виробництво. Муаровий полиск.*
- МУДЖАХІДИ, ів, мн. (одн. муджахід, а, ч.) 1. Члени лівої нелегальної революційної організації під час Іранської революції 1905—1911 років. 2. Учасники визвольної війни 1954—1962 років в Алжирі.
- МУЕДЗІН, а, ч. У мусульман — служитель при мечеті, який з мінарета в певний час закликає віруючих до молитви.
- МУЗА, и, ж. 1. У грецькій міфології — одна з дев'яти богинь поезії, мистецтва та науки. 2. *перен.* Творче натхнення, його джерело, що втілюється звичайно в образі такої богині. 3. *перен.* Творчість поета, його мистецтво.
- МУЗЁЙ, ю, ч. 1. Культурно-освітній та науково-дослідний заклад, що збирає, вивчає, експонує та зберігає пам'ятки матеріальної й духовної культури, природничо-наукові колекції тощо. *Історичний музей.* 2. *перен.* Зібрання яких-небудь речей.
- Музейний, а, е. *Музейна кімната. Музейний експонат. Музейна річ. Музейна рідкість.*
- Музейництво, а, с. Діяльність, пов'язана з організацією, функціонуванням музеїв.
- МУЗИКА, и, ж. 1. Мистецтво, що відображає дійсність у художньо-звукових образах; твори такого мистецтва, їх сукупність. 2. Інструментальний вид цього мистецтва на відміну від вокального. *Симфонічна музика.* 3. *перен.* Гармонійне звучання чогонебудь.
- Музикальний, а, е. *Музикальний слух.*
- Музикальність, ності, ж.
- Музикант, а, ч.
- Музикантик, а, ч.
- Музикантка, и, ж.

М

- Музикантський, а, е.
- Музичний, а, е. 1. *Музичні знання. Музичний супровід. Музичний образ. Музична школа. Музичний вечір. Музичний інструмент* (у 1 знач.). 2. Здібний до музики, який любить і тонко розуміє музику. *Музична людина*. 3. Який нагадує музику, приємний для слуху; мелодійний. *Музичний голос*.
- Музичність, ності, ж.
- МУКОЇДИ, ів, мн., спец. Складні білки, що містяться в очах, хрящах, кістках, сухожиллі, яєчному білку тощо.
- МУКОПРОТЕЇДИ, ів, мн., спец. Складні високомолекулярні речовини, що впливають на імунні властивості організмів.
- МУКОР, а, ч., біол. Рід нижчих грибів родини мукорових, що поширені в ґрунті, харчових продуктах, рослинних і тваринних рештках.
- МУЛАТИ, ів, мн. (одн. мулат, а, ч. \ мулатка, и, ж.). Нашадки від шлюбу білих із неграми.
- Мулатський, а, е.
- МУЛІНЁ, невідм., с. Сукані бавовняні або віскозні штапельні кольорові нитки для вишивання.
- МУЛІТ, у, ч. Безбарвний, з невеликою домішкою оксидів заліза або титану рожевуватого чи синюватого кольору мінерал, який використовують для виготовлення вогнетривів.
- Мулітовий, а, е.
- МУЛЛА, й, ч. Служитель релігійного культу в мусульман.
- МУЛЬДА, и, ж., спец. 1. Форма залягання шарів гірських порід у вигляді видовженого прогину. 2. Сталевий жолоб для механізованого завантаження шихтових матеріалів у сталеплавильну піч. 3. Металева форма, у яку заливають із ковша рідкий метал, щоб одержати зливки.
- Мульдівий, а, е. *Мульдова долина. Мульдіві льодовики*.
- МУЛЬТИ... Перша частина складних слів, що означає? множинність предметів або багаторазовість якихось дій, функцій.
- МУЛЬТИВАЛЮТНИЙ, а, е, екон. Який здійснюється з використанням різної валюти. *Мультивалютні розрахунки*.
- МУЛЬТИВІБРАТОР, а, ч. Генератор напруги.
- МУЛЬТИВІЗА, и, ж., дипл. Багаторазова віза.
- МУЛЬТИЛАТЕРАЛЬНИЙ, а, е. Багатосторонній, пов'язаний з міжнародними обмінами за участю кількох країн.
- МУЛЬТИМВДА, невідм., мн., інформ.
- муниципализованный — мюзёт**
1. Технологія, що об'єднує дані, звук, анімацію, графічні зображення.
2. Програми і комп'ютерні засоби передавання інформації, що використовують цю технологію.
- Мультимедійний, а, е. *Мультимедійні програми*.
- МУЛЬТИМЬЙОНЁР, а, ч. Мільйонер, що має багатомільйонні статки.
- МУЛЬТИНАЦІОНАЛЬНИЙ, а, е. Що стос. зв'язку між державами, націями. *Мультинаціональна компанія*.
- МУЛЬТИПАК, а, ч. Конвеєрне упакування, що містить кілька одиниць індивідуально упакованого товару.
- МУЛЬТИПЛЁКС, а, ч., техн. 1. Спеціальний оптичний прилад для створення топографічних карт за аерофотознімками. 2. Кінотеатр з багатьма залами для демонстрації фільмів.
- Мультиплексор, а, ч.
- Мультиплексування, а, с.
- МУЛЬТИПЛІКАЦІЯ, і, ж. Особливий вид кінознімання, об'єктом якого є серія малюнків або об'ємних фігур, що зображують послідовні фази руху й на екрані створюють ілюзію руху нерухомих об'єктів.
- Мультиплікат, у, ч. Мультиплікаційний фільм.
- Мультиплікатор, а, ч. 1. Кіно- або фотокамера, що має багато об'єктивів і дає відразу багато знімків з одного предмета. 2. Фахівець із мультиплікації. *Режисер-мультиплікатор. Художник-мультиплікатор*.
- Мультиплікаційний, а, е. *Мультиплікаційне знімання. Мультиплікаційний фільм*.
- МУЛЬТИПРОГРАМУВАННЯ, я, с., інформ. Організація роботи обчислювальних систем, що забезпечує одночасне виконання кількох програм.
- Мультипрограмний, а, е.
- МУЛЬТИЦИКЛОН, а, ч., техн. Апарат для очищення повітря, газу, що складається з кількох циклонів (апаратів).
- МУЛЬЧА, і, ж., с. г. Матеріал (дрібна солома, листя, торф і т. ін.) для мульчування ґрунту.
- Мульчувальний, а, е. *Мульчувальний папір. Мульчувальна солома*.
- Мульчування, я, с. Покривання ґрунту дрібною соломою, листям, торфом і т. ін. для захисту його від висихання, перегрівання, розмивання водою та попередження сходів бур'янів.
- Мульчувати, ую, усьн.
- МУЛЮРА, и, ж., архіт. Деталь, профіль, облом.
- МУЛЯЖ, у, ч., спец. Натурального розміру зліпок із гіпсу, воску, парафіну тощо, який точно відтворює форму предмета.
- Муляжист, а, ч.
- Муляжний, а, е. *Муляжне виробництво*.
- МУМІЯ, невідм., с. Біологічно активна речовина у вигляді смоли, що містить різноманітні органічні речовини та мікроелементи.
- МУМІЯ¹, і, ж. 1. Група людини або тварини, шгучно збережений від розкладу; набальзамований труп; труп людини або тварини, що не розклався внаслідок дії природних чинників. 2. *перен.* Про малорухливу, худу або не здатну до сильних почуттів людину.
- Муміфікація, і, ж. Перетворення трупа на мумію.
- Муміфікований, а, е.
- Муміфікування, я, с. *Муміфікування людських трупів*.
- Муміфікувати, ую, усьн. Перетворювати труп на мумію.
- МУМІЯ², і, ж., спец. Мінеральна фарба у вигляді порошку, що має колір від ясно-червоного до темно-брунатного.
- МУНДІР, а, ч. Парадний або буденний одяг певної форми.
- Мундїрний, а, е. *Мундїрні Гудзики*.
- МУНДШТУК, а, ч. 1. Трубочка, за допомогою якої курять цигарки. 2. Деталь духового музичного інструмента, яку під час гри беруть у рот або прикладають до губ. *Мундштук труби*. 3. Додаткові залізни вудила з підйнятною розпіркою біля піднебіння, за допомогою яких легше правити конем.
- Мундштуковий, а, е.
- Мундштучок, чка, ч.
- МУНІЦІПАЛІИ, ів, мн. Цінні папери, які випускають уряди штатів і місцеві органи США.
- МУНІЦІПАЛІЗАЦІЯ, і, ж. Безоплатне вилучення майна (землі, будинків і т. ін.) у приватних осіб і передання його в розпорядження органів місцевого самоврядування.
- Муниципализованный, а, е. *Муниципализована власність*.
- Муниципализувати, ую, усьн. Здійснювати муниципалізацію чогось.
- МУНІЦІПАЛІТЕТ, у, ч. 1. Орган місцевого самоврядування в США та ряді країн Західної Європи; будинок, у якому міститься цей орган. 2. У деяких європейських країнах — адміністративно-територіальна одиниця, як правило, місто і прилеглі до нього місцевості, що охоплені єдиною системою управління.

- Муніципальний, а, е. *Муніципальні райони структури. Муніципальне житло. Муніципальні вибори. Муніципальні служби.*
- МУНЦІПІЯ, і, ж. У Стародавньому Римі — місто з правом самоврядування.
- МУНЦ-МЕТХЛ, у, ч. Мідно-цинковий сплав з домішкою свинцю; свинцевиста латунь.
- МУРЗА, й, ч. Титул феодальної знаті в татар, а також феодал, що мав цей титул.
- МУС, у, ч. Солодка страва зі збитого в піну фруктового чи ягідного сиропу з желатином або манними крупами. *Малиновий мус.*
- МУСАКА, и, ж., кул. Турецька страва зі шматочків баранини, яку закладають між рядами овочів, з додаванням сметани та прянощів.
- МУСИНГ, а, ч. Вузли на тросі, які сплітають з тоншого троса.
- МУСКАРИН, у, ч. Отруйна речовина в мухоморі.
- МУСКАТ, у, ч. 1. Сорт винограду з ароматними плодами; виноград цього сорту. 2. Сорт лікерного десертного вина з цього винограду; вино цього сорту.
- Мускатний, а, е. *Мускатний виноград. Мускатне вино.*
- МУСКАТЁЛЬ, я, ч. Назва вин високої якості, що імітують смак та аромат мускатних вин.
- МУСКАТНИК, а, ч. Тропічне вічнозелене дерево або кущ, жовті м'ясисті плоди якого містять насіння — мускатний горіх.
- МУСКУЛ, а, ч. Анатомічне утворення зі здатністю до скорочення тканини; м'яз.
- Мускулатура, и, ж. М'язи організму.
- Мускулистий, а, е.
- Мускулістість, тості, ж.
- Мускульний, а, е. *Мускульна праця.*
- Мускулястий, а, е. *Мускулясте тіло.*
- Мускулістість, тості, ж.
- МУСКУС, у, ч. Дуже пахуча речовина рослинного або тваринного походження, що її використовують у медицині та парфумерії.
- Мускусний, а, е. *Мускусний запах.*
- Мускусовий, а, е. *Мускусовий запах. Мускусова зала.*
- МУСЛІН, у, ч. Легка, тонка й м'яка тканина.
- Мусліновий, а, е. *Муслінова тканина. Мусліновий шарф.*
- МУСБН, у, ч. Вітер, що періодично змінює свій напрям: улітку дме з океану на материк, а взимку — з материка в океан.
- Мусонний, а, е. *Мусонний вітер.*
- МУСТАНГ, а, ч. Здичавілий кінь, що його завезли європейці в XVI ст. до Північної Америки. МУСТЫРСКИЙ, а, е, археол. Що стос, мустьєрської епохи. *Мустьєрська стоянка. Мустьєрська епоха. Мустьєрська культура.*
- МУСУЛЬМАНСТВО, а, с. Те саме, що іслам.
- Мусульманин, а, ч. Той, хто сповідує мусульманство.
- Мусульманка, и, ж.
- Мусульманський, а, е. *Мусульманський світ.*
- МУТАГЕНЁЗ, у, ч., спец. Виникнення мутацій.
- МУТАГЕНИ, ів, мн. (одн. мутаген, а, ч.), мед. Зовнішня дія випромінювання, хімічних речовин, вірусів тощо, що викликає мутації.
- Мутагенний, а, е. *Мутагенний чинник.*
- Мутагенність, ності, ж.
- МУТАЦІЯ, і, ж., спец. 1. Раптова зміна спадкових ознак і властивостей організму. 2. Раптова (стрибокподібна) зміна чого-небудь. 3. Зміна голосу в підлітків, що настає в період статевого дозрівання.
- Мутант, а, ч. Різновид організму, що виник унаслідок мутації.
- Мутантний, а, е.
- Мутаційний, а, е. *Мутаційна теорія.*
- МУТУАЛІЗМ, у, ч., біол. Співжиття організмів різних видів, що приносить їм взаємну користь; симбіоз.
- МУТУТИ, ів, мн., архіт. Плоскі виступи під виносною плитою карниза доричного ордера.
- МУФЕЛЬ, я, ч. Вогнетривка камера, у яку вміщують вироби з кераміки, фарфору тощо для їх нагрівання або випалювання в муфельній печі, захищаючи від продуктів горіння.
- Муфельний, а, е. *Муфельна піч.*
- МУФЛІН, а, ч. Дикий баран, що живе на деяких островах Середземного моря, а також акліматизований у Криму.
- МУФТА, и, ж. 1. Предмет жіночого одягу з хутра або тканини на ваті для зігрівання рук. *Каракулева муфта.* 2. техн. Деталь у вигляді невисокого циліндра для поздовжнього з'єднання валів, труб, зубчастих коліс та інших циліндричних або призматичних частин машин чи споруд. *Муфта зчеплення.*
- Муфтовий, а, е. *Муфтові труби (у 2 знач.).*
- Муфточка, и, ж.
- МУФТІЙ, я, ч. Вища духовна особа в мусульман, тлумач Корану.
- МШКЕЛЬ, я, ч., техн. Дерев'яний молоток, який використовують при
- конопаченні дерев'яних суден.
- МУШКЕТ, а, ч. Старовинна гнотова рушниця великого калібру.
- Мушкетик, а, ч.
- Мушкетний, а, е. *Мушкетний вогонь. Мушкетний порох.*
- Мушкетёр, а, ч., іст. 1. Вояк, озброєний мушкетом. 2. Благородний, шляхетний чоловік; лицар.
- Мушкетерський, а, е. *Мушкетерський полк.*
- Мушкетон, а, ч. Старовинна вогнепальна зброя у формі скороченого мушкета.
- МУШМУЛА, й, ж. 1. Невелике південне дерево або кущ з їстівними грушоподібними плодами. 2. збірн. Плоди цієї рослини, що мають соковитий кисло-солодкий м'якуш.
- МУШТАБЕЛЬ, я, ч. Довгий легкий кийок, що його використовує художник під час роботи як опору для руки.
- МУШТРА, и, ж. 1. Військове навчання, що ґрунтується на механічній дисципліні й несвідомому заучуванні правил військового шиккування. 2. перен. Методи виховання та навчання, що ґрунтуються на механічній дисципліні та занадто суворих правилах і вимогах.
- Муштрований, а, е.
- Муштрувальник, а, ч.
- Муштрування, я, с.
- Муштрувати, ую, уеш. 1. Піддавати муштрі (у 1 знач.). *Муштрувати полк.* 2. перен. Навчати, повчати когось. 3. розм. Те саме, що дресировати.
- МЮЗЁТ, ч. 1. род. а. Французький народний музичний інструмент, подібний до волінки. 2. род. у. Старовинний французький танець, що виконують у швидкому темпі під акомпанування цього інструмента.

МЮЗИКЛ, у, ч. 1. Жанр музично-драматичного мистецтва, переважно комедійного характеру, що використовує різноманітні елементи естрадної та побутової музики, хореографії, оперети, опери. 2. Жанр кіномистецтва, у якому драматичний сюжет складається з діалогів, музики, співів; фільм цього жанру.

МЮЗИК-ХБЛ, у, ч. Вид естрадного театру, вистава якого побудована на поєднанні музично-естрадних, циркових і балетних номерів.

МЮЛЬ-МАШИНА, и, ж. Машина для тонкого прядіння.

Мюльник, а, ч. Той, хто працює на мюль-машині.

Мюльниця, і, ж.

МЮЛЬТІПЛЬ, я, ч. Телефонний комутатор.

МКЮН, а, ч., *фіз.* Нестійка елементарна частинка.

МЮРИД, а, ч. Послушник, послідовник, учень найвищого мусульманського наставника (шейха або імама).

Мюридизм, у, ч. Течія в ісламі, що передбачає безоглядне служіння мюрида релігійному наставникові.

МЮСЛІ, *невідм.*, с. Суха суміш із обсмажених вівсяних або кукурудзяних пластівців, з додаванням меду, фруктів, горіхів, цукру, шоколаду та ін.

Н

- НАБАТЕЇ, ів, *мн.* Арабські племена, що утворювали у III ст. до н. е. державу Набатею (територія сучасної Йорданії).
- НАБЛА, и, *ж.* Перевернута літера грецького алфавіту — дельта (Д), яку використовують як символ в математичних текстах.
- НАБББ, а, ч. 1. Титул мусульманських аристократів (князьків) в Індії, а також особа, що носить цей титул.
2. Той, хто швидко розбагатів і живе зі східною розкішшю.
- Набобство, а, с. Східна розкіш.
- НАВАРХ, а, ч. Командир флоту в стародавніх греків.
- НАВАХА, и, *ж.* Іспанський довгий складний ніж.
- НАВЗІКАЯ, *див.* Навсікая.
- НАВИГАЦІЯ, ї, *ж.* 1. Плавання кораблів по морях, річках і т. ін.; судноплавство. 2. Наука про методи водіння кораблів. *Морська навігація. Річкова навігація.* 3. Пору, період, протягом яких залежно від місцевих кліматичних умов можливе судноплавство.
- Навігатор, а, ч.
- Навігаційний, а, е. *Навігаційне обладнання. Навігаційний прилад* (у 1 знач.).
- НАВРУЗ, у, ч. Свято Нового року у перськомовних народів, що збігається з весняним рівноденням.
- НАВСІКАЯ, НАВЗІКАЯ, і, *ж.* 1. У давньогрецькій міфології — красуня, дочка фракійського царя Алкіноя та цариці Арети. 2. *перен.* Образ ліричної героїні.
- ...НАВТ. Друга частина складних слів, що відповідає значенню «той, хто плаває».
- ...НАВТИКА. Друга частина складних слів, що відповідає слову «плавання».
- НАГАН, а, ч. Револьвер калібру 7,62 мм особливої системи з обертовим барабаном.
- НАГЕЛЬ, я, ч., *спец.* Великий дерев'яний або металевий стержень, який використовується для скріплення частин дерев'яних конструкцій. *Дерев'яний нагель.*
- Нагельний, а, е.
- НАГІАГГГ, у, ч. Мінерал свинцево-сірого кольору з металевим блиском, що належить до класу сульфідів.
- НАДІР, у, ч. Найнижча точка перетину прямої лінії з уявною небесною сферою; протилежне — zenit.
- НАДФІЛЬ, я, ч., *техн.* Невеликий напилек з дрібного насічкою для точних робіт.
- НАЖДАК, у, ч. Дрібнозерниста гірська порода, що складається з корунда в поєднанні з іншими мінералами та використовується як абразивний матеріал.
- НАЗАЛІЗАЦІЯ, ї, *ж.*, *лінгв.* Набуття звуком носового тембру.
- Назальний, а, е. *Назальний звук.*
- НАЗАРЁК, ів, *мн.* (*одн.* назар'ї, я, ч.).
1. На початку поширення християнства — євреї, які сповідували християнство. 2. Давньоіудейська секта. 3. Відгалуження секти молокан, що існувало в Росії у середині XIX — на початку XX ст.
- НАЗОРЕЇ, ів, *мн.* Проповідники-аскети у Стародавній Іудеї.
- НАЇБ, а, ч. Заступник, помічник начальника або духовної особи в деяких країнах Близького і Середнього Сходу.
- Наїбство, а, с. 1. Збірн. до наїб.
2. Підвладна наїбові територія.
- НАЙТІВ, а, ч., *мор.* Мотузка, трос, який використовується для зв'язування кінців двох або кількох канатів, а також для кріплення шлюпок, рухомих предметів на судні і т. ін.
- Найтовання, я, с.
- Найтбвий, а, е. *Найтовий кінець.*
- Найтвити, влю, виш. Скріплювати, з'єднувати найтовом.
- НАКТОУЗ, а, ч. Дерев'яна або металева шафа, у верхній частині якої встановлюють корабельний компас.
- НАМАЗ, у, ч. Мусульманський релігійний обряд, при якому молитва супроводжується певними установленими рухами і ритуальним обмиванням.
- НАНДХ *невідм.*, ч. Трипаллий південноамериканський страус.
- НАНІЗМ, у, ч., *антр.* Ненормально низький, карликовий зріст (нижче за 130 см для чоловіків і 121 см для жінок), що є наслідком порушення функції залоз внутрішньої секреції.
- НАНО... Префікс для творення слів на позначення у числовому розумінні однієї мільярдної частини вихідної одиниці, у фізичному — будь-яких елементів, механізмів, конструкцій і т. ін. таких розмірів, а також усього, пов'язаного з ними.
- НАНОРЕЛЬСФ, у, ч. Найдрібніші форми рельєфу земної поверхні (напр., кротові кучі, орні борозни).
- НАНОТЕХНОЛОГІЯ, ї, *ж.* Технологія, пов'язана з об'єктами, що мають розміри порядку 10^{-9} , з процесами, що відбуваються на атомному, молекулярному рівні.
- НАНСУК, у, ч. Схожа на полотно тонка бавовняна тканина, з якої шиють білизну.
- Нансуковий, а, е. *Нансукова білизна.*
- НАОС, у, ч. Приміщення античного храму, де знаходились скульптурні зображення божеств.
- НАПАЛІМ, у, ч. Липка запалювальна суміш, виготовлена з рідких нафтових продуктів із домішкою спеціального загусника, яку використовують в авіабомбах, ракетах, мінах і т. ін.
- Напалмовий, а, е. *Напалмова бомба.*
- НАПОЛЕОНДОР, а, ч. Французька золота монета вартістю 20 франків, яка випускається з початку XIX ст.
- НАПОЛЕОНІЗМ, а, ч. Політичний напрямок, який обстоює реакційну диктатуру на зразок диктатури Наполеона.
- Наполеоніст, а, ч.
- НАРАТОР, а, ч., *літ.* Оповідач, особа, від якої відбувається розповідь.
- Наративний, а, е., *лінгв.*, *літ.* Оповідний, епічний. *Наративний текст. Наративна проза.*
- НАРВАЛ, а, ч. Морський ссавець родини дельфінових.
- Нарвалові, их, *мн.*, *зоол.* Родина зубатих китів, до якої належать нарвали та білухи.

- НАРПЛЄ, *невідм.*, ч. і с. У східних народів — курильний прилад, що подібний до кальяну, але, на відміну від нього, має довгий рукав замість трубки.
- НАРД, у, ч. 1. Багаторічна трав'яниста рослина родини валеріанових з м'ясистим запашним кореневищем і червонуватими квіточками. 2. Ароматична речовина, яку добувають із коріння цієї рослини.
- Нардовий, а, е. *Нардовий запах. Нардова олія.*
- НАРКО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «наркотик» (у 1 знач.), а також словам «наркологічний» та «наркотичний».
- НАРКОБІЗНЕС, у, ч. Бізнес, пов'язаний з вирощуванням наркотичних рослин, збутом наркотиків.
- Наркобізнесмен, а, ч.
- НАРКОДИСПАНСЁР, у, ч. Диспансер для лікування наркоманів.
- НАРКОДІЛАРИ, ів, мн. (*одн.* наркодлар, а, ч.). Прибутки, одержані від наркобізнесу.
- НАРКБЗ, у, ч. 1. Стан штучного сну або просто запаморочення, нечутливість, викликані дією певних хімічних речовин або фізичних чинників на організм людини й тварини; знеболювання. 2. Знеболювання — анестезіологічний метод, що викликає такий стан. *Загальний наркоз. Операція під загальним наркозом.*
- Наркозний, а, е. *Наркозна маска. Наркозний апарат.*
- Наркозування, Наркотизування, я, с.
- Наркозувати, ую, уеш, мед. Вводити кого-небудь у стан наркозу (у 1 знач.).
- Наркотизатор, а, ч. *Лікар-наркотизатор.*
- Наркотизація, ї, ж.
- Наркотизований, а, е. *Наркотизована тварина.*
- НАРКОЛЄПСІЯ, ї, ж., мед. Раптові нетривалі (до півгодини) приступи сну, які виникають внаслідок певних захворювань головного мозку.
- НАРКОЛІГІЯ, ї, ж. Галузь медицини, яка вивчає питання наркозу, наркоманії, алкогольної та тютюнової залежності.
- Нарколог, а, ч.
- Наркологічний, а, е. *Наркологічний кабінет.*
- НАРКОМАНІЯ, ї, ж. Захворювання, яке полягає у хворобливому потягу до вживання наркотиків.
- Наркоман, а, ч.
- Наркома нити, ню, ниш, розм. Уживати наркотики, бути наркоманом.
- Наркоманка, и, ж.
- НАРКОМАФІЯ, і, ж. Пов'язане з правлячими колами організоване злочинне угруповання, яке займається виготовленням та збутом наркотиків.
- НАРКОТИЗМ, у, ч. 1. Поширення наркоманії. 2. Захоплення наркотиками.
- НАРКОТИК, у, ч. 1. Сильнодійна речовина, яка збуджує або пригнічує центральну нервову систему людини й тварини і використовується в медицині як знеболювальний або снодійний засіб. 2. Сильнодійні природні й синтетичні речовини, які можуть викликати наркоманію.
- Наркотичний, а, е. 1. *Наркотичні речовини. Наркотичне сп'яніння* (у 1, 2 знач.). 2. *перен.* Який сильно діє на органи чуття, п'янить, збуджує (про запахи). *Наркотичні пахощі.*
- НАРЦЁН, у, ч., фарм., хім. Препарат опію, який використовують у медицині.
- НАРЦИС', а, ч. Трав'яниста цибулинна рослина з лінійними листками та білими або жовтими запашними квітками.
- Нарцисовий, а, е. *Нарцисова долина. Нарцисовий запах. Нарцисовий букет.*
- НАРЦИС², а, ч. 1. У давньогрецькій міфології — вродливий юнак, який, побачивши своє відображення у воді, закохався у нього і загинув, за що був перетворений богами у квітку. 2. *перен.* Самозакоханий юнак, що хизується своєю вродою.
- НАРЦИСІЗМ, у, ч. 1. Самозакоханість, самозамилування власного вродою або хизування собою. 2. Форма статевого збочення, яка полягає у сексуальному задоволенні від споглядання власного тіла і іноді супроводжується мастурбацією.
- НАСТІІ, їй, мн., біол. Рухи листя, пелюсток та інших частин рослин, що є відповіддю на дії подразника (світла, температури, вологи тощо).
- НАСТУРАН, а, ч. Мінерал, складний оксид урану.
- НАТАЛЬНИЙ, а, е. 1. мед. Пов'язаний з пологами. 2. Вроджений.
- НАТИВІЗМ, у, ч., біол. Течія, прихильники якої заперечують модифіковані форми, визнаючи лише вроджені, спадкові, структури.
- Нативіст, а, ч.
- Нативістичний, а, е. *Нативістичні погляди.*
- Нативний, а, е. *Нативний білок.*
- НАТР, у, ч. Назва гідроксиду натрію.
- НАТРІЙ, ю, ч. М'який, блискучий, білого кольору лужний метал, який швидко окиснюється на повітрі. *Хлористий натрій. Хлорид натрію.*
- Натрієвий, а, е. *Натрієва сіль. Натрієва лампа.*
- НАТУРА, и, ж. 1. *заст.* Природа. 2. Те, що реально існує; дійсність. 3. Сукупність психічних особливостей, з яких складається особистість людини і які проявляються в її діях, поведінці; вдача, характер. 4. Товари, продукти і т. ін. як платіжний засіб замість грошей. 5. Живі істоти, предмети і явища як безпосередній об'єкт зображення. *Перемальовувати з натури.*
- Натуральний, а, е. *Натуральної величини* (у 3 знач.). *Натуральна школа* (у 4 знач.).
- Натурний, а, е. *Натурні зйомки.*
- НАТУРАВАНС, у, ч., екон. Аванс, здійснюваний товарами, продуктами і т. ін., а не грошима.
- НАТУРАЛІЗАЦІЯ, ї, ж., політ., юр. 1. Надання прав громадянства даної країни особам, що їх не мають, або іноземцям. 2. Розведення тварин або вирощування рослин не в їхніх природних умовах, поза межами їх поширення.
- Натуралізований, а, е.
- Натуралізувати, ую, уеш. 1. Надавати права громадянства даної країни особам, що їх не мають, або іноземцям. 2. Розводити тварин або вирощувати рослини не в їхніх природних умовах, за межами їх поширення.
- НАТУРАЛІЗМ, у, ч. 1. Філософська теорія, яка намагається пояснити розвиток суспільства законами природи. 2. Напрямок творчий метод у літературі, мистецтві, основним принципом якого є відображення з фотографічною точністю явищ дійсності без художнього узагальнення, типізації, показу суттєвого в суспільному житті.
- Натураліст, а, ч. 1. Людина, яка займається дослідженням природи; природознавець. 2. Послідовник натуралізму (у 2 знач.).
- Натуралістичний, а, е. 1. *Натуралістична школа* (у 2 знач.). 2. Який фотографічно копіює дійсність без узагальнення зображуваного. *Натуралістичний опис.*
- Натуралістка, и, ж.
- НАТУРВАН, а, ч. Вид санного спорту — спуск на санях по натуральній трасі.
- НАТУРІЗМ, у, ч. 1. Теорія походження релігії від одухотворення і шанування сил природи. 2. Те саме, що натюрізм.

Н

натуропатія — невродерміт

НАТУРОПАТІЯ, і, ж. Учення про лікування хвороб природними методами, без застосування ліків (на відміну від лікування традиційними методами), а також галузь медицини, яка застосовує таку методику.

Натуропат, а, ч.

Натуропатичний, а, е.

НАТУРОПЕНСІЯ, і, ж. Пенсія, виплачена товарами, продуктами і т. ін., а не грошима.

НАТУРФІЛОСОФІЯ, і, ж. Філософське вчення, що уможглило пояснювало природу, яку розглядало в її цілісності; філософія природи.

Натурфілософ, а, ч.

Натурфілософський, а, е.

НАТЮРИЗМ, **НАТУРИЗМ**, див. нудизм.

НАТЮРМОРТ, у, ч. Картина, на якій зображені предмети побуту, квіти, фрукти, забота дичина і т. ін.

Натюрмортний, а, е. *Натюрмортний живопис.*

НАУТИЛУСИ, ів, мн. Рід головоногих молюсків, з перламутру черепашок яких виготовляють прикраси.

НАУТОФБН, а, ч., спец. Електричний мембранний звуковипромінювач, який встановлюють на маяках, молах, дамбах тощо для подання сигналів під час туману або хмарної погоди.

НАФТА, и, ж. Рідка масляниста горюча речовина, темно-бурого або чорного кольору, що залягає в надрах землі й використовується як паливо, а також як сировина для одержання деяких цінних продуктів (гасу, бензину і т. ін.).

Нафтовий, а, е. *Нафтове паливо. Нафтові промисли. Нафтова плівка. Нафтова промисловість.*

Нафтовік, а, ч. Спеціаліст з видобування нафти.

НАФТАЛІН, у, ч. Біла кристалічна речовина з різким запахом, вживана для боротьби з комірними кліщами, довгоносиками і т. ін., для охорони вовняних виробів і хутра від молі, а також у техніці й медицині.

Нафталіновий, а, е. *Нафталіновий запах. Нафталіновий завод.*

Нафталінний, а, е.

НАФТО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «нафта».

НАФТОБІЗНЕС, у, ч. Бізнес, пов'язаний з добуванням нафти та торгівлею нафтопродуктами.

Нафтобізнесовий, а, е.

НАФТБЛ, у, ч. Хімічна сполука, яку одержують з нафталіну і використовують у виробництві барвників.

Нафтоловий, а, е.

НАЦІЗМ, у, ч. Німецький фашизм.

Націст, а, ч.

Папистка, и, ж. *Фанатична нацистка.*

Націстський, а, е.

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ, і, ж. 1. Відчуження приватної власності (землі, її надр, фабрик, заводів, шахт і т. ін.) у власність держави. 2. Організація чого-небудь на національній основі, силами якої-небудь нації.

Націоналізатор, а, ч. Той, хто здійснює націоналізацію чого-небудь.

Націоналізований, а, е. *Націоналізоване підприємство.*

Націоналізувати, ую, уєш, націоналізувати, ую, уєш. Здійснювати націоналізацію чого-небудь; визнавати що-небудь державною власністю.

НАЦІОНАЛІЗМ, у, ч. 1. Державна ідеологія і політика, спрямована на піднесення та захист інтересів власної нації, її економіки, культури, науки та освіти. 2. Рух, спрямований на боротьбу за незалежність нації, народу проти іноземних гнобителів.

Націоналіст, а, ч.

Націоналістичний, а, е.

Націоналістичність, ності, ж.

Націоналістка, и, ж.

Націоналістський, а, е.

НАЦІЯ, і, ж. 1. Конкретно-історична форма спільності людей, об'єднаних єдиною мовою і територією, глибокими внутрішніми економічними зв'язками, певними рисами культури і характеру. 2. Держава, країна.

Національний, а, е. *Національна мова. Національна меншість. Національне відродження (у 1 знач.). Національний дохід. Національний продукт. Національне багатство. Національна екологічна мережа. Національний парк (у 2 знач.).*

Національність, ності, ж. 1. Те саме, що нація (у 1 знач.). 2. Належність до якої-небудь нації.

НАЯ, і, ж. Дуже отруйна змія родини аспідів.

НАЯДА, и, ж. У грецькій міфології — водяна німфа, богиня текучих вод.

Наядовий, а, е. *Наядовий танок.*

НЕАНДЕРТАЛЕЦЬ, льця, ч. Давня людина, яка жила в епоху нижнього і середнього палеоліту в деяких районах земної кулі (безпосередній предок сучасної людини); палеоантроп.

Неандертальський, а, е. *Неандертальська людина.*

НЕБУЛА, и, ж. Газопилова, розріджена туманність.

НЕБУЛІЙ, ю, ч. Часточки газопилової туманності у небулі.

НЕБУЛЬ, лі, ж. Стан, коли ще не було життя; відсутність життя; газопилова туманність.

Небулярний, а, е. *Небулярна гіпотеза.*

НЕВМИ, мн. (рідн. нєвма, и, ж.). Особливі знаки (рисочки, крапки, коми і т. ін.), які застосовувалися у давнину для запису вокальної музики і які не визначали точної висоти звука.

НЕВР..., **НЕВРИ...**, **НЕВРО...**, **НЕЙРОН...**

Перша частина складних слів, яка вказує на причетність до нервів, нервової системи.

НЕВРАЛГІЯ, і, ж. Нервова хвороба, яка супроводжується болями, що виникають у тілі людини й тварини в місці проходження нерва.

Невралгічний, а, е. *Невралгічний біль.*

НЕВРАЛЬНИЙ, а, е. Пов'язаний з функціонуванням нервової системи.

НЕВРАСТЕНІЯ, і, ж. Захворювання центральної нервової системи людини, яке супроводжується підвищеною подразливістю, головними болями, стомлюваністю і т. ін.

Неврастєнїк, а, ч.

Неврастенічка, и, ж.

Неврастенічний, а, е. *Неврастенічний біль. Неврастенічний характер.*

Неврастенічність, ності, ж.

НЕВРИ..., див. НЕВР..

НЕВРИ, ів, мн. (одн. невр, а, ч.). Давні племена, які у VI—V ст. до нашої ери населяли верхів'я Дністра, Південного Бугу та басейну Прип'яті і вважаються предками слов'ян.

НЕВРИЛЕМА, и, ж., анат. Оболонка периферичних нервових волокон.

НЕВРИН, у, ч., анат. Оболонка нервового стовбура.

НЕВРИНБМА, и, ж., мед. Доброякісна пухлина з клітин оболонки нерва.

НЕВРИТ, у, */., мед. Запалення нерва у людини й тварини, яке розвивається при його ушкодженні, переохолодженні тіла, внаслідок інфекційного захворювання, порушення кровообігу і т. ін.

НЕВРО... Перша частина складних слів, що відповідає словосполученню «нервова система».

НЕВРОБЛАСТ, а, н., анат. Зародкова нервова клітина.

НЕВРОГЕННИЙ, а, е. Залежний від впливу нервової системи.

НЕВРОГЛІЯ, і, ж% Тканина нервової системи тваринного організму, у якій розташовані нервові клітини та інші відростки.

НЕВРОДЕРМІТ, див. нейродерміт.

- НЕВРОДИСПАНСЕР, у, ч. Диспансер для лікування нервових хвороб.
- НЕВРІЗ, у, ч., мед. Функціональне захворювання центральної нервової системи людини, яке проявляється у нервово-психічних розладах, викликаних тривалими переживаннями, перенапруженнями тощо.
- Невротик, а, ч. Той, хто страждає на невроз.
- Невротичний, а, е. *Невротичний стан.*
- НЕВРОЛБГІЯ, і, ж., мед. Розділ медицини, що вивчає будову, склад, діяльність і розвиток нервової системи, а також методи її лікування.
- Невролог, а, ч.
- Неврологічний, а, е.
- НЕВРІМА, и, ж., мед. Пухлинне або регенеративне розростання нервових волокон в організмі людини і тварини.
- НЕВРІН, а, ч., мед. Нервова клітина з усіма її відростками, основний структурний та функціональний елемент нервової системи; нейрон.
- НЕВРОПАТІЯ, і, ж. Порушення діяльності центральної нервової системи. *Периферійна невропатія.*
- Невропат, а, ч. Той, хто страждає на невропатію.
- Невропатичний, а, е. *Невропатичний діатез.*
- Невропатка, и, ж.
- НЕВРОПАТОЛОГІЯ, і, ж., мед. Наука, що вивчає захворювання нервової системи і розробляє методи лікування нервових хвороб та способи їх запобігання.
- Невропатолог, а, ч.
- Невропатологічний, а, е.
- НЕВРОТИЗАЦІЯ, і, ж., мед. Перебування людини або тварини в умовах, які призводять до невротичного стану; збудження нервового стану.
- НЕВРОТОМІЯ, і, ж., мед. Перерізування, видалення нерва.
- НЕВРОФІБРИЛИ, йл, мн., анат. Тонкі волокна в тілі нервової клітини та її відростках, які беруть участь у проведенні імпульсу по нервовій системі.
- НЕВРОФІБРІМА, и, ж., мед. Пухлина на нервовому стовбурі та нервових закінченнях у шкірі, кістках та залозах внутрішньої секреції.
- НЕВРОФІБРОМАТОЗ, у, ч., мед. Системне захворювання, яке полягає у появі численних пухлинних вузлів по ходу нервових стовбурів та нервових закінчень у шкірі, кістках, залозах внутрішньої секреції, а також пігментні плями на шкірі.
- НЕГАТИВ', а, ч., фот. Зображення на світлочутливій плівці або пластинці, невродиспансер — нейрохірургія в якому світлі місця знімка стають темними, а темні — світлими.
- Негативний¹, а, е. *Негативне зображення. Негативна плівка.*
- НЕГАТИВ², у, ч., збірн., розм. Негативні сторони, властивості, риси і т. ін. чого-небудь або негативні факти.
- Негативний², а, е. *Негативні риси характеру. Негативна оцінка. Негативна ситуація. Негативний виробничий фактор. Негативне обертання. Негативне число.*
- Негативність, ності, ж.
- НЕГАТИВІЗМ, у, ч. 1. мед. Один із симптомів розладу вищої нервової діяльності людини, що виражається в безглуздому опорі різним впливам. 2. психол. Немотивоване бажання діяти всупереч кому-небудь. 3. книжн. Необгрунтоване заперечення чого-небудь.
- Негативістський, а, е.
- НЕГАТОСКІП, а, ч. Прилад для перегляду рентгеновських знімків.
- НЕГЛІЖЕ, невідм., с. Легке домашнє, переважно ранкове, вбрання.
- НЕГБІЦЯ, і, ж., заст. Торговля або торговельна угода.
- Негоціант, а, ч. Оптовий торговець.
- Негоціантка, и, ж.
- НЕГРИ, ів, мн. Прийнята в усіх мовах назва людей негроїдної раси.
- НЕГРИТЮД, у, ч. Система поглядів, яка виникла у 20—40-х роках ХХ ст. і пропагує ідею зверхності негритянської культури та її носіїв над культурою білої раси.
- НЕГУС, а, ч. Титул імператора Ефіопії (Абіссинії); особа, що має цей титул.
- НЕЙЗИЛЬБЕР, у, ч. Сплав міді, нікелю та цинку, що використовується у машинобудуванні, для виготовлення побутових предметів і т. ін.
- НЕЙРИТ, у, ч. Відросток нервової клітини, який проводить імпульс від цієї клітини до інших органів та нервових клітин.
- НЕЙРО... Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок яких-небудь предметів, явищ з нервовою системою.
- НЕЙРОАНАТБМІЯ, і, ж. Розділ анатомії, який вивчає форму й будову нервової системи та її органів.
- НЕЙРОБІЙНІКА, и, ж. Напрямок у біоніці, пов'язаний з вивченням і моделюванням діяльності центральної нервової системи людини й тварин для використання закономірностей їхньої будови при створенні нових технічних пристроїв, кібернетичних систем тощо.
- НЕЙРОГІНЕКОЛБГІЯ, і, ж. Розділ медицини, що вивчає взаємозв'язок захворювань жіночої статеві сфери та нервової системи.
- Нейрогінеколог, а, ч.
- НЕЙРОДЕРМІТ, у, ч. Захворювання шкіри, яке характеризується свербінням, потовщенням поверхневого шару шкіри та ін.
- НЕЙРОІНФОРМАТИКА, и, ж. Галузь інформатики, пов'язана з використанням принципів роботи природних нейронних систем та моделюванням приладів для переробки інформації на базі цих принципів.
- НЕЙРОКЕРАТІН, у, ч. Білок групи кератинів.
- НЕЙРОКІБЕРНЕТИКА, и, ж. Напрямок біологічної кібернетики, що вивчає організацію елементів, відділів аналізаторів, аналізаторських систем і всієї нервової системи організму.
- НЕЙРОКОМП'ЮТЕР, а, ч. Комп'ютер, побудований на принципах роботи природних нейронних систем.
- НЕЙРОЛЕПТИКИ, ів, мн. Ліки, які загальмовують дію центральної нервової системи і при цьому не порушують свідомості.
- НЕЙРОЛІНГВІСТИКА, и, ж. Галузь знання на стику неврології й лінгвістики, що досліджує та відновлює порушені мовні навички й уміння.
- Нейролінгвістичний, а, е. *Нейролінгвістичні дослідження.*
- НЕЙРОЛОГІЯ, див. неврологія.
- НЕЙРОН, НЕВРБН, а, ч. Нервова клітина з усіма відростками, що відходять від її тіла.
- НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ, і, ж. Розділ психології, що вивчає психічну діяльність людини у зв'язку з функціонуванням центральної нервової системи в певних умовах.
- Нейропсихічний, а, е.
- НЕЙРОСЕКРЕЦІЯ, і, ж. Властивість деяких нервових клітин виробляти і виділяти в кров або тканинну рідину фізіологічно активні продукти — нейрогормони.
- НЕЙРОФІБРИЛИ, НЕВРОФІБРИЛИ, ів, мн. Тонкі волокна в тілі нервової клітини та її відростках, які беруть участь у проведенні імпульсу по нервовій системі.
- НЕЙРОФІЗІОЛІГІЯ, і, ж. Розділ фізіології, який вивчає функції нервової системи людини й тварин.
- Нейрофізіолог, а, ч.
- НЕЙРОХІРУРГІЯ, і, ж. Галузь хірургії, що займається лікуванням захворювань центральної та периферичної

Н

- нервової системи людини, а також хірургічні методи їх лікування.
- Нейрохірург, а, ч.
- Нейрохірургічний, а, е. *Нейрохірургічна клініка*.
- НЕЙРУЛА, и, ж. Стадія зародкового розвитку хордових тварин та людини, що настає після гастрული.
- Нейруляція, ї, ж. Утворення зародку нервової системи — нервової пластинки та її замикання в нервову трубку в зародків хордових тварин і людини.
- НЕЙТРАЛ, а, ч. 1. *політ.* Нейтральна держава. 2. *розм.* Людина, що займає позицію невтручання у що-небудь.
- НЕЙТРАЛІЗАТОР, а, ч. Речовина, яка нейтралізує що-небудь. *Нейтралізатор підвищеної кислотності шлунка*.
- НЕЙТРАЛІЗМ, у, ч. Дотримування нейтралітету.
- НЕЙТРАЛІЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Послаблення, знищення сили, впливу кого-, чого-небудь. 2. Оголошення якої-небудь держави нейтральною. 3. Встановлення для якої-небудь території (або вод) особливого міжнародного режиму, що позбавляє державу, яка володіє цією територією, права зводити на ній укріплення, розміщувати збройні сили тощо. 4. *хім.* Реакція, спрямована на знищення кислотних властивостей розчину за допомогою лугів, а лужних — за допомогою кислот. 5. *лінгв.* Усунення протиставлення фонем, що мають різні ознаки.
- Нейтралізувати, ую, уеш. 1. Робити (зробити) нейтральним. *Нейтралізувати країну. Нейтралізувати військо*. 2. Послаблювати чи припиняти дію, вплив і т. ін. чого-, кого-небудь. 3. ^Піддавати нейтралізації (у 4 знач.).
- НЕЙТРАЛІТЕТ, у, ч. 1. У міжнародному праві — політичне і правове становище держави, яка не бере участі у війні, зберігає мирні стосунки з воюючими країнами і не подає жодній з них воєнної допомоги. *Постійний нейтралітет*. 2. Невтручання у чужі справи, будь-яку боротьбу, суперечку і т. ін.
- Нейтральний, а, е. 1. *Нейтральна країна* (у 1 знач.). 2. *Нейтральні люди. Нейтральна тема* (у 2 знач.). 3. Який не має яскраво виражених ознак. *Нейтральний стиль*. 4. *хім.* Який не дає ні лужної, ні кислотної реакції. *Нейтральна сіль*. 5. *спец.* Який не несе ні негативного, ні позитивного заряду.
- Нейтральність, ності, ж.
- НЕЙТРИНО, *невідм.*, с., *фіз.* Стабільна електрично нейтральна елементарна частинка.
- нейрохірург — неодарвінізм**
- Нейтринний, а, е. *Нейтринна астрономія*.
- НЕЙТРОН, а, ч., *фіз.* Електрично нейтральна елементарна частинка, що разом із протоном входить до складу атомного ядра.
- Нейтронний, а, е. *Нейтронна фізика. Нейтронний генератор*.
- НЕЙТРОНОГРАФІЯ, ї, ж. Метод вивчення атомно-молекулярної будови речовини за розсіюванням у ній нейтронів.
- НЕЙТРОФЛІИ, ів, *ми.* Один з типів лейкоцитів.
- НЕЙТРОФІЛЬІЗ, у, ч. Нейтрофільний лейкоцитоз — збільшення кількості нейтрофілів в одиниці об'єму крові.
- НЕКРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «мертвий».
- НЕКРОБІОЗ, у, ч., *біол.* Процес повільного відмирання клітин або тканин у живому організмі.
- НЕКРОЗ, у, ч., *біол.* Змертвіння тканини частини живого організму, що супроводжується зміною будови клітинних ядер та протоплазми.
- Некротичний, а, е. *Некротичний процес. Некротичні тканини*.
- НЕКРОЛАГРІЯ, ї, ж. Обожнювання померлих.
- НЕКРОЛІГ, а, ч. Стаття з приводу чиєїсь смерті, у якій подаються відомості про життя і діяльність померлого.
- Некрологічний, а, е. *Некрологічна стаття*.
- НЕКРОПОЛЬ, я, ч. 1. У країнах Давнього Сходу та античного світу — кладовище, могильник. 2. Кладовище, де поховані знамениті люди.
- НЕКРОСКОПІЯ, ї, ж. Огляд трупа людини, що померла насильницькою смертю.
- НЕКРОФАГИ, ів, *мн.*, *зоол.* Тварини, які харчуються трупами інших тварин.
- НЕКРОФАГІЯ, ї, ж., *зоол.* Явище поїдання тваринами трупів інших тварин.
- НЕКРОФІЛІЯ, ї, ж., *мед.* Збочення, яке полягає у статевому ногіяю до померлих.
- Некрофіл, а, ч. Той, хто відчуває статевої потяг до померлих.
- Некрофільський, а, е. *Некрофільські нахили*.
- НЕКРОФІБІЯ, ї, ж. Хворобливий стан людини, яка патологічно боїться смерті, мерців.
- НЕКТАР, у, ч. 1. В античній міфології — напій богів, що зберівав їм вічну молодість, безсмертя; надзвичайно приємний, чудовий на смак напій. 2. *бот.* Солодка, цукриста рідина, яку виділяють нектарники рослин.
- Нектарний, а, е. *Нектарний смак. Нектарна залоза*.
- НЕКТАРНИК, а, ч., *бот.* Орган рослин, що виділяє нектар.
- НЕКТОН, у, ч. Сукупність водних організмів (китів, риб, головоногих моллюсків і т. ін.), здатних до активного плавання на значні відстані у відкритих водоймах.
- НЕМАТОДА, и, ж. Ниткоподібний черв'як типу нервиннопорожнинних, що є шкідником сільськогосподарських рослин.
- НЕМЕЗІДА, НЕМЕСІДА, и, ж. 1 У давньої рецькій міфології — богиня помсти, яка карає за злочини. 2. *перен.* Помста.
- НЕМЕЗІЯ, ї, ж. Рід трав'янистих, рідше напівкущових, рослин родини ранникових.
- НЕМЕРТИНИ, ів, *мн* Тип черв'як з подовженим тілом.
- НЕМЕСІДА, *див.* Немезида.
- НЕШЯ, ї, ж. Особливо жалібна пісня, яку в багатьох народів рідні (переважно жінки) або плакальниці виконують під час поховання.
- НЕО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «новий».
- НЕОАНТРОПИ, ів, *мн.* (*одн.* неоантроп, а, ч.). Люди раннього і середнього віків голоценової епохи — безпосередні предки сучасних людей.
- НЕОВІТАЛІЗМ, у, ч. Напрямок у біології, основні положення якого не відрізняються від основних положень віталізму.
- НЕОГЕГЕЛЬЯНСТВО, а, с. Напрямок у філософії кінця XIX — першої третини XX ст. з характерним для нього прагненням створити цілісний світогляд на основі відродженого вчення Гегеля; у центрі напряму — філософія історії й культури, держави, права.
- Неогегельянець, нця, ч.
- НЕОГЕН, у, ч, *археол.* Друга половина третинного періоду історії розвитку Землі.
- Неогеновий, а, е. *Неогеновий вік. Неогеновий період*.
- НЕОГЛОБАЛІЗМ, у, ч. Політична доктрина США середини 80-х рр. XX ст. (за президентства Р. Рейгана), яка передбачала поширення й уведення вирішального впливу США в усьому світі.
- Неоглобаліст, а, ч.
- Неоілобалістський, а, с.
- НЕОДАРВІНІЗМ, у, ч. Еволюційна концепція, що її створив у 80—

Н

- 90-х рр. XIX ст. німецький зоолог А. Вейсман, яка пов'язувала лані цитології про запліднення з еволюційною теорією і намагалась доповнити дарвіністське уявлення про природний відбір: вейсманізм
- Неодарвініст, а, ч.
- Неодарвіністський, а, е.
- НЕОДИМ, у, ч., *хім.* Сріблястий метал з жовтуватим відтінком, який повільно окислюється на повітрі, реагує з водою, кислотами і т. ін.; використовується при виробництві скла.
- Неодімний, а, е. *Неодимове скло.*
- НЕОЗІЙ, *див.* кайнозой.
- НЕОІМПРЕСІОНІЗМ, у, ч. Напрямок у живописі, що виник у Франції близько 1885 р., який, використовуючи висновки наукового кольорознавства, надав системного характеру імпресіоністичним прийомам розкладання складних тонів на чисті кольори.
- Неоімпресіоніст, а, ч.
- Неоімпресіоністичний, а, е.
- Неоімпресіоністський, а, е.
- НЕОКАНТІАНСТВО, а, с. Напрямок у філософії другої половини XIX — початку XX ст., який, прагнучи відродити філософію І. Канта, намагався подолати кантівський дуалізм і стверджував апріорність (незалежність від досвіду) характеру пізнання.
- Неокантіанець, нця, ч.
- НЕОКЛАСИЦИЗМ, у, ч. Напрямок у літературі й мистецтві другої половини XIX і XX ст., що за взірць брав художні форми й засоби мистецтва стародавніх Греції та Риму, італійського Відродження, а також бароко XVII ст. й класицизму XVIII ст.
- Неокласик, а, ч. *Поет-неокласик.*
- НЕОКОНФУЦІАНСТВО, а, с. Школа в китайській філософії, сформована в основному в період конфуціанства, у якій значне місце посідають питання онтології, натурфілософії та космогонії і яка, стверджуючи непохитність соціальних порядків, була панівною у філософській і суспільно-політичній думці Китаю до початку XX ст., а також мала великий вплив у Японії, Кореї та В'єтнамі
- НЕОЛАМАРКІЗМ, у, ч. Сукупність різноманітних ідеалістичних концепцій в еволюційному вченні, що виникли в другій половині XIX ст. у зв'язку з розвитком окремих положень ламаркізму
- НЕОЛІТ, у, ч., *архепл.* Новий кам'яний вік, кінцевий період кам'яної доби.
- Неолітичний, а, е. *Неолітичний період.*
- НЕОЛОГІЗМ, у, ч., *лінгв.* Нове слово або вислів, що з'являється у мові.
- Неологічний, а, е.
- НЕЙН, у, ч. Інертний газ без кольору й запаху, що в незначній кількості входить до складу повітря й не бере участі в звичайних хімічних реакціях.
- Неоновий, а, е. *Неонові літери реклам. Неонова лампа.*
- НЕОНАЦІЗМ, у, ч. Відроджений і пристосований до сучасних політичних умов нацизм — один з найрадикальніших політичних рухів, який базується на ідеях німецького націонал-соціалізму 30—40-х рр. XX ст.
- Неонацист, а, ч.
- Неонацистський, а, е.
- НЕОНТОЛІГІЯ, і, ж. Комплекс біологічних наук, що вивчають сучасний органічний світ.
- НЕОПЛАЗІЯ, і, НЕОПЛАЗМА, и, ж. Новоутворення тканини, пухлина.
- НЕОПЛАТОНІЗМ, у, ч. Філософія періоду занепаду античного світу (III—IV ст. н. е.), в якій ідеї Платона синтезовано з філософськими системами Арістотеля, стоїків, Піфагора та ін. провідних античних філософів.
- Неоплатонік, а, ч.
- Неоплатонічний, а, е. *Неоплатонічний напрям.*
- НЕОПОЗИТИВІЗМ, у, ч. Один з основних напрямів філософії XX ст., провідна ідея якого — відкидаючи можливість філософії як теоретичного пізнання світоглядних проблем і протиставляючи науку філософії, розробити метод логічного чи лінгвістичного аналізу знання або мови (наукової, філософської, повсякденної).
- Неопозитивіст, а, ч.
- Неопозитивістський, а, е.
- НЕОРЕАЛІЗМ, у, ч. 1. Напрямок у італійському кіно та літературі середини 40—50-х рр. XX ст., визначальними рисами якого є демократизм, гуманізм і прагнення показати життя без прикрас. 2. Напрямок у західному образотворчому мистецтві кінця 40—50-х рр. XX ст., прихильники якого, протиставляючи своє мистецтво авангардизмові, створювали образи народного життя й соціальної боротьби. 3. Напрямок у філософії XX ст., основна ідея якого — безпосередня «даність» пізнаваної речі у свідомості, з огляду на що зовнішній світ розчиняється в мисленні.
- Неореаліст, а, ч.
- Неореалістичний, а, е.
- НЕОРОМАНТИЗМ, у, ч. Комплекс різноманітних напрямів у європейській мистецькій культурі кінця XIX — початку XX ст., які відродили ряд принципів романтизму (пафос особистої волі, заперечення буденного, культ ірраціонального, потяг до фантастики та ін.).
- Неоромантик, а, ч.
- Неоромантичний, а, е.
- НЕОСХОЛАСТИКА, и, ж. Загальна назва різних течій католицької філософії, що прагнули реставрувати середньовічну схоластику.
- НЕОТЕКТОНІКА, и, ж. Розділ геотектоніки, що вивчає тектонічні процеси, які з'явилися в кайнозойську еру четвертинного періоду.
- Неотектонічний, а, е. *Неотектонічний процес.*
- НЕОТЕНІЯ, і, ж. Здатність організмів досягати статевої зрілості й розмножуватись на стадії личинки.
- НЕОТОМІЗМ, у, ч. Найвпливовіша школа сучасного католицизму, яка походить з учення Фоми Аквінського; сучасний етап розвитку томізму.
- НЕОФАШИЗМ, у, ч. Один з найрадикальніших напрямів і рухів правого крила політичного спектра, головна ідея якого — відродити й запровадити націоналістично-расистський тоталітаризм за зразком державного устрою Італії 20—40-х рр. і Німеччини 30—40-х рр. XX ст.
- Неофашист, а, ч.
- Неофашистський, а, е. *Неофашистська організація.*
- НЕОФІТ, а, ч. 1. *церк.* Новий прихильник якоїсь релігії. 2. *перен.* Новий прихильник якого-небудь учення, суспільного руху або новак у чому-небудь.
- НЕОФІБІЯ, і, ж. Патологічний страх перед усім новим, незвичним.
- НЕОФРЕЙДИЗМ, у, ч. Напрямок у сучасній філософії та психології.
- НЕОЦЕРАТБД,** а, ч. Велика австралійська прісноводна двоцилина риба.
- НЕПЕНТЕС, а, ч. Рід комахоїдних рослин родини непентових.
- НЕПОТІЗМ, у, ч. 1. Надання Римськими Папами для зміцнення власної влади прибуткових посад, вищих церковних санів, маєтків своїм родичам. 2. *перен.* Кумівство; улаштування родичів на прибуткові, вигідні посади.
- НЕПТУН, а, ч. 1. У давньоримській міфології — бог морів. 2. *астр.* Восьма за віддаленням від Сонця планета Сонячної системи.
- НЕПТУНІЗМ, у, ч. Напрямок у геології, послідовники якого вважали, що всі гірські породи утворилися у водному середовищі через кристалізацію або осідання[^]

Н

НЕПТУНІЙ, ю, ч. Штучний радіоактивний хімічний елемент, що добувається з витриманого в ядерному реакторі урану і має вигляд сріблясто-білого металу.

НЕРВАЦІЯ, і, ж., *біол.* Розподіл жилок на листках рослин, чашечках квіток і на крилах комах; жилкування.

НЕРВИ, ів, *мн.* Сукупність волокон, які утворюють розгалужену систему, що зв'язує мозок з іншими органами і тканинами тіла.

НЕРВІЗМ, у, ч. Вчення про провідну роль нервової системи у діяльності організму, засноване І. П. Павловим.

НЕРВОВИЙ, а, е. І. Прикм. до нерви. *Нервові клітини*. 2. Пов'язаний із збудженістю, роздратуванням нервів. *Нервова тривожність*; який виражає, виявляє збудження, роздратування і т. ін. *Нервовий голос*. 3. Який виникає від захворювання, розладу нервової системи; викликаний захворюванням нервів. *Нервовий параліч*. 4. Схильний до підвищеної чутливості, збудження, хвилювання, роздратування; дратівливий. 5. Різкий, поривчастий, з раптовими швидкими ривками; рвучкий. *Нервовий жест*. 6. *перен.* Сповнений неспокою, турбот, хвилювання (про моральну атмосферу, роботу і т. ін.). *Нервова життя*.

Нервовість, вості, ж.

Нервозний, а, е.

Нервозність, ності, ж.

НЕРВЮРА, и, ж. 1. Каркас (ребро каркаса) крила або оперення літака. 2. *архит.* Арка з тесаного клиноподібного каміння, що зміцнює ребра склепіння.

НЕРЕЇДА, и, ж. У давньогрецькій міфології — морська німфа.

НЕРЕЙСОВІ, их, *мн.* Родина морських кільчастих черв'яків.

НЕРИТОВИЙ, а, е., *геол.* Мілководний. *Неритова зона*. *Неритові відклади*.

НЕРПА, и, ж. Ластоногий ссавець родини тюленевих.

Нерповий, а, е.

Нерп'ячий, а, е.

НЕСЕСЕР, а, ч. Шкатулка, футляр з речами для туалету, шиття і т. ін. *Несесер для гоління*. *Манікюрний несесер*.

НЕТТО, *невідм., прикм., присл., спец.* Без тари і упаковки (про вагу товару).

НЕФ, а, ч., *архит.* Витягнуте вздовж приміщення (або частина приміщення), відокремлене рядом колон чи стовпів.

НЕФЕЛІН, у, ч., *геол.* Мінерал класу силікатів, що має сіре з різними відтінками забарвлення, використовується для удобрення та в деяких

нептунізм — нікелін

галузях виробництва; перспективна алюмінієва руда.

Нефеліновий, а, е. *Нефелінові сієніти*.

НЕФЕЛОГЛЕЯ, ї, ж. Тропічний вічнозелений ліс, що вкриває гірські схили на висоті понад 2000 м у районах з частими тривалими туманами.

НЕФЕЛОМЕТР, аг, *н.* Оптичний прилад для вимірювання ступеня каламутності рідини та газів за інтенсивністю, з якою вони розсіюють світло.

НЕФОСКІП, а, ч. Прилад для визначення швидкості та напрямку руху хмар.

НЕФР..., **НЕФРО...** Перша частина складних слів, яка має значення «той, що стосується нирки».

НЕФРЕКТОМІЯ, і, ж. Видалення нирки при зворотних або прогресуючих патологічних процесах.

НЕФРІДІЇ, їй, *мн.* Органи виділення безхребетних тварин, які видаляють з організму шкідливі продукти обміну речовин, іноді — виводять статеві продукти.

НЕФРИТ¹, у, ч. Захворювання нирок у людини й тварини, що характеризується запальним процесом у нирковій тканині.

НЕФРИТ², у, ч., *геол.* Мінерал із класу силікатів, що може мати зелене, сіре, біле з різними відтінками забарвлення; використовується для виготовлення прикрас, оздоблення і т. ін.

НЕФРО..., *див.* нефр...

НЕФРИЗ, у, ч. Застаріла назва нефротичного синдрому.

НЕФРОЛІТІАЗ, у, ч. Захворювання, під час якого в нирках утворюються камені або пісок.

НЕФРОЛІГІЯ, ї, ж. Розділ медицини, який вивчає будову, функцію та хвороби нирок і методи їх лікування.

Нефролог, а, ч.

Нефрологічний, а, е.

НЕФРБИ, а, ч., *біол.* Основна структурно-функціональна одиниця нирок у хребетних тварин і людини, яка в процесі утворення сечі виводить із крові продукти обміну і регулює її склад.

НЕФРОПАТІЯ, ї, ж. Збірна назва різних захворювань нирок.

НЕФРОСКЛЕРОЗ, у, ч. Розростання сполучної тканини в нирках.

НЕФРОТОМІЯ, ї, ж., *мед.* Операція видалення однієї чи обох нирок.

НЕЦКЕ, *невідм.* У мистецтві Японії XVII—XIX ст. — мініатюрні фігурки з дерева, слонової кістки або металу, як правило, з наскрізним отвором.

НІАЦІНАМІД, у, ч. Те саме, що нікотинава кислота.

НІВАЦІЯ, ї, ж. Руйнівна дія снігового покриву на рельєф.

Нівальний, а, е. Пов'язаний зі снігом або сніговим покривом. *Нівальний клімат*.

НІВЕЛІР, а, ч. Геодезичний інструмент для визначення різниці висот двох будь-яких точок земної поверхні.

Нівелірний, а, е.

НІВЕЛЮВАННЯ, я, с. 1. *спец.* Визначення за допомогою нівеліра висоти різних точок земної поверхні. 2. Вирівнювання поверхні чого-небудь. 3. *перен.* Усування, ліквідування відмінності між ким-, чим-небудь.

Нівельований, а, е.

Нівельовальний, а, е.

Нівельовальник, а, ч. Фахівець із нівелювання.

Нівельовальниця, і, ж.

Нівелювати, юю, юєш.

НІГІЛІЗМ, у, ч. 1. Заперечення усталених суспільством норм, принципів, законів. *Правовий нігілізм*. 2. Напрямок серед російської різночинної інтелігенції 60-х років XIX століття, прихильники якого негативно ставилися до дворянських традицій, звичаїв, кріпосництва.

Нігіліст, а, ч.

Нігілістичний, а, е. »

Нігілістка, и, ж.

Нігілістський, а, е.

НІГРОЗІН, у, ч. Синтетичний органічний барвник чорного кольору, який використовують для фарбування шкіри та виготовлення лаку.

НІГРБЛ, у, ч. Залишковий неочищений нафтопродукт, що містить велику кількість смолистих речовин; використовується для змащування автомобільних, тракторних двигунів.

НІЄЛО, *невідм.* Малюнок, вирізаний на золоті або сріблі і заповнений темним сплавом срібла, міді, сірки та бури.

НІКЕ, **ПІКА**, и, ж. У давньогрецькій міфології — богиня перемоги на полі бою і під час змагань.

НІКЕЛІН, у, ч. 1. Червоний нікелевий колчедан — мінерал класу сульфідів. 2. Сплав міді та нікелю з незначною домішкою марганцю, заліза й цинку.

Нікеліновий, а, е. *Нікеліновий дрiт*.

НІКЕЛЬ, ю, ч. Сріблясто-білий тугоплавкий метал, стійкий щодо дії води та повітря.

НІКЕЛЮВАННЯ, я, с. Нанесення на поверхню шару нікелю.

Нікельований, а, е.

Нікельовальний, а, е. *Нікельовальна ванна*.

Нікельовальник, а, ч. Фахівець з нікелювання.

Нікельовальниця, і, ж.

Нікелювати, юю, юєш. Покривати

нікеліновий — новація

Н

металева поверхню тонким шаром нікелю.

НІКОЛЬ, олі, ж. Призма з ісландського шпату, яку використовують для поляризації світла.

НІКОТИН, у, ч. Отруйна наркотична речовина, що міститься в тютюні.

Нікотинний, а, е.

Нікотинний, а, е. *Нікотинні препарати. Нікотинова кислота.*

НІКТИНАСТІЯ, і, ж. Рух листя, пелюсток та інших органів рослин, пов'язаний зі зміною дня і ночі.

НІКТОФБІЯ, і, ж. Нав'язливий страх людини перед темрявою.

НІМБ, а, ч. 1. Сяйво, намальоване у формі кола навколо голови або над головою (на іконах, картинах релігійного змісту та ін.), як символ святості; ореол. 2. Сяйво. 3. *перен.* Атмосфера слави, пошани, успіхів і т. ін., що оточує когонебудь.

НІМФА, и, ж. 1. У грецькій міфології — божество у вигляді жінки, яке уособлює явища і сили природи. 2. *перен.* Про вродливу жінку. 3. *зоол.* Одна із стадій після-зародкового розвитку личинки деяких комах.

НІМФАЛІДА, и, ж., *віол.* Метелик, що належить до родини німфалід, у яких, на відміну від більшості інших метеликів, надто короткі (редуковані) передні ноги.

НІМФЕЙ, я, ч. В античній архітектурі — святилище, присвячене німфам.

НІМФЕЯ, і, ж. Рід багаторічних водних рослин родини лататтєвих.

НІМОМАНІЯ, і, ж, *мед.* Хворобливе посилення статевого потягу в жінок.

Німфоманка, и, ж.

Німфоманський, а, е.

НІМБА, **НЮБЕЯ**, і, ж. 1. У давньогрецькій міфології — донька фригійського царя Тантала, дружина ліванського царя Амфіона. 2. *перен.* Мати-страждальниця.

НІНДЗЯ, і, ч. У середньовічній Японії — представник певного угруповання професійних шпигунів, яких наймають для особливо складних спеціальних завдань.

НІЙБІЙ, ю, ч. Блискучий пластичний тугоплавкий метал сіро-білого кольору, який використовують в електротехніці.

Ніобівний, а, е.

НЮБІТ, а, ч. Мінерал класу оксидів і гідроксидів, чорного або бурувато-чорного кольору.

НІПЕЛЬ, я, ч., *спец.* 1. Коротка металева трубка з нарізкою на кінцях для герметичного з'єднання трубопроводів, шлангів і т. ін. 2. Затискач, яким ізолюють провідник в електричних лампах. 3. Пристрій для нагнітання

повітря в камери (шини, м'ячі) з клапаном, що перешкоджає зворотному витоку повітря.

Ніпельний, а, е.

НІРВАНА, и, ж. У буддизмі та джайнізмі — найвищий стан, мета Всіх людських прагнень, звільнення від сансари, відречення від усіх життєвих турбот, внутрішня гармонія. *Досягти нірвани.*

НІСТАГМ, у, ч., *мед.* Мимовільні швидкі ритмічні рухи (горизонтальні, рідше — вертикальні або кругові) ока, пов'язані з ураженням центральної нервової системи та внутрішнього вуха.

НІТР..., **НІТРИ...**, **НІПРО...** Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «азот», «азотний».

НІТРАГІН, у, ч. Бактеріальне добриво, виготовлене з культури бульбочкових бактерій.

Нітрагінізація, і, ж. Обробка насіння бобових культур нітрагіном перед сівбою. *Нітрагінізація насіння.*

НІТРАТ, у, ч., *хім.* Сіль азотної кислоти.

Нітратний, а, е.

НІТРИД, у, ч., *хім.* Сполука азоту з металом або металоїдом, що відзначається стійкістю при високій температурі.

НІТРИЛИ, ів, *мн., хім.* (одн. нітрил, у, ч.). Ціаністи сполуки, нерозчинні у воді.

НІТРИТ, у, ч., *хім.* Сіль азотистої кислоти.

нітрифікація, і, *жс п е ц.* Біохімічний процес окислення аміаку та амонійних солей у солі азотної кислоти.

НІПРО..., *див.* нітр...

НІПРОБАКТЕРІЇ, ій, *мн.* Мікроорганізми, які живуть за наявності вільного кисню і окиснюють азотисту кислоту в азотну.

НІПРОБЕНЗОЛ, у, **/., спец.* Масляниста отруйна малорозчинна у воді рідина жовтуватого кольору із запахом гірко-мигдалю, яку використовують у парфумерії, миловарінні та виробництві барвників.

НІПРОГЛІЦЕРИН, у, ч., *хім.* Масляниста отруйна нерозчинна у воді безбарвна рідина, яку використовують у виробництві вибухових речовин і в медицині.

НІПРОЦЕЛЮЛБЗА, и, ж., *хім.* Суміш складних ефірів целюлози та азотної кислоти.

НІТРАЦІЯ, і, ж. *спец.* Хімічна реакція заміщення атомів водню нітрогрупою в органічній сполуці.

Нітрування, я, с.

НІХРОМ, у, ч., *спец.* Сплав нікелю, заліза і хрому, що відзначається великим електричним опором та високою жаростійкістю, який використовують

для виготовлення електронагрівних приладів та електротечей.

Ніхромовий, а, е. *Ніхромова стіраль.*

НІЦШЕАНСТВО, а, с. 1. Учення німецького філософа Ф. Ніцше та його послідовників. 2. Світоглядні мотиви, риси, запозичені з філософії Ф. Ніцше.

НІША, і, ж. 1. Западина або виступ у стіні. 2. *перен.* Своє, власне місце де-небудь (у системі, мережі тощо); сфера, простір прояву якої-небудь діяльності, існування якого-небудь явища, предмета, факту, обмежених певними рамками. *Ринкова ніша. Екологічна ніша.*

НІБІЛІ, *невідм.*, **НОБІЛІТЕТ**, у, ч.

1. У Стародавньому Римі — представники патриціансько-плебейської знаті. 2. У Західній Європі в Середні віки — представники знаті, а також частини міського патриціату, що складалася з вихідців із феодальних родин.

НОБІЛІТАЦІЯ, і, ж. Надання дворянського титулу, введення в дворянство.

НОБІЛІТЕТ, *див.* нобілі.

НОВАТОР, а, ч. Той, хто вносить і здійснює нові, прогресивні ідеї, принципи, технологію в будь-якій галузі діяльності.

Новаторка, и, ж.

Новаторство, а, с. Усе нове, прогресивне, що запроваджується в якій-небудь галузі людської діяльності.

Новаторський, а, е. *Новаторський метод.*

НОВАЦІЯ, і, ж. 1. В юриспруденції — припинення зобов'язання за згодою сторін через заміну його новим. 2. Нововведення. *Новація в галузі комп'ютерних технологій.*

Н

НОВЕ́ЛА¹, и, жс. Невеликий розповідний художній твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом.

Новеліст, а, ч. *Талановитий новеліст.*

Новелістика, и, жс.

Новелістичний, а, е.

Новёлка, и, жс.

НОВЕ́ЛА², и, жс., юр. Зміни, які сталися в чинному законодавстві завдяки новому закону.

НОВЕЛÉТА, и, жс. Невелика інструментальна музична п'єса, що має лірико-оповідний, іноді драматичний характер.

...НОЗ. Друга частина складних слів, що означає хворобу тварин, іноді людини.

НОЗЁМА, и, жс. Рід внутрішньоклітинних паразитичних найпростіших тварин ряду мікроспоридій.

НОЗЕМАТИ́З, у, ч., с. г. Хвороба в комах і риб, збудниками якої є мікроспоридії.

НОЗОАРЕАЛ, у, ч. Територія поширення певної хвороби або групи хворобу.

НОЗОГРАФІЯ, ї, жс., мед. Опис захворювання.

Нозографічний, а, е. *Нозографічний аналіз.*

НОЗОЛІГІЯ, ї, жс., мед. Учення про хвороби, їх класифікацію й номенклатуру, про діагноз, етіологію, патогенез, загальні принципи лікування та профілактики захворювань.

Нозологічний, а, е.

ИЗОФОЛІЯ, ї, жс., мед. Нав'язлива ідея в кого-небудь про наявність того чи іншого захворювання.

НОЗОФІ́БІЯ, ї, жс., мед. Один із симптомів психічного розладу — стан людини, що боїться захворіти на невиліковну, смертельну хворобу.

НІ́К, а, ч., мор. Кінцева частина всіх горизонтальних або похилих рангоутних дерев. *Нок рея. Нок гафеля.*

НОКАУТ, у, ч. 1. *спорт.* Стан боксера під час бою, коли він після удару супротивника падає, протягом 10 секунд не може звестися на ноги, щоб продовжувати бій, і вважається переможеним. 2. *перен.* Стан, у якому перебуває людина в результаті невдачі, поразки в чому-небудь, що позбавляє її можливості продовжувати діяльність.

Нокаutowаний, а, е. *Нокаutowаний боксер.*

Нокаutowати, ую, уеш. Робити так, що супротивник опиняється в нокауті (у 1 знач.).

НОКДАУН, у, ч., *спорт.* Стан боксера під час бою, коли він від удару супротивника втрачає координацію рухів і орієнтацію, але раніше ніж за

новела¹ — номограма

10 секунд готовий продовжувати бій.

НОКТАМБУЛІ́ЗМ, *див.* сомнамбулізм.

НОКТЮ́РН, а, ч. Одночастинний музичний твір наспівного, ліричного, мрійливого характеру.

НОМ¹, у, ч. 1. Грецька назва основної адміністративно-територіальної одиниці Стародавнього Єгипту. 2. Основна адміністративно-територіальна одиниця сучасної Греції.

НОМ², у, ч. У стародавніх греків — пісня на честь Аполлона.

...НОМ¹. У математичних термінах відповідає поняттю «член».

...НОМ², ...НОМІ́Я. У складних словах відповідає поняттю «положення».

НБМА, и, жс. Руїнування м'яких тканин обличчя, слизової оболонки вагіни внаслідок гниття.

НОМАДИ, ів, мн. (*одн.* номад, а, ч.). Народи, які провадять кочове життя, нині переважно в Азії, Африці, Австралії; кочівники.

Номадизм, у, ч. Спосіб життя номадів; кочівництво.

Номадний, а, е.

НОМАРХ, а, ч. Правитель нбму¹.

НОМЕНКЛАТУ́РА, и, жс. 1. Сукупність прийнятих для наукового вжитку назв, термінів, що застосовуються в тій чи іншій галузі знання. *Ботанічна номенклатура. Номенклатура товарів. Номенклатура продукції.* 2. *збірн.* Перелік керівних посад, призначення на які належить до компетенції яко-го-небудь найвищого органу влади, а також працівники, призначені чи затверджені органами вищого рівня на якісь посади. *Партійна номенклатура.*

Номенклатурний, а, е. *Термінологічні (номенклатурні) словники (у 1 знач.). Номенклатурна одиниця (у 2 знач.).*

НБМЕР, а, ч. 1. Порядкове число предмета серед інших однорідних. *Порядковий номер.* 2. Який-небудь предмет, позначений порядковим числом. 3. Окремий примірник газети, журналу і т. ін.; число. 4. Шматок картону, бляхи і т. ін. з позначеними на ньому цифрами, що є певним документом, знаком інвентаризації і т. ін. 5. Позначення розміру одягу, взуття і т. ін. *Нитки сорокового номера.* 6. Окрема кімната в готелі, лазні і т. ін. *Замовити номер. Номер люкс.* 7. У концерті, цирковій виставі і т. ін. — окремий виступ артиста або групи артистів. 8. *військ.* Солдат або сержант, що має певні обов'язки в обслуговуванні техніки. 9. *перен.* Який-небудь несподіваний, дивний вчинок.

Номерний, а, е'. *Номерний знак (у 1—3 знач.).*

НОМІНА́Л, у, ч. 1. Вартість, що вказується на грошових знаках, акціях та облигаціях. 2. Ціна товару, зазначена в прейскуранті або на самому товарі. *Продаж за номіналом.*

НОМІНАЛІ́ЗМ, у, ч. Напряму у середньовічній філософії, представники якого вважали, що реально існують лише окремі предмети, а загальні поняття — це тільки назви, породжені людським мисленням.

Номіналіст, а, ч.

Номіналістичний, а, е. *Номіналістична теорія.*

НОМІНАЛЬНИ́Й, а, е. 1. *фін.* Який виражається грошовою вартістю. *Номінальна зарплата. Номінальна вартість акцій. Номінальна ціна.* 2. Який тільки має яку-небудь назву, але не виконує своїх функцій, обов'язків і т. ін. *Номінальне членство. Номінальний керівник.*

Номінальність, ності, жс.

НОМІНА́НТ, а, ч. Той, хто, або те, що висувається на здобуття премії в галузі літератури, мистецтва тощо.

НОМІНАТИ́В, у, ч., *грам.* Називний відмінок.

НОМІНАТИ́ВНИЙ, а, е, *лінгв.* 1. Який називає, позначає предмети, явища, дії, якості. *Номінативне речення. Номінативна функція слова.* 2. Пов'язаний з називним відмінком.

НОМІНАГО́Р, а, ч. Член журі або відповідальна особа, що представляє номінантів для присудження премії в одній із номінацій.

НОМІНА́ЦІЯ, ї, жс. 1. *лінгв.* Назва. 2. На конкурсах, фестивалях тощо — категорія осіб, творів, з-поміж яких журі обирає найкращих. *Номінація на крашу жіночу роль.*

НОМІНУВА́ТИ, ую, уеш. 1. Те саме, що називати. 2. Уводити, вносити до номінації (у 2 знач.).

Номінований, а, е. *Номінований на «Оскара».*

...НОМІ́Я, *див.* ...ном².

НОМОГЕ́НÉЗ, у, **, *біол.* Еволюційна теорія, згідно з якою еволюція не полягає у випадкових змінах організму, а певним чином узалежнена від спадковості та її законів.

НОМОГРА́МА, и, жс., *мат.* Спеціальне креслення, яким зображується функціональна залежність між певними величинами.

- НОМОГРАФІЯ, і, ж. Розділ математики, що вивчає теорію і способи побудови номограм.
- Номографічний, а, е.
- НОМОКАНБН, а, ч. 1. Збірник прав у Візантійській імперії та інших державах, що брали за взірць її правовий лад. 2. *рел.* У православній церкві — збірник приписів для церковних справ і світських, які стосуються церковного життя.
- НБНА, и, ж. 1. *муз.* Дев'ятий ступінь у гамі. 2. *літ.* Строфа з дев'яти рядків, переважно хорейного розміру і з таким же римуванням.
- НОНАКБРД, у, ч., *муз.* Акорд із 5 звуків, які можна розмістити по терціях.
- НОНЕТ, у, ч., *муз.* 1. Ансамбль з дев'яти виконавців. 2. Твір для такого ансамблю.
- НБНІУС, а, ч., *спец.* Допоміжна шкала вимірювальних приладів для відліку дробових часток поділки основної шкали.
- НОНКМБАТАНТИ, ів, *мн.* У міжнародному праві — особи, що не входять до складу збройних сил воюючих держав, а також ті, що входять до складу збройних сил як обслуговуючий персонал, але не беруть безпосередньої участі в бойових діях.
- НОНКОНФОРМІЗМ, у, ч. 1. Соціальний протест, намагання поводитися всупереч загальноприйнятим стереотипам, нормам, невизнання узвичаєних цінностей, поглядів і т. ін. 2. *рел.* В англіканській церкві — невизнання англійськими протестантами приписів і засад, які виголошує офіційна англіканська церква; відступ від державної англіканської церкви.
- Нонконформіст, а, ч.
- Нонконформістський, а, е.
- НОНПАРЕЛЬ, і, ж. Назва дрібного друкарського шрифту, розмір якого дорівнює 6 пунктам (близько 2,25 мм).
- Нонпарельний, а, е.
- НБНСЕНС, у, ч., *книжн.* Безглуздя, нісенітниця.
- ИОИ-СТБП, *незмін.* Безперервно.
- НООСФЕРА, и, ж. Новий еволюційний стан біосфери, коли діяльність людини стає вирішальним чинником її розвитку.
- Ноосферний, а, е. *Ноосферний заповідник.*
- НОРД, у, ч., *спец.* 1. Північ, північний напрямок. 2. Північний вітер.
- Нордовий, а, е. *Нордовий вітер.*
- НОМОГРАФІЯ — нотний
- НОРД-ВЕСТ, у, ч., *спец.* 1. Північний захід, північно-західний напрямок. 2. Північно-західний вітер.
- НОРДИЗМ, у, ч. Різновид расизму, теорія, згідно з якою представники «вищої», північної (нордичної) раси — творці світової цивілізації.
- НОРДИЧНИЙ, а, е. Північний, властивий жителям та культурам північноєвропейських країн.
- НОРД-БСТ, у, ч., *спец.* 1. Північний схід, північно-східний напрямок. 2. Північно-східний вітер.
- НІРІЯ, і, ж., *техн.* Ковшовий елеватор для піднімання сипких, дрібнокускових, а також рідких матеріалів.
- НБРМА, и, ж. 1. Звичайний, узаконений, загальноприйнятій, обов'язковий порядок, стан чого-небудь. *Норма права. Норми літературної мови.* 2. Установлена міра, розмір чого-небудь. *Норма представництва. Норма часу. Норма виробітку.* 3. *друж.* Надрукована дрібним шрифтом назва книжки або прізвище автора, розташовані внизу на першій сторінці кожного друкарського аркуша.
- Нормальний, а, е. 1. Який не має відхилень від норми; який відповідає загальноприйнятим нормам, установленням вимогам і т. ін.; звичайний. *Нормальна температура.* 2. Психічно здорова людина.
- Нормований, а, е. *Нормований робочий день.*
- Нормувальний, а, е.
- Нормувальник, а, ч. Той, хто встановлює норми.
- Нормувальниця, і, ж.
- Нормування, я, с. *Нормування літературної мови.*
- Нормувати, ую, уеш. Визначати, установлювати, запроваджувати норму в чому-небудь. *Нормувати витрати сировини. Нормувати розцінки.*
- НОРМАЛІЗАЦІЯ, і, ж. 1. Установлення норми, зразка. *Нормалізація вимови.* 2. Доведення до норми, до нормального стану; врегулювання. *Нормалізація відносин.* 3. Деякі види робіт зі стандартизації в машинобудуванні. 4. *техн.* Вид термічної обробки сталі для покращення її механічних властивостей.
- Нормалізований, а, е.
- Нормалізувати, ую, уеш. Доводити до норми, підпорядковувати нормі.
- НОРМАЛЬ, і, ж. 1. *мат.* Пряма, перпендикулярна до дотичної прямої або площини, що проходить через точку дотику. 2. Документ, яким визначають типи, розміри, норми й технічні умови на продукцію певної
- Н**
- галузі промисловості або підприємства. 3. *техн.* Деталь установленого зразка.
- НОРМАНІВ, у, ч., *спец.* Показник норм, згідно з якими проводиться певна робота або здійснюється, виконується що-небудь. *Економічні нормативи. Нормативи відрахувань. Нормативи планування територій. Соціальні нормативи.*
- Нормативний, а, е. 1. Який визначає норму, правила і т. ін. чого-небудь. *Нормативний словник. Нормативний наголос. Нормативний акт.* 2. Який відповідає нормативу, встановлений нормативом. *Нормативні запаси сировини.* •
- Нормативність, ності, ж.
- НОРМОБЛАСТИ, ів, *мн.* Одна із стадій утворення червоних кров'яних тілець.
- НОСТАЛЬГІЯ, і, ж. 1. Болісна туга людини на чужині за своєю батьківщиною. *Ностальгія за батьківщиною.* 2. Туга за минулим. *Ностальгія за юнацькою романтикою.*
- Ностальгійний, а, е. *Ностальгійні почуття.*
- Ностальгійний, а, е.
- НОСТРИФІКАЦІЯ, і, ж. Визнання зарубіжного диплома про вищу освіту, титулу або наукового чи професійного ступеня як рівнозначного з аналогічним вітчизняним дипломом, титулом або ступенем. *Здійснити нострифікацію.*
- Нострифікаційний, а, е.
- Нотифікування, я, с.
- Нотифікувати, кую, куеш. Визнавати зарубіжний диплом про вищу освіту, титул або наукового чи професійний ступінь як рівнозначний з аналогічним вітчизняним дипломом, ступенем, титулом. *Нотрифікувати зарубіжний диплом інженера.*
- НБСТРО, НБСТРО-КІНТО, *невідм.* Рахунок, який банк має у своєму банку (кореспондента) і на який нараховуються всі його видатки і надходження.
- НОТА', и, ж. 1. Умовний графічний знак, що позначає музичний звук певної висоти і тривалості. 2. Окремий звук певної висоти у музиці, співі. *На високих нотах. Фальшива нота.* 3. *тільки мн.* Текст музичного твору, записаний умовними графічними знаками; аркуш, зошит з таким записом. 4. Тон, інтонація голосу, що виражають яке-небудь почуття, ставлення до кого-, чого-небудь.
- Нотний, а, е. *Нотна грамота. Нотне письмо. Нотний знак.*

Н

НІТА², и, ж. У міжнародному праві — офіційне письмове звернення уряду однієї держави до іншої. *Вербальна нота*.

НОТАБЕНА, и, ж., рідко НОТАБЕНЕ, с., невідм. Назва умовного знака (NB), який ставлять, щоб звернути увагу на якесь місце в тексті, на якийсь документ, книгу і т. ін.

НОТАБЛЬ, я, ч. У феодальній Франції — член особливого державного дорадчого органу, що призначався королем з найвпливовіших представників дворянства, духовенства та вищого чиновництва.

НОТАРІАЛЬНИЙ, а, е. Що стос, посвідчення й оформлення юридичних актів, різних документів і т. ін. *Нотаріальна контора. Нотаріальні дії. Завірений нотаріусом. Нотаріальний документ.*

НОТАРІАЛЬНО. *Нотаріально посвідчена копія свідоцтва про смерть.*

НОТАРІАТ, у, ч. Система державних органів, завданням яких є посвідчення прав і фактів, що мають юридичне значення.

НОТАРІУС, а, ч. Службова особа, яка очолює нотаріальну контору, керує її роботою та здійснює нотаріальні дії.

НОТАЦІЯ¹, і, ж. Настава, повчання із суворим несхваленням, засудженням чієїсь поведінки, вчинків і т. ін.

НОТАЦІЯ², і, ж., спец. 1. Система умовних письмових позначень, прийнята в якій-небудь галузі людської діяльності. *Шахова нотація. 2. Письмова фіксація музики.*

НОТИС, у, ч., мор. Письмове повідомлення про повну готовність судна до завантаження або розвантаження.

НОТИФІКАЦІЯ, і, ж. 1. Офіційне повідомлення однієї держави іншій про свою позицію з якого-небудь питання міжнародного життя. 2. Повідомлення власником векселя векселедавця про опротестування виданого ним векселя.

Нотифікаційний, а, е.

Нотифікування, я, с.

Нотифікувати, ую, усш. 1. *дипл.* Надсилаючи ноту, повідомляти яку-небудь державу про свою позицію з якихось питань зовнішньої політики. 2. *фін.* Повідомляти про опротестування виданого векселя.

НОТОГРАФІЯ, і, ж. Нотне письмо, писання нотами (спеціальними музичними знаками).

Нотографічний, а, е.

НОТОТРЕМА, и, ж. Рід жаб родини квакшевих.

НОУМЕН, а, ч., філос. 1. У філософії

нота² — нумеролбгія

Платона — суть речі, яку, на відміну від явища, можна пізнати тільки розумом. 2. У філософії Канта — річ у собі — справжній, хоч і непізнаваний предмет, що існує поза людською свідомістю і є джерелом вражень людини; проявляє себе в явищах і тільки в цій формі доступний розумовому (а не чуттєвому) пізнанню.

Ноуменальний, а, е.

НОУТБУК, а, ч. Портативний персональний комп'ютер, формою і величиною подібний до книги. *Користуватися ноутбуком.*

НИУ-ХАУ, невідм., с. Документально оформлені технічні знання, досвід, навички, секрети виробництва, які охороняє законодавство і передачу яких обумовлюють при укладанні ліцензійних угод та ін. договорів.

НУВОРИШ, а, ч. Людина, що швидко й незаслужено посіла певне суспільне становище, отримала багатство або посаду; вискокча; скоробагачко.

НУГА, й, ж. Кондитерський виріб — солодка в'язка маса з горіхами.

НУДІЗМ, у, ч. Сучасний напрям, започаткований в Європі та Північній Америці, який, спираючись на гасло повернення людини до природи, пропагує оголене тіло людини — для її фізичного та психічного здоров'я.

Нудист, а, ч.

Нудистський, а, е. *Нудистський пляж.*

НУКЕР, а, ч. Воїн з особистої варті князя, хана і т. ін. у деяких народів Сходу; дружинник.

НУКЛЕАЗИ, аз, мн. Ферменти, що розщеплюють нуклеїнові кислоти в живих організмах.

НУКЛЕАРИЗХЦІЯ, і, ж. Тенденція до раннього виокремлення дорослих дітей із сім'ї у зв'язку з вступом у шлюб.

НУКЛЕАРНИЙ, а, е. 1. *книжн.* Ядерний; який стосується атомної енергії. *Нуклеарна зброя. 2.* Що стос, сім'ї, що складається із подружжя з дітьми або без дітей, чи одного із батьків зі своїми дітьми, які не вступили у шлюб. *Нуклеарна сім'я.*

НУКЛЕІН, у, ч., спец. Складна органічна сполука, що входить до складу клітинного ядра.

Нуклеїновий, а, е. *Нуклеїновий обмін. Нуклеїнові кислоти.*

НУКЛЕОЗІДИ, ів, мн. Речовини, які утворюються при розщепленні нуклеїнових кислот та нуклеотидів.

НУКЛЕЙЛЬ, я, ч. Постійна складова частина ядра клітини.

НУКЛЕЙНІКА, и, ж. Ядерна фізика або галузь техніки, пов'язана з ядерною

фізикою.

НУКЛЕОПРОТЕЇДИ, ів, мн. Комплекси білків з нуклеїновими кислотами.

НУКЛЕОТІДИ, ів, мн., спец. Органічні сполуки, що містяться в рослинних і тваринних організмах і відіграють велику роль в обміні речовин.

НУКЛЕУС, а, ч., с. 2. Невелика бджолосім'я з молодою неплідною маткою або плідною запасною.

НУКЛІД, а, ч. Атомне ядро з характерним певним складом (кількістю протонів і нейтронів) або структурою.

НУКЛІЙН, а, ч. Загальна назва протонів і нейтронів, що входять до складу атомного ядра.

Нуклонний, а, е.

НУЛІФІКАЦІЯ, і, ж. 1. *юр.* Анулювання, визнання недійсним будь-якого акта, закону. 2. *фін.* Позбавлення знецінених грошових знаків функції платіжного засобу; анулювання.

Нуліфікувати, ую, усш, *фін.*

НУЛЬ, я, ч. 1. Цифра 0, що означає відсутність величини, а при підставлянні її до іншого числа справа означає збільшення його в десять разів. 2. Умовна величина, від якої починається відраховування подібних до неї величин (часу, температури, тиску і т. ін.). 3. *перен.* Те, що не має ніякої цінності і значення.

Нульовий, а, е'. *Нульова температура. Нульова флексія (у 1 знач.). Нульовий цикл (у 2 знач.).*

НУМЕРАТОР, а, ч., спец. 1. Апарат для нумерування квитків, купонів і т. ін. 2. Пристрій на електричному дзвінку, що вказує номери місць, звідки подано сигнал (у готелі і т. ін.).

НУМЕРАЦІЯ, і, ж. 1. Розставлення на чому-небудь номерів у порядку послідовності. 2. Цифрове позначення порядкових номерів предметів. *Нумерація будинків. Нумерація квартир. 3. мат.* Сукупність способів найменування та позначення чисел; система числення.

Нумераційний, а, е.

НУМЕРОЛІГІЯ, і, ж. 1. Учення про магічні числа, їх сакральний смисл. 2. Ворожіння на числах.

НУМІЗМАТИКА, *и, ж.* Наука, що вивчає старовинні монети та медалі.

Нумізмат, *а, ч.*

Нумізматичний, *а, е.*

НУМУЛІТИ, *ів, мн. (одн. нумулі'т, а, ч.).*

Викопні одноклітинні організми, черепашки яких утворюють відклади вапняку.

Нумулітовий, *а, е. Нумулітовий вапняк.*

НУНЦІАТУРА, *и, ж.* 1. Дипломатичне представництво Ватикану при уряді якої-небудь держави. *Працювати у нунціатурі.* 2. Посада нунція. *Обійняти нунціатуру.* Період, строк перебування на посаді нунція.

Нунцій, *я, ч.* Постійний представник Ватикану при уряді якої-небудь держави. *Папський нунцій.*

Нунціїв, *цієва, цієве. Нунцієве звернення.*

НУНЧАКИ, *ів, мн.* У деяких східних єдиноборствах — зброя у вигляді двох коротких палок, з'єднаних кінцями за допомогою ременя або ланцюжка.

НУС, *у, ч.* Одне з центральних понять давньогрецької філософії — дух, розум, сенс, думка.

НУТ¹, *а, ч.* Рід однорічних та багаторічних трав родини бобових.

НУТ², *невідм., ж.* У давньоєгипетській релігії — дружина бога землі й рослинності, богиня неба.

НУТАЦІЯ, *і, ж.* 1. *техн.* Коливальні рухи осі власного обертання тіла, які відбуваються одночасно з прецесією. 2. *віол.* Обертальний рух верхівок органів рослин, що ростуть.

НУТРІЯ, *ї, ж.* Сsaveць ряду гризунів.

НУЦЕЛУС, *у, ч.* Центральна частина насінного зародка голонасінних і покритонасінних рослин.

НЬЮСМЕЙКЕР, *а, ч.* 1. Людина, яка з тих чи інших причин викликає інтерес публіки, засобів масової інформації. 2. Журналіст, що працює в галузі створення нових інформаційних програм.

НЬЮТОН, *а, ч.* Одиниця сили в Міжнародній системі одиниць.

НЬЮФАУНДЛІЕНД, *а, ч.* Порода великих довгошерстих собак, а також собака цієї породи.

НЬЯЯ, *невідм.* Одна зі шкіл давньоіндійської філософії (IV ст. до н. е.), засновником якої вважають Готама.

НЮ, *невідм.* Зображення оголеного тіла в образотворчому мистецтві.

НЮАНС, *у, ч., книжн.* Тонке розрізнення в чому-небудь; ледве помітний відтінок. *Нюанс думки.*

Нюансування, *я, с.*

Нюансувати, *ую, уєш.* Відтіняти дуже тонкі, ледве вловимі переходи, риси, нюанси в чому-небудь.

О

- ОАЗА, и, *жс.*, ОАЗИС, у, ч. 1. Місце в пустелі або напівпустелі, де є прісна вода, пишна рослинність. 2. *перен.* Про те, що є відрадным винятком на загальному фоні.
- Оазисний, а, е.
- Оазний, а, е.
- Оазовий, а, е.
- ОБЕЛІСК, а, ч. Меморіальна споруда, пам'ятник у вигляді чотиригранної колони з пірамідальною вершиною. *Обеліск над могилою Невідомого солдата.*
- ОБЕР-... Перша частина складних назв посад і чинів, що відповідає словам «старший», «головний».
- ОБЕР-МАЙСТЕР, тра, ч. Старший майстер у доменних, сталеплавильних і прокатних цехах.
- ОБЕРТБН, у, ч., *фіз., муз.* Додатковий, більш високий тон, що супроводжує основний і надає йому особливого відтінку, тембру; призвук.
- ОБ'ЄКТ, а, ч. 1. *філос.* Те, що є предметом пізнання людини й існує поза її свідомістю; протилежне — суб'єкт. 2. Явище, предмет, особа, на які спрямована певна діяльність, увага і т. ін. *Об'єкт вивчення. Об'єкт опису.* 3. Певна одиниця (споруда, підприємство, ділянка місцевості і т. ін.) господарського або оборонного значення. *Висотні об'єкти. Об'єкти державної регіональної політики. Рекламно-інформаційні об'єкти.* 4. *грам.* Додаток. 5. *юр.* Матеріальні, духовні та ін. соціальні блага, щодо яких суб'єкти права вступають у правові відношення.
- Об'єктний, а, е.
- Об'єктовий, а, е.
- ОБ'ЄКТИВ, а, ч. Частина оптичного приладу (одна або декілька лінз), обернена до предмета, який спостерігають або фотографують.
- ОБ'ЄКТИВАЦІЯ, і, *жс.* 1. У філософії — перетворення суб'єктивного змісту свідомості на самостійну, незалежну від свідомості сутність. 2. Втілення чого-небудь у предметних формах, образах і т. ін.
- ОБ'ЄКТИВУВАТИ, ую, уєш. 1. *вту* лювати в конкретних предметних формах; робити що-небудь об'єктом сприйняття. 2. Узагальнювати, типізувати що-небудь.
- Об'єктивований, а, е.
- ОБ'ЄКТИВІЗМ, у, ч. 1. *філол.* Підхід до тлумачення явищ суспільного життя, який обмежується констатуванням наявності суспільних процесів без оцінки їх з певних позицій. 2. Неупередженість у ставленні до чого-небудь; протилежне — суб'єктивізм.
- Об'єктивіст, а, ч.
- Об'єктивістичний, а, е.
- Об'єктивістський, а, е.
- ОБ'ЄКТИВНИЙ, а, е. 1. Який існує поза людською свідомістю і незалежно від неї; незалежний від волі, бажань людини; протилежне — суб'єктивний. *Об'єктивні обставини. Об'єктивна істина. Об'єктивна реальність (дійсність). Об'єктивний світ. Об'єктивне право. Об'єктивні показники.* 2. Позбавлений упередження і суб'єктивного ставлення; безсторонній, неупереджений.
- Об'єктивність, ності, *жс.*
- Об'єктивно. *Оцінити явище об'єктивно. Підійти до справи об'єктивно.*
- ОБЛІГАТНИЙ, ОБЛІГАТБРШИЙ, а, е, *книжн.* Обов'язковий; протилежне — факультативний. *Облігатні паразити. Облігаторний характер.*
- Облігатність, ності, *жс.*
- Облігаторність, ності, *жс.*
- ОБЛІГАТО, муз. 1. *присл.* Обов'язково (про дотримання певних правил, прийомів виконання музичних творів). 2. Обов'язковий для виконання (про партію інструмента чи голосу в будь-якому музичному творі). *Акомпанемент облігато. Партія облігато.* 3. *невідм., с.* У давній поліфонічній музиці — частина музичного твору, що відповідає чітко визначеним правилам.
- ОБЛІГАТІРНИЙ, *див.* облігатний.
- ОБЛІГАЦІЯ, і, *жс.* Цінний папір, що дає його власникові прибуток у вигляді відсотків або виграшу. *Муніципальні облигації.*
- Облігаційний, а, е. *Облігаційний квиток. Облігаційна позика.*
- ОБЛІГО, *невідм., с., фін.* 1. Сума загальної заборгованості за векселями. 2. Банківська книга особистих рахунків, у якій облічують заборгованість окремих осіб за векселями, облікованими у цьому банку.
- ОБЛІТЕРАЦІЯ, і, *жс., біол.* 1. Заростання просвіту порожнистого або трубчастого органа в людей і тварин, спричинюване розростанням сполучної тканини. 2. Сплюсцування відмерлих клітин і тканин у рослин при вторинному потовщенні стовбура, формуванні зародка тощо. *Облітерація кам'янистих клітин.*
- Облітеруючий, а, е. *Облітеруючий синдром.*
- ОБРОГАЦІЯ, і, *жс.* Внесення часткових змін у старий закон.
- ОБСЕРВАТОРІЯ, і, *жс.* Наукова установа, яка веде астрономічні та геофізичні спостереження й дослідження, а також спеціально обладнаний будинок для проведення цих спостережень. *Астрономічна обсерваторія. Магнітна обсерваторія. Метеорологічна обсерваторія.*
- Обсерваторський, а, е. *Обсерваторське устаткування.*
- ОБСЕРВАЦІЯ, і, *жс., книжн.* 1. Спостереження, обстеження, вивчення. 2. *мед.* Ізоляція людей, що прибули з місць, де зафіксовано випадки інфекційних захворювань, для спостереження і профілактики. 3. *мор.* Спосіб визначення місцезнаходження суден у морі.
- Обсерватор, а, ч. Спостерігач.
- Обсерваційний, а, е. *Акушерське обсерваційне відділення.*
- Обсервований, а, е.
- Обсервувати, ую, уєш. Спостерігати, обстежувати, вивчати.
- ОБСЕСІЯ, і, *жс., психол., мед.* Мимовільне виникнення чужих для особи хворого думок (як правило, неприємних), уявлень, спогадів, сумнівів,

рухів, дій тощо при збереженні критичного до них ставлення.

ОБСИДІАН, у, ч. Гірська порода чорного кольору, різновид вулканічного скла.

Обсидіановий, а, е.

ОБСКУРАНТИЗМ, у, ч., *книжн.* Вороже ставлення до прогресу, науки; мракобісся.

Обскурант, а, ч. Прихильник обскурантизму.

Обскурантка, и, *ж.*

Обскурантський, а, е.

ОБСТРУКЦІЯ, і, *ж.* Дія, демонстративно спрямована на зрив якогось-небудь заходу, пропозиції і т. ін.

Обструктивність, ності, *ж.*

Обструктор, а, ч. Той, хто чинить обструкцію.

Обструкційний, а, е. *Обструкційні методи.*

Обструкціонізм, у, ч. Система політичної боротьби шляхом обструкції.

Обструкціоніст, а, ч. Прихильник або учасник обструкції

Обструкціоністка, и, *ж.*

Обструкціоністський, а, е. *Обструкціоністська тактика.*

ОБСЦЕНТНИЙ, а, е, *лінгв.* Непристойний. *Обсцентна лексика.*

ОБТУРАТОР, а, ч., *мед.* Протез, який використовують для закриття дефектів піднебіння.

Обтуратбрний, а, е.

ОБТУРАЦІЯ, і, *ж., мед.* Закупорка верхньої частини повітроносних шляхів у людини.

ОБТЮРАТОР, а, ч., *спец.* І. Пристрій у вогнепальній зброї, який не допускає прориву порохових газів через замок під час пострілу. 2. Затвор, який періодично перекриває світловий потік в апаратах різного призначення.

Обтюраторний, а, е.

Обтюрація, і, *ж., спец.* Усунення прориву порохових газів у вогнепальній зброї під час пострілу.

ОБШЛАГ, а, ч. Відворот на нижньому кінці рукава, а також взагалі пришивна нижня частина рукава.

ОВАЛ, а, ч. Фігура, що має вигляд витягнутого кола.

Овальний, а, е.

Овальність, ності, *ж.*

ОВАРІАЛЬНИЙ, а, е, *фізіол.* Що стос. яєчників, яєчниковий. *Оваріальні гормони.*

ОВАЦІЯ, і, *ж.* 1. У Стародавньому Римі — малий тріумф, менш урочиста форма тріумфу. 2. Захоплене вітання кого-небудь бурхливими оплесками, вигуками і т. ін.

обсидіан — одонтологія

ОВЕРАРМ, у, ч., *спорт.* Спосіб плавання на боці.

ОВЕРБІЙТ, у, ч., *екон.* Різке підвищення ціни на певний товар у разі значного

збільшення його закупівель.

ОВЕРАДРАФТ, у, ч., *фін.* Особлива форма надання банком короткотермінового кредиту, коли розмір платежу перевищує залишок коштів на рахунку клієнта.

ОВЕРКІЛЬ, ю, ч., *мор.* Невдалий поворот чи інший маневр вітрильного судна (шлюпки та ін.), унаслідок якого воно перевертається догори кілем.

ОВЕРНАЙТ, у, ч., *фін.* Надані та отримані кредити і депозити за один операційний день банку.

ОВЕРСИЛД, у, ч., *екон.* Різке зниження ціни на певний товар у разі перенасичення ним ринку.

ОВЕРТАЙМ, у, ч. 1. *спорт.* Додатковий час (у футболі, хокеї), який призначають після основного у разі необхідності обов'язкового виявлення переможця. 2. Проведення завантажувально-розвантажувальних робіт у неробочий час.

ОВЕРШІТ, а, ч., *гірн.* Захват для виймання бурильних труб із свердловини.

ОВЕРШТАГ, у, ч., *мор.* Поворот вітрильного судна носом проти вітру.

ОВІЗМ, у, ч. Біологічна теорія XVII—XVIII ст., за якої в жіночій статевій клітині — яйці втілений у мікроскопічному вигляді дорослий організм.

Овіст, а, ч. Прихильник овізму.

ОВОГЕНЕЗ, у, ч. Процес розвитку жіночих статевих клітин (яйцеклітин або овоцитів) у яєчнику тварин та людини.

ОВІЙД, а, ч. Плоска крива яйцеподібного перерізу.

ОВОСКБП, а, ч. Прилад для визначення свіжості яєць просвічуванням, а також для спостережень за розвитком у яйці зародка.

ОВОЦИТ, а, ч., *фізіол.* Жіноча статеві клітина в період її росту і дозрівання.

ОВУЛЯЦІЯ, і, *ж, фізіол.* Вихід дозрілої яйцеклітини з яєчника.

ЙГОН, а, ч, *мор.* Петля на кінці або середині троса.

бДА, и, у *ж.* 1. Урочистий вірш, присвячений якійсь видатній події, відомій особі і т. ін. 2. У Стародавній Греції — будь-який поетичний твір, призначений для співу.

О

ОДАЛІСКА, и, *ж.* Служниця або наложниця в гаремі.

ОДЕКОЛІН, у, ч. Спирто-водяний розчин запашних ефірних олій, що є парфумерним, гігієнічним та освіжаючим засобом.

Одеколонити, ню, ниш, *розм.*

Одеколонний, а, е.

Одеколонний, а, е.

ЙДЕЛЬСТИНГ, у, ч. Нижня палата норвезького парламенту.

ОДЕЙН, у, ч. 1. У Стародавній Греції — будинок круглої форми для музичних вистав і змагань. 2. Приміщення для концертів, танців та ін.

ОДИГТРІЯ, і, *ж.* В іконопису — зображення Богоматері, часто до пояса, повернутої вправо до Дитини в неї на руках, яку вона підтримує лівою рукою і благословляє.

ЙДІН, а, ч. У скандинавській міфології — верховний бог, що відповідає західногерманському Воланові (Вотанові).

ОДИЗНИЙ, а, е. Який викликає украй негативне ставлення до себе, заслуговує на осуд; небажаний, неприйнятний.

Одіозність, ності, *ж.*

ОДІССЕЙ, я, ч. У давньогрецькій міфології — цар Ітаки, герой Троянської війни, головний герой поеми Гомера «Одіссея», який був надзвичайно кмітливим, відважним і спритним.

ОДІССЕЯ, і, *ж., книжн.* 1. Давньогрецька епічно-героїчна поема про пригоди Одіссея. 2. *перен.* Тривалі наукові експедиції, мандри, блукання тощо з різними пригодами; розповідь про них (за назвою епічної поеми Гомера).

ОДИГРАФ, а, ч., *мор.* Прилад, що автоматично прокреслює на навігаційній карті курс судна; автопрокладач.

ОДИМЕТР, а, ч. Прилад для визначення відстані, яку пройдено, про- їхано.

...ОДОН, ...ОДОНТ. Друга частина в назвах викопних ссавців, класифікацію яких здійснюють передовсім за будовою зубів.

ОДОНТОЛІТ, а, ч. 1. *мед.* Зубний камінь. 2. Напівкоштовний камінь, що утворився з кісткових решток деяких викопних тварин (мамонта, мастодонта тощо).

ОДОНТОЛІГІЯ, і, *ж.* 1. Розділ стоматології, що вивчає будову зубів, їх захворювання, лікування і профілактичну допомогу. 2. Наука, яка

О

- вивчає зуби сучасних та вимерлих тварин.
- Одонтолог, а, ч.
- Одонтологічний, а, е. *Одонтологічні ознаки.*
- ОДОРАНТ, у, ч., *хім.* Пахуча речовина, що її використовують для одоризації.
- Одоризація, ї, *жс.*, *спец.* 1. Додавання до газу речовин, запах яких має служити сигналом у разі його витoku. 2. Розпорошення у повітрі приміщення речовин з приємним запахом.
- Одоратор, а, ч.
- ОДОРОЛБГІЯ, ї, *жс.* Розділ кримінології, що займається проблемами встановлення особи злочинця по запаху (головним чином за допомогою спеціально навчених собак).
- ОЗОКЕРИТ, у, ч. Мінерал групи нафтових бітумів білого, жовтого, бурого або зеленуватого кольору, схожий на бджолиний віск; використовується в парфумерії, фармацевтичній промисловості, для виготовлення мастил і т. ін.; гірський віск.
- Озокеритний, а, е. *Озокеритне відділення грязеводолікарні.*
- Озокерітник, а, ч. Працівник озокеритного промислу.
- Озокеритовий, а, е. *Озокеритова шахта.*
- ОЗОН**, у, ч. Газ синього кольору з різким запахом — алотропічна видозміна кисню, що має окиснювальні і знезаражувальні властивості.
- Озонатор, а, ч. 1. Прилад для одержання озону. 2. Те, що збагачує повітря на озон.
- Озбнистий, а, е.
- Озонізація, ї, *жс.* Насичення озоном; знезаражування за допомогою озону.
- Озонний, а, е. *Озонний екран.*
- Озонований, а, е. *Озоноване повітря.*
- Озоновий, а, е. *Озонова дірка (діра).*
Озоновий шар.
- Озонування, я, с.
- Озонувати, ую, уеш.
- ...ОїД. Друга частина складних слів, що вказує на схожість з чимось або походження від чогось.
- ОїДІІ, їй, *мн.* (одн. оїдія, ї, *жс.*). Овальні клітини, на які розпадаються гіфи (нитки) грибниць деяких грибів і за допомогою яких відбувається їх вегетативне розмноження.
- ОїДУМ, у, ч. Хвороба винограду, проявом якої є сіруватий борошнистий наліт із запахом гнилої риби на виноградній лозі; попелюха.
- ОЙКОНІМІЯ, ї, *жс.*, *лінгв.* Сукупність власних назв населених пунктів на певній території.
- Ойконім, а, ч.
- ОДОНТОЛОГ — ОКСИГЕНАТОР**
- Ойконімний, а, е. *Ойконімна функція.*
- ОЙКУМЕНА, ЕЙКУМЕНА, и, *жс.*, *спец.* Сукупність заселених людиною частин земної кулі.
- ОКАЗІОНАЛІЗМ¹, у, ч. Напрямок у філософії XVII ст., що обстоював положення про відсутність безпосереднього причинного зв'язку між фізичними і психічними явищами.
- ОКАЗІОНАЛІЗМ², а, ч., *лінгв.* Слово, мовний зворот, що не відповідає загальноприйнятому вживанню і відображає особливості світобачення мовця і його мовотворчість; вживається з певною стилістичною метою.
- Оказіональний, а, е. *Оказіональний зворот.*
- ОКАЗІЯ, ї, *жс.* 1. Зручний момент, випадок; нагода. 2. *заст.* Дивний випадок, незвичайна подія.
- ОКАПІ, *невідм.*, *жс.* Рідкісна тварина родини жирафових з коротшою, ніж у жирафи, шиєю, каштаново-бурым смугастим забарвленням з чорно-білим візерунком на верхніх частинах кінцівок та крижах.
- ОКАРІНА* и, *жс.* Невеликий духовий глиняний або фарфоровий італійський народний інструмент овальної форми, який звучанням нагадує флейту.
- ОКЕАН, ч. 1. *род.* а. У грецькій міфології — велика ріка, що оточує Землю і дає початок усім морям, річкам, джерелам тощо. 2. *род.* у, *тільки одн.* Водний простір, що вкриває більшу частину земної кулі. *Світовий океан.* *Льодовитий океан.* *Атлантичний океан.* 3. Весь повітряний простір, атмосфера. *Повітряний (п'ятий, голубий і т. ін.) океан.* 4. *перен.* Про щось безмежне, неосяжне.
- Океанічний, а, е. *Океанічний клімат.* *Океанічні острови.*
- Океанський, а, е. *Океанське рибальство.* *Океанський пароплав.* *Океанський лайнер* (у 2 знач.).
- ОКЕАНАВТ, а, ч. Дослідник океану, який провадить спостереження під водою.
- ОКЕАНАРІУМ, у, ОКЕАНАРІЙ, ю, ч. Водоймище, басейн, акваріум з морською водою, обладнані для утримання морських тварин з метою спостереження за ними, розведення, вивчення та показу їх.
- ОКЕАНІДИ, *мн.* У давньогрецькій міфології — німфи, що жили в морі, річках, дочка Океана (у 1 знач.).
- ОКЕАНОГРАФІЯ, ї, *жс.* Одна з океанологічних наук, яка вивчає форму, розміри та глибини океанів і морів, характер їхніх берегів, будову дна, рух і хімічні властивості води в океанах тощо.
- Океанограф, а, ч. Фахівець з океанографії.
- Океанографічний, а, е.
- ОКЕАНОЛОГІЯ, ї, *жс.* Комплекс наук, що вивчають фізичні, хімічні, геологічні, біологічні та ін. процеси і явища, які відбуваються у Світовому океані.
- Океанолог, а, ч.
- Океанологічний, а, е. *Океанологічні дослідження.* *Океанологічна станція.*
- ОКЛЮЗІЯ, ї, *жс.* 1. *хім.* Поглинання газів мікроскопічними порожнинами в металах, мінералах і т. ін. 2. *мед.* Співвідношення зубів верхньої та нижньої щелеп у змікненому стані; прикус. 3. Витіснення холодним повітрям приземного теплого повітря у верхні шари атмосфери. *Оклюдія циклону.*
- Оклюдований, а, е. Поглинений.
- Оклюдувати, ує, *хім.* Поглинати гази; здійснювати оклюзію (у 1 знач.).
- ОКСАЛАТИ, ів, *мн.* (одн. оксалат, у, ч.). Солі щавелевої кислоти, продукт обміну речовин в організмі людини і тварин.
- Оксалатний, а, е. *Оксалатна кислота.* *Оксалатний камінь.*
- ОКСИ... Перша частина складних слів, що означає: 1) наявність кисню в сполуках або сумішах; 2) належність до кислого середовища.
- ОКСИБІЬНТИ**, ів, *мн.* (одн. оксибібнт, а, ч.), *біол.* Те саме, що аероби.
- ОКСИГЕМОГЛОБІН, у, ч. Нетривка сполука гемоглобіну з киснем; переносить кисень від органів дихання до тканин.
- ОКСИГЕМІМЕТР, а, н. Прилад для визначення ступеня насиченості киснем артеріальної крові.
- Оксигеметричний, а, е.
- Оксигеметрія, ї, *жс.* Фотоелектричний спосіб визначення ступеня насиченості киснем артеріальної крові.
- ОКСИГЕН, ОКСИГЕНІУМ, у, ч. Кисень.
- Оксигенний, а, е.
- ОКСИГЕНАТОР, а, н., *мед.* Апарат штучного дихання, який використовують під час хірургічних операцій.

Оксигенація, і, ж., мед. Насичення тканин організму киснем.

ОКСИГЕНОТЕРАПІЯ, і, ж. Лікування із застосуванням кисню.

ОКСИД, див. оксиди.

ОКСИДАЗИ, мн. Ферменти класу оксидоредуктаз, що каталізують у всіх живих тваринах.

ОКСИДАЦІЯ, і, ж. 1. Процес сполучення хімічних елементів з киснем; окиснення. 2. Штучне окиснення поверхні металевих виробів з метою запобігання корозії і надання їм гарного вигляду.

Оксидований, а, е. *Оксидована мідь.*

Оксидування, я, с. Піддавання оксидації; окиснення.

Оксидувати, ую, уєш.

ОКСИДИ, ів, мн. (одн. оксид, у, ч.). Сполуки хімічного елемента з киснем.

Оксидний, а, е.

ОКСИДОРЕДУКТАЗИ, мн. Клас ферментів, що каталізують окиснювальні-відновні реакції.

ОКСИЛКВІТ, у, ч., хім. Вибухова речовина — горючий пористий матеріал, насичений зрідженим киснем.

ОКСИЛІТ, у, ч., техн. Пероксид натрію, який використовують для одержання кисню.

ОКСИЛОФІТИ, ів, мн. {одн. оксилофіт, а, ч.}, бот. Рослини, які добре ростуть на кислих ґрунтах.

ОКСІМОРБН, ОКСЮМОРБН, а, ч. Стилістичний засіб — поєднання протилежних за змістом понять, які разом становлять нове уявлення.

Оксиморбний, Оксюморбний, а, е.

ОКСИТОЦІН, у, ч. 1. Гормон гіпофіза у людини і тварин, що стимулює скорочення гладенької мускулатури внутрішніх органів. 2. Лікарський препарат, який спричиняє скорочення м'язів матки.

ОКТ..., ОКТА..., ОКТО... Перша частина складних слів, що означає «вісім».

ОКТАВА, и, ж. 1. муз. Восьмий тон діагоничної гама, однорідний з першим за звучанням, але відмінний від нього за висотою. 2. муз. Звуковий інтервал з восьми тонів між однойменними звуками гама («до» і наступне «ре» і наступне «ре» і т. ін.). *Чотири октави.*

3. У хоровому ансамблі — низький бас, що дублює нижчу басову партію.

4. літ. Класична восьми-рядкова строфа, перші шість рядків якої пов'язані двома перехресними

оксигенація — олеум

потрійними римами, а останні два — парною.

Октавний, а, е. *Октавний тон* (у 1—3 знач.).

ОКТАГІН, а, ч. Восьмикутник.

ОКТАЕДР, а, ч. 1. Тіло, обмежене

вісьмома трикутними площинами; восьмигранник. 2. У кристалографії — одна з найпростіших форм кубічної системи кристалів.

ОКТАЕДРІТ, у, ч. Чорно-синій, бурий або жовтий мінерал з алмазним блиском.

ОКТАН, у, ч., хім. Безбарвний насичений вуглеводень із запахом бензину, що входить до складу нафти і використовується для підвищення стійкості моторного палива проти детонації.

Октановий, а, е. *Октанові сполуки. Октанове число.*

ОКТАНТ, а, ч. 1. *мат.* Одна з восьми частин простору, поділеного трьома взаємно перпендикулярними площинами. 2. Астрономічний прилад для вимірювання куткових відстаней між небесними світилами. 3. Сузір'я Південної півкулі неба.

ОКТАПБД, а, ч. Восьминіг.

ОКТЕТ, у, ч. 1. Інструментальний музичний твір для восьми виконавців. 2. Ансамбль з восьми виконавців (співаків або музикантів).

ОКТО..., див. окт...

ОКТБІХ, а, ч. Книга церковних пісень для восьми голосів у православному богослужінні.

ОКТРОІРУВАТИ, ую, уєш, політ. У монархічній державі — надавати кому-небудь якесь формальні привілеї, права і т. ін.

Октроіруваний, а, е. *Октроірувана конституція.*

Октроірування, я, с.

ОКТРУА, невідм., с. У середньовічній Франції — ввізне мито, що сплачувалося феодалові або місту.

ОКУЛІРУВАТИ, ую, уєш, сад. Проводити щеплення брунькою культурної рослини.

Окулірувальний, а, е. *Окулірувальний ніж.*

Окулірувальник, а, ч. Той, хто окулірує.

Окуліруваний, а, е. *Окулірувана рослина.*

Окулірування, я, с.

Окулянт, а, ч. Рослина, прищеплена методом окулірування; окулірувана рослина.

ОКУЛІСТ, а, ч. Те саме, що офтальмолог.

Окулістка, и, ж.

ОКУЛЬТИЗМ, у, ч. Містичне вчення, що визнає існування таємничих надприродних сил потойбічного світу, а також припускає безпосередні зносини з ними через певні ритуали.

Окультист, а, ч.

Окультизм, а, е. *Окультизм журнал. Окультизм практика. Окультизм сили.*

ОКУЛІР, а, ч. Частина оптичного приладу (одна або декілька лінз), обернена до ока спостерігача.

Окулярний, а, е. *Окулярна оптика. Окулярні дужки.*

ОКУПАЦІЯ, і, ж. 1. Тимчасове захоплення частини або всієї території однієї держави збройними силами іншої держави. 2. *розм.* Місце і час перебування цивільного населення на окупованій території.

Окупант, а, ч. Той, хто здійснює окупацію.

Окупантський, а, е.

Окупаційний, а, е. *Окупаційна армія. Окупаційний режим.*

...ОЛ. Друга частина складних слів, що вказує на зв'язок з поняттям «олія», «масло», «мастило».

ОЛЕАНДР, а, ч. Південна вічнозелена рослина — кущ або невелике дерево з ланцетоподібним листям та великими запашними квітками білого, рожевого, червоного або жовтого кольору.

Олеандровий, а, е. *Олеандрова квітка. Олеандрова алея.*

ОЛЕАТИ, ів, мн. Солі олеїнової кислоти.

ОЛЕЇН, у, ч., хім. Суміш рідких жирних кислот, головною складовою частиною яких є олеїнова кислота, з домішками пальмітинової і стеаринової кислот.

Олеїновий, а, е. *Олеїнова кислота.*

ОЛЕО... Перша частина складних слів, що вказує на зв'язок з рослинними оліями або мінеральним маслом.

ОЛЕОГРАФІЯ, і, ж. 1. Літографічний спосіб відтворення картин, написаних олією. 2. Копія картини, зроблена цим способом.

Олеографічний, а, е. *Олеографічний малюнок.*

ОЛЕОНАФТ, у, ч. Машинне мастило білого кольору, яке добувають з нафти.

ОЛЕОФІЛЬНІСТЬ, ності, ж *спец.* Властивість деяких речовин змочуватися олією.

БЛЕУМ, у, н. *хім.* Надмірна сірчана кислота; використовують для ви-

О

- готовлення органічних барвників, вибухових речовин і т. ін.
- ОЛИВА**, и, ж. 1. Вічнозелена субтропічна рослина родини маслинових з їстівними плодами, з яких одержують харчову і технічну олію; маслина. 2. Гатунок олії, який добувається з плодів цього дерева гарячим пресуванням і використовується для освітлення (переважно у лампадах), для змащування чого-небудь і т. ін.
- Оливковий**, а, е. *Оливкова олія. Оливкове дерево.*
- Олійний**, а, е. *Оливна гілка* (у 1 знач.). *Оливна лампа* (у 2 знач.).
- ОЛІВІН**, у, ч. Мінерал класу силікатів зеленуватого кольору різних відтінків.
- Олівіновий**, а, е.
- ОЛІГ...**, **ОЛІГО...** Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «малий», «нечисленний», «зменшений».
- ОЛІГАРХІЯ**, ї, ж. 1. В античності та в Середні віки — держава, в якій при владі стоїть група багатих осіб. 2. Правляча група представників фінансово-промислового капіталу, яка зосереджує у своїх руках основну владу і визначає внутрішню й зовнішню політику країни. *Фінансова олігархія.*
- Олігарх**, а, ч. Особа, належна до олігархії.
- Олігархичний**, а, е. *Олігархичне правління.*
- ОЛІГЕМІЯ**, ї, ж., мед. Зменшення загальної кількості крові в організмі при кровотечах, згущенні крові тощо без зниження кількості еритроцитів та вмісту гемоглобіну в одиниці її об'єму (на відміну від анемії).
- ОЛІГО...**, див. оліг...
- ОЛІГОКЛАЗ**, у, ч., геол. Породовтвірний мінерал з групи польових шпатів підкласу каркасних силікатів.
- ОЛІГОМЕРИ**, ів, мн., хім. Полімери порівняно невеликої молекулярної маси — в'язкі нелеткі рідини або легкоплавкі тверді речовини.
- ОЛІГОМЕРІЯ**, ї, ж., біол. Зменшення кількості гомологічних органів, що повторюються, у процесі історичного розвитку, напр., зменшення числа тичинок квітки, сегментів тіла у черв'я.
- ОЛІГОПСБНІЯ**, ї, ж. Ринкова ситуація, при якій існує монополія групи покущів певного товару.
- ОЛІГОПІЛІЯ**, ї, ж. Панування в деяких галузях промисловості та на ринку кількох компаній (трестів, концернів) на відміну від монополії.
- Олігопільний**, а, е.
- ОЛІГОСАПРІБИ**, ів, мн. (одн. оліго-
- сапрбб**, а, ч.), *біол.* Організми, що живуть у водоймах з чистою, не забрудненою органічними речовинами водою, напр. біле латаття.
- Олігосапрббний**, а, е. *Олігосапрббні організми.*
- ОЛІГОТРОФИ**, ів, мн. (одн. оліготроф, а, ч.), *бот.* Рослини, здатні розвиватися на неродючих ґрунтах.
- Оліготрофний**, а, е. *Оліготрофні рослини.*
- ОЛІГОФАГИ**, ів, мн. (одн. олігофаг, а, ч.), *зоол.* Тварини, що живляться небагатьма видами їжі.
- Олігофагія**, ї, ж., *зоол.* Споживання тваринами лише небагатьох видів їжі.
- ОЛІГОФРЕНІЯ**, ї, ж., мед. Недоумкуватість, природжений або набутий в ранньому дитинстві психічний недорозвиток людини.
- Олігофрен**, а, ч.
- ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКА**, и, ж. Галузь дефектології, що розробляє питання теорії та практики навчання і виховання, шляхи корекції вад розумово відсталих дітей, а також їхньої соціальної адаптації.
- ОЛІГОХЕТИ**, ів, мн. Клас кільчастих черв'яків, що відіграють велику роль у процесах ґрунтоутворення.
- ОЛІГОЦЕН**, у, ч., геол. Третя, остання епоха палеогенового періоду кайнозойської ери, що закінчилася 25—30 мільйонів років тому.
- Олігоценовий**, а, е. *Олігоценова епоха.*
- ОЛІГУРІЯ**, ї, ж. Зменшення кількості сечі при захворюванні нирок, зневодненні організму тощо.
- ОЛІМ**, у, ч. Ізраїльський репатріант.
- ОЛІМП**, у, ч. 1. У давньогрецькій міфології — гора, на якій жили боги. 2. *перен.* Верхівка визначних діячів літератури, мистецтва і т. ін. *Футбольний олімп. Літературний олімп.*
- ОЛІМПІАДА**, и, ж. 1. У Стародавній Греції — чотирирічний проміжок між святкуванням Олімпійських ігор, за яким велося літочислення. 2. Міжнародні спортивні змагання, які влаштовуються раз на чотири роки за зразком Олімпійських ігор у Стародавній Греції; Олімпійські ігри. 3. Змагання у виконанні навчальних завдань і т. ін., конкурс. *Шахова олімпіада. Математична олімпіада.*
- ОЛІМПІЄЦЬ**, їйця, ч. 1. У давньогрецькій міфології — бог, житель Олімпу. 2. *перен.* Надзвичайно врівноважена, незворушна, стримана людина. 3. Учасник Олімпійських ігор.
- ОЛІМПІЙСЬКИЙ**, а, е. 1. Що стос.
- Олімпу. *Олімпійські боги.* 2. *перен.* Який відзначається величною врівноваженістю, незворушністю, стриманістю; такий, як в олімпійця, олімпійців (у 1, 2 знач.) *Олімпійський спокій.* 3. Що стос, міжнародних спортивних змагань, олімпіад (у 2 знач.). *Олімпійський вид спорту. Олімпійські ігри.*
- ОЛІФА**, и, ж. Варена (лляна або конопляна) олія, що йде на виготовлення олійних фарб, лаків і т. ін.
- ОЛЬДЕРМЕН**, а, ч. У Великій Британії — член ради графства та міської ради, який не вибирається населенням, а кооптується.
- ОЛЬФАКТОМЕТРІЯ**, ї, ж. Метод вимірювання гостроти нюху за допомогою втягування в ніс ароматичних речовин із закритих посудин.
- ОМ**, а, ч. Одиниця виміру електричного опору.
- Омічний**, а, е. *Омічне нагрівання.*
- ...**ОМА**. Кінцева частина складних слів у назвах пухлин.
- ОМАР**, а, ч. Великий морський рак ряду десятиногих, що водиться в Атлантичному океані й ціниться за смачне м'ясо.
- ОМБРИМЕТР**, а, ч. Прилад для вимірювання кількості атмосферних опадів; дощомір.
- ОМБРОФЛІИ**, ів, мн. (одн. омброфіл, а, ч.), *бот.* Рослини, здатні витримувати тривалі дощі та підвищену вологість; протилежне — омброфоби.
- ОМБРОФІТИ**, ів, мн. (одн. омброфіт, а, ч.), *бот.* Рослини, які використовують лише ту вологу, що надходить у ґрунт у вигляді атмосферних опадів.
- ОМБРОФОБИ**, ів, мн. (одн. омброфоб, а, ч.), *бот.* Рослини посушливих місць, які не витримують тривалих дощів та підвищеної вологості; протилежне — омброфілі.
- ЙМБУДСМЕН**, бмБУДСМАН, а, ч. і ж., *юр.* Посадова особа у парламенті, яка наглядає за законністю дій державних органів та дотриманням прав і свобод громадян; в Україні — уповноважений з прав людини.
- ОМЄГА**, и, ж. Назва останньої літери грецького алфавіту.
- ОММЕТР**, а, ч. Прилад для вимірювання електричного опору в омах.
- ОМЛЕТ**, у, ч. Ячня із збитих з молоком (або з борошном і молоком) яєць.
- бМНБУС**, а, ч. Старовинний багатомісний кінний екіпаж з платними місцями для пасажирів, який регулярно курсував за певним маршрутом.
- Ймнібусний**, а, е.

- ОМОБЛАСТЬМА**, и, ж., мед. Злоякісна пухлина кістки; трапляється найчастіше в дитячому та юнацькому віці.
- ОМОГРАМИ**, ра'м, мн. (одн. омограма, и, ж.). Те саме, що омографи.
- ОМБГРАФИ**, ів, мн. (одн. омограф, а, ч.). Слова або форми слів, різні за значенням і звучанням, але однакові за написанням.
- ОМОГРАФІЯ**, і, ж., лінгв. Збіг написання різних за значенням і звучанням слів або форм.
- ОМОМОРФЕМИ**, фе'м, мн. (одн. оморфема, и, ж.), лінгв. Морфем, які мають спільне звучання, написання, але різне значення.
- ОМІНІМИ**, ів, мн. (одн. омонім, а, ч.). Слова, однакові за звучанням, але зовсім різні за значенням.
- ОМОНІМКА**, и, ж. 1. Сукупність омонімів якої-небудь мови, творчості письменника тощо. 2. Розділ мовознавства, який вивчає омоніми.
- Омонімічний, а, е.
- ОМОНІМІЯ**, і, ж. Звуковий збіг різних за значенням слів або їхніх форм.
- ОМОФІНИ**, ів, мн. (одн. омофон, а, ч.). Слова, які мають однакове звучання, але відрізняються значенням і написанням.
- ОМОФІР**, а, ч. Частина вбрання саванної духовної особи (єпископа, архієрея і т. ін.), що накидається на плечі, — довга широка смуга з тканини.
- ОМОФІРМИ**, форм, мн. (одн. омоформа, и, ж.), лінгв. Форми слів, які мають спільне звучання, написання, але є різними частинами мови або різними формами одного слова.
- ОНАГР¹**, а, ч. Вид катапульта великих розмірів, які використовували в Стародавній Греції та Стародавньому Римі при штурмі та обороні фортеці.
- ОНАГР²**, а, ч., зоол. Дикий осел.
- ОНАНІЗМ**, у, ч. Реалізація статевого збудження без партнера шляхом механічного подразнення статевих органів та еротичного фантазування.
- Онанірувати, ую, уеш.
- Онаніст, а, ч.
- Онаністичний, а, е. *Онаністичний акт.*
- Онаністка, и, ж.
- ОНДАТРА**, и, ж. 1. Невеликий гризун, що веде напівводний спосіб життя; має цінне блискуче густе хутро бурого кольору; мускусний пацюк. 2. Хутро цього гризуна. *Комір з ондатри.*
- Ондатровий, а, е. *Ондатрове господарство. Ондатрова шапка.*
- ОНДУЛЯТОР**, а, ч. Апарат, який записує телеграфні сигнали на рухомій паперовій стрічці у вигляді зигзагоподібної лінії.
- ОНЕЙРБІД**, у, ч., мед. Розлад свідомості, що характеризується химерною сумішшю фрагментів відображення реального світу і яскравих фантастичних картин, які нагадують сновидіння.
- БНКС**, у, ч. Мінерал, різновид агату; складається з шарів білого та чорного забарвлення.
- йніковий, а, е. *Онікова каблучка.*
- ОНІРОЛБІГІЯ**, і, ж. Наука, що вивчає психофізіологічні особливості сну.
- ОНІХІЯ**, і, ж. Хвороба нігтів, при якій вражається нігтьова пластинка, корінь нігтя й нігтьове ложе.
- ОНКО...** Перша частина складних слів, що має значення «належний до ракової пухлини».
- ОНКОГЕННИЙ**, а, е, спец. Який викликає онкологічні захворювання.
- ОНКОДИСПАНСЕР**, у, ч. Стационарна лікувальна установа для онкологічних хворих.
- ОНКОЛОГІЯ**, і, ж. 1. Галузь медичної науки, яка вивчає пухлини та методи їх лікування. 2. розм. Те саме, що онкохвороба.
- Онколог, а, ч.
- Онкологічний, а, е. *Онкологічний хворий.*
- ОНКОБЛЬ**, ю, ч., фін. Спеціальний поточний рахунок для оформлення позики, яку видають банки під заставу товарів, цінних паперів і т. ін. на умовах сплати її в будь-який момент на вимогу однієї зі сторін.
- Онкольний, а, е. *Онкольний кредит. Онкольний рахунок.*
- ОНКОСФЕРА**, и, ж. Личинка більшості видів стьожкових червів.
- ОНКОТИЧНИЙ**, а, е. Напружений. *Онкотичний тиск.*
- ОН-ЛАЙН, ОНЛАЙН**, у, ч., інформ. 1. Інтерактивний, діалоговий, оперативний (про інформацію або програму, доступну або оброблювану у режимі обміну командами й відповідями). 2. Підключений (про зовнішній пристрій, що працює під керівництвом обчислювальної системи).
- Онлайнний, а, е. *Онлайнний доступ.*
- ОНОМАСІОЛОГІЯ**, і, ж., лінгв. Розділ мовознавства, що вивчає принципи називання.
- Ономасіологічний, а, е.
- ОНОМАСТИКА**, и, ж. 1. Розділ мовознавства, що вивчає власні назви. 2. лінгв. Сукупність власних назв у словниковому складі національної мови, мови творів письменника тощо.
- Ономастичний, а, е. *Ономастична експедиція.*
- ОНОМАТОЛОГІЯ**, і, ж. Те саме, що ономастика (у 1 знач.).
- Ономатологічний, а, е. *Ономатологічні дослідження.*
- ОНОМАТОПЕЯ**, і, ж., лінгв. Звуконаслідування.
- ОНТОБІОЛОГІЯ**, і, ж. Галузь біології, що вивчає вікові особливості організму; біологія розвитку.
- ОНТОГЕНЕЗ, ОНТОГЕНЕЗИС**, у, ч., онтогенез, і, ж., біол. Індивідуальний розвиток тваринного або рослинного організму від моменту його зародження до кінця життя.
- Онтогенетичний, а, е.
- ОНТОЛОГІЯ**, і, ж. Філософське вчення про буття (на відміну від гносеології — вчення про пізнання), у якому розглядаються загальні основи, принципи буття, його структура і закономірності.
- Онтологічний, а, е.
- ООГАМІЯ**, і, ж. Тип статевого процесу, при якому в заплідненні беруть участь сперматозоїд та яйцеклітина.
- ООГЕНЕЗ**, у, ч., фізіол. Процес розвитку яйцеклітин у людини і тварин.
- ООЛІТИ**, ів, мн. (одн. ооліт, у, ч.). Кулясті зерна вуглекислого вапна або оксидів заліза, що утворюють гірські породи або руди.
- Оолітовий, а, е.
- ООЛІГІЯ**, і, ж. Розділ орнітології, що вивчає яйця птахів.
- Оологічний, а, е.
- ООФОРІТ**, у, ч., мед. Запалення яєчника у жінок.
- ОПАК**, у, ч. 1. Сорт білої глини, що йде на виготовлення посуду. 2. збірн. Гончарні вироби з такої глини.
- Опаковий, а, е.

О

ОПАЛ, у, ч. Прозорий склоподібний камінь різного забарвлення; деякі різновиди його є коштовними.

ОПАЛЕСЦЕНЦІЯ, і, ж., фіз. Явище розсіяння світла каламутним середовищем з утворенням різних відтінків кольорів (як в опалу).

Опалесцентний, а, е. *Опалесцентна гама.*

ОП-АРТ, у, ч. Течія абстрактного образотворчого мистецтва, художнім засобом якого є створення оптичної ілюзії руху, простору через ритмічні комбінації однорідних геометричних фігур, ліній кольору.

ОПЕРА, и, ж. 1. Музично-драматичний твір, що поєднує інструментальну музику з вокальною і призначений для виконання в театрі. 2. Театр, де виконують такі твори.

Оперний, а, е. *Оперне мистецтво. Опера на виставі. Оперний співак. Оперний театр.*

Оперовий, а, е', рідко. *Оперовий співак.*

ОПЕРА-БУФ(А), опери-буф(и), ж. Італійська опера на побутовий сюжет.

ОПЕРАНД, а, ч. Об'єкт операції, яку реалізує електронно-обчислювальна машина під час виконання програми.

ОПЕРАТИВНИЙ, а, е. 1. Пов'язаний з хірургічною операцією, супроводжуваний бперацією (у І знач.); хірургічний. *Оперативне лікування. Оперативне втручання.* 2. Що стос, військової операції, пов'язаний з військовою операцією. *Оперативне зведення.* 3. Який безпосередньо здійснює що-небудь, виконує якусь завдання. *Оперативна група. Оперативна пам'ять. Оперативний відділ.* 4. Здатний правильно і швидко виконувати ті чи інші практичні завдання; дійовий. *Оперативне керівництво.*

Оперативність, ності, ж. *Оперативність інформації* (у 4 знач.).

Оперативно. *Діяти оперативно. Оперативно реагувати.*

ОПЕРАТОР, а, ч. 1. Кваліфікований робітник, що керує роботою складного механізму або відповідає за виконання певного виробничого процесу. 2. Фахівець, який знімає кіно-, телефільми або інші відеоматеріали. 3. Команда чи група команд програми електронно-обчислювальної машини, складеної на одній з мов програмування. *Оператор виклику програм.* 4. *мат.* Відображення, тобто правило, що дозволяє кожний опал — опосумовий

елемент деякої множини зіставити з певним елементом тієї чи іншої множини.

Операторський, а, е. *Операторський 402* льт.

ОПЕРАЦІОНАЛІЗМ, у, ч. Напрямок у філософії, згідно з яким наукові поняття є результатом зіставлення вимірювальних, лічильних та ін. операцій.

Операціоналіст, а, н. Прихильник операціоналізму.

Операціоналістський, а, е.

ОПЕРАЦІЯ, і, ж. 1. Хірургічне втручання з лікувальною метою при деяких захворюваннях або пораненнях. *Пластична операція. Операція на серці.* 2. Сукупність бойових дій, підпорядкованих єдиній меті, єдиному завданню, або одна така дія. *Бойова операція. Десантна операція.* 3. Окрема технологічно однорідна частина виробничого процесу, виконується на одному робочому місці одним робітником або групою. 4. Фінансова, торговельна і т. ін. угода. *Банківські операції.* 5. *розм.* Яка-небудь дія або ряд дій, об'єднаних спільною метою. 6. Дія електронно-обчислювальної машини під час обробки інформації, здійснювана за певною командою. *Операція виводу даних на дисплей.*

Операційний, а, е. *Операційний стіл. Операційна техніка. Операційне поле.*

Операціоніст, а, ч. *Операціоніст обслуговує верстат.*

ОПЕРЕТА, и, ж. 1. Музично-драматичний комедійний твір, здебільшого розважального характеру, у якому співи і танець поєднуються з розмовним діалогом. 2. Театр, де виконують такі твори.

Оперетка, и, ж., *розм.*

ОПЕРІН, а, ч., біол. Один або кілька зчеплених структурних генів, що визначають синтез функціонально зв'язаних сегментів.

ОПЕРУВАТИ, ую, уеш. 1. Робити кому-небудь хірургічну операцію. 2. Проводити, здійснювати військові операції. 3. *перен.* Користуватися чим-небудь, виконувати які-небудь дії над чимсь. *Оперувати цифрами.* 4. Здійснювати фінансові або комерційні операції.

Оперований, а, е.

Оперування, я, с.

БПІИ, ю, БПУМ, у, ч. Висушений молочний сік з недозрілих маківків, який є сильним наркотиком; використовується в медицині як безспокійливий і снодійний засіб.

Нпійний, а, е.

ОПОЗИЦІЯ, і, ж. 1. Протидія, опір кому-, чому-небудь; протиставлення своїх поглядів, дій або своєї політики іншим поглядам, діям або політиці. 2. Загальна назва партій, груп, які виступають проти більшості, групи або проти політики уряду, а також парламентські фракції цих партій. *Парламентська опозиція.* 3. *астр.*

Положення небесного тіла в частині неба, протилежній Сонцю. 4. *лінгв.* Протиставлення двох чи кількох однорідних мовних одиниць для виявлення відмінностей. *Фонологічна опозиція.* 5. У шаховій грі — позиція королів, коли вони протистоять один одному через одне поле шахової дошки.

Опозиційний, а, е. *Опозиційне становище. Опозиційний рух* (у 1 знач.). *Опозиційне угруповання* (у 2 знач.). *Опозиційний ряд* (у 4 знач.).

Опозиційність, ності, ж.

Опозиціонер, а, ч. Прихильник опозицій (у 1, 2 знач.).

Опозиціонерка, и, ж.

ОПОНЕНТ, а, ч. І. Особа, яка заперечує кому-небудь у публічній бесіді, на диспуті, під час захисту дисертації і т. ін. *Офіційний опонент.* 2. Супротивник у суперечці; той, хто заперечує кому-небудь.

Опонентка, и, ж.

Опонувати, ую, уеш. 1. Виступати опонентом (у 1 знач.). 2. Заперечувати, оскаржувати що-небудь.

ОПОПАНАКС, у, ч. 1. Трав'яниста багаторічна рослина родини зонтичних, поширена у Європі та Азії. 2. Ароматична прозора маса, яку добувають зі стебел цієї рослини і використовують у парфумерії; парфуми, виготовлені з цієї маси.

ОПОРТУНІЗМ, у, ч. Пристосовництво, безпринципність.

Опортуніст, а, ч. Прихильник опортунізму.

Опортуністичний, а, е. *Опортуністична поведінка.*

Опортуністка, и, ж.

Опортуністський, а, е.

ОПБСУМ, а, ч. 1. Поширена в Америці сумчаста тварина з довгим чіпким хвостом і буро-сірим, чорним або білим хутром; має промислове значення. 2. Хутро цієї тварини. *Шуба з опосума.*

Опосумовий, а, е. *Опосумова шуба.*

оптайп — оргазм

О

- ОПТАЙП, а, ч., *друж.* Апарат для отримання окремих рядків фотонабору у вигляді оптично змінених (прямий шрифт — у вигляді курсиву, звичайний — у вигляді напівжирного тощо).
- ОПТАТИВ, а, ч., *лінгв.* Бажальний спосіб дієслова.
- Оптивний, а, е. *Оптивна форма.*
- ОПТАЦІЯ, ї, ж., *юр.* Вибір особою громадянства, яке звичайно надається під час переходу території, де живе ця особа, до іншої держави.
- Оптант, а, ч. Той, хто має право оптації.
- Оптантка, и, ж.
- Оптувати, ую, уеш. Використовувати своє право оптації.
- ЙПТИКА, и, ж. 1. Розділ фізики, що вивчає світло, його властивості та закони. 2. *збірн.* Прилади, інструменти, виготовлені з урахуванням законів відбивання і заломлення світла. *Освітлювальна оптика. Проекційна оптика.*
- (Зптик, а, ч. *Фізик-оптик.*
- Оптичний, а, е. 1. *Оптична промисловість. Оптичний магазин. Оптичний метод. Оптичне скло.* 2. Здійснюваний за допомогою світла; світловий, зоровий. *Оптичні явища в атмосфері. Оптичний обман.*
- ОПТИМАЛЬНИЙ, а, е. Який найбільше відповідає певним умовам, вимогам; найкращий із можливих. *Оптимальні умови. Оптимальна температура. Оптимальний варіант регіонального розвитку.*
- Оптимальність, ності, ж. *Оптимальність програми.*
- ОПТИМАТ, а, ч. Назва аристократа в Стародавньому Римі.
- ОПТИМЕТР, а, ч. Оптичний прилад для особливо точного вимірювання лінійних величин.
- ОПТИМІЗАТОР, а, ч., *спец.* 1. *інформ.* Автоматична обчислювальна машина, здатна знаходити і підтримувати оптимальний, найбільш вигідний режим керованого процесу. 2. *фарм.* Препарат, призначений для оптимізації функціонування організму.
- ОПТИМІЗАЦІЯ, ї, ж. 1. Віднайдення найбільшого або найменшого значення якої-небудь функції. 2. Вибір найкращого варіанта з усіх можливих; надання чому-небудь оптимальних характеристик, співвідношень. *Оптимізація програм. Оптимізація розміщення продуктивних сил.*
- Оптимізаційний, а, е. *Оптимізаційні моделі регіональної економіки.*
- Оптимізований, а, е. *Оптимізована функція* (у 1 знач.). *Оптимізована робота* (у 2 знач.)
- Оптимізувати, ую, уеш. Здійснювати оптимізацію.
- ОПТИМІЗМ, у, ч. Світосприймання, перейняте бадьорістю, життєрадісністю, твердою вірою в краще майбутнє, в успіх; протилежне — песимізм.
- Оптиміст, а, ч. Оптимістично настроєна людина; протилежне — песиміст.
- Оптимістичний, а, е. *Оптимістичне бачення світу. Оптимістичний прогноз.*
- Оптимістичність, ності, ж.
- Оптимістка, и, ж.
- БПТИМУМ, у, ч., *книжн.* Сукупність найсприятливіших умов для чогонебудь. *Оптимум Пареро.*
- ОПТИМЕТР, а, ч. Прилад для визначення гостроти зору.
- ОПТОФОН, а, ч. Прилад, який дозволяє сліпим читати.
- ОПУНЦІЯ, ї, ж. Багаторічна рослина родини кактусових з м'ясистим плоским стеблом і істівними плодами.
- ЙПУС, у, ч. 1. *муз.* Окремий музичний твір, позначений номером серед інших творів композитора. 2. *ірон.* Будь-який літературний, мистецький або науковий твір.
- ОПЦІЙН, у, ч. 1. *фін.* Включена у біржову угоду умова, згідно з якою одній зі сторін надається право вибору між альтернативними елементами угоди. *Опціон валютний. Опціон без грошей.* 2. *мор.* Надане фрахтвникові право вибору між альтернативними умовами в договорі морського перевезення. 3. *фін.* Право купівлі акцій за твердими цінами, яке надає компанія своїм службовцям. 4. *юр.* Попередня угода про укладення договору на майбутнє у терміни, обумовлені сторонами (застосовують в авторському праві під час укладання угод про видання творів авторів однієї держави в іншій).
- Опціонний, а, е. *Опціонна позика. Опціонна премія. Опціонний дилер.*
- БПЦІЯ, ї, ж. 1. *спец.* Пільга, яку надає покупцеві продавець. 2. *інформ.* Підрозділ меню — набір можливих настроювань якого-небудь параметра комп'ютерної програми.
- ОРАКУЛ, а, ч. 1. У стародавніх греків, римлян та деяких народів Сходу — пророцтво, що нібито йшло від богів і витлумачувалося жерцями; жрець, який це пророцтво витлумачував. 2. Місце, храм, де звучали ці пророцтва. 3. *перен.* Особа, висловлювання якої визнаються незаперечною істиною.
- Оракульство, а, с. Віщування оракула.
- Оракульський, а, е.
- ОРАЛЬНИЙ, а, е, *фізіол.* Який міститься у порожнині рота, відбувається через рот; ротовий. *Оральний прийом ліків.*
- ОРАНГУТАН, ОРАНГУТАНГ, а, ч. Велика людиноподібна мавпа, що живе на островах Суматрі і Калімантані.
- ОРАНЖАД, у, ч. Прохолодний напій з апельсиновим соком.
- Оранжедний, а, е.
- ОРАНЖЕРЕЯ, ї, ж. Засклена приміщення для вирощування або переміщення рослин у закритому ґрунті; теплиця.
- Оранжер'євка, и, ж.
- Оранжерейний, а, е. *Оранжерейне господарство. Оранжерейна рослина. Оранжерейна квітка.*
- ОРАНТА, и, ж. В іконопису — зображення Богоматері у повній зріст без дитини з піднятими в жесті заступницької молитви руками.
- ОРАТОР, а, ч. Той, хто володіє мистецтвом виголошування промов.
- Ораторка, и, ж.
- Ораторство, а, с., *розм.*
- Ораторствувати, ую, уеш, *розм.* Виголошувати промову.
- Ораторський, а, е. *Ораторське мистецтво.*
- ОРАТІРІЯ¹, ї, ж. Великий музичний твір для хору, співаків-солістів і симфонічного оркестру, написаний на драматичний сюжет і призначений для концертного виконання.
- Ораторіальний, а, е. *Ораторіальний жанр. Ораторіальна музика.*
- Ораторний, а, е. *Ораторний твір.*
- ОРАТОРІЯ², ї, ж. Приміщення у католицькому храмі для моління.
- ОРБІТА, и, ж. 1. *астр.* Шлях руху небесного тіла, штучного супутника Землі, орбітальної станції і т. ін. у космічному просторі навколо іншого тіла. 2. *анат.* Заглибина, в якій міститься очне яблуко; очна ямка. 3. *перен.* Межі, сфера поширення, впливу, діяльності і т. ін. кого-, чогонебудь.
- Орбітальний, а, е. *Орбітальні польоти супутників. Орбітальні станції. Орбітальна ракета. Верхній орбітальний м'яз очей.*
- Орбітний, а, е. *Орбітний показник.*
- ОРГАЗМ, у, ч. 1. *фізіол.* Кульмінаційний момент статевого акту, сексуального фантазування тощо, найвище статеве задоволення. 2. *перен.* Відчуття найвищого задоволення.
- Оргастичний, а, е.
- ИРГАН, ч. 1. *род.* а. Складова частина тваринного або рослинного організму, яка має певну будову і виконує одну або кілька функцій. *Органи дихання. Органи травлення. Надземні органи*

О

- рослини. 2. род. у. Знаряддя, засіб. 3. род. у. Установа, що виконує певні функції в галузі державного управління, контролю, нагляду і т. ін. *Адміністративні органи. Муниципальні органи. Слідчі органи.* 4. род. у. Періодичне видання (журнал, газета, бюлетень і т. ін.) якої-небудь партії, установи, організації, яке відбиває їх погляди і діяльність. *Орган уряду.* 5. род. а, техн. Складова частина, деталь різних механізмів, пристроїв і т. ін., що виконує певну функцію. *Робочий орган.*
- ОРГАН, а, ч. Найбільший духовий клавішний музичний інструмент з набором труб, у яких нагнітається повітря; музичний духовий інструмент, що діє автоматично.
- Органіст, а, ч. Той, хто грає на органі.
- Органний, а, е. *Органна труба. Органна музика.*
- ОРГАНАЙЗЕР, а, ч. Записна книжка, зокрема електронна, що дозволяє робити записи адрес, телефонів, вести облік витрат, планування тощо, містить також певний набір ділової інформації; програма комп'ютера, що виконує ті самі функції.
- ОРГАНЄЛИ, не'л, мн. (одн. органєла, и, ж.), спец. Утвори у найпростіших одноклітинних організмах, що виконують різні життєві функції.
- ОРГАНЗА, гі, жс. Напівпрозора цупка і легка тканина.
- ОРГАНІЗАТОР, а, ч. І. Той, хто організовує, засновує, налагоджує або впорядковує що-небудь; той, хто має здібності до організаційної роботи. 2. Тека, записник, підставка для канцелярського приладдя та ін., будова яких сприяє упорядкуванню й організації роботи; електронний записник з різними допоміжними засобами (калькулятором, календарем, годинником тощо).
- Організаторка, и, жс.
- Організаторський, а, е. *Організаторські здібності. Організаторська діяльність.*
- ОРГАНІЗАЦІЯ, ї, жс. 1. Дія, наслідком якої є створення, налагодження чого-небудь. *Організація виробництва. Організація експедиції.* 2. Об'єднання людей, суспільних груп, держав на базі спільності інтересів, мети, програми дій і т. ін. *Організація Об'єднаних Націй. Молодіжна організація. Будівельна організація.* 3. Особливості будови чого-небудь; структура. *Ритмічна організація вірша.* 4. Фізичні й психічні особливості окремої особи. *Духовна організація людини.*
- оргастичний — ордінець
- Організаційний, а, е. *Організаційна структура апарату управління. Організаційні збори. Організаційні заходи. Організаційна робота. Організаційний відділ.*
- Організований, а, е. *Організовані екскурсії.*
- Організованість, ності, жс.
- Організовуваний, а, е.
- Організування, я, с.
- Організування, я, с.
- Організувати, ую, уеш, організувати, ую, уеш. 1. Створювати, засновувати що-небудь, залучаючи до цього інших, спираючись на них. 2. Здійснювати певні заходи, розробляючи їх підготовку і проведення. *Організувати футбольне змагання. Організувати допомогу.* 3. Згуртувати, об'єднувати когонебудь з певною метою. 4. Чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь. *Організувати побут.*
- ОРГАНІЗМ, у, ч. 1. Будь-яке живе тіло, істота. 2. Фізична або психофізична будова живого тіла, істоти. 3. перен. Неподільно зв'язані в одне ціле частини чого-небудь. *Державний організм. Фінансовий організм.*
- ОРГАНІЧНИЙ, а, е. 1. Що стос, живої природи, тваринного і рослинного світу. *Органічні процеси.* Який характеризується життєвими процесами; живий. *Органічна матерія.* Який утворився з решток тваринних або рослинних організмів. *Органічна хімія. Органічне скло. Органічні добрива.* 2. Який стосується внутрішньої будови органів людини або тварини, зумовлений станом внутрішніх органів, організму. *Органічний розлад. Органічна хвороба. Органічне ураження.* 3. Який лежить у самій природі когонебудь. 4. Який має риси, характер якоїсь структури, чогонебудь цілого; нерозривний. *Органічна частина.*
- Органічність, ності, жс.
- ОРГАНОГЕНЕЗ, у, ч., біол. Процес утворення і розвитку органів тварин і рослин.
- ОРГАНОГЕНИ, ів, мн. (одн. органоген, у, ч.). Головні хімічні елементи, що входять до складу органічних речовин: вуглець, водень, кисень, азот.
- Органогенний, а, е. *Органогенний елемент. Органогенні поклади. Органогенні породи. Органогенний мул.*
- ОРГАНОГРАФІЯ, ї, жс., біол. Вивчення і опис органів тварин і рослин.
- Органограф, а, ч. *Вчений-органограф.*
- Органогенний, а, е. *Органогенні елементи.*
- ОРГАНОГРАФІЧНИЙ, а, е. *Органогенні елементи.*
- ОРГАНОІДИ, ів, мн. (одн. органоїд, а, ч.), біол. Постійні складові елементи тваринної або рослинної клітини, що виконують певні функції в її життєдіяльності.
- ОРГАНОЛЕПТИКА, и, жс., спец. Дослідження, визначення якості чогонебудь (ліків, харчових продуктів і т. ін.) органами чуття (зором, нюхом і т. ін.).
- Органолептичний, а, е. *Органолептичний метод визначення якості продукції. Органолептичні показники.*
- ОРГАНОЛОГІЯ, ї, жс. Галузь біології, що вивчає будову органів тварин і рослин.
- ОРГАНОН, а, ч. Назва збірника трактатів з логіки давньогрецького філософа Аристотеля (384—322 рр. до н. е.).
- ОРГАНОПАТОЛОГІЧНИЙ, а, е. Який вивчає патології органів.
- ОРГАНОПЛАСТИКА, и, жс., мед. Пересадка органа або тканини з лікувальною метою.
- ОРГАНОПРЕПАРАТИ, ів, мн. (одн. органопрепарат, у, ч.), фарм. Препарати, які одержують із різних органів тварин.
- ОРГАНОТЕРАПІЯ, ї, жс., мед. Лікування органопрепаратами.
- Органотерапевтичний, а, е. *Органотерапевтичний метод.*
- ЙРГІЯ, ї, жс. 1. В античних народів — святкування й обряди на честь богів вина і веселощів (Діоніса, Вакха). 2. перен. Бучний, нестримний бенкет, пиятика; розпусне задоволення сексуального потягу переважно за участю кількох партнерів.
- ОРДА, й, жс. 1. іст. Об'єднання кількох кочових племен під владою одного хана у тюркських і монгольських народів; середньовічна феодальна держава у тюркських і монгольських народів, а також територія цієї держави. *Золота орда. Кримська орда.* 2. перен. Безладний, неорганізований натовп; велика кількість людей.
- Ордінець, нця, ч. Той, хто належав до орди (у 1 знач.).
- Ординський, а, е.
- ОРДАЛІЯ, ї, жс. Середньовічний спосіб встановлення провини людини т. зв. «Судом Божим» (випробуванням вогнем, водою, розпеченим залізом і т. ін.).
- ОРДЕН¹, а, ч. Почесна відзнака, нагорода за військові, трудові або інші заслуги. *Бойовий орден.*
- Орденський¹, а, е. *Орденське свідоцтво.*
- ОРДЕН², у, ч. І. Чернеча або лицарсько-

- чернеча католицька громада з певним статутом. *Католицький орден. Лівонський орден. 2. заст.* Назва деяких таємних товариств, об'єднань. *Масонський орден.*
- Орденський², а, е. *Орденська організація. Орденський статут.*
- ОРДЕР¹, а, ч. Письмове розпорядження; документ на одержання або видачу чого-небудь. *Ордер на квартиру. Касовий ордер.*
- Ордерний¹, а, е.
- ОРДЕР², а, ч., *архіт.* Вид архітектурної композиції, що складається з вертикальних (колон, пілястрів) і горизонтальних (антаблемента) частин у відповідній архітектурно-стильовій обробці; у класичній формі сформувався в Стародавній Греції,
- Ордерний², а, е. *Ордерні форми. Ордерний будинок.*
- ОРДИНАЛЬНИЙ, а, е. Розміщений у певному порядку.
- ОРДИНАР, а, ч., *спец.* Середній рівень води в річці, озері і т. ін. за багато років.
- ОРДИНАРЕЦЬ, рця, ч. Військово-службовець, на якого покладено обов'язки виконувати різні доручення командира або штабу.
- Ординарський, а, е. *Ординарські обов'язки. Ординарська виправка.*
- ОРДИНАРНИЙ, а, е, *книжн.* 1. Який нічим не виділяється серед інших; • звичайний, пересічний. 2. *заст.* Який займає вчену посаду, передбачену штатом; штатний.
- Ординарність, ності, *ж.* *Ординарність думки.*
- ОРДИНАТА, и, *ж.* У геометрії — одне з двох (трьох) чисел, що визначають положення точки на площині відносно прямокутної системи координат. *Вісь ординат.*
- ОРДИНАТОР, а, ч. 1. Лікар, який безпосередньо провадить лікувально-профілактичну роботу в медичних закладах. 2. Лікар, який проходить курс спеціалізації в медичній установі, звичайно після закінчення навчального закладу.
- Ординаторка, и, *ж.*
- Ординаторський, а, е. *Ординаторська практика.*
- Ординатура, и, *ж.* 1. Посада ординатора (у 1 знач.). 2. Форма підвищення кваліфікації лікарів у ВНЗ та науково-дослідних установах. *Клінічна ординатура. Закінчити ординатуру.*
- ОРДБВИК, у, ч., *геол.* Другий період палеозою.
- ОРДОНАНС, у, ч. 1. Королівський указ у Франції та Англії. 2. Урядовий акт у
- ординський — орієнтування**
- Франції і деяких інших країнах.
- ОРЕАДА, и, *ж.* В античній міфології — гірська німфа.
- ОРЕНДА, и, *ж.* 1. Засноване на договорі термінове відплатне розпорядження і користування будь-яким майном шляхом його передачі власником (орендодавцем) на певний час орендареві на договірних умовах. *Взяти в оренду.* 2. Плата за таке користування.
- Орендний, а, е. *Орендна платня. Орендиний договір.*
- Орендований, а, е. *Орендована земля. Орендоване приміщення.*
- Орендування, я, с. *Орендування землі.*
- Орендувати, ую, уєш. Брати в оренду; користуватися тим, що взяте в оренду.
- ОРЕНДАР, я, ОРЕНДАТОР, а, ч. Юридична або фізична особа, яка бере майно в оренду.
- Орендарка, и, *ж.*
- Орендарний, а, е.
- Орендарторка, и, *ж.*
- Орендарський, а, е. *Орендарські відносини.*
- Орендарювати, юю, юєш. Бути орендарем.
- ОРЕЙЛ, у, ч. 1. Променисте коло, сяйво навколо голови Бога, божества, святого на іконах, культових картинах, скульптурах і т. ін.; німб. 2. Світлове коло, яке оточує що-небудь на темному фоні. 3. *астр.* Яскраве біле сяйво навколо Сонця, Місяця, яскравих зірок. *Ореол Місяця.* 4. *перен.* Атмосфера слави, успіху, пошани, пов'язана з ким-, чим-небудь.
- ОРИГАМІ, *невідм., с.* Старовинне японське декоративне мистецтво виготовлення об'ємних паперових фігур методом згинання прямокутних аркушів. *Історія оригамі* фігура, виготовлена таким способом.
- ОРИГІНАЛ, ч. 1. *род. у.* Те, що є основою для відтворення, копіювання, переробки і т. ін. 2. Текст, з якого роблять переклад на іншу мову; першотвір. 3. Текст, малюнок і т. ін. для поліграфічного відтворення. 4. *род. а, розм.* Людина, що виділяється своєю незвичайною вдачею, поведінкою і т. ін.; дивак.
- ОРИГІНАЛЬНИЙ, а, е. 1. Який не є копією або підробкою чого-небудь; справжній, автентичний. *Оригінальний твір.* 2. Самостійний. *Оригінальний підхід до проблеми.* 3. Який привертає до себе увагу своєю незвичайністю, своєрідністю. *Оригінальний костюм.*
- Оригінальність, ності, *ж.* *Оригінальність картини. Творча оригінальність.*
- ОРИГНАГОР, а, ч., *спец.* Той, хто виводить нові сорти рослин.
- ОРИКТОЦЕНІЗ, у, ч., *спец.* Сукупність скам'янілих решток викопних тварин і рослин певної місцевості.
- ОРИФЛАМА, и, *ж.* 1. Великий прапор, полотнище, прикріплене до шнура, перетягнутого вгорі через вулицю. 2. Штандарт, прапор французьких королів у добу Середньовіччя.
- ОРИЄНТАЛІЗМ, у, ч. 1. Вивчення історії, мови, культури народів Сходу; захоплення Сходом. 2. Орієнтальний (у 1 знач.), східний характер чого-небудь. *Орієнталізм колекції мод.*
- Орієнталіст, а, ч.
- Орієнталістка, и, *ж.*
- ОРИЄНТАЛІСТИКА, и, *ж.* Сукупність наукових дисциплін, що вивчають історію, мови, культуру народів Сходу; сходознавство. *Українська орієнталістика.*
- ОРИЄНТАЛЬНИЙ, а, е. Східний; характерний для країн Сходу. *Орієнтальні вірші.*
- Орієнтальність, ності, *ж.*
- ОРИЄНТАЦІЯ, ї, *ж.* 1. Визначення місця свого перебування в просторі або напрямку свого руху; здатність визначати місце свого перебування в просторі або напрямку свого руху. *Орієнтація на місцевості.* 2. Уміння розібратися в якихось обставинах, у навколишній обстановці. *Політична орієнтація.* 3. *перен.* Спрямування поглядів, діяльності залежно від конкретних умов; розрахунок на кого-, що-небудь у діяльності. *Орієнтація на споживача.*
- Орієнтаційний, а, е. *Орієнтаційний план* (у 1 знач.).
- Орієнтований, а, е.
- Орієнтованість, ності, *ж.*
- Орієнтувальний, а, е. *Орієнтувальний рефлекс. Орієнтувальна реакція* (у 1 знач.).
- Орієнтування, я, с.

О

Орієнтувати, ую, усш. 1. Допомогати кому-небудь визначати місце його перебування в просторі або напрям його руху. 2. Допомогати розібратися в якійсь важливій справі, складній ситуації і т. ін. 3. Спрямувати чию-небудь діяльність у певний бік, визначати напрям, мету чиєї-небудь діяльності.

ОРІЄНТИР, а, ч. 1. Примітний предмет, який допомагає орієнтуватися на місцевості. *Візуальний орієнтир*. 2. Спеціальний вказівний прилад, показчик. *Світловий орієнтир*. 3. Обраний напрям, мета діяльності. *Моральний орієнтир*.

Орієнтирний, а, е.

ОРІЄНТОВНИЙ, а, е. Який дає лише загальне уявлення про що-небудь; приблизний. *Орієнтовні плани*. *Орієнтовний прогноз погоди*.

ОРИОН, а, ч. 1. У давньогрецькій міфології — велетень-мисливець, якого перетворили на сузір'я. 2. Екваторіальне сузір'я.

ОРИЮЩИЙ, ів, мн. Метеори, шляхи яких ніби виходять із сузір'я Оріона.

ОРКАН, у, ч. 1. *заст.* Ураган. 2. *метеор.* Тропічний циклон, що виникає у Південній півкулі.

ОРКЕСТР, у, ч. 1. Ансамбль музичних інструментів, які одночасно беруть участь у виконанні музичного твору. *Духовий оркестр*. *Симфонічний оркестр*. 2. Група музикантів, що спільно виконують музичний твір на різних інструментах. 3. Місце перед сценою, де розміщуються музиканти.

Оркестрант, а, ч.

Оркестрантка, и, ж.

Оркестрантський, а, е.

Оркестрований, а, е. *Оркестрована опера*.

Оркестровий, а, е. *Оркестрова сюїта* (у 2 знач.). *Оркестрова яма* (у 3 знач.).

Оркестрування, я, с. Те саме, що інструментування.

ОРКЕСТРУВАТИ, ую, усш. *Оркеструвати пісню*.

ОРКЕСТРІЙН, а, ч., *заст.* 1. Механічний музичний інструмент, який імітує оркестр, а своїм виглядом нагадує орган. 2. Місце біля сцени, де стоїть цей інструмент.

ОРНАМЕНТ, у, ч. 1. *мист.* Візерунок, побудований на ритмічному повторенні геометричних елементів або стилізованих рослинних чи тваринних мотивів. *Геометричний орнамент*. 2. *перен.* Елементи оздоблення мови, музичного твору і т. ін. *Словесний орнамент*.

Орнаменталіст, а, ч. *Буковинський орна-*

орієнтувати — ортогональний

менталіст.

Орнаментальний, а, е. 1. *Орнаментальний мотив*. *Орнаментальна смуга*. *Орнаментальний візерунок для вишивання* (у 1 знач.). 2. *перен.* Який має декоративний характер; пишний, вишуканий (про стиль, мову і т. ін.).

Орнаментальність, ності, ж. *Орнаментальність стилю письменника*.

Орнаментация, ї, ж. 1. *мист.* Прикрашання орнаментом. 2. *мист.* Те саме, що орнаментика. *Орнаментация посуду*. 3. *перен.* Сукупність елементів, які оздоблюють що-небудь (музичний твір, мову і т. ін.).

Орнаментика, и, ж. 1. *мист.* Сукупність елементів орнаменту в якому-небудь художньому стилі або творі мистецтва, архітектури. *Геометрична орнаментика*. 2. Мистецтво, техніка орнаментування.

Орнаментист, а, ч.

Орнаментний, а, е. *Орнаментні мотиви*. *Орнаментний малюнок*.

Орнаментований, а, е. *Орнаментовані кожухи*.

Орнаментування, я, с. *Орнаментування фасадів*.

Орнаментувати, ую, усш. 1. *мист.* Оздоблювати орнаментом. 2. *перен.* Оздоблювати чим-небудь мову, музичний твір і т. ін.

ОРНІТИН, у, ч. Амінокислота, яка відіграє роль каталізатора в біосинтезі сечовини.

ОРНІТО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «птахи».

ОРНІТІЗ, у, ч. Інфекційне захворювання, переносниками якого є птахи.

ОРНІТОЛОГІЯ, ї, ж. Розділ зоології, що вивчає птахів.

Орнітолог, а, ч.

Орнітологічний, а, е. *Орнітологічний відділ*. *Орнітологічний заповідник*. *Орнітологічна фауна*.

ОРНІТОМІМ, а, ч. Беззубий хижий динозавр крейдяного періоду, будовою черепа і скелета схожий на птаха.

ОРНІТІНЦІМ, а, ч., *лінгв.* Назва птаха.

ОРНІТОПІД, а, ч. Рослиноїдний динозавр, який пересувався на задніх кінцівках подібно до птахів.

ОРНІТОПТЕР, а, ч., *ав.* Важчий від повітря літальний апарат, крила якого рухаються у польоті подібно до пташиних.

ОРНІТОФАУНА, и, ж., *зоол.* Сукупність птахів, що населяють певну територію або живуть у певний період історії Землі. *Орнітофауна України*.

ОРНІТОФІЛІЯ, ї, ж. *бот.* Пристосування

рослин, головним чином тропічних, до запилення птахами.

Орнітофільний, а, е. *Орнітофільні рослини*.

ОРНІТОХОРИЯ, і, ж. Поширення плодів та насіння птахами, які їх їдять, роблять з них запаси або переносять з брудом на лапах.

ОРОГЕНЕЗ, ОРОГЕНЕЗИС, у, ч., *геол.* Сукупність складчастих та розривних рухів земної кори, внаслідок яких утворюються гори.

Орогенічний, а, е.

ОРОГРАФІЯ, ї, ж. 1. Розділ фізичної географії, що вивчає рельєф земної поверхні. 2. *спец.* Характер, особливості рельєфу якої-небудь частини земної поверхні.

Орографічний, а, е.

ОРОМЕТРИЯ, ї, ж., *спец.* Методи вимірювання форм земної поверхні.

ОРБІНІМ, а, ч., *лінгв.* Назва гори, височини, підвищення земної поверхні.

ОРТ¹, у, ч., *гірн.* Горизонтальні підземні виробки, що не мають безпосереднього виходу на поверхню.

ОРТ², у, ч., *мат.* Вектор, абсолютна величина якого дорівнює одиниці; одиничний вектор.

ОРТИКБН, у, ч. Передавальна телевізійна трубка для перетворення світлового зображення на електричні імпульси.

ОРТИТ, у, ч. Мінерал класу силікатів, бурого або чорного кольору із скляним блиском, радіоактивний; сировина для добування рідкісноземельних елементів та торію.

ОРТО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «прямий», «правильний».

ОРТОГЕНЕЗ, у, ч., 5/0/1. Концепція розвитку живої природи, згідно з якою еволюція зумовлена визначеною наперед доцільністю в природі.

ОРТОГНАТИЗМ, у, ч. В антропології — тип профілю обличчя людини, коли верхня щелепа не виступає вперед за загальну фронтальну площину обличчя.

ОРТОГОНАЛЬНИЙ, а, е, *геом.* 1. Прямокутний. 2. Який утворює прямий кут.

Ортогональність, ності, ж.

ОРТОДІЙКС, а, ч., *книжн.* Людина, яка дотримується ортодоксальних поглядів.

Ортодоксальний, а, е. Який неухильно дотримується принципів якого-небудь учення, світогляду; послідовний; послідовно витриманий у дусі якого-небудь учення. *Ортодоксальні*

погляди. *Ортодоксальна позиція.*
 Ортодоксальність, ності, ж. *Ортодоксальність поглядів.*
 Ортодоксія, ї, ж. Неухильне дотримання принципів якого-небудь учення, світогляду.
 ОРТОДБИТІЯ, і, ж. Розділ стоматології, що вивчає дефекти будови зубів та прикусу і розробляє методи їх усунення і лікування.
 Ортодонт, а, ч.
 ОРТОДРІМА, и, ОРТОДРІМІЯ, ї, ж.
 1. *геом.* Найкоротша лінія між двома точками сфери (у 1 знач.). 2. *ав., мор.* Лінія руху корабля або літака, що являє собою відрізок дуги великого кола.
 ОРТОКЛАЗ, у, ч., *мін.* Калієвий польовий шпат, що є основною складовою частиною гранітів, порфірів, гнейсів.
 ОРТОЛІГІЯ, ї, ж. Розділ мовознавства, що вивчає мовні норми та доцільність використання варіантних мовних форм.
 Ортологічний, а, е. *Ортологічні дослідження.*
 ОРТОПЕДІЯ, і, ж. Розділ медицини, що займається вивченням, лікуванням і профілактикою стійких деформацій скелета або окремих його частин (перев. опорно- рухових органів). *Інститут ортопедії.*
 Ортопед, а, ч.
 Ортопедист, а, ч.
 Ортопедичний, а, е. *Ортопедичний відділ. Ортопедична стоматологія. Ортопедичні апарати. Ортопедичне взуття.*
 ОРТОПТЁР, а, ч. Літальний апарат, що рухається за рахунок прямих ударів крил по повітрю; спрощений різновид орнітоптера.
 ОРТОСКІП, а, ч., *військ.* Прилад для контролю за прицілом.
 ОРТОТРОШІЗМ, у, ч., *бот.* Здатність бічних органів рослин рости паралельно до напрямку зовнішнього подразнення.
 ОРТОХРОМАТИЧНИЙ, а, е, *спец.* Який має підвищену чутливість до зеленого та жовтого проміння (про фотоматеріали).
 ОРТОЦЕНТР, а, ч., *мат.* Точка перетину висот трикутника.
 ОРФАРІЙН, *див.* орферіон.
 ОРФЕЙ, я, ч. 1. У давньогрецькій міфології — музикант і співак, спів якого причаровував не тільки людей, але й диких звірів, річки, скелі.
 2. *перен.* Солодковзвучний співець.
 ОРФЕЙН, а, ч. Різновид струнного смичково-клавішного музичного

ортогональність — остеомаліяція

інструмента — смичкового кла- віра.
 ОРФЕРІЙН, ОРФАРІЙН, а, ч. Старовинний струнний щипковий музичний інструмент — різновид гітари.
 ОРФОГРАМА, и, ж., *лінгв.* Написання слів або словосполучень, яке відповідає правилам орфографії. *Вивчати орфограми.*
 ОРФОГРАФІЯ, ї, ж. 1. Система ustalених правил написання слів якої-небудь мови; правопис. *Правила орфографії.* 2. Розділ мовознавства, що вивчає та розробляє систему таких правил.
 Орфографічний, а, е. *Орфографічний словник.*
 ОРФОЕПІЯ, ї, ж. 1. Система ustalених правил літературної вимови якої-небудь мови. 2. Розділ мовознавства, що вивчає норми літературної вимови.
 Орфоепічний, а, е. *Орфоепічні норми. Орфоепічний словник.*
 ОРХЕСТРА, и, ж. Центральна, округлої форми частина театру в Стародавній Греції, на якій виступав хор і артисти.
 ОРХІДЕЯ, ї, ж. Тропічна трав'яниста рослина родини зозулинцевих із запашними квітками різного кольору і оригінальної, вишуканої форми. *Букет орхідей.*
 ОРХІТ, у, ч., *мед.* Запалення яєчка.
 ОРШАД, у, ч. Прохолодний напій з мигдалевого молока з цукром.
 ОСАННА, и, ж. 1. *церк.* Молитовний вигук стародавніх євреїв і християн: спаси!, порятуй! 2. *перен., заст.* Уславлення кого-, чого-небудь; слава, хвала.
 ОСЕЇН, у, ч., *спец.* Основна складова частина кісткової тканини.
 ОСІРІС, а, ч. У давньоєгипетській міфології — бог підземного царства, утілення сили природи, що вмирає і воскресє щороку.
 ОСМАЛІИ, ів, *мін.* (*одн.* осман, а, ч. | османка, и, ж.). Давня назва турків — населення Османської імперії.
 Османський, а, е.
 ОСМАШІЗМ, у, ч. Ідейно-політична доктрина у Туреччині кінця XIX ст., згідно з якою народи Османської імперії повинні були злитися у так звану «османську націю».
 ЙСМІЙ, ю, ч. Хімічний елемент, платиновий метал. Каталізатор багатьох реакцій, компонент надтвердих сплавів з іридієм.
 ОСМІЙМЕТР, а, ч. Прилад, яким вимірюють осмотичний тиск.
 ОСМОРЕГУЛЯЦІЯ, і, ж., *фізіол.* Фізико-хімічні та фізіологічні процеси, що забезпечують відносну сталість

осмотичного тиску внутрішнього середовища організму — крові, лімфи тощо.
 ЙСМОС, у, ч., *спец.* Проникнення розчинника крізь напівпроникні перетинки, що розділяють розчин і чистий розчинник або розчини різної концентрації.
 Осмотичний, а, е. *Осмотичний процес.*
 Осмотичність, ності, ж.
 ОСТ, у, ч., *мор., метеор.* 1. Схід, східний напрям. 2. Східний вітер.
 ОСТЕЇТ, ОСТІТ у, ч., *мед.* Запалення кісткової тканини.
 ОСТЕО... Перша частина складних слів, що відповідає значенню «патологічні зміни в кістках і суглобах».
 ОСТЕОАНТРОПОЛІГІЯ, ї, ж. Розділ медицини, що вивчає патологічні зміни в кістках і суглобах.
 ОСТЕОБЛАСТИ, ів, *мін.* (*одн.* остеобласт, а, ч.). Клітини, що беруть участь у побудові кісткової тканини, її розвитку та регенерації.
 ОСТЕОГЕННИЙ, а, е, *фарм.* Який сприяє росту кісткової тканини.
 ОСТЕОДИСПЛАЗІЯ, і, ж., *мед.* Уроджена деформація кісток — надлишковий розвиток кісткової тканини.
 ОСТЕОДИСТРОФІЯ, і, ж., *мед.* Деформація кісток унаслідок порушення обміну речовин у кістковій тканині.
 ОСТЕОЛІГІЯ, і, ж. Розділ анатомії, що вивчає форму і будову кісток у взаємозв'язку з їхньою функцією.
 Остеолог, а, ч.
 Остеологічний, а, е.
 ОСТЕЙМА, и, ж., *мед., вет.* Доброякісна пухлина, що утворюється з кісткової тканини.
 ОСТЕОМАЛЯЦІЯ, і, ж., *мед., вет.* Розм'якнення і деформація кісток у людей і тварин внаслідок порушення обміну речовин.

О

- ОСТЕОМІЄЛІТ**, у, ч., мед., вет. Запальне ураження кістки і кісткового мозку у людей і тварин.
- ОСТЕБН**, у, ч. Структурна одиниця компактної речовини кісток у хребетних тварин і людини.
- ОСТЕОПЛАСТИКА**, и, ж. Операція пересадки кісткової тканини.
- ОСТЕОСИНТЕЗ**, у, ч., мед., вет. Оперативне лікування переломів методом з'єднання уламків кісток металевим або пластиковим штифтом і т. ін.
- ОСТЕОСКЛЕРОЗ**, у, ч., мед. Хворобливе затвердіння кісткової тканини.
- ОСТЕОТОМІЯ**, і, ж., мед. Операція розтину кістки.
- ОСТЕОХОНДРОЗ**, у, ч., мед. Дистрофічний процес у кістковій і хрящовій тканинах, що супроводжується болями і обмеженням рухливості.
- ОСТЕРІЯ**, і, ж. Корчма в Італії.
- ОСТИНАТО**¹, невідм., с., муз. Тема у складі музичного твору, яка повторюється багатократно, наполегливо.
- Остинантний, а, е.
- ОСТИНАТО**², присл., муз. Багатократно, наполегливо (про музичну тему).
- ОСТИТ**, див. остейт.
- ОСТРАКІЗМ**, у, ч. 1. У Стародавній Греції — вигнання небезпечних осіб, злочинців за межі міста, держави без права повернення. 2. *перен.* Різкий осуд кого-, чого-небудь, гоніння на когось, щось.
- ОСЦИЛОГРАМА**, и, ж., спец. Крива якого-небудь електричного процесу, записана осцилографом.
- ОСЦИЛІГРАФ**, а, ч., спец. Прилад для записів і спостереження динаміки змін будь-яких фізичних величин після перетворення їх на зміни електричної напруги. *Електронний осцилограф. Шлейфовий осцилограф.*
- Осцилографічний, а, е.
- Осцилографія, і, ж. Метод дослідження змін будь-яких фізичних величин за допомогою електровимірвальних приладів.
- Осцилографування, я, с. Запис і спостереження змін будь-яких фізичних величин за допомогою осцилографа.
- ОСЦИЛОСКБП**, а, ч., спец. Прилад для спостереження над процесами в електричних ланцюгах; спрощений осцилограф.
- ОСЦИЛЯТОР**, а, ч., спец. Маятник або будь-яка інша система, здатна коливатися.
- остеомієліт — офіціозність
- ОСЦИЛЯТБРІЯ**, і, ж. Рід синьо-зелених водоростей, що ростуть у різноманітних умовах (у водоймах, на ґрунтах тощо).
- ОСЦИЛЯЦІЯ**, і, ж., спец. Коливання.
- ОТЁЛЬ**, ю, ч. Готель.
- Отельний, а, е. *Отельний номер.*
- ОТЕНІТ**, у, ч. Зеленовато-жовтий, сіро-жовтий мінерал.
- ЙТЕРТРАЛ**, а, ч. Рибальській невід, який буксирують за судном на довгому сталевому тросі.
- ОТИТ**, у, ч., мед. Запалення слизової оболонки вуха.
- ОПАТРІЯ**, і, ж. Наука про будову вуха, його хвороби та їх лікування.
- Отіатр, а, ч.
- ОТ-КУТЮР**, невідм. 1. Те саме, що висока мода. 2. Художники-модельєри, представники будинків моди, творці високої моди, що створюють напрямки у світовій моді. 3. Моделі одягу, створювані такими майстрами (пор. прет-а-порте).
- ОТО...** Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «вушний», «вушна хвороба».
- ОТОЛАРИНГОЛБІЯ**, і, ж. Розділ медицини, який вивчає хвороби вуха, горла, носа та розробляє методи їх лікування.
- Отоларинголог, а, ч.
- Отоларингологічний, а, е. *Отоларингологічне відділення.*
- ОТОЛІТИ**, ів, мн. (одн. отоліт, у, ч.), анат. Тверді утворення в слухових пухирцях або в лабіринті у внутрішньому вусі, які є частиною органу рівноваги у людини і тварин.
- Отолітовий, а, е.
- ОТОЛБІЯ**, і, ж. Розділ отоларингології — наука про хвороби вуха.
- Отологічний, а, е.
- ОТОМАНКА**, и, ж. М'який диван з подушками замість спинки та двома валиками.
- ОТОСКЛЕРОЗ**, у, ч. Хронічне захворювання внутрішнього вуха, при якому руйнується кісткова тканина вушного лабіринту і розвивається глухота.
- ОТОСКОП**, а, ч. Медичний інструмент для огляду вуха.
- Отоскопія, і, ж. Метод огляду, дослідження вуха отоскопом.
- ОФЕРЕНТ**, а, ч., юр. Особа, яка подає оферту.
- ОФЕРТА**, и, ж., юр. Пропозиція про укладення угоди з детальним зазначенням її умов.
- ОФІКАЛЬЦІТ**, у, ч. Гірська порода жовтого, блакитного або зеленуватого кольору, що використовується для внутрішнього оздоблення будинків.
- ОФІКЛЕЙД**, а, ч., муз. Духовий інструмент, який входив до складу симфонічного оркестру, а з середини XIX ст. був замінений тубою.
- БФІС**, у, ч. і. Відділ установи, де ведеться оформлення документації; канцелярія, контора. 2. Приміщення для такого відділу.
- бфісний, а, е. *Офісні меблі.*
- ОФГГ**, у, ч. Світлий мінерал різноманітних відтінків; різновид серпентину. *Мозайка з офіту.*
- Офітовий, а, е.
- ОФІУРИ**, ів, мн., зоол. Безхребетні тварини, тіло яких складається з диска і п'яти променів, які змісподібно рухаються; зміхвостики.
- ОФІЦЁР**, а, ч. Особа командного та начальницького складу збройних сил, що має військове звання від молодшого лейтенанта до полковника включно.
- Офіце'рик, а, ч., розм.
- Офіцєрство, а, с.
- Офіцєрський, а, е. *Офіцєрська школа. Офіцєрська їдальня. Офіцєрський мундир.*
- ОФІЦІАЛ**, а, ч. 1. У Стародавньому Римі чиновник при магістраті. 2. У Середні віки — чиновник при єпископі для ведення світських справ, а також церковний суддя.
- ОФІЦІАНТ**, а, ч. Працівник їдальні, ресторану і т. ін., що обслуговує відвідувачів, подаючи страви.
- Офіціантка, и, ж.
- Офіціантський, а, е. *Офіціантська куртка.*
- ОФІЦІЙНИЙ**, а, е. 1. Урядовий, службовий; виданий урядовою установою. *Офіційне повідомлення. Офіційна особа. Офіційний представник.* 2. Витриманий відповідно до встановлених правил, формальностей. *Офіційна зустріч.* 3. Позбавлений невимушеності, безпосередності; підкреслено ввічливий, стриманий, діловий. *Офіційний тон.*
- Офіційність, ності, ж.
- ОФІЦІОЗ**, у, ч. 1. Періодичне видання, що офіційно не є органом уряду або правлячої партії, але виражає їхні погляди. 2. Офіційні думки, погляди тощо. 3. *збірн.* Групи людей, близьких до влади.
- Офіціозний, а, е. *Офіціозна преса.*
- Офіціозність, ності, ж.

офлайн — охлократичний

- ОФЛАЙН, у, ч. 1. Автономний, не підключений до обчислювальної системи. 2. Вимкнений (про пристрій).
- ОФОРТ, ч. 1. *род. у.* Спосіб поглибленого гравіювання на металі за допомогою кислот. 2 *род. а.* Гравюра на міді або цинку з малюнком, протравленим кислотами, а також друкарський відбиток з такої гравюри.
- Офортист, а, ч.
- Офортистка, и, ж.
- Офортний, а, е. *Офортні пейзажі* (у 1 знач.). *Офортний станок* (у 2 знач.).
- ОФСАЙД, у, ч., *спорт.* У футболі, хокеї — положення, коли гравець займає вигідну позицію з порушенням правил — перебуває «поза грою».
- Офсайдний, а, е.
- ОФСЁТ, у, ч., *друж.* Спосіб друкування, при якому зображення передається з друкарської форми на гумову стрічку, а з неї на папір.
- Офсетний, а, е. *Офсетний друк. Офсетний папір. Офсетна машина. Офсетний цех.*
- Офсетник, а, ч. Фахівець з офсетного друку.
- ОФТАЛЬМІЯ, і, ж. Захворювання очей, перев. запального характеру.
- ОФТАЛЬМО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «очний», «очна хвороба».
- ОФТАЛЬМОЛОГІЯ, і, ж. Наука про очні хвороби та їх лікування.
- Офтальмолог, а, ч.
- Офтальмологічний, а, е. *Офтальмологічні дослідження. Офтальмологічні інструменти.*
- ОФТАЛЬМОСКОП, а, ч. Оптичний прилад, за допомогою якого досліджується очне дно.
- Офтальмоскопічний, а, е. *Офтальмоскопічне обстеження пацієнта.*
- Офтальмоскопія, і, ж. Метод дослідження внутрішньої поверхні (дна) очного яблука.
- ОФШОР, у, ч., *екон.* 1. Центр міжнародного підприємництва, що надає іноземним співучасникам пільги для проведення ними фінансово-кредитних операцій; компанія, що працює на території іншої країни. 2. Територія, що надає пільговий режим для фінансово-кредитних операцій з іноземними учасниками, а також в іноземній валюті.
- Офшорний, а, е. *Офшорний бізнес. Офшорна зона. Офшорна компанія. Офшорний центр. Офшорний фонд.*
- ОХЛОКРАТІЯ, і, ж., *політ.* 1. У Стародавньогрецьких вченнях про державу — панування неорганізованої юрби, черні. 2. Маса людей, що висувають

різні вимоги соціально-економічного та політичного характеру.
Охлократичний, а, е.

ПА. Окремий танцювальний рух.
 ПАБ, а, ч. Пивний бар, який є своєрідним клубом для місцевих жителів в англомовних країнах.
 ПАБЛИК РИЛґЙШНЗ, *див.* піар.
 ПАБЛІСИТІ, *невідм.*, с. 1. Реклама, рекламування. 2. Популярність, відомість. *Створити набліситі. Організувати набліситі.*
 ПАВІАН, а, ч. Велика мавпа з пишною шерстю, видовженою мордою і майже червоними сідничними мозолями, що живе в Африці та Аравії.
 ПАВІЛЬЙОН, у, ч. 1. Невелика легка будівля з покриттям у саду, парку. 2. Тимчасова або постійна споруда, призначена для розміщення експонатів якої-небудь виставки. 3. Приміщення, обладнане для кінозйомок і фотографування, а також декорація в приміщенні кіностудії, побудована для знімання якої-небудь сцени фільму.
 Павільйонний, а, е. *Павільйонна тиша* (у 1 знач.). *Павільйонні кінозйомки* (у 3 знач.).
 ПАВЛБВНІЯ, і, ж. Рід дерев родини ранникових.
 ПАГАМЄНТ, у, ч. Плата готівкою.
 ПАГІНАЦІЯ, і, ж. Послідовна нумерація сторінок, колонок, ілюстрацій рукопису або книжки.
 ПАГОДА, и, ж. Буддійський або індуїстський храм.
 ПАДЕБАСК, а, ч. Один з найпоширеніших танцювальних рухів — несподівана зміна ніг у стрибку з переступанням після цього.
 ПАДЕГРАС, у, ч. Бальний повільний танець, а також музика до нього.
 ПА-ДЕ-ДЕ, *невідм.*, с. і ч. Парний танець, що є однією з основних балетних танцювальних форм, а також музика до нього.
 ПАДЕКАТР, у, ч. 1. Бальний танець чотиридольного розміру, який поєднує короткий крок з вальсовими рухами, а також музика до нього; музичний розмір — 12/8, 4/4. 2. Балетний танець для чотирьох виконавців, а також музика до нього.
 ПАДЕПАТИНЕР, у, ч. Бальний танець дводольного розміру, побудований

П

на плавних, легких рухах, а також музика до нього; музичний розмір — 2/4, іноді 4/4.
 ПАДЕСПАНЬ, і, ж. Бальний танець тридольного розміру, який поєднує балануючі рухи з вальсовими, а також музика до нього; музичний розмір — 3/4.
 ПА-ДЕ-ТРУА, *невідм.*, с. і ч. Балетний танець для трьох виконавців, а також музика до нього; музичний розмір — 3/4.
 ПАДИШАХ, а, ч. Титул монарха в деяких країнах Близького і Середнього Сходу, а також особа, що носить цей титул.
 ПАДРЕ, *невідм.*, ч. В Італії — форма звертання до католицького священника.
 ПАЖ, а, ч. 1. У Середні віки — хлопчик, юнак дворянського роду, який перебував при знатній особі (феодалі, королі і т. ін.) й виконував певні обов'язки. 2. У старій Росії і західноєвропейських країнах до початку XIX століття — нижча придворна посада, а також особа на цій посаді. 3. У Росії в XIX ст. — вихованець пажеського корпусу.
 Пажеський, а, е. *Пажеський корпус.*
 ПАЗИГРАФІЯ, і, ж. Загальнозрозуміле письмо; передавання думки знаками, зрозумілими багатьом народам світу (напр. нотне письмо).
 ПАЗЛИ, ів, *мн.* Іграшка-головоломка, що являє собою мозаїчну картинку, яку треба скласти з окремих шматочків (елементів), що змикаються залежно від їх форми, обрисів.
 ПАИ, паю, ч. 1. Частка, яка вноситься в капітал якого-небудь товариства (кооперативного, акціонерного і т. ін.) кожним його членом або дістається кожному при його розподілі. *Кооперативний паи.* 2. Частка, яку вносить у що-небудь спільне окремий учасник або яка припадає на кого-небудь.
 Пайовий, а, е. *Пайовий внесок. Пайовий фонд.*
 ПАЙЗА¹, и, ж. Однорічна кормова рослина родини злакових, яка має

гроноподібну видовжену волоть і гостре по краях листя.
 ПАЙЗА², и, ж. Табличка як посвідчення і перепустка, яку видавали монгольські хани особам, виряджуваним з певним дорученням.
 ПАЙІЛ, у, ч., *мор.* Дерев'яний поміст у трюмі вантажного морського судна.
 ПАК, у, ч. Багаторічний дрейфуючий морський лід, який створює міцні льодові поля в полярних басейнах.
 Паковий, а, е. *Пакова крига.*
 ПАКГАУЗ, у, ч. Закритий склад для короткострокового зберігання вантажів при залізничних станціях, у портах, митницях і т. ін.
 Пакгаузний, а, е. *Пакгаузне приміщення.*
 ПАКЕР, а, ч. Носильник на залізниці.
 ПАКЄТ, а, ч. 1. Те саме, що пакунок. *Передати пакет.* 2. Паперовий, целофановий мішок або обгортка для пакування речей, продуктів тощо; картонна коробка для пакування молочної продукції, соків і т. ін. 3. Конверт з листом, переважно офіційного змісту. *Секретний пакет. Контрольний пакет акцій.* 4. Комплект взаємопов'язаних документів, пропозицій, що пропонуються до розгляду одночасно. *Пакет законопроектів. Пакет постанов.* 5. *Пакет прикладних програм.* 5. *спец.* Стосовно однорідних (переважно будівельних) матеріалів. *Арматурні пакети. Пакети шломатеріалів.*
 Пакєтний, а, е. *Пакєтне доставляння. Пакєтне перевезення. Пакєтне постачання. Пакєтна угода* (у 1, 4, 5 знач.).
 Пакєтик, а, ч.
 ПАКЄТИЗАЦІЯ, і, ж. Укладання яких-небудь матеріалів у пакет, пакетом. *Пакєтизація продукції. Пакєтизація законопроектів.*
 Пакєтований, а, е. Той, що знаходиться у пакеті, пакетах; укладений таким чином.
 Пакєтувальний, а, е.
 Пакєтувальник, а, Паківнік, а, ч. Той, хто здійснює пакєтування.

Пакувальниця, Пакувальниця, і, ж.
 Пакування, я, с., спец. 1. Ув'язування, укладання виробничих вантажів у пакети. *Пакування лісоматеріалів. Пакування металобрухту.* 2. Комплектування, поєднання інформації блоком. *Пакування інформації.*
 Пакувати, ую, уеш. 1. Укладати, упаковувати в пакети (у 2 знач.). *Пакувати пиломатеріали. Пакувати цеглу.* 2. спец. Робити з чого-небудь пакети (у 4 знач.).
 ПАКЕТБОТ, а, ч., заст. Невеликий морський поштово-пасажирський пароплав або парусник.
 ПАККАМЕРА, и, ж. Цех паперової фабрики, в якому сортується листовий папір.
 ПАККАРД, а, ч. Марка легкового автомобіля.
 ПАКТ, у, ч. Міжнародна угода, звичайно великого політичного значення. *Пакт про права людини.*
 ПАЛ, а, ч., мор. Паля, чавунна тумба і т. ін., врита в землю біля пристані, до якої канатами прив'язується судно під час стоянки.
 ПАЛАДИН, а, ч. 1. У Середні віки — рицар із почту короля; відданий своєму королю або дамі, хоробрий, славетний рицар. 2. *перен., перев. ірон.* Людина, віддана якій-небудь особі, пристрасний прихильник певної дії.
 ПАЛАДИЙ, ю, ч. Рідкісний тугоплавкий метал сріблясто-білого кольору, що належить до платинових металів і використовується в техніці, медицині і т. ін. як каталізатор.
 Паладистий, а, е. *Паладиста платина.*
 Паладівий, а, е. *Паладівий каталізатор.*
 Паладування, я, с. *Електроліт для паладування. Електролітичне паладування.*
 ПАЛАДІУМ, у, ч. 1. Статуя озброєного божества, найчастіше Афіни Паллади, яка, за віруваннями давніх греків, охороняла місто від небезпеки. 2. *перен.* Захист, оплот.
 ПАЛАНКІН, а, ч. У деяких країнах Азії, Африки і Південної Америки — криті ноші, які служать засобом пересування для багатих осіб.
 ПАЛАНТИН, а, ч. Жіноча хутряна або оксамитова накидка у вигляді широкого, довгого шарфа. *Соболевий палантин. Оксамитовий палантин.*
 ПАЛАС, а, ч. Двобічний безворсовий килим ручної або машинної роботи.
 Паласовий, а, е. *Паласове покриття.*
 ПАЛАТА, и, ж. 1. тільки *мн.* Великий, багатий будинок з численними кімнатами; палац. 2. Окрема кімната для хворих у лікарні, лікувальному

пакувальниця — палеозойський

закладі. *Післяопераційна палата.* 3. У країнах з парламентною формою правління — назва парламенту в цілому або кожної з його частин. *Палата лордів. Палата депутатів. Палата представників.* 4. Назва певних типів державних установ. *Книжкова палата. Торговельна палата. Промислова палата.*
 ПАЛАТАЛІЗАЦІЯ, і, ж., лінгв. Пом'якшення приголосних звуків завдяки додатковій участі у вимові середньої частини спинки язика — піднятті її до твердого піднебіння.
 Палаталізований, а, е. *Палаталізований звук.*
 Палаталізувати, ую, уеш. *Піддавати палаталізації.*
 ПАЛАТАЛЬНИЙ, а, е. Який завжди вимовляється з додатковим підняттям середньої частини спинки язика до твердого піднебіння (про звуки мови).
 Палатальність, ності, ж. Наявність пом'якшення (у приголосних звуків).
 ПАЛАФТИ, ів, *мн.* Окремі житла чи цілі селища, споруджені на палях з дерев'яним помостом над водою чи болотом.
 ПАЛАЦ, у, ч. 1. Будинок величної архітектури, що має громадське або культурне призначення. *Палац урочистих подій. Палац одруження.* 2. Велика будівля з безліччю кімнат — місцеперебування королів, царів, гетьманів, ханів; пишний будинок з ознаками розкішного життя в ньому. 3. *перен.* Ідеальний образ чого-небудь.
 Палацовий, а, е. *Палацовий ансамбль.*
 ПАЛАЦЦО, *невідм., с.* Міський приватний палац, звичайно в Італії.
 ПАЛАЦІП, а, ч. Холодна зброя з довгим прямим і широким двосічним клинком на кінці, яка нагадує шаблю.
 ПАЛЕО... Перша частина складних слів, що має значення; а) стародавній; б) стосується вивчення глибокої давнини.
 ПАЛЕОАНТРОПИ, *ив, мн. (одн. палеоантроп, а, ч.).* Неандертальці.
 ПАЛЕОАНТРОПОЛОГІЯ, і, ж. Розділ антропології, що вивчає біологічну природу викопної людини, її раси і т. ін.
 Палеоантрополог, а, ч.
 Палеоантропологічний, а, е.
 ПАЛЕОБІОЛОГІЯ, і, ж. Наука про органічний світ минулих геологічних епох і життєві особливості їхніх представників.
 Палеобіолог, а, ч.
 Палеобіологічний, а, е. *Палеобіологічний метод.*
 ПАЛЕОБЮЦЕНОЗ, ПАЛЕОЦЕНОЗ, у, ч. Сукупність рослин і тварин, що

населляли в минулі геологічні епохи ділянку суходолу чи водоїми з більш-менш однотипними умовами існування.
 ПАЛЕОБОТАНІКА, и, ж. Розділ палеонтології, що вивчає рослинний світ минулих геологічних епох.
 Палеоботанік, а, ч.
 Палеоботанічний, а, е. *Палеоботанічні дослідження.*
 ПАЛЕОГЕН, у, ч., *археол.* Перший період кайнозойської ери історії геологічного розвитку Землі.
 Палеогеновий, а, е. *Палеогенові відклади. Палеогеновий період.*
 ПАЛЕОГЕОГРАФІЯ, і, ж. Наука, що вивчає фізико-географічні умови на поверхні Землі в стародавні геологічні епохи.
 Палеогеограф, а, ч.
 Палеогеографічний, а, е. *Палеогеографічне дослідження.*
 ПАЛЕОГЕОХІМІЯ, і, ж. Розділ геохімії, що вивчає хімічний склад Землі, процеси й закони поширення хімічних елементів у Землі в минулі геологічні епохи.
 Палеогеохімік, а, ч.
 Палеогеохімічний, а, е.
 ПАЛЕОГРАФІСТ, а, ч. Художник по дереву й міді.
 ПАЛЕОГРАФІЯ, і, ж. Допоміжна історико-філологічна дисципліна, що вивчає зовнішній вигляд і письмо стародавніх рукописів з метою їх правильного прочитання та встановлення часу й місця написання; особливості письма і зовнішнього вигляду стародавнього рукопису. *Палеографія стародавньої української пам'ятки.*
 Палеограф, а, ч. Фахівець з палеографії.
 Палеографічний, а, е. *Палеографічний аналіз.*
 ПАЛЕОЕККОЛОГІЯ, і, ж. Наука, що вивчає спосіб життя й умови проживання вимерлих організмів, їх зміни в процесі історичного розвитку життя на Землі.
 Палеоекколог, а, ч.
 Палеоеккологічний, а, е. *Палеоеккологічні роботи. Палеоеккологічний аналіз.*
 ПАЛЕОЗАВР, а, ч. Величезна викопна ящірка.
 ПАЛЕОЗБІЙ, ю, ч. Давня група відкладень гірських порід та відповідна епоха геологічної історії Землі.
 Палеозойський, а, е. *Палеозойські відклади. Палеозойська ера.*

пакетувальщя — палеозойський

П